MARCI MANTVAE

BENAVIDII, PATAVINI I. C. COMITIS
ET EQVITIS VT. AVLÆ; AC IN PRIMA ACADEMIÆ
PATRIAE SEDE, IVRIS CAESAREI INTERPRETIS,
ORDINARII DE MANE,

COMMENTARIA IN PRIMAM ET

*ſecundam. ff. veteris partem, & noua quidem, prater aliàs
impreſſa (iam annus xxx. elapſus eſt) nunc primùm
(aliarum etiam multarum legum, numero aucta)
in ſtudioſorum gratiam edita:*

VENETIIS,
Ex Officina Ioannis Baptiſtæ Somaſchi.
M D LXXIIII.

BEATISSIMO AC SANCTISSIMO PATRI GREGORIO XIII. PONT. MAX. CHRISTI VICARIO

Summo summæ sapientiæ Principi, deq; tota Christiana Rep. optime merito.

M. MANTVA BENAVIDIVS PATAVINVS I. CON.

Comes & Eques Vt. Aulæ Iuris Pont. nunc matutinis horis, in prima Gymnasii Patrii sede Interpres.

Iam annus agitur x. Beatissime ac Sanctissime Pater, quo enarrationes meæ in ordinarias partes, (quòd aiũt) Iuris Pontificij, auspicato nomini felicis Recordationis Pij IIII. Pont. Maximi, dicata fuerunt, nec ab re, quia noster olim (verbo arrogantia absit) fuerat auditor dum iuri operam nauaret Cæsareo, non secus ac Zenonis philosophi, uel Aristotelis Antigonus & Alexander Macedonicus Reges, quod & ore proprio dicere palam dum in humanis esset, & sæpissime quidem haud est dedignatus, nec id ipsum Cardinalis amplissimus, Borromæus Nepos, tacuit, nunc uerò cum à me iuris Cæsarei sint euulganda, alias enim in lucem dedimus, iam annus trigesimus fermè elapsus est, quinquagesimus sextus uerò (iterato dixerim agitur, quo hoc legendi munere fungor, Pontificii prius medio Cæsarei tempore post, nunc uerò ad pontificium reuersus lubens excrucior,) Consentaneum fore existimaui, sanctitati tuæ flexis genibus, & uultu ad terram demisso, reuerenter dicare, pariter & consecrare, non modo quia tractatio iuris Cæsarei sit, nec aliud ius ipsum quàm ars boni & æqui, cuius merito quis nos sacerdotes appellat inquit Vlpianus noster legum & ipse coripheus, imò quod publicum, in sacris sacerdotibus & magistratibus, quoq; consistit, verum etiam quia tu eminentissimus I. Con. admodum iuuenis, ut ego pariter, primum in patria multos annos Iuris Interpres, fuisti, insudasti, & laboribus non pepercisti, summa tua cum laude, à quo ceu fonte perenni (vt ille ait) vatum pieriis ora rigabantur aquis, donec in amplissimum dignitatis gradum euectus sis quod felix faustumq; sit, nec aliud lex (quod sanctitas tua non ignorat) quam donum Dei & dogma omnium sapientum. Tuq; Maxime Pontifex tuumq; pectus sanctissimum, nil aliud quàm lex, lex ab

ore Dei manat, & per ora Principum (vt sæpissime dicere solemus) promulgatur sanctio sancta, iubens honesta & prohibens contraria, quod prisci quoque sentientes, & hoc in se non nihil religionis habere omnia quæ etiam æterna esse uolebant nouiter inuenta, Mercurio dicabant, vel Ioui postquam Saturno patre pulso Olympum montem incoluisset. Estque morem hunc deinde posteritas secuta. Æsopus Phrygius, Nicander Pergamenus. Ille enim Creso Lydorum Regi, iste uero Attalo suas dicarunt lucubrationes, & aliis alij quàm plures, quos enumerare lõgum foret. Vereor solum, ne mediocritas mea, (vt Hiero. ait) tuæ beatitudini non satisfaciat, alia ex parte uero recreor quod & his omnibus, qualiacunque fuerint, mihi non animum obsequiumque meum, sed ingenium & uires parum constantes defuisse cognoscet, ut illi qui soluendo non sunt, quique si paruam quandam summulam creditori suo soluerint, iudicum fauorem promerentur ex quo sic ostendunt se (tametsi miseri sunt) non tamen ingratos fore, & immerentes, suscipiat igitur læto animo hilarique fronte sanctitas tuas quas tibi vigilias dicamus, quæ si sua gratia, commendationeque sua fuerint condigna me non parum lucri assecutum fuisse existimabo (putaboque satis esse) sub umbra sanctissimorum pedum tuorum, veluti Clypeo quodam lateant, custodiantur, latratibus obtrectatorum obsistant, seque audacter & strenue, ac fortiter tueantur. Vale Christianæ R.P. fautor, fidei defensor, & hæreticorum hostis, expugnatorque acerrime.

PRÆLECTIO.

EMOSTHENES, à Demostene patre; sub tutoria potestate relictus, grandior factus, cum semel Calistratum, egregie orantem audiuisset, vidissetq; omnium applausu, comitatuq; domum reduci, illius gloria excitatus (uiderat etiam omnia orationis vi fieri posse) se se totum ad dicendi studium contulit: cumq; sub Isæo, & Achidamante emicuisset, tutoribus suis diem dixit, qui tum surripiendo, tum negligendo, eius bona patrimoniumq; diminuerant, conuictis his, quanquàm integrum debitum non exegisset, peritiam tamen optimis auspitiis præsentisq; animi audacia consecutus est, & rursum famæ desiderio pellectus, ad oratoriam se transtulit, quæ posset eum in amplissimum dignitatis gradum, collocare, quæq; licet initio minus grata auditoribus uideretur, quod confusa superfluisq; haberetur argumentis elaborata, labore tamen atq; exercitatione, & Satyri histrionis consilio, effecit, adeoq; contendit, & actionem emendauit, ut non prior Demosthenes, uerùm alter ab eo uideretur: Ferunt insuper subterraneum locum quendam, Cryptoporticum scilicet, extruxisse, in quem descendens, corporis motum, uocemq, reformabat, ac linguæ uitium, coniectis in ore lapillis emendabat. Imò quod colles scandendo amplius ad longi spiritus hyperbaton pronunciando exercebat, habuisseq; magnum domi speculum, in quo sæpissimè se ipsum contemplans gestum quoq; formabat, argumentum sanè apertissimum, nihil tam rude esse, nihil aduersante natura, tam asperum, a[illegible] incultum, quod non mutet prorsus labor assiduus, vel frequens exercitatio non emolliat, hinc non ab re Cicero, quo minus ingenio poterat, subsidium aliquando sibi diligentia comparasse, testatur, ratus ingenii tarditatem, fore excitata opera diligentiæ, compensandam. Sertorius quoq; Imperator cõfluente ad eum barbarorum multitudine, quam ob eorum, feritatem, superbiamq: barbaram, nec ratione, nec uerbis instruere poterat, quominus in hostes semper præcipites ferrentur, aduocata concione iussit, equos binos in medium adduci, quorum alter imbecillis, validus verò erat alter, apud Ilium, miles erat fortis & magnus, qui ambabus adnitens manibus ut uno impetu imbecillis caudam euelleret, diu tandem nihil agens, se se, equumq: defatigauit, equi uerò fortis, homunculus quidam sensim caudam expillauit. Quam ob rem inquit Sertorius omnibus spectantibus, videte milites, vires ingenii sæpe superari posse, usq: adeò, ut quæ uno impetu confici haud possunt, paulatim quidem consumantur, nullamq: potentiam esse, quæ diuturnitate minui non possit. Idemq: vobis ego, præstantissimi adulescentes, tametsi materia ampla sit difficilis, & obscura, quæ à nobis hoc anno est pertractanda, & amplius ut omnem animi diffidentiam abiiciatis, si quam fortassis ante hac, concepistis, quoniam spero, si laboribus & vigiliis (vt soletis) minimè peperceritis, ego rursum quantum in me est tantum lucis sanè omnibus afferre, ut uos aliquando me docentem ex animo, audiuisse, non pæniteat, tantumq; frugis uestrum quisq: consecuturus sit, quantum ingenii mei studiorumq: meorum, non incultus Agellus sanè, (lucubratas enim uigilais vobis iterum polliceri possum) est allaturus. Dixi.

INDEX LEGVM QVÆ IN HAC prima.ff.veteris parte continentur.

250

SCOLIA L. VT VIM. FF. DE IVSTI. ET IV.

SVMMARIVM.

1 *Ex ista uenit exemplificatiue ad.l.1.§.fi. super eo.*
2 *Legis ad legem an sit continuatio.*
3 *Ordo literæ non est curandus, quando mẽs est certa.*
4 *Patria præfertur patri, & è contra, secundum diuersas considerationes.*
5 *Vim propulsare, atq; iniuriam, an sit exemplum iuris gentium.*
6 *L. quartæ in fi. ff. ad legem Aqui. declaratio.*
7 *L. si seruus. C. de his, qui ad eccle. confu. declaratio.*
8 *Decisionis huius l. ratio ponitur in tex.*
9 *Iudæi, an sint nostræ naturæ participes.*
10 *Iudæi, an sint nobis fratres.*
11 *Cognationem quandam dixit tex. cum misterio.*

L. VT VIM. Hæc lex venit exemplificatiue ad .l.j.§.fi.sup.eo.† seu cõ
1 tinuatiue exemplificã do, dicitur ergo ibi, ꝙ ius naturale, & gentium differunt, ex quo illud commune est omnibus animalibus, istud verò, solis hominibus: exemplum (dicit Iuriscon. in. l. veluti seq.) vt Deum colamus (quod ad religionem spectat) & parentibus ac patriæ pareamus, & hic deniq; ut uim, atq; iniuriam propulsemus, & exinde huius ultimi rationem assignat. Quibus fit, cùm rem ipsam, uelut digito ostendãt, & tactui quodammodo sub iaceant, vt in eis non possit esse dubitatio. l. 1. ff. de præscrip. ver. Bald. consil. 357. col. 2. vol. j.

Tamen difficultatem moueo; cum veniat continuatiuè ad d.§. fi. quomodo sic dixerit glo. in l. Gallus, in prin. in verbo, posthumos. ff. de lib. & posthu. quòd vnius legis ad aliam cõtinuatio non fit, & probari uidetur, in l. 2. vulga. ff. de sta. ho. Pro solu. respõdeas
2 †verum esse, nisi nos ad id necessitas cogat, quando exemplum præcedẽtis esset in ea positum, quæ continuatur ut hic. Vel utilitas, ut in l. 2. in glo. j. ff. de verb. ob. tradit Ias. in rub. inst. de ac. in 2. col.

Secundo difficultatem moueo, cur etiam in d. l. veluti, præponatur patriæ obedientia parentum, cum tamen eidem prius nascamur. l. j. §. & generaliter. ff. de ven. in po. mit. l. aduocati. C.

de aduo. di. iudi. immo ꝙ licet etiã pro patria patrẽ interficere.l. minimè & ibi Bar.ff. de relig. quòdq; plus debet quis patriam diligere,quàm se ipsum, quia ad ipsam ordinatur sicuti pars ad totum, & omnes ad Deum. Vnde illud prodiit etiã, quod utilitas publica,priuatę semper est pręferẽda. l.vnica.§.fi. C. de cad. tol. ordoq; est ut prius Deum colamus,postea patriã tueamur,& diligamus, tertio parentes, quarto nosmetipsos, deinde affines, sexto amicos, & ultimo loco bonos potius quàm malos. Ad quod e-
3 tiam pro solu.dici potest†ordinem literæ non curandum, quoniam mens legis est certa.l.nec. n. ff.de solu. Bar. in authen.hoc amplius,in princ.C. de fideicom.& in authen.hoc ius porrectum,col.j.C.de sacrosanct.eccle.Vel
4 & melius†quòd vbi agitur de statu publico,patria præfertur patri.d.l. minimè.d. l. aduocati, si uerò de commodo pecuniario, pater patriæ.l.pe.ff.de postu.& ex hoc Bal.indistinctè locutus,in l.qui necessario,C.de aduo. di. iudi.reprehenditur per Ias.in l.militẽ. C.de procu.post Ange.Ray.&Fulgo. in d.l.pe.& Bar.atq; alios,in præalleg. l.ueluti, & bene.

Tertio difficultatem moueo, quomodo hoc, quod hic,in prin. dicitur, possit esse exemplum iurisgentium, videtur mihi, quòd sit potius exẽplũ iuris naturalis,casus ẽ clarus,in.c. ius naturale,in fi.j.dis.vbi ad literam legĩtur,quòd uiolentiæ per vim repulsio, est de iure naturali.Pro solu.dici po-
5 test † quàmuis sit de iure gentium,qđ negari tamen non potest,quin sit etiã iuris naturalis,ex quo naturaliter homo,& cætera animalia,prona sunt ád cõseruationem sui esse, quasi hoc idẽ sit in naturali ratione positum, ut hic per Bal.in prin. & facit quod habetur in §.singulorum, insti.de re.di. & licet uidere,quia in deposito ẽt exemplificat,& tamen depositum,ut cæteri contractus, est de iure gentium. l. ex hoc iure.ff.de iu.& iu.fortè propter æquitatem naturalem,dictãtem, fidem seruari, quæ tamen generalis est ne dum in deposito, verum etiam in cæteris contractibus.l.j. ff. de pac. & propterea fortè posset dici adhuc, ut dicit Clau.in d.l. ex hoc iure,reprehendendo Pa.de Cas.quòd Gratia.in d.c. ius naturale,inordinatè ꝓcesserit. Tamẽ ad propositũ,qđ iuris naturalis sit,est tex.in l.j.ĩ §.vim vi.ff.de vi & vi arma. declarandus, ut supra. Immo quòd alibi uis illata est alicui, & quarto, & tamen non propulsatur,in.l. iniuriarũ in.§.j.ff.de iniur.quæ nihilominus secum solu.habet,quia non est uis illata à priuato,ut hic per glo.j.in prin. quæ ob hoc erit expedita, sed ab eo, cui
» subditi sumus, idest à Iudice, iuris.n.
» executio(inquit ibi Iuriscon.) non ha
» bet iniuriam,& si quis decreto prætoris nõ obtemperauerit ductus non est in ea causa ut iniuriarũ agat propter prætoris præceptum,& ita per d. text. dicit etiam Bart.consi.lxvj.ad declarationem, col. j. tamen aduerte, quia vers.seq.cõtrariari huic solu.uidetur, nisi respondeas,& est uerum,in ducto per militem,uel alium officialẽ, iniuriosè, & vexandi causa eum quem du cit intelligi debere,unde practica est, vt magistratus iussu ducat,&excusabi tur,vt ibi,& in.l.non uidentur, in §. q iussu.ff.de regu.iur.tradunt Veronẽ. caute.xxviij.faterer tamen, si mãdati fines excederet,vt plerũq; isti faciũt, ꝙ tunc non esset iuris executio, sed iniuriæ illatio, agiq; posset. l. si iniurię.ff.e.& aliàs officio iudicis puniri, vt pulchre deducit Gui.pp.ĩ deci.suis. ccxciij.& cccxxiiij.Ob.etiam tex. in l. qui restituere.ff.de rei ven. vbi Iudex functus erat officio suo in actione real.l.Iudex posteaquam.ff.de re iudi.& tamen reum,rem restituere nolẽtem, manu militari compellit,nec ob id tamen vim atq; iniuriam propulsat.Sol. non propulsat, quo ad iudicem loquẽdo, quia functus erat officio suo, cognoscendo,non exequendo. l. à diuo Pio.ff.de re iudi.& facit in argu.vulgatum

tum illud, nil actum esse, cùm restat ad huc aliquid agendum.l.cum Syllanianum.C.de his quib. ut indi. loquor in ordinario, quoniam in delegato, nullus est, etiam quòd habeat potestatem exequendi à Principe, qui possit sententiam exequi per uiolentiam, ut per Ange.hîc, colum.1.post Inno.in.c.tuæ, vt lite non con. & ad propositum non mirum est etiam si hanc.l.glo. pro concordanti allegat, vt in ea, nec etiam respectu militum, quoniam id iussu iudicis faciunt.

Quinto uidemus etiam, quòd si fur interdiu deprehendatur, potest occidi à Domino, si se telo defendat.l.iiii. in fi.ff.ad legem Aqui. ergo non licet (vt hîc dicitur) nim ui repellere. Soluit
6 adhuc glo. ꝙ illud ideo est † quia vis illata erat à priuato iustè, & Bar.hîc post eam, & probatur in.l.nec timorem, in .§.i.ff.quod met.cau.& in.l.furem.ff.ad legem Cor.de Sica.& nota quòd offensio non est etiam domino permissa, nisi (vt dicitur in.d.l.4.) id æque cum clamore testificetur, & est argu.in.l. si putator.ff.ad legem Aqui.

Sexto difficultatem moueo, quia si seruus ad ecclesiam confugiat, & vis fiat ei, ne ingrediatur, vel inde abstrahatur ingressus, iniuriam non propulsat, aliàs impune potest interfici, casus est singularis in.l.si seruus.C.de his qui ad eccl.confu. Solue etiam istud,
7 quòd à lege inductum est ne† reus, aut quiuis alius resistat ei, qui licite suum exercet officium .l. prohibitum .C. de iu.fisci.lib.x.quoniam si illicite, & si iustitiæ terminos excedat, secus ut supra & per Bar. in.d.l. prohibitum, & in.§. quadrupli, ubi Ias. in.i.colum. multa, insti.de actio.& quod dictum est, quòd potest etiam interfici, declarandum est uerum, si telo se defendat, argu. in .d. l. 4. ad legem Aqui. & limitabitur qđ idem Bal.dicit, in authen. sed omnino colum.5.C.ne vxor pro ma.quòd si minister iudicis commissione debitorem fugientem vulnerauerit, de delicto punietur, nisi se telo defendat, quia tunc secus, ita ipsemet in.l.si ut allegas.C. ad legem Corn.de Sica.

Decisionis, & exempli huius, quòd vim ui repellere liceat, & iniuriam pro pulsare, ratio clara est in text. quia iure
8 fecisse existimandus est quis † si quid ob tutelam sui corporis fecerit. Quæ tamen uera non uidetur, quia eadem cum dicto, cōtra tex. in.l.fi.ff.de offi.ꝓ cura.Cæsa. patet, quia dicit, iure hoc euenire, & postea quod iure fecisse existimandus est quis &c. vnde si testis deponat, scio quia scio, nihil concludit, vt per Barto.in.l. qui interrogatus, in prin.ff.de peti.hæ.& si rursum dicat, ꝙ est publica vox & fama, interrogatus uero de causa scientiæ, respōdeat, quia publicè dicitur, nō probat, secundum Bal.in c.cum inter, in fi.de consue. Responde primum, quòd immò non inconueniat.d.l.fi.l.2.in prin.ff. si cer. pe. .§.filius familias, & ibi Por. insti. quib. mo.ius pa.po.sol.& in.l.illa institutio. ff.de de hæ.insti. Vel & melius, quod exponitur hac ratione uerbum illud, iure fecisse existimandus est, idest naturali æquitate, vt hîc per Ange. in prin. & probatur in.l.i.in.§.cum arietes.ff. si quad.pau.fe.di.& in l.i.in.§.vim vi, allega. etiam supra .ff. de vi & vi ar. & in clem.pastoralis, de re iudi. Alia item est, vt adhuc subiicitur in text. quia nefas est, cùm natura inter nos cognationem quandam &c. quod ex eo licet uidere, quia (vt inquit Deci.hîc, in 3.not.) omnes sumus eiusdem naturæ participes, & fratres per lauacrum regenerationis, quòdq; vnusquisq; ꝓximum suum diligere debet, vt se ipsum c. charitas.§. item proximos, de pe: dis: 2: c.
9 ad mensam, xi.q.3.c.debet, 23.q.4.& bene: Adde quòd etiam Iudæi sunt † no
10 stræ naturæ participes, & tamen non sunt fratres nostri† quia non habent dictum regenerationis lauacrum, vt in locis præallega.& ob hoc malè locutus est Ang.in.l.vtimur.ff.de sepul.vio. qđ appellatione sociorum ueniunt etiam Iudæi, ex quo societas quodammodo quædam fraternitas est.l. verum ꝓ so.

contracta duntaxat inter Christianos, & aduertit Corse.in singu.societas, & benè, & ad idem facit etiam quod habetur in c: gaudemus, de diuor. ubi de his, qui foris sunt, nihil ad nos, Nec prætermittendum est, quòd omnes vsquè ad tempus concilii Niceni fratres appellabantur, postea appellati fuerunt Christiani.c.2.xxii.dis.c.rogamus.xxiiii.q.i.immò quòd neq; Iudæi sunt nobis proximi, sed homo fidelis tantum, qui hominem diligit fidelem ut Io.Chrysos.ait, homi.xlii.in.c.Matthæi xxii. non tutum tamen, vt pet Abb.in.c.Iudæi, de testi. & in contrarium uidetur tex.iuncta glo. in.c. charitas, in.§.item proximos, de pœni.dis. 2.ex quibus, ad propositum redeuntes confirmatur exemplum prædictum legis nostræ, & iurisgentium, in natura li ratione fundatũ, vt supra quòd uim ui repellere liceat, firmum esse in causa argumentum præ cæteris, non secus ac in accidentibus quantitas, in diffinitione genus, in oratione pronunciatio, & diffinitio deniq; in disputatione, & cum istæ rationes in naturali ratione (iteratò dixerim) fundatæ sint efficaciores esse debent cæteris.c. consuetudo.i.dis.l.qui habet.§.si pupillus, & ibi not.ff.de tute. late Stepha. Fede. in tracta.de interpreta.iu.in vlti.par.,pẽ pè finem, Et perpetua obseruatione dignum est, quòd cognationem dixit

11 † quandam, quia à primo illo nostro parẽte Adam, in cuius sinu sumus omnes, originem ducit, & sic non propriè, l.non facile.§.cognationis.ff. de gradi. argu.in.l.hoc legatum.ff. de lega.3. ex quo malè infert Cut.hîc, ad.q.Bat.in.l. Lutius.ff. solu. mat. an pater posit remittere iniuriam, illatam filio, cum sit hoc modo arguere à simpliciter, ad secundum quid, & male.d.l. hoc legatũ l.i.ff.de dona. Calde.pulchre, consil.v. an dicatur, de vsu.Bald.in.l.debitor, in .§.seruo, ad fi.ff.de leg. 2. nisi saluando dicamus, sufficere, ꝙ illatio sit, de termi nis, ex quibus infertur quoquo mõ .l. ĩ actionib.& ibi not.ff.de in lit.iu. Finis.

SVMMARIVM.

L. ut uim.ff. de iusti. & iure.

1 LEX ista habet materiam amœnam, & delectabilem.
2 Lex ista uenit continuatiuè ad præcedentes.
3 Docendi modus triplex.
4 Dubitatio uel error in principiis esse non potest.
5 Exempla huius legis sunt cum mysterio.
6 Veluti dictio est exemplificatiua.
7 Patri priusquàm patriæ parendum est.
8 Defensio est de iure naturali & gentium.
9 Ratio decisionis est ibi nam qđ quisq; &c.
10 Originem ducimus à primo parente Adam.
11 Vis multiplex, de illatiua hic intelligi tur.
12 Iniuriam hic intelligimus idest uiolentiam iniuriosam.
13 Propello frequentatiuum est.
14 Nàm; continuatiua dictio est.
15 Quisq; signum est uniuersale collectiuum.
16 Tutela de qua hic est de iure gentium.
17 Quod fit lege permittente pœnam nõ meretur.
18 Natura cognationem inter homines constituit.
19 Hominem homini insidiari nefas.
20 Licitum est cuius contrarium est illicitum.
21 Banniti nostri temporis an iure communi offendi poßint.
22 Bannitis; an poßit damnum dari in bonis.
23 Banniti uxor an poßit adulterari.
24 Iniuriæ propulsatio est de iure gentium.
25 Potens qui uult alium interficere an poßit interfici.
26 Inquisitus si probet hominem occidisse ad sui defensionem, an excusetur.
27 Defensio fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ.
28 Defensio probari debet, aliàs confessus suo gladio (ut aiunt) se iugularet.
29 Si qualitas hæc non probaretur, an pœna mortis confessus sit condemnandus.
30 Si confessus homicidium ex interuallo dicat ad sui defensionem occidisse, & offerat se id probaturum an admittatur.
31 Si aggressus potuit fugere, & non fugit an excusetur.
32 Cognationem, non simpliciter dixit hic I. Con.
33 Insidiator nefarius est.
34 Vt.habet multa significata.
35 Vis diuersimode capitur.
36 Duo sunt decertandi genera.
37 Si homicidium intra pacem committatur an id impunè fieri potuerit.
38 Amici etiam sunt conuocandi ad iniuriam propulsandam.
39 Insultatus antequàm percutiatur poterit insultantem propulsare & repellere,

FLORENTINVS LIB. I. institutionum.

T VIM; Ista pulcherrima, & not. lex (vt inquit Ias. & benè) continet † materiam amœnam, & delectabilem, licet nõ admodum difficilem; pro cuius introductione tamen scias velim, & primò, quod à Florentino I. Con. condita est, qui floruit pariter temporibus Alexandri, christiana Mammea geniti, libro. i. institutionum ut Taurelius & Haloander testãtur, seu institutorum (xii. enim conscripsit, vt ait Rutilius, in vita ipsius) & vtroq; modo bene quandoquidem hæc quæ hic dicuntur, & in .l. præcedenti exempla præceptorum sint, de quibus etiam in .l. iustitia infra eo. & in .§. iuris præcepta insti. eo. ad mores spectantia, quibus instruimur ad bene beatèq; uiuendum, est verum quod præcepta ab institutis differunt, quippè quòd, illa Theoricam respiciant, ista uerò praxim: deq; his aliàs Cice. in lib. offi. i. & quod uenit † continuatiuè ad leges præcedentes, namq; prius dictũ fuerat, ius naturale commune esse omnibus animalibus, ius gentium uerò solis hominibus, postea exemplificat, & dicit, veluti erga Deum religio, ut parentibus & patriæ pareamus, & vltimo loco hic ut vim, atq; iniuriam propulsemus. Et mirum videtur, quoniam titulorum continuatio est, vt plurimum & cõmuniter non legum, vulga. l. 2. ibi proximos atq; coniunctos titulos applicantes pro ut res patitur dicemus infra de sta. homi. & in. l. cum de lanionis in .§. asinam molendinariam ibi quibusq; proxima copulata succedant. ff. de fun. instruc. & ita inquit glo. in. l. Gallus in prin. ĩ uer. posthumos. ff. de lib. & posthu. Nisi dicamus (& est verum) maioris declarationis gratia licere secundum glo. alibi quoq; sic dicentem in. l. 2. ff. de ver. ob. Ias. insti. de

actio. in rub.col. 2. & hine uidemus etiam quod hac ratione verba ex abundanti prolata non uiciant scripturas .l. non solent.l.quæ dubitationis tollende gratia.ff.de regu.iu.quodq; interpretatio haud est negligenda, quanquàm sint uerba aliàs clara .l.i.§. quàmuis de uen.inspi.

Secundo scias, quod triplex est do-
3 cendi modus † diffinitiuus, diuisiuus, & exemplificatiuus, vt dicit Bal.in.l.i. in prin.supra eo.Et nimirum quidem, qa omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio debet semper à diffinitione ꝓficisci ut intelligatur quid sit id de quo disputatur ut inquit Cice. in lib.offi. Diuisio uerò animum intelligentis incitat, mentem audientis præparat, & memoriam artificiosè refotmat, secundum glo.in.§. igitur in prohe.insti.l.i.ff. de excep. do. & qui bene diuidit rem dilucidiorem reddit & proximus est ueritati, exemplaq; magis mouent necessaria admodum ut facilius intelligantur, quæ dicuntur .l. vt responsum.C.de transac.l.i.§. sed sciendum .ff. de edi. edic. portò longum est iter præceptis, breue autem exemplis, diffinitio enim ponitur iuris in.l.i.sup. eo.in prin.diuisio in.§.i. & exempla deniq; in.l.ueluti & hic.

Tertio scias quod cum ex his artis principia tradi uideantur, in eisdem
4 † error seu dubitatio esse non poterit, iuxta illud philosophi 2. Met. in foribus quis delinquet? quasi dicat nullus sicuti enim ea quæ ponuntur in ostio omnibus nota sunt, ita prima principia patent, & negari non possunt, unde vulgò aiunt, contra negantes principia non esse disputandum, & hoc est etiam quod dicitur Gene.4.statim peccatum in foribus aderit. Aliis tamen uerbis usus est philosophus in loco ꝑ allega.sic. existentium prima principia semper uera non quandoq; uera quandoq; non uera.

Quarto sciendum est, quanquàm alibi I. Con. dixerit in.l.ita vulneratus ad.fin.ff. ad legem aqui. vnum interim ꝓposuisse cõtentus ero & alibi, sed ne res exemplis egeat paucis agam in .l.i. ff.de præscrip.uer.quod hic tamen tria
5 posuit exempla† cum mysterio, quando quidem dicta I.d.l.i.in.§.i. supra eo. respiciant, & ad eam applicentur, primum scilicet religionis erga Deum, ad publicum ius, consistens in sacerdotibus, secundum ad idem, quod in magistratibus identidem consistebat. Tertium uerò ad ius priuatum refertur.

Quinto & ultimo, quod dictio ue-
6 luti est exemplificatiua† vt etiam sentit I.Con.in.l.consensu.ff. de ac. & ob. & idem in.l.2.in.§.quædam.ff. de interdic.& in.l.fi.C.si quis alte.vel sibi,& in l.quædam mulier .ff.de rei uend. Nec secus indictione ut: habente relationẽ ad.d.aduerbium veluti, vt infra etiam dixi,& in.l.iurisgentium in.§.quinimò ibi, vt in bonefidei iudiciis .ff. de pac. & in.l.i.in.§.interdicta .ff.de interdic.

Mirum tamen adhuc uidetur in his exemplis, quod proxime supra dicat I.Con.prius patri quàm patriæ pa-
7 rendum esse † cum tamen prius huic quàm illi nascamur.l.i.§.& generaliter ff.de ven.in po.mit.l.post liminium .2. .§.filius.ff.de capti.Bal.in.c.i.colum. 3. de pa.iu.fit.in vsib.& facit vulgatum illud legis dicentis, prius fuit disciplina castrorum, quàm charitas liberorum. d.§.filius,& ad propositum est casus in .l.aduocati.C.de aduo.di.iud.ibi, non minus ꝓuident humano generi quàm si præliis atque vulneribus patriam parentesq; saluarent: Vnde Cice.in somnio Scipionis, chari sunt liberi, chari parentes amici & affines, sed vna omnes charitates complexa est patria. Et facit quia ꝓ patria licet etiam patrem interficere .l. minimè .ff. de religio. & ibi Bar.debetq; vnusquisq; potius patriam diligere, quàm se ipsum, quia ad ipsam ordinatur pariter ut pars ad totum, nec ab re hinc, si Curtius Romæ, si Menecheus Thebis, & si deniq; Codrus Athenis pro patria mortẽ oppetierunt. Ordoq; est, vt prius Deum colat, patriam tueatur, & tertio paren-

tes diligat, deinde se ipsum, affines, amicos, & bonos potius quàm malos & sciat semper utilitatem publicam, priuatæ præferēdam esse, ut dicitur in l.unica in.§.fi.C. de cad. tol. Cæsari enim in Gallia existenti, dum peteret à senatu sibi imperium prorogari, minimè est obtemperatum, Pompeiusq; per adulescentem excusat se, quod cōtra eum fuerit locutus: togatq; ne id ad iniuriam trahat, asserens, sibi Cæsarem charum fore, sed Remp. omnibus rebus chariorem. Verum pro sol. dicas, quod patri prius nascitur quisquè quo ad reuerentiam, quo uerò ad obedientiam patriæ ut hic per Odof. & probatur in.d.§.filius: vnde Euripid. oporter sapientes, primùm amare liberos, deinde parentes & patriam: quam oportet augere, & non frangere, vel & aliter quod ordo literæ non debet attendi, quando mens legis est certa .l. nec enim .ff. de sol. bar. in auth. hoc amplius .C. de fideicom. & in auth. hoc ius porrectum colum.i.C. de sacrosan. argumentum in.l.ambiguitates .C. de testa. ubi p̄posteratio siue ordinis peruersio non viciat, figuraq; est etiam Grammaticorum Hysteron proteron, siue Anastrophe.l.riparum, & ibi glo. ff. de rerum di.l. præposteri.C. de testa. not.in.l.i.ad fi.C. de anna. excep. Vel & ultimo quod vbi agitur de commodo publico siue de publica utilitate, et publico statu, patria anteponitur patri semper .d.l. minimè .d.l. aduocati, ubi uerò de commodo pecuniario pater semper præfeterut patriæ.l.pe.ff. de postul. & ex hoc Bal. indistinctè locutus in .l. qui necessariò.C. de aduo. di. iudi. reprehenditur per Iaso.in .l. militem .C. de procu. post Ange. Ray. & Fulgo.in.d.l.pe.& Bart.atquè alios in præallega.l.veluti supra eo.& bene.

Post hæc modò, cum artis principia (vt diximus supra) hic tradantur, non aliter esset casus figurandus, & maximè quia exemplorum verba sunt clara, & cum in uerbis non est difficultas, non est etiam admittenda uoluntatis quæstio.l.ille aut ille.§. cum in uerbis ff. de lega.3.l.ancillæ.C. de fut.Bal.in.l. i.col.6.C.de ser.fu.Imò quod exempla ipsa, dubium non continent ut inquit Cy.in.l.i.colum.3.C. de legi: attamen quia nihil tàm clarum est, quod in se non habeat aliquam dubitationem .§. si uerò in auth.de tabel.& quia (vt inquit philosophus) potentes dubitare facilè soluunt.l.quod labeo.ff. de carb. edic.Idem Bal.in.l.tutores .C.de compensa. Nec est inutile dubitare de singulis.l.nemo.C. de summa tri. Imò quod uerum elici nō potest, nisi prius intelligamus falsum ut inquit Lactan. & q̄d Iulianus notat Marcellum quòd quid indubitabile proposuerit in .l. si q̄s titio.ff. ex quib. cau. maio. testaturq; philosophus 3. Methaph. dubitantes cœpisse philosophos admirari: sciendum est aliqua etiam hic pro ratione dubitandi adduci posse.

Et primò dum præsupponit tex. defensionem, vimq; vi repellere, esse de iure gentium, quia (ut dixi rursum supra) venit continuatiuè exemplificando ad dicta in.l.i.in.§.fi. supra eod. nanquè uidetur mihi quòd hoc idem
8 sit etiam de iure naturali † & commune quoq; animalibus. l. i.§. cum arietes.ff.si quad.paup.fe.di. melius probatur in.c.significasti 2.de homici.ibi vim ui repellere omnes leges & omnia iura permittunt. Imò quòd tex.in.c.ius naturale.i.d.hoc dicit ad literam, quod ius naturale, est uiolentiæ per uim repulsio, & ut infra latius.

Sol. quàmuis sit de iure gentium, hoc non propterea tollit quod non sit etiam de iure naturali, argumentum in.l.cum furti.ff. de in lit. iu. tùm quia illud in isto fundatum est .§. singulorum insti.de re.diuisio.tùm quia naturaliter homo animaliaq; cætera prona sunt ad conseruationem sui esse, quasi hoc idem sit in naturali ratione positū, ut hic per Bal.in princ.vel (vt etiam dicit glo.hic quia reuera dicit tex in.d.§. fi.hoc ius gentium solis hominibus esse commune) dicamus, quod licet hoc

idem iure naturali etiam brutis permittatur quod non tamen iniuriam pati dicuntur uel facere quandoquidem sēsu careant ut in.l.i.ff.eo. in prin. idest si quad.pau.fe.di. hic autem de ui atque iniuria propulsanda agitur, ergo, & ita transit etiam Deci.hic nū.v.& ut infra latius.

Secundo dubitationē faciebat, qđ imò nec defensio sit permissa, quia Math. 5. dicitur, si quis percusserit te in dextram tuam maxillam, præbe illi alteram. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicunque angariauerit te mille passus, uade cum eo alia duo.

Sol. id uerum est iure poli non fori, ut hic & de quo aliàs in.c.fi. vbi etiam glo.not.xvii.q.iiii. & in .c. inquisitioni de sen.excom. & in .c. tua nos de sponsa. & ita etiam declarat Bald.in l. si neptem.ff.de ritu nup.ī simili, illum tex. quòd inter fratres consobrinos nuptiæ contrahuntur etiam solo consensu aui de iure fori, non de iure poli, per not. in.l.in celebrandis.C.de nup.& in .§. si duorum insti.eo.& in .l. reprehendenda.C.de.institutio. & glo.sursum dicit alibi, quod quis extra pœnam est in concubinatu iure fori, sed non iure poli, in.l.in concubinatu.ff. de concubi. Et in.l. cum ancillis .C. de incest. nup. quod cum ancillis connubium esse nō potest quòdq; ex huiusmodi contubernio nascuntūt serui iure fori non poli.&ita etiam rēspōdet in.c.ex transmissa de renuncia.signanter per.d.c.q-cunq;. Pulchre Ancha. consi. cxxvii. colum.pe.& ultra iura superius allega. est etiam bonus tex.in.c. Euthemium. 2.q.3.&adhuc glō.hic notat,&ibi dicā.

Tertio dubitationem faciebat text. in.l.iniuriarum in.§.i.ff.de iniu.ubi uis infertur alicui qui tamen iniuriam nō propulsat neq; iniuriarum agit.

Sol.facilis est, vt hic per glo. quòd non uis illata sit nō à priuato sed ab eo cui subditi sumus, idest à iudice, nec consequenter iniuria nobis facta dicetur, iuris enim executio(inquit I.Con.)nō habet iniuriam, & si quis decreto prætoris nō obtemperauerit, non est in ea causa ut iniuriarum agat, propter prætoris præceptum. Et ita signanter per istum tex.dicit Bar.consi.lxvi.colum.i. & probatur etiam hæc sol.glo.in.l.meminerint.C.vnde vi.& in.l. iustè possidet.ff.de acqui.po.&in.l.qui restituere. ff.de rei ven. & nimirum quia iniuria dicta est si quid non iure fiat, imò qđ regulariter in actione iniuriarum requiritur dolus, & agens ipsum debet allegare.l.i.§.i.l.3.§.pe.& fi.& l.seq.ff.de iniur.l.si non conuicii.C. eo. tradit Bald. consi.ccxxx.ad fi.uolum.3. deq; hoc etiam infra.

Quarto dubitationem faciebat, qa si fur interdiū deprehendatur, potest occidi à domino, si se telo defendat .l. 4.ad fi. ff. ad legem acqui. ergo non licet(ut hic dicitur) uim ui repellere.

Soluit adhuc glo.hic,illud ideò esse quia uis fuerat illata à priuato iustè, nanquè (vt uulgò aiunt) non est amicus noster qui bona nostra tollit, idemquè Bar.hic pariter num.3.& probatur in.l.nec timorem in .§.i.ff. quod met.cau.& in.l.furem.ff. ad legem cor. de sica.non est tamen uis domino simpliciter permissa nisi id ipsum cum clamore testificetur ut ibi dicitur & in .l. capite quinto ad fin. ff. ad legem iu.de ad. & est argumentum in .l. si putator. ff.ad leg.aqui.&quia uidemus(vt idem Bar.dicit)si illicitè inferatur quod tunc defensio permissa est ut hic & in l.i. C. unde ui.ibi inculpatæ tutelæ moderatione illatam uim propulsare licet, de quo etiam loco suo.

Quinto & ultimo dubitationem faciebat,quia si seruus ad ecclesiam confugiat, uisquè fiat ei ne ingrediatur, uel inde abstrahatur ingressus iniuriā non propulsat aliàs impunè potest interfici.l.si seruus.C.de his qui ad ec.consu. pulchrè Bald.in l.fin. in fi. C. de exhi. re.ubi testatur istud uidisse Perusiij de facto, & quod Pisis fuit ista quæstio. Quod etiam facilè tolli potest & dici id

ei id à lege inductum, ne reus uel quiuis alius, resistat ei qui licitè suum exercet officium. l. prohibitum. C. de iu. fisci. lib. x. quoniam si illicitè & si iusticiæ terminos excedat secus ut supra & per Bar. in. d. l. prohibitum, Ias. multa in. §. quadrupli colum. i. insti. de actio. & quod dictum est quòd potest interfici, declara uerùm si telo se defendat argumentum in. d. l. 4. ff. ad legem aqui. & limitabitur quòd dicit Bal. in auth. sed omninò colum. v. C. ne ux. pro ma. si minister iudicis commissione debitorem fugientem vulnerauerit, quod de delicto punietur, nisi se telo defendat, quia tunc secus, ita ipsamet in. l. si ut allegas. C. ad legem Cor. de sica. & est etiā tex. d. l. si seruus concordans in. l. si pignore in. §. furem. ff. de fur. & si quis obligatus est aliquem defendere, non tenetur si iustè offendatur. l. si quis in graui. §. 2. ver. si tamen. ff. ad Sillania. Idem Bal. in Marga. defensio num. 10. & si statutum dicat quòd homicidia priuetur omni officio, non priuabitur si hominem occidat iustitiam exequendo, quia non ipse occidit sed lex. l. palā. §. fi. ff. de ritu nup. d. l. si seruus, not. in. l. cum probatio. ff. de probatio. Idem Bal. in statut. homicidium, num. xii. & tex. i. d. l. si seruus adhuc not. dicit Pau. Cast. consil. cclv. colum. 2. uolum. i. & not. decisiones ponit ad propositum Boer. decisio. clxx. colum. 2. par. i. & decisio. ccciiii. colum. i. ii. par. ii. & ut infra latius. Dicit etiam Bald. ad idem quòd statuta permittentia homicidium, non valent, ex quo sic inducunt peccatum mortale, nisi qui occiditur hanc pœnam mereatur in. c. fin. num. 4. de consue. Et est argumentum ad id, quòd defensio potest tolli ex causa si quis scilicet iustè offendatur ut hic per Bal. col. i. & Ange. in. l. si sic in prin. ff. de lega. i. nonnihil Fel. in. c. cum causa colum. 3. de offi. del. qui mirabile dictum scribit in. c. vt famæ colum. i. de sen. exco. si clericus habeat arma, mandetq; Episcopus capi, & vnus ex familia ipsum interficiat, quòd non erit excommunicatus, nec (adde tu) ex supra dictis tenebitur de homicidio, & signanter per. d. l. si seruus, & hæc pro nunc sufficiant.

Modo huius exempli, ac tex. nostri
9 ratio est, in eo posita † quoniam quòd quisq; ob tutelam sui corporis fecerit iure existimandum est id fecisse. Et quia natura inter nos, cognationem quandam constituit, vsq; adeò ut nefas sit hominem homini insidiari. Et quò ad primam, sui dixit, quia ordinata charitas à se ipso incipit. l. preses. C. de serui. non quòd excludat defensionem aliorum ut hic per Bal. & in. l. i. lec. 2. colum. 6. C. vnde ui. & est simile quando Math. xxii. dicitur pariter, diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et uerè (inquit Cice.) sapiens qui sibi non sapit, ne quid quàm sapit: Et quò ad secundam licet uidere ex eo, quia (vt etiam sentit Deci. in 3. not.) omnes sumus eiusdem naturæ participes & fratres per lauacrum regenerationis, debetq; vnusquisq; proximum suum diligere (vt diximus) sicut se ipsum. c. charitas. §. item proximos de pen. d. 2. c. ad mensam. 11. q. 3. c. debet 23. q. 4. & benè. Adde quòd etiam iudæi sunt nostræ naturæ participes, & tamen non sunt fratres nostri, quia non habent regenerationis lauacrum ut in locis præallega. Et ideò malè locutus est Ang. in. l. vtimur. ff. de sep. uio. quòd appellatione sociorum ueniant etiam iudæi, ex quò societas quodammodo quædā fraternitas est. l. verum. ff. pro socio. contracta duntaxat inter christianos, & aduertit Corse. in singulari Societas, & benè, & ad idem facit etiam quod habetur in. c. gaudemus de diuor. vbi de his qui foris sunt nihil ad nos. Neq; prætermittēdum est, quòd omnes vsq; ad tempus Concilij Nicæni fratres appellabantur postea appellati fuerunt christiani. c. 2. 22. d. c. rogamus 24. q. i. imò quòd neq; iudæi sunt nobis proximi sed homo fidelis tantum qui hominem diligit fidelem ut Io. Chrysostomus ait Homil. xlii. in. c. Math. xxii. non tutum tamen ut per Abb. in. c. iu-

dæi te testi.&in cõtrarium uidetur tex. iuncta glo.in.c.charitas in.§. item proximos de pen.d.2. ex quibus ad propositum redeuntes confirmatur exemplum prædictum legis nostræ, & iuris gentium in naturali ratione fundatum ut supra quòd vim vi repellere liceat, firmum esse in causa argumẽtum præceteris non secus ac in accidentibus quantitas, in diffinitione genus in oratione pronunciatio, & diffinitio deniq; in disputatione. Et cum istæ rationes in natura fundate sint(iterato dixerim) efficaciores cæteris esse debent .c.consuetudo.i.d.l.qui habet.§. si pupillus & ibi not.ff.de tute.late Stepha. Fed.in tracta. de interpreta. iu. in ultima parte ad fi.& perpetua obseruatione dignum est, quòd cognationem dixit quandam &c. quia à primò illo pa
10 rente nostro Adam, in cuius sinu † sumus omnes originem ducit,& sic non propriè .l.non facilè.§. cognationis.ff. de grad.argumentum in .l. hoc legatũ ff.de lega.3 ex quo male infert Cur.hic ad.q.Bar.in.l.lucius.ff. sol. mat. an pater possit remittere iniuriam illatam filio,cum sit hoc modo arguere à simpliciter ad secundum quid, & male.d.l. hoc legatum.l.i.ff.de dona.Calde.pulchre consi.v.de vsu.Bal.in.l.debitor in. .§.seruo ad fi.ff.de lega.2. Nisi saluando dicamus sufficere quòd illatio sit de terminis ex quibus infertur quoquo modo.l. in actionibus, & ibi not. ff.de in lit.iu. Et præter hæc dicta etiã in Schol.supra inquit,alibi tex.i n.l.hi qui sanctam fidem.C. de aposta. quod durissima pœna est esse inter homines & hominum carere commercio, quia scilicet cognationem quandam inter nos natura ipsa constituit,quod etiam sic deducit Ancha.consi.clv.in prin. & cum nefas sit hominem homini insidiari omnis qui non defendit alium peccat,si potest, vt per glo.in.c. quãte de sen. excom. & in .c.non inferenda, & fi. xxiii. q.iii. & quòd omnes homines sint consanguinei ab Adam descendentes ut supra tenuit etiam Abb.in.c. postremo col.2.de ap.est verum ratione proximitatis quòd maior præsumitur,affectio ut ibi subdit, Si ab uno homine quoq;(inquit lactantius) quẽ Deus finxit.orimur omnes, certè consanguinei sumus,idcirco maximũ scelus putandum est odisse hominem uel nocentem.

VT VIM; Illatiuam intellige hoc est pro actu illato in alterum, ad diffe-
11 rentiam expulsiue † turbariue, inquietatiue, ablatiue, & compulsiue,de quibus plene Bart.in.l.extat num.3. ff. qđ met.cau.& quia est etiam uis, quæ ponitur pro quadam potentia quæ est in persona, quæq; ipsi inest, & non pro ut in alium transfertur, & tunc idem est quòd potestas, & de qua aliàs in l.i.ibi vis atq; potestas.ff. de tute.& ibi Idem Bar.not.num.3.

ATQ; INIVRIAM; Idest uiolen-
12 tiam iniuriosam † ex ponit Cy. & Ange.&benè:ita ut alia expositio glo. hic in prin.dum dicit, vim scilicet iniustè illatam ab aliquo priuato, non ab eo cui subditi sumus, haud fuerit necessaria secundum Deci. quia text.se ipsũ declarat. Replica tu quanquàm necessaria nõ sit,ꝗ haud tamen est spernenda.l.i.§.quàmuis.ff.de uen.inspi.l. non solent.l. quæ dubitationis tollẽdæ gratia.ff.de regu.iu.&ad propositum inqt Plato in Gorgia quòd malorum.o.maximum est iniuriam inferre, & longe peius quàm pati.

PROPVLSEMVS: frequentatiuũ est, à propello † proueniens idemq; so
13 nat quòd repello,arceo,depello seu(vt dixi) propello & propriè, propulsare est iniuriam à se depellere. Sic etiam his verbis Cice.ad propositum usus est offi.i. Iniustitiæ duo sunt genera, unũ eorum qui inferunt, alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, si possint, non propulsant iniuriam, & de inuen. 2.in hunc modum. Vindicatio est, per quam uim & contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus à nobis,& à nostris, qui nobis chari esse debent. Id vnum adiicientes, quòd non

solum

solum initiam propulsamus, sed frigus,& famem, & ab ingressione fori po pulsum,& inimicorum impetum, & periculum deniq; quòd in omnes intendi tur inquit idem Cice.4.de fini.& in Anton .5.& pro Roscio amerino. & quòd propulsanda sit not.q.tradit Bal. in.l. ex hoc iure, colum.2.de duello infra eo.

NAM : Continuatiua est dictio hæc,
14 vt et est uidere in.l.nam ad ea† & in.l.nã ut ait Pedius,& in.l. nã Imperator.ff. de legi.& i.l.nã si cũ moriar & ibi dixi.ff.de cõd.inde. vel dic ꝙ pro quia ponatur ut in.l.fi.in.§.i.ff.de excep.do. ex quo decisionis ratio subiicitur vt supra etiam di xi in his verbis. Vel quòd redditio cau sæ sit,qua vnicuiq; defensio permittitur & quidem finalis,ex quo est legis ut per Bal.in.c.quia propter num.xvii. de elec. not.in.l. si is qui animo .ff. de acqui. po.
15 & in.l.cum tale in.§.fi.ff.de cond.& de.

QVOD QVISQ; Signum est, †istud quoq; vniuersale collectiuũ vt in. l.hoc articulo.ff. de hæredib. insti. et idẽ importat quòd omnis ut inquit Bal. in. l.si necessarias in .§. si annua colum.i.ff. de pigno. ac. ad differentiam dictionis quisquis quæ est distributiua.l. qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulga. & pup. sub. licet secus dixerit glo.2.in.d.§.annua, & malè ibiq; eam reprehendit Bal.propter conformitatem tamen quam habet dicta dictio quisq; , cum ista quisquis de facili assumit naturam distributiuæ.d.l. hoc articulo ad fi.& ibi Bar. Bal.& Imo. Corn.consi.ccxlviii.num.ix.uol.4.

OB TVTELAM SVI CORPORIS
16 FECERIT : tutela hæc† est de iure gen tium ut hic, & dictum fuit supra alia est de iure ciuili de qua in.l.i.ff.de tute.& in sti.eo.in prin.& ibi Port. colum.3. Et si ad sui corporis tutelam defensio permis sa est,sequitur necessariò, quòd alius defendi non poterit, argumentum in.l.cũ prætor.ff.de iudi.& in .c. nonne de præsump. dictu tamen absurdum ut supra & ideò (vt not.in.d.l.cum prætor)regula locum non habet cũ in permissis,et prohibitis eadem est ratio,et quòd alius defendi possit,consanguineus,socius iti neris,amicus,& quiuis alius etiam extra neus ut hic per Bar.plenè num.7.&Bal. atq; alios adde eundem Bal.in.l.i.in.2.le ctu.col.vi.C.vnde vi.&Ancha.consi.158. col.v.& Corn.consi.cvii. num. xii.uol.i. deq; his et de tutela rerũ dicemus infra.

IVRE FECISSE EXISTIMETVR:
17 ergo impunè†quia quòd fit lege permit tente pœnam non meretur .l. grachus. C.ad legẽ iu.de adul.l. fi.ff.quòd quisq; iu.c.cognoscentes de const.& congruen ter hic ait, iure euenire, ut quòd quisq; ob tutelam sui corporis fecerit (iterato dixerim)id iure fecisse existimetur,quia paulò supra dixerat, vim atq; iniuriam propulsandam esse,et vt hic ita etiam di cit Flo.in dispnta. suis.2. colum .i. Et in simili Epitectus stoicus interrogatus ab Adriano,qs homicida esset absq; crimine,Gladiator,respondit.

ET CVM INTER NOS COGNATIONEM QVANDAM NATVRA CONSTITVIT: adeò verùm est istud nouissimè † & præter dicta su-
18 pra ut si quis seruum fugitiuum suscepe rit uel aliter delinquentem, puniatur, siquidẽ hoc idem egerit dolosè, aliàs non quia receptio est de natura boni, et naturam cognationem inter homines consti tuit,unumq; ad alterius subsidium inducit,secundum Bal. (signanter per istũ tex.)in.l.quicunq; in prin.C.de ser.fugi.

Estq; vnus de tribus modis seu signis quibus opere officiales cognoscuntur, ex cognatione naturali scilicet, qua ho mo homini dẽt, alios duos post hũc po nit Bald.met in .l.liberti colum. 3. C. de ope. lib.

Et dicit etiam alibi, ꝙ deportati impunè offendi non possunt, quando qui dem ea quæ sunt iuris naturalis non per dant.Et quia offensio personæ, est contra ipsum ius naturale , cum inter nos cognationem quandam &c.in.l.i.col.vii C.de hære.insti. Et Abb.in.c.inquisitio nis in.§.tertie colum.2.de accu.quòd respondens se non diligere partem, tacite et indirecte videtur asserere se esse ipsius inimicum, ex quo ratione supra dicta te netur homines se inuicem diligere.

Et Imo.in.l.nõ tantum in prin. ff. de ap. quòd licet nec ratione sanguinis, nec, si non intersit pecuniariter alicuius, possit appellari pro alio, potest tamen intuitu officij & pietatis,ĩ casu de quo ibi.

CONSEQVENS EST HOMINEM HOMINI INSIDIARI NE-
19 FAS ESSE, & ideò dicebat † ad propositum Bald.in.l.i.in princ.C.de priui. dot.quòd primò quis nascitur Deo, secundò patriæ, tertiò parentibus, quartò suis,quintò extraneis per uinculum charitatis, estq; prouerbium, homo homini Deus non lupus .l. seruus ea lege. ff.de seruis expor.l.officium.C.de nego. gest.Calca.consi.2.colum.4. Et nefas esse dicit I.Con. quia facinus impium est, & execrabile,hoc idem facere quasi non fas,& contra rationem ac charitatem humanã, & homo nefarius scelestus, & sacrilegus q. homini insidiatur,à farre(ut aiũt)quòd ne dignus sit q.dẽ farre uesci. Et hac de re dixit rursum Albe. in statu. par.4. q. xvii. quòd statutum disponens bannitum impunè occidi posse, non ualet, quia scilicet nefas est hominem homini insidiari, de quo tamen infra plenè idem Albe.q.liii.ca.par.& Stepha.de fed.in tracta.de interp.iu.colũ.lxxix. qđ insidiari alteri est unus de tribus modis, quibus lex offendi solet,& latius ut dixi ego in collectaneis hic.

Expositis sic ferè omnibus uerbis tex. notari etiam potest(vt hic dicit Barto.in prin.) quòd illud dicitur licitum cuius
20 contrarium est illicitum † idest si defensio nobis permissa est,& ut vim vi repellamus,sequitur etiam necessariò , & per argumentum à contrario(vt dixi) quòd sit prohibita,& quòd homo homini insidietur minimè permissum.

Quod tamen uerum non uidetur , quòdq; argumentum non procedat , namq; bonum est nubere , & tamen nõ nubere non est malum , quia nuptiæ replent terram , virginitas paradisum , ut in c.nuptiæ.xxii.q.i. Soluit Deci.vt hic per eum num. 2. dic tu clarius argumẽtum procedere si dicatur ut supra omne id licitum esse,cuius contrarium est illicitum , & hoc modo loquitur Bart. sed non si dicatur, hoc licitum est,ergo eius contrarium est illicitum , quia non sequitur. Vel aliter quod id licitum sit, cuius contrarium est illicitum, si non sit de genere permissorum ut not.in.c.i. de præsump. & in. l.i. C. ad legem Cor. de sica.& in.l.non solum in.§. sed ut probari.ff.de no.o.nun.& ista est veritas nugis reiectis. Et argumentum istud sanè etiam procedit è conuerso,vbi offensa scilicet à iure permittitur quòd defensio necessariò prohibetur .l. si seruus .C. de his qui ad ec.consu. & ut supra latius & istud ipsum,ad.q.infertur,an banniti nostri temporis de iure communi possint
21 offendi † quàm tetigit Bar.hic , & concludit breuiter quòd non, Motus quia æquiparantur deportatis secundum gl. in.§.relegati insti.quib. mo. ius pat. po. sol.& in.l.i. (adde tu).C.de hæ. insti. tenet Dy. in .l. eius qui in .§. fi.ff. de testa. idem Bar.in.q. Lucanæ ciuitatis colu .i. & præallega.glo.in.d.§.relegati.dicit vulga.Bald.in.l.seruum quoq; in.§.publicè colum.3.ff.de procu.& singu.Seysel.hic colum. 2. nonnihil quòd æquiparentur, deportatis, seu pro deportatis habeantur consi.cclxxxiiii.ad fi. uolum.i. idem Bal. Verum ad propositum , deportati quanquàm perdant ea quæ sunt iuris ciuilis,quia efficiũtur serui , seruitutem, uero ferè mortalitati comparamus , seruorumq; status .d. iure anihilatus est .l. seruitutem.l.quod attinet.ff.de regu.iu. l.quidam.ff. de pen. l.i.C. de hære. insti. retinent tamen quæ sunt iuris gentium ut ibi,ergo defensio, sibi permissa est, & consequenter offensio prohibita , ergo banniti non poterunt de iure communi offendi. & ita communiter tenetur.

Tamen aduerte quia æquiparatio nõ est bona,neq; hoc ipsum probat glo.in. d.§.relegati.Imò,quòd communiter reprobatur,& dicit Cy. post Fed.de schal. in.d.l.i.C.de hæ.insti.non esse uerum,ꝙ æquiparentur, quia deportati non sunt capaces hæreditatis ex testamento , uel ab intestato , banniti autem sic, ut not. in.d.l.i. Pulchrè Ancha. consil. cclxxv.

col.

colum 2. alibi dubitans Bald. de veritate dictæ glo. dicit, quod adhuc (an sit uera) sub iudice lis est, in statut. in uers. filius num. 10. & ita tenet ipse met Bart. quòd non idem sit, in eis quòd in deportatis, in tracta. bannito. col. 3. & plus etiam bānitos æquiparando deportatis arguit Pau. cast. quòd possint offendi, consil. ccxii. col. i. uol. ii.

Et ideo hoc ipsum posset concludēti rōne probari, quia uidemus ꝙ trāsfuga. pōt occidi. l. 3. §. trāsfugas. ff. ad legē Cor. de sica. ergo & banniti nostri tēporis. Et maximè q̄a hostes reipub. esse dicuntur. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. di. Et transfugæ (àdde tu) vt tradit Nel. in tracta. bannito. in. i. par. 2. temporis. q. 3. & xlv. col. i.

Nihilominus quia multi tenuerunt. d. glo. & maximè Alex. consi. 116. col. 2. et 3. uol. 2. & alij ibi per eum relati, & cons. 88. colum. 3. uolum. 3. & Cuma. cons. 138 colum. 2. & Ias. insti. de actio. in prin. col. 6. à communi opi. Bart. non est tecedendum. & quia ut plurimum statuta extāt bannitos impunè occidi posse, ut not. in. c. quæ in ecclesiarū de consti. & in. l. omnes populi infra eo. ergo secus de iure communi. Imò quòd non ualent, ut dixi supra de quo tamen per Albe. in statut. q. xvii. par. 4. nec possunt occidi, ergo necessario sibi defensio erit permissa. Ad opposita respondetur primum non obstare, quia (vt inquit Bar. hic) speciale est dicto casu, propter p̄iudicium ne hostibus secreta reuelent & detegant. Imò (vlt. a eum) quod proditores etiam sunt. l. proditores. ff. de re mili. proditores autem possunt interfici, & est speciale propter criminis atrocitatem (namq; p̄ditionis patriæ crimine, nil maius) ergo. Quā sol. tamen improbat Cur. hic motus quia eadē suspicio est etiam in bannito & malè nec uerum aut uerisimile, ex quo transfuga transit ad hostes, sed non bannitus. l. si quis aliquid. §. i. ff. de pen. vbi casus ad literā. Nō p̄termitto tamen posse aliter quoq; responderi secūdū eum, ꝙ idcircò transfuga occidi seu interfici potest, quia sponte fugit, bannitus autem coactè, lex autem succurrit magis facienti actū ex necessitate quàm facienti ex uoluntate. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda. cogā. ergo, quæ sol. non est bona, quia lex non succurrit facienti actum ex necessitate in quam sua culpa incidit, siq; in ea se posuit, vt bannitus, quòd declarat glo. in. l. 2. in. §. si quis. ff. si quis cau. argumētum in. l. pe. ff. de iu. do. Bal. pulchrè in. c. ex parte colum. i. de consue. de eo qui sua culpa in paupertatem incidit, vt beneficium non habeat legis, ne conueniatur nisi in quantum facere potest Ias. late in. l. qd' nomine. ff. de cōd. ind. in terminis Abb. in. c. cum omnes, colum. v. de consti. & Ancha. in rep. c. canonum statuta col. lxxiiii. eo. ti. prima igitur sol. Bart. uerior est, & tenenda.

Non ob. secundum quia non est verum, licet Barto. hic non respondeat, ex quo hostes sunt quibus Po. Ro. bellum indixit. l. hostes. ff. de capti. at bannitis nullum bellum indictum est, ergo nec possunt offendi tanquàm hostes, & ita declarat idem Bar. in quæstione Lucanæ ciuitatis colum. vi. Nec id ad quod inducitur, dicit tex. supra allega. in. d. §. q. deficiunt. Non ob. vltimo quòd banniti transfugæ sint, quia nec istud verum est, quicquid dicat, Nel. contra casum legis locutus proditores. ff. de re mili. pal lega. ubi proditoribus æquiparantur; banniti non sunt proditores regulariter nisi crimen perduellionis incurrant, ergo, & ad idem multa dicit Ancha. in. d. c. canonum statuta colum. cclxxxv. Est uerum si statutum dicat quòd banniti possint impunè offendi, quòd facit eos transfugas, & hostes ciuitatis à qua sunt bāniti ut inquit Ias. in. l. omnes populi colum. ii. ff. de iusti. & iu. & in. l. in suis colum. v. ff. de lib. & posthu. & Alex. consi. cxiiii. in prin. uolum. i. & Bart. melius quàm alius in. l. si adulterium cum incestu in. §. liberto. ff. ad legem iu. de adult. & in. q. Lucanæ ciuitatis, colum. 6. præalleg. & Ancha. in rep. d. c. canonum statuta colum. ccxl. quòd tamen in dubium postea reuocat idem Bar. vbi supra

hoc ẽ in.d.q. Lucanæ ciuitatis colum.8. quòd imò non transfuga sit, nec hostis ciuitatis, dic ut per eum, hoc idem bonis rationibus probantem, & pro nunc cogita.

Sed quid erit in bonis, & rebus eius-
22 dem banniti † poterit ne quo ad ea damnum sibi dari?

Idem Bat. hic concludit quòd sic, motus auctoritate glo. ita dicentis in.c.i. de mil.ua. qui contu. est in verbo depredare in vsibus, vbi hoc ad literam dicit, ꝙ bannitus sui culpa, & ꝑtopter sui contumaciã poterit deꝑdari, & in.c.i. ĩ gl.i. hic fi. lex. eo. lib. clarius, quòd dum Bannũ durat, poterit sibi damnum dari in rebus, & impunè quidem, & quia auctoritas gl. omnem aliam longe superat ut hic dicit Bar. met ad fi. ita etiam foret trã seundum, & proxima conclusio supra confirmabitur, quia si in rebus offendi potest, iam non poterit (ut dicebamus) offendi in persona, de iure communi.

Nihilominus Bald. in.d.c.i. hic fi. lex. colum.4. dictam glo. reprobat, vt potè nec iuridicam, nec æquitati consonam subiiciens si iudex uellet hoc ipsum in sententia declarare, quòd non posset, ex quo bona non deliquerunt ut in.§. et quia in auth. ut nulli iud. & vbi non est delictum (adde tu) ibi pœna esse non debet. l. sancimus vulga. C. de pen. & q̃a bannito etiam ius reddi debet de bonis, quanquàm secus sit in feudo. l. papinianus exuli. ff. de mino. & quia reatus honorem excludit, non bona tangit. l. i. C. ubi sena. uel cla.

Et per locum à speciali quoq; probatur quia fortè secus esset in banno imperiali, quòd est diffidatio quædam ut in auth. cassa. C. de sacrosanct. eccl. l. ius singulare. l. quòd uerò contra. ff. de legi.

Et facit etiam quia dominia rerum sunt de iure gentium. l. ex hoc iure. infra eo. banniti autem quæ sunt iurisgentiũ retinent ut dictum est supra ergo.

Et vltimo loco quia bona accedunt personæ, ipsamq; sequuntur ut accessorium principale. c. fi. de vi. & ho. cle. l. fideicommissa. §. tractatum. ff. de iudi. Ro. singu. ccccli. sed in persona offendi non potest ut conclusum est supra communiter ergo nec in bonis sibi damnum dari, estq; argumentum in.c. accessorium de regu. iu. in 6.

Et addi rursum potest etiam ratio, q̃a si posset depredari, sibi sic quodammodo denegarentur alimenta & malè. l. necare. ff. de libe. agno. c. pasce famæ morientem. lxxxvi. d. & sic omninò offenderetur imò occideretur. d. l. necare. d. c. pasce, non dicendum ut supra, & urgent omnia contra glo. prællega. & faciunt etiam dicta per Bal. in. l. si tutor in. §. fi. ff. de tu. & ra. dist. & in terminis in statu. ita tenet in. §. bannitus num. xvii.

Nihilominus si quis disputando uellet opi. primam tenere, quod imò in rebus damnum sibi dari possit, vt dixi, ad hæc facilè etiam respondebit, si dixerit primum quòd quamuis. d. glo. opi. iure non probetur, probatur tamen ratione ut infra & sufficit. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto. l. 3. §. si liber ubi Ias. colum.2. ff. de cond. ob cau. & plus quòd æquitati etiam (quicquid dicatur) hæc de re consona est. l. i. ibi, non iniquis rationibus conuentione finitum est. C. de pact.

Nec ob. quòd bona non deliquerunt quia uerum est, sed tamen deliquit reus, quo prætextu bannitus est, nimirum igitur si ea ratione depredari potest, siq; sine culpa bona auferuntur, sed non sine causa iuxta not. in. c. cognoscentes de cõstitutio.

Non etiam quòd ius ei reddi debet, quia non est uerum, & contrarium tenuit Bald. in. l. cum mulier colum. vi. ff. sol. mat. & Bart. in. l. sed & si per prætorẽ in. §. ait prætor. ff. ex quib. cau. maio. & licet tex. in. d. l. papinianus exuli, obstare uideatur, non obstat tamen, quia loquitur in relegato non in bannito, & not. in. §. relegati insti. quib. mo. ius pat. pot. sol. & in. d. §. qui deficiunt allega. sæpe, & nimirum quidem quia relegatus est ad tempus, bannitus autem quis dicitur perpetuo, ut in. d. §. relegati.

Non ob. quòd reatus omnem hono-

rem

rem excludat, quia uerum est ne fori pscriptione utatur, & principaliter quidem sed non ut in consequentiā quoq; non possit sibi bona auferri.

Ex quibus tollitur allega. specialitas, in banno imperiali, quia si offendi non potest in persona, consequens est tamen ut offendatur in bonis, & rebus ipsis argumentum not. per Albe. in. l. quòd uerò contra in prin. ff. de legi.

Non ob. quòd bona sint iurisgentiū quodq; à bannitis retineantur, quia uerum est istud quoq;, sed non ut occupari non possint, ut inquit Bar. in extrauagan. ad reprimen. in ver. rebellando, plenè Alexand. in. l. i. colum. pe. C. de hære. institu.

Non quòd accedunt personæ, quia uerum est quoad retentionem, sed non quod occupari non possint pariter, vel dicamus quod non accedat hoc casu, qa sufficit quòd in persona offendi nō possit, & si (vt dicebam proximè) reatus om nem honorem excludit, excludit eum etiam à bonis, si retenta non fuerint, ut possint occupari, argumentum in. l. tutori. C. de nego. gest.

Non ob. ultimum, quia malè meriti egestate laborāt ut dicitur in. l. quisquis C. ad legem iul. ma. aliàs nec filius posset legitima priuari, quæ loco alimento rum succedit. l. 3. §. sed vtrum. ff. de mino. & tamen priuatur cum causa. §. aliud quoq; capitulum in auth. ut cum de ap. co. Nec facit ad idem quòd sic necaretur, quia non est homicidium propriè, nec comprehendetur in statuto punien te homicidam, vt dicit Flo. pulchre in. l. item si obstetrix in. §. i. ff. ad legem acq.

Tamen dura & rigorosa opinio est, d. glo. quanquàm communis, si non potest offendi in persona, quòd offendatur in rebus, & maximè (vt dicebam) quia sic non differret à diffidato, haud dicendum, argumentum in. l. 3. ff. de mil. testa. & in. l. nec honore ubi glo. C. de ep. & cle.

Verum tenendo cōtrarium, ut supra & contra communem, ac glo. præalleg. quòd in bonis scilicet offendi non possit, quæritur quid si statet statutum impunè occidi posse?

Ange. in. l. in suis in princ. ff. de lib. & posthu. ait, quòd omnem aliam iniuriā personalem & realem pati debet, quem sequuntur alij hic per Deci. relati num. 14. & in ære ac persona puniri secundū Bald. in. l. fi. colum. 2. C. si cont. ius uel uti. pub.

Et mirum uidetur (quanquàm idem Deci. nòn dicat) quia statuta regulariter non recipiunt Interpretationem extensiuam iuxta not. in. l. omnes populi infra eo. sed cum istud sit non ui extensionis, (vt declarat ibi Bal. & Nel. q. xlix. de ban. in. 2. par. secundi temp. col. 2.) uerum necessarie cuiusdam comprehensionis in hoc consistentis, quòd in maiori contineatur minus, cessabit protinus admiratio.

Et probatur in. l. nec in ea in. §. fi. ff. ad legem iul. de adult. vbi ad literam dicitur, qui potest adulterum occidere, multò magis contumelia poterit eum iure afficere, eritq; limitatio ad supra dictam conclusionem Bal. contra communem.

Nec secus in. d. l. in suis ad fi. ibi quos licebat occidere, eos etiam licebat exhæredare.

Et facit adhuc regu. cui licet de regu. iu. in. 6. ubi cui licet quòd est plus vtiq; licet etiam quòd est minus.

Et glo. in terminis in. c. in literis ī ver. prædo, quàm ibi dicit singu. Bal. num. 4. de resti. spol. quòd qui potest offendi in persona multò fortius offendi poterit in bonis. l. in seruorum. ff. de pen. Non nihil Dec. in regu. non debet. ff. de regu. iu. & Ias. in. d. l. in suis colum. 4. & Alex. in. l. in actionibus in prin. ff. de in lit. iuran. nec habet dubium.

Est verum (vt adhuc inquit Deci. hic num. præallega. post Bal. in. l. ex hoc iure infra eo. colum. 2. & alios ut per eum) quòd non poterit offendi in bonis, mortuus, sed uiuus tantum.

Et nimirum (inquit idem Bal. ibi) qa mortuus non est ammodo bānitus, nec spoliari dicitur propriè, nec eidem fit iniuria, nec potest vulnerari. l. i. §. sceuola.

ff.si quis testa.lib.esse iu.fue.not.in.l.i.C. qui accu. non po. & certè nec istud dubium habere uidetur, quia in simili uidemus quod sic sententia contra mortuum lata ē ipso iure nulla.l. in summa. .§.fi.ff.de re iud.etiam si esset in fauorem ipsius mortui, vt declarat Soci.post Pau. Cast.in.l.eius qui in prouincia colum.i. ff.si cer.pet. & si seruus stipuletur domino, ignorans ipsum esse mortuum, nihil agit pariter, nec stipulatio ualebit, quia eam confert in personam quæ nō est in rerum natura .d.l.eius qui in prouincia, & ibi not.Ias. in ver. quòd si stipulatus, & Ange.in.l.i.C.ne ex del.def.quòd defuncto rebelle Florentinæ ciuitatis, eidē ante sententiam, non possunt bona publicari, & glo.singu.in.l.Neratius .ff.de regu. iu. quòd mortuus à solo Deo potest condemnari, siue priuilegium obtinere, quàm post multa celebrat & extollit Cur.seni.consi.lx.colum.vi.multa Bononien. in.l. qui sine colum. vi. ff. de quæstio.

23 Sed nunquid eius vxor† posit adulterari.

Deci.hic remissiuè post Bal. in.d.l. fi. colum.2.C.si cont.ius uel uti.pub. concludit quòd non, ea ratione (adde tu) quia adulterium ex se adeo est malum, ut nulla causa posit iustificari.c. & si Christus de iure iuran. & quòd in bannito dicimus hac ratione locum habebit etiam in muliere bannita ut idem Bal. dicit in loco præallega.

Et hoc est quod dicebat etiam Dy. in regu.cui licet de regu.iu.l.6. allega. quoq; supra quòd non habet locum in his q̄ sunt diuersæ speciei, ex quo (subiicit) bannitus potest impunè interfici ex forma statuti, quòd est plus, & tamen non poterit eius vxor (vt diximus) adulterari, quòd est minus, homicidium enim longè grauius est adulterio.c. si quod uerius 33.q.a.& not. in.c. quæ in ecclesiarū (vbi & nos multa) de consti. & hac de re malè locutus est. Nel.qui tenuit contrarium in tracta.bannito.q.xlvi. in.2. part. secūdi temporis, quia esto quòd minus sit adulterium homicidio diuersæ tamē est speciei, nec comprehenditur sub eo quòd est maius, & (vt dixi) quia nulla ex causa iustificari potest.

Secundo notari potest quòd defensio seu ius atq; iniuriæ propulsatio, est
24 de iure gentium † ita glo.in.l.i.in.§.i. in uer.gentium, supra eo.signanter per istū tex.& Bar. hic. Et ideo hac ratione reo auferri non potest ut not.in.l.pactum infra de pac.& in cle.pastoralis in.§. cæterum de re iud. & adhuc per istum text. tradit idem Bar.in.l. filiusfamilias num. 4.ff.de dona.Imò dicit in.l.i.num.i.ff.de mil.testa.quod est de iure naturali, & bene, ut hic per Deci.num.v. & in extrauagan.ad reprimen.adhuc idem Bar.in ver. & figura colum.3. sed quia dixi supra in casus figuratione, transeo, pulchrè Bal. hic in prin.

Et tertio noto, quòd vnicuiq; permissa est, etiam quòd interficiatur is à quo quis se defendit dicit Deci.& alij ante eum.ponderando tex.dum indefinitè loquitur, sic dicens.quod quisq; ob tutelam sui corporis fecerit iure fecisse existimandus est, ex pluribusq; confirmat, & ampliat ut per eum.

Adde dum dicit, quòd sic clericus uel monachus, Imò etiam cardinalis interfici potest, per tex.in.c.si vero.i.de sen.ex co.adeo permissa est vnicuiq; defensio, quodq; vim vi repellat quisq;, probari quoq; in.c.ex tenore eo.ti.& quia lex generaliter loquens comprehendit etiam personas priuilegiatas .l. in fraudem .§. fi.ff.de mil.testa.& cum sic dicat in sui ratione ibi & in.l.scientiam in.§. qui cum aliter.ff.ad legem aqui. omnes leges omniaq; iura permittere, vt vim vi repellamus, permittet consequenter hoc ipsū aduersus omnes, quantacunq; dignitate præfulgeant, quoniam (vt diximus) nemini auferri potest. Adde etiam quod ex homicidio ad defensionem facto, ecclesia non polluitur, neq; indiget reconciliatione secundum Abb. in.c. proposuisti col.i.de consec.ec.vel alta.

Sed quid si quis me non offendit, est tamen adeo potens ut non possim ei re-
25 sistere † velitq; me interficere, possum

ne

ne ipsum impunè occidere?

Bald. in. c. i. in. §. iniuria colum. fin. de pa. iu. fir. in vsib. & in. l. i. colum. vii. C. vnde ui, & alij hic per Deci. relati, dicebant quòd sic, moti omnes per glo. in. l. si fa- milia. ff. si fam. fur. fe. di. & ē opi. communiter recepta.

Contra quam tamen faciunt multa, & maximè text. in. l. scientiam in. §. qui cum aliter. ff. ad. legem aqui. ubi ad literam, sic dicitur illū enim solum qui vim infert, ferire conceditur.

Secundo facit tex. in. l. exceptione. ff. de fideiusso. ubi iniuria facta uni penes ipsum manere debet, & non ad alium transferri.

Tertio & ultimo facit tex. in. c. sacris, de his quæ vi metus ue cau. fi. ubi ꝓ metu non debet quis peccatum mortale cō mittere.

Quibus tamen non obstantibus, idē Deci. à communi non recedit, eamq; nouissimè probat per text. in. l. is qui aggressorem. C. ad legem Cor. de sica. ubi qui aggressorem interfecit, noxius non est.

Et per tex. in. l. si quis fumo in. §. fi. ff. ad legem aqui. ubi qui iusto metu uicini ædes intercidit, excusatur, & famulus pariter (vt ibi dicebat Flo.) cui dominus fuerat mortem minatus, nisi vxorem suam interfecisset, quam de adulterio suspectam habebat, & ante eum Cy. in. l. i. nū. viii. C. vnde ui.

Et in simili Ang. in dispu. incip. Athokis col. i. si aggressus apprehendat Titiū, eo usus ꝓ Clypeo & interficiatur, quòd non tenebitur de homicidio, quæ omnia & alia longè plura deducit Feli. in. c. significasti colum. fi. de homici. Et addu ctis pro contraria parte hoc est contra communem idem Deci. postea respondet ut per eum.

Ego breuiter eandem opi. teneo, quia reuera melius est se aduersùs rixam præparare, quàm in discrimine se ponere, & coartare ut inquit Bald. in. l. i. colum. ii. C. vnde vi. & melius in tempore occurrere, quàm post exitum uindicare inq̃t tex. in. l. i. ad fi. C. quando li. si. iud. se uin. & in. l. fi. C. in quib. cau. in int. resti. non est ne. & ad idem dicit etiam Bal. in. l. i. in. §. cū arietes. ff. si quad. paup. fe. di. quòd id quòd fecit insultatus, ad sui defensionem fecisse præsumitur. latissimè Corn. consi. clxii. colum. iii. & iiii. uolum. i. Et hoc est quòd dicit text. in. d. l. is qui aggressorem, ibi in dubio uitæ discrimine constitutus, quoniam aliàs si aliter euadere potuisset, non excusaretur. d. §. qui cum aliter in prin. cle. i. de homici. plenè, idem Corn. consi. cclxxiiii. colum. iii. eo. lib. Ex quo hoc casu censetetur si aliter euadere potuisset, id ad vltionem facere & non se defendere ac uim ui repellere, secundum Cy. in. d. l. i. C. vnde vi. idem Corn. in loco præallega. & benè. nec esset defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ vt infra. Et plus quòd hac ratio ne quando non potest se aliter tueri uti defensione infidelium non prohibetur, nec est peccatum ut tradit Albe. in. d. l. i. & Old. con. lxxi. in prin. & Mart. lauden. in tracta. de bello in prin.

Est uerum, quòd simile fundatum in d. l. si quis fumo in. §. fi. ff. ad legem aqui. quòd secundo loco adducebatur, directò facere non uidetur, sed in argumentum, quia id quòd fit ibi defensionis gratia potius fieri uidetur quàm offensionis. Et in sui ratione quæ generalis est optimè probat, ibi iusto enim metu ductus &c. Sed non ex toto tutum uidetur, quòd famulus excusetur domini vxorem interficiens, etiam quòd sibi mortem minatus fuisset, q̃a euadere potuit, & uitare periculum sibi imminens.

vltimum placet, quia ignoscendum est ei, qui (vt dixi) in periculo uitæ constitutus, qualitercunq; sanguinem suū redimere uoluit. l. i. ff. de bo. eo. qui sibi mor. consciue. Pulchre Old. consil. lxxi. in prin. præallega. & per iura supra allega. quod uim ui repellere liceat qualitercunq; & consi. lxxii. Areti. consi. xxxiiii. colum. pe. multa Alexand. consil. cxix. colum. 2. volum. 7. & Nel. in tracta. bannito. q. xlix. colu. i. par. 2. secundi temporis Bald. omninò uidendus consil. xi. & consi. cccxii. colum. i. uolum. 4.

Nec ob. adducta ad oppositum, non primum quia posset dici ut dicit Deci. suppleri text. illum per text. in. d. l. is qui aggressorem. l. non est nouum. l. sed, & posteriores (vltra eum). ff. de legi. c. super quæstionum in prin. de offi. de. sed dico ego suppletione opus non esse, quia tãtum id est dicere, quantum est, quòd vi vi repellere licet, si quis sit in discrimine uitæ constitutus, & sic facit potius pro quam contra, & licet uim actu non inferat illaturus erat tamen illicò, nec aliter insultatus euadere poterat, igitur quòd fecit iure fecisse uidetur.

Secundo respondet quod tex. ille loquitur respectu alterius in quo non erat nec causa nec culpa, nos uerò in eo in quo benè erat causa, vt uitaretur mors, sed non culpa quanquàm hominem interfecerit.

Sed prima melior, quia imò uirtualiter ibi quoq;, qui damnum dederat culpa carebat, nec tamen erat sine causa.

Minus ob. secũdum quia nihil facit, (Dec. enim pro responsione dicit nescio quid alienum iudicio meo, sicuti & oppositionis inductio ab omni proposito, ideo non refero aliter) nanq; iniuria iudicis facta fideiussori, tamet si debitori non noceat ibi nocebit tamẽ in casu nostro, facta insultato insultanti, quia uim vi repellere omnia iura permittunt, omnesq; leges ut dictum est supra, & in. d. §. qui cum aliter.

Non ob. ultimum, quia non est peccatum ut etiam idem Deci. dicit & benè ex quo (subiicit) homicidium fit ad defensionem, aliàs (adde tu) non esset uerum, quòd dicit Abb. in. c. clerici de ui. & ho. cle. quòd clericus celebrans, si aggressus fuerit, & aggressorem interficiat ad sui defensionem, non peccat, quodq; reuerti potest, & missam incohatam perficere, & tamen dictum est, quòd communiter tenetur. Et ex alio quoq; hoc idem dici debet quia in isto casu potius à se ipso occisus uidetur, quàm ab insultato ut per Abb. in. d. c. clerici in prin. referunt Bononien. consi. xxxi. num. xlvi. & consi. lxxxi. num. xi. & dictam Theori. Abb. in præallega. c. clerici de clerico celebrante, relata etiam supra per Dec. nũ. 8. & Seysel. hic, magni faciunt quoq; dicti Bononien. in. l. i. num. xxxii. ff. ad legẽ Cor. de sica. & in praxi sua in. §. quoniam num. lxxv. & consi. xxv. num. xlix. & cõ. lxxiii. num. xlviiii. & Soci. in. c. ad audientiam colum. 21. q. xxvii. de homici. simpliciter Francis. arias, de Bello, num. 33. & Calef. con. 103. num. 5. uolum. i. consi. crimina. Et quia etiam si defensio est de iure diuino (naturali enim & ciuili, ac canonico dubium non est) peccatum committi non potest. c. significasti de homi. Bononien. consi. 4. num. 4. & quòd omni iure permissa sit, tradit Alex. consi. cxix. colum. ii. uolum. vii.

Et ad propositum, oportet (quòd ex prædictis etiam elici potest) quod sit moderata, hoc est cum moderamine inculpatæ tutelæ facta ut hic dicit Bart. num. præallega. 2. ex hoc per text. in. d. §. qui cum aliter & in. l. i. C. vnde ui. cumq; eo transeunt omnes, & benè. aliàs non excusaretur ut dixi supra & ita dicit etiam Ange. in ver. & dictus Titius se defendendo num. 7. in prin. & Bononien. consi. lxxx. num. 54. & in quo consistat huiusmodi moderamen dictum est pariter supra & declarat fusius glo. & Bal. in. d. l. i. & Bar. hic num. 9. & Modest. Polen. nostar consi. 83. num. 32. uolum. 2. consi. criminal. quod eisdem armis fiat, incontinenti, & quando se aliter tueri non potest pulchrè Bal. consi. 312. col. 1. uolũ. 4. & quod ita moderata esse debeat ad literam dicitur in. d. l. 1. & ad idẽ inquit Bal. hic & rursum benè colum. 3. quòd hæc lex simpliciter defensionem permittit, illa uerò cum temperamento, quòdq; istã interpretetur, & quod istius deniq; est thiriaca. Et quòd ista defensionis forma sit seruanda in pulcherrimo casu declarat etiam Alexand. consi. 14. colum. 5. uolum. 3. & hic idem Bald. quòd tutela non sufficit, nisi sit inculpata colum. i. & in pulchra. q. quod modus seruandus sit adhuc in. l. imperator in. 2. lectu. colum. i. ff. de sta. ho. & consi. 143. colum. 2. uol. ii. & con. 233. ad fi. eo. lib. egregiè ubi exempla

pla multa in.c.2.nu.7.de uita & ho. cle. & subiicit Bar. quod iure gentium simpliciter concedebatur defensio, quòdq; superuenit ius ciuile ipsam moderando postea, & ut supra latius idemq; est, ꝙ aliis verbis tamen dicebat Bal.vsq; adeo ut in homine sit de iure gentium, in animalibus de iure naturali, & quo ad modum atq; formam defendendi de iure ciuili, ut hic, & in.l.i.in.§. cum arietes.ff. si quad.paupe.fe.di.& in.d.l.i.C.vnde vi.

Sed quæritur pone ꝙ inquisitus probet se hominem occidisse ad sui defen-
26 sionem, an sufficiat? au vero necessarium sit quòd probet occidisse, ad sui necessariam defensionem, quia aliter se tueri nõ poterat, nec euadere periculum mortis, & ꝙ erat in discrimine uitæ constitutus.

Et breuiter (quia quæstio ẽ quotidiana intendo eam plenè & solemniter examinare) dicendum uideretur prima facie, ꝙ istud probari debeat, ad sui necessariam defensionem scilicet occidisse, maximè quia sic sensit Bar. in.l. scientiã in.§. qui cum aliter per illum tex.ff.ad legem aqui.allega.sæpe, & Bal. formaliter in.l.i.colum.2.C.de confe. Et primo qa uidetur casus in.d.§. qui cum aliter, ubi ad literam dicitur, quòd qui se aliter tueri non poterat, si damnum dederit innoxius ẽ, ergo ad sui necessariam defensionem id fecisse uidetur, & rationem subiicit ibi, vim enim ui defendere omnes leges omniaq; iura permittunt, ergo sic debet articulari & probari.

Secundo ad idem uidetur casus in.l. is qui aggressorem.C.ad legem Cor. de sica.vbi qui in dubio uitæ discrimine cõstitutus, aggressorẽ occiderit, calumniã ob id factum metuere non debet ullam.

Tertio facit tex.in.c.i.in.§.i.de pace tenen.& eius uiola.in usibus ubi si constiterit aliquem hominem occidisse non necessariò sed uolũtariè, manifestumq; sit, nullo modo excusabitur, quin capitali damnetur sententia, & stringit qu'ia si manifestum non fuerit, probabitur.l.si uero.§.i.ff.qui satisda.cogan.

Quarto facit tex. qui concordat cum d.§.qui cum aliter in cle.i.ad fi.de homicid.ubi qui mortem aliter uitare non ualens, suum occidit inuasorem irregularitatem nullam incurrit, huncq; furioso infanti seu dormienti æquiparat, qui si hominem occidant, nullam pariter irregularitatem incurrunt.

Quinto & vltimò, quia quotiescunq; factum profertur à lege cum aliqua qualitate, non est satis illud probare nisi etiam probetur qualitas & sic in præsenti casu, quòd factum fuerit homicidium ad necessarium facientis defensionem, tradit Bar.in.l.i.in.§.ait prætor.ff. ne q d in lo.pub.

Sed tamen istis non obstantibus contraria opinio uerior uidetur, quòd imò sufficiat probare ꝙ ad sui defensionem fecerit, quanquàm necessariam non dixerit, ita Bald.& sic sibi ipsi contrarius in l.solam colu.pe.C. de testi. dicens quòd sic simpliciter deponens testis ꝓbat, ex quo defendere est quædam necessitas, quam potuit uidere in esse, per coartationem loci & temporis, & imminentis periculi, & idem tenuit Bar. adhuc sibi ipsi contrarius in .l.i.num. 8. C. vnde vi.& consi.110.

Secundo facit quia uidemus hinc, ꝙ in delictis ad.d.defensionem probandã, admittuntur testes suspecti, de creduli tate deponentes, domestici & affines, & latius ut hic per Ias. & Deci.ille colum. 2.iste num.17.Alexand.consil.cix.col. v. vi.uolum.i.ergò satis erit si dixerint etiã quod ad sui defensionem quis hominẽ occiderit.

Tertio qa ualet argumentum de tempore ad modum.l.miles ita.§.i.ff.de mil. testa.sed in delictis quid factum præsumitur tempore licito, argumentum in l.merito.ff.pro so.tradit Bar.in.l.non solum in.§.sed ut probari.ff.de no. o. nun. & Abb.in.c.auditis colum. pen. de præscrip.ergo & debito modo defensio, & sic necessariò, quia se aliter occidens, tueri non poterat.

Quarto quia statim ꝙ probaui quod quis contra me ueniebat cum ense ꝗq; tunc eum occidi, statim dicitur probata defensio, & necessaria quidem, & ibi de

hoc est tex.ad literam.

Quinto & ultimo, quia sufficit quòd testis præsumptiuè concludat, ex tali pſumptione tamē quæ transfundat onus probandi in aduersarium, ut not. in .l. cum de indebito.ff.de proba.& in.l.non epistolis, & in .l. siue possidetis.C. eo. & in.c. in præsentia eo. ti. & maximè in delictis & quo ad istud quòd fauorabile est, imò dicit Bal.de quo etiam supra & hic citatus per Ias.in.l.i.in.§.cum arietes ff.si quad.pau.fe.di, ꝙ insultatus ꝗcquid fecit semper ad sui defensionem fecisse præsumitur, ergo probando eam simpliciter, necessariam probasse uidebitur, et ita communiter tenetur ut hic attestatur Deci.

Disputationis gratia placet mihi opinio prima, quàm ultra adducta ualdè stringentia supra confirmo etiam, quia in primis regu. habemus, quòd in delictis probationes debent esse luce meridiana clariores.l. fi. C. de proba. quanq̄ dici soleat quòd hyperbole figura ē, sed quia scientia nostra non subiacet priscia no, sicuti nec Cardinalis regulis cancellariæ, vt inquit Feli.in.c.dudum colum. 2.de præsump.post Ancha.consil.ccxcv. colum.2.qua de re Saly.deridet Pau.Ca. consi.154.ad fi.uolum.i.à regu.non recedemus.l. omnis diffinitio.ff. de regu. iur. l.ab ea parte.ff.de proba.

Et quia probatio necessariò concludere debet.d.c.in præsentia de ꝓbatio. uel saltem præsumptiuè ea tamen præsumptione quæ ad condemnationē uel absolutionem sufficiat ut ibi not. & in .l.i.& in.l.singularia .ff. si cer.pet. verum hæc non sufficit, quia potest esse defensio, sed non necessaria præallega. c. i.§.i. de pa.tenen.ergo.

Et est simile in dolo, qui cum sit, & bonus & malus, debet dicere quis se circumuentum malo, quia si simpliciter nō audiretur.l.i.§.dolus.ff.de dolo.&minus si uolens probare uenenum, nō diceret malum, quia est etiam bonum ut medicinæ.l.qui uenenum.ff.de uer.si.& in terminis ꝙ de necessaria defensione dici ꝓbariq; debeat habetur l.c.significasti primo de homici. Feli.in.c. super his colū. 9.de accusa.& quòd quis fecit assassinari hominem christianum ut dicit Io. And. in.c.i.col.3.ad fi.de homici.in.6. & Bald. post eum in .l. si quis non dicam rapere, colum.3.C.de ep.& cle.Corn.consi.202. ad fi.uol.i.

Et hoc est ultimo quòd in propositum dicebat Barto. in .l. aurelius, in.§. idem quæsiit.ff.de lib.lega.si quis dixerit se hominem occidisse simpliciter ad sui defensionem, quòd huic confessioni sic qualificate non stabitur, ex quo ius præsumit contra eum.l.i.C.ad legem Corn. de sica.l.si non conuicij.C.de iniur.Cor. pulchre consi.274.colum.3.uolum.i. Feli.in.c.nonnulli in.§.sunt & alii colum. 8.de rescrip.vsq; adeo si defensio probanda est, ut necessaria probari debeat, quia est etiam defensio non necessaria ut dicebam supra, & probatur in .d.§. i. de pa. tenen.

Et tenendo sic non ob.adducta ad oppositum non primum quia esto ꝙ auctoritas Bar.& Bal.magna sit, non est tamen necessariò sequenda.l.si de interpretatione.ff.de legi.l.i. C. de profes. qui in ur. Constan.lib.x.Bar. in prohe. insti. num. 10.ex quo lege aut ratione non est fulcita.§.consideremus in auth.de trien.& se. l.maximum uiciū.C.de lib.præte.c. ego solis ubi not.tex.9.d. Bal. consi.686.col. 2.uolum.2. Archid.in.c.hortamur col.fi. 71.d.namq; non est satis(vt dicebatur)ꝙ uidere potuerit testis defensionem in esse per eo arctationem loci, & temporis, nisi etiam dixerit quòd ad sui necessariā defensionem insultatus occiderit insultantem, quoniam est etiam non necessaria ut dixi pariter, & propterea non probat, tenebiturq; aliàs occidens, & puniri debebit non autem ut Innocens & Innoxius absolui.

Non ob. secundum quia antecedens uerum est, consequens (ex supra dictis) falsum.

Non tertium quia id quoq; uerum ē regulariter, quòd scilicet argumentum ualeat de tempore ad modum, sed non tamen hoc casu cùm sit præsumptio contra

tra occidentem.d.l.i.C. ad legem Corn. de sica.& alijs allega.supra.

Non quartũ quia ea probatio arguit necessariam defensionem, ex quo aliter euadere non poterat,& tunc in discrimine uitæ constitutus dicitur, & sic facit potius istud quoq; pro ista opinione quàm contra.

Non deniq; & ultimum,quia iam ex prædictis sublatum est imò quòd necessariò concludere debet,vel (vt diximus) ea præsumptione saltem, quæ ad absolutionem sufficiat, quandoquidem hæc,quòd ad sui defensionem necessariam fecerit, minus potens, non debet tollere magis potentem, quæ est quòd dolosè occiderit.d.l.i.C.ad legem Corn. de sica.Bar.in.l.cum de indebito in prin. ff. de proba.Ange.in.l.quia in.§.non simpliciter.ff.si quis omi.cau.testa.&propterea id omnimodo probandum est, idest quòd ad sui necessariam defensionẽ occiderit.

Verum à communi opinione non recedentes quæritur, si defensio non sit facta cum moderamine inculpatæ tutelæ,
27 †ut dicitur in.d.l.i.C.vnde vi.& homicidium committatur,punietur ne occidẽs de homicidio, an uero de excessu?

Bal.hic colum.pe.& alij per Ias.& Deci.relati usq; ad stomachum ille colum. 3.iste num.18.tenuisse uidentur, etiam si dolo uel lata culpa excesserit, quòd de excessu puniri debeat,& sic mitiori pœna, arbitrio tamen iudicis infligenda.

Moti omnes per tex.in.l. si adulteriũ cum incestu in.§.imperatores.ff. ad legẽ iu.de adult.ipsum ponderando ibi,dum dicit,quòd is magis puniendus est, quia plus deliquit,seu fecit,quàm quia uindicare se non debuit.Plenè Alex.con.140. col.fi.uol.i.

Considera tamen tu id esse fortè in adulterio præcipuum,quia(vt ibi subiicit I.Con.)difficile est tam iustum dolorem temperare, & adulterium in mente uiri longè grauius quàm filij homicidium.l. codicillis.§.matre.ff.de lega.2.unde & 2. facit tex.in.l. diuus.ff. ad legem pompe. de par.vbi pater in uenatione filium necarat qui nouercam adulterabat, inquit I.Con. ꝙ D. Adrianus ipsum in insulã deportauit, quia latronis magis quàm patrio iure interfecit. Eadem ratione tamen ut supra patum faciens. Est uerum & tertio, quòd stateram in manu is habere non potest, sæpeq; rationem excedit occasio,nec sunt primi motus in potestate nostra inquit Bar.in.l.i.in.§.huius studii num.4.supra eo.& Bal.in.c.i.in.§. i.colum.3.de feu.guar.in usib.& glo. ordinaria in.l.si quis non dicam rapere.C. de ep.& cle.

Vrget tamen contra istam conclusionem text. in.l.i.C. de emen. seruo. & ibi Bal.ubi si dominus seruum percusserit immoderatè,reus erit homicidii,& sic sibi ipsi contrarius.Et idem tenet Bart.in. l.sed & si quandoq; in.§.si magister.ff.ad legem aqui. Quod uidens hic Deci. fœdere distinctionis nititur opi. concordare num.prællega. ad fi. dic ut per eum, & tu melius tenendo opinionem primã quæ est communis, & quam nouissimè tenuit etiam Ro. singu. 3. & probari nouissimè uidetur in.c.olim iuncta glo. de resti.spolia.ad tex.in.d.l.i.responde nimirum fote dicto casu, qa percusserat sine causa seruum, nec dominus fuerat insultatus, nec ibi deniq; de defensione agebatur, siue de eo puniendo qui occiderat insultantem se defendendo, vt hic, quo casu licet modum excesserit, de homicidio teneri non debet.d. autem casus sic,ratione prædicta, & sic iudicio meo termini non sunt pares, nec concordia Decii uera aut saltem necessaria.

Quo ad illam.q. cuius etiam obiter meminimus supra si quis cõfiteatur homicidium cõmisisse,ad sui defensionem quòd qualitas reiciatur,& confessio sibi noceat,nisi defensionem probet, non in
28 sisto aliter,quia uetisisma est,†& ita per doctrinam Bart. in .d.§. idem quæsiit tenuit Hip.Mar.siue Bononien.aliàs ĩ praxi sua inq;.§.secunda qõ.nu.14.aliàs col. 3. & latius sing. 185.& Feli. in pallega.§. sunt & alii colum. 8. & Bald. in l. 1. colum.15.de confess. & Abb.in c. bone secundo. ad fi. de postu. prælato. & idem

Felin.in c.cum venerabilis colum.4. de except.& in c.auditis colum.17. de præscrip.& in c.super his colum.9. de accusa.& in c.significasti col.5.de homici.Deci.consi.175.colum.3. volumi. 1. & istud dictum commune attestatur Ias.hic & alij & Bertrãd. magnus prati.con.71.nu.8.uolum.4.& consil.316.nume.5.uolum.2.& tradit etiam Alex.in l.1.in §. si quis simpliciter col.2.ff.de verb.obli.&Corn.consi.107.colum.1.uolumin.1. & consil.162.colum.1.& consil.274.col.3.eo.libr. & Alexand.consi.2.col. ulti. uolumi. 4. nec habet dubium. Est verum (ut omnes dicunt & originaliter Innocen.in c. quia verisimile de præsumpt. & Abb.in c.auditis de præscript.colum.pe.) quòd hoc casu non punietur sic confessus pœ
29 na†mortis sed mitiori & dicit Feli. in d. c.auditis,& in c.significasti 2.de homici. singu. dictum esse & alibi non reperiri, & esse in solemni cultu apud aduocatos quod etiam refert & sequitur Alexand. in l.non solum.in §. sciendum ff. de no. o.nun.& Bononien.maximè in singul. præallega.185.Gramma.decisio. 5. num. 13.& 14.& hoc potissimum, quia ex præsumptionibus quanquàm uiolentis, nõ debet quis condemnari l.absentem.ff.de pœ.& quia(adde tu) pœnæ sunt potius molliendæ quã exasperandæ.l. interpretatione.l.si præses.ff.de pœn.& quia probationes debent esse apertissimæ.Tamẽ (ut inquit Deci.)Contrarium tenuit Soci.in l.non utiq; colum. fina. ff. de exceptio.& d.Abb. Theoricam reprobat. & ita idem Deci.transire uidetur, considerando hinc inde præsumptionem iuris & hominis,ut primo casu puniatur, secundo uerò mitius & ita procedat dictũ Innocent.& Abb.& ut per eos latius. A quibus nec ego dissentio, sed dico ex alio puniri debere, & teneri de occiso, quia si confessio acceptari potest ut dicebat Bart.in d.§.idem quæsiit & qualitas defensionis reici in confessum nullæ sũt partes iudicis nisi in condemnando. l. proinde.ff.ad legem aqui.c.nos in quenquam.2.q.1.ergo.cogita & in reliquis ui de dicta per Gandi. in tracta. maleficio. de præsumpt.& indi.indubitatis colum. 1.& 2.

Sed quid si delictum occidens confiteatur, deinde ex interuallo dicat ad
30 sui defensionem fecisse† & uelit id probare (ut declarat Deci. & benè aliàs fatua esset dubitatio, ut per Ias.qui hac ratione deridendus est,ut idem Deci.dicit ex quo multò magis reiceretur allegata ex interuallo si reicitur allegata cum ipsa confessione d. §. idem quæsiit & ibi Bar.& ita declarat Bald.in loco in fra allegando)an admittatur? & declarat sic etiam Seysel.hic colum.13.& breuiter sentire uidetur quòd sic idem Bald. in c. 1.in §.item si uasallus colum.fin.de controuer.inuesti. in usib. & in .l.2.ad fi. C. de custo.reo.per tex.in.c.cum dilecti, utrobiq; de accusa. dum dicit excusationes confessiones non perimere, sed exponere,& ita cum eo transit idem Deci. hic num.19.& per.d. text. ita etiam dicit Ro.consi.301.ad fi.& melius 391.colum. 1.quòd confessio prætextu erroris reuocari non potest, interpretari autem sic, & nonnihil consi.490.ad fi.melius idem Bal.in auth. sed nouo iure colu. 3. C. de ser.fu. Nec secus in terminis quæstionis Seysel.hic col.præallega.

Videtur mihi quàmuis ab his patribus aliàs non sit recedendum, quòd tamen decisio hæc sit dubia, quoniam ex confessione facta,& temporis tractu roborata, ius acquisitum est curiæ,usq; adeò ut id sibi auferri non possit,ex declaratione dictæ confessionis, quòd ad sui defensionem occiderit, postea factæ, & pænitentia sera sit, argumentum in .l.sicut.C.de actio. & ob. & in.l.fi.ff. de pac. & in.l.nemo potest.ff.de regu.iu.melius quàm alibi ubi pænitentia in damnum alterius non admittitur,& ibi not.

Nec ob.tex. in.d.c. cum dilecti, quia id uerum est,si incontinenti fiant,non si postea & ex aliquo temporis interuallo. l.lecta uer.dicebam.ff.si cer.pet.l. iurisgẽtiũ.§.quinimmò.ff.de pac.in simili Bald. in.l.3.in prin.C.ad legem iu.de adult. de teste quòd benè se corrigere potest incõtinentu,sed non ex interuallo, cuius di-

ctum refert & sequitur Feli. in.c. præterea colum.pe.de testi.cogen.tamen vt di xi ab opi. prima non est recedendum quæ communis esse uidetur.

Vltimò dubitatur, quia sæpe diximus quòd innoxius est qui occidit aggressorem, si aliter euadere non poterat, inq; discrimine uitæ constitutus.l. scientiam .§.qui cum aliter.ff.ad legem aqui.l. is q aggressorem.C. ad legem Corn. de sica.
31 quid si fugere potuisset, † & non fugit (hic enim melius quàm alibi cadit) Bar. infra ad fi.concludit, si homo nobilis sit, qui timeat uerecundiam, vt Perusinus, quòd non tenebitur, de occiso, aliàs sic si Florētinus, et fuit opi.Cy.(vt subiicit) in.l.i.C.vnde vi.verumq; est num.vi.sed Zoilum non agit ipse ut Bat. impudenter in Florentinos, viros alioquin nobilissimos, animiq; magnitudine & constantia atq; uirtutibus præstantissimos, quorum Resp. maximè floruit semper, & in p̄sentiarum longè magis floret Cosmo Mediceo, optimo & inaudita sapientia principe, Mouetur igitur Cy.(Barto. enim hic nihil adducit præter ipsius Cy. auctoritatem) quia honor & fama quæ uitæ præponderat (adde tu) l.iusta.ff. de ma.uindic.l.Iulianus.ff.si quis omi. cau. testa.non potest per iudicem reparari, la tè Corn.in terminis consi.162.colum.pe nul.& fi.uolumin.1.& hinc est ubi quæstio honoris agitur, quòd causa dicitur ardua.l.si inimicitiæ.ff.de his quib. ut in di.quodq, hac ratione duellum permissum est secundum Bal.in c.1.colum.5.de pa.te.in usib.ergo quòd insultans etiam impunè possit occidi, licet insultatus nō fugiat si potuit dum modo sit nobilis, & (ut diximus) uerecūdiam timeat.& posset in milite exemplificari. & hinc dicebat etiam Pau.1.ad corint.9.expedit mihi mori magis, quàm quòd quis gloriā euacuet meam. & in terminis ita dixit Bald.consil.312.colum.2.uolumin. 4. & consil.382.colum.i.uolumi.5.& in l.i.ad fi.C.unde ui.& uidetur opinio satis iuridica & rationabilis. Nihilominus Bart. in d.l.i.nu.8.tenuit quòd indistinctè fugere nō liceat & communem opi.esse te statur hic Ias. & Deci. quia magna iniuria est aliquem fugatum esse l.item apud labeonem §.i. ff.de iniur.& quia fugienti periculum imminet, ne cadat & uulneretur.ut hic dicit Ias.sed fuit ratio Bal. consi.præallega.312.

Placet mihi breuiter opi.i.ad opposita respondetur nihil facere N ō primum quia iniuria est homini uerecundiam timenti, aliàs non, & ita debet declarari quod dicitur in d. §. i. & ita tenet etiam Bald.in c.fin.nume.8.de consue. Non secundum quia sano modo intelligitur quòd possit fugere commodè absq; eo quòd cadat & nullum periculum sibi immineat, ut teneatur, si non fugiat, homoq; sit, puta ruralis, uel aliter uilis cui neq; infamia neq; turpitudo dedecori esse possit ut in simili per Bar.in l.i. in fi.ff. de pen. cogita tamen & à cōi non recede aliàs quā limita tribus modis ut hic per Dec.& Fel.(adde tu) in c.suscepimus & in c.significasti 2.de homicid. & alios ut p eum, et fusius hic rursum Seysel.in 2.lect. colum.25.

32 Quarto noto † quòd natura inter nos cognationem quandam constituisse uidetur, usq; adeò ut nefas sit &c. Et præter dicta supra obseruandum est, quòd non simpliciter cognationem dixit ut dicitur in.l.non facilè in.§.cognationis .ff. de gradi.& insti.de gradi.cogna.& quòd sit qualis illa, superior, inferior, & extrāsuerso, item naturalis, et ciuilis, et vtroq; iure concurrente, de quibus in locis præallega. sed quandam, quasi dicat q non p̄priè cognatio sit, sed impropriè, et largè ut etiam dicit Dec.hic, et facit quia dicta dictio quandam, non regulam sed exceptionem ab ea notat, hoc est non regulare quòd inter homines sit generaliter cognatio, sed cognatio quædam, quodā modo, et quasi.l.quædam.ff.de iure codi. l.quædam et Albe.not.ff.de acqui.re.do. Et nouissimè non ab re etiam est, si dixit alibi text. quòd durissima pœna est, esse inter homines, et hominum carere commercio in.l. hi qui sanctā fidem .C. de aposta.Ancha.vbi statim subiicit uerba de quibus hic, consi.clv.in prin.et cō-

ſi.ccxcviii. ad fi. Et quòd largè ut ſupra omnes homines dicanrur cognati, rra dit ante Deci.Barba.in.l.cum acutisſimi colum.66.C. de fideicom. & plus quòd inimicitia debet eſſe manifeſta & nõ du bia, ex quo nemo præſumitur alterius inimicus.l.nõ diſtinguemus.§. cum qui dam .ff.de arb.& cum narura inter homi nes cognationem quandam conſtitue rit ur hic q̃a omnis inimiciria eſt contra ius naturale ut inquit Bal.in.c.conſtitutus ad fi.de reſcrip.

Quintò, & ultimo notari poteſt, ꝙ homo homini inſidiari non debet, 33 †ex quo nefas eſt, & ſi quidem inſidiaretur foret nefarius, cognationẽ hãc quæ eſt inter homines, lædens, & nefarius largo quodam modo, ſicut cognatus, ut dicebam ſupra quia nefarius propriè eſt qui ſacra polluit, à nefando differens ꝙ fari nõ debet, & de his aliàs, interim adde ſupradictis, quòd ſanè tamen ſæpe euenit, non tàm conſilio, quàm inuidia quæ Cimonẽ Pericli infeſtum reddidit Anitum Alcibiadi, Epaminundam Pelopide, Hannonem Hannibali, Fabium Scipioni, & Marcellũ deniq; Cæſari. & malè, quia nõ modo parri fidelitas hæc debita eſt, uerum etiam maioribus & ꝓximo ut eum non offendamus ſcilicet, nec ei modo aliquo inſidiemur ut ĩquit Bart.in extrauagan.ad reprimen. in uer. totius fidelitatis fuſius Aluaro.qui præced.deb.inueſt.in c.i.colum.i.in uſib. eſt uerùm quòd licet filius patrem, & dominus ſeruum, defendere teneatur l.i.ad fin.& ij.ff.ad legem pompe.de par.c.i.de no. for.fid. in uſib. non tamen renetur proximus proximum ſuum l.culpa caret.ff.de regu.iu. Bart.in loco præallega. Qui ob hoc dicit ẽr alibi, ꝙ poſt didicita teſtificata teſtes ꝓduci nõ poſſunt timo re, ſubornationis & ex quadam naturali æquitate, ne alter alteri inſidietur, in loco ꝓdicto in uer.& figura col.3.Rom.con.479. ex quibus ſinr breuiter texrua lia expedita.

ADDITIO.

Ad iſtud aduerbium ut, de quo hic, ſcias quòd habet mulra ſignificata ut ꝑ Albe.in Alphabe.ſuo in uerbo iſto, quæ etiam hoc carmine conrinenrur.

Qualiter & quantum notat diſcernit & optat.
Ordinat, exemplat, ſimular, utrunq; requirit:
Dat comitem, dat quoq; ſequens ſi ſic dat duodena.

34 Sed quòd hic eſt† exemplificatiuum, etiam quòd non habeiet relationem ad aliud uel uri de quo in l. proxima ſupra & ut in l.iuriſgentium.in §. quinimò. ff. de pac.& in l.i.in §.interdicta.ff.de interdic.ibidem quoq; allega.

Ad uerbum uim etiam addendum eſt quòd aliquando pro potentia capi- 35 tur† ut uis Fluminis.nonnunquàm pro neceſſitate, interdum pro poteſtate, & ultimo loco pro uiolentia ut hic, et nouiſſimè tradir ac declarar Bar.in tracta.de alueo aliàs Tiberiad. colum. 8. uer. quòd ſi uis.

36 Et inſuper quòd duo † ſunt decertandi genera, unum eſt per diſceptationem, deq; hoc in.l.munerum in.§.mixta.ff.de mune.et ho.alrerum eſt per uim, ut hic illud rurſum hominis ẽ, iſtud Belluarũ.

37 Et quòd hac ratione, quia † vim ui repellere licet, ſi homicidium intra pacem committatur, impunè id fieri potuit, ut inquit Alua.in.c.i. in .§. homicidium col.i.de pa.iura.fir.in uſib. et Pet. Iac. de monte peſſula. in praxi ſua de duello colum.i.

Et quòd ad propulſandam iniuriam, 38 & uim etiam amici ſunt† conuocandi, inquit Bar.in tracta.repreſali.colum. 10. et probatur in.l.3. in.§. cum igitur .ff. de ui et ui ar.et not. in.c. ſignificaſti de homicid.Idem Bart. in.l. deuotum ad fi.C. de metat.lib.x.

39 Et quòd inſultatus † antequàm percutiarur poterit inſultantis uim propulſare ad ſui defenſionem, ut nouiſſimè probat ex multis Areti.conſi.34.colum,

.et Fusius Ferrarien.con.23.col.5.uol.i.
40 Et quòd securitas nata est † cum ipso homine quando sibi dictum est quòd ti bi nõ uis fieri alteri fecisse caueto, quòd quisq; iuris in alterum statuit ipse eodẽ iure utatur .c.i.prima d.l.i.ff. quòd q.sq; iu.Magalot.in tracta.securita.inq; prima par.in prin.

Et quòd Massatius non tenetur se pdere & denunciare de crimine capitali,
41 † quia denunciando se ipsum, incurreret mortis periculum, ubi aliàs sanguinem suum redimere potest, & se ipsum tueri ac defendere,& quicquid fecerit in stè fecisse existimabitur ut hic & per Ancha.in.c.i.in rep.colum.cl. de consti.

Et quòd ob tutelam etiam rerum suarum, quisq; potest cuilibet resistere non
42 solum vulnerando † uerum etiam occidendo, quando aliter defendi nõ potest ostendit, & probat Maluet. in tracta. de sorte colum.4.Ias.in.l.qui seruandarum ff.de præscrip.uerb. & de hoc infra suo loco fusius.

Et quòd licitum est tenere arma pro
43 tuitione & defensione sui † adhuc dicebat Iaco.de belui.in tracta.maleficio. de inuaso.col.a.

Et quòd uim ui repellere bellum ne-
44 cessarium est † ex septem generibus belli,& non modo necessarium uerum etiã iustum, de quibus omnibus Archid. in c.i.col.1.& 2.23.q.2.
45 Et quòd non ab re in Miloniana † causa hoc Syllogismo usus est Cice.Milo vĩ à capite suo depulit,ergo Clodium iure occidit.
46 Et quòd sic † Hostilium Mancinum Edilem Manulia meretrix lapidibus depulit,cum in ipsius ædes vi ille noctu irrupisset.

Et quòd uicinus si manus uiolentas
47 in uicinum iniecerit † perdit ius congrui nisi iniuriam, & uim propulsando ac se defendendo id fecerit ut pulchrè declarat Afflic.in tracta.iuris congrui in ver. li cet enim col.a.
48 Et quòd ad propositum † dixit etiam idem Cice.in lib.officio, quòd fortes & magnanimi sunt habendi, non qui faciunt,sed qui iniuriam propulsant.
49 Et quòd qui uim ui repellit † seq; defendit rem licitam facit,licet incidenter, sequatur illicitum.

Et quòd in implicitis regula hæc est, quòd considerantur semper primi motus cum opere postea subsecuto, vt not. hic & in.l.quicunq; ubi text.in fi. C. de seruis fugi.Bal. in .c. sacris de his quæ ui metus ue cau.fi.

Et quòd in uia defensionis nihil ẽ il-
50 laudabile † vt idem dicit consi.clxxxviii. colum.2.uolum.2.

Et quòd bella sunt contra ius natu-
51 rale † nisi necessitas defensionis immineat, inquit adhuc consil.483.colum.2. uolum.1.

Et quòd homicidium causa defensionis factum nõ imputatur ad culpam e-
52 tiam quo ad pænitentiam † imponendã c.i.& ibi Abb.de diuor.

Et quòd ius naturale permittit quòd
53 quis se defendat † per fas & nefas, ex quo naturalis etiam dulcedo quædam uiuendi in nobis insita est, vt dicit Bald. in.l.i.col.4.C.qui accu. non po.

Et quòd defensioni & saluti hominũ
54 non minus fauere † debemus quàm sepulturæ mortuorum etiam ipsis inuitis l.non tãtum.ff.de ap.l.stichus & ibi Bar. ff. de pecu.lega. c.ipsa pietas 23.q.4. tradit Alexand in .l. quàmuis. colum. 3. ff. sol.mat.
55 Et quòd exemplo deniq; † nobis sunt animalia Bruta, namq; equus se tuetur calcibus,canis dẽte,Bos cornibus,Apes aculeis,columbæ uolatu,Sepia atramẽto,& Polipus stupore.
56 Et quòd si quis uult ostendere † quòd insultantem occidit iure, se defendendo satis erit probare, quòd occidendi animo seu vulnerandi in eum irruebat .l. si ex plagis.§.tabernarius.ff.ad legẽ aqui.l. is qui cum telo.C.ad legem Cor.de sica. Bald.in.l.multis.C.de lib.cau.not.in.l.i. C. vnde ui. & nonnihil etiam Ias. hic colum.iii.

In glo. i. in princ. quam reasumit per modum oppositionis Bar.num.3.hic,ha
57 bes quòd offensio † æquo animo aliquã

do toleranda est, neq; potest offensus se defendere, quando scilicet offendens est persona publica .l. iniuriarum.§.i.ff. de iniur.dictumq; est in figuratione casus, &nunc probatur etiam(vt ipsa met glo. subiicit)in.l.qui restituere ibi manu militari compellendus est .ff. de rei uen. & in.l.non uidetur in.§. qui iussu ibi parere necesse habet.ff.de regu.iu.præsertim (vt hic &ibi dicit glo.ad cuius distinctionem,idem Bar.se remittit) quando præceptum est iustum. Dicerem ego, quòd cum defensio vim atq; iniuriam præsuponat, ut hic, nec vim faciat iudex præsumptione iuris,quia vir bonus dicitur. l.uir bonus .ff.iud.sol.l.herennius.§. Caia.ff.de euictio.subdito semper est deneganda,latius tamen infra dicemus.

58 Interim dicit Deci. ad glo. † ibi ab eo cui subditi sumus , quòd potest etiam exemplificari in patre,matre, patre spirituali,fratre maiori,domino,prælato,marito,& præceptore ut per eum &Scysel. hic etiam late colum.2. Adde nimirum in patre & domino , quoniam aliàs patria potestas &dominica nihil in eis operaretur,& malè.l.i.ſi fuis.ff.de lib.&posth. d.l.3.C.de pat.pot. nisi quo ad patrem filius tamen sit clericus.l.diuus.ff. ad legẽ Cor.de fal.l.si seruus.C.de ep.&cle.Bar.

59 consi.lxi.ad fi.quia† tunc liberatur à potestate patria ut ex multis ostẽdit Inno. in.c.indecorum in prin.de æta. & quali. Et est simile in.l.2.C.de pat.qui fi.distra. quam limitat sic in clerico Hosti. in.d.c. indecorum, & pro singu. dicto ponit in suis primis Matsi.101.in prin. Et ad propositum dicit idem Bar.in.l. capite quinto.ff. ad legem iul. de adult. ad fi. quòd ius detinendi & capiendi habet pater,& dominus , usq; adeò ut nec priuatum carcerem committant,lataq; lex est huiusmodi sub Romulo olĩ,quo ad filios, Parentum liberos omne ius esto relegandi,uendendi,&occidendi,non nihil Feli.in.c.licet Hely in prin.de simo.multa Boer.decisio.275.col.i.melius decisio, 304.num.3.par.2.& Pot.insti. de his qui sunt sui,uel alie.iu.in prin. Moderata tamen castigatione omnia intelliguntur, ut hic dicunt docto.& benè ut in.l. sed, &quæcunq; in.§.si magister.ff.ad legem aqui. Addè hoc maximè in præceptore sibi locum uendicare, qui si seuerè castigarit pueros, & moriantur, tenebitur

60 † vt hic Patauij aliquando euenit, quia Magister Fantinus fuit ob hoc decapitatus,testaturq; Saly. in.l. item quæritur, in.§.idem Iulianus.ff.loca.Boeri.decisio. præallega.275.num.3.& 304. nu. 7. par. 2.aliàs iurisdictionem habent in scholares & pueros, & quicquid faciunt eis ob temperandum est ut not.in auth.habita C.ne fi.pro pat.Ancha.in rep.c. canonũ statuta colum.81. de consti. Et ita solet transeundum,sed cogita(vt dicebam proximè) quòd cum in his omnibus, omnia fieri præsumantur ad correctionem quoq;nulla iniuria præsumenda est,seu quid factum ab his animo iniuriandi,ut pulchrè ostendit Bar.consi.104. ad fi. & consequenter nulla.q.an vim vi repellere liceat hinc elicienda.

In ea.glo.ibi non à priuato iustè illatam , concludit, si uis inferatur à priuato iustè,quòd ei resistere nõ licet, ideq;

61 Bar.hic num.præallega.† & probatur in l.4.ff.ad legem aqui.vbi fur interdiù deprehensus lege 12.tab.occidi potest,si se telo defendat & si cum clamore id æquè testificetur occidens, ecce quòd priuato aliquid iustè facienti, resisti à iure non potest, de quo etiam supra, & adhuc in casus figuratione, noctu uerò indistinctè,vt ibidem , & in.l.furem.ff.ad legem Corn.de sica.& ratio differentiæ est, ut per glo.in.d.l.4.Fusius Scysel.hic col. v. lectu.i. Gomes in .§. ex maleficiis num. xv.insti. de actio.& de materia etiam in c.si persodiens de homicid.sed nimirum quoad conclusionem glo.hic,addas tu , & nouissimè, quòd cum ei iniuria non fiat,nec ius .i. violentia inferri uideatur lege permittente,ex quo fur est,& bona surripit occidentis,de nulla defensione, seu propulsatione iniuriæ agi videtur, & hinc dubitari posset an pro defensione rerum liceat hominem occidere, sed quia tangemus infra pro nunc transeo. Interim adde,& secundo quòd fur nullo

lo modo occidi potest, de iure canonico.c.suscepimus de homi. Alexand.con si.cxl.colum.i. uolum.2.& ibi rationem assignat.

Tenendo tamen conclusionem glo. ad propositum, determinabat.q.Barto. stante statuto quòd bannitus possit offendi, si se defenderit, & offendentem occiderit, quòd iterum erit banniendus
62 † vel si capiatur, iterum puniendus post glo.in.l.i. C. quan. li. unicuiq; si. iud.se uind. quia eidem nō licebat se defendere.

Nihilominus ob.duo primum est, q defensio est iuris naturalis.l.i.§.cum arietes.ff.si quad.paup.fe.di.cle.pastoralis de re iud.ergò non debet posse per statutū tolli.

Secundum est, quia bannitus sic pro iniuria sibi illata agere non posset, & delictum remaneret impunitum, & malè. l.ita uulneratus.ff.ad legem aqui,c.ut famæ de sen.exco.

Tertio adde tu obstare etiam tex.in.l. sed & si quis in prin. ff. si quis cau. & ibi Bal.notat quòd bannito datur defensio.

Quarto obstat quia statuta strictè interpretantur.l.3.§.hæc uerba.ff.de nego. gest.Bar.in.l.quod constitutum.ff.de mi li.testa. licet ergo statutum dicat quòd possit offendi, nō propterea dicit quòd non possit defendi, & quòd lex non dicit nec nós dicere debemus .l. si seruum §.non dixit prætor.ff.de acqui.hæ.

Deci.tamen hic in prin.& num.23.in hac parte glo. ab ea non recedit, & ad primum respondet quòd ex causa tolli potest, & benè, quoniam interest reip. purgare prouinciam malis hominibus. l.cōgruit.ff.de offi.præsid.fuitq; sol.Bal. hic colum.i.& Ange.in.l.si sic in prin.ff. de lega. i. & dixi supra in casus figuratione.

Ad secundum quòd delictum non ē, & rursum benè, quia occidens occidit lege permittente, vsq; adeo vt neq; puniri debeat, ex quo nec ibi pœna est ubi non est delictum .l.sancimus.C.de pen. c.pænitētia de peni.d.3.l. gracchus vulg. Ç.ad legem iul.de ad.

Non ob. tertium quòd ego adducebam, quia id uerum est quando non diceret statutum offendi posse, ut hic, & supra loco suo dictum est satis.

Non ultimum deniq;, quia licet non dicat expressè, dicit tamen tacitè & uirtualiter, quia si uult ut possit offendi, consequenter sibi defensionem negat, et suppleretur ab homine, aliàs nūquàm fieret extensio, maximè per locum à contrario, vt dictum est supra & not.in.l.qui se patris.C.vnde libe. & ita pro nunc tene.

Sed quid si statutum diceret impunè
63 occidi posse † dic vt per Deci. supra nu. 4. satis enim est in terminis Barto. q. disputasse.

In ea. glo.ibi, sed quid si à potestate, cōcluditur, iniuriā iniustè illatam à ma
94 magistratu, tolerari debere † fuitq; opi. Marti.

Et minimè mirum, quia magistratus est, argumentum in l.iustè possidet, ff.de acqu.po.& in l.iniuriarū in §. si quis, ibi propter prætoris præceptum.ff.de iniu. & in l.furti in §.qui iussu.ff.de his q. not. infa. Consultus enim Apollo, quid de magistratibus sentiret, ferūt respōdisse, nescio an in deorum numerum uel hominum sint aggregandi.

65 Est uerum subdicit (glo.) † quod poterit conueniri ēt durante magistratu & officio, si de minoribus erit deq; non habentibus imperium uel potestatem, & benè, quia hoc ad literam probatur in l. per eam alleg.nec magistratibus.ff.de in iur.hii enim erant simplices, leuissimi, infimi & diuulgatissimi iudices, ut inquit Ci. in subsellis sedentes ad maiorum differentiā, quorum erant tribunalia & selle curules, & ut latius aliàs ī auth.ut ab Illustr.& qui super eam di.sunt in glo.rubri.& in l.ea quæ ff. ad municipa.& in l.i.ff.de offi.eius cui man. est iu. Si verò de maioribus non nisi officio & magistratu finito, quòd etiā ibidem clarè probatur, & in l.2..ff. de in ius uo. & quia si nec is qui cum æquo publico, in causa publica transuehitur, nec qui vxorem ducit, nec qui funus familiare

ducit, iustauè mortuo facit, conueniri
potest, ut in .d.l.2. dicitur, quanto mi-
nus poterit, qui maius imperium habet
si de quo maius enim inesse uidetur, &
non inest, ergo nec de quo minus.l.rele
gatorum.§.constitutum .ff. de interd. &
rel.l.nec ex uera.C.de acqui.po.c. si Pau
lus 32.q.5. Et quanquàm glo. hic meo
quidem iudicio rectè locuta sit, quia sic
etiam dicitur in iuribus præallega. clarè
alitet tamen dicit glo. & melius secun-
dum Ias.in.l. non uidetur in.§.qui iussu
ff.de regu. iu. & Dy. in regu. quòd quis
eo.ti.in 6.quòd prædicta omnia proce-
dunt, quando iudex siue magistratus ali
quid iniuste facit exercendo officium
suum, non si extra officium hoc idem
faciat, quia tunc facit ur priuatus, quo
casu eidem resistere licet, primum pro-
batur (licet Ias.non dicat nec probet) in
l.seruo inuito in.§. cũ prætor.ff. ad treb.
Secundum (in simili tamen & in argu-
mentum) in.l.si irruptione in fi.ff.fi.reg.
&in.l.2.ad fi.ff.de set.& in.l.illicitas in.§.
ueritas & ubiq; glo.ff.de offi. præsid. &
non ab re etiam si ut priuatus hoc faciat
(vt dixi) eidem resisti posse, quoniam ces
sat tunc ratio prohibitiua legis, ne magi
stratui aliquid facienti (quanquàm iniu
stè) resistamus, & consequenter lex, ut
vulgò dici solet.l.adigere.§. quàmuis.ff.
de iure pat.c.cum cessante de ap. & ad i-
dem facit etiam generalitas legis nostræ
vim vi repellere licere .l.i.§. eum qui .ff.
de vi & vi ar. c. significasti 2. de homi.
§.fi.

Dicit etiam Ias. iudici de facto aliqd
66 facienti † de facto resisti posse, & benè.l.
prohibitum, &ibi Bar.C.de iure fi.lib.x.
adde tu probari etiam in.l. rotiens in .§.
fi.ff.de pollicita.& in.l. deuotum .C. de
Metalla lib.xi.&in.l.item quæritur in.§.
exercitu & ibi not.ff.loca.Bald. pulchrè
cons.458.in prin.volum.2.& idem dicit
etiam Ias. met in .§. quadrupli colum.i.
insti.de actio. in nuncio tamen ibi locu-
tus, si terminos excessetit iustitiæ, & ul-
tra modum grauauerit eum quẽ pigno-
rabat, plus Deci. quòd armata manu e-
tiam ei resisti potest consi.cli. ubi multa
colum.4.uolum.1. pulchrè Bellenzi. in
tracta.de charita.sub.q.90. nõnihil Fed.
de sen.consi.251.colum.2. Nel.de ban.q.
31.in 2.par, secundi temp. Quòd dictum
Decij tamẽ non probo generaliter quia
si quod fit sine armis fiat, eodem modo
etiam repelli debet, & identidem, si fiat
cum armis, vt not.in.l.fi.ff.quòd quisq;
iu. multa Boer. decisio. 169. par. 1. vnde
hinc prouerb.quoq; ortum est. Res da
re pro rebus, pro uerbis uerba solemus.
Imò quòd oporret totum de facto fieri,
quoniam si aliqualiter excederet, non
posset ei resisti, vt distum est, & not.hic
& per Bal.in Marga. sua Magister. num.
2.Et in iudice, sententiam nullam exeq
uolente, exemplificat quoq; Capella
Tholosa.quòd adhuc eidem potest resi-
sti, decisio.423.& signanter per .d.l. pro-
hibitum, quæ in materia not.est, ita etiã
tenuit Alexand.consi.144.colum.2.uol.
67 2.Dicens † amplius, quòd hic reasumit
Ias.&Cy.ante omnes in.l.i.ad fi.C.vnde
vi posse etiam resisti, quando infert gra-
uamen non reparabile in syndicatu, ut
est tortura, addo ego benè facere text.in
sui ratione, in.l.i.in fi.C.quãdo li.si. iud.
se uind. & in.l.fi. in fi. C. in quib.cau.in
int. resti. non est ne. ibi melius est enim
in tempore occurrere, quàm post vul-
neratã causam remedium quærere, ma-
ximè quando occurrit quis, legis aucto-
ritate, ex quo is pœnam non meretur.l.
gracchus.C. ad legẽ iul.de a'd.c. qui pec
cat 23.q.4.

Secundo concludit glo. ad fi. quòd
quamuis brutis etiam permissum sit in-
iuriam seu vim sibi illatam propulsare,
iure naturæ, non tamen iniuriam facere
68 †vel pati dicuntur .l.i.in prin. & in.§. cũ
arietes.ff.si quad.paup.fe.di. ex quo sen-
su carent ut ibi dicitur, quòd iniuriam
facere uel pati non dicantur, benè in .d.
iuribus probatur, sed non quòd sibi in
iurie propulsatio permissa sit, namq; ibi
dem hoc tantum dicitur, quòd animal
si pauperiem fecerit hoc est damnum de
derit, lege xii.tab. pro damno siue noxia
dabitur, vel quòd noxiæ æstimatio offe-
retur. Et quòd si boues seu arietes cõ-

fissent, idest cornibus uicissim lusissent (prisci.enim chronifcare dicebant)& alter alterum occidisset, actio cessabit, si perierit is qui aggressus est, aliàs uerò cõpetet & dabitur, si perierit qui non prouocauerat, quòd tamen defensio sit de iure naturali, & brutis etiam competat per.d.§.cum arietes, tradunt omnes hic &vbiq; in materia ad idq; aduertendũ dicunt maximè Bart.dum præsupponit glo.ex animo iniuriam causari, vimq; atq; iniuriam propulsari posse, si ab eo inferatur qui iniuriãdi animum habeat, quia sequetur ex hoc, quòd neq; poterit quis se defendere si à mente captovel ab eo qui dormit(vt quidam Pisis faciebat)sibi uis inferatur, & malè, pòstea respondet quòd propulsare vim etiam nõ iniuriosam licet, quòdq; est de iure naturali,sed si propulsatio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ utiq, est de iure gentium &benè uetum meo quidem iudicio nec glo.reprehendi meruit, quoniam sensus est unicuiq; permissam esse defensionem,ex quo est de iure naturali imò quòd etiam brutis hac de re negata non est, quàmuis nec iniuriam facere, uel pati dicantur, cum sensu careant. Ergo non quòd iniuria causetur ex animo,verusq; sensus est glo.& idem in furioso siue mente capto, quòd ipsi pariter permissa sit, eadem ratione, quanq̃ ipse quoq; iniuriam facere seu pati non dicatur,propter furorem,& quia mente pariter caret & sensu.

Sed aliud ob. potius namq; si istud ẽ uerum, quòd nec iniuriam facere, nec pati dicantur,quia sensu careant & mente sequeretur eadem ratione,quòd neq;
69 delinquentes punirentur† & tamen puniuntur.l.diuus .ff. de offi. præsid.l.si q.s in tantam.C. vnde ui.c.mulier.15.q.1.Nisi ad primum dicamus, Imò non puniri ne afflictio addatur afflicto ad quòd etiam tex.ille,solet allegari, præterquàm in casu,si matrem interfecisset Ælius prifcus simulatione dementiæ, ad secundũ uero quòd furor ibi, exponitur idest temeritas, ubi Barto.num.2.ita declarat, ad tertium autem, quia pecora flagitio contaminata de quo ibi, indignam facti refricabant memoriam. Et à simili Iouii.eps.Nucerinus, historiarum sui temporis præstãtissimus scriptor, lib.xxxix. refert à Budensibus olim milites qui regiis in hortis ædificia succẽdebant, interceptos supplicio affectos fuisse, inq; eadem furca totidem porcos ad ignominiam suspensos,ergo ad propositum regulariter secus, & not.aliàs in .l. imperium.ff.de iu.o.iud.Et hinc dici solet, ꝙ peccata sunt hominum non rerum seu animalium sensu,& ratione carentium nisi ex causa puniantur.d.c.si mulier xv. q.1.& ut supra latius.l.fi.§. jidem diui .ff. de publica. & uectigal. Anseribus Romæ olim quoq; lectus magnificentissimus positus est,quòd obstrepuerint,ne Galli capitolium expugnarent, Canes crucifixi quòd non latrarant cubantes potius & dormientes, ut Liui.refert.

In glo.nam iure,dum in pri.supplet,fo-
70 ri non cœli seu poli † adde simile in .c. quicunq; 17.q.4.& in.c. inquisitioni de sen.exco.& in.c.tua nos de sponsal.& in c.erubescat 32.d.& in.c. ex transmissa de renuncia.& in.c.Euthemium in .§. hinc colligitur.2.q.3. & in .l. cum ancillis ubi glo.C.de incest.nup.& in.l. in concubinatu.ff.de concubi.Bald.in.l.2.C. de institutio.& in.l.si neptem .ff. de ritu nup. & Ancha.consi.cxxvii.col.3.

Et dic quòd quàmuis iure fori (non enim dico ut dicit Ias.hic)quòd quis ob tutelã sui corporis fecerit iure fecisse existimetur,iure poli tamẽ est secus iuxta il
71 lud†mihi uindictã & ego retribuam de quo ad ro.Pau.12.& alibi Deu tor. 32.ibi mea est ultio, & ego retribuam in tempore. Et Math.5.ibi ego autem dico uobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, pbe illi & alteram,&ei qui uult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere dimitte ei & pallium, & quicunq; te angariauerit mille passus, uade cum illo & alia duo. & est uerus sensus glo.

Sed dato ut idem Ias.ait, quòd aliter intelligatur,in foro conscientiæ scilicet
72 † pro defensione non licere hominẽ in-

terficere.c.īter hæc.33.q.2.c. admōere ea, q.& causa, Abb.in.c.2.de homi.& ut per eum latius ex quo interficienti pœniten tia iniungitur ut in.d.iuribus, ubi aliàs iure fori permissum est, exemplificando in fure nocturno qui pro defensione per sonæ & rerum occidi potest.d.iure.l.furem.ff.ad legem Cor.de sica.& tamen in foro conscientiæ, occidenti rursum pœnitentia iniungitur. Et alitervt per Abb. in.d.c.2.pet illum tex. Dubitat Deci.hic quia imò etiam hoc idem iure canonū permitti uidetur.c.significasti de homi. c.dilecto de sen.exco.in.6.c.3.eo.ti.in an tiq.post Pau.cast. hic, & Io.de ligna.in tracta.de bello.c.80. & sic quòd glo. ista malè loquatur. A quibus nec ego dissentio, dummodo defensio fuerit cum moderamine inculpaltæ tutelæ, ut not. in.d.c.significasti,& in.d.c.3. & in .l.i.C. vnde vi. Ad opposita respondent locū habere, quando homicidium permittitur ad vindictam & male ac contra text. in.d.l.furem,& in.l.itaq;,.ff. ad legem aqui. loquentes signanter in defensione, et ita dicit Abb.in præallega.c.2. & pon deranda sunt uerba vtrobiq; in.d.l.si furem ibi, . si parcere ei sine suo periculo non potuit, et in.d.l.itaq; ibi, nam aduersus periculum naturalis ratio permit tit se defendere, et tamen(vt diximus)in foro poli pœnitentia iniungi debet.d. c. 2.Et fortè seruit hæc sol.ad aliud exemplum, de quo in iuribus supra allega. ꝙ iure fori permissum sit patri, interficere filiam in adulterio inuentam, et marito vxorem .l. quòd ait lex .ff. ad legem iul. de a d.l.nec in ea.ff.eo.l.grachus.C.eo.iu re poli autem non præalleg. c.inter hæc c.admonere 33.q.2.verum cum de defen sione loquamur id ad propositum non facit. Et ideò dici posset sic quòd pro defensione liceat hominem interficere nō modo in foro fori, sed etiam in foro poli, si tamen(vt diximus)facta sit defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, & ita intelligantur iura allega. per Pau. & Deci.post eum, fallit in casu legum supra dictarum in quibus disposita alia ra tione deciduntur, quàm ista, vim vi re pellere licet, usq; adeò ut diuersum ius etiam statui debeat.l.si libertus minorē. .ff.de iure pat. Nec ob.ponderatio uerbo rum.d.l.furem &.d.l.itaq; ut supra quia non est propriè defensio & præcisè, ut hic,' & aduertit glo. etiam in .d.l.itaq;. Cogita tamen, quia repugnantia omnino maxima inter hæc aliàs esse uidetur.

73 Aliam difficultatem mouent † Scriben.præsertim idem Pau.cast. quòd adhuc glo.malè loquatur, dicendo uerum fore quòd hic legitur iure fori, ex quo forum est iuris ciuilis .c. forus de uer.si.locus enim est in quo ius(licet ipse non dicat)redditur, lites exercentur, & iudicia fiunt, quæ etiam sunt de iure ciuili .l. pe.ff. de iusti. & iu.§. ius autem insti.de iure natu.l.2.§.hæc disputatio.ff. de ori.iu gl.insti.de oblig.ī prin. & tamē defensio est de iure nāli ut hic & dictum fuit supra. Soluit Deci.ut ꝑ eum. Tu for maliter ad argumentum respondeas, ꝗa re uera nō meruit glo.reprehendi de fensionem esse de iure naturali impune permissam, iure fori, etiam si eo prætextu homicidium fiat, sed non iure poli,& ita intelligi debet sano modo & non cauillari.

In ea gloss.ibi, sed quid si concluditur & uerissimum est, quòd non modo ad tuitionem corporis potest quis se defendere, uerum etiam rerum: cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ iuxta no. in l. i. C. unde ui. etiam hominem occi

74 dendo, dicunt docto.communiter. † & probatur quoq; in l.iii.in §.cum igitur. ff.de ui & ui ar.& ibi gl.signanter ut hic & clarius Barto.in l.Furem numer. 2. ff. ad legem Cor.de sica.& in d.l.i.num. ix. & cum moderamine inculpatæ tutelæ (ut utrobiq; declarat)quando aliter non potest nisi sic faciendo, res esse salua d.l. furem l.itaq;.ff.ad legem aquil. & idem dicit infra ad fi.

Tamen aduertendum est, quia imò non probatur in d.§.cum igitur, & minus in d.l.i.sed quod tantum resistere liceat uim facienti,& quòd uis illata propulsari potest, ꝑut ēt dicitur hic & in l.i. in §.cum qui.ff. de ui & ui ar. & in l: sed &

& partus in §.1.ff.quod met. cau. & in l. sciétiam in §. qui cum aliter.ff.ad legem aquil.& in c.significasti 2.de homi. & in c.iii.de sentent.excom.usq; adeo ut pos sit dici ut dicit Imp. in §. cum igitur in auth.de non eli.Secun.nub. non est lex quæ hoc dicat. & in §. consideremus in auth.de trien.& se.erubescimus cum sine lege loquimur.

Demum,quia in d.l.itaq; in prin.ubi de hoc ff. ad legem aquil. fit de persona mentio tantum.qua mediante benè res etiam defendi possunt modo prædicto, sed non res tantum. c. 2. de homicid.ibi te tuaq; liberando, argumentum in l.si hæredi plures ff.de cond.insti.

Et rationabile insuper etiam uidetur hoc ipsum permitti pro defensione personæ tantum quia graue est hominem offendere, cum sit factus ad imaginem dei,ut signanter dicitur in d.c. 2. & in l.si quis in metallum.C.de pen.quo fit ut iure permissum sit ei,qui offenditur, se defendere,& impune quidem, etiam q̄ offendentem occidat,sed non pro defensione rerum tantum, in quibus non est eadem ratio.

Nihilominus ab opin.communi non est discedendum, quam nouissimè tenet etiam Barto. in l. deuotum C. de Metat.libr.xii.& Corne.consil.cvii.nu.xiiii. uol.i.& consil.cciiii.nume.viii. eo.lib.& Areti.in trac.Malef.in §. & dictus titius colum.iii,&Bononien.singu.ccccccxcii. Imò quòd in iuribus præalleg. ad idem (quicquid dicatur) probari etiam optime uidetur in d.§.eum igitur.quia si per mittit lex posse armis resisti in nos irruēti cum armis,ut ibi,& etiam in d.§. eum qui,utiq; etiam permittere uidetur,posse nos resistere occidendo, ex quo primi motus nō sunt in potestate nostra, nec ad mensuram resisti potest ut dicit glo. in l.si quis non dicam rapere.C.de ep.& cl.& Barto.in l,i.in §. huius studii.num. iiii. ff. de iusti.& iu. & Bald. in terminis hic colum.iii.& in c.i.in §.i.ad fi. de feu. guar.in usib. Veronen. consil. i. colum. iiii.& consil.xxxiiii.colum.ix. Bononiē. consil.iiii.colum.vi. uolum.i. & ad propositum ita etiam dici potest quòd probetur in d.l. i.C. unde ui.quia si cum armis illata iniuria propulsetur, etiā occidendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ defensio & propulsatio facta dicetur, ut ibi not. & declarat Aretin.in loco.supra allega. & quando etiam iure non probaretur, ratio nobis sufficeret,quæ nihilominus iuridica est,namq; tunc mortē uidetur excipere quis, quā minabatur et id quòd intendebat incurrere ut signanter inquit tex.in.l.i.C.quādo li.vnicuiq; si iud.se uend.er est uiolētia hæc, quæ propulsatur, ablatiua, ut hic declarat Bat.et benè, nec potest fieri in rebus quin etiam fiat in persona vt infra licet ipse non dicat, nimirum igitur si pro tuitione rerum, potest quis se defendere, etiam hominem occidendo.

Et licet iura prædicta hoc non dicant, suppleri tamen debet et subaudiri necessario.l.oratio.ff.de sponsa.l.i.ff.de testa.l. i.§.si ex fundo.ff.de he. insti.

Nec ob.quòd iu d.l.itaq;,non fiat mentio rerum,sed personæ tantum, (docto. enim maximè Ias. & Deci. multa dicunt ad stomachum dic ut per eos)si nō fit ibi fieri tamen alibi maximè in d.§. eum qui & eum igitur argumentum in l.non est nouum.ff.de legi.& in c. super quæstionum in princip.de offi.dele. uel dicamus (licet non fiat mentio ibi de rebus)ad eas tamen decisionem dictæ legis extendi,eadē ratione maximè, quia præsupponi debet,res ipsas aliter saluari non potuisse, cum ipsius personæ etiam periculo,et quia(ut dicebam quoq; supra non potest uiolentia fieri rebus quin etiam fiat personæ hoc casu.et hoc est fortè(missis philateriis docto.) quòd dicit tex. in d. c. 2, ibi te tuaq; liberando.ex quibus etiam tollitur ultimum quanquàm homo factus sit ad imaginē Dei quoniam res et bona sunt ipsius accessoria quæ hoc casu stare non possunt sine suo principali, unde si quis me de possessione fundi mei uelit deiicere cū armis,uel mihi res meas auferre, possū ei armis etiam (ut dictum est) resistere et sic non modo res ipsas liberare, uerum

rũ me ipsum quoq;, de intellectu tamẽ dictæ. l. itaq;.&d.c. 2. uide latè Bononien.in.d.l.furem colum.1.& 2. ubi omnia quæ hic dicuntur per Deci. & longè plura leguntur.

Est uerum ad propositum si res forẽt uiles, quòd non liceret fortè hominem occidere ex quo nec tũc defensio facta diceretur,cum modetamine inculpatæ tutele .l. si ex plagis.§.tabernarius.ff.ad legem aqui.Are.de malef.in.§.etiam uestẽ colum.3.Bononien.in.d.l.furem colu. 2. & in prælleg.singul.692.& Ias.hic,post Bal. in.l.i.col.i.C.loca.

Cõsiderat etiam Bar.præter hæc,uio-
75 lentiam turbatiuã † & dicit quòd huic resisti potest,allegat tex.in.l. si seruus in §.fin.ff.de acqui. re.do.qui non probat, putarem ego uerum fore tamen, si cum armis facta esset ut supra & hoc, quoniã aliàs turbato subuenitur(habet enim locum tam in re mobili quàm immobili) per interdictum uti possidetis,vel utrobi.& ut alibi susius declarat Bar.in.l. extar num.3.ff.quòd met.cau.

76 Secundo considerat † vim Ablatiuã deq; hoc se remittit ad dicta in.l. furem. ff.de sica.& in.l.4.ff.ad legem aqui.& quia dictum est etiã supra idem facimus nos. Adde eundem in præallega .l. extat ubi dicit tamen, quòd habet locum aliàs in rebus mobilibus tantum, quòdq; pro ea prodita est actio ui bo. rap. & accusatio etiam legis iuliæ de vi.

77 Tertio † considerat uiolentiam, quæ fit in edifficando & similibus & concludit, quòd auctoritate sua posit quis resistere.& probatur in.l.quemadmodum in.§.i.ff.ad legem aqui.& in.l.si uitem in §.si ad ianuam.ff. quòd ui aut clam. sed nõ in.l.de pupillo in.§. meminisse.ff. de no.o.nun.per eum allega.Nisi dicamus probari in eo quòd dicitur ibi, & per lapilli iactum ædificatum prohiberi.

In ea.glo.ibi,itẽ quid si,quoniã tex. hic dicit ob tutelam sui corporis, dubitatur
78 quid in defensione alterius cõcluditur p missã esse † si iniuria consanguineis inferatur, & uirtualiter hoc idem sentit, dũ dicit affectionem cõsiderari debere.l.isti quidem ad fi.ff.quòd met.cau.l. cum seruus .ff. manda. & est argumẽtum ultra eam,in.l.quòd in vxorem & in.l.si pater no.C.de nego.gest.&in.l.is qui amicitia ductus.ff.eo.& in .l.Gaius ad fi.ubi not. tex.ff.sol.mat.&quia uni consanguineo illata, alteri illata uidebitur .l.lex cornelia & ibi idem Bar.ut hic.ff.de iniur.Bal. in.l.1.in prin.C.si quacunq; pred.po.vbi etiam Cy. ante eum, & hic colum. 2. & in.l.athlete in .§. dat remissionem .ff. de excu.tuto.in princ. & si consanguineis multo magis si filio.l.in suis.ff. de lib. et posthu.l.scripto.ff.vnde lib. vel vxori.c. sciscitatur 30.q.4.c.admonere 33. q.2.l.i. ff.de actio.re.amota.imò inquit Paul.& refert Hiero.ad Ruffinum scribens, qui vxorem diligit se ipsum diligit. Et est bonus tex.ad propositum de quo hic p Deci.in.l.i.in.§.fi.ff.ad legem Corn.de sica.et quo ad dictum istud de consanguineis,vsq; ad quem gradum intelligatur, quia alij non tangunt dic ut per Bal. in. d.§.dat remissionem,et consil.173.col.i. uolum.3. et in .l. i. colum. 12. C. qui ac. non po.

79 Sed quid in amico,† qui uerè et propriè amicus sit, Bald.met hic colum. 2 & præalleg.dicit idem quòd supra quòdq; suorum ap.uenir,quia æqui paratur illis qui sunt de sanguine.l.cum alienam.C. de lega. et quia dicuntur una anima in pluribus corporibus, adde quòd amicus ex eo cognoscitur, quando (vt poe. inquit) Flet si lachrimas conspexit amici,et iterum si dixerit æstuo,sudat. Vnde etiam ad propositum.

Oportet opem ferre amicis,in aduersis.Inquit Eurip.tragicus,et

Pereat iusius q nõ uult amicos iuuare. Contrarium uero in.d. l.i. præalleg.col. 12.et sic sibi ipsi cõtrarius, quoniam nullibi lege cautum inuenitur,quòd suorũ ap.ueniant,et licet alibi glo.dicat,quòd amicus amico ait,ego tuus sum in.l.coloni.C.in quib. cau. col .lib. x.subiicit tamen ipse quòd abusiuè loquitur , et non propriè, et ut per eum latius.

Placet mihi breuiter opi.prima quanquàm lege cautum haud inueniatur, q ap.

ap. suorum ueniant, quia saltim ratione potest demonstrari, vt infra, & ut etiam dictum est, quia suis æquiparantur argumentum in.l.i.ff.de lega.i.& in.l.scire oportet in .§. sufficit.ff.de excu. tu. & in.l.cum ratio.ff.de bo.dam.Bal.in Marga.sua.ratio num.v.

80 Et hinc est,† quòd idem Bald. adhuc hic, idē i Socio esse dicit itineris, in quo est minor ratio quàm in amico, motus quia uerecundia foret si non defenderetur.l.item apud labeonem.§.tenetur, & ibi glo.ff.de iniur. per quam ita etiam dixit,& tenuit Bart.in auth.ut def.su.in fi. prin.& ex recentioribus Gramma.decisio.25.num.2.verum cogita tu quāq̄ loquatur in socio itineris,absolutè tamen idem in socio ita quoq; dici debere,quoniam societas est ad instar fraternitatis.l. uerum.ff.pro socio. Ancha.con.149.col. i.& ideo tradit rursū Bal.(obiterq; dictū sit) ꝙ socius ad socii requisitionem pp inopiam non potest hac ratione carcerari,in rub. pro socio .C. ad fi. & in.l.i. in prin.C.eo.quòd inter eos æqualitas seruari debet sicuti seruatur inter fratres, pulchrè con.clxxviii.uolum. 4. & idem

81 in scholaribus† dici posset, vt sentit Abb. in.c.inter dilectos colum.fi. de fi.instru. Et in uicinis,idem quòd unus alium de

82 fendere possit† de quo per glo. in.l. culpa.ff.de regu.iu. & Dy. in .c.nōn est sine culpa eo.ti.in 6. & Guliel.de cu. hic, & Cy.in.l.i.C.vnde vi.& Bar.in loco supra alleg.ut def.su.in auth.in fi.prin.&infra.

83 Verum quæritur quid in † penitus extraneis, & breuiter Bar. hic concludit idem,motus bona ratione, quia si licet pro defensione rerum iniuriam propulsare, & vim vi repellere, multo fortius licebit pro defensione corporis,argumētum in.l.sancimus ad fi.ibi,cum non ab surdum est animas hominum quibuscunq; causis uel uasis, uel uestimentis præferri.C.de sacrosanc.ec.

Et quia uidemus (subdit) quòd etiā vicinus conuocatus, pro tutela rerum uicini, ei auxilium impertitur, ergo & pro tuitione personæ, (vt dictum est) fortius .d.l.sancimus quòd argumentū, & si concludere uideatur, quo ad vicinos tamen, non probatur in iuribus ab eo allega.Imò (vt dicit Deci.& benè) ꝙ ex his infertur ad personam propriam; non quòd permissa uideatur defensio alienæ.Nisi saluando Bar.dicamus,quòd imò concludat argumentum etiam respectu extranei, quoniam indubitatum est, vnicuiq; concessam esse defensionē si sibi iniuria fiat, & uis inferatur,ut hic ergo dicendo, si permissa est pro rebus, quæ comparatiuè ad corpus & ad personam uiles sunt,multo magis permitti videtur pro corpore tuendo, etiam extranei deq, vicino est bonus tex. in .c. dilecto de sen.exco.in 6. qui cum habeat relationem ad uerbū omnes leges, de quo ibi paulò supra (vt obiectioni Decij hic respondeamus) optimè probat,& diximus proximè supra Bart.in.l.deuotum. C.de meta.lib.xii.&in.l.prohibitum.C. de iure fi.lib. x. & ita uoluit hic idē Bar. argumentari, quis̄et adducit pro decisione istius .q.tex.in.l.gracchus .C. ad legē iul.de ad.sed reuera(vt postea dicit)non facit ad propositum, & Fusius idem Deci.& nos supra.

Et quoniā tex.noster obstare aliquantulum uidebatur, ibi nam ꝙ quisq; ob tutelam sui corporis fecerit iure &c.Dicit rursum Bar.subaudiendum fore uerbum maximè, non ꝙ alios quanquàm extraneos exclusisse seu excludere uoluisse uideatur,adde simile in.l.si plures in fi.ff.depo.et in.l.lucius .ff.sol. mat. et vtrobiq; glo.et in.l.i. et ibi Odof. in pri. C.de plus peti. et in .§. fi.insti. de singu. reb.per fid. rel. est uerum (vltra eum) quanquàm intelligatur idem esse in casu isto non expresso quo ad iuris effectū quòd tamen in eo non est tanta ratio disponendi ut not. in .l.illud. ff. ad legem aqui.et in.c. ad abolendam de fi.præsb. Por.insti.de singu.reb.per fideicom. rel. ad fi.,et ob hoc forte attentari posset licet extranei possint defendi,non tamen (vt in suis dicimus) defensio permissa uideatur etiam occidendo. Tamen si periculum uitæ immineat,vt etiā dicit Dec. et tetigimus supra nō aliter dicēdū erit.

84 Secundo ad idem† quæritur, nunqd teneatur quis, alium defendere & iuuare, & cogatur, idem Bar. hic num. 8. concludit quòd sic, motus auctoritate glo. ita dicentis in. c. quantæ de sen. exco. subiiciens maiorem esse, quàm opi. docto-
85 rum & hic multa † congerit Ias. & Dec. ad saturitatem ultra eos in apostil. And. Poma. Adde tu Barba. in. c. i. colum. xix. de proba. Cassane. consi. 66. num. 27. & dicit Gui. pp. deci. 134. ad fi. quòd est magnæ auctoritatis, & quòd ab ea in iudicando non est recedendum, neq; in consulendo, tradit Imo. in. l. ex consensu in §. eum qui colum. 16. de ap. & quãquàm Curt. iuni. (olim collega) dicat consi. 160. num. 12. quòd propter glo. auctoritatem possumus à communi opi. recedere, maximè dubium est tamen ut hic per Dec. à quo non discedo in hoc, & confundi opi. hæc uidetur per tex. in. c. prudentiã de offi. del. licet ipse non dicat, & in. l. æmilius largius. ff. de mino. Bal. in. l. præcibus, colũ. 14. C. de imp. & al. sub. & plus quòd ab opi. ipsius glo. potius recedere-mus, quando consuetudo esset in contrarium ut iuquit Fulgo, consi. 71. colũ. pe. & Pau. Cast. consi. 268. ad fi. uolum. i. Bertran. consi. 53. num. 2. uolu. i. & quòd in iudicando, & consulendo non sit ab ea recedẽdum ostendit ex multis etiam Alexand. consi. 52. colum. 14. uolum. 4 praxisq; Galliæ est huiusmodi ut per gl. in. §. neq, etiam num. 7. pragma. sanctio. de collatio. estq; nauicula inquit Saly. i. l. i. colum. 4. C. de pac. qua portum tutissimum ingredimur, quando maximè rationibus, uel iuribus fulcita est ut prædicta in prædicto. c. quantæ. l. si de interpretatione. ff. de legi. l. i. & vtrobiq; glo. C. de professo. qui in ur. Constan. lib. x. Archid. in. c. hortamur ad fi. 71. d. & in iudicando ac consulẽdo rursum diximus quia disputando secus ut in. l. sed licet, not. ff. de offi. præsid.

Vnum ob. de quo per glo. in præallega. c. quantæ, quia pro defensione potest pecunia accipi, nec accipiens turpiter accipit, ex quo nec restitui debet. l. metum §. sed licet. ff. quòd met. cau. l. si pater §. i. ff. de dona. ergo non tenetur, quia repeti posset & datum restituere teneretur l. fi. ff. de cond. ob. tur. cau. & ita arguebat etiam Iacob. But. dicitq; Bar. pulchrum esse argumentum cui tamen non respõdet. Deci. autem hic & in. l. culpa caret ff. de regu. iu. duobus modis, & benè cumq; eo transeundum est, quia ex ipsa l. metum, eliciuntur responsiones. Sed daro etiam quod ita diceretur ibi & ad casum nostrum posset argumentum applicari, data instantia quoq; tolli posset ut per glo. in d. c. quantæ, quia etiam officialis, pecuniam accipit, & tamen ex necessitate officii tenetur, nec datum repeti potest. c. non sanè. 23. q. v. & sufficit ita dicere. c. sicut urgeri. i. q. i. §. pauonũ insti. de re. diui. Verum instatur adhuc, si hoc uerum est, sic quis alteri benefacere cogetur, contra tex. in c. ad reprimendam de offi. ordi. & ibi glo.

Responde id forte in eleemosinis intelligi, non hoc casu, quia culpa non caret qui obuiare potest malo, & non curat, sed negligit & non obuiat. d. l. culpa caret. ff. de reg. iu. & quòd in eleemosinis obiectum intelligatur probo auctoritate Mat. 14. ibi semper enim pauperes habebitis uobiscum, & cum uolueritis (nota verbum) potestis illis benefacere, me autem nõ semper habebitis. uel quo ad fidem, ut legitur in cano. ad fidem. 23. q. 5. non in defensione. aliter etiam respondet Deci. in d. l. culpa caret, dic ut per eum.

Tertio quæritur quando defensio facta dicatur cum moderamine inculpatæ
86 tutelæ† & adhuc secundum Bar. responderur factum, causa non facilè quis euadere potest, quin offendatur, & quòd Cautela bona est & salutatis exclamare, succurrite occurrite & similia uerba proferre, post glo. in l. 4. ff. ad legem aquili. & in l. furem ff. ad legem cor. de sica. Fusius idem Bar. & Bald. in l. i. C. vnde vi. & consi. 237. ad fi. uolu. 2. & hic col. 3. ad fi. pulchrè in c. 2. num. 7. de ui. & ho. cle. Abb. latè in c. olim. i. col. 6. de resti. spol. Fel. in c. dilecti colum. pen. de exceptio. Bertran. consi. 274. colum. i. uol. i. et cõsi.

290.col.i.& 2.uol.3.& nonnihil dictũ est etiam supra.

87 Quarto quæritur † quid si defendens se, potuit fugere, & non fugit an teneatur, et concludit Bar.(quanquàm dixerimus etiam supra latè) quòd non, si sit sibi uerecundia, quia Perusinus, aliàs sic si uerecundiam non timeat, post Cy. in. d.l.i.C.unde vi. Adde tu Bal.in terminis in.l.in eadem in .i. lectu. ff. ex quib.cau. maio. dicẽtem id dici impossibile quòd non potest fieri sine dedecore, inferens insultarum non debere fugere, & nonnihil hic etiam ad fi.Feret.in tracta.duel li consi.3.pulchrè.Est verum quòd idem Bar.in.l.i.&sic sibi ipsi Contrarius num. 8.C.vnde vi.prәalleg. tenuit indistinctè fugere non debere, motus, quia iniuria est fugare aliquem, vsq; adeò ut resisti posfit, & omninò iniuria propulsari.l. item apud labeonem.§.i.ff.de iniur. & ẽ opi.communis ut attestantur Ias.& Deci.& ita Abb. etiam tenuisse uidetur in c.olim i.col.7.de resti.spol.

Placet mihi opi.prima, vt potè magis æqua, ex quo infamia & mors æquiparã tur.l.iusta.ff.de ma.uind.Ias.hic, licet ad aliud colum.pe. & in .l. transigere num. 5.C.de transac.Cur.seni. in .l. interpositas num.12.C. eo. nimirum igitur si nobilis, quiq; uerecundiam timeat, fugere non debet nec tenetur, uilis autem homo, & deploratæ uitæ sic, quia nulla ei uerecundia esse potest, vt in simili dicit Bar.in.l.i.ad fi.ff.de pœn.limitãdo quòd dicitur in.l.in seruorum.ff.eo.Imò(inqt Lucret.)quòd huic hominum generi uerecundia non confert, quòdq; oportet potius quòd sint inuerecundi. Nec officit quòd iniuria sit fugare aliquem, quia uerum est si nobilis sit, & frugi homo, non si uilis,& sensit quoq; Cy. in .d. l.i. ad fi.C.vnde vi.tenendo tamen communem, limita ut hic per Docto. & maximè Deci.tribus modis ut per eũ,& quo ad illam, quòd clericus semper debet fugere, quæ fuit Cardi.in cle.i.de homi. & glo.in.c.suscepimus eo.tit.& Abb. in .c. olim.i.(de quo etiam supra)colum.7.de resti. spol. aduerte, quia fortè si de fuga dubitaretur iniuriatum moriturum facilè ob insecutionem hostis, non teneretur etiam clericus fugere, ut sensit Feli. in.d.c.suscepimus ad fi.& ita fortè, quo ad aliàs duas limitationes quoq; dici posset,&quo modo conclusio etiam ipsa,declaratur, vsq; adeò, vt dictum de fuga,eo casu quo tenetur quis,intelligatur, si commodè id facere posfit, & sine suo periculo, ne ab insequente occidatur argumentum in.l.furem.ff.ad legem Cor.de sica.& in.l.nepos proculo .ff. de uer.si.& in l.scientiam in.§.qui cum aliter.ff.ad legem aqui. cogita.

88 Quinto & ultimo quæritur † quid in iniuria uerbali, an posfit uerbis pariter propulsari,& refelli. Et breuiter conclu dit Ias.hic quòd sic motus ratione, quia si causa uitæ & rerum, propulsatio nobis concessa est,ut hic & dictum fuit sæpe supra vtiq, honoris proprii conseruã di gratia concessa etiam uidetur.l. iusta. ff.de ma.uind.& quia dicit etiam Barto. alibi in.l.quæ omnia in.§. i. ff. de procu. quòd si iniuria uerbis alicui fiat, potest dicere tu mentiris, & ut per eum latius, etiam si subiiciat saluo honore tuo, ꝙ ultimum tamen non est uetum,vt declarat Bal.ĩ uerbo mentiri nu.i.Marga.&ita ut per Bar.in.d.l.q̃ oĩa tenet Capel.Tho. vltra Ias.decisio. 127. &ita sentio ẽt ego.

Deci. uerò dicit quòd termini non sunt pares, quo ad æquiparatiõe uitæ & honoris, ex quo primo casu agitur de defensione personæ: secundo uerò ad uindictam, respondendo exinde etiam ad theoricam Bar.in.d.l. quæ omnia, ꝙ specialem rationem habere uidetur, & fusius ut per eum. Et meo quidem iudicio malè, quoniam imò pares sunt, namq; sicuti defenditur persona, ita etiam defenditur honor, si probro aliqs prouocetur,sibiq;probro respondeatur non autem uindicatur, & ita uoluit dicere Ias.& benè & est argumentum in.l. uiro atq; vxore.ff.sol. mat. & ita quo ad dictum Bar.in præallega. l. quæ omnia, replicari potest, quòd imò id generale sit,&dictum Iurisconsi.ibi non Bar.haud aliter intelligendũ eamq; legem adhuc

singul.ad idem dicit Bal. in loco prꝼalle ga.mentiri Marga.num.i.&est argumentum in.l.moris in.§.sunt autē.ff. de pœ. & ita tenendum est, & ex his (glosel.fi. fuit expedita supra in tex.)finis breuius quàm fieri potuit, ueterum imitatione, qui adeò breuitatis erant amatores, ut exíde hac de re,scripta sua breuia appellarent.l.inter chartulas.C.de conuen. fi. deb.lib.12.impositus sit huic legi, maximè quia multa dixi etiam in collectan. impressis anno 1545. Laus Deo opt. maximo: Prosdocimo, Danieli, Antonio Confessori, & Iustinæ, sanctissimis protectoribus nostris.

Die 20. Septemb. 1562.

ADDITIO.

In materia huius pulcherrimè legis obseruādum est, vnicuiq; defensionem iure naturæ permissā esse,imò & brutis animantibus, non solum aduersus quācunq; iniuriam extra iudicialem,verum etiam iudicialem,iudicialiter tamen,nō opprobriis& iniuriis quidem,quoniam semper licitus defendendi modus, est commensurandus modo offendendi q̄ intenditur,vt hic & in.l.i.§. cum arietes. ff.si quad. paupe. fe. di.& in.l.nec magistratibus.ff.de iniur.& in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.& in.l.quisquis.C.de postu.& ut Fusius tradit &declarat Old.de ponte consi.43.colum.i. & dictum est etiam supra licet non ita formaliter.

Et quòd christianus sine peccato potest ad sui defensionem uti auxilio infidelium, & maximè si se aliter tueri non possit, & sit in periculo constitutus, & ut latius tradit idem Old.consi.71.per totum.Et ita consului ego aliquādo, estq; insertum consilium in.2.uol.241.

Et hac de re bellum etiam indici saracenis, vt idem Old.adhuc dicit cons.72.

Item & aliud, quòd omnis defensio danda ē, sed ut ipsum tantum cui datur tueatur,non ut alium grauet,ecce si seruus de crimine à domino fuerit accusatus, eidem non secus ac libero dabitur pariter, sed non si fuerit accusatus ab eo dem, de adulterio, quòd de lenocinio excipiat (exceptio enim defensio est) .l. quoniam Alexandrum.C.ad legem iul. de adul.Old.cons.170.col.i.

Et quòd in homicidio duo consideranda sunt,unde factum scilicet, & inde iuris dispositio,an licitè vel illicitè factū sit, ut hic not. idem Oldra. consi. cxcix. colum.2.

Et quòd in homine duplex affectio considerari potest, vna qua homini debet,ut hic inq; illis verbis:Natura enim inter nos cognationem quandam constituit,ut nefas sit hominem homo insidiari, altera quæ uocatur pietas & hæc ē inter patrem & filiū,ita Old.con.ccxxv. num.38.

Et quòd defensionis facultas nemini est neganda, etiam si cum fisco lis fiat .l. fi.C.de bo.uacan.lib.x. quippè quòd iure naturæ competit ut hic communis etiam animalibus brutis ut supra & in.d. l.i.§.cum arietes.ff.si quad.paupe.fe.di.

Et quòd hac de re, etiam inuito est, succurrendum.l.non tātum.ff.de appel.

Nec ualet pactum quo quis defensioni propriè renunciat.l.3.ff.de lib. cau.

Nec statuta,defensiones reo denegantia,ut not.Barto.in.l.facultas.C.de iu.fi. lib.x. & licet obstare prima facie uideatur tex.secundum communem intellectum in.l.per omnes.C.de defen.ci.non ob.tamen,quia nec istud dicit,sed prohibet tantum & remouet,latronum auxiliatores,ut coerceantur, et amplius ne crimina impunita coalescant.

Et quòd nec excommunicato,legitima defensio est denegata.c.cum inter de exceptio.

Et quòd recusatio iudicis suspecti, quædam defensionis species est, usq; adeo ut per rescriptum principis tolli nō possit,vt not.i.l.fi.C.de decurio.lib.x.ni si sit iudex delegatus principis,datus ex certa scientia,quia tunc recusari non poterit,ut ibi,& in.l.fi.C. de consul.eo.lib. & in.c.cum olim de offi.de.&dixi etiam in.l.Barbatius ad fi.ff.de offi. præto.

Et si de homicidio imputatus, negauerit, postea eo probato dixerit ad sui

defensionem fecisse, quòd admittetur, quódq; id probare poterit,& est humanior sententia (quicquid dixerim in simili q.num.30.supra)amplectenda, Maximè,quia hoc casu,non accusatus, sed occisus causam suæ mortis sibi præbuit seq; ipsum quodammodo occidit.Et ut fusius disputat & tandem concludit ita Luc:de pena in.l.professio colum. 3. C. de mune.patrimo.lib.x. Nisi replicetur, vt in præallega.q.dixi,si quis uellet tenere contrarium.cogita.

Nec ad materiam omittendum est etiam, quòd sic militia armata quæ duplex est æquestris & pedestris fuit olim instituta propter duo , & potissimum quidem, ad iniuriam propulsandam,vt hic, & ad uindictam infetendam .c. ipsa quidem .§.i. 28. d.idem Luc. in .l.i. in prin.C.qui mil.po.lib.xii.

Et quòd tribus modis committitut homicidium,lingua,consilio,& illegitima defensione,ut hic not.Idem Luc. de pena.in.l.deuotum.C.de metat. eo. lib.

Qui dicit etiam, quòd potest quis ꝓ morte uitanda, uiolentum occidere .d. l.scientiam.§. qui cum aliter allega. etiā supra in discursu legis.ff.ad legem aqui. Imò pto tutela rerum temporaliū.ff.ad legem Cot.de sica.d.l.futem nocturnū. Similitet allega.sup. Et plus ꝙ impunè aliū defendēdo possumus hoīem occidere,ex quo occidit aliàs qui perituro succurrere potest & non succurrit in l.i.col. 2. C. de comeatu eo.lib.

Et quòd licitum est damnaio ad mortem,se defendere fugiendo,si facultas adsit.siq; iniustè damnatus est, aliàs non, de quo tamen post D.Thomam per Arch.in c.cū homo 23.q.5.

Et quòd quatuor hinc sunt (præter alia)belli genera, licita, primū, hic secūdum in l.hostes ff. de capti. & postli. re. tertium in l.i.& 2.C.quando li.unicuiq; sine iud.se uin.quartum &ultimum in l. ait prætor in §.si debitorem & ibi Barto. ff.quæ in frau.cred. deducendo, ut pulchrè deducit Pet.de bella per.inst.de iute natu.nu.20.& iura prædicta etiam ad idem sunt inductione clara.

Et quòd hoc ius naturale, omnia animalia natura ipsa docuit. Namq; Brasidas quidam,cum in caricas manus misisset à mure,qui ibi latebat,morsus est,papæ(uox enim admirantis est) statim exclamauit,nullum animal est tam pusillum,quòd lacessitum quandoq; se non ulciscatut.Apibus aculeum dedit, Cornua bobus,Canibus dentes,& id genus plura.Imò si arbores incuruentur,quòd in contrarium nituntur, repellatq; palma rursum,onus,si quòd sibi impositū sit,& formice deniq; sua bilis inest,ut ꝓuerbium se habet.

Et (quòd dictu quoq; in materia mirabile est & quotidianum) si aggressus quis fuerit & aggressorem interfecerit, ꝙ statim erit probata defensio, tametsi non constiterit ipsum fuisse in discrimine uitæ constitutū casus ē no.in l.& si quādo cunq; ff.ad legem aquil. pulchrè Ferrarien.consi.xxiii.nume.5.uol.i.Ias. consi. 133.nu.iii.uol.i.Neuus consi. 92.num.6.

Et quòd adeo fauorabilis est defensio ut testes etiam uarii, circa extrinseca tamē deponētesq; per uerba iudicio suo, suo credere & simili,domestici &consanguinei admittantur qui aliàs repellerentur.ita Bartol.consil.incip. Vanutius sp. in .§.1.uer. sed nunquid de inqui. Bald. Salyc.& alii in l.parentes.C. de testi.idē Saly.in l.testes ff.eo.Ferrarien.cons. 44. nu.7.uol.i.

Et si quis fuerit coràm rege diffamatus nec ipsius gratiam possit aliter recuperare,hoc casu uideretur Duellū licitum esse,ex quo necessitas probabile q.d facit quòd aliàs non esset l.qui potuerunt ff. de ma.testa.& quia licitum est unicuiq; infamiam suam repellere, ut hic, &latè tradit Ias.consil.cxliiii.colum. iii. uolumi.2.

Et hinc ad propositum ualdè, aliquando Turcis scribendo, dicebant Cretenses, & uim ui repellere, et dolum dolo nectere,nobis semper maiorum instituto licuit,& Cretizandum aduersus cretenses,sicuti aduersum phænicas agunt Syri.

Et mirandum quàm maximè, quòd

Socrates accusatus, quòd de diis malè senti ret, iussusq; in carcere causam dicere, ac se tueri & defendere, hoc idem facere neglexerit, & Lisiæ orationem elegantissimam, sibi allatam respuerit.

Dico etiam hoc idem, de quo hic inter principia naturalia connumerari, ne quis scilicet iniuriam alteri inferat, quoniam uim ui etiã repellere licebit l.i.§.cũ qui ff.de ui & ui ar.& tex.iste, innuere ui detur ibi, natura enim inter nos cognationem quandam constituit, ut nefas sit hõem homini insidiari, quòd exemplificatiuè docet D. Tho. in lib. qui quòd libet inscribitur iii.ar.26.dicens, quòd in primis principiis naturaliter cognitis, siue sint speculatiua, siue sint operatiua, nullus potest errare.

Præstatq; nobis ad propositum argumentum nulli parcendum esse, hac necessitate coacti, si aggressi, inq; uitæ discrimine constituti, nosmet defenderimus, uim ui repellentes Diagoras qui in penuria lignorum Herculem ligneum, in scandulas scidit obsonium decocturus dicens Age Hercules præsto sis, nũc decimumtertium laborẽ subiturus qua si dicat, ignosce, quia necessitas, nulli legi subiecta est.

Sogdiani asiæ populi inimici nulli, arma q; sumunt tantum, ut se tueantur et defendant lacessiti, aliàs non.

Inq; opportunitatibus sæpe, necessitas uires cõduplicat, et audaciam simul. itaq; perciti homines, timentes audaciores euadunt, ardentetq; pugnant sese tuentur, et iniurias ulciscuntur.

ADDITIO.

In materia pñtis legis, an uim illatam circa res uel personas, repellere liceat, conclusiuè, & sine multa disputatione(breuitas enim laudabilis est, inq; Marone aliàs admirabilis, quando dixit & Campos ubi Troia fuit prolixitas reprehensionem hẽt)dicendum est qđ sic, ut inquit Iac.de Are.& Dy.& benè.cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ & non ad uindictam l.i.C. unde ui. l. quoniam.C.ad legem Iul.de ui. l.i.C. quando li.unicuiq; sine iud.se uindica.l. sciẽtiã.§.uim.§.itaq, ff.ad legem aqui.l. si ex plagis.§.tabernarius ff.eo.l.iii.§.cum igitur ff.quòd met.cau.l.i.§.uim ui ff. de ui & ui ar.l.sed & partus C.de metalla. lib. 12.l.nullus C.de iude.l.i.ff.quo.lega.c.significasti de pœn. & ut hic. & maximè quia scriptum est, mihi uindictam & ego retribuam.& ut aliàs destruas inimicum & ultorem.

Sed uidetur, prouocato licere se ulcisci l. q cum maior.§.si libertus.ff.de bo. lib.l.2.l.deferre ff.de resti.in integ.

Sol.iura prædicta loquuntur de uindicta iusta & rationabili. atq; lege permissa, quæ fit non armis & ui, sed per accusationem in iudicio institutam & à iudice quidem, qui Dei optimi maximi amicus est, & cuius uices gerit in terris l. 2.§.si reus.C.de iure do.l.properandum .§.cũ autem.C.de iudi.usq; adeo ut puniri debeat, si id ad quòd faciendum tenetur exequi neglexerit, quia ex ore Apostoli etiam dictum est, non patieris, maleficos uiuere super terram, & de quo aliàs in.c.vt electio de uita & ho. cle. & in.l.si operis.C. de pœn. & in .l. ne quis de decurio.& in.l.2.de commer.& ita in l.ita vulneratus.ff.ad legem aqui.

Tamen adhuc obstare uidetur tex.in l.i.præallega.C.quando li.unicuiq; si.iudi.se uin.& in.l.deuotum.C.de metalla. lib.xii.ubi adhuc ꝓmitti uidetur quòd quis se ulciscatur, quod aduerbium temporis quando in rubri.ibi etiam sonare uidetur.

Sol.lex permittit ibi, ultionem aliquo casu, quod autem fit lege permittente pœnam non meretur l. gracchus. C.ad legem iul.de adult.ergo. uel dicamus quòd ibi ad defensionem fiebat & ad tutelam sui corporis non ulciscendo sed expellendo, quòd utiq; licet & ita q dem ut si hominem occiderit, innoxius sit & non teneatur, ut in locis supra allega. & hic, dictũ fuit sæpe imò uerba tex. expresse è istud dicunt ibi, nam q quisq; ob tutelam sui corporis fecerit; iure fecisse existimetur, & in l.i.in .§. cum arietes

ff.si

ff.si quad.paup.feci.di. late Oldr. consil. 43.colum.i.Verum pulchra est hinc dubitatio si non appareat an ulciscendo, seu uindicando,uel defendendo id factũ fuerit,quid iuris?Respondeo ex persona rum qualitate,ac facti diiudicari c.signifi casti de homi.l.si ex plagis §.1. ff. ad legẽ aquil.l.diui fratres ff.de lib.cau. l.fi.ff.de actio.& obliga.l.i.C.si quis imp.mal.

Si uis fiat à magistratu licebit ne tursum eam repellere?

Respondeo ꝙ si causa iuris licitè fiat permissum non erit,exempli gratia si sẽ tentiam suam exequatur,uel malefactores capi curet & detineri l.miles §. pe. ff. de re iud.l.non uidetur ff.de regu.iu.l.3. C.de his q. ad ec.cõsu.l.cõtinet ff.ꝙ met. cau.l.qui restituete ff.de tei uendi.l. si q.s ff.ne uis fi.ei l.iniutiarum §.qui publica. ff.de iniur.l.cum eo ff.ad legem Iul. pec. l.raptores l.si quis C.de ep.& cle.aliàs sic si iniuriam fecerit,& durante magistratu poterit actione iniuriarum conueniri, si minor fuerit,si uetò maior finito officio l.si adulterium cum incestu .§. fi.ff. ad le gem Iul.de adult.l. pats literarum ff. de iud.l.2.ff.de in ius uo.l.quemadmodum §.magistratibus.ff.ad legem aq.l.nec ma gistratibus ff.de iniu.Vel dicamus quòd indistinctè possit conueniri, eiq; resisti uim inferenti,quoniam indistinctè etiã hic dicitur quòd quisq; ob tutelam sui corpotis &c.nec quis sit uim inferens,& regulate ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debere l.iii.ff.de offi.asse.l.de precio.ff.de publicia.ac.l.si sẽruum.§.nõ dixit prætor ff.de acqui.hæ.l.1.§.generali ter.ff.de lega.præstã.usq; adeo sicut nõ li cet iudici illicitum præceptum ferre,pari modo nec eidem uim illicitam infetre concessum sit quominus resisti possit.l. si cum dies.§.pe.ff.de arb.l.maritus ff.ad legem Iul.de ad.l.prohibitum C.de iure fisci lib.x.

Quid si dubium fuerit an licitè uel illicitè faciat? Respondeo, patiendum acquiescendumq; ei fore, & non resistendum l.si quis ex aliena ff.de iudi.l. 2. ff.si quis in ius uo.non ie.§.oportet in auth. ut iud.si.quoquo suffr.& non ab re quia iudex uir bonus est .l. uir bonus .ff. iud. sol.præsumptionemq; pro se habet l.he rennius.§.caia.ff.de euictio.c. in præsentia de renuntia.

Si pater uiolentiam inferat filio, licebit ne eidem pariter se defendere?

Respondeo, quòd aut infert in rebus, aut in persona si in rebus non licebit filio patri resistere aliàs puniretur, ex quo propter patriam potestatẽ nihil habet, patremq; potius reuereri debeat,eidẽq, acquiescere,quàm resistere.l.in suis.ff.de lib.& posth. & ibi not.l.3.C.de pat.po.nisi sit emancipatus uel miles,resq; & bona castrensia, uel quasi.§.emãcipati insti.de exhereda. lib. l.2.ff.ad S.con.Macedo. quia tunc fottè liceret, cum extranei sint,& loco patrũ familiàs habeantur ut in.d.iuribus dicitur,& ad propositum facit etiam quia si non potest à filio accusari pater, nec ei consequenter poterit resisti .l. lis omnis .§.i.ff.de accu.l.apud celsum.§. aduersus ff.de excep.do.l.i.§. interdictum.ff. de ui & ui ar.l. si adulterium cum incestu. ff. ad legem iul.de adult. Si uerò in persona & isto casu poterit, dummodo uiolentia sit hostilis, quia ira percitus eum vulneret,uel atrociter inuadat, ut occidat, & acerbè patriam potestatem exerceat.l.liber.C.de inoffi. testa.l. diuus .ff. ad legẽ Pompe.de pat.l.i.§.fi.ff. de libe. exhib.l.minimè.ff.de reli. & sump. fu.

Sed contra de.l.in suis ad fi. supra allega.ff.de lib.& posthu.vbi patri licet filium interficere quòd etiam in legibus Romuli & xii. tab. continebatut, & de quo etiam in .l. fi. C. de pat.po.& in.l.2. C. de pat.qui fil. dist. ergò & vim eidem inferre.

Sol.id uerum erat olim, uitæ necisq; potestatem habuisse, patrem in filium, tamen mitigata est duritics postea legũ prædictarnm,& ad naturalem quandam æquitatẽ redacta, ut exheredaretur,nec sine causa tamen .§. aliud quoq; capitulum in auth.ut cum de ap.co.& in auth. ex causa ubi ego latissimè dixi.C.de lib. præte. Si autem uiolentia fuisset paterna,quia eum castigaret tunc(vt dicebam

in primo casu)nō liceret ei resistere, nec se defendere posset .§. si uerò in auth. de nup.l.cum oporter .§.i. C. de bonisq; libe.l. congruentius.C. de pat. pot. quòd ego uerum putarē etiam dummodo castigatio sit moderata & paterna non immoderata & barbara, vt plerumq; faciūt ludi magistri qui docent in triuiis,& ma lè deberetq; posse,ei iure meritò resisti.l. sed & si.§.fi.l.præceptoris.ff. ad legem aqui.l.item quæritur .§. idem iulianus .ff. loca. vbi de Magistro Fantino qui ob id capite mulctatus fuit,Saly.not. Alexan. consi.lxxv. colum. i. uolum.iii. & consi. cxiii.colum.i.uol.iiii.& in prohe.fforum Bal.colum.2.& in.l. in iudicio colum. 2. C.loca.Boer.decisio.304. colum.pe. par. 2.ego in quinquatro de præcept.legis 25. & per totum, & de pœnis legis 3.

Ponamus quòd seruus dominum vulnerauerit, vel occiderit se defendendo, iute ne istud fecisse uidebitur, an uerò puniri debebit?

Respondeo puniri debere,quia qui tenetur aliquem defendere(ut ipse seruus dominum)non potest ipsum offendere l.i. .§.eodem tecto,& .§.rulisse.l.cum dominus.ff.adSillania.SC.l.cum eo.ff.de pac. l.frater à fratre.ff.de cond.ind.l.fi.C. qui & aduer.quos,& ita tenent iidem Iacob. de Are.& Dy.Ego uerò contrarium, qa ordinata charitas, īcipit à se ipso.l.si præses.C.de serui.& aqua.& quia dixit Christus in Euaugel.Math.xxii.diliges proximum tuum,non simpliciter, sed sicut te ipsum, quòd aduerbium similitudinis ē c.cum in ecclesia, de præben. in 6. latè Ro.consi.cccxxviii.col.iii.Gemini.consi. lxxiii. colu.2. non omne simile est idem l.quòd nerua.ff.deposi.l.i.in prin. iuncta glo.ff.quod iussu. ergò omnino plus se, hoc casu, quàm dominū diligere tenebitur & facit etiam generalis ratio huius legis.Nec officit quòdDominum defendere teneatur, quia uerum est,si ab alio offendatur, & ita iura supra allega.intelligantur, falsum uero , quòd offendi non posit,si ipse seruū offendat qa ius,istud non patitur,ut hic, & naturaliter homo ac cætera animalia prona sunt ad conseruationem sui esse, & quia si potest filius ut conclusum est supra, vtiq; etiam poterit & multò magis quidem seruus .§.sed cum factum insti.de stip.ser.l.si quis seruo.C.de fur.ex quibus decidi possunt etiam multæ quæstiones , si maritus vulnerauerit,aggressorem uel occiderit, defendendo uxorem,vel pater filium , uel frater fratrem , vel dominus seruum,uel vassallum,vel amicum,aut sociū , quòd iure idem fecerint quia est una eademq; caro mariti & uxoris , Socij diuinæ, & humanæ domus,& vxor quodammodo domina.c. admonere 33. q. 2.l. aduersus. C.de cri. expil. hæred.l.i.ff. rerum amo. Pater & filius una eademq; persona , fictione unitina iuris tamē.l.fi.C. de imp. & al. sub.Bald.in.l.in prouincia in.§.diuus colum.2.ff.de ritu nup. Nec secus in fratre quia ferè alter est,seq; amant ex eodem patre nati , & qui iuuatur à fratre ueluti ciuitas munita est,cōcordiaq; fraterna gaudet Deus , & idem in seruo quia domesticus & familiaris, sine rei familiaris animatum instrumentum &domino pars ac accessio quædam .§. item nobis insti.per quas perso.nob.acqui.cn ius labore,uiuit dominus,vt inquit Euripid.Imò quòd vernæ qui domi nati erant liberorum loco habebantur,& vt filius patri operatur clericus ecclesiæ, vxor marito , ita seruus tenebatur domino , non igitur iure defendi potuerunt? Clarissimumq; in vasallo & amico quoniam si ille iuramento fidelitatis domino astrictus est, eumq; defendere tenetur , & amicus amicum , cum una sit anima in duobus corporibus,inquit Bal. hic estq; argumentū in .l. cum alienam. C.de lega.& Socij uelut fratres , Societasq; fraternitatis instar .l.uerum .ff. pro socio,non est ratio,cur id à domino pariter , uel ab amico, uel à socio, fieri nō potuerit deq: his oībus latissimè Bald. in.l.i.colum.6.lectu.2.C.vnde vi, multa ego hic in collectane.Sed ob. unum,dū tex.hic dicit,nam quod quisq: ad tutelā sui corporis fecerit iure fecisse estimetur ergo non alieni.l.pomponius scribit.§.i. in fi.ff.de procu.sol.habuit I. Con.respe

ctum

ctum ad communiter contingentia, nō quòd defensionem aliorum excluderet, ut ostensum est supra & ob id Barto. hic num. 7. dixit aduerbium superlatiuum, maximè, subaudiri debere, pro ut alibi sæpe. l. cum vir. ff. de vsucap. l. si plures in fi. ff. de po. l. lucius. ff. sol. mat. l. i. & ibi Odof. C. de plus peti. §. fi. insti. de singu. reb. per fideicom. rel. l. eum qui. ff. de dona. dixi ego plenè in. c. i. de offi. del. & in l. qui se patris. C. unde libe. Perusi. pulchrè, in disputa. suis 4. colum. 15.

Quid si statutum dicat, qui hominē occiderit quo uis modo, seu qualitercunq;, pœna capitis puniatur, excusabitur ne si ad sui defensionem, id fecerit & necessariam quidem?

Saly. in. l. 2. colum. 4. C. de noxal. ac. quē refert & sequitur Crot. cons. 14. num. 41. tenet quòd non, ex quo uerba sunt uniuersalia & geminata, nec vllam restrictionem patiuntur, post Ias. etiam in. l. i. in. § nunciatio. ff. de no. o. nun. & malè iudicio quidem meo, quia (ut dicebam quoq; supra) defensio est iuris naturalis, nec potuit per statutum tolli. l. facultas, & ibi Bar. C. de iure fi. lib. x. nec repeto.

BOS IN CIVITATE,

BARBARIVS PHILIPPVS.

SVMMARIVM.

L. Barbarius. ff. de offi. prato.

1 *Prolixitas nimia, à iure respuitur.*
2 *Fugitiuus quis.*
3 *An differat ab errone.*
4 *Quando prætor designatus dicatur.*
5 *Prima dubitandi ratio.*
6 *Secunda.*
7 *Tertia.*
8 *Quarta.*
9 *Quinta.*
10 *Decisionis.*
11 *De nomine proprio regulariter non curatur nisi honestatis gratia.*
12 *Fuga triplex.*
13 *Roma communis patria.*
14 *Quare nihil obstiterit seruitus Barbario hic.*
15 *Pomponius I. Con. doctrina papiniani instructus.*
16 *Quæ dixit uel decreuit hic Barbarius ualent, neq; reprobantur.*
17 *Quare dixit hoc idem humanius esse, & non de iure, hic I. Con.*
18 *Humanitas hæc an transierit in necessariam iuris dispositionem.*
19 *Quo modo Barbario potestatem decernere potuisset Po. Ro.*
20 *Argumentum à contrario non sumitur quando resultat absurdum, & quando est contra expressum sensum iuris.*
21 *Quare dicitur hic quod id quod facere poterat Ro. po. multò magis postea poterat facere Imperator.*
22 *An Simoniacè ordinatus, ordinem habeat & dignitatem.*
23 *An possit opponi papæ quod Simoniacus sit.*
24 *An Barbarius fuerit uerus prætor.*
25 *An rectè salarium perceperit*
26 *An communis error faciat ius.*
27 *An lex ista procedat in notorio putatiuo.*
28 *Quid in delegato.*
29 *Quid in actis factis coràm excommunicato occulto.*
30 *Quid si papa faceret aliquem actum cum transgressoribus iuris.*
31 *Quid in iudice iniusto & rege qui regere nesciat quantum ad ualiditatem gestorum ab eis, si fuerint tolerati.*
32 *Quid in prælato qui sit de facto non de iure.*
33 *Quid si staret statutum Gibellinum si extractus fuisset non admitti ad aliquod officium, & extractus fuisset admissus.*
34 *Quid si contractus fiat per episcopū uel alium depositum post diem depositionis.*
35 *Si collatio beneficij à legato facta sit in Italia, nec ipse sit legatus an ualeat.*
36 *Si quis dederit eleemosinam pro indulgētia quæ uera non sit an consequatur ueniam peccatorū suorum.*
37 *Quid si aliqui consenserint, in aliquem putantes iurisdictionem habere quia ita erat communis opinio, An ab eo gesta ualeant & sustineantur.*
38 *Consuetudo generalis inducta à po. uel à princip an abroget legem.*
39 *Quid in eo qui admitti debuit & non fuit admissus.*
40 *Quid in eo qui diù & publicè se pro episcopi uicario gessit, an iurisdictionem habeat.*

DE OFFICIO PRAETORIS.

VLPIANVS LIB. XXVIII. AD SABINVM.

BARBARIVS PHILIPPVS: Adeò plenè copiosè ornatè, & grauiter, scripserũt multi super ista not. Vlpiani lege, præsertim Bar. Bal. Alb. & Ange. & ante eos licet breuius, Lamb. de Rampo. & Odof. ut locũ nullum prorsus dicẽdi nobis haud reliquerint, imò nec quidquam quòd possit ab aliquo desiderari, & ita ut p̃dicti Lamb. & Odof. aliquando egimus nos, & in Collectane. & in locis communibus lib. iii. c. 41. & in præsentiarum agere intendimus, quoniam prolixitas nimia à
1 iure respuitur † l. ampliorem. §. in refutatoriis. C. de appel. l. i. ff. de ori. iu. stomacumq; mouet uerbositas nimia, & ob id Cato à Cæsare uiator appellabatur, ne ue in uos rursum prouerbium illud, regeratur: Iouis Corinthus, nescit manum de tabula tollere, ex culice Elephantum facit, seu pleonasmos figura, uel Macrologia nobis obiiciatur, & q̃a ueritas demum in paucis consistit, quæ nec uerborum lenocinium quærit, nec (ceu virgo proba) fuco indiget, declarantes solum quæ obscuriora nobis uidebuntur, quasi grana tantum, quæ spicis continentur detegentes, ut inquit I. Cõ. in l. adeo in. §. cum quis. ff. de acqui. re. do. ex quo ligna in Syluam ferre, uel puteum fodere iuxta Fluuiũ, aut è fouea aquam infundere mari, absurdum est, quoq; ridiculum ac superuacaneum prorsus.

Summario igitur & diuisione clara ẽ ut per Docto. uel dicas tu, diuidi commodius in quatuor partes, prout in prima ponit thema implicitam .q. habens, & responsionem simul: In 2. quærit pariter, & respondet quæ est ibi, quid dicemus, debetq; interrogatiuè legi: In 3. rationem assignat: In 4. & ulti. dictum in populo, ad Imperatorem extendit, 3. est ibi, cum etiam 4. ibi, quod ius.

Dubitandi rationem faciunt multa,
2 sed præmitte prius, quis † fugitiuus seruus sit, & dic quòd ille est, qui fugit à domino, animo non redeundi .l. quis sit fugitiuus in prin. ff. de edil. ed. not. in. l. i. C. de ser. fugi. & est simile in desertore. l. desertorẽ. §. desertor. ff. de re mil. scitũq; dignum est, quòd cerui in tutela Dianæ esse dicuntur, à quorum celeritate sic serui, unius literæ tantum mutatione, fugitiui appellati sunt, quòdq; similitudine quadam, hinc Alchimistæ quoq; argentum uiuum non aliud uocãt, quàm seruum fugitiuum.
3 Secundo quòd ab errone differt † qui non fugit, sed uagatur, animo redeundi tamẽ unde Tib. atq; iterum erronem sub tua signa uoca. d. l. quis sit fugitiuus. §. erronem, cui etiam similis est emansor. d. l. desertorem. §. emansor. Hinc Nigid. de Stell. Solem, Lunam, & cætera signa errones appellauit.
4 Tertio, quòd designatus prætor † dicebatur, in annum proximum, anteq̃ magistratum iniret, sicq; Cos. & Tr. plebis, hoc idemq; fieri solebat Kal. Ianuariis. Aliter Boer. decisio. cxlix. nu. 6. par. 1. sed ut prius uerius, hocq; uerbo usus ẽ etiam

etiam I.Con. in. l. publius in prin.ff. de cond.& de.

5 Primo ergò † dubitandi rationem facit quòd Barbarius Philippus hic prætor esse non potuerit, de iure, quia erat seruus, & consequenter pro mortuo habitus, seruitutem enim mortalitati ferè comparamus, inquit I.Con. in.l. quod attinet & in.l.seruitutem.ff. de reg.iu. Nec dignitatem habere, argumentum in.c.quanto de iude.l.a.C. si ser. aut lib. ad decu.aspi.lib.x. cum sit degener hoc est à natura degenerans,&homines sint naturaliter liberi.l.cum prætor.§.fi.ff.de iudi.& hinc Card.in rub. de ser. non or. quòd nec capit seruilis conditionis uilitate,ordinem clericalem: Nec in iudicio eē potest.l.seruus.C.de iudi.ueniríq; rei ap.l.omnia.§.fi.ff.de lega.2.Quid, ꝙ ipsum pecudi comparamus, & asino.l. 2.ff.de noxa.ac.l.qui duos.ff.de lega.3.vilissimumq; hominem alibi uocat Paul. in.l.si ex duobus .ff.de noxal.ac. Nec salarii præstatio eum liberum fecerat.l. hærennius.ff.de decurio.

Sed planè responderi potest, & dici, quàmuis seruus esset, quòd nihilominus reputabatur liber, usq; adeo ut seruitus ei nullo modo obfuerit, ex quo dicto tempore latuit, & sic opinio præualet ueritati hoc casu, & communis error facit ius.l.3.in fi.ff. de sup. lega.l.i.C. de testa.c. ad probãdum de re iud. idéq; operatur quòd ueritas vt in.d.iuribus legitur pulchrè Corn. consi. clvii.colum. 3.uolum.4.

Ex quo sublata omnia manent dubitationem facientia, & ꝓcedentia quando pro libero homine habitus non fuisset tentus & reputatus, ut in simili de filio dicitur in.l.filiũ diffinimus .ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.& in .l. si uicinis. C.de nup.reputatioq; realis est,non uerbalis,quia nihil operaretur.l. imperatores ad fi.ff.ad municipal.l.seruis urbanis in prin.ff.de lega.3.Old. consi.celiiii. colum.2. Imò quòd ad idem concurrit etiam auctoritas superioris, & utilitas publica. Et ob id uidemus si error foret singularis,quòd aliud esset,nec ius faceret .l. labeo & ibi Barto.ad fi. ff. de aqua plu.ar.

Secundo dubitandi rationem facit,
6 quia talis medio † tempore præsumitur qualis postea declaratur .l. moueor.C.si ser.expor.uene.uerum hic Barbarius postea fuit declaratus inhabilis,detectusq; seruus ergo.

Ad quòd rursum pro sol. dicitur nescio quid per glo.& Barto.benè sed non formaliter ad obiectum, ideo dic tu, ꝙ hoc idem uerum est in casu.d.l.moueor sed non hic, ratione supradicta, inq: resol.primi contrarij, vel & melius,quòd assumptum,non est generaliter uerum, imò plus, quòd talis quisq; præsumitur,qualis communiter reputatur, inqt Bald.signanter per tex.in.d.l.moueor(et sic retorquebitur argumentum) & in.c. per tuas de proba.con.cclxxxiii.in prin. uolum. i. sed hic reputatus fuit habilis medio tempore, communis error facit ius,& ad idem (vt rursum diximus proximè) concurrebat auctoritas superioris,&vtilitas publica,ergo esto quòd postea seruus detectus esset, & declaratus inhabilis quòd tamen non firmo non ꝓpterea desiit eē prætor, ea dignitate iam functus,addentes insuper benefacere, ꝙ
dicitur in .l. patre furioso .ff. de his qui 8
sunt sui uel alie.iu. quòdq; gesta per eũ aliàs retractarentur,& tamen non retractantur, ut infra.

Tertio dubitandi rationem faciebat,
7 †quia Barbarius iste adhuc fuit per obreptionem ꝓmotus ad præturam, namq; tacuit, nec propalauit se seruum esse,& sic dolosè & fraudulenter, (inter obreptionem & surreptionem, non est differentia, legesq; his uerbis promiscuè utuntur.l.i.C.si ex rescrip.nup.pet.plenè Ias.in.l.præscriptione in prin .C. si contra ius uel uti.pub.) vel dic quòd surreptio fuerit, quia ueritatem tacuit, ubi aliàs obreptione exprimitur falsitas, ut not.in.c.super literis de rescrip.l.pe.C.si contra ius uel uti.pub. ergo ad propositum promotio nulla, uel surreptio fuerit uel obreptio, ex quo dolus, & fraus nemini debet patrocinari.l. sed si hac .§.

patronus.ff.de i iusvo.l.i.ff.de natal.rest. l.qui testamento.ff.de excu.tu.l. tutor si petitus fuerit.ff.de tuto.& cu.dat.ab his l.ne ex dolo .ff. de dolo.l.si ab hostibus §. i.ff.sol.mat. c. sedes apostolica de rescrip.Imò quòd sutreptio uitiat etiam si ignoranter & per simplicitatem commissa sit, ut pulchrè declarat Abb. in .c. ad audientiam 2. ad fi. de rescrip. Bertran. consil.77.num.33.uolum .i. ergo multo magis si(vt dixi)fuerit dolosa ut hic. Cui obiectioni etiã dici potest, vt dicit Bar.quòd hæc omnia in priuato procedant,& uera sint,ubi nos aliàs & lex ista loquitur in facto publicò, quo casu fingitur nõ obreptum, fauore publicæ utilitatis, ut in simili dicit Bald. in .l. cum mulier colum.v.ff.sol.mat.sibiq; dolum fraudemq; remissam fuisse,& cum eo dispensatum amplius, si quæ in eo fuisset inhabilitas, & fictionem hanc appellabo inductiuam, ut alibi filius iustus qui iustus non sit,ad aliatum fictionum differentiã, de quibus idemBal.in.l.qui in prouincia in.§. diuus colum.i.ff. de ritu nup. uel dic quòd tacuit, ratus Romæ se liberum esse,& sic præturam non obtinuisse (vt dicebatur) dolosè & fraudulenter de quo tamen infra.

8 Quarto † dubitandi rationem faciebat lex iulia ambitus, in quam incurrisse uidetur.l.vnica.ff. ad legem iul.de ambi.ergo repelli debuit, imò & puniri ut ibi dicitur, quia honor ita susceptus, & ad culpam et ad pœnam uergit.c.multi, 40.d.c.sicut.i.q.6.c. sunt in ecclesia quidam 8.q.1.deq; ambitu dixit, quia ambitio in animo est, ambitus uero in actu, ut inquit Valla.& uerè ab ambitione descendit tyrannides, ut à fontibus riuuli prima Reip.pestis, quæ nec quid honestum sit,quid ue ipsi Reip.utile,cogitat, æquiparanturq; fraus & ambitio.l.quãuis.C.de decurio.lib.x.& not.ibidem in l.præceden.

Quòd etiam tollitur facilè, si dixerimus aliis sepositis cum publicè & palã, petierit,& in dubio præsumatur quisq; ad dignitates aspirans,idoneus, & optimè meritus .l.merito.ff. pro socio.c.i.de scruti.fa.l.i.§.i.ff.de pollicita.l.non existimo etiam hic allega.in.glo.prædicta nostra.ff.de admi.tuto. quod nec ipse repelli debuit, aut aliter puniri maximè, quia ei fauebat auctoritas superioris.i. populi Ro.utilitas publica, & error communis vt supra & in simili l.c.i.de præscrip. in 6.Inno.in.c. cum dilecta de cõfit. uti. uel inuti.& quia nec in legẽ iuliam ambitus incurrisse uidebitur. Considerantes amplius quòd cum Romani in dandis magistratibus, & honoribus conferendis,non largitionibus & ambitu,sed uera uirtute niterentur, uerisimile esse sic propria uirtute hominem hunc domicilium habentẽ Romæ(vt tacitè obiectioni.l.fi.C.eo.occurramus) confisum, præturam hanc dignitatem pariter petiisse,simpliciter, non quòd muneribus suffragia obtinuerit ipsamq; fuerit assecutus. Posset vulgatum illud etiam ꝓ sol.adduci de quo glo.hic Bart.& alij, ꝙ lex iulia ambitus non habet locum Romæ: sed prima melior ex quo intelligitur id uerum in Principe canonice electo,qui potest facere quicquid vult legibus solutus.l.princeps.ff. de legi.c. cuncta per mundum.ix.q.iii.Iacobat.de cõcilio lib.4.arti.4.colum.18.tamen tex.uidetur loquitur de po.Ro.est benè uerũ, ꝙ translata electione magistratuum in principẽ lex iuliã ambitus cessauit, sed prius non,igitur(vt dixi) prima sol.melior,quia d.legi erat locus, sed quia non apparet Barbarium candidatum muneribus suffragia corrupisse nec in eam incidisse consequenter uidebatur.

9 Quinto & ultimò† dubitationem faciebat.(alia non refero, quia dicemus infra)namq; attenta ueritate prætor non erat,quæ maximè debet attendi,nec rerum gestarum erroribus uiciari .l. illicitas.§.veritas.ff.de offi.præsi.ex quo substantia legis est.l.unica.C.de lati.lib.tol. Bal.consi.461.ad fi.uolum.1. & affirmatiuum quiddam, eiq; rursum inherendum, & si quid prætermissum est, uerũ esse non potest neq; substantiare aliquã dispositionem .l. commodissimè .ff. de lib.& posthu.l.quicquid astringendo.ff. de

uer.ob.idem Bal.consi.318. ad fi. eo. lib. ergò quæ decreuit, nullius momenti erunt,argumentum i.l.fi.C.si à non cõp. iud.fue.ap.l.2.in fi.ff. de pœn. l. si pater. C.ne de sta.defuncto. Et ideo dicebat Bal.alibi quòd omnis actus,qui fit à iudice incompetenti, siue ab eo qui iudex non est,dicitur fieri sine ordine &sine citatione in.c.1.in.§.sancimus in prin.quo tempo.mi.in vsib.feudo.ergo nullus,de fectu ordinis, & citationis.l. prolatam. C.de sen.&int.o.iud.clem.postoralis de re iud.

Quæ cæteris leuior ē, ex quo nullus negat quantum ad ueritatē ipsum Barbarium fuisse seruum, & ad idem quòd non sit semper sequenda & attendenda ueritas, sed quia hoc casu uertebatur vtilitas publica(ut sæpe dictum ē) aliaq; concurrebãt maximè communis error, opinio præualet ueritati, & hîc dicebat pulchrè ac ad propositum Bart. si actus communi estimatione reputetur licitus & uerè usurarius sit, quòd opinio attendetur & non ueritas in .d.l. quis sit fugitiuus ī. §. apud labeonē .ff.de edil. edic. Et alibi in.l.2.in.§.si sub conditione nu. 1.ff.pro empto.quem refert, & sequitur Arc. consi.5.colum.2.quòd in dependentibus à solo animo gerētis actum ut hic à po.Ro.& sic in terminis, inspicitur adhuc potius opinio quàm ueritas.Et alibi Bal.in.l.athletas in princ.ff.de his qui not.infa.per illum text.quòd ab opi.generali & communi non est recedendum quòdq;facit censeri aliquid esse licitum quòd aliàs non esset,& quòd vulgus decipi non debet & alibi, ꝙ inspicitur, in his quæ sola opinione perficiuntur, ut hic,& non ubi requiritur adminiculum ueritatis,in.l.gerit in pri.ff.de acqui. hæ. per illum tex.de quo etiam ī.l.cum quidam in.§.quòd dicitur.ff.eo.& in.l.inter omnes in.§.rectè.ff.de fur. & in.l.fi.ff. de cri. expil. hæred. nonnihil Pet. de bella perti.in.q.suis 290.

10 Modo ratio decisionis est † ut in text. subiicitur, quòd prætor fuerit Barbarius & consequenter quòd ualuerint & ualeant,quæ ab eo decreta fuerunt & dicta quia potuisset eum facere liberum po.Ro.imò effecisset, si sciuisset & multò magis imp. ratione glo. hic. Et cũ sit Iurisconsul. sacrilegium est aliter dicere .l. 2. de cri. sac.c.erit autem lex.c. in istis 4. d.vnde sumus declaratores, & interpretes legum, non cognitores ut in iudice dicitur in.l.i.in.§.calumniatoribus.ff.ad turp. quòd sic ipse est executor non cognitor, aliàs faceret se quis parem principi ponendo sedem ab aquilone,& tentando esse similis altissimo, inquit Bal. consi.359.col.2.uol.i. signanter per text. in.d.l.2.

BARBARIVS PHILIPPVS: nomen propriũ est,de quo aliàs non cura-
11 tur nisi honestatis causa,† neq; de ethymologia eius.l.fi.ff.ad municipal.l.facta .§.si in danda.ff.ad treb.Bal.in rub.ff.sol. mat.colum.2.ad fi.ex quo notitiæ causa inuentum est, & nomen dictum quasi notamen, deq; ethymologia nominis proprij ꝙ non sit curanda habetur in .l. 2.in.§.appellata.ff.si cer.peta.adiicientes tamen,licet de nomine curandum non sit, ꝙ nihilominus animi affectus curatur alibi,causa & qualitas perētis.l. quotiens.C.famil.her.nor.in.l.i.C. de colla. Idem Bal.in.l.certum colum.4.C. vnde legi.Soci.consi.3.colum.3.uolum. 1. Et quòd nomē exprimere omnino magni est momenti (ut dixi)propter notitiam, iuxta illud exodi.c.23.ibi,& teipsum noui ex nomine,magnaq; principis beneuolentia si subditum proprio nomine uocat,& agnoscit, ut sacri exposito.dicunt eo.lib.exo.c.33. ut me olim F. Donatus,et in præsentiarum Hieronymus Priolus, Duces nostri Venetiarum, ille cum orationem habuissem in suæ celsitudinis creatione, iste uerò cum sibi librum dicassem,qui æquilibrium scholasticum inscriptus est , nec non Guido Vbaldus Vrbini Dux, Et Hercules estēsis, Ferrariæ,qui mihi causas commiserant, decidendas Carolus V. & Ferdinandus fratres Impp. Pius IIII. Pont. maximus, cum sibi pariter dicassem cõmentaria iuris pontificii,priuilegiis amplissimis cohonestatum,&alij sanè mul

ti, hæcq; mihi dicere concessa sint, quia sic alibi quandoq; dixit Bar. in tracta. de insigni. & arm. imò & I. Con. iactat se sic in. l. i. ad fi. ff. ne de sta. defuncto. & quòd non procedat argumentatio à nomine proprio, licet hic exprimatur, fortè est, quia talia ponuntur ad nutum, & ad libitum mutantur. l. si quis in fundi uocabulo. ff. de lega. i. l. i. C. de mutatione nominis Bald. in prællega. rub. fol. mat. & ibi Bar. ante eum num. i. & 2. Feli. latè in prohem. Greg. colum. 8. & Gemi. in prohe. sexti in prin. nu. 14.

SERVVS FVGITIVVS: quis namq; sit is, satis declaratum fuit supra nouissimè, adde Seuerin. ĩ tract. de debito. fugiti. col. i. & dic ad idem quòd fuga triplex
12 † est, uoluntaria, ignominiosa, & causaria, uoluntaria, ut hic & in. d. l. quis sit fugitiuus, ignominiosa ĩ desertore, de quo etiã supra, Causaria, idest cum causa, q̃ tamen non denominat quem fugitiuũ sed uoluntaria tantum. d. l. quis sit fugitiuus in prin. & in. §. celsus, & in. §. apud labeonem & in. l. meuia in. §. fi. ff. de annu. lega. Bal. in. l. i. colum. 3. C. de edil. actio. deq; Causaria est exẽplum in locis p̃allega. si fugerit ad asylum confugiens uel ad statuam Cæsaris, uel ut se in tyberim deiceret. Et ponderandum est, quòd hic dicitur, quòd Barbarius erat seruus & fugitiuus. i. fur, quia qui fugit sui ipsius furtum facit ut not. in. d. l. i. C. de ser. fugi. qua de re uideretur dicendũ adhuc, præter dicta supra quòd prætoria dignitas non fecerit eum liberum, ꝙ nouissimè sensit Bal. consi. 400. colum. 2. uolum. 1. Et malè quoniam imò fingitur populũ consensisse, quanquàm erraret propter bonum publicum, eumq; liberum fecisse, & tractum fuit supra quòd etiam ratione adhuc supra allega. confirmatur, & ipse met Bal. declarat in. c. venerabilem nu. 13. ad fi. de electio.

ROMÆ: communis enim patria est
13 † l. roma. ff. ad municipa. & ideo Barbarius quanquàm seruus esset, præturam petere non omisit, imò ꝙ Ro. null ius fortunæ homines dedignabantur (vt inquit Dionysi.) si modò Reip. erant profuturi, nec ab re diximus supra quòd liber fingitur, quodq; effectus liber fuisset, si populus Ro. sciisset. Et licet Bal. in. l. 2. in. §. legatis. ff. de iudi. dicat, quòd Roma communis patria est, ubi Papa, vel Imperator reperitur, non tamen negare videtur, idem dicendum fore olim, & longè magis, antequam imperium in principem traslatum fuisset. l. i. ff. de consti. princ. quòd & hic etiam apertissimè probatur, & malè loqui hinc uidetur Bar. quòd sequi non debemus id, ꝙ fecit populus Ro. perperam & per errorẽ, sed tantum ꝙ fecit ex certa scientia, in. l. i. in 2. colum. C. quæ sit lon. consue. cum directò contra istum text. nostrum esse uideatur. Imò ꝙ neq, Bal. in. d. l. consensisse, meo quidem iudicio, rectè sensisse uidetur, ex quo Roma olim dominabatur toto Orbi, ideo communis patria appellabatur, ꝙ cum hodiè, teneat locum Principis, aliter dicendum est, latè Abb. ubi & nos aliqua in. c. fi. colum. 19. de fo. compe.

NIHIL EI SERVITVTEM OBSTITISSE: quia fingitur liber (vt di-
14 ctum est) fauore utilitatis publicæ † & quia si sciisset po. Ro. eum seruum fuisse, vtiq; liberum effecisset, imò ꝙ liber præsumebatur, namq; aliàs si quis dicatur seruus, probari debet. l. diffamari. C. de ingenu. ma. suntq; paria seruum non esse uel non apparere, argumentum in. l. in lege. ff. de cõtrahen. emp. l. in tempus. §. quotiens. ff. de hære. insti. Bal. in. l. duo sunt socij. ff. de testa. tu. Bart. in. l. tutor q. repertorium, colum. 3. ff. de admi. tuto. & in. l. i. colum. i. ad fi. ff. de sol. Et si nihil ei obstitit seruitus, erat prætor, prætoriaq; dignitate functus, vt hic subiicitur.

AIT POMPONIVS: qui doctrina
15 Papiniani instructus † sub fælicissimo Alexandri Seueri imperio floruit, nimirum igitur si (cum iuris peritissimus fuerit) non dedignatur Vlpia. eiusdem auctoritate fretus, ita (vt hic decisum est) audacter dicere & determinare, & est argumentum in. l. i. ibi, nam ut lib. i. quæstionum Celsus ait. ff. si cer. peta. & in. l. si seruum in. §. sequitur, ibi & Celsus adolescens

lescens scribit.ff.de uet. ob. & in.l. apud Iulianum.ff.de fideicom.lib.&in.l.septi mo mense.ff.de sta.ho.& in.l.in tantum in.§.fi.ff.de re.di.

NIHIL EORVM REPROBARI: quæ scilicet dixerit, uel decreuerit præ-
16 tor(vt paulò supra inquit)† & maximè si rectè ac ritè dicta seu decreta fuerint, l.4.§.condemnatum.ff.de re iud.l. non putauit.§.non quæuis.ff.de bo.po.cont. tab.quoniam (vult dicere I.Con.)seruitus sibi aliter non offuit, quòd adhuc etiam in prin.legis dixerat, aliàs illusoria forent dicta, seu decreta ipsius,non dicẽ dum.l.si prætor in prin.ff.de iud. not.in in .l. sed & reprobari in princ. ff. de excu.tut.

HOC ENIM HVMANIVS EST: dicta scilicet uel decreta magni momen ti fore, & valere non autem reprobari, fauore(vt dictum est)pub. utilitatis, & ita etiam alibi legitur in.l. fi. C. de peti. hæ.& in .l. proximè utrobiq; ad fi. ff. de his quæ in testa.del.& in .l. quidam estimauerunt.ff.si cer.pet.& in .l.uel quæ in fi.prin.ff.de tel.& sump. fu. & in.l. si cui in.§.i.ad fi.ff.ex quib. cau. maio. & in .l. humanitatis.C.de imp.& al.substi.& in .l.sed & si quis in.§.interdum.ff. de usuf. & in.l.i.in prin.ff.quando ap.sit, & in .l. generaliter in.§.cum autem .C. de insti. & substi.sub cond.fac.& in.l.humanum C.de legi.& in.l.ambiguitatem.C.de usuf.& in.l.in rebus ad fi.C.de iure do. & institu.de serui.co.in prin.& i .§.idemq; iuris:Quib.ex cau.ma.licet eo. lib. & in l.non tantum.ff.de ap.& in .l. pãtonius.
17 ff.de acqui.hæ.Et sicuti hic fauore† publicè utilitatis,hoc idem humanius est, ita alibi libertatis fauore humanior sententia amplectenda est, in .l. cum inter C.de fideicom.lib.Et quàmuis filius na turalis non sit propriè filius.l.filium dif finimus.ff.de his qui sunt sui,vel alie.iu. humanitatis intuitu tamen plerunq; ui demus,quòd filiorum appellatione ueniunt etiam naturales, ubi de eorum cõ modo tractatur secundum Abb. in .c.in præsentia,colum.6. de proba. fignanter per tex.in.d.§.cum autem. Et quòd om nis prouocatio audienda est, tametsi etiam appellantis non intersit, imò & eo inuito appellari potest cuius nomine ap pellatur .l. non tantum .ff. de ap. & hæc
18 humanitas† transiuit in necessariam iuris dispositionem iuxta not.in.d.l.huma nitatis, & in.l.humanitatis.C. de excu. tuto.Barba.in tracta.de præstan. card.in 2.q.1.par.colum. 5. quia nec legatum factum seruo, sine libertate, valere debe ret, & tamen humanitatis intuitu, ualet.l.pe.§.illo.C.de necessa.seruis hæt.in sti.ad quòd etiam(præter supra dicta)facit tex.in.l.pe.in fi.prin.ff.de cond.& de. ibi sed hoc humanius interpretari solemus & in.l.si seruitus in.fi.prin.ff. de ser ui.urba.præd.&in.l.si ita scriptũ in prin. ff.de lib.& posthu.& in.l.maiorem.ff.de pac. & in .l. sed si alia ad fi. ff. de bo.damna.& in .l. pro hærede in .§. si quid tamen.ff.de acqui.hæ.& in .l. hoc articulo ff.de hære.insti.& in.l.2.ff.de concubi.& in.l.quod dicitur in.§.i.ff.de mil.testa. et in.l.licet in prin.ff.si quis.o.cau. testa. & in.l.si seruo.ff.de hære.insti.& in.l.in bel lo in.§.codicilli.ff. de capti. & postli. re. & in.l.2.C.de rescin.uendi.& in.l.si pars in princ. ff. de inoffi. testa. et in.l.i.et ibi Bar.ff.de priuil.cred.Et cum de humani tate loquatur iste tex. non debet ad aliũ casum extendi,vt inquit Io. And.in.c.2. ut lite pen. in 6. quem refert et sequitur Abb.in.c.proposuisti de proba.et Crot. in.l.Gallus in.§. et quid si tantum colũ. 24.ff.de lib.et posthu.

Nisi dicamus fallere veramq; non esse generaliter .d.Io. And. theori. ex quo (vt paulò ante declarauimus) transiuit in necessariam iuris dispositionem, populi ro.quàm sequi omninò debemus, vt supra : Imò quòd hoc stante probabi liter dici poterit postea,hoc idem etiam iuris esse,quicquid arguendo glo.hic,et Bar.tenuerint à quibus tamen aliàs recedendum non est, quia non absolutè id dicit Barba. in loco præallega. sed ꝙ quodammodo transiuit in necessariam iuris dispositionem , et sic per aduerbiũ sui natura impropriętatem significatiuum .l.in suis.ff.de liber.et posthu.§. igi

tur insti. de pup. sub. l. pecuniam .ff. de sol.l.si filius .ff.quod cum eo. l.i. ff. de actio.re.amo.Bart.in.l.prætor ait.§.i. per illum tex.ff.de eden.cogita.

CVM ETIAM POTVERIT PO. RO. SERVO, DECERNERE HANC POTESTATEM, tollendo legem(vt declarat glo.& benè) quæ lex non vult, seruum, posse dignitate sibi delata frui,dicerem ego quòd potuisset, si sciuisset (vt infra) hanc potestatem si-
19 bi decerneret† habilitando eum,quòdq; statim designatus habilitatus fuisset .l. quidam consulebãt.ff.de re iud.pulchrè Bal.in.l.imperialis, in.§.sed & si tales, per illum tex.& per tex.in.d.l. quidam consulebant.C.de nup.Are.in.c. i. colum.3. & 5.de rescrip. & hoc est quòd etiam ad propositum dicebat alibi, quòd uoluntas principis,& pop. Ro.antequàm imperium in eum translatum fuisset(adde tu) quandoq; est lex naturæ, cum restituit natalibus, quandoq; gratiæ, cum restituit famam,quandoq; odij cum pœnam irrogat,interdum auctoritatis, quãdo ueniam ætatis concedit, uel arrogat, quandoq; uerò dispensationis, si inhabilem ex certa scientia pariter ad dignitatem euehit, quia tunc habilitati dispẽsatiuè uidetur .l.qua in prouincia.§.diuus ff.de ritu nup.l.i.§.de qua autem restitutione.ff.de postu.l.i.ad fi.ff.de consti.pri. l.i.C. de his qui ueni. æta. impe.l.2.ff.de adop.d.l.quidã consulebant,& hic(redde singula singulis)in.d.l.i.colum.i.lect. prima.ff.de consti.prin.Et eo ipso quòd Barbarium elegisset voluisse legem tollere, nec fuisse tunc necessarium apponere clausulam (quòd glo. alibi sensit) non obstante,in ipsa electione, ut in simili in priuilegio,inquit idem Bal. in .l. item lapilli , colum. 2. ff. de rerum diui. maximè quia certa scientia idem operatur,quòd clausula illa.l.sed & milites.§. fi.& ibi not.ff.de excu. tuto. Et facit ad idem etiam, quia illiteratus scienter delegatus à Principe,potest esse iudex , & cum eo dispensatum uidetur pariter,ita Bar.in auth.de iudi.in prin. colum.i. Et si papa aliquid disponat uidetur omne obstaculum tollere,inquit idem Bar. consi.196.colum.2.& Por.insti.qui testa. tuto.da. po. colum.i. Gramma. decisio. 81.num.8.Et hinc malè locutus uidetur Ro.consi.327.colu.3.quòd clausula motus proprij,inducit tacitam dispensationem, circa inhabilitatem personæ, per tex.in.l.2.C.de cri.sac. quia loquitur ibi de electo per Imp. ex certa scientia pariter cum quo,dispensatum uidetur,circa inhabilitatem personæ ut hic & in.d.l.quidam consulebant, & in .l.idẽ Vlpianus ff.de excu.tuto.non quòd.d.clausula, dispensationem inducat,&ita in specie eũ reprehendit Rota decisio. 112.& 445. in nouis. Et ad propositum etiam,si Princeps spurio donauerit (aliàs enim incapax est) cum eo pariter dispensasse uidetur,ita Bal.consi.248.uolum. 1. Et magis ĩ terminis, hac de re, eũ seruo quoq; alibi fortè dispensatum uidetur , cum non habeat legitimam personam standi in iudicio.l.seruus .C. de iudi. ut bono. possessionem petat in.l.seruus,ibi,dum modo prætor sit de conditione eius certus.ff.de bo.po. Sed (obiter dictum sit) cur non etiam cum pupillo? l. bonorũ. C.qui admi.ad bo.po.poss. Sol. quia dispensatio non cadit super defectu iuris naturalis, vt ibi declarat Alex. in princ. & in 2.colum.dixi ego in rub. eod.tit.& lib.in illa.q.an in summariis requiratur legitimatio personarum .

ET SI SCISSET SERVVM ESSE, LIBERVM EFFECISSET: ergò non est uerum , quòd dicunt aliqui, quòd statim quod quis erat Romæ,quã quàm seruus , liber tamen efficiebatur, ex quo Roma communis etiam erat patria,eo tempore,quo(vt dixi supra) Po. ro.dominabatur toto Orbi,quasi ad Asylum Romuli confugiens,quia verba hic sonant contrarium, factumq; requiri, ius etiam admixtum habens, ut inquit Bar.in.l. naturalis in .§. at cum do. ff. de præscrip.uer.& sic manumissionem omnimodo.Si scisset igitur.i.si sciuisset Po. ro.(Syncopa enim est figura,quia syllaba de medio uerbi, seu dictionis, aufertur,elegansq; est loquendi modus)liber effici

effici debuisset sine aliàs effectus fuisset
20 ergò ignoranter liber† non erat.l.i.§.hu
ius rei.ff.de offi.eius cui man.est iu.& ta
men contrarium uerius est,ut hic quòd
tu declarat,fictione liberum fuisse,&ita
quidem ut dicta,uel decreta ipsius uale-
rent aliàs homines deciperentur & ma-
lè.l.unica.§.sed &qui domini.C.de lati.
lib.tol. & quia error cõmunis etiam ius
facit (vt dictum est) & sentit tex. noster,
& benè & ita est tenendum, nec argu-
mentum à contrario, ex uerbis istis su-
mi debet,quia resultaret absurdum præ
dictũ.l.2.C. de cond.insert.& not.in.d.§.
huius rei, & sumeretur amplius contra
expressum iuris sensum, & malè ut ad-
huc ibidem not.& in.l. conuenticulam.
C.de ep.& cle.& in.d.l.2.Corn.pulchrè
consi.133.num.14.volum. 2. &plusq̃ de
necessitate inferatur, quòd rursum fieri
non debet, sed limitate ad sensum dire-
ctum,vt tradit But.in.c.cum apostolica,
de his quæ fi. à præla. si. consen. cap. &
Moder.in.d.§.huius rei.Sauilia.post eos
consi.3.nu.9.uol.1.

QVOD IVS MVLTO MAGIS
IN IMPERATORE OBSERVAN
21 DVM EST: Ex quo † potestas & im-
perium ac omne ius in eum translatum
fuerat.l.i.ff. de consti. prin. Sed dubitat
glo.hic,quo modo hoc idem multò ma
gis in imperatore obseruãdum sit, cum
ipse solus sit,& unus tantum .l. fi. C. de
legi.l.deprecatio.ff.ad legẽ rhod. de Iac.
Po.to.autem multi,isq; in illum (vt di-
xi) omne suum transtulerit ius potesta-
tem &imperium,nec plus esse uideatur
in vno quàm in alio, argumentum in .l.
si enim i.§.qui iniuriarum .ff. si quis cau.
& in.l.i.ff.de lega. 1. Et postea resoluit,
hoc ideo dictum à I. Con. quoniam re-
uera facilius fit liber seruus, & manu-
mittitur ab vno, quàm à pluribus .l. itẽ
si vnus .§.principaliter.ff.de arb.adde tu
bonum tex.in.l.2.in .§. sed quia difficilè
ff.de ori. iu. & in .l.fi. ibi sic etenim non
difficilis erit causæ examinatio.C.vbi &
apud quem. Et dictu mirabile est, ꝙ
alienus seruus,ab imperatore possit ma
numitti,iusta de causa, & propter publi

cam utilitatem,(vt.d.glo.hic subiicit,li-
cet non hoc modò deducar) precio etiã
serui non soluto domino suo. et benè,
quoniam est tex.clarus.in.l.pen. et fi.C.
quib.ex cau.ser.pro pre.lib.accip.l. item
si uerberatum.§.i.ff.de rei uend.ubi fun-
dus priuati datur militibus ad eorum v-
sum & licet, fauore publicæ utilitatis,
aliàs sine causa non liceret, quia esto ꝙ
imp.sit dominus totius Orbis.l.depreca
tio.ff.ad legem rhod.de Iac. (allega. etiã
supra licet ad aliud).c.cuncta per mun-
dum. c. per principalem 9. q. 3. est vtiq;
quo ad protectionem, ut adhuc glo. in-
quit hic,non quòd alicui auferat domi-
nium & proprietatem rei suæ, & ita de-
bet intelligi & declarari.d.l. deprecatio,
& similes.l.fi.C.de quad.præscrip. & ita
etiam Barto. hic transit precij mentione
non facta,pariter. Tamen dubito ego,&
dico,quòd imò Princeps tenetur solue-
re precium domino, seu illi cui rem au-
fert,quanquàm ex iusta causa, id faciat,
& ad publicam utilitatem, casus est in.l.
serui,ibi precium à seruo percipiant.C.
quib.ex cau.ser.pro pre.lib.accip.& in.l.
lege Cornelia .ff. ad syllanian. & sentit
hic Odof.contra glo.& Archid.in.c. per
principalem 9.q.3.& Feli.in.c.quæ in ec
clesiarum colum.10.de cõsti.Bar. & Bal.
in.l.fi.in.§.fi.ff.de pigno.ac.Ange. consi.
139.Fel.in.d.c.quæ in ecclesiarum, Ias.
hic colum.9.& 10.& in.l.fi. colum 2. C.
si contra ius uel uti.pub. Bertan. consil.
340.col.i.uolum.3.Boer.consi.24. num.
23.idem Bal. Marga. manumissio. Nisi
replicemus, quòd sic causa publica, à
priuata non differet,haud dicendum ut
hic, & in.l.i.ff.sol. mat. maximè q̃a nec
dicitur in.d.l.pe.& fi.& minus in.d.l. itẽ
si uerberatum, id autem subaudire ibi-
dem,esset corrigere ut not.in .l.i.ff.de te
sta.& quòd hoc idem sit regulare ut no-
uissimè etiam tradit Fulgo.cons.20.col.
4.sed quòd aliquo casu fallat regula,ali-
qua legislatoris ratiõe, quam interdum
scite non possumus .l. non omnium .ff.
de legi.c.in istis 4. d. latissimè Alb. in.l.
quotiens,col.2.& 3.C.de precib.imp.of.
ex quibus ferè dicta omnia glo. sint ex-

pedita, hæcq; loco notabilium sint ut non eodem modo doceamus quo Maiores nostri semper usi sunt, nec eadem semita quam ipsi nobis ostenderunt, ambulemus.

Tametsi nec aliqua etiam omittenda sint, ad materiam maximè facientia, & breuiter, ac sine multa disputatione qa (nos ēt diximus supra) satis copiosè scripserunt alij, & ad saturitatem quidem,

22 Et primo an simoniacè † ordinatus, habeat ordinem & dignitatem, cui difficultati adhuc respondet glo. hic. 2. (in hac parte enim non fuit expedita supra, ideo ferè, aduerbio, sum vsus, vt alibi I. Con. in. l. 2. in. §. deinde ex his legibus .ff. de ori. iu.) quòd sic, uerum cogita tu, quo modò hoc idem esse posit si Simoniacus est, hoc enim modo in simili arguit glo. in. l. seruo manumisso .ff. de cond. ind. & est argumentum in. l. 4. in. §. condemnatum. ff. de re iud. & in. l. non puta uit in. §. nō quæris. ff. de bo. po. con. tab. & in. l. 2. ff. quemadmo. testa. ape. & in. l. Paulus, & ibi dixi latè. ff. de uer. si. namq; ordinatio & dignitas nulla est, ex quo uicio non caret (crimen enim huiusmodi non modò precio uerum precibus etiam committitur. c. ordinationes. c. nullus itaq; i. q. i. c. per tuas de iure patrona. succeduntq; preces loco precij. c. sunt nonnulli 1. q. 1.) ergò nec ordinem, nec dignitatem habere dicetur, de iure canonico, inq; legem iuliam Ambitus priuatus de iure ciuili incidet, sed ī hoc non immorabor, quoniam dictum est supra satis. hot ad propositum, distinguendum est, ordinem habere ac dignitatem, si à non indigno petita sit, & palàm quidem. l. non existimo. ff. de admi. tut. aliàs non, si indignus fuerit, & immeritus & clàm petierit. l. si quenquam hinc inde allega. C. de ep. & cle. l. unica. ff. ad legem iul. ambi. & quia hæc est mera ueritas ita etiam transeundum est: Ias. aliàs se remittit ad not. in. c. post translationem in glo. nequeat de renun. tamen huic distinctioni refragatur quòd dicitur in. l. i. & 2. ff. de fur. quòd in his q̄ sunt de genere prohibitorum nō refert, an quid fiat palam & publicè, an uerò clàm. & occultè, ut dicebat Alber. hic, cui non respondet Ias. sed dicit tantum, quòd fundamentum istud tutum non est. Tu uerò dicas imò referre, saltem palàm siq: petens dignus est, quia tunc nec Symoniacus dicetur, & ordinem ac dignitatem habebit.

23. Secundo omittendum nō est † si post sit electioni Papæ, opponi pariter quòd Symoniacus sit & per pecuniam electus & prima facie dicendū uideretur, quòd sic, quia simonia, hæresis est. c. quisquis. c. eos. c. fertur de simo. c. benedictio i. q. i. Imò quòd adeò grauia hæc sunt, ut cætera crimina istorum comparatione, pro nihilo reputentur. c. per tuas. §. cæteras de simo. c. fi. i. q. ult. uerum Papæ hæresis obiici potest, & si probata fuerit, etiam deponi. c. si Papa, 40. d. c. qui contra 24. q. i. c. ad abolendam. §. i. & 2. de hære. ergò & simonia. Et ideo testatur Fulgo. hic dum esset in concil. Constantien. q̄ Io. Antipapæ crimen istud sibi fuit oppositum, & Ias. etiam refert, & uideretur casus clatus in. c. si quis pecunia 79. d.

Tamen contrarium uerius est, ut ibi glo. dicit, & cum ea simpliciter transit idem Ias. non respondendo ad tex. illum tamen qui hoc idem in prin. innuere uidetur, quòd simonia scilicet sibi posit opponi, ideo dic tu si electio simoniaca facta fuerit, nec interuenerit consensus duarum partium Cardinalium, quòd tunc non Papa apostolicus dicetur, sed apostaticus, quòdq; nulla erit & opponi sibi poterit, & ita loquatur tex. in. d. c. si quis pecunia in prin. & in. c. in nomine domini 23. d. aliàs autem ualeat et nihil sibi obiici posit. Et ex. d. c. si quis pecunia, colligitur istud, à cōtrario sensu, quòd argumentum in iure fortissimum est. l. i. §. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iu. Et si replicaretur quòd imo sumi non debet ubi resultat absurdum, uel legum correctio, ut not. in. d. §. huius rei. l. 2. C. de cond. inser. c. cupientes. §. quòd si per uiginti de electio. in 6. Respondebo nullum absurdum sequi, si canonicè facta fuerit, et concorditer ut supra, nec

nec ulla alterius iuris correctio, ut per Bal.& Imo.in.l.si cum dotem in prin.ff. sol.mat.Posset etiã obiici adhuc, quòd sic contra dicta iura, si quis pecunia, & ĩ nomine domini permissum foret Cardinalibus statuere & malè cle.ne Romani in princ. de elec. ubi inferior contra legem superioris nihil statuere potest, ex quo ipsius superioris idest principis, potestas est.l.i.ff.de consti.ptin.§.sed & quod principi placuit insti.de iure natu.l.fi.C.de legi.l.humanum eo.ti.&lib. sed parum obstabit, quoniam uerum ẽ istud quoq; expresse statuendo & disponendo, non tacitè ueniendo contra formam.d.iurium. Vel & melius, quòd non statuunt contra ea, sed prout eã disponunt, à contrario (ut diximus) sensu. Vel posset etiam dici, quòd d. c. si quis pecunia, loquatur de nuda in tronizatione, absq; aliqua electione, quo casu nullum colorem præstat, ergò aliàs (vt dictum est) secus, sed ut prius melius, ex quo de nuda intronizatioue ibi uerbum nullum.

24 Tertio uidendum est † an Barbarius fuerit verus prætor, an uerò non, de quo hic per glo. adhuc in uer.functus, quæ tenuisse uidetur quòd sic, per tex.in.l.i. C.de testa.& in.§. sed cum aliquis insti. eo.ti. quæ iura an istud probent nec ne, dicemus infra.

Idemq; tenuit etiam Iaco.But.& Barto. pro quibus aliis prætermissis (satis enim confuse & intricate loqui uidentur) facit tex.iste in illis uetbis, sed nihil ei seruitutem obstitisse, ait Pompo.& ibi atqui idest certè uerum est, prætura eum functum, ergò prætor uerus, quia cum in uerbis (vltra eos) non est difficultas nõ est admittenda uoluntatis quæstio.l.ille aut ille.§.cum in uerbis.ff.de lega.3.

Et (ut dicebam etiam supra) quia paria sunt non esse uel non apparere.l.si in lege.l. rutilia pola.ff.de contrahen.emp. verum cum hic non appareret quòd esset seruus, perinde est ac si liber fuisset ergò uerè prætor etiam fuisse dicetur.

Et à partibus sufficienter enumeratis probat Ias.hic, partem istam quia ait verba supradicta sunt iuris & tũc (subiicit) habemus intentum, quod fuerit uerus prætor, aut facti, & idem hoc casu, quia narrat factum & nihil respondet expresse, usq; adeo ut intelligatur affirmatiuè respondere in iure.l.cum fundus.§. seruum tuum imprudens.ff.si cer.pet. & sius ut per eum.

Vltimo adde tu, ex alio etiam comprobari posse, quoniam id uerum esse dicitur, cuius contrarium est falsum, sed Barbarius opinione hominum erat prætor ergò uerus prætor, argumentum in l.i.in.§.qui in perpetuum.ff.si ager uectigal.uel emphi.peta.& quia ex opposito consequentis, infertur in oppositum antecedentis.l.pe.C.unde legi.l.fi.ubi glo. C.de testi.in integ.

Sed tamen idem Ias.postea opinionẽ mutat, & contrarium tenet, motus & ipse, quòd imò prætor uerus non fuerit, post Iaco.de ra.de Belui. Old. Gul. de cu.& Alb.hic, quia esto quod communis opinio Barbarii gesta firmet non tamen firmat præturam, imò quòd ueritate detecta, ab officio remouendus ẽ; & sic prodest aliis, non autem sibi, ut inquit etiam Bald.in.l.2. ad fi. C. de serui. & aqua. Qui alibi quoq; ad idem subiicit, quòd non erat in uera substantia officii, licet gesta eius, vt potè solemniter facta ualeant in.l.2.ad fi.C. de sen. & int.o.iud. Et nimirum quidem (præter hæc) quia ens, & uerum conuertuntur; & unum quodq; sicut se habet ad esse, ita se habet ad ueritatem.

Secundo quia aliud est esse prætorẽ aliud fungi dignitate prætoria, sicu ti aliud esse talem, & aliud haberi pro tali. l.mercis.ff. de uer.si. Bart.in.l.si maritus in.§.legis iuliæ.ff.ad legem iul.de ad.pul chrè Alex. (vltra omnes) consi.124.col. 2.uolum.2.& Corn.consi.159. colum.2. uolum.1.argumentum in.l.si ex precio, ibi simulatis habitis pro infectis.C.si cer.pet.Bar.in.l. non dubium colum. 4. C.de legi.

Tertio ponderatur tex.hic, in illis verbis, quamdiù latuit, dignitate prætoria.

functus.

Quarto quia qui se pro tali gerit, q non sit talis, puta miles pro milite, vel doctor pro doctore & similes, pœna fal si tenetur.l.eos.§.qui se.ff.ad legem Cor. de fal.pulchrè Bal.in.l.qui sub prætextu C.de sacro sanc.eccl. & in .l. i. colum.4. C.de testa.& in.l.ad testium in.§.i. colũ. 2.ff.co.

Quinto quia adhoc ut princeps inha bilem habilitet, oportet quòd ex certa scientia id faciat & dispenset, vt hic in fi.& dictum est supra uerum Po.Ro.hoc idem ignorauit Barbariũ scilicet seruũ fuisse ergò, hinc philosophus q homines non decipiuntur, nisi in eo quod ne sciunt, aut in eo cuius cognitio non est, ualdè manifesta estq; argumentum in.l. non est ferendus .ff. de transactio. & ita asserit post alios idem Ias. atq; testatur communiter teneri.

Adiicientes(& ultimo) aliud fortissimum argumentum, quòd si fuisset uerus prætor, acta per eum ualuissent de iure & non de humanitate, ut hic dicitur. Et ita tenendum esset, nec ab opi. ista communi recedendum, ut supra in discursu.

Si quis tamen uellet glo.tueri pericli tandi ingenii gratia,&ex supra dictis po tissimum, quæ facilè etiã ab obiectionibus defendi possent, ut infra posset ad prædicta sic dicere,& primo, primũ non obstare, quia Imò opinio errotq; communis, firmat Barbarij præturam, usq; adeo ut fuerit in uera substantia officij, & sic uerus prætor namq; negari nõ potest, q iuris fictione liber non sit (vt etiã dicebam supra) ergo prætor uerus.l. cer tè.ff.de præca.vbi uerè precarium hẽt il le cuius nomine procurator rogat, quẽ tex.dicit unicum & singul. in iure Bald. in.l.unica in.§.ne autem ad fi. C.de cad. tollen.Et in constituto dicimus rursum quod actus fictus est, & tamen ex eo uerum dominium & possessio acquiritur, ut per Barto.in.l.ab emptione ad fi.ff.de pac.idem mer Ias.in.l.quotiens in4.col. C.de rei uend. quodq; sic etiam ex ficta stipulatione oritur uera actio.l. unica in prin.C.de rei ux. actio. Nec secus in mutuo, quod dicitur, quia fit de meo tuum.l.2.§.appellata.ff.si cer. peta.& tamen ficta numeratione uerum transfertur dominium .l.singularia.ff.si cer. pet. & si diceretur ad istud vltimum speciale esse in mutuo.d.l.singularia, respondebo hic pariter agi de publica vtilitate. Et si priuatur officio derecta ueritate (vt dicebatur)erat uerus prætor quia pri uatio præsupponit habitum.l.decem.ff. de uer.ob.

Non ob. secundum quia non est generaliter uerum, & tradetur intellectus ad not.in.l.mercis, & in.d.§. legis iuliæ, maximè in dependentibus à potestate; & uoluntate Po.Ro.seu imperatoris, ut hic, uerũ Po.Ro. seu Princeps uel Imp. potuissent sibi hanc dignitatem & pote statem decernere, imò si sciuissent, ipsũ liberum effecissent, vt signanter dicit tex.ergò etiam opinione & fictione erit talis,& sic(ut diximus) uerus prætor, & ita in simili inquit Abb. in.c.ex parte in prin.de sponsal.

Non tertium quia id dubium faciebat, quòd latuerit, aliàs tex.esset de in dubitabili & malè .l. quod labeo .ff. de carb.ed.c.cum in iure peritus de offi.de. quòd resoluitur postea, dũ dicit, at qui .i. certe, uerum est eum prætura functũ ergò & uerè prætor erat, quia sensus est (iterato dixerim)eum uerum prætorem fuisse, quia si talis non fuisset adhuc nec dici probabiliter posset eũ prætura functum argumẽtum in.l.2.ff. quemadmo. testa.ap.& in.l.paulus.ff. de uerbo .si. cũ similibus.

Non quartum quia id regulariter uerum ẽ, sed non hoc casu cum designatus fuerit prætor præruraq; opi. siue errore communi confirmata, & non indigno quãquàm seruo amplius collata.nec in tex.de hoc uerbum ullum.

Non ob.quintum quia fingitur cum eo dispensatum, ea ratione, ex quo (ut dictum fuit &repetimus)potuisset pop. Ro.hanc potestatem, & dignitatem sibi decernere, & quia si sciuisset ipsum libe rum effecisset, nec minus debet opera-

fictio quam veritas hoc casu. l. qui ad certum. ff. loca. & q̃a nil aliud est quam certè rei possibilis. contra ueritatem, pro uerirate à iure assumptio, secundum Bar. in. l. si is qui pro emptore in prima q. ff. de usucap. Corn. pulchrè consi. 305. ad fi. uol. 4.

Non ob. ultimum, quia stant ista simul quod fuerit uerus prætor, ex supra dictis & tamen eius gesta de humanitate ualeant propter fictionem ut supra q̃ in æquitate fundata est. l. deniq;. l. nec utilem. ff. ex quib. cau. maio. & idem est dicere humanius quod æquius. Vnde non ab re glo. licet non multum ad propositum in uerbo humanius hic not. q̃ æquitas præfertur rigori, per tex. qui ad hoc solet allegari in. l. placuit. C. de iudi. & ita exponit hic Albe. colum. i. vel (vt supra) dic, q̃ humanitas in necessariam iuris dispositionem transierit, tamen (vt dixi) à communi opi. aliàs non est recedendum. l. 1. ff. de offi. quæsto. hæcq; disputationis gratia dicta sint. Et nouissimè pro communi uidendus est Bal. in. l. non omnis in. §. fi. ff. si cer. pe.

Quarto quæritur, nunquid Barba-
25 rius rectè salarium perceperit† & ex mẽte doctorum hic respondetur sine multa disputatione, quòd sic, quia de hoc est casus in simili tamen in. l. titio. ff. ad municipal. facilis inductionis, & singularis quidem secundum Bal. in. l. non dubium colum. 9. C. de legi. Et nimirum quia administrauit, nec prætoria dignitate functus, laboribus pepercit, unde etiam prætexru laborum salarium promeruit, argumentum in. l. quamuis. ff. de dam. inf. idem Bald. pulchrè in. l. liberti colum. 6. C. de ope. lib.

Vnum solum ob. de quo per Alb. hic quòd imò salarium rectè haud percepe rit, ex quo nemo commodum ex suo delicto consequi debet. l. siue hæreditaria ad fi. ff. de nego. gest. l. ab hostibus. §. si vir ff. sol. mat. l. ne ex dolo. ff. de dolo. c. sedes apostolica de rescrip. & ita arguit glo. ante eum in. d. l. titio. Et malè, quoniam propter laborem debebatur, ut in. d. l. titio etiam dicitur, & ita Ias. hic transit, dicerem ego plus (ut dixi etiam supra) q̃ si quòd delictum in eo fuisset, vtiq; sibi fictione habilitato remissum fuisset pariter, & sic rectè salarium perceperit, & ut ibi latius. Et ad intellectum. d. l. titio, præter hæc, scias, nullum delictum fuisse in Lucio Titio ibi, ut hic seruitus, data tamen quòd malitiosè subticuerit id Barbarius, & sic terminos non esse pares nec istud de quo hic ibidem probari. Nisi replicemus quòd imò ibi etiam delictum ẽ, ex quo subticuit pariter Lucius Titius prædictus, nõ sibi sed Titio mãdatum fuisse, ut decretum imperatori porrigeret. Ergò ex delicto commodũ reportabit, ut dicebat Albe. (obiicies tu) & malè, ac contra iura præallegata. Sol. delictum non est, quia ita conuenerant idẽ Titius & Lucius, ut iste suo nomine decretum porrigeret, quo fit, ut non ab re etiam sit si sibi uiaticũ seu salariũ deberetur. Oportet igitur dicere utrobiq; rectè percipi, hic, quia communi opi. erat liber, & fictione iuris manumissus, prætoria dignitate functus, ibi uerò, q̃a ita prædicti cõuenerant, contractus ex conuentione partium legem accipiũt. l. i. §. si conueniat. ff. depo. l. contractus. ff. de regu. iu. ergò. Cogitabis.

Quinto quæritur, an communis er-
26 ror faciat ius † & conclusiuè respondetur, quòd sic, ut hic per glo. in uer. reprobari, facientem regulã (obiter diximus nos supra) & benè adde tu nunc probari primum in. l. 3. ad fi. ff. de suppel. lega. & in terminis nostris in. l. i. C. de testa. & in. §. possunt autem insti. eo. & in simili in. l. 3. ff. ad macedo. hic per glo. & Doct. adducta & in. c. ad probãdum de re iud. & in. c. nihil de electio. & not. in. l. si arbi tet. C. de sen. & int. o. iud. Bar. in. l. fi. C. si ser. ad decu. aspi. lib. x. Bal. hic colum. 11. prar. pap. in for. lib. declina. iurisd. uer. nec fuisse colum. 3. Cuma. consi. 62. in fi. Alexand. consi. 133. colum. 4. uolum. 7. Bart. consi. 79. ad fi. & alii quos non refero. Et adeo uerum est istud, ut etiam excuset à dolo. l. sed si lege. §. scire. ff. de peti. her: & ibi Ange. Feli. in. c. nonnulli in §. sunt & alij colum. 16. de rescrip. & nõ-

nihil concedatur, quòd aliàs nō concederetur, inquit Odof.in.l.unica in.§.sed qui,per illum tex.in fi.C.de lati. lib. tol. & procedit rursum tegu. maximè in his quæ geruntur ratione publici officii, ut hic aliàs non releuaret, ut uoluit Inno. in.c.nihil(præallega.)de elect. & in.c.cū dilectus de cōsue.Compostel. in .c.cum Vintonien.de elec.Bal.hic,Corn. consi. 157.num.10.uolum.4.

Et quando error est circa factū, quòd adhuc liquet & in tex. isto potest exemplificari,ergò non si esset iuris, seu circa ius,quia tunc nec erranti, nec aliis prodesset, nec excusaret nec ius faceret, nec ab errante factum ualeret, ut per Bar.in.l.non fatetur colum.2.ad fi.ff. de confes. & in .l. si expressim .ff. de appel. Fed.de sen.consi.112.colum.2.

Et in electione erronea exemplificat alibi Bal.quòd non ualeat,quòdq; non sit electio propriè, quia debet fieri cum ratione & intellectu, qui errat antē non intelligit ergò,in.l. mater decedens col. i.ff.de inoffi.testa.hanc regu. quinq; modis limitat Ias.dic ut per eum,&sic in cæteris super glo.effecisset, & fi. quoniam optimè loquutus est.

Et quo ad id etiam an ista lex.(& sex-
27 to)procedat in notario † putatiuo ,dic. quòd quæstio est admodum difficilis,vt per Bal.Imo.& Pau.in.l.ad testium.ff.de testa.& Alexan. (remissiuè tamen) in.l. i.ad fi.(allega.etiam supra) C.de testa.latissimè docto.hic præcipuè Ias. & Barb. in rub.de fi.inst.colum.27.unum uerbū Fely.in.c.scíscitatus colum.6.de rescrip. quòdq; communis opi. est quòd non, quòdq; instrumenta per eum facta non ualeant, vt gesta hic à Barbario quæ è contra sustinētur rationibus de quibus supra. Tamen Iaco.de Belui. alibi dicit si longo tempote fuerit in quasi po. tabellionatus,quòd Imò instrumenta per eum confecta ualebunt , signanter per istum tex.& per tex.in.§.i.ubi hoc idem dicit in auth. de non alienan. colum. 2. & malè (vt dixi) nec est à cōmuni opi. recedendum , pro qua ad plenum consuluit nouissimè Bertan.consi. 23. colu. 2.uolum.1.

Est benè uerum(& septimo)quòd lo
28 cum habet in delegato † ut not.in.c.scíscitatus de rescrip.vbi post glo.ita cōiter tenetur & uidetur casus ī.l.2. C. de sen. & int.o.iud.ibiq; Saly.& Ange.& Bald. hic colum.15.in lect.& sentit glo.in uer. reprobari dum allegat tex.in.d.l.2.& Feli.in.c.cum dilecta , colum.3. ubi etiam aliquibus modis limitat ut per eum , de rescrip.& in delegato ad uniuersitatem causarum pariter, ut ibi , & latius in .c. causam matrimonij col.pen. de offi.del. Fetrarien.consi.101.nu.26.uol.i.

29 Octauo dico,quòd licet acta † corām excommunicato , occulto ualeant,licet appareat postea de excommunicatione ut hic per Bar.num.9.&in.d.l.2.ubi etiā Bal.C.de senten.& int.o.iud.Cap.Tho. decisio.143.multa,secus tamen erit ī sententia excommunicationis,ita hic pariter Ias.colum.14.conclusionem Bart.limitando,post Archid.in.c.sententia pastoris 11.q.3.& But. in .c.ad probandum de re iud. Albe. hic & alij ut per eum latissimè Barba.(ultra Ias.)in.c.ab excōmunicato colum.14.de rescrip. Tamen aduertè quia communis opi. est in contrarium,& uerior secusq; tenentes, maximè Barba. deficit in responsione ad istum tex.& ita etiam testatus est Feli.in d.c.ad probandum in fi. de re iud. Vbi etiam Bal.ante eum nu.i.

30 Nono † si Papa cum transgressoribus iuris faciat aliquem actum,tanquam cū habilibus,quòd talis tolerantia, uim dispēsationis habet,ita Abb.in.c.quia circa ad fi.de consangui.& affi.quem refert & sequitur Feli.in.c.omnes leges col. 5. i.d.& uterq; per istum tex.

31 Qui Feli.dicit etiam†(& decimo)quāquām nō sit iudex quis nisi fuerit iustus nec Rex si regere nesciat, quòd tamen quantum ad ualiditatem gestorum , iudex est , & rex , quandiù tolerantur, in. c.ius generale , colum.5.ea. d. exemplo Saulis , Dauid , & Solomonis,quorum sententiæ ualuerunt pariter,ut iudicum quāquàm essent uitæ blassemabilis,qa tolerati , adhuc per istum tex.& per tex.

in

in.d.c.ad probandum de re iudi.

Vndecimo ad materiam dico etiam,
32 quòd ualent † quæ gessit prælatus, qui est de facto, non de iure, ut in barbario hic, ubi etiam Bar.num.13. adde glo. in.c.nihil de electio.not.Inno.in.c. literas de concessio.præb.& Bal.Marga.prælatus num.24.& hic in 2.lectu. & intellige in terminis legis nostræ, inq; his quæ gesta sunt per modum contentiosæ iurisdictionis, usq; adeo ut distinctio utriusq; Bar.scilicet & Bal.hic probabilis fuerit, sed non tamen necessaria .l. i.§. quamuis de uen.inspi.argumentum in. l.nō solent & in.l.quæ dubitationis tollende gratia .ff.de regu.iu.

Et facit quo ad iurisdictionem quoque quòd ordinaria præsumitur competens nisi contra probetur, ut signanter per istum tex.dicit idem Bal.in loco præallega.iurisdictio prorogatur nu. 8. & ordinaria dixi quia in delegata secus .c.quoniam contra de proba.idem Bal.in loco præallega.

Et ob hoc fortè non esset tutum eiusdem dictum alibi, quòd hic Barbarius exercitium babet sine iurisdictione, cōtra uerò furiosus, iurisdictionem sine exercitio .l. qui furere .ff. de sta.ho.in.c. pastoralis §.fi.ad fi.de rescrip. quia hoc stante, gesta per eum non ualerent, & tamen ualent, ac sustinentur, quia habuit opinione hominum, fingit lex ipsum non seruum (vt dictum est supra) sed liberum fuisse. Cogita.

Si staret statutum etiam (& duodecimo) quòd Gibellinus extrahi non possit ad aliquod officium nec procedere ultra annullando, & fuisset extractus, & admissus, utiq; ualerent etiam gesta
33 per eum, estq; decisio mirabilis † iudicio meo, per istum text. quam in simili idem Bald. adhuc ponit in statut. Gibellinus nu.4.

Decimo tertio dico, si contractus fiat
34 per episcopum † uel alium depositum, post depositionis diem, quòd non habebunt firmitatem aliquam nec ualebunt etiam si contrahentes ignorarent, casus est in.c.quia cunctis, quòd est primum in.§.adiiciebatur, de concessio p̄ben. in.6. unum uerbum Bar.hic num. 10.But.in.c.consultationibus colum.20 de iure pat.Ro. in.l.is cui bonis colum. 6.ff.de uer.ob.Feli.latè in.c.fi.in pe. col. de accu.

Et mirum uidetur per istum text.nisi respondeatur, quòd hoc casu istud fit, quia statim lata sententia, ita artat ignorantes & afficit vt nulla certificatio requratur, ad ualiditatem.d.contractuum, & est ratio quam adducit signanter tex. in d.c.i.& refert etiam Feli.in.d.c.fi.ex mente But.tamen, & Bar.in locis præallega. pariter & non aduertit.d.c. primi rationem esse.

Et ad propositum est argumentum in.l.si pater, in prin.ff. de manu. uin. & in.l.eius qui in prouincia.ff.si cert.pet.

35 Decimo quarto † si collatio beneficii, à legato facta fuisset in italia, quòd ualeret etiam si non fuisset legatus, dummodo probetur, quòd pro legato tentus erat habitus & reputatus, imò ꝙ eidem, hoc idem attestanti, ratione dignitatis crederetur.c.nobilissimus 97.d. tradit Alb.in.l.i.colum.2. C. de manda. prin. dicens ita aliquādo euenisse, in domino Neapolitano, tituli S. Hadriani Diacono Cardinali. Et idem in Rege Manfredo Siciliæ, dicit, eius priuilegia, à Carolo seruari debere, qui uerus Rex erat, & hoc idem, quia ille se pro Rege gerebat & ita reputabatur communiter & est argumentum in .l. competit ultra istum tex.ff.qui & à quibus & in.l.sed si ff.de iu.fisci.

36 Decimo quinto † posset etiam alia q̄stio determinari, si quis iuxto errore ductus, pro indulgentia uera, eleemosinā dederit, pro ea quæ uera non erat, an remissionem peccatorum suorum consequatur & dici quòd sic ex prædictis, & quia non ex operibus, sed ex intentione & corde iudicat Deus c. qui periurare 22.q.5.c.si quid 24.q.4.c.si à sacerdotibus 16.q.6. Tamen contrarium uerius est, ex quo ueritas attendi debet, quantùm ad pœnam, uel præmium, & nimirum quidē cum & ipse Deus optimus

mus maximus veritas sit nec quidquam quòd sit à ueritate alienum admittat, & tamen uerum id, ad hoc ut actus iudicetur bonus uel malus, argumentum in.l. illud in.§.fi.& in.l.item apud labeonem in.§.si quis uirginem.ff.de iniur.&ita cũ hac Theologorũ opi.transit idem Albe. in.l.cũ falsa in prin.C.de iur.& fac.igno. & ita transeundum est.

Decimo sexto dico si aliqui consenserunt in aliquem, putantes iurisdictionem habere, quia ita etiam erat commu-
37 nis opinio † quòd gesta & acta coràm eo ualebunt, & quia ita communis erat opi.dixi, ut tacitè obiectioni occurramus: l.priuatorum.C.de iur.o.iud.ubi priuatorum consensus, iurisdictionem non tribuit, non habenti &ita per istum tex. dixit Spe.in.§.i.num.9.de comp.iud.adi. idem Albe.in.l.i.colum.2.C.de iu.o.iud. qui inter leges singul. istam quoq; enumerat in prohe.digestorum colu.5.Qui etiam ibidem in .l. i. in prima consti. in prin.colum.4.inquit adhuc speciale esse hic fauore publicæ utilitatis.

38 Decimo septimo † quòd consuetudo generalis Inducta à pop.uel à Principe etiam erronea, abrogat legem, quia nõ est uerisimile, quòd errent, & quia error communis ipsorum facit ius ut hic rursum dicitur, & in.d.l.3.ad fi.ff.de sup pel.lega.idem Albe.in.l.de quibus num. 53.in.fi.ff.de legi.

Decimo octauo, quæritur, nam hic (quicquid dixerim ego dubitatiue tamẽ supra) admissus fuit seruus, qui admitti non debuit, quid agendum, si non ad-
39 mittatur, qui admitti debuit? Bald.hic se remittit ad dicta per Inno. in .c. cum uenerabilis de religio.do.& in.c.fi. de iudi.Breuiter ueritas est, quòd is impleret officium iudicis, quoniam iustum ẽ, ex quo aliter non poterit per uiam actionis idẽ petere .l. quòd si minor.§.fi.ff.de mino.l.3.§.hoc iterdictum .ff. de lib.exhib. Bar.in tracta.iurisd. & not.in locis supra allega.Boer.plenè in decisio.suis 151.col. 1.par.1.

40 Decimo nono dico † si quis se gesserit pro Vicario Episcopi, & diù, ac publicè, quòd iurisdictionem habebit ut not.in.l.i.C.qui admi.ad bo. po. pos. & ibi Ferrarien.colum.12.& consequenter (adde ru) quòd nec per eum gesta poterunt retractari.

41 Vigesimo notum est † quòd ignorantia iuris neminem excusat maximè quãdo quis potuit consulere peritiores, & non consuluit .l.regula.§.sed iuris .ff. de iuris & fac.igno.quòdq; plures sunt cõsulendi nisi unus tãtum peritissimus sit ita tentus ab omnibus & reputatus, qa tunc excusabit, ut not.ex his quæ habẽtur hic, in.l.iuris ignorantiam & ibi Ferrarien.col.3.C. qui admi.ad bo. pos. po.

Vigesimo primo dico, quòd sicuti hic error communis facit ius, (dictumq; est supra satis) q ita facit ius error mũdi in ludo reprobato à lege taxillorum sci-
42 licet † quia nullam habet speciem uirtutis, vt schacorum & similium, quibus inest animi uel corporis uirtus, uiciũq; animi est & dissipatio quædam, tamen illum consuetudo permittit & (vt dixi) error mundi quòd ius facit, ita Bal.in.c. clerici ad fi.de uita & ho.clerico.Tamen cogita primum hanc cõsuetudinem nõ esse iuxta not.in.l. de quibus .ff. de legi. & in c.i.de cõsue.sed cacoethes potius.i. malus mos quidam, non attendendus argumentum in l.4.in §.condemnatum ff.de re iud.& in l.non putanit in §. non quæ nis.ff. de bo.po.con.tab.cum similibus.Demum, quia nec cum errore ipso, concurrit superioris autoritas, nec publicæ utiliatis fauor ut hic, ideo nec conuenit, quòd ius faciat.Cogita.

43 Vigesimosecundò † quòd filii nati ex secundo matrimonio, cuius nullitas postea detegatur, per euentum primi, sunt legitimi & naturales, ratione erroris causati & iustè quidem in matre, & quia error communis uersabatur in populo, proq; legitimis habebãtur, & fauor eorum etiam hoc casu debet attendi l. miles §.fi.ff.ad legem Iul.de adulte. ubi gl. c.cum per belli causa 23.qõ.i.c.2. qui fil. sint legi.Bal.in l.qui contra.C. de incest. nup.Deci.in c.inter cæteras, colum.2.de rescrip.Ias.in addi.For.licet de his men-

tionem non faciat in. §. affinitatis col. 2. insti. de nup.

44 Vigesimo tertio † quòd sicuti in notario dictum est supra non ualere instrumenta, ita in tutore dicendum est, quòd non ualeant ab eo gesta, licet communi opi. reputaretur tutor. l. 2. ff. de eo qui pro tuto. l. qui neq; ff. de reb. eo. Bertran. consi. 23. col. 2 & consi. 41. num. 2. uol. i. unum uerbum Barto. hic num. 15.

Vigesimo quarto tamen idē Bertran. consi. 287. nu. i. uolum. i. ait quòd idem

45 in Abbate dicendum est † quòd hic in Barbario, si se gesserit pro tali, & communi errore pro tali semper habitus fuerit, & consequenter quòd gesta per eum ualeant, perinde ac si uerus Abbas fuisset, cum declaratione tamen quòd fuerit à superiore confirmatus, licet postea confirmatio ex aliquo defectu non tenuerit, & ut ibi latius per eum.

46 Vigesimo quinto † ad prælatum de quo supra reuertor, & dico, quanquàm sit in pacifica possessione prælaturæ, nō legitimus tamen, quòd gesta per eum non ualent quantum ad alienandum sed quantum ad utendum, & redditus percipiendos ex suo contractu sic, eoq; magis, quia hic reipublicæ consulitur, ipse uerò alienando ecclesiæ præiudicat & Fusius ut declarat Bal. tradendo intellectū ad istum tex. in. l. ius iurandum in. §. pupillus. ff. de iure iuran.

47 Item & adhuc in prælato † (ac Vigesimo sexto) dico aliud, quòd is si legitimus non fuerit, non poterit nec absoluere nec ligare, imò quòd apostaticus est & deceptor animarum, est uerum inquit alibi idem Bal. post Bernar. & Inno. quòd qui credunt, in esse non confunduntur, quòdq; publicus error, & bona fides eos excusat, quo ad Deum, nanq; dicitur in psal. Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet, sed non quo ad forum iudiciorum quia inspicitur ueritas in litigando, uel quasi possessio cū iusto errore in. c. dudum 2. num. 5. de electio. Tu aduerte quia quo ad Deum actus absoluendi uel ligandi, indicatur bonus uel malus, & opinio seu communis error hoc casu attenditur, sed non quo ad pœnam uel præmium, quia tūc ueritas attendi debet, & opinioni præualet ut in indulgentiis à simili dicebā supra, & iō quo ad istud dictū Bal. in p̄alleg. c. dudum. Cogita. & Old. uide oīo consi. 76. incip. quæritur num. 3.

Vigesimo septimo inquit Imo. in. c. scisscitatus de rescrip. quòd is cui facta fuit commissio, se non excusat, si sit in-

48 habilis † & ibi Feli. col. 5. declarat uerum dummodo à superiore p̄moneatur, ut hic in Barbario fuit, quia si officium impetret, & taceat punitur, post Bal. in. l. quos probibet ff. de postulan. Quòd dictum uerum non uidetur, quia barbarius hic petiit (vt expresse dicit tex.) erat inhabilis, tacuit, nec se excusauit, & tamen prætoria dignitate functus fuerat. Cogita.

49 Vigesimo octauo dico † quòd cum possit plus Imperator, quàm populus ut hic dicitur, & in. c. i. in glo. ad Imperatorem si de inuestitu. int. do. & ua. lis oria. in usib. & dictum est etiā supra non poterit ille, ab isto degradari, q̄ prius sen serat secundum aliquos, & ibi Bald. in ptin. colum. 4. Tu aduerte quia tex. nō dicit plus posse imp. quam pop. Ro. sed quod multo magis dicendum est, quo ad Barbarium seruum, id in Imperatore, quòd dicitur seu quòd dictum erat in pop. Ro. subinde rationem assignando & declarando, ut suo loco dictum est.

50 Vigesimo nono † quòd ordinarius, non habet necesse docere de sua iurisdictione, ex quo solium dignitatis eam ostendit, ut hic, aliàs à delegato non differret, qui nullam iurisdictionem habet. l. i. §. qui mandatam. ff. de offic. eius cui man. est iu. l. multum interest. ff. de cond. & de. Bal. in. c. cum contingat ad fi. de rescrip. Alex. consi. 77. colum. 3. uolum. 2.

Trigesimo, quòd licet intrusus dicatur omnis qui non intrat per hostium. i. qui non habet Canonicum ingressum, si confirmatus fuerit tamen in curia in-

51 trusus non dicetur † quoniam auctori-

tas confirmationis eum tuetur, quæ ꝓpriè adaptatur confirmatis à supremo cardine hoc est olim à populo Ro. uel à Principe ut hic, & in.c. nihil ubi Inno. & post eum Bald. num. 4. de electio.

Trigesimo primo & ultimò, quòd nullus seruus, potest esse legitimus filius de iure ciuili† si uerò prætor per gẽtem non recognoscentem superiorem eligatur, tunc efficitur legitimus, & liber, & quamuis eligens erret ut hic po. Ro. fingitur tamen consentire propter bonum publicum, & fusius ut declarat, idem Bal. in.c. uenerabilem num. 13. eo. titu. & hæc (Deus enim impare numero gaudet) sufficiant, cœtera dic ut per Bar. (si comentum eius est) Bald. Albe. Ias. & alios, tuq; ea uideas, si cupis aliàs quia nos prolixitati (breuitate instituta quod etiam prædiximus) nunc occurrere intendimus.

52 Trigesimo secundo, dico à simili ꝙ libertas data ab eo, qui postea seruus pronunciatus est, ualet & tenet .l. competit ff. qui & à quib. Old. consi. 22. col. i.

Trigesimo tertio, quòd alienatio facta ab hærede alienare prohibito, ꝓpter proprium æs alienum, ualet pariter, donec hæres uiuit. l. peto. §. prædium. ff. de lega. 2. idem Old. ibidem.

Trigesimo quarto, si duo in reges electi fuissent, quòd administratio utriusq; facta medio tempore, ualebit, vt adhuc per istum text. signanter dicebat Old. in loco præallega.

Et idem (Trigesimo quinto) si quilibet eorum priuilegiũ concessisset, quòd medio tempore cõcessio ualeret, nullo euentu considerato, & uidetur probari in. l. fi. C. de senten. pa. quod ultimum tamen non firmo, quia imò concessionis effectus, uidetur pendere à futuro euentu. l. iure nostro. §. fi. ff. de testa. tute. ideo dic, & fusius, ut per eundem Old. in loco de quo supra.

Et quod uerum creditur (Trigesimo sexto) quod à pluribus credebatur, imò ab omnibus in not. casu, inquit adhuc, idem Old. consi. 93. incip. Magister col. 3. signanter per istum tex.

Trigesimo septimo, quod sic error pricipis facit ius .l. 3. §. fi. allega. etiam supra ff. de sup. lega. Et nimirum quia propter principem quidem & super facto etiam fingitur .l. omnium. C. de testa. Old. cõs. 224. col. 6.

Trigesimo octauo, quòd notarius toleratus in officio, licet postea damnetur seu ab ipso deponatur, non ob id propterea efficit quo minus gesta ratione publici officij ualeant, ut hic, ubi propter publicam utilitatẽ pariter (sæpeq; dictum est) cõmunis error facit ius Abb. in.c. fraternitatis col. 2. de hæreti.

Trigesimo nono, quòd ex certa scientia Princeps infamiã tollit, cumq; ea dispensat. l. Imperialis. C. de nup. Et sic ꝓtor seruum admitit ad agnoscendam bo. po. l. seruus. ff. de bo. po. cum tamẽ in iudicio stare non possit .l. seruus. C. de iudi. et pupillum pariter .l. bonorum. C. qui admi. ad bo. pos. cumq; minore rursum dispensat, ut magistratum gerat l. quidam consulebant, ff. de re iud. quia regulariter iudex esse non potest. l. cum prætor. §. non autem de iud. Old. consil. 331. col. i. & probantur omnia hic in fi.

Dictu mirabile est etiam, si Princeps uel Papa det iudicem, ex certa scientia, siue deleget, quòd recusari nõ poterit .l. fi. C. de decurio, & ibi not. lib. x.

Et (quadragesimo loco) quòd potestas principis præualet potestati etiam Po. ro. ut hic in fine & ita per istum tex. dixit etiam Luc. de pena in. l. i. col. 5. C. de impo. Luc. describ. lib. x.

Et (quadragesimo primo) quòd si aliquid potest præscriptio, fortius põt Pricipis auctoritas quam tribuit ꝑscriptioni. c. si romanorum ad fi. 19. d. ideo regulariter solet operari, quantum præscriptio. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. not. in. l. si sic, & seq. C. de fun. patrimo. lib. xi. & scitu dignum est.

Et quòd plus ualet (quadragesimo secundo) assertio principis, quàm unius testimonium, etiam si foret tabellionis. c. nobilissimus 97. d. c. quicunq; 11. q. 1.

Et quòd potentior (quadragesimo tertio

tertio) est lex uiua quàm mortua, sicuti excessiue animatum corpus est innanimato potentius. c. si romanorum 19. d. et not. in. l. i. C. de expen. ludo. lib. xi. & in. l. i. C. de diuer. præd. urba. co. lib.

Et quòd à crimine ambitionis (Quadragesimo quarto) alienus est, qui uirtutum meritis se dignum honoribus esse cognoscit, ut hic & in. c. miramur à contrario 61. d. usq; adeo ob id ut sine peccato quis honorem Magisterii concedi sibi postulet si dignus est. c. scripturis 8. q. i. Io. Andr. in cle. i. de magist.

Quadragesimo quinto obseruatione dignum est, quid sit lege agere, legisq; actionē habere ut hic in fi. nilq; aliud esse, nisi apud eum experiri, qui iurisdictioni præsit, maioremq; magistratum gerat, & si dixeris merum imperium, nō errabis, hæc eni (vt dixi) legis actio ē & lege agere, de quib. ēt in. l. 4. ff. de adop. Ad materiam dicit etiam (quadragesimo sexto) & quo ad supra dicta, Gemi. si seruus, ad papatum promoueatur, q̄ efficitur liber sumpto arg. per istum tex. in prohemio 6. num. 20. & not. etiam in l. i. C. de decurio. lib. x. & in. §. si filius inst. quib. mo. ius pat. pot. solui.

Et ad limitationem huius legis (Quadragesimo septimo) Abb. in. c. consultationibus colum. i. de iure pat. per illum tex. quòd error communis absq; possessione, non est sufficiens ad ualidandum actum à non possessore gestum, usq; adeo ut nec reputetur patronus quis, qui non est, nec possessionem habet, nec p̄sentatio ualeat.

Quadragesimo octauo adde, quòd sententia iudicis publicè excommunicati non ualet Clandestina uerò, & occulta sic, vt hic, per quem tex. ita dixit ēt Bal. in. c. ad probandum nu. i. de re iud.

Quadragesimo nono, si Princeps p̄mouit aliquem inhabilem, quòd ualebit promotio absq; alia clausula non obstante, dummodo ad sit illa ex certa sciētia, quia hæc dispensationem operatur, vt hic, & in. l. quidam consulebant. ff. de re iud. & in. l. idem Vlpianus. ff. de excu. tuto. Feli. in. c. præterea de testi. cogen. dixi ego in milleloquio centu. 9. col. ri.

Quinquagesimo q̄ dispensatio requirit uerborum expressionē. c. ueniens & ibi Hosti. de fil. præsb. Bald. hic in prima lectu. colum. 4. & nimirum dicimus hinc, odiosam esse restringiq; debere. c. i. de fi. præsbi. in 6. Feli. in. c. postulasti colum. 7. de rescrip. & dixi ego aliàs in. l. precibus in 5. lectu. in 2. not. inq; illo arti. an tacita pupillaris in expressa uulgari contenta matrem in medio existentem, excludat. C. de imp. & al. sub.

Quicquid dictū fuerit supra, & quinquagesimo primo, inquit alibi Inno. in c. nihil de electio & Bald. in. l. si tutor. C. in quib. cau. in int. resti. non est ne. signāter per not. hic, si uiciosè electus quis se pro prælato gerat & ab aliis talis reputetur, nec tamen possessionem habeat, q̄ tunc gesta cum eo non sustinebuntur, quodq; nec communis tolerantia eum excusabit, ex quo non est in possessione prælaturæ, fusius præposi. Alexand. in. c. propter 19. d. & Bald. alibi in. d. c. nihil colum. 2. post Inno. quòd hic gesta Barbarii ualuerunt, quoniam fortè à p̄fecto prætorio confirmatus fuerat, uel quia confirmatione non indiguit cum fuerit electus à toto populo, & in. c. sup literis num. 23. de rescrip. si rescriptum sit funditus falsum in substantia scilicet & forma, quòd nullam tribuit iurisdictionem, argumentum in. l. nec exemplum. C. ad legem Cor. de fal. aliàs secus si uerum fuerit in substantia iurisdictionis dandæ, quanquàm falsum in forma idest in facti qualitate, ut hic, ubi uerus erat prætor & formatus ueritate electionis, licet in subiecto foret defectus, idest materia seu p̄sona eius quē defectū si populus post ingressū officij eius sciuisset, uerisimiliter dispensasset (ut hic rursum dicitur) & est inductio uera, & notāda. Quinquagesimo secundo ēt dictu mirabile est, si quis soluerit p̄lato intruso, q̄ p̄pter iustum errorē liberabitur vt hic p̄ Bal. col. 3. & ē arg. in. l. cū quis in. §. i. ff. de sol. Crot. con. 24. nu. ii. & ex his q̄a dixi etiam in collecta. satis olī impressis ann. 1545. finem facio. Anno. D. 1563.

RVB. FF. DE OFFI. EIVS.

1 Officium generale nomen est, seu uerbum ad omne ministerium.
2 Cocus officium habet, Tabernarius, macellator & similes.
Et ibi de coco multa.
3 Cocus principis habet dignitatem.
4 Idem in medico alias obstetrici comparatur.
5 Nec secus in notario.
6 Et ibi de quo principe hæc oĩa intelligi debeant. & an de iure uel de consuetudine sint uera.
7 Officium & dignitas non sunt idem.
8 Non etiam officium & potestas.
9 Quare hic de offi. eius dicatur, alibi uero de offi. & potesta.
10 Difficultates in materia not.
Et ibi notabiliores fol. ad idem:
11 Officium unde dictum sit.
12 Delegatus Papæ an dicatur officialis ipsius.
13 Statutum, faciens mentionẽ officialis Florentiæ an potestatem Pistorii comprehendat.
14 Statutum dicens quod officiales communis gabel las non soluant, an comprehendat delegatos.
15 Quis sit delegatus.
16 Mãdare iurisdictionem et iudicẽ dare an idẽ sit
17 Continuatio rub. communiter approbata.
18 Delegatus principis an sit ordinario dignior.
19 An dato quòd dignior sit ordinarius saltem habeat iurisdictionem firmiorem.

SVMMARIVM.
l. 1. eo. ti.

1 Magistratus est anima legis.
2 Ordines magistratuum seu gradus, quot sint.
3 Imperator superillustris est secundum Bar. quid in rege.
4 Præfectum prætorio non habemus:
Et ibi qui præfectis prætorio æquipararentur.
5 Doctores an sint gradu illustres.
Et ibi quo modo hoc ipsum intelligatur.
6 Prætor est in gradu spectabilium.
7 Et de iure canonico episcopus
8 Præsides sunt Clarissimi quos tamen in italia hodie non habemus
Et ibi quòd italia non est prouincia.
9 An duo sint hæc magistratum esse, & esse de maioribus.
10 Hæc l. 1. est adeo elegans ut non possit esse elegantior etiam si omnes philosophi simul eam composuissent.
11 Nullus defectus est iurisdictione maior
12 Summarium Bar. commune est
13 Vbi traduntur artis principia dubitari non põt.
14 Qualibet lex tamen debet esse de dubitabili
15 Dubitandi ratio quoad 1. regu.
16 Dubitandi ratio 2.
17 Dubitandi ratio 3.
18 Decidendi
19 Dubitandi ratio quoad 2. regu.
20 Decidendi
21 Lex debet subauditione iuuari.
22 Verbum uniuersale restringitur
23 Illatio an ex præmissis esse debeat
24 Declaratio quare à reg. negatiua hic cæptum sit.
25 Declaratio illorum uerborum & ideo errare uidentur.
26 Declaratio illorum & si quæ aliæ similes sunt
27 Prætoris mentio non sine misterio facta est
28 Causæ meri ĩperii regulariter delegari nõ possũt
29 De iure canonico secus.
Et ibi quare.
30 Quid hodie de consuetudine.
31 Quid in competentibus iure magistratus.
32 Arg. à contrario sensu in iure fortissimum est.
33 Et ibi an propriè, an uero interpretatiue, pcedat.
34 Vbi ẽt prima limitatio ad regulam. 2. 35. 3. 36.
37 Suppletio ad tex. ibi & si è familia
38 An prætor cognitionem criminum habeat.
39 Exempla glo. constitutione an uera sint.
40 De consequentia glo. tribuuntur an sit uera.
41 Si princeps omnem iurisd. mandet, an merum Imperium comprehendatur.
42 An præbere auctoritatem manumittentibus possit delegari.
43 An testamenta coram magistratibus municipali bus recitentur
44 Quid in causis uilibus & criminalibus leuibus.
45 Si quid habeat magistratus in speciale priuilegiũ an id possit delegari.
46 Datio tutoris an competat iure magistratus.
47 Intellectus §. nos autem inst. de at. tu.
48 Quis sit iuridicus Alexandrinæ ciuitatis.
49 Oppo. §. eos in auth. de man prin.
Vbi etiam sol. multiplex.
50. 51 De Monosyllaba si multa
52 Si in ui in conditionis ponatur an arg. sumi possit
53 Quid ĩ ultimis uolũtatib. & contractibus, statutis, sententia, pacto, rescriptis, mandato. 54. 55. 56. 57. 58 59.
60 Causa meri an possit saltem quoad cognitionem delegari.
61 Quid in latrone insigni.
62 Nunquid delegatio fiat ex causa infirmitatis, uel simili
63 Quid in substituto loco iudicis mortui.
64 Oportet quod causa absentiæ sit quàm maxime necessaria.
65 An stetur assertioni magistratus.
66 Quid in infirmitate suorum.
67 Quid si laboraret podagra
68 Quid si sit pub. occupasionibus impeditus
69 An possit hac de re unam in criminalib. delegare
70 Si proficiscatur & reuertatur, postea an iurisdictio delegat expiret statim.
71 Imp. an deleget causas meri Imp.
72 Quid in delegato principis.

RVB. DE OFFI. EIVS.

ANNI M D L I. DIE III.

Nouemb. cœpta.

Voniam officium, est generale nomen, † seu uerbum, ad omne ministerium.l.legatis.§. si ex officio.ff.de lega. 3. Archi. in.c.i.in pe.colu. de consue.Paui.in tracta.de offi. & po. capi. in 2. eiuiden.late Rimi. Purpu.& Deci. hic ideo ab eo sicuti & alibi sæpe, exordiū sumpsit author, dicens de offi.eius &c. Adde tu, quòd nihil aliud est, nisi id, ꝙ quisq; efficere debet, ꝓ conditione suæ personæ, in magistratibus dignitatem, & iurisdictionem habentibus, considerabile & in priuatis quoq;, qui nec dignitatem habent, nec iurisdictionem, & ut per eos susius. Immò (inquiunt)
2 quòd etiam coquus† officium habere dicitur, tabernarius & macellator, & benè conueniuntq; maximè, cætera de industria breuitatis causa prætermittentes ut in cle.2.in prin. de cen.l.si quid uendi tor.§.fi.ff. de ædi. edic. cle.i. de ui. & ho. cle.Tamen cogita, ne coqui artificium dicatur potius .d. §. fi. ubi casus clarus, clarior in.d.l.legatis in.§.si unus, & sine responsione, singularis tex.in.c.ne tales de consecra. dis. 5. ibi arte, & impendiis coquorum non indiget, & Sosiæ uerbum, hoc ipsum quoq; indicat, apud Teren.quando dicit.

„ Quid est, quòd tibi mea ars efficere possit amplius? Nisi declaremus, ut declarat glo.in.d.§.si ex officio, & fœdere distinctionis opi.cōcordemus, quòd ars sit, si cibaria delicata faciat; officiū uerò, si communia & negari non potest aliàs pugnarent tex.in.d.§.fi. & in.d.§.si ex officio, & ultra glo. sentiunt Veronen.in.d.§.fi.num.1.& in.l.mercis col.4. ff.de uerbo.si.exemplificantes in coquo Principis, & scholarium, quorum uenter nō est Deus, inq; eis uerificari pōt illud, Paucis minimisq; natura cōtenta ē ut illius.s.sit ars, istorum uero officium. Et potest quoq; ex uerbis Liuij, lib. 34. uerificari, sentientis hoc idem, ibi,
„ Coquus antiquis vilissimum mancipiū
„ erat, postea quòd ministerium erat, ars
„ haberi cæpta est. Et cum hac distinctio
„ ne etiam trāsit ad longum Io. de ana. in c.i.in.2.colum.de sagitta.ibiq; declarat, & ostendit, quo modo officium ab artificio distinguatur, & quòd artificium propriè, id est, quòd uulgus sic appellat, & benè, & ad idem est not. tex. in.l. sciendum in.§.illud.ff.de ædi.edic.& uti his tursum disputatio, si statutum de artifice loquatur, uel officij aliter mentiō nem faciat, vt in locis supra allega. legitur præsertim in.d.§.fi. & in .d.l. mercis.

3 Nec prætermitto, si coquus Principis † est, quòd is habet sine controuersia dignitatem, obiterq; dictum sit, & sentit Bald. in rub. de feu. guan. in princ. in usib. feu. Idemq; pro simi-
4 li in medico dicas † qui obstetrici comparatur.l. si duobus .§. sin autem .C. communia de. & tamen si sit medicus Principis, secus .l. i. C. de comi. & tribu. scho. l. i. C. de præpo. labo. lib. 12. ibi quos nostri lateris comitatus illustrat. Nec aliter in no-
5 tario scriptum legimus † nisi quòd seruus publicus est pariter, vileq; officium eius .l. 2. ff. rem pup. sal. so. l. i. §. exigere.ff. de magistra. con. l. uniuersos .C. de decu. lib. 10. l. non enim .ff. de adop. cum similibus, ita ut ipsum decurio, vel aduocatus exercere non possit, & nihilominus si notarius Principis sit, dignitatem habet .l. i. C. de manda. Prin. Barto. in .l. 2. C. de primi. lib. 10. Barba. & Feli. in rub. de offic. dele. colum. 2. & 6. latè Cald. consi. 2. spurius, in .i. de fi. instru. Ro. singu. 649. nunquid esse coquum.

Mihi tamen mirum maximè uidetur, quia sic etiam barbitonsor Principis habebit dignitatem ex supra dictis, & uirtualiter sentit Ange. & Ias. in .l. omnium C. de testa. in princ.

dum dicunt, quòd omnes assistentes lateri Principis, nobilitantur, signanter per tex. in .d.l.i. C. de præpo. labo. Et benè, nec possunt hæc negari, sed aduertendum est, quia pro
6 cedunt † tantum in Principe, non recognoscente aliquem in superiorem, ut per Bar.in.l.i.num.78.C.de digni.lib. x. Et uera sunt de iure, non de consuetudine, quæ in hac materia magis inspicienda est, quàm lex, vsq; adeo, vt hi nobiles non dicantur, nec dignitatem habeant, Barto.in.d.l.i. colum. ulti. & in.l.i. num.15.C.de mu.& in quo Io.Soci. pulchrè consi.246.eleganter, colum.i.uol. i.Pau.de Cast.con. 125.dubitatur primo colum.3.in.4.dubio, uolum.2.post omnes Ripa lib.2.responso.c.26.colum.2.signanter in barbitonsore, & coquo, seu Baldassare quodam originem ab his ducente, qui prætextu nobilitatis, immunitatem à collectis consequi uolebat. Et si in specie consideretur, est motus iudicis, ad aliquid explicandum in causa latissimè patens, ut per Bal. in.d. rub, de offi.de.colum.ulti.& Moder.hic.

Sed nunquid officium, & dignitas,
7 sint idem † sine disputatione dicas, ꝙ nõ uerum separata potius, ex supra dictis, & per Bar.in.d.l.i. num. 38. C. de digni. lib.x.sicuti officium & artificium d.§. si ex officio, item negociatio & mercatura, ut per Ro.in.l.2.in.§.i.in.2.colum.ff. de publica.
8 Differt † etiam officium à potestate; ut habitus ab actu, quia potestas est habitus, officium uerò actus, siue exercitium potestatis, idest iurisdictionis, ꝙ & benè declarat Bal.in rub.de offi.de.in fi.& Paul.in tracta.de quo supra colum. 3.& probatur in in.l.potestatis uerbo. ff. de uerbo.si.& in.l.imperium infra de iu. o.iud.& de officio dictũ in .l.i.inf. de iu. o.iud.& in.l.ædiles in.§.item sciendum. ff.de ædi.edic.Saly.in.l.officio.C. de nego.gest.&videtur casus rursum in.l.i.infra eo.ibi, qui cum publici iudicii exercitationem habeant &c.& ibi, vt is, cui contigerit exercitatio &c. Quòd tamen idem sint, sensit Io. And. & post eum Dec.in.d.rub.colum.3.per tex.in.c.2. de biga.dic tu, esse meliorẽ in.l.si quis missus in prin.ff. ne uis fiat ei. sed prior declaratio, vt potè firmior, & uerior, tenenda est.

Et licet hic dicatur de officio, & alibi de officio, & potestate, non est tamen q d quòd possit authori colorate obiici, ex quo actus habitum præsupponit supra dictis stantibus, sicuti consequens antecedens, & simile.l.ad legatum.l.ad rem mobilem.ff.de procu.l.illud.ff.de acqui. hæ.perindeq; est, ac si dixisset, de offi.& potestate.
9 Verum longe magis miror, † ꝙ dicatur alibi, de officio & potestate iudicis delegati, hic uero de officio eius &c.

Sol. idem est, ex quo per circumlocutionem in loco isto author loquitur, & loquendi modus est elegantior, quàm si dixisset de offi.delegati, & admiratio cessabit, quia uidemus etiam, quòd sic Vlpia.in.l.cum filio familias, in fi.ff.de leg. 3.pubertatem expressit, quando dixit, ætatem esse, carentem restitutione in integrum. Appellauitq; Modesti.in.l.spadonem in.§.si ciuitatis.ff.de excu.tu.magistratum Principem ciuitatis, pluraq; huiusmodi sunt, non aliter referenda, & figura est breuiter, quam periphrasim uocant Græci, & ornatus, apud Poetas frequentissimus iuxta illud.

" Tempus erat, quo prima quies mortalibus ægris.
" Incipit, & dono Diuũ gratissima serpit,
" Diuum pater, atq; hominum Rex, & simile, nec minus apud Oratores, semper tamen astrictior, ex quo infertur, non esse uerum, quòd dicebant aliqui Moder. hic, quòd hoc ideo dixit Iuriscon. quia aliquando tractare intendit de officio etiam ordinarij in delegando cõsistente, & maximè quia non debet attendi, nec esse in consideratione, nisi id quod est ipsius præcipuum & principale, vulga.l.si quis nec causam.ff.si cer.pe. & ut latius dixi ego in 2. lectu. hîc, in.i. q.& ipsi met mutant postea opi.& transeunt, sentientes pro rei ueritate, ꝙ nihil aliud dicere uoluerit author, nisi de

offi.delega.

Sed pro introductione materiæ,&q̃a dubitare de singulis non est inutile, ut aiunt d.l.nemo, ubi glo.C. de sum.tri. &c. .fica.dixi plenè in.l.transigere in 2.lectu in casus figuratione.C.de transac.aliqua resoluenda sunt difficultatem facientia,
10 †quòd imò hîc de delegato nõ tractetur & dato quòd tractetur, adhuc malè factum fuisse. Considerando potissimum ipsius rub. uerba, dum dicit mandata, quia certum est id,ad vniuersitatem causarum referri solere (quis dicatur is, declarat Ias.in.l.à iudice, col.2. C. de iudi. not.in.l.i.ff.quis & à quo) l.i.§.qui mandatam infra eo. l. solet.ff.de iu.o.iudi. & utrobiq; not.tradit Ias.i.l.fi.inf. eo. verũ delegatus ad uniuersitatem causarum ordinarius est .l. fi. C. de iudi.c. causam matrimonij, de offi. de.c.prudentiã, & ibi Abb.remissiue,colum.5.eo.ti.aliàs à uerbo delegare non differret, haud dicẽdum,quia unam speciem tantum,committi solere, significat & innuit, & realem differentiã constituit inter hæc rursum glo.in.l.si uni,in fi.ff.de re iudi.Cui difficultati respondet Sapia,& Oria. Repeten. quòd licet pluribus respectibus ordinarius dici possit, respectu tamen iurisdictionis erit delegatus,& benè,potestq; declarari ultra eos sic, quia si plures sint delegati ad uniuersitatem causarum, separatim procedunt, ut ordinarii,non si sint ad certam causam tantum d.l.si uni, aliàs Pomponius, & in d. c. causam matrimonij latius. Ad idem delegata iurisdictio ad certam causam, nõ potest prorogari, aliàs autem sic, ur ordinaria.l.i.vbi glo.2.infra eo.quam extollit Abb.in.c.P. & G. in ulti. not. de offi. de.sed an sit uera dubito,&addo melius facere,q̃ delegatus ad uniuersitatem causarum, non recusatur suspectus, sicuti nec ordinarius, ad certam causam uerò datus,sic.d.l.fi. & ibi omnes .l. apertissimi.C.de iudi.& in materia,quia ille sub delegat,iste non,Ias.in.d.l.fi.colum.2.in fi.Et ibi quis dicatur delegatus ad uniuersitatem causarum, pulcherrime docet,Et quia ultimo loco, is realiter citat post litem contestatam, non delegatus ad certam causam, ut per glo.& Saly.in l.consentaneum.C. quomo. & quando iud.not.in.l.plæriq;.ff.de in ius uo.&in l.2.infra de iu.o.iud.Io.de ana. consil.53. visis, colum. 2. licet igitur his respectibus ordinarius sit,alio tamen est(vt diximus) delegatus: Et q̃ regulariter delegatus dicatur, firmat Ias. in.l. more col. 4.ff.de iu.o.iud. Dicerem ego aliter, & formalius, ut dixi in 2.lectu. quòd imò uerbum mandata, ad delegatum simpliciter, & ad certam causam referri potest. l.i.2.& fi.infra eo.ergò non erit ordinarius, nec de delegato ad uniuersitatem causarum intelligetur, licet hîc mandata dicatur, & ad destructionem antecedentis, necessariò sequetur destructio consequentis.c.cum ex officij, de præscrip.Bal.in.l.conuenticulam, colum.4. C.de ep.&cle. Vel &aliter,quòd licet æquiparetur in hoc ordinario,non tamen est ordinarius, quoniam simile non est idem.l.quod nerua.ff.depo.l.si idem .C. de codi.l.i.ff.de præca.l.i.ff.de lega.i.similitudo enim tripliciter capitur, pro identitate,pro paritate, & pro conuenientia accidentium,& istud propriè ut hîc.l.illud.ff.ad legem Aqui.l.his solis.C.de reuo.do.c.inter corporalia, in prin.de trãs la.præla.late Stepha.Fed.in tracta.de interpreta. iu. parte ulti. col. 158. & seq. sed non (vt dixi) quòd sit ordinarius,& ita arguit Bar.in.l.placet,in repe.colum. i.C.de sacro sanc. eccl. quòd cum excõmunicatio & exilium sint similia, necessariò non dicentur idem,sed diuersa, ex quo nihil est id, cui id ipsum est simile. l.actionis uerbo, ubi glo. ff.de ac. & ob. & Bal.consi.9. factum tale, colum.ulti. uolum.i.quòd quædam habent similitudinem entis, & tamen non sunt ens, ut chimera, hypochrita, & falsus prælatus,uel falsum testamentum l.2.ff.quemadmo.testa.ape.l.paulus.ff.de uerb. si.

Secundo ob.quia non est bona consequentia dicere, mandata est iurisdictio, ergò is cui mandatur est delegatus, ex quo ordinario mandatur etiam à lege.l. 2.infra eo.& tamen non est delegatus,&

ad idem est argu.in.l.2. C. de offi.eius q ui.al.ge. Sed pro sol.dici potest,quòd mandatur à lege, ut is, cui mandatur, sit ordinarius, ex quo lex nihil sibi retinet ut infra in.l.i.l.cum prætor.ff.de iud. ergò aliter delegatus .l.i.§.qui mandatã. l.fi.infra eo.l.i.ibi,sibi iurisdictionem reseruauit .ff. de dam.inf.c.sanè 2.de offic. de.melius in.c.quærenti,eo. ti. immò q si superior, ne dum lex, ordinario aliqd mandet,ipse, vt ordinarius, cognoscit, non ut delegatus,secundum Ange.in.l. ius ciuile,in prin.&in 2.colum.ff.de ius. & iu. & excitari potius dicitur iurisdictio, quàm delegatio fieri .c.licet,de offi.ordi.l.i.C. de preci. Impe. offe. quam sic inducit Deci. in.l.i.num. 83. infra eo. nisi in rescripto sint uerba, Authoritate nostra cognoscas, quia tunc secus esset. c.cum aliquibus de rescrip.in.6.pulchrè Ro. consil. 285. omnia ad decisionem colum.i.

Tertio ob.uerbum iurisdictio, quòd in ordinaria uerificari debet, uulga. l. i. §.qui in perpetuum .ff. si ager uecti. uel emphy.pe.l.quæritur, de sta.ho.But.in. c.sua nobis,de offi.Vica.Ias.in rub.infra de iu.o.iudi. signanter per regu. d.§. qui in perpetuum. Ad quòd etiam potest responderi, verum esse, si simpliciter proferatur, non si cum aliquo adiuncto ut hic,vbi mandata dicitur.l. hoc legatũ ff.de lega.3.l.i.ff.de dona.l.i.§. bellissimè ff.ut lega.no.ca.& cum rub. sit interpres nigri,& significatiua eorum, quæ in nigro tractaturus est author.l.i. & ibi not. ff.si cer.pe.tradit conciuis meus Io.Bap. S.Bla.in rub.decret.col.4.q.7. post Bal.i rub.C.ne li.ter.,puo.& in.l. fi. per illum tex.ff.de hæ.inst.&facit tritũ illudPersij.

" Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno. Inq; nigro de delegato tractetur, non potest dici, q d.uerbum ad ordinariam referatur.

Quarto ob. quia si de delegato tractare uoluisset,dixisset utiquè, ad uulga.l. unica.§.fin autem uer. si uerò .C. de ca. tol.l.fi.§.fin autem.C. communia ut iudi.l.si seruum .§. non dixit prætor .ff. de acqui.hæ.Ro.in.l.i.in.§.apud labeonem col.i.ff.de aqua plu.ar.Ias. in.l.3. in prin. C.de libe.præte.Bal.consi.472.in causa, colum.2.uolum.2.Abb.in.c.i. colum.8. de lit. con. ego in collectane.latè in .d.§. sin autem,Et unum est, quòd aduocati quotidie habent in ore,vt testatur Bald. in.c.inter corporalia, colu. 2. de transla. præla.Tamen &ad istud quoq; in promptu responsio est, quòd dixerit, si non explicitè,implicitè tamen,& uirtualiter ac (vt iam declarauimus) per circumlocutionem uerborum, nec refert.l.fi.§.fi. ff.man.l.3.C.de insti. Et facit quia uerba intentioni deseruiunt,non è contra.c.in telligentia,de uerbo.si.c.secundo requiris,de ap.l.scire leges.ff.de legi. Quòdq; dicit ad idem Iurisconf.& plus, in.l.cum delanionis,in.§.asinam,in fi.ff.de fun.in struc.quòd scrutanda est ; non propria uerborum significatio; sed potius quid legislator senserit, & in epistola ad Gal. Isido. registratus in cano. Marchion .i. q. i. pro simili, quòd non in uerbis scripturarum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs,sed in radice rationis,euangelium consistit, & concordat quòd habetur in l.non figura.ff.de ac.& ob.ibi, non figura literarum, sed oratione, quam exprimunt literæ, obligamur, & in .l. quisquis.ff.de uerbo.si.ibi,Mihi Labeo uidetur figuram uerborum sequi, Proculus mentem, & ibi : Non dubito, Labeonis sententia, uera non est, aliquid ad propositum Ias.in l.non dubium col. i. C.de legi.Bald.in l.etiam in princip. C. de iu.do.& in l.3.in fi.C.de lib.præt. An cha.consil.96. super dicto dubio colu .i. Alexand.consil.48.circa hanc.in princi. uol.4.idem Bald.consi. 108. D. Ioanna col.3.uol.3.& consi.121.à capite inchoantes col.4.eo.lib.

Quinto & ultimo, ultra omnes, & est fundamentum,à me aliàs non dictũ dato quòd hic de officio delegati tractetur,ut tenent omnes,& uerũ est, sumq; præfatus et Paulo ante, idest de exercitio iurisdictionis,adhuc obstat plurimũ quia prius tractari de iurisdictione ipsa debuisset,quæ est potestas &habitus,do

duci-

ducibilis ad actum, & hoc idem quia præposterum est, q prius sit actus secundus, siue operatiuus, quàm habitus & potentia. Probatur per remotionem, & obstantiam, ut uerbis, & exemplis Bal. utar, consi. 105. quæritur, colum. i. uolum. 4. Per remotionem, quia remotus à tutela, remouetur ab exercitio ipsius. Et cui obstat ne sit tutor, obstat etiam, ne possit ut tutor administrare, & ut per eum latius in. d. loco, & nihilominus tractatū est infra de iurisdictione, et sic præpostere, de habitu, hic uerò de actu & exercitio. Ad quòd breuiter respondendum est, non posse de actu tractari quin etiam tractetur de habitu, ut supra dictum fuit, vnde uiso de iudicibus ordinariis, ante hunc titulum, deq; iurisdictione ipsorum, & hic de delegatis, congruum fuit uidere de iu. o. iudi. infra & suo loco fusius, si oportuerit, declarabimus, quòd interim uideri potest in. l. i. eo. ti. dum dicit, iudicis officium latissimum est, & tamen rub. est de iurisdictione. Vel dicamus, ut solemus, hæc omnia ad benè esse relicta fuisse legum latoribus, quòdq; concludens & determinata ratio nō semper assignari potest uulga. l. non omnium. ff. de legi. l. i. §. pue ritiam, ubi glo. rarus. ff. de postu. multa Veronen. consi. 15. ciuili, circa casum, colum. ulti. & ita respondet Bart. in. l. ex facto, num. 19. ff. de uulga. & pup. sub. et in. l. i. in. §. fi. ubi etiam Ro. in fi. ff. de publica. & uectiga. & in. l. hæreditatum, in prin. num. i. in fi. ff. ad legem fal. unde poeta canit.

Sic placuit magno, qui nos distinxit Ottoni, & ad idem non mirum est, si lex quantumcunq; dura seruanda est, cùm ipsius rationem ignoramus. l. prospexit ff. qui & à quib. Et si secundum legem iudicandum est, non disputandum. c. in istis 4. dis. l. 2. C. de cri. sacri. Bar. in. l. omnes populi, colum. 10. ff. de iusti. & iu. Et si procedendum non est ultra, ubi figit pedem. l. si non fuerit. ff. pto so. Bald. consi. 270. dictum colum. i. uolum. 4. Et dicit ad propositum sic etiam Augu. de prædesti. nos scire nō posse, quare Deus

uni immittit gratiam bonæ uoluntatis, alteri uero non, sed quod id facit, quia sibi sic placet. Et licet dubitantibus non satisfiat, imponitur silentium tamen quærentibus, ut ibidem dicitur.

Sed eò, vnde discessimus redeuntes, & de officio loquentes quæritur, unde
11 dictum sit † sine disputatione, responde, aliis sepositis, ut declarauimus etiam in, i. lectu. quòd ab efficiendo dicitur, quasi efficium, sed propter decorem sermonis, una immutata litera, officium nuncupari. Vel ut ea agantur, quæ nulli officiant, Ambro. teste. lib. i. officio. c. 8. prosint omnibus, larè Stepha. Dole. par. i. commentario. linguæ lati. colum. 47. officium, & valla ante eum, lib. 4. elegā. c. 212. officium.

Et quoniam ab officio officialis deriuatur, quæritur adhuc an delegatus Pa-
12 pæ, dicatur officialis † eiusdem, utilitas enim disputationis est, quia iudices ordinarii, contra officiales Papæ, procedere non possunt, ut in extrauagan. Io. 22. cū Matthæus. & Eugenii 4. diuinæ. Et breuiter Deci. post Lap. consi. per eum allega. tenuit, quòd non, motus quia esto q commissionem habeat à Papa, non tamen agitur de re spectante ad ipsum cōmissioq; facta potius uidetur priuatorū intuitu, & sunt uerba Lapi, in d. loco, & ita transeundum est. Tamen ob. quia officialis dicitur, qui sub alio ministerialiter iurisdictionem exercet l. argentarius, in princip. ff. de eden. c. ex frequentibus, de institu. c. insinuante, de offic. de. c. i. de, fo. compe. in 6. c. Romana, de ap. eo. libr. cle. & si principalis, de rescrip. B utr. consil. 75. uisis, colum. 2. Delegatus Papæ ministerialiter iurisdictionem sub ipso exercet, ergo. & quia si ab officio officialis deriuatur, ut supra & delegatus officiū habet ut hic & in rub. de offi. de. æquè cōuenit, ut officialis dicatur, & Papæ quidem, cum ipsius sit delegatus,

Quòd adhuc alia ratione comprobo, ex quo vicarius seu uices gerens alicuius officialis est, ut in iuribus supra allegatis & per Alexand. hic, colum. 4. sed delegatus Papæ ipsius uices gerit c. sanè, de off.

fi.de.l.& si prætor infra eod.ergo officia-
lis dicetur,& prima facie argumenta sũt
satis colorata.Sed si Lapi motiuum con
syderaueris,& Decii,nec non But. in cõ
sil.de quo supra omnia ruent facilè quo
niam primum de iurisdictione ordina-
ria intelligitur,non de delegata. Verũq;
erit secundum quòd officialis ea ratio-
ne dicatur,sed non officialis Papæ. Ve-
riusq; ultimum,quòd uices gerat dele-
gantis,sed non quòd proprie Vicarius,
seu uices gerens sit, ut per Alex.in loco
p̃alleg. ergo nec officialis, & si officialis
ab officio, non tamen officialis erit Pa-
pæ.Et ideo iudices ordinarii poterunt
contra eum procedere & delinquentem
punire,& uidetur mihi, quòd hãc q.de
cidat Barto.in l.i.C.de offi.recto.prouin.
& Albe.in l.si quis fortè in §.si quis ff.de
pœn.testatus amplius ita Bononiæ de-
terminatum fuisse.& latius Boer.in deci
sio suis 6.& præsuppono numer. 5. & 6.
par.i. Et quia extrauagantium mentio-
nem fecimus,obiter dictum sit, allegan-
ti eas fore omnimodo credendum,quò-
niam sunt insertæ & registratæ in libro
decretalium,aliàs secus,ut per Bal.in au
then.habita in fi. C. ne fi.pro pa.& dicit
Gemin.consil.78. formantur, colum.2.
qui si hoc casu ignorentur,non erit igno
rantia iuris.idq; etiam in §. sanè, Papa,
in prohe. decreta ꝙq; sic, propter eorũ
incertitudinem,frequenter in iudiciis va
cillant. non nihil Ias.in l. cum prolatis,
colum.penul.in princip.ff.de re iudi. Di
cit etiam idem Bald.ꝙ probabiliter du-
bitatur, nisi sit Bulla uel ĩ aliqua compi
latione approbata,in.c.pastoralis,in pri.
de fi.instru.

Ad idem,& post hæc quæritur, si sta-
tutum mẽtionem faciat de officialibus
communis Florentiæ, an Potestas Pisto
13 rii † qui pro communi d.ciuitatis,ibi ma
gistratum gerit,comprehendatur. Idem
Deci. Nelli authoritate fræ tus in tra-
cta.ban.in 2.par.2.tempo.q. 66. conclu-
dit,quòd non,& ita consultum, atq, iu-
dicatum aliàs fuisse testatur. Potissimũ
per tex.in l.uoluit in §.i.ff.de interro.ac.
ubi magistratus po.Ro.& præsides pro-
uinciarum,considerantur ut species se-
paratæ, & differentes, licèt ergo pote-
stas pistorii pro communi Florentiæ ibi
ponatur,non tamen officialis ipsius esse
dicetur idemq; in l. 3. in fi. ff.quod met.
cau. & in l. hos accusare, in princip.
ff.de accu.nec aliter dici potest. Illustris
simum Dominium nostrum, Pataum
magistratus mittit, qui tamen ipsius of
ficiales non dicuntur, & mos inoleuit,
ut in aliquibus locis scribatur & sic, Ti
tius pro illustriss. Ducali Dominio capi
taneus & prouisor, uel simile quiddam.
Tamẽ ob.quia idem est sic dicere, quòd
dicere nomine communis Florẽtiæ,seu
nomine Illustriss.Dominij,ergò officia-
lis communis Florentiæ,quia (vt decla-
rabam proximè)sub alio ministerialiter
iurisdictionem exercet. Cogita, & quia
tex.clarus est in d.l.uoluit,ab opi. Nelli
& Decii,non recede.

Vltimo, præstant hæc etiam argumẽ
tum ad aliam.q.si stet statutum,q officiã
els cõis,non teneantur soluere Gabellã
14 † vt delegati non cõprehendantur q̃ a li
cet sint & dicantur officiales non tamen
sunt officiales cõis, vt Anciani, quòd e-
tiam intelligi debet,officio durante:l.Ti
tio.§.usuras.ff.de lega.2. & ad propositũ
not. glo. in.l, honorem sustinenti.ff. de
mu.& ho.firmat Bar.in.l.athletæ,in.§.I.
in prin.& per illum tex.ff.de excu.tu. &
indubitatum uidetur.

Verum ad rubri. propositum rursus
quæritur,& modo de delegato, quid sit
15 † & ex mente Alexand.responderur hic,
colum.4.post Hostien.in summa,de of
fi.de.Specu.titu.i.in princip. de iudi.de.
& Bald.in rub.præallega. & in l. & quia
infra de iu.o.iudi.quod est ille,cui à prin
cipe,uel delegato ipsius, uel ordinario,
uel alio qui demandare possit, causa cõ-
mittitur,uices gerens delegantis, & ni-
hil proprium habens l.i.§.qui mandatũ.
infra eo.c.sane,de offic.dele.& fusius ut
per eum,respondentẽ multis, quæ huic
diffinitioni obstare uidebãtur alii alias
ponunt, in d.rub.maximè Abb. quas re
ferre non curo,sunt enim omnes pericu
losæ,& nulla tam bene expressa quæ nõ
possit

posſit ſubuerti facilè .l. oĩs diffinitio .ff. de reg.iu.l.i.ff.de reg.Cat.&hoc ideo q̃a dẽt cõſtare ex genere &differẽtiis diffe- rentiarum autem, ſecũdum dialecticos, magna penuria, igitur ad alia pergam, præſertim quia diximus etiam nos, in d.rub.& hic in aliis lectu. Hoc unum tamen nouisſimè haud prætermitten- tes, diffinitionem hanc, adeo ueram eſſe, ut delegatus dicatur iudex extraor- dinarius, officiumq; eius huiuſmodi.c. quoniam contra, de proba .l. cum filius familias uiaticum.ff.ſi cer. pe.multa Iaſ. in.l.ait prætor, per illum tex.ff.de re iu- di.colum.2. item pedaneus .l. placet.C. de peda.iu di.Saly.in.l.ſancimus colum. i.C.de iudi. quo nomine tamen ordina- rii etiam appellãtur,qui de minimis co- gnoſcunt cauſis, licet hodie per pacem Conſtan.habeant merum imperium, vt per Odof.in rub.præallega.de pedan.iu- di.Iuriſdictionem non habens radicalẽ, ſed uſum, fictam, non ueram; delega- tam,nõ ordinariam .d.§. qui mandatam c.quærenti, de offi. de. Bald.in rub. eo. ti.colum. 2.Cy. in.l.i.in ulti. C. qui pro ſua iu.Plus,quòd Hoſti.in ſumma,de of fi.de.in.§.quæ iuriſdictio,ipſam acciden talem appellat. Nec territorium,quia ſolus habet ille, cui mixtum imperium conceſſum eſt,unde inferunt ſcriben.ab eo misſionem in po. fieri non poſſe, ex quo in ea exercetur iuriſdictio, cohærẽs territorio.l.à diuo Pio,in prin.de re iud. l.pupillus.§.territorium .ff. de uerbo. ſi. ſenſit Bald.in .l. i.in.§. 2. colum.2. ff. de offi.præfec. urb. & dicemus in .l. i. infra de iu.o.iud. Et inde eſt ultimo, quòd ſententiam nullam uiolenter quoq; e- xequi poteſt, uſque adeo, ut uerbum manu militari, poſitum in .l. qui reſti- tuere.ff.de rei uen.intelligatur in ordina rio, non in delegato, ut ibi per Ange. colum.i.

Et quoniam in rub. adhuc dicitur, mandata iuriſdictio, non impertinen- ter quæritur, an mandare iuriſdictionẽ
16 & iudicem dare, idem ſit † an uerò dif- ferant. Breuiter, communis opi. eſt quòd ſit idem, quòdq; non differant. Et mihi breuiter præcipuum funda- mentum, id ſemper uiſum eſt, quia delegatus non mandat, nec dat iudi- cem .l.ſi.infra eo.l.à iudice .C. de iudi. ubi caſus clarus utrobiq;, ergò idem. Et quia ſi cognoſcitur diuerſitas rerum ex diffinitione potisſimum & ex titulis. l.ſi idem.C.de codi.l. i.C. de iu.emphy. Iaſ. in.l.2.in prin.ff. de iureiura. Pau. de Caſt. conſi. 115. ſuper primo, in prin. uolum.i. Cardi.in clem. cauſam, in .§. uerum, colum. 2. de elect. nec diffini- tio, aut tituli diuerſi ſint, in materia, iam non poteſt dici, niſi quòd idem ſit mandare iuriſdictionem,quòd iudicem dare. Et maximè quia utroq; caſu eã- dem eſt ratio, uel mandetur iuriſdictio, uel iudex detur, ut is ſcilicet delegare non posſit, quoniam iudiciario mune- re fungitur .l. i. §. qui mandatam infra eo.d.l.à iudice.C.de iudi. c. ſanè, de of- fi. de. & pro ea facit in ſimili quod dicitur in .l. ſic eueniet .ff. ad legem iu. de adul. & in .l. qui pœnæ .ff. de manu. & in .l. homo liber, in fi. ff. de acqui. re. do. tradit in terminis Bal. in .l. data opera, colum. 5. C. qui ac- cu. non po. per bonum text. quoque in.l.illud .C. de ſacroſanc. eccle. Non ex alio etiam diuerſa, aut ſimi- lia, vel contraria, ſed eadem quia in ſubſtantia conueniunt, iuxta not. per Bal.in.l.ſi unus,in.§.pactus,lect.2. col.i. ff.de pac. & in.l.i. colũ.i.in.fi. C. quæ ſit lon.con.pulchrè in .l. neq;, in prin. ff. de legi. Et hoc eſt, quòd dicitur in.c.ni- hil,de uerb.ſi.quòd nihil obeſt narrandi diuerſitas, ubi eadem dicuntur .c.intel- ligentia,de uerb.ſi.l.ſcire leges .ff. de le- gi.idem Bald. in. d. l. neq; & conſi. 154. proponitur,col.i. uol. 5. quòd maximè ad propoſitum facit, quia licet manda- re iuriſdictionẽ.& iudicẽ dare,dicamus, idẽ tamẽ eſt in ſubſtantia.Et uidetur ca- ſus vltra dicta aliàs, in .l. ſi longius in prin. ff. de iud. vbi exponitur, iudex datus ideſt delegatus .l. i. l. fi. infra eo. ergò idem, & ita tenendum eſt, ne opi nionum inuentores uideamur, ut in- quit Fab.in prohæ.iuſt.num.2. ꝗ etiam

facit Iuriscon. in .l. i. ff. de offi. quæsto,
ibi, & sanè crebrior apud ueteres opi-
est, & in .l. scire oportet, in .§. aliud,
ff. de excu. tut. Et occurendum insu-
per quibusdam, qui contrarium te-
nuerunt, quòd immò plus sit iurisdi-
ctionem mandare, quàm delegare,
moti per text. in .l. i. in .§. fi. ff. quis &
à quo. ubi ab eo cui mandata est iuris
dictio, ad eum q mandauit, non appel-
tut, & tamen secus est in iudice da-
to, quia appellatur ab eo ad eum qui
dedit. Idem dicit etiam glo. in .l. præ-
cipimus, in uerbo iudicandas. C. de ap.
Hosti. in tit. de offi. de. in 2. q. colum. 4
& Ro. singu. 458. tu habes titulum.
Et malè, quia (ut inquit Deci.) text.
ille habet uarios intellectus, & super eo
fundamentum fieri non potest, iuxta
theoricam Barto. in .l. in ambiguo .ff.
de reb. dub. Et ratio est, quia com-
munirer ignoratur quòd multipliciter
exponitur, vt sentit Boetius, refert Bal.
in .l. i. in fi. C. de bo. poss. secundum ta
bu. Et dicit Barto. in .l. quòd nerua
ff. depo. & But. in c. fi. in pe. colum. de
conse. quòd hoc idem ignorare, non
est lata culpa. Et idem Bald. in .l. præ-
cibus, colum. 7. C. de impube. quòd
ignorantes, hoc casu sicut longè distan
tes speculantur. Quæ solu. tamen
non est tuta, quia id tenendum est, q
est aptius, aptitudinem autem duo ge-
nerant, natura & ratio, natura sensum
dat nobis, ratio uerò modum, ut per
Bald. consi. 218. petita uenia, colum. 2.
uolum. 3. & maximè quando id, quòd
tenetur, est communius .l. i. ff. de offic.
quæsto. allega. etiam supra c. capellanus
& ibi Abb. de ser. Ideo potesr responde
ri, quòd loquarur in delegato ad uni-
uersitatem causarum, quando scilicet
ei mandatæ sunt unius territorii, vt re-
missiuè dixi supra, quo casu si unam
subdelegauerit, quod facere potest,
non ad subdelegantem, sed ad pri-
mum, iurisdictionem mandantem,
appellabitur, ergò regulariter ad eum q.
mādauit, appellaretur, sicuti à iudice da
to ad dātem, & est cōmunis intellectus.

Vel dicamus, quod loquatur in de-
legato Principis, ut si subdelegauerit
ab eo ad principem appelletur, &
non ad delegatum subdelegantem,
sentit Barto. in .l. i. C. qui pro suo iu.
Vel in Vicario, à quo appellatur,
non ad eum, cuius Vicarius est, sed
ad eum, ad quem appellaretur, si
ipse ordinarius iudicasset, ut per e-
undem Barto. in .l. præcipimus, in fi.
princ. C. de ap. ergo omni casu regu-
lariter secus, vulga. l. quod uerò con-
tra .l. ius singulare. ff. de legi. Et si dicere-
tur, quòd isti intellectus sunt diuina-
tiui, ut in .d. l. i. not. respondebo, ut
respondet Bart. in .l. ita stipulatus, colu.
14. ff. de uerbo. ob. tolerabile esse,
propter difficultatem contrarii, refert
& sequitur Buti. præcep. in rub. de
uerbo. ob. num. 36. argumento e-
tiam sumpto ex .l. i. cum similibus,
C. de inoffi. doti. iura concordari de-
bere utcumq; sit, absurditatis ui-
tandæ gratia absurdumq; admitti, vt
uitetur absurdius .l. ita uulneratus .ff.
ad legem Aqui. Vel à partibus suffi-
cienter enumeratis, proba, quòd im-
mò non diuinet, quia si appellari non
potest ad eum, qui mandauit, se-
quitur necessariò, quòd appelletur ad
alium, is autem esse non potest, ni-
si Præses qui omnes delegauit causas,
vel Princeps, vel alius, cuius sit Vi-
carius quis, à quo appelletur, ergò
si mandetur iurisdictio regulariter, ab
eo, cui mādatur appellabitur gradatim
ad mandantem, sicuti à iudice dato ad
dantem. Secundo mouētur, quia is, cui
mandata est iurisdictio, delegat .l. cum
prætor. §. is quoq; .ff. de iudi. & tamen
secus ē in iudice dato .l. à iudice, p alleg.
C. de iudi. Et rursum malè, q a ibi quoq;
speciale est in legato Procōsulis, ut tex.
met. dicit, & Deci. hic latius, & profectò,
somniū est, aliter tenere. Tamen ob. uer-
bū, cæteriq; Romæ magistratus .l. cætero-
rum. ff. de uerbo. si. nisi replicetur, de si-
milibus intelligi hoc casu gratia uitan-
dæ absurditatis. c. Christus .i. q. i. l. ean-
dem, in princ. ff. de duo. re. l. non impos

sibile

sibile .ff. de pac.l. 3. §. in hac .ff. commoda.l.arriani,in princ.C.de hære.ergò ut supra regulariter non delegabit seu iudicem non dabit.Vltimo, quia is,cui mandata est iurisdictio, iudicare non cõpellitur.l.i.C.qui pro sua iu. iudex.autẽ datus,sic.l.munerum.§.iudicandi necessitas .ff.de mu.& hono.not.in.c.ut debitus,de ap.ergò differunt. Sed potest dici,iure non probari, quoniam leges allega.hoc nõ dicunt,nec in iudice dato loquuntur,uel eo,cui mandata sit iurisdictio.immò quòd datus à Principe tantum compellitur.c.pastoralis, in princ. de offi.de.ergo non ab alio, sicuti nec si mandata sit iurisdictio.cogita tamen, & dic reliqua susius, ut per Soci. in .d.l.i. ubi de ipsius intellectu multa.ff.quis,& à quo.Vel distinctionis fœdere opi.conciliabis,vt quo ad delegationis effectum non differant,idemq; sint.d.l.fi.infra eo. d.l.à iudice.C.de iudi.diuersa uerò,quo ad aliud.d.l.i. quis & à quo. primumq; sit nobis satis cum de delegatione agatur in præsenti tractatu, argumentum in.c.literis,de rescrip.Bald. in simili in.l. curatoris, col.a.C.de nego. gest.

In glo.rub.habetis duas continuationes, prima est communiter approbata
17 † cum supra dictum fuerit de iudice ordinario,quòd hic competenti ordine dicatur de delegato.Et facit, quia digniora præmitti debent, vulga .l. i. & 2. ff. de albo scri. Archid. in .c. fi. colum. 2. 17.dis.ordinarius est dignior, quia iure proprio iurisdictionem habet, delegatus uerò alieno.l.i.§. qui mandatã infra eo.l. more de iu. o. iudi. l. si filius .§. i. ff. de fideicommiss. lib. ergò, & hoc idem in delegato ordinarij planè est expeditum. Quæ ratio tamen non arguit, ipsum ex hoc digniorem esse, sed ius habere firmius, & solidiorem iurisdictionem, quàm delegatus,vt per Ange. in.l. princeps, in princ. ff. de legi. quia si legatum relictum sit Principi, & is moriatur, uiuo restatore, non sit propterea caducũ, si Augustæ autem sic,& ut per eum ibidem latius, sentit Cassane.consi.44.adiudicatio, colum. 2. nu. 5. post Ias. in.l.4. in .§. cato, in 15. ff. de uerbo. ob. Vnde melius est dicere, quòd sit dignior, quia ab eo pendet delegatus, & delegatus ordinarium præsupponit delegantem, vt hîc per Deci. & in .l. iudicium soluitur .ff. de iudi. & quia secundum Alexand. non potest esse causarum dignius sua causa, addo ego, benè facere, nam quòd ex alio pendet, illius qualitatem assumit. l.si donatæ .§. si sponsus .ff. de dona.int. ui. & uxo. nec'ab re, quia maius dignum, trahit ad se minus, regulariter.c. quòd in dubiis, de consecra.ec.uel alta. Bald. consi. 205. in causa, colum.a.uol. 3. ergò omnino dignior delegato. Et quia delegatus, pedaneus appellatur (vt declarabam heri) idest infimus.l.placet .C. de peda. iudi.

18 Sed difficultas est in delegato Principis † & prima facie uidetur omnino, quòd ordinario sit dignior, quia Principem representat .c. sanè,de offi.de.sed Princeps omni alio est dignior .§. fi. in authen. de consu. ergò & eius delegatus .c.præcipimus 93. d. Secundò quia si non esset dignior, iam non differret à delegato ordinarii, vt dicebam aliàs, quòd esset absurdum, uulga. glo. in .l. nec honore.C.de ep.& cle. Vnde hinc uidemus, quòd sic priuata causa etiam à publica, hac ratione, distinguitur in l.fi.in princ.C. de sacrosanct. eccl. & ab humana, diuina .l. sancimus .C. eo. Vltimo, quia sicuti legatus Proconsulis, Proconsulem repræsentat, ita repre sentat delegatus Principem , sed legatus Proconsulis est quocunq; ordinario maior.l.solent.ff.de offi.procon. ergò & delegatus. Et non ab re, vt Deci. hic refert, si in lib. decretalium prius de offi.dele. quàm de offi.ordi.dicitur, quoniam de delegato Principis tractare legislator intendebat,& ante eum Pau.de Cast.Alex.& Ias. Tamen audacter contrarium sentio, non rationibus Docto. ita tenentium, quia facilè debilitari possunt,ut hic per eundẽ Dec.sed quia tempore prius fuit ordinarius, quàm delegatus, quòd patet ad sensum .l. 2. §. post

originem.ff.de ori.iu.ergo dignior.§. cō modius,insti.de re.di.& quia iurisdictionem habent ille à lege hic ab homine.l. cum prætor.§.i.ff.de iudi.l.i.§. qui mandatam infra eo.Etsi diceretur, quòd etiam Princeps est lex animata in terris.§ fi.in authen.de consuli.responde,ut inf. & ueram quidem iurisdictionem habet ut dixi supra:delegatus autem fictam,& adumbratam. Quam adhuc exercet in in loco maiorum .l. pe.ff. de iusti. & iu. Bar.in.l.i. in fi.C. de sen.ex pe. re. quòd non est in delegato. Et quia non facilè ordinarius reuocatur.l. si longius in pri. ff.de iudi.dato quòd in ordinario loquatur, solo uerò nutu delegatus.l.iudiciū soluitur.ff.de iudi.tradit glo.in .l. solent ff.de offi.procon. & in .l. à iudice .C. de iudi.& in.§.sed hoc quidem, in authen. ut defunc. su. & ita tenet etiam Sicu. & bene in rub.de offi.del.

Nec ob.contraria,quia procedunt,& uera sunt,respectu causæ, sibi commissæ.c.pastoralis.§.præterea de offic.ordi. adde tu simile in.l.4.ff.de offi.præsi.&in l.& ideo.ff.de offi.procon.

Nec ob. quòd hoc idē indubitatum sit,quum dicatur in præallega .§. præterea,sed non quòd non sit absolutè eriā uerum,propter repræsentationem, ipsū scilicet maiorem esse ordinario,ut idem Deci.ait hîc,& in.d.rub. de offi.de. contra Barba. quia si non est repræsentatio, nisi respectu causæ sibi commissæ, iterato dixerim, non potest probabiliter doceri, quòd sit dignior absolutè. Et ita d.§. præterea inducit, & prædicta sic intelligit signanter Ancha.consi. 132. in primo dubio,colum.2. subiiciens, q in causa commissa sibi à Papa, & sic à Principe,est maior etiam legato de latere,& benè.c.studuisti,de offi.de.ergo nō simpliciter, & absolutè.l.i.ff.de dona.l. hoc legatū.ff.de lega.3.l.in agris ff.de ac. qui.re.do.cum similibus,& ita Alex.hîc colum.2.&ad idem uidetur etiam casus clarus in.c.sanè, allega.sæpe.de offi. del. ibi, unde in causa illa, superior est, & maior illis,quorum causam &c.ergò nō in aliis, & absolutè, & pro rei ueritate aliter dici non potest. Officit tamen huic inductioni,& sic pro opi. Decii, q uerba utrobiq; narratiua esse uidentur, non inducentia iuris dispositionem .l. unica, & ibi plenè not.C. quando non pe.par.sed caue,ne sic dicas,ex quo fundata est in eis legislatoris intentio, quo casu disponunt,quòd apparet, q sunt utrobiq; prolata per modum causæ, clemen.literis de proba.pulchrè Bal.consi. 150.casus colum.2.uolum.2.Ancha.consil.399.inrentio col.i.Alex.consi.79.circa primum col.5.uol.i.

Et dato quòd delegatus à Principe,
sit maior absolutè, seu dignior ordina-
19 rio,ordinarius tamen† habet iurisdictio
nem firmiorem,plus dicit Alexand.hic, quòd habet etiam plusq̄ delegatus in causa sibi commissa.hoc idemq; probat ex multis,quæ referre non curo,præsertim,quia dixi aliàs ad saturitatem. Non prætermittentes tamen, eò solo adhuc efficaciter demonstrari posse, quia(ut dixi,& repeto,fusius tamen, & aliter inducendo.quia natura nouas semper deproperat edere formas,ad uulg.l.2.§. sed q .C. de uete. iu. enuclean. iurisdictio ordinarii, fundata est in dispositione iuris communis,ex quo eam habet à lege,delegati autem, in iure particulari, cum eam habeat ab homine. c. de cætero,de transac.plenè Ias. in l. à diuo Pio. ff.de re iud.ius cōmune firmius est q̄ particulare,istudq; debilius illo.l. eius militis.§.si militia missus ff.de mi. testa. ergò & iurisdictio firmior, quia effectus suæ causæ communiter est commensurandus, & quia ex effectibus causas cognoscimus.l.licèt.§.ea obligatio ff.de procu. l.ita autem in princip.ff. de admi.tu.l.cuius effectus ff.de regu.iu.Pau.de Cast.cōsi.83.præsens col.2.uolu.2. Et licèt dicatur,quòd ipse princeps quoq; est lex animata in terris §.fi.in authent.de consu.l. ex facto,in princ.ff.de uulga.l.adigere.§. quàmuis.ff.de iur.pa.non est tamen eo modo,neq; ita se habet,ut ius commune in collatione iurisdictionis, usq; adeo ut ordinaria sit omnino firmior,radicata etiam territorio,cui cohæret, ut dicebam

cebam proximè, in delegata haud considerabile.l.i.& ibi Barto.ubi dicemus infra de iu.o.iudi.tradit Ange.in l. cum scimus.C.ubi & apud quem Cal. consil.3. habens potestatem, colum. 2. qui fi. sint le.& si quid ex Alexand.dictis referendũ est, id non occludam calamo, quòd ordinarii etiam iurisdictio non finitur, licet sententiã ferat, non seruatis seruandis, de quibus in .l. prolatam. C. de sen. & sic nullam, præterquàm tamen in curia parlamenti, ubi forma .d.l. non seruatur. Gui.papa deci.58.de stylo in prin. uel nullam aliter, ut per Fed.de Sen.cõsil.xi.quæritur. colum. 2. ex quo iteratò cognoscere poterit l.si præses.C.quomodo, et quando iud. delegatus autem nõ l.si ut proponis.C. eod.l. iudex posteaq̃. ff.de re iudic.quæ maximè in delegato procedit, ut per Ias. in l. serui electione colum.prima in princip.ff.de lega.i. & ita in arbitro compromissario, pulchrè inquit etiam Oldra.consi.184. pater sancte, colu.prima, et quòd ordinarius iteratò cognoscere possit, ac de nullitate sententiæ, principaliter & incidenter sentit quoq; Bald.signanter per d.iurã consil.172. statuto cauetur, uolumi.primo. nisi (ut subiicit) per appellationem nullitas sit ad superiorem deuoluta, & benè l.absentem C.de ap.l.si expressim.ff. eo. ex quibus (cætera enim ad secundã continuationem pertinentia, parum, aut nihil habent, ut per Docto.) Finis sit huic rub.breuiter impositus.

MANTVA.

PAPINIANVS LIB. I. quæstionum.

L.i. QVæcunq; &c. Certum atq; indubitatum est, magistratum fore animam legum, † quas (ut

1 Pythagorici dicũt) pro temporum uarietate, aut mitigant, aut exacerbãt, quòdq; (addas tu) & pro conditione personarum, & qualitate causæ, etiam facere non prætermittunt l.respiciendum in prin.l. aut facta §.fi.ff.de pœn.l.auxilium §.in delictis.ff.de mino.l.i.§.impubes.l.3.§. ignoscitur ff.ad Syl.Imò quòd conuertuntur magistratus, & lex, uocaturq; hinc mutus magistratus, inq; eo inest lex & magistratus in lege, quòd & docet de legi. Ci.& clamat. Et testatum reliquit Iurifcon.in l.spadonem in §.si ciuitatis.ff.de excu. tu. scribens, ipsum esse ciuitatis Principem. Nec ab re, ut dignior inferiobus æquè imperet minus dignis. Custos sit publicæ tranquillitatis, &, ut inquit Pau. Apostolus, tanq̃ minister Dei præsit omnibus. Et profectò, nisi esset magistratus, & nisi leges ad iudicia reducerentur, foret ipsarum dispositio prorsus uana & ridiculosa.l.2.§.post originem.ff.de ori.iu.Bal.in.l.cum mulier col.11.ff.solu. mat. Cum igitur post peccatum Adæ, primi illius nostri parentis, cœperit esse lex, & consequenter magistratus, legis executor, q̃ritur quot sint ordines magi-

2 stratuum, seu gradus † & ex mente Bart. hic, in primo euidentiali, respondetur, post glo.in rub.authen.ut ab illustri. & qui super eam digni.sunt in uerbo post magnificentissimos quòd sunt quinquè Super illustres, illustres, spectabiles, clarissimi, & infimi.

Super illustres, Papa, & Imp. Illustres, præfecti prætorio, Orientis et Illyrici, nec non urbis Romæ. Spectabiles, Proconsul, præfectus Aegypti, quem aliàs Augustalem nocabant.l.præcipimus C. de ap.l.i.C.de priua.car. Clarissimi, præsides prouinciarum. Infimi, defensores ciuitatum & municipiorum, qui de minimis iudicabant causis. Adde simile, & aliter, ueteres etiam magistratus distinxisse, quòd aliqui essent legitimi, alii naturales, alii per genus, alii ex consuetudine, & ultimo loco tyrannicus, legitimi qui eligebantur à ciuibus. Naturales, ut mares præessent fœminis parentes liberis, & domini seruis, Per genus ut Lacedæmonum Reges. Ex consuetudine, ut præceptores præessent pueris. Tyrannicus uero, cum p ui ciuibus imperatur.

Sed his missis, ad primam diuisionē redeuntes communem quam facit etiā glo.in l. qui indignus. ff. de sena. & in l. præcipimus in princ.C. de ap. & in §.in summa, insti.de iniur.Spe.plene, in tit. de iu.o.iud.in prin.nu.2.Moueo difficultatem, quòd imò sint tantum quatuor ordines,nec sit dare gradum super illustrium,ut per glo.tribuuntur inf. Nam certum est,quòd illeprimus dicitur,quē nemo præcedit ad uulga.l.proximus. ff. de uer.si.l.qui duos.ff.de reb.dub.exemplificata in primis nuptiis in i.gradu testamenti in i.decreto, & similibus §.nos uero,in prohe.ffarum authen. nunc autem §.talem C.de secun.nup.l.i.ff.de uulga.Odof.in l.2.in §.i.nume.5. ff. si ex no. cau.aga.Roma.consil. 408. in proposita quæstione,in prin. modo dicitur in l. fi. C.ut de.or.ser.li.x.quòd illustres primo loco habentur,ergo non erit dare gradū super illustrium.Nec officit(ut tacitæ obiectioni respondeamus)uerbum fictū, habentur c.cum haberet,de eo qui dux. in ma.quam pol.per adul.& ibi no.quia reperitur in lege positum, iuxta id qđ uerum esse potest,nōn fictè, sed uerè, & realiter,sicuti in l.i. in fi. ff. quòd quisq; iu.ibi,Sententia inter non suos lata,habetur pro nulla, quia sensus est, uerè etiam nullam esse tradit Bart.in l.si is qui pro emptore,colum.14.ff.de usuca. Cui difficultati tamen(ut dicebam aliàs)respondeti,pōt ꝙ primus sit, respectu aliorum,non quòd non sit alius,gradu & ordine maior,dabam exemplum,Titius inter Doctores,actu legentes, primus est. seu primum obtinet locum, sed eum,& omnes alios,longe superat Seius §.inordinatum,iuncta glo.in authen.de hæ.& Fal.non nihil Bald.post Iaco. de Arc. & Cy.in d.§.talem, & sic non ob.regu.d.l. proximus,& similium,& erit sensus,primo loco haberi post Principem, qui est super illustris,argum.in l.præses 3. ff. de offi.præsi.& in l.ideo.ff.de offic.procon. ibi,Maius imperium habet omnib. post Principem.Secundo instatur,quia certū est adhuc,quòd imperator,interIllustres & eos,qui sunt pars sui corpori, eiusq; lateri semper assistunt. se ipsum ponit, & connumerat l.quisquis,in prin. C. ad legem Iuli.ma.ergo non erit Superillustris,nec dabitur gradus talis, aliàs totū non esset vnum inregrale, ex suis partibus compositum eademq; res,seu idem corpus,diuerso iure censeretur, non dicendum l.eum qui ædes ff. de usucapi. Bald.consil.326.Rex Romanorum colū. ulti.uolumi.i.Solu.text.ille loquitur de Senatoribus,Senator est superillustris.l. fi.ff.de Sena. ergo & Imp. ergo dabitur gradus super illustrium.& licèt illustres dicat, de superillustribus tamen intelligi debet l.cum sutti ff.de iureiur.& quia positiuum est pro superlatiuo ibi positū l.i.§.fi.iuncta glo.ff.ad Tertu. ubi fit longum silentium, pro longissimo legitur, & è contra superlatiuum alibi,propositiuo l.metum ff.quòd me.cau.l. quotiēs §.sicut.ff.de admi.tu.l.maiorem. C. ad legem Corn.de fal.l.si in aliquam §.cum plenissimam ff.de offi.Procon. Abb.in c cum dilectus,in 4.not.de his quæ ui me tusuè cau.fi.& ita dicit etiam glo. in l.si merces,in §.qui columnam ff. de rei uē. & in §.fi.insti.loca.& in terminis illustrissimam præfecturam appellat Imp.in §.illo in authen.de app.pro illustri, ut infra latius Cur.hic nume.7.ergo & Illustres intelligentur,in d.l.quisquis positi, pro superillustribus.Tertio contra communem facit, text.in §.seruabunt, in authē: de nō alie. ubi indicū q.dā maiores sūt, q.dā minores, & quidam medias habentes administrationes, hiq; sunt (inquit Imp.)spectabiles.ergo inter Illustres & clarissimos,ergo nulla maior dignitas, quæ sit superillustris, & clarius ī §. illud in authen.de ap. Sed huic fundamento potest responderi etiam, ut per Alexan. & benè,in glo.tribuuntur, licet Cur.dubitet,& fusius ego aliàs, quòd cum inter maiores superillustrium gradus connumeretur,omnino spectabiles erūt medii inter eos,qui sunt superillustres, illustres,Clarissimi & infimi. Verum longè magis urget,quòd nec Imp. gradum faciat,quia(ut dicunt Docto.præcipue Alexand.infra in glo. tribuuntur, & alii post

post eum hic Barto. impugnantes)ipse est culmen omnium graduum,& à quo omnis dignitas descendit, nec conuenit quòd gradum faciat c.i. quis di. Dux co. uel Mar. in ii fib. feu. Et in affinitate est si mile, quia stipes gradum non facit pariter, cum ab ipso descendant c. fi. de consan.& affi. & quia non est generatio, sed causa generationis, ut maritus & uxor, qui non sunt affines, sed causa affinitatis §. affinitatis, inst. de nup. l. quòd Seruius ff. de condi. ob. cau. l. non ideo minus. C. de hæ. insti. & est argu. in numeris quoq; quia ad idem dicimus, unum non esse numerum, cum sit numeri principium, l. si quis ante ff. de acqui. po. l. fi. ad Treb. Alex. consi. 109. super nu. 12. uolum. 7. Et ideo si quis accepisset rem in emphyteosim usq; in tertiam generationem, ratione prædicta, quia non est generatio sui ipsius,& quia omne quòd generatur, ab alio generatur, non computabitur in numero iuris l. consultus. ff. de gradi. §. sed nostra, Insti. de suc. lib. Bal. in specie, consil. 375. concessa uolumi. 4. Et si sic est, nõ erit quoque dare gradum superillustrium. Ad quòd etiam tenendo opin. Bart. dici potest, quòd imò ꝓpriè facit gradũ Lius Senatorum. C. de digni. lib. x. Simile in Christo, qui erat Dominus dominantium & tamen carnem sumpsit nobiscum. Vel & aliter, quòd non sit proprie gradus, quamuis communiter sit dicamus,& habetur quoque in l. potioris. C. de offi. recto. prouin. sed modus & ordo potius, seu adiectio quædam & qualitas magistratuum, quorum unus sit altero maior, à superillustri incipiendo, ut supra & sentit Bald. consil. 328. quæritur colum. i. & 2. uolu. i. Vel & aliter, ut hic per Deci. & uidetur probari (ut dicebam alias, adduciturq; text. iste hinc inde à Docto.) in §. in summa, insti. de iniur. ubi illustres,& qui super eos sunt, actionem iniuriarum possunt per procuratorem exercere. Et in rubri. præalleg. ut ab Illustri. ibi. et qui super eos sunt etc. unde cum habeat orationem perfectam, argumen. sumi potest, iuxta not. in l. i. ff. si cert. pet. Et ultimo loco, in §. fi. in authẽ. de app. ubi si appelletur ab illustri more antiquo ad iudices competentes, appellatio (inquit tex.) referenda est, quòd nõ aliter intelligi potest, nisi ád super illustrem, cum sit à minori tribunali semper ad maius reclamatio l. i. ff. de ap. Vrgẽt tamen supra dicta (iteratò dixerim contra Barto. et communem) quòd non sit dare gradum superillustrium, quòdq; Imp. gradum nõ faciat quicquid adhuc dicat idem Barto. imò Alcia. lib. 3. dispũctio c. 4. sensit, quod nec uerbum latinũ sit, quem refert et sequitur Purp. hic nume. 10. et benè, ex quo nullibi sctiptum inuenitur. licet contrarium in compen. iudiciariæ praxis, teneat, in secunda iudicium diuisione, fo. 31. et tunc ad tex. in d. §. in summa, & ad rub. ut ab illustri, respondere posset, ut hic per Cur & Purpu. & fuit declaratio glo. in d. §. in summa, et probari uidetur in .l. fin. ut di. or. serue. præallega. ꝙ dicta uerba, & qui super eos sunt intelligantur nõ de super illustribus, sed de illustribus, administrationem habentibus quia sunt etiã illustres solo nomine, qui administratiõnem non habent et ad id ultimo quod habetur in d. §. fi. in authen. de ap. quod si ab illustri appellabitur, cognoscet prĩceps. l. præcipimus §. fi. C. de ap. qui (ut diximus) gradum non facit. Tamen non quiescit adhuc animus, ex quo primum confundi uidetur per regu. l. fi. §. de fun. instruc. iunctis his, quæ not. per Bart. in l. i. ff. de ac. et ob. ita ut omnimodo uerba prædicta. superillustres comprehendant, & longè magis ultimum, quia Princeps superillustris est, igitur cogita, quia nescio tibi aliud dicere. Et ex his utilitas disputationis liquet, ut dignitatum ordo seruetur, ut agatur iniuriarũ uel non agatur per procuratorem, & ut gradatim deniq; appellatio interponatur, alios effectus, dic ut per Docto.

Et quia certum est, quòd Imp. ut supra dicitur superillustris, sequendo tamen opi. Barto. & quòd gradus talis inueniatur, item Consul, Senator, Patritius, Dictator, Papa, Legati, & Patriarchæ, ut hic per Ias. & alios late, quæro,

3 quid in Rege † videretur dicendum, il lustrem esse, non superillustrem, ex quo ita appellatur Rex Francorum in.c. nouit, in prin. de iud. & in suprascriptione c. nonit de offi. lega. sentiunt Alexand. & Ias. hic in gradu. seq. post Bar. in l. omnes populi, nu. 8. ff. de iusti. & iu. ubi ipsum præfecto prætorio æquiparat, qui ẽ illustris, idemq; Bal. in. l. i. in. §. i. ff. de offi. præfec. præto. Tamen cogita, si contrarium doceri potest disputando, quoniã imperator ẽ super illustris ut supra Rex in suo regno est Imperator. l. i. §. de quare, & ibi Bar. ff. de postu. Bald. in. l. exemplo in fi. C. de proba. ergo. Immò ꝙ regnum est à Deo, non imperium iuxta illud 2. Regum. c. 10. constituit te Regem Dominus, ut facias iustitiam & iudicium, & psal. 8. ibi, Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, refert Abb. in. c. i. colum. 3. de consti. Quòdq; originem à iure gentium trahit, non imperium, ex quo prius fuit quàm leges, & omnia manu Regia exequebantur in puritate naturæ. l. 2. in pri. ff. de ori. iu. Et quòd deniq; Rex, est nomen uetus, imperii uero nouum, quòd incepit à Constantino, primo omnium imperatore, & Fusius Cassanc. in con suetu. Burgun. fo. 5. colum. i. & 2. si ergo imp. est superillustris, multò magis erit (ut diximus) Rex, nec ob. quòd illustris appelletur, quòdq; præfecto prætorio æquiparetur, quia positiuum pro super latiuo ponitur. l. i. in fi. ff. ad Silla. & ostẽ sum fuit supra satis, licet ad aliud. vel quia Papa scribit in. d. locis, & tolerabile est, cum ei subsit, & possit ex causa etiã ab eo priuari regno, non quòd non sit superillustris ex prædictis. c. per uenerabilem, qui fi. sint legi. c. alius 15. q. 6. Qui etiam essent inter illustres connumerandi, iam dictum fuit. Adde no-

4 uissimè, quòd præfectum prætorio † hodie non habemus, secundum Bald. in. l. obseruare in. §. proficisci, colum. 2. ff. de offi. procon. quòdq; præfectis prætorio, (vt dicunt hic Scriben.) Cardinales æquparantur, & probatur per glo. in. l. i. ff. de offi. præfec. præto. Bal. consi. 123. pater colum. 3. uolum. 5. & in. d. l. i. fusius. Et dicit Abb. quòd eorum consilio totus Orbis regitur, in. c. non satis, in fi. de Simo. & benè licet aliud sentiat Car. Alex. in summa i. q. 3. colum. 2. quòd isti nostri temporis, regant potius se ipsos. Et magis in terminis Zaba. in cle. ne Romani, in. §. porrò, colum. 3. de elec. quòd Marcellus Papa. 15. Cardinales creauit, propter baptisma, & sepulturas, per tex. in c. i. 89. dis. subiiciens tamen, dicta officia ab eis nõ exerceri, quia summus gradus est in ecclesia post Papam, idest illustriũ. Sed cogita si pars corporis Papæ dicuntur, ut Senatores Principis. l. quisquis. C. ad legem iu. ma. c. Cõstantinus 96. d. ego latè in lib. obserua. 10. c. centesimo, de Cardi. Ro. consi. 498. in casu, colum. 2. ꝙ deberet esse potius in gradu superil lustriũ, q̃ illustriũ ut supra ostẽsum fuit, respondendo ad tex. in. d. l. q̃squis. Et licet alibi probari uideatur, quòd præfectus prætorio spectabilis sit, in. l. nemo. C. de iu. o. iud. aliam tamen habet lex illa, si benè eam perpenderis interpretationem. Sed moueo difficultatem, quo ad præfectũ prætorio, quòd immò nec sit illustris, quoniam ab illustribus appellatur. §. fi. in authen. de ap. & tamen à sententia præfecti prætorio non appella tur. l. i. C. de sen. præfec. prætorio. Posset dici, quòd tex. in. d. §. fi. loquatur, habito respectu ad tempus, quo poterat appellari à sententiis eorum, author est L. Fenestella de Ro. magistratibus. c. 22. si ille tamen est, quem citat etiam Vlpia. in. l. i. ff. de offi. quæsto. quod tamen nec uerũ uidetur, nec uerisimile, ex quo iam erat iure Codicis dispositum, quòd ab eis non appellaretur, ubi ius authenticorum, est nouissimum. Ideo dicas licet de illustribus loquatur, quod non loquatur tamen de præfecto prætorio, qui solus priuilegium istud habebat, ut in. d. l. i. & not. in. l. i. ff. à quib. ap. non li. Do-

5 ctores etiam sunt gradu illustres † si annos 20. docuerint. l. i. C. de professo. qui in vr. Constantinopo. lib. 10. Adde, ꝙ debent gaudere priuilegiis enumeratis, in authen. habita. C. ne fi. pro pa. & in. l.

sed & reprobari, in. §. fi. ff. de excu. tu. Et doctores dixi, quia soli docetes, hoc nomine appellantur. d. l. sed & reprobari, et si nobis non credis, audi Ci. uerba, ad
„ Treb. lib. 7. ibi, libri iuris ciuilis, plurimi
„ sunt, Doctorem tamen, lumenq; desi
„ derant, & offi. i. ibi rursum, propter sum
„ mam & Doctoris authoritatem, & Vr-
„ bis. Nec in subsidiis contribuere de iure tenentur, vt per Bar. in. l. medicos. C. de professo. & me. lib. 10. quem tamen reprehendit Gui. Papa, in deci. suis. 88. sed quæro colum. 5. & 6. & malè, ratione prædicta. Et ita communiter tenetur, & effectus maximus est, quòd quis illustris efficiatur, ut hic per Ias. Sed dubiũ facit, quòd benè comites sint, abusiuè tamen, & sine comitatu, ut hic per Alex. & Ias. post Bal. in. c. i. quis di. Dux. Co. uel Mar. in usib. feu. aliquid Barto. in. l. Alexandrinis. C. de decu. lib. x. Cassane. in consuetu. Burgun. fo. 4. colum. 2. sed non illustres, quoniam Comites sunt in gradu spectabilium. §. similiq; modo in authen. de ap. & malè. saluaq;, tu communem opi. ut per Deci. quòd immò Comites etiam sint illustres, & adde tex. signanter in Docto. loquentem in. l. i. in. §. ad istum, de iusti. Co. confir. ibi, & vir illustris ex magisterio, & iuris Doctor, in hac alma urbe Theophilus, & plura ad idem congerit Gratus Bono. consi. 4. consultus num. 36. uolum. 2. nec ob. tex. in. §. similiq; modo, quia benè spectabilis est ibi, sed hic, & in casu nostro, illustris, & ut per Deci. in gradu. seq. latius. · Et prosequendo cætera indubitatũ est adhuc, qui sint spectabiles, exẽplificando rursũ, ut suo loco dictũ fuit pariter. Adde ꝙ est etiam ꝑtor in gradu isto con
6 numeratus, †ut ꝑ glo. ĩ rub. ff. de offi. ꝑt. & in. d. §. similiq; mõ, est uerum. ꝙ ob. aliqualiter tex. in. l. i. in. §. i. ff. de reb. co. ibi, tunc ꝑtor vrbanus uir clarissimus adeatur, ergò nõ spectabilis. Sed resoluit, & benè, Ias. per regu. l. cum furti. ff. de in lit. iu. fusius Deci. & uterq; benè quoniam si spectabilis est, potest utiq; etiam dici propter claritatem dignitatis clarissimus. l. fi. C. de princ. agen. in. reb. lib. 12. vbi in terminis gl. prima ita declarat, & ante eos Albe. in dictio. suo, clarissimus, & spectabilis dictus est, quasi spectatione, & admiratione dignus. Et ẽt de iure canonico huiusmodi ẽ Episcopus
7 †vt per Spe. in tit. de iu. o. iudi. in pri. nu. 8. Sed ob. glo. in. l. i. alleg. ẽt sup. ff. de offi. præfe. præt. q̃ ipsum æquiparat præfecto prætorio, sed præfectus prætorio est illustris, vt supra ergò & episcopus, ergò nõ spectabilis. Et hinc est, quòd recitat sententiam per alium, ad instar illustriũ c. fi. de re iud. in 6. Bald. in. l. hac consultissima, colum. 3. C. qui testa. fa. po. Quòdq; summus sacerdos dicitur, & ita transeunt Ias. Deci. & cæteri.

Sed facilè iudicio meo, Spe. opi. defendi potest, & ad primum respondeᵣi, quàmuis glo. ipsum æquipararet præfecto prætorio, quòd non sit uerum, nec bona æquiparatio, pater quia Episcopus legem non condit generalem, ut præfectus prætorio. l. normam, aliàs formam. C. de offi. præfec. præto. Barto. in. l. i. colum. i. ff. quòd quisq; iu. appellaturq; ab eius sententia, sed non à sententia præfecti prætorio. l. i. C. de sen. ꝑfec. ꝑto. dictumq; fuit sup. & sentit etiã Purpu. hic, & benè, aliàs æquipararetur quoq; Cardinali vt ꝑ gl. in loco sup. allega. & tamẽ Cardinalis, rõne officii & administrationis, ipso maior est, & dignior c. in nouo. 21. d. not. in rub. de offi. de. Et est simile in Archidiacono, q̃ ẽt ratiõnẽ maioris cõprehensionis est maior archipresbytero, ut ibidẽ. Et Veneti nobiliores, q̃ Ragusini, & Ianuenses, uel Florentini, q̃a maius imperiũ habent, Bar. in. l. i. in. §. si q̃s. ff. de ap. Staphile. in tracta. de ꝓrog. expec. fo. 99. nu. 28. 29. 30. Nõ ob. secundũ, q̃a esto ꝙ ad instar illustriũ sententiã ꝑ aliũ recitet, non tamẽ seq tur, ꝙ sit illustris. l. 2. C. de iu. fisci, lib. x. l. ꝙ Nerua. ff. de po. ergò spectabilis. Et minus ultimo, ꝙ appelletur sacerdos summus, q̃a uerũ est quo ad excellentiã ordinis, non iurisdictionis, vel hoc idẽ respectu inferiorũ, non ꝙ illustres aliàs sint. c. unico, de sacra unc. tradit Specu. met, in loco ꝑ allega. d. nu. 8. & 23. In cæteris gradibus

nõ est difficultas, ut hic pScriben. eritq; satis, si dixerimus uobis, nec ẽ adhuc ptermittendum, q̃ uis cõiter in gradu clarissimorum ponantur præsides prouinciarum. l. i. C. de priua. car. Specu. ĩ loco præallega. num. 6. quòd tamẽ hodie eos
8 in Italia non habemus † ex quo non est prouincia, sed prouinciarum domina. l. ex omnibus, & ibi Bal. ff. de offi. præsi. pq; eorum loco sunt hi, qui rectores appellantur. Sunt etiam in hoc gradu procurator Cæsaris, Archidiaconi, & Archipresbyteri. Secundo mirum uidetur, quòd defensores ciuitatum, & municipiorum, qui non poterant cognoscere, nisi de minimis causis, faciant gradum, cum non fuerint aliquo honorabili titulo decorati, argumẽtum in. l. item apud Labeonem, in. §. hoc edictum. ff. de iniu. Pro. solu. dicas, & admiratio cessabit, cũ de hoc sit tex in. §. seruabunt, in authen. de non alie. inducendo, ut supra quòd gradum faciant, licet honorabili titulo decorati non fuerint, quòd non est amplius disputandum. c. in istis. 4. d. & hoc est quòd dicitur in. l. si non fuerit, in glo. pe. ff. pro so. quòd ubi lex figit pedem, ibi sistendum est. Vel quòd faciant, ut sit infimorum, sicuti clarissimorum, spectabilium, & illustrium, & commodè poterit in argumentũ adduci ẽt p in simili dicitur in. l. 2. in. §. i. ff. quemadmo. testa. ap. Vltimo difficultatem mouent Deci. & Cur. totam materiam confundentes quòd non sit bona consequentia, dicere sic appellatur aliquis, puta illustris, spectabilis, uel clarissimus, ergò is erit talis, clem. si summus, de sen. excom. Et postea respondent, ut per eos. Dicerem ego breuius, nõ obstare, quia. d. casu, uerba sunt enunciatiua, incidenter prolata, quæ non disponunt. l. ex hac scriptura, & ibi not. ff. de dona. l. non omnis. ff. si cer. pe. ergo regulariter secus, quia non appellatur in casu nostro Illustris, seu spectabilis, vel clarissimus, qui nõ sit talis, & facit etiam quòd habetur in. l. obligationum substantia. ff. de ac. & ob. & p Cy. in. l. cum testamẽtum, in. fi. C. de iu. & fac. igno. & Ro. consi. 340. circa primũ colum. 2. Aret. consi. 23. in præsenti consultatione, col. 3. egregiè Gramma. deci. 64. orta lite, nu. 11.

Et ex his, potest, ad secundum Barto. euidentiale, inferri, quòd sicuti duo sũt soluere, & ad diem soluere. l. celsus. §. i. ff. de arbi. idem Bar. in. l. lecta, in 3. oppo. ff. si cer. pe. ita sunt duo, esse magistratum, & esse de maioribus, quòd statim pbat,
9 † quia primis tribus committuntur causæ meri, & mixi imperii, & non aliis. l. illicitas. §. qui uniuersas. ff. de offi. præsi. inducendo ut per eum, certumq; est, p municipales cognoscunt tantum de uilibus causis. §. audient. §. iudicare, in authen. de defen. ci. Tamen uidetur, quòd in pluribus malè loquatur, primo quia supra dixit, quòd quinq; sunt gradus, hic autem uirtualiter præsupponit, p sint tantum quatuor. Secundo qa plus & minus non constituunt differentiam specificam. l. fi. ff. de fun. instruc. signanter Bar. in. l. imperium, col. 4. infra de iu. o. iud. de mero imperio, & cohercione modica loquutus, & in simili, de prædio urbano, ac rustico, inquit Flo. in. l. seruitutes, col. 3. in prin. ff. de serui. & Bald. in rub. extra de indi. lect. i. col. 4. p Vasallorum noïe, maiores & minores continentur. Vltimo, quia præses non deportat. l. i. §. deportatos. ff. de lega. 3. §. cum autem insti. quib. mo. ius pa. po. sol. Nisi ad primum breuiter respondeamus, p habuit respectũ ad gl. tribuuntur, hic, supra uerò, ad glo. in authen. ut ab illustri, vel qa Principi nõ sit cõmisio, sed ipse est, qui committit. Ad secundum autem, fallere in his, quæ sunt iuris, ut hoc casu, ex quo negari non potest, p non sit plus iuris in maioribus magistratibus, q̃ in minoribus. l. i. ff. de serui. tradit Bar. ĩ. l. q. usumfructũ. ff. de uerb. ob. & hoc est, p tenemus ẽt, p ex parua & leui differentia, spẽs cõstituãtur. l. i. ff. de præro. sti. Vel p uerũ sit, quando non diuersificatur substãtia, ut hic, & in. l. ĩ delictis, in. §. si detracta. ff. de noxa. Vel p diuersa sint (pferè ẽ idem) qa effectus etiam sunt diuersi, ut per Ias. in. l. i. in prin. col. 14. ff. de acqui. po. Non ob. ultimum, quia præses non habet

habet insulas, & quia id etiam, hac ratione, est de reseruatis Principi, non quod ei non committantur ea quæ sunt meri imperii, & not. ad propositũ, in. d. §. qui uniuersas, & l. d. §. deportatos, & licet nõ deportet, pronunciat tamen de deportãdo. l. si quis filio. §. eius, & ibi Bal. ff. de in iuf. testa. Tamen solu. non est tuta, quia præfectus vrbis non habet insulas, & nihilominus deportat. l. i. ff. de offi. præfec. Vr. Responde, hoc idem sibi, ex speciali commissione, permissum suisse, ut in. d. loco not. & quòd habeat merum & mixtum imperium, tenet pulchre Bal. consi. 499. præponitur, colum. i. uolum. 4. & obiter dictũ sit quòd pœna metalli hodie est correcta, quoniam nemo benè natus efficitur seruus, & testatur Gramma. Deci. 32. nobilis, ad finẽ suisq; locis de his, deq; aliis dicemus latius, & maximè in. l. imperium, de iu. o. iud.

Tertium & ultimum euidentiale, nihil habet, ideo transeundum est, & maximè quia dicemus in dicta. l. imperiũ. lex ista, ut inquit Ias. post Bal. in recollectis antiquis, & ante eum Marti. Lauden. quos etiam refert Purpu. hîc, in prĩ. est adeo elegans, & plena difficultatibus
10 ut non possit esse elegantior † & difficilior, etiã si simul omnes philosophi naturales eam composuissent. Aemilii Papi. Iurisco. fœtus, quem iuris asylum, & doctrinæ legalis thesaurum appellat Spartia. grauissimus histo. scriptor, dicitq; uirum summi, acutiq; ingenii fuisse, Imp. in. l. cum accutissimi. C. de fidei com. & in authen. cum Papinianus. C. de sen. & prudentissimum, in. l. cum uirum. C. eo. & disertissimum, in. l. fi. C. de insti. & breuiter, talis ac tantus, tamq; præstans omnibus hæroicis uirtutibus ut ex eius ludo, non aliter quàm ex equo illo Troiano, innumerabiles prodierint ciuilis sapientiæ uiri. Immò quòd & est vtilis ex quo docet, quæ causæ possint delegari, quæ non, & consequenter uel ad infringendum, uel ad sustinendum processum, quia ut idem Pur-
11 pu. dicit, & benè, nullus defectus † est iurisdictione maior. cle. i. de seq. po. & fruc. Et ideo nullitas, quando ex defectu iurisdictionis prouenit, potest quandocũq; opponi, etiam si statutum dicat, quod non possit opponi de nullitate sententiæ, ut ibidem, & per Bal. qui dicit glo. esse singula. in. d. loco, in. l. generaliter, col. 2. C. de ep. & cle. & si detur terminus ad oẽm defensionem faciendam post terminum non excluditur nullitatis allegatio, proueniens maximè ex defectu iurisdictionis, idem Bal. in. l. scire oportet, in. §. fi. per illum tex. ff. de excu. tu. Et dicit ad idem consi. 313. proponitur, in fi. uol. 5. quod sentẽtia nulla, exequi nõ debet, si nulla sit, præsertim rõne iurisdictionis, nonnihil Ro. in. l. de pupillo, l. §. qui opus. ff. de no. o. nun. in prin. & in ulti. col. Ancha. consi. 164. de iuribus, col. pe. & con. 167. visis in prin. pulchrè 271. de titulis col. vlt. Arct. cons. 68. excellentissime Domine, col. 3. & sine dubio in iudiciis, fundamentum fundamentorum est iurisdictio, inquit idem Bal. consi. 152. ista causa, in prin. ex multisq; exornat glo. in. d. cle. i. ut supra Clau. Seysel. in. l. ut vim, in repe. col. 8. ff. de iust. & iu.

Summatur & diuiditur, vt per Bar. Sũmariũ Bar. impugnat Purp. hic, nu. 389. ut per eũ, salua, quod nec aliter dicit Bar. si benè legatur, immò quod multo fusius loquutus uidetur, & comprehendere oĩa, quæ in hoc tex. uirtualiter dicuntur, & cum
12 eo transeunt † communiter omnes.

Et quia certum est hic, tradi duas regulas, negatiuam, & affirmatiuam, in prin. & in ver. quæ uerò, non esset aliter
13 casus figurandus, † quia uerum erit dicere, quòd dubitari non possit, iuxta doctrinam Bar. in. l. quotiens. ff. si quis cau. Vnde Mathesi. docet sing. 19. nota quod sententia interlocutoria, uel diffinitiua, lata contra expressam iuris cõis regulam, est nulla, inferendo ad not. per glo. in. l. 2. ff. de ap. reci. Fortè ea ratione, quia sic traduntur artis principia, vt in aliis lect. nostris, non repeto. Et nouissimè, quia non debet à regula recedi, nisi de contrario doceatur. l. si fundum, & ibi Saly. in fi. C. qui

po.in pi.ha.l.ab ea parte .ff. de proba. Et quia regula, idem est quòd canon.c. canon.3.dis. Vnde Iconomus regula, ad cuius signum tota familia regitur, & gubernatur, iusq; canonicum,ius regulare appellatum est,ut in Conci.Constátien.colum.15. Immò quòd Dialectica in simili, primum rem ambiguam facit postea distinguit, ultimò regulã tradit, qua uerum, vel falsum iudicamus. Ta-
14 men quia quælibet lex † debet esse dubitabilis, ad uulgaria .l.domitius .ff. de testa. l. quòd Labeo. ff. de Carbo. edic. Cy.in.l.i.colum.3.C. de legi.Bart. in.l.i. in tepe.colum.2.C.de sacrosanc.eccl.Et minimè mirum,quia potentes dubitare facilè soluunt, ut inquit Philosophus, & post eum Bal.in.l.si tutores.C.de cõpen.Et quia disputando ueritas inuenitur.l.munerum.§.mixta.ff.de mu.& ho. Et quia solutio dubitationis, est ueritatis inuentio,secundum Philosophum, Ethy.5.ego latè in.l. transigere, lectu.2. colum.3.C.de transac. Quæ facere soliti sumus, non prætermittemus, ex quo consuetum, uelut innatum, semper se quendum est, nec à materia separandũ, sicuti nec natura à subiectõ .l. vel uniuersorum.ff.de pigno.ac.

Dubium igitur,quo ad primam regu lam negatiuam, faciebat † quòd immò
15 causa meri imperij posit delegari.Quia Proconsul est de maioribus magistratibus,spectabilis scilicet, vt not.in rub.de offi.procon.& in .§.fi.in authen.de non alie.& tamen delegat causas meri &mixti imperii .l. obseruate .§. fi.ff.eo. immò quòd eius legatus etiam hoc idem facit. l.cum prætor.§.i.ff.de iudi.glo.in.l. legatus.ff.de offi.procon.

Sol.speciale ẽ in personis istis,vt not. in.l.à iudice.C.de iudi. & in .l. solent.ff. de offi.procon.& per glo. infra in uerbo cognitionem Ias. & omnes, hic, in not. Sed quia specialitatis ratio non assignatur,quæ bona sit, dico ego, quòd delegat proconsul,quo ad cognitionem tantum.d.l.solent,ubi casus clarus,& est tolerabile,ob rerum gerendarum multitudinem,ut inquit L.fenestella in lib.allega.etiam supra de magistra.R'o.c.12.Immò subiicit, eisdem in prouincia constitutis,quòd nõ propria,sed mandata iurisdictione utebantur. et non discrepabit ab infra dicendis, quoniam hoc casu etiam absolutè meri imperii delegatio ex causa concessa est, & si discrepant,erit in hoc differentia tantum, q a proconsul delegat etiam præsens, alius uerò,si proficiscatur, & ut suo loco dicemus latius. Et licet contrariari prædictis adhuc uideatur, quòd immò propriam iurisdictionem haberet legatus ipsius,tex.in.l.cognitio in.§.i.infra eo.& in.l.i.in.§.domus.ff.de suspec.tu.& in .l. legati.ff.de offi. procon. nulla tamen est contrarietas,vt in.d.locis not. Dico rursum, non esse uerum, quòd legatus ꝓconsulis deleget.d.l.legatus, ubi uerba formalia, legatus mandata sibi iurisdictione,iudicis dandi ius nõ habet, ideo ob.tex in.d.l.cum prætor, quia non loquitur de mero imperio, & habent colorẽ. Verum tamen quia.d.l.cum prætor, urget plurimum, ibi, Is quoq; cui man
" data est iurisdictio, iudicem dare potest
" ut sunt legati proconsulum, & ibi pro
" pter uim imperij, à priori solutione, vt
" potè miserorum refugio, non discedemus,& dicemus ad tex.in.d.l.legatus, ꝙ litera debet affirmatiuè legi, ut legitur in pandectis Florentinis,hoc modo, Le gatus mandata sibi iurisdictione iudi-
" cis dandi ius habet. Et nil aliud uoluit
" dicere Bart. in .d.l.à iudice, assignando specialitatis rationẽ, in legato Proconsulis, dũ ait, in eo esse speciale, quia est delegatus de cõscientia legis, nisi quòd de eo multum confidit, ea ratione permittendo,vt det iudicem, quod non est regulare, ut in simili per Bal.in.l.i. in fi. ff.si quis in ius uo.non ic.&in.l.antiquæ in fi.C.ad Velleia. & in.l.eius qui in.§.i. in fi.ff.de testa.Alex.in.l.sciendum, col. 9.ff.de uerbo.ob.& in terminis, in legato proconsulis, ita declarat Bart. in.l.ne quicquam in.§.ubi decretum,colum.ul ti.supra de offi.procon.
16 Secundo,dubium faciebat † quia multa in genere conceduntur, quæ specialiter

ter aliàs essent prohibita .l. quædam .ff. de acqui.re.do. Vnde obligatio in simili omnium bonorum in specie à lege non est permissa, & tamen permittitur in genere, ut not.in.l.fi.C.de pac. Vbi etiam concessio præbendæ uacaturæ specialiter facta non tenet, & tamen si fiat in genere secus. Et hoc est, quòd ultra dicta aliàs dicebat etiam Bald. licet prohibeatur quis alienare, quòd non tamen prohibetur hæredem instituere, consi.83. an prohibita, uolum. 2. nonnihil consi. 32, quidam nobilis, colum.i.uolum.i.& cō si.i.an mulier, in prin.uolum.3. ergo mādata iurisdictione in genere, merum imperium quoq; mandari uidetur.

Sol. regula d.l. quædam, uera est communiter, sed fallit in casu legis nostræ, & in iure personæ cohærenti, prout est merum & mixtum imperium, & not.in glo. iurisdictione infra, adde tu benè facere tex.in.l.legatus Cæsaris .ff. de offic. præsi. & in.l.3.in prin. iuncta glo. ff. pro so.& est notandū. Vnde & benè, Bal. ad propositū, consi.218. petita uenia, col.3. uol.3. dicebat, q̄ Dux Sabaudiæ est Vasallus Imperij q̄ merum Imperiū tenet, ab Imperatore, & quòd ipsum ullo modo abdicare non potest, nisi in manu ipsius Imp. Vel respondeamus aliter, quòd argumentum procedat, nisi legem resistentem habeamus, ut in simili not.in.l.cū lex.ff.de fideiusso.l. si minor, in fi. ff. de ser.expor. Vnde esto quòd in .l. pactum quod dotali.C.de pac. pactum conferatur in tempus habile, non ualet tamen, quia lex resistebat, sed hîc resistit lex, ut non fiat delegatio, ergo. Immò & ultimo, quòd mādata iurisdictione in genere hoc casu, non uidetur transferri merum imperium, quòd in specie concedi non potuisset, nec debuisset.l. obligatione generali.ff.de pigno. cuius rationem assignat Cy.in.l.i.C.quæ res pi.ob.po. Et ideo per istum tex. dicit alibi Barto. limitari alium, in.l.si duo.ff. de admi. tu. in.l.alumnos, in prin. C. quæ res pi. ob. po. ut locum non habeat in his, quæ specialiter concessa nullo modo fuissent, aliàs in simili in generali mandato ueniret etiam interdictum de tabu. exhi. & tamen non uenit l. Pomponius, & ibi Odof.in fi.ff.de procu. Nec est uerisimile in pedagiis animalium, Principem uoluisse hominem includi l. de quibus, & ibi Iacobi.de S.Geor.in fi.ff.de legi. Et si quis ultimo loco obliget bona sua omnia, non uidebitur obligare suppellectilia sibi necessaria Barto.in d.l. alumnos. Et tritam ad idem propositionem habemus, quòd nec in lege generali quid cōprehendi uidetur, quòd legislator non concessisset uerisimiliter, si interrogatus fuisset.l. tale pactum.§.fi.ff. de pac.

Tertio, & ultimo dubium faciebat
17 † quia genus (vt dicebam aliàs) restrictionem non recipit, fauore publicæ utilitatis.l.3.§.is quoq; & ibi Bar.ad Sylla. not.in.l.i.ff.de iusti.& iu. Bald. in .l.cum mulier, colum.5.ff.solu.mat.& comprehenduntur etiam inhabiles, ut inquit Bal.in statut.in uerbo castrum, in prin. sed publicè interest, ut delicta puniantur, ad uulgaria.l.ita uulneratus .ff.ad legem Aqui. c.ut famæ, de sen. excom. ergo. Sol. regula procedit in casibus à iure expressis, ut in simili respōdet Bar. in.l.quòd Nerua, colum.6.ff.depo. quorum hîc unus non est, ergo non ob.l. patre furioso.ff.de his qui sunt sui uel alie. iu.& fuit solu. Gerar. Pe.sanc.in singu.13 l.si quis in graui, in fi. Aliter respondet etiam, & melius Alex.in.l.si ab hostibus, colum. 2. ff. solu. ma. quod adhuc uera sit regula, si actus sit licitus, aliàs secus, uerum causa delegabilis non est, nec licitus delegationis actus, nec per inhabilem explicabilis, ergo. Et quia plus est, si restringitur ad habiles, ubi de religionis fauore agitur.l. i. C. de sacrosanc.ec. pari ratione restringetur hoc casu, maximè quando non est causa, qua delegatio fieri debeat, cum per habiles posset expediri.

Et ideo errare uidentur magistratus &c. q̄ est illatio ad regulam. Quam subīde etiam probat per arg. à contrario. Vltimo loco ponendo exemplum regulæ, & illationis, iuxta diuisionem Barto. optimum.

Decidendi autem ratio communis ē,
18 cum qua pro nunc transibimus, dicturi
fusius infra si oportuerit, quia uidetur e-
lecta industria personæ, & quia lex ual-
de confidit de maioribus magistratibus
l.liquet, in fi.C.de summa tri.& fi.catho.
l.i.in fi.ff.de offi.præfec.præto.Cy.in.l.i.
colum.ulti.C.qui pro sua iu. Dicit e-
tiam Saly.in.l.ad inuidiā.C. quòd met.
cau.quòd ob dignitatem nō est præsum
ptio contra eos mali faciendi, sed boni.
Immò quòd concurrit duplex præsum-
ptio, naturæ.l. merito .ff. pro so.& acci-
dentis, idest dignitas. Et in simili Bald.
consi.275.quòd pro regula, colum.i. &
2.uolum.2.quòd id quòd conceditur ali
cui, propter singularem industriam, re-
tinetur, & sui natura non est transmis-
sibile.

Dubium rursus (& modo nunc regu
lam affirmatiuam prosequor) faciebat
19 † quia multa sunt, quæ iure magistratus
competunt, nec tamen possunt delega
ri, & præcipue (vt alia de industria omit-
tamus, breuitatis gratia & quia dicemus
etiam infra loco suo) tutoris datio. l. ius
dandi.ff.de tu.& cu.da.ab his.l. nec man
dante, eo.ti.l.2.infra eo.& not.in glo.mā
dare, hic. Pro solu.dici potest; id esse,
ne dum q̄a competat iure magistratus,
& ratione iurisdictionis, uerum etiam
quia officium ita à iure est specialiter de
signatum, vt nec possit delegari, nec p-
rogari circa dationem iurisdictio.l. mu-
to.§. tutoris datio.ff. de tute. Bald. pul-
chrè in.l.propter magistratum.ff. de ex-
cu.tu. Et adde insuper, quòd nec po-
test compromitti, secundum Barto.in.l.
prætor.ff.de tuto.& cu.dat.ab his.quem
uide omninò; quia dici poterat breuiter
delegari non posse, quoniam est mixti
imperii, ut infra & communis opi. Do-
cto.& quòd non competat proprie, per
modum iurisdictionis, tradit idem Bal.
in.l.scire oportet, in prin. ff. de excu. tu.
aliquid Ro.consi.299.in proposita con-
sultatione, colum.i.
20 Dubium etiam facit, † quia causæ li-
berales sunt simplicis iurisdictionis, &
tamen non delegantur.l. placet.C. de
peda.iudi.& quia casus, in quo iudex ex
sententia potest deuenire ad corporis
cruciatum, est simplicis iurisdictionis,
& tamen non potest delegari. Sed re-
sponderi potest, vt per Bar.in.l.imperiū
in primis duobus gradibus simplicis iu-
risdictionis infra de iu.o.iud.

Decidendi ratio est igitur, & huius re
21 gulæ quoq; † quia in minoribus magi-
stratibus cessat ratio prohibitiua, quo
ad maiores, ita ut ea cessante, delegatio
etiam eis permissa sit, ad uulga.l.adigere
.§.quamuis.ff. de iu. pa. c.cum cessante,
de ap.& cum causæ sint uiles, parum cu
rat lex, delegentur necne, inq; eis secun
dum Cur.locum habet generalis regu.
l.ita autem .§.gessisse .ff. de admi. tut. q̄
qui per alium facit, per se ipsum facere
uidetur, & malè, quia si generalis est,
locum habebit etiam in causis meri im-
perii.l.regula.§.si ff.de iu.& fac.igno.Re
plica, quòd generalis est in aliis casibus,
& uera, quando actus per alium legiti-
mè expediri potest.c.fi.§.fi.de offi. de. &
ibi Hosti.colum.2. sed merum imperiū
per alium legitime non expediretur, er-
go, & fusius in regu.qui per alium, de re
gu.iu.in 6.Et ad propositum causarum
uilium, & personarum, facit in argu.q̄
habetur in authen.nisi breuiores. C. de
sen. expe. re. & in.l. in seruorum.ff. de
pœn. iuncta doctrina Barto. in.l.i. in fi.
ff.co.

Post casum restat, ut ad notabilia cele
ri pergamus cursu, aliqua tamen scitu di
gna non prætermittentes; & primo q̄
licet nihil debeat à nobis addi, quando
lex determinate loquitur, quoniā eius
est glosare, cuius est condere.l.fi.C. de
legi.argumentum in.l.si uero.in.§.de ui
ro.ff.solu.mat.& quoniam ibi sistere de-
bemus, ubi lex figit pedem.l. si non fue-
rit, iuncta glo.pe.in.fi.ff.pro so.seruanda
etiam, quamuis dura.l.prospexit. ff. qui
& à quib.tradit Bald.consi.57. punctus
colum.2.uolum.5.qui dicit etiam consi.
288.pone colum.2.eo.lib. quòd sola le-
gis authoritas sufficit ad prohibendum
quàmuis in ea nulla sit ratio, & idem in
l.quia poterat.ff. ad treb. debet tamen

22 subauditio&c inuarit † si indeterminatè lo quatur .l.i.ff.de testa.l. fi. C. de libe.pte. firmat Bar.in.l.i.in repe.colum. 2. C. de sacrosanc.eccl.ex quo tunc plus dictum est,& minus scriptum.l.cum auus .ff. de cond.& de.& quoniam dixisset legis au thor, si uoluisset.l.tale pactum.§.fi.ff. de pac.l.Titius.§.Lucius.ff.de lib. & posth. & ipsemet philosophus Aristo.miraculum illud naturæ testatur his uerbis, emendetur omissum, quòd & legislator utiq; faceret, si è uestigio nobis adesset, & ad idem est melior tex.de iure, in.l.oratio, in fi.de sponsa.ibi, vt suppleatur quòd orationi deest, subauditio autem est uerbi, magistratibus maioribus, quæ cunq; tribuuntur, non transferri, mandata iurisdictione, quia delegari nõ possunt, ex quo specialiter &c.

Secundo ad idem non est prætermittendum, ꝙ licet uerbum quæcunq; uniuersale sit, restringitur tamen ad causas
23 † meri & mixti imperii in lege ista, nec ab re, quoniam non simpliciter profertur, sed cum aliquo adiuncto, sic, Quæcunq; specialiter lege, uel Senatus consulto, uel Principum constitutione tribuuntur, nec aliter intelligi potest, facit quòd in simili habetur, in .l.i. C. nè Christia.man.coniuncta decretali 2. de iudæ.& per Bald. in.l. ab hostibus.C.de capti.Simile est adhuc in uerbo quando cunq; c.i.&ibi Bal.de feu.dato in ui.leg. commis.in usib.& in uerbo perpetuò .l. i.ff.pro socio utrunq; Ro.in.l.si finita, in .§.postea.ff.de dam.infec. & hoc ẽ quòd dicitur in.l.2.in.§.prætor ait in .fi. ff. qui satisda.co.quòd uerba uniuersalia, non semper uniuersaliter operantur.

Tertio, quòd quàmuis illatio, ut sit
24 bona, esse debeat † ex præmissis .l. qui ad certum.ff.de ac.emp.l.Stichum.§.naturalis .ff.de solu.l. Papinianus exuli .ff. de mino .l. titia .§. idem respondit .ff. de verbo.ob.tradit Bal.consi.3.per statutum, ad fi.uolum. 2. hîc autem nõ fit ex pmissis,& tamen bona fit, ibi. Et ideo errare uidentur magistratus &c. quoniã est meri imperii,& nihilominus præmissa, in his, quæ sunt simplicis iurisdictionis loquuntur, ibi, Quæ uerò iure magistratus competunt &c. Sed pro solu. dici potest, quòd ex præmissis fit, habendo respectum ad regulam negatiuam, et immediatè quidem, quàmuis affirmatiua inter negatiuam & illationem sit media, argumentum in.l.sed si plures, in.§. in arrogato.ff.de uulga.& pu. sub. & in l.uxori,&ibi Bar.ff.de au.& ar.le.latè Areti.consi.6.uiso instrumento, colum pe. Clau.in.l.Gallus latius in .§. ille casus, colum.1.& 2.ff.de libe. & posthu. perinde ac si media non esset.l.duos reos.§.fi. ff.de duo.re.l.continuus.ff.de uerbo.ob.

Quarto non est prætermittendum, quàmuis affirmatiua demonstratio, sit
25 negatiua potior † ut inquit philosophus primo posterio. quòd tamen Aemilius Papi.hic, author legis nostræ, non obseruauit, sed potius fecit totum contrariũ, cœpit enim hoc ipsum, de quo agitur, prius demonstrare, per regulam negatiuam, & malè, quia non est sine affirmatione etiam negatio.l.3. C. quib. ad lib. procla.non li. Pro solu. dicas, ut dixi in aliis lectu. Vel & nouissimè, quòd obiectum uerum sit, secundum Dialecticos, cuius disciplinæ lex est huiusmodi in negatione & affirmatione consistens, verum iuris peritia Dialecticæ non subiicitur.l.si is qui ducenta.§. utrum, & ibi Pau. de Cast.in prin.ff.de reb.dub. ergò parum curandum ẽ, uel à negatiua, uel ab affirmatiua principium sumatur. Et quia aliter intelligitur, quòd affirmatiua sit negatiua potior, & quando quis unum disceptãdo affirmat, aduersarius uero negat, nos autem in uno, eodemq; legislatore decidente, vel quòd regulam negatiuam affirmatiua omninò præcedant uerba, causas meri imperii scilicet specialiter & expresse, ac in priuilegium maioribus iudicibus concessas esse, & hac de re delegari non posse, aliàs autẽ sic, quia competunt iure magistratus, ꝙ & in summario quoq; dicit Barto.supra & omnia erunt plana.

Quinto prætermittendum non est,
26 quàmuis dicat tex. † & ideo errare uidentur magistratus &c. inferendo ex regula

negatiua vt supra quòd tamẽ idem est, ac si dixisset Iuriscon.quòd errant, iuxta not.in.l.naturaliter in prin. per Aret. Ias.& cæteri .ff.de acqui.po.& optimè ꝓbatur in simili in.l.pleriq;. ff.de i ius uo. & in.l.posthumus, et ibi Albe.in princ. ff.de iniuſ.testa.et in.l.quid tamen,in .§. si arbiter. ff.de arbi.et in.l.diui fratres, in .§.i.ff.de lib.cau. Barto. egregiè in .l.i.in prin.ff.de uen. inspi. signanter et ferè in terminis,ꝙ tantum est dicere ibi pariter mulierem prægnantem uideri, quantũ est dicere,quòd sit prægnans. Et cum errent,ad propositum, error iuris ẽ, nec errantes excusat.l.i.l.error.l.regula.ff. de iu.et fac.igno.l.iuris ignorantiam .C. q. admi.Barto.in.l.non fatetur,colum.2.in fi.ff.de confe. Considerando maximè personas errantium, quibus minus est ignoscendum.l.2.§.seruius autem Sulpitius.ff.de ori.iu.l. Domitius labeo.ff. de testa.l.professio.C.de mu.pa.lib.x.egregiè Ro.conf.130.circa primum,in fi.Bar. in.l.i.C.qui et aduer.quos, et in l.sed & reprobari in prin.ff. de execu. tu. quòd si minor allegat se læsum, & Doctor sit, non restituitur, plura Barba.more suo in prohe.cle.col.5.

Sexto non prætermitimus licet du-
27 bitatiuè † loquatur, ibi, et si quæ sunt aliæ similes iuxta illud Poetæ Aenei.2.

„ Dij „ si qua pietas est cœlo, quæ talia curet.

„ Persoluant grates dignas etc. Et probatur in.l.in summa in.§.i.ff.de re iudi. ibi usuræ si quæ sunt, præstenrur,et in.l. argumento melius in.§.mũdus muliebris

„ ibi et si qua similia dici possunt.ff.de au. et ar.le.et in l.deniq; .ff.de pigno.Quòd tamen similes sunt,quarum exercitationem habent magistratus l.j.ff.de pub.iudi.Vel quòd sit modus loquendi, et p̃supponatur omninò, quòd similes sint aliæ,iuxta illud rursum. Si Deus est animus. Si me amas. Si mei apud te aliquid curæ est, et plura huiusmodi sunt, non referenda aliter, breuitatis gratia. Nec potest concludens ratio assignari, quare sic exemplificauerit in lege iulia de adulteriis, cum tamen aliæ (vt diximus) sint, & ordine Iuriscon. prima in.d.l.i.de pub.iudi. lex iulia maiestatis,nisi dicamus, id fecisse, quoniã aliis est crimen enormius .l.auxilium.§. in delictis, iuncta glo.ff.de mino. l.i. C. de quæstio.l.transigere.C.de transac.

Septimo & ultimo (aliàs enim diximus satis in aliis lect. & multa dicemus infra)omittendum minimè censuimus, quòd cũ misterio in fi.prætoris mentio
28 † facta est & si sit in gradu spectabilium, ut supra quia alio honorabiliori titulo cohonestarum quoq; legimus,quo Prĩceps,& Deus, tribus locis probandum si reddantur tamen singula singulis,in.l.

„ si familia infra de iu. o. iud.ibi fortasse,

„ quia contempta maiestas prætoris uin-

„ dicatur & in.l.pe.ff.de iusti.& iu.& in ꝓ

„ he.insti.in prin.ibi imperatoriam maie-

„ statem &c. Et in.l.non distinguemus,in

„ .§.sacerdotio.ff.de arbi.ibi,Id enim non

„ tantum honori personarum, sed & maiestatis Dei indulgerur,pulchrè Bal.cõf. 59.licet eleganter in prin.uolum.i. Vel quia sui natura uerbum generale est .l. ubicunq; .ff.de regu.iu.& ideo uana uideretur dubitatio doctorum an habeat cognitionem,criminum,de quo tamen late infra loco suo.

Primum not.quòd colligunt omnes
29 clarum est,quod causæ meri imperii † delegari non possunt, idemq; in .l. nemo pōt .ff. de regu. iu.quæ & si de gladii potestate loquatur, uirtualiter tamen merum imperium intelligit .l. imperium infra de iu.o.iud. Clarior ratio ut supra in casus figuratione declarauimus, quàm ex alio etiam cõprobo, quòd ad literam dicit text. ferè ad idem in .§. audient quoq;,in authen.de desen.ciui. qa omnis gens sub maiori iudice constituta,maiorem etiam sentit prouidentiam. Et quòd sit uerum, ẽt ostendirur ex eo, quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis .l.quæsitum .§. deniq; ff.de fun.instruc. sed hic excipitur casus absentiæ,ut infra quem tamen aliter inducit Iuriscon.ergò. Immò dicit Bal. conf.131.casus est,colum.i.uolum.i.ꝙ officium exceptionis est regulam confirmare

mare,& consi.192.quidam,ad fi.uolum. 5. quòd si generalis regula præponatur speciei, ut hic, limitatur per speciem, quòdq; natura speciei suppositæ, est declarare & determinare genus. An modo exceptio excludat casus similes, non disputo,quia non est tempus, conclude pro nunc,quòd non, quia non est iuncta cum dictione taxatiua.l.i.ubi glo.C. de condic.inde. Abb.in.c. quoniam frequenter, ut li. non contes. Staphi. pulchrè in tracta. de ui.& effec. clau. fo. *69.* num.32.

Sed Videtur, quòd nec regula sit uera, nec ratio non regula, quia patri in speciale priuilegium concessum est, ut posit filiam,in adulterio inuentam,occidere, & adulterum simul.l. quòd ait lex.ff.ad legem iuli.de adul. & sic in terminis exempli, de quo supra & in uersi: & ideo errare uidentur &c. Et tamen hoc ipsum filio mandari potest.l. Gracus.C.ad legem iul.de adult. Cui difficultati, quæ fuit Pau. Pici, respondet Cur.illud ideo esse, quia pater & filius censetur vna eademq; persona.l.fi.C.de impube.uulga. Quæ responsio satis friuola est,cum id iuris fictione inductũ sit,& non uere.d.l.fi.ponderando uerbũ intelliguntur.l.intelligendus.ff.de uerb. si. ergò non ea ratione demandari filio potuisse dicemus. Et quia solo iure ciuili,tales censentur, non iuregentium, Barto.in.l.frater à fratre, col.4.ff. de condic.ind.& in.l.ex facto,in 3.ff.de uulg. et pub.sub. Et quia non est uerũ istud rursum per omnia, sed quo ad quid tãtum idem Bar.in.l.si dubitet,in.§.fi.ff.de fide iu.in prin.Præterea(ꝙ non dixi aliàs) licet de patre confidat lex .l. nec in ea, in fi.ff.ad legem iu. de adul. & hac ratione ipsi permittat istud, non tamẽ permittit filio,ergò nec mandari eidem potuit. Sol.igitur uera est,ꝙ ibi non sit id specialiter & in speciale priuilegium concessum patri, quia sic non esset lex, ꝓbens occasionem delinquendi .c. erit autem lex 4.d.sed sub dissimulatione quadam permissum, ut in concubinatu dicimus & in usuris .l.in concubinatu .ff. de concubi.l.eos.C.de usu.Bar.in.l.cunctos populos.C.de sum.tri.& fi.ca,quia difficile est tam iustum dolorem temperare.l.si adulterium cum incestu.§.imperatores. ff.ad legem iu.de adu.l.codicillis.§.pe.ff. de lega.2.Bal.in.c.ex parte, in 2. colu.de consue.& in.l.in pecuniariis, in pe.ff.de fer.&con.176.Cecilia.col.2.uol.i.& cõs. 277.in causa, in prin. lib. 5. ergò nec ad propositum,an id posit filio demandari, quoniã impunè factum ibi ponitur, uel à patre commissum sit facinus,uel à filio,qui patri paruit adulterio acclamãti,argu.in.l.4.ff.ad legem aqui.id ẽt non occludentes calamo,potuisse fieri, quia iniuria facta patri, dicitur etiam facta filio.l.i.§.& si fortè.§.usq; adeo .l. sed si unius.§.filiofamilias.ff.de iniu.Gramma. deci.23.dum fuisset, nu.i. & est arg.in.l. ut uim,ibi, Nam quòd quisq; ob tutelã sui corporis fecerit &c. ff.de iusti. & iu. declarando,ut per Bald.in.l.i.col.pe. C. unde ui. Ego in tracta.de soluen.argu. uersi.51.

Et hæc etiam, quo ad rationem ipsã possunt considerari,sed specialius arguentes,uidetur dicendum,ꝙ nec ipsa bona sit,ex alio, quàmuis cõiter teneatur, quia,ea attenta, non deberet ẽt delegatio fieri posse,in casu absentiæ.l. inter artifices.ff.de sol.l.mandatũ .ff. man.Ang. in rub.ff.de iusti. & iu. & in.l.cum debitore.ff.rem rat.ha.& tamen fit,ut infra. Sol.ex causa superuenientis necessitatis etiam ꝙ sit electa industria ꝑsonæ,lexq; de maioribus confidat magistratibus, plusquam de aliis, & maiorem prouidentiam sentiamus, delegatio fieri potest, aliàs dicta ratione, & ex prædictis, non,ita Bar.in.l.continuus,in.§.si ab eo ff.de uerbo.ob. vbi not. q. aduocati ponit, an posit seruire per substitutum, & hinc est,quòd etiam Doctor legens, cuius personæ industria electa est, non potest legere per substitutum, & tamen in casu legit, non dico si sit illustris, quia legerit annis xx. vt dicebam nudius tertius, & uidetur probari in.l.quis quis .C. de epis. & cle. quicquid aliàs dixerim ego,in aliis lectu.& si sit consue

tudo in loco, ut per Abb. in c. cū M, Ferrariēsis col. 2. de const. sed rōne superuenientis necessitatis, ut sup. l. nemo est q nesciat, & ibi per Bar. & Doct. ff. de duo. re. clarius Bal. in l. i. in §. nec aūt. C, de cadu. tol. not. Seue. in tract. de debi. suspec. in 3. q. prin. in 2. col. & nimirum, quia necessitas legi subiecta non est, ad uulga. l. i. ff. de offi. consu. c. consilium, de obser. ieiu. l. 4. §. fi. ff. de offi. procon. immò ꝙ in quacunq; prohibitione, licet generali, semper necessitatis actus exceptuatus uidetur. l. i. ff. de fun. do. l. alienationes. ff. fa. hæ.

Verum instatur adhuc, quia esto ꝙ de iure canonico causæ meri imperii sīt delegabiles, & q cquid cognoscibile, id delegabile. c. quod sedem, de offi. ordi. ubi glo. cōitet approbata, similis in. c. in archiepiscopatu, de rap. & in. c. illud 23. q. 4. & in. c. potest quis, de regu. iu. in. 6. nō sunt tamen vbi electa est industria personæ. c. fi. de offi. de. etiam in casu necessitatis. c. si pro debilitate, eo. ti. Replicatur, ꝙ immò est regu. in. d. c. si pro debilitate, quòd liceat ex causa necessitatis, nisi sit negocium huiusmodi, ut omninò præsentiam requirat delegantis, & sic (vt dicebam supra) exceptio firmabit regulā in casibus non exceptuatis, nec obstabit & ita declarat etiam Deciānsra num. 72. negotium autem præsentiam requirens est inquisitio maximè excessuū, uel prælati prouisio, & susius ut in. d. locis not. & ita tenendum est.

Et si ad materiam dubitetur, quare
30 † de iure canonico delegatio permissa sit, quòd etiam ponit Bart. in tract. differen. iu. ci. & cano. col. 3. Respondetur hic per Cur. nu. 27. quòd hoc ideo sit, quia non curat merum imperium, consistens in gladii potestate. c. sententiam sanguinis, ne cle. uel mo. Et male, quoniam loco ipsius est degradatio & traditio curiæ seculari. c. degradatio, de pœn. in 6. c. cū non ab homine, de iudi. declarat Abb. in d. c. quòd sedes, col. pe. & dicemus in. l. imperium, de iu. o. iud. licet ergo nō curet directò & principaliter, curat nihilominus per indirectum, mō prædicto, ac gu. in. l. si eum, in. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Tamen aduerte, quia ultra eū, hoc sensisse uidetur glo. in. d. c. in archiepiscopatu. Et declara aliter, q. d. iure per missa est, quia (vt dixi) q cquid est cognoscibile, est delegabile, ꝙq; iudiciū sanguinis delegat prælatus, si iurisdictionē habeat temporalem, quoniā aliàs efficeretur irregularis: non curat ergò gladii potestatem, quia non pōt iudicare d. c. sententiam sanguinis. c. clericis, eo. ti. & est arg. in. c. fi. de consecra. ec. uel alta. & licet ei directò cognitio prohibita sit, non tamen est prohibita per indirectum, ut in exemplis, de quibus sup. & ad propositū declaratio hæc probatur in. c. fi. ubi not. tex. ne cleri. uel mo. in. 6. per quem multa dicit Io. de Ana. in. d. c. in archiepiscopatu col. 1. & 3. & dictu mirabile est, ꝙ possit per alium facere, quòd nō potest per se ipsum, ut not. in regu. potest quis, de regul. iu. in. 6. Sed quæritur, quare effundentes sanguinem, efficerentur irregulares, & quare prælatus de sanguine non cognoscit, responde, quia exemplo Christi, debent pati potius suum effundi, q̄ effundere alienum, vnde scriptum est
» de Dauid, Non ædificabis mihi tem-
» plum, quia uir sanguinis es, ita Bal. cōs. 439. ad bellum in prin. uol. 5.

Sed iterum insisto, & uidetur quòd
31 uana † sit prorsus disputatio, quoniam hodie, ex consuetudine, fit delegatio, etiam quo ad pœnam ultimi supplicii, ut hic per Albe. in pe. colum. & Deci. in glo. posit ad fi. nu. 69. quos simpliciter refert & sequitur Cagn. olim collega noster, in. l. nemo pōt in fi. ff. de reg. iu. & traditēt Ang. in. l. cū ꝑtor, in. §. i. ff. de iudi. Respōde uanā nō esse, quoniā consuetudo non est generalis, sed tantū ultra mōtes, immò abusus, & non consuetudo, ut idē Albe. testatur in loco præallega. nec Doctori hoc ipsum dicenti, ēt est credendum, de quo tamen per Bar. in. l. de quibus, in repe. num. 21. ff. de legi. & dato quòd esset consuetudo, & generalis quidem, adhuc disputatio uana dici non debet, ut in simili de legibus abrogatis not. in. l. fi. ff. ad legem Cor. de fal. qua-

quarum cognitio nobis etiã necessaria ẽ & utilis. c. fuerunt 7. dis. glo. in. c. si Romanorum 19. dis. & in. l. i. in prin. C. de lati. lib. tol. & in. l. i. in fi. ff. de coniungen. cũ eman. libe. & in. §. hunc igitur. C. de iust. Co. confir. ubi ego in collectane. multa. & optimè facit tex. in. §. i. insti. de testa. in illis uerbis, ut nihil antiquitatis penitus ignoretur, quàmuis ad decisionem causarũ regulariter non allegẽtur, & si quis contrarium faciat, incidit in crimẽ legis Corn. de fal. d. l. fi. ff. ad legẽ Cor. de fal.

Minus dubitationis rursum habere uidetur, quòd ex secunda regula colligitur, quòd quæ competunt iure magistratus, & sunt iurisdictionis simplicis
32 † possunt delegari. Et probatur, quia si hæc est reg. affirmatiua, superior uero negatiua, si in speciale priuilegium id, de quo ibi, concessum est, & maioribus magistratibus quidem, nec ista ratione potest delegari, non est ratio, cur delegatio non sit minoribus, hoc casu permissa, & indicant uerba illa, quæ uero, aduersatiua præcedentibus. l. sed si lege, in pri. ff. de peti. hæ. l. hoc amplius. §. de his autem, & ibi Bart. ff. de dam. insec. qui idem dicit etiam in. l. prætoriæ in. §. sed si unus, colum. i. ff. de præto. sti. & in. l. quusum fructum. ff. de uerbo. ob. Bal. consi. 421. super eo, colum. i. uolum. 3. & quod diuersitatẽ significet in eo, ad quod aduersatur, firmat Are. con. 64. diligenter, col. 4.

Sed quomodo aduersari præcedentibus potest, cum loquatur hæc regula de simplici iurisdictione, deq; competentibus magistratus iure, illa uerò, de mero imperio, deq; his, quæ specialiter lege, Senatuscon. aut constitutione Principũ tribuuntur. l. mariti. §. fi. & ibi Bar. ff. ad legẽ iu. de adul. ubi aduersatiua, quæ aduersatur pcedentibus, dẽt aduersari his, quæ sunt eiusdẽ generis, ideq; dicit Cy. in authen. sacramenta puberũ, in pri. C. si aduer. uen. Alex. in. l. filius à patre, in 14. col. ff. de lib. & posth. Ias. in. l. iurisgentiũ, in. §. quinimmò, col. 4. ff. de pac. & i. l. uinum in 12. ff. si cer. pe. exemplũ scholares student, Petrus autem ludit, si intelligatur de Petro scholari, benè aduersabitur, aliàs non ut in. d. locis, & nouissimè hoc modo etiam exemplificat idem Ias. in. l. i. in prin. col. 3. ff. ne quis eum qui, & ita communiter tenetur. Pro solu. breuiter dici potest, quòd eiusdem generis satis esse uideantur, cum de delegatione in utraq; regu. tractetur, possintq; delegari competentia iure magistratus à minoribus, ex quo non delegantur ea, quæ maioribus specialiter tribuuntur, ut supra nec uideo quòd possit aliter responderi. Est uerum, quòd Fulgo. contrarium sentit, his non ob. in speciale priuilegium, maioribus magistratibus reseruatũ fuisse, non solum, ut ipsi causas meri imperii iudicarent, easq; non delegarent, uerum etiam quòd delegarent, seu mandarent, quæ sunt simplicis iurisdictionis. Morus per tex. in. l. eum qui infra de iu. o. iud. ubi ad literam dicitur, eum qui iudicare habet, magistratum esse oportere quòd postea in proconsule, uel prætore exemplificat, & probatur, quia si de magistratu mentionem faceret Iuriscõ. simpliciter, in potiori significatu etiam intelligi deberet. l. i. §. qui ĩ perpetuũ. ff. si ager. uec. uel emphy. pe. ergò multò magis. d. casu. Secũdo per tex. in. l. cũ ptorĩ. §. i. ubi eadem met exempla subiiciuntur, quòd scilicet et iudicem dare possunt, quibus à lege, Senatuscon. uel constitutione Principum concessum est, sicuti (inquit) Proconsul, præfectus urbis, & propter uim imperii, cæteri Romæ magistratus, ergò minoribus uidebitur denegatũ. Tertio & ultimo, uidetur casus ĩ l. fi. C. de ped. iud. ubi p̃sidibus puinciarum potestas hæc solis, delegandi data esse uidetur, & pedaneos iudices constituendi, ergò non magistratibus minoribus aliàs (ut dicebamus oretenus ĩ figuratione casus) dubio pcul maius eẽt priuilegiũ istorũ, quàm maiorũ ijq; deterioris cõditionis, quàm illi, nõ dicendũ, ut in simili habetur. in. l. nõ solũ. ff. de noxa. & sic, ad ppositũ redeuntes, sentit idẽ Fulg. quòd quæ sunt simplicis iurisdictionis à maioribus magistratibus etiam delegẽtur, quibus in speciale priuilegium, hoc ipsum quoq; concessum sit non aliis, & ut supra latius.

Quòd si teneremus, & uerum esset, mille iura destruerentur. Primo enim dicitur hic, q iure magistratus cōpetētia delegantur, sed iure magistratus municipales iurisdictionem habent, ergò delegant, deq; ipsis intelligitur in uersic. isto, vt sic à præcedenti differat, eidemq; aduersetur, quòd cum satis probatum fuerit supra non repeto. Idemq; & clarius in.l.fi.ff.quis & à quo.ubi delegatio fieri potest à magistratibus populi Romani, cuiuscunq; ordinis, ergò & à municipalibus.l.2.ibi, cuiuscunq; præfecturæ.C.de spot.l.dies festos, in fi. inq; illis uerbis pariter, cuiuscunq; iudicis apparitor.C.de fer.l.possunt, in princ. C. de his qui ad eccl.confu.l. nemo potest.ff. de regu.iu.dixi in.l.imperium inf. de iu. o.iud. Et etiam in.l.ea quæ.ff. ad municipa. vbi q magis imperii sunt quàm iurisdictionis, magistratus municipalis facere non potest, ergò ea, quæ iuris dictionis simpliciter sic, & sic iudicem dare, & profectò, si secundum opi. Fulgo. hunc tex. ita intelligeremus, esset sine controuersia de indubitabili, quoniam nemini dubium est, si maiores magistratus phibiti sunt causas meri imperii delegare, quòd non prohibentur delegare eas, quæ sunt iurisdictionis simplicis sed non quòd in speciale priuilegium hoc ipsum eisdem concessum sit, cæteris autem denegatum. Et ad idem facit etiam, quia iure magistratus competit, tutorem dare, & præbere authoritatem manumittentibus, ut in.l.ius dandi ff.de tu.&cu.dat.ab his, & in.l.2.infra eo. nec possunt hæc delegari, ut infra ergò regulariter secus. Et quia plus est habere modicam cohercionem, ex quo est meri imperii, quàm iudicem dare, sed magistratibus municipalibus non denegatur modica cohercio .l. magistratibus infra de iu.o.iud. ergò & iudicem dabit. Et quia si propter grauitatem causæ, & personarum dignitatem, prohibita est delegatio, ut supra necessario sequitur, quòd permissa sit magistratibus minoribus, quos parum curat lex .l. placet .C. de peda.iudi.& minus si causas, sibi iure magistratus competentes, delegant, & quia hoc idem dixisset Iuriscon.vt dixit de causis meri imperii, quod cum non fecerit, nec à nobis dicendum est.l.si uerò.§.de uiro.ff.solu.ma.l.si seruum.§. nō dixit prætor.ff.de acqui.hæ.l.unica.§.fin autem uer.fin.uero .C.de cadu.tol.& ita sine dubio tenendum existimo.

Nec ob.contraria, non primum quia loquitur etiam in magistratibus municipalibus, exemplaq; Proconsulis, & prætoris, ad dictum proximius referuntur, idest ad eos, qui sint in aliqua potestate, idest qui habeant merum imperium, ut non possint iudicare iubere, eo die quo priuati futuri sint, & sic concordat, quòd etiam municipalis delegei, nec sit hoc idem in speciale priuilegium, ut merum imperium maioribus magistratibus concessum, & est uerus sensus illius literæ.

Non ob.secundum cuius mentio etiam facta est supra licet ad aliud, quia possumus sustinendo communem opi. & intellectum ad tex.nostrum responderé, quòd sub uerbo cæterorum, magistratus etiam municipales comprehendantur .l. cæterorum .ff.de uerbo.si.c.vt constitueretur, iuncta glo.50.d.& consonat, vt post specialia verba & exempla generale aliud omnes magistratus comprehendens, subiiciatur .l. si seruus seruum .§.inquit lex.ff.ad legem aqui. Tamen ob.vt dicebam in rub. text. in.l. eandem, in prin.ff.de duob.re. & in .l. 3. in.§.i.hac.ff.commo. & in .c. Christus.i. q.i.& aliter hac de re est respondendum quòd licet maiores magistratus possint iudicem dare, non propterea est minoribus denegatum, ex quo hoc idem ipsis in speciale priuilegiū concessum, ut merū imperiū, de quo hîc, nō reperitur.

Non deniq; tertium & ultimum, q a benè dicit, quòd præsides prouinciarū de causis vilibus non cognoscunt, & possint si uelint .l.2.eo.ti.quodq; pedaneos iudices constituunt, sed q in speciale priuilegiū ipsis solis hoc idē fuerit cōcessum non, ergo nec minoribus magistratibus denegatū. Nec officit ad idem, q maiores

maiores essent deterioris conditionis, q̃ minores, quia non est uerum, ut ostensum est, ex quo non delegant, propter ꝑsonarum dignitatem, ubi in his aliàs uti litas quædam comparatiuè, & inferioritas considerabilis est, vel dic, quòd non sunt, ex alio, deterioris cõditionis, quia & ipsi pariter delegant, si uolunt, quæ sunt simplicis iurisdictionis, & dant iudices. d. l. 2. d. l. fi. C. de peda. iudi. & hæc quo ad istud secundum not. etiam sufficiant.

Colligitur etiam ex isto text. tertio (quo ad id enim, quòd Doct. disputãt, an delegatus à lege ciuili, sit ordinarius nec nè, non insisto, quia uera est gl. Bar. dum text. dicit delegatam, idest concessam exponentis. Vel legamus ut in pan dectis, & cessabit omnis disputatio, non delegatam, sed delatam) quòd argumen tùm à contrario sensu, fortissimum est,
33 † in iure, non alia ratione, nisi ista, qa ita dicit Iuriscon. met, & uenit ex ipsa le ge propriè, & non interpretatiuè, sicuti etiam in iuribus, per Doct. hic allega. legitur, dixi ego latè in aliis lectu. & fortissimum nouissimè, quia non facilè ex pugnari potest, vel & melius, quia mul tum roboris ac uirtutis habeat, ex quo procedit generaliter in quacunq; dispositione ut infra. Quòd etiam fortissimũ adhuc, idest uberem & copiosum dicere possumus, iuxta illud Plau. dicentis mu lierem in forti familia despõsatam, idest
„ diuite & copiosa, his uerbis: Nequeo
„ mirari satis, cum sororem despondisse suam, in tam fortem familiam.

Sed quòd proprie, & uerè ueniat ex lege probatur, quia uenit ex mente ipsius, quod autem uenit ex mente legis, dicitur propriè uenire. l. nominis, & rei. §. uerbum ex legibus. ff. de uerb. si. tradit Alex. in. l. curatoris, pulchrè colum. 2. C. de nego. gest. & ibi Bart. ante eum, idem Bar. in. l. i. colum. 2. ff. de no. o. nun. tex. optimus in. l. ait prætor, in. §. i. ubi rursum Bar. Ange. & Imo. ff. eo. R ui. præcep. in tub. solu. ma. num. 5. idem Barto. in. l. sed sciendum. ff. ad legem Pompe. de par. ergo & ex ipsis uerbis, mentem declarantibus, ut hic, & in. l. labeo, in. §. idem Tubero. ff. de sup. le. & in terminis in. c. humanum genus i. dis. deducendo, ut deducit Sicu. in. c. nullus, colum. 9. de fo. compe. hoc modo, Quæcunq; uultis, ut faciant homines uobis, & uos eadem facite illis. Matth. c. 7. ergò à contra rio, quòd tibi non uis fieri aliis fecisse caueto.

Ad idem facit & secundo, quia interpretatio legis intrinseca, & substantialis lex est. d. §. uerbũ ex legibus, hic est Aemilii Papi. interpretatio talis, ergò ex le ge propriè & immediatè argumentum uenire dicetur. Et ad idem, quia lex nõ potest corrigi, nisi corrigatur expressè. l. fi. C. de indic. uidui. tol. ibi legem vi scelliam expresse corrigentes, cum uulga. & tamẽ corrigitur per argumentum à contrario, authen. Diaconissam. C. de ep. & cle. ubi per argumentum à contra rio corrigitur. l. nulla. C. eo. ergò ꝓpriè & non ex coniecturis, uenire dicetur.

Vltimo, quia statuta sunt stricti iuris, sententia, & contractus, de statuto probatur in. l. quòd constitutum, & ibi Bar. ff. de mili. testa. Bald. consi. 398. punctus, colum. 2. uolu. 3. de sententia, in. l. fi. C. si plu. una. sen. Bar. in. l. centesimis, in. §. fi. colum. 2. ff. de verbo. ob. de contractibus in. l. quicquid ad stringendæ. ff. de uerb. ob. uerum in statutis, sententia & contractibus locum habet, ut suo loco dice mus, ergò uerè & propriè uenire dicetur, & nõ interpretatiuè, quoniam aliàs locum in eis nõ haberet, vulga. l. 3. §. hæc uerba, cum similibus. ff. de nego. gest. c. in nostra, de iniur. Nihilominus Bar. hic, ad fi. num. 16. contrarium tenuit, q̃ immò sit intellectus subauditus & inter pretatiuus, & cum eo communiter cæteri. Et hoc ipsum maximè, quia dicitur in. l. apud antiquos, iuncta glo. C. de fur. & iuncta. l. i. ff. si tabu. testa. exta. Bart. in l. omnes populi, num. 61. de iusti. & iu. & ibi Bal. colum. pe. Vnde dicimus, q̃ per subauditos intellectus, & coniecturas, non debet induci legum correctio, idest per argumentum à contrario, glo. in. c. cupientes, in. §. quòd si per 20. de

elec.in.6.latè Iaſ.hic,Ro.pulchrè, conſ. 399.ut præſens,colum.2.pulchrius Grã ma.deci.92.in cauſa, num.14.

Secundo ad idem uidetur caſus, per Bar.allegatus hic,nu.præallega.in.l. pecuniam.ff.ſi cer.pe.ibi, tanquàm ſub cõtraria conditione &c.quæ dictio improprietatem notat.§. igitur, inſti.de pup. ſub.§.ſi uerò contigerit,in authen.ut cũ de ap.co.Bald.in.l.ſi pater,in.§.i.in prin. ff.de adop.ergò non propriè uenit, nec uerè ex lege proficiſci dicetur,idem Bar. in.d.l.omnes populi, & clarior ultimo loco in.l.ſi quis locuples, in fi.ff. de ma. teſta.ubi ad literam dicit, quòd ſenſus à contrario apertisſimus uidetur,ergò nõ propriè .l.i.§.deieciſſe autem uidetur.ff. de ui,& ui ar.c. qui per alium, de regu. iu.in.6.quẽ tex.etiam ſic intelligit Bart. in.d.l.omnes populi num.præallega. & in.l. ſi quis ex argentariis, in .§. an uerò colum.i.ff.de eden.inducit Sicu. in .d.c. nullus,colum.9.præalleg.de ſo. compe. & maximè mirandum eſt, quòd quis contrarium teneat, quoniam hoc idem magis explicitè dicitur,in.c.cum apoſtolica,de his quæ fi.à præla.ſi. con. capi. q. inditectè uenit,ergò non directè nec propriè,& cum ſint uerba legis clara,ab eiſdem recedere non oportet, uulga.l.ille, aut ille.§.cum in uerbis.ff.de lega. 3. l. ſi non fuerit, iuncta glo. pe.ff. pro ſo. c.in iſtis 4.d. Breuiter mihi placet opi. Bart. quia tex.ſunt adeo aperti,ut aliud teneri probabiliter non posſit, ex prædictis, quæ non ſine cauillo tollerentur.

Nec ob. quòd fortisſimum appelletur, quia propriè ueniat ex lege,ex quo his ſtantibus,non eſt uerum, & minus quia non facilè expugnari posſit, quia immò poteſt,vt per Docto.hic,nec ſemper ualet,ſecundum Bald.in.d.l. omnes populi,in pe.colum.per not.in.l.i.C.de agrico.& cenſi.lib.x.tradit glo.in.l.conuenticulam.C.de ep. & cle. ſed ex alio, quod latè oſtendi hic, in 3. lectu.anni 1543.in.4. not. nec repeto. Et minus quòd id quod uenit ex mente legis proprie uenire dicatur, quia uerba etiam requiruntur, ergò interpretatiuè aliàs, & non uerè,& ſi non credis,audi Iuriſcon. ſic ibi ad literam dicentem. Verbum ex legibus ſic accipiendum eſt,tam ex legũ ſententia,quàm ex uerbis.

Non ob.quòd interpretatio intrinſeca ſit,& ſubſtantialis, quia negatur rurſum, ex quo eſt Aemilii Papi.authoris, ita legem iuliam de ui,à contrario inter pretantis, argumentum planè apertisſimum, ex coniecturis uenire, & per interpretationem ipſius Iuriſcon. non autem (vt dicebatur)ex lege, & proprie quidem l.i.§.quàmuis.ff.de uen.inſpi.et ita etiam in.l.ex eo.ff.de teſti.& in.l. qui teſtamento,in.§.mulier.ff.de teſta. & in c.cum uirum, de regu. & tranſe. ad reli. quorum iurium inductio,facilè à morſibus Decij hic, defendi poteſt, ut nos aliàs,igitur non inſiſto. Et licet urgere uideatur dictum de correctione, quòd non ſit,niſi expreſſè, & eſt uerum, ueri uſq; quòd corrigatur .l.nulla, per auth. Diaconiſſam, & in corpore unde ſumitur.C. de ep. & cle. ſed falſum quòd id ſit per argu.à contrario ſenſu, quoniam tantum eſt dicere quòd minor annis 40 ordinari non posſit, quantum eſt quòd ante annos 40.nõ ordinetur,ſicuti olim non poterat, ante annos 50. caſus eſt in c. Diaconiſſam.27.q.i. & ibi glo. Archi. & omnes, & ſic directè corrigitur,& expreſſè. Vel reſponde aliter, ex his, quæ dicuntur per Iaſ.hic,colum.12.uer.limita iſtud quando ſtatutum, vel quòd ſit declaratoria potius iuris antiqui,ut hic, per Moder.Bono.colum. 22. ſed priores ſolu.ſolidiores ſunt,ut infra.

Non ob.vltimum, quia illud eſt,non quia argumentum huiuſmod. uerè, & proprie ex lege ſit,ſed quoniam ſtatutũ, ſententia,& contractus, rationabili acquieſcunt interpretationi, ut dicebam aliàs.l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.l.quàm uis,cum ſimilibus.ff. de in ius uo. & dic nouisſimè quòd hæc interpretatio neceſſaria eſt,& (ut dixi) probabilis, neceſſaria per punctum rationis, probabilis per uiam æquitatis.l.cum fundus.§. ſeruum ruum imprudens .ff. ſi cer. pe.Bal. conſi.411.quidam, colum.i.uolum.i.im

mò quòd interpretatio est spiritus scripturarum, inquit Aristo. 7. secreto. Dy. in regu. in argumentum, de regu. iu. in 6. Bal. consi. 275. quòd pro regula, col. 3. uolum. 2. & ita transeundum est, & dicendum amplius ex his, argumentum hoc ad propositum, appellari debere cōiecturale & fortissimum, vt inquit Iurisconsult. hic rationibus supra dictis, & etiam subtilissimum, quia magis intellectu discernitur, quàm sermonis adaptatione colligatur, ut in simili in. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & in. l. 3. C. de inoffi. testa. & in. l. cum anus. ff. de cond. & de. ad differentiam subtilis, quòd ex ui sermonis colligitur. l. debitor. ff. de uerbo. si. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de lega. 3. l. 1. C. de agricо. & cen. lib. x. & materialis, quando uerba legis, aut edicti, clara sunt. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. ibi, in re igitur dubia, melius ē uerbis edicti seruire, & ut per Bal. fusius declarantem, in. l. scire leges. ff. de legi. vel fortissimum, quia habeat (vt supra dictū est) multum roboris & uirtutis, seu diues & copiosum.

Vel fœdere distinctionis, uenire propriè ex lege dicamus, & quandoq; etiā per interpretationem (& quæ scribit Deci. hic declarabuntur) ut per Bart. in. d. l. omnes populi, præallega. num. 61. & Bald. in. d. l. apud antiquos, colum. 2. C. de fur.

Sed ad propositum, quòd argumentum à contrario sensu sumatur in iure, & ualeat, ultra tex. allegari solitos, ut supra facit etiam quòd habetur in. l. libertus, in. §. patris. ff. ad municipa. vbi filius incola alterius loci, nō sequitur domicilium accidentale etiam patris naturalis, ergò à contrario si non sit incola alterius loci, sequetur ipsum, ut per Bald. consi. 415. quia quæritur, colum. 2. uol. 5. & in. l. 2. ff. de decre. ab ordi. fa. ubi decreta non legitimo decurionum numero coacto, facta haud ualent, ergò à contrario, si sit legitimus ualebit, vt ibi per glo. & in. l. scimus. C. de admi. tu. Et in. l. 1. in §. item illud. ff. ad Sylla. ubi non potest haberi quæstio de familia, nisi constet aliquem occisum fuisse, ergo à contrario si constiterit, habebitur, ut ipsemet Iurisconsult. ibi dicit. Et in. l. ex tribus. C. de inoffi. testa. ubi pater potest filio instituto directo substituere infra tempora pubertatis, ergò à contrario post tempora pubertatis non poterit, ut arguit Alex. consi. 43. attenta, colum. 1. uolum. 2. & in. l. iurisgentium in §. prætor ait. ff. de pac. ubi ait prætor, pacta, quæ dolo malo inita non fuerint, seruabo, ergò à contrario, quæ dolo malo inita fuerint, non seruabit. Et in. l. cum non solum, in §. filiis autem. C. de bonisq; libe. vbi in casibus, in quibus quæritur ususfructus patri, filius testari non potest, ergò in casibus, in quibus non quæritur, poterit. l. 2. ff. ad Macedon. latè Zaneti. dispu. 1. in sacro, colum. 1. sed hoc non est uerum, quia resultaret legum correctio, ut postea subiicit ibidem, colum. 7. & benè, dicemusq; latius infra. Et nota, quòd inducitur sui natura, per dictionem si, ut hic, & in. d. l. si locuples. ff. de ma. testa. tradit Bal. notanter in. l. dictam legem, col. 1. C. de cond. ob. cau. & dicetur infra. Et est exemplum quia si beneficentia, est secundum naturam, à contrario iniuria erit naturæ repugnans.

Verum contra regulam hanc opponitur de. l. couenticulam. C. de ep. & clе. ubi conuenticulam extra ecclesiam, in priuatis ædibus celebrare, unicuiq; prohibitum est, & tamen à contrario in ecclesia non permittitur, idemq; in. c. cum ex iniuncto, de hære. fuitq; olim Romæ alioquin sodalium (sic enim conuenticulas appellabant) nomen criminosum lata etiam lege licinia contra sodalicia, idest coitiones huiusmodi, quæ fiebant ad corrumpenda suffragia popularia. l. sodales, & ibi Bude. Parisien. pulchrè. ff. de colleg. illic. Pro solu. dicendum est

34 † vt dicunt omnes, & præcipuè Ias. hic colum. 9. Bar. ante eum, num. 7. post Odof. & Cy. in. d. l. conuenticulam, quòd illud ideo ibi est, ex quo resultaret absurdum, prauus & absonus intellectus, subiiciuntq; esse hoc casu puerile argu. quasi in priuatis ædibus prohibita est, mul-

ro magis debet prohiberi in eccle-
sia, ne fides turbetur. Additq; Alex.
in apostil.ad Bart.in uerbo non ualet in
d.l.sodales,quòd in dubio hac de re præ
sumitur fieri semper ob malam causam
post Abb.in.c.fi.de testi.co.in fi. & benè
pœnaq; destructionis domorum est, fa-
cientibus,comminata, ut in.d.l.conuen
ticulam,& in.c.1. in .§. conuenticulam,
& ibi Bald. in prin.de pa.iu. fir.in usib.
feu.& est argumentum in.l.sicui,& in.l.
pe.C.de ædifi.priua. Immo quòd pro-
pter mala statuta etiam (& est perpetuò
notandum) collegium quoq; licitum
cassari potest, ut idem Bald. dicit in.d.§.
conuenticulam,& Bar.in præallega.l.so
dales,num.21.& probatur in.l.2.ff.de ex
traordi.cri.nonnihil ad propositum Ro.
consi.37.uiso puncto,colum.1. Sauilia.
consi.4.præsupponitur in prin. uolum.
1.& erit prima limitatio ad regulam.Vel
dic, quòd in.l.conuenticulam, illud sit
propter dictionem etiam, quæ impli-
cat, multominus licere id facere in ec-
clesia.c.decet,in prin.de immu.ec. in .6.
ut hic per docto.Contra quam opponi-
tur secundo de.l.cum nō solum .§. filiis
aut.C.de bonisq; libe. ubi in casibus in
q̄bus q̄ritur usufructus patri,filius testa
ri non potest, multoq; minus, à sensu
contrario in casibus in quibus non quæ
ritur,ut in profectitiis.l.pe.C.qui testa.
fa po.l.qui in potestate.ff.de testa.Barto.
in authen.ex causa,colum.14.C.de libe.
præte.Pro solu.breuiter respondent Scri
35 ben.adhuc eam aliter limitantes † quòd
nō sumitur.d.casu (ut etiam dixi supra)
q̄a corrigeretur decisio.d.l.pe. correctio
autem per subauditos intellectus indu-
ci non debet, idest per argumentum à
contrario,quòd huiusmodi est,secundū
gl.in.c.unico de æta.& qual.in.6.& in.c.
cupiētes in.§.quòd si per 20. de elec.eo.
lib.ergò,& facit quòd habetur in.l.fi. in
prin.C.de indic.ui. tol. tradit Sicu. in.c.
nullus,colum.7.de so.com.& alii hic,est
uerum, stante inductione primitus fa-
cta,quòd sumi posset, nec ex eo induce
retur correctio iuris communis,si in ca-
strensibus,uel quasi, exemplificaremus

quia in his non quæritur usufructus pa-
tri.d.l.2.ff.ad Macedo.& hoc casu testari
posset,nec in.d.l.pe. hoc ipsum negatur
ibi nisi in casibus certis &c.Tamen corri
geretur, ut dixi, quo ad profectitia, igi
tur cum communi inductione transeun
dum est,& ad idem facit text. in.c.à no-
bis est sæpe,ibi,nec ob.quòd ecclesiæ de
sen.excom.ubi allegabatur, quod eccle
sia non absoluit mortuum,sumpto arg.
ab authoritate Matth.16. quæ legitur e-
tiam in.c.quodcunq; 24. q.1. per locum
à contrario,quia dicit, quodcunq; liga-
ueris super terram & malè, quia legitur
in certis casibus, etiam ligasse mortuos
ergò ne corrigatur ius commune,colli-
gi non debet,nec ita à contrario argui,
ut ibi per Abb.

Verum contra, quia per authen. Dia
conissam.C.de ep.& cle.corrigitur.l.nul
la præcedens,eo.ti.& tamen istud fit per
argumentum à contrario, & sic corre-
ctio per subauditum intellectum. Cui
difficultati, ut ostensum fuit supra & de
industria repetitur, multis modis respō-
deri potest, & potissimum, ut disputan
do respondent Moder.Bononien.quòd
d.authen. diaconissam, est potius decla-
ratoria iuris antiqui, quàm correctoria,
& malè,ac contra tex.in.l.hæredes palā,
in.§.sed si notam.ff.de testa.l.adeo .§. cū
quis.ff.de acqui.re.do.probatur, quia si
in.l.antiqua,de annis 60.fit mentio, in
noua uerò de.40.nō potest dici,quod sit
declaratoria,ergo necessario correctoria
& proptèrea solidior solu.illa est, quod
expressè fiat correctio.c.diaconissam 27
q.1.non autem per argumentum à con-
trario,vel quòd fiat,ut noua lex aliquid
operetur, quòd exemplificāt etiam Scri
ben.præcipuè Fulgo.Pau.de Cas.Alex.
& Ias.hic post Cy.Dy.& Bal.in.l. conuē
ticulam,vbi etiam idem Pau.C.de ep.et
cle.cæteriq; latius in.l.si cum dotem, in
prin.ff.solu.ma.in statuto Florentino, ꝙ
non extantibus masculis, filiæ fœminæ
ab intestato patri succedant,ut à contra
rio sensu,masculis extantibus excludan
tur in sensu directo enim, cum omninò
admittantur hoc casu, masculis scilicet

non

non extantibus, nihil operaretur, ergò tolerabile est, ut aliquid operetur, quòd ius commune corrigatur. l. maximum vitium. C. de lib. præt. Quod impugnatur, quia debet potius esse superfluum, & nihil operari, quàm quòd aliter fœminæ indebite damnum patiantur, uulga. l. fi. §. in computatione, ubi glo. C. de iu: delib. Respondet Ias. quòd non patiuntur damnum, sed ꝙ lucrũ amittunt, quorum non est par eademq; ratio. l. fi. C. de codicil. Replicat Deci. ꝙ immò damnũ patiuntur, quòdq; patris hæreditas est sibi debita, saltim ratione legitimæ. Et malè, quia licet sibi debita sit, pro dote, quæ loco legitimæ succedit. l. 3. §. sed utrum. ff. de mino. nullam tamen ex hoc patrimonii diminutionem patiũtur, ut damnum dici debeat, & quia non consideratur, nisi respectu iuris iam quæsiti. l. 3. ff. de dam. infec. & hoc est, quod dicit Bal. in l. non amplius, in. §. i. ff. de leg. i. quòd qui perdit spem lucri futuri, non dicitur damnum propriè pati. & consi. 182. loca ta, colum. 2. uolum. i. quòd damnum & lucrum, sunt termini distincti, & quasi aduersatiui. Aliter respondet etiam Deci. met & benè, sed quia solu. ista Ias. optima est, sic defensata, illam aliter non refe remus. Vltimo opponitur contra regu. de. l. 3. §. i. ff. de do. int. ui. & uxo. ubi donatio inter uirum & uxorem, prohibita est, si matrimonium sit secundum leges, & bonos mores, & tamen à contrario sensu si sit con... leges, & bonos mores, nõ propterea ualebit, puta quia filia senatoris liberto contra Senatuscon. copuletur ut ibi in princ. & in. l. i. ac secunda eo. ti. Sol. facilis est, ut dicebam etiam ego in collecta. hic, illud ideo esse, ne melioris
36 conditionis sit† delinquens, q̃ non delinquens. l. nõ fraudantur. §. i. ff. de regu. iu. & ibi glo. signanter istã rõnem adducit, & tex. prædictum allegat Bart. in. l. cum te, col. i. C. ꝙ met. cau. & in. l. si de eo, in. §. si seruũ, col. i. ff. de acq. po. vel & aliter, ꝙ sumitur, arg. à contrario, ꝙq; ualet donatio de rigore, sed non de æquitate, & est simile, quia è contra alibi uidemus, ꝙ testamentum non ualet de rigore, & tamẽ de æquitate sustinetur. l. posthumus. ff. de iniust. testa. Sed hoc idẽ nil aliud est dicere, nisi ꝙ Iurisconsult. Vlpia. ibi se ipsum corrigat, iuxta gl. in cotem ferro in. §. qui maximos. ff. de publica. & malè, nec præsumendum. l. non ad ea. ff. de cond. & de. & ꝙ non ualeat absolute probatur, quia tres eliciuntur rationes ex. l. i. 2. & 3. præallega. eo. ti. quibus donatio prohibita ẽ quòd etiam declarat Are. consi. 74. diligẽter, col. 3. prima, quia coniuges se mutuo amore spoliarent. Secunda, ne impediatur liberorum educatio. Tertia q̃a cõiugalis amor, non p̃cio, sed indubitato animi affectu æstimãdus est, ergò nullo mõ ualebit, rõne supra dicta, qua tertio limitabitur regula, & si benè consideraueris, in primã incidit, q̃a si ualeret, & arg. à contrario sumeretur, absurdũ resultaret, & malè, igitur (vt dictũ est) sumi non debet. Vel potuissent unica solutione oĩa tolli, diciq; ea ratione, absurdi scilicet, non sumi, quoniam corrigere ius commune, etiam absurdum est & omni casu, ex his corrigeretur, ecce si sumeretur in. d. l. conuenticulam, corrigeretur c. decet de immu. eccl. in 6. si in. d. §. filiis, autem l. pe. C. qui testa. fa. po. si in. d. l. 3. i. 2. 3. in prin. de dona. inter ui. & uxo. & ut supra latius. Non sumitur quoq; argu. à contrario in c. indecorum, de æta. & qua. quia corrigeretur. c. cum in cunctis, de elec. ut ibi per gl. & minus sumitur in. l. non solũ, in. §. si mandato meo, ibi Attilicinus autem. ff. de iniur. quia corrigeretur quod habetur in. l. i. in. §. persuadere ff. de seruo corrup. deducendo ut per Gril. in tracta. de pœn. q. 10. nu. 12. & 13. Vel fœdere distinctionis opi. concordemus, si uerba sint in. l. apposita, per modum dubitationis tollendæ, quòd tunc non seruatur argumentum à contrario sensu ex illis, quoniam ius commune non lædunt, & quia inducta ad unum effectum non debent alium operari. l. non solent. l. quæ, dubitationis tollendæ gratia. ff. de regu. iu. l. legata inutiliter. ff. de adi. le. & hoc idem cognoscitur, quia si sumeretur, iura corrigerentur, & resultaret

absurdum.d.l. conuenticulam, si uero apposita sint per modum causæ finalis, sic ut hic,& fœdus est Saly.in d.l.conuẽticulam,col.i.& hæc pro nunc sufficiãt quia dicemus ẽt infra in glo.fortissimũ, nunquid locum habeat in statutis, in re scriptis,mandatis,ultimis uoluntatibus contractibus,& aliis,prout,& quemadmodũ se se obtulerit nobis occasio,& ꝙ optatis quàm maximè de intellectu .l. 2.C.de cond.inser.

Quarto aduertit Bar.ad tex.ibi,&si à familia dominus occisus esse dicitur&c. ut non simpliciter intelligantur, sed ꝙ
37 dicatur,& uerum sit† nu.2.in fi. ꝓ qua subauditiõe facit gl. in.l.i.ĩ prin.ff.si qua dru.pau.se.di.& benè. Adde aliam in .l. prætor ait in prin.ff.ui bo.rapto. & tex.ĩ l.diuus.ff.de mi.testa.ibi, ut utriq; prius constare debeat testamentũ factum esse &c.Odos.in.l. cum per procuratorẽ.C. manda.& rationem assigna, quia dicere & non probare,nihil est, ut per Ancha. consi.249.in qstione,col.2. signanter .d. glo. allegantem, & facit ꝙ habetur in.l. milites in.§.oportet.C.de quæstio. Et maximè quia hæc,sententiã & executionẽ respiciunt,ꝙ secus,si modũ ꝓcedendi,quoniã tunc additur, ẽt si uerũ nõ sit l.i.ff.de dolo.Bar.in extrauagan.ad reprimen.in uer.asseratur, plene Sicu. in.c.i. col.14.de ꝓba.Cla.Sey.in.l.si quis maior col.2.ubi ego ẽt aliquid.C.de transac.est uerũ,ꝙ aliqua d.expositioni obstãtia, ad duci possent,sed quia leuia sunt transeo.

Quinto & ultimo dubitatur,an ꝑtor
38† criminũ cognitionẽ habeat.Et prima facie uidebatur dicendũ, ꝙ nõ quia certum est,cæteris denegatũ fore,quod uni soli cõcessum ostenditur.l.ꝙ in rerũ.§. si quis post,& ibi Bal.ĩ fi.ff.de leg.i.qui infert ad q.uen.D.fratrũ Mediol.ut per Episcopũ loci nõ uisitentur,hac rõne,sed ꝑ suũ ministrũ,ꝑlatũ generalẽ, cui hoc erat specialiter indultũ.Ad idẽ est tex.in l.formã aliàs normã.C.de offi.ꝑfec.ꝑto. ubi præfecto ꝑtorio,post Principem,legem generalem condere permissum est pariter,& consequenter hoc idem cæteris denegatum, de quo latè not. etiam in.l.imperium.ff.de iu.o.iud.firmat Ba. in statu.in.§.authoritas, uersi. 2. uerum omnia omnino crimina cognoscit præfec.urbis.l.i.ff. de offic. præfec. urb.ergò non prætor.l. cum prætor.ff. de iud. & ponderanda sunt uerba geminata Iuriscon.omnia omninò,arguentia de libera tam ipsius uoluntatem c. si quis iratus 2.q.3.immò quod omnino etiam est dictio præcisæ significationis.l. si non sortem.§.indebitum.ff.de condic.inde. Tamen solu. facilis est, si uelis tenere contrarium,quia tex.noster hic, est clarus, eoq; magis, quia si dubitat, an possit mandari, supponit necessariò quòd cognoscat,uulga.l.qui testamento.ff. de testa.ex quo nemo aliàs plus iuris in aliũ transfert,quàm ipse habeat.l.traditio.ff. acqui.re.do.regulariter loquor,ut tacitè obiectioni respondeamus, eorum quæ diximus supra ex not.in.c. in Archiepiscopatu, de rap.& in.c.sententiam sanguinis,& in.c.clericis,ne cle.uel mo.&si ad propositum dixeris, quod illud uerũ est,prætore absente, non quod prætor non cognoscat, quia est ipse etiã de maioribus magistratibus, quibus ĩ speciale priuilegium hoc idem concessum est, ut hic,& hanc solu.Doct. maximè Cla. Seysel.& Cur.ueram esse,probat.tex.in l.2.in.§.item decem & octo prætores .ff. de ori.iu.clarius Fenestel.de Ro.magist. c.19.à nobis sæpe citatus , cuius uerba
„ audias,si non credis aliter. Et hæc om-
„ nia quotiẽs Romæ sunt magistratus ob
„ seruantur,quotiens aũt ꝓficiscuntur, unus relinquitur,qui ius dicat,isq; uocatur ꝑfectus urbis,ꝙ ignorat Alb. & Grillos capit in.l.fi.ff.de offi.ꝑto. & sunt uerba repetita ẽt Iuriscõ.in.d.§.itẽ decẽ, & octo ꝑtores,& cũ istud uerũ sit, parũ facit ꝙdixerit Iuriscõ. oĩa oĩo crimina,quoniã perinde ẽ,ac si oĩa tantũ dixisset, ex quo uerborũ multiplicatio nõ solet alterare substãtiã uel ordinationẽ legis.l.pediculis.§.labeo.ff.de au.& ar. le. Pau. de Cas.cõs.7.in dubio,col.i.vol.i. Anch.cõ. 357.qa præsupponitur.col.2.Oldra.cõs. 284.pater sancte,col.2.&ut ita dicã plus locutus uidetur q̃ expediat, aduertitq;

Bal.

Bald.in l.ne quicquàm' in.§. de plano, colum.2.ff.de offi.procon.& est solu. satis realis, pro qua facit in simili quòd habetur in.l.si longius in.§.i. ff. de iudi. tamen cogita, quia dicit, omnia omninò crimina sibi uendicasse, & quòd habetur in.§.item solent, ea .l. & in.l.i.in.§.fi. & in.l.tutor, in.§. tutor.ff. de suspec.tu. quòdq; tex. in.d.§.item decem, & octo prætores, loquitur secundum tempora reipub.adhuc liberæ, esto igitur ꝙ omnia crimina sibi uendicasset, non est pro pterea, quòd non haberet & ipse quoq; criminum cognitionem, & ita not. in. d.§.item decem & octo.

Secundo, ex alio uidebatur dicendū quòd non haberet hanc cognitionem prætor, quia solum erat limitata eiusdē iurisdictio, quo ad propositionē edictorum in albo, ut ius ciuile emēdaret, seu corrigeret, successiones deferret, & iudicaret deniq; de bono & æquo .l. si quis id quòd.ff.de iu. o.iud.l.ius autem ciuile.§.i.ff.de iusti.&iu.§.quos autem, insti. de bo.po.&pro ista inductione facit tex. in.l.solemus in.§.latrunculator.ff.de iudi.& melius ut per Bal.consi.216.fuit q̄dam in fi.uolu. 2. quòd si sit q.inter feudatarios de feudo, cognoscit dominus si uerò criminaliter agatur, ordinarius. Vnde proditum est ēt, ꝙ Athenis duæ erant curiæ, quingentenaria, & Areopagitarum, illa de ciuilibus iudicabat causis, ista de criminalibus, & iure merito q̄dē quoniā officia ꝓmiscuis rerū usibus turbari nō debent.l.cōsulta diualia.C.de testa.Quòd arg. quoq, est fallacius primo & cōtra istū tex.& si dixero, ut dixi aliàs erit satis, eodē Fenest. authore.c.p̄alleg. ꝙ immò p̄tori Regia insignia tradita sūt ꝗq; apud ipsū oīs, cū publici, tū priuati iuris, potestas fuit, antecedēs igitur falsū est, ergò & cōsequēs.c.cū ex officij, de p̄scrip.tradit Bal.in.l.cōuēticulā, col.3.C. de ep.& cle.& licet Dominus feudi non cognoscat, si inter feudatarios criminaliter agatur, cognoscit tamē, si merū imperiū habeat, ut hic p̄tor, & not.idē Bal.in loco p̄alleg. Verū tertio ac ultimo loco adhuc dubitatur, quomō prætor crimi-

num cognitionē habeat, si tutorem puniendū ad præfectum urbis remittit, casus est in.l.i.in.§.fi.ff.de suspe.tu. clarior in.l.tutor, in.§.tutor.ff. eo. & in .§. sed si quis p̄sens, insti.eo. Responde, de suspecto tutore ēt cognoscere, ipsumq; remouere posse.l.i.§.damus.ff.eo. ti. immò ꝙ cognoscit etiā præses .l.i.§.suspecti.ff.ad turpi.& si præses, qui est clarissimus, ut ibi dicit glo. multo magis spectabilis & si is, cui mandata est iurisdictio à p̄tore, d.l.i.§.i.in fi.ff.eo. non est rō, cum est in prouincia, cur nō cognoscat ēt prætor. Et nota ꝙ crimen suspecti tutoris ex lege 12.tab.descendit.d.l.i.in fi. prin. ff.eo. ꝗq; lex 12.tab. nil aliud erat ab initio, q̄ ius municipale, ꝙ nos statutarium uocamus, postea ꝓpagato imperio cœpit esse ius commune inter omnes, ut not. in l.oēs populi.ff.de iusti. & iu. sed ad propositum non punire, quia dabantur à p̄tore tutores, vt insti.de Atti.tu.in prin.l i.C.de tuto.illus.persona. & appellabantur prætores tutelares, nec conueniebat vt ab eodem punirentur, ne forte cum ꝓ gratiam dentur, eorum crimina impunita transeant.l.i.§.item solēt. ff. de offi. præfec.ur.& probatur in simili, in l.domesticus.C.de assesso.& in l. qui iurisdictioni.infra de iu.o.iud. & in d. §. tutor, in fi.iuncta glo.& sentit idem Albe.in p̄allega.l. fi. & in hoc bene. Et nota rursum, ꝙ ibi duo dicuntur, ꝙ crimen erat atrox, & tutor plebeus, & consequenter puniendus acriter, nec ab re, quia pœnæ delictis sunt commensurandæ.l. sancimus . C . de pœn. & quia acrius punitur plebeus, quàm nobilis.l. si quis aliquid.§. qui abortionis. ff. eod. ad quod uide pulcherrimum Maximiliani exemplum, quod ego scripsi in apoph. iuris magnis. 16. succurrit, ad fi. & adde quòd Paulus nobilis gladio occisus est, Petrus uero piscator, crucifixus. quæ pœna olim erat seruorum, quòdq; Turcæ barbari & truces palo ligneo ignobiles necant, nobiles uero ense. Somniumq; est dicere, quòd sit speciale hoc casu tantum, ut sentit Fulgo. quem ad

N 2

unguem sequutus est etiam Dec.seni.respondendo postea cōtrariis vrgētisſimis ut respondet, & quod uerbum prætor, sit generale, quia ex his tolluntur omnia facile, & ex diuisione legis ut supra falsum esse liquet, exemplum enim est regu.uegatiuæ, secundum quam deberintelligi argumentum in.l.deniq; in.§.i.in fi.ff.de mino.Bar.in.l.i.ff.qui po.in pi. ha. Bald. in.l.antistius, in prin.ff.de acqui. hæ. Sed aduerte, quia hæc solu. quam sequutus est etiam Seue.in .l. imperium, colum.6.infra de iu. o. iud. non uidetur tuta, & in specie eam reprobat Rimi.hîc & post eum Moder.Bono.moti, quia tutor uel testamentarius esse posset, uel à suo præcessore datus, Immò plus (subiiciunt) quòd maior ratio est, si ab ipso datus sit, ut puniatur.l.nullum.C. de testi. Replica tu, & dic, nihil obstare, quoniā satis est, quòd ratio uerificetur ut in pluribus licet non in omnibus, Bald. consi. 250.in quæstione, colum.6.uolum.i.& pbatur in.l.si cum exceptione in.§. post annum.ff.quòd met.cau.i.l.iura, in.l.ex his, &in.l.nam ad ea.ff.de legi.idem Bal. in.l.i.colum.2.ff.de fer.nec est uerum, quod tunc maior sit ratio puniendi, quia hoc ipsum est contra tex.in.d.l. domesticus, cui non respondetur, & potest ad text. in .d. l. nullum dici, de cuius intellectu multa etiā Abb.in.c. quoniam contra, colum.19.de proba. quòd id sit speciale d.casu, propter periurium & quia testis aures offendit iudicis, nec familiaritas considerabilis, ut hic. Verū ex alio dubito ego, quia immo etiam pfectus urbis dabat tutores .§.sed hoc iure, insti.de Atti. tu.§.fi.insti. de satisda. tu.ideo solue aliter, eo casu speciali imperium præfectum urbis sibi uendicasse non quòd prætor etiam criminum cognitionem non haberet. Et ex his sumus de textualibus expediti, cras est festum diuæ Catherinæ Virginis, & dies meus natalis, non intrabitis, ut Bidellus dixit, sed perendie, & nos interim ætatis annum sexagesimum tertium.

In glo. constitutione (cæteræ enim parum aut nihil habent, fuerunt expeditæ in discursu, & dixi satis etiam in aliis lectu.) ponuntur ad tex.quatuor exem-
39 pla † primum & secundum ineptum esse uidetur, quoniam iste tex. loquitur, secundum ius antiquum, exempla uero prædicta, sunt codicis, in quo esse dicitur nouum, & de quo illud multo ante cogitare uerisimiliter non potuit, uulga.l.iubemus in fi.C.de testa.tradit Bar. signanter sic arguendo in.l.i.in.i.colum. ff.de condic. ex le. & concordantes allegat.glo.in.d.l.iubemus.

Nisi respondeamus, ut hîc per Bar. quod immò primum aptisimum est, et conueniens, ex quo id, quod ibi dicitur, antea etiam erat dispositum, ponderando uerbum in prin.legis positum ibi, ante hanc, pedaneos iudices dabant præsides, qui de minimis causis non cognoscebant. ergo, dices tu, superflua erit.d. lex.§.quibus, in.1.cōstitu. Co.Solu.non est superflua, quia multa addita sunt.l.si quis prioris.C.de secū. nup. l.2.§.si quis tamen C. de uete. iu.enu.Bart. in .l. lex cornelia, in prin.ff.de iniur. & corrigendo quidem, ius enim antiquum recitatur, corrigitur, & modificatur, & sic nō erit superflua, quòd nihil aliud est dicere, nisi fateri, ius nouum esse, l. ius autē ciuile.§. i. ff. de iusti. & iu.ea propter ad istud & ad secundum pariter, responde, ut respondet adhuc idem Bar.in.d.l.i.de condic. ex lege, tametsi contrarium hic teneat, ratione supra dicta, quòd cogitare potuit saltim Iurifcon. in genere. quam solu.etiam aliis citatis, ptobat Alex. sumpto hinc argumento à .l. qui iure militari.ff.de mili.testa.idem Barto. in.l.i.in prin.ff.de regu.Ca.& in.l. etiam in ulti.colum.ff.de mino.Alexan. rursū in.l.i.in prin.in 6.colum.ff.ad legem fal. quòd satis est, quòd Princeps sciat effectum legis, ex quo de modo sciendi, nō est cogitandum.

Sed ob.adhuc tex. in.l.si ita .ff. de au. & ar.lega.quòd uerba præsenris temporis, ut hic, non trahuntur ad futurum. Soluit idem Bar.in.d.l.i.de condic. ex lege.Rimi. Deci.hic, & alii, quòd immò trahuntur, ex quo lex semper loquitur

eiusq;

eiusq; natura est dare formã futuris negociis.l.arriani.C.de hære.l.leges.C. de legi.c.fi.de consti.

Adde clarius quòd nõ dicitur semel loqui pro omni tempore, sed semper ꝓ futuro, usq, adeo ut præterita sint præterita & futura ita Bald.in.c.cum cessante colum.2.de ap. Vnde statutum dicens iudicem de facto rescindere debere uenditiones factas à minoribus, intelligetur etiam de factis post statutum, secundum Bar.in.l.illicitas, in prin.ff.de offic. præsi. Et ideo improbatur eorum ratio, qui dicebant, quòd regula Catoniana, loquens per uerba præteriti temporis, non debet trahi ad futura, ut per eundem Bart.in.l.regula, in 2.colum. ff. de regu.Cato. Nec est uerum, quòd contra statutum legis præscribi possit, quia perpetua obseruantia uiget, nullaq; negligentia legumlatoribus imputanda, inquit Bal.consi.181. uerba dicũt, ad fi.uol.2.

Ex quibus tollitur specialiter inductio.d.l.si ita.ff.de au.&ar.le.quia loquitur in testatore, qui semel loquitur, ut declarabam aliàs, nos in lege quæ loquitur semper tradit idem Barto. in.d.l.i. & iam dictum est, & sic, licet colligatur in loco de quo infra uulgatum illud, dispo nat testator, & erit lex.§. disponat in authen.de nup.non tamen est ex prædictis semper argumentum sumendum de testatore ad legem, uel è contra. Aut dicamus, dicto casu non trahi, quia tex.ille loquitur in nominibus possessiuis, meum & tuum, quæ sunt tantum significatiua præsentis temporis, vt per illum tex.signanter dicit idem Bar.consi.116.statuto Perusinæ ciuitatis, colum.2.

Vel & ultimo, quòd loquatur in legato, seu donatione, per quam dominium transfertur, & sic in casu, in quo de magno agitur præiudicio, ita ut mirum nõ sit, si nec dispositio illa futura comprehendat, aliàs sic.l.fi. & ibi idem Bart. C. quæ res pi.obl.po. Et in simili si priuilegium alicui concessum sit, de collectis & decimis non soluendis, hoc idem utiq; non extenderetur ad prædia postea q̃ sita, de quo tamẽ latè Ro.in.l.damni, in .§.si is qui, colum.2.ff.de dam.infec.mul ta Bal.consi.459.super facto, col.i.uol.3. Cætera exempla sunt clara, & non habent dubitationẽ, ad regulam maximè facientia, quia ibi de Principum constitutionibus agitur, idest diui Marci & Seueri. nec quæ sunt mixti imperii possunt delegari. Verum obiter difficultatem moueo, quo ad dicta iura, quomòdo loqui possint de Principum constitutionibus, cum in eis dicatur, orationem in Senatu recitatam fuisse, ita ut Senatuscon.dici debeat, potiusquàm Principum constitutio .§. constat, insti.de iu. na. Pro sol.dicas, non differre quòdq; erat constitutio Principum, sed quòd ipsi, ut modestius agerent eam, quam sua authoritate soli condere poterant .§.sed & quòd Principi placuit, insti.de iu.nat. ad senatum referebant, ut dixi, in lib. q̃ Enchiri.rerum singu.inscribitur 6.c.130. omisimus, ad fi.

Secundo moueo difficultatem, cur sic in.d.l.i.prætor appelletur clarissimus cum tamen sit spectabilis, ut per glo.in rub.ff.de offi.præto.& probatur in .§. similiq; modo, in authen.de ap. Respon de, ut supra dictum fuit, quia clarissimi, terminus generalis est, & quia si est spectabilis, est vtiq; etiam clarissimus.l.fi. ubi gl.C.de prin.agen.in reb.lib.12. arg. in.l.i.ff.de offi.præsi.& in.l. ubicunq; .ff. de regu.iu.

Glo.tribuuntur, in prin. facit istã consequentiam (in cæteris dictum fuit sup. satis, & partim etiam dicetur infra quòd & ipsa quoq; pollicetur) quòd quæ sũt de mero imperio & mixto, competunt

40 præsidibus † prouinciarum, qui sunt clarissimi.l.illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi.præsi.l.i.C.de priua.car.ergò multo magis spectabilibus, & fortius illustribus. Quàm hìc conantur impugnare Scriben.ex duobus, primo quia consul est illustris, ut supra dictum fuit, & tamen non habet merum imperium. Immò nec contentiosam iurisdictionẽ l.i.ff.de offi.consu. Idemq; in præfecto uigilum .l. 3. §. i. ff. de offic. præfec.ui.

Saluat Alexan.glo. quem etiam sequutus est Deci. quòd immò habeant, ut per eos, uerumq; est, sed dicerem ego, dato quòd non habeant, parum officere, quoniam esto quòd non habeant ipsi, habent tamen alii maiores magistratus, ut supra ostensum fuit, quo fit, ut si clarissimis concessum est, quemadmodum dicebat glo. multo magis spectabilibus & illustribus concedatur, quasi genera singulorum comprehendat, non singula generum, ut in simili not. in .l. i.in.§.ostendimus.ff. de suspec. tu. & in c.nam concupiscentiam, de constitu. Secundo impugnatur, quia unus potest esse altero maior dignitate, administratione uero minor.l.i.§.si quis, & ibi Bar. exemplificat.ff.de ap. & quia facta diuisione potestatis non ualet argumentum de minori ad maius, ut per Dy.in.c.cui licet, de regu.iu.in 6.l.solemus.§. latrunculator.ff.de iud.

Quæ etiam non ob. quia in his quæ sunt diuersæ speciei procedunt, in casu nostro haud considerabile, ex quo præsupponimus patiens dispositum esse, & ideo uidemus ad huiusce responsionis propositum, quòd licet bannitus ex forma statuti, possit impunè occidi, quòd est plus, non tamen poterit eius uxor adulterari, quòd est minus, ut not.in.c. q̃ in ecclesiarum de consti.dixi in.l.ut nam ff.de iusti.& iu.& probatur in.d.§. latrũculator. Et sine controuersia uidetur mihi ultimo loco, quod hanc consequẽtiam in simili faciat tex.in.l.fi.C.de fideiu.ubi si pactis conuentis fieri potest, ne creditor sibi præiudicet electione unius ex duobus fideiussoribus, multo magis dicendum est, hoc idem fieri posse authoritate legis. Et Bart.in.l.2. in .§. ex his, colum.2.ff.de uerbo.ob. quod si fauor liberationis ĩ causa pecuniaria locum habet multomagis habebit locum in capitali. Non est igitur ratio, cùr non sic etiam arguat gl. hic (iterato dixerim) si clarissimis concessum est merum imperium, multo magis concessum erit spectabilibus & aliis, authen. multomagis.C. de sacrosanc. eccl.idem Bart. in.l. respub.num. 2. C. ex quib. cau. ma. latè ego in collecta. in .d. authen. multo magis.

Glo.etiam in uerbo iurisdictione, est clara, quam hic Bar.ad unguem recitat, & sequutus est, num.8. post Cy. in.3.q. & Docto.in.l.nemo potest.ff. de reg. iu. Et est sensus, quod siue præses in genere, siue in specie, idest quod ei specialiter tributum est, committat, nunquam merum imperium committere uidebitur. Addit Bar.quia de mixto nihil dictum est, quòd si conceditur istis maioribus iudicibus in priuilegium, ptopter personarum industriam .l.i. ff.de offi. p̃fect.præto.multomagis concedi uidebitur mixtum. Et ni fallor capit gl.uerbum præsidis, generaliter iuxta tex.in.l. i.ff.de offi.præsi.not.in.l.2.C.de peda.iudi.Et in utroq; dicto malè, quo ad primum, q̃a sub uniuersitate multa ueniũt quæ non uenirent aliàs.l.quædam.ff.de acqui.re.do.

Et quo ad secundum quia personarum industria, & si considerabilis sit in eo quòd est plus, non est considerabilis tamen in eo quòd est minus, & motiua sunt Decii senio.à quibus glo. & Barto. facilè defendi possunt.

Et dici ad primum non ob. quia respondebo ultra adducta in aliis lectu.& in discursu supra non esse uerum, quia merum imperium non est de natura iurisdictionis demandatæ. Tolle simile in Barone, uendente prædia, ubi esse solebant furcæ, merum imperium significantes, cum iuribus, quæ ibi habebat, quòd non propterea uidebitur in emptorem merum imperium translatum, quia non est de natura rerum uenditarũ ita Inno.in c.ex literis de iu.patro.refert Bal.& ipsum sequitur in.l.à procuratore, in prin.C.man.& aliter etiam multa uenire cum uniuersitate, ut in.d.l.quædam, quia ab ea separari non possunt, ut idem Bal.declarat in.l.si quis, in.§.certũ colum. 2. C. de secun. nup. sed merum imperium à iurisdictione separari potest ergo. Vel & aliter quòd non uidetur merum imperium committi, quoniam

niam inhæret personæ iurisdictionem committenti.l.legatus Cæsaris. ff. de offi.præsi.argu.in l.i.ff.ad Treb.& in l. 3. ff. pro so. cum similibus. Considerando quoq; generalia & uniuersalia differre, quoniam genus in una specie saluatur, uniuersale non.l. sicut. ff. quod cuiusq; uni.no.Bal.consi.196. super eo, colum. 2.uolum. 4. Item quia in generalitate, species per se considerantur, in uniuersitate autem non, quia omnes faciunt uerum totum .l.eum qui ædes.ff.de usu ca.Pau.de Cast.hic in fi.prin.ante.§. qui maudatam,dixi ego in.c.cum sit generale,in pri.de so.compe. Immò quòd nec comprehenditur sub uerbis uniuersalibus,ut infra statim. Magis urget contra glo.quòd habetur in.l.3.in.§. utrum.ff. ad Sylla. quòd uerba generalia, fauore pub.utilitatis,non restringuntur,sed q̃a dixi supra in discursu, non insisto nunc aliter.

Non ob.secundum quia esto ꝗ in eo quod est minus,industria non sit considerabilis, non propterea minus bona ē consequentia glo.quoniam uoluit dicere,si possunt cognoscere ea, quæ sunt maioris ponderis,& in quibus etiam p̃sonæ industria electa est, multo magis possunt ea quæ sunt minoris, & in quibus industria personarum haud desideratur.l.placet in prin.C.de peda.iud.sed dico, quòd in causis etiam mixti imperii personarum industria considerabilis ē,quòq; aliud adhuc sensit, multo magis scilicet concedi mixtum his quibus merum concessum est, quoniam omnino negari non potest, quod unum non sit altero maius, argumentum in .l.i. in prin.ibi,iactura causæ,&ad fi.in illis uerbis, seuera sententia uindicarent.C. ne li.po.not.in.l.si in aliqua, in fi.ff.de offi. procon.& ita transeundum est,q̃a mortuus prædicti sine dente esse uidetur.

Sed ad propositum sine multa dispu
41 tatione dubito† si Princeps omnem iurisdictionem mandet alicui, & sic uniuersali hoc uerbo adiecto an intelligatur mandare etiam merum imperium. Videbatur prima facie dicendum,quòd sic, & potissimùm à generalibus incipientes,quia si omnem iurisdictionẽ mandat, non est ratio cur non uideatur & necessario mandasse merum imperium, l.Iulianus,uulga.ff.de lega.3.c.solitæ,de maio.& obe.inducit Bar. in l. centurio, col.9.ff.de uulga.& pu.sub. si dixerit testator, uolo omnia bona peruenire ad talem,quòd eo ipso ꝗ dixit omnia,nihil exclusit.Alexand.consi.51.uideretur,colum. i. vol. v. quòd uniuersale uerbum negatiuum, sic etiam positum in c. si.de præscrip.omnem præscriptionem excludit absq; bona fide.Paul. de Cast. consi. 28.in causa,col. 4. uol. 2. quòd verbum vniuersale facit ut omnia comprehendantur indistinctè,nullo excepto. idem Bart.in l.generali,in.§.uxori, num. 4. ff. de usuf.le.quoniam sic in legato apponitur signum vniuersale omne, quod restrictionem non recipit, per tex. in l.pediculis in.§.labeo.ff.de au.& ar.le. & in d.l.Iulianus,& in specie Ro. consi.308. pro habenda,colum.i. Et pro decisione istius. q. adduci potest tex. in l. si in aliquam,in.§.fi.ff.de offi. procon. Tamen contrarium arbitror fore de iure uerius, per regu. potissimum ultra prædicta .l. obligatione generali. ff. de pigno. quòd cum committi non soleat, neq; id uerisimiliter concessisset Princeps, non uidebitur commissum hoc quoq; casu, & ita in pulcherrima facti. q. decidit Bald. consi.383.quando super facto, colum.2, uolum.3.quòd in mandato pleno libero & generali communis Perusii, haud ueniunt ea,quæ concedi non consueuerunt per ipsum commune. Qui dicit etiam, & magis in terminis, in.c.i.in 2. colum.in prin.de prohi.feu.alie. per Fede.in usib.feudo. quòd si quis cum alio contrahat, & obliget, ut fit quotidie, omnia bona sua, non cadit à feudo, ex quo in tali obligatione non includitur. Eoq; magis ut uideatur per huiusmodi concessionem,minus detrahi iuris communis dispositioni,quàm sit possibile.l. si serui uestri.C.de noxa.

Nec ob.contraria,non primum inductio.scilicet d.l.iulianus,quia uera est,ni

si sequatur absurdum, & ideo licet uerba uniuersalia sint, restringuntur tamen ut merum imperium non includant, quia maioribus magistratibus, electa persona rum industria, & in speciale quidem priuilegium, reseruatum est, vt diximus sæpe, & facit pro ista responsione tex. in.l. i.in.§.nunciatio.ff.de no.ope.nun.ubi ei tatio omnibus diebus fieri potest, & tamen non fit, hac ratione, diebus feriatis l.dies festos.C.de fer.declarat etiam Deci.in authen. præterea. num. 7. C.unde uir &uxor, ex quo omnes decisiones, ad idem inductæ, ruunt, & ad rem nostram nihil faciunt. Vel ad idem dicamus, quia licet verba uniuersalia sint, debent tamē ciuiliter intelligi, & prout dictat ratio, quod est ut imperium merum ex supra dictis mandari nō uideatur.l.si cui.ff. de serui. l.creditor.§.lucius.ff. man. pulchrè Bal. in.c.i.in prin.in pe.colum.de capi. q. cu. „ uen.in usib.feu. Vel secundum subiectā „ materiam.l.2.ibi, lex est, cui omnes ho- „ mines decet obedire .ff. de legi.quia intelligi debent quo ad eos homines, qui in ciuitate sunt, ut ibidem dicit Marcia. se ipsum declarando & benè.l.si uno, cū similibus.ff.loca.

Non ob.ultimo text.in.d.l. si i aliquā quia nihil facit, aliud enim est dicere, quia Proconsul plenissimam habeat iurisdictionem, pro certo tenentes sic esse, ut in.l.seq.subiicit Iurisc on.id declarando, quòd maius imperiū habeat quoq; in prouincia omnibus post Principem, aliud uero dubitare, an si Princeps omnem iurisdictionem mandet, uideatur mandare merum imperium, quia ex supra dictis respondebo audacter, quòd non & facit ad propositum quod dicitur in.l.continuus, in .§.cum ita.ff.de uerbo.ob.

Glo.Magistratus, sequitur, ex qua primum habes, quòd quæ competunt iure cuiuslibet magistratus possunt delegari 42 exempli gratia † præbere authoritatem manumittentibus, ut subiicit. Et rationem assignat Alex. quia id huiusmodi est, ut non requirat regulariter causæ cognitionem.l.non est.ff.de ma.uin .l.à procedente, iuncta glo. C. de dila. quasi dicat, quòd sit uoluntariæ iurisdictionis & possit per delegatum, ac etiam extra iudicium expediri.

Tamen contrarium sensit gl.in.§.serui, insti.de liber. quòd immò debet iudex pro tribunali sedere, Et probatur apertè in.l.2.infra eo. cuius uerba sunt hæc mandata iurisdictione à prætore, concilium non potest exercere is, cui mandatur. Et pondera legem, uerbis præcise resistentem, quia dicit, non potest, idest nullo modo potest.c. i. de reg. iu.in 6.l.i.ff.de uerbo.ob. l. nemo potest ff.de lega.i.cum similibus, quòdq; indistinctè loquitur.l.de precio, uulga. ff.de publicia. Et uidetur esse casus etiam in.l.fi.C.de uindic.liber.vbi sedula serui tus patronorum iudicio libertatem adipisci non potest, nisi apud eos magistratus, quibus hoc ius competebat; ergò non omnibus competere poterat argu. in.l.quæsitum, in.§.deniq;.ff. de fun. instruc.& fuit opi.Fulgo.& in.d.l.fi. concilii etiam mentio facta est, quòd propriè conuentus dicitur, consulendi, & iudicandi gratia congregatum, &à concalando sic appellatum, non à consilio, uel consensu, vt aliqui putant, &concilium hac de re, non consilium, scribi debet, de quo etiam in.§.eadem, insti.qui & ex quib.cau.ma.non po.& obiter notandū est, ut Theophi.ait in.d.§.eadem, quem ibi etiam Aldobran.refert, cum præside uiros viginti sedere solitos, qui hoc ipsum cognoscebant, æliasentia lege lata quiq; peregrini recuperatores dicebantur, ex quo seruus libertatem recipiebat fauorabileq; amplius erat quàm maximè, quasi reuerteretur is, ad primæuum illud ius naturale, quo omnes liberi nascebantur.§.manumissio, insti. de liber. & ad propositum, ultra eos, facit glo.in c.statutum, in uerbo numerandum, de præben.in.6.& in.l. si unus in .§. pactus ff.de pac.Bude.uero aliter in.l.munerū, in.§.iudicandi necessitas.ff.de mu.& ho. quòd recuperatores erant iudices delegati propriè, de quibus hic, & de his Ci. in ora.pro A.Cecinna, nomenq; his dederunt

derunt ueteres à prouincia rerum recu-
perandarum, quibus quis iniuria fue-
rat priuatus, & actio.i.in Vertem, & ma
gis placet, & à prætore dabantur, ipsisq;
iurisdictio priuatarum causarum man-
dari solebat.

Verum & ad propositum nostrum,
qualecunq; concilium illud iudicū fue-
rit, à prima opi.non ē recedendum, nec
ab exemplo glo.nostræ, quoniam illa, in
d.§.serui, est reprobata, & ita eam repro
bat Ro. hoc idemq; testatur in.l.de pu-
pillo, in .§. meminisse, ad fi.ff.de no. o.
nun.

Non ob.tex.in.d.l.2.quia loquitur in
manumissione, ĩ qua desiderabatur cau
sæ cognitio, propter legem Aeliam sen-
tiam si uelit minor annis xx.seruum ma
numittere, ut hic p glo.& ibi, & est cōis
declaratio, ergo nō regulariter, ita ut ni-
hil faciat, etiam ꝙ negatiua dictio uerbo
potest præposita sit, ꝙq; lex non distin-
guat, quia priuat potentiam, & inducit
necessitatem præcisam.d.casu, & quia de
bet per alias leges distingui.l.non est no
uum.l.sed & posteriores.ff. de legi. not.
glo. in.l.liberti.ff.de offi.asse.Ex quibus
tollitur etiam inductio d.l.fi. C. de uin-
dic.lib.Si tamen Fulgo. opi. tenere uel-
les, utiq; esset facilè, quia uideo quod
tex.in.d.l.non est, loquitur in prætore.l.
2.indistincte ut dicebatur, & .d.l.fi. limi
tate, & nullibi ꝙ iure magistratus com-
petat, & sic quod nec etiam possit de-
legari.

Est & aliud exemplum glo.hic, quod
43 iure cuiuslibet magistratus † aperiri, &
recitari possunt testamenta, innuentis
consequenter, quod hoc ipsum, hac ra-
tione, quoq; ualeat demandari, & benè
casusq; est clarus, in.§. sed neq; ibi & a-
gi apud defensores, testamentorum insi
nuationes & donationum, & quicquid
aliud est monumentorum proprium, in
auth.de desen.ci.Et ꝙ possit demandari
secundum communem intellectum,
probat text. noster, in isto uersi.quæ ue
ro, ut ostensum fuit supra & si hic, satis
impertinenter Dec.hoc ipsum disputet
quem nec referre, nec sequi nunc ali-
ter intendo. Est uerum quo ad institu-
tum nostrum, quòd hoc exemplum cō
fundi uidetur per tex.in.l.consulta diua
lia.C.de testa.ubi testamentum recitari
non potest, nisi coram magistro census,
sensit Cur.sed ante eum glo. in d. §. sed
neq;, soluens statim, id uerum esse Ro
mæ, & non alibi, & benè, potestq; sa-
„ tis tritum illud uerificari tunc.Cùm fue
„ ris Romæ, Romano uiuito more, ideóq;
glo.in.l.repetita.C.de ep. & cle. & in. l.
testamenta.C. de testa. Et post hæc e-
tiam ad propositum dictarum legum,
obiter declara, quòd census dicitur, qui
multam pecuniam habet, & in posses-
sione ultra centum nummum milia.
Item æstimatio rerum, ac bonorum, se
cundum quam tributa pendebantur, &
cēsum agere, recensere hominum facul
tates. Vnde magister censuum quoq; ap
pellatus est, de quo etiam ĩ.l.fi. C. de iu.
emphy.

Vltimo exemplificat glo.in causis pe
cuniariis uilibus, & criminalibus, quæ
44 tamen essent leues, & rursum benè † qa
clate decisum hoc idem quoq; uidetur,
in.§.audient eo.tit.& lib. ubi uerba for-
„ malia, Audient quoq; leuiora crimina,
„ & competenti castigatione contradent.
Aduerte tamen, quòd se de maioribus
criminibus intromittunt, quia si de fu
ga timeatur potest reus carceri mancipa
ri, & ad superiorem remitti, ut per Abb.
in.c.fi.colum.7.in pri.de fo.com. & tex.
met innuit in .d. §. audient quoq; & ad
propositum iurisdictio competens mi-
nimis his magistratibus, & sic delegabi
lis, bassa appellatur, non habens subse
alium gradum, ut dicemus in .l. impe-
rium .ff.de iu.o.iud.tradit interim Bald.
in c.irrefragabili, in prin.in.2. colum. de
offi.or.

45 Secundo colligitur ex glo.si quid † ha
beat magistratus, in speciale priuilegiū
lege, uel Senatuscon.ꝙ illud (ut sæpe di
ctū ē) nō demandat. Et tamē secundum
Fulg.falsū uidetur, quia ĩ ĩreg.restitutio
huiusmodi ē, & mixti q dem imperii, ꝙ
admittunt omnes, & probatur in.l. ea
quæ, ĩ.§.i.ff. ad municipa. magistratibus

municipalibus(inquit Iuriscon.)non ꝑmittitur in integrum restituere, ergò est mixi imperii,non dico meri, quia id, est habere gladii potestatem &c.l. imperi si infra de iu.o. iudi. & tamen delegatur.l. fi.C.ubi & apud quem,in fi.ibi,quod & ueteribus &c.& fuit oppositio, quam facit glo.in.d.l.ea quæ.Cui ibidem respondet,duobus modis,primo quòd speciali commissione potest delegari, aliter non,& malè quoniam si delegari potest non erit uerum,quòd maioribus magistratibus id fit in priuilegium specialiter concessum.

Secundo respondet, quòd in restitutione minorum forte est uerum, nō maiorum,& rursum malè, ac contra illum tex.in prin.loquentem,nō solum in minoribus,uerum etiam in maioribus, & sunt uerba prohemialia,ex quibus finalis intentio colligitur disponentis.l.fi.ff. de hæ.insti.

Tertio respondet.d.l. ea quæ, corrigi per.l.fi.ad oppositum allegatam, & ibi glo. met pe. in fi.idem, quæ adhuc non subsistit, ex quo non fit correctio, nisi dicatur expresse .l. præcipimus .C. de ap.l.sancimus.C.de testa.l.fi.C.de indic. ui.tol.& confundi uidetur ēt ex uerbis, in fi.d.l.positis, quòd nec id erat etiam ueteribus legibus incognitum,specialibus postea traditum, quod nota, ut tacitæ obiectioni occurramus, quæ de superfluitate fieri posset.§.alio,insti. quib. mo.testa.infir.Gemi.in.c.i. in ulti. colu. de summa tri.& fi.ca.in.6. Augetur difficultas, quia petitur officio iudicis extra ordinem.l.ī causæ 2.in prin. ff. de mino. desiderat rursum causæ cognitionem,& decreti interpositionē deniq; .d.l.in causæ .l.etiam.ff.de mino. ergò nō deberet posse delegari.l.ne quicquàm.§. ubi decretum.ff. de offi. procon. & tamen delegatur.d.l.fi.Pro solu.igitur dici pōt,uera esse oīa regulariter, ꝙ petatur officio iudicis,ꝙ causæ cognitionem desideret, & decreti interpositionē,uel saltim sententiæ ꝓlationē,ꝙ sit mixti imperii, maioribus magistratibus in speciale priuilegiū reseruata, ꝙq; hæc non possint cōiter delegari, sed quod tamē fallit hoc casu,& fit in eo speciale, ut inquit Odof. ibi,specialitatis aūt rō est, & tex. met ita dicit, quia sic non erit difficilis causæ examinatio,neq; semper grauabūtur petentes ī integrum restitutionē,ire ad iudices maiores,quorum copiam nō semper habere possunt,arg.in authē.ad hæc C.de iudi.& in.l.placet.C.de peda.iu.& faciunt dicta per Bald.in.l.scire oportet, in prin.ff.de excu. tu. & pater ex eo etiā quia non potest fieri delegatio , nisi a Principe,uel à cæteris magistratibus maioribus,interdictaq;est cognitio arbitris compromissariis, iudicibus iurisdictionem non habentibus , ut hi, de quibus in.l.i. ff.de iudi.& in.l. rem non nonam.C.eo. & appellantur iudices chartularii, siue priuilegiarii, à membranis priuilegiorum, & habituales, quia iurisdictionem habitu habent, non actu, nec ipsius exercitium, nisi inter consentientes,ut per Bal.consi.105.factum tale est, colum. 3. uolum.3. nec uideo quòd aliud dici posit, quoniam etiam merum imperium maioribus magistratibus specialiter reseruatum est,& tamen ex causa potest delegari, ut suo loco dicemus, alia etiam sunt obstantia, de datione tutoris, deq; bo. po. sed quia facile soluuntur,& quia diximus satis in aliis lecta silentio inuoluemus, pergentes ad alia.

Sequitur ergo glo.mandari, ex qua habes primum, quod datio tutoris,nec
46 iure magistratus competit † nec potest delegari,& est dictum cōe, ut testantur Alex.Ias.& cæteri,& benè,quia uidetur casus clarus in.l.muto, in .§. tutoris datio.ff.de tute.quod non est nec imperij, nec iurisdictionis,quæ uerba ītelligi debent de mero , & de iurisdictione simplici,ergo mixti,quod vt medium includit necessario,extremorū exclusio.l.imperium infra de iu.o.iud. & quia si esset iurisdictionis, ab ipsa datione appellaretur & tamen non appellatur,ut per Bal. in.l.scire oportet, in prin.ff. de excu.tu. qui idem dicit etiā in.l.propter magistratum .ff. eo. tetigimus nos unū uerbum

in

in figuratione casus, posset rursum si huiusmodi esset q. tutelæ compromitti & tamen non potest .l. non distinguemus .§. iulianus, & seq. ff. de arbit. tradit Bar. in .l. prætor ff. de tuto. & cura. da. ab his. pro firmo tenens, quòd sit mixti imperii, & ideo subiicit tex. in .d. §. tutoris datio, & Bar. in loco præallega. quòd nō competit nisi his, quibus conceditur specialiter lege, ut insti. de legi. agna. tu. in prin. Senatus con. ut in .l. solet .ff. de tute. uel constitutione Principum .l. i. ff. de tu. & cu. da. ab his, & signanter idem Bal. in. d. l. propter magistratum, allegat tex. nostrum. Et quia si nec mandante præside potest dare tutorem is, cui mandatur. l. nec mandante. ff. eo. multo minus à se ipso poterit magistratus, municipalis, cui hoc ius non competit, est enim argumentum de maiori ad minus negatiue, sic deberet posse is, cui hoc ipsum mandat præses, & tamen non potest, ergò multo minus magistratus municipalis à se ipso. l. relegatorum .§. constitutum. ff. de interdic. & re. c. si Paulus 32. q. 5. Et maximè quia tutela est uis atq; potestas in capite libero &c. l. i. ff. de tute. non ita passim magistratibus municipalibus committenda .l. f. in fi. ff. de offi. præfec. præto. & quia apud tutorem est plenitudo potestatis, seruata etiam gradus prærogatiua in datione ipsius, uel fuerit iussa, uel per missa, uel permissa simul, & iussa, ut per Bald. consil. 224. quæritur, in prin. uolum. i.

Quòd ex eo etiam, hoc ipsum acutius considerantes, potest comprobari, quia uidemus Seuerum, Cuspio Ruffino scribens, profiteri se uelle omnem curam & rationem adhibere, subueniendi pupillis. l. 3. ff. qui pe. tu. nullaq; maior, quàm ut eis detur tutor, & à magistratibus maioribus quidem, quia maiorem etiam sentient prouidentiam, ut in materia inquit text. in .§. audient quoq; in authen. de defen. ci. & est argumentum in. l. i. C. de prædi. mi. lib. 10. & quia si de suspecto accusetur, non potest crimen huiusmodi cognosci, nisi ab his, nec ab alio q̃ ab ipsis puniri. l. i. §. i. & fi. ff. de su spec. tu. l. i. §. item solenr. ff. de offi. præfec. ur. l. i. §. suspecti. ff. ad turpi. & dictum fuit supra electa quoq; personarum industria, cum datio fiat, ex inquisitione .§. fi. insti. qui testa. tu. da. po. & in prin. do satida. tu. eo. lib. c. fi. §. i. de offi. de. & uidetur casus in. §. sed hoc iure utimur, insti. de Atti. tu. & profecto urgent. Sed in contrarium facit tex. in. l. ius dandi. ff. de tu. & cu. dat. ab his, ubi clarè dicitur ius dandi tutorem omnibus magistratibus municipalibus concessum fuisse, & sic pugnat directo, cū. l. muto. §. tutoris datio .ff. de tute. supra allega. & maximè mirandum est, ex quo est eiusdē authoris Vlpia. Nisi dicamus, ut ibi per glo. q̃ iussu præsidis hoc habeant, sed uiolatur litera, nec istud est generaliter uerum, nisi in casu ut infra. Secundo facit, quia ex uerbis rub. licet arguere, iuxta not. in. l. i. ff. si cer. peta. & maximè si in se plus habeat, quàm nigrū, secundum gl. in rub. ne fideiu. do. den. C. l. idem labeo, ibi, & ita edictum ordinatum uidetur. ff. de ac. re. amo. tradit nouissimè Bal. consil. 378. casus, colum. 3. uolum. 5. modo in rub. prædicta dicitur de tuto. & cu. dat. ab his, qui ius dandi habent, deq; magistratibus municipalibus postea fit mentio in. d. l. ius dandi, ergo.

Nisi argumentum retorqueamus, quòd immò præsupponit, non omnibus competere. l. fi. C. de uin. lib. ibi, quibus hoc ius competebat, & istum textū disputando in simili ponderabam, in glo. præceden. competebat autem maioribus magistratibus. d. §. sed hoc iure, ergò non minoribus, & sic municipalibus, qui infimi dicuntur, tamen uerba text. clara sunt, & uitari non possunt. Et licet pro communi inductus fuerit text. in. d. l. nec mandante, uidetur tamen quòd pro ista parte multum quoq; faciat, dum dicit, q̃ etiam q̃ præses non mandet, poterit tamen alius tutorē dare, ergo magistratus municipalis, ex quo aliàs par i parē non hēt imperium .l. nam magistratus .ff. de atbi. l. ille à quo .§. tempestiuum

ff.ad treb. nec mādatum intelligi potest nisi respectu minorum,ita ut sensus sit, ꝙ possit alius dare tutorem, licet hoc idem eidem non mandauerit præses. Nisi dicamus rursum, quòd potius sunt uerba negatiua,quàm affirmatiua,ut supra quòd nec mandante præside scilicet possit alius dare tutorem, nihilominus quia eiusdem Vlpia.est,cuius etiam est, l.iusdandi,præallega.quasi ad illius ampliationem ueniens,ualdè dubito. Facit etiam tex. à nobis aliàs nō sic inductus, in.l.i.in fi.ff.de suspec.tu.& in.d.l.ius dādi,vbi præsidi prouinciæ permissum est, ut tutores dare possint pupillis originariis prouinciæ. Vel ibi domicilium habentibus,& non aliis & benè.l.extra territorium infra de iu. o. iud. & idem in municipalibus magistratibus dicit tex. in.d.l.ius dandi, ergò & ipsi quoq; tutores dabant,& clarissimus tex.ad idem videtur in.l.neque.C.qui tu. da. po.cuius uerba sunt hæc. Neq; à magistratibus municipalibus, tutorem ortum ex alia ciuitate, iure dari posse, certissimi iuris est. Et si obiiceretur,quòd intelligi debeat,ipsorum præsidum iussu dare posse,replicabo ut supra hoc non dici,neq; à nobis subaudiri debere.l. si uero .§. de uiro.ff.solu.ma. Ad idem uidetur mihi quòd sit tex.in.l.ubi absunt,in fi.ff.de tu.& cu.dat.ab his,ubi collega magistratus municipalis,tutorem dare potest, tutandus à morsu, ut supra & in .l.i. infra de in.o.iud.& clarius q̄ alibi,in.l.2.in .§. si mater.ff.ad tertu.magistratibus municipalibus hanc iniungi necessitatem, & ibi glo.(ut dicebam aliàs) d.l.ius dandi, signanter adducit,ita ut atticulus sit maximè dubitabilis. Nec potest dici, ꝙ aliud sit iure ueteri digestorum, & aliud hodie,quoniam leges in materia loquētes,sunt Iurisconsultorum,& præcipuè Vlpia. & quia hodie magistratus municipales non simpliciter dant tutores,sed iussu præsidum,& si non sint magnæ pupilli facultates,ut in.d.§.sed hoc iure dicitur. Vnde aliqui, maximè Cur. iuni.& Purpura hic,nec non Aldobran.in d.§.sed hoc iure, & in suppotatio. suis Bello.lib.i.c.2. iste supradictorum Cur. & Purpu. authoritate fretus, ille verò Alcia.paradoxo.lib.2.c.i.scriben.rixas sedantes dixerunt dationem tutoris non esse mixti imperii,nec iurisdictionis,sed permissionis potius,quodq; his solis cō cessa erat,quibus nominatim & specialiter tribuebatur,&hoc idem ante omnes dixit Bal.in.l.propter magistratum,à nobis etiam supra citatus.ff.de excu. tu. Quòdq; magistratus potestas, successit loco potestatis datæ testatori, de qua in. .§.permissum, insti.de tute. & in.§.i.de Atti.tu.eo.lib. Et quòd electa industria personæ delegari non poterat. Inter quos tamē est discrepantia,quia Bello.uult magistratibus etiam municipalibus tributam fuisse à lege specialiter, & sic quòd non competat eis, iure magistratus. Aldobrandi.uerò iubente præside.

Sed prima facie obstare uidentur aliqua, quia si potestas magistratus,successit loco potestatis datæ à testatore, iam negari non poterit,quòd tutor amplius in testamento non sit dandus, immò ꝙ nec dari possit pariter, & tamen hoc est falsum.d.§.permissum. Ad idem,si magistratus municipalis est,quomodo possumus dicere, quòd personæ industria sit electa.l.i.in fi.ff.de offi. præfec. præto .§. audient quoq; in prin.in authen. de defen.ci. Et quia ultimo loco,si iubente præside,magistratus dabant, non est uerum adhuc,quòd personæ industria esset electa.c.fi.§.i.de offi.dele.& quia iussu præsidum dabant tantum, si non fuissent magnæ pupilli facultates, nisi repeteretur,ut infra.

Quid igitur nos?profectò(vt dixi)undiq; circunstant syrtes & scopuli,uagantur omnes, miranda,immò ridenda, canunt,& non (quòd aiunt)credenda poetæ,& quanto magis cogito,tanto magis dubito, nec uideo quod aliud præstari possit,nisi sic opi.conciliemus. Considerantes tria tempora, ius antiquum scilicet, seu legem xij. tabu. mediā iuris prudentiam,&ius nouum deniq; prout considerantur in simili in .§. & hoc quidem

" dem, ibi, Media autem iuris prudentia " erat lege 12.tab.iunior, imperiali uero " dispositione anterior. Insti de legi.agna. suc.& per Barto.in.l.i.colum.1.ff. de leg. i. ut primo tempore darentur tutores à maioribus magistratibus,&ita loquatur tex.in.d.§.tutoris datio, nec alia ad idem tendentia, aliter intelligantur, & cum hoc ius fuisset postea media iuris prudẽtia magistratibus municipalibus cõmunicatum, ipsi etiam dabant, non tamen quòd iure magistratus competeret, quoniam refragaretur tex.in.d.§. tutoris datio, limitata etiam potestate, quo ad eos qui essent eiusdem municipij, ut in .d.l. ius dandi, quorsum tendunt pariter, & quo modo deduci debet, quæ inductionem d.l.comprobant. Et nouo deniq; ut non possint, nisi tenues essent pupilli facultates, & iussu præsidis quidem, & si ad summa 500.solidorum ascendissent, tutores seu curatores creare ualerent, non expectata iussione, defensores ciuitatum, una cum Antistite eiusdem ciuitatis, modo & forma, ut in.d.§. sed hoc iure,& seq.insti.de Atti.tu.&omnia iura quæ repugnare uidebantur, erunt clara,&ius uetus in.l.i.positum.ff.de tu. & cu.dat.ab his media iuris prudentia, in.d.l.ius dandi.& nouum ĩ.d.§. sed hoc iure, usq; in fi. Et hoc idem, post multa, paucissimis uerbis sensisse etiam uidetur Purp.hic num.666.colum.2. uers. nam à principio.

Sed ut omnem moueamus lapidem, turbat me tex.in.l.lucius 2.in.§. cum testamento.ff.de admi.tu.per gl. allega. in d.l.nec mandante .ff. de tu. & cu. da. ab his. Ideo oportet dicere, quòd media iuris prudentia, ius dandi tutores fuerit etiam magistratibus municipalibus communicatum, iubente tamen Præside, licet in.d.l.ius dandi, nihil dicatur, quoniam sic debet intelligi .l. non est nouũ l.sed & posteriores .ff.de legi. c.super q̃stionum in prin.de offi.dele. & maximè quia.d.l.lucius, est Pauli, q̃ eodem tempore floruit quo etiam Vlpia.d.l.ius dẽdi author, et postea iure nouo dispositũ aliter ut supra. Nec officit, si dicatur, hoc stante, quòd nõ erit electa industria personarum, sicuti præsupponitur, quia replicabitur, quòd immò erit, ex quo aliud est iubere, aliud delegare. Et quia electa est etiam in causis meri imperii.et tamen delegantur aliquo casu, ut dictũ fuit in discursu legis, & dicemus etiam loco suo. Et minus quòd immò nec mandante Præside poterit, dicta .l. nec mandante, quia aliud est mandare, aliud iubere,&maximè non subdito, seu non habenti iurisdictionem, & ut ibi latius per glo.& sic liquet ex his, non esse mixti imperii, nec iurisdictionis simplicis, seu iure magistratus competere, nec posse delegari.

Est uerum (subdit glo.nostra) si facultates pupilli sint usq; ad 500.aureos, quia tunc dicetur cõpetere iure magistratus
47 .§. nos autem, insti.de Atti.tu.† & sic nouo iure ut supra, & consequenter poterit delegari,& ita (vt testatur Alex.) communiter tenetur hic,&in.l.i.de iu.o.iud. Tamen contraria opi.uerior uidetur, ex prædictis, quam aliqui etiam senserunt, ut idem Alex.refert, & benè, quoniam Principis constitutione eis hoc ius tributum est, quòd uerba indicant, posita in.d.§.nos autem, ibi, Nos autem per cõstitutionem nostram &c. d.l. muto .d.§. tutoris datio.ff.de tute. Et quoniam etiam nõ soli defensores ciuitatum, vel alii magistratus municipales, tutorẽ dare poterant, ut ibi clare dicitur.

Vltimo loco considerantes, missis rationibus eorum, qui ita tenuerunt, quòd quæ dicuntur in.d.§. nos autem debent intelligi secundum terminos antiqui iuris, ex quo solum modus dãdi mutatus est, argumentum in.§.fi.in authen.de fi. ante do. instru. na. tradit in simili Bald. consi.95.primo statuto cauetur, uol. 4. Bar. in authen. sacramenta puberum, num.8.C.si aduer.uen. sed antiquo iure non competebat iure magistratus, nec poterat delegari, ergò nec hodie.

Vnum tantum ob.quòd immò magistratus tutorem dare possint,& soli quidem d.casu, ex quo antistitis præsentia desideratur, si dent tutorem ciuitatum

defensores, & non si alii, uerbaq; sunt huiusmodi, non aliud significantia. Per constitutionem nostram, hominũ difficultates resecantes, nec expectata iussione præsidum, disponimus defensores ciuitatum, una cum eiusdem ciuitatis Antistite, uel aliàs publicas personas, idest magistratus, uel iuridicum Alexandrinæ ciuitatis, tutores uel curatores creare. Respondent aliqui in.d.§. nos autem, quod de Antistite dictum est in defensoribus ciuitatum, esse etiam quo ad alios repetendum. Quòd satis uerisimile est, & probandum respectu iuridici Alexandriæ, sed non magistratuum municipalium, qui Antistitẽ non habent, si antistitem pro episcopo accipiamus, si autem pro primario templi Sacerdote capiamus, prout in.l. si quemquam .C.de ep.& cle. eorum opinioni subscribo, tamen primum uerius uidetur, quòd pro episcopo capiatur, quia dicit religiosissimo, & defensoribus iungatur, ac iuridico Alexandriæ, ut supra non etiam magistratibus municipiorum, ratione prædicta. Verum ex alio non ob. quia licet magistratibus municipalibus hoc ipsum tribuatur, nec cum Antistite datio fiat, non tamen uerum erit, competere iure magistratus, quia, ut dixi, constitutione Principis nominatim & specialiter tribuitur.d.§. tutoris datio, not.Bal.in.l. tutores. ff. de confirtu.Ias.in.c.i.colum. 4. qui sen. da. po.& declaratur quod habetur in .l.i. C. de p̃di.min.lib.x. quo fit, ut nec mirum sit, si delegari non potest.

Sed quare sic defensoribus ciuitatum adiungitur antistes? Sol. quia pupilli causa pia est .l. i. C. quando Imp. inter pup.Pau.de Cast.cons.100.in causa, col. 2.uolum.1.Barto.in.l.4.in.§. hoc autem iudicium in 5.oppo.ff.de dam.infec.

48 Et obiter nota † quòd iuridicus Alexandrinæ ciuitatis, de quo etiam in.l.i. & 2.supra ti.proximo, & in.l.i.C.eo. & in l.thays in.§.lutia titia.ff.de fideicom.lib. tradit Albe.in dictio.suo, iuridicus nil aliud est quàm magistratus eiusdem, quasi ius dicens, à iure dicundo sic primum appellatus, ut alibi ius dicens, in.l.i.inf de iu. o. iud. & forte erat præfectus Augustalis.l.i.ff.de offi præfec.Augusta. Et signanter in.d.l.2.ff. de offi. iuridi. Alex. dicitur, ei oratione diui Marci, dationẽ tutoris concessam fuisse, & cum de Antistite ibi nihil dicatur, si sic ĩtelligamus d.§.nos autem, fateri oportebit, iure nouo inductum fuisse.

Vltimo format contra tex. glo. fortissimam oppo. quòd immò nec possint delegari, competentia iure magistratus, quia uidemus, non constituuntur loci seruatores, de quibus in .§.eos autẽ
49 in authen.de mã.prin. † & in.§.nulli, in authen. ut iudi. sine quoqno suf. & in prin.ut nulli iudi.eo.lib. Et respondet, quòd aliud est causam committere, seu delegare, & aliud loci seruatorem constituere, quòdq; hi constituebantur ad crimina exploranda, ut ea Præsidi referrent, & quod deniq; prohibitum hoc ipsum non ab re fuit, quia plerunq; sub uelamine boni &c. ut hypocritæ, multa mala faciebant.l.illicitas.§. ne potentiores.l.obseruandum, & utrobiq; not. ff. de offi.præsi. Quæ solu. confunditur, secundum Alexan.per tex.in.l.i.in.§. cura carnis.ff.de offi.præfec.ur. & in.l.i. C. de curio.& stationa.lib.xii. & benè quia ibi dicitur, quod stationarii milites disponuntur ad tuendam populatiũ quietem, & ad referendum præfecto urbis, quid ubiq; ageretur, adeo ut ridendus sit Cur.hic, num.58. quo modo uelit, 9 in loci seruatoribus, ille tex.loquatur, deq; his etiam in.l.limenarchæ.ff.de ser. fu. & Limenarchæ à stationariis solum differebant, quia locis Maritimis præerant, non à limine dicti, ut Accur. sensit sed quia limen Græce, Latinæ portus dicitur, & est dictio mere Græca, & Limenarchæ scribi debet, non Liminarchæ, stationarii uero, qui in locis hostium finitimis, stationes agebant, nec isti prohibiti esse uidentur.

Secundo respondet Bart. hic num. 7. quod.d.contrarium loquitur in latronibus, qui prouinciam spoliabant, & hi prohibiti sunt, delegatio autem in casu nostro

nostro permissa, adhuc non tuta, quia indubitatum est hoc hominum genus prohiberi, uulga. l. congruit. ff. de offi. p̄si. nec potest dici probabiliter, quòd in eis verbum hoc, loci seruator. ullo modo ue rificetur, & dubitatio est, an possint loci seruatores constitui.

Vnde Pe. dicebat aliter, & tertio, quòd d. §. eos decisio, debet intelligi quando præses uolebat sine causa recedere, & aliquem relinquere, qui generaliter prouinciam regeret, & moderaretur perpetuo, quo casu non est sibi permissum sed quòd delleget causam, donec reuertatur, sic. Quæ solu. etiam confunditur, quia præsupponit, quòd cum causa posit, & malè, vt ibi probatur, dum dicit Imp. eos autem, qui loci seruatores uocantur, dare iudices in ciuitatibus prouinciæ, cui præsident, omnibus interdicimus modis.

„ sa posit, & malè, vt ibi probatur, dum
„ dicit Imp. eos autem, qui loci seruato-
„ res uocantur, dare iudices in ciuitatibus
„ prouinciæ, cui præsident, omnibus in-
„ terdicimus modis.

Quarto respondet idem Alexand. q̄ generaliter causæ delegari possunt, sed non generaliter absq; impedimento, loci seruator constitui, & ipsius regimen sibi ex toto committi, quæ ferè eadem est cum solu. Pe. & pari modo cōtra tex. in. d. §. eos. Vnde uidetur mihi ultimo loco, commode posse responderi, competentia iure magistratus delegari, quia personæ industria electa non est, & q̄a lex non resistit, ut hic loci seruatores cō stitui, ibi autem sic, & nō ab re dicit imp. in loco ad idem allega. supra ut nulli iudi. in prin. eo. lib. quia diuersæ læsiones ab emissis Vicariis (nota quòd loci seruatores Vicarios appellat) nostris subiectis inferri, semper inuenimus, & cōsidera quòd sunt uerba prohemialia, ex quibus finalis intentio disponentis elicitur l. fi. ff. de hæ. insti. quòdq; paulo post dicit, sancimus nullam licentiam habere, sicuti in. d. §. eos, omnibus interdicimus modis, & quòd deniq; termini nō sunt pares, quoniam loquitur in maioribus magistratibus, præfectis prætorio scilicet, Illyrici, & Orientis, Comite largitionum, & similibus; nos uerò, in magistratibus municipalibus, deq; causis iure magistratus competentibus; igitur nihil ad propositum.

Modò ex ordine, capio glo. fortissi-
50 mum, ex qua primum habes, † quòd monosyllaba si, interdum ponitur pro quia, & sumi potest argumentum à contrario, ut hic, quoniam causa finalis, qua delegatio fieri potest, est absentia, ergò hac cessante, cessabit effectus, quia delegatio fieri nō poterit. l. adigere. §. quàmuis. ff. de iu. pa. l. generaliter. C. de ep. & cle. c. cum cessante, de ap. & ita transit ēt Bar. hic. Sed hanc expositionem mordet Rimi. quia repugnat naturæ. d. dictionis, conditionem importantis, & habentis se ad esse & non esse. l. i. ff. de condi. & de. l. cum ad præsens. ff. si cer. pe. ubi aliàs si exponatur pro quia, adiicitur orationi certæ. l. uideamus, in prin. ff. de in lit. iu. l. titium. §. à matre. ff. de admi. tu. l. quicunq;. C. de ep. & cle. quia igitur magistratus proficisci potest, & non proficisci, stabit proprie, & non pro quia exponetur. Verumq; est, & ipse met Iuriscon. declarat, quando dicit, non aliter itaq; mandare poterit, quàm si abesse cæperit, fateor tamen quòd argumentum sic posit formari, & ut dicebam aliàs, p̄ locum à cessante causa, exemplum, causa ob quam fit delegatio, est absentia, absentia cessat, ergo delegatio fieri non poterit, sed non, ut dixi, quòd hic exponatur si, pro quia.

Replicant Moder. Bononien. quòd immò absentia certitudinariè præsupponitur hic, & non est uerum, directoq; uerba legis repugnant, ea de re transeo, & ab eisdem ego quoq; non recedo, vulga. l. nō aliter. ff. de leg. 3. & ita istum tex. intellexit Bal. à nobis etiam supra citatus in. l. dictam legem, colum. i. C. de cō. dic. ob cau.

Sed ultra Docto. moueo difficultatē, quòd hæc dictio potius, cùm in lege reperiatur apposita, facti contingentiam notet, quàm importet cōditionem, nec posit sumi argumentum à contrario. l. si ultra. C. de decu. lib. x. Solu. id est, quia resultaret absonus intellectus, si minor annis septuaginta non excusaretur, dū modo sit sexaginta maior, ut ibi Bald.

declarat, probando etiam, q̃ non ponatur pro quia, ex quo causa est de præterito, nec pro quàmuis, quoniam aduersatiua non iungitur uerbo futuri temporis, & ut per eum latius. Nec alibi ultimo loco adhuc, conditionem importat, in .l. muro, in .§. 1. ff. de tute. & tamen dictum est, tutorē do, si satisdederit, sed admonitionem quandam potius, quoniam à contrario erit tutor datus, quàmuis non satisdedetit, & pro solu. dici potest, id etiam esse, quia dictio si adiicitur actui, qui tacite inerat. l. quodcunq;, .§. non solum, & ibi Imo. ff. de verbo. ob.

Secundo habes ex gl. quòd quandoq;
51 † dictio si, ponitur pro quàmuis, nihil allegat, nec determinat, an argumentum à contrario sensu nunc sumi posit, ideo ut dicit idem Rimi. optime facit text. iuncta glo. in. l. fi. C. de liber. & eo. libe. et in. l. unum ex familia, vltra eum, in. §. sed & si fundum ad fi. ff. de lega. 2. & in. l. qui uniuersas, in. §. i. ff. de acqui. po.

Sed non hic ita capitur ex supra dictis, & minus potest argumentum sumi quando ponitur hoc modo, quoniam eius natura est implicare, & multo magis quidem in casu contrario, exemplū, si emancipatus ad successionem patris admittitur, idest quàmuis admittatur, multo magis admitti debet filius, in potestate retentus .l. quàmuis, & ibi not. ff. solu. ma. & uirtualiter hoc nihil aliud ē dicere nisi arguere de minori ad maius affirmatiue, & ualet argumentum c. cū in cunctis, de elec. authen. multo magis C. de sacrosanc. eccl. sed non quòd à cōtrario (vt dictum est, nec fine ratione) sumi posit, & sic in hoc quoq; est opi. Rimi. subscribendum.

Tertio habes, ex glo. si in ui conditionis ponatur hæc dictio, quòd argumen-
52 tum sumi non potest † & malè, ac contra tex. istum, deducendo ut supra & ꝓbatur etiam in iuribus hinc inde allegatis, ac ad materiam maxime facientibus & potissimum in .l. si. post mortem, in. §. fi. ff. de lega. i. & in. l. aliquando, cum similibus, de quibus hic per Ias. ff. de condi. & dc.

Et propterea forte melius est dicere, ut quarto loco dicit, si in ui. conditionis rursum ponatur, quòd argumentū non sumitur propter absurdum. l. 2. C. de cōdi. infer. cuius inductionem, & si ex pluribus nitatur hic Deci. impugnare, clara tamen est, & optime probat ipsius glo. intentionem. Nam pater instituta filia reliquit legatum ad idē certam, eiq; præcepit, si à marito non diuertisset, ut legatario caueret, ipsa hoc idem facere recusabat, quia à contrario si sub conditione diuortii sibi istud præcepisset, parata etiam diuertere, ei remitteretur cautio. l. sed neq; .ff. de usu & habi .l. reprehendenda. C. de insti. & male, quoniam sub possibili & honesta conditione instituta est, si non diuertisset, edicti formam habemus, sic iubentis, in. l. i. & toto ti. ff. ut lega. no. cauea. d. casu autem sub turpi, & non debet sumi argumentum à cōtrario, quoniam prauus intellectus, ac contra legem resultaret, & per absurdū foret quàm maximè, edicti præallegati formam negligere, non obtemperando uoluntati patris, & diuertendo, ergò omnino tenebitur, & hac inductione stante cessabunt omnes scribentium nugæ, & præcipuè Decij ut supra uerissimusq; est illius literæ sensus. Adde Bal. in. l. obseruare in .§. proficisci, colum. 3. ff. de offi. procon. Item si resultret absurdum, quòd argumentum non est nec ꝓbabile, nec necessarium, ut in. d. l. 2. aliàs sic, si in ui conditionis ponatur, ut hic, per quæ duo iura post Cy. in. l. conuenticulam. C. de ep. & cle. ita etiam dicit idē Bal. in. l. qui testamento, in. §. mulier. ff. de testa. Et deducit etiam sic posset, ualere, quando sensus contrarius stare non potest cum sensu expresso, hoc addito semper, si non resultet absurdum, ut per Stepha. Fede. in tracta. de int. iu. colum. 120. parte 2.

Sed contra, quòd immò ualeat argu. etiam quòd absurdum resultet, de. l. diuus. ff. de offi. præsi. ubi si nulla sit suspicio, Aelium priscum matrem interfecisse, pœna dissimulanda est, ergò à contrario, si sit aliqua punietur, & tamen ne

mo

mo suspicionibus damnandus est .l. absentem.ff.de pœn.Pro sol.dici potest, vt per Alb.in.d.l.diuus, ꝙ factum certum erat,& sic potuit damnari, nec absurdũ resultabit,& homicidium formale, ac causale appellabitur,quando appatet,ꝙ idem fecit dissimulato furore,aliàs autẽ formale tantum,vt pet Bal.consi.384.statuto ciuitatis,col.1.uol.5. & quoniã pleni sunt libri,omnesq; ita transeunt,ꝙ in lege sumatur, nisi resultet prauus & absonus intellectus,non insistam aliter restat solum uidere,an alio casu locum habeat, q̃ isto, si absurdum non resultet.

Et breuiter dicendum est,ꝙ sic, maxime in ultimis † uoluntatibus.l. aliquando supra allega.etiam.ff.de condi. & de. l.si legatum pure.l.legata inutiliter.ff.de adi.lega.&quia(vt dicit Ias.)si locum habet etiam in contractibus .l.inter socerũ .§.cum inter.ff. de pac.do. multo magis locum habebit hoc casu .l. in testamentis,de reg.iu.c.cnm dilecti,de dona.

53

Quòd tamen uerum non uidetur, quia tex.in.l.2.C. de condi. inser. loquitur in ultimis uoluntatibus, & nihilominus non sumitur.

Sol.non sumitur,quia(vt dictum est) resultaret absurdum , addo nouissime ad idem,quòd vet.si.ibi, aliam quoq; interpretationem habere uidetur,non sumi, quia sic negligeretur forma edicti, positi in.l.i.ff.ut lega.no. ca. nec uoluntati testatoris obtemperaretur,qui iussit caueri,si à uiro non diuertisset.

Ob.etiam text. in .l. reprehendenda .C. de insti.& clarior in.l. neq;.ff. de usu & ha.ubi legatus est mulieri vsus ædium, si à uiro diuertisset,nec propterea argumentum à contrario sumitur,si non diuertisset. Pro sol. dicendum est condi tionem,ueluti contra bonos mores, et d.casu remitti , perinde ac si scripta non fuisset, & sic quòd legatum consequatur, quo fit ut nec mirum sit,si aliter nõ sumitur.l.eius qui in prouincia, cum similibus.ff.si cer.pe.

Ob.rursum,quia si testator dixerit, in stituo filium meum , & si sine liberis decesserit, substituo Titium non propterea à coutrario,si cum liberis decesserit, hi uidebuntur instituti.l.lucius , ubi gl. not.ff.de hæ.insti. Pro cuius contrarii re sol.idem Ias. hic se remittit ad dicta per eum in.l.i.C.de pac.quæ ẽ,ut istud ideo fit hoc casu,quoniam filii in conditione positi , non sunt positi in dispositione, nec ad hæreditatem consequenter uocati,& ita glo.in.d. l. lucius , communiter intelligitur,&ab omnibus ferè seruatur in practica.Sed ego dico aliter,quòd argumentum à contrario, dicto casu sumitur sic,substitutio facta est, si filius sine liberis decessisset, ergò non à contrario locum habebit, uel admittetur substitutus, si cum liberis decedat,quicquid postea de illis contingat .l. cum uxori .C. quando di.le.ce.l.si quis hæredem.C.de insti. & in terminis in.l.ex facto, in .§.si quis autem.ff.ad treb.declarat Old.cons. 21.thema tale est,num.1.& 2.Et ad idem quoq; induci potest tex. in.l. ex facto etiam .ff.de hæ. insti. ubi testatot, relicta parte uacua,dixit sic,si Seius (quem tamen non instituerat) mihi hæres non erit, Sempronius hæres esto, & tamen à contrario , si hæres esse uoluerit,non admittetur ad portionem uacantem. Soluit Ias. hic, & regulam limitat, quòd cum sint uerba priuatiua in .d. loco, argumentum à contrario sumi non debet quasi dicat,quòd ex eis non resultat habitus,ut per Bal.in.d.l.2.C.de condi.inser.& Ancha. in.c.i. colum. 317. de consti. tamen aduerte , quia esto quòd dicat Aristonem, Iabolenum , Pomponium, & Arrianum ita tenuisse, quodque eo iure usi fuerint, non tamen sine ratione Pegasus forte contrarium uerius existimauit, ad portionem uacantem scilicet,admitti debere. Ideo solue tu aliter, quòd id ea ratione, proditum sit, ex quo inducta ad odium non debent in fauorem conuerti, sicuti nec è contra.l.quòd fauore, ubi idem Bald. signanter, colum. 2. C. de legi. & est simile, quia si mulier crimen Lenocinij ad exclusionem obiicit,non propterea adulterium confitetur,ut adhuc dicit in l. cum mulier col.13.ff.solu. ma. Sol.rursum

Man. P

ſum nec tuta, nec generalis.l. eum ex oratione, in fi.ff.de excu. tu. idem Bald. in.d.l.quod fauore, colum.pe. Vera igitur eſt, quod eum pars uacua relicta fuiſſet non poteſt dici ſibi data, nec in ea inſtitutus, ergo etiam quòd uelit, non admittetur à contrario, ad. d. partem uacantem, admitteretur autem ſi ſibi relicta fuiſſet.l.cum proponas.C.de hæ. inſti.ergo.

Vltimo ob.text.in.l.titia in.§.fi. ff. de ma.teſta.ubi in teſtamento Oneſiphoro ſeruo libertas relicta eſt his uerbis, Niſi orationes diligenter excuſſeris, liber ne eſto, ideſt non eſto liber. & tamen à contrario, etiam quòd diligenter rationes excuſſiſſet, non propterea erit liber. Soluunt omnes Iaſ. hic & Deci. in .c. i. colum.7. de proba.& Bal.ante eos, in.d.l.2.& Ancha.in præallega.c. i. de conſti. quòd illud ideo eſt, quia uerba negatiue proferuntur, ex quibus non reſultat affirmatio, nec ſui natura aliquid noui inducunt, alias prolata ad diminutionem operarentur augumentum, & inducta ad tollendum, aſſumerentur ad dandum, & male.l.legata inutiliter, cum ſimilibus.ff.de lega. i. nec aliter dici poteſt, & in ſimili arguit Iaſ.in.l. Iulianus uerum debitorem, colum. 6.ff.de condic. inde quòd actus agentium non debet operari contrarium eius, quod quis agere intendit, etiam quòd verba contrarium innuere uideantur, ſignanter per per tex.in.d.l.titia, aliquid in.d.l. legata inutiliter, colum.2.multa Alb.in dictio. ſuo, in verbo niſi feceris, nonnihil Alex. in.l.ſi eum in.§.qui iniuriarum, col.3.ff. ſi quis cau.melius Bal.ibidem, col.2.& ĩ ad.d.§.titia, intellectus, quoniã alibi sũt uerba negatiua, & tamen à contrario ex eis atg.ſumitur, & inde reſultat affirmatio, & præſertim in materia, in.l.ex eo.ff. de teſti.& in.l.qui teſtamento, in.§. mulier.ff.de teſta.& ſuſius, ut hic per Mod. Bono, non tamen ſcopum attingentes, quo ad.d.§.titia, inquit ergo Bal.in loco palleg.ꝙ quando præcedit oratio negatiua potentiæ, dictio niſi, ponit potẽtiã id eſt, non ſis liber, niſi rationibus diligenter excuſſis, hoc idẽ feciſti, liber non es (uult dicere Iuriſcon.) ſed potes benè ad libertatẽ perduci, & de materia aliàs in.l.actione.C.de trãſac.& fuit Lambet. de Saly.diſcipuli Pe.quem ipſe met Bal. refert, & poſtea improbat, ex quo repugnat uerbis ibi poſitis, quæ ſunt, Reſpõdeo, ex his libertatem adimi potius quã dari, & eſt verum. Ideo dicendũ eſt, vt ſupra & amplius, quòd cùm his quinq; caſibus limitetur regula, in non exceptua tis firmabitur.l. quæſitũ .§. deniq; .ff.de ſun.inſtruc.cum uulgarib. Sed adhuc cõtra, quia ſi pater ſenex fecit teſtamentũ, & filium inſtituit, dato ſibi cohærede, & ſub conditione quidem ſi ipſe filius negocia patris ꝓcuraſſet (egebat enim ſeruitiis ipſius, forte ob ſenectutem) non propterea uidebitur tacite exhæredatus ſub contraria conditione, ſi negotia paterna haud procuraſſet.l. ſi pater. C. de inſtit.

Sol. illud ideo eſt, quia exheredatio expreſſe fieri debet, & quia eſt forma data à lege, à qua non eſt recedendum l.nemo poteſt.ff. de lega.i. & quia ſicuri expreſſe fit inſtitutio.l. iubemus.C. de teſta. ita expreſſe (vt dixi) debet fieri exhæredatio.l. Gallus.§. in omnibus.l. inter cætera.ff. de libe. & poſthu.& quia nunquam ſilentium exhæredationem operatur, & latius ut per Bal.in.d.l.pater, col.7.

54 Secundo locum habet argumentum à contrario † etiam in contractibus.d.l. inter ſocerum.§. cum inter.ff. de pac. do. quem text.ſignanter, & ad idem inducit etiam Bald. in.l. uenditi actio. C. de ac. emp. clarius in authen. ſed & ſi quis, in 5. colum. C. de ſecun. nup. hoc modo, quotiens prouidetur in uno caſu, in eius contrario, uidetur prouiſum totum oppoſitum, Vnde ſi pactum factum ſit de dote reſtituenda non extantibus liberis, in caſu oppoſito prouiſum uidetur, quod extantibus retineatur, & idẽ dicit in.l.dos à patre, in princ.C. ſolu. ma. & in.l. poſt dotem, in repe.colu.i.ff.eo. & maximè ſi caſus tacitus habet in ſe contrariam rationem

tionem expresso, quia tunc à contrario sensu, de ipso dispositum esse uidetur, inquit adhuc in .l.3.in fi.C.de insti.& ad propositum, adeo uerum est istud, ut non uideatur omissum illud, quòd includitur à contrario sensu .l. si cum dotem, vbi idem Bald.formaliter,colum.2. ff.solu.mat.& quamuis text. in materia præcipuus in .d.§. cum inter, loquatur in pacto,quod adhuc etiam Bald.astruit in statu. in.§. argumentum à contrario, versi.2. nihil est tamen, quoniam pactũ etiam contractus est.l.i.ubi glo. ff. de ac. & ob.l.i.§.adeo.ff.de pac.not.in.l.si quis maior .C. de transac. & ita transit etiam Ias. hic pulchre, Alexand.consi.129.pu. to de iure, in prin.uolum.2. Anch.consi. 161.super prædicto,colum. 2. & Ro. consi.399.ut præsens, colum.i. uel dic, quod in stipulatione etiam intelligatur l.unica in prin.C.de rei vxo.ac.Bal. in.l. quod fauore colum.pe. C. de legi. l. bebius .ff. de pac.dota. & iudicio meo nec istud dubium habet.

Verum uidetur mihi quòd ob.tex.in l.si mulier .C. de iu. do. ubi stipulatio mulieris, concepta in casu testati, non præbet uiro retentionem dotis à contrario,in casu intestati, & sic duo hæc iura pugnare uidentur in.d.l.si mulier, & in d.§.cum inter. Sol. si uerba apponantur per modum conditionis,tunc argumentum à contrario sumitur, & ita loquamur nos,si uerò per modum modi, uel causæ secus,& hoc pacto procedat contrariũ vt ibi not.&bene.Ob.rursum tex. in,l.Beblius.ff.de pac.dota. quæ signanter loquitur in contractu &tamen in eo arg.non colligitur,& dicit alibi Bald. in loco infra allegando, ꝙ est difficile contrarium.

Sed pro solu. responderi potest, ꝙ ibi conditio est apposita non respectu liberorum, ut supra sed mortis simpliciter & diuortii,quo casu arg. à contrario non sumitur,aliàs autem sic, ut in .d.§. cum inter.uel &aliter, ut per eundem Bal.in.d.auth.sed & si quis,colu.6.C.de secun.nup.latè consi.477.punctus, col. 4.uol.4.Vltimo ob.qa adhuc in casu.d. §.cũ inter,qui (vt dixi) in materia est pcipuus,stipulatio fauore patris ordinata in casu non existentium liberorum, ad eius læsionem retorqueretur, ex quo à contrario si existāt liberi, dotem non lucrabitur, & male .l.quòd fauore.C.de legi.

Solu.clara est, ut ibi per Bal. in fi. Et si obiiceretur rursum,ꝙ in contractibus omissum habetur pro omisso.l. quicqd astringendæ.ff.deverb.ob.Bal.cōs.251.cōsiderandum in prin.uol.2.Et ꝙ uerba in eis propriè debent intelligi,cum tamen arg. à cōtrario sit intellectus subauditus ut supra loco suo dictum fuit.Respōdebo quod immò non uidetur omissum illud,ꝙ sic colligitur.l.si cum dotem.ff. so lu.ma.& ꝓxime declarauimus, quodq; hoc idem operatur identitas, seu maioritas rationis in casu contrario, arg. in.l. si extraneus.ff.de condic.ob cau.Et breuiter dici potest,si in lege habet locum, & sumitur, ut hic & in ultimis uoluntatibus,ut supra quoniam uoluntas testatoris lex etiam dicitur.§.disponat, in au the. de nup. ꝙ locum habeat his nō obs & iam sublatis,& ēt in contractibus, & nouissime quoniā contractus pariter ex conuentione partiũ,legem accipiunt .l. legem.C.de pac.l.i.§.si conueniat.ff. de po.not.in.l.contractus.ff.de reg. iu.

Tertio & ultimo (alia.n. uidebitis uos) locũ habet ēt arg.à cōtrario, & sumitur
55 in statutis † vt concludunt omnes communiter post Barto.hic in fi.& in.l. omnes populi in 6.q. prin.ff.de iusti.& iu. Et nimirum , quia etiam statutum lex est, & iuris communis pars .d. l. omnes populi .l. sacculari .§. sunt quædam .ff. de extraordi. cri.c.certificari,de usu. Ancha.in.c.canonum statuta colum.122.de consti.& latius 203.melius Abbas in disputatione stante statuto, colum.i. & in specie Ro.consi.399.vt præsens, citatus etiam supra in princ. sed in lege locum habet, ut hic probatumq; est satis, ergo. Et quàmuis eiusdem uerba stricte, & proprie intelligi debeant .l. fi. C. de his qui ue. æta. impe.l.3.§.hæc uerba, & ibi Bar.ff.de nego.gest. idem Barto. in.l.

l.in.§.i.ff.de fon.Iaſ. in authen. ſi quis in aliquo,in 3.colum.C.de eden.Bal. conſ. 491.uiſa petitione,colum.i.uolum.3.attamẽ(vt dixi in not.)rationabili aequieſcit interpretationi,ut etiam contractus nec repeto, colligetur ſine dubio argumentum à contrario, nec natura ſtatuti repugnabit, præterquàm in caſibus, de quibus hic,per Docto. ſi aliàs quo ad diſpoſitum foret à iure prouiſum, ſi ſubauditus intellectus prohiberetur per aliud ſtatutum, aut diceretur ad literam intelligi debere uerba prout iacent, vel per argumentum à contrario ſtatuentes inciderent in pœnam, aut corrigeretur ius commune,& ut per Docto.fuſius,q; caſus confirmant regulam .l. quæſitum .§. deniq; .ff.de fun. inſtruc. ſicuti excepti proxime etiam in contractibus, & ultimis uoluntatibus,nouisſimè addentes ultra dicta aliàs, quòd immò quàmuis ſtatutum dicat, verba intelligi debere,prout iacent,literalis intellectus, etiam ciuilem interpretationem patietur ex parte formæ, materiæ, ſtatuentis, & utentis,ut pulchrè per Bald.conſi. 460. Ioannes,col.2.uol.i.

Et ſi in ſtatutis locum habet, & ſumi
56 tur, non eſt ratio † cur non etiam ſumatur in ſententia.l.pomponius.§.ſed & is .ff. de procu .l. ſi inter me & te .ff. de excep.rei iudi. & præcipue propter ſimilitudinem,quæ eſt inter hæc duo .l.i. C.ſi plu.una ſen.& idem in reſcriptis.l.ſi pro curatorem.§.ignorantes,&ibi gl.ff.man. late Ro.conſi.præallega.399.colum.i. & Iaſ. hic, ubi idem adhuc dicit etiam in mandatis.l.eum qui.§.i.ff. de acqui. hæ. & benè.

Adde,ad ſtatutum redeuntes, quòd cum ſit tacita conuentio, æquiparatur
57 pacto,in pacto† habet locum argumentum à contrario d.l.inter ſocerum .§. cũ inter.ff.de pac.do.ergò &in ſtatuto,Bal. in.l.ſi cum dotem,in prin.colum.3.ff.ſo. mat.

Secundo adde,quòd idem in ſententia dici poteſt, quoniam eius uerba,ſemper ſunt ponderanda, vt uerba contractus,idem Bal.in.l.ab executione, colu. ult.C.quo.ap.non re. qui hac de re dicit etiam in.l.eos,in.§.ne temere,in 2.quod condemnatoria generat quaſi contractũ abſolutoria uerò,quaſi diſtractum, poſt Cy.ibi, & benè.l.3.§. idem ſcribit .ff. de pecu.

Tertio adhuc, & quo ad ſtatutum adde,quòd commune dictum Barto. in .l. quòd conſtitutum .ff.de mili. teſta.& de quo etiam ſupra debet intelligi uerum maxime ſi ſit contra ius commune .l. 9 uero contra.ff.de legi.l. in honorariis .§. ſed cum reſciſſa.ff.de ae.& ob. Albe. in.i. par.ſtatu.q.2.item quæritur,in priu.Bar. conſi.113. proceſſum eſt, colum.2. & ita eſſet tranſeundum.

Verum pro complemento aduertendum eſt,quia ut inquiunt Cur.& Clau. Seyſel.hic, uideretur dicendum, quòd immo ſolum in lege ſumi poſſit, non etiam in aliis diſpoſitionibus, quia ipſamet tenetur prouidere omnibus caſibus expreſsè, uel tacitè .l. non poſſunt ff.de legi.ea ratione fortè,ne ſi eueniant maneant & reperiantur indeciſi. l.fi. C. de conſu.lib.x.l.2 §.quintus.C. de uete. iu.enu.Bal.conſi.365. ſtatutorum, colu. 2.uolum.4.homines autem non ex quo ſemper caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis .l. commodisſime.ff.de libe.& poſthu. l. ſi cum dotem ff.ſolu.ma.l.ſi extraneus.ff.de condic.ob cau.Bar.in.l. Cæſar in repe. colum. 9. ff. de publica.& in.l. Gallus plene in .§. & quid ſi tantum.ff.de libe.& poſthu. Corroborabam ego aliàs iſtud à ſimili, quia uidemus quod lex etiam ſemper loquitur,& eſt in uiridi obſeruantia.l. Arriani C.de hæ.homo uero ſemel tantum .l. ſi ita.ff.de au.& ar.le. quodq; natura legis eſt pariter dare formam futuris negotiis hominis uerò,præſentibus & præteritis l.leges.C.de legi.§.diſponat, in authen. de nup. & quod deniq; mitius agitur cum lege,quam cum homine .l. celſus, uulga.ff.de arbi.Barto.in.l.amplius non petitum.ff.rem ra.ha.ergo nec mirũ hoc caſu quoq;,ut actus legis, diſtinguatur à facto hominis, ſi in lege ſumitur, ſimiq; debet,non etiam in aliis diſpoſitioni-

aibus. Et stringunt, tamen non discedo, ego à communi sententia, quia in ultimis uoluntatibus est casus clarus in d.l. si legatum pure, cum similibus, ibi perinde est, ac si sub contraria conditione datum fuisset, quibus uerbis tollitur impugnatio Cur. Decii & Clau. quod id fit uirtute primi legati, eoq; magis, quia iam fuerat sub conditione ademptum, nec facit, quod sic inducta ad diminutionem, operarentur augumentũ, contra regulam, l. legata inutiliter. ff. de adi. le. quia hoc contingit ex defectu cõditionis, quod esse non potest, nisi per argumentum à contrario, ex quo legatum sub contraria conditione legatario relictum uidetur, nec inconuenit, ut ex multis ostendit Ias. in. d. l. legata.

Probat etiam in contractibus optime text. in. d. §. cum inter ibi id actum inter contrahentes intelligi debet, ut liberis superstitibus, dos retineatur, quod non aliter intelligi potest, quam per argumentum à contrario.

Nec ob. ut prædicti dicũt, quod illud ideo sit potius, quia pactum in sensu directo, nihil poterat operari, ex quo omnino liberis non extantibus, dos ad patrem reuertebatur, quia hoc idem est cõtra uerba tex. recitata ut supra nec est curandum, etiam quod pactum ĩ sensu directo nihil operetur, quoniam non corrigitur ius commune, qua ratione sumi debeat, ut hoc idem eueniat, quemadmodum in statuto Florentino inquit Cy. in. l. conuenticulam. C. de ep. & cle. Ias. hic plene col. 12. & nos in textu. præterea tolerabile est, quod sit superfluum potius, & nihil operetur, quam quod filia, seu eius liberi indebite damnum patiantur. l. fi. §. iii computatione. C. de iu. deli. uel dicamus operari satis etiam in sensu directo, quoniam ius commune confirmat. l. dos à patre. C. solu. ma. arg. not. in. c. i. de consti. in. 6. & sufficit, qđ detur aliquis effectus operatiuus. l. si quando. ff. de lega. i. in simili Ro. i. l. si cum dotem in prin. ff. solu. ma. Vel quia uirtute pacti, gener efficacius ĩ casu deficientiũ liberorum, erit obligatus ad restitutionem dotis. Nec in sententia negari potest, quod dicitur in. d. l. Pomponius ibi, „ Nam cùm iudicatur rem meam esse, si- „ mul iudicatur non esse illius, & si insurgãt isti adhuc, quod hoc ideo sit potius d. casu uirtute cuiusdam necessariæ consequentiæ, ex quo duo, uno eodemq; tẽpore in solidum, eiusdem rei, domini eẽ nõ possunt. l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. commo. l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. po. Respondebo, ꝙ ista consequentia necessaria erit ꝑ locũ à cõtrario deducẽdo sic, statim ꝙ iudicatur, rem esse meam, simul iudicatur non esse tuam à contrario, aliàs tu & ego essemus eiusdem rei domini, uno eodemq; tempore quòd non est dicendum, & sic non obstabit.

58 Indubitatumq; uidetur in rescriptis, † ut in. d. §. si ignorantes, citatus etiam per glo. infra in uerbo non aliter, ponderantes adhuc, quòd dicit Iurisco. si sciẽtes omiserint ap. auxilium, quòd ignorantes à contrario excusantur, quòdq; non tenentur actione mandati.

Nec ob. quòd illud sit ex communi regula, qua scientes obligantur, non e- „ tiam ignorantes. l. generali, ibi scientiã „ non ignorantiam, uolumus obligari. C. de tabula. lib. x. quia si id est ex. d. regula communi, satis fuisset mentionem facere de scientibus, uel dicamus, ꝙ. d. regula faciat deducendo, ut in simili supra quòd per argumentum à contrario ignorantia excusetur, si scientes ap. omiserint, quoniam regulare est, ut scientes non etiam ignorantes obligentur, & sic omnimodo à contrario sumetur argumentum. d. casu.

59 Nec secus ultimo loco † in mandato probat text. in. d. l. eum qui, ubi pater scripsit filio, si hæreditas esset idoneam, ipsam adiret, ergo à contrario quòd nõ adiret, si ergo adierit, patrem non obligabit. Opponitur & ad istud quoq; ꝙ non sit, per argumentum à contrario, sed quia non dabuit egredi mandati fines. l. diligenter. ff. man. c. cum dilecta, de rescrip. sed dici etiam audacter potest, ꝙ immò est. d. modo sumendum argumẽ-

tum, quòdq; patrem non obligauerit, ea minus idonea reperta, ex quo manda ti fines egressus est, quasi ratio rationis sit hic,& in iuribus proxime allega. in si mili ad idem tendentibus.

Immò quòd arguunt, nec in lege sumi posse, ex quo solum regulam negatiuam speciali casu absentiæ limitat. Et si sume retur, esset ultra ipsius legis intentionem, contra.l.non o mnis.ff.si cer.pe. uidereturq; uoluisse se incótinenti corrigere, non dicendum.l.non.ad ea.ff. de cond.& de. & quia inducta ad unum finem, non debent operari contrarium, uulga.l.legata inutiliter.ff.de adi. le. adducta etiam supra. Et adhuc malè, ac contra istum tex.ibi, huius quoq; rei fortissimum est argumentum & ibi, non aliter itaq; mandare poterit, licet ergò in casu absentiæ limitauerit regulam, non est propterea quòd arg. non sumatur in lege Iulia de ui à contrario, quia non delegabitur, nisi quàm primum absfuerit præses,& is cui contigerit exercitatio etc.& hoc modo non erit ultra legis intentionem sic declaratum, & minus verum. quòd videatur voluisse se incontinenti corrigere, somnium enim est istud dicere, quia incontinenti se correxisset, quando dixisset causas meri imperii pos se delegari in casu absentiæ, & postea non posse d.l.non ad ea, non quòd pos sit, quàm primum abesse cœperit aliàs, non, ex quo tollitur etiam regula d.l.leta inutiliter, quoniam esto pariter quòd intendat speciali casu regulam limitare causas meri imperii mandari posse, non propterea contrarium operabitur, ex quo(vt dixi)eam declarat, immò probat, per argumentum à contrario sumptum, ex lege iulia de ui, hoc idem fieri non posse, nisi quàm primum abesse cæperit, & certe Iurison. sensus peruerti non facile potest.

Nec ob. modo argumentum principale, quia respondet postea idem Cur. sustinendo communem, quòd cum uoluntas testatoris sit lex, & contractus etiam ex conuentione partium legem accipiunt, idē sensus capi debet in aliis dispositionibus, ut in lege. Et iudicio meo satis leniter,& maxime quia in mādatis & rescriptis, non procedit hæc solutio. Igitur dic tu, responderi posse, & dici probabiliter, uerum esse, quòd lex omni casu prouidere teneatur, homines autem non, quanquam casus omissus dispositioni iuris communis relinquatur, sed falsum, quòd ob hoc argu. tantum in lege sumi possit, ex quo non est ex toto omissum illud, quod includitur à sensu contrario, ut iuris communis decisioni relinquatur.l. si cum dotē allega.sæpius, in princ.ff.solu.ma.& ibi Bal.colum.2.formaliter, aliàs nec sumeretur in statuto, quia sic etiam dicitur, quòd casus omissus ab eo, relinquitur dispositioni iuris communis, ut in locis supra allega.& in specie per Barto. in.d.l. Cæsar,& tamen sumitur, vt proxime dictū fuit,& communiter tenetur, ergò & pari modo in aliis dispositionibus. præterea casus omissus non dicitur qui, ex aliqua coniectura potest haberi pro expres so, Bal.in statu.in.§.argu.uers.a.sed argumentum à contrario, est ex coniecturis, ut dictum fuit supra & probatur in.l. apud antiquos.C.de fur.ergò non potest dici casus omissus, nec relinquetur dispositioni iuris communis, ergò etiam in aliis dispositionibus sumi poterit, & hoc modo oppositum diluetur facile.

In reliquis damnatur glo.quia lex iulia permittebat delegationem, ergò ex sensu directo non resultat quòd prohibeatur, ergò per locum à contrario eoq; magis, addas tu, quia si ut dicebam aliàs esset argumentum de similibus ad similia, non utiq; uerificaretur uerbum fortissimum, in tex.positum, ex quo illo nihil debilius est, data enim dissimilitudine corruit.c.per uenerabilem, qui fi. sint legi. & ibi not.pulchrè Bald. consi. 473.Reuerendissime, colum. 2. uolu. 2. Vnde dici, hac de re, etiam solet, quòd similitudo est mater falsitatis.c. sicut urgeri.i.q.i.quòdq; ratio ē efficacior, quæ est secundum uerba, quàm quæ est per similitudinem, quoniam fallax. d. c. per uenerabilem, tradit Stepha. Fede. de inter-

terpreta.iu. in ulti. par. fo. 198. & ut per Alexand.arq; alios fusius.

In glo.posit,tria dicuntur, primo q causa meri imperii, quæ ex speciali per missione potest delegari, delegatur quo
60 ad cognitionem tantum †non etiã quo ad diffinitionem, & maximè si de ultimo supplicio agatur, aut membri muti latione, & hoc ipsum probari uidetur potissimum,per tex.in ea allegatum,in .§.ad hoc prohibemus,in authen.de col lato.ubi iudices in prouinciis existentes non possunt constituere loci seruatores, sicuti etiam dictum fuit supra anteqũ uero ueniant ex licentia Principis,vices agentes instituunt, qui usq; ad sui præsentiam,omnia agere possunt,quæ possunt & ipsi iudices,citra tamen (inquit tex.)nouissimum supplicium,aut membri incisionem,per quem tex.ita dixit etiam glo.similis in.l.aliquando.ff. de offi.procon.& in l.i.C.ut omnes iudi.tam ci.quàm mi.& Bart.hic num. 5. testatus amplius,istud communiter teneri,& obiter nota, de membri abscisione dictũ esse ibi, qa etiam pœna capitalis appellatur,quamuis impropriè, vt per eundẽ Bart.in.l.2.num. 12. ff.de pub. iudi. & 8. in.l.imperium infra de iu.o. iud, & alibi ad.l.imperator ultimi supplicii mentionem facientem tantum supplet,vt in ab scisione membri etiam intelligatur, ibidem num.5.& quòd hoc sit adhuc uerũ quo ad cognitionem tantum, tenuit quoq; glo.in.l.placet, per Alex. citata C.de peda.iudi.idem Cy. Ray. & Bald. post Barto. Et quia etiam hic exercitationis mentionem facit Iuriscon. quæ nihil aliud est,quàm cognitio, immò præcise in fi.ibi,cognitionẽ prætor, quã habet &c.& ex eo etiam,quia cognoscere & diffinire sunt diuersa.c. causamq; de rescrip.authen.ad hæc,C. de iudi.l. à diuo Pio.§.i.ff.de re iud.Bart. in.l.si finita,iu.§.iulianus in prin.ff.de dam.infec. ergo commissa causa, quo ad cognitionem tantum commissa uidebitur, confirmatur,quia delegatio, sui natura, est diosa, glo. in.c.i. de rescrip. in 6. multa Alex.hic colu. 14.ergò debet fieri interpretatio,ut minus præiudicetur iuri cõmuni,quàm sit possibile.l. si serui uestri C.de noxa, ad idem dici potest, quòd sit etiã propter specialem permissionẽ legis ex causa absentiæ dispensatio.c.requiris.§.fi.i.q.7.quæ in dubio deleganti hoc unum tantum permittere uidetur l.si non lex ælia sentia, & ibi Bal. not. ff. de hæ.insti.Ias.in.l.moribus,colum.2.ff. de uulga.& pup.sub. & quia deniq; exceptio firmat regulam in non exceptuatis casibus .l. quæsitum .§. deniq; .ff. de fun.instruc.quæ est,ut cognoscat et diffiniat legatus Proconsulis. l. solẽt supra de offi.procon. testatur glo.met,& delegatus pariter,si insignis sit latro, & periculosum pœnam differre, ut infra ergo non alius, nec regulariter in casu præsenti. Tamen opi.contraria, quæ fuit Guliel. de cu. uidetur uerior per text.nostrum indistinctè, & generaliter loquentem, quòd causæ meri imperii non possint delegari,quod absq; dubio intelligitur,nec quo ad cognitionem, nec quo ad expeditionem, ergo si ex causa absentiæ, utique etiam generaliter intelligetur,& sic in terminis regulæ, hoc modo reor ipsum argumentum deducere uoluisse, & benè,& faciunt quæ habentur in.l.nã quod liquide in.§.fi.ff.de.pe. leg. tradit Bar.&ibi ad propositum nostrum clarius Ange.& Pau.de cast.in.l.in his.ff. de legi.& ad idem allegat etiam tex. Guliel.in.l.si.C.ubi se.uel cla.qui re uera,vt iuquit idem Bart. Alexand. & Ias. non probat, ex quo loquitur in delegato Principis,immò quòd est etiam speciale ibi, ex alio nec delegatum principis posse condemnare accusatum, sed absoluere tantum,& sic nullo modo faciat ad propositum.Cuius opi.uerisima nihilominus ex alio comprobatur ultra text. nostrum, quia absentiæ ratio, quæ efficit, ut causa, quæ sui natura indelegabilis est,delegetur tamen, ita militat,& considerabilis est in diffinitione, sicuti in cognitione,ergo concludenter ostendi nõ potest, cur non dicatur delegatio etiam absolute facta,& præcipue,quia si ad cõcessionem unius,expresse factam adhuc

concedi etiam ea tacitè uidentur, sine quibus cõcessio expressa aliàs foret inutilis .l. 2.infra de iu.o. iud. multo magis uidebitur concessa diffinitio in delegatione causæ, quæ est consequens necessarium ad cognitionem præcedentem, tanquàm ad necessarium antecedens, uulga.l. ad rem mobilem .l. ad legatum ff.de procu.l.illud.ff.de acqui.hæ.cum similibus fusiusq; ueritas hæc patebit ex infra dicendis,& si licet nunc ulterius ꝓgredi ad idem,dicemus, quòd probetur etiam in.l.de qua re.ff.de iudi.allega.per Rimi.per quam ultra eum,ita signanter quoq; dicit Flo.in l.3. in .§.qui habet .ff. de serui. rusti.prædio, & in fortioribus terminis quidem, quòd commissa cognitione, uidetur etiam commissa diffinitio, ergò multo magis facta delegatione simpliciter ex speciali permissione legis,ne diminuta, sed aucta potius potestas, sibi data uideatur ut in simili dicitur in.l.placet.i. ad fi.C.de peda.iudi. Considerando ultimo loco, uerba generalia fauore publicæ utilitatis, quæ est, ut delicta puniantur,restringi non debere.l.3.§.i.& ibi Barto.ff.ad Sylla. Et tenẽdo sic,facile contraria tollentur, nam ad tex.in .d.§.ad hoc prohibemus, dici potest,quòd illud ideo fit, quia ut dicebat idem Gul.& And. de Pisis, iudex nondùm habebat iurisdictionem radicatam cum in prouinciam non dum uenisset, argumentum in .l. traditio .ff. de acqui. re.do.& in terminis probatur in.l. obseruare in.§.fi.ff. de offi. Procon. Quam solu.improbat Alexand.hic & postea in disputatione Rex Aragonum in 2. dubio colum.3.eam tenere uidetur, uel in delegato loquatur, uel in substituto, subinde respondendo ad ver.sed si quis, ibidem q. uidebatur obstare, ut per eũ. Breuiter mihi uidetur, quòd adhuc nõ procedat,quia si esset uera, nec etiam alia possent agere, qui authoritate & licentia Principis instituuntur, antequã in prouinciam iudex destinatus ueniat, & tamen possunt exceptis casibus, de quibus ibi, & in inductione dictum est satis,nec ob.text.in.d.l.obseruare, quia uerum est id de iure digestorum, non autem nouo, & sic nihil facit, & gl.met in.d.§.ad hoc sentit in uerbo damus, & minus reg.l.traditio,q a nõ est generaliter uera, ut ibi not.& ꝑ Dy.in reg.nemo de reg.iu.in 6.&põt uideri in datione libertatis.l.manumissiones quoq; ubi gl. datio in fi.ff.de iusti. & iu. & in Impetatore legitimante ut ibi per Docto. & in naturalibus,quòd Sol,in materia imprimit colores,quos tamen non habet,possunt ergo iudices uices agentes instituere,qui omnia agant, quæ ipse iudex ageret,si(vt diximus) in prouinciam uenisset,exceptis &c. & propterea contrariũ adhuc urget, & uera est eiusdem Alex. responsio hic,aliis sepositis, quòd probet potius contrarium, & sic opi. istam Guliel. quia si exceptis ultimo supplicio,& membri abscisione, omnia agere possunt, innuitur, omnes alias causas criminales etiam sibi posse demandari. Dicerem ego aliter, quòd nihil faciat, quia non loquitur in delegato, nec in terminis patibus, an liceat causam meri imperii,prætextu absentiæ,delegari,sed speciali quodam casu,quo Principis permissione,quid cum aliqua qualitate permissum est,ut hic, quòd indistincte ex dicta causa delegetur.

Non ob. quòd hic exercitationis, & cognitionis,mentio facta sit,quia etiam diffinitio comprehenditur,ut idem Alexand.hic dicit, quia uerba sunt in dispositione legis prolata.l.3 .§. cognoscit autem.ff.de offi.præfec. ui. & fusius ut per eum,& dato (subdit) quòd non probaretur hic,probatur tamen in.d.§. ad hoc prohibemus, Miror ego, quòd ipse, & alii, in hoc tantum laborauerint, quoniam in inductione argumen. sic dicere, nil aliud est, nisi tenere, quòd maiores magistratus cognitionem tantum habeant, quòd quam absurdum sit, neminem latet .l. imperium infra de iu. o. iud.l.nemo potest .ff.de regu.iu. cum similibus, & ideo solu.est uerissima. Fateor rursũ,quòd cognoscere & diffinire sint diuersa, sed non quòd cõmissa causa,cognitio tantum commissa sit,ex supra

pra dictis, & forte argumentum procederet, quando cognitio tantum commissa fuisset .d. authen. ad hæc .l. fin. C. ubi Sena. uel cla.

Non ob. quòd delegatio odiosa uideatur, quòdq; debet fieri interpretatio, ut minus præiudicetur iuri communi quàm sit possibile, quia possemus in primis dicere, quòd hoc casu sit potius fauorabilis, ratione publicæ utilitatis, & sic à destructione antecedentis, tollere consequens .c. cum ex officii, de præscrip. Bald. in .l. conuenticulam, colum. 4. C. de ep. & cle. Sed dico aliter, dato quòd odiosa sit, in dubio talem interpretationem admitti, ut not. in .d. l. si serui uestri, & in .c. cum dilectus, de consue. pulchre Bald. consi. 485. statuto colum. i. uolum. i. nos autem sumus in casu claro, ergo nihil ad propositum. Et plus quòd id quòd ibi dicitur, contingit gratia uitandæ absurditatis, ne ex delicto alterius innocens puniatur, contra text. in .l. sancimus. C. de poen. declarat idem Bal. consi. 365. statutorum, colum. 2. uolum. 4. ubi in casu nostro nulla absurditas resultat. Non etiam quòd sit dispensatio, quòdq; unum tantum permitti uideatur, quia posset responderi, vt proxime dictum est, sed aliter etiam respondeo, quòd cum sit ex causa, tradit secum omnia consecutiua, & dependentia, glo. est not. in c. quia in tantum, de præben. quàm exclamat Ias. in .l. fin. col. 8. ff. de consti. prin. & Cap. con. 1. in 2.

Non ob. vltimum, quia hoc quoq; casu antecedens uerum est, quòd exceptio &c. sed consequens falsum, quòd in legato Proconsulis sit hoc, vt cognoscat, & diffiniat, repugnare enim uidentur verba ibi, solent cognitionẽ mandare legatis, & ibi, vt pauditas custodias ad se remittãt, & dato quod speciale sit, ut hic per gl. & Bat. & quo ad alia, dictũ fuit etiam in casus figuratione, non tamen tollitur, quod delegatus quoq; ex permissione legis in casu præsenti, non cognoscat & diffiniat pariter, sicuti probatum est, & declarat Albe. in .l. quòd vero contra, in prin. ff. de legi. Et licet in

61 insigni latrone quoq; † diffiniat, ut dicebatur, diffiniit eo casu tantum, ubi nõ potest sibi nisi cognitio demãdari, quod hic declarat Alex. sic limitando tex. in d. §. ad hoc prohibemus. Et ad hoc de insigni latrone, multa congerunt Scriben. quæ referre non curo, quoniam dictum & limitatio uerissima est. Adde quod hæc est causa, qua licet leges transcendere .l. per omnes. C. de defen. ci. l. capitalium §. famosos. ff. de poen. tradit Inno. in c. i. de constitu. Immo quod Iudex incõpetens (et facit hoc multum ad propositum) efficitur, hac de causa cõpetens, ordoq; in extraordinariis ordinem non seruare l. ait prætor .§. si debitorem, & ibi Barto. ff. quæ in frau. cre. l. quotiens. C. de iudi. l. nullum .C. de testi. glo. in .c. in nomine 23. dis. & licet non possit quis ad mortẽ condemnari, seu ad ipsius condemnationem procedi, si cõfiteatur hominem occidisse, & ipsum proiecisse in mari .l. i. §. item illud. ff. ad Sylla. Ange. in .l. certum ff. de confe. poterit tamen si sit insignis latro, vt idem Ange. dicit, in l. unica, in 2. colum. C. eo. Ias. in .l. error in 2. pariter. C. de iu. & fac. igno. plene Cassane. in consue. Burgun. fo. 52. colum. i. & 2. Et ad idem Bald. consi. 223. primo, uolum. i. quòd ubi agitur de bona & expedita iustitia, non est de iuris apicibus disputandum.

Vnum ob. quoniam prædicta omnia in ordinario procedere uidentur, & sic allega. etiam per Barto. adhoc, post Pe. & Cy. in .l. si quis filio, in .§. hi autem .ff. de iniust. testa. quod etiam probatur in .l. i. infra de iu. o. iudi. ibi, latissimum est iusdicentis officium, & in .l. ubicunq; .ff. de int. ac. & non in delegato .l. diligenter .ff. man. .c. cum dilecta, de rescrip.

Sed responderi potest, quod licet uera sint in ordinario, & sic iura, frequentioris usus ratione, in eo loquantur, argumentum eorum, quæ not. in .l. i. C. de Nili agge. non rumpen. & in .l. i. cum similibus .C. de his qui ad ec. confu. non est tamen,

quod ad delegatum non extendantur, atrocitate delicti, & quia mora periculũ erat allatura.l. de pupillo .§. si qs riuos. ff.de dam.infec.ex quo tollitur inductio d.l.i.&.d.l.ubicunq; & pari ratione uidemus, quòd quàmuis in ordinario locũ habeat quod dicitur in .l. iudex postea, quam .ff. de re iud.attamen extenditur etiam ad delegatum.l.serui electione,& ibi Ias.colum.2.ff.de lega.i.gl. ante eum in.l.si ut proponis.C.quomodo,& quãdo iud. & facit quia si plerunq; delegatus maior est quocunq; ordinario.c. pastoralis.§.præterea,de offi.del. conuenit saltem,ut hoc casu eidem æquipareretur, rationibus prædictis,& quia hæc uicina mandato esse uidentur, seruatq; formã qui pinguius mandatum adimplet, & quia non solum forma, sed etiam utilitas in eo debet attendi, si maxime publica fuerit,quæ semper priuatæ præfertur l.si quis mihi bona.§.sed quid si mandauerit.ff.de acqui.hæ.l.puberem, ubi Ias. colum.2.C.de iu.deli.l.i.§.fi.C.de cadu. tol.nonnihil Bald. in rub. de procu. in prin.

Sed nunquid(ad glo.redeuntes,& ad tex.)ex simili causa possit delegatio fieri
62 † puta infirmitatis,Bar.hic num.11.concludit,quod sic,post Cy.in 6.q. per tex. in.l.i.de offi.consu. ubi collega infirmo alius manumittit,vel si fuerit aliqua alia iusta causa impeditus, & ad hoc allegatur ille tex.quod necessitas legi non subiicitur,quæ in quacunq; prohibitione licet generali,semper excepta intelligitur.l.alienationes .ff. fami. hær. l. i. ff. de fun.do.cum similibus, & per glo.hic in uerbo non aliter,quæ d.tex. allegat, & quia pro ueritate rei,non potest diuersitatis ratio inter hæc duo concludenter assignari.l.illud, ad legem aqui.l.milites agrum.ff.de re mi.unde, & bene, ultra eum,dicebat Bald.in.l. maximum uitiũ in 3.colum.C.de libe.præte.quòd quando ratio legis est certa, licet tacita ex ea tanquam ex causa finali, argui potest, & ad idem facit, quia infirmitas præstat excusationem quoque non comparenti.l. 2. .§. si quis .ff. si quis caui immò quòd infirmo omni casu succurritur.l. si cui.ff. ex quib. cau. ma.intelligendo si non sit infirmitas leuis, quia certum est, quòd excusationem non admittit, uulga.l.quæsitum .ff. de re iudi.c. placuit 18. dis. Bald. in .c. i. in .§. i. de feu.si. cul. non amit. in usibus feu. Et licet dispositum non fuerit, si legislator fuisset interrogatus tamen, hoc ipsum disposuisset uerisimiliter.l. tale pactum .§. fin. de pac. l. titius .§. lutius .ff. de libe. & posthu. propter æquiparationem alibi factam in .l. si longius .ff. de iudi. & in .l. filiusfamilias, in .§. fi. iuncta .l. seq. ff. de procu. Et cum sit exceptio denique à regu. negatiua, non est ratio, cur extendi absentia ad simile non possit, iuxta glo. in .l. i. C.de condic. inde. tradunt Cano. in .c. cum dilecta, de confir. uti. vel inuti. & maxime, quia in habentibus symbolum facilis est transitus .l. in rem .§. item quæcunq; .ff. de rei uen. & ponderandũ est, quòd exceptio affirmatiue stat, sine taxatiua, vt dictum fuit in discursu legis, quo fit ut uerum omnino sit, similem infirmitatis casum non excludere.

Non prætermitto tamen, quòd aliqua obstare uidebantur, quæ referam superficialiter, & primo texe. noster ibi non aliter. itaque mandare poterit, quàm si abesse cæperit, & quia exceptio firmat regulam in non exceptuatis casibus .l. quæsitum .§. denique, ff. de fun. instruc. considerando duo adhuc, quòd cum dispensatio legis sit, debet dici etiam, quòd in causa absentiæ tantum facta sit .l. si non lex ælia sentia, & ibi Bald. ff. de hæ. insti. ut sic minus præiudicetur regulæ, quàm possibile sit, & quòd si legislator uoluisset, hoc idem, expressisset utique .l. vnica .§. sin autem versi. sin uero .C. de cadu. tol. quòd cum non fecerit, nec nos idem facere possimus, quorum non est legem extendere, vulga .l. si uero .§. de uiro .ff. solu.ma.l.si non fuerit, ubi glo .ff.

pro

pro so. & quia dictum in lege exemplificatiuè, regulam declarat, non autem restringit. §. hactenus insti. de gradi. ergo si dispositiue seu argumentatiue, ut hic, secus, & ad idem inquit Fulg. quòd aut infirmitas est modico tempore duratura, & tunc debet expectari, arg. in .l. si debitori. ff. de iudi. si uero longo, alius dari. l. pe. in pri. ff. de uaca. mu. melius in .l. si longius. ff. de iudi. quem etiam sequutus est Ro. per tex. in. c. si pro debilitate, de offi. de. ubi ad literam dicitur, quòd causæ graues, maiores magistratus desiderantes, non possunt delegari, etiam prætextu infirmitatis, quòd ego stringo fortius si d. iure delegatio fieri non potest, quo facilius pmitti solet, quàm isto ad not. in c. quod sedem de offi. ord. & in c. 2. de offi. Vica. in 6. multo minus permittetur de iure ciuili, & in casu præsentis legis.

Sed ad primum dici potest, quòd q. uis uerba tex. in absentia loquantur, ex identitate rationis tamen (vt probatum est) extenduntur ad casum similem, & sic ad delegantē infirmum, etiam quòd exceptio firmet regulam aliàs in casibus non exceptuatis, quia iam diximus pariter, si affirmatiua sit, nec in lege taxatiua dictio reperiatur, quod simile nō excludit, nec est aliter repetendum, addo nouissime, Barto. in .l. Cæsar in 10. colum. ff. de publica. Nec officit dictum de dispensatione, quia ex qua causa fit prætextu absentiæ, ex eadem fit etiam, prætextu infirmitatis, nec ob hoc ius commune lædi uidetur, cum istud sit rationabile in æquiparatis, vel & latius, ut dixi in præceden. q. respondēdo ad text. in .l. si serui uestri. C. de noxa. fallax est etiam aliud, quòd legislator non expressit, quia perinde est, ac si expressisset. l. nominis & rei §. verbum ex legibus .ff. de uerbo. si. Bart. in .l. prætor ait, in prin. ff. de no. o. nun. & præsertim (vt dicit Alexand. qui hanc partem quoq; tutatus est) quia fauor reipub. est, ut causæ celerius terminentur, & hoc casu etiam in exorbitantibus fit extensio, ex identitate rationis, vt per glo. & Docto. in .l. si constante .ff. solu. mat. & latius per eum, & facit, quia si id quòd uirtualiter in instrumento continetur, habetur pro expresso .l. asse toto. ff. de hær. insti. l. si ita scripsero .ff. de cond. & de. Imo. in .l. i. in prin. in ulti. colum .ff. de his quæ in testa. de. Feli. plene in. c. 2. in 6. de proba. multo magis haberi debet in lege, cuius mens & anima est ratio, Bar. in .l. cum mulier in prin. ff. solu. ma. & in .l. non dubium, vbi etiam Bald. C. de legi. idem Bald. in .l. si quis seruo, colum. 2. C. de fur. plene Ias. in .l. quod dictum, in prin. ff. de pac.

Ex quibus tollitur & aliud, quòd cum hoc idem dictum fuerit hic argumentatiue, regula debet restringi, quia uerum esset, si absentiæ non æquipararetur infirmitas, nec repeto.

Non ob. inductio. l. si longius, de iudi. quia uerum est, si modico sit duratura tempore infirmitas ut dicebatur, & in pulchra q. not. etiam Bald. in .l. nulli, in fi. C. de ep. & cle. & in .c. fi. de testa. in 6. uerius etiam, quòd alius debet dari, si infirmitas foret perpetua, non si ad tempus, & hoc modo iura concordabuntur, & uerbum longius, pro longo ponetur, & perpetuo quidem, iuxta not. in .l. si possidonium .C. ex quib. cau. insa. irro. & probatur amplius in .l. iudex datus .ff. de iudi. vbi glo. signanter allegat d. l. si longius, & sentit Barto. in l. 2. in .§. si quis in iudicio. ff. si quis cau. Vel & aliter responde, ut respondent Docto. & præcipue Deci. hic, quòd eadem distinctio in absentia posset adhiberi, & tamen non adhibetur, melius Rimi. colum. 21. quòd distinctio uera sit, sed quod potest infirmus delegare, si uelit. Ad ultimum respondetur, ut per Alexand. quem idem Deci. sequutus est, & uidetur uera responsio, nugis reiectis, uel quòd loquatur in delegato Principis, q. minus potest, quàm ordinatius c. inter cætera .c. fi. de offi. or. iuncto. c. fi. de offi. de. vel q hanc opi. probet potius quoniam dicit, quod pro debilitate, uel qualibet alia graui causa, cōmissio fieri potest, nisi huiusmodi sit, ut non possit

sine delegante terminari.

Ad idem quæritur, quid si substitua
63 tur quis in locum iudicis mortui† nunquid cognoscat tantum, an uero etiam exequatur glo.hic, & est secundum eius dictum, Bar.& omnes cōcludunt, quod sic per tex.in.l.2.C.de offi.eius qui ui.al. iud. ob. ubi casus clarus. Adde quòd idem tribunal est, argumentum in.l.ponebatur, & in.l.mortuo.ff. de iudi. & in.l.si eum in.§.qui iniuriarum.ff.si quis cau.quòdq; appellatur delegatus legis, habens iurisdictionem ordinariam, non secus ac ille, in cuius locum suffectus ē, ad differentiam delegati hominis, ut in §.qui mandatam infra ea.l.& ad propositum not.Barto.signanter pet.d.l.2.in.l. ne quicquam in.§.vbi decretum colum. 2.supra de offi.Procon.& in.l.filius.ff.de leg.dicens amplius, & uidi alias maximam altercationem, quòd si rector in simili constituat sibi Vicerectorem, nullam immunitatem babebit, si uero mortuo Rectore constituatur ab uniuersitate, tunc eandem immunitatem & iurisdictionem habebit, quam haberet, si Rector creatus esset, & quam habebat ille, in cuius locum suffectus est, & probatur etiam in.l.i.in.§.à præfectis iuncta glo.ff.de lega.3.& potest quoq; exemplificari in interrege, qui in locum demortui Regis substituitur, donec nouus cree tur, & quem in Gallia hodie Gubernatorem Franciæ uocant, magistratusq; est, post Romuli mortem introductus, cum de Rege creando non parua inter patres foret orta contentiò. Tamen aduerte quo ad glo.istam, esto quòd sic teneatur communiter, quòd tamen istud dicit infirmo pede, se remittendo ad dicta in præallega.l.2.ubi glo.sensit, quòd omnia posset actitare subrogatus in locum alterius, præter ultimum suppliciū & membri abscisionem, & malè damnataq; est communiter, ut per Albe.ibi, Alexand.hic, & alios, & ita est fine controuersia transeundum.

Tertio dicit glo. quòd est speciale in legato Proconsulis, idemq; Bart.& alii communiter, & minime mirum, quoniam multa huiusmodi etiam in eo esse reperiuntur. Quod dictum, & si dubitabile sit, pro nunc tamen tenendum est, quoniam (ut diximus proxime) hoc nō tollit, quòd delegatus, ex permissione legis, non cognoscat & diffiniat pariter, & nouissime specialitatem, reiectis aliis sic considerabimus, quòd regulariter causa meri imperii delegari non possit, nec si delegata fuerit ualeat delegatus cognoscere, nisi forte sit is, cui delegatur legatus proconsulis, cætera de industria prætermittimus, quia in materia si permiseritis postea, exponendo quæ in.§.q mandatam, hac eadem lege, supersunt, uobis fusius rependemus.

Vltimo loco testat glo. in uerbo proficiscatur (sequens enim fuit in præcedē tibus lectionibus expedita, & maximè in tractatu argumenti, à contrario sensu, nunc aliter non repetenda) ex qua habes, ad hoc ut ex causa absentiæ delegatio fieri possit, oportere ipsam quàm
64 maxime fore necessariam, alias† delegatio non ualeret, neq; admitteretur, & probatur oprimè (iura enim in ea alleg. parum aliàs, aut nihil faciunt, quia loquuntur de administratoribus occupatis, ut possint habere assessores) in.§.nulli, in authen. ut nulli iud. ubi clare dicitur, nulli licere proficisci, & prouinciam circuire siue causa necessaria, ergo nec delegare, nisi huiusmodi fuerit profectio, & inde est, quòd loci seruatores prohibentur, ut supra dictum est, quòdq; huiusmodi causa permittuntur, secundum tamen Principis præceptionem, vt ibidem, & nota, ad prouinciæ propositū quòd territorium, de iure ciuili, subditum iurisdictioni unius Domini, prouinciam facit.l.illicitas.§.qui uniuersas, de offi.præsi.de iure canonico, continentia decem ciuitatum, sub tegimine uni us Archiepiscopi.c.scitote 6. q. 3. hodie quælibet ciuitas, dicens se liberam, ut Marchia, glo. in.l.fi.C. de præscrip.lon. temp.declarat Ro.in.l.i.in.§. hoc autem edictum, colum. 1. & 2.ff.de no. o.nun. & dicitur prouincia per usurpationem, ad supra dictatum differentiam, & illius etiam

etiam quæ fit quarto loco per idiomata, ut Gallia & Germania,& not. aliàs in.l. ex hoc iure.ff. de iusti.& iu.& in.l.impe rium infra de iu.o.iud. aliàs ad proposi- tum redeunres, & eò unde discessimus causa non esset sufficiens, ad effectum de quo quæritur, ex quo uoluntaria, & affectata non adminiculatur cuiquam.l. & qui data.ff.ex quib.cau. ma.l.2.§.fi. ff. si quis cau. quod quo modo cognosca- tur,docet pulchre Iuriscon.in .l. spado- nem in.§.fi.ff.de excu.tu.quòd affectata præsumitur,quando ille, qui proficisci- tur,male meritus est, quem tex.dicit sin gu. & gloriatur ab aliis non induci hoc modo,Ro.in suis 591.tu habes.Et potest exemplificari, si sit ex causa legationis, quoniam tunc probabilis, & necessaria erit. Et licet necessaria dicatur etiam ꝓ- pter metum commissi criminis,uel rele gationis,quia tamen non est fauorabilis non uerificabitur in materia, nec suffi- ciens erit,vt delegatio fiat,&fusius hæc, ut in.l.fi.ff.de in integ.resti.Bal. pulchre in.l.ab eo,in prin.C.quo modo & quan do iud. Et quia in infirmitate etiam necessitas considerabilis est.l.i.ff. de offi. consu. & infirmitas absentiæ æquipara- tur,ut conclusum est supra, & probatur in.l.si longius.ff.de iudi.non potest non dici,nisi hoc quoq; casu tantum permis sam esse delegationem, uulga. l. si quis seruo.C.de fur.aliàs non, & maximè sa cta æquiparatione per uiam regulæ, ut in.d.l.si quis seruo,not.declarat Soci. in l.sciendum,colum.3.ff.de lega.i.Deci.in c.translato,in 2.de consti.post Mathe.in tracta.extensio,& Areti.in .§. ius autem ciuile insti.de iu.natu. Mitto quòd ge neraliter necessitas licitum faciat id, ꝙ prohibetur.l.quæ propter.ff. de reg. iu. c.quod non est,eo.ti.in 6. Vnde in simi- li iudex qui non condemnat in alio, q̃ in eo, quod petitum est.l. ut fundus.ff. communi di.c.licet hely de simo.conde mnat tamen ex necessitate, secundum Bart.in.l.uinum,colum.4.ff.de si cer.pe. alienaturq; feudum hac ratione, quòd tamen est inalienabile.l.peto.§. prædiũ, ff.de lega.2.l.alienationes & ibi not.ff.fa

mi.her.Bal.consi.37.decreto,col.i.uol.3. Ro.in.l.si finita, in.§.si de uectigalibus, colum.ult.ff.de dam.infec. & licet præla tus sit minus idoneus, administrationẽ habet nihilominus de iure, in casu ne- cessitatis .l.si is qui,& ibi Bal. ff. de con- tra.ac. tu. ex quo legem sibi facit, feriis caret, & nulla potest regula iuris cohar- tari.c.remissionem i.q.i. & sic intelligen do breuiter, minus quam possibile sit lædetur regula.l.si serui uestri.C. de no- xa.c.cum dilectis, de consue.Est verum quòd tex.indefinite,&simpliciter loqui tur, & quòd deberet etiam simpliciter, atq; indefinite intelligi, in quancunq; absentia.l.si pluribus.ff.de leg.2. ex quo determinationem non habet.l. serui ele ctione,de lega.i.Boer.deci.i.num.2. par. i.& quia alibi necessaria exprimitur, in l.filiusfamilias in fi.iuncta l.seq.ff. de ꝓ- cu.& affectata in.d.l.& qui data, & in.d. l.2.cum ergo dictum, expressumq; non fuerit,omninò prædicto modo intellige tur,quoniam hoc idem nos dicere non possumus .l. si seruus seruum .§. prætor ait uer.non dixit prætor .ff.de acqui.hæ. immò quòd in ipsa legis dispositione, id solum sufficere, satisq; esse uidetur, quod expressum est, nisi distinguatur ꝑ aliam legem.l.2.§.item varus.ff. de aqua plu.ar.Bald.in.l.i.in prin.ff.man. Sed ta- men responderi potest, quòd quàmuis indefinite loquatur & generaliter, non tamen ita intelligi debeat, ne sequatur absurdum, quòd causæ, quæ sui natu- ra sunt indelegabiles, & quæ speciali le gis permissione delegantur prætextu ab sentiæ delegari possint, etiam quòd ne- cessaria non sit, vt per Bar.in.l.ab hosti- bus, in.§.sed quòd simpliciter, colum. 3.ff. ex quib.cau.ma. Ad idem indefi- nita æquipollet uniuersali, si non sit ra- tio, quare magis ad unum, quàm ad alium, referatur, vt hic declarat idem Bar.in.l.i.in.§. sed & si .ff. de uen. in po. mit.aliàs in concessione omnis iurisdi- ctionis,& sic fortius, ueniret etiam me- rum & mixtum imperium,& tamen nõ uenit.l.imperium & ibi Ias. colum.6. in fra de iu.o.iud.Bal.in.c.quanto, in fi. de

iudi.diciturq; alibi in causis capitalibus indefinitæ defensiones dari,& tamen intelligitur ad allegandas absentiæ causas tantum l.seruum quoq; §.publicæ ff.de procu.Item & vltimo ibidem absentem à quibuscunq; defendi posse, & tamen intelligitur à quibuscunq; scilicet idoneis,ut in d.loco not. & est text.in l. qui autem,in §.fi.ff.de consti.pecu. Vel dic, quòd indefinita æquipolleat in materia necessaria, non in contingenti, ex quo non sequitur,si dicatur homo currit,qđ omnis homo currat, sed quòd bene omnis homo sit animal,si dicatur.homo est animal,ut per Archi.in c.si Romanorũ, col.2.19.dis.Nec officit quòd expressum non fuerit,quia satis est, expressum alibi fuisse, text.q; nostrum pati hanc aliarum legum rationabilem interpretationem l.i.§.lex falcidia, & ibi Bart.ff.ad legem fal.probatur in simili, quia de unoquoq; debet pars citari l. de unoquoq; ff. de re iudi. quòd maximè parti non modicum posſit præiudicium afferre l. nam ita diuus ff. de adop. de citatione nullum est uerbum in l. 2. C. de sen. ex pe. reci. ubi traditur forma qualiter feratur sententia & tamen subintelligitur ut pulchrè declarat Bar.in l.prætor ait,in §.eritq; diffe rẽtia,ad fi.ff.ui.bo.rap.ergo & hic quòd dictum erat in d.l.& qui data, & in d.l.filiusfamilias.& probatur in c. super quæstionum in prin.de offic.dele. ibi sed illa per istam exponitur. imò in ista uerius quæ in illa fuerant prætermissa supplentur.Ex quibus vltimum quoq; tollitur, quoniam apparet expresse, distingui sic omnino per alias leges,uel saltim ratione & sufficit l.scire oportet §. sufficit ff. de excu.tu.

Verum hinc sumpta occasione quæritur,an stetur assertioni magistratus, as
65 serentis†subesse sibi iustam & necessariã absentiæ causam,quicquid aliàs dictum fuerit,uideretur prima facie tenendum, quòd non,quoniam regulare est cum allegatur causa,ut probetur,nec alleganti credatur l.i.& ibi not.C.de eden.melius in l.si forte,ubi etiam Bartol.ff.de Castr. pe.multa Iaſ.hic in 5.not.Cassane consi.7.uisis,nu.9.& 10.& inquit Bald. consil. 353.sicut ciuitas,colum.i.uolum.3.quòd non sufficit uerbum,ubi requiritur factũ & est regula trita,ubi opus est facto uerba non sufficere c.i.ubi gl.de eo qui mit. in po.multa idem Iaſ.in l. i. in §. fi. in 4. not.ff.quòd quisq; iu.quòd intelligo uerum,nisi causa sit notoria, quoniam tũc sola allegatio sufficeret,ut per glo. in l.si adulterium cum incestu in §. idem Pollioni ff.ad legem Iuli.de adul.& in clem. appellanti,de ap. & facit in simili, quia si citetur quis adhuc,ut personaliter cõpareat,& sic ex causa, contra regulam l. fi.C.de proc. debet in citatorio exprimi & probari pariter,ut per Bald.in l.i.in §. usus, in fi. ff. eo. Aliàs posset fieri facile fraus legi,nullo modo permittendum.l.Seius & Augerius, in fi.ibi, ac si ea conditio,quæ fraudis causa ascripta, est ascripta non esset.ff.ad legem fal. Sed tamen contrarium uerius est,& sine cõtrouersia tenendum, quoniam forte primum & secundum in priuato uera sunt non in Præside.nec in maioribus magistratibus,de quibus lex ualde confidit l. i.in fi.ff.de off.præfec.præto.l.liquet. C. de summa.tri.& fi.ea.dictumq; fuit sæpe & not.in §.nos antem Insti.de Atti.tu.& in c.nobilissimus 97.dist. & cum tales sint,nec ultimum obstabit,nec in eis suspicio committendæ fraudis poterit suspicari,argum.in l.merito ff.pro so. & in l.Herennius,in §.Caia.ff.de euic. & hæc est communis opi.quam ex multis probat etiam Alexand.hic, & Iaſ.post eum in 5.not.& uidetur glo.in c. pastoralis de offi.dele.Est uerum,si uelletis tenere cõtrarium,unum urgere quàm maximè, cui non uideo qnomodo posſit respondere,qnoniam esto quòd ea,quæ ueniũt per uiam iustitiæ,præsumũtur, exempli gratia,quòd sententia sit iusta d.§. Caia, non præsumuntur tamen alia quæ ueniunt per uiam fundamenti iurisdictionis ut delegatio,& minus ea quæ ueniunt ꝑ fundamentum iudicii,ut libellus,lit.cõ. & similia,quia sunt facti l.in bello . §. factæ. ff. de cap. declarat Bald.consil.392.

nec

nec præsumuntur, uolum. 4. ergo mul- tominus quòd absuturus sit Præses ex causa necessaria, cum surgat à facto proprio, nisi (ut dixi, & repeto) notoria sit, quoniam tunc satis est quòd allegetur, secundum Barto. in l. cum quid ff. si cer. pe. tradit Alex. in l. qui in aliena, in prin. colum. 4. ff. de acqui. hæ. Cogita, & à cõmuni aliàs nõ recede. Et sicuti diximus supra quòd infirmitas leuis non est sufficiens ut causa, quæ sui natura indelegabilis est, possit delegari. l. q̃situm ff. de re iudi. extenditur, ut pari ratione, & à simili, nec absentia sufficiens sit, nec delegatio possit fieri, si fuerit breuis, quia nõ dicetur proprie Præses abesse. l. pe. ff. de uac. mu. l. 3. ff. de diuor. & est casus in l. si longius, allega. etiam supra ff. de iudi. & ita transit Rimi. hic, post Saly. in l. placet colum. 9. C. de peda. iudi. immo si iam esset facta delegatio expiraret statim quòd tamen pendet ab infra dicendis. Adde etiam, sicuti non creditur fugere qui se momẽto absentat, quòd non dicetur abesse pariter, qui cito reuersurus est. Et si pluribus commissa causa sit, cum clausula, quòd si non omnes etc. & unus absit, statim reuersurus, debet expectari l. Pomponius §. i. & ibi Flo. in prin. ff. fam. hær. imò quòd nec mortuus dicitur qui cito resurrexit, ut Lazarus l. nam ad ea, ubi glo. & Bart. ff. de legi. nec suspensus, si laqueus disrumpatur, licet iterum suspendi non debeat, declarando tamen, ut per Luc. de pœna, in l. i. colum. 8. & 9. C. de deser. lib. xii. refert & declarat pariter Cassanæ. in consue. Burgun. fo. 57. colum. 4. & breuem intelligo, paucorum dierum, iuxta not. in c. cum Bertoldus, de re iudi. & in c. præterea, de æta. & quali. Et ad infirmitatem redeuntes, tenendo communem, quòd idem sit, ut in absentia dicendum, possitq; causa ipsius prætextu, delegari, limita, non tamen lo-
66 cum habere in infirmitate† suorũ, quoniam in simili uidemus, quòd filius nõ excusatur à muneribus publicis, propter infirmitatem patris. l. f. C. qui mor. se excu. lib. xii. Contra quàm tamen, ampliando potius supra dicta, tennit Alexand. in l. quæsitum ad fi. ff. de rè iudi. & Ias. hic in pe. colum. uterq; motus per glo. in c. communis 23. dist. ad literam dicentem, quem posse, propter infirmitatem suorum, se excusare, ita ut potissima etiam causa esse uideatur, in præsenti q. delegationem (ut diximus) omnimodo fieri posse, nec secus Alb. ante Alex. in d. l. quæsitum. idem Alexand. in l. 2. in §. sed & si quis. ff. si quis cau. Abb. in c. 2. in prin. de procu. Et facit ad idem rursus quia eadem consideratio de suis habenda est, quæ de se ipso. c. de cæ tero, de test. c. fi. de postu. c. sicut cuncti, de elec. in 6. l. quia absente. l. qui stipendia. C. de procu. not. in simili, in l. ut uim, ibi, Nam quòd quisq; ob tutelã sui corporis etc. ff. de iusti. & iu. & patet ad sensum, quia sicuti infirmitas præsidis est sibi impedimento ne possit cognoscere, & necessario deleget, ut celerius causa etiam expediatur, ita est infirmitas suorum, et propterea cum non possit diuersitatis ratio assignari, idem omnimodo in utroq; casu est statuendum, uulga. l. à Titio. ff. de uerbo. ob. Tamen Deci. primam opi. tenet ad d. c. communis, respondendo q̃d ibi factum ponitur, non misterium iuris, ut per Barto. in l. fi. C. de erro. aduo. et ad alia iura, qòd non procedunt, ubi de publico interesse agitur, ut hic, et in d. l. fi. ego uero ab opi. Alexand. et Ias. non discedo, nec ob. quòd factum ponatur in d. c. cõmunis, quia ex eo ius oritur, inq; eo fundat se legislator, et uerba sunt narratiua, hac ratione iuris dispositionem inducentia, clem. literis, de proba. c. nulli, et utrobiq; not. de rescrip. Alex. consi. 79. circa primum, colum. 5. uolu. i. et cõsi. 101. Visis colum. 5. pariter, eod. lib. immo quòd id narratur ibi per modũ causæ, nec possunt aliter intelligi, nisi, ut factum illud iuris effectum habeat, secundum Bal. pulchrè consi. 150. casus, colũ. 2. uolum 2. Minus ob. rursum quod iura, dicentia infirmitatem suorum, præstare etiam excusationem, uera sint, et procedant, in casu, ubi de interesse publico agitur, quia forte hoc ipsum admitti potest in casu d. l. fi. sed non hic, ex quo

quo publicum interesse tunc uertitur, ut causa celerius expediatur, quemadmodum dictum ẽ, ergo sicuti sufficiens causa est infirmitas præsidis, & sicuti ipsum excusat, ita erit sufficiens & excusabit infirmitas suorum, propter publicũ interesse, & in hoc stat punctus præsentis difficultatis.

67 Sed quid si podagra laboraret † an causa sufficiens sit, qua excusetur, & possit delegare? sine disputatione dicas, quod non, & probatur in.l.pe.C.qui mor.se excu.lib.x.nisi huiusmodi sit, & ita ipse afflictus pedum ualitudine inueniatur, ut nec etiam rebus suis superesse possit, quia tunc forte erit aliter dicendum, ꝙ ibidem adhuc legitur, & idem in eo qui laboraret quartana, ex quo neminem iugulat, minimeq; mitum, si febriculæ in.l.quæsitum.ff.de re iudi. cõparata est, sed febricula non excusaret, nec esset sufficiens causa d.l.quæsitum, ergo, & est simile in uocato ad synodum, ut nec prætextu aliquo ex his duobus excusetur.c. placuit 18.dis.

Verum pone quòd præses sit publicis occupationibus impeditus, quid iu-
68 ris erit † poterit ne causas meri imperij delegare? Bar.hic, num.12.tenuisse uidetur, quòd non, motus per text. nostrum potissimum in absentia loquentem, ergo non alio casu, uulga.l.cum prætor.ff. de iudi.Sed cõsidera, hoc attento, quòd nec ad casum infirmitatis extendetur, et tamen, ut conclusum est supra extendi-tur.Secundo mouetur per text.in.l.placet, in fi. C.de peda. iu. ibi dum tamen præsides ipsi diiudicẽt, cui etiam potest responderi, quòd non propterea ex causa delegationem vetat, ut hic, & in.l.sciẽdum, in prin.ff.qui satisda.co.& in auth. offeratur.C.de lit. con. & vtrobiq; not. quòd lex noua, quamuis indistincte loquens, per antiquam tamẽ distinguitur, l.non est nouum.l.sed & posteriores.ff. de legi.Alexand.in.l.i.in pe. nor. C. qui admi.& in terminis ferè mihi uidetur ꝓbari optime, in.§.i.in authen.de iudi.ibi quoniam multi detẽti curis, quas apud nos habent merito. iudiciorum cõplent partem, per suorum præsentiam assessorum.

Tamen obstat multũ, ex quo in prin. si per occupationes publicas, vel causarum multitudinem, omnia cognoscere non possint, eis permissum est iudicem dare, postea dicit in fi. & iubet, si causa fuerit ingenuitatis & libertinitatis, & sic grauis, ut diiudicent, ita ut non sit verũ, quòd indistincte loquatur, & quòd debeat distingui per legem antiquam, maxime in absentia loquentem, nec facit tex.l.d.§.i.quia loquitur in assessoribus, & consiliariis, non in delegatis, & ita in §.illud in authen.ut defunc.su.ideo cogitandum est. Ad idem quæritur, si præses adhuc, uel ordinarius, sit in causis criminalibus, ad merum imperium spectãtibus, adeo occupatus, ut nõ possit supplere, & unam uelit delegare, nunquid hoc idem facere prohibeatur † & ex men-
69 te eiusdem Bar.hic num.13.respondetur quòd non, propter identitatem rationis quæ est in absentia, & in casu isto, ad vulga.l.à titio.ff.de uerbo.ob. & ita magis communiter tenetur, licet Alexand. nitatur ostendere contrarium, & leuiter, ut hic per Deci. Adde tu, in hoc etiam uerti publicum interesse, ut causæ celerius expediantur.l.properandũ, in prin. C.de iudi.tradit Alexan.met hic, col.17. Tamen adhuc.l.placet, prællega.obstare uidetur, & quia, ut idem Alex. dicebat, non est uerum, quòd omnino eadẽ sit ratio, patet ꝙ absens nec unam nec aliam expedire poterit, præsens autem sic, quamuis occupatus, quia subsidio sibi diligentiam comparabit, nihil enim difficile est uolenti (ut aiunt) & uigilantibus, nõ dormientibus, iura subueniũt, suntq; eis præscripta, ut inquit Bald.in l.fi.in prin.C.depo.uulg.l.pupillus.§.fi. ff.quæ in frau.cre.

Not.etiam .q. haud est prætermittenda, si delegata causa, præses proficiscatur, & reuersus sit, an statim iurisdictio
70 iudicis delegati † expiret. Dicit idẽ Bart. hic, quod est similis .q.propositæ per gl. in.l.qui mutuam, in .§. non ideo minus ff.man.& post Pet.postea concludit, ꝙ sic,

sic, quia cessante causa, cessat iurisdictio, argumentum istius .l. ubi cessante causa absentiæ, cessat delegatio meri imperii, eoq; magis, quia delegatus nihil proprium habet, & res de facili reuertitur ad naturam suam, immo quòd solet hoc ipsum fauorabile reputari.§.qui mandatam infra ea.lege.l.si unus.§.pactus uersi.quod in specie.ff.de pac.c.statutum, ubi glo. numerandum, de præben.in 6.quasi etiam sub ista conditione delegatio facta sit, vt duret eo tẽpore,quo abfuerit,& eo reuerso, statim expiret iurisdictio, conditione purificata,ad uulg.l.cedere diem .ff. de uerb.si.l. si ita scriptnm.§.i.ff. de lega.2. Considerando quoq; quod cum delegatio fiat difficulter,ex quo non permittitur, nisi ex causa,vt hic,conueniens etiam est,vt eo reuerso expiret & reuocetur,reuocatione legis,quæ factum hominis non desiderat.l.iudicium soluitur .ff. de iud. & uidetur casus in .§. adhoc prohibemus, in authen.de colla.ibi, qui omnia agat, usq; ad sui præsentiam,ergo ex sola præsentia ibi officium cessabit,& hic delegati iurisdictio,ponderando uerbum usq; ut late per Barto.in.l.patronus,in.§.i. in prin.ff.de lega.3.& cum ista opi.Bar.transeunt cõiter Doct. Nihilominus aliqua obstare uidentur, quia non est amplius res integra,& maxime si cœperit cognoscere,quo casu,iurisdictio cessare non uidetur. Adde simile in iudiciis, q̃ pœnitẽtia etiam sic locũ habet,re integra, idest ante li.con. potestq; tunc mandatum reuocari,aliàs non.l.si cõuenerit .ff. de iu. o.iud.§.recte,insti.man. & fortius, quia delegatus nõ simpliciter potestatem habet à delegante, sed à lege, quæ disponit potissimum causas meri imperij præ textu absentiæ mandari posse, & quia si statim expiraret, vtiq; foret etiam dicendum,acta à delegato facta,licet ignoranter,nulla esse funditus,nec ualere, & tamen uale nt.l.hoc iure.§. si quis dederit. ff.de dona.& ista magis strigunt, reiectis aliis.Et uidetur uerior opi. Nec ob.glo. in.d.§.non ideo minus quia id est ibi,ex quo mandatũ pendebat à libera uoluntate constituentis,ut per Alex. hic & sic nòn est.q.similis.c.translato,de consti.l. nõ possunt.ff.de legi.& utrobiq; not.Dicit etiam Cut.ad idem quod minus facit tex.noster,ex quo loq̃tur de impedimẽto cessante delegationis tempore,usque adeo,ut non possit argui ad tollendam delegationem iam factam,arg.in.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu. & bene.Sed considera tu,hoc dicere,nihil aliud esse,nisi arguere, rem non amplius integram fore,ut supra quo casu, effectu consumato,subsequitur Dec. & rursum bene,non cessat,quàmuis cesset causa,& probatur in.l.2.in.§.fi.ubi Bart. & omnes.ff.de dona.Rui.præcep. consi. 3.uidetur,nu.ro.uolum.i.Nec ob. quod delegatus nihil proprium habeat, quia habet saltim iurisdictionem delegatam, & ipsius iurisdictionis exercitium.d.§.q mandatam.Nõ quod res de facili ad naturam suã reuertatur, quia ex his quoq; tollitur cum non sit in potentia redeundi nec(vt diximus)res integra, delegatione iam facta.l.i.in prin.& in.§.fi.C.de lati.lib.tol.declarat Bald.in.d.§.pactus, ad fi.ubi ego etiam late,num. 45. Fallax etiam est aliud, quòd sub conditione facta uideatur,quia negabo audacter, ex quo non apparet,&dicam potius,quod actus sit purus.l.Aurelius.§.fi.& ibi Bar. ff.de lib.le.tradit Bal.in.l.si quidem, col. 2.C.de excep. Et licet,ut dicebatur adhuc,delegatio difficulter fiat, & antecedens istud uerum sit, non tamen uerum est consequens, quod eo reuerso statim expiret,si res non est integra ut supra aliàs perinde foret, ac si delegatio facta non fuisset.Ad ultimum respondet Deci.hic num. 79. & sunt responsiones satis reales,igitur dic ut per eum.

Post hæc mõ dubitatur an imperator
71 possit causas meri imperii delegare † & breuiter concludit Bar.q̃ sic,quoniã legibus solutus est.l. Princeps .ff. de legi. & q̃a si põt ex causa p̃ses ut sup.multo magis dẽt posse impator & Priceps,in quo sẽp cã p̃sumitur, cũ sit orbis Dominus, & cã cãrum.l.dep̃catio.ff. ad legẽRhod. de iac.c.cuncta per mũdum 9.q.3. tradit

Bar.i c.ecclesia S.Mariæ,col.2.vt li.pe.&
in l.Aemilius,ubi ẽt Bar.ff.de mino.late
Moder.in l.ut uim.ff.de iusti.& iu.& est
cõis opi.& dicebat idem Bal. cons.477.
quæritur,colum.i.quòd Papa nulla cau
sa adiecta potest dispensare, ut consan-
guinei,etiam in quarto gradu, contra-
hãt,quoniam suprema eius potestas est
loco causæ.& arguit Alexand. consil. 2.
uisis codicillis,colum.pe.uol. 1. quòd si
præsumitur in iudice l.2.C.de offi.ci.iu-
di.c.in præsentia de renun.multo magis
præsumetur in Principe, cum sit lex ani-
mata in terris.§.fi. in authen. de consu.
& ad propositum subdit adhuc Bar.hoc
ipsum probari optime, in.l.fi.C.ubi Se-
na.uel cla.dum dicit,illustrem dignitatẽ
obtinẽtes,non posse in causis arduis ac-
cusari, nisi coram Principe, uel coram
eo,cui hoc negotium commiserit, idest,
eius delegato,quem tex.ita hic etiam in
telligit Ias.colum.8.uersi. secundo limi-
ta.in iurisdictione maxima uero Cur.in
l.imperium,num.124.infra de iu.o.iud.
& male,ac contra uerba d. l. fi. in pluri-
bus locis,dicit etiam Deci.qđ cum prin-
ceps sibi condemnationem reseruet, nõ
absolute delegat merum imperium.Re-
sponde, non ob hoc potestatem sibi adi-
mi,ex supradictis ad idem allegat text.
in.l.i.C.de præci.impe. offe. qui adhuc,
secundum eundem, & sensit Bal. ibi nõ
uidetur ipsius intentionem probare, ex
quo negotium præfecto prætorio. com-
missum erat, & excitata potius iurisdi-
ctio ipsius, quam delegatio facta, ut in
c.licet in corrigendis,de offi. ordi. & in
l. sæpe.ff.de offi. præsi. & in authen.de
man.princ.in.§.sed neq; in simili Bal.cõ
si.351.Ioannes,col.6.uol.5. tamen consi-
dera uerba tex.hoc ipsum sonantia, ibi,
sceleris atrocitas,& laudabilis fidei exẽ-
plum,nobis hortamento fuit, ut præfe-
cto prætorio, iuxta annotationis nostræ
decretum, demandaremus, ut auditis
his &c. quòdq; non simpliciter hoc ip-
sum uerum est, vt not.in.l.ius ciuile.ff.
de iusti,& iu.& in.l.more.ff.de iu.o.iud.
sorte alterata iurisdictione, propter cri-
minis atrocitatem, & profecto istud in
dubium reuocare sacrilegiũ uidetur,&
uelle de potestate Principis disputare,
contra tex.in.l.2.C.de cri. sacri. cui licet
quòd libet, nec debet eius potestas,
arbitrijq; libertas, quouis modo restrin
gi, quia anomala est, & nulla regula
clauditur,ut in simili inquit Bald.consi.
327. pridie, colum. pe. uolum. i. & in
præallega. consi.477.quòd sic dubitans
de potestate Papæ, dubitat de fide ca-
tholica, quòdq; tanquam sacrilegus
censendus est, & consi. 358. super eo,
colum. 2.uolum.3. quòd mandata Prin-
cipum omnibus legibus sunt potio-
ra, quodq; legis habet uigorem quic-
quid Principi placuit. plus Cassane. cõ-
si.60.quidam, num.19.quòd dicens con
tra constitutionem Bonifacii, debet
uti hæreticus iudicari, & idem Bald,
consi.359. proponitur, colum. 2. uo-
lum. 1. quòd executor non cognoscit
de substantia rescripti, aliàs se faceret
Principi parem, poneret sedem ab A-
quilone, & tentando esse similis altis-
simo, & Maran. in dispu. suis .i.num,
6.quòd non habet qui facta sua iudicet,
& sacrilegium esse dixi, quoniam non
solum est, quando tollitur sacrum de
sacro, uel sacrum de non sacro, ue-
rum etiam si de Principis facto dispu-
tetur, & ista sufficiant,probaturq; hoc
ultimum, in.l. sacrilegi .ff. ad legem
iu.pe.& in præallega.l.2.declarat Iser. in
Neapo. constitu.i.de arbi. Regis.

Verum pro complemento quæritur,
72 quid in delegato Principis † nunquid
posit subdelegare causas meri imperii,
quod disputant hic late Docto. & præ-
sertim Alexand. & hinc inde urgent
argumenta, & ex mente Barto.respon
detur, quòd sic, potissimum quia
cum ista causa, Principis delegatione,
iam mutauerit naturam, & fuerit fa-
cta delegabilis, debet perpetuo huius-
modi esse.l.i.§. res uero quæ .C. de im-
po. luc. des. lib.x.l. patet .§. quindecim
ff.de leg.3.& fuit ante eum opi. Gul. de
cu. & communis quidem, propter au-
thoritatem glo. positæ in.l.i. C. qui pro
sua iu. quæ ad ita tenendum mouetur
etiam

etiam per illum text. ibi, nisi iudices à nobis specialiter dati, aliis causas delegauerint iudicandas. Idemq; Rom. per .d. iura, in .l.3. in .§.i. in prima colum. .ff. de dam. infe. Ias. plene in .l. si sic, in .§. si quis ita, in princ. .ff. de lega. i. ex alio etiam iuridica, quia Princeps committendo causam huiusmodi, videtur etiam committere secundum naturam, & qualitatem sui delegati, ad vulga .l. plenum .§. æquitii. .ff. de usu & ha. & in simili ita arguit etiam Barto. in .l. si quando, in princ. .C. de inoffi. testam. & Ange. in .l. iustitia, colum. i. de iusti. & iu. sed delegatus à Principe subdelegat .l. à iudice .C. de iudi. idem Ro. in .l.3. in prin. in 2. colum. .ff. de dam. infec. ergo & causas meri imperij quoq; subdelegabit, & hoc est nouissime quod dicebat etiam Staphi. in tracta. manda. de prouiden. in 9. forma executo. versi. decimo, num. 2. quòd executores gratiarum simili modo, possunt committere executionem aliis, faciendo eos subexecutores, signanter per d. l. à iudice. Et tanto magis quia delegatus repræsentat Principem. c. sanè de offi. de. & est quocunq; ordinario maior. c. pastoralis .§. i. de offi. ord. ergo subrogatum regulabitur secundum naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & si ordinarius delegat in ciuilibus, non est ratio, cur nō subdeleget iste in criminalibus, vel aliter, vt per eundem Alex. Qui ad idem inducit etiam tex. à contrario in .c. fi. de offi. del. vbi Princeps causam commisit, cum clausula, vt ipse per se cognosceret, seu inquireret, aut aliquid faceret quo uideretur electa industria personæ, determinaturq; ibi, quòd subdelegari non posset alteri, etiam de partium consensu, ergò (dicit Alexand.) si commissa, sine clausula prædicta, fuisset, posset utiq; & hæc sunt, quæ pro communi magis stringunt, & profectò nisi sic diceremus, iam non differret delegatus Principis in aliquo à delegato inferioris, qui non subdelegat. d. l. à iudice, hoc autem esset absurdum. d. c. pastoralis, optimus tex. est in .d. l. i. C. qui ꝓ sua iu. ergo. Tamen Pe. de bella per. & Cy. tam hic quàm in .d. l. i. tenuerunt contrarium, ex quo non debet posse plus delegatus, quàm ordinarius, & maxime quia iste maiorem & firmiorem habet iurisdictionem, quam ille, vt in .§. qui mandatā infra ea. l. sed ordinarius regulariter non delegat, ut hic, ergo nec delegatus subdelegabit, electa etiam hoc casu personæ industria. l. vnica. §. ne autem .C. de cadu. tol. l. inter artifices .ff. de solu. d. c. fi. de offi. dele. & plusquam in ordinario cum specialiter fiat delegatio, ut inquit Clau. signanter per. d. c. fi. alias concurrerēt duo specialia simul, subdelegaret .n. & quidem causas meri imperij, q̄ tamen sui natura indelegabiles sunt. d. l. à iudice, & malè, quia duo specialia concurrere non possunt, unlg. l. i. C. de do. pro. immo ꝙ Princeps delegando, non uidetur uoluisse recedere à dispositione iuris cōmunis, sed cū ea se potius conformate, ne subdelegatio fieret. l. si quando. C. de inoffi. test. l. hæredes mei. §. cum ita .ff. ad treb. Et uidetur casus vlt. loco, in cle. i. de offi. de. ubi ad literam dicitur, ꝙ subdelegatio in causa ciuili permissa est, & sic in criminali ꝓhibita. l. imperator. ff. de postu. & gl. signanter ibi declarat, ꝙ non intendit Clemens per uerbum in causa ciuili, spirituales excludere, sed criminales tantum, & secundum Cur. magis in terminis in .§. fi. in auth. vt defunc. fu. vbi delegati Principis subdelegant occupati, iuxta formam authen. ad hæc. C. de iudi. ergo non regulariter per quem tex. ita et ibi tenuit Iaco. de Belui. & refert hic Alexand. Quod etiam ego confirmabā aliàs, quia cōmissiones cōiter sūt odiosæ & restringendæ .l. diligenter .ff. man. c. cum dilecta, de rescrip. ergo delegata causa ut delegatus cognoscat, non uidebitur data potestas eidem, ut subdeleget, quoniam sic etiam Principis rescriptum porrigeret uires suas, & extenderetur ad id, quod uerisimiliter non cogitauit. l. ex facto. ff. de uulga. & pup. sub. & quia Princeps, aut motu ꝓprio delegat, aut ad partis petitionem, si motu ꝓprio

tunc non subdelegabit ex his, si ad partis petitionem, multo minus, quia rescripta per importunitatem impetrari, & concedi ut plurimum solet.l.i.C.de peti.bo.subla.lib.x.c.si quando, cum similibus, de rescrip. Et hæc pars mihi semper uisa est uerior. Ad contraria respondet Alexand. & dicit ad primum quòd utrobiq; persona erat affecta, non res, ut hic, igitur non mirum si.d. casibus ea cõcessa sunt, quæ in præsenti minime permittuntur, quod res scilicet, quæ semel facta ẽ alienabilis, semper alienabilis sit, non autem hic causa delegabilis, & fuit solu.Bar.in.l.peto,in.§.fratre,in 2.col.ff. de lega.2.& clatior quidem, licet eadem responsio sit, quòd ibi prohibitio fuit ꝑsonalis, ne quis partem suam alienaret, non realis, alias perpetuò durasset, & idem dicit in.l.uoluntas.C.de fideicom.

Secundo respondet Deci.quòd immò ex delegatione Principis non est alterata, seu mutata natura causæ, ex quo potest delegare, ergo nec dispositio.d.§.qn decim, hoc casu locum habebit. Postea replicat, quòd immò alterata uidebitur cum sui natura delegari non possit.l. nemo potest.ff.de regu.iu.& malè, quoniã delegati non potest ab aliis, à Principe autem sic.l.princeps.ff.de legi.&dictum fuit supra. Vltimò respondet Cla. quòd causa prohibitionis d.casu adhuc cessat, in prima translatione rei prohibitæ trãsferri, & in aliis sequentibus, in delegato Principis autem non, immò ab eo incipit, cuius personæ industria electa est, & benè, sed adde, quod ita respondet Bal. in.l.i.in fi.C.ne li.po. & quia unaquæq; realis est transeo.

Non ob.secundum quia uerba ibi, debent intelligi uera, in causis delegabilibus, ut per eundem Alex.hic, Replicat Dec.quod hoc facere etiam posset ordinarius, si ita intelligerentur, & sic non esset speciale in delegato Principis. Responde speciale esse, ut possit, quamuis causa non pertineat ad iurisdictionẽ delegantis, nec subdelegatus sibi suppositus sit, quod & Bononien.etiam sentiũt hic, & benè, & licet uerba illa adhuc ob stare uideantur, nullo personarum, causarum ve habito tractatu, paulò inferius posita. Non ob.tamen, quia in appellatione procedunt, & præcedentia restringunt iuxta not.in.l.si seruus plurium.ff. de lega.i. Et si diceretur, ut idem Deci.dicit, quod appellatio præsupponit delegationem factam in omni causa, & cõsequenter quod potuerit omnes causas etiam criminales delegare, negabo, quoniam iudelegabiles sunt, ut supra.

Non ob.tertium quia uerum est, quod subdelegat causas ciuiles, non criminales, & meri imperii, sicuti proxime dictũ fuit, ad l.i.C. qui pro sua iu. & not. Ias. in.d.l.à indice, in 5.colum.&licet Princi pem representet, sitq; maior quocunq; ordinario in causa sibi delegata, ut signãter dicitur in.d.c. pastoralis, non tamen sequitur, quod possit subdelegare causas, quæ (ut dictum est) sui natura sunt indelegabiles.

Non ob.quartum quòd subrogatum sapiat naturam &c. quia sufficienter respondet idem Alexand. & dat instantiã quod sic etiam delegatus ab ordinario subdelegaret, & tamen non subdelegat, quòdq; regula prædicta in materia locum non habet. Replicat Deci.delegatũ ordinarii, ab hoĩe potestatem habere, Pricipis uero à lege, unde uidetur quod subdeleget, & malè, quoniam maiores magistratus habent etiam iurisdictionẽ à lege, ut hic, in prin.& tamen regulariter non delegant.

Non ob.ultimo tex.in d.c.si. quia argumentum à contrario non sumitur, ut alia iura corrigantur.c.cupientes. §.q si per uiginti, de elec.in 6. dictumq; fuit supra satis, tradit nouissime Rõ. consil. 399.ut præsens consultatio, colum. 2. nec officit ad idem, quod sic à delegato inferioris differre non uidebitur, quia immo differt ex quo ille nõ subdelegat causas simplicis iurisdictionis, iste uero sic præallega.l.à iudice, & ita tenendum est, & si à communi non recesseris, poteris aliquibus modis limitare, ut hic per eundem Alexand.Ias. & alios. Si princeps de sibi reseruatis aliquid delegasset

de

de quibus in.c.quod sedem, de offi.ord. Adde quod mandata iurisdictione etiã per dictiones uniuersales, non uenirent Regalia, seu ea, quæ in signum supremæ potestatis sunt Principi reseruata .c. i. q sint Rega. Bald. in. l. i. eolum. 5. C. de serui. & aqua. & in. l. à procuratore. C. man da. Secundo ut subdelegatio non fiat amplius, quàm semel, infinitatis uitandæ gratia, ut per glo. in. c. super quæstionum in. §. porrò de offi. dele. quæ est cõm uniter approbata, licet Fulgo. in. l. more infra de iu. o. iu d. secus dicat, & male, ut ibi per Docto.

Tertio si delegasset, per uerbum præcipio, ut not. in. l. sæpe. ff. de offi. præsi. Bald. in. c. eam te. de rescrip. in. i. colum. & licet multi ab ista glo. recessérint, eam tamen omnes tenent.

Quarto quando in commissione uerba taxatiua reperirentur appositã. l. i. §. de his. ff. de sepa. Ias. hic, colum. 18. & in d. l. à iudice, in ultima.

Quinto & ultimo si dixisset Papa, super hoc conscientiam tuam onerantes, iuxta not. in. c. statutum in. §. assessorem de rescrip. in 6. & cum distinctione, de qua per Abb. in. d. c. si. in. §. i. in fi. ff. de offi. dele. Debilitando hanc partem, quam tenuimus, dicebat etiam idem Dec. non esse uerum, quod uideatur electa industria personæ, ex quo id potius est, ut causa tollatur de manu ordinarii. Replica tu, quàmuis id potuerit fieri hac ratione, quòd tamen finalis causa, ne delegetur industria personæ fuit. l. i. §. si. ff. de offi. præfec. præto. d. c. si. de offi. de. Instat adhuc, si esset electa industria personæ, quod delegatus non subdelegaret, & tamen subdelegat. d. l. à iud. Sol. id in ciuilibus causis procedit, & quæ sunt simplicis iurisdictionis, non meri & mixti imperii indelegabilibus, in quibus istud ipsum maximè est considerabile. Ad illud de duobus specialibus, rursum respondebat, quod immò non concurrant, ex quo delegatus à Principe subdelegat, quoniam sibi hoc à lege conceditur, & quia quod facit, facit ut ille, qui Principem representat, quorum neutrũ subsistit, iam ex supra dictis sublatum, nam primum non est uerum, ex quo causa, sui natura, indelegabilis est, nec ulla lex inuenitur, q̃ sibi hoc idẽ permittat, & licet representet Principẽ in cã sibi delegata, nõ tamẽ rẽpsentat, ut subdeleget, eandemq; potestatẽ habeat, quo ad hoc, quam habet Princeps. Ex quibus, Finis impositus sit principio huiusce not. legis, die xii. Decemb. M D LI.

SVMMA EORVM QVAE IN tub. ista continentur.

1 *A generalibus incipiendum est semper.*
2 *Officium generale nomen est, seu uerbum.*
Iudex ordinarius.
Delegatus.
Arbiter.
Sacerdos.
Legatus.
Procurator.
Aduocatus.
Præfectus Prætorio.
Visitator.
Sindicus & simile officium habent.
3 *Immò Cocus.*
Quod tamen disputatur, an officium eius uel artificium dici debeat.
4 *An delegatus Papæ dicatur officialis ipsius. Si in rescripto fiat mentio de officialibus Papæ, an compr chendatur.*
5 *Delegatus cui aliqua causa cognoscenda termi-nandaq; commissa sit.*
6 *Potestas Pistorij qui à communi Florentia eligitur, an substatuto loquente. De officialibus eiusdem cõis comprehendatur.*
7 *Quid si eligeretur à communi Pistorij, & cõfirmaretur à communi Florentia. An dicatur officialis eiusdem communis.*
8 *Vnde dicatur officium.*
9 *Quare hic de offi. ciui, alibi de offi. de. dictũ sit.*
10 *Quare hic de offi. tantum in decretalibus uero de offi. & potestate.*
11 *An idem sit dicere mandata quod delegata.*
12 *Oppositio fortis.*
13 *Fortior.*
14 *Fortissima.*
15 *An mandare iurisdictionem & præcipere idem sint uel differant potius.*
16 *Quid sit delegatus.*
17 *Mandare iurisdictionem, & iudicem dare, an differant, uel adhuc idem sint.*
18 *Quotuplex sit iurisdictio.*
19 *Continuatio prima glo. cõmuniter approbatur.*

20 *Numquid Ordinarius habeat firmiorem iurisdictionem quàm delegatus, etiam si sit Principis.*

21 *Continuatio glo. 2. reprehenditur.*

22 *An delegatus Papa dicatur maior seu dignior quocunq; ordinario.*

DE OFFI. EIVS. MDLV.

VONIAM documentum Iurisconſ. eſt nos ſemper à generalibus incipere debere, ĩ.l.i.ff. de iuſti. & iu. & in.l.i.ff.de reb.cre.&melius quàm alibi in.§. his igitur inſtitu. de iuſt. & iu: hoc idem legitur, Imò inquit Pet. de Abano in libello venenorum quòd cuiuſq; rei ſcientia completur à genera-
1 lisſimis ad ſpecialisſima deſcẽdendo† & ſenſit ante eum philoſophus primo Phiſico. quando dixit pariter, ſermones noſtros ueriores reddi, ſi uniuerſalibus prius cognitis, ad particularia poſtea deſcenderimus.

Ea de re nos quoq; ſumentes exordium præsẽtis rub. quæ hoc anno, 1555. uenit interpretãnda, à primo uerbo, officio ſcilicet quòd eſt generale, incipie-
2 mus †& dicemus breuitati conſulendo, qua omnes delectantur.l.i.ff. quod met. cau. nihil aliud eſſe niſi id, quod quiſq; efficere debet & poteſt pro conditione, & qualitate ſui ipſius, ſiue ſuæ perſonæ exemplum in ordinario is enim officiũ habet.l.i.ff. de iu. o. iudi. ibi iuſdicentis officium.

In delegato ut hic, & in titu. de offi. dele. extra, ĩ arbitro ĩ.l. nõ diſtinguemus ĩ.§. de offi. ff. de arb. in ſacerdotibus .c. ſanè ibi, vel ſacerdotale officium interdicat &c. eo. titu. in legatis .l.i. C. ex quib. cau. maio, & ibi pulchre Alberi. in procuratoribus .l. item.l. alienam. C. de procu. c. pe. eo. c. ſi quem de proc. in 6. in aduocatis.l.fi. C. de poſtu.l.i.l. iubemus .l. laudabile.l. petitiones.l. nemo. C. de aduo. di. iudicum.l. ſancimus prima, & ſecunda.l. cum aduocatio.l. ſi quis.l. petitionem. C. de aduo. di. iudicio. In præfecto prætorio.d.l.fi. C. de poſtul. in uiſitatoribus, Clem. 2. ad fi. prin. de cenſibus, ibi uiſitationis etiam officio non impenſo, in ſindico qui eſt uniuerſitatis procurator.l.i.l. item eorum .§. decuriones .ff. quod cuiuſq; uni. no. Ancha. in .c.i. in fi. de conſue. in 6. et eiuſdem generis pluribus quibus uel adminiſtratio committatur, uel iniungatur onus aliquod. Imò (vt dicunt omnes) quòd etiam locus
3 †officium habet.d. clem. 2. in ptinc. de cenſi. ubi præcisè dicitur, cocos prælatorum, ratione officij ſui, pecunias extorquentes à religioſis Ciſtercienſibus, eſſe omnimodo apoſtolicæ ſedis indignatione, compeſcendos, & idem in.l. legatis in §. ſi ex officio .ff. de lega. 3. vbi ſi lecticarius fiat cocus, mutatur artificium in officium & ĩ.l. ſi cui. ff. quib. mo. uſuſ. a. ubi glo. not. ſignanter per. d.§. ſi ex officio confirmat Io. de Ana. in .c.i. colum. 2. de ſagitta.

Sacriſta, cuſtos Eccleſiæ, Caſtri, & ſimiles, ut per Ancha. in. d.c.i. in fi. de conſue. in 6. Boer. deciſio. 149. num.i. par. i. & alios hic, Et eſt utile (vt idem Anch. dicit in loco prællega. & Feli. in rub. de offi. de. colum. 2.) ſi ſtatutum extet (vt Senis) quod qui habuit aliquod officiũ à communi, non poſſit uſq; ad certum tempus ad aliud aſſumi.

Verum ad coci propoſitum aduerte, quia uidetur, quòd potius eius exercitium, dici debeat artificium, & coquinaria exercitatio ars coquendi, quæ ad uictum ſpectant, caſus eſt clarus, in .c. ne tales, ibi arte impẽdiiſq; cocorum non indiget, de conſecra. d. 5.

Clarior in. d.l. legatis in .§. ſi unus .ff. de lega. 3. ubi ſi alicui puta Titio ſeruus cocus legatus ſit, Seio lecticarius, Gaio uero textor, habeatq; teſtator ſeruos plures, cocos, Textores, lecticarios, & unum qui plura ſciat artificia, is cui uidebitur legatus? ei artificio conſiderato (inquit Iuriſcon.) in quo plerunq; uerſa-

batur

batur, si in coquina Titio, si in lecticis Seio, si vero in textura Gaio, ergo cocus artificium habebit, diceturq; coquinaria exercitatio, ars, & ita dicebat quoq; per istum tex. Ancha. in c. canonum statuta. col. 219. de consti. plenè Ro. in l. dani in §. Sabini ad fi. ff. de dam. inf. Clarissimus autem in l. si quid uenditor in §. fi. ff. de edil. edic. ubi si venditor, cocum optimum esse dixerit, optimum in eo artificio præstare debebit, ergo non officium habere dicetur, notandumq; est, pro statutis pariter de artificibus mētionem facientibus, puta quod soluant gabellam, ut ex his cocum quoq; comprehendant, quemadmodum ibi notat Bal. & bene, ubi etiam Veron. & Ro. singu. 649. & Cremen. 98. uterq, per text. in d. §. fi. & Boer. decisio. 222. num. 9. parte. 1. & sic duo tex. pugnant, maxime in d. §. si ex officio, & in d. §. fi.

Nisi fœdere distinctionis posse sic concordari, dicamus (quòd sensit glo. in d. §. si ex officio Io. de Ana. in d. c. 1. de sagitta. Veronen. in præallega. §. fi. fusius Boer. decisio. prædicta num. 10.) quod si sit cocus communium cibariorum, exemplificando in scholaribus & religiosis, qui non ita lautè uiuunt ut Principes, tunc officium dicatur, & ita intelligi debeat tex. ī d. §. si ex officio. si uero eorum quæ lautiora sunt, & subtiliora quidem, tunc sit artificium, nec aliter intelligēdus tex. in d. §. fi.

Quæ distinctio mihi nunc vera non uidetur, licet communis sit, & cum ea ego quoq; alias trāsierim, primum quia iure non probatur §. cum igitur, ibi, nec est lex quæ hoc dicat in auth. de non eli. secun. nu. uulga. §. consideremus. de triē. & se. eo. lib.

Demum quia uidetur confundi per tex. in d. §. fi. simpliciter dicentem, coq; artificium esse, quod sanè ītelligi debet, quorumcunq; cibariorum quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus uulga. l. de precio. ff. de publicia.

Et vltimo loco etiam, quia quæ differunt qualitate non differunt specie. l. fi. ff. de fun. inst. & à simili, nec lautiora cibaria, & communia ut officium dicatur, sumpto argum. ex d. l. fi. & hinc Bald. in l. in fraudem. ff. de mili. testa. per tex. not. in l. i. in §. quod autem, ff. de alea. quòd generalis dispositio, capit oēs suas spēs, etiam qualitate differentes.

Nec officiunt contraria, tex. scilicet ī d. clem. 2. & in d. §. si ex officio, quia id est verum, large & impropriè non strictè, et propriè usque adeo ut omnimodo Cocus (sicuti diximus) in statuto de artificibus loquente comprehendatur. d. §. fi. l. quicquid astringendæ, cum uulga. ff. de verbo. ob. uel dicamus (quoniam urget ualde tex. in d. §. si ex officio) quod respectiuè officium habere dicetur, & ita intelligatur, quod ibi dicitur, simpliciter autem artificium d. §. fi. Et est ad propositum argum. in l. ubi autem, non apparet, in fi. prin. ff. de uerbo. ob. ibi quia bono melius inueniri potest.

Vel & ultimo, quod uilissimum manci pium fuit antiquis imò quod cocos nō habebant, eosq; ex macello conducebant, & inter mancipia, unà cūm pistoribus recepti sunt, inquit Tranquil. in Auli Vitelii Cesaris uita, postea (ut scribit Blond. lib. 9. de Roma triumphan. & T. Liui. ante eum 34.) estimatione & usu, in precio esse cepit, uel Asia deuicta (Petrar. teste in ep. lib. 8.) & utinam (ut ibi subiicit) Asiam nunquàm uicissemus, quia illa suis deliciis non uicisset nos, & ad propositum quod ministerium fuerat, ars haberi cepta est, officium enim generale uerbum est, ad omne ministerium, & cum ministerium dicitur, officium dicitur, ut supra & not. in d. §. si ex officio, bonus text. in l. sed si quis ex signatoribus. ff. quemad. testa. ap.

Id pro expedito habentes, si esset cocus principis, maximè non recognoscētis aliquem in superiorem, quod dignitatem haberet, quodq; esset nobilis, l. i. C. de præpo. labo. lib. 10. ibi quos nostri lateris comitatus illustrat, bonus tex. in simili in §. hæc itaq; in auth. de consuli. & in l. fœminæ. ff. de sena. Ange. & Ias. in l. omnium. C. de testa. Bald. in specie in rub. de feu. guar. & castal. in usibus. In do

mesticis inferioris, haud considerabile, quoniam nobilitari non possunt. l. i. & ibi Bar. C. de digni. lib. 10.

Et scire utile est, propter priuilegium immunitatis, quo gaudent nobiles, ut ad subsidia secundum mores ciuitatis, minimè teneatur, de quo alias Ripa lib. 2. responso. c. 26. col. 2. & 3.

Omittētes etiam aliter dici officium, in l. officio. C. de nego. gest. ubi & de obsequio & de pietate aliquid. late Ray. de forliuio in l. si non fortem in §. libertus num. 3. ff. de condic. indeb. & si uellemus tenere quod indistinctè officiū habeat, quia (ut dixi) ualde urget tex. in d. §. si ex officio possemus ad contraria respondere, quod artificium dixerint impropriè, ex quo propriè officium habet argum. eorum quæ not. per Saly. in l. 2. colum. 2. C. loca.

Et quoniam ab officio officiales deriuantur, quæro an delegatus Papæ, officialis dicatur † & breuiter ex mente De
4 cii hic & in tub. de offi. de. colum. 2. respondeo, (post lap. tamē, & Old. ac But. in locis per eum allega.) quod non, ea tā tum ratione, quoniam non agitur de re spectante ad Papam, sed de causa sibi cōmissa, cuius commodum est priuatorū, & ita referr, usu comprobatum fuisse, post prædictos.

Quod etiam scite expedit, quia ordinarii Iudices regulariter non possunt se intromittere de officialibus Papæ, ut habetur in extrauagan. Io. & Euge. quarum una incip. cum Mathæus, altera uero, diuina.

Ad idem cōsiderantes, quem nunq̄ dici posse talem formaliter, nisi omnia cōcurrant, quibus talis efficiatur ex quo alterum non sufficit. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transac. l. diuus. ff. de resti. in integ. sed ut dicatur officialis Papæ, oportet quod ei officium demandatum sit, deq; re ipsius (ut dictum est) agatur, ergo officialis non erit proprie.

Et quia deniq; delegatus Papæ appellatur cōiter, (tametsi officium habeat) & non officialis c. gratum c. sanè c. pastoralis de offi. de.

Tamen contrarium uerius uidetur, quia officialis (ut supra) ab officio dicitur, quod exercet, sed delegatus Papæ officium exercet ergo officialis dicetur Clem. 2. et ibi Car. q. 11. de rescrip.

Secūdo, quia à simili, uicarius Episcopi officialis dicitur, ex quo iurisdictionem illius administrat c. 2. ubi casus clarus, de consue. in 6. ergo etiam delegatus Papæ l. i. §. qui manda tam infra eo. d. c. sanè de offi. de.

Vltimo, quia si papa habet officium (ut omnes hic dicunt) habet etiam eius delegatus l. si eum §. qui iniuriarum ff. si quis cau. Sed ab officio dicitur officialis, ut supra dictum est pariter, ergo. et ita etiam Bononien. Transeunt in rubric. de offi. de. nu. 48. et opi. satis rationabilis esse uidetur.

Sed prima iudicio quidem meo lapi, Old. But. Decii, et aliorum magis communis, facile ex supra dictis etiam defendi potest, ut ordinario in hoc dubio minus præiudicetur quàm possibile sit, et se de delegato Papæ intromittat, cū non sit (ut diximus) ipsius officialis. Et hinc uidemus quoq;, quod executori suo uolenti conferre beneficia in literis nō inclusa, potest se opponere, ut per Io. An. in c. si eo tempore de rescrip. in 6. et impedite impetrantem quando rescriptū est surreptitium c. in nostra eo. tit. in antiq. et deniq; prohibere, ne ab eius delegato iniuste excommunicati adhuc denuntientur. clem. frequens de excés. præ la. nor. in cle. fi. de deci. & in c. statutum de rescrip. in 6. Ad opposita facile respondetur, nam primi antecedens uerū est consequens falsum, quia bene est officialis, sed non officialis Papæ.

Non ob. secundum quia simile nō procedit, ex quo episcopi et eius Vicarii, idem est auditorium, sed non idem Papæ & delegati, ubi nō tractatur res quæ spectet ad papam, prætallega. c. 2. de consue. in 6. l. 2. C. de offi. eius qui ui. al. ge. l. 2. §. pe. ff. ad Tertu. Bald. cons. 93. in fi. uol. i. Abb. in c. licet col. 3. de elec.

Non ultimum deniq;, quia fateor q̄ officialis dicatur, sed non officialis Papæ, ut

pæ, vt supra & si replicaretur, quòd imò dicetur talis, ex quo etiam Papa officialis Christi dicitur & Vicarius. c. significasti de elect. & ibi Abb. respondebo id esse, quia idem etiam Consistorium dicitur Christi & Papæ ut tradit idem Abb. in præallega. c. licet, sed nõ Papæ & eius delegati in causa cuius commodum sit priuati ut supra.

Secundo quæro, si in rescripto fiat mentio simpliciter de officialibus Papæ
5 an cõprehendatur delegatus† cui aliqua causa cognoscenda ac terminanda commissa sit.

Bononien. prædicti in loco præalleg. dicunt, subiectã materiam inspiciendã esse, quod etiam est regulare. l. si uno. ff. loca. exemplificando ut per eos, & ultra quia solet etiam dici, talia esse subiecta, qualia prædicata demonstrant. l. si defensor in prin. ff. de in t. ac.

Ego uero absolute teneo, ꝙ non comprehendatur ex supra dictis, & dico in uerbis propositæ q. errasse, dum dicũt in rescripto mentionẽ simpliciter factã postea de officialibus Papæ, subiiciunt, & sic liquet si sunt Papæ, ꝙ nõ sunt officiales simpliciter, arg. in. l. i. ff. de dona. & in l. hoc legatum cum uulga. ff. de leg. 3.

Et in decisione longe magis, quia volunt primo si dictum sit, puta in edicto, quod quilibet officialis teneatur stare sindicatui, de gestis per eum in suo officio, comprehendi in rescripto, ex quo hoc ipsum non est, quia ita subiecta materia dictet ut præsupponunt sed propter uerbum uniuersale quilibet, probo, quia stante statuto pariter, quod quilibet admittatur ad accusandum homicidium, admittetur etiam infamis, qui tamen inhabilis est alias, ita Bald. in l. ita nobis, ad fi. C. ad legem iul. de adul. & est argum. in l. iulianus. ff. de lega. 3. & in c. solite de maio. & obe. & simile (ferè idem) quia legatarius non est propriè hæres. l. id tempus. §. i. ff. de usuca. pulchre Bald. in. l. si abducta colnm. 2. C. de fur. & nihilominus si in dispositione uerbum uniuersale appositum reperiatur, in ea absq; dubio cõprehendetur, & appellatione hæredis ueniet etiam legatarius, impropriissime (vt diximus) hæres.

Secundo nolunt, quod non comprehendatur, si hoc ipsum materia subiecta minimè patiatur, puta quia uelit Papa quod omnes officiales sui decimas soluant.

Et adhuc malè, quia dixit omnes officiales, & qui omne dicit nihil excludit. d. l. Iulianus, præallega. c. solite, cum uulgaribus. Immò quòd uerba impropriari debent ut etiam delegatus comprehendatur, & ad solutionem decimarum teneatur d. l. si uno. d. si stipulatus. ff. de usu. Tradit Bar. in simili in. l. in ambiguo ff. de reb. dub. præsertim quia fauorabiles sunt, uotaq; fidelium, precia peccatorum, & patrimonia deniq; pauperum. c. quia iuxta 16. q. 1. & fauores ampliari debent, odia uero restringi. l. cum quidam. ff. de libe. & posthu. Barto. in. l. quia semper. ff. de in ius uo. & si prædictorum opi. saluari potest, & uerificari, forte in exemplis in quibus non sint dictiones huiusmodi uniuersales, saluari poterit, ut per eos, ex quo exemplis nõ restringitur regula, quàmuis (ut uulgo aiunt) declaretur. §. hactenus institu. de gradi. l. damni infecti stipulatio pertinet. §. fi. ff. de dam. inf. Cogitantes in cæteris, quia hæc, pro nunc erunt disputationis gratia dicta, satis.

Tertio quæro, nũquid potestas Pistorii, qui à communi Florentiæ eligitur, sub statuto loquẽte de officialibus eius
6 dem cõis† comprehendatur. Et ex mente doctorum respondeo, ꝙ non, ad idem allegantium tex. in. l. uoluit in. §. i. ff. de inter. ac. ubi prouinciæ præses, à Po. Ro. eligebatur pariter eiusq; nomine officiũ exercebat in prouincia, & tamen nõ dicitur de magistratibus Po. Ro. patet, qa dicit interrogatũ in iure respondisse, si apud magistratus Po. Ro. uel præsides ꝓuinciarum uel alios iudices, responderit considerando hanc dictionem vel cõiter poni inter diuersa. l. hæc uerba. ff. de uerbo. si. l. ubi pactum. C. de transac. Cuma. pulchrè consi. 97. col. 2.

Secũdo adducunt tex. in. l. 3. in. §. fi. ff.

quod met. cau. ubi similiter si magistratus po. ro. uel præses prouinciæ, quid iniuriæ fecerit (inquit Iuriscon.) illud ædictum locum habere.

Tertio, quia stant ista simul quod à communi Florentiæ eligatur, & tamen ipsius officialis non sit, probo, quoniam delegatus etiam eligitur à Papa, & tamē secundum communem, non est officialis Papæ ut supra & ita etiam transit Deci. hic & in. d. rub. de offi. de.

Sed in contrarium est text. ad literam in. l. sed licet. ff. de offic. præsi. ubi præses prouinciæ adhuc, vice magistratuum Romæ fungitur, ergo Po. Ro. magistratus etiam dicetur, & pari ratione Potestas Pistorii officialis communis Florentiæ, cum ab eo (ut diximus) eligatur.

Et in simili idem sentit Bart. quod si commune Perusii eligat Potestatē Spoleti, Perusini sunt domini, nec debēt turbari in isto iure eligendi, in l. i. in §. huius ad fi. ff. uti po.

Potestq; etiam & ultimo, ratione suadeti, quia Vicarius Episcopi officialis ipsius dicitur, clem. 2. de rescrip. c. romana in prin. de ap. in 6. ex quo etiam ab ipso eligitur ergo, & potestas Pistorij, communis Florentiæ, & ita in his Terminis tamen Bononien. quoq; in præallega. rub. de offi. de. num. 52. Transeunt.

Quibus tamen non ob. ego à prima op. non recedo, quam etiam indubitatam, tenuit Deci. & nos aliàs in prima & secunda lectu. licet Bononien. prædicti dicāt ad tex. in d. l. uoluit, & in. d. l. 3. quod loquuntur nō de officialibus sed de magistratibus, quòd præses officialis est, nec ibidem negatur, licet à magistratu differat, & male, quoniam magistratus habet officium. l. legatis. §. si ex officio ff. de lega. 3. à quo officialis deriuatur, si ergo præses magistratus non est, consequenter officium non habebit, ergo nec erit officialis.

Et tenendo sic quoniam tertium etiā urget, ad opposita respondebimus, & pcipue ad tex. in. d. l. sed licet, quod quāuis magistratuum oīum Romæ, vice fungi debeat, non tamen erit po. Ro. magistratus. d. l. uoluit, præalleg. l. 3. aliàs iura hæc pugnarent, non permittendum. §. sed cum paulatim institu. de testa. c. cum expediat de elec. in 6. ergo nec officialis, & q2a (vt dicebā supra) delegatus papæ ēt vice ipsius fungitur. l. i. §. qui mādatam. l. solet inf. eo. c. sanè de offi. de. & tamen officialis Pape non dicetur.

Non ob. secundū q2a nec id negari pōt, ꝙ Perusini. s. non sint domini, Spoletini uero subditi, ꝙq; non possint in. d. eligēdi iure turbari, sed non ppea ꝙ potestas Spoleti sit. d. Perusinorum officialis, quia sequeretur aliàs ꝙ oīs electus ab aliquo officium habens esset officialis eligentis dictu tamen absurdum, probo, potestas eligit deputatos ad arce diui Antonij Cōfessoris regimen, & tamen non sunt officiales potestatis eligentis. Similiter collegium nostrum iuristarum, eligit sacerdotes, vt celebrent in ecclesia Cathredali, & hoc in executionē testamenti cuiusdam clerici, sacerdotes habent officium (ut dictum fuit sup.) & tamen nec ipsi officiales collegii dicuntur. Vltimo ciues eligunt officiales, quando suffragiis magistratus impetriunt & officia Klen. Ianuarii, & tamen electi, non sunt officiales eligentium, ideo consequentia tenentium contrarium, omnino falsa.

Tertiū. secū responsionem hēt id esse ēt, quia vicarii, & Episcopi idem auditoriū est, ut dictū fuit pariter sup. & clare ꝓbatur in iuribus ad idem allega. & in. c. 2. de consue. in 6. sed hic cōis Florentiæ, & potestatis Pistorii diuersū, ergo ipsius officialis nō erit, nec simile ad propositū

6 Sed quid si eligeretur à communi Pistorii† & confirmaretur à communi Florentiæ, dicetur ne officialis eiusdem cōmunis? Bononien. in præallega. rub. tenuisse uidentur quod non, moti, quia ꝗ confirmat nihil dat. l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa.

Et quia imperator etiam cōfirmatur à Papa. c. uenerabilem de elec. & tamen non est officialis Papæ.

Quorum primum debile est, ex quo ibi id non dicitur sed aliud, ad ꝗ etiam tex. ille solet allegari, quod qui declarat nihil

nihil noui inducit, immò quod confirmans dare uidetur.l.i.§.omnia.C. de uete.iu.enu.omnia enim(inquit Imp.) nostra facimus quibus à nobis auctoritas impartitur,declarando tamen ut infra. Debilius secundum, quoniam bene ungitur & coronatur, sed alia confirmatio minimè est necessaria Old.consi.180.colum.2.& cum habeat imperium à Deo, sitq; mundi dominus d. c. venerabilem l.deprecatio.ff. ad legem rhod. de iac. c. solitæ de maio.& obed.non æque conuenir ut sit officialis Papæ. Placet tamen opi.hæc nec aliter dici potest, ex quo (& ferè in terminis) Papa confirmat statuta Ciuitatis Spoleti, & tamen non dicuntur statuta Papalia, ergo nec Potestas Pistorii, confirmatus à communi Florentiæ ipsius officialis dicetur, l. omnes populi.ff.de iusti.& iu . tradit Bald. in l. ex placito colum. 2. & 3. C. de rerum permu.subiiciens etiam post gl.in l.2. C. de consti, pecu. quod statuta mercatorum à populo confirmata,nõ dicentur statuta populi.

Et quia regulare est,ubi actus ualidus confirmatur ut hic quod confirmans nihil noui tribuat sicuti prius dicebatur, & bene, sed est tex. in l. si donate in §. 1. ff.de dona.int.ui.& uxo.aliàs sic,si inualidus fuerit.l.adoptio non iure facta. ff. de adop.& hoc casu intelligi debet etiã quod habetur in d. §. omnia nostra facimus.& ita dicebat Deci.Seni.in l.fi.in fi. C.de eden.& Ias. fusius, in l. more eolum.5.ff. de iu. o. iud. ubi de intellectu quoq;.l.fi.& ibi Bart.C. de desen. ci. ab eisdem Bononien. citatus in d. rub. Et quia deniq; Papa cõfirmat alibi excommunicationem factam ab Episcopo, & tamen Episcopus absoluit. c. nuper de senten.excommu. Et ita tenendum est, & de materia dicendum etiam ut not.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.

8 Vnde dicatur† modo officium,liquet ex his quæ per docto. hic traduntur, Deci.& alios num.6. plenius Luc.de pœna in l.i.C.de fi.inst.& iu. haste fisca. lib. 10. ab efficiendo scilicet quod unicuiq; congruit, seu ab eo quod quæritur quid efficere in eo, unumquenq; conueniat, pro conditione personæ. & ut nemini etiam administrationem habens, seu iurisdictionis ministerium, officiat, uerum prosit potius.l.diuus in fi. ff. de offi. præsi. l. in commodato. §. idemq;. ff. commo. Tametsi aliter dicat Valla, elegan.lib.4.c. 212. quod uirtutis actio,pro loco, pro tempore pro rerum dignitate, similibusque, decens aliquod factum,& quia ferè idem est nec ista habet difficultatem transeo.

9 Et quæro adhuc, quare hic de officio eius dicatur, † alibi uero de offi. delegati. Possemus respondere cum hæc quoq; ad beneplacitum sint, ita ordinata, positaq; fuisse, quia compositoribus, sic placuit, iuxta illud sic placuit magno qui nos distinxit Ottoni, tradit glo.in l.i. in §.pueritiam,in uers.ratus.ff. de postu. & sic quod sit pro ratione uoluntas, ut in simili in l. quia poterat ff. ad Treb. l. non omnium. ff. de legi. §. furtiuè institu. de usuca.

Vel quod idem hic virtualiter, & implicitè, ac per circumlocutionem quandam, ibi uero explicitè dicatur, tantumq; significet istud, de officio eius, cui mandata est iurisdictio, quantum si dixisset de officio delegati.l.i.§. qui mandatam infra eo. l. solet de iu.o.iud. c. sanè de offi. del. quod si sic est, cum nec forma desideretur, quemadmodum nõ refert quid ex equipollentibus fieri, non uidebitur referre pariter, quid ex equipollentibus dici.l.fi.ff.manda.l.3.C. de insti.

Vel & ultimo, quod ita dixit Vlpia. hic, ex quo propriè & latinè, delegatus Iudex non dicitur,nullibiq;(in materia iurisd.tamen inuenitur uerbũ istud Imp.autem in l.à Iudice.C.de iudi.& in l.placet secunda.C.de peda. iudi. & in l. i. C. qui pro sua iur. & Papa in d. rub. & in c. sanè præallega. & in c. gratum & in c. relatum , & in c. pastoralis eod.tit.d.uerbo usus est, quia loquendi proprietatem non curarunt. Sed ob. text. in l. i. infra eod. ibi, exercitationem lege uel Senatusconsulto delegatã

&c. Sol. non delegatam (quomodo tamen legitur in pandectis Flo. nec aliter Budeus Parisien.) sed delatam legi debet & longe purius, & ita illum text. restituit Haloander, & credo uerissimum.

Ob. rursum text. in .l. i. ff. de dam. inf. ubi caueri de damno infecto, iubet non modo prætor sed alii etiam, quamuis inferiores magistratus, ex delegatione sibi à prætore facta. Sol. non dicit iurisdictionem delegatã, nec iudicem delegatũ sed quod illud delegandum putauit prætor iurisdictione sibi reseruata, tolerabile, ex quo etiam alibi delegatam pecuniam dicit, delegare debitorem, & simile in. l. 2. ff. ad legem iuli. pecu. & in. l. delegare. ff. de noua. pro qua declaratione facit etiam tex. in. l. 4. in. §. duas eo. titu. de dam. inf. & in. l. 2. ff. si mens. fal. mo. di. & ideo in materia iurisdictionis proprie dicebam proxime hoc ipsum nõ reperiri.

10 Verum aliud restat † quia non simpliciter dicit Papa in decretalibus, de offic. sed de officio & potestate, hic uero de officio tantum, cur igitur d. uerbum additum est? Deci. sepositis multis in præallega. rub. de offi. de. colum. 3. & quidam Moder. hic tacito auctore de uerbo ad uerbum respondent, quod hic de exercitio tractatur & sic de iurisdictione prout est in actu. l. i. ibi, & ideo uidentur errare magistratus &c. ibi uero prout est in actu & in potentia, quod ex uerbo potestatis significatur, freti etiam Bal. auctoritate in. d. loco in fi. qui hoc idem sensisse uidetur.

Quam resolutionẽ improbant Bononien. in d. rub. nu. 60. arguentes per locũ ab absurdo, uulg. l. nam absurdum. ff. de bo. lib. quoniam sic Papa ibidem præposuisset, exercitium seu actum potentiæ, non dicendum ex quo prius est potentia & habitus, postea actus nihil allegant, adde tu Bald. ita dicentem, quod prius nascitur potestas, quàm excitetur ad actum in auth. qui semel in princ. C. quomo. & quando. iud.

Et dic ratione etiam posse colorari, quoniam potentia ẽ materia, actus uero forma, forma nil aliud quàm impressio in materia, exempli gratia Principis, auro uel argẽto impressa, ergo potẽtia prius. Idem Bald. consi. 38. colum. 2. uolum. 1. debuisset igitur his stantibus (inquiunt) de potestate & officio dici, non è contra ut dictum est.

Ego sine dubio prædictorum resol. teneo; & primo dico plerunq; etiam esse aures consulendas, longeq; melius sonare, si dicatur de officio & poteste iudicis delega. quam è contra, ut per glo. in prohe. institu. in princ. & est figura quæ à Grammaticis cocophonia appellatur, sed transeat, respondeo aliter, quod hoc ipsum curandum non est, ex quo prius etiam est obligatio quàm actio non secus ac mater, & filia (quod ad sensum patet) & probatur in. l. licet in. §. ea obligatio. ff. de procu. & tamen alibi sic dicitur de actio. & ob.

Vel & aliter, quod licet ordo necessitatis peruerti non debeat, secus est tamẽ si sit ordo locutionis ut ibi. l. præposteri C. de testa.

Vel si sit ad ornatum & de honestate non de substantia. l. quotiens in prin. ff. de admi. tu. Bald. in .l. ambiguitates in prin. C. eo.

Vel quod in coniunctis, prout est potentia, & actus ibidem adhuc, non est dare prius uel posterius. l. quidam testamento. ff. de pecu. le.

Vel & aliter quod prius dictum fingitur, quod prius dici debebat l. 3. §. qui habet. §. de ser. rust. prædio. Bal. in. l. illud. ff. de acqui. hæ.

Vel & aliter quod non curatur ordo scripturæ ubi uoluntas cum legis, tum legislatoris, certa est, Bar. in anthen. hoc amplius. C. de fideicom. & in authe. hoc ius porrectum colum. i. C. de sacrosanc. eccl. sed hic legis certa est, certior legislatoris, qui in dubio uidetur se cum ea uoluisse conformare. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. ergo etiam quod ordinem peruerterit scripturæ tolerabile est.

Vel & ultimo, quod de officio dixit, postea de potestate deducendo ut supra quia potentius etiam ẽ & dignius quod est in actu & exercitio, quàm id quod est

in

in potentia & habitu, ut inquit Auer. phi.i.& Aristo.3.

Aliam tamen resolutionē ipsi quoq; tradunt, quod hic tantum de officio dictum sit quia causæ meri imperij delegari non possunt, in decretalibus uero, qa regulare est, ut delegentur. c. quod sedes de offi.ordi. dixit de officio & potestate, ex quo officium iurisdictionis exercitiū supponit l.i. infra eo. potestas uero, merum imperium. l. potestatis uerbo .ff. de uerbo.si.

Quæ iudicio meo dubitabilis uidetur ex quo non est uerum generaliter, hoc iure meri imperij causas delegari nō posse, ut per docto. in. l.i. infra eo. Immo quod multi sunt casus in quibus delegatio permissa est, quos in specie enumerat Rimi. ibidem in fi. ergo etiam hac ratione hic de potestate dici debuisset, & tamē de officio simpliciter dictum fuit.

Nisi saluando etiam eos dicamus, ꝙ regularia tantum attendi debent, non specialia .l.i.ff. de regu.iu. quodq; hac ratione, de officio tantum dixit hic Vlpia. de quo tractare principaliter intendebat ibi autem Papa de offi. & potestate, deducendo ut supra .l. si quis nec causam cum uulga.ff. si cer.pe. Et ante ipsos reso lu. fuit (licet tacito auctore transeant) ꝙ elicitur ex dictis Seysel. in.l.i. colu. 2. in prin.ff. de iu.o.iud.

Vel dici & ultimo potest, quod esto quod potestas pro imperio sumatur. d.l. potestatis. l. Imperium.ff. de iu.o. iud. attamen nonnunquàm etiam potestas est nomen officii, & potestas.i. officium exponitur, quod a iurisdictione pendet. §. & qui potestatem institu. de excu. tu.l.i.C. si rec. prouin. l. cum prætor in fi. l.pen.ff. de iudi. casus clarus iuncta glo. in l. si quis missus in prin.ff. ne uis fi.ei. et hic licet dictum non sit, amplificandæ orationis gratia subaudiatur, expressum uero sit in decretalibus, ut potestas idē sit quod officium, & sic in hoc non differant, & quia hæc pertinacibus sunt relinquenda, ut in simili inquit glo. in rub.ff. solu.ma. transeo.

Secundo principaliter (eò redeuntes unde discessimus) dicitur hic, mandata quod uerbum etiam dubium est, ideo

11 quæritur † an idem sit dicere mandata, ꝙ delegata, & respondetur quod sic, licet (vt dixi) proprie hoc uerbo non utantur Iuriscon. & probatur in .l.i. infra eo. ibi mandata iurisdictione non transferuntur, & ibi quæ uero iure magistratus cō petunt mandari possunt, & ibi iurisdictionem suam mandant, & ibi possit eā si proficiscatur mandare, & ibi nō aliter itaq; mandare poterit, & ibi cum aliàs iurisdictio etiam à præsente mandetur, & in fi. ibi, mandare non poterit, & in. §.i. in prin. ibi, qui mandatam iurisdictionem suscepit, proprium nihil habet sed eius qui mandauit iurisdictione utitur, & ibi mandata iurisdictione, & in. l. 2. & in. l. cognitio in prin. & in. §. fi. & in l.fi. & in. l. solet.ff. de iu.o.iud. et in. l. more, et in. l. & quia eo. ti. & in. l. solent.ff. de offi.procon. nec aliam habet significatio nem uerbum istud, ubiq;, nisi vt dictum est supra.

Sed opponitur quoniam immo refer-

12 tur † ad uniuersitatem causarum, secundum glo. in l.i. in §. qui mandatam infra eo. delegatur uero, quando species tantum committitur, uerum delegatus ad uniuersitatem causarum ordinarius est l.fi.C. de iudi. ergo male, quod mandata i. delegata intelligatur.

Cui difficultati respondent Docto. hic post Ias. in l. more, col. 4. infra eo. qđ licet pluribus respectibus ordinarius dicatur quia recusari non possit ut suspectus, subdeleget, & post litem contestatam etiam realiter citet, ut in d.l. fi. not. Bald. pulchrè in l. si ut proponis. i. col. 3. C. quomodo & quando iud. respectu tamen iurisd. erit delegatus, ex quo nihil proprium habet, d. §. qui mandatam.

Formalius ego, quod immò ordinarius nō sit, sed quasi ordinarius, ut Foraneus Episcopi, iuxta glo. in clem. & si principalis, de rescrip. & in c. Romana de ap. in 6. declarat Abb. in c. ad hæc colum. 2. de rescrip. & in c. cum dilecta col. 4. eo. ti. ergo delegatus, & non propriè ordinarius, quia denominatio fit nunquàm

à ge-

à generali principio ubi est forma specia lior, quemadmodum in stipulatione scriben.aiunt in rub.de uerb.ob.in prin.

Vel & aliter, dato aliàs quod ordinarius sit quod non erit hic tamen, ex quo non appatet qđ scilicet ei fuerit causarū uniuersitas demandata, sed contrarium potius.

Maxime quia glo.in.d.§. qui mandatam, pedem nō firmat, sed dicit ultimo, quòd immò quandoq; unum pro alio ponitur, idq; uti uerius tenendum est, l.qui filium.§.sabinus.ff.ad treb.& ita di cam hic ego, poni mandatam pro delegata scilicet ut supra. Et plus quod nec tex.ab ea allega.probat intentum suum in.l.solet infra de iu. o. iud. quia si is cui mandata est iurisdictio fungitur uice eius qui mandauit non sua, uel omnem iurisdictionem mandauerit, uel unam speciem tantum (ut ibi dicitur & in .d. .§.qui mandatam)delegatus erit, & non ordinarius, & sic ex his nullo modo ob. obiectum.

13 Secundo ad idem opponitur† minus recte dictnm, mandatam esse iurisdictio nem, quodq; is cui mandata est sit delegatus, quoniam mandatur à lege, & tamen is cui mandatur ordinarius est.l.i. infra eo.l.cum prætor.§.i.ff.de iud.

Quod argumētum etiam dici potest fallaciam habere quoniam non mandat lex, sed defert iurisdictionem .l. & quia infra de iu.o. iud.l.i. infra eo. ut ordinarius sit & dato quod mandet, nihil sibi referuat, hic uero mandat delegans, ut delegatus nihil proprium habeat, sed utatur iurisdictione delegantis. d. l. solet .d.§.qui mandatam bonus tex. in.l.i. ff.de dam.infec.simile in.l.rei commoda te.ff.commo.& in.l.licet in.§.tei deposi te ff.depo.& sic clare liquet consequentiam nec quoad istud concludere.

Vltimo oppo. si iurisdictio mandata
14 est † & sic(vt dictum est supra) delegata quod & clare etiam legitur in.c.querenti de offi.de. quomodo uolumus, quod utatur iurisdictione delegātis hæc enim repugnant.

Confirmo, quia mandat etiam domi nus procuratori, & tamen non ipsius au ctoritate, sed sua agit. Immo quod post litem contestatam quoq; efficitur domi nus.l.procuratoribus.l.nulla.C.de ꝑcu.

Præterea delegare est iudicem dare .l. sæpe audiui Cæsarem nostrum dicentē, de offi. præsi. iuncta glo.dare est dominium transferre.§.sic itaq; institu. de ac. de dominio ad iurisdictionem ualet argumentum.l.qui furere.ff.de sta. ho. ergo & delegatus iurisdictionem habebit. & ideo (ac melius)sicuti quis concedendo rem particularem, in eum cui concedit, dominium transfert, ita concedendo castrum transfert iurisdictionem, ut inquit Iacob.de S.Geor.in l.i.in fi. ff. de iu.o.Iud.

Sol.esto quòd iurisdictio delegata sit, non est tamen delegatio facta, ut suo no mine eam exerceat, sed ut vice delegantis(sicut diximus)fungatur, & solum iurisdictionis usum habeat, radicali remanente apud delegantem, quod declarat Bald.in rub.de offi.de.col.2. Quæ etiam accidentalis uocatur, ordinaria naturalis, ut per Hosti.in summa de offi. de. in §.quæ iurisdictio, in prin. Vel dicamus, quod delegati ficta sit, uera uero ordinarii, secundum Cy.in.l.i.C.qui pro sua iu. multa Ias.in.l. ait prætor colum. 2. ff. de re iud.aliàs nō ita facile reuocari posset l.fi.§.i.C.communiade .l.iudicium soluitur.ff.de iudi.& quod nihil proprium habeat ut dicitur in.d.§.qui mandatam, est etiam tex.in.l.fi. ad medium .C. ubi & apud quem, dicebat quoq; Deci.in c.literis in 4.not.de offi.de.quod licet de legatus regulatiter iurisdictionem non habeat, habet tamen quantum ad effectum iustitiæ administrandæ, ex quo in fertur quod iudæus non potest esse dele gatus.l.fi.C.de iud. & de hoc Ias. hic latius, sed solidiora supra dicta mihi uidētur, quoniam dicit tex.in.d.§.qui mandatam, quod nihil proprium habet .l. fi. ff.de lib.& posthu.ibi nihil agit.l. si is q ducenta.§.vtrum.ff.de reb.dub.

Non ob. secundum quia nec id uerū est, & contra tex.in.l.i.in.§.usus .ff.de ꝑcu. Immò quòd delegatū æquiparatur pro-

procuratori scriben. in. l. more post multa, ubi Seysel in specie in prin. ff. de iu. o. iud. & in. d. §. qui mandatam in fi. & est tex. in. l. & quia in fi. eo. ti. t. de iu. o. iud.

Non ob. tertium & ultimũ, quia non ualet argumenrum hoc casu, de iurisd. ad dominium, cum habeamus tex. claros dicentes non trasferri, & signanter in. d. §. qui mãdatam, sicuti nec aliis mulris de quibus in. l. i. & ibi Deci. num. 40. ff. de iu. o. iud. & num. 41. & interim potest instantia dari, dominium enim si in aliquem transferatur, reuocari non potest. l. sicut. C. de ac. & ob. not. in. l. traditionibus. C. de pac. & tamen secus est in iurisdictione. l. inditium soluitur. ff. de iudi. Præterea dominium esse non põt apud plures, insolidum. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commo. iurisdictio autem sic. c. i. §. præterea de prohib. feu. alie. per fed. in usib.

Est uerum (ad uerbum mandata re-
15 deuntes) quod mandare† iurisdictionẽ, minus est, quam præcipere & iubere, ut per glo. communiter approbatam in . l. sæpe audiui Cæsarem nostrum dicentẽ (allega. etiam supra licet ad aliud). ff. de offi. præsi. & Bal. in. l. quoniam. C. de testa. & in. c. cam te per illum tex. colum. i. de rescrip. à qua non est recedendum, licet ab ea recesserint multi, ut attestatur Cur. in l. i. num. 80. infra eo. & est glo. similis, in l. i. ff. quod iussu, & in l. nec mandãte. ff. de ru. & cu. dat. ab his, immò tex. in auth. ad hæc. C. de iudi. & in auth. ut defuncto. su. in §. fi. & breuiter inductio est, ex uerbo mandare, quem delegatum constitui (ut sæpe dictum est) ordinariũ uero, si præcipiat, fusius Rimi. hic colũ. pen. & in l. more colum. 11. & 14. de iu. o. iud. & ita seruãt Curiales Papæ, & Imp. & quia in istis ut plurimum debet atten di etiam materia subiecta, & uerba secũdum eam interpretari uulga. l. si uno. ff. loca. transeo & te remitto ad plene dicta per Corse. in repe. c. grandi nu. 13. de sup. neg. præla. in 6. plenius Nath. in cle. sæpe in prin. colum. 10. de uerbo. si. nonnihil Ias. in l. à iudice col. fi. C. de indi.

Et quoniam de delegato sæpe memi-
16 nimus, † expedit scire quis sit, est enim aliàs ordinarius, delegatus, & qui nõ ẽ, nec ordinarius, nec delegatus, ordinarius qui ordinariam habet iurisdictionẽ, delegatus qui delegatam, nec ordinarius nec delegatus, doctor legens, de quo in auth. habita. C. ne fi. pro pa. ordinarius enim non est, quia iure magistratus potestatem iudicandi non habet cum non sit talis, non delegatus, quia propriam habet iurisdictionem, & minus arbiter cũ à partibus electus non sit, innominatus igitur dicetur. & sub communi Iudicis uocabulo, relinquetur. & ut plenius declarat Zasi. in l. 2. in §. his legibus latis, colum. 2. ff. de ori. iu. Quis ergo ad propositum est delegatus? plures traduntur diffinitiones hic, & in rub. de offi. de. non referendæ, maxime quia nulla est quæ nõ possit facile subuerti. l. omnis diffinitio. ff. de regu. iu. l. i. ff. de regu. cato. & si ulla tenenda est, tenenda est illa, quæ magis communiter approbatur, per Alexand. posita, ab aliisq; relata, quod is sit cui à principe, uel à delegato ipsius, uel ab alio qui mandare possit, causa committitur. Vices gerens delegantis.

Sed contra nullibi enim uideo genus in ea positum, & tamen est regulare, qđ constet ex genere & differentiis. l. i. §. dolum. ff. de dolo Bar. in. l. i. ff. de testa.

Sol. genus in illis uerbis, is est quæ nihil aliud quàm iudicem designant, positum esse dicemus, principis uero & ipsius delegati seu alterius, qui mandare possit, mentione facta, ad differentiam eorum, qui mandare, seu delegare non possunt.

Verum & secundo instatur, dum dicit Vices gerens delegantis, quod adhuc male dictum sit, quoniam delegatus & Vicesgerens differunt. l. 2. C. de offic. eius qui ui. alt. ge. & ut hic per eundem Alex. late.

Sol. esto quod differant, probabiliter tamen dici potest quod etiam delegatus vices delegantis gerat, casus est clarus in l. solet ibi, fungitur vices eius qui mandauit non sua. ff. de iu. o. iud. & in. c. sanè de offi. de. ibi index à nobis delegatus,

Vices nostras gerit. Et si diceretur impropriè hoc idem uerum esse, quodq; uerba diffinitionis proprie intelligi debent ex quo ostendit quidditatem & essentiã rei diffinitæ. l. quis sit fugitiuus. §. errone ff. de edi. edic. respondeo quòd immò erit uerum proprie, ex quo delegatus nihil proprium habet. d. §. qui mandatam. Vices gerens autem de quo in. d. l. 2. sic, & ita tene.

Sed quæro ad prædicta nunquid mãdare † iurisdictionem, & iudicem dare 17 differant, an uero idem sint, communis opi. est, quod sint idem, vt hic attestatur Deci. quòdq; non possit is cui mandata est iurisdictio dare iudicem regulariter, seu delegare, nec iudex datus.

Probatur in. l. i. in. §. qui mandatam et in. l. fi. infra eo. & in. l. à iudice (singula referendo singulis) C. de iudi. ubi is cui mandata est iurisdictio, eam alteri non mandat idest, non delegat, nec iudex à iudice datus dat iudicem, ergo idem, licet non hoc modo inducat idem Deci. hic nu. x. ubi. q. disputat.

Et ratione etiam suadetur, quia si iudicem dare, est delegare. l. sæpe iũcta gl. ff. de offi. præsi. nec aliud mandare iurisdictionem, ut hic sequitur necessario qđ non differant, quodq; delegatus non subdeleget, nec det iudicẽ iudex datus.

Vltimo, quia mandare iurisdictionẽ est iudicem dare, ex quo ille cui mandatur iudex est, iudex datus, non dat iudicem. d. l. à iudice, ergo nec is cui mandata est iurisdictio. ergo idem.

Tamen ob. multum, quod immò differat, tex. hinc inde à Docto. allega. in. l. cum prætor in. §. i. ff. de iudi. ubi totum contrarium dicitur, quòd immò is cui mandata est iurisdictio dat iudicem, ergo diuersa, quià iudex datus simpliciter non dat ut supra & in. d. l. à iudice.

Sed iudicio meo à communi non discedentes facile responderi potest, quòd non omnis cui mandata est iurisdictio, dat iudicem sed hi tantum quibus à lege hoc idem concessum sit. Principum constitutione, Senatusconsulto; aut consuetudine propter uim imperii ut ibi dicitur, non regulariter, ergo inter hæc duo differentia nulla, idemq; mandare iurisdictionem, quòd iudicem dare, & ad istum tex. ita etiam respondet, & in proconsules, ipsiusq, delegato, exemplificat Pet. de Bellapet. q. 539. colum. i. & 2. immò quòd si is, cui mandatur iurisdictio, subdelegat, aliquo casu subdelegabit, & iudicem dabit etiam iudex datus ab ordinario, si patiatur scilicet quod delegatus excedat mandati fines, & uidebitur mandatum ampliari. l. i. §. magistrum. ff. de exercito. Alex. plenè consi. 84. colum. 2. uol. 5.

Secundo ob. text. in. l. i. in. §. fi. ff. quis & à quo. ubi ab eo cui mandatur non appellatur ad mandantem, sed à iudice dato ad eum qui dedit sic, ergo differũt.

Cui respondet Deci. cum uarios habeat intellectus, quod in eo fundamentum fieri non potest, post Barto. in. l. in ambiguo. ff. de reb. dub. Nec ab re ultra cum, quoniam communiter ignoratur, quod multipliciter exponitur, vt inquit Boet. relatus per Bald. in. l. nequicquam in. §. ubi decretum, in princ. ff. de offi. procon. & in. l. i. in fi. C. de bo. po. secun. tabu. Soci. in rub. de reb. dub. in prin. & dicit etiam idem Bal. quod intellectus possibilis multiplex obscuritatem parit, ex quo intellectus agens ipsum non illuminat, consi. 218. colum. 2. uolum. 3. unde sententia lata contra legem habentẽ plures intellectus pariter ualet, ut inqt Imo. in. l. si expressim, col. 2. ff. de ap.

Et hoc modo (ut facit Deci.) respondet Abb. in. c. cum omnes in fi. ad quodam contrarium, de consti.

Et planè procedetet sol. hæc, quando non esset aliquis ex multis approbatus communiter, uel habens probabilem rationem, ut not. in. d. l. in ambiguo. Immò quòd intelligi debet lex dubia put de iure intelligi potest, ut in simili inqt Bal. in. l. post dotem col. 2. ff. sol. mat.

Et hoc modo etiam respondens Alexand. in. l. i. ff. eo. à Seysel. reprehensus est, dicente respõtionẽ non esse tanto uiro dignam, quia (vt dictum fuit) saltim communis intellectus tenendus est. l. cum

cum prolatis & ibi not. ff. de re iud.

Respondeamus igitur nos, non ob. quia loquitur (vt ibi per glo.) in delegato ad uniuersitatem causarum; puta quascunq; contigisset moueri, in tali casu quo casu non mirum est si à subdelegato ad delegantem, nō ad subdelegātem appellatur, aliàs secus, & sic non dissentiunt, specialeq; ē. d. casu, & intellectus cōis, ut per glo. etiam in. l. solet. ff. de iu. o. iud. & Hosti. pulchre in summa de offi. de. col. 2. multa Ias. in. d. l. à iudice.

Vel & aliter (quoniam omninò hic diuinat, ex quo de uniuersitate causarū delegata, nullum uerbum (dicere possumus, quod loquatur in eo qui destinatur à Principe, patet quia exemplificat in præfecto urbis uel prætorio, quo casu certum est, quod per se omnia expedire non potest argumen. in auth. ad hæc C. de iud. permittiq; videtur hac ratione q habeat coadiutorem seu delegatū qq; is subdeleget, immediateq; reputetur à Principe creatus, cū de assensu suo hoc idem fiat, uerum quoniā auditoriū subdelegantis, auditoriū dicitur subdelegati, nimirū est si ad delegantē appellatur, & p ista sol. ē & tex. in. c. Romana ī prin. de ap. in 6. quā decretalem sororē dicit Pet. de Bellaperti. d. l. i. ff. quis & à quo. q. præalleg. su p. 539. in fi. ergo aliàs si mandauerit quis iurisdictionem simpliciter, seu iudicē dederit, ab eo cui mandata ē, & à iudice dato, ad mandantem, & iudicē dantem appellabitur, & sic non erit differentia, alia parum faciunt, dic ut p eundem Deci. hic in fi.

Vltimo ultra alios facit, nam certū ē legatum proconsulis nihil propriū habere. l. legati. ff. de offi. procon. sicuti nec delegatus seu iudex datus. l. i. §. qui mandatam infra eo. & tamen si sibi mandata fuerit iurisdictio iudicē dabit. l. legatus ff. eo. de offi. procon. iudex autem datus non. d. l. à iudice. C. de iudi. ergo omnino uidebuntur differre.

Sol. nihil proprium habet legatus, an requam proconsul sibi iurisdictionem mandet, postea uero sic, iudex datus nec ante nec post, igitur non mirum si dat iudicem, iudex uero datus non quia iudiciario munere fungitur, specialeq; est in legato proconsulis. l. solent. ff. de offi. procon. d. §. qui mandatam. l. cognitio in prin. infra eo. glo. not. in. d. l. à iudice, & ita tenendum transeundumq; est.

18 Tertio principaliter, uerbum iurisdictio † superest, declara (quid enim sit dicemus suo loco, in. l. i. infra de iu. o. iudi. tradit Barto. in. l. imperium eo. titu. glo. in. §. iusiurandum in authen. de defen. ciui.) quandam esse ordinariam, quām habet is, cui à lege Senatusconsulto, aut principum constitutione mandata est, l. i. infra eo. l. cum prætor. §. i. ff. de iudi. quandam delegatam, quam habet delegatus, ut hic, & in. d. §. qui mandatam, & in. c. sanè de offi. del. Et inquit Bald. in. l. & quia lectu. i. infra de iu. o. iud. quod delegata est personalis; ordinaria realis.

Vel & aliter, quod quidam sunt, habentes iurisdictionem propriam seu iure proprio, re & nomine, ut ordinarii; sicuti in iuribus præallegatis legitur, & in. l. more infra de iu. o. iud. Quidam alieno, ut delegati. d. §. qui mandatam & hic & in. l. solet, de iu. o. iud. Quidam uero medium quoddam tenentes, ut sunt p. rogati, ita Bal. consi. 217. col. 2. uol. 3.

Sunt aliqui etiam qui eam in contentiosam diuidunt, uoluntariam, & statutariam ut per glo. in. l. i. C. de eman. lib. & rursum benè adiicientes hic de contentiosa agi, non de uoluntaria, uel statutaria, & breuiter terminus communis est, complexiuus suarum specierum, vt per Bal. in. c. licet col. 2. de proba. & licet officium & iurisdictio, idem esse uideantur, ut per glo. in rub. infra de iur. o. iud. quam ponderat, & exclamat suo more Barba. in rub. de offi. de. colum. 3. differunt tamen, ut actio & obligatio; sicut postea declarat quoniam officium iurisdictionem in potentia, deducit ad actum, ibidem num. 27. Quid appellatione iurisdictionis, ueniat ī dubio scire non refert, quantum ad materiam, aliaq; multa, penitus extranea à re-

petentibus tacta, prætermittenda sunt, ideo transeo ad reliqua.

Et glo.rub.capio, quæ ponit duas cõ
19 tinuationes prima (vt inquit etiam Deci.est communiter approbata, quod cum supra fuerit dictum de ordinariis, deq; eorum officio, restet nunc dicere de officio de.

Ex qua colligitur, quod omnimodo illi, istis sunt digniores, quodq; iure merito præferri debuerunt, eorumq; tractarus prius poni.l.i.&secunda uulga.ff. de albo scri.

Nec ab re etiam, quia delegatus præsup ponit delegantem .l. si eum .§. qui iniuriarum .ff. si quis cau. l.2. C.de offic. eius qui ui.al.ge. in terminis in .d.§. qui mandatam.

Et ita in simili dicit Barba.in rub.qui admi. colum.7.quod cum ius ciuile sue ritante prætorium, & lex xii. tab.ipsius speculatio quoq: debet esse prior.

Nec possumus scire quid sit ius, nisi sciamus prius unde nomen iuris descendat.l.i.in princ.ff. de iusti. & iu. & planè indubitatum est.

Sed contra quia delegatus Principis delegatus est, & tamen ordinario est dignior immo & maior (inquit text. in.c. pastoralis in .§. fi.de offi.or.& in .c. sanè de offi. de.) quod sine dubio (vt uerba innuunt ibi) verum est, in causa in qua est iudex, & nimirum quia Principem repræsentat,& sic in delegato principis, non regulariter, argumentum in l.à iudice.C.de iudi.

Tamen Deci. (alia Barba. dicta, ad idem non refero, quia retigi aliàs, & relatu mihi digna non uidentur, ut hic per eundem Deci. num. 3. & quarto) tenet absolute intelligendum esse, quod delegatus Principis sit dignior,& maior ordinario, quodq; hac ratione in decretalibus, prius de offi.de. dictum sit, postea de offi.or.vt etiam ibi per glo. rub.declaratur.

Motus hac ratione sola, quia certum est quod in causa sibi commissa principem repræsentat quodq; est dignior, & maior ordinario, ex quo ita expresse decisum est in .d. iuribus, & maxime in d.§.fi.nec in .d. causa cadit comparatio, sed non quod non dicatur ratione.d. repræsentationis, quæ cadit in ordinatio, absolute talis,& semper præferatur, maiorq; sit.

Quòd (quicquid aliàs tenuerim, quod tamen non recordor) mihi nullo modo placet, ex quo extra causam sibi delegatam, delegatus non est, ergo Principem delegantem non repræsentabit, ex quo non entium non ē qualitas, vulga.l.eius qui in prouincia.ff.si cer. pet.ergo non absolute dignior & maior quocunq; ordinario, præterea ratio legis, dictum declarat, & ad ipsum restringitur.l.cum pater.§.dulcissimis.ff.de lega. 2.Bald.in.l.conuenticulam colum.5.C. de ep.& cle. Sed ratio.d.iurium, quia Principem repræsentat, est prætextu causæ quæ sibi commissa est, ergo alio casu non repræsentabit.

Alias sequeretur & ultimo, ꝙ absolute etiam iurisdictioni ordinarij, posset obesse, quod tamen est falsum.

Nec officit, quod sit præpositus titulus de offi. delega. titulo de offi. ordi. quia hæc ad benè esse sunt, & de materia iuris positiui, sufficitq; pro ratione uoluntas, ut not. in .l. i.in .§. pueririam .ff. de postu. Por. in rub. inst.de testa. Vel dicamus id alia ratione factum non quia absolure sit dignior & maior quocunq; ordinario, ut in simili respondet glo. in rub. C. de bo. po. con.tab. Et hoc idem forte, quia ferè in omnibus decretalibus d. tituli, de delegato Papæ tractatur, quo casu non mirum est, si præponitur, quamuis papam repræsentet tantum in causa illa, quæ sibi commissa est.

Quod tamen sit dignior, & maior quocunq; ordinario absolute, cõiter re netur, ut hic per Deci. nu.5.& continuatio prædicta pariter.

20 Vnde sumpta occasione † dubitatur, nunquid saltim ordinarius habeat iurisdictionem firmiorem, & respondetur quod sic ut per Alexand. & alios,

&

& probatur cæteris sepositis, ex eo maxime, quia certum est, unum dici altero esse firmius, & fortius, si difficilius etiam rumpatur .l. eius militis .§. si militia missus .ff. de mi. testa. c. i. de Treu. & pa. Vtrobiq; exempla clara sunt, & uulgaria, sed iurisdictio ordinaria dif ficilius tollitur quam delegata .l. iudicium soluitur .ff. de iudi. Rimi. plenè in .l. more colum. 15. infra de iu. o. iudi. & alii hic, ergo fortior firmioremq; iurisdictionem habebit ordinarius quā delegatus, & ita arguit etiam glo. magna in .l. fi. in fi. C. si aduer. uen. Eoq; magis, quia delegata est odiosa, ordinaria uero fauorabilis, ut per glo. adhuc in .c. i. de rescrip. in 6. Alexand. in .l. i. colum. 16. infra eo.

Et in simili in progeniture iure dicitur, hac ratione etiam facilius tolli potuisse, quam si aliud fuisset, quia scilicet odiosum erat, quod primogenitus succederet in totum .c. quam periculosum 7. q. i. Ro. in .l. stipulatio hoc modo concepta .ff. de verb. ob. ubi post eum quoq; Seysel. col. 6. late.

Secundo etiam suadetur, quia ordinarius iurisdictionem habet, delegatus uero usum tantum, seu exercitium iurisdictionis (vt dictum est supra) ergo fortiorem omnino, immò quòd nihil proprium habet, etiam quod sit delegatus Papæ .d. §. qui mandatam præallega. c. sanè, cum similibus, facit etiam uulga. propositio quod unita virtus, fit fortior ut ordinaria iurisdictio ipsa dispersa, vt delegata .§. pe. in auth. de consan. & ute. fra. Barto. in tracta. de regi. ciui. col. 2.

Vltimo qa ordinarius suspectus recusari nō potest, delegatus autem sic, etiam quod sit Papæ .l. apertissimi .C. de iudi. & ibi plene per Docto.. Immò quod nec debet dari adiutor ordinario si petatur secundum formam authen. si uero .C. de iudi. quia de consuetudine non seruatur, ut ibi per Bald. quicquid dixerit Pau. Castren. consi. 231. colum. 2. uolum. i. quod ad propositum ipsum firmiorem habere iurisdictionem arguit, ergo non delegatus, et quod Principis sit.

21 Secundo † continuat glo. ut in ea. quam reprehendunt scriben. Pau. Castren. Deci. & alii, quia non congruit rub. de delegato principaliter loquenti, quod unum semper attendi debet l. si quis nec causam .ff. si cer. pe. Sed meo quidem iudicio saluari potest, quoniam iam dixit tractari hic de iurisdictione, quæ in delegando consistit, & negari non potest, utrum hoc ipsum comprehendit, quis deleget, cui delegetur, quæ causa delegari possit, & quā liter officium suum explicet delegatus igitur non mirum est si ita continuauit & maxime, quia non uiciant ex abundanti dicta, & gratia dubitationis tollende .l. non solent .l. quæ dubitationis tollende gratia .ff. de reg. iu. saluat etiam Rimi. & benè, ut per eum, hæcq; satis sint quantum ad rub. istam de offi. eius.

IN RVB.

ADDITIO.

22 Circa illam .q. an delegatus Papæ † dicatur maior seu dignior, quocunq; ordinario, uideretur dicendum quod sic, casus est in .c. pastoralis in .§. fi. de offi. ordi. & in .c. sanè de offi. de.

Et non ab re, quoniam repræsentat Papam, qui est iudex omnium ordinariorum, ut utrobiq; dicitur, & probatur ad propositum quod .o. sit iudex, in .c. cuncta per mundum & in .c. per principalem 9. q. 3.

Et ideo non mirum est, si ipse in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis uocatus est, cæteri uero inferiores, in partem sollicitudinis .c. ad honorem de au cto. & usu pal.

Et si non seruato iuris ordine, sed omisso medio, ad ipsum potest immediate appellari .c. dilecti .c. cum sit Romana .c. si duobus, de ap. Barto. in l. omnes populi colum. 15. ff. de iusti. & iu. quod tamen non est regulare

l.imperatores.ff.de ap.

Et si in eum non cadit prorogatio, ut per Ioa. And.in.c.P.& G. in glo.ulti. de offi.de.& ita communiter tenetur, ut in prima continuatione glo. dicitur, pari modo ab omnibus approbata, ac in resol.contrarii, quod secus in tit.de offic. de.extra, factum sit non alia ratione quã ista.

Et facit etiam quia eius iurisdictio est personalis, ordinarii vero realis secundũ Bal.in.l.& quia lectu.i.infra de iu.o.iud. persona est dignior re.l. iustissime.ff.de edi.edic.ergo & delegatus Papæ. Et qa nunquam à generali principio fit denominatio, ubi forma est specialior, sicut in delegato Principis, ut in simili not.in rub.de uerbo. ob.in prin.

Tamen disputationis gratia, dubito ualde, & dico quòd immò dignior & maior est ordinarius, ex quo latiorem, & capaciorem habet iurisdictionem .c. in nouo 21.d.quod habeat latiorem iurisdictionem pbatur in c.studuisti de offi.le.& in.d.c.sanè &in.d. c.pastoralis ex quo ordinarius habet uniuersalem particularem ueto delegatus.

Secundo, quia esto quod delegatus habeat iurisdictionem à Papa habet etiam ordinarius à lege.l. cum prætor.§. i.ff.de iudi.Vnde esto quod in causa sibi commissa sit maior d.c.sanè.d.c. pastoralis non tamen debet esse, generaliter.l. tutori.C.de nego. gest. maxime quia odiosa est delegatio & iurisdictio aliena, ubi uero de iurisdictione ordinarii agitur, illa utiq; fauorabilis est, & propria iuxta glo.not.positam in .c.i. de rescrip. in 6.

Tertio, quia ordinarius se non intromittit, de causa quæ à Papa alicui commissa sit.c.studuisti prælallega.de offi.de. nisi sententiam bene latam repererit, qa tunc eam confirmat, ut ibi, at confirmat superior c.uenerabilem de elec. melius in.l.i.in.§.omnia.C.de uete.iu.enu. Bal. in.l.ex placito colum.2.C.de re. permu. ergo maior & dignior.

Quarto quia appellatio nil aliud est, quam reclamatio minoris tribunalis ad maius.l.i.ff.de ap.sed à delegato Principis, ad ordinarium appellatur.l. præcipimus.§.huic saluberrime legi.C.de ap. & not.in.l.i.ff.quis & à quo, ergo maior & dignior.

Quinto & ultimo, quia non est nomen dignitatis, vt not.in.l.i.C.de dignita.officiumq; eius non perpetuum, sed ad tempus, ergo ordinario absolute, & simpliciter dignior seu maior dici non potest, & fusius Barba.Fel. Bononien.et alii, in rub.sæpe allega.de offi.de.

Nec ob. quòd ratione representationis delegatus debet dici maior, quia uerum est in causa sibi commissa, non generaliter.d.c.sanè.d.c.pastoralis. Et minus quod delegata iurisdictio sit personalis, quoniam hac attento etiam delegatus inferioris, esset maior & dignior, ordinario dictu absurdissimum.

Non ob.ulti.quia non sequitur ea de re quod absolute sit dignior, quia uerba etiam à quibus denominata est stipulatio sic essent consensu digniora, quòd adhuc tamen est falsum, ut in. d. rub.not.

A communi tamen non recedentes, quòd delegatus Papæ sit maior, & dignior fatendum est, quod firmiorem iurisdictionem saltim habeat, ordinarius ex quo (aliis sepositis de quibus supra & ut hic etiam dicit Alex. colum.i.) iste licet nulliter iudicauerit, iterum tamen iudicat.l. si præses.C. quomo.& quando iud. ille uero non etiam quod sit delegatus Papæ.l. iudex posteaquam ff.de re iud.quam sic intelligit glo. in.l.si ut proponis.i.C.quomo.&quando iud. late Pet.Bellaper.q.104.

Et si tenere uellemus, communem, ad contraria posset responderi ad primũ & secundum maxime, ut hic per Deci. num. 3. & 4. ad tertium uero, quod de facto legatus ibidem sententiam confirmat, non qa necesse sit de iure, & ipsam exequatur, quod etiam sentit ibi glo. & bene. Ad quartum antecedens uerum esse consequens falsum, ex quo à delegato Principis ad præfectum prætorio ibi, appellatur qui erat in comitatu principis

pis perinde ac si ad Principem appellatur argumentum in.l.i. C. de præpo. labo. lib. x. & sic non quod ad ordinarios appelletur simpliciter, ut dicebatur. Ad quintum & ulti. quod licet non sit nomen dignitatis, est tamen officii, uerum dico quod etiam ordinarius officiũ habet.l.i.ff.de iu.o.iud.ergo non dicetur hac ratione dignior.

Tamen alia opi. mihi magis placet, cum nec possint cauillari, iura ad idem inducta in.d. c. sanè & in.d.c.pastoralis.

SVMMARIVM

eorum, quæ in hac lege continentur. sæpe interpretata aliàs, nunc quasi epitomatæ quodam à nobis Tertio repetita.

1 *Magistratuum quinq; sunt genera.*

2 *Oppositio fortis, quòd magistratuum diuisio sit inepta.*

Et ibidem sol. plana.

3 *An rex sit in gradu superillustrium.*

4 *Præfectus prætorio an sit in gradu illustrium.*

5 *Dubitatio, quòd episcopus non sit in gradu spectabilium.*

6 *Quòd immo non detur gradus superillustrium.*

7 *Resolutio.*

8 *Causæ meri imperii delegari non possunt.*

9 *An quod maioribus magistratibus concessum est, in speciale priuilegium, uideatur inferioribus denegatum.*

Oppositio in materia, io. & ibidem sol.

11 *Argumentum à contrario sensu fortissimum est in iure.*

12 *An sit proprie & ex uerbis legis, an uero subauditus intellectus. Et quare fortissimum dixit iuriscon.*

13 *An prætor habuerit cognitionem criminum.*

14 *Si prætor mandet omnem iurisd. an uideatur mãdare merum imperium.*

15 *An competentia iure cuiuslibet magistratus possint delegari, ut præbere auctoritatem manumittentibus.*

16 *Apud magistrum census olim aperiebantur Testamenta, & Romæ quidem.*

Et ibi multa de ĩtellectu. l. cõsulta diualia, C. de test.

17 *An quæ specialiter tribuuntur mandentur.*

Et ibi quid de his quæ aliis communicãtur magistratibus.

18 *Dato quòd non, difficultas mouetur, quòd immo quæ mixti imperii sunt delegentur.*

Et resoluitur facile. ibidem.

19 *Datio tutoris an competat iure magistratus & an possit delegari.*

20 *Dato quòd non limitatur in casu.*

21 *Fortis oppositio quòd non sit mixti imperii, q̃d competat iure magistratus, & quod possit delegari.*

22 *De loci seruatoribus deq; intellectu. §. ad hoc probibemus in auth. de collato.*

23 *Argumentum à contrario habet locum in ultimis uoluntatibus.*

24 *Argumentum à contrario habet locum in contractibus.*

25 *Argumen. à contrario habet locum in statutis*

26 *Difficultas, quòd proprie sit & uere, non subauditus intellectus.*

Vbi etiam sol. omnia ad dicta supra num. xi. conferentia.

27 *Causa meri imperij quæ ex causa potest delegari an delegetur quo ad cognitionem tantum.*

28 *Quid si præses sit infirmus, an deleget, ut absens,*

29 *Quid si sit publicis occupationibus impeditus.*

30 *An deleget saltim unam causam dato quod omnes non possit.*

31 *Quid si statim reuertatur, an iurisdictio ipso iure expiret, an uero necesse sit quod reuocetur.*

32 *Imperator potest delegare causas meri imperii. Delegatus principis non subdelegat, 33. & ibi quod est communior opinio.*

IN .L. I.

ADDITIO.

AD primum Bar. euidentiale. Tenet enim quod quinq; sint ordines magistratuum.

Super illustris.

Illustris.

Spectabilis.

Clarissimus &

1 Infimus motus † auctoritate gl. in authen. ut ab illust. & qui super eam digni. sunt, quæ verba non possunt aliter interpretari. Considerantes ultra eum, quod est rub. habens orationem perfectam, quòdq; hac de re, pro tex. quoq; potest allegari, vt not. in .l.i.ff. si cer. pe. ubi in specie Alexand. col. 2. Imo. in rub. C. ne fid. do. den.

Et fusius ac clarius glo. ibi, in uerbo magnificentissimos, cuius auctoritas

non

non parua est immo, quod præstat omnibus aliis auctoritatibus, vt per Bar. in .l. ut uim, ad fi.ff.de iusti. & iu. vbi late etiam Seysel, colum.15. nonnihil Saly.in.l.i.col.4.C.de pac.

Et breuiter ita se habet etiam cōmunis opi.ut attestantur Docto. & hac ratione ab ea non est recedendum ut inquit Alexand. consi. 92. colum. i. uolu. 2.verum ad idem facit etiam tex.in.§. in summa, ibi ut uiri illustres quiq; super eos sunt inst.de iniur.quæ uerba ut dicebam supra non aliter intelligi posse uidentur.Et licet Zenoniana constitu.ibidem relata & posita in.l.fi.eo.tit.de illustribus tantum mentionem faciat, hoc tamen ex aliis debet subaudiri .c. super quæstionum in prin. de offi.de.Bar. in.l. i.col.2.in rep.C.de sacrosanc.ec.

Et melius quam alibi in.l. si quando. C.de ap. ubi si à Duce appelletur, vel Illustris fuerit, vel etiam maiori dignitate decoratus, appellatio ad magistrum officiorum deuoluitur ob Imp.absentiā ut per Bald.consi.328.colum. 2. uolum. i. si maior est dignitas quàm illustris, iā non potest esse alia quàm super illustris seu illustrissima quod idem est ut hic ꝑ Docto. non prætermittentes quoq; ad declarationem supra dictorum, quod magnificentissimus idem est pariter, ꝙ illustris, ut hic per Deci.

Facit etiam text.in authen. maximis. C.de nup.ubi maximis decorati dignitatibus usq; ad illustres, non nisi &c. dicit ibi glo.ut superillustres, & in.l.2. C. de spor.ibi amplissimis iudicibus.

Et à simili quādo etiam iura hæc nō haberemus ostendi hoc ipsum facile potest, quia si bono melius inuenitur.l.ubi autem non apparet in prin.ff. de uerbo. ob.non est ratio qua dici ualeat, supra illustrem dignitatem, non esse superillustrem.

Ex quo etiam & ad idem facit, optimum esse, actionem habere, seu ius quo actionem prosequamur, bonum posse se tueri exceptione, & melius si quis exceptionem habeat, & officium iudicis, ut per Bart.in.l.a.in prin.C.quando, & quib.quar.par.debe.lib.x.

Et regulare, quod positiuum comparatiuum supponat, quando etiam non diceretur, & è contra, ut in.c.cum dilecti, & ibi Io. And. in uerbo digniores de electio.Abb.in.c.peruenit 2.in princ. de iureiu.Deci.consi.184.colum.2. uolum. i.melius etiam probatur in.d.l .ubi autē non apparet in fi.prin.ibi cuius bonitas principalem gradum bonitatis habet & in.c.quam graui ibi Archiepiscopos Episcopos reges, principes, vel alios cuiuscunq; gradus in literis nostris filios appellamus de cri.fal.

Et in .c. Valentinianus in fi. ibi ut meum ordinem decet 63.d .&dicit Arist. x. Metaph. quod in quolibet genere datur unum primum, quod omnium est perfectissimum, ut Imp.& Papa, & plus quod in terminis Imperatorem illustrissimum, hoc est superillustrem appellat Bar.in tracta.de regi.ci.q.2.colum.4. sentit Restau.Castal. vir alioquin Eruditiss. in tracta.de Imp. q.3. attestatus amplius ita etiam præceptorem suum Vincentiū Haculanum aliàs, & ex prædictis, sic tenuisse.

In contrarium autem facit, quòd immo non detur gradus iste superillustriū quia nullibi eiusdem fit mentio, de aliis gradibus autem sic, in authen.de ap. & intra quæ tēpo.in .l. præcipimus .C. eo & in.l.fi.C.ubi se. uel cla.aliàs extenderemus legem, cum tamen nostrum nō sit, hoc idem facere.l.si uero.§.de uiro.ff. sol.ma.

Cui fundamento tenendo communem responderi potest, quod quamuis ibi non dicatur, dicitur tamen alibi in rub.ut ab il.prællega.& in .d.§. in summa, & in.d.l.si quando, implicite & uirtualiter, licet non expresse, inducendo ut supra & est ad idem arg.in.l. nominis & rei in.§.uerbum ex legibus ff. de uerbo.si.Et plus ꝙ illustrissimorum fit mētio, perinde ac si fuisset facta superillustrium ut supra.

Secundo contra communem facit, quia primus est quem nemo præcedit.l. proximus.ff.de uerbo.si.§. discipuli, in prohe.

prohe. digestorum, sed illustres sunt in primo loco. l. fi. C. ut di. or. serue. lib. x. ergo non dabitur alius gradus superillustrium.

Sol. primus est respectu aliorum non quod non sit gradus maior, ita ut sensus sit eos esse in primo loco, post Principẽ, ne contradicat iuribus supra allega. & probatur in. l. & ideo. ff. de offi. procon. & in. l. 4. ff. de offi. præsi. ibi maius imperium habet, omnibus post principem, bonus tex. in. l. præcipimus. C. de ap. inducendo ut per Bal. consi. 328. colum. i. uolum. i. nec repugnat quod ita loquamur, quoniam uerum erit etiam dicere, Principe excepto neminem ipsum præcedere.

Tertio (Bar. enim & sequaces tenentes, in Papa & Imp. exemplificant) opponitur adhuc & fortius, quod gradum superillustrium non faciat, quoniam connumerat se inter illustres, asserens amplius, eius lateri semper assistere, q̃q; pars sint sui corporis. l. quisquis. C. ad legem iul. maiesta.

Sol. etiam facilis ẽ, si dixeris quod in senatoribus loquatur ille tex. l. ius senatorum. C. de digni. lib. x. qui pari modo sunt superillustres. l. fi. in fi. ff. de Senato. glo. in. l. 2. C. ubi se. vel cla. & licet dixerit illustres, potest tamen declarari quod superillustres sint, quia positiuum ẽ ibi positum pro superlatiuo, ut in simili in l. i. in §. fi. iuncta glo. ff. ad tertul. ubi longum silentium pro longissimo ponitur, sicuti plerunq; e contra, ponitur superlatiuum pro positiuo, ut in §. illo in auth. de ap. Illustrissima pro illustri.

Quarto opponitur, quod Imperator gradum non faciat, quia non conuenit, cum ab eo omnis dignitas descendat, & sit culmen omnium dignitatum & graduum c. i. & ibi not. quis di. dux mar. uel co. in usib. & urget.

Sed et ad istud quoq; potest respõderi, quod stant ista simul quod sit culmen dignitatum, & tamen sit superillustris, seu illustrissimus, quia eo nil maius dici potest, ut in simili de genere dicit Barto. in l. i. infra de iu. o. iud. & glo. in. l. legato generaliter. ff. de lega. i.

Vel & aliter quod si simpliciter consideretur, & culmen dignitatum omniũ si habito respectu ad illustres superillustris, seu illustrissimus, d. l. ius Senatorũ.

Quinto facit, nam quidam iudices sunt maiores quidam minores, & quidam medias habentes iurisdictiones, hiiq; sunt spectabiles, ergo ĩter illustres & clarissimos, ita ut non sit dare dignitatem maiorem. §. seruabunt in authẽ. de non alie. §. illud de ap. & intra quæ tempo. eo. lib. c. anteriorum. §. illud 2. q. 6.

Sol. verbũ maiores includit illustres & superillustres, & sic non obstabit.

Sexto facit, quia in eodem gradu dignitatis, est dare maius & minus. l. fi. ff. de albo scri. quo casu forte debet intelligi tex. in. l. si quando C. de ap. de quo suprà, ergo non est ob id gradus superillustrium.

Ad quod dici potest etiam antecedẽs uerum esse consequens falsum. d. l. 4. ff. de offi. præsi. d. l. & ideo de offi. procon.

Septimo, quia si, ubi leges de hoc gradu loquuntur, secundum inductionem superius factam, includeretur etiã Imp, sibi ipsi legem imposuisset, non dicendum. l. digna uox. C. de legi.

Sol. includitur, quia alibi profitetur se uelle uiuere legibus, l. ex imperfecto. C. de testa. suaq; lege ligari debet. l. i. ff. q̃ quisq; iu. nec ob. text. in. l. donationes quas 2. C. de dona. inter ui. & vxo. quia esto quod id in donatione sit uerum, & regula fallat. d. casu non ẽ tamen, quod alis non possit nec uideatur sibi legem imponere.

Octauo, quia si ab illustri appelletur appellatur ad Principem, non autem ad superillustrem. l. præcipimus. C. de ap. ergo non erit. d. superillustrium gradus.

Sol. tantum est dicere quod appelletur ad Principem quantum est dicere, q̃ ab illustri appellatur ad superillustrem.

Nono, opponitur, hoc maxime uerũ esse, cum non sit latina dictio, ut inquit Alcia. dispunc. lib. 3. c. 4.

Sed potest responderi. latinam esse si dicatur illustrissimus, uel amplissimus,

ergo barbare potuerunt etiam nostri dicere, quod de gradu superillustrium dicunt, quoniam idem est, ut supra.

Decimo, quia si esset huiusmodi, grãdus superillustrium, hi deberẽt Illustrissimi appellari, & tamen appellantur Illustrissimi qui sunt illustres, exẽpli gratia præfectus urbis, ut infra. l. fi. §. uiros C. ubi se. uel cla. §. illo in auth. de ap.

Sol. tantum est dicere superillustris quantum Illustrissimus quo modo uocari debet Imp. & licet ita appelletur Illustris, non tamẽ appellatur quia ita sit, sed quia superlatiuum pro positiuo ponitur ut supra, & in .l. metum. ff. quod met. cau.

Et si opi. contra Bar. uis tenere, ea ratione teneas, quia non æque conuenit, quod is gradum faciat, qui est fons & origo graduum ac dignitatum cui rationi supra non est sufficienter responsum.

Et quia esto quod de maiori dignitate fiat mentio in locis præallega, non tãmẽ de superillustri intelligetur, ut Imp. includat, quia in eodem gradu (ut dixi) datur maior & minor dignitas. d. l. fi. ff. de albo scrib. & ne etiam in generali sermone legis, includatur persona loquentis, maxime principis, l. inquisitio. C. de sol.

Et disputationis utilitas est, ut dignitatum ordo seruetur. l. fi. C. eo. l. i. de offi. præfec. urb. l. potioris de offi. recto. prouin. in appellationibus & aliis de quibus per Bal. consi. supra allega. 328. colum. 2. & in d. rub. ut ab illust. & ut in 2. lectu. dictum est fusius.

Quicquid sit tamen, uidetur quod ista † diuisio magistratuum facta per Bar.
2 sit inepta, & non uera, quodq; bene sit dignitatum sed non magistratuum, primo, quia si esset uere Illustris semper esset Illustris, spectabilis semper spectabilis, & sic de singulis, & tamen uideo qđ aliis nominibus quoq; appellantur, qui scilicet sunt Illustres, Clarissimi & alii aliis etiam titulis, de quibus hic per Seysel. col. 4. & docto.

Secundo quia magistratus in ius uocari non potest. l. 2. ff. de in ius uo. & tamen præfectus præto. & similes, uocantur. l. 2. ubi se. uel cla.

Tertio uidetur casus in d. l. si quando C. de ap. ibi nullo discrimine & c. ubi inter dignitatem & magistratum, fit differentia, & sic dum hæc duo confundunt Docto. ex his male facere uidentur.

Sed potest responderi, ad primum, quod licet aliis titulis decorentur, nõ tamen tales esse desinunt nec ideo minus sunt quam magistratus. l. cum præto r. §. i. ibi cæteriq; Romæ magistratus. ff. de iudi. d. l. 2. ff. de in ius uo. l. ex omnibus. l. licet. ff. de offi. præsi.

Non ob. secundum quia id uerum est iure ffororum, at Codicis possunt, dummodo per procuratorem respondeant d. l. 2. l. fi. C. de iniur. & in auth. ut ab Illustri. & qui super eam dignitatem sunt. quæ responsio potest tolerari in criminalibus causis, in ciuilibus non est uera, & contra tex. in d. l. 2. Ideo dic aliter & melius id esse uerum in magistratibus iurisdi. non habentibus, qui possunt conueniri, & limitatur tex. in d. l. 2. ut ibi per Ias. col. i.

Non tertium deniq; & ultimũ quia esto quod ibi dignitas, & magistratus, ut diuersa ponantur, non est tamen quod magistratus dignitatem non habeat. l. nemo. l. clarissimis. C. de digni. lib. 10. l. fi. ff. quis & à quo. l. i. C. de præpo. labo. lib. 10. & sic diuisio bona. Bene uerum est, quod non omnes magistratus, dignitatẽ habent, maxime infimi, qui de causis cognoscunt minimis, ut per Bar. hic, & in §. iudicare, & in §. sedebunt, in auth. de iudici.

ADDITIO.

Ad primum gradum superillustrium
3 Quæro in hoc gradu† an rex computetur, sicuti senator consul & similes.

Videretur dicendum quod non, sed quod sit potius illustris, primo quia equiparatur præfecto prætorio, ut inqt Barto. in. l. omnes populi num. 8. ff. de iusti. & iu. & Bald. in .l. i. in. §. i. ff. de offi. præfect. præto. præfectus prætorio est, Illu-

Illustris ut fatentur omnes ergo & rex, quia æquiparatorum eadem est iuris dispositio.l.si quis seruo .C.de fur.

Præterea arguendo à suprascriptione legis, iuxta not. per Abb. in.c. auaritiæ de præben. Gemi. in.c.i. de deci. Albe. in .l. illud .C. de sacrosanc. ec.probatur in .c. nouit de offi. le. dum in suprascriptione dicitur sic Inno. 3. illustri regi Francorum.

Immo & in .c. nouit in prin. de iu di. ubi signanter dicit adhuc papa, quod non intendit iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare.

Et quia deniq; si ita scribit Imperatori in.c.solite, in suprascriptione pariter, de maio. & obe. & ut hic per Alexand. colum.5. multo magis idem in rege erit dicendum.

Tamen contrarium uerius est, præsertim in eo qui non cognoscit aliquem in superiorem ut est Rex Franciæ, quo casu iura supra allega. loquuntur.

Et hoc ipsum maxime, quia in suo regno Imperator est, & Monarcha l. prima .§. de qua & ibi Barto.ff. de postu. melius Bald. in .l. exemplo in fi. C. de proba. Imperator est superillustris & in hoc gradu, ut supra ergo & rex.

Immo quod regnum est à Deo, iuxta illud 2.reg.c.x.constituit te regem Dominus ut facias iustitiam, & iudicium, & psal. 8. dum dicitur, per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, refert Abb.in.c.i.col.3.de const.

Quòdq; originem trahit à iure gentium, & quod prius fuit quam leges, ex quo omnia manu regia exequebantur l. 2.in prin.ff.de ori.iu.

Et plus quod est nomen uetus, Imperatoris uero nouum, quia à Costantino cepit, primo omnium.

Nec ob.contraria, non primum, quia æquiparatio non est bona à Docto.facta in locis præallega.ex prædictis, quæ nõ repeto.

Et minus secundum ac tertium quia id non tollit quamuis à papa ita appelletur, à quo ungitur, & coronatur.c.uenerabilem de elec. quod non sit superillustris & in gradu in quo etiam est ipse & Imperator. Vel & secũdo dic quod positiuum pro superlatiuo ponatur .l.i. in fi.ff.ad Tertu.vel quod uerba sunt nõ disponentia.l.ex hac scriptura .ff. de do.

Non deniq; & ultimum, quia (ut ibi Imo.declarat & Alexan.hic, loquitur in Imp.Græcorum qui non erat uerus Imperator.

Quam sol.reprehendit Deci. & bene quia Cõstantino scribit qui fuit primus Imp.unde non ab re nomen nouum est ad differentiam regis.

Aliamq; sol.tradit, quod respectu Papæ Illustris sit respectu aliorum Illustrissimus, seu superillustris.

Ego uero aliter, quod non illustri dicit, sed illustrissimo & cessabit obiectũ, ac sol.aliorum contrariorum, verificabitur ut supra.

ADDITIO.

Ad secundum gradum Illustrium.

In hoc gradu dicitur communiter quod 4 est præfectus prætorio † uidetur mihi quod hæc disputatio uana sit, quoniam hodie præfectũ prætorio non habemus, ut inquit & bene Bal.in.l.obseruare in.§. proficisci.ff.de offic.procon. quod officiales olim à principe uel à præfecto prætorio sindicabantur, hodie autem à suis successoribus, cum istos (vt dixi) non habeamus.

Secundo quia ab illustribus appellatur.§.fi.in auth.de ap.l. si quando in pri. C.eo.& tamen à sententiis præfectorũ prætorio non.l.i.ff. à quib. ap. non li.l.i. C.de sen.præfec.præto. ergo non erunt illustres.

Tertio quia alibi spectabilis appellatur in.l.nemo.C.de iu.o.iud.

Immo quarto quod principi æquiparatur, quoniam ipsi soli bona publicant fisco.l.i.C.ne si.iu.princ. Et cum ei scribit, ipsius celsitudinem uocat, quod est Principis proprium .l. placet. C. de excu. mu. lib. x. & dicit alibi gloriosissimum in authen. quæ supplicatio.C.de præci.Imp.offe. & his

attentis in gradu superillustrium, esse deberet, unde igitur uarietas tanta. Et quòd non sit in isto gradu probo, quia licet ad similitudinem magistrorum æquitum eligatur, datur tamen ei plenior potestas, sed magister æquitum illustris est, ergo præfectus prætorio superillustris. l. i. C. de offi. mag. milit.

Cogitur tamen, & à communi non recede, quod sit in gradu illustrium. l. præcipimus. C. de ap. §. fi. in auth. de ap. & intra quæ tempo. gl. in rub. ff. de offi. præf. præto. & ut per Docto. hic latius.

ADDITIO.

Ad tertium gradum Spectabilium.

5 Qui sint in isto gradu † clarum est ut hic per Doct. dicentes etiam inter cæteros, quòd est episcopus, post spe. in ti. de iu. o. iud. in princi. nume. 8. qui allegat text. hoc non dicentes; in c. de persona & in c. nullus clericum, & in c. inolita 11. q. 1. & in c. quibusdam de pen.

Ea de re uerum non uidetur, quòdq; potius sit illustris, quoniam æquiparatur præfecto prætorio, secundum glo. in l. i. ff. de offi. præfec. præto.

Et hinc est, quòd recitat sententiam per alium ad instar illustrium. c. fi. de te iud. in 6.

Quòdq; appellatur summus sacerdos c. unico de sacra unc. idem spe. in loco præalle. & etiam nu. 23.

Et quòd denique causæ matrimoniales quæ reputantur graues, non solent hodie committi aliis quàm episcopis, & hodie dixi quia olim sola synodus cognoscebat, ut per But. in c. i. in fi. de spõsa. & ad propositum quòd aliis committi non soleant tradit Abb. in c. si pro debilitate colum. i. de offi. de. & ita transit Dec. & Ias. ante eum. Sed dictum spe. sustinentes, poterimus his, facile occurrere, & ad i. dicere glo. auctoritatem probabilem esse, sed non tamen necessariã l. si interpretatione ff. de legi.

Ad secundum uero, quòd licet ad similitudinem præfecti prætorio sententiam per alium recitet, non propterea erit ut præfectus prætorio illustris. l. quod nerua. ff. depo.

Et probatur quia (ut dictum est) à sententia præfecti prætorio non appellatur à sententia episcopi sic. c. romana de ap. in 6. cle. 2. de rescript. c. secundo de consue. in 6.

Immo quòd præfectus prætorio legem condit generalem ut princeps l. normam C. de of. præf. præto. not. infra & in l. imperium de iu. o. iud. episcopus non c. statuto de consti. in 6. ergo.

Non ob. tertium quia id est uerum quoad excellentiam ordinis non iurisdictionis, ut idem spe. respondet in loco supra allega. uel respectu inferiorum: ut ibi.

Non ultimum, quia stant ista simul, quòd sit spectabilis & quòd ei causa grauis committatur ut hic per Bartol. sed non propterea hoc arguit quòd sit illustris.

Aliàs æquipararetur etiam Cardinali, qui (ut dicunt Docto.) est illustris pariter, & tamen est episcopo maior & dignior. c. in nouo. 21. d. & fusius ut per Bar. in l. i. in §. si quis. ff. de ap.

ADDITIO.

Adhuc ad primum & secundum gradum.

6 Posset etiam argui sic † disputationis gratia, quòd non detur gradus superillustris.

Non entium non est qualitas, uulgata. l. eius qui in prouincia ff. si cer. pe. imp. in quo exemplificat Bar. non facit gradum c. i. quis di. dux, in usibus. ergo non erit gradus superillustrium. Et dato qd faciat gradum, sitq; ad aliorum differentiam considerabilis, dico quòd in eo deberet esse præfectus prætorio, quia æquiparatur principi in condendo legem generalem l. normam C. de offi. præfec. prætorio. in publicandis bonis l. prima. C. ne fi. ius. ptin. & in non appellando ab eius sententia l. i. C. de sen. præfec. prætor. & tamen est in gradu illustrium l. præcipimus. C. de ap.

Et uidetur ultimo esse casus, ubi eis-

dem titulis decoratur quibus princeps in l. placet. C. de excu. mu. lib. 10. & in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Imp. offe. & in l. raptores. C. de ep. & cle. & in c. anteriorum secunda .q. 6. quibus tamen si cogitabis, tutando Bart. & communem ex supra dictis facile respondebis, ad primum scilicet uerum esse, quod non facit gradum simpliciter, sed respectu aliorum sic, & iam probatum est, ad secundum quod licet equi paretur in aliquibus, non tamen equipa ratur in omnibus. l. deprecatio. ff. ad legem Rhod. de Iac. c. cuncta per mundum. 9. q. 3.

Ad tertium & ultimum quod quamuis pariter prædictis condecoretur titulis, non est propterea quod sit, seu esse dicatur in gradu superillustrium, quoniam maiestatem Imperatoriam uocamus quoq; communiter ut in prohe. insti. in princ. Titulusq; est qui quandoq; prætori tribuitur. l. si familia. ff. de iu. o. iudi. & tamen prætor est spectabilis.

ADDITIO.

Ad prin. legis.

7 Hic in princ. dicitur, quod ea quæ † specialiter tribuuntur, mandata iurisdictione non transferuntur, quæ uero iure magistratus competunt sic, Ias. & Deci. peruertunt ordinem literæ nos à primo dicto incipientes, dum not. ex eo, quod causæ meri & mixti imperii delegari non possunt, quodq;
8 errant † qui iurisdictionem suam mandant, ut in illatione, & in l. nemo potest. ff. de regu. iu. & in l. solent. ff. de offi. procon. & ratione quidem, ut supra quia in speciale priuilegium scilicet hoc idem maioribus magistratibus, concessum est, de quibus lex maxime confidit, electa amplius ipsorum industria. l. liquet. C. de summa tri. & fi. c. a tho. l. i. §. fi. ff. de offi. præf. præto. Cy. in. l. i. C. qui pro sua iu. dicimus hæc probabilem habere dubitationem.

Et primo, quia in speciale priuilegiũ patri etiam concessum est ut possit filiã in adulterio inuentam occidere & adulterum simul. l. quod ait lex. ff. ad legem Iuli. de adult. & tamen hoc ipsum alteri mandari potest. l. Gracchus. C. eo. & idẽ in dignitate decurionatus dicitur, quod in speciale priuilegium conceditur alicui. l. nullus. C. de decu. lib. x. & tamen demandetur .l. filius. ff. de legatio. Et idem in uasallo, ut per Bal. in. l. quisquis C. de ep. & cle.

Secundo quia etiam de iure canonico est electa industria personæ. c. fi. de offi. de. & tamen delegantur, quia quicquid est cognoscibile, est etiam dicto iure delegabile. c. quod sedem de offi. or.

Tertio, quia ubi est electa personæ industria, etiam in casu necessitatis, delegatio prohibita est. c. si pro debilitate de offi. de. & tamẽ hic dicto casu est permissa ut infra uer. huius rei fortissimum est argumentum ergo personæ industria nõ erit electa, neq; ratio prædicta in casu præsenti uera.

Quarto quia maior industria uersatur in cognoscendo, quam in exequendo, quod ad sensum patet & tamen cognitio de mittendo in possessionem põt delegari, executio uero non. l. cognitio. §. fi. infra eo. not. in. l. iubere cauere. ff. de iu. o. iud.

Quinto & ultimo, quia electa est personæ industria etiam in proconsule cũ sit de maioribus magistratibus, quia spectabilis, & tamen delegat (vt dixi in figuratione casus) l. obseruare. §. fi. ff. de offi. procon. l. cum prætor. §. i. ff. de iudi.

Sed ad primum respondetur, id esse quia pater & filius cẽsentur una eadẽq; persona. l. fi. C. de Imp. ita Cur. hic. & male, quia ficte procedit, & intelligitur regu. non uere, ut uerba indicant posita in d. l. fi. l. intelligendus. ff. de uerbo. signif. l. si familia. ff. de iu. o. iudi. & quia id iure ciuili uerum est, non gentium aliàs obligatio naturalis inter eos non caderet, & tamen cadit, secundum Bart. in. l. frater à fratre colum. 4. ff. de condic. ind. & quia (vt dicebã aliàs) quoad quid uerum est, non generaliter & per omnia

Idem Barto. in. l. si dubitet in. §. fi. ff. de fi. deiu. signanter ita respondendo ad text. in. d. l. fi. aliàs & rursum filius pro patre utiliter non fideiuberet, & tamen fideiubet, ut ibi.

Vera igitur sol. est, terminos non esse pates, quia non eo modo quo hic, patri in speciale priuilegium, conceditur, sed sub quadam dissimulatione permittit, aliàs non esset lex, præbens materiam delinquendi. c. erit autem lex. 4. d. l. conuenire. ff. de pac. do. sicuti permittit etiam marito interficere uxorem, & adulterum. d. l. Gracchus. l. marito. ff. eo. diuersa tamen ratione marito, quia difficile est tam iustum dolorem temperare. l. si adulterium cum incestu. ff. eo. Patri quia paterni nominis pietas plerũq; capit pro liberis consilium. l. nec in ea ad fi. ff. eo. & ideo non est uerum (ut dicebatur) quod deleget, non est negandũ tamen (ut dicitur in. d. l. Gracchus) fieri id potuisse, uel à patre factum sit, uel à filio, qui illi paruit acclamanti argumẽtum in. l. 4. ff. ad legem aqui. & maxime quia iniuria facta patri, fit absq; dubio filio, & è contra. l. i. §. usq; adeo. l. sed & si unius. §. filiofamilias. l. lex cornelia. ff. de iniur. not. in. l. ut uim. ff. de iusti. & iu. & sic non ob.

Et minus, quod ad idem de decurionatu dicebatur, quia concessum est ut filio tantum pater possit legationis officium demandare. d. l. filius. l. sciendum §. legati. ff. eo. declarat Ro. singu. 663. dicens amplius, quod quamuis ea ratione Doctor legens nõ possit legere per substitutum, filio suo tamen hoc onus demandabat Bal. Papiæ, & probat text. in. d. l. nullus qui nexu. ibi, nisi hoc ei speciali beneficio concessum sit, ergo nihil ad rumbum quod eadem ratione possit generaliter fieri delegatio causarum meri & mixti imperii, quodq; ob hoc supra dicta non sint plusquam uera, maxime quia dicto casu non agebatur etiam de graui præiudicio ut hic. Et idem in nasallo dicemus, quamuis per substitutũ seruiat, & hoc idem admittatur, quod non propterea erit uerum dicere in præsenti casu, & à simili; quod delegatio fiat maxime quia oportet quod substitutus, sit domino acceptabilis. c. i. §. firmiter, & ibi Bald. in prin. de prohib. feu. aliena. per Fed. in usib. & quia hoc casu non agitur de publica utilitate, nec de causis grauibus (ut proxime dicebam) sicuti sunt causæ meri & mixti Imperii, idem Bal. in. d. l. quisquis.

Non ob. secundum quia argumentũ habet fallaciam, nam benè fateor, quod de iure canonico fiat delegatio, absolute ex quo ecclesia de sanguine non iudicat nec curat (ut inquit Cur.) gladii potestatem, & glo. ante eum, in. c. in Archiepiscopatũ de rapto.) c. sententiam sanguinis ne cle. uel mo. quod non placet. quia esto quod non curet, neq; de sanguine iudicet, directo & principaliter, curat tamen & iudicat per indirectum, degradando, & tradendo curiæ seculari. c. degradatio de poen. in 6. c. cum non ab homine de iud. & quia sequeretur ob hoc delegando, quod non possent delegari causæ mixti imperij, in quibus de sanguine non agitur, & tamen potest. d. c. quod sedem. Melius est ergo declarare hoc idem concessum esse, quia (ut dictũ fuit) quicquid est cognoscibile dicto iure est etiàm delegabile, sed nõ ad propositum ubi est personæ industria electa. d. c. fi. de offi. de. c. is cui eo. tit. in 6. & sic nõ concludit.

Non ob. tertium quia stant ista simul quod ex causa necessitatis delegatio fiat ut hic, & tamen sit electa industria personæ. d. c. si pro debilitate coniuncto. d. c. fi. & is cui, allega. supra nisi forte causa huiusmodi fit, ut non possit commode sine præsentia maioris magistratus terminari, & ita procedat quod dicit tex. in d. c. si pro debilitate in fi. quia tunc secus & sic licet ex causa necessitatis prohibita sit, non est tamen prohibita communitet, igitur nec atg. concludens.

Non ob. quartum quia in cognitione non timetur scandalum, ut in executione, quemadmodum not. in. d. l. iubere cauere, ergo nimirum si primo casu mãdari potest, secundo autem non, & differen-

setentiæ ratio est, quia partes magis acquiescũt maioribus magistratibus, quã minoribus .§. audient quoq; in auth. de defen. ci. sed contra quia missio est mixti imperii. d. l. cognitio. d. l. iubere cauere, ergo nec quoad cognitionem, nec quoad executionem deberet posse delegari, ut hic. Sol. tolerabile est, quod cognitio delegetur, quia etiam præses non deportat. l. illicitas. §. qui uniuersas .ff. de of. præsi. & tamen pronunciat de deportando. l. si quis filio. §. eius .ff. de iniusto rup. Irri. testa. & ut infra susius.

Non ob. quintum & ultimum, quia eodem modo respondeo, quod delegat cognitionem, nõ executionem. l. solent ff. de offi. procon. & tenentur infra communiter omnes, originaliter Bar. num. 6. Seysel. in. §. qui mandatam in princ.

Sed moueo difficultatem, sensus enĩ est in iuribus supra allega. quod delegatio fieri non possit, & clare in. d. c. is cui, de offi. dele. in 6. quando persone industria electa est, vt hic, ergo nec quoad cognitionem quia negatiua dictio præposita uerbo potest, priuat potentiam, & inducit necessitatem præcisam. c. 1. de tregu. iu. in 6. Sol. regula non est semper uera, ut ibi ego dixi late, per tex. in. l. stipulatio ista in. §. alteri. ff. de uerbo. ob. & in l. 2. in .§. mutui datio. ff. si cer. pe. & in. l. ut fundus. ff. communi di. inducendo ut in. d. loco feci.

Secundo etiam habet, aliud dictum,
9 maius † dubium, quoniam maioribus magistratibus solum in speciale priuilegium concessum est, ut possint delegare, non etiã inferioribus, & fuit opi. Fulgo. contra communem.

Quæ probatur et primo per tex. in l. eum qui infra de iu. o. iud. ubi ad literã dicitur, oportere eũ qui iudicare iubet, magistratum esse, & statim exemplificat in proconsule & prætore, qui de his sũt, ergo non inferioribus hoc idem concessum erit, quia esto quod exempla nõ restringant regulam, eam tamen declarãt, uulga. §. hactenus institu. de gradi. §. si quis in aliena, uers. ridiculum enim est, de re. di. eo. lib.

Secundo per tex. in l. cum prætor in §. i. ff. de iudi. ubi proconsul adhuc præfectus urbis, & cæteri Romæ magistratus Iudicem dare possunt, ergo minoribus hoc idem denegatum. l. pomponius. §. i. in fi. ff. de procu. considerantes, uerbum propter uim Imperii, ibi positum, quod in magistratibus inferioribus uerificari non potest. l. magistratibus. l. iubere cauere de iu. o. iud. not. in l. imperium ff. eod.

Tertio uidetur casus in l. placet. i. & in l. fi. C. de peda. iudi. ubi præsidibus prouinciarum potestas hæc, delegandi seu iudicem dandi, & constituẽdi pedaneos data est, non etiã magistratibus municipalibus, ergo (ut dicebatur) ipsis solis in speciale priuilegium concessum.

Alias & quarto maius esset priuilegiũ inferiorum, quàm maiorum, istiq; longe deterioris conditionis, quàm illi, non dicendum. l. qui de inofficioso in fi. ibi, ne aliàs unquàm melioris sit conditionis &c. ff. de inoffi. testa. l. pupillus in pri. ff. quæ in frau. cre. cum similibus.

Quinto & ultimo, probatur, ex d. uer. quæ uero, qui aduersatur præcedẽtibus l. hoc amplius. §. de his autẽ. ff. de dam. inf. Bar. in l. prætorię in. §. sed si unus col. i. ff. de præto. sti. & huiusmodi est, ut omnia præcedentia repetita quidem intelligantur, exceptis his quibus expresse aduersatur, ut per eundem Bar. in l. mariti in §. fi. ff. ad legem iul. de adul. sed præcedentia sunt, ut magistratus maiores non delegent causas meri uel mixti imperii ergo delegabunt causas simplicis iurisdictionis, & quæ sibi iure magistratus competunt, ergo non alii inferiores.

Sed à communi intellectu haud recedentes, dicimus posse facile responderi & ad primum breuiter (ut dicebam aliàs uerissimusq; sensus literæ est) quod exẽpla proconsulis & prætoris ad dictum proximius referuntur. i. ad eos qui in aliqua potestate sunt, quiq; imperium habent. l. potestatis uerbo. ff. de uerbo. si. vt non possint iubere iudicare, eo die quo futuri priuati sunt, ergo principium intelligetur etiam in magistratu municipali

pali,& sic inferiori.

Non ob. secundum quia dici posset, sub uerbo cæterorum de quo ibi, comprehendi etiam municipales l.cæterorũ ff.de uerbo.si.sed ob.ut supra uerbũ propter uim imperii,& uerbum cæteri, qđ similitudinem notat.l.3.§.in hac.ff. commo.l.ex omnibus ubi casus clarus, sicuti in d.l.cũ prætor.ff.de offi.præsi.&quia romæ non erant magistratus infimi, ut in l.2.in §.post originem.ff.de ori.iu.Seysel.hic col.2.& Dec.replicatur non sẽper similitudinem notare,ut per glo. in c.de inde 26.d.& quòd immo erant etiã magistratus minores,probo per text. in l.2. in prin.ff.de in ius uo . ibi neq; cæteros magistratus qui imperium habent, ergo d. dictio ibi non erit similitudinaria, & plus quòd immo erant Romæ etiam minores qui iudicem dare poterant, quiq; etiam in ius uocabant, ad maiorum differentiam.l.nec magistratibus.ff.de iniur. ita ut sit sensus, magistratus imperium habentes, & minores, qui sine imperio & sine potestate sunt,iudicem dare posse,ergo maioribus in spãle priuilegiũ (p d.tex.)hoc idẽ nõ erit cõcessum, minoribus uero denegatũ.Sed aliud adhuc strĩgit,quia dicitur ibi cæteriq; magistratus & sic copulatiue cuius natura est repetere oẽs præcedentes qualitates. l.seio .§. gaio.ff.de fun.instru. ergo de maioribus intelligetur non de minoribus. Sol. auget potius ex quo posita reperitur inter dissimilia,magistratus scilicet maiores & minores , ut hij etiam , sicuti illi, iudicem dare possint.l. ea tamen adiectio.ff.de lega.3.Alexand.consi.120. col. 2.uolum.1.

Non ob.tertium quia bene dicit in.d. iuribus quod p̃sides prouinciarum de causis uilibus non cognoscunt tametsi possint si uelint,sed non quod in speciale priuilegium fuerit eisdem concessum ut dent iudices & minoribus denegarũ.

Non quartum quia non est uerum , ex quo delegant ipsi quoq; si uelint quæ sunt simplicis iurisdictionis , & multo quidem magis , sed non (vt dixi) quòd ipsis sit in speciale priuilegium concesssum , ut minoribus denegaretur, & q̃a etiam causas meri imperii ex causa delegant,ut infra.

Non ob.ultimum,quia possem dicere , quod aduersatur,ex quo in præcedẽti dicitur , causas meri & mixti imperij haud posse à magistratibus maioribus delegari,hic autem à minoribus sic ꝙq; præcedentia repetita sunt magistratuũ (& in hoc est fallacia) non maiorum q̃a nec dictum erat in prin. licet subaudiatur. Vel & aliter, quod hoc idem non sit semper uerum.§.quos autem insti.de bo.po.vel quod sufficit dum modo in aliquo aduersetur.l.nam & postea .§.sed & si quis & ibi Ias.ff.de iureiu.Ripa in.l. 2.in.§.quod si in patris in prin.ff.sol.ma.

Hoc dictum igitur commune,his nõ ob.probatur clare,in uer.quæ uero.Clarius in.l.fi.ff.quis & à quo , ubi datur iudex à magistratibus Romani populi cuiuscunq; ordinis , ergo etiam minoribus, quo tex.confirmatur quod essent ibidem etiam minores magistratus , ultra allega. supra , & in specie Fenestel.ponit rub. de mino. magistratuum speciebus,qui erant in urbe,citatus etiã hic à Purpura.num.41.& bene , nec dubito,licet idem Deci. dicat de magistratibus maioribus intelligi , & male , ex quo uerbi generalitatẽ restringit,contra tex.in.l.præsenti.C.de his qui ad ec. cõfu.& in.l.dies festos in fi.C.de fer.& in.l. 2.C.de spor.cum maxime essent in vrbe etiam minores(vt dictum est) nec subest ratio qua debeat restringi , ut uerbum quæcunq; supra & dictum fuit heri ore tenus satis,ac etiam in.1.& 2.lect.probatur etiam in.l.ea quæ .ff. ad municipa. ubi quæ magis imperii sunt , quam iurisdictionis magistratus municipalis facere non potest,ergo infertur necessario ꝙ poterit quæ sunt iurisdictionis quæq, iure magistratus competunt.

Item & ex alio, quia sic esset tex.iste, de indubitabili,quoniam si maiores sũt prohibiti ratione supra dicta causas meri imperii delegare non sunt prohibiti, quæ sunt simplicis iurisdictionis,sed nõ quod in speciale priuilegium hoc eisdẽ

sibi

ſibi conceſſum ſit, cæteris uero denegatum, cum de cauſis meri imperii tantum mentio facta ſit. Et quia ſi propter ſpecialem deſignationem, tametſi datio tutoris iure magiſtratus competat, delegari non poteſt. l. muto. §. tutoris da tio. ff. de tute. Bal. in .l. propter magiſtratum. ff. de excu. tu. delegatio fiet tamen eorum quæ dicto iure competunt communiter, & regulariter. l. ius ſingulare. ff. de legi. cum uulga. quod tamen an com petat iure magiſtratus pendet ab infra di cendis in gl. mandari poſſunt.

Et Vltimo loco, quia plus eſt habere modicam cohercionem quàm iudicem dare, patet quia id imperii meri eſt, iſtud uero iuriſdictionis, ſed magiſtratus mi nores habent modicam cohercionem. l. magiſtratibus. ff. de iu. o. iud. ergo multo magis dabunt iudices, & ſic communis opi. defen ſata eſt.

10 Sed adhuc inſtatur, quòd immò magiſtratibus † municipalibus ius dandi iudicẽ nõ competat de. d. l. ea quæ. ff. ad municipa. vbi quæ nim imperii habent, magiſtratibus municipalibus non competunt, ſed delegare imperii eſt, ma gis quàm iuriſdictionis, ergo. ſol. antece dens uerum eſt, conſequens falſum, ut hic & in. l. Imperium infra de iu. o. iudi. & ideo (vt dicebam) ſi non competunt ipſis quæ uim imperii habent, competent quæ ſunt iuriſdictionis, quæq; iure magiſtratus habent.

Obſtat etiam tex. in. §. nulla in authẽ. de defen. ciui. ubi defenſor ciuitatis non delegat, & tamen magiſtratus municipa lis eſt, cui tex. pro ſol. etiam dicas, quod loquitur in uicariis, ſeu uices agentibus defenſorum, non in delegatione cauſarum ſpecialiter, ut hic, & in quo eſt dubitatio.

Rurſus inſtatur, quod delegari po tius non debeant quæ iure magiſtratus, & ſimplicis iuriſdictionis competunt. Contra uero delegari, quæ ſpecialiter tribuuntur quia quæ iure magiſtratus competunt generalia ſunt ergo in certa l. certum. ff. ſi cer. pe. incerta delegati nõ poſſunt, ergo. delegari uero quæ ſpeciali ter, quia quæ ſunt transmisſibilia ad ſuc ceſſores ſunt delegabilia, ſed dignitas tranſit ad ſucceſſores. c. quoniam Abbas de offi. de. ergo. Sol. certa ſunt non incer ta quia relationem habent ad ea qua sũt ſimplicis iuriſdictionis, ideſt non meri uel mixti imperii, ergo nimirum ſi delegantur. Et licet (quoad aliud) dignitas ad ſucceſſorem trãſeat ex quo mortua non eſt, ſed uiuit, & ſucceſſor idem. l. proponebatur. ff. de iudi. l. 2. C. de offic. eius qui uĩ. alt. ge. c. ſi gratioſe, de reſcrip. in 6. non tamen delegari poteſt, quia ſpe cialiter & nominatim, ei commiſſa ẽ, ut ſupra dictum fuit & ſic argumenta fallaciam habent.

ADDITIO.

Ad dicta aliàs in ver. huius tei.

Hic etiam not. ab omnibus quod ar

11 gumentum à contrario ſenſu † in iure fortisſimum eſt quia ſi poteſt delegari in caſu abſentiæ, à contrario regulariter non poterit, & idem in. l. ex eo. ff. de teſt. ubi ex eo quod lege iulia mulier prohibita eſt teſtimonium dicere ſi damnata fit. l. 3. §. lege iulia. ff. eo. colligitur quod in iudicio teſtimonium dicere aliàs poterit, à contrario (ut ibi declarat glo.) ar guendo. Et in. l. qui teſtamento in. §. mu liet. ff. de teſta. ubi habetur quod licet teſtis in teſtamento eſſe non poſſit, poterit tamen aliàs, quia ſi lex iulia de adulteriis (vt ſupra dictum eſt) uetat damnatam, à contrario permittit regulariter.

Et in. c. cum uirũ de regula. ubi puellæ quæ ſponte habitum ſuſceperunt, ipſum deſerere non poſſunt, ergo à con trario coacte poterunt.

Et in. c. cum apoſtolica de his quæ fi: à ma. pat. cap. ubi religioſi non poſſunt eccleſias & decimas de laycorum manu recipere, ſine conſenſu epiſcopi, ergo a contrario de conſenſu ipſius ſecus.

Et ultra prædicta in. l. edem. C. loca. ubi ſi inquilinus ædes conduxerit, & penſionem ſoluerit, expelli non poterit, ergo a contrario poterit, ſi non ſolue rit

rit, expelli non poterit, ergo à contrario poterit si non soluerit, & ibi signanter Odof. in prin. not. quòd argumentũ fortissimum est. Et in auth. hoc iter liberos In §. si quis autem. C. de testa. ubi si in testamento perfecto extranei instituti sint, & in secundo imperfecto, uenientes ab intestato, eorum fauore primum tollitur, à contrario uero non si in primo pariter uenientes ab intestato instituti reperiantur, & ibi Ias. not.

Et in l. i. in prin. C. qui pro sua iu. ubi in causardm delegationibus, id maxime obseruandum est quòd ualeant ita demum, si ad iurisdictionem pertineant delegantis. ergo à contrario si non pertineant, ualebunt & ibi glo. signanter ita arguit, & mille sunt huiusmodi non referenda aliter.

Et in l. septimo mense. ff. de sta. ho. in ducendo ut per Fulgo. consil. 89. col. i.

Et in c. i. de duo. frat. à cap. inuest. inducendo similiter, ut idem Fulgo. facit consi. 86. col. 3.

Et in l. si prætor. ff. de iudic. quem adhuc idem inducit, cons. 107. col. pe. nonnihil consi. 118. col. 2.

Verum ad materiam adde quòd communiter per dictionem si, induci uidetur, ut hic, & in l. si quis locuples. ff. de ma. testa. & per hæc duo iura ita etiam dicebat Bal. in l. dictam col. i. C. de condic. ob cau. & sic in ui conditionis ut infra nisi sequatur absurdum.

12 Sed quare † fortissimum dixit iurisicon.? quia uenit à lege, seu ex ipsius mente, quæ pro lege accipitur, ut per glo. in d. §. mulier adducentem bo. tex. in §. testes instituta de testa. ubi non possunt in numero testium adhiberi, hi quos lex iubet improbos intestabilesq; esse, ergo adhibebuntur quos iubet esse probos, & testabiles.

Et sic propriæ & expresse quia certũ est quòd uenit ex mente legis uenire proprie & expresse, l. nominis & rei. §. uerbum ex legibus. ff. de uerbo. si. in tantũ ut dixerit in apostil. Alexand. in l. apud antiquos. C. de fut. quòd sententia lata contra argumentum à contrario sensu, diceretur nulla, tanquã lata contra expressum iuris errorem, l. si uero expresim ff. de ap. quòd dictum testatur Euerar. in locis topicis 82. in prin. editio. 2. nullibi hoc idem legisse, quòd memoriæ teneat præterquam in. d. loco, bonus tex. est ad idem etiam & ultra eum in. l. prætor ait in prin. ubi Bar. & Ang. & Imo. ff. de no. o. nun.

Secundo hoc idem probari uidetur, in d. l. si quis locuples ubi illud quòd à contrario sensu constat, dicitur apertissime constare, ergo expresse proprie, & ex ipsius legis mente ut ibi per Bar. Calca. cons. 67. col. 2. Barba. in c. 2. col. 9. de so. comp.

Tertio facit nam interpretatio intrinseca & substantialis lex est. d. §. uerbum ex legibus. §. i. ĩ auth. de fi. ante dot. instr. nat. interpretatio Papi. hic ita inducentis quòd in lege iulia de ui. nominatim cauebatur huiusmodi est, ergo immediate ex lege uenit argumentum.

Quarto facit, quia lex non potest corrigi nisi corrigatur expresse l. i. C. de in off. dot. l. i. C. de indic. ui. tol. ibi legem uis celliam expresse corrigentes, uerum per argumentum à contrario, fit. auth. Diaconissam. C. de ep. & cle. ubi hoc modo corrigitur decisio l. nulla. C. eo. ergo proprie & expresse, non autem ex coniectu ris uenire dicetur.

Vltimo, statuta sunt stricti iuris, sententia, & contractus. l. quòd constitutũ, ff. de mi. testa. l. i. C. si plu. una sen. l. quicquid astringende. ff. de uerbo. obl. in his, habet locum argumentum à contrario, & sumitur, ergo expresse & proprie, & non ex coniecturis, quoniam aliàs non sumeretur uulga. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest.

Sed tamen ad idem facit etiam tex. in c. i. prima. d. ubi refertur quòd Christus dixit in euangelio, quòd tibi uis fieri, aliis facito, quòdq; tibi non uis fieri aliis fecisse caueto, & tamen hoc secundum, non dicitur in euangelio nisi à contrario sensu, sic quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, uos eadem facite illis, ita Barba. in d. c. 2. de so. compe.

Et

Et dato quod ex coniecturis sumeretur, quia tamen manifeste sunt, dicuntur expresse. d.l. si quis locuples .l. quibus diebus. §. quidam titio .ff. de condi. & de. & ibi Soci. in 5. not. l. licet Imperator. ff. de lega. i.

Simili modo arguitur, quia non tantum fraudem excogitasse uidetur, qui fraudat legem, quam qui fraudat legis ĩterpretationem. l. ita fidei. ff. de iu. fi. quẽ text. dicit not. Bald. in. l. i. in fi. C. de proba. sed argumentum à contrario interpretatio est, intrinseca legis, ergo, & not. idem Barba. in loco de quo supra.

Nihilominus etiam quòd prædicta urgeant, contrarium tenetur communiter quòd immò dicatur intellectus subauditus, ut hic per Barto. in fi. num. 16. & non proprius, & hoc idem quia uidetur casus in. l. pecuniam .ff. si cer. pet. ubi debebas mihi x. simpliciter, ea promisisti iussu meo, titio sub conditione si nauis ex Asia uenisset (dicit tex.) ꝙ pendente conditione nihil petere potero, sed quod uidebor mihi tanquam sub cõtraria conditione eam stipulasse, si tamẽ ergo non proprie & uere. §. igitur inst. de pup. sub. ibi tanquàm si ipse filius sibi instituisset hæredem.

Secundo, probatur in. l. i. ff. si tab. testa. exta. ibi quia ex coniectura non propriæ scriptus uidetur.

Tertio idem dicitur in .l. apud antiquos ibi quidam ita per coniecturam interpretati sunt .C. de fur. quòd non aliter (secundum glo. ibi) potest interpretari quàm per argumentum à cõtrario, ergo intellectus subauditus.

Quarto probatur in. l. in possessionẽ in. §. 1. ff. quib. ex cau. in po. ea. ubi bona à creditoribus possessa, possunt uendi, dummodo non sint pupilli, uel absentis reip. causa sine dolo malo, ergo à contrario (inquit tex.) intelligetur si dolo malo absuerit, quod posint uendi. & sic improprie, non uere ponderando uerbum intelligetur .l. intelligendus .ff. de uerbo. si. cum similibus.

Quinto & ultimo, uidetur casus clarus in. c. qualis 25. d. ubi qui blasfemias dixerit in spiritum sanctum neq; in hoc seculo ei peccatum remittetur neq; in futuro, ergo à contrario quasdam culpas in hoc seculo, quasdam in futuro, datur intelligi (adhuc inquit tex.) posse relaxari, quod non aliam interpretatio nem habet, nisi intellectu hoc subaudito, deducendo (vt dictum est) per locũ à contrario.

Et pro rei ueritate hæc communis magis placet, quia ualidioribus rationibus etiam fulcita comprobataq; est, ut supra quàm tenuit etiam idem Barto. iu. l. omnes populi num. 61. ff. de iusti. & iu. Nec ob. glo. in. d. §. mulier, quia dicam non esse ei acquiescendum, ex quo nec in .§. testes, allega. per eam hoc ipsum probatur, iuxta not. per Barto. in. l. non solum in .§. si liberationis uerba .ff. de libe. lega. dicamq; & si ibi sumatur, interpretatiue sumi & non proprie ac uere, immò quòd communem probat text. cum dicit arg. est, ut etiam hic, huius rei arg. est &c. c. forus de uerbo. si.

Non ob. quòd id quòd uenit ex mente legis, dicitur uenire proprie, quia uerum est quando uerba & mens conueniunt ut in. d. §. uerbum ex legibus, sed hic non conueniunt, ergo. fuitq; declaratio Bal. in. l. non dubium colum. i. C. de legi. Nec officiunt hic uerba illa, non aliter itaq; mandare poterit quàm si abesse ceperit, quia sunt iuriscon. ita interpretantis, quòd in lege Iulia nominatim cautum erat, & sic non proprie sumitur, sed per interpretationem. Et minus quòd sententia dicatur lata contra expressum iuris errorem & sic nulla si sit lata contra arg. à contrario sensu, quia dictum Alex. nõ est uerum, & contrarium tenẽt Docto. in. l. prolatis de re iud. & ĩ. c. i. eo. ti. extra testatur Seysel. hic & bene, tolliturq; inductio. l. prætor ait, ex responsione tradita ad. d. §. uerbum ex legibus, ut supra.

Non ob. secundũ quia dicam ut dicit Bar. ibi, quod uerbum sequens uideatur scilicet tollit obiectum, ex quo sui natura fictionem importat. l. prima. §. de

X iecisse

iecisse uidetur .ff. de vi & vi ar.cum uulgatibus.

Non ob.tertium quia non est uerum ex quo est per argumentum à contrario & non potest dici intrinseca & substantialis .l.i.§.quamuis .ff. de uerbo.ob. igitur nec proprie ex lege uenire & summi dicetur.

Non ob. quartum quia antecedens uerum est,consequens falsum , glo. in authen.ex testamento.C.de colla.l.si serui uestri.C.de noxa. Nec facit quod per auth. diaconissam corrigatur decisio.l. nulla,ut supra,C.de ep.& cle.quia non est correctio sed declaratio potius iuris antiqui,℥ scilicet minor annis 40.ordinari non possit,seu ante.d.tempus, sicuti nec olim poterat ante annos 50.uel ℥ ibi illud ideo sit quia uerba in sensu directo nihil poterant operari.

Non ob.ultimũ,quia id est non ℥ ueniat pròprie ex lege,sed quia statutum, & alia rationabili acquiescunt interpretationi.l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.l.quãuis.ff.de in ius uo.

Non ob. etiam text. in.c.i. prima.d. quia respondebo id pariter in euangelio Christum non proprie,sed à contrario sensu dixisse , igitur interpretatiue non uere.

Et minus quod coniectura manifesta sit,quia admittendum est adhuc, sed nõ uera ℥ ex lege sit,cum hoc non dicat.

Non deniq; inductio .l.ita fidei, de iu. fi. quia nec istud negari potest, vt fraudans incidat in pœnam taciti fideicommissi, sed non quod argumentum à sensu contrario, proprie ueniat , & interpretatio sit (vt dicebatur supra)substantialis & comprehensiua , igitur non non uideo quare fortissimum arg.dixerit Iuriscon.

Et dato quod ea ratione dixisset quia ex lege proueniat,fortissimum etiam dici debuisset argumentum à simili.l.non possunt .ff. de legi. & tamen eo nihil est debilius, quia data dissimilitudine corruit, ut ibi not.

Et si ex alio quia non facile tolli possit, adhuc non recte dictum uidebitur, quia immò tolli facile potest, si resultet absonus intellectus, uel si sit contra bonos mores , aut de corrigendo iure agatur,& ut per scriben.latius.Considerando etiam fortius esse ab identitate rationis,ut inquit Imo.in.l.si uero in.§. de uiro colum.pe.ff.sol.mat.

Si uero ex eo quia magis intellectu percipiatur, quàm sermonis adaptatione , debebat potius subtilissimum dici, quàm fortissimum,vt in simili in.l.cum acutissimi.C.de fideicõ.& in.l. cũ auus. ff.de cond.& de.ad differentiam subtilis & materialis,de quibus per Bal.in.l. scire.ll.ff.de legi.Igitur cogita. Vel dic q̃d fortissimum dixerit, quia à naturali dispositione prouenit,ex quo duo contraria simul stare non possunt.l. ius nostrũ ff.de regu.iu.l.ubi repugnantia.ff. eo. & iura naturalia immutabilia sunt .§. sed naturalia quidem inst.de iu.na.& probatur in.l.cum lex.ff.de legi.Tamen adhuc considera,quod hac ratione attenta, nũquam tolli posset.d.§.sed naturalia,& tamen tollitur ut supra.Vel hoc solo dicamus ℥ auxesis sit seu augumentatio, & figuratus loquendi modus, ex quo alia ẽt arg.fortissima sunt.

Et dum Deci.nititur demonstrare, ℥ nec hic,nec in iuribus supra allega. arg. istud à contrario, locum habeat,ita ut ex eo dispositio inducatur.

Motus primo quia hoc esset contra intentionem legis,uolentis hic (vt alia de industria omittamus)in casu spãli,regulam negatiuam limitare, ergo ultra nihil debet operari.l. nõ omnis.ff.si cer. pe.

Secundo quia colligi argumen. non debet,ubi datur medium, sed hic datur, quia inter permittere,&prohibere ẽ medium,non permittere,sicuti inter uelle, & nolle,non uelle .l.i.§.scientiam .ff.de tributo.

Tertio quia inducta ad unum effectũ non debent operari,contrarium .l.legata inutiliter.ff.de adi.le.

Dic posse unico uerbo omnibus responderi, uera esse, quando lex hoc idẽ non expressisset, vt declarat in simili

Bal.in.l.i.C.de inuti.sti.& Dec.met post eum,consi.110.col. 2. uolum. primo, & hic, sed infideliter refert; at hic expressir in illis uerbis non aliter itaq; mandare poterit, quam si abesse cœpetit,ergo.

Vel sigillatim dic ad primum, quod licet non operetur principaliter, operatur tamen secundario.l.fi.ff.de cond.ob tur.cau.Ias.in.d.l.non omnis in prin.

Ad secundum uero quod quamuis detur medium inter permittere & prohibere,non ideo minus argumentum sumi debet, ex quo sumit ipsemet Iuriscon.hoc ipsum exprimendo,à cuius verbis minime est recedendum.l.non aliter .ff.de lega.3.

Ad ult.quod est uerum, non operari contrarium quando dispositio nulla p̄cessit,at hic præcessit regula,ergo.& declarat Ange.in.l.proculus .ff. de usuf. & subinde etiam(vt dicebam supra)declaratio Iuriscon.& hinc est vltra quod exceptio in uno casu,firmat eam, in non exceptuatis.l.quæsitum.§. deniq, .ff. de fun.instruc.cum uulg.quodq; regula.d. l.legata inutiliter,aliter intelligitur,& vera quidem sit tantum in casu suo.

Ad propositum igitur non sumeretur etiam in casu nostro & iuribus supra allega.sed quia(ut dixi)præcedit regu.pro hibitiua,postea limitatur, deinde declaratur, per argumentum à contrario, qđ nisi proficiscatur is cui conuigit exercitatio mandari non poterit iurisdictio, sumus in casu claro, non limitate sumi ad sensum directum,ut dicebar But.in.d.c. cum apostolicæ,in ult.not. & Deci.hic, ac in.d.consi.110.Sanilia.consi.203.num. 9.uol.2.& ista pro nunc sufficiant.

ADDITIO.

Ad id an prætor habuerit cognitionem criminum.

13 Sumpta occasione † ex isto text. quoniam prætoris mentionem facit dubitāt scriben.an criminum cognitionem habuerit & sic merum imp.& breuiter dicendum est quod sic.

Casus est hic, quem induco tribus modis,primo quia maioribus magistratibus lege, Senatuscon. aut principum constitutione tribuitur ut supra prætor est de maioribus magistratibus,eiq; hoc ipsum tribuit Senatuscon.sillanianum, ergo habebit sine dubio, quia finis habens necessariam consequentiā ad pincipium ad illud trahitur, & secundum illud declaratur.l.deniq; .§. i. ff. de mino. Bal.in.l.Antistius.ff.de acq.hæ.

Secundo quia cum dubitet Iuriscon. an mandari possit omni alio casu habilitatem supponit argumentum in.l. traditio.ff.de acqui.re.do.idest quod de crimine cognoscat.l.qui testamento .ff. de testa.

Tertio & ultimo, quia una determinatio, respiciens plura determinabilia debet illa parisormiter determinare.l. iā hoc iure.ff.de uulga.& pu.sub.sed quod de mero imperio dicitur & mixto, est respectu maiorum magistratuum, prætor est de his,ergo.

Secundo facit text.in.l.libellorum in prin.ff.ad legem iul.de adul. ubi inscriptio in crimine adulterij fiebat apud p̄torem, sed adulterium ultorem habet gladiū.l.quamuis.C. eo. ergo. & clarius in.§. præconizamus in authen. de leno.

Tertio idem dicitur in.l.2.ff. de in ius uo.ubi prætor imperium habet, & ibi glo.declarat,merum,idest gladii potestatem & bene.l.cum prætor.§.i. ff. de iudi, l.iubere cauere infra de iu.o. iud. l. nec magistratibus.ff.de iniu.l. ea quæ.ff. ad municipa.

Quarto quia si competit præsidi, qui est clarissimus ut hic per glo. in uerbo tribuuntur.l. illicitas.§. qui uniuersas. ff.de offi.præsi.quanto magis debet competere spectabili,& sic prætori, authen. multo magis.C.de sacrosanc.ec.

Quinto quia si magistratibus municipalibus, denegatur, non denegabitur simpliciter prætori.l. magistratibus .ff. de iu.o.iud alias non differrent, quod tamen est falsum ut hic,& in.d.l.ea quæ .ff. ad municipa. & certe ita transeun-

dum esset ut transit Alex.& uidetur esse communis opi.pro qua rursum facit bonus tex.in.l.si quis iniuriam atrocem .ff. de iniur.ubi si quis atrocem fecerit iniuriam,prætor eam rem acriter exequi debet,& qui iniuriam fecit (subiicit Iurifcon.) cohercere debet quod non aliter intelligi potest,nisi corporaliter.l. fi. eo. tit.& glo.ibidem animaduertit.

Sed tamen aduertendum est, q̃a Fulgo.tenuit contrarium, respondendo ad tex.nostrum,quod sit in eo speciale,propter criminis atrocitatē, quia Dominus à familia fuerat necatus,quo casu multa cōcedūtur, q̃ nō concederentur aliàs. l. si quis filio.§.hi aut in fi.ff.de iniust.test.

Quæ responsio nō est uera, in primis quia hoc non dicit text. neq; in hoc se fundat,sed simpliciter prætorem criminum cognitionem habere, demum q̃a in dubio non præsumitur.l.i.ff. de regu. iu.uulga.glo.in.l. filium quem habentē ff.fa.her.& ex inductione per me facta, supra quia sibi ex §. con. hoc idem sibi fuerat demandatum, quod pars ē legis. Et confundi hoc etiam uidetur per tex. in.l.i.in.§.fi.ff. de suspec. tu. ubi crimen erat atrox & tamen prætor remittit tutorem ad præfec.vrbis.

Secundo respondebāt alij,præsertim Nicolaus de Neapo.in.§. cum autem in sti.quib.mo.ius pat.po.sol. quod cognoscit sed non exequitur, quæ etiam uera non est,quia hoc idem disputamus, an cognitionem criminum habeat, & quia in cognitione uersatur maior industria, ideo cognitionis mentionem fecit,ea de re non ob.

Posset etiam & ultimo responderi, q̃ uerbum prætor sit uerbum generis .l. vbicunq;.ff.de regu.iu.& male,quoniam (vt dixi) finis habet necessariam consequentiam ad principium, nec à uerbis legis est recedendum, inducendo ut supra.

Respondetur etiam ad tex.in.l. libellorum secundo loco,quòd ibi est speciale pariter in adulterio.l.transigere .C. de transac.ut hic per Deci.& Rimi.quæ responsio adhuc tollitur ex supra dictis, non esse præsumendum, quamuis alia ratione, dicto casu transactio prohibita sit, in aliis criminibus autem permissa, de quibus in præallega.l.transigere.

Secundo respondetur quod uerbum prætor exponitur.i.præses,quod & si nerum sit alibi.d. casu. tamen fallit, nec à uerbis est recedendum, cum de mente legis aliter non constet sed contrarium potius.l.non aliter.ff.de lega.3.

Tertio respondetur, uerum esse quo ad libelli conceptionem, ut exinde crimen ad præfectum urbis, postea remitteret,quod utiq; dictum fuisset, uel expresse, uel appositione dictionis taxatiue,quorum neutrum factum est, ergo. Immo quod de inscriptione, & libello dixit tantum,quoniam iudicii fundamētum est,& si in eo sit defectus omnia corruunt.c.cum paulus i. q.i. legi. ff. de excep.rei iud.l. Acteius, in fi.cum.l.seq. ff. de aqua plu.ar.Pau.Cast.consil.65.colū. vlt.uol.i.

Similiter ad tex.in.§. præconizamus respondetur quòd loquitur in prætore urbis Constantinopolitanæ qui habebat merum imp.de facto, quòd etiā ibi non dicitur, nec est in .d. loco de hoc uerbum.

Secundo respondetur, quod cognoscit tantum, ex quo dicit comprehensum præfecto urbis prædicte reseruari, adhuc ex supra dictis reiciendum, & q̃a subiicit reum comprehensum, nouissima debere supplicia sustinere.

Ad tertium respondetur, quòd merū imperium respectu prætoris intelligitur de mixto & fuit responsio Rimi.Replica tu,non esse uerum,quia(vt dicebā supra)vna determinatio respiciens plura determinabilia debet illa pansformiter determinate, quòd ita scilicet prætor merum imperiū habeat ut alij, quoniam omnes,maiores magistratus sunt, quibus specialiter lege &c. ut sup. in princ.

Secundo respondet Deci. quòd d.iura intelliguntur,de mero imperio, in casibus specialibus, de quibus hic & in d. l.libellorum & in d.§.præconizamus,&

rursum male quoniam restringitur generalitas legis, nec subsistit ratio, qua id fieri debeat.

Tertio respondent Bononien. capi imperium in genere, quòd etiã iurisdictionem comprehendit, de directo contra illum text. dum dicit qui & cohercere aliquem possunt, & in carcerem duci iubere, quæ meri imperii sunt, ergo non iurisdictionem comprehendet maxime (ut dixi) cum sit prætor & ipse de magistratibus maioribus.

Ad quartum respondetur quòd glos. prædicta, aliter intelligitur. i. de præfec. uigilum, de proconsule, qui spectabiles sunt & non de prætore secundum Deci. Vel ut inquit Rimi. quòd non est uera, sed argumento non respondetur, dato quòd de aliis spectabilibus loquatur, quòdq; uera non sit, quòd si clarissimo conceditur debeat multo magis concedi prætori, qui spectabilis est licet alii sint spectabiles non habentes merum imp. ut hic per Alexand. quoniam argumentum de minori ad maius affirmatiue, ualet, sicuti negatiuæ de maiori ad minus. d. auth. multo magis, l. relegatorum. §. constitutum. ff. de interd. & re. & sic defensata est quantum ad ista opinio. cõmunis, ex aliis roborata etiam ut supra.

Verum instatur quòd immo cognitionem criminum non habeat prætor nec merum imperium, de. l. i. ff. de offic. præfec. urb. ubi in urbe omnia omnino crimina cognoscit præfec. urbis.

Et pondera quòd dixit omnia omnino. c. si quis iratus 2. q. 3. ad not. in l. balista. ff. ad trebel. & quòd dictio omnia uniuersalis est, iuncta cum alia dictione sui natura præcise significationis l. si nõ sortem §. indebitum, ff. de condic. ind. quòd si sic est, erimus etiam in casu reg. quòd uni concessum fuit alteri negatũ uideri, l. quòd in rerum. §. si quis post. ff. ff. de leg. i.

Sed tenendo communem dici potest quòd licet omnia crimina sibi præfectura urbis uendicauerit (ut ibi dicitur) non propterea sequitur quòd prætor cognitionem non habuerit etiam criminum, ex quo est de maioribus magistratibus ut hic, & not. Albe. in l. fi. ff. de offi. præt. Nec officit quòd omnia omnino dixerit, quia multiplicatio uerborum non alterat substantiam legis. l. pediculis. §. labeo, ff. de au. & ar. le. & quia locutus est eo casu iurison. plusquam expediat ut inquit Bald. in l. nequicquam in §. de plano col. 2. ff. de offi. procon.

Vel & aliter quòd absente prætore, cognoscebat, & aliis magistratibus, & sic imperium habitu & potentia non actu, præterquam tamen in certis casibus enumeratis in d. l. i. & probatur. ff. de ori. iu. Fenestel. de ro. mag. c. 19.

Secundo instatur (quòd argumentũ fuit Albe. in d. l. fi.) quia si habuisset merum imp. fuisset facta mẽtio in tit. de officio præto. & tamen fuit facta tãtum mixti. pro sol. dic licet ipse non respondeat, hanc partem tamen sequutus quòd quãuis dictum non sit ibi, satis est dictum fuisse alibi hic, & in. d. l. libellorum, & in cæteris iuribus supra allega.

Tertio instatur, quia si haberet criminum cognitionem, non remitteret tutorem puniendum ad præfectum urbis & tamen remittit. l. i. §. fi. ff. de susp. tu. sol. limitata hoc casu erat iurisd. & ad eum spectabat, igitur non mirum si ad eũ remittitur, & est unus de casibus (ut dicebam supra) in quibus habebat iurisdictionem actu. l. i. §. idem solent. ff. de offi. præfec. urb. & quia sol. realis est transeo aliis diuinatiuis & imaginariis scribentium prætermissis.

Quarto instatur, quia uiri capitales erant in hominem aduertẽtes, quòd prætor facere non poterat l. 2. §. deinde. ff. de ori. iu. ergo merum imperium non habebat, sol. hoc non dicit ille tex. sed qđ carceris custodiam habebant, quodq; inter uentu eorum exercebabt merum imperium & animaduersio hæc fiebat, non quòd prætores non cognoscerent.

Quinto instatur, quia cum esset prætoris limitata iurisdictio, edicta proponendi in albo, corrigendi, uel emendandi i us ciuile successiones deferendi, &

iudicandi de bono & æquo. l. si quis id quòd ff.de iu.o.iud.l.ius autem ciuile.§. i.ff.de insti.& iu.§.quos autem instituta de bo.po. non uideo quomodo potuerit habere cognitionem criminum. sol. plana est quòd cum omnis iuris potestatem habuerit,cum publici tum priuati, ut in locis supra allega.maxime in d.l.2. una cum auctoritate Fenestel. non potest aliter dici nisi quòd etiam merum imperium fuerit apud eum.

ADDITIO.

In glo.iurisdictione (cætere enim nihil habent & fuerunt expedite oretenus supra in discursu)concluditur,mandata iurisdictione in genere,merum imperiũ non transferri,nec etiam si id præses cõmittat,quòd ei specialiter tributum est, quasi dicat,causas meri imperii non posse regulariter delegari nec in genere nec in specie,& bene.l.nemo potest.ff.de regu.iu.& dictum aliàs fuit satis in figuratione casus.

14 Sed ad propositum de not.q. dubito † si omnem iurisdictionem mandet alicui princeps, nunquid uideatur mandare etiam merum imperium in dubio.

Prima facie dicendum uideretur qđ sic,quia omnem iurisdictionem mandauit,& qui omne dicit nihil excludit.nul ga.l.iulianus.ff.de lega.3.c.solite de ma-io.& ob.unde & bene dixit Bar.in l. centurio colum.9.ff.de uulga.& pup.sub.si testator uoluerit omnia bona sua perueniremad talem, quòd nihil excludetur, quodq; nec trebellianica detrahi poterit.

Et Alexan.alibi, quòd dictio uniuersalis negatiua posita in c.fi.de præscript. omnem præsumptionẽ excludit absq; bona fide consi.51.col.i.uol.5.

Et in legato ita dicit etiam Batt. in l. generali in §.uxori nu.4.ff.de usuf.le.qđ signum uniuersale omne, restrictionem non recipit.

Et maxime quia generalia uerba rursum,fauore publicæ utilitatis nõ restringuntur.l. si quis in graui.§.is quoq;.ff.ad Sillania.Bal.in l.cum mulier col.5.ff.sol. mat.late Ias.& Deci.in l.filiusfa.nu.4.ff. si cer.pe.

Et quia sub uniuersitate multa ueniunt,quæ non uenirent aliàs l.quædam ff.de acqui.re.do.

Item quia si iurisdictio,est nomen generis comprehendens merum & mixtũ imperium,ut no.in l.imperium infra de iu.o.iud.longe magis hoc ipsum comprehendet,uerbo uniuersali addito, ut aliquid operetur,l.si quando.ff. de leg.i. c.si papa de priui.in 6.

Vltimo uidetur casus in.l.si in aliquã ff.de offi.procon.ubi cum plenissimam habeat proconsul iurisdictionem, omnia ad ipsum pertinent.

Tamen contrarium per istam glo.uerius est,quòd immo nõ uideatur ex hoc mandari.

Et potissimum quia istud ipsum in specie nõ concessisset uerisimiliter princeps ex quo committi non solet, ergo nec in genere l.obligatione generali. ff. de pigno.

Vnde pulchre Bald.alibi dicit, qđ in mandato pleno libero & generali.communis Perusii non ueniunt ea,quæ cõcedi nõ consueuerunt,per ipsum commune consi.383.col.2.uol.3.

Et in c.i.col.2.de prohib.feu.alie. per Fed. in usib. quòd si aliquis cõtrahat,& obliget omnia bona sua(ut fit quotidie) non propterea in tali obligatione inclu detur feudum.

Et fere in terminis uidetur casus, in c.quòd translationem, de offic.lega.ubi quando Papa generaliter delegat, non intelligitur delegare ea, quæ ex priuilegio sedis apostolicæ,sibi reseruata sunt.

Et etiã quia in huiusmodi principis mandato,interpretatio fieri debet, ut sic minus præiudicetur iuri communi quam possibile sit.l.si serui uestri. C. de noxa.

Et quia id quòd est apud principem, non est in commercio priuatorum & reputatur impossibile,l.apud iulianum §. fi.ff.de lega.i.i.ualde difficile ut ibi no.&

in

.l.gallus ī §.& q d si tātū.ff.de lib.&post.

Ad arg.respondetur primum non obstare, quia sequeretur absurdum, quòd cum inhereat personæ principis mandātis, uirtute horum uerborum mandaretur,& male l.legatus Cæsaris.ff.de offic. præsi.l.3.ff.pro so.cum similibus, tolle simile.Baro uendidit prædia, ubi furce esse solebant denotantes merum imperium,cum iuribus quæ ibi habebat, dicit alibi Innocen.in c.ex literis,de iu.pat.& Bald.in l.à procuratore in prin.C. man. quòd non propterea merum imperium comprehendetur, ex quo non est de natura rerum & iurium uenditorum.

Et uidetur casus in l.i.in §.nunciatio. ff.de no.o.nun.ubi citatio omnibus diebus fieri potest,& tamen non fit diebus feriatis.l.dies festos.C.de fer.

Vel respōdeamus,quamuis omnē iurisdictionem mandauerit, quòd tamen ciuiliter intelligi debet, excepto mero imperio.l.si cui,ff.de serui.pulchre Bald. in c.i.in princ.colum.pen.de cap.qui cu. uen.in usib. Vel & aliter cum subiecta materia non dictet tametsi uerba uniuersalia sint,quòd non tamen uniuersaliter intelligentur.l.2.ff.de legi.ubi tex.in uerbo omnes homines, idest in ciuitate existentes,exponitur, & sic secundum subiectam materiam,alios non includit ergo nec hic merum imperium omnem iurisdictionem mandans.

Non ob.dictum Bart.in d. l.centutio quia bene uerum est, si dixisset testator totam hæreditatem meam integram restitui uolo quòd non detraheretur, sed si dixit omnia bona mea, tunc detrahetur,ut ibi omnes concludunt, nec aliter dicit Bar.

Non ob.quòd præscriptio omnis excludatur in casu.c.fi.de præscrip. quia id præscriptionis odio inductum est, cum mala fide,ex quo(ut text.met dicit)omne quòd non est ex fide peccatum est,& quia negatiua potentius negat, quàm affirmatiua affirmet,secundum glo.in l. hoc genus.ff.de condi.& de.

Non ob.quòd in legato, signum uniuersale nō restrigatur,quia id est ex quo legata licet sint stricti iuris,habent tamē naturam bonæfidei.l.in minorum. C. in quib.cau.in integ.rest.non est ne.& quia in re legata,censetur legatarius magis dilectus quàm hæres.l.si quis eum in fi. ff. de condi.& de.& ita etiam ad tex. in d.l. Iulianus potest responderi.

Non ob.quòd generalia uerba,fauore pub.utilitatis nō restringantur, quia nec id est generaliter uerum, nam hæc ratio,siue fauor similis est, in l.i.C. de sacrosanc.ec. & tamen generalia illa uerba habeat unusquisq; &c.ad habiles restringuntur ut ibi per omnes.

Et quia utilitas publica bene est, ut delicta puniantur sed à iudicibus competentibus, non ab his cui de iure merum imperium demandari, non uidetur.

Non ob. etiam quòd multa sub uniuersitate ueniant, quæ non uenirent aliàs quia ex supra dictis satis responsum est,uel & aliter,dic uenire, in casu. d. l. quædam & similium,quia difficulter ab uniuersitate poterant separari, at merū imperium hic facile,ergo.

Non ob. quòd iurisdictio sit nomen generis,quia fateor,sed non quòd mandata iurisdictione translatum etiam in eum cui mandatur,sit merum imperiū, quoniam(ut dictum est)id uerisimiliter non concessisset princeps & quia etiam delegationes sunt odiose, & restringendæ.l.diligenter.ff.man.Bald. in l.non sine in fi.C.de bonisq; libe. & minus,qđ uerbum omnem,additum,hoc idem operari debeat quia satis est, quòd operetur, quoad to talem iurisdictionem quā habebat.l.solet.ff.de iu.o.iud.not.Gem. in d.c.si papa.

Vel dic quod operatur secūdum materiam actus super quo interponitur l. si stipulatus.ff.de usu.estq; satis, sed uerum imperium communiter mandari non solet,ut hic,ergo sub.d. uerbo non comprehendetur.Alex. consi.21.colum. 4.uol.5.

Vel quod satis operetur, si referatur ad iuris dispositionem,ut declarat Pau. Cast.in l.si duo.ff.de acqui.hæ.

Non

Non ob.ultimum, quia iudicio meo nil facit ad propositum, esto enim quòd proconsul plenissimam habeat iurisd. & maiorem quàm alius post principem, non est propterea quòd ex hoc inferatur si princeps omnem iurisd.mandat an uideatur mandare merum impetium, & propterea negatiua pars tenenda est, qa ex diuersis non video quomodo illatio fieri possit.uulga. l.papinianus exuli. ff. de mino.

ADDITIO.

In glo.quæ ueto,in prin.concluditur
15 †quòd competentia iure cuiuslibet magistratus possunt delegari, ut præbere auctoritatem manumittentibus,& non ab re(ut inquit) Alexand. quia hoc ipsũ regularitet causæ cognitionem non requirit.l.à procedente.C.de dila.l. nõ est. ff. de ma. uin. quasi dicat quòd cum sit voluntarie iurisdictionis debet posse per delegatum ac etiam extra iudicium expediri.quod etiam censuit ante eum Ro.in l.de pupillo in §. meminisse col.3. ff.de no.o.nun.

Et est simile,quia multa hoc casu permissa multis uidentur,quæ aliàs non permitterentur(exempli gratia) quod à priuato debitor detineatur propria auctoritate.l.ait prætor.§.si debitorem.ff.quæ in frau.credi.

Et à layco clericus, in delicto repertus,ut per Inno.& Io.And.in c. ut famę de sen.excom.

Et magistratibus municipalibus, ex delegatione prætoris,celeritatem desideranria.l.j.l.quarta.§.duas.ff.dam.infec.

Tamen contrarium renuit gl.in §. serui,inst.de liberti,quòd immo debet iudex pro tribunali sedere, & sic adhibita causæ cognitione ita ur hac de re nõ possit delegari,& ratio Alex.falsa.

Et male,confirndiq; uidetur per iura supra alleg.& in specie eã reprobat Ro. in d.§.meminisse.

Sed urget tex.in l.2.infra cod. ubi ad literam dicitur mandata iurisd. non posse concilium exercere is cui mandatur, ergo nec dicetur competere iure cuiuslibet magistratus, quoniam tunc posset delegari, & ponderandum ibi uerbum non potest,quòd exponitur i.nullo modo c.i.ubi gl.de regu.iu.in 6.l.i.ff. de uerbo.obli.& legis generalitas, quæ efficit ut generaliter intelligatur l.i.§.ꝗ autem ff.de aleato.

Quodq; non requiratur causæ cognitio,ut supponit text. dum in secũda sui parte eiusdem mentionem facit,in prin. uero nullam,ex quo(ut dictum est)non requiritur.d.l.non est.

Secundo hoc idem probari uidetur in l.fi.C.de uindic. lib. ubi patronorum iudicio sedula seruitus,libertatem adipisci non potest,nisi apud eos magistratus quibus hoc ius competebat, ergo non omnibus nec delegabilis erat.

Tertio urget rex.in d.l.non est,ubi in prætore proconsule, & legato Cæsaris exemplificat.

Quarto urget tex.in l.i.ff.eo. ubi similiter apud prætorem,pupillus, eo etiam tutore manumitti potest.

Quinto in l.an manumittere ff. eod. Paulus testatur se asfidente seu consulẽte,prætores seruos suos interdum manumisisse.Deq; proconsule,uel eius legato,facit mentionem tex.in l.apud proconsulem, de consule in l. si rogatus in §.fi.& de præfecto ægypti in l.apud præfectum ægypti.ff.co.in legato proconsulis tamen uidetur pugnare text.in l.2. in fi.de offi.proconsu. sol. ut infra & sic exemplum omnino dubitabile.

Tamen à glo.non recedentes, ꝓbari adhuc potest formalius sic, quòd causæ cognitionem nõ requirit, delegabile est aliàs non.l.nequicquam §.ubi decretum ff.de offi.procon. sed præbere auctoritatem manumittentibus,cognitionẽ non requirit,ergo hoc idem delegabile. d. l. non est.

Nec ob.text.in l.2.infra cod.quia (ut glo.met hic & Bartol.num.6.dicunt)ibi causæ cognitio requirebatur, ex quo cõcilium dicit,igitur nec mirum si delegari non potest,nec is cui mandata est iurisdictio cognoscere,stantq; simul ista qđ

dicat non potest,& intelligatur .i. nullo modo potest,hoc casu,aliàs sic.

Tollitq; dictum uerbum , quòd tum de generalitate dicebatur , tum de causæ cognitione , quoniam implicite dixit , & uirtualiter in princ.in secunda uero parte explicite, & consiliũ intelligitur idest pro tribunali quando minor xx. Annis , vult manumittere, quoniam iusta requiritur causa , ut in.§.eadem , & in .§. seq. iuste autem insti. qui , & ex quib. cau. ma. non po.

Et minus text. in .d. l.fi. quia eodem modo responderi potest , & omnibus aliis iuribus breuiter , ad idem allega, quoniam esto quòd proconsul , præfectus ægypti , & prætor.ac similes, ma numissionibus præbeant auctoritatem non est tamen quòd delegari non possit, ex quo (vt dictum est) cognitio non requiritur .d. §.vbi decretum ac iure cuiuslibet magistratus competit , non ob.text.in.d.l.secunda de offic. procon. quia proconsul non erat prouinciam ingressus , & legato concedditur mandata sibi iurisdictione tantum ut per ordinem uideri potest , in .l. obseruare.ff.eo.tit. in cæteris ut per Alexand. fusius.

16 Secundo exemplificat glo. ver. istum, in magistratibus † municipalibus apud quos testamenta aperiuntur, audiunt causas pecuniarias , viles , & criminales leues , ac similia de quibus in .§.sed neq; , & aliis iuribus in ea allega. in auth.de defenso.ci.ut hæc pariter possint demandari.

Sed contra , quia immò coram magistro censu,testamenta recitantur.l. consulta diualia.C.de testa. estq; difficultas quam mouet Cur.& glo.ante eum in.d. .§.sed neq;.

Sol.non potest coram alio quam coram magistro census recitari Romæ,alibi uero sic, & hodie ut declarat etiam Rimi.& bene & est tex.ultra eum in.l.in hac.C.de dona.Iacob.beluis.in.§. iusiurandum.col.2.in authẽ.de defenso.ciui. uel dic q; sit lex localis in vrbe Constantinopolitana,in aliis autem ciuitatibus, quod alicui specialiter non competat , immò iure magistratus hodie cuilibet, §.nulla in auth.de defen.ci.in cæteris nõ est difficultas.

17 Tertio & ultimo † concludit gl. quòd quæ specialiter tribuuntur non mandantur,aliàs sic , quæ aliis communicantur magistratibus.

Sed contra (tametsi aliquid dictum fuerit etiam supra)quia in integ.restitutio , specialiter cõcessa est magistratibus maioribus & inferioribus denegata , qa imperii est non iurisdictionis.l.in causæ §.fi.&duabus seq.ff.de mino.l.ea quæ.ff. ad municipa.& tamen delegatur.l.fi. C. ubi & apud quem.

Similiter missio in possessionem, specialiter concessa est)iterato dixerim) maioribus magistratibus, denegata inferioribus.d.l.ea quæ.l.iubere cauere de iu.o. iud.& tamen delegatur .l.cognitio.§.primo infra eo.

Confirmatur ultimo , quia in utroq; casu requiritur causæ cognitio , tuncq; delegatio prohibita ẽ .l.nequicquam .§. vbi decretum.ff.de offi.procon.& tamen fit,ergo falsa glo.opinio.

Sustinendo glo.prætermissis philaterius Decij quo ad intellectum tex.ut hic per eum, potest ad primum dici ut dicit glo.in.d.l.ea quæ quòd loquitur text. in d.l.fi.in speciali commissione, non generali,& probatur per istum tex.ibi mandata iurisdictione,non transferuntur.

Et male quia si in speciale priuilegium hoc idem maioribus magistratibus concessum est,non debet posse nec in genere nec in specie delegari, & sol.hæc, est contra illum tex.in fi.

Secundo respondetur, quod id est in minore speciale,ut adhuc glo. præalleg. dicit,& Bart.in.l. imperium num. 19. ff. de iu.o.iud.& rursum male ac cõtra tex. in.d.l.fi.in prin.quæ etiam in maioribus loquitur.

Tertio respondet,q.d.l.ea quæ,corrigitur per .d.l. fi. sed replicatur uerum non esse, cum non appareat, & in dubio legum correctio uitanda est.l. san-

cimus .C.de testa. l.i.C. de inoffi. do. & si fit, expresse fieri debet .l. fi. C.de indi uid.tol.

Quarto respondetur, illud esse ne sit difficilis causae examinatio, & cogantur partes semper ire ad iudices maiores, quòd innuere uidentur, uerba tex. ad medium, ibi sic etenim non diffi cilis erit causarum examinatio.

Quae narratiua sunt, non inducentia iuris dispositionem quicquid aliàs dixerim, nec (vt praesupponitur) ratio.d.l.vulga.l.unica.C.quando non pe. par. & quia hoc attento indistincte delegatio fieri posset, etiam in causas meri.

Quinto igitur & ultimo respondetur, illum text. loqui tantum in examinatione causae, quae est potius quaedam animi declaratio, & post quam alia sententia sequi debet, ita ut perinde sit ac si delegatio facta non fuisset, & declarat Seysel. in .l. prima colum. 3. infra de iur. o. iudi. & ibi Rimi. ante eum colum. 8. Vel dic quod loquatur in delegatione facta à Principe, ut sentit idem Rimi. hic colum. 26. & colum. pe. vel ut per Alexand. in disputa. Rex Aragonum colum. quinta, quod omnibus competat hodie habentibus iurisd. annexam territorio, & ut quinto loco di cebam, tollitur etiam secundum quod not. in .d. l.iubere cauere, & dictum fuit aliàs supra quia in executione reali scilicet, occasionis tumultus uersatur .l. non est singulis .ff. de regu. iu. l. qui restituere.ff.de rei uen.

Non ob. tertium & ultimum quia non est plenaria cognitio, sed summaria, & hac ratione delegatio tolerabilis est, ex quo tunc cessat prohibitionis causa. Vnde non mirum est, si dispositio.l.fin.C. qui admi. non habet locum in bono. po. tribuentibus ius, vt per Ange.in.d.l.prima colum.2. Idem Seysel. ibi colum. 3. prae allega.

ADDITIO.

Contra istam conclusionem instatur
18 adhuc † & uidetur, quòdq; mixti imperii sunt possint delegari, text. est in.l. nostra in.§.fi.ubi mandata iurisdictione transit imperium, quod eidem coheret, mixtum coheret iurisdictioni.l.imperiũ infra eo.ergo.

Sol. non transit nec merum nec mixtum, licet iurisdictioni cohereat, sed modica coherctio, sine qua iurisdictio esset nulla.l.fi.infra eo. & ita debet intelligi, quod ibi dicitur.

Secundo instatur, quia executio est mixti imperii .l. cognitio.§.i. infra eo. l. ea quae .ff.ad municipa. & tamen delegatus suam sententiam exequitur .l.fin. C.de iud.

Sol. speciale est in delegato Principis quo casu tex. ille loqui uidetur, & probatur, quia aliàs si inferioris, non exequitur.l. à Diuo Pio in princ. ff. de re iud. uel & aliter dicamus quòd exequitur per ordinarium .l. apertissimi .C. de iudi.

Tertio instatur, quia reuocare libertum ingratum in seruitutem, mixti imperii est, & est causa q̃ expeditur officio iudicis nobili, & tamen delegatur.l.2.C. de lib.& eo.lib.

Sol. negatur quòd sit mixti imperii, quòdq; expediatur officio iudicis nobili, ex quo per actionem ingrati in seruitutem reuocatur, & sic mercenario actioni deseruienti, ut ibi & in .l. pe. eo.tit.

Quarto instatur, quia datio tutoris, est mixti imperii.l.muto.§.tutoris datio ff.de tute.& tamen delegatur.§.pe.insti. de at.tu.

Sol. antecedens uerum est consequens falsum.l.nec mandante.ff.de tuto.& cu.dat.ab his nec ob.tex.in.d.§.pe. quia nõ dicit quod delegetur, sed quod iussu praesidum, magistratus dat tutorẽ & de hoc latius in glo.seq.

Quinto & ultimo instatur, de §. si

verò quidam in authen. de exhi. reis, vbi delegatus in possessionem mittit ex primo & ex secundo decreto. & tamen missio est mixti imperii .l. ea quæ. ff. ad municipa.

Sol. loquitur in indice ordinario, uel dicamus, quod loquatur de missione quæ fit propter periculum moræ. l. quarta. §. duas. ff. dam. infec. uel quod causa sit iurisdictionis simplicis, & missio ueniat in consequentiam, quo casu multa conceduntur, quæ non concederentur aliàs, & fusius ut per Alexand. hic & in præallega. dispu. Rex Aragonum, quoniam hæc sunt magis stringentia.

Rursum instatur, nam causa ingenuitatis & libertinitatis, est simplicis iurisdictionis, expeditur officio iudicis mercenarii deseruienti actioni, & tamen nō delegatur .l. placet. C. de peda. iud. Sol. est causa grauis ideo non delegatur. l. libertas. ff. de regu. iu. Bart. in. l. imperium nu. 24. de iu. o. iud.

Secundo instatur separatio bonorū est iurisdictionis, & tamen non delegatur .l. prima. §. de his. ff. de sepa. sol. mixti Imperii est, decretum requirens, ut ibidem in princ. Vel & aliter ut per Alexan. in. d. dispu. Rex Aragonum colum. 13.

Tertio, iurisdictionis est, quando quis punitur in corpus, cum non habet in ære .l. quicunq; .C. de fer. fugi. & tamen non potest delegari, ut not. Bart. in. d. l. imperium num. 25. de iu. o. iud. Sol. id est propter cruciatum corporis ut ibi per eum.

ADDITIO.

Ad glo. mandari, in prin.

Concludit, quod datio tutoris non
19 competit† iure magistratus, nec potest delegari, & cum ea communiter docto. transeunt.

Et probatur in. l. muto in .§. tutoris. datio. ff. de tute. ubi non est imperii, nec iurisdictionis, imperii scilicet meri, ergo mixti necessario, à partibus sufficienter enumeratis. l. imperium infra de iu. o. iudi. & quia si esset iurisd. ab' ea posset appellari, & tamen non appellatur. l. 2. ff. de tuto. & cu. dat. ab his, & ut pulchre per Bald. in. l. scire oportet in princ. ff. de excu. tu. & in. l. propter magistratum. ff. eo. Item posset compromitti, & tamen non permittitur. l. nō distinguemus. §. iulianus & seq. ff. de arbi. ergo nec delegabitur, nec iurisdictio circa dationem tutele prorogabitur secundum Bal. in. d. l. propter magistratum.

Secundo probatur, quia si de quo magis inesse uidetur, & non inest, ergo nec de quo minus .l. relegatorum. §. constitutum. ff. de interdic. & re. si nec mandante præside is cui mandatur potest tutorem dare .l. nec mandante. ff. de tuto. & cu. dat. ab his multo minus poterit ipse magistratus, ergo nec delegabilis erit.

Tertio quæ specialiter, lege Senatusconsulto uel principum constitutione tribuuntur mandata iurisd. non transferuntur ut hic datio tutoris specialiter tribuitur. d. l. muto. d. §. tutoris datio, ergo. Et probatur in rub. ibi, & qui ius dandi habent.

Quarto, quia in datione tutoris requiritur causæ cognitio ut per Bal. consi. 224. uolum. 1. l. impuberi. ff. de tu. & cu. dat. ab his. ergo delegatio omnino prohibita .l. nequicquam. §. vbi decretū ff. de offi. procon.

Quinto & ultimo, quia cum datio fiat ex inquisitione, personæ industria eligi uidetur .§. si. insti. qui testa. tu. da. po. l. in dando. ff. de tu. & cu. dat. ab his. ergo indelegabilis, ut supra & in .c. fi. de offi. de. & ita foret transeundum.

Nihilominus contrarium suadetur quòd immò competat iure magistratus, & consequenter quòd sit delegabilis, per text. clarum in .l. ius dandi. ff. de tu. & cu. dat. ab his, ubi formaliter dicitur quod ius danditores, datum est omnibus magistratibus municipalibus, & pondera quod dicit omnibus. Item quod eo iure utimur, quasi dicat quòd est in uiridi obseruantia, & sic pugnat tex. iste, cum. d.

§.tutoris datio, eiusdem Vlpia.

Secundo suadetur, quia uideo sicuti præsidibus prouinciarum permissum & tutores dare, qui sint eiusdē prouinciæ tamen uel ibi domicilium habeant. l. i. in fi. ff. eo. ita magistratibus municipalibus, qui sint eiusdem municipij uel agri. l. neq; C. qui tu. da. po. d. l. ius dandi, quod cum ita sit præsupponit absq; dubio Iuriscon. quòd possit. l. qui testamēto. ff. de testa.

Tertio uidetur mihi quod sit text. in l. ubi absunt in fi. ff. eo. de tu. & cu. dat. ab his, ubi collega magistratus municipalis tutorem date potest.

Quarto facit text. in. l. 2. in. §. si mater. ff. ad Tertulia. ubi hæc necessitas magistratibus municipalibus iniungi uidetur.

Quinto & ulti. quia pedaneus iudex est iudex inferior. l. 2. C. de peda. iud. modo dicit text. alibi, quòd sicut prætor se tutorem dare non potest, non poterit pariter pedaneus iudex, in l. prætor. ff. de tu. & cu. dat. ab his, ergo alium necessario. d. l. qui testamento. ff. de testa. & in simili est etiam text. in l. uentri. ff. de tu. & cu. dat. ab his, ubi magistratus, nō dat tutorem uentri curatorem sic, ut pote ī edicto comprehensum, ergo regulariter pupillo dabit.

Sed à communi opi. non recedentes, his omnibus respondere possumus, hoc ius magistratibus competere, iussu præsidum. l. lucius §. cum testamento. ff. de admi. tu. §. sed hoc iure utimur instit. de at. tu. oportetq; sic pugnantes leges declarare, & una sine dubio aliam exponit l. non est nouum. l. sed & posteriores. ff. de legi. c. super quæstionum in princ. de offi. de.

Et si diceretur quòd hoc idem nihil aliud est, nisi fateri, quòd sit delegabilis, quodq; iure magistratus competat, respondeo ut per glo. in d. §. sed hoc iure, & not. in l. i. ff. quòd iussu. & in d. l. nec mandante omnino iussum & mādatum differre.

Tamen dubito quia, sic non erit electa industria personæ, cumq; lex specialiter, uel senatusconsultum, aut principium constitutio, hoc ipsum quibusdā concedat, non debet posse magistratib. municipalibus communicari, & quia id etiam intelligitur uerum, si non sint magnæ pupilli facultates, ut in d. §. sed hoc iure.

Secundo posset responderi, quod delegari non possit, non habenti iurisdictionem, habēti autem sic, quomodo intelligi debet. d. l. ius dandi, & fuit sol. gl. hic & in d. §. sed hoc iure, & in d. l. nec mandante.

Adhuc non tuta, quia simpliciter dicit. tex. in d. l. nec mandante, nec tutorē dare posse alium, mandāte præside, quasi dicat nullo modo uel is cui mandatur iurisdictionem habeat uel non habeat quamuis hæc l. aliam etiam habeat interpretationem ut hic per Ias. in fi. sed prima uerior. Posset etiam dici præter hæc ꝙ hoc attento. l. illa foret de indubitabili, argumentum in l. priuatorum consensus. C. de iu. o. iud.

Tertio posset responderi, quòd nōn sit mixti imperii, nec simplicis iurisd. d. §. tutoris datio, sed quædam specialis designatio facta à iure, ut per Bal. in l. propter magistratuum. ff. de excu. tut. & in l. scite oportet in prin. ff. eo. quodq; hac ratione competebat tantum illis, quibus nominatim hoc idem concessum erat, specialiter & quòd electa personarum industria delegari non poterat, & quod deniq; magistratus potestas, loco potestatis date testatoribus, succesit, de qua in §. permissum inst. de tute.

Quòd adhuc non subsistit (fuitq; opi. quorundam modernorum) quia hoc nullibi lege cautum est, præterea si uerū esset, iam non posset amplius dari tutor testamentarius, quòd quàm sit absurdū latet neminem d. §. permissum & toto ti qui testa. tu. da. po. & quia tunc personæ industria electa à testatore, dici non posset.

Vnde iudicio meo iura sic possent cōcordari, considerando ius antiquum. i. legem xii. tab. mediam iuris prudentiam, & ius nouum, ut inst. de leg. agna. suc. in

§.& hoc quidem Barto. in l.i.colum.i.ff. de lega.i.ut primo casu, maioribus magistratibus & illis maxime quibus hoc idẽ specialiter concessum erat datio tutoris permitteretur & isto in casu loquatur text. in d. §. tutoris datio, secundo magistratibus municipalibus, non tamen quòd iure magistratus competeret, quia obstaret text.in. d.§. Tutoris.datio, limitata tamen eorum potestate, ut non darentur tutores, nisi eiusdem municipii & iubente quidem præside.d.§.cum testamento.d.l. ius dandi, quoniam pupilli præcipuum merentur fauorem .l.ex pluribus in fi. ff. de admi. tu. Tertio uero & ultimo, nec possent, nisi tenues pupilli facultates fuissent, & adhuc præsidis iussu & ita loquatur tex. in .d.§. sed hoc iure ubi etiam hoc idem not.& pro hac concordia facit quòd dicitur in.c.non debet, de consan. & affi. ubi non debet reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem temporum&c. Et per glo.in.l.apud antiquos.C.de fur. dum dicit, distingue tempora & concor dabis scripturas.

Et nota pro complemento, licet Ias. & cæteri, sentiant quòd sit mixti imperii, per tex.in.d.§.tutoris datio, nouissime Gui.Papa deci.631.colum.5.quod tamen nõn est nec imperij, nec iurisd. sed (vt dicebam supra) ex speciali quadam designatione facta à iure, ut per Bald. in d.l.ptopter magistratum .ff. de execu. tu.

Dato tamen quòd conclusio glo. sit uera, quòd iure † magistratus nõn com-
20 petat, limitatur secundum glo.hodie si pupilli facultates sint usq; ad quingentos solidos.i.aureos(solidum enim anti qui uocabant aureum à soliditate, quia purum aurum nunquam minuitur) & hoc porissimum per tex.in.§.pe.insti.de at.tu.allega.etiam supra ubi defensores ciuitatum, qui sunt magistratus municipales, possunt date tutores, & curatores ergo(vt dicunt scriben.& est dictum cõmune) poterit delegari, rationem assignat Cur.in.l.i.nu.47.de iu.o.iud.

Sed dubia est limitatio, quoniam à Principis constitutione (quod in ipso met tex.legitur) idipsum specialiter defensoribus ciuitatum tribuitur, licet eã non habeamus, ut ibi per glo. ergo erimus in casu.d.§. tutoris datio ergo nec iure magistratus competet, nec delegabitur.

Et quoniam non simpliciter tribuitur defensoribus ciuitatum nisi una sit cum eis ciuitatis antistes, ad quod tria similia adde, de quibus Pet.de Bellaper.q.446. columm.2.

Et quoniam esto quòd iuridico Alexandrinæ ciuitatis.i.iusdiceñ hoc idem, rursus tribuatur, ibidem tribuitur, quia sic Diui Marci constitutione sibi pariter, cõcessum fuerat.l.2.supra ti. proxi. ideo cogitandum est.

ADDITIO.

Cõcludunt omnes, ut supra dictum † est proxime quòd datio tutoris sit mi-
21 xti imperii quodq; delegari non possit.

Contra quòd immò nõ sit mixti imperii, quia uerbum imperii in.d.§. tutoris datio, non potest aliter intelligi nisi de mixto, ex quo certum est quod hoc casu de gladio non agitur, & tamen dici tur ibi, quod imperii non est, ergo(vt dixi) non meri non mixti nec iurisdictionis.l.iubere cauere infra de iu. o. iudi. l. ea quæ ff.ad municipa.arg.in l.2.ff.de libe.& posthum.Immo & secundo proba tur quòd iure magistratus competat per text.in l.ius dandi.ff. de tu. & cu. dat.ab his melius in l.ubi absunt inducendo ut supra & in l.prætot.ff.eo.

Tertio & ultimo, quòd possit delegari, quia si ea ratione, delegari non potest quia nominatim, lege S.con. uel principum constitutione tribuatur d. §. tutoris datio, non posset pariter, quando facultates pupilli sunt usq; ad 500. solidos, quoniam id secundum principis constitutionem statutum est ut in d. §. pe.l.2.C.de offi.iuri sdi.Alexan. & tamẽ delegatur(ut omnes dicunt)d.casu ergo & isto.

22 Vltimo glo. format † unam oppo. quòd prohibentur fieri loci seruatores, ut in

Iuribus in ea allegatis probatur clare, ergo & delegatio. Soluit quòd aliud est delegare, aliud uero loci seruatorem constituere, quodq; isti constituebantur, ut explorarent crimina, & referrent præsidi & quòd deniq; prohibiti fuerunt, quoniam plerunq; sub specie boni, mala multa committebant, prout in d. locis legitur, facit bo.text.in l.illicitas in §. ne potentiores.ff.de offi.præsi.

Sed hæc sol.non est bona & confunditur per text.in l.i.in §.cura carnis.ff.de offi.præf.urb.ut hic per Alex.

Tamen potest responderi, quòd ille text.loquitur in militibus stationariis, non in seruatoribus loci. Et simile est in l.limenarchæ. ff. de ser. fu. & in l.fi.in §. hi quoq; .ff. de mu. & ho. illi enim in locis hostium finitimis stationes agebāt isti uero locis maritimis præerant, dicti non à limine (ut Accur.putat) sed à limen, dictione greca, quæ portum significat, & limenarcha scribi & pronunciari debet, non liminarcha.

Secundo soluit Batto.quòd d.iura loquuntur in latronibus, qui prouinciam spoliabant, quodq; hi prohibiti sunt, de legatio autem permissa.

Adhuc non tutū, quia aliud sonat uerbum loci seruator, indubitatumq; est prouinciam malis hominibus esse purgandam.l.congruit.ff.de offic.præsi.c.sanctæ sunt leges 4.d.

Tertio respondebat Petr.quòd debet intelligi quando præses sine causa recedere uolebat, & aliquem perpetuo constituere qui prouinciam regeret & moderaretur, hic autem quòd simpliciter causam deleget, donec teneretur. Cæteris deterior, quia omnibus modis interdicit hoc ipsum Imp.in d.§.eos, uel cum causa uel sine.

Quarto respondet idem Alex. quòd generaliter causæ delegari possunt, sed non loci seruator constitui non subsistēte impedimento, & regimen sibi ex toto committi & forte eadem est cum illa Pet.adhuc contra d.§.eos.d.uerbum omnibus modis ponderando.

Quinto igitur responderi potest (ut dicebam aliàs) quòd termini non sunt pares, primo quia nos loquimur in his quæ iure magistratus competunt, quæ possunt delegari, contrarium uero in defensoribus ciuitatum an prædictos loci seruatores, quos uicarios appellant, possent constituere, & maxime, quia diuersas lesiones subditis inferebant (ut text. met dicit in auth.ut nulli iud. in princ.) & iudicio meo, dubium non habet.

ADDITIO.

23 In gl.fortissimū, sumpta occasione scribentes examinant, an argu.à contrario sensu locum habeat & primo, in ultimis uoluntatibus, & concludunt breuiter quòd sic.

Et probatur in.l.aliquando.ff. de condi.& de.ubi legatum sub conditione ademptum, sub contraria conditione datum intelligitur, puta centum quæ titio legaui, nolo sibi deberi nisi nauis uenerit ex Asia intra annum, quia sibi debebitur si non uenerit intra.d.tempus.

Et idem in hæreditate per.d.tex.dicit Soci.in rubri.de his quæ pe. no. in fi. & Pau.Cast.consi.302.colum. secunda uolum.i.

Secundo probatur in.l.si legatum pure, & in l.legata inutiliter.ff.de adi.lega. ubi ad literam idem dicitur, quòd si legatum pure, adimatur sub conditione, perinde est ac si sub contraria conditione datum fuisset, seu quod sub contraria conditione datum intelligitur.

Tertio probatur, in l.quod pure. ff. quando di.lega, ce.ubi pariter legatum pure, si sub conditione adimatur, quasi sub conditione legatum habebitur, qđ non aliter intelligi potest.nisi contraria ut ibi etiam per glo.

Quarto probatur in l.si quis ita libertatem in §.fi.ff.de statu libe. ubi libertas pure relicta in testamēto seu legatū, sub conditione adempta ademptumq;, sub contraria conditione debetur.

Quinto & ultimo probatur in l. lucius 2.ff.de hæredi.insti. ubi substitutio euanescit, si institutus sub conditione

si

si sine liberis decesserit, liberos suscipiat.

Et sic à contrario.

Et ratione etiam suadetur, quia si (ut dicebam aliàs) sumitur in contractibus, imo; eis locum habet (quòd etiam sentit Ias.) l. inter socerũ. §. cum inter. ff. de iu. do. & dicemus infra, multo magis locũ habebit hoc casu. l. in testamentis de reg. iu. c. cum dilecti de dona.

Et quia in legatis, in quibus potissimum iura supra allega. loquuntur, semper fit benigna interpretatio, ut per Bar. in l. scio, in §. uxori. ff. de an. le. benigna autem erit & fieri uidebitur, sumendo sic argu. & legata confirmabuntur, ut inquit Iurisconsul. in d. l. legata inutiliter, ergo.

Et quia sic etiam uidemus, ut res potius ualeat quàm pereat, quòd uerba directa, efficiuntur obliqua, cum tamẽ sint contraria. l. ex facto ad treb. in prin. gl. in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulg. & pup. sub. Bal, consi. 272. col. 2. uol. 2. & non habet dubium.

Verum est ad iura prædicta, quod dicunt Alexan. Pau. de Cast. & Deci. illi in sis mihi & tibi in §. in legatis col. 2. ff. de lega. i. iste hic nu. 47. versi. uenio ad secũdum, non probate, ex quo legatum debetur non uirtute argu. à contrario sensu; sed quia prius fuerat relictum pure, & sic uirtute ipsius, ex quo inducta ad diminutionem non operantur augumẽtum, & ita etiam Cur. hic nu. 59.

Et quia d. iura uerbis utuntur improprietatem significantibus, intelligitur perinde, habetur, quasi, & fusius ut per eos, & hac ratione idem Cur. tenebat ꝙ solum in legibus argu. procederet & summeretur, & male, quoniam si erat purũ, & ademptum sub conditione, non potest dici quòd debeatur, ergo si deficiat conditio debebitur, quia sub contraria conditione uidebatur relictum, ergo uirtute argu. à contrario, & non ipsius legati puri, præsertim quia qualitas ademptionis facit ut non amplius sit purum. l. ius autem ciuile. ff. de iusti. & iu. no. in l. edita ubi ias. col. 2. C. de eden.

Et quia si legatum uti purum, nõn ualebat neq; debebatur, quia ademptum, siq; confirmatur, quasi contraria conditione relictum, non potest dici quòd hoc idem sit ex alio nisi uirtute argu. à contrario l. i. §. omnia. C. de uet. iu. enu. l. adoptio non iure facta. ff. de adop. no. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu.

Ad regu. respondetur, quòd uera sit quando diminutionem operari possunt sed hic operari non possunt, si conditio deficiat, ergo operabuntur, augumentũ ergo uirtute arg. à contrario debebitur, & non (ut dicebatur) legati. l. proculus. ff. de usufr. l. deniq; §. interdum. ff. de acqui. hæ. l. cum tale. §. si. ff. de condi. & de. Barto. in l. centurio colum. antepe. ff. de uulga. & pup. sub. Moder. Perusi. in disputa. suis quatta in fi. dixi ego in collecta. in d. l. legata inutiliter.

Nec officit, quod uerba improprietatem designent, quia illud est ex quo argumentum est subauditus intellectus, ex coniecturis procedens, sed non qđ summi non debeat, & uirtute ipsius legatum non debeatur, ut ostensum est.

Dicebat etiam Seysel. quod hoc non est in d. iuribus uerum, sed ꝙ summitur arg. à cessante dispositione, quodq; deficiente conditione ademptionis, nõ debetur legatum ex arg. à contrario sensu sed ex præcedenti legato.

Quod in oppositionem Alex. Pau. & Decii incidit, unde respondetur, qđ hoc idem tantum est dicere quantũ est, quòd sub contraria conditione debeatur, ut texte. met vbiq; clare dicit, à cuius uerbis minime est recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3.

Nec est uerum quod ex præcedenti legato debeatur, quia (ut dixi & repeto) qualitatis est alterare subiectum. l. aquilius regulus. ff. de dona. legatum debebatur purè fuit ademptum sub conditione, ergo si debetur, debetur ex arg. à contrario sensu.

Sed ad propositum. q. quod imo non sumatur in ultimis uoluntatibus, opponitur de. l. 2. C. de condi. inser. quæ loquitur in ultimis uoluntatibus, & tamen

non sumitur, ecce pater filiam instituit, & legatum ad diem alteri reliquit, præcepitq; filiæ, si à marito non diuertisset, ut caueret legatario, de legato præstando, cauere nolebat, dicens à contrario si dixisset testator cautionem ab ea præstandam esse, si diuertisset, quòd esset liberata, inquit Imp. quòd non ideo minus tenebitur cauere, & susius ut hic per Dec. nu.46.

Secundo opponitur, de.l.reprehendẽda.C.de insti. & clarius de.l.neq; ff. de usu & ha.ubi mulieri legatus est usus ædium, si à uiro diuertisset, dubitatur an legatum debeatur à contrario, si non diuertisset, uideretur dicendum quòd nõ, & tamen debetur dato quòd non diuertat, ergo male nec in ultimis uoluntatibus sumetur.

Tertio opponitur de gl.in d.l. lucius. ff.de hære.insti. aliter inducendo sic, si filius institutus sit conditionaliter si sine liberis decessisset, non propterea à contrario si cum liberis decesserit, hi uidebũtur instituti, & est communis inductio.

Quarto opponitur, testator relicta parte uacua, sic dixit, si Ticius (quem tamen non instituerat) mihi hæres non erit, sempronius hæres esto (inquit alibi Iurison.) quòd non propterea erit hæres Titius a contrario, si hæres esse uoluerit, neq; admittetur ad partem uacantẽ, in.l.ex facto etiam.ff.de hæ.inst.

Quinto & ultimo opponitur de. l. tertia.§.fi.ff. de ma.testa.ubi in testamento seruo libertas relicta est, hoc modo. Nisi rationes diligenter excussetis, liber ne esto. Et tamen à contrario esto quòd rationes diligenter excusserit non propterea erit liber.

Sed ad primum respondetur, id esse quia resultabat prauus & absonus intellectus, ac legum correctio (ut dicũt omnes) intellectus absonus si à contrario diceremus, remissam sibi cautionem si diuertisset, quæ conditio turpis est & reicienda, legum correctio quia corrigeretur decisio.d.l. reprehendenda, & d. l. neq; non etiam in c. i. de æta. & qual.in 6. pulchre Alexan.consi.210.colum.3. uol.2.&.consi.211.colum.3.eod.lib. Imo; consi.100.in fi.Soci.in l.rogasti in.§.fi.ff. si cert.pe.est uerum quod alias sol. tradit glo.hic, deducendo ut per Ias. & multa ad intellectum istius text.dicit Deci.sed quia ita communiter intelligitur & respondetur pro nunc cũ intellectu communi transibimus.

Addentes, non sumi, quia sic negligeretur forma edicti positi in l.i.ff.quando di.le.ced.nec uoluntati testatoris obtemperaretur, qui caueri iussit si à uiro non diuertisset ut ibi in fi. dicitur.

Et quòd in ulti mis uoluntatibus ab surditatem uitare debeamus inquantũ possumus, signanter per.d.tex.in.d.l.2. & in l.Offilius Imp.ff.de lega.3.ita dicit Bald.consil.446.colum.2.uolumi.&est argum.in l.non absurdum.ff. de bo.libe.

Qui dicit etiam consi.223.in prin.uolum.4.quòd id quòd est absurdum non uidetur esse de mente testatoris, neq; de mente iuris, & est argu.in l.tale pactum in.§.fi.ff.de pac.

Quo modo tollitur etiam secundum uel & formali us, quòd cum conditio ut pote turpis reiciatur, & sit perinde ac si opposita non fuisset, debebitur legatum etiam quòd non diuertat, & perinde ac si sub conditione negatiua, usus sibi ædium relictus fuisset, & ex ipsis met iuribus elicitur.

Ad tertium respondebam ego alias (Ias. enim se remittit ad dicta per eum in l.i.C. de pac.) ut supra quòd immo colligitur argu.à contrario (ut paulo ante dicebam) quia si substitutus admittitur dicto casu cum institutus decessit si ne liberis à contrario excludetur si cum liberis decedat. Old.consi.21.not.in l.ex facto in §.si quis autem.ff.ad treb.

Et si inducatur dicto modo ut proxime ex alio dic non sumi, quia regulare est, quæ sunt in conditione non esse in dispositione.l.si quis sub conditione dãdorũ.x.ff. si quis omi.cau.testa.& quia si sumeretur & uiderentur instituti, qui in conditione positi sunt.d.regula corrigeretur per subauditos intellectus autem

non

non debet induci legum correctio.i. per argumentum à contrario, ut iam dictũ est, ergo.

Non ob. quartum quia posset dici ut hic per Ias. quod id est quia ex uerbis priuatiuis non resultat habitus, tamen quia sol. hæc est dubia, & in opi. Aristonis Iaboleni Pomponij Ariani & Pegasi posita ibi, dic aliter ex alioq; esse id, quia pars erat uacua, nec sibi relicta, quo casu à contrario dici non potest, tametsi hæres esse uoluerit quod ad eam admittatur cum nõ sit nec unquam fuerit hæres & est uerus sensus illius literæ. Non ob. quintum & ultimum, quia (vt dicunt etiam omnes) verba .d. casu sunt negatiua, & cum ex uerbis negatiuis, non resultet affirmatio, argumen. sumi non debet, ferè eadem sol. cum præcedenti ad. l. ex facto.

Non tenenda, quia uerba sunt negatiua in .l. qui testamento in .§. mulier .ff. de testa. & tamen argumentum à contrario sumitur.

Sol. uera est igitur ut ibi per tex. quia his uerbis, uidetur potius adimi libertas quam dari.

Vel & aliter, quòd ibi præcedit oratio negatiue potentiæ, non actus, quo casu dictio nisi non ponit actum sed potentiam, & est sensus, non sis liber, nisi rationes diligenter excusseris idest non possis esse liber, si uero excusseris, adhuc liber non sis, sed ad libertatem perduci possis ita Bald. in .l. si eum iu .§. qui iniuriarum colum. secunda .ff. si quis cau. Verum proxima melior, quia sic data paritate terminorum, argumentum à contrario, sumeretur. Et ex his limitationes habebitis ad text. q̃ firmant regu. in non exceptuatis, uulga. l. quæsitum. §. deniq; .ff. de fun. instruc.

ADDITIO.

Et quod adhuc in ultimis uoluntatibus sumatur probo, vltra deducta supra quia in legibus locum habet, & sumitur, fortissimumq; dicitur ut hic, & in .l. cum lex .ff. de legi. & in, l. qui testamento in. §. mulier .ff. de testa. cum similibus. Verum uoluntas testatoris, lex est .§. disponat in authen. de nup. ergo & in ultimis uoluntatibos locum habebit.

Præterea casus omissus, relinquitur dispositioni iuris communis, & pro omisso debet haberi .l. commodissime ff. de libe. & posthu. nisi ex aliqua coniectura pro expresso habeatur, quia tunc uoluntas euidens dicetur, & pro omisso non habebitur .l. si ita de condi. & de. pulchre Abb. cons. 75. colum. 4. uolum. primo, argumen. à contrario est ex coniecturis & intellectus subauditus .l. prima si tabu. testa. exta. l. apud antiquos. C. de fur. & dictum fuit supra ergo hac ratione, in ultimis uoluntatibus locum habebit.

Præterea in dubio semper testator uidetur uoluisse se conformare cum dispositione iuris communis .l. hæredes mei .§. cum ita .ff. ad treb. ius commune disponit argumen. à contrario fortissimum esse in iure, ut hic & in iuribus supra allega. ergo in ultimis uoluntatibus locum habebit.

Præterea ultra adducta supra uidetur casus in .l. si quis ita hæres instituatur .ff. de hæ. insti. ubi hæres institutus si legitimus noluerit hæreditatem uendicare, à contrario hæres non erit, si uendicare uoluerit.

Præterea ad idem est etiam casus in l. si post mortem in. §. si .ff. de leg. i. allega. per glo. in. d. l. aliquando .ff. de condi. & de. ubi seruus pure legatus sub conditione liber esse iussus fuit, (dicit text.) quod sub contraria conditione ualet legatum.

ADDITIO.

Sed rursũ uidetur ꝙ immò nõ sumatur adhuc, in ultimis voluntatibus, quia si pater instituat filium hoc modo filius

meus hæres esto si uoluerit, non propte rea sub contraria conditione uidebitur exheredatus.i.si noluerit.l.iam dubitari ff.de he.insti.

Sol. hoc ideo est, quia exheredatio est priuatio, & cum priuet se filius uo luntate tantum, non inuenit exheredatio quid priuet, ea de re inepta est, & ridiculosa, ut ibi inquit text. ubi susius Imo. & quia opotret quòd exheredetur expresse, ut per Bal.in.l.si pater col.7.C.de insti.

Plus dicit Cut.quòd tenuit alias con tra communem quod nec in ult. uolun tatibus nec alio casu arg.à contrario ualeat, sed in lege tantum.

Motus hac ratione quia lex debet decidere, & prouidere omnibus casibus expresse uel per argumenta .l. non possunt .ff. de legi. vnde si casus omissus non repetiatur decisus, deciditur, per argumentum à contrario, non sic in aliis dispositionibus, quia si de aliquo casu haud est prouisum, succedit decisio, iuris communis .d.l. commodissime.ff.de lib. & posthu. Calca. ante eum cons. i.col.7.Bar.in.l.Cæsar in rep.num. 23.ff.de publica.

Et male, quoniam esto quòd omnibus casibus quis prouidere non teneatur, & in hoc disponens à lege differat, non est tamen, quòd casus omissus, sicuti in lege dicimus, non decidatur, etiam per argumentum à contrario, ex quo (vt diximus) coniectura est, & non minus coniectutis quàm uerbis uo luntas datur intelligi .l. prima .§. diuus ff.de sica.c. significasti de homi. l. continuus .§. cum ita .ff. de uerbo.ob.l. cum auus ibi coniectura pietaris .ff. de condi.& de.l.cum proponebatur ibi coniectura potuit admitti .ff.de leg.2.Bal.in.l. 3.in fi.C.de insti.

ADDITIO.

Adhuc instatur, quod argumentum à contrario sensu in ultimis uoluntaribus locum non habeat de.l. qui filiabus ff.de lega. primo ubi qui filiabus reliquit legatum, in eo comprehendetur posthuma, si aliqua parte testamenti, de ea mentionem fecit, & tamen à con trario si mentionem nō fecerit non ideo minus debebitur ei legatum.

Sol.illud est quia resultaret absurdū, & cotrectio .l. si quis filiabus.ff.de testa. tu. ubi appellatione filiæ etiam posthuma continetur.

Vel dic quòd immò ibi argumentū colligitur, à contrario, quòd si de po sthuma mentionem fecit in aliqua parte testamenti de ea cogitasse uideatur, à contrario uero, non, si de ea mentionem non fecit, ut ibi, clare dicitur, sed non quòd ad legatum non admittatur.

Præterea & rursum opponitur, quòd non sumatur, quia dixit tex.in .§. aliud quoq; capitulum in authen. ut cum de ap. co. quod non licet patri filium sine causa præterire, & tamen si à contrario prætererit, cum causa, testamentum non uiciabitur ut ibi in.§.siue igitur om nes, notat Ange.in.d.§.aliud quoq; capi tulum.

Sol. illud est pariter quia resultaret absurdum, liberos uel falsis accusationibus condemnari, vel in partum sub stantiis, circunscriptionem pati, ut tex. met dicit in.d.§.siue igitur.

Est etiam text. quòd non sumatur in ultimis uoluntatibus in.l. mulieri & Ti cio.ff.de condi. & de.ubi legatum usus. relictum mulieri si non nupserit, debetur, licet nubat & sic à contrario. sol. illud est etiam quia conditio uiduitatis tanquam turpis reicitur, & ut ibi fusius.

Habet locum etiam arg. à contrario
24 sensu† secundū omnes in contractibus, & est casus in.l.pecuniam quam.ff.si cer. pe.ubi si pecuniam quam mihi pure de bebas, nomine meo alteri promisisses sub conditione, tanquam sub contraria conditione mihi promissa debetur, nec potest negari.

Et si diceretur (vt dicit Deci.hic, & Seysel.post eum) quod debetur uirtu-

te

te primæ obligationis, non uirtute argumen. à contrario sensu, replicabo (vt dicebam proxime) quòd immò illud est, eo quia, qualitatis est alterare & cum debitum esset purum, & promissio alteri facta sub conditione .l. Aquilius regulus .ff. de dona. quòd non potest aliter dici, nisi quòd uirtute .d. argumen. debeatur, ex quo, debetur tanquam promissa sub conditione contraria.

Et maxime quia conuentio secunda de iure fforum nouandi animo facta ui detur.

Secundo est casus, pro ista conclusione in .l. inter socerum in .§. cum inter ff. de pac. do. vbi si factum sit pactum, de dote restituenda, liberis non extantibus, inter socerum & generum, id actum esse etiam intelligetur, dotem filiæ retineri, ea defuncta filiis superstitibus, nec posset esse clarior, & ita per istum text. arguit Soci. in .l. pecuniam supra allega. ff. si cer. pe. & dicit in materia not. Abb. in c. cum apostolica, colum. 3. de his quæ fi. à præla. si. consen. cap. & singu. Alexand. consil. 119. colum. 3. uolum. secundo. & consi. 29. colum. secunda uolum. 6. Scysel. in .l. si insulam colum. pe. ff. de uerbo. ob. Et rationem assignat Bald. in .l. post dotem in repe. colum. 1. ff. sol. ma. in non il. Et si diceretur (ut idem Deci. dicit) quod ibi pactum nihil operaretur i sensu expresso, ex quo dos ad patrem reuerteretur .l. dos à patre .C. sol. mat. & quòd hac ratione colligitur argumentum à sensu contrario, ut aliquid operetur .l. si quando .ff. de lega. 1. c. si propter de priui. in 6. replicabo colligi omnino quia contraria ratio est in casu contrario ut idem Deci. declarat consil. 216. num. 8. & consil. 232. colum. pe. uolum. secundo, patet quia non extantibus liberis, onera matrimonij haud sustinentur aliàs autem sic, perindeq; est ac si filia esset nupta, quia mariti domicilium retinet .l. filii .§. primo .ff. ad munici pa. Ad argumentum respondetur, quod operatur, quia ubi pater actionem habe bat in utrunq; casum, habet in unum tantum, ut per Bald. in .l. quòd fauore colum. pe. C. de legi. Vel dic satis esse, quia dubitationem tollit, Abb. in c. certificari colum pe. de sepul. Vel quia declarat, Alexand. in .l. si quis mihi bona in .§. iussum colum. pe. ff. de acqui. hæ. Vel quia se contrahentes, hoc modo referunt ad iuris dispositionem, Pau. Cast. in .l. si duo .ff. de acqui. hæ. nō nihil ad istum tex. dicit etiam ibi Odof. melius Bal. in .l. quòd fauore, dic ut per eos.

Tertio quia contractus à principali intentione contrahentium, iudicandus est, & ubi non apparet, recurritur ad coniecturas .l. aristo & ibi Barto. ff. de dona. plene Abb. consil. 15. colum. 2. uolu. 1. sed argumentum à contrario est ex cōiecturis, ut proxime dicebam, ergo in contractibus sicuti in ultimis uoluntatibus, locum habebit sine dubio.

Quarto facit, quia contractus ex cōuentione partium legem accipiunt .l. il .§. si conueniat. ff. dep. l. legem. C. de pac. in lege sumitur, quod fatentur omnes l. cum lex. ff. de legi. ergo & in contractibus, & uidetur casus in .l. tale pactum in .§. fi. in prin. ff. de pac.

Quinto (vt dicebam aliàs) uidetur casus in .l. si cum dotem. ff. sol. mat. ubi si pactum sit factum in uno casu de dote restituenda in casu in quo factum non est mulieri queritur actio. Et ita indu cit Imo. ibi colum. 4. Et in simili tradit Alexand. consi. 129. in princ. uolum. secundo si actum sit in contractu, quod rusticus spacio decem annorum expelli non possit ipso terras laborāteq; expelli poterit, si terras non laborauerit, & hoc quia in contractibus, habet locum argumentum à contrario sensu, signanter per text. in d. §. cum inter quem dicit optimum post Bald. in .l. uenditi. C. de aē. emp. & ut per eum susius.

Tamē & istud dubitabile uidetur, qa alibi pactum factum est de dote restituēda, si filia sine liberis decessisset, & tamē à contrario sensu, liberis susceptis, dos seu portio dotis non retinetur, quod ta-

men esse deberet ut in.d.§.cum inter, casus est in.l.Bebius.ff.de pac.do.vel & melius,ibi maritus fecerat pactum de lucrãda dimidia dotis si vxor sua decessisset sine liberis (& obserua quòd uulgare pactum appellauit, quia fieri consueuit) deq; altera dimidia restituenda,& tamẽ liberis susceptis non lucratur totam, ꝙ tamen à contrario sensu esse deberet. d. .§.cum inter,& est difficile contrarium, & pugnant duo hæc iura, ut per Bald. in authen.sed & si quis colum.6.C.de secun.nup.

Sol.illud est,quia pactum dotale erat conceptum in casu mortis, uerum matrimonium erat solutum diuortio, igitur argumentum sumi non debet, quia in eadem conditione sumi debet, ut ibi per Bal.& in.d.authen.sed & si quis, & melius quàm alibi consi.477. colum.4. uolum.4. Imo.in .d. l.si cum dotem colum.4.

Secundo obstare uidetur,quia stipulatio contractus est.l. eandem in prin .ff. de duob.re.Alexand.in.l.i.colum. pe. ff. de pac. uerum stipulatio requirit expressionem uerborum .l.i.ff.de uerbo.ob. ergo tacitus & subauditus intellectus, nõ debet sufficere, nec argumentum sumi à contrario, quod idem est.l.quicquid astringendæ.ff.de uerb.ob.

Sol.licet verba requirantur,sufficit tamen,etiam quòd à contrario arguatur, quia & id expresse uenire dicitur .l. si qs locuples.ff.de ma.testa.aliàs nec ueniret in stipulatione etiam dotis augumentũ & tamen uenit.d.§.cum inter,tradit Bal. in.l.etiam in fi.C.de iu.do.

Tertio ob. quia stupulatio mulieris concepta in casu testati ut dos hæredibus suis restitueretur, non præbet uiro retentionem in casu intestati & sic à cõtrario sensu, casus est in .l. si mulier .C. de iu.do.

Sol.illud ideo est,quia uerba nõ sunt apposita per modum conditionis, sed causæ, & notandum est,cum sit impulsiua,non finalis,fauore stipulantis adiecta,quod ea cessante non cessat effectus l. 2.§.fi. ff. de dona.not. in .l. generaliter C.de ep.& cle.pulchre Saly. ibidem.

Quarto ob.text.in .l. qui mutuam in prin.ff.man. ubi si mandaui tibi ut decẽ mutuo dares Ticio,meo periculo, omisso Ticio ꝓmittendi reo,me ipsum prius conuenire poteris,si hoc literis exprimatur.i.pacto in literis contento ergo si ex pressum non sit,prius reus deberet conueniri à contrario, & tamen secus ibi dicitur, quod intellige hodie uerum,non olim,auth.præsente.C.de fideiu.

Glo.in.d.§.cum inter, difficultatem mouet & non soluit,sol.est igitur, id ex abundanti dictum fuisse, quoniam etiã si dictum non fuisset poterat nihilominus etiam prius conueniri de iure fforũ & sic(ut tex.met inquit) tollende dubitationis gratia, quod ius commune nõ ledit,& ad idem tex,ille solet allegari,vt per glo.in.l. quæ dubitationis tollendæ gratia.ff.de regu.iu.& Bart. in.l.non impossibile col.i.ff.de pac.

Quinto & ultimo ob.tex.in.l.si extraneus in prin.ff.de condic.ob cau.ubi stipulatus sibi dotem reddi,si nuptiæ secutæ fuerint & matrimonium solutũ quomodocunq; non propterea à contrario uelle uidetur,quòd possit retineri, si nõ sequantur,& sic in contractibus , ergo conclusio falsa.

Sol.illud ideo est, quia in contrario, non militabat contraria ratio (ut declarauimus supra) sed eadem uel maior, si ergo uoluit sibi dotem restitui in casu matrimonii & sic fauorabili,uerisimile est uoluisse multo magis si matrimoniũ non sequatur.l.Ticius.§.Lucius.ff. de libe. & posthu. Ias. plene in .d. l. si extraneus col. 2. Bald.in.l.apud antiquos.C. de.fur.

Habet locum etiam argum.à contra-
25 rio,in statutis† & in casu non prouiso à iure communi,ut per Barto.in l.omnes populi,nu.61.ff.de iusti .& iu. & hic ad fi.&(ut testantur Docto.)est communis opi.

Et probatur,quia si in legibus procedit pariter(ut supra)non est ratio cur nõ habeat locum etiam in statutis, ex quo statutum lex est.l.omnes populi.ff.de iusti.

sti. & iu, nec differũt nisi ut genus & species, secundum Ancha. in repe. c. canonum statuta colum. 208. de consti. immo dicit Flo. in l. 2. colum. i. ff. ad legem aqui. quòd loco iuris communis, subrogatur, & plus, quòd ex eo uidetur facta nouatio legis ut ibidem subiicit, qđq; non trahitur ad præterita, sicuti nec lex, cuius natura est dare formam futuris negotiis. l. leges. C. de legi. c. fi. de const. Barto. de statuto in. d. l. omnes populi num. 44. ff. de iusti. & iu.

Et si quis renunciauerit beneficio iuris, seu dixerit rem ad se de iure pertinere, uel si sit factum compromissum ut de iure pronuncietur, omni casu statutum quoq; comprehendetur, quòd declarat ex multis, Frænch. in rub. de reg. iu. in 6. colum. 1.

Et etiam, quia statutum est quædam tacita connentio, & hac de re æquiparatur pacto, secundum Bal. in l. si cum dotem, in prin. colum. ulti. ff. sol. mat. deq; pacto ad statutum arguitur, ut per gl. in rub. de decre. decu. li. 10. plene idẽ Bal. in l. de quibus. ff. de legi. argu. contrario locum habet in pactis. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de iu. do. ergo & in statutis.

Et quia si statutum dicat quòd nõ extantibus masculis feminæ succedant, à contrario excludentur, si extiterint masculi, ut post Cy. qui ita consuluit in ciuitate Florentiæ, decidit adhuc Bald. in præallega. l. si cum dotem & in statu. in §. argumentum uer. 2. tamen adistud hic Ias. & Deci. dicunt, non ab re esse, quoniam ĩ sensu directo statutum nihil operabatur. l. maximum uicium. C. de libe. præte. quo casu argu. sumitur, etiam ad correctionem iuris cõmunis, ut aliquid operetur, exinde aliam conclusionem facientes, quòd non sumatur regulariter si ex eo absurdum istud cõtingat 9. s. ius cõe corrigatur c. i. de æta. & qua. in 6. c. cupientes. §. quòd si per uiginti de elec. eo. lib. & utrobiq; gl. & ut per eos fusius. Interim tamen considera, quod immo in sensu directo aliquid operatur, si non aliud, istud saltem, ut etiam (licet ad aliud) dicebam supra quod declarat quodq; se refert ad iuris communis dispositionem.

Sed mirum uidetur quantum ad conclusionem principalem, quòd statutum hoc ipsum patiatur, seu quòd in statutis argu. à contrario, sumatur, nam stricti iuris esse dicuntur, nec à uerbis ipsorum propriis licet recedere uulga. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego gest. cum uulga. de quibus plene Alexand. consil. 115. colum. 2. i uolnm. 2. in terminis Bal. in l. ita nobis. C. ad legem iul. de adul. ubi not. distinctionem ponit & in. l. ignorantia. C. de crimi. stel. Barto. in rep. l. Cæsar num. 23. ff. de publica. & in l. quod constitutum. ff. de mil. testa. pulchre Old. consi. 150. colum. 2. in his autem quæ sunt stricti iuris casus omissus habetur pro omisso. l. commodissime. ff. de libe. & posthum. ergo.

Sol. esto quòd statuta huiusmodi sint non remouent tamen rationabilem interpretationem, ergo nec etiam argu. à contrario, quominus in eis sumatur, ut per Bal. in c. i. colum. 4. de const. & in auth. ingressi colum. i. C. de sacrosan. ec. nonnihil in l. i. in §. domini appellatione. 3. ff. ad Syllania. nec casus omissus dicetur, ex quo pro expresso ex coniecturis habebitur, ut supra dictũ fuit. l. licet Imperator. ff. de leg. i.

Et maxime quia (ut idem Ias. hic declarat) si non sumitur, quando aliud statutum dicit debere intelligi ad literam prout iacent, tradit idem Bal. in l. 2. C. de pat. qui fi. distra. sumi debet regulariter. l. quòd uero contra. l. ius singulare. ff. de legi.

Tamẽ cõsidera quòd hoc casu quoq; non debent legitimæ interpretationes remoueri, ut per Bar. in l. omnes populi in ult. q. 6. q. prin. ff. de iusti. & iu. Bald. in l. quamuis. C. de impub. & consi. 460. colum. 2. uolum. i. & hæc satis sint, in cæteris, quoniam abunde idem Ias. & Deci. locuti sunt, sufficerentq; omnia, si quis tractatum uberrimum desideraret, fusius Euerar. in locis topi. 241. impressio. ult. & Bal. ante omnes in l. conuenticu-

lam

lam.C.de epi.& cle.dic ut per eos.

ADDITIO.

Et quoniam in contractibus, in sententia, in statutis mandato,& aliis, arg. à contrario sensu locum habet, in quibus uerba proprie & stricte debent intelligi quòd adhuc fatentur omnes hic, redeundo ad supra dicta in uer. huius rei, uideretur dicendum, quòd uere & pro-
26 prie,sumatur, † non autem (ut se habet communis opin.) sit intellectus subauditus,& ex coniecturis.

Et in specie innuit text. in l. pomponius in §. i. ibi simul iudicatur rem meã non esse.ff.de procu. quòd repetit qualitates præcedentis uerbi,ergo uere.

Et ad idem uidetur casus in.l.quibus diebus in §.quidam Ticio.ff.de cond. & de.ibi utrobiq; enim datum uel a demptum esse,legarum.&c.ergo uere,quoniam sum es est,huiusmodi esse dicitur.l. mercis appellatione de uerb.si. & idẽ in l.si cum dotem,in prin.idem uerbũ ponderando.ff.sol.mat.

Sed(ut suo loco dixi)ob. text. in l.apud antiquos.C.de fur. & in l.i.ff. si tab. testa.exta.ubi coniectura.Itẽ appellatur ob.tex.in l.aliquando.ff.de cõd.& de.ibi tanquam sub contrararia conditione, &c.& in l.pecuniam quam. ff. si cer.pet. & in l.legata inutiliter & in.l.si legatum pure.ff.de adi.le. & in quam in pluribus aliis ubi sunt dictiones improprietatem designantes, ita ut non aliud esse possit quam ex coniecturis,alias per arg.à contrario,corrigi posset lex, & tamen non corrigitur, ut per glo. communiter approbatam in c.i.de æta. & quia. in 6. & in c.cupientes in §.quòd si per 20. de elect. eo.lib.& sic dubium non habet.

Nec ob.adducta, quia esto quòd in sententia & aliis locum habeat ex quo apertissima esse dicuntur ea quæ à contrario sumuntur l.si quis locuples. ff. de ma.testa.argu. in l.licet Imperator. ff. de lega.i.& in l.cum proponebatur.ff. de lega.2.non est propterea, quòd uere& proprie dicatur uenire,ut per dicta iura probatur.

Non text.in d.l.pomponius, quia dicam simul iudicari rem meam, per arg. à contrario sensu, sed non uere & proprie.

Er minus ponderatio uerbi esse in d. §.quidam Ticio,& in.d.l.si cum dotem, quia denotat ueritatem,quando potest, ut per Bald.in l.quæ fortuiris colum. 3. C.de pi.ac.sed hic non potest,quoniam sunt alia iura dicentia,esse ex coniecturis & subauditus intellectus,ergo.

ADDITIO.

27 Ad glo.posfit,dum primo† concludit,quod causa meri imperii delegari potest,quoad cognitionem tantum, non quoad expeditionem,seu diffinitionem, sententiam,& executionem,idemq; Barto.hic nume.5.uidetur optime probari in tex. nostro,dum exercitii in eo mentio fit, ibi,ut is cui contigerit exercitatio possit eam si proficiscatur mandare.

Et ibi,ideo errare uidentur magistratus,qui cum publici iudici exercitationem &c.&in fi.ibi,cognitionem prætor &c.

Secundo probatur clare,in §. adhoc prohibemus in auth.de collato.ubi similiter,delegatus,omnia potest agere,quæ iudex,præter tamen ultimum suppliciũ & membri abscisionem.

Tertio probatur per locum à speciali(ut statim subiicit Barto. & non grauabimur infra eũ aliter referre)quia si fuerit insignis latro, poterit cognoscere & punire,ex quo periculum esset pœnam differre.l.si quis filio.§. hi autem .ff. de iniusto irritoq; testa. argumentum in.l. i.&in l.de pupillo in §.si quis riuos.ff.de no.o.nun. regulariter secus erit uulg.l. quòd uero contra.l.ius singulare.ff. de legi.

Quarto probatur, quia si quoad cognitionem tantum committitur causa mixti imperii,ut puta missio in possessionem.l.cognitio.§.i.infra eod.l.iubere cauere.ff.de in.o.ind.quanto magis hoc idem esse debet,in causa meri.l.in serno

rum

rum.ff.de pen.auth.multomagis. C.de sacrosanc.ec.

Quinto & ultimo, considero delegationes sui natura esse odiosas, gl. est not. in c.i.de rescrip.in 6.Bal.in l. non fine in fi.C.de bonisq; libe.Alexan.hic colum. 14.multa quodq; dispensatio hæc, est pmissione legis, ex causa absẽtie, ergo de bebit intelligi quoad cognitionem tantum, ut minus præiudicetur iuri communi quam sit possibile, & ut in dubio quoad hoc tantum, facta dispensatio intelligatur.uulga. l.2. C.de noxa.l.si non lex eliasentia.ff.de hæ.insti. l. tutori ibi sufficit si in paucis amici laboribus consulatur.C.de nego.gest. maxime quia si hoc idem est etiam in legato proconsulis, de quo tamen infra multo fortius erit in delegato simpliciter, & ita communiter tenetur.

Nihilominus contrarium uidetur uerius (quæ opi.fuit Gul.decu.) & hoc potissimum, quia si star regu.generalis, qđ causæ meri imperii delegari nõ possint, quòd intelligitur etiam generaliter, nec quoad cognitionem nec quoad diffinitionem, & à regu. excipiatur absentiæ causa, debet intelligi etiam quoad cognitionem & quoad diffinitionem, quoniã aliàs non esset de regu.neq; de terminis regulæ contra.l.nam quòd liquide. §.fi. ff.de penu.lega.Barto.in.l.in his ff. de legi.& urget.

Allegat etiam Gul.text.in l.fi.C. ubi se.uel cla.sed pro rei ueritate (ut inquit Barto.& docto.) cum loquatur in delegato principis nihil facit ad propositum immo contrarium ut supra & ad idem est etiã text. in.l.à iudice in fi.C. de iud. Bar.in.l.à diuo pio, nume.2.ff.de re iud.

Et plus quòd est etiam alia specialitas ibidem, quodq; nec potest delegatus principis.d.casu accusatum condemnare, sed absoluere tantum, ut in uer.ultionis, & de isto text.fusius infra in illa.qõe an princeps causas meri imperii, deleger.

Tertio igitur facit, quia absentiæ causa ita considerabilis est, in diffinitione, ut in cognitione, ergo non est ratio, cur indistincte commissio etiam facta non sit, uulga.l.à Ticio.ff.de uerbo.ob.

Quarto, quia regu.habemus pro nobis, de qua re iudex cognouit, de ea pronunciare debete.l.de qua re.ff.de iudi.p quem text. ita signanter ibi dicit Pau. Cast.nonnihil Barto.in l.qui procuratorem dat.ff.de procu.& in.d.l.à diuo pio.

Et stringo fortius argu.quòd in.d.locis commissione facta quantum ad cognitionem, uidetur etiam facta, quantũ ad diffinitionẽ, & è cõtra.l.& si nõ cognitio.C.si contra ius uel ut.pub.ergo multo magis facta delegatione simpliciter ex causa prædicta.

Quinto & ultimo, quia uerba generalia, fauore utilitatis publicæ, non restringuntur.l.si quis in graui §.hi quoq; ff.ad Syllania. sed in causa meri imperii agitur de publica utilitate ergo restringi nõ debet commissio ex causa facta & generaliter quidem, non plus uno mõ quàm alio.

Et maxime quia maior industria uersatur in cognoscendo, quàm in exequẽdo, pater quia executio consistit in facto cognitio in iure, potestq; fieri illa etiam per nudum ministrum, hæc non, igitur (ut par est) delegata causa meri imperii, ob delegantis absentiam, plene delegata intelligetur.

Considerantes etiam ubi de sola cognitione uoluit lex aliquem posse cognoscere & alium terminare, seu diffinire, quòd dixit ur in l.3.in §.suspecti.ff.ad turpil.& in.l.i.in §.fi.ff.de susp.tu.& in.l. solent.ff.de offic. procon. & in auth.ad. hæc.C.de iudi.& in d.l. & si non cognitio.C. si contra ius uel uti.pub.

Immo plus quòd qui cognoscit exequitur, quodq; cognoscere dicitur iudex, etiam exequendo.l.2.ff.de re iudi.l. fi.in princ.C.de legi.auth. si uero contigerit.C.de iudi.in tantum ut si cognitio demandata sit absq; alio, demandata etiam uideatur executio, & è contra (ut diximus) ergo multo fortius, quando causa simpliciter commissa est, quia indefinita prolata ab homine, & ad personas relata in materia fauorabili æquipollet

uni-

uniuersali, l. qui filiabus. ff. de lega. i. nos in l. si pluribus. ff. de lega. 2. immo etiã si esset odiosa ut in dispensatione inquit But. in c. at si clerici, in §. de adulteriis colum. 4. de iudi.

. Et ita tenendum est, & dicendum ad primum, quòd licet narratiue lex exercitii, & cognitionis mentionem fecerit, non est tamen, quòd & diffinitio non cõprehendatur, ut modo probauimus nec repeto, alias maiores magistratus quib. specialiter concessum erat, ut causas meri imperii tractarent, cum hic exercitii tãtum mentio fiat, non potuissent diffinire, quòd tamen dictum absurdissimum est, & ut hic per Deci. latius.

Non ob. secundum quia nec id in terminis. q. est, sed speciali quodam casu loquitur, quo exceptis quibusdã aliquid alicui permissum est ut hic, quòd causa indistincte delegetur ob absentiam delegantis, cum esset sui natura indelegabilis.

Immo secundum Alexan. hic, quòd probat opi. Gul. quia si omnia agere potest, præter illa duo, erit uerum dicere quòd criminales causæ possint demandari. Sed mihi clarus text. uidetur, quòd ex prĩcipis permissione, antequam iudices ueniant in prouincias sibi demandatas, possint per eos qui uices eorum agunt, omnia expedire præter duo prædicta, & nihil commune habeat cum materia ista delegationis, & ut per Doct. sussius hanc partem tenentes.

Non ob. tertium quia esto quòd dicto casu speciale sit, non propterea arguit ius commune in contrarium si delegatio fiat ex causa, sed aliter, quòd nec cognoscere nec terminare possit regulariter, causa non subsistente, & ita uitatur argu. & est uerissimum.

Non quartum quia in missione id nõ absq; ratione factum est, ut not. in d. l. iubere cauere, & tactum fuit supra ergo stant ista simul quòd d. casu cognitio tãtum commissa sit, hic autem utrũq; maxime quia (ut dixi) simpliciter delegatio facta est.

Non ob. quintum & ultimum, quia immo delegatio fauorabilis est, propter publicam utilitatem, ita ut uerba commissionis restringi non debeant & dato quòd esset odiosa, adhuc probauimus ad omnia extendi. Ad aliud quoq; respondentes, quod sumus in casu claro, nec officiat quod habetur in l. 2. C. de noxa. quia id uerũ est in dubio, & sic quod facta sit ex causa dispensatio, quoad cognitionem, & quoad expeditionem, taliter ut non possimus esse in casu regu. l. si non lex æliasentia & similium. ff. de hæ. inst.

Non ob. etiam quod de legato procõsulis dicebatur, quia illud est ex quo limitate lex processit ulterius declarãdo, quòd solum cognoscat, & sine causa, & quod proconsul expediat, hic autem, facta delegatione ex causa, & simpliciter quidem, ergo non potest dici solum cognitionem sibi demandatam, immo ut probaui quando etiam fuisset demandata absq; alio, etiam intelligeretur demãdata quoad expeditionem quia trahit se cum omnia consecutiua & dependentia c. quia in tantum de præben. ubi gl. not. & singularis, quam exclamat Ias. in l. fi. colum. 8. de consti. prin. l. fi. infra eod. l. 2. ff. de iu. o. iud. nec dubito, & ita pro nũc tenendum censeo.

Quid si infirmitas esset in causa, an delegatio fieri pòssit dic ut per Barto. & alios, quia iudicio meo dubium non habet quòd sic.

ADDITIO.

Dum hic absentiæ fit mentio, uidere
28 tur †dicendum ad similem casum infirmitatis puta extendi non debere.

Primo per text. nostrum, ibi non aliter itaq; mandare poterit &c. quorũ uerborum sensus est, quòd in casu absentiæ tantum poterit mandari, ergo non in casu infirmitatis.

Et est taxatiua quæ in lege excludit casus similes, restringiturq; ad id quod exprimitur, nec extenditur ultra l. i. C. bo. po. con. tab. & ibi not. nonnihil per Docto. in l. i. ff. si quis ius di. non ob.

Sol.

Sol. taxatiua hominis excludit casus similes .l.3.§.cum Titio .ff.de adi.lega.ergo non legis, ut hic per Ias. ex multis, licet non hoc modo probet, sed principaliter per glo.in.l.obijcs.C.de præd. mi.& est sol. satis realis, quicquid dicat Deci. hic & in.d.l.i.C.de bo. po. contra tabu. & non ab re, quia quæ conueniunt in identitate rationis, non debent secundum iuris constitutionem separari l.unica.§. hoc interdictum eandem .ff. de fonte.l.posthumi de inius.testa. Sed huic sol. ob.text.in.l.secunda.C.de pat. qui fi.distra. quæ per dictionem taxatiuam loquitur, subest eadem ratio, & necessitas, & tamen omnes alios casus excludit ut per Dy. in .c.in argumentum, ad fi. de regu.iu. in 6. respondeo id odiosum esse, hic autem fauorabile, quorum duorum non est par eademq; ratio.l.cum quidam .ff.de libe. & posth. Bald.in.d.l. secunda, & hanc sol. uirtualiter sentit Imo. consi.86.colum.secunda.Idem Bald.in.l. his solis .C. de reno. dona.& Barto.in.l.si constante in.6.qõe ptinc. ff. sol. mat. & est communis resolutio.

Non excludit etiam casum qui uerisimiliter ex mente proferentis haud fuisset exclusus, ut per eundem Barto. in l.uiros .C. de diuer. offic. lib. x. Et uidetur mihi ultimo quòd sit casus, in .§.quos autem insti.de bo.po. ibi per legem autem tantum uel similem iuris constitutionem &c. & in simili de eo qui promisit de suo facto tantum, not. in.l.si pactum .ff de proba.Boer.decisio. 67.num.4.par.ii.

Secundo tamen quòd non habeat locum in infirmitate, neq; delegatio d.de causa fieri possit, ostenditur, quia aut infirmitas est modico tempore duratura, & tunc debet expectari, aut longo, & tunc debet dari alius iudex .l. si longius in prin.ff.de iudi.

Soluit Deci.quòd ita etiam in absentia dici potest & tamẽ delegatur, ergo & in infirmitate, nec displicet, immò ultra etiam, quod loquitur etiã in absentia, & uos istos casus parificat, quod sit uel iudex expectãdus, uel dandus alius iudex ergo cum hic delegatio fiat ex .d. causa, fiet etiam (ut diximus) ex causa infirmitatis, & in absentia ita illum tex.inducit etiam Alexand.consil.120.colum. 2.volum.7.

Vel dicamus quod termini non sint pares, quòdq; ibi loquatur in delegato infirmo, uel absente, nos autem in delegante.

Tertio ob.tex.in.c.si pro debilitate de offi.de.ubi nec etiam ex causa infirmitatis potest fieri delegatio, quod tamen facilius deberet posse fieri, ex quo iure canonum indistinctè permittitur .c. quòd sedem de offi.ord.Bar.in tracta.differen. inter cano.ius & ci.col.3.soluit Deci. quod immo ibi idem est in infirmitate, ut hic in absentia nisi sit causa adeo grauis, ut delegati præsentiam requirat, tactumq; fuit supra satis, uerumq; est, sed adde tu tex.ad literam in.d.c.quòd sedem.

Quarto uidetur quòd immò non cõprehendatur casus iste, quia hæc dispensatio legis est, & facta quoad unum casum ad alium extendi non debet, probò à simili, quia in.l. mulieri & Ticio .ff. de cond.& de.ubi dispensatio mulieri facta quoad unum casum quod admittatur.f. ad legatum contra uoluntatem testatoris, non extenditur ad alium ut etiam co hæredis portio, sibi accrescat. Item & magis in terminis, dispensat quòd filius habeat legitimam personam, standi in iudicio pro patre absente, (aliàs & regulariter non habet .l.fi. §. necessitate .C. de bonisq; lib.) & tamen non dispensat, si lesus fuerit quòd restituatur ita Bald. in l.minor lect.i.col.i.ff.de procu.estq; arg. in.l.tutori, ibi sufficit si in paucis amici laboribus consularur .C. de nego.gest. Maxime quia est odiosa, & restringenda c.i.de fil.præsb.in6.l. fi. C.de prædi.de. lib.x.

Vltimo in actione iniuriarum dispensat lex quod Illustris agat per procuratorem, quod adhuc regulare non est.l.pe. .§.ad crimen.ff.de pub.iudi.& tamen nõ uult, qd per lit. contestationẽ efficiatur dominus l.i.&ibi idem Bal.in.i.col.lect.

l.ff.eo.de procu.

Sol. uera est regu. fallit in casu isto, quia qua ratione fit prætextu absentiæ, eadem fieri debet prætextu infirmitatis, ut infra diuersa autem in casibus ad idem inductis.

Quinto & ultimo obstat quia esto, ꝙ exempla non restringant regulam, sed declarent.§.hactenus insti.de gradibus, restringunt tamen quando in lege dispositiue siue argumenratiue posita inueniuntur, ut hic & probatur per istum text, paulo supra ibi, ueluti lege iulia de adul. & in .l. ueluti & in .l. fi. ff. de iusti. & iu,

Sol. uerum esset, quando infirmitatis & absentiæ non esset facta æquiparatio à lege, sed duo hæc, æquiparantur .d. l. si longius, ergo. Et hoc est quòd dicebat alibi Bal.in.l.de quibus colum.14. ff. de legi.quando sunt plura eandem rationē habentia, si unius fiat mentio tantum, quòd exempla riter non restrictiue id fieri uidetur, esto quòd per dictiones hoc ipsum significantes non fiat, & probatur in .l. iurisgentium in .§. quinimo, ff. de pac.

Ex quibus patet liquido, partem contrariam esse ueram, ut hic per Bart, & alios, subinde declarando quomodo præcedens conclusio, & hæc quoq;, de qua infirmitate, & absentia scilicet intelligi debeat, & quia dubium non habet, & est communis transeo.

Et si quid ultra scribentes, pro ipsius confirmatione solida addendum est id solum addi debet, quod cum hæc exceptio sit in.l.posita, omnino ad similia extendi debet per consimilem etiam rationem, glo. est not.in.l.i. C. de condic. ind.& in.d.l.obes, & in.l.marcellus, in.§. quòd autem.ff.ad treb. & in.c.cum dilecta & ibi Abb.in 5.not.de confir. uti uel inuti. Bald. in.l.illud .ff.ad leg. aqui.sed quantum ad delegationis effectum, infirmitas similis est absentiæ, eidemq; æquiparatur ut hic per Ias.& Deci.ergo. Immò quòd plura uidentur esse priuilegia infirmitatis, quàm absentiæ quæ congessit aliàs Gomes olim collega, in regu.cancel.de infir.resig.q.9. ita ut non possit aliter dici, nisi quod prætextu ipsius sicuti absentiæ, omnino possit delegatio fieri. Et in materia quòd aliàs infirmus debeat potius ab officio tanquam inutilis remoueri, est tex. singu. in.l.3. C.de offic. præfec. præto. Illi. & ori.

29 Sed quid si præses esset † publicis occupationibus impeditus, poterit ne delegare causas meri imperii?

Bar.concludit quod non hic num.12. Motus per tex.nostrum, in absentia loquentem & per tex.in.l.placet.C.de peda.iud.in fi.ubi soli præsides diiudicant causas ingenuitatis, & libertinitatis, quæ sunt graues, & si fuerint occupati in cæteris, dant iudices, ergo non delegant regulariter in causis meri. Et ad idem uidetur etiam esse text.in.§.1.in authen.de iudi. ubi pluribus detenti curis, iudiciorum complent partem, per suorum assessorum præsentiam (inquit tex.) ergo non delegant.

Tamen mihi uerior uidetur contraria pars, considerando ex legibus prius per eundem Barto. allega. filiusfa. in fi. cum duabus seq. ff. de procu. quòd absentia, infirmitas, & occupationes, non modo publice, uerum etiam priuate æquiparantur, immò & quælibet alia iusta causa, ut ibi, adhoc ut quis excusetur, ne iudicium (vt promisit) suscipere compellatur, ergò & hic pariter, ut causæ celerius Terminentur l. properandum, C. de iud. & multo magis (vt præsupponit Bart.) si occupationes fuerint publice, delegatio meri imperii debet posse fieri. Et præsertim, quia in hoc etiam uertitur publicum interesse. Et quia cum semel fuerit facta prætextu absentiæ delegabilis, perpetuò debet esse huiusmodi, si non absimilis, causa fuerit, ut gu.in.l. pater in.§.quindecim, ff. de lega.3. & in simili Bar.supra nu.11.

Nec ob. tex.noster, quia eo attento, non deberet etiam delegari prætextu infirmitatis, & tamen (vt communiter tenetur) delegatur, ergo & pari mō si publicis

blicis occupationibus fuerit impeditus.

Non ob.tex.in.d.l.placet, quia.l.no-
ua per antiquam distinguitur ut hic, ꝙ
non propterea ex causa delegationem
uetat ut hic,& in.l.sciendum .ff. qui sat.
cogan. & in authen. offeratur.C.de lit.
con.

Non ob.text.l.d.§.i. quia eodē modo
respondetur, & quia sicuti per suorum
assessorum præsentiam, partem iudicio
rum complent,ita complent per delega
tionem,ex causa prædicta factam, cum
sit quod delegatus fungatur uice delegā
tis,ut in.§.i.infra ea.l.& in c.sanè de offi.
de.cum similibus.

Verum dubitatur adhuc,retentis eis
dem † terminis, nunquid unam posit
30 delegare,concludit Bar.post Guliel. de
Cu.quod sic,motus ex identitate ratio-
nis,& per tex.in.l.2.in .§.i. C. de his qui
lat.occulta.

Contrarium uerius uidetur non per
text. nostrū quia posset dici ut supra sed
quia immo non est eadem ratio, patet,
quia absens nullo modo nec unam nec
aliam cognoscere potest, præsens uero
sic, licet occupatus ex quo diligentiam
sibi subsidio comparabit.

Et quia tex.allega.in.d.l.2. nil probat
sed solum, quod ubi rector prouinciæ
per se potens non est, auxilium milita-
re,implorat,ut etiam in.l. qui restituere
ff.de rei uen.& in.c.i.de offi. or. & sic nil
ad propositum.

Et plus quod Bar.est sibi ipsi contra-
rius, proxime enim uult tantum quod
non posit simpliciter,hic uero sic, licet
unam tantum,nam si esset in his, ratio-
nis identitas ita absolute causas meri
imperii,ex ista causa delegabit,ut unam
tantum, arg.in.l.solet infra de iu.o.iudi.
ergo cum non sit eadem ratio, nec unā
nec plures delegabit.

Sed quia tenui supra ꝙ immo deleget
hac de re,simpliciter, causas meri impe-
rii,teneo ēt nunc ꝙ longe magis unam
deleget,nec ob.ꝙ non sit eadem rō,quia
immo est,ut.s.celerius (quod paulo an-
te diximus)terminentur .d l.properan-
dum.C.de iudi.Et quia repugnat,quod
sit occupatus, & quod posit etiam unā
cognoscere,ideo delegabit. Cogita ta-
men & dic in cæteris fusius ut per Alex.
& alios.

31 Vltimo dubitatur † quid si præses sta-
tim reuertatur,nunquid expiret iurisdi-
ctio,delegati,an uero necesse sit, ꝙ reuo
cetur,idem Bar.hic nu.14.concludit, ꝙ
expiret.

Motus post Pet. quia cessante causa
cessat iurisdictio delegati, sed causa dele
gationis erat absentia ut hic ergo.c.cum
cessante de ap.cum uulga. & cum eo
transeunt cæteri communiter.

Et quia non dicitur recessisse,qui sta-
tim reuertitur.l.diuortium .ff. de diuor.

Considerantes etiam ꝙ cum debilem
habeat iurisdictionem,accidentalem,et
fictam (vt dictum ē supra)facile tollitur
absq; eo ꝙ reuocetur,arg.in.l. eius mili-
tis in.§.si militia missus.ff.de mi. testa.

Immo ꝙ nihil propriū hēt, utiturq;
iurisdictione mandantis, ut infra in.§.i.
ita ut præside reuerso,cesset omnimō &
ꝑinde sit ac si delegatio reuocata fuisset.

Et uidetur casus in.§. adhoc prohibe
mus,ibi oīa agat usq; ad sui præsentiam
iu authen.de colla.ergo non post,& sta-
tim cessat iurisdictio licet ad istum text.
dicat Deci. quod immò potestas ibi da-
ta reuocari debet & male quia si usq; ad
aduentum successoris agit, sequitur, ꝙ
post agere non poterit,ergo erit reuoca
ta.Et indicat uerbum illud usq;, quod
sui natura excludit .§. Emphiteosim in
authen.de non alie.Alex.pulchre consi.
125.col.2.uol.5. Dicit etiam quod ibi e-
rat facta omnium commissio hic autem
unius causæ tantum, & rursum male,
quia qua ratione reuocata præsumitur
iurisdictio propter præsentiam scilicet
committentis,quoad oīa, pari mō præ-
sumetur respectu unius causæ,arg.in .l.si
duo.ff. de admi.tut.& in materia in.l. so
let infra de iu.o.iudi. & sic non uidetur
quod conclusio dubium habeat.

Est uerum quod dubium facit, quia
res non est amplius integra delegatione
facta, & maxime si cepit cognoscere,
insq; delegato acquisitum.

Præsertim quia potestatem, non tam à delegãte habet quàm à lege, quæ uult q in casu absentiæ possit fieri delegatio

Aliàs acta facta à delegato quamuis ignoranter, non ualerent, & tamen ualent. l. hoc iure. §. si quis dederit. ff. de do.

Et uidetur mihi quod probetur in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. ubi iudiciũ soluitur uetante eo, qui iudicare iusserat, ergo non ipso iure.

Immò quòd etiam re integra poterit cognoscere. c. si super gratia de offi. de. in 6. & quia lex hoc idem dixisset si uoluisset arg. in. l. qui decem in fi. prin. ff. de sol. nullibi autem reperitur, dixisse quod ipso iure expiret iurisdictio ergo.

Tamen à prima opi. non recede, nec facit quod ius sit acquisitum delegato l. maxime si cepit cognoscere, quia uerum est durante absentia, aliàs ipso iure erit iurisdictio reuocata, ut supra.

Et minus secundum quia esto quod à lege potestatem habere uideatur, & non à delegante, habet tamen sub ista conditione si absentia (vt diximus) durauerit, ergo eo statim reuerso expirabit & quia lex est causa remota delegatus uero proxima & immediata.

Non ob tertium quia ibi dominium in eum erat translatum, cui mutua pecunia dabatur, alteri danda, ita ut conueniens etiam sit, ea alteri soluta, ut eius dem fiat, siue ignorauerit siue sciuerit mortuum esse, hic uero delegatus nullã habebat iurisdictionem. §. 1. infra ea. l. igitur non mirum si cessante causa absentiæ, expirat iurisdictio, & acta ab eo facta nihil ualent, ut pote pendente conditione absentiæ, facta.

Non quartum quia uerum est eo casu & regulariter quòd plus est, non hic ubi delegatio erat facta prætextu absentiæ, qua cessante expirat iurisdictio.

Non Quintum & ultimum, quia loquitur ille tex. in rescripto gratioso, qđ censetur perpetuum, ut per Ias. in. l. 2. in prin. & in fi. C. de diuer. rescrip. Seysel. in l. fundi. ff. de acqui. po. Et licet lex non dixerit (vt postea subiicitur) expresse dixit tamen ratione, uirtualiter & implicite, quia cessante causa &c. vt supra. l. hominis & rei. §. uerbum ex legibus. ff. de uerbo. si. & ita teneo nunc, quicquid aliàs dixerim & tenuerim.

Est adhuc uerum quòd rationi generali obstat, quòd cessante causa. non cessat effectus consumatus. l. 2. §. fi. & ibi Barto. ff. de dona.

Sol. non potest dici consumatus, ex quo cognoscere ceperat, & nihil actum dicitur, quoties aliud agendum superest. l. cum Syllanianum. C. de his quib ut indi. cogita. In cæteris partibus gl. difficultatem non habet, ut hic per Barto. nu. 15. & dictũ fuit et supra ideo transeo.

32 Et quoad illam. q. an Imp. possit delegare † causas meri imperii, in qua idem Bart. concludit quod sic, & est communis opi. dic ut per eum & Docto. Et consideram, quod quoad istud dubitare, est disputare, de eius potestate contra text. in l. sacrilegii. C. de cri. sacri.

Immò quòd ab eo non est exquirenda ratio, sed sufficit pro ratione uoluntas, inquit Bald. in. l. impetrata. C. sen. rescin. non po.

Qui dicit etiam alibi, quod eius potestas anomala est, quodq; nulla regula clauditur, & q licet eidem, quod libet, cons. 327. col. pe. uol. i.

33 Similiter an delegatus † Principis subdelegare possit, communis est q sic, ut hic per eundem Bart. nu. 10. & probatur aperte in. l. i. ubi etiam gl. C. qui pro sua iu. & susius dixi aliàs in. i. & 2. lect.

Et nouissime testatur Gui. Papa ita seruari in delphinatu, decisio 624.

Sed forte contraria op. est cõmunior reprobata gl. d. l. i. ex quo electa est persone industria, ut hic per Alex. adde Boer. deci. 6. nu. 8. & 9. par. i.

Finis.

SVMMARIVM.
§. qui mandatam.

1 Delegatus nihil proprium habet.
Et ibi huius uerbi expositio.
Et dicti etiam ratio.
2 Difficultas in materia fortis, ubi etiam Sol.
3 Delegatus iudex est, sed non simpliciter.
4 Notionem arbiter habet non delegatus.
5 Genitiuus non semper proprietatem denotat.
6 Declaratio & intellectus l. legati. ff. de offic. procon.
7 Contrarietas perpenditur prin. huius. §. & primi responsi.
Et ibidem, Concordia.
8 Alia contrarietas, adhuc prin. & finis.
Et ibidem conciliatio.
9 Delegatus non subdelegat.
10 Delegatio extinguitur morte delegantis.
11 Delegatus nunquam esse dicitur in possessione uel quasi officij sui.
12 Oppositio colorata, quòd immo delegatus aliquid proprium habeat.
Et ibidem fallacia arg. detegitur.
13 Delegatio, mandatum appellatur.
14 Quamuis mandata iurisdictione transeat usus ipsius & exercitium in delegatum, non tamen in eum transit merum imperium.
15 Nec in legato proconsulis est speciale.
Et ibi quòd illatio ut sit bona debet esse ex præmissis.
Et resolutio urgentissimi contrarij. l. solent. ff. de offi. procon.
16 Ratione connexitatis ueniunt in mandato etiam ea quæ sunt alterius spetiei, & maiora expressis.
17 Mandata iurisd. licet non transeat merum imperium, transit tamen cohercio modica.
18 De qua cohercione hic intelligatur, cum sit quòd alia uerbalis dicatur alia corporalis.

§. QVI MANDATAM. Ex isto text. notant omnes, quòd delegatus, nihil proprium habet quodq; 1 utitur iurisdictione, eius qui mandauit.

Idemq; formaliter habetur (ut etiam dicit Deci.) in l. solet infra de iu. o. iu di. & in l. si prætor infra eod. & in c. sane de offi. dele. & in simili in c. fi. 93. d. & in c. i. 94. d.

Et proprium intellige, quòd ordinarium sit, ut intelligit Dy. Iacob. Butr. & Albe. seu præcipuum secundum Iac. de Arc.

Et ponderandum est uerbum nihil, quòd est uniuersale negatiuum. l. fi. ff. de libe. & posthu. ibi nihil agit. l. is qui ducenta. §. utrum. ff. de reb. dub. §. licet ibi nihil à legitimis differentes, in auth. qui bus mo. natu. effi. sui, pulchre Alex. con si. 87. colu. 4. uol. 2. exponendum tamen ut supra.

Et quia si utitur iurisdictione eius, q. mandauit, iam non aliud dici potest, nisi quòd proprium habeat nihil.

Et si utitur adhuc iurisdictione mandantis uerum erit dicere, quòd ipsius usũ ac exercitiũ habeat sicut procurator habet exercitium directæ actionis ut idem Albe. dicit l. i. C. de ac. & ob. Alias ab ordinario non differret, qui iurisdictionem habet iure proprio. l. more de iu. o. iu.

Et facit arguendo de dominio ad iurisd. ut in l. qui furere. ff. de sta. ho. quia sicuti duo non possunt esse domini eiusdem rei in solidum. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commo. ita nõ potest esse iurisdictio in personam ordinarij, & delegati, usq; adeo ut necesse sit dicere, ut supra quòd usum is habeat tantum & negari non potest.

2 Sed ob. unum, si usum habet † ut procurator, uideretur dicendum, sicut procurator efficitur dominus post lit. contestatam, quòd ita efficiatur ipse. l. & quia in fra de iu. o. iud. l. neq;. C. de procu. not. in l. legatus. ff. de offi. procon.

Sol. non est bona similitudo, quia procurator post lit. contestatam reuocari nõ potest, nisi ex causa. l. post litem ff. de procu. delegatus autem sic. l. iudiciũ soluitur. ff. de iud.

Et quia in procuratore uersatur damnum pecuniarium propter expensas vel aliam causam, in delegato autem non, ut per glo. in d. l. iudicium soluitur, & Albe. hic, colum. 2. Mouet difficultatem (tacito auctore) Cur. hic, & dicit hanc rationem, sibi displicere, quam iudicio meo, non bene considerauit ideo dic tu optimam fore.

Et si replicaretur, quod delegatus cogitur suscipere delegationem l. i. C. qui pro

pro sua iu.procurator uero non §.pe.in sti.manda.quodq; lex succurrit magis facienti actum ex necessitate,quam ex uo luntate.l.si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda.co.Respondeo regu.hoc casu fallere,quia iudicare munus publicũ est,procurare uero priuatum, quo casu esto quòd faueat lex facienti actum ex necessitate, longe magis quam facienti ex uoluntate non tamen fauet isto,ut iu risdictionem habeat propriam, & sicuti procurator efficiatur dominus, quoniã reuocari(ut dictum est)non posset, & ta men reuocatur.d.l. iudicium soluitur.

Et quia stante ea,deberet etiam transire in eum iurisd.ante lit. contestatam, & tamen non transit ut hic & in d. l. so- et,& in.d.l.& si prætor.

Et quia etiam uidemus alibi qđ quis coactus restituit hæreditatem, & tamen quartam non retinet,qui uero spõte sic. l.2.§.interdum.ff. de uulga.& pup. sub. l.pe.§.fi.C.ad treb.

Et in simili in.l.2.& in.l.mater. C.de ope.lib.Ob.rursum, quia si nihil propri
3 um habet tiam non diceretur iudex, & tamẽ hoc est falsum.c.in literis & ibi Abb. de offic.dele.c.forus §.iudex de uerb.si.

Sol.iudex est,sed delegatus, & ita loquatur text.in d.c.in literis.nõn ob.text. in d.§.iudex,quia loquitur in ordinario ut hic per Deci.& ultra facit text. etiam in l.i.cum his quæ not. ibidem infra de iu.o.iud.& sic iudex est non simpliciter sed secundum quid,ergo non proprie ta le.l.i.ff.de dona.l.hoc legatum.ff.de leg. 3.immo quòd iudex extraordinatorius dicitur.c.de cætero & ibi idem Abb. de transac.c.quoniam contra de prob. Bal. in.l.si quando.C.de dila.

4 Ob.tertio,quia saltem habet notionem l.ait prætor in prin.ff.de re iud.ibi notio nis nomen ad eos pertinet qui iurisdictionem non habet, delegatus non habet iurisd.ergo notionem, ergo male q̃ nihil proprium habeat.

Sol.ille tex.loquitur in arbitro compromissario,qui nullam habet iurisd.ex quo à partibus eligitur.l.priuatorũ. C. de iurisd.o.iud.ergo non in delegato ut hic.& glo.quoq; declarat.

Obstat quarto,tex.in d.c.in literis,põ derando uerbum iurisdictio eius , & uerbum iurisdictio totum,in c.fi.de of fi.lega.

Primo quòd simpliciter iurisdictionẽ
5 dicit utrobiq; secundo cum genitiuo , eius,& istorum,cuius natura est denota re proprietatem rei cui iungitur.l.2.§.lo cum.ff.de religio.

Et ad idem uidetur text.in l.i. ibi uel aliam iurisd.habet.ff.de iudi.

Sol.esto quòd simpliciter iurisd. fiat mentio, debet tamen intelligi de d elega ta,& quoad usum tantum,non aliter, ut hic ubi etiam glo.& in d.l.solet, & in d. l.& si prætor,& not.plene in d.l.ait prætor.

Nec officit genitiuus eius,& istorum quia non semper proprietatem importar,ut plene per Docto.in rubr.ff.de nõ. o.nun.& in d.l.ait prætor in princ. non- nihil Deci.hic.Non ob.tex.in d.l.i.quia hoc modo etiam glo. ibi respondet, qđ licet delegatam habeat, & sic usum (ut dixi) nil proprium tamen habere dicetur per tex.in l.fi in §.sed quia.C.cõmunia de lega. idemq; etiam glo.hic.
6 Quinto ob tex.in l.legati supra de offi. procon.ubi legati proconsulis nihil pro prium habent,nisi à proconsule eis fuerit mandata iurisdictio idest delegata, er go delegatus habet iurisd.

Sol. nihil proprium habent.i.nec ordinariam nec delegatam ante commissionem,post uero delegatam,& est com munis resol.de qua in. l. cognitio infra eo.& testatur Sap.etiam hic.

Replicatur,speciale esse,in legatis ꝓconsulis,in d.l.legati, ergo in contrariũ est ius commune.l.quod uero contra. l. ius singulare.ff.de legi.

Et quia tex. noster dicit nihil ꝓpriũ.

Et quia iurisdictio est potestas de pu blico introducta cum necessitate iuris, dicendi & æquitatis statuendæ quæ nõn potuit causari in personam delegati, ab ordinario.l.i.et ibi not.ff.de iu.o.iudi. et ita Dec.Sen.hic transit,et hoc ipsum co gitandum relinquit.

Sed

Sed facilis est sol. si dixerimus, ad primum quòd in hoc nulla sit specialitas, ut hic, & in c. sane de offi. de.

Ad secundum uero quod intelligitur nihil proprium habere, quod ordinarii sit, ut supra.

Et deniq; ad ultimum, quod nihil potest dici causatum in personam delegati habentis tantum usum iurisdictionis ordinarie, ut dictum est, & hac de re delegatæ.

Ob. sexto tex. iste, ibi, uerius est enim
7 more maiorum † iurisd. quidem transferri, quod uerbum (ut inquit Cur.) sui natura importat abdicationem ab alia. l. i. in prin. de offi. præfec. præto. l. i. & ibi gl. concessit, ff. de consti. prin. l. i. ff. quis & à quo, ubi à delegato ad delegantem appellatur, si causa simpliciter committatur cognoscenda, non si mandetur iurisdictio, ex quo abdicatur à mandante.

Stringo ego fortius & considero, qd' prius dixerat nihil proptium habere, postea, uerius esse, q iurisd. transferatur.

Sol. transfertur ut per gl. hic. i. conceditur seu permittitur à delegãte. Vel dic quod delegata transferatur, ut supra, ex quo dicitur uti iuris. delegantis.

Et si replicaretur, quod non per hoc, non abdicatur (ut replicat Cur.) respondeo q immo abdicatur, & repugnantia eẽt, quòd abdicaret delegans à se iurisd. & quod delegatus uteretur iurisdictione delegãtis. Dicit etiam quod uiolatur litera, sic exponendo uerbum transferri & male, quia licet non transferatur iurisd. ordinaria, transfertur saltem usus et exercitium, ac delegata, et quia oportet interdum à uerbis recedere, et sequi mentem Iuriscon. etiam cum aliqua literæ uiolatione. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excu. tu. alias uideretur uoluisse se incontinenti corrigere, non dicendum .l. non ad ea ff. de condi. & de. Et sic licet uerius dixerit, non dixit tamen ut aliam quam delegatam iurisd. seu usum & exercitium ordinarie intellexerit, & est casus in. l. legatus. ff. de offic. præsi. nec facit quòd loquatur in renunciatione (ut idẽ Cur. inquit) quia qua ratione non abdicat eam à se renunciando, eadem non abdicat, delegando, seu mandando; ut hic, & in iuribus supra alleg.

Non ob. text. in l. i. quis & à quo quia loquitur in delegato ad uniuersitatem causarum, qui æquiparatur ordinario secundum communem intellectum, & dictum fuit satis in princip. legis supra.

8 Septimo & ultimo, ob. adhuc † text. iste in fi. ubi iurisd. habet, & imperium quod iurisdictioni coheret, sol. finis loquitur de modica cohercione quæ coheret iurisdictioni, ex quo alias nulla esset. l. magistratibus infra de iu. o. iud. l. fi. infra eo. & dicit posse demandari, quamuis regulariter secus sit in mero imperio magno, & ut fusius dicemus in. l. imperium. ff. de iu. o. iud. & sic non ob.

9 Et ad propositũ redeuntes, † cum delegatus nihil quòd proprium sit, habeat, inferri potest, quod non subdelegabit ut hic per Docto. Odof. in diuisione literæ, & alii post eum, Bar. in l. legatus in fi. supra de offi. procon.

Et per rationem text. l. à iudice. C. de iudi.

Et quia nemo plus iuris in alium trãsfert quam ipse habeat. l. nemo. ff. de regu. iu. l. traditio. ff. de acqui. re. do. l. obseruare. §. fi. ff. de offi. procon.

Et quia habens usum ipsum alteri nõ cedit §. i. institutа de usu et ha. ut hic per Ias. et in d. l. à iudice colum. 2. fusius.

Et nõ habet dubium, & tradit etiam Deci. consil. 356. col. 2. uol. i.

Et si diceretur ut dicit Sap. quod hoc attento delegatus ad uniuersitatem causarum, non posset subdelegare, & tamẽ potest, ut no. in d. l. à iudice, Respondeo subdelegare, quia (ut etiam dicebam supra) æquiparatur ordinario. l. fi. ubi glo. et Scriben. C. eo. sed ordinarius delegat ergo nõ ab re si ipse quoq; subdelegabit

10 Item & secundo † inferri potest non ab re esse si delegatio extinguitur morte delegantis. l. & quia infra de iu. o. iud. quod tamen non simpliciter uerum est, nisi cum declaratione Iuriscon. in d. l. et quia sed contra alibi moritur papa, et tamen

non

non extinguitur,c.si super gratia,de offi.de.in 6.

Sed id uerum est in gratiosis, ut dixi supra in prin.legis,post Ias. in l.2.in prin. C. de diuer. rescrip.nos autem in delegatione loquimur, quæ sui natura est odiosa c.primo,ubi glo.de rescript.in 6. igitur non obstabit.

11 Tertio & ultimo infertur potest quòd delegatus nunquam dicitur esse in possessione uel quasi officii sui,exempli gratia quia uelit probare iurisd.l.2.& ibi Bald. col.1.C.de sen.Sap.hic.

Et ante eum Dec.& bene, quia is possidere dicitur,cuius nomine possideri l.id quod §.i.ff.de acqui.po. Aliàs ultra eum refragaretur regula.l.si ut certo. §.si duobus uehiculum. ff. commo.& l.3.§.ex contrario.ff.de acqui.po.

ADDITIO.

Oppono contra id, quod delegatus

12 nihil proprium habet, nam delegare est iudicem dare.l.sepe audiui Cesarem, ff.de offi.præsi.dare est dominium transferre.§. sic itaq; institutia de ac.de dominio ad iurisd.ualet argum.l.qui furere.ff. de sta.ho.ergo transferetur iurisd.

Solue(ut dixi supra in rub. num.14.) & nouissime quòd transfertur iurisd.usus,& quòd iurisd.est, sed delegata non propria,ex quo iudiciario munere fungitur,& iurisd.utitur eius,qui mandauit, ut hic & in d.l. à iudice. C. de iudi.& in simili in rescripto iustitiæ Bal.in c.ex tenore col.2.de rescrip.

ADDITIO.

Obseruа etiam,quòd delegatio man

13 datũ est sen appellatur à lege,ut hic, & in prin.supra & in l.fi.infra eod.& in l.2. & in l.& quia infra de iu.o.iud.& in l.solent.ff.de offi.procon.

Vnde uidemus quòd delegatio stricti iuris est,ut per glo.in c.i.de rescrip. in 6. Bal.in l.non fine in fi.C. de bonisq; lib. & huiusmodi etiam mandarum.l.diligẽter.ff.man.c.cum dilecta de rescrip.

Et si differentia est inter hæc duo, est quidem(ut dicebam supra) quia post litem contestatam,in procuratore,nõ potest nisi ex causa reuocari.l. post litem. ff.de procu.in delegato uero secus.l.iudicium soluitur de iudi.

ADDITIO.

Si delegatus aliquid proprium haberet,non dixisset Bar.in.l.imperium in fi. de iu.o.iud.quòd ordinaria & delegata sint eadem.

Dicebat etiam Deci. in c.literis in 4. not.de offi.de.quod habet iurisd. quantum ad effectum iustitiæ administrandæ.

Et ideo iudæus non potest esse delegatus,l.si.C.de iudæ.l.quoniam in ratione sui C.de hære.& de hoc aliàs per Docto.fusius supra in rub.eo.ti.

Et ad propositum sciendum est ultra Dec.hic in prin.quod proprium dicitur quod non conuenit pluribus sed uni tãtum,ut per Bald. in.l.in suis in rep. col. 2.ff.de libe.et posthu.ea de re, non potest delegatus habere eam iurisd. quam habet ordinarius, sed usum tantum ut supra.

14 Secundo notant Docto.ex isto text.q' quamuis transferatur iurisdictio (declarando tamen ut supra) quòd non propterea transit merum imperium,et bene, probaturq; etiam clare,in.l.solent de offi.procon.et in.l.nemo potest. ff. de regu.iu.

Et non ab re(dicit text.et glo.hic etiã declarat)q'a datur à lege quasi dicat nominatim,ac specialiter maioribus magistratibus ut supra in legis princ.ita ut in delegatione,seu mandata iurisd.non cõprehendatur,nec sit communicabile, et quoniam satis dictum fuit ibi, non insistam nunc aliter.

Tertio nota ibi, quare nemo etc. q'

15 adeo uerum est istud merum imperium scilicet,mandata iurisd.non transire, ut nec in legato proconsulis sit speciale,tamen etsi multa alia specialia habeat,quod etiam Deci.declarat & bene, nemoq; di

et Dec. declarat & bene, nemoq; dicet (subiicit text.) ipsum aīaduersionē habere.

Alias (ut inquit Ias.) illatio non esset bona, quia non infertur à regula ad casū specialem communiter. l. in his. ff. de legi. immo uitiatur, & in aliis eam firmat. l. quæsitum §. deniq;. ff. de fun. inst. subin de reprehēdēdo gl. i. l. à iudice. C. de iud. & in .l. & qa de iu. o. iud. q utrobiq; hoc idem dixit, ꝙ in eo sit speciale, ut ī aliis. Tamē aduerte, ꝙ imo plerūq; fit, ut per Bar. ī. l. auxiliū col. 2. p illū tex. ff. de mi.

Sed transeat istud, uidetur quòd ob. multum tex. in. l. solent. ff. de offi. procō. Sol. hic de aīaduersione loq tur, ibi de cognitione tantū, quæ fuit Pau. Cas. hic.

Verum obiectum non tollit (ut inquit Deci. seni.) quia si regula generalis, est negatiua, mandata iurisdictione scilicet merum imperium non transire, illatio etiam huiusmodi esse debet, alias nō esset ex præmisis, & male ut hic in princip. ac in illis uerbis, & ideo errare uidentur magistratus &c. & in. l. papinianus exuli. ff. de mino. Nec displicet considerādo animaduersionis mentionem fecisse, quia cognitionem supponit, & quia merum imperium est habere gladii potestatem ad animaduertendum in facinorosos homines. l. imperium. ff. de iu. o. iud.

Melior igitur sol. est (ut idem met Deci. subiicit) non ob. quia loquitur in speciali commissione, nos autem in generali, licet ergo possit ex delegatione sibi specialiter facta ibi cognoscere, non pōt tamē hic aliquo mō, si sibi iurisdictio sit generaliter demādata, & ē uerus sensus.

Et patet ultra eum quia dicit text. illud genus mandati extraordinarium esse, & speciale, quod non est regulare, tamen ut hic & ibi, dum dicit statim nēc enim potest quis, gladii potestatem sibi datam, ad aliud transferre, etiam (intellige) si proconsul sit, & legato simpliciter iurisd. mandet, quod ex uerbo quis, & ad alium, nō aliter sonantibus etiā elicitur, & ita tenēdū ē & ꝙ alia multa spālia habeat, no. in. l. à iudice. C. de iudi. prælle.

Et facit quod in simili habetur, in. l. in fraudem in §. fi. ff. de mi. testa. ubi miles sub reg. generali comprehenditur, licet aliis casibus priuilegium habeat.

Quarto notandum est, quod ratione
16 †cōnexitatis ueniunt in mandato etiam ea, quæ sunt alterius speciei, & maioris quam expressa. l. 2. infra de iu. o. iu. l. quotiens. C. de iud. cum similibus, & mirum uidetur quoniam stricti iuris est, & ueni re non deberent. l. diligenter. ff. man. c. cū dilecta de rescrip. tamen (ut dixi) quia cōnexa sunt, ueniunt, & in simili, in tutela in. l. quid ergo in §. pe. & ibi Bal. ff. de cōtrario iud. tu. & in transactione, in c. accusatus de hæ. in 6. & in delegatione gl. in c. licet i. 7. q. i. Ias. susius in l. i. col. i. C. de transa. Et seruit ad materiā, eotū quæ ī simili no. in c. sedes apostolica de rescr. & in. l. quidā relegatus & ibi Soci. col. 3. de reb. dub. de clausula generali post casus spāles, ꝙ extēditur ad oīa alia remedia cōpetētia, nō tamē expresis maiora & sic cōtra, qa nō datur cōnexitas d. casu, ut hic, nōnihil Ale. cōs. 42. col. 6. uol. i. Fulg. cōs. 156. col. 2. Quinto & ultimo notādū ē, ferè ad idē, ꝙ licet mandata iurisd. nō trāseat merū imperiū trāsit tamē
17 modica† cohercio, uel qa (ut proxime dicebā) cōnexa sunt, uel & melius, qa iurisdictioni coheret (ut tex. met dicit) nullaq; esset, absq; cohercione modica. l. fi. infra eo. l. 2. l. magistratib. de iu. o. iu. & ad propositū declarat Spe. ī ti. de iu. o. iud. col. 6. Verū quæritur, cū sit cohercio uer
18 balis† & corporalis, ut in simili de degradatiōe in c. degradatio de pen. in 6. & de citatione in. l. pleriq; ff. de in ius uo. & de iniuria in l. i. ff. ꝙ quisq; iu. de quā istarū hic, debebit intelligi? sol. de uerbali sicuti d. l. fi. infra eo. & in d. l. 2. de corporali uero in. d. l. magistratibus, declarat Bar. in l. imperium col. 6. in prin. & ibi dicemus de iu. o. iud. & ad prædicta facit, quia hac rōe ē patribus, & dominis, ac pceptoribus data potestas est ī filios seruos, & discipulos, coheicēdi eos, sed ne tamē sup. modū seuiant. l. familiæ, ff. de uer. si. l. unica. C. de emen. prop. l. ptore dixit. §. præterea. ff. de pen. l. respiciendū. §. furta. ff. eo. l. 2. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. cum similib. in cæteris quoniam dictū est supra satis, & quoad primā in prin. legis loco suo, transeundum est.

SVMMARIVM

Rub.ff. de offi.eius cui man.est iu.

1 In aliquibus locis, extant statuta, ne probemia fiant.
2 Contrarium seruandum est,ut pote non modo necessarium & utile,uerum etiam rationabile.
3 Materia ista est de apicibus iuris, in qua studio camerario Fulgo. nihil unquam addiscere potuit,& quem hydram lerneam appellat Alcia.
4 Seniorum consilia sequenda sunt & imitanda.
5 Quid sit officium.
6 An sit generale nomen ad omne ministerium.
7 An officium differat ab artificio.
8 Artificium quid sit.
9 Quare sit dictum de offi.eius & non de offi.de.ut in decretalibus.
10 An sit differentia inter unum ti.& alium.
11 An officium & potestas sint idem.
12 Quid differat ti.iste ab illo de offi.eius qui ui.alt.iud.uel præsi.ge.
13 Quid sit iurisdictio in genere & in specie.
14 Quotuplex sit iurisdictio.
15 De iustitia naturali quadam,queq; sit unde oriatur,& qui iudices sint,quibus tribuatur.
16 Mandare iurisdictionem & iudicem dare an idem sit.
17 Quinq; sunt nomina differentia, quorum unum non est aliud,Beneficium,Maleficium, obsequium,artificium,& officium.
18 Quomodo exponatur uerbum eius.
19 Quomodo uerbum cui.
20 Iudicum diuisio.
21 Continuatio prima glo.est communiter approbata,& quòd sit uera pluribus ostenditur rationibus.
22 An delegatus principis sit maior quocunq; ordinario.
23 An ordinarius firmiorem habeat iurisdictionem

Lectura vltima.

DE OFFI. EIVS CVI MAN. est iu.

Vanquam in aliquibus locis extent statuta profitẽtibus ius Cæsareum prohibentia ne initio suarũ interpretationum prohemiis tempus contẽ-
1 nant†sed è uestigio ad rem ipsam deueniant,&statim quòd munus sibi iniũctũ est,exequantur leges scilicet docendo, atq; interpretando mihi tamen semper uisum est contrarium non modo neces-
2 sariũ & utile†uerum etiam rationabile,quoniam hæc libentius(ut inquit iurecon.in.l.i.ff.de ori.iu.) perducent uos ad auscultationem eorum quæ dicturi sumus,& ne etiã(ut subiicit)illotis quodammodo manibus ad mensam tantarum difficultatum, quæ in præsentia se
3 se offerunt(est enim materia ista†de apicibus iuris, quam hydram lerneam uocat Alcia.& dicit Fulgo. quòd studio camerario nihil unquam addiscere potuit sed tantum uoce magistra, quo casu si quis errarit excusatur,ut inquit glo.inst. de ob.quæ ex qua.de.in prin.Feli.in c.i. col.9.de re iud.immo quod tunc nullus iurecon.inuentus est,qui aliquando nõ fuerit reprehensus.l.si seruum. §. sequitur.ff.de uerb.ob.)accedere uideamur. Sic etiam Albe.magnus Bergomatũ interpres,facit in prohe.Codi.sic in rubri. de iusti.& iu municipale ius supradictũ detestatus,admonetq; Vlp.in l.i. ibi bene est priusquam &c.& Pau.in l.lecta in prin.& ibi not,omnes.ff.si cert.pe. ea de re nos quoq; senes,seniorum consilia& pias sequentes. seu imitantes potius,
4 †quos longa ætas prudentiores effecit,aliqua etiam præmittemus, rub. hanc simul declarantes,antequam ad ipsius nigti interpretationem (quod moris est) perueniamus.

Et primo quia dictum est de officio eius cui &c.

Quid sit officium.

Secundo an ab artificio differat.

Tertio quid sit artificium.

Quarto quare dixit de offi.eius &nõ de offi.de.ut dictum est in decretalibus.

Quinto nunquid ab illo ti. iste differat.

Sexto quid differat à potestate,&quare uerbum istud hic adiectum non est, ut in decretalibus à papa.

Septimo quid differat à titulo de offi.eius qui ui.alt.iud.uel præsid.ge.

Octauo & ultimo,quid sit iurisdictio &

& quotuplex.

Et breuiter quoad primum (quæq; enim sequi debeant, & quæ uitanda à uobis sint, breuiter ostendam, imitaborq; (ut dicunt) solertes tibicines, quibus satis non est discipulis suis deteriores ostẽdere cantus pariter, quos uitare debeant nisi demonstrent etiam quomodo sit bene canendum) dico nil aliud esse, nisi o-
5 pus † quòd quisq; efficere debet, pro cõditione suæ personæ ab efficiendo dictũ quasi efficium, ut inquit Amb. offi. i. c. 8. mutata litera e, tamẽ in o, propter decorem sermonis. Vel ut agat quis, ea quæ nulli officiant, prosint uero omnibus, & ut ille fusius. Vel opus rursum ad quod unum quodq; deputatum est, nanq; sol habet officium in orbe, ad illuminandũ ignis ad calefaciendũ, aer ad humectandum, terra ad fructus ferendos. In homine oculus ad uidendum, aures ad audiẽdum, os & lingua ad loquẽdum, manus ad opus & ad ambulandum deniq; pedes. Officium habet præses & prætor, q̃ nomina sunt generalia. l. i. ff. de offi. præsi. l. ubicunq;. ff. de reg. iu. l. i. §. fi. ff. de ua. & extraor. co. inscriptusq; est ob id ti. de offi. præsi. de offi. præto. l. prætoris officium. ff. de dam. inf. habet & iudex. l. i. ibi ius dicentis officium latissimum est. ff. de iu. om. iud. l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de dam. infec. l. qui per collusionem. §. fi. ibi officio iudicis præstentur. ff. de ac. emp. l. officium. ff. de rei uen. Aduocatus l. qui necessariò. l. sancimus. i. & 2. l. cum aduocatio. l. si quis de togatis. l. petitionem. l. post duos. C. de aduo. di. iudicio l. prima secunda tertia quarta quinta, & pe. C. de aduo. di. iudicum, & procurator, unde dicimus, quod uile est, quale illud tabellionis. l. si quis 2. l. uniuersos & utrobiq; Batto. C. de decu. li. 10. habet & delegatus ut hic & extra de offi. dele. q̃ dicitur iudex extraordinarius ut not. in. c. de cætero de trans. concludendũq;
6 tandem, † quod generale nomen sit ad omne ministerium ut inquit glo. in. l. legatis in prin. ff. de lega. 3. & nos alias hic, usq; adeo ut dicamus hinc etiam, officium suum nemini damnosum esse debere. l. sed si quis ex signatoribus. ff. quẽadmo. testa. ape. l. si seruus communis. §. iustissime. ff. de fur. & cum non deceat de elec. in 6. officia promiscuis rerum usib. turbari non debere. l. consulta diualia. C. de testa. bonus text. in. c. nos si incompetenter in. §. sed notandum, ibi sicuti ergo Ozias à domino lepra percussus est, quia sacerdotum officia vsurpare uoluit sic sacerdotibus regum officia usurpare non licuit 2. q. 7. & simile quiddam immo quod pater quoq; officium habet. l. fi. C. de dot. pro. inquisitor. c. ut officium de hære. in 6. Nec aliud in liberto desideratur. l. si non sortem. §. libertus. ff. de cõdic. indeb. Q. enim Aterinus (ut memorie proditum est) dicere solebat, quod in ingenuo, crimen dicitur, in seruo necessitarem fore, in liberto vere officiũ. Veluti si librum ad alicuius infamiam scribãt ingenuus, amici contemplatione, domini seruus, Patroni autem libertus. l. officio. C. de nego. gest.

Quoad secundum dico pari modo
7 differre, † casus est in. l. nominatim ibi artificio uel officio. ff. de manu. testa. & in l. si nominatim. ff. de condi. & de. dictio enim uel communiter solet poni inter diuersa. l. hæc uerba. ff. de uerb. si. Cuma. consi. 97. colum. 2. non aliter igitur dici potest, hoc idemq; probatur clarius in l. legatis in. §. i. ibi officium artificio mutatur. ff. de lega. 3. deq; artificio fit mẽtio etiam in. l. textoribus. ff. eod. & in. l. pe. ff. de reb. dub. & in. l. si quid uenditor in. §. fi. ff. de edi. edic. & in. l. ad bestias. ff. de pen. & in. l. si societatem. ff. pro so.

Et quia perpetuum est, officium uero temporale vt not. in. d. §. i. descenditq; ab arte, ars uero facultas est quæ præceptis quibusdam ac regulis continetur. l. i. ff. de iusti. & iu. & ab arte rursum artifex l. i. C. de excu. arti. lib. x. l. inter artifices ff. de sol. estq; utile hoc idem scire, ex quo plerunq; horum fit mentio in statutis ut in simili not. Felin. Aret. & omnes in. c. post cessionem colum. i. de prob. in quibus de stricta, & propria uerborum significatione agitur. l. quicquid astringendæ. ff. de uer. ob. l. 3. §. hæc uerba. ff. de

nego.gest.

Quoad tertium dico nihil aliud esse
8 nisi opus ꝙ in arte positũ ẽ †qua rõne di ci posset aduocati, nõ officium esse, sed artificium potius, quia (vt dixi) ius quod exercet est ars boni & æqui.d.l.i.ff. de iu sti.& iu.& uidetur casus in .c. quia Episcopus ad fi.ibi & laudabilis artis inuen rum 3.q.4.idemq, hac ratione in iudice, sed quia iura adeo clara sunt ut supra of ficium iudicis & aduocati, non artificiũ dicemus, quanquam improprie artem dixerit tex.præalleg.& seruit ad quæstio nem si dispositum sit, ꝙ ex quolibet arti ficio soluatur decima, qui proprie artifi ces esse dicantur, quam disputat D.Tho. in summa .2. q. 87. artic. 2. concludens eum dici artificem qui artem exercet siue artificum opus ut supra ꝙ in arte po situm est.

ADDITIO.

Ad supradicta de officio, Adde si sta-ret statutum prout Senis, quòd qui habuerit aliquod officium à communi, non possit ad aliud assumi usq; ad certũ tempus, & aliquis eligatur ad custodiã Castri, ꝙ ad aliud intra.d. tẽpus assu mi. non poterit ita Anch.in cle.i.in prin. de. ui.& ho.cle.& signanter ex not.in.d.l.le gatis in præallega.§.i.ff.de lega.3.

Dicit etiam Alb.in.l.i.C.ex quib.cau. ma.quod habens tunc officium, se excu sauit ab alio oratoris uirtute statuti Bergomi existentis ꝙ non possit quis eodẽ tempore habere duo officia, ꝙq; admissa fuit eius excusatio per illũ text. & quia officii nomen est generale, ut supra pro quo faciebat etiam tex.in.l.nemo, ibi ne cum in utrunq; festinet&c.C.de assesso. cætere quæstiones Decii de officialibus Papæ & cõis Florentiæ uisæ sunt mihi impertinentes, tactæ tamen alias, igitur nunc non tango, dicitur ꝑ eum & hic &. in rub. de offi.de.

Quoad quartum dico perinde fore ac si dixisset de offi. de. non enim aliud sonant uerba hæc, de offi.eius cui.man.est iu.nisi hoc ipsum, de offic.de.scilicet, ꝙ mandare iurisdictionem idem est quod delegare.l.prima.§. qui mandatam infra eo. l.solet.l.prætor.l.more.l.& quia infra de iu.o.iud.l.cum prætor.§.i.ff.de iudi.l. i,§.i.ff.quis & à quo. Ea de re uerba intẽ tioni deseruiunt non intentio uerbis .c. intelligentia de uer.si.c.Marchiõ.i.q.i.ar gumentum in.l. non figura uerborum ff.de ac.& ob.per circumlocutionem enim dictum est hic intrinsece & uirtualiter quod aperte simpliciter & explicite dictum est, in præalleg.rub.decretalium & ideo quanquàm uerbaliter differant (ex quo infertur ad quitum quæsitum)
10 realiter tamen† inter rub. istam & illam nulla in genere est differentia.

11 Quoad sextũ dico, quòd in nullo dif ferat,† quodq; potestas & officium pro eodem ponũtur in.d.rub.de offi.de.ꝙq; hac ratione de officio hic, & ibi in multis aliis titulis simpliciter dictũ fuit, sentitq; in.d.loco Io.And.cuius auctoritas maxima est. Vel & melius quòd officiũ exercitium potestas uero potentiam designet, & respiciat, hoc est unũ sit actus. aliud uero habitus ut ibi per Bald. Dec. & omnes & placet subintelligaturq; hic licet dictum non sit, argumentum in .l. oratio ibi, suppleatur ꝙ orationi deest, ff.de sponsa. & in .c. super quæstionum in prin.ibi sed illa per istam exponitur, de offi.de.uel dicamus quod melius fuerit hic sic simpliciter loqui, quam exprimere.d.verbum ibi, ex quo in genere fœminino dignitatem significat, in masculino uero potentiam, & proprie habentem merum uel mixtum imperium ita Pau.Cas.in.l.eum qui infra de iu.o.iud. & post eum Feli.in.c.significauerũt col. 2.de iudi.in delegato haud considerabile, nisi delegatus sit Principis & Papæ.c. sanè de offi.dele.c.pastoralis.§.ꝑterea de offi. ordi. ideo cogitabis, dixiq; aliter as fusius in aliis lectu.

Quoad septimum respondeo ualde
12 differre,† quoniam hic tractatur de iudice delegato, siue de eo (hoc uerbũ enim in pandectis non uidi unquam, quanq̃ corrupto legatur delegatam, pro delarã iudicii exercitationem in.l.i. infra eod.) cui mandata est iurisdictio, ibi uero hoc est

est ĩ ti.de offi.eius qui vi.alt.iu.vel præsi.
ge.de eo qui pro tempore, in prouinciã
missus est, ut uices defuncti præsidis ge-
rat donec de ordinario iudice prouidea-
tur.l.1.ff.de tuto.&cu.dat.ab his.l.i.C.de
peda.iudi. cum similibus, & ex uerbis
rub.elicitur. Et est ad idem etiam bonus
tex.in.l.i.in.§.à præfectis.ff.de lega.3.do-
cet Alex.hic col.4.& Rimi.in.l.i.colum.
18.& fi.infra eo.Bar.in.l.diem functo nu.
6.infra de offi.asse.

Quo modo ad octauum & ultimum
13 dico etiam sine multa disputatione, † quod
nihil aliud est, nisi potestas de publico
introducta cum necessitate iuris dicen-
di & æquitatis statuendæ.l.i. & ibi dice-
mus ubi glo.Bar.& omnes infra de iu.o.
iudi. & est diffinitio in genere, alia est
stricte & in specie, prout expeditur of-
ficio iudicis mercenario priuatam utili-
tatem respiciens tradit Bar.& ibi pariter
dicemus in.l.imperium num.2.& 23.in-
fra eo.

14 Triplex alias † contentiosa fori con-
tentiosi, voluntaria uoluntarii, & statu-
taria faciendi leges & statuta, ut per glo.
in.l.i.C.de eman.libe.contentiosa.rursũ
& in materia duplex ordinaria & delega
ta, ordinaria quam habet ordinarius iu-
dex, delegata quam habet delegatus, de
illa infra in.d.titu.de iu.o. iud.de ista ue-
ro hic.

Verum scias & tertio quod plerunq;
plenissima est, nonnunquam plenior,
& aliquando semiplena, plenissima est
merum imperium, pleniot mixtum, se-
miplena uero modica coercio deq; his
in.d.l.imperium uidebimus, & infra in
præallega.l.i.interim est glo.in.l. si in ali
quam.ff.de offi.procon.

Est etiam & ultimo iurisdictio natu-
15 ralis, † ex natura feudorum, quam ha-
bent à consuetudine pares curiæ idest
conuasalli.c.i.§.i.& ibi not.de feu.guar.
in usib. si sit contentio inter dominum
& vasallum specialis non uniuersalis, &
de ista in.c.cæterum & ibi Bald.nume.6.
de iudi. & ista sufficere deberent quan-
tum ad uerba formalia rub.sed quia uer
bum mandata prætermisimus uolo etiã
uideamus (quod à materia non erit alie-
num ex eo occasione sumpta) an man-
dare iurisdictionem, & iudicem dare sint
16 idem, an uero differant † & breuiter cõ-
munis opi.est quod sint idem, quodq;
non differant, & attestatur Deci. hic nu-
me.10.

Et probatur primum (fusius enim
ego quam ipse faciat articulum disputa-
bo & clarius) quia iudex datus iudicem
dare non potest, idest delegare.l.à iudice
ubi casus clarus.C.de iudi.nec is cui mã
data est iurisdictio, quia nihil proprium
habet, sed utitur iurisdictione mandan-
tis.l.i.§.qui mandatam infra eod. & qui
uult delegare oportet quod iurisdictio-
nem habeat iure proprio.l.more. ff. de
iu.o.iud.ergo idem. 1

Secundo adhuc facit text.clarior, ubi
mandata iurisdictione, quis eam alteri
mandare non potest in.l.fi.infra eod.sed
(ut dixi) nec iudex datus, hoc idem face-
re potest, ergo nulla inter hæc duo diffe
rentia uera & realis, & pondera ultra De
ci.in.d.loco, duo etiam dici, non potest
scilicet, & manifestum esse & in.d.l. à iu
dice quod iudicis dandi potestatem non
habet, quasi dicat non potest ut in d.l.fi.
usq; adeo ut nec sit dubitandũ am plius
.l.continuus.§.cum ita.ff.de uerb. ob. c.
i. de regu.iu.in 6.ubi gl.§.in summa inst.
de iniuri.

Tertio tamen facit, quia quæcunq;
qualitate uel natura differunt uere, &
realiter differunt.l.i. §. cum adiicitur. ff.
de uerb.ob.l.ius autem ciuile.ff.de iusti.
& iu.l.Aquilius regulus.ff.de dona.Bal.
consi.200.col.i.uol.3.qualitate uel natu
ra, duo hæc non differunt, (ut ostensum
fuit) idemq; iudicem dare, quod delega
re & mandare iurisdictionem, ut proba-
tur etiam in.l.i.& 2.C.de peda.iud.& in
l.obseruare in §.fi.ff.de offi.procon.& in
rub.C.qui pro sua iu.ergo. 2

Quarto facit, nam uerba intentio-
ni deseruiunt, non è contra intentio
uerbis.l.scire leges.ff.de legi.c.intelligen
tia de uer.si.Bald. pulchre in c. ex parte
nume.27.de ap. nec figura uerborum,
sed oratione quam exprimunt uerba o-
bli-

bligamur.l.non figura.ff. de ac. & ob. c. Marchion.i.q.i.in uerbis tantum est differentia non in sensu, quia qui dat iudicem, mandat iurisdictionem .l. 2. in sui generalitate infra de iu.o.iu. ergo.

Quinto & ultimo facit; quia qui dat iudicem dat etiam per consequentiam iurisdictionem, idest exercitium ipsius, ut utar uerbis Iurecō.in.l.moris in prin. ff.de pen.quam haber, alias iudicem dare non posset.l.nemo.ff.de reg.iu.l. traditio.ff.de acqu.re.do.quamq; retinet nec ab se abdicat.l.legatus Cæsaris.ff.de offi. præsi.idem est in eo qui mandat, ergo iudicem dare & mandare iurisdictionē erit idem & probatur in d.§. qui mandatam declarando tamen ut ibi dicam & ut supra & ita tenendum est.

Nihilominus ad oppositum aliqua deducuntur,(& est opi.fantastica Soc.in l.i.ff.quis & à quo.)& primo text.in.l.cū prætor in.§.i.ff.de iudi. ubi ad literam dicitur quod is cui mādata est iurisdictio dat iudicem, iudex autem datus simpliciter non.d.l.à iudice, ergo differunt plusq; est mandare iurisdictionem, quā iudicem dare. Sed (ut inquit etiam Deci.& bene, nec possunt negari verba text. ibidem) speciale est dicto casu in legato proconsulis, & in proconsule ut paulo supra dicit, quibus à lege mandatur iurisdictio, quasi dicat is qui est delegatus legis subdelegat, delegatus autem ab homine, idest iudex datus non, & nimirum quia est regulare etiam quod actus hominis distinguatur ab actu legis l.celsus.ff.de arb.ubi mitius agitur cum lege quam cum homine, & not. in .l.si pluribus.ff.de lega.2.& in.c.ex parte ubi Abb.num.25.de ap. quod indefinita legis æquipollet uniuersali, hominis autē non, prolata tamen in materia contingēti regulariter igitur is cui mandatur iurisdictio non dat iudicem, sicuti nec iudex datus. Considerando quoq; ibi ius dandi iudicem habere proconsulem scilicet & proconsulis legatum, ea ratione quia sibi à lege concessum sit, quia dicit expresse paulo inferius, ibi non autem omnes iudices dari possunt ab his qui ius dandi habent, ea de re nihil ob.

Verum ultra hæc & dicta alias in aliis lectu. uidetur mihi, quod planissime possit responderi, quanquam is cui mādatur iurisdictio possit iudicem dare ut in .d. l. cum prætor, iudex autem datus nō.d.l.à iudice, non propterea sequitur quod mandare iurisdictionem & iudicē dare nō sint idem, hoc est delegare, alias subuerterentur mille iura in materia loquentia ex quibus cessant multa absurda quæ hic ad intellectum d.l.cum prætor, immo Somnia & (ut uerius dicam) deliria à Docto.dicuntur.

Vel & ultimo respondeas, quod cum sit speciale dicto casu, dictarum personarum prærogatiua, & ad ius commune arguatur, argumentum non procedat, l.ius singulare.l.quod uero contra.ff. de legi.c.præsenti.§.loca de præben.in 6.ea demq; responsio est ut prius, sed formalior.

Obstat rursum huic communi opin. tex.in.l.i.in.§.i.præalleg.ff. quis & a quo ubi à iudice dato appellatur ad eum qui dedit, sed non ab eo cui mandata est iurisdictio ad mandantem, ergo differunt & omnino plus est mandare iurisdictionem quam iudicem dare.

Cui argumēto adhuc respondet Deci.quod adduci non meruit, quodq; super.d.l.i.fundamentum solidū fieri non potest, ex quo uarios habet intellectus, iuxta doctrinam Bar.in.l.in ambiguo.ff. de reb. dub. & communiter ignoratur (adde tu)quod multipliciter exponitur ut inquit Boer.Bald.in.l.i.ad fi.C.de bo. po.se.tab.& ita soluit glo.contrarium.l. 3.§. diuus. ff. de sepul.uio.in .c.i. ultima in princ.de consti.in 6.tradit Feli. in.c.i. ad fi.eo.tit.in antiq. Vnde proditum est etiā, quod licet sententia lata contra legem expressumq; iuris errorem non ualeat.l.si expressim & ibi Bar.ff.de ap.ualet tamen lata contra legem habentem uarios intellectus ratione supra dicta docet Bar.in.l.2.C.quan.prouo.non est ne. & in.l.qui Romæ in.§. duo fratres in. 6. oppo.ff.de uer.ob.

Hæc sol.tamen non satisfacit, quia com-

munis saltim tenendus est.l.i.ibi crebrior sanè est ueterum opinio.ff.de of.quæsto.c.capellanus,& ibi Abb.de fer.no.in c.primo de consti.maxime quando constat ut ibi,alias uera foret sol. ex quo sit mitudo esse non potest,ubi est opinionum diuersitas,nouissime inquit Bal.in c.quia propter nu.18.de elec.idem Abb. in c.cum omnes ad fi.de constitu.sed in d.l.i.constat, ergo.

Et propterea colligi ex hoc (à communi intellectanon discedentes)potest ad argumentum responsio, quòd loquatur text.ille(ut etiam glo.ibidem sentit) in delegato ad uniuersitatem causarum, qui æquiparatur ordinario& subdelegat quo fit ut neq; mirum sit,si nō ad subdelegantem,sed ad eum qui sibi iurisdictio nem mandauit appellatur.

Sed contra,quia si à delegato ad ordinarium appellatur, deberet sic etiam appellari,à subdelegato ad subdelegantē, ex quo(ut dixi)habetur pro ordinario& est glo.in.c.cum causam de ap.in uer. de legatus,not.in.l.à iudice.C.de iudi.Sol. æquiparatur ordinario ut subdeleget , non ut à subdelegato ad subdelegātem appelletur.c.super quæstionum §.i. de offic.de. & sic sol.bona.est uerum quòd diuinatione non caret,quodq; hoc ipsū clare non constat,& male ut in auth. de testa.imperfec.§.i.Bal.in.l. præcibus col. 4 .ibi nec enim diuinare debemus. C. de impub.bonus tex.in.l.si fideiussor in §.i.ibi ignoscendum est ei si non diuinauit.ff.man. Sed tolerabile est, quando contrarium difficulter tolli potest,ut inquit Barto.in.l.ita stipulatus colum.13.ff de uer.ob.satisq; est(ut dixi) quod communem habeamus intellectum.

Vel(ut adhuc dicebam supra)responderi potest,quamuis à subdelegato non ad subdelegantem, sed ad ordinarium appelletur, & ad eum qui iurisdictionē mandauit,quòd etiam dicitur in.l.i. C. qui pro sua iurisd.à iudice dato uero ad dantem non propterea sequitur, quòd idem non sit mandare iurisdictionem , & judicem dare ex quo non aliud dicta uerba indicant quam delegare, & ita trā seundum est.

Tertio obstat,quia iurisdictio est iudicis dandi licentia. l. imperium infra de iu.o.iud. ergo is cui mandatur iurisdictio poterit delegare, iudex datus autē non delegat.d.l.à iudice.C.de iudi.ergo differunt.

Soluit Deci.text.in.d.l. imperium loqui in iurisdictione ordinaria, & est uerum probo quia ubicunq; in lege sit de ea mentio.de ordinaria semper intelligitur.ut in rub.not.infra eod.ti.& ibi dixi,estq; argumentum in.l. i. in §. qui in ppetuum.ff. si ager. uectiga.nos autem de delegata intelligimus, sicuti ergo is cui mandatur iurisdictio, eam alteri nō mandat.l.fi.infra eod.pari modo neciudex datus iudicem dabit.d.l.à iudice,& sic non differunt.

Quarto obstat, quia is cui mandatur iurisdictio,cognoscit,diffinit,& delegat iudex datus autem cognoscit & diffinit tantum d.l.à iudice.ergo differunt.

Cui etiam respondetur ut per Deci. dico ego aliter quia idem continet argumentum istud quod alia supra dicta,qd antecedens uerum est,si mandata sit iurisdictio à lege,ut ordinario proconsuli & legato ipsius.d.l.cum prætor.ff.de iudi.præallega.l.fi.infra eo.non si mandata sit ab homine, quia tunc nec delegabit,ergo à iudice dato nō distinguetur, & idem erit mandare iurisdictionem , quòd iudicem dare &(ut dixi sæpe)quāquam deleget non propterea tollit horum uerborum significationem, quòd non idem sit mandare iurisdictionem, quòd iudicem dare quando quidem delegare intelligatur,& idem utrunq; uerbum significet,et ex his tollentur facile differentiæ,quas nitūtur hic aliqui Moder.assignare.pro rei ueritate parū subsistentes,usq; adeo ut hac de re nec aliter sint referendæ.

Quinto tamen et ultimo ob.quia habemus,quando dubium est,quod à verbis recedere non debemus,aliàs sic.l. in conditionibus primum locum.ff. de cō di.et de.l.non aliter.ff.de lega.3.Cy.in.l. cum uirum ad fi.C.de fideicom.sed hic

ualde dubium est, an duo hæc differant mādare iurisdictionem .s. &iudicem da re, ergo à uerbis non recedemus, quòd differant argumentum in.l.si idem.C.de codicil.

Sol.facilis est si dixeris, quòd immo dubium non est ex supra dictis, sed clarum,& cum in uerbis nō est difficultas non est admittenda uoluntatis quæstio .l.ille aut ille.§.cum in uerbis .ff. de lega. 3.& facit text.in.c.intelligentia de uerb. si.& in.l.scite leges.ff.de legi.& in.l.non figura uerborum.ff.de ac.& ob. & sic ab opi.communi non est discedendum, & quoad istam sol. dictū quoq; fuit supra acumina uerborū scilicet, pertinacibus fore omnimodo relinquendam, spiritū uero sapientibus,& not.in.l.2.C.de con sti.pe.pulchre Bal.in.c.ex parte num.25. de ap.

ADDITIO.

A principio sic etiam exordiri potuisset. Nisi dixisset mihi Dauid, Immò Deus ex ore ipsius psal. 31. intellectum tibi dabo,&instruā te in uia qua gradiaris,loquere ego ero in ore tuo, teq; docebo etiam quid loquaris, quod legitur adhuc exo.4.præfari hoc mane & uobiscum loqui profecto (Ornatissimi Viri) ausus essem,de rebus maxime difficillimis,Doctoris lumine aliquo indigentibus, quia nec aliter nisi uoce magistra doceantur,possunt intelligi, hoc est de offi.eius cui man.est iu.sed primum uo bis aliud psal.dictum recitabo .c. 6. ibi, vade ad formicā iners, & considera uias eius,præceptorem enim non habet,nō ducem,non magistrum, & tamen in æstate sibi cibum parat, & in messe congregat quod comedat ut ipsius imitatione,ita etiam uos faciatis,ex quo uigilantibus & non dormientibus,iura subueniunt (inquit Iurecon.in .l. pupillus in fi.ff.quæ in frau.credi.) ibi uigilasti, igitur conditionem tuam meliorem fecisti Priusquam ergò ad istius rub. interpretationem ueniamus,& ipsius glo. more maiorum(ut aiunt)scire debetis, quòd quinq; sunt nomina in iure nostro diffe
17 rentia,quorum unum non est aliud †& primo Beneficium,Secundo Maleficium Tertio obsequium, Quarto artificium Quinto & ultimo officium.

Beneficium est beniuola actio, gaudium tribuens capienti, & de hoc in.c. i.in quib.cau.feu.amit.in usib. & in .l.si. ff.de consti.prin.

Maleficium quicquid improbe admissum est,& de hoc in.l.i.in prin.ff.si fami. fur.fe.di.Bart.in .l. omne delictum ad fi. ff.de re.mi.

Obsequium actus,quem explicantes scimus ei,cui fit placiturum, & de quo in l.officio.C.de nego.gest.& in.l.si non sortem in.§.libertas.ff.de cond.ind. facit & illud uulga. obsequium amicos ueritas odium parit.

Artificium opus ab arte proueniens, Ars uero quæ præceptis quibusdam ac regulis continetur .l. nominatim .ff. de ma.testa.l.i.ff.de insti.& iu.

Officium uero, quod quisq; efficere debet, pro conditione suæ personæ, ut hic,sequere modo, ut supra in prin. nu. 4.uer.& breuiter quoad primum.

ADDITIO.

Est etiam nonnihil dicendum ad uerbum eius,quāquàm prætermissum fuerit supra quod sic dictum est præter alia ipsius uerbi significata, quia (vt aliqui
18 aiunt)genitiui natura est† administrationem denotare,glo. est in .c. pro illorum in uer.ecclesiarum de præben.usq; adeo ut delegati tantum, (cum nihil propriū habeat.l.i.§.qui mandatam infra eo.)administrationem significet & ita transeūt & male,quia eius dicitur alibi,in tub.de offi.eius qui ui.al.iu. uel præsi. ge. & tamen delegatus ibi non est.Præterea præsupponitur, si solam administrationem significat,hoc est cognoscat,non tamen quod diffiniat, & nihilominus contrarium est uerius,quia cognoscit, & diffinit,licet non deleget (vt dictum fuit alias, & habetur in .l. à iudice. C. de iudi.)& facit diffinitio delegati,quæ est (vt not.in rub.de offi.de.) delegatum illum dici,cui causa committitur cognoscenda,& terminanda,ea de re dicas tu(& est resolutio uerissima) quod cum hic de mente

mente constet, non aliud quam materialem causam significat, quandoq; enĩ est ex natura causæ efficientis, quãdoq; materialis, exempli gratia in rub. Codicis ibi, Domini Iustiniani repetite præle-ctionis constitutio, ubi sunt duo genitiui, unus est (ut dixi) ex natura causæ efficientis hoc est Domini Iustiniani, alius est ex natura causæ materialis, hoc est repetite prælectionis constitutio, & ita hic, de offi. dele. & ut supra fusius, & ubi de mente constat dixi, quia aliàs ipsius natura est significare id quod est alterius .l. seruum Titii .ff. man. l.2.§. in locum.ff. de religio. tradit Bart. & ita declarat in præalleg. rub. C. de no. Cod. fa. in prin. nu. 4.

Est etiam uerbum cui, quod pariter (ut prædicti dicunt) nullam aliam habet interpretationẽ, nisi hanc quod cũ datiuus honoris dationem significet .§. sed, & quod principi placuit, insti. de iure natu. & ibi glo. populus, quæ exponit ei idest principi, omne imperium concessit, quoad honorem, & in eum quoad onus, & idem ultra eos in .l.i.ff. de cõsti. prin. ubi gl. ei & seq. idem dicũt & in .l. muto in .§. tutoris datio. ff. de tutel. & in delegatum transferatur iurisdictio, per consequentiam etiam honor transferri uideatur, qui talis delegato debetur, qualis† deleganti .l. ossa. ff. de religio. & est simile in vice Rectore, cui pariter idem honor, qui etiam Rectori debetur. c. præcipimus ultra eos 93. d. Bart. in l. si filius. ff. de legatio. Ro. singu. 362. Feli. in c. cum olim in prin. de offi. de. idem Bar. in .l. aliquando. ff. de offi. procõ. Corse. in c. grandi col. 28. de sup. neg. præla. in 6. quod tamen intellige uerum in vice Rectore creato ab uniuersitate ut in d. locis legitur, quæ interpretatio non ẽ bona, in primis quia non est uerum, qđ transferatur iurisdictio (& est error in terminis l.i.§. q. mandatã infra eo. l. legatus Cæsaris. ff. de offi. præsi.) & cum antecedens sit falsum, corruit necessario consequens. c. cum ex officii de præscrip. Bal. in .l. conuenticulam col. 3. C. de ep. & cle. & maxime quia delegatus dicitur iudex extra ordinarius. c. quoniã contra in pri. de proba. Ias. in .l. ait prætor colũ. 2. ff. de re iud. item Pedaneus .l. placet. C. de peda. iud. ergo honor in eum transferri nõ potuit, nisi sit delegatus Principis. c. sanè 2. de offi. de. c. pastoralis .§. præterea, de offi. ordi. Nec ob. glo. in locis supra allega. quia patiens erat dispositum c. uenerabilem de elec. & ideo uera resolutio est, quod stet dictum uerbum cui, demonstratiue pro iudice delegato simpliciter casus est in .l. iubemus nulli in prin. ibi cui (& sic in terminis) res ecclesiastica gubernanda demandatur. C. de sacrosanc. ec. & ibi in primis verbis pariter Albe. not. ad quod facit Catullia. illud, in prin. ad Corne. nepotem. Cui do no lepidum nouum libellum Arida mo do pumice, expolitũ, Corneli? ex q bus oĩbus Sumus de uerbis rub. expediti.

ADDITIO.

Ad propositũ iudicis & iurisdictionis tamẽ, adhuc scias, ꝙ quidã sunt qui eam habent, re & nomine, †ut ordinarii, qui-
20 dam nihil ꝙ proprium sit ut delegati, quidam uero tenentes medium quoddam, ut sunt iudices prorogati, ita Bal. consi. 217. col. 2. uol. 3. deq; delegatis hic (ut sæpe diximus) tractatur.

Sequitur mõ gl. rub. quam ad unguẽ recitat Bart. ut in ea, Scias igitur ex duabus cõtinuationibus, quas ponit, primã fore cõiter approbatam, ꝙ non ab re hic dicitur de delegatis cum supra dictũ fue-
21 rit de ordinariis à quibus dependent† & quorũ iurisdictione utuntur. l.i.§. q. mandatã infra eo. arg. in .l. q̃ uis. ff. de præca. et qa secundo loco digniores sunt, & digniora semper ꝓponi debent. l.i. ff. de albo. scri. l.2.§. prius. ff. de vulg. & pup. sub. l.i. C. de consu. lib. 12. Bar. in trac. de insigni. & ar. col. 2. & post eum Boeri. in trac. de aucto. ma. consi. ver. nunc condescendo, colum. 16. ubi pulcherrimam deciditur quæstio. quorum arma in exercitu præcedere debeant, illius scilicet, qui est (datis paribus tamen) in maiori dignitate. Immo (ut dicebam heri) ꝙ nec delegatus dignitatem habet, est iudex extra ordinarius, & pedaneus, & consequen-

ter non mirum si de ordinariis conuenientius fuit prius tractare. Quod etiam probatur tertio quia prius ordinarius fuit quam delegatus .l. secunda .§. post originem .ff. de ori. iu. ille enim est communiter à lege, hic uero ab homine, (ab ordinario enim fit delegatio) ergo debuit esse prius etiam ordinariorum speculatio quam delegati, ut in simili arguit Barba. in rub .qui admi. colum.7. quod non ab re prius est quoq; speculatio iuris ciuilis, quam praetorii, quia etiam (ut dixi) fuit illud prius quam istud .§. lex est .§. praetorum quoq; edicta insti.de iu. natu. Et quarto quia exemplum debet praecedere exemplatum.l.in testamento.ff. de cō di.& de.argumentum in auth. si quis in aliquo .C.de eden.Barba. in rub.de iud. in princ. sed delegatus exemplo ordinarii, iudicat, cognoscendo, & terminando, ergo debuit exemplum ordinariorum, & tractatus omnimodo praecedere, & sic ista continuatio dubitationem non habet. Et ultimo loco etiam quia causa debet praecedere causatum .l.ubicunq; & ibi Barto.multa num. primo .ff. de int.ac.l.licet .§.ea obligatio .ff. de procu. est uerum quod in aliquibus legibus tamen tractatur(ut subiicit glo.) etiam de ordinariis, sed non officit,quia attenditur quod principaliter tractari intenditur.l. si quis nec causam.ff.si cer.pe.

Verum quaeritur(praedicta enim procedunt (ut dixi) in delegaris ordinariorum) quid in delegato Principis, seu
22 Papae † in primis dicendum est, fore secus, hoc est quod sit dignior, & maior quocunq; ordinario.

Quod primum ratione probatur, quia principem representat.c. sanè secundo ibi iudex à nobis delegatus uices nostras gerit, de offi. dele. & uirtus est in representante, quae est in representato l.olsa in fi. ibi, quia intellectu aliquo prohibitus esse uidetur .ff. de religio. argumentum in.l.cum fundum .ff.de ui & ui.ar.ibi nihil interest ipsum, an alium uoluntate eius missum, intrare prohibuerit, ex quibus uerbis idem colligitur, sed Princeps seu Papa, est maior omnibus .c.cuncta per mundum 9. q.3.l.deprecatio.ff.ad legem Rhod.de iac.ergo.

Et lege, secundo loco, quoniam alibi dicitur in.l.fi.ff.de albo scrib. quod in albo decurionum debent nomina eorum scribi, qui dignitatem à Principe sunt consecuti, postea eorum qui municipalibus functi sunt honoribus, ergo ex illo text.liquet Principem representantes, fore aliis longe praestantiores & digniores ponderando uerbum, qui dignitatem à Principe consecuti sunt.

Et cum adhuc dicat text. & tertio in d.c.sanè, & in .c. pastoralis in .§. praeterea de offic. ordi. hoc idem ad literam ut supra quod est maior quocunq; ordinario, non est amplius quid de quo dubitetur .l. ancillae .C. de fur. l. gallus .§. si eius, & ibi Ias. post Barto. colum. quarta .ff. de libe. & posthu. unde dicimus, quod quaestio est dubitabilis propositio interrogatiue facta .l. quod labeo .ff. de carbo. edic. & quod ubi est casus legis ibi non est quaestio d.l. ancillae, Bald. in.l.i. colum. 6. C. de ser. fugi. qui praecise ita etiam arguit, in quaestione primogeniturae Roberti Regis Siciliae filii primogeniti Caroli Andegauensis Comitis filii Ludouici Octaui Francorum Regis inuestiti alias de dicto regno à Clemen. iiii. anno sui Pontificatus primo, & Domini 1365. in.l. cum antiquioribus colum. 6. C.de iure delibe. & ideo ad propositum hacq; ratione non mirum est, si (ut inquiunt Pau.Cast. Alexand. & Ias. quod refert etiam Deci.)titulus de offi.de.praepositus est in decretalibus titulo de offi, ordi. ex quo in illo tractarur de delegato Papae.

Quarto probatur ultra Deci. & alios per tex.& ibi not.Bald.in.l.i.colum.i.C. qui pro sua iu. ubi in delegato Principis nō adhibetur personarum distinctio usq; adeo ut ei quisq; parere debeat, quoniam (inquit idem Bald.) maior est quocunq; ordinario.

Quin-

Quinto per text. in .c. per hoc, & ibi Ioa. And. colum. i. de hære. in 6. ubi inquisitores, Papæ delegati dicuntur, quibus sanè obediendum est, ex quo (subiicit) sunt maiores quibuscunq; ordinariis, à quibus pariter iurisdictionem auocasse uidentur.

Sexto facit quod dicunt But. & Imo. in .c. fi. de transac. quod licet ordinarius non possit committere causam ap. remota potest tamen Princeps uel eius delegatus, quia est quocunq; ordinario maior, & ideo Alexand. male intelligit eorum dicta, in .l. nemo potest quem ibi in specie Seyselus reprehendit, & bene ratione prædicta. ff. lega. i. in prin.

Septimo, & ultimo, quia si ordinarius sententiam nullam reuocat, ut per glo. in .l. iudex posteaquam. ff. de re iud. multo fortius reuocabit delegatus Principis, qui (ut dixi) est ordinario maior, ita Feli. in .c. qualiter, & quando colum. 22. de accusa. quod ultimum non firmo ut infra, & ita communiter tenetur.

Barba. tamen in rub. præallega. Contrarium sensit, de offi. dele. motus duplici ratione. Prima, quia cum ordinarius habeat iurisdictionem latiorem, & pleniorem quàm delegatus, etiam quod sit Principis, & patet ad sensum & probatur in .l. i. infra de in. o. iudi. & per glo. in .c. in nouo. ai. d. utiq; dicetur iudicabiturq; etiam dignior, quam glo. ad idem ibidem Feli. quoq;, & alii citant, dicentem ad propositum Petrum omni alio digniorem fuisse ratione administrationis.

Comprobo ego, quia hac de re uidemus etiam quòd genus ratione maioris comprehensionis est suis speciebus dignius glo. est insti. de fideicom. hæ. in rub. quæ dicit, quod cum misterio prius dictum est, de fideicom. hæ. postea de singu. reb. per fideicom. relic. quia genus (vt dixi) est specie dignius.

Ad quod etiam facit, quia alibi dictũ est, de gradibus cognationum, & non agnationum ex quo omnis agnatus est cognatus non è contra, ut insti. de legi. agna. tu. & de legi. agna. suc. in princ. & in .l. sunt autem ff. de legi. tuto.

Immò quod pro hoc uidetur casus in .§. non igitur, in authẽ. de defen. ciui. ubi qui præest uniuersitati aliis est maior & dignior, uni tantum ciuitati præsidentibus, ibi quanto enim quilibet pest &c. & istum tex. ad idem inducit Anch. in .c. canonum statuta in rep. col. 7. de cõsti. & faciunt dicta supra nu. 16. ad intellectum .l. i. ff. quis & à quo. de delegato ad uniuersitatem causarum, qui æquiparatur ordinario, quiq; hac ratione dignior est aliis delegatis simpliciter, & concordat tex. prouerbio. c. 14. ibi in multitudine populi dignitas regis & in paucitate plebis ignominia principis.

Secunda est ratio Barba. quia ita ordinarius repræsentat legem, sicuti delegatus Principem delegantem, quem pariter dicimus legem animatam in terris. §. fi. in auth. de consuli. quæ parum cõcludit ad opinionem Barba. ex quo hoc stãte termini forent pares: nec unus altero dignior, ideo dic tu aliter quod ordinarius legem repræsentat, hoc ẽ iurisdictionem habet à lege, ut delegatus principis à principe, sed ille plus quia (ut dicebam proxime ex eodem Barba. tamen) pleniorem habet etiam iurisdictionem, ergo omnino maior & dignior, vel & aliter ac melius ut infra.

Tertio igitur loco probatur, quia hæc delegati dignitas non est considerabilis absolute, sed tantum respectu causæ sibi commisse usq; adeo ut non possit cauillari tex. sic utrobiq; dicens in .d. c. sane secundo de offi. de. ibi, unde in causa, & in .d. §. præterea ibi quantum ad illud, quæ uerba sunt demonstratiua ad oculum, ut in simili in .l. i. ibi illa actione utitur si cert. pcta. ff. de tritica. & Io. 7. ibi ubi est ille, designantq; rem seu personam, actionem uel causam aliquam particularem ut in .d. locis uidere licet.

Et hæc opi. mihi placet plurimum

quicquid ego alias dixerim in aliis lect. cum impressis tum imprimendis,quod non recordor tamen, & ad istud maxime,quia iura clara sunt ut supra.

Nec ob.si diceretur ad primum ut dicit Deci.quod non sit bona consequentia ista, habet ordinarius pleniorem iurisdictionem,ergo est dignior,quia esset hac ratione dignior delegato principis etiam in causa sibi commissa, & tamen contrarium legitur in.d.c.sanè, & in .d. .§. præterea, quòd est maior quocunq; ordinario, quia respondebo id esse propter representationem ut dictum quoq; fuit in inductione dictorum iurium.

Dicit etiam ad secundum quod æquiparatio non est bona quia non ita legē representat ordinarius sicut delegatus Principem, subinde alia deducendo ut per eum parum facientia, & rursum male,quia immo representat legem, cū sit ipsius minister .l. celsus .ff. de arb.ut delegatus principis, & sufficit quod uterq; iurisdictionem habeat (ut dixi) à lege,& à Principe, qui est lex animata in terris, quodq; æquiparatio sit in eo, de quo principaliter agitur, ut per Bal. in.l.curatoris colum.2. C.de nego. gest. eo addito etiam quod ordinarius plus habet,pleniorem scilicet iurisdictionem & iure proprio,quam delegatus Principis,qui est unius causæ tantum,habetq; eam iure alieno.l.i.§. qui mandatam infra eod. d. c. sanè de offi.de.l.more infra de iu.o.iudi. Vel quod representet tantum respectu causæ sibi commissæ.

Ad ultimum dicit adhuc, quod indubitatum est eo casu maiorem esse quocunq; ordinario, cum sit causa sibi commissa de manibus ordinarii exempta, sed absolute fore dicēdum,quòd sit huiusmodi ex quo Principem representat & nusquam bene quia representat Principem(ut dixi) quoad causam tantum sibi commissam, non absolute ut maior quocunq;ordinario dicatur,aliàs iudex in simili, si quid uideret ut priuatus posset inde etiam iudicare, & tamē non potest.l.illicitas.§.ueritas .ff.de offic. præsi. nec proprie dicitur hæres quis ex re certa.l.i.§.si ex fundo.ff.de hær. insti. & hac de causa inquit Alexand. in.l. qui patri colum.3.ff.de acqui.hæ. quod is non dicetur adire,quia non est hæres sed agnoscere,Pari modo igitur extra causam cō missam delegatus Principis non dicetur proprie, neq; Principem representabit & ex his tollentur omnia pro communi adducta,Nam primum(ut tex.met dicit,& iam declarauimus supra) procedit in causa sibi commissa.

Secundum uero in dignitate,quæ nō sit pariter restricta ad certam causam .d. c.sanè.d.§.præterea.

Quo modo tollitur etiam tertium quod sit maior quocunq; ordinario in causa adhuc sibi commissa ut formaliter dicit ibidem Papa,non absolute de quo principaliter legislator tractare intēdebat in decretalibus(ut illationi Pau. Alexand. & Decij respondeamus) ideo non mirū si titulus de offi. de.ꝑpositus ē titulo de offi.or. l.si quis nec causam ff.si cer.pe.

Quartum quoq; secum sol. habet modo prædicto quia sic ex decisione dictorum iurium .c. sanè, & .§. praeterea text. ille, & quod ibi dicit Bald. debet declarari .c. super quæstionum in princ. de offic. dele.l.non est nouum l.sed & posteriores.ff.de legi. cum similibus.

Non ob. quintum quia si inquisitio erat generalis uti est in crimine hæresis communiter,immo quòd dicuntur delegati ad uniuersitatem causarum , ut ꝑ Abb.in c.causam matrimonii colum. 2. de offic.de.utiq; procedit obiectum, aliàs non,& isto casu loquimur nos.

Non sextum quia restringitur ratio illa adducta per But.& Imo.ut supra.

Et simili modo tollitur ultimum, vel dic quòd non sit uerum,& breuiter concluditur quòd ordinarius sit maior & dignior delegato etiam quod sit delegatus principis,præterquam tamen in causa sibi commissa in qua est maior & dignior quocunq; ordinario,& ut supra latius, immo uana mihi uisa est disputatio, quia si non est delegatus principis nisi in causa commissa frustra dubitatur,an ordinarius

tius sit maior uel ipse absolute quocūq; ordinario.

Tenendo tamen communem, quod absolute sit maior, dubitatur (alia non tango quoad secundam continuationē, & reliqua, quia impertinentia & parum utilia mihi uidentur) an ordinarius saltem firmiorem habeat iurisdictionem, quam delegatus† & breuiter communis
23 opinio est quod sic, & originalis Archid. in c. si episcopus 2. q. 6. quem refert Bald. in. l. si ut proponis i. colum. 2. C. quomo. & quā. iud. & Alex. hic col. 2. pariter hoc ad literam utrobiq; dicentes & etiam Deci. hic.

Et probatur primo, quia licet sit principis delegatus non tamen habet iurisdictionem nisi in causa sibi commissa ut dictum fuit proxime, quod intellige uerum nisi rescribatur ordinario, quia tūc excitata tantum foret eius iurisdictio c. licet & ibi Abb. de offi. ordi. uel sit delegatus ad uniuersitatem causarum iuxta not. in. l. à iudice. C. de iudi. & in c. cum causam de ap. at in proposito ordinarius uniuersalem l. i. infra de iu. o. iud. ergo firmiorem. Argumentum hoc tamen in quit lationem habere non firmiorem; ut supra & in c. in nouo ubi glo. 21. d.

Secundo probatur, quia si plures ordinarii sint, singulari insolidum iudicāt si sibi tamen competat iurisdictio pluribus ut singulis ut per Bart. in. l. si uni in princi. de re iudi. si uero plures delegati omnes debent adesse, nisi alter iurauerit sibi de causa non liquere, ut in d. l. si uni not. & in c. fi. de arb. in 6. in glo. fi. & in c. causam matrimonii de offi. de. Quod etiā non placet considerandūq; est potius è contra hoc casu firmiorem in delegatis quam in ordinariis fore, ex propositione philosophi dicentis, uirtutem unitam fortiorem se ipsam dispersa §. hæc igitur lex in auth. de consangui. & u te. frat. nos uero quòd funiculus duplex simul stringit magis & urget quam unus c. i. de treu. & pa. Barba. in. l. cum acutissimi colum. 112. C. de fideicom. auth. itaq;. C. communia de suc. l. pe. §. si vero pater. C. de adop. & ita præcisè arguit Bartol. in tract. de regi. ciui. col. 2.

Tertio tamen pro cōi facit tex. in c. fi. de re iudi. ubi si ordinarii diuersas ferant sententias, ea ualet, quæ est pro reo, si uero delegati utraq; pendet ex arbitrio delegantis, ergo omnino firmior. Adhuc debile', quia nō hac ratione hoc idem ibi deciditur, sed alia quia scilicet ordinarius non habet superiorem à quo pendeat nisi legem mortuam, delegatus autem delegantem ille iurisdictionem iure proprio iste alieno c. super literis ad fi. de rescrip. l. more de iu. o. iud. l. i. §. qui mandatam infra eo.

Et hac ultima ratione dici potest, cæterisq; pro ista parte quartum fundamentum, ueram fore in terminis hanc conclusionem ordinarium firmiorem habere iurisdictionem, quam habeat delegatus quanquam principis & quanquam dignior sit, data communi opi. pro uera ut supra quia scilicet iurisdictionem iure proprio habet, delegatus uero alieno perinde ac si diceremus rem meam me possidere firmiter, & à me non facile auelli posse, quia eā habeo iure proprio, ipsiusq; etiam sum dominus, de iurisdictione ad dominium arguentes, quòd argumentum recte procedit de iure. l. qui furere. ff. de sta. ho. & non si præcario eā haberem, uel mihi aliter commodata uel commendata seu deposita aliter fuisset. l. rei commodatæ. ff. como. l. licet. §. rei depositæ. ff. depo. l. i. ff. de præca. & ad hoc facit bonus text. in l. i. ibi is eam firmo iure possideat. C. de usucap. transfor. & in. l. prima. C. de capien. & distrah. pi. lib. 10.

Et hinc est quinto & ultimo (alia argumenta Alexand. hic & in. l. iudex posteaquam colum. 2. ff. de re iudi. & Felin. in c. qualiter & quando colum. 21. de accu. parum ad propositum faciunt, nec concludunt, sicuti nec tria Decii principalia ut supra igitur non refero) quod delegatus potest cito reuocari. l. & quia infra de iu. o. iud. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. l. solent, ff. de offi. procon. not. in §. fi. in auth. ut defunc. fu. & in. l. à iudice. C. de iudi. & iudicium pro iurisdictione capi-

capitur in.d.l. iudicium soluitur, quæ est in marteria principalis ut declarat Cal de.consil.4.de offi.le. ordinarius autem non,immo nec recusari suspectus regulariter l.apertissimi.C.de iudi. ergo iurisdictio eius omnino firmior.

Et simile adhuc adduci potest,quoniam sic testamentum militis, est dignius testamento pagani,sed istud illo firmius quia est secundum ius commune illud uero secundum ius speciale.l. eius militis.§.militia missus.ff.de mi.test. item actio personalis rursum dignior reali.l.iustissime.ff.de edi.edic.sed ista illa firmior ut not.in rub.ff.si cer.pet. ex quo difficilius tollitur ut ibi,& postremo loco dignius priuilegium,ratione concedentis rescriptū.l.fi.ff.de consti.prin.sed rescriptum firmius,quia est secundum ius cōmune.l.rescripta.C.de preci.Imp.offe.

Est uerum quòd similia hæc nō sunt in terminis, sed faciunt maximopere, quia non oportet quòd similitudo sit per omnia,& in omnibus currat ut not.in.l. non possunt.ff.de legi. & in c. translato de consti.& utrobiq; dixi.

Christus etiam æquiparauit paraboli cæ corpus suum templo, quando dixit Io.2.Soluite templum hoc & in tribus diebus ædificabo illud, & tamen non per omnia fuit equiparatio, ut corpus suum esset inanimatum, (quòd dicebat apollinaris hæreticus)alias esset lignum & lapis,quod quam sit absurdum latet neminem.

Et similitudo apud rhetores ratiocinatio appellatur,Græci uero uocāt eam Sympathiam nostri simbolum.l.in rem §.item quæcunq;.ff.de rei uend. immo plus quòd etiam à remotis admittitur secundum glo. in §. fi. in prohe.ffòrum vel si ad istud probandum ex.d.arg. Alexand.& Feli.in locis præallega.est aliqd quod faciat,quanquam dixerim me nolle ea referre,est istud,nam iudex delegatus,si sententiam nullam tulerit,quamuis sit delegatus principis officio suo fūctus est.l. iudex posteaquam.ff.de re iudi.expirarq; iurisdictio statim quoniam cessante causa propter quā delegatio facta fuerat, cessat delegationis effectus.l. generaliter .C. de ep. & cle .l.adigere.§. quis de iure pat.c.cū cessante de ap.& à priuatione ad habitum non datur regressus.l.qui res §.aream ff.de sol.& probatur in terminis in.l.si ut proponis 1.supra allega.in prin.q.C.quomo.& quan. iud.& tamen ordinarius eam reuocat et iterum de causa cognoscit.l.si præses.C. eo.ergo firmiorem habebit ex hoc iurisdictionem,dictaq; iura id optime probant si non obliquo legantur oculo ut faciunt aliqui dicentes tex.in d.l.si ut proponis in delegato principis nō loqui & somniant, quandoquidem illa uerba à iudice dato,et ibi alterius iudicis notio ni etc.non aliud innuant,et nisi loqueretur in delegato principis, esset de indubitabili d.l.iudex posteaquam.ff. de re iud.quæ in delegato inferioris intelligitur,ut ibi per Docto.et quia istud quod dicunt Alexan.& Feli. communiter tenetur,in.d.l.iudex posteaquam idemq; Alex.hic testatur,ex prædictis sequor et audacter probo,neq, aliud quoad conclusionem dico.

1 Obstat tamen nam (ut supra dictum fuit)delegatus principis representat principem.d.c.sanè de offic.de. princeps firmiorem habet iurisdictionem quā omnes ordinarii,hoc nullus negabit, ergo & delegatus.

Sed non subsistit ex supra dictis, utraq; est maior & minor,conclusio falsa, quia iurisdictionem quam habet,habet iure alieno l.i.§.qui mandatam infra eo. ordinarius proprio, & quoad dignitatē procedit, ut scilicet sit dignior quocūq; ordinario ratione representationis, sed non quod habeat iurisdictionem firmiorem.

2 Secūdo ob. quia delegatus principis subdelegat quæ sunt meri imperi ut no. in.l.i.infra eo.& in.l.à iudice.C. de iudi. ordinarius uero non d.l.i.ibi quæcunq; specialiter lege,senatus consulto, uel principum Constitutione tribuuntur, mandata iurisdictione non transferuntur, ergo firmiorem habet iurisdictionem.

Quod adhuc non subsistit, quia id est ex quo in causa sibi commissa est maior quocunq; ordinario. d. c. pastoralis. §. prĕterea de offic. or. Alex. in d. l. i. col. 21. sed (ut dixi proxime) non quod habeat firmiorem iurisdictionem.

Tertio & ultimo ob. quia si non haberet iurisdictionem firmiorem quam ordinarius iam non distingueretur à delegato simpliciter iudicis inferioris, & male. l. ad egregias. ff. de iureiu. l. 3. ibi sed cur non in milite diuersum. ff. de milita. test. l. nec honore ubi glo. C. de ep. & cle. bonus text. in terminis in. l. i. ad fi. C. qui p sua iu. cui etiam dici potest distingui omnimodo, quia in causa sibi commissa, est maior quocunq; ordinario. d. §. praeterea aliaq; multa habet sibi tributa à lege, q̃ non habet ordinarius, sed non (ut saepe dixi) quòd in eo sit iurisdictio firmior & ita tenendum est, & à supra dicta conclusione communi non discedendum, ex quibus sumus etiam de rub. ista expediti die octaua Nouembris.

1559. Patauii, Laus Deo.

SUMMARIUM.

L. i. ff. de offi. eius cui man. est iu.

1 *Papinianus anno atatis sua 36. perijt.*
2 *Sceuola discipulus fuit, & praeceptor Pauli ac Vlpiani.*
3 *Procurator fisci, & praefectus pratorio constitutus à Septimio Seuero.*
4 *A militibus iussu Caracalle occisus est quia parricidium excusare noluit.*
5 *Iuris Asylum fuit, & legalis doctrina Thesaurus.*
6 *Eiusdem epitaphium ponitur.*
7 *Quare ordine turbato in eo dicatur.*
8 *Lib. sex & 30. quaestionum scripsit prater catera.*
9 *Ista lex deberet scribi literis aureis.*
10 *Quatuor sunt ordines magistratuum secundum glo. hic.*
11 *Communis opi. tamen est, quòd sint quinq; & disputatur late.*
12 *In primo gradu superillustrium est Papa & Impe.*
13 *In secundo illustrium praefectus pratorio, Cardinalis, & Doctor qui legit an. 20.*
14 *In gradu spectabilium prator & Episcopus.*
15 *In gradu clarissimorum prasides.*
16 *In gradu infimorum defensores ciuitatum.*
17 *Hodie tamen prasidibus & pratoribus aequiparantur.*
18 *Quod duo haec differunt esse magistratum & esse de maioribus magistratibus.*
19 *Lex ista multos habet intellectus, est tamen communis tenendus.*
20 *Licet consuetudinis mentio facta non sit, attamen perinde, est ac si facta fuisset.*
21 *Dubitandi ratio multiplex, ad regulam prohibitiuam.*
22 *Decidendi.*
23 *Causa meri & mixti imperij non delegantur ut hic, quid de iure canonico.*
24 *Et dato quod non, an possit saltim consensu partium.*
25 *Quid in reseruatis principi.*
26 *Dubitandi ratio multiplex ad regu. affirmatiuam.*
27 *Decisionis.*
28 *An hodie ex generali consuetudine, causa meri & mixti imperij delegentur.*
29 *Communis opinio est quod delegatus principis subdelcget.*
30 *Causa meri imperij, delegantur ex causa absentia necessaria, & ibi de necessitate multa.*
31 *An ad text. ibi dicatur, suppleri debeat & uerũ sit.*
32 *An prator habuerit criminum cognitionem.*
33 *Quare argumentum à contrario, Iurecon. dixerit fortissimum.*
34 *An ua leat.*
35 *Alia declaratio, quare dicat Iurecon. fortissimum argumentum à contrario sensu.*
36 *Quo modo in constitutione principum, tex. possit exemplificari.*
37 *Si princeps praesidi mandet omnem iurisdictionem, an uideatur mandare merum imperium.*
38 *An prabere auctoritatem manumittentibus, cõpetas iure magistratus.*
Et ibi de intellectu. l. 2. infra eo.
39 *An coram defensoribus ciuitatum aperiantur testamenta.*
40 *An restitutio in integrum, qua maioribus magistratibus competebat, mandari possit.*
41 *Quid in datione tutoris.*
42 *Data communi opi. pro uera, quod mixti Imperii sit, neq; possit mandari, limitatio not. hodie, quod competat etiam magistratibus absq; iussu praesidum.*
Et ibi multiplex declaratio ad. §. nos autem insti. de at. tuto.
43 *Solidi expositio, & quare aureos solidos ueteres*

PAPINIANVS lib. i Quaestionum,

1 QVAECVNQVE, anno †aetatis suae xxxvi. Papinianus, Scaeuolae discipulus, Pauli & Vlpiani
2 pceptor, †pcurator fisci primum, postea praefectus praetorio à Septimio Seuero con-
3 stitutus, auctor† huiusce legis nostrae, qa parricidium excusare noluit, dicens nō tam facile excusari posse quam fieri (Caracalla enim ei mandarat, occiso fratre Geta, ut in Senatu & apud Populum facinus dilueret) à militibus ipsius Cara-
4 calle iussū, occisus est, † qui iuris Asylū & doctrinae legum thesaurus uocitatus
5 est, aliisq; multis exornat titulis† Albe. immo text. met in Prohe. fforum ibi in tertio autem anno ipsum subtilissimū, acutissimum, prudentissimum, maximum, & pulcherrimum appellando, unde Papinianiste eius discipuli dicti quoq; fuerunt, ut in loco praealleg. in §. ne autem, quod ad propositum testatum hoc epitaphio etiam Parentes relinquere,

D. M.

6 AEmilio Papiniano Iurecon. Procuratori fisci. † & praefecto praetorio, Papinianus Hostilius, Eugenia gracilis turba to ordine in senio, Parētes Moestissimi, filio optimo fecerunt.
Anno aetatis suae xxxvi.
7 Et turbato ordine dixit † ut etiam in. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testa. & iuxta illud, ordine turbato succedis Bulgare nato, quia parentes prius mori debuerunt, ut pote etiam prius orti. Is igitur praeter caetera lib. 6. & 30. quaestionū
8 scripserat, † & sic tot quot uixerat annis ut in praealleg. prohe. fforum in §. uobis autem, haecq; lex nostra i. in primo dictarum quaestionum libro (ut in suprascriptione apparet) posita conscriptaq; erat.

Quae si uerum est quod inquit Ias. & ante eum Mar. lauden. quod omnes philosophi non potuissent, meliorem & elegantiorem text. componere quam fecerit ipse Papinianus, deberet etiam scri
9 bi literis† aureis ut in simili inquit Bart. in l. si à te in §. si quis fundum. ff. de excep. rei iud. & Sal. in auth. habita in prin ci. C. ne fi. pro pa.

Verecunde igitur peto à uobis ut aequo animo & attente audiatis, quia eius dē legis dignitas elegātia & difficultas nō parua quidē hoc ipsum expostulat.

Primum tamen & ad euidentiam maiorum more, & quia ita docet Iureconsultus ultra adducta supra in rub. ad idem in .l. l. in prin. ff. de iusti. & iu. ibi iuri operam daturũ prius noscere oportet, & in .l. i. in prin. ff. de suspec. tu. ibi primum igitur, tractemus, præmittentes aliqua, & quia etiam minime sunt mutanda quæ longo tempore ita obseruata fuerunt. l. si de interpretatione. ff. de legi. l. cum quis decedens in prin. ff. de admi. tu. l. testamenta. C. de testa. ibi mos nanq; fidelissime uetustatis retinendus est.

Et primo ut per Bart. hic post glo. in uet. tribuuntur, ꝙ plures sunt magistratuum ordines† illustres, spectabiles, clarissimi, infimi, qui postea subiicit alibi glo. plenius distinxisse addendo quintũ gradum superillustriũ, & nota ꝙ supra ordinem dixit nunc gradum, est igitur gl. in auth. ut ab illustribus & qui super eam dignita. sunt in prin. quæ etiam docet non ordinem neq; gradum, sed genera quinq; magistratuum fore, habentiũ ordinariam iurisdictionẽ, superillustres illustres spectabiles, clarissimi, & infimi de quibus sigillatim uidendum est, eorumq; exempla ut facilius intelligantur iuxta illud, ut responsum congruũ accipere posis insete pacti exemplum, & quia etiam exempla sicuti digitus res ipsas ostendunt. l. ut responsum. C. de transac. Bal. consi. 357. col. 2. uol. i.

11 Sed prius dispiciendum est† an uerum sit istud ꝙ dicit glo. Bar. & cæteri cõiter ꝙ quinq; sint gradus, & respõdendũ ꝙ sic.

Primo quia rub. ita dicentem habemus in auth. ut ab illustrib. & qui super eam dignitatẽ sunt, istud ipsum innuentẽ, nõ solũ infimũ, clarissimũ, spectabilẽ & illustrẽ fore, uerũ ẽt superillustrẽ, seu illustrissimũ ꝙ idẽ est ut hic per Deci. cõtra Ias. & bene, cui acquiescendũ est, cũ habeat orationem perfectam, quia pro tex. & lege solida potest allegari .c. i. §. in quibus de consue. tec. feu. in usib. c. cum omnes de consti. Feli. in rub. de accu. in prin. & cæteri in .l. i. ff. si cer. pe.

Secundo & ad idem est etiam text. in. §. in sũma insti. de iniur. ubi illustres quiq; super eos sunt, actionem iniuriarũ per ꝓcuratorẽ persequi seu suscipere possunt dum igitur super eos sunt dicit, superillustrẽ siue illustrissimũ præsupponit, aliàs uerba illa essent ociosa, & nihil importarent non dicendũ. l. ꝙ ait lex secundũ uerã lectionẽ. ff. ad legem. iu. de adul. l. ait prætor in prin. ibi nec frustra adiicitur condirione delata. ff. de iure iu.

Tertio facit tex. in. l. si quãdo. C. de ap. ubi si appelletur à Duce, appellatio deuoluitur ad magistrum officiorũ, & ad sacri pallatij imperialis quæstorem, siue (inquit tex.) Dux illustri dignitate decoretur, siue etiam maiori, ergo datur gradus, qui sit supra illustrem.

Quarto facit tex. in. l. 2. C. de spor. iuncta glo. ibi, nostris autem amplissimis iudicibus licentia sit maiores pœnas, & corporales maculas, etiã executoribus imponere, si circa lites fuerint male uersati, amplissimis exponit glo. idest super illustribus quia de illustribus prius dixerat, ergo discretio, siue diuisio magistratuum uera.

Quinto & ultimo facit, quia Princeps se in ordine senatorum numerat. l. ius senatorum. C. de digni. lib. 10. uerum illustris non est, non spectabilis non clarissimus, non infimus ergo à partibus sufficienter enumeratis superillustris. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. facit in simili quia plures sunt fratres, & tamen unus est primogenitus, qui hac rõne ius ẽt primogenituræ consequitur c. ꝗ periculosũ & ibi not. 7. q. i. Papa appellat se fratrẽ Cardinaliũ. c. i. de renun. in 6. cũ tamẽ maiorẽ habeat dignitatem igitur nec mirũ si superillustris quoq; dici dẽt ad illustriũ differentiã. Venetiis similiter senatus ẽ, ibiq; Senatores, & Princeps senatorũ caput, ꝗ superillustris fie pariter. Cõtra quã opi. tamen glo. hic (ut dixi) tenuisse uidetur, quod quatuor gradus sint tantum, (quod enim dixit Guliel. de Cu. de tribus maximis, medijs, & minimis ut in. §. illud in auth. de ap. ubi casus clarus citatus ab omnibus, non disputo, quia replicabitur ut per Deci. hic in prin. ꝙ illa distinctio generalis non ex

cludit aliam quæ sit magis particularis, nihil allegat, adde tu glo. in.l.qui indignus.ff.de sena.& not. in rub. de uulga. & pup. sub. coniuncta glo.in .§. qua ratione insti.de pup. immo quòd implicite id quod dicitur in.d.§.illud, idē continere uidetur, quòd maximi sint illustres, medii spectabiles & clarissimi, minimi autem magistratus inferiores) & consequenter quod Papa, uel Imperator non faciant gradum,quodq; non sit dare gradum superillustrium.

Et uerior uidetur, ut etiam tenuit in quampluribus locis hic à Docto. relatis,& probatur potissimum ac primo per tex.in.l.fi.C.ut di.or.ser. lib.xii. vbi illustres primo loco ponuntur, primus est quem nemo præcedit.§. discipuli in prohe. ffor um, ergo ultra illustres non dabitur maior gradus,& pondera quod ibi de quinq; ordinibus magistratuum loquitur usq; adeo si daretur gradus superillustrium,ut non modo quatuor,& quinq; tantum pro ut se habet communis opinio,uerum etiam sex ordines inuenirētur,ideo cogitandum est.

Secundo hoc idem probatur per tex. in.l.præcipimus ad fi.C.de ap. cuius meminit etiam hic Deci. ubi ab illustri ad Principem appellatur, ergo non datur gradus superillustrium, quia sic ad sup. illustrem appellaretur,gradatim scilicet & non per saltum de iure ciuili.l. imperatores.ff.de ap.hæcq; est utilitas disputationis, uel ut dignitatum ordo seruetur,uel &aliter ut in authen.vt ab illust. &qui super eam di.sunt,in rub.&nigro. latius Ias.hic & alii post eum,

Tertio ad idem dicebat Gul.de cu. in l.fi.C.ubi se.uel cla. quod superillustris dignitas,non est ꝓprie dignitas,sed adiectio q̄dam dignitatis ad alios qui sunt illustres, refert Alex.hic col.5.in fi.nihil allegans adde tu simile in actione de peculio,ꝗ iussu,tributoria & similibus, q̄ nō ꝓprie actiones sunt sed adiectiones, & qualitates q̄dam,ut per gl.in.§.actiones insti.de ac.Alex.in.l.i.nu.3. ff.de uer.ob. ergo hac de re gradum non faciet ut Alex.hic dicit,& plus.

Quarto loco,quia si Imp.& Papa sūt q̄ creant magistratus & dignitates .l.i.ff. ad legem iu.ambi.c.i.§.iudices de pa.iu. fir.in usib.nō æque cōuenit ut ipsi faciāt gradū & sic nō est uerum, ꝗ dentur sup illustres,ut in stipite à quo gradus descēdunt,& tamen ipse nō facit gradū.c. q̄d dilectio de consangui.&affi.differētia q; esse debet inter dantem & accipientem c.fi.de insti.not.in.l.i. C.de ser. fugi.

Quinto & ultimo facit, q̄ a nō est lex q̄ hoc dicat nullibiq; mentio fit gradus super illustris,ergo nec nos hoc idē dicere possumus.§.cū igitur in auth. de non eli.sec.nub.ibi nec est lex q̄ hoc dicat, ergo nō quinq; sed quatuor tantum sunt gradus dignitatum siue magistratuum.

Alii ēt dicunt plus & ē tertia opinio ꝗ immo octo sunt gradus dignitatū, & nobilitatis,primus Papæ,secundus Imperatoris,tertius Ducis, quartus Principis,quintus Marchionis,sextus Comitis septimus Valuasoris,octauus &vltimus Catanei, Valuasor Vasallus Imp.dicitur dignus(q̄ sint alii facile intelligitur) stare ad ipsius ualuas,Cataneus uero à Catino in quo aqua pro Imp.mensa rursū diebus singulis,apponi solebat,quando q̄dē forent hii huic officio ab imperiali culmine deputati. Valuasores rursū ab codē met cōstituebantur ꝑsides scilicet certis in vallibus Mediolani ducatus, q̄ ab illis Valuasores quoq; appellati fuerūt,& de his aliàs Alua. i.c.i. q̄.s.di.Dux Com. uel Mar. in vsib. q̄ q̄ de Cataneis nullibi in iure scriptū inueniā, neq; etiā ꝗ octo sint dignitatū gradus, nisi in quibusdam Cronicis q̄ allegari quoq; possunt,nō mō legendo & docendo, uerū etiam ad decisionem causarum &de his plene aliàs ut not.in.l.i.ff.si cer. peta.

Tenendo tamen cōem ut supra ad obiecta dici pōt primū non ob.q̄a id regulariter est uerū,sed nihil facit quominus ēt dicamus, primo loco poni post Principē.l.& ideo.ff.de offi.procon.l. 4. ff.de offi.præfi. ibi maius imperium hēt post principem, & sic respectu sequentium, licet alius uel alii præcedant, ut not.in.§.inordinatum in authen.de hæ-

re.

re. & fal. ibi primus qui iam post eum exclusus est, à lege uocatur &c. potestq; exemplo ostendi, quia satellites Episcopum præcedunt, uel præsidem, ad uena petit, quis est ille primus post Satellites, Episcopus est, respondebit interrogatus, uel præses, ergo hoc ipsum non tollit pariter quòd non sit etiã gradus superillustrium.

Et multo minus secundum, quia di cto casu tantum est dicere ab illustri ad Principem appellari, quantum est si dixisset ad super illustrem, & ideo sicuti non refert quid ex æquipollentibus fieri.l.fi.§.fi.ff.man. non ita refert quid dici maxime quia uerba intentioni deseruiunt, non intentio uerbis.c.intelligentia de uerb.fi.l.scire leges.ff.de legi.cum similibus.

Non ob.tertium quia non est uerum neq; iure probatur sed contrarium potius in.d. locis hoc est in authen. ut ab illust. & in.d.§. in summa & aliis ut supra igitur nec tenendum, immò quod nec simile est bonum, ex quo id quoq; ualde dubium redditur, quod de actionibus dicitur, de peculio scilicet quod iussu & similibus.

Non ob.quartum quia negatur quan quàm dignitates à Principe creentur, quod nõ faciat gradum, ex quo ita uult ipse, quando quidem (vt diximus) se se ponat in senatorum numero, & cũ non sit ex aliquo gradu, necessario superillustris dici debebit, vt supra & si per se considereretur abstractiue culmẽ dignitatum dignitatem creans, sed si respectu illustrium concretiue erit superillustris .l. ubi autem nõ apparet ibi bono melius inuenitur.ff.de uerb. ob.

Nec est adhuc bonũ simile.d.ratione, de gradibus consanguinitatis, ad dignitatum gradus, quia bene uerum est id.d. casu, & est idẽ in personis diuinis in quibus non datur gradus, quando una altera non est maior ut Exo.c. 20.ibi non ascendes ad altare meum per gradus, sed non isto ex supra dictis, immò quòd uniuersalis ecclesiæ gradu primus est Papa, qui apex dicitur, & Imp.temporalis c.non nos 40.d.bonus tex.in.c.i.ea.d.ibi multis uirtutibus splendere debet uita Pontificis ut gradui conferat decorem Christus quoq; erat Dominus, & tamẽ nobiscum sumpsit carnem, vel dic quod nõ proprie gradus sint, sed magistratuũ ordines, ut in rub.& nig.ut digni.or.ser. lib.12.& sic non ob. Nonnihil etiam ad propositum Deci.hic num.5.& hoc modo erit differentia inter dantem & accipientem.

Non ult.deniq; quia dicit implicite, & uirtualiter, vt supra & satis est.l.nominis & rei.§.uerbum ex legibus.ff.de uer. si.& ratione etiam ostendi, ut probauimus, quæ pro lege sufficit.l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excu.tuto.

Vrgent tamen aliàs & facilius contraria opinio tueri posset, cum nec dictio super illustris sit latina ut inquit Alcia. dispunc.lib.3.c.quarto, & si reperiretur gradus iste uerisimiliter aliquo in loco, uel in tracta. de dignita. uel in illo ut digni.or.ser.lib.12. mentio facta fuisset, igitur cogita, & pro nunc à communi opi.non discedas.

ADDITIO.

Si tamen diceremus (tot nugis reiectis) quod fuerint tantum magistratus maiores & minores, non erraremus forte, quodq; maiorum erant tribunalia & Sellæ curules, minorum vero subsellia, ut in Cæsa. Tranquil. c. 84. ibi & cum subselliis tribunalia, ait. Cogita, & adde quod alibi etiam Old. ait in ecclesia sic eẽ tres gradus tantũ, Papatus Episcopatus, & aliorum inferiorum dignitatum, consi.259.col.2.

Post hæc modo (quod promisimus etiam supra) uidẽda sunt unius cuiusq; gradus exempla. Et primo qui sint in gradu superillustrium, data commu
12 ni opinione pro uera, † & respondetur breuiter, quod est (ut supra dictum fuit incidenter) Papa & Imperator, est tamen nouissime uerum, quod in.c. soli te de maio. & obe. in suprascriptione Imp. illustris appellatur, ergo non est in gradu superillustrium.

Quod dupliciter soluitur, primo, ut

per Alexan.quod loquitur de Imp.Græcorum,qui non est uerus Imp.ut ibi per Inno. & not. in.c.uenerabilem de elec. Quam responsionem improbat Deci. dicens quod immò erat uerus Imp. ex quo non dum Imperium erat translatum in Germanos patet quia Imp. appellatur,Imperialemq;ipsius dicit sublimitatem. Et male retorquebiturq; argumentum quòd immò,quia nō erat trāslatum imperium in Germanos,non uideatur uerus Imp. & quod etiam Rex Schacorum appellaturRex,ut in.d.c.uenerabilem not. quanquàm adulando potius , quàm ueritatem exprimendo dixerit Inno.iii. ibi sublimitatem imperialem.

Nisi & melius,declarando replicetur quod erat uerus Imp.quia primus Christum cognouit eiusq; Vicarium , & Papæ Siluestro tradidit amplius gladium ac insignia regalia ostendens, sacra Christianorum fide imperium Romanum muniuisse.l.diui iuncta glo. C.de natu. lib.Old.consi.180.nu.17.

Secundo respondet Deci. quod ibi illustris dicitur,quia Papa scribebat, ergo aliorum respectu erit superillustris , qđ non displicet,sed aduertatur, quia in aliquibus Codicibus, dicitur illustrissimo & sic concordabit , quia perinde est ac si dixisset superillustri Constantino Imp. & dato ꝙ illustris dicatur &ita scripserit Papa , nō utiq; excludit ꝙ nō sit superillustris, vt Paulo inferius dicit idem Deci.& bene.l. cum furti.ff.de in lit. iu. & maxime quia constat alibi hoc idem fore uerissimum,ut supra ostensum fuit , quid de Senatoribus, Consulibus, Dictatoribus, & Patriciis dic ut per eundē Deci. quia re uera sentio etiam ego ex supra dictis,quod illustres sint,&non superillustres,& ut per eum susius.In gradu illustrium (aliis de industria prætermissis)præfectus prætorio† Cardinalis,
33 & Doctor legens esse uidentur, quoad primum quanquàm dicat glo.in rub. ff. de offi.præfec.præto.immo tex.in.l. præcipimus in prin.C.de ap.aduerte tamen quia Imp.olim (hodie præfectū prætorio non habemus in Italia, ut inquit Bal. in.l.obseruare in.§.proficisci colum.2.ff. de offi.procon.)Io.præfec.præto. rescribens,ait in iudicio tuæ celsitudinis lis agitata est,in prin.& in.§. sancimus apud tuam gloriam,utiturq; similibus uerbis in authen.de ap.quæ omnino maiorem arguunt gradum quam illustrium. Alibi sublimissima prætoriana præfectura appellatur,& illustrissima in.c. anteriorum 2.q.6.& de ap. & intra quæ tempo. eo.lib.authē. in prin. & aliis locis quam plurimis. Immò plus quod ab illustribus appellabatur.§.fi.in authen. de ap. & obiter dictum fuit supra & tamen à sententiis præfectorum prætorio non .l. prima .ff. à quib. ap. non li. l. i. C. de sen.præfec.præto.,ideo cogita, & ad glo. in rub.ff.eo.respondere potes , male loqui,ad tex.uero i.d.l.præcipimus, quod id non excludit (ut proxime dicebam) quod non sit in gradu maiori .d. l. cum furti.ff.de in lit. iu. & plus quod hodie loco eorum successerunt reges , ut inquit Bald.in.l.i.in.§.his cunabulis .ff. de offic. præfec. præto. qui dummodo non recognoscant aliquem in superiorem , & si alicubi appellentur illustres , super illustres tamen sunt. Alibi in .d.l.i.ff.de offi. præf. præto. quidam Moder.eos æquiparat auditoribus Rotæ, cogita.

Quoad Cardinales etiam aduertendum puto quia ita dicit Bal. in .d.§. his cunabulis col.1.

Vnum ob. quod legitur psal. 44. ibi constitues eos Principes super omnem terram,Princeps est superillustris, ergo & Cardinalis,

Sol.constituuntur Principes , cum à Papa Vicario Christi assumuntur, ergo ut ab eo differant,non superillustres sed illustres tantum dicentur.Hodie tamen inoleuit mos,ut scribētes Cardinalibus nō modo illustres uerum illustrissimos quoq; eos uocent.

Et cum de his loquimur, de Cardinalibus intelligere oportet,Sanctæ Ro.ecclesiæ,non Compostellanæ,& Rauenaten.quia abusiue tales sunt ut Comites, sine Comitatu,& Canonici regulares sine

ne Canonicatu, & rex schacorum sine regno, ut supra & per glo. in c. uenerabilem de elec. nonnihil Compostella. in c. cum accessissent de consti.

Vltimo quoad doctores, dic si actu legerit annos xx. quòd efficitur Comes Palatinus l. i. C. de professo. qui in Vr. con. stan. libr. 10. Comitatus autem dignitas est. l. i. C. de man. prin. Pau. Castr. consil. 180. colum. 4. uolum. i. & licet maxima sit difficultas, an Comes sit spectabilis uel illustris, satis est mihi quòd doctor ipse, hoc in gradu esse dicatur, ut in pro he. fforum in rubri. ibi Theophilo, & Dorotheo uiris illustribus.

Et doctorem legẽtem dixi, quia esset alias, appellareturq; tantum egregius. l. ad egregias. ff. de iureiu.

14 In gradu spectabilium † est prætor, & (prætermissis aliis ut supra) Episcopus, de prætore tamen nullibi probatur, sed quod sit potius Clarissimus in legibus per docto. allega. hoc est in §. fi. in auth. de ap. & in l. i. ff. de reb. eo. & in. l. i. C. de tuto. & cu. Illust. per. Deci. hic & Seysel. & ita de more à nobis etiam nunc dicitur. Nec ob. ut idem Deci. ait, quòd sit terminus generalis, quodq; Clarissimus est, qui est spectabilis, quia hoc forte, procederet, quãdo alibi cõstaret, q sit in gradu spectabiliũ, ut in simili dicebam supra sed nullibi constat, ergo. Cogitabis.

Quoad episcopos uideretur dicendum quoq;, quòd essent potius illustres, quia Cardinalibus æquiparantur, qui sunt huiusmodi ut supra tradit Bald. in l. ad similitudinem. C. de ep. & cle. Sol. nullum simile est idem licet, æquiparentur Cardinalibus, quia ipsis solis committuntur causæ matrimoniales, sententiamq; ferre possunt ad instar illustrium c. causam matrimonii de offi. de. c. fi. de re iud. in 6. non tamen sunt illustres. l. quod nerua. ff. depo. & ita trãsit Bal. in. d. l. ad similitudinem.

Tamen adhuc aduerte quod episcopatus inuentus est, post aduẽtum Christi, tempore apostolorum in cõcilio publico. c. olim 95. d. Ias. in. l. si hæres in §. vi cis in prin. ff. de lega. i. & quod in ecclesia Dei ordo nullus est maior, quia Christus fuit episcopus, usq; adeo ut nõ possit esse non Illustris potius quam spectabilis.

Et hinc est quod Papa episcopum fratrem appellat, & episcopatum culmen dignitatum in c. uenerabilis de præben. igitur cogitabis iterum & aliter exemplificabis, ut per Alex. & doct. hunc dignitatis gradum.

15 In gradu Clarissimorum † sunt præsides ut dicunt omnes: & est text. in. l. i. C. de priua. Car. & in. l. fi. C. ad legem Iu. de ui. pub. ad quod tamen aduerte, quòd non præsidum sed rectorum utrobiq; fit mentio, nec refert quoniam unũ uerbum est speciale aliud generale l. i. ff. de offi. præfi. & in simili de uerbo prætoria in. l. ubicunq;. ff. de regu. iu.

16 In gradu infimorum uero sunt † magistratus municipales, habentes limitatã iurisdictionem usq; ad trecentos aureos §. & iudicare in auth. de defenso. ci. de qs. his in. l. ea quæ. ff. ad municipa. & filius in. l. imperium dicemus. ff. de iu. o. iud. & ita hic cæteri transeunt, & ibi Bart. in fi. signanter per text. in d. §. & iudicare. Dũ tamen dicunt & præsertim Deci. post alios, quod hodie præsidibus & prætoribus æquiparantur, ex quo unaqueq; ci-

17 uitas est loco prouinciæ, sibiq; merum præscripsit imperium, † ut not. in. l. fi. C. de præscrip. lon. tempo. Adde quod hac ratione possunt sibi facere statuta, & bãna ius commune coadiuuãdo, quandoq; præter, & nonnunquam contra nõ sine causa tamen, si superuenirent, & ut per Areti. alias in rub. qui admi. in prin. & in specie per illam constitutionem de pa. constan. hoc ipsum cõcessum fuit à Federico Imperatore, quibusdã urbibus Lombardiæ primariis ibidẽ enumeratis, & ut declarat etiam Alb. in l. ne quicquam in prin. ff. de offi. procon. & gl. in §. iusiurandum in fi. in uer. iurisdictione in ult. uerbis in auth. de defenso. ci. & hæc sufficiant, quibus adde etiã satis distincte loquentem Marti. Gar. in tracta. de offi. q. i. quod à titu. de senatoribus usq; ad titu. de offi. præfec. præto-

tractatur de sup illustribus ab isto usq; ad tit.de offi.prætoris, de illustribus ab isto usq; ad titu.de offi.præsid.de spectabilibus ab isto usq; ad titu.de offic.procu.cæsa.de clarissimis, & alibi postea de infimis in auth.de desen.ci.& prius. C. eo.multa Alcia. ubi etiam exempla, in processu suo iudicia. fo.31.& Cassanæ.in Catalo.glo.mun.fo.45.col.i.

Secundo præmittit Barto.sicuti duo hæc differunt, quod quis soluat, & ad diem uel sub conditione soluat.l.celsus ff.de arb.ita differunt hæc, quod quis sit
18 magistratus, † & sit magistratus maior, quod dictum ad unguē reassumpsit Cagno.olim collega.i.l. 2.in §.quod ad magistratus nume.227.ff. de ori. iu. mihiq; indubitatum uidetur ex his, & ut infra dicemus, quia maioribus magistratibus multa licent, & à iure permittūtur, quæ magistratibus simpliciter non permitterentur, perinde ac si diceremus, aliud est esse tale quid simpliciter, aliud secundū quid.l.hoc legatum.ff.de lega.3.l.i. ff. de dona.In cæteris dictis Bar. quibus committantur causæ meri & mixti imperii, quibus non, quid sit iurisdictio in genere, & quot causarum genera, quia dicemus in.l.i.infra eod.&in.l.imperium infra de iu.o.iud.& incidenter prout occurrerit infra nunc aliter non insisto.

Tertio & ultimo præmitte tu quid sit merum imperium, quid mixtū & quid deniq; iurisdictio simplex ut in d.l. imperium & ibi dicemus, & diximus etiā supra.

Vel & quarto etiam præmitte, quod tex.iste multis modis intelligatur † ut
19 hic per Ias.& alios in prin.quodq; communis intellectus sit cum Bart. quæ expresse scilicet & in speciale priuilegium maioribus magistratibus concessa sunt, exempli gratia merum & mixtum imperium, delegari non posse, alias sic quæ infimæ iurisdictionis sunt, & competentes iure magistratus.

Et nimirum (ut dicebam in rubri.supra) si reputatur difficilis, ex quo communiter ignoratur quod multipliciter exponitur, speciem facti nihilominus communem sequentes expediemus.

Quinto potes etiam præmittere quæ publici iudicii esse dicantur ut in.l.i. ff. de pub.iud.

Et inde quoq; quanquam tex.hic, legis, Senatuscon.& constitutionis principis mentionem fecerit tantum, non autem consuetudinis, quod tamen perinde
20 est ac si fecisset, † quoniam legis ap.uenit etiam consuetudo, lex non scripta.l. de quibus.ff.de legi.§. ex non scripto in sti.de iu.na.immo (ut inquit Cyn. in l.i. colum.4.C.de legi.) quod ea, est diuisio subiecti in accidentia perinde ac si diceremus, hominum quidam sunt albi, quidam nigri, notumq; illud lycurgi, leges suas rhetras appellantis, idest scriptis utendum non esse. Vel dic de industria prætermissum fuisse, quia consuetudine hæc non tribuuntur, ut per Ange.in.l. more & in.l.imperium col.4.infra de iu.o.iud.tamen contrarium uerius est.l. cū prætor §.i.& ibi Bald.not.in illis uerbis quibus id more concessum est.ff. de iudi. l. saccularii. §. sunt quædam ibi ibi ex more regionis.ff.de extraordi. cri. Bald.in ti.de pa.constan.ad fi.&Ias.in d. l.more col.8.

Summa & diuide ut hic per Bart. Dubitandi ratio, quoad primum dictum, in
21 quo est regula prohibitiua † quòd causæ meri & mixti imperii delegari nequeūt, esse potuit primum quia nullus est iudex qui non habeat iurisdictionem à lege, usq, adeo ut absurdum uideatur (si uerum est quod dicitur hic quecunq; lege &c.) quod nullus inueniatur, qui possit delegare.l.& quia infra de iu.o.iud. argumentum in l.lege obuenire ff. de uer. si.l.à iudice.C. de iudi, & consequenter uitandum.l.nam absurdum. ff.de bo. li. Imo quod solum de mero imperio hic dictum est, de mixto uerbum nullum, (ut dicebat Gui.de Suza.) ergo delegabitur, quia nec nos aliter dicere possumus nec extendere legem ad id quod omisū est, quia nostrum non est.l. si seruum. §. non dixit prætor.ff.de acqui.hæ.l.si uero §.de uiro.ff.sol.ma.

Sed pro sol.dici potest antecedens uerum

rum fore, consequens falsum, quia si causæ meri & mixti imperii fuerint, delegari non poterunt alias sic, namq; primo casu, non modo à lege mandatur iurisdictio, uerum etiam expresse & in speciale priuilegium maioribus magistratibus & hoc est quod in euidentialibus diximus, post Bart. aliud esse quem fore magistrarum, aliud uero quod sit de maioribus magistratibus. Ad illud uero quod de mixto Imp. nihil dixit, respondeo (ut hic per Alexand. & Ias.) quod exempla non restringunt regulam, sed declarant. §. hactenus insti. de gradi & ideo dici solet, quando sunt plura eandem rationẽ habentia, etiam quod unius tantum fiat mentio, quod fit exemplariter non restrictiue inquit idem Alexand. in. l. sororem colum. 2. C. de his quib. ut ind. & Bal. ante eum in. l. de quibus colum. 14. ff. de legi. qua de re (ut dixi & repeto) regulam non restringit maxime quando potest uerificari in aliis etiam quam in exemplificato, ut not. Moder. inst. quib. mo. re. cont. ob. in prin. colum. secunda, & probatur quoq; in. l. ita uulneratus ad fi. ff. ad legẽ aqui. ibi, unum proposuisse contentus ero, & melius in. l. i. ibi ex cã iudicati, C. de condic. ind. quod etiã eo in loco declarat gl. & in. l. si tibi in. §. quædam. ff. de pae. ubi furti & iniuriæ mentio tantum facta est, & tamen regula locum habet ibi posita in cæteris delictis famosis quoq;.

Secunda dubitandi ratio adhuc potuit esse, quia proconsul & ipsius legatus est de maioribus magistratibus, ut supra ostensum fuit. l. cum prætor. ff. de iudi. & tamen delegant. l. solent. l. obseruare. §. fi. ff. de offi. procon. d. l. cum prætor §. i. ff. de iudi. immo quod id etiam pfectus urbis facit, & cæteri Romæ magistratus, quibus (inquit Iurecon.) in. d. l. cum prætor, id more concessum est.

Sol. in d. iuribus cognitio tantum delegatur. Vel dic quod permissa sit si crimina fuerint leuia argumẽtum in. l. magistratibus infra de iu. o. iud. dicemus in l. i. & in. l. imperium eod. ti. uel ex causa necessitatis ut infra est bene uerum qđ dictarum legum, solutiones iste, generalitatem restringunt, sed licet quandoq; ex aliarum declaratione. Et maxime si nec desit ratio. l. non est nouum l. sed & posteriores. ff. de legi. l. quiq;. §. i. l. quamuis. ff. de in ius uo. c. super quæstionum in prin. de offi. de.

Tertia dubitandi ratio esse potuit, qa modica coercio est meri imperii, & tamen potest delegari ut per Bart. in l. imperium nu. 13. de iu. o. iud.

Sol. est meri imperii minoris, & competit omnibus magistratibus. l. magistratibus, eo. ti. igitur nec mirum si delegari potest, (ut supra etiam dixi) & quia non est expresse, & in speciale priuilegium, à lege concessum maioribus magistratibus.

Quarta dubitandi ratio esse potuit, quia Episcopus seu Archiepiscopus, quæ sunt ordinis episcopalis committere potest, ipsiq; sunt de maioribus magistratibus, & hæc meri imperii, quandoquidem in eis exerceatur iurisdictio officio iudicis nobili, & ad publicam utilitatem c. quod sedem, ubi Abb. & omnes de offi. or. ergo nec regula tex. nostri generaliter uera.

Sol. id uerum est de iure canonico, non de iure ciuili ut hic, nec ab re quoniam dicto iure, quicquid est cognoscibile est etiam delegabile, ut concludunt communiter doct. in d. c. quod sedem et in c. in archiepiscopatu de rapto. Vel ex alio ut infra.

Melius facit tex. & in terminis quidẽ, pro ista ratione dubitandi ac quinto loco, in cle. i. in §. duro de hære. ubi hæresis causa potest delegari, & tamen est meri imperii ut not. in c. accusatus §. pe. eo. ti. in 6.

Facit etiam tex. in c. fi. ne cle. uel mo. eo. lib. ubi ecclesiasticus habens iurisdictionem temporalem & in genere & in specie, causam criminalem committere potest. Et ad idem in c. licet de offic. ui. eo. lib. ubi episcopus uicario suo, inquisitionem criminum committit pariter. Quibus responderi potest ut supra, uel et aliter, quia si possibile est, inter unũ

&

& aliud ius, discordia induci non debet, sed concordia potius.c.cum expediat de elec. in 6.l.i.C.de inoffi.dot.ad tex.i d. c. quod sedem, dici potest, id esse quia delegans forte erat impeditus morbo, aut alio quolibet iusto impedimento, ut etiam hic dicitur ad finem, ibi, non aliter itaq; &c.& sic concordabit non autẽ obstabit, seu dubitationem faciet. Ad text. uero in d.cle.i.quod speciale sit in causa hæresis,& ut prius ad text. in d.c.fi. hoc est quod parimodo loquatur in eo qui erat impeditus impedimento tamen iuris. Et ad text.breuiter in d.c.licet fore id quoq; tolerabile, quia unum & idẽ consistorium dicitur, Episcopi & vicarii c.2. de consue.in 6.sentitq; etiam Barba. & susius in d.c.quod sedem, sol. i. tamẽ est melior ut infra.

22 Decisionis autem ratio est, † causarum grauitas.l.in seruorum.ff.de pen.& quia lex ualde confidit de maioribus magistratibus l.i.ff.de offi.præfec.præto. usq; adeo ut personæ industria electa uideatur.l.inter artifices.ff.de sol.l.i.§.ne autẽ. C.de cadu.tol.

Et hinc est quod Imperator cui committit sigillum suum de eo confidit ut de persona propria c. nobilissimus 96. d.præallega.l.i.de offi.præfec.præto.Bal. in c.2.ad fi.de fi.instru. Qui dicit etiam ibidem in prin. quod officia publica nõ decernuntur à natura, sed à superiore, & propter fidem personæ, ac industriam artificialem, per tex.in d.l.inter artifices, & in.l.i.ibi ad istud autem negocium arbitratu ac iudicio tuo, apponas C.de cõdi.in hor.pub.lib.10.

Et pulchre per illum tex.in c.cum parati, in prin.nume.3.de ap.quod quando appellatur à sententia Cardinalis semper appellatio præsumitur iniusta, nec Papa appellantem audit, quia credidit Cardinalem non aliter iudicare, quam ipse Papa foret iudicaturus,& signanter adducit tex.in d.l.i.ff.de offi.præf.preto.

Et licet communis opinio se habeat fore de iure canonico secus, ut per Alexan.hic, attamen hac ratione contrariũ uerius uidetur,& est casus in c. fi. in §.is autem de offi.de.& in c.is cui eod. tit.in 6.& ita post multa transit etiam Dec.hic & Imo.ante eum in d.c.quod sedem, & in cle.i.col.3.ff.de offi.de.

Adde non ab re hac ratione etiam quando statutum præsentiam requirit consanguineorum in contractu minoris, si procurator constitui ad idem non potest, ut ex prædictis dicit Bald. & ibi Ro.post eum in l.i.colum.6.C.qui adm. pulchre Bar.in.l.in usucapione in §.i.nume.i.ff.de diuer.& tempo.præscrip.

Et si doctor legens non potest legere per substitutum, nisi se aliter habeat cõsuetudo.l.nemo est qui nesciat & ibi Barto.ff.de duo.re.uel nisi sit effectus illustris ex lectura annorum xx. l. quisquis. C.de ep.& cle.Feli.in c.i.colum.2. de sũma tri.& clarius ĩ c.cum omnes col.xx. de consti.& tanto magis quando factum est negatiuum, ut hic & est magna subtilitas quam tradit Bald.in.l.cum filiusfamilias in §.primo per illum text. ff. de uerb.ob.

Et hinc sumpta occasione dubitat Deci.an eo casu, quo est electa industria personæ causa possit delegari, saltim de consensu partium, quod pendet ab his quæ statim dicam, ideo interim, quo ad supra dicta sentio, quod male loqua-
23 tur, quod idem sit de iure Canonico † & de iure ciuili, maxime in causis meri imperii ut supra etiam quod industria personæ electa uideatur, ex quo clericis sanguinis causas agitare non licet.c.clericis c.sententiam sanguinis ne cle.uel mo. & hac ratione utitur Papa in d.c.fi. eod. ti.in 6.Nec ob.text.in d.§.is autem, quia non loquitur de causa meri imperii, sed in negocio quod alicui fuerat commissum, ut illud personaliter exequeretur. cogita.

Est bene uerum, quod deberent dicto iure canonum posse delegari saltim de consensu partium, quæ sunt mixti
24 imperii, † in quibus agitur de utilitate priuatorum d.§.is autem, ibi dummodo partes consentiant,& probatur in. l. si quis in conscribendo. C. de pac.& quia quæ sunt meri, neutro iure etiam de partium

tium consensu, delegari non possunt, ut per eundem Deci. hic. Adde tu ultra eum Lamber. de Rampo. latissime distinguentem in l. pactum inter hæredes ff. de pac. & quia etiam exceptio firmat regulam in non exceptuatis casibus .l. quæsitum .§. deniq; .ff. de fun. inst. latissime Feli. ubi ponit regu. & fallen. in c. si diligenti col. i. & 2. de fo. comp.

25 Sed quid in reseruatis Principi † de quibus late in .d. c. quod sedem, an possint delegari? Communis conclusio est quod non, ut ibi not. reseruata autem dicuntur, condere leges, restituere natalibus, ueniam ætatis concedere, legitimare Spurios, ius aureorum annulorum tradere, & similia de quibus Paulus Cast. hic in princ. & ideo si Princeps concedat iurisdictionem uniuersalem, omnia concessa uidentur, nisi sint regalia, vel de reseruatis Principi, ut adhuc not. in. d. c. quod sedem, & in. c. i. quæ sint rega. in usib. & in. l. imperium infra de iu. o. iud.

Vnum ob. quia absolutio à sententia excommunicationis latæ sententiæ, si quis iniecerit manus uiolentas in clericum, de qua in .c. si quis suadente 17. q. quarta est de reseruatis Principi, & tamen delegatur .c. fi. de offi. ord.

Resoluit Deci. illud esse, quia solita est aliis committi, & ob id quod reputatur de non reseruatis, adducendo simile, quia etiam ea quæ pendent à uoluntate principis reputantur impossibilia. l. apud Iulianum. §. fi. ff. de le. primo, possibilia vero si solita sint & facile conceduntur. c. quod translationem, & ibi not. de offic. le. & ut per eũ latius.

Aduerte tu quia istud non est simpliciter uerum, sed ita demum si iniuria fuerit leuis, non si enormis, puta mutilatio membri, vel magna sanguinis effusio, quia tunc secus, & adhuc nõ aduertit Deci. casus est in .c. peruenit de sen. exco. tradit Nico. Milis in. §. excommunicatio (is enim est, quem sæpissime citat Fel.) uer. 28. & memoratu dignũ ẽ. Ad illud tamẽ ꝙ impossibilia Principis (ꝙ uni. n. conceditur soli, aliis est difficile seu impossibile) si solent facile concedi, efficiuntur possibilia, adde bonũ tex. in. l. sed & si per prætorem in. §. 2. ibi quoniã aditus ꝑtor potuit ꝑmittere iuncta gl. ff. ex quib. cau. ma. & in l. i. in §. & per mittitur iuncta adhuc gl. impetrabile. ff. de aqua quot. & esti. & dic ꝙ alias præsu mererur cõcessa tanto tẽpore si nõ extaret initii memoria in contrariũ. c. suꝑ q. busdã. §. præterea de uer. si. unde inquit glo. in. l. i. C. de serui. ꝙ longissima cõsuetudo æquiparatur, seu æquipollet ueritati, tradit Cur. Iuni. consi. 20. nu. 6.

Eò modo redeundo unde discessimus & ad ꝓpositum regulæ, ac rationis ipsius, infert Iurecon. quod non abre errant magistratus, q̃ secus faciunt, hoc est qui delegant, exemplificando in lege iulia de adulteriis, & similibus, u ultq; dicere hoc idem fieri non posse, ex quo resistit lex & uetat, & quanquam dixerit errare uidentur, est tamen perinde, ac si dixisset errant. l. i. in princ. ff. de uen. inspi. not. in. l. naturaliter, in princ. ff. de acqui. po. & in simili reprehendit Labeonem Vlpianus in. l. 3. in .§. quod ait prætor. ff. de incẽ. rui. nau f. & quanquàm dixerit ẽt exemplificando, ueluti lege iulia de adulteriis, & si quæ sunt similes, ẽ tamen perinde adhuc ac si dixisset, & similibus. l. in summa. §. i. ff. de re iud. bonus tex. in. l. non distinguemus in .§. iulianus. ff. de arb. patet quia similes sunt in. l. i. ff. de pub. iudi. & quod etiam quando resistit lex, hoc idem fieri non possit alias delegationis actus sit nullus probatur in. l. cum lex & ibi Bat. ff. de fideiusso. Abb. in. c. cum contingat colũ. i. de iure iu. Cassiodo. q. 5. nu. i. de iure. pat.

Et per arg. ã cõtrario probat, ꝙ potest delegari tantum in casu absentiæ, ut in lege iulia de ui. ergo non regulariter .l. quæsitum. §. deniq; .ff. de fun. inst.

Et quia etiam prætor in causa domini à familia occisi ex Senatuscon. Sillaniano cognitionem non mandat, ergo multo minus expeditionẽ, q̃a si de quo magis inesse uidetur, & non inest, ergo nec de quo minus. l. relegatorũ. §. constitutũ. ff. de int. & re. c. si Paulus 32. q. 5.

Restat nunc ut ad secundam regulã affirmatiuam ueniamus,& prima dubitandi rõ esse potuit ꝙ immo q̃ iure magistratus cõpetunt, delegati nõ possint,
26 †hoc est ꝙ magistratibus inferioribus istud ipsum denegatum sit,quia potestas delegandi solum competit maioribus magistratibus quibus in priuilegiũ hoc ipsum datum est,& ita tenebat Fulgo.

Et ꝓbatur q̃a iste uer.q̃ uero, venit ad uersatiue ad præcedentẽ, apparet q̃a p̃cedens ꝓhibet,iste aũt permittit,&quia dicit q̃ uero, perinde ac si dixisset q̃ aũt, mõ certum est,ꝙ aduersatut præcedenti bus in iure &in facto,ꝙq; aduersatur cũ oĩbus qualitatibus orationis,cui aduersatut.l.mariti.§.fi. & ibi Bar. ff.ad legem iu.de adul.qui ita dicit etiam in.l.præto rie in.§.i.in princ.ff.de præto. sti. & in .l. hoc amplius in.§.de his autẽ.ff. de dam. inf.exemplum scholares legunt Petrus aũt currit sine dubio intelligi debebit, idest scholaris ut in.d.locis not. Item si dicatut extantibus masculis fœmina non succedat, in eo autem quod sibi relictum est testamento facto sic,pari modo extantibus masculis intelligetur.l.si eo.§.gaio.ff.de sun.inst.Bal.ĩ l.omnes populi .ff.de iusti.& iu.& maxime quia est aduersatiua sine copula.d.l. mariti aliàs diuersitatem facti notaret, & identitatẽ iuris,vt not.in.d.§. de his autem , & per Bat.in.l.patris & filii.ff.de uulga.&pup. sub.Ias.in.l.2.ff.ne quis eum quiRipa in l.2.in.§.quod si in patris in princ.ff.solu. mat. ergo quæ iure magistratus competunt poterant mandari , à maioribus magistratibus tantum,inferioribus autẽ erat denegatum.

Sol.satis est ꝙ aduersetut sic , causæ meri imperii delegari non possunt à maioribus magistratibus,à minoribus autẽ sic,quæ sunt simplicis iurisdictionis. Præterea dici ẽt põt sufficere, ꝙ aduersetut in aliquo ut per Ias.in.l.nã & postea in.2.sed & si quis .ff. de iure iu. & ꝙ non semper sit uerum probatur in.§. quos autem insti.de bo.po.& in.l. iurisgentium in.§.quinimmo.ff.de pac. uel dic ꝙ duæ sint regulæ oppositæ negatiua &affirmatiua deducendo ut supra & probatur,ꝙ inferiores hoc facere possint in.l.fi.ff.q.s & à quo & in.l.ea quæ .ff. ad municipa. & quia si hoc esset uerum , ut dicebam alias tex.iste esset de indubitabili , quia si maiores magistratus sunt prohibiti de legare causas meri imperii , eis saltim ꝑmissum uidetur, ut delegent quæ sunt simplicis iurisdictionis.l.à iudice .C. de iudi.argumentum in.l. cum prætot .ff. eo.& in.c.nonne de præsump. sed non ĩ speciale priuilegium, ut ĩferioribus hoc ipsum denegatum uideatur,quia causæ tantum meri imperii expresse sunt , qđ nota.

Secunda dubitandi ratio esse potuit, quia oportet quod delegans sit de maioribus magistratibus .l. cum qui infra de iu.o.iud.ubi tex.in proconsule exemplificat,ergo non inferioribus hoc idem permissum erit.

Sol.tex. simpliciter dicit magistratũ , cuius appellatione etiam inferiores continentur, nec facit quod in proconsule loquatur , quia id refertur ad uerbum præcedens qui in aliqua potestate sit, ut scilicet delegare non possint , eo die quo priuati futuri erant, quandoquidem actus delegationis ad eum casum deueniret à quo incipere non potest .l. existimo.l.pluribus.§. & si placet .ff. de uer.ob.

Tertia dubitandi ratio esse potuit , quia ad idem uidetur tex.in.d.l. cum p̃tor in.§.i.qui similiter exemplificat in ꝑconsule .ff. de iudi. ponderando quoq; illa uerba propter uim imperii , quæ in inferioribus non possunt uerificari,hoc est ꝙ dant iudicem & delegant, ergo nõ inferiores.

Sed pro solutione dicam ut dicebam supra in uer.præceden.quod loquuntur in his quæ sunt meri imperii, ut id facere possint ex necessitate, uel quoad cognitionem tantum. Vel de modica cohercione intelligatur, nec repeto.

Quarta dubitandi rõ esse potuit,quia hoc mõ maiores magistratus forent deterioris conditionis , quam inferiores ex quo isti delegarent , illi uero non

ar-

argumentum in .l. non solum .ff. de noxa.

Sol. (prætermitto eam quam tradit Bald. in.l. 2. in secunda oppo. C. de peda.iud.& ut hic etiam per Deci.) in primis dici potest, quod cum ipsi maiores magistratus quoq; delegent ut minores non erunt deterioris conditionis. Item quòd hoc etiam non efficit ut inferiores melioris conditionis esse uideantur, quia causæ quæ sunt simplicis iurisdictionis grauitatem non habent, quemadmodum illæ quæ sunt meri, & mixti imperii, qua de re nec curat lex, uel ab ipsis delegantibus cognoscantur, vel ab aliis.

Quinta & ultima dubitandi ratio eē potuit, quia solis præsidibus prouinciarum potestas hæc delegandi, & constituendi iudices pedaneos data uidetur. l. fi. C. de peda. iud.

Sol. hoc non dicit tex. quod solis præsidibus prouinciarum data sit potestas prædicta, & quanquam hoc facere possint, non tamen inferioribus denegata ē ex quo non dicit hoc sibi in speciale priuilegium concessum fuisse, & maxime ultra prædicta, quia inferiores habent iurisdictionem iure proprio, & qui sic eam habent iudicem dare possunt. l. mo re infra de iu.o.iud.d.l. à iudice. C. de iudi. ergo. Nec ob. quòd ad istud dicit Deci. requiri quod sit de maioribus magistratibus, quia istud est de quo disputamus, & ego dicam uerum non esse, friuolaq; sunt cætera dicta ad fundamenta communia, ideo à te ipso illis respondeas, & ita breuiter tene.

Sed adhuc dubium facit, quia tutoris datio competit iure magistratus. l. ius dā di. ff. de tuto. & cu. dat. ab his, & tamen delegari non potest ut infra.

Sol. istud est non mō, quia cōpetat iure magistratus, sed ēt quia officium ē ita à iure specialiter designatū. l. muto. §. tutoris datio. ff. de tute. Bal. in .l. p p magistratum. ff. de excu. tuto. & ut fusius dicā in glo. mandare, alia ēt dubitationem faciunt, sed quia dicemus pariter infra, & ī l. imperiū, de iu.o.iud. pro nunc transeo.

Ratio aūt decisionis ēst, q a cessat hoc
27 casu rō prohibitiua † usq; adeo ut non ab re debeat ēt delegatio permitti, tum personarum gratia, tum etiam causæ, & ut supra latius vulga. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pat. l. generaliter. C. de ep. & cle. c. cum cessante de ap.

Notandū est mō, ꝙ causæ meri & mixti imperii, delegari non possunt, nisi in casu absentiæ, ut ꝓbatur paulo infra, & supra rōne concludētissima, quā aliter nō repeto & quia expresse ēt dicitur idē in. l. nemo. ff. de reg. iu. ubi nemo potest gladii potestatem, sibi datam ad alium transferre, & in. l. placet. C. de peda. iud. & licet in Principe ultra casum prædictū (quid ēt sit de iure canonico declarauimus supra) efficiantur delegabiles .l. fi. C. ubi se. uel cla. istud tamen non attenditur, quia est ex accidenti, ob supremā Principi attributam potestatem. l. i. ff. de consti. prin. qui legibus subiectus non ē l. digna uox. C. de legi. & cui dici nō pōt cur ita facis .l. 2. C. de cri. sac. & sic à d. l. nemo potest excipitur, obseruandumq; est, quia nec semper ex hoc erit uera gl. in. c. i. de regu. iu. in 6. quod negatiua dictio præposita uerbo pōt, priuat potentiam & inducit necessitatem præcisam. Vnde alibi dicitur, sine tutoris auctoritate pupillum obligari non posse in .l. obligari .ff. de aucto. tut. & tamen obligatur naturaliter. l. si pupillus .ff. ad legem fal.

Considera tamen (vt hic dicit Alb. in pe. col. & Deci. in glo. posit ad fi. & Cagno. olim collega, in d. l. nemo potest ad fi.) quod hodie ex generali consuetudi-
28 ne delegantur, † & probatur in. l. cum p̄tor in. §. i. ibi quibus id more concessum sit. ff. de iud. Quibus credendum est, q a sunt Doctores illustres, & licet secus dicat Alex. in. l. post dotē col. pe. ff. sol. ma. ꝙ imo eis non est credendū, ēt pluribus hoc ī lectura attestantibus, ex quo eorū ē iura interpretari, non q̄ in facto consistunt. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad legem aqui. l. arethusa .ff. de sta. ho. tamen prima opinio cōis est, de qua per Bart. in. l. de quibus in repe. colū. II. ff. de legi. & ita

post multa attestatur Deci.met cons.18. ad fi.uol.3.& cum Alexan.labitur etiam Purpu.in.l.2.nu.92.C.de eden.

Sed aduerte quia Albe. non dicit generalem fore consuetudinem, sed ultra montes tantum.Nec ob.tex.in.d.l. cum prætor, quia loquitur in casibus à lege permissis hoc est si modica fuerit cohercio,si necessitas urserit, uel quo ad cognitionem tantum,ut supra quod tamē ultimum non firmo, & suo loco dicemus late.Præterea dico quod consuetudo(dato quod esset generalis)non ualet nec debet seruari, ex quo oportet quod sit rationabilis,&aliàs habeat qualitates quæ à lege requiruntur & de quibus in l.de quibus.ff.de legi. & in.c.i.& fi.de cō sue.& propterea subiicitur hic illatiue, & ideo errare uidentur magistratus, qui &c.& ut proxime fuit declaratum.

Verum adhuc ob.unum de quo meminimus alias, nanq; specialiter, & in priuilegium,patri concessum est, quod possit filiam adulteram occidere.l.quod ait lex.ff.ad legem iu.de adul. & tamen delegatur filio.l.gracchus .C. ad legem iu.de adul.

Sol.id est forte propter personarum identitatem.l. fi.C.de impub.& fuit sol. Cur.friuola , ex quo ficte id uerum est non uere,quod indicat uerbum intelliguntur positum in.d.l.fi.l.intelligendus ff.de verb.si.l.si familia infra de iu.o.iud. eamq; fictionem unitiuam uocat Bald. in.l.qui in prouincia in.§.i.col.2.ff.de titu nup. & quia iure ciuili procedit non gentium,vt per Bar.in l.frater à fratre.ff. de condic. inde. & quia non est uerum quod ibi dicitur per omnia, & generaliter, sed quoad quid ut not.Barto.in.l.si dubitet in.§.fi.ff. de fideiusso. aliàs cum patre nō posset filius litigare in casibus permissis à lege de quibus in .l.lis nulla ff.de iudi. & tamen litigat. Vera igitur sol.est , non in speciale priuilegium id fuisse patri concessum ut hic,sed sub dissimulatione quadam, alias lex præberet occasionem delinquendi non dicendū .l.conuenire.ff.de pac. dota. & non esset lex.l.i.& 2.ff.de legi. c. erit autem lex 4. d.& quia putauit lex quod pater hoc ipsum non erat uerisimiliter facturus .l. nec in ea.ff.ad legem iu.de adult.& quia nō est delegatio sed factum filii patri acclamanti succurrentis, cui ignoscendū est, quia iniuria facta patri dicitur facta filio.l.lex cornelia,& ibi not.ff.de iniur.

Secundo notandum est, quod causæ quæ sunt simplicis iurisdictionis,quæq; competunt iure magistratus, iudicibus inferioribus possunt delegari, in quo tamen non insisto,quia satis dictum est supra in casus figuratione.

Circa tertium not.non insisto,an delegatus à lege ciuili, possit causas meri uel mixti imperii,ut hic per Alexand.& Deci.quiá restituto uerbo delegatam,ut delatam legatur sicuti etiam dictum fuit supra ex quo delegare pro mandare non reperitur in Pandec.omnis disputatio cessabit,& ex eo liquet uidere, ut etiam idem Deci.inquit, quia text. dicit iurisdictionem suam mandant,ubi delegatus alias aliena utitur.§. qui mandatā infra ea.l.quodq; errant magistratus qui eam mandant,& cum delegatus non sit magistratus,nō potest consequenter dici, quod de delegato legis intelligatur tex.uel delegatam legi debeat. Neq; ex hoc uidetur posse inferri ad delegatum principis,quia & ipse quoq, lex animata in terris dicatur.§.fi.in authen.de consu. ex quo illatio ex præmissis non esset sicuti nec etiam illatio, quam facit Iure con.hic,quando dicit,& ideo errare &c. si de delegato loqueretur, & si delegatā legeremus &non delatam,quia præmissa loquuntur in maioribus magistratibus & ordinariis , an tamen delegatus Principis subdeleget cōcludit idem De-
29 ci.quod sic † & pendet ab infra dicendis, interim dic ut per eum , & adde Boeri. deci.6.num.8.& dic quod ista est opi.cōmunis.

Quartum quoq; parum aut nihil habet, quod causæ meri & mixti imperii , possunt delegari prætextu absentiæ , quod secundum Deci. post glo. & alios hic intelligi debet necessarie,
30 & bene, † estq; argumentum ultra

cum

357

eum in. l. tutori, ibi sufficit si in paucis amici laboribus consulatur.C.de ne go.gest.&melius in.l.si non lex.ff.de hæ re.insti.& ibi no.quod lex facilius dispẽsat quoad vnum impedimentum quàm quoad plura,bonus text.in c. consuluit ad fi.de iudæ.ibi pro magno enim debẽt habere,& hinc est quod lex succurrit magis facienti actum ex necessitate, quam ex uoluntate.l.si fideiussor. §. si necessaria.ff.qui satisd.cogã. unde infert quoq; Deci. quod multa ex causa necessitatis conceduntur,quæ alias fieri prohiberẽtur quod tamen & rursum intelligi debet necessitate durante, & est uetissimũ dic ut per eum, & not.etiam late in. l. i. ff.de offi.consu. & facit quia legi subiecta non est,seu legem non habet. l. 4. §.fi.l. aliquando. ff. de offic. procon. c.remissionem i.q.i. Et dicebat Laer. Dioge. quod antiquissimum omnium est Deus, pulcherrimum mundus, maximum locus, sapientissimum intellectus,uelocissimum tempus, & fortissimum omnium necessitas. Et Pallad.de agricul.quod feriis caret. Et che'l lupo in pregione fa confessione, e'l can per fame fa sotame inquit Calca. consil.26. nume.14.multa Capel.Tholosa.decisio. 256.Pau.Cast.consil.399.colum.2.uolu mi.i.& Cice.quod necessitati ne dii quidem resistunt.Et Themistocles Suadelã. i.eloquentiam, & necessitatem magnos deos esse,ego latissime necessitas,in lib. qui Gymnasium inscribitur,cum æquilibrio enim impressus est. Et magis ad propositum dico,quod in quacunq; ꝓhibitione,quanquam generali,ut hic necessitatis actus semper exceptuatus videtur.l.patet filium in prin.ff.de lega.3.l.alienationis.ff.fami.hær.l.i. ff. de fun.do. Sauilia conf.6.nu.91.uol.i.

Quinto & ultimo nota ibi , & si dominus à familia occisus dicatur,(sup
31 ple enim & uerum sit†quia dicere nõ est satis,ut per Barto.hic,& est glo.in.l.i.ff. de dolo,& in.l.i.ff.si quad.pau.fe.di.&in cle.i.de rest.in integ.Anch. consi.249.colum.2.Soci.consil.283.colum. 4. uol.2.) quod prætor cognitionem criminũ ha-

32 bebat,†ad expositionem, seu subauditionem Batto.tamen, primum ad uertẽtendo,quia non est necessaria,ex quo locum habet quod hic dicitur,etiam si uerum non sit dominum à familia occisũ, ut sentit Dec.Seni.& male iudicio meo quia sensus est dictorum uerborum cognitionem à prætore mandari regulariter non posse,alias sic si proficiscatur,ut paulo supra dixerat Iurecon. ergo si uerum non sit mandari nõ poterit, nec debebit ex quo non expediet, argumentũ in.l.si prætor.ff.de iudi.Tamen considera quod text.de cognitione loquitur ; quodq; dubitatio est an cognitio mandari posit,&quod concluditur tandem quod non,si non proficiscatur prætor alias sic,ergo & in hoc dubio, an id factũ sit uel non factum,demandabitur ꝑ missione legis ut supra.

Vel dic quod omnimodo subaudiatur,& uerum sit,hoc est dominum occisum, quia de familia q̃stio haberi alias non potest.l.i.§.item illud.ff.ad Syllani. immo quod inter cætera requisita, hoc idem erat maxime necessarium ut haberet locũ.d.S.Cõ.quod plene docet Ros. in trac.lib.eo.ti.cogita.quod modo prætor habuerit cognitionem criminum ; ad ipsum not.redeundo, probatur hic clare,& cum in uerbis non est difficultas non est admittenda uoluntatis quæstio.l.ille aut ille.§.cum in uerbis.ff.de lega.3.

Secundo probatur per text.in.l. libellorum in prin.ff.de accusa.ubi de adulterio apud prætorem agitur, adulterii pœna est gladius.l.quamuis.C. ad legẽ Iul. de adul.ergo.

Tertio probatur in §. præconizamus in auth.de leno. ubi ultimo afficit supplicio inuitam puellam assumentem ad fornicationis quæstum.

Et maxime quarto loco,quia prætor habet imperium ut alii,& potestatem.l. 2.ff.de in ius uo.l.sed & si per prætorem §.hæc clausula.ff.ex quib.cau.ma.l.cum prætor ibi propter uim imperii, cæteri magistratus Romæ.ff.de iudi.& ita tenebat Ray.&Alb.in.l.fi.ff.de offi.præto.&

Alex.

Alexand.& Deci.hic,testatus tamen Deci. articulum fore maxime disputabilem.

Verum tu & quinto adde si præses ꝓuinciæ hanc cognitionem habebat. l. si cui .§.i.l.titia.ff.de accu.l. illicitas. §. qui uniuersas.ff. de offic. præsi. quod habebat & multo quidem magis prætor ex quo ille clarissimus est, iste uero spectabilis ut supra & ita signanter dicitur in.d.§.præconizamus, eumq; spectabilem uocat,nonnihil glo.tribuuntur,hic

Et ultra hæc ex his quæ habentur.in.l.2.ff.de ori. iu. & ex ipsa histo. populi Ro. elicitur , quia Corne. Sylla (ut Modestus ait de re mil. ad Augustū sub ti.de præto.)q.publicas cōstituit,de falso,de parricidio,de sicariis , & prætores aliis quatuor adiecit,unde postea ius honorarium appellatum est.l. nam & ipsū ius ff.de iusti.& iu.dictusq; prætor ipse, honoratus.Fenestel.fusius de Ro. magistratibus.c. 19. usq; adeo ut istud ipsum negari non possit.

Est uerum quod aliqua in contrariū faciunt & urgent ualde(hæcq; fuit opi. Fulgo.)

Et primo text.in.l.i.in prin.ff. de offi. præfec.urb.ubi omnia omnino crimina cognoscebat præfectus urbis , ergo non prætor.Et pondera uim dictorum uerborum,quasi geminata sint , perinde ac si dixisset oīo,omnino , quia geminatio multum operatur iuxta not.in.l.Balista. ff.ad treb.arguitq; magnam proposiri firmitatem ut per Feli.late in c.si cautio colum.10.de fi.inst.quod dicit rursum omnia.& qui omne dicit nihil excludit.l.Iulianus.ff.de lega.3.c.solite de maio.& obe.& omnino,quæ dictio est præcise significationis,quasi dicat totaliter & nō alius.§.fi.insti.de tute.cle.i. de ui. & ho. cle.l.si mihi Meuia.§.fi.ff.de leg.3.

Soluit ex mente Albe.in loco præalle. Deci.hic,sed non ita clare ut ille, dic ergo tu non obstare,quia uendicabat sibi omnia omnino crimina præfectus urbis uti superior,sed nō ut tolleretur imperium prætori,qui licet sit in gradu inferiori cognoscit , tamen argumentum in.l.fi.ff.de sun.inst.& quia esto quod in gradu sint dispares .in potestate tamen & imperio sunt æquales d.l.2.ff. de ī ius uo.præallega.§.hæc clausula , uel & aliter ut infra.

Secūdo in contrarium facit quia nullibi hoc ipsum legitur in tit.de offi.præto.ff.& C. sed de simplici iurisdictione tantum , ergo cum non sit lex quæ hoc dicat,ut in §.cum igitur in auth. de non eli.se.nub. neq; nos dicere possumus. l. si uero.§.de uiro.ff.sol.mat. l. si seruum. §.non dixit prætor.ff.de acqui.hæ.

Sol.licet non sit dictum ibi , dictum tamen fuit alibi ut hic & in locis de quibus supra & est satis.c.super quæstionū in prin.de offi.de.l.non est nouum.l.sed & posteriores.ff.de legi.l.nihil.ff. de con iungen.cum eman.lib.Bal.in auth.ex testamento in prin.C. de colla.quod una lex exponit aliam detrahit, addit & influit.

Tertio in contrarium facit, quia nec prætor cognoscit de suspecto tutore , si causa enormis sit, quoniam ad præfectū urbis puniendum crimen remittitur. l.i.§.fi.ff.de suspec.tu.l.i.§.item solent.ff. offi.præfec.urb.§.sed & si quis inst.de suspec.tu.

Sol.illud ideo est inquit Albe.non relatus à Decio hic, quia prætor dabat tutores,nec erat conueniens eos punire , quos forte ex gratia dedisset,l.i.C. de tu to.&cu.Ill.per.Quam sol.improbat hic Rimi.ideo ego formalius respondeo & dico, quod prætor cognitionem habebat,& ista est proprie quæstio nostra,casus est in.l.i.in §.damus.ff. de suspec. tu. sed quia delictum atrox erat ad præfectum urbis puniēdum remittitur,& ita transit Deci.licet non ita clare . Quæ etiam sol.non placet quia atrox erat etiā in casu.§. præconizamus in auth.de leno.l.i.C. de rapto.u ir.& tamen prætor cognoscit,& punit ut ibi.

Ideo dici potest speciale fore Cæsarū temporibus,quibus præfectus urbis de rebus omnibus imperabat, cum Cæsares abessent ab urbe,sed non quod alias cognitioriem criminū prætores quoq; non

non haberent regulariter.

Vel & aliter quod ex consuetudine tutores seu curatores ad eum remitterētur, si in tutela vel cura male uersati fuissent ut graui animaduersione punirentur.d.§.item solent, hoc ipsum uerbum ponderantes, & facit in argumentū tex. in.l.2.in §.merito ibi & ita solet prīceps permittere.ff.ne quid in lo.pub.& in.l.si quis donaturus ff.de usuf.ibi ut ei stipulati possit usitatum est, & magis in terminis in.l.ut liberis ad fi.ibi ut solet fieri.C.de colla.& in.l.si cōstante in §. quotiens ibi, quod magis hodie usitatū est. ff.sol.mat. & quia minime mutanda erant, quæ forte longam habuerant interpretationem.l.minime.l.si de inpretatione.ff.de legi.

Vel & ultimo, quia specialiter, ipsi soli hoc munus erat iniunctum, argumentum in.l.consulta diualia.C. de testa.

Quarto(ut dicebam alias)quia si uiri capitales qui tres erant constituti fuerūt iam dici non poterit, quod hanc criminum cognitionem haberet prætor. l.2. §.deinde cum necessarius esset magistratus.ff.de ori.iu.argumentum in. l. cum prætor.ff.de iudi.& in.d.l. consulta diualia.

Sol.(in ciuile enim est iudicare nisi tota lege perspecta.l. inciuile. ff. de legi.) bene dicit ille text.quod custodiam carceris isti habebant, & quod interuentu eorum exercebatur merum imperium, sed non quod prætores quoq; non haberent criminum cognitionem.

Vltimo pro opin. Fulgo.facit, quia si adhuc erat prætoris limitata iurisdictio, edicta proponendi tantum, §. prætorum quoq; edicta, insti. de iure na. quomodo potuit habere cognitionem criminum, limitata enim causa, limitatum producit effectum.l.in agris. ff. de acqui.re.do.l.cum quædam puella. §. fi. infra de iu.o.iud.l.3.C.de transac.l.solemus. §.latrunculator.ff.de iudi.

Sol.stant ista simul quod edicta proponat, & si aliquis delinquat, ipsum delicti habere & cognitionem & cohercionem.l.si quis id quod infra de iu.o.iudi. ponderando in.l.si familia eod.titu. ex his uerba illa, quia hic contempta maiestas prætoris uindicatur, non aliud indicantia, nisi quod ipse quoq; merum imperiū haberet.l. pe. ibi prætor salua maiestate imperii sui.ff.de iusti.& iu.l.i. in prin.ff.si fa.fur.se.di.& nota quod maiestas uerbum est, quod soli Deo conuenit Imperatori, et prætori, Deo ut in.l. non distinguemus in §.sacerdotio.ff. de arb.Imperatori ut in prohe.insti. et prætori ubi supra et aliter tenere erit in Parnaso somniare cum Fulgo.opinione Saturnina, iuxta text.in.l.i.ff.de senato.Ex quibus facile tolluntur responsiones traditæ ad text.nostrum, et alia iura pro communi facientia, quas quia leues sūt et ridendæ potius quam referendæ, silētio inuoluo.

Et adhuc opinionem istam incōuincibiliter probo, quia si dubitatio est an prætor possit cognitionem hanc demādare, si proficiscatur supplendo ad text. & deciditur quod sic, alias nō, supponit necessario, quod possit & ipse cognoscere.l.traditio.ff.de acqui.re.do. & est ad propositum argumentum in.l. qui testamento.ff.de testa.& ita tene.

Et nisi aliud esset solum exemplum nobis, istud ipsum suaderet, quod Cassii prætoris tribunal, cum in criminibus esset inexorabilis, scopulum reorum appellabant auctor est Cice.& in §. cumq; consules auocarentur, tradit Zasi.& bene.in l.2.ff.de ori.iu.

Et ad supradicta redeūtes, cum istud de quo hic, & paulo superius uerum sit si is cui contigerit exercitatio in lege Iulia de ui, uel prætor si proficiscatur cognitionem mandare possit, alias nō, colligitur argumentum à contrario sensu ualere in lege immo fortissimum esse.

Quod probatur(ut dicebam alias)qa ipsa met lex sic arguit, eiq; standum est. l.prospexit.ff.qui & à quibus nec facile tolli potest, ex quo habet locum in qua cunque dispositione ut infra. Vel quia prouenit à naturali ratione, quandoquidem duo contraria simul stare nequeāt.

l.ubi

l.ubi repugnantia,l.ius nostrum.ff.de re gu.iu.

Quæ rationes, meo quidem iudicio non concludunt,quia pleraq; alia(quoad primum)à lege formata,ex identitate rationis,à diuersis à simili,& eiusdem generis pluribus fortissima dici deberēt & tamen nullibi hoc dicitur nisi hic.

Et quoad secundum,quia immo faci le tolli potest,nec locum habet in multis casibus ut infra. Non etiam quia à naturali ratione proueniat,quia sic nullo modo tolli posset.§.sed naturalia inst, de iu.nat.l.2.§.fi.ff.de usuf.ea. re. quæ u su.con.& tamen tollitur,quia(ut dixi) multi sane sunt casus, in quibus nō procedit ut suo loco dicemus.Dic igitur qđ est figuratus loquendi modus, † quem

33 rhetores auxesim uocant, hoc est augumentationem rei quæ non est,fortissimū scilicet argumentum quod tamen sæpe parum firmitatis habet & sensit Alcia.in titu.de uer.si.lib.4.col.7.Et simili modo Iurecon.alibi sæpe,quando dicit iam dubitari non potest.l. iā dubitari.ff.de hær. insti.hic enim excessus dicitur quia nulla lex est quæ dubitationem nō habeat l.quod labeo.ff.de carb.edic. alibi uero ipsum honorari qui infamia notatur p antiphrasim in.l.i.in §.deniq;.ff.de post. & ultimo Eclipsis cum sermoni aliquid deest.l.oratio.ff.de sponsa.l.imperium, ibi iurisdictio est iudicis dandi licentia, quia debet addi in hoc est in iudicis dandi licentia infra de iu. o.iud.

34 Quod modo ualeat † argumentum istud à contrario ultra istum tex.nostrū, ita arguentem ut supra probatur & secū do in.l.ex eo.ff.de testi. ubi ēt dicitur ad literam ex eo quod mulier de adulterio damnata,testimonium ferre non potest à contrario colligitur,posse,si damnata non sit,& idem tertio loco in.l.qui testamento in §.mulier ad literam ff.de testa. quarto adducitur text. in c. cum uirum de regu.ubi puelle sumentes habitū uirginitatis non coacte imperio parentū, illum deserere non possunt,à contrario uero sic,hoc est si coacte,& ita præcise ibi arguit Clemens.III.

Quinto & ultimo, ut hic per Deci. Ias.& omnes, uidetur adhuc casus in c. cum apostolica de his quæ fi. à præla. si. con.cap.ubi in concilio Lateranen.clerici erant prohibiti capere decimas e manibus laicorum sine consensu episcopi, ergo à contrario(inquit ibi ad fi.Innoc. iii.pariter sic arguendo) cum consensu episcopi licebit.

Sed tamen ad idem est etiam bonus, text.in.l.ædem.C. loca.ubi si soluis tu conductor ædium,ab ipsis expelli inuitus non potes,ergo aliter sic, hoc est à contrario si non soluis, & ibi signanter Odof.signarus tamen(ut puto)quare,ex supra dictis fortissimum uocatur argumentum per tex.istum.

Ad idem est text.in.l.libertus in §. patris.ff.ad municipa.ubi filius alicuius loci incola,non sequitur domicilium accidentale patris naturalis, ergo à contrario sic,si loci incola non fuerit, & ita etiam per illum tex.dicit Bal.cons.415.colum.2.uol.5.

Et in.l.i.C.qui pro sua iu. ubi delegari non potest causa, si non pertineat ad iurisdictionem delegantis a contrario autem sensu sic.

Et in.l.2.ff.de decre.ab or.fa. ubi decreta quæ non legitimo decurionum numero coacto facta sunt non ualent alias sic si legitimo numero coacto facta fuerint.

Et in.l.cum hi in §. si prætor. ff. de transac. ubi transactio super alimentis futuris absq; decreto fieri non potest,ergo à contrario super præteritis sic. l. de alimentis.C.de transac.

Et in materia in.l.cum prætor. ff. de iud.ubi specialiter quibusdam potestas concessa est dandi iudices, ergo à contrario aliis denegata,quicquid dicat Deci.ut infra.

Et in.l.2.in §.deinde.ff.de ori.iu. ubi consul in caput Ro.ciuis aduertere non poterat;ergo in caput alterius sic, ut à cōtrario arguit Dec.hic in gl.inbuitur.

Et in.l.cum par in §.illi,qui est.§.fi.ff. de regu.iu.ubi qui ex duobus in pœnā non incidit,pœnam ab alio petit, ergo

qui in eam incidit à contrario nō peter, ita Albe.in statu.par.2.q.176.col.i. Et in l.i.ad fi.C.da condic.ob.cau. ubi si res p mutata euincatur data,per condictionē ob causam peti potest,ergo non, si non euincatur.& ita istum tex. inducunt Bononien.in c.unico colū.10.de rerum per mu.in 6.

Et in pulchetrimo casu idem Alb. in statu.ea.par.2.q.t9.ita arguit,si statutum dicat uulnerantem interdiu in quinquaginta puniri debere,noctu autem in centum,& uulnerauerit quis aliquē uespere,quod in centum puniri debebit, ex quo diem dicimus, cum sol est super terram seu quod est aer illuminatus à sole, ergo à contrario, cum sol non est super terram non est dies sed nox.

Facit etiam text.in.l.iurisgentium in §.dolo.ff de pac.ubi pacta dolo malo ac calliditate inita à Prætore non seruātur ergo à contrario, quæ dolo malo inita non fuerint seruabit, d.l. Iurisgentium. §.prætor ait,eo.ti.

Facit etiam quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatū priuilegio non utitur, pura scholaris cōtra scholarē auth. habita.C.ne fi.pro pa.& est simile in l.af fiduis.C.qui po.in pi.ha. ergo à contrario si priuilegiatus pariter non fuerit utetur,vel & aliter ut per Alex.in.l.i.in §.ad municipium col.2.ff.ad legem fal.not.in §.sed & hoc præsenti,in auth.de sāc. ep. Ad idem(ut dicebam hæri) si dominus à familia dicatur occisus,& uerum sit, quæstio de familia habebitur eritq; locus Senatus con.ergo à contrario non,si non constiterit l.i.§.item illud.ff. ad Senatuscon.Sillania.

Et idem(ut in edicto Prætoris)si quis dolo malo aliquid fecerit, seu quadrupes dederit damnum, & uerum sit, quod & actio de dolo, & in factum ex lege xii.tabu.dabitur ergo à contrario aliter non dabitur.l.i.ff.de dolo.l. prima. ff.si quad.paupe.fe.di. aliaq; multo plura adducere possem, sed ista sufficiant. In quibus casibus modo procedat,& an sit proprie ex uerbis legis, uel à coniectura & subauditus intellectus,dicemus postea.

Interim secundum Deci. aduertendum est,non probari in.l.nostra,mouetur tali ratione,quia intentio legislatotis fuit ista regulam negatiuam limitare ut causæ.s.meri imperii, quæ delegari non possunt,delegentur in casu absentiæ necessariæ,ergo non ut non delegentur, si is cui contigerit exercitatio,nō proficiscatur,ex quo hoc idem foret contra ipsius intentionem & male.l. non omnis. ff. si cer.pe.

Pro sol.tu dicas subtilitatem esse quæ à iure non admittitur.l.sicut §. si debitori.ff.quib.mo.pi.uel hypo.sol.ridendam potius,quam sequendam ut inquit Albe.in.l.imperialis per illum text. C. de legi.quodq; Decio Auctori dici potest, amice summam subtilitatem secutus es, ut dicit glo. in c. primo Epis. uel Abb. in usib.Immo inquit Abb. quod hac uanitate non scribenda, læditur, angustatur, & opprimitur ueritas in c.causamq; colum. penul. de testi. Et formaliter ad argumentum quod immo est secundum intentionem ipsius sic expresse arguentis, & dicentis cum in lege Iulia de ui nominatim caueretur, posse eum cui contingit exercitatio mandare si proficiscatur, à contrario non posse si non proficiscatur, sed præsens sit, & cum dixerit argumentum nec aliud esse possit quàm à contrario, non potest dici quoq; quod sit præter intentionem ipsius.

Et ad idem facit text. in. d. l. qui testamento in. §. mulier, ibi argumento est lex Iulia.ff.de testa.

Secundo mouetur, quia argumentum à contrario colligitur, quando inter sensum directum, & contrarium non datur medium, sed hic datur inter permittere, & prohibere non permittere quemadmodum inter uelle & nolle, non uelle.l.prima.§. scientiam ubi glo.ff.de tributo. Bartol. & Imo. in l. iam dubitari. ff. de hære. insti. Cy.in.l.inuitum colum.tertia.C.de procu.ergo.

Quod adhuc somniū est, quia arguit

Iurecon.(iterato dixerim)mandari posſe ſi proficiſcatur, ergo non,ſi non proficiſcatur, quia hic nullum datur medium.

Tertio dicit ex ipsa ſpeciali permisſione,non poſſe argui à contrario, ex quo inducta ad unum finem operarētur contrarium pariter,& rurſum male.l.legata inutiliter ff.de adi.le. & iſtud motiuum eſt Ro.(licet Deci.non dicat)conſil.399. col.2.aliter tamen ut dicam ſtatim.

Sol.igitur uera eſt, & argumentum habet fallaciam,quia operatur effectum contrarium ex vi neceſſariæ conſequentiæ,deducendo ut ſupra &nouisſime eſt argumentum in c. qualis ibi conſequēs intellectus pateat 25.d.maxime quia reuertimur ad ius commune, quod nō delegentur cauſæ meri imperii, ſi non proficiſcatur, & hoc idem ſolet ſauorabile reputari.l.ſi unus. §. pactus uer.quod in ſpecie.ff.de pac.c.ſtatutum ubi gl.numerandum de præben.in 6.

Eſt uerum quod argumentum aliter formatur,hoc eſt quod non ſumatur,quando reſultat abſurdū, ex quo inducta ad unum effectum alium operarētur,& ita arguitRo.in præalleg.conſ.& Seyſel.hic col.6.&ad ſupradictam ſol.faciunt dicta per Iaſ.in.l.ſi pecunia nu.7.ff.de leg.i. ubi ſi debitori teſtator fideicommiſsū iniungit,ipſum à debito liberat, eſtq; neceſſarium antecedens à ſimili, quia grauari non potuiſſet,ſi non fuiſſet honoratus.l.ab eo.C.de fideicom.

Quarto dicitDec.quod contrarius ſēſus non extenditur, ultra id quod expreſſe in ſenſu directo exprimitur, & adducit Theori.Bal.in.l.i ad fi.C.de inuti.ſtipu. ubi ſi ſtatutum dicat quod minor 15.annorum non posſint ſit certia ſolemnitate obligari,non propterea ipſum poſt tempus xv.annorum habilitat.

Sol.immo extenditur, quia exprimit Iurecon. & dicit huius rei fortisſimum eſt argumentum nec ob.doctrina Bald. poſt d.tempus minorem non habilitari,quia id erat contra ius commune,nec ſtatutim exprimebat, ut ipſe met ibidem dicit, totum contrarium uero hic deducendo ut ſupra.

Et quia ex his tollitur conſideratio huiuſmodi facta ad text.in d.l.ex eo, pariter & ad d.§.mulier,eam aliter non refero. Et liquet adhuc ex illis uerbis, cum alias iuriſdictio etiam à præſente mandetur quaſi dicat & non merum imperium.

Et mirandum eſt maxime quinto loco,quod ita etiam dicat ad text. in d. c. cum uirum de regu. cum ſint præciſe & expreſſe uerba Pontificis ita arguentis, ibi per contrarium ſenſum ſumitur, ex conſtitutione prædeceſſoris noſtri Leonis Papæ.

Nec minus 6.loco quod audeat iſtud ipſum confirmare uiolando literam. c. cum apoſtolica de his quæ ſi.à præla.ibi pariter,per quod indirecte datur intelligi,quod ſufficit conſenſus epiſcopi.

Septimo probat etiam per text. in c. indecorum de æta. & qua. ubi prohibet Papa ne regimen eccleſiæ minori annorum 14.concedatur, & tamen à contrario maiori id permittere non uidetur.Et male,quia id erat ex quo(ut dicebam ſupra ad Theori.Bal.in.l.i. C. de inuti.ſti.) induceretur correctio. c. cum in cunctis de elec.& hoc caſu argumentum nō ſumitur ut infra.

Octauo probat, quia licet dicatur in d.c.qualis 25.d.& in.l.cū prætor in prin. de iud.quod de uno negatur, de quibuſdam concedi,& ſi uetetur unus iudicare quod cæteris permitti uidetur, non propterea id utrobiq; uerū eſt à ſenſu cōtrario,ſed quia illis nō eſt denegatū,&quia remota prohibitione alii iudicare poſſunt,ſeu habēt poteſtatē iudicādi.& male ac ſophiſtice hoc ipſum inducēdo,qa īmo(ut tex.met dicit utrobiq;(nō pōt iſtud eſſe niſi ꝑ argumētū à cōtrario ſēſu ꝙ ēt hoc mō formatur & ut ēt dicitur ī. l.Imperator ff.de poſtu.ubi prohibitum ad tēpus permiſſum uidetur poſt tēpus & in l. ſtatu liberum in §. ſtichum. ff. de leg.ſecundo.& not.glo.inſra in uer.non aliter.

Vltimo inducit text.ī.l.ſi.ī §.filiis aūt.C. de bonisq; lib.ubi filiusfamilias quādo patri

patri quæritur usufructus testari non potest, nec tamen à contrario sequitur qd' testari possit de bonis in quibus patri vsufructus non queritur.

Sol. illud ideo est, quia corrigeretur dispositio.l.pe.C.qui testa.fa.po.ut dicebam ad septimum supra, & nouissime declarat Zaneti.in dispu.suis prima col. i.inducendo arg.& postea sic responden do col.7.quo casu argu.non sumitur ut infra ēt dicemus, labitur igitur ex his oībus Deci.& ueritat ē (vt dixi) uanis istis subtilitatibus opprimit, & ex prædictis breuiter textualia sint expedita.

ADDITIO.

35 Possumus ēt dicere, q à contrario appellarit arg.fortissimum Iurecon. idest prægnans vberrimum & copiosum, & licet uidere, quia locum habet in quacunq; dispositione regulariter, in ultimis uoluntatibus, in contractibus, in statutis, rescriptis priuilegiis mandatis & similibus ut infra, probaturq; forte (vt dicebam aliàs) auctoritate Plau.in trinūmo ad fi.ibi.

Sed ego hoc nequeo mirari satis, eum sorotem suam despondisse in tam fortē familiam. Cogita ultra supra dicta. Et ad de simile fortissimam sic esse tuendi rationem ut inquit Fab.non feci, non occidi.

Potest ēt dici, q hyperbolice locutus sit nō q minus forte esse non possit arg. nor.per Bar.& alios in.l.i.ibi nihil est, q magis hominibus debeatur &c.C.de sacrosanc.ec.quia est etiā aliud fortius, ut ab identitate rationis declarat Imo. in.l. si uero in.§.de uiro col.pe.ff.sol. mat. & do exemplum Iurisco. fuerunt excellentiss.& nihilominus sibi ipsis contradicunt sæpe, & nullus inuentus est, qui aliquando nō errarit.l.fi.ff.de iure delib. l. quis sit fugitiuus.§.erronem.ff. de edi. edic.l.si seruum.§.sequitur.ff.de uer.ob. ad quod uulg.illud etiam facit, quādoq; bonus dormitat Homerus, de quo per glo.in.c.si quis 32.q.7.

In glo.constitutione (primam in ver. q̄cunq; & secundam in uer. specialiter, non rango quia stante cōi intellectu nō expedit, minus tertiam & quartam quia exempla sunt clara ut hic in tex legis iuliæ de adul. & legis iuliæ de ui. & S. C. Sillaniani, nec difficultatem habent) quatuor traduntur exempla ad text. ibi constitutione principum tribuuntur, intellige magistratibus maioribus ut supra specialiter & in speciale priuilegiū.

Primum est i.l.2.in fi.C.de peda. iud. ubi ex constitutione Dioclet. & Maxi. Cæsarū, præsides de causa ingenuitatis,

36 & libertinitatis, †cognoscunt & iudicāt ergo non alii inferiores arg. in.l. cum p̄tor.ff.de iudi.& in.c.fi.in.§.i.ibi ut personaliter negocium exequatur, de offi.de. & pondera quod dicit, ipsi diiudicent, uerbum sanè quod habet emphasim ut soli, & non alii (vt dixi) hoc agant.l.i.ibi ipse dispice .C. de eden. melius Math.c. 26.ibi ipse ē tenete eum, & ad Colossen. Pau.ibi ipse est ante omnes, caput ecclesiæ primatum tenens.c.i.& nota semper & facit etiam illud Ouid.de arte.

Ipse licet uenias musis comitatus Homere.

Si nihil attuleris ibis Homere foras.

Et nòn ab re quoniam reputatur grauis & nō ab aliis (ut dixi) q̄ à maioribus magistratibus iudicari debuit.l.i.ad fi. ff. de offi.p̄fec.p̄to.Bar.in.l.2.nu.i.ff.si quis in ius. uo. non ie.& est simile in matrimoniali, q̄ non alii q̄ Episcopo cōmitti debet pariter.c.cām matrimonii de offi.de. & ibi Abb.& hac de re olim tantum cognoscebat sancta Synodus, vt inq t But. in.c.i.col i.ad fi.de spon.

Est uerum q iudices etiā incōpetentes de dicta causa ingenuitatis & libertinitatis poterant cognoscere si incidisset l.quotiens.C. de iudi. argu.in.l.nullum C.de testi.& nimitum q a isto casu multa licent, quæ non licerent aliàs, & quia iurisdictionem habebat habitu quæ faci le ad actum deducitur.c.lator, qui fi.sint legi.et ibi Abb.col.2.immo Odof.in.d.l. placet col. 2.appellat.d.causas capitales, et meri imperii, Bar.uero in.l.imperium in primo gradu iurisdictionis, quod est simplicis iurisdictionis, alii uero et melius, quod est genus causæ arduum,

quãdoquidem tractet de rebus quæ per sonæ conditionem attingunt l.i. & 2.C. ubi cau.sta.l.non distinguemus. §. de liberali ff.de arb.not.in.l.fi.C. de transac. Secundum est exemplum in.l.i.C.ne li. po.ubi ex constitutione principis Claudii, puniuntur aduocantes patrocinium potentum, iactura causæ, & ipsi ultimo supplicio, qui præstant, nec ab aliis hoc idem fieri potest, quam à Rectoribus ꝓuinciarum & sic à magistratibus maioribus.

Et hoc ut magis timeantur, quia potentes præsumuntur uiolentiam, iniuriamq; tenuioribus inferre.l.ad inuidiã. C.quod met.cau.l.illicitas §. ne potentiores.ff.de of.præsi.vnde est quod actualis missio quoq; in po.fit, hac ratione à maioribus magistratibus, ex quo continet expulsionem à possessione propter quam solent scandala generari ut partes timeant, exhibeantq; eis maiorem reuerentiam, ita Ias.in.l.iubere cauere col. 3. infra de iu.o.iu.quodq; dicitur 8.Eccles. in prin.non litiges cum homine potente, ne incidas in manus illius.

Tertium est exemplum in.l.i.in §.i.ff. de reb.eo.ubi prædia suburbana siue rustica pupilli, alienari nõ possunt nisi cũ decreto immineatq; æs alienum, nec alienatio tunc fieri debet, nisi prætore au ctore, alioquin uito clarissimo, & clarissimo ait(obiterq; dictum sit)quia si est spectabilis(ut supra declarauimus in gradibus dignitatum)utiq; etiã Clarissimus est, & ad propositum est constitutio, Seue.Imp.& concordat tex.in.l.2.infra eo. l.fi.ubi gl.C.de prin.agen.in reb.lib.12. Quartum & ultimum tradit exemplum per text.in.l.cum hi in §. si prætor. ff. de transac.ubi oratione diui Marci transactio à prætore sine causæ cognitione fieri non potest de alimentis, nec ea quidẽ alteri delegari, vt ibidem & in §.seq.& sic omnino omnia quadrant ad tex.nostrũ, quæ Principum constitutione tribuuntur, mandata iurisdictione nõ transferri. Quoad duo exempla prima tamẽ dubiũ facit, quomodo sic potuerit hic Iurecõ. diuinare, cum in eis ponatur ius nouũ, argumentum in.l.iubemus in fi.ibi quæ præsentis legis inscitia pristinã obseruationem secuta est, C.de test.& quia text. hic dicit, tribuuntur, quod uerbum est præsentis temporis nec ad futura refertur, l.si ita ff.de au.& ar.le.

Item quoad alia duo, quia non Principũ constitutio, sed oratio(ut utrobiq; dicitur)i senatu recitata est & sic Senatuscõ. dicentur potius.l.fi.C.de pet.hæ.§. Senatusconsultum insti.de iu.na.

Tertio quia potissimũ loquitur text. noster de causis meri imperii, ibi ueluti lege Iulia de adulteriis, & ibi, & si dominus à familia occisus dicatur, iura uera præallega.non.

Sed ad primum respondeti põt, ut hic ꝑ Alex.& Deci.quod cogitauit in genere, sic indefinite locutus legislator tolerabileq; est l.qui iure militari.ff.de mi.test.& ita signanter dicit Bar.in.l.i.nu.i.ff.de cõ dic.ex le.adducitq; simile in patre, qui etiam sic cogitare de filiis, potest eos instituendo uel exheredando.l. gallus per totam.ff.de lib.& posthu.usq; adeo(addas tu)si sic cogitauerit ut non habeat locũ dispositio.l.si unquam.C.de reuo.do.ita idem Bartol.in.l. titia in §. Imperator ff. de leg.2.Imol.in c. fi. de dona.& in c. cum contingat in ult. membro de iureiur. Rom. conf.26.Bertran.consil.32. nu.6.uol.3.& maxime(quo tolletur põderatio uerbi tribuũtur præsentis tẽporis)quia lex semper loquitur, eiusq; natura est dare formã futuris negociis non præteriti s.l.Arriani.C.de hær.l.leges C. de legi.c.fi. de consti. & ita etiam dicit Bar.in.l.i.ad fi.ff.de reg.Cat.& in d.l.si ita nu.2.& in.l.i.nu.2.C. de summa tri.

Tamen ista responsio non uidetur uera, quia sicuti in specie de lege iulia cogitauit de adulte.deq; ui, & de Senatuscõ. sillania. ita etiam uidetur uerisimiliter cogitasse de Principum constitutionibus factis tempore fforum, ergo non in genere de factis multo tempore post, & iure nouo Codicis, neq; cogitatio hæc sufficere uidetur.

Nihil facit etiam quod lex semper loquatur eiusq; natura sit dare formam fu

turis negotiis non etiam præteritis nel præsentibus quia uerum est istud quoq; regulariter, sed non hic eum de exeplis agatur, exemplaq; declarent. §. hactenus inst. de gradi. & ubi lex est declaratiua fal sit regu. l. non dubium. C. de legi. docet Bald. in d. l. leges in princ. & Cano. in d. c. fi. & Rimi. in. l. iubemus col. i. C. de transac,

Igitur cogitabam ego, si solidius pos set responderi & dici tolerabile fore, cũ possit exemplificari primum ex. d. iurib. fforum ut supra quod hae passiua decla ratione etiam iuris noui exempla cõfir mentur iuris antiqui argumentum in. l. i. in §. lex falcidia ff. ad legem fal. no. in. l. sciendum ff. qui sat. co. & in Auth. offera tur. C. de lit. con.

Non ob. secundum quia illud ideo est, non quod non sit principis constitu tio utrobiq;, sed quia pro animi sui mo deratione, cuius auctoritate tamen sola, lex condi poterat, eam plerunq; ad Se natum referebat, non quod sit senatus. con. ideo dicitur in Senatu recitata est ut ibi, & in. l. 2. ff. ad uelleia. & plura hu iusmodi sunt non aliter referenda.

Non deniq; & tertium quia (ut dictũ fuit supra) exempla non restringunt re gulam, deq; mixti imperii etiam & cau sis grauibus intelligi debere, quæ crimi nalibus seu mero imperio æquiparan tur.

In glo. iurisdictione (aliam tribuitur in discursu expediuimus, igitur præter mittanda est quoq;) cadit not. q. (sensus enim eius est, uel in genere uel in specie & nominatim Præses iurisd. mandet, qđ nunquam uidetur mandare quod ei spe cialiter tributum est, hoc est merum uel mixtum imp.)

Pone quod princeps mãdet omnem iu
37 risdictionem,† nunquid etiam merũ im perium mandasse uideatur, communis conclusio, est quod non & rõne optima probatur, quia istud ipsum in spe, Prin ceps uerisimiliter non concessisset, ergo nec in genere. l. obligatione generali. ff. de pigno. Deci. hic nu. 26.

Aduerte tamen, quia argumentũ istud non subsistit (quicquid alias dixerim e go) nanq; bene uerum est, quod dispofi tio generalis indefinita non æquipollet uniuersali, sed uniuersalis comprehẽdit omnia. l. quæsitum. §. illud fortassis. ff. de leg. 3. Bar. in. l. si pluribus ff. de leg. 2. & nõ ab re quia qui omne dicit nihil excludit l. Iulianus ff. de lega. 3. idem Deci. in. l. fi. nu. 33. C. de pac.

Secundo igitur probatur ista conclusio arguendo de iurisdictione ad feudũ, q2 si quis obligauerit omnia bona sua, nõ propterea sub ista obligatione uniuersa li comprehendetur feudum c. i. & ibi Bal. col. 2. de prohi. feu. alie. per fed. ergo neq; hic merum imperium.

Nec ista ratio placet siue argumentum, quia non est uerũ quod de uno ad aliud procedat, quod probo ex diuersitate dif finitionis. l. i. C. de iu. emphi. alia enim ẽ feudi, & alia iurisdictionis ut per glo. in. l. i. infra de iu. o. iud. c. i. in quib. cau. feu. a mit. in usib. dixi supra in rub. num. 13. & 17. Et ideo non mirum si non uenit feu dum, maxime quia uasalli ut plurimum inuestiuntur à domino pro se & hæredi bus suis masculis, qua de re in d. obliga tione comprehendi non potuit, quan quam omnia bona obligata sint. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iu. l. traditio. ff. de ac qui. re. do. & sic simile non est bonum, dataq; dissimilitudine corruit argumen tum ut not. in. l. non possunt. ff. de legi. & in c. translato de consti. uulga. gl. in c. sicut urgeri i. q. i.

Tertio probatur per tex. in c. quod translationem de offic. lega. ubi legata sedis Apostolicæ Cardinali tituli S. Lau rentii Innocen. iii. scribens, decidit, quã quam generalis commissio esset sibi fa cta in regno Siciliæ, quod non propter ea debuit manus extendere ad ea, quæ e rant sibi reseruata in signum singularis priuilegii.

Adhuc parum faciens, quia generalis (ut ad primum diximus) fuit commissio non uniuersalis ut hic.

Quarto probatur, quia quod pendet à uoluntate Pricipis impossibile reputatur l. apud Iulianum alias idem Iulianus §. fi.

§.fi.ff.de lega.i.Bat.in.l.fi.colum.3.C. de sen.pa.& in pulchro.q. Abb. in c.su p eo colum.a.de condi.appo.propter difficultatem, ergo non facile ex his uerbis merum imp.mandari uidebitur.

Quod etiam debile est, quia consuedo(ut dicebam supra post Alb.hic in pe. col.)hoc ipsum reddit possibile l.si constante.§.quotiens,ibi,quod quidem hodie magis usitatum est.ff.sol.mat.nisi replicetur quod non est generalis sed ultra montes tantum,ut dixi loco suo.

Verum ex alio non probat communem hanc conclusionem, quia uerũ est si non appareat contrarium, quod uolũtas principis fuerit talis,hic autẽ ex uerbis uniuersalibus apparet, quæ sunt signa earum quæ sunt in anima passionũ notæ,deseruiuntq; intentioni non è cõtra intentio uerbis.l.labeo.§. idem tubero.ff.de sup.le.c.intelligentia de uerb.si. ergo.

Quinto & ultimo probatur, qa quæ speciali nota sunt digna exprimi debẽt, alias negligi uidentur.l.item apud labeonem §.hoc edictum.ff.de iniur. immo q semper interpretatio fieri debet, ut minus præiudicetur iuri communi quam possibile fit.l.2.C.de nox. sed hic expressum non est,ergo.

Debilius cæteris, quoniam expressũ est satis cum omnem iurisdictionẽ mandauerit.l.nominis & rei.§. uerbum ex legibus ff.de uer.si.argumentum in.l.fi.C. quod cum eo.Barto.in.l.i.nume.7.ff.de uulga.& pup.sub quo fit ut nec alia interpretatione egeamus, cum nec in claris coniecturis opus sit.l.continuus.§.cũ ita.ff.de uer.ob.ubi alias quod habetur in d.l.a.procedit in dubio,ut per Sal.ibi & in.l.non dubium.C.de legi.Bartol.& Bald.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iu. &Card.in c.latot de homicid.Cõmunis opi.tamen uerissima est,nec officit text. in materia præcipuus in.l.si in aliquam. ff.de offi.procon. quia se ipsum declarat in l.seq.& quia loquitur in proconsule, qui maius imperium post principẽ omnibus habebat in prouincia, nos autem in iurisdictione demandata, quæ longe diuersa uidentur,& ex diuersis non fit illatio.l.papinianus exuli.ff.de mino.& p communi facit,quia semper dictio uniuersalis in particularem resoluitur gratia uitandæ absurditatis.c.si uero primo ubi glo.omnes leges de sen.excomm.Felin.in c.nemo ad fi.de simo. Et in simili quod dicit Bal.in statu.in uer.omne nu. i.Cogita.

In glo.magistratus ibi,& dic quæ uero &c.(in reliquis non est difficultas & dictum fuit supra in discursu) habes qđ auctoritatem præbere, seu interponere manumittentibus iure cuiuslibet magi
38 stratus competit†quasi dicat, quod maiorum magistratuum auctoritas non est necessaria.Et hoc idem regulariter,quia causæ cognitio non requiritur, alias secus ut dicunt Alexand.& Deci. uirtualiter gl.mer per text.cum not.ibidem in.l. 2.infra eod.Bar.in.l.imperium nu.2a. in fra de iu.o.iud.

Et quia uoluntariæ iurisdictionis est, nec de præiudicio alicuius agitur.

Dum ergo dicitur in d.l.a.delegatum consilium exercere non posse, debet intelligi si causæ cognitio fuerit necessaria alias sic,ut hic,& consilium idest auctoritas exponitur,secundum gl.ibi. Tu uero declara(ut ex Theophilo colligitur, in §.non satis,insti.quib.ex cau.ma.non li.) consilium idest consessum uirorum fuisse,certis statis anni diebus, hoc est statutis coeuntium,qui cum præside cõsidebant nume.xx.quiq; peregrini recuperatores uocabantur,& apud quos deniq;, iuste dicebantur manumissionis causæ, & ita cum ista declaratione foret transeundum,ut transiuimus alias.

Tamẽ nunc ualde dubito, in primis qa text.ille in d.l.2.hoc non probat, immo contrarium potius ex quo indistincte& generaliter loquitur, & ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus.l. de precio.ff.de publicia.l.i.§.generaliter ff.de lega. præstan. demum quia dicit exercere non potest,idest nullo modo potest.l.i.ff.de uer.ob.glo.trita in c.i.de reg. iu.in 6.ergo si non delegatus, nec alius inferior, uel cum causæ cognitione uel

fine

fine,sed plus dico,quod nec facit ad propositum,quia loquitur de consilio in alienatione prædiorum pupilli uel furio si hoc est an eis expediat nec ne,quod di strahantur,&liquet ex eo,quia statim ad tutores & curatores infert,&decidit hoc idem causa cognita Prætorem seu Præsidem permittere debere ut etiam dicitur in.l.i.in §.i.ff de rebus eo.ergo nihil (ut dicebam)ad rumbum.

Et ideo text.in.l.2.ff.de offic.procon. in proconsule loquitur & text.in.l.apud ff.de ma. uindic. & in §.serui insti. de liberti.

Et in §.eadem lege ælia sentia, quib . ex cau.ma.non li.eo.lib.

Est uerum quod in transitu quoq; ma numissio fieri potest, si non alia causæ cognitio sit necessaria ut in.d. l.apud & in d.§.serui alias autem pro tribunali oportet quod Præses consideat,& consilium una secum ut supra d.§.eadem lege Ro.in.l.de pupillo in §.meminisse ad fi. ff.de no.o.nun.& ita intelligatur glo.in. l.à procedente.C.de dila. Et nouissime uidetur text.ibi de Præside &consilio fit mentio in.l.etiam in §.fi.ff. de ma. uind. & in.l.fi.C.de uind.lib.& in.l. apud Præfectum.ff.de ma.uindic.& in.l.fi.ff.eo.& ir .l.i.ff. de offi.consu.

Et quamuis manumissio olim multis modis fieri consueuisset de quibus ii. §.multis autem modis insti. de liberti.is præcipue mihi tamen admodũ notabilis uisus est,quod dominus seruum manu apprehendens, ipsum uertebat , ut eo liber proficisceretur, quo uellet ; cui rei planè assentiens, Persi.Saty.5. sic ait.

Vappa,lippus,&in tenui farragine mendax.

Verterit hunc dominus momento tẽporis exit.

Vrget tamen text.in §. nulla in auth. de desen.ci.ubi coram defensoribus ciuitatum, qui sunt infimi magistratus, ut supra suo loco dictum est, & in glo.tribuuntur legitur,fiunt insinuationes testamentorum & donationum , & quicquid aliud est(inquit tex.) monumentorum proprium, uerum in manumissione scriptura requiritur, sicuti etiam in emancipatione,quæ manumissio aliquã do appellatur.§.præterea insti.quib.mo. ius pat.pot.sol.l.i.ff.si quis à pa.sue. ma. multa Gui.Papa decisio.582.colum.ult. ergo.

Nisi respondeamus uerum non esse, quod sub dicto uerbo,& quicquid aliud comprehendatur manumissio, ex quo actus non est ultimæ uoluntatis, nec simile testamento et donationibus,de q. bus loquitur iuxta gl.in.l.si fugitiui. C. de ser.fu.alias iura supra dicta corrigerẽtur,quod non facile admitti solet sed potius iuribus concordari.l.i.C.de inoffic. dot.c.cum expediat de elec.in 6. & probatur in fi.text.dum dicit apud eosdem defensores ciuitatum omnia agi posse , præter illa quæ maiorum magistratuum iurisdictione egent queq; ex ipsa iudicũ auctoritate pendent, sed manumissio huiusmodi est, ut supra ostensum fuit , ergo.

Vel dicamus quod olim et iure istorum non competeret iure magistratus improbata glo.nostra, nouo autem Auctenticorum sic ut in d.§.nulla ut ibi colum.2.inquit Iaco.deBelui.hoc est in §.iusiurandum,quem legit d.§.nulla, in simili tamen.q.de qua infra,an in integ. restituant et in seq.parte glo.Cogita.

In ea.glo.ibi, item ut apud se etc. aliud habes,quod coram defensoribus ciuitatum poterant aperiri testamenta,in
39 tellige in scriptis facta, alias obseruatur forma l.fi.C.de edic.Di.Ad.tol.& ad propositum probatur in d.§.nulla,item uerum esse in ciuitatibus, cum de defensoribus loquatur,& hoc quia Romæ aperiebantur coram magistro census.l.consulta diualia.C. de testa.declarat glo.in d.§.nulla &iurisdictionem tunc discreti ue habere dicebatur, ad differentiam eorum qui habebant uel habent dinumeratiue , uel aggregatiue , & ut latius per Bald.in auth.habita colum.7. C. ne fi. pro pa. immo quod appellatur lex localis in urbe Constantinopolitana tantum ut ibi dicitur , & quicquid dicat gl.

in

in.d.§.nullā & qđ in prouinciis aliisq; ciuitatibus olim nō poterant aperiri ni si cotam magistraribus maioribus, ut in ti.quemadmo.testa. ape. præsertim in.l. j.& 2.& in.l.pupillares hodie uero (ut di ximus) iure magistratus fiunt, & d.iure Auctenticorum, & ita declarat etiam Za neti.in dispu.suis prima colum. 26. Et ad census propositum dictæq;.l.consul ta diualia declaratione, dic quòd à dicto magistro eensus æstimabantut bona & facultates, quarum gratia ttibuta pen debantur.

In ea.igitut in fi.dum sentit (ad supra dicta sæpe tedeundo) concessa maioribus magistraribus specialiter, cæteris ueto denegata hoc est inferiorlbus, qua les sunt causæ meri & mixti imperij, de
4 olegari non posse † seu (quòd idem est) mandati, arduam mouet difficultatem Ias. nouissime hic post Fulgo.confundi istud commune dictum, quia restitutio in integrum est concessa maioribus magistratibus, ut pote mixti imperii, & denegata inferiotibus l.ea quæ.§. magistratibus .ff. ad municip. ubi ad literam hoc dicitur iuncta glo.& nimitum quià nec iubet possidere causa rei seruandæ, aut dotis, seu legarorum, ut ibidem, ubi æquipatantut quoad hoc, & plura sunt determinabilia, quæ tespi ciuntur ab uno determinante quæq; pa tiformitet determinari debent. l. iam hoc iure.ff. de uulga.& pup.sub. & tamen delegantut.l.fi.C.ubi & apud quē.

Patet etiam & secundo quia missio ī po.(ut dixi) est similis & mixti imperii, d. §. magistratibus.l. iubete cauere infra de iu.o.iud.& tamen potest delegari. l. cognitio.§.fi.infra eod.quæ leges de dia metro pugnant, ubi ad literam dicitur mandari potest.

Et ideo dicebat hinc atq; tertio Fulgo.quod alius est sensus huius legis, qđ scilicet priuilegium sit causarum, & hoc casu demandari non possint, ut in alienatione bonorum pupilli, & transactio ne super alimentis futuris de quibus in l.prima in §.primo.ff.de bo.co. & in.l.a, infra eo.& in.l.cum hi in §. si prætor. ff. de transac.& dictum fuit in glo. constitutione.l.ne quicquam.§. ubi decretum ff.de offic.procon. intelligendo ibi texr. per libellum expediri non possunt, in iudice delegato, & est communis positio.l.omnia & ibi glo.ff.de regu. iu.alias. sic.

Sed tamen ab opi.gl. (ut ipse met po stea dicit) non est discedendum. Nec ob.primum quia in restitutione (inq.t). fore speciale, quamuis causæ cognitionem desideret, & fuit sol.glo. in d.§. ubi decretum & in d.l.omnia, & forte (ut di cit glo.in d.§.magistraribus) specialitatis ratio est minorum fauor.l.i.ff.de mino. toto ti.de resti.in integ. bonus text. in.l., cum filiofamilias ad fi. ibi ea ætate quæ caret in int.restiturione.ff.de leg.3.

Sed ista sol. non est bona, quoniam non modo in minoribus loquitur texr. in d.l.fi.in uerbis prohemialibus, uerū etiam in maioribus ex quibus colligitur finalis intentio disponentis.l.fi.ff.de hæ.insti.

Est bene uerum quod alias edictum de mino.est magis remotum a iute communi, quam edictum de maioribus ex clausula si qua mihi iusta causa &c.& de quo in.l.i.ff.ex quib.cau.ma.ut per Iaco. de Rane.& Bal.in.l.cū quidam in princ. ff.de acqui.hæ.quod nota.

Vnde dic aliter, quod illud ideo est, quia sic non etit causæ difficilis (ut adhuc text.met ibi air) examinatio, sicuti foret si examinaretut à magistratib.maioribus delegantibus.

Adhuc non tuta, quia hæc ratio etiā militabat iure ueteri, & tamen magistra tibus municipalibus erat denegata. d.§. magistratibus.

Tertio soluit gl.in d.§. magistratibus quod specialiter & nominatim delegari potest, ut ibi, generalitet non ut in d. §. magistratibus.

Quæ etiam est periculosa immo con tra tex.ibi, sine hoc specialiter eis fuerit mandatum, uel si generaliter dati sint iu dices.

Quarto dici posset, ut adhuc dicit gl. in.d.§. magistratibus, & in d.l.fi.ad fi.) quod

quod aliud sit de iure ffotum & aliud de iure Codicis, iuxta illud uulga. distingue tempora & concordabis scripturas, de quo per gl.in.l.prima.C.de accu. Cy. in.l.cum non solum in prin. C. de bonisq; libe. & sic per d.l.fi. corrigatur decisio .d.§. magistratibus, & consequenter quod quamuis iure magistratus non competeret, nec posset hac ratione mandari ut hic in uer.quæ uero, hodie tamen possit.

Vitanda tamen est legum correctio l. i.C.de inoffi.dot.maxime quādo expresse non fit.l.fi.in prin.C.de indic.uid.tol. & quia in fi.ibi dicit, quod & ueteribus legibus incognitum non fuerat, ut in simili in auth.si quis in aliquo documēto,ad fi.C.de eden. Nisi replicetur satis expressum fuisse cū de diametro pugnet ille tex. cū text.d.§. magistratibus. Nec officiunt uerba illa, ueteribus legibus incognitum non fuisse, quia intelligitur id aliquo casu speciali causas meri, & mixti imperii delegari potuisse, & à simili etiam restitutionem in integrum, & ita sentio nunc quicquid alias dixerim, tamen durum est.

Vel dic quinto & ultimo(vt dicebam alias) quod ibi loquitur tex.in examinatione causæ, ita ut sit (cum alia sententia fieri debeat) perinde ac si delegatio facta non fuisset argumentum in authē. adhæc.C.de iudi.& in.l.solent in princ. ff.de offic.procon. & in.l.cognitio infra eo.& dicam statim, & text. met ibi sentit ad medium, & ex uerbis etiam rub. colligitur in .d. loco, argumentum in l.imperatores .ff. de in di.ad.

Non ob.igitur secundum quia communis resolutio est (ut idem Ias. hic & in.d.l. iubere cauere ait) cognitionem delegari (& ita loquatur text. in .d. l.cognitio) non executionem, ut in d.l.iubere cauere, & in .d §.magistratibus, propter scandala quæ oriuntur in actu facti,& quibus facilius obuiant,& resistunt magistratus maiores q̄ minores,uel per se uel per nuncios ipsos repsentantes id agant. Non deniq; tertiū & ult.quia uerba litere refragantur de p sonis loquentia, usq; adeo ut nullo mō priuilegia causarum prætextu possint considerari,est bene uerū (ut dixi sæpe) ꝙ propter grauitatum causarum personarum quoq; industria electa est, ipsiq; soli diiudicare debent l.placet .C.de peda.iud.

In gl.mandari in prin. alia oppositio formatur, quia hic dicitur quæ uero iure magistratus cōpetunt mandari possunt
41 contra tutoris datio† cōpetit iure magistratus.l.ius dandi.ff.de tut. & cu.dat.ab his,& tamen mandari non potest.l. nec mandante.ff.eo.ti.

Pro sol.dicit glo. quod immo non competit iure magistratus, & consequenter, quod hac de te regulariter mādari non potest quia si iure magistratus competeret mandari posset vt hic, & ita communiter tenetur sicq; transiuisse uidentur scribentes q̄q̄ inuoluant se gl. Alex.& Dec.Ias.clare loquitur, & hoc idem testatur cui vt pote illustri Iurecō. credendū est,& hoc de iure ffotum, & probatur breuiter in.l.mutō i .§.tutoris dario.ff.de tute. ubi datio tutoris non ē imperii,supple meri, non iurisdictionis simplicis intellige, ergo mixti, à partibus sufficienter enumeratis .l. patre furioso.ff.de his q sunt sui uel alie.iu. eiq; competit(dicit enim prius causæ naturam,siue actum, postea personas magistratuum quibus comperat dictum ius dandi tutorem exprimit.) cui nominatim hoc dederit lex Senatuscon. uel Prīcipum constitutio, ergo in speciale priuilegium ut hic in princ. & pondera quod dicit ei soli, ut in simili dicebam supra in gl.constitutione, ponderando text.in.l.placet.C.de peda. iudi. in fi. & est argumentum in.l.fi.ibi soli imperatori concessum est.C.de legi.soli Deo honor & gloria dicunt,in monetis Illustrissimi D. Veneti, alium in superiorem non recognoscentes.l.hostes.ff.de capti. ergo nec poterit(ut dicebam) mandari, quia quecunq; specialiter lege Senatus con.uel Principum constitutione &c. ut supra et in prin.l. nostræ et in .l. cum prætor.ff.de iudi.

Gg

Secundo probatur ex uerbis rub. ff. de tu.& cu. dat.ab his, habentis orationem perfectam, quo casu ad decisionem causarum, & legendo etiã potest allegari .c.cum omnes de consti.& not.in rub. quod quisq; iu.& in.l.i.ff.si cer.pet. modo in eadem subiicitur, qui ius dandi habent, immo & in.l.i.in .§. neq; .ff. de mag.conue. uerum non omnes habent sed (ut dicebam proxime) ille tantum cui lex Senatuscon. & Principum constitutio, hoc ipsum dederit, ergo non passim magistratus municipalis, & consequenter mandari non poterit.

Tertio probatur, quia in datione tutoris requiritur causæ cognitio .l.impuberi ff.de tuto.& cu.dat.ab his, ergo delegari non poterit.l.ne quicquam.§. ubi decretum .ff.de offic. procon. l. omnia ff. de regu. iu. nec iure magistratus dicetur competere, quia ex effectibus causas cognoscimus, & est notitia à posteriori, sicuti è contra, à priori, quãdo ex causa cognoscimus effectum l.effectus .ff.eod. Bald.in rub, ff.si cer.pe, col.3.

Quarto probatur, quia etiam ex inquisitione datur, & multa inde considerandа sunt.l.naturali.§.i.ff.de confir. tuto.l.in dando.ff.de tut.& cu. dat, ab his, ergo industria personæ eligi uidetur, ergo nec dationis actus poterit delegari, ut in mero imperio diximus supra l. unica .§. ne autem .C. de cad. tol. l.inter artifices .ff. de sol.c. fi. §. is autem de offi.del.

Quinto & ultimo uidetur mihi quod sit casus ad literam in quo exprimuntur hi qui possunt dare tutores in .l. i. ff. de tut.& cu.dat.ab his, ubi non est permissa datio nisi maioribus magistratibus, pro consuli, legato ipsius, Præfecto Ægypti, & similibus, ergo nec dicetur iure magistratus cõpetere, nec (ut sæpe diximus) poterit delegari.

Vel & sexto addi potest, quod quinq; requiruntur in datione tutoris, primo quod res accipiat cum decreto .l. naturali .§.i. ff.de confir.tu.secundo quod faciat inuenta tium.l.fi.§.fi.C.arb.tu.tertio quod iutet §.fi.in authen.ut hi qui ob.perhi.res mi. Quarto quod satisdet.l.legitimos .ff. de legi.tut. Quinto quod promittat pupilli defensionem suscipere.l.fi.§. omnem aurẽ C.de admi.tu.Gui.Papa decisio.330. colum.2. ergo non magistratibus municipalibus competere dicetur, seu iure magistratus, quia ubi maius est periculum, ibi cautius est prouidendum, sed tantũ modo maioribus ut supra.c.ubi periculum de elec.in 6.l.i.§.sed & si quis .ff. de carbo.edic.& in ratione sui facit text. in .§.audient quoq; in authen.de defen.ci. ibi omnis gens enim sub maiori iudice constituta maiorem sentit prouidentiã. Septimo probat tex.in.l.i.inf.de iu.o.ind. ubi ius dicentis officium latissimum est quod de prætore utiq; intelligi debet, ut dicunt omnes, nec est dubitandum, ita (ad propositum) & dare bo.po.possint, & in po.mittere, & tutores pupillis non habentibus constituere.

Et tandem (multis aliis prætermissis) quia plus est tutorem dare, quàm bona pupilli distrahere, patet quia tutor est quasi dominus .l. qui fundum .§. tutor ff. pro emp.eaq; ratione deberet posse bona eiusdem alienare, maxime prætextu æris alieni, & tamen non potest absq; decreto prætoris .l. i.§. i.ff.de reb.eo. dixi in glo.constitutione, ergo nec dari tutor ab aliis potest quàm à maioribus magistratibus, & consequenter nec delegari, quod expresse probatur in . d. l. nec mandante.ff. de tuto. & cur. dat.ab his.

In contrarium tamen urget ualde text.in.l.ius dandi .ff.eod. ubi ius dandi tutores datum est, omnibus magistratibus, municipalibus eoq; iure utimur (subdit text.)& pondera quod dicit omnibus & clarior in.l.2.in.§.fi mater.ff. ad tertu.ibi, quoniam & magistratibus municipalibus dãdi necessitas iniungitur, de quibus Alex.etiam & Deci.hic mentionem faciunt.

Est etiam text. in .l. scire oportet in princ.ff.de tuto. & cu. dat. ab his, ubi magistratus mulieres curatrices, minoribus nõ creant, ergo curatores & tutores

sic

sit & pondera quod dicit magistratus. Et iudicio meo singularis secundum uetam inductionem in. d. l. nec mandante, ubi alius nec mandante præside tutorem dare potest, hoc est magistratus inferior etiam si id sibi non demandetur à præside. d. l. ius dandi.

Vltimo facit tex. in. l. pe. ff. de offi. pro con. ubi legati proconsulis tutores dari possunt, & tamen nihil proprium habent l. legati. ff. eo. ergo multo magis magistratus municipalis, qui iurisdictionē habet in municipio, & ad differentiam delegati coherentem territorio. l. i. §. in initio, & ibi Bal. colum. i. ff. de offi. præfec. Vrb. & sic (ut uidetis) articulus est ualde dubius, & disputabilis. Quibus potest responderi (vt hic per Deci. & alios) quòd est uerum iubente præside. §. sed hoc iure utimur Insti. de at. tu. l. lucius. §. sed cum in testamento. ff. de admi. tu. alij alia adeo omnia simul inculcantes, ut protinus amittatur ueritas, nec ex eorum dictis inueniri posse uideatur.

Ego (quicquid dixerim aliàs, quòd non recordor) à cōi sententia discedo, & plus dico quòd datio tutoris non est mixti imperii, quodq; nec ī speciale priuilegium maioribus magistratibus datio concessa erat, siue istud ius dandi, immo quòd nec iure magistratus competebat, sed illis tantum hoc idem permissum erat, cui lex, Senatus con. uel Principis constitutio concessisset, ut dicitur in. d. §. tutoris datio, ubi non est imperii (intellige mixti) quia de mero indubitatum erat ex quo est habere gladii potestatem ad animaduertendum in homines facinorosos. l. imperium infra de iu. o. iud. nec isto casu de gladio agitur, non etiam iurisdictionis, quia iurisdictionē quoq; non habentes dant tutorem, immo & priuatus, puta paterfamilias, ut toto ti. qui testa. tu. da. po. insti. ille ergo (ut dixi) solum, cui lex, uel Senatus con. vel Principis constitutio, hoc idem concessisset, istud ius habebat ex designatione officii facta à iure ut inquit Bal. in. l. propter magistratum. ff. de execu. tu. glo. in. l. i. ff. de tuto. & cu. dat ab his. l. prohiberè §. planè. ff. quod ui aut clam. Feli. in. c. ex parte decani col. i. de rescrip. estq; simile in bonis, quia quædam mobilia sunt, quædam immobilia, quædam uero quæ nec mobilia sunt nec immobilia nomina debitorum scilicet, ut hic datio tutoris, q̄ neq; mixti imperii est nec iurisdictionis ut supra, sed q̄dam designatio &c. iáq; dictum est, & tradit ad propositum Bar. in. l. si conuenerit in prin. ff. de pigno. ac. & non solum personis enumeratis in. d. l. i. ff. de tu. & cu. dat. ab his, non quia forent maiores, sed quia lex sibi hoc ipsū permittebat, Senatus con. uel Principis constitutio uerum etiam magistratibus municipalibus, uel in municipio, ī quo pupillus habebat domicilium, & facultates, & unde erat oriundus. d. l. ius dandi, uel præsidum iussu ut in. d. §. hoc iure utimur, & in. d. §. cum in testamento.

Est uerum quod delegari datio non poterat, non quia esset electa industria personæ (ut aliqui sentiunt & male) q̄a sic non competeret magistratibus municipalibus. l. i. in fi. ff. de offi. præfect. praeto. & quia si hoc uerum foret, nec ex iussu præsidis dandi ius haberent, & tamē habent. Nec officit inductio. d. l. nec mādāte, facta supra hoc, ipm̄ præsupponēs quia resultaret absurdum ut dicam statim, alia igitur ratione nō delegatur, q̄a causæ cognitionem requirit ut supra & hac de re resistit lex. l. ne quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. l. omnia ff. de regu. iu. Vel dic posse delegari stante inductione. d. l. nec mandante. Et q̄a si cognitio suspecti tutoris delegatur. l. cognitio infra eod. l. i. §. damus. ff. de suspec. tuto. multo magis delegabitur datio, & sic non resultabit absurdum, maxime quia pupilli fauor, ita in casu isto consideratur (est enim ratio Iure con. in d. l. cognitio) ut in illo. Vel primam opi. tene, & disputando ut Lubet, & hoc modo omnia meo quidem iudicio hinc inde erunt resoluta.

Dato tamen quòd opi. communis sit vera, quod mixti imperii sit, quodq; magistratus municipales id iuris non ha-

beant nisi præsidum iussu, limitatur si
42 facultates pupilli sint † quingentorum solidorum(& nunc sum in glo.ibi hodie autem) quia tunc poterunt defensores ciuitatum, nec præsidum expectata iussione, creare tutores seu curatores, una tamen cum eiusdem ciuitatis Antistite, uel aliis publicis personis, idest magistratibus, uel Iuridico Alexandriæ; & ita legitur in §. nos autem insti. de at. tu.

43 Quæ uerba declarãda sunt † vt solidorũ idest aureorum primum intelligamus, l.fi.ff.de in ius uo.l.si quis id quod ad fi. infra de iu.o.iud.l.quicunq;.C.de ser.fugi.& sic de legalibus, non uulgaribus, ut quidam stultus aduocatus (refert & ridet Gui.Papa in sing.suis 598.) intelligebat & à soliditate solidi dicti fuerunt, quia aurum purum nunquã minuitur.l. quotiescunq; C.de suscepto.lib.12.

Secundo declara, iuridicum Alexandriæ intelligi & exponi, idest ius dicentem de quo in.l.vnica.C.de offic. iud.Alexand.

Tertio declara alternatiue legi.in d.§. nos autem, estq; communis lectio, aliter uero Theoph.copulatiue scilicet in hũc modum, una cum eiusdem ciuitatis episcopo, uocatis & aliis publicis personis &c.& refert quia si primo modo, uel Antistes sine magistratibus seu iuridico Alexandriæ satis erit, uel magistratus sine Antistite.l.si hæredi plures.ff.de cõdi.insti.alias utriusq; copulati concursus requiretur ut ibidem & in c.quia propter de elec.Bart.plene in.l.i.ff. de iust.& iu. & hoc casu longe magis Theophili lectio probanda est.(quicquid dixerint aliqui Moderni. in d.§. nos autem) quia gens sub maiori magistratuũ numero constituta, maiorem quoq; sentiet prouidentiã ut sæpe dictum est.& sunt uerba text.in §.audient quoq; in auth. de defen.ci.

Quarto declara cum solemnitas sit duplex facti & iuris, facti exempli gratia quod exprimatur nomen actionis, uel formulæ antiquorum obseruentur quæ tamen ex soluerunt & sublate sũt, nec expressio etiam est necessaria.l.i.& 2. C. de formu.c.dilecti de iudi.iuris uero ut in auth.offeratur.C.de lit.cont.& hic, 9 prætermitti nõ potest nisi id æquitas sua deat.l.diuus & ibi Odof.ff.de resti. in integ.uel leue præiudicium pararetur iuxta not.in rub.ff.de no.o.nun.uulg.l.i.ad fi.ff.de uen.inspi.Felin.in c. cum dilecta colum.7.de rescrip.Bar.in.l.i.in §.si plures nu.xiii.ff.de exercito. sed hic nec æquitas suadet graueq; esset pupillo præiudicium, ergo prætermitti non poterit alias datio non ualeret.l.si quis mihi bona. §. iussum.ff.de acqui.hæ.

Quinto & ultimo declara, cũ in lege antiqua duo dicantur, quod magistratibus municipalibus competat, maxime iussu præsidum, nec possit delegari, postea superuenerit lex noua Iustiniani in d.§.nos autem disponens tantum, quod immo defensores ciuitatum nec præsidis iussione expectata hoc facere possint uidebitur disposuisse etiam quoad delegationem argumento glo. singu. & ibi per Scriben.in.l.si quis seruo C. de fur. quod etiam alia ratione probat Deci.sed ista melius à communi opi. supra dicta non recedentes.

In ea glo. ibi item contra, formatur
44 oppositio uno modo † alio format Bart. in hoc sequar oppo.glo.quæ est ad uer. quæ uero iure magistratus, ubi competentia dicto iure mandari possunt, & tamen (inquit) in §.nulli, in auth.ut iud.si ne quoquo suf.& in §.dos i auth.de mã. prin.& in prin.ut nulli iud.dicitur contrarium. Postea soluit quod aliud est, alicui committere causam (quod fieri potest ut hic) aliud loci seruatores prohibere, qui crimina explorabant ut Præsidi referrent, quiq; plerunq; sub uelamine boni, mala multa faciebant, ut faciunt hypocrite tristes, quod legitur Matth. c. 6. Et ad idem facit bonus text.in. l.illicitas in §.ne potentiores.ff.de offi. præsi.& in.l.qui sub prætextu. C. de sacro sanct.eccl.& in.l.prima in §. si quis .ff. de uia pub.& in.l. Fi. C. qui legi. per. & in c.sæpe 41.d.unde ut inquit Salust. a bonis initiis omnia mala orta sunt su-

sius Albe.in d.l.qui sub prætextu.

Quæ sol. non uidetur bona, quia bene lego in d. locis, quod diuersas isti læsiones inferebant subiectis, sed nõ quod crimina Præsidi referre tenerentur.

Secundo soluit Bartol.hic nume. 6. directo ad oppositionem quam format aliter quam gl.faciat,ut dixi,quod Præses delegat causas si proficiscatur, uerum fore, ex quo id sibi à lege permissum est, sed non in opposito quoniam iura illa loquuntur, in latronibus qui prouinciam spoliabant prohibitumq; est.

Adhuc non tuta,quia aliud sonat(ut dicebam alias) uerbum istud loci seruatores,& de quibus ibi, immo ꝙ opposita sunt seruare,& spoliare, & propterea non quadrat.

Tertio soluit Pe. de bella Per. quod delegatio causæ hic est permissa donec præses reuertatur, ibi autem non, Præsidi sine causa abeunti & in perpetuum.

Peior cæteris, quia ibi nullum uerbũ de hoc an ex causa,uel sine recederet, & minus ad tempus, an uero in perpetuũ delegaret. Immo quod nec de delegatione causarum ibidem agebatur,sed de ꝑsonis quæ (ut diximus) loci seruatores appellabantur.

Quarto soluit Alex. quod causæ hic generaliter delegari possunt, sed nõ ibi loci seruatores constitui absq; impedimento.

Et rursum male quia in d.locis,& præsertim in d.§. nulli, ut nulli iudi. dicitur, omnino prohibemus loci seruatorem à iudicibus constitui posse, quæ dictio est præcise significationis.l.prima ff.de offic.præfec.urb.& dictum fuit supra ergo nec etiam si subsit impedimentum. Et maxime quia generaliter dicitur in Rubri. ibidem habente orationem perfectam, ut nulli iudicum liceat habere loci seruatorem, & sic indistincte. Et quia certis ex causis, & quibusdam in locis, in Hosdruma, & in Mosopotamia (ut adhuc ibidem dicitur) diuina tantum iussio con cedit, & Imperatoria præceptio, ergo non alias quanquam impedimentum subsit, quia exceptio aliquo casu firmat regulam in non exceptuatis. l. quæsitum. §. deniq;. ff. de sun. instru.

Vnde quinto & ultimo loco dicerem ego solo hoc uerbo soluendo contrarium,& utrunq; oppo. glo. & Bartol.amplectendo, quod longe diuersi termini esse uidentur, quodq; bene causæ meri imperii, si Præses proficiscatur, (ut hic dicitur) possint delegari, & multo magis si iure magistratus competant, sed non loci seruatores constitui, qui Vicarii sunt & locum tenentes, ex quo lex prohibet non sine causa, quando quidem multis inferant subiectis læsiones, & indubitatum est, eidemq; standum ubi figit pedem,ut per glo.in l.si nõ fuerint pe.in fi.ff.pro so.

Et quia determinate loquitur secundum Bald.in.l. in pecuniariis causis colum.pe.ff.de fer.& hæc sint satis, cætera infra.

In glo.fortissimum habes primo, 45 quod si monosyllaba† idest sola μόνον enim græce solus dicitur l.decernimus iũcta glo.C.de Epis.& cle.)si ponatur, pro quia,& sic causatiue l.si is qui animo.ff. de acqui.po.l.uideamus in princip.ff.de in lit.iu.argumentum à contrario sumetur ut hic, ubi meri imperii seu mixti causæ delegantur, quia præses proficiscitur, ergo à contrario, quia non pro ficiscitur non delegantur, ex quo cessante causa hinc cessat effectus .l. generaliter secundo C.de epis.& cle.l.adigere §. quamuis de iure pat.c. cum cessante de ap.tamen stat conditionaliter secundum omnes ut infra.

Secundo habes si ponatur pro quamuis l.qui uniuersas §.primo.ff. de acqui. po.melius probatur in.l.unum ex familia in .§. sed,& si fundum ibi.&ideo si.ff. de lega. secundo ꝙ non sumetur exempli gratia, q̃uis ꝑficiscatur delegatio fieri poterit, quia non sequitur fieri posse

quamuis

quamuis non proficiſcatur ut hic. Et ratio eſt, quia ponitur aduerſatiue, & ſunt duo contraria quæ non poſſunt ſimul ſtare ut not.in.l.Iulianus uerum de bitorem.ff.de condi.inde.

Tertio habes ſi ponatur in ui conditionis quod adhuc ſumitur ut hic rurſũ probatur; nanq; ſi præſes proficiſcatur, cauſa meri imperii delegabitur, ergo nõ à cõtrario ſi non proficiſcatur, ut ſupra.

Et quia ſi iudicatur res mea utiq; iudicatur non tua.l.pomponius §.i.ff. de procu.de cuius intellectu etiam infra dicemus, & ſic oppoſitum conſequentis ſtat cum veritate antecedentis.l.pe.C.vn de legi.l.fi.C.de reſti.in int.Oldr. conſil. 128.colum.4.bonus text.in.l.i.ff. de his qui ſunt ſui uel alie.iu.Item ſi pro me ibis Romam dabo tibi centum, ergo ſi non ibis non dabo.l.ſi pecuniam. ff. de condic.ob.cau.uel ſi à te filius emancipetur, ſin minus non dabo.l.ſi mater. C.de inſtituto.ſenſit glo.ramen non ſumi hoc caſu,ſicq; contrarium ſolui.l. cũ patrem.C.de condi.inſer. & male ſupra dictis ſtantibus,poſtea alia ratione ibi hoc deciſum fuiſſe dicit & bene,ut infra & ita tranſit Odoſ.Batt.& Iaſ.hic & Cy. in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cle. & facit etiam tex.in c.noſtro de pœni.& re.quia ſi conceditur Archiepiſcopo indulgentias ponere in prouincia, à cõtrario extra prohibetur.

Et in.l.chriſtianis.C.de paga.ubi paganis quiete degentibus & non perſequẽtibus chriſtianis,nulla eſt moleſtia inferenda ergo à contrario ſic c.diſpar.23. q. 8.Oldr.conſil.264.ad fi.

Quarto igitur habes ex ea,quod non ſumitur quando inde reſultat prauus & abſonus intellectus, ut in d.l.cum patrẽ quam egregie ibi inducit Pau. Caſt. & Deci.hic,dic ut per eos, & eſt communis declaratio ac limitatio ad regulam, quam ponit etiam Bald.ſignanter per d. tex.in.l.qui teſtamento in §. mulier. ff. de teſta.& in auth.adhæc colum. ſecunda.C.de uſu.Imo.in l.ſi ita i.ff.de fideiuſſo.Alexand.conſil.210.colum.3.& conſ. 211.colum.3.uolum.2.Rom. conſil.194. colum.2.& conſil.392.col. pe. & conſil. 399.col.2.immo dicit Iaſ.in add.Por.in §.in teſtibus aume.xi.inſt.de teſta.quod trita fabula eſt.

Et probatur etiam quando d.l. cum patrem non haberemus,in d.l.conuenticulam.C.de epiſ.& cle.citata per Bartol. ubi prohibet lex conuenticulam fieri extra eccleſiam, non quod à contrario in eccleſia permittatur, ratione ſupra ducta.

Et in c.i.de ætate & quali.in 6.& in c. indecorum eod.ti.in antiq. ubi epiſcopi cum his qui compleuerunt annum xx. diſpenſant ut obtinere poſſint dignitates & perſonatus quibus animarum cura non immineat tamen intra xiiii. uero non,ergo à cõtrario poſt,uidebatur hoc ipſum permitti,cum eiſdem ſcilicet poſſe diſpenſari, & tamen non permittitur abſurdum enim eſſet in d. l. commenticulam fieri in eccleſia, inq; eo loco ubi pro peccatis ueniam, & indulgentiam Deo optimo maximo poſtulamus iuxta illud. Domus mea domus orationis uocabitur,illicita & à naturali ratione abhorrentia perpetrare.

Et quia illicitis conuenticulis fides noſtra perturbari non debet c.i. §. conuenticulas de pa.iu.fir.in uſib.Dico etiã ibi non ſumi argumentum à contrario, quia eſſet contra expreſſum ſenſum iuris,ut inquit Corn.conſi.133.colum.3. uol.2.quomodo reſpondet etiam ad d.l. cum patrem.

Et in præallega.c.i.& c. indecorum quia qui ſe ipſos gubernare non nouerunt,ad regimen eccleſiarum aſſumi nõ debent, ut ibidem dicitur & bene & in c.cum in cunctis de elec.

Sed plus dico,quod optime probatur etiam in d.l.cum patrem, ubi †.filia
46 grauata onere fideicommiſſi in diem, ſi a marito non diuertiſſet, cautionem pſtare tenetur(hoc enim regula eſt.l.i. ff.ut lega.no.caue.)quanquam diuertere (& ſic à contrario)parata ſit, quia argumentum ſumi non debet,non teneri,ex quo reſultaret abſurdum a marito diuertere,& concordiæ maritali lucrum præferre

ferre posse, & male. l. reprehendenda. C. de insti. & uerba ibi originem iurisdictionis expone. idest antiquæ legalis dispositionis solemnitatem. d. casu seruandam. fore, edicti scilicet prætorii, ut leg. no. ca ue. l. antique. C. ad uelleia. l. sciendum 2. ff. de edi. edic. l. 2. C. ad macedo. l. qui id. quod ff. de dona. & licet conditio diuortii plerunq; remittatur, ueluti turpis, & nihilominus grauata legatum consequatur, puta lego tibi centum si à marito diuerteris d. l. reprehendenda, attamen (ut inquit text.) termini non sunt pares, nec exempla inuicem comparanda, quoniam absurdum est negligere formam e dicti perpetui hoc est generalis ut caueatur, quia non obtemperauit uoluntati patris ut non diuerteret, diuertendo tamen, & hac de re argumentum à contrario sumi non debet.

Ex quo tollitur dubitatio Decii, dicẽtis secundum istam declarationem, qđ ibi non uidetur tractari de argumento à contrario sensu, quia immo (ut ostensũ est luce clarius) non aliud dicta uerba indicare uidentur.

Obiicit unum aliud quoq;, quod si expresse dictum fuisset si à marito diuerterit, nullo modo attenderetur dispositio hæc d. l. reprehendenda, ergo subiicit multominus attendi debet quod colligitur à sensu contrario; & iudicio quidem meo male, quoniam uerisimum est, ex quo resultat absurdum, quod mulier à marito diuertat, & sic uana subtilitate decipitur.

Tertio obiicit regu. l. si quis sub conditione dandorum decem. ff. si quis omis. cau. testa. quod conditionalia non disponunt, & sic quod ex hoc ibi argumentum à contrario sumi non potest. Soluit Ias. hic dic ut per eum. Vel tu solidius & formalius, uerum esse quod nõ disponunt directo, sed per argumentũ à contrario sic l. aliquando. ff. de cond. & de. de quo etiam infra.

Vltimo obiicit Rich. mal. & Albe. in d. l. cum patrem ad fi. & idem Deci. hic quod non colligitur argumentum à cõtrario ibi, si non diuertat caueat, ergo si diuertat, quod non caueat, sed potius quod in primo suo statu conseruetur, hoc est (rursum) quod caueat. Et male dicamq; ego, quod immo hoc idem sequatur necessario, nec aliter esse posse quam a contrario sensu, ex quo dictio, si stat in ui conditionis, & (ut supra ostẽsum est) isto casu semper sumitur argumentum si non resultet absurdum non, nulla alia ad supradicta dicuntur, sed quæ mihi friuola uisa sunt dixiq; alias non refero neq; insisto, neq; à communibus prædictorum intellectibus discedo.

Dicit etiam Deci. ad l. conuenticulã prælallega. quia in ecclesia prohibetur per alia iura fieri conuenticulas, & fuit antecum declaratio Albe. hic colum. 6. uer. quid ergo dicemus, & ego replico id dici alibi declaratiue, quodq; hoc non tollit quod ibi argumentum non sumatur & ad idem quod immo probat quanquã alia sint iura prohibentia, quia si prohibet fieri extra ecclesiam includit necessario ex ui d. argumẽti in ecclesia fieri posse, sed quia absurdum est (ut supra) d. argumentum non colligitur & do instantiam, quia alia iura dicunt, si proficiscatur præses, mandari posse causas meri imperii, ut per glo. proficiscatur, dato q̃ probent, & tamen arguit hic Iurecon. à contrario, & si ita diceretur ad alia iura, prout dicit ad text. in l. nemo. C. de iu. o. iudi. & ad text. in c. 2. de fo. compe. & ad alia ut per eum hic nu. 53. & per Bar. nu. 7. dicto modo replicabitur, & prout fusius dictum fuit etiam in not. supra.

Nouissime tamen oppono, quod argumentum à contrario sensu, sumi non debeat, ex quo est casus omissus, qui debet relinqui dispositioni iuris communis. l. commodissime. ff. de libe. & posth. Sol. fallit quia ex uerbis colligi potest & interpretatio quæ ex uerbis colligitur ẽ effectus ipsorum uerborum. l. ita fidei. ff de iu. fi. & uerba sunt signa earum quæ sunt in anima passionum notæ. l. labeo. §. idem Tubero. ff. de sup. lega. ergo, & quia in lege iulia de ui quoq; erat omissus, & tamẽ hic à cõtrario arguit Iurecõ.

Sigillatim modo uidendum est, in quibus

qnibus casibus locum habear, & breuiter ac primo dicunt omnes, quod habet locum in ultimis uoluntatibus, & estve rum regulariter, si (ut dicebam) nō resultet absurditas, & probatur in. l. aliquando. ff. de condi. & de. ubi legatum pure relictum, si sub conditione adimarur, efficitur conditionale, hoc est datum sub contraria conditione intelligetur, & idē dicitur in aliis iuribus ad istud alleg. hic inde, quæ breuitatis gratia non induco maxime quia Induxi alias & ad saturitatem quidem. Addo tamen nouisſime text. idem dicentem in. l. quibus diebus in §. quidam ticio. ff. eo. & Batt. ita in exheredatione arguentem, si fiat sub conditione quod institutus sub contraria conditione uidebitur in eodem testamento in. l. paterfamilias In i. q. ff. de hære. insti. signanter per text. in d. l. aliquando.

Nec secus Soc. in rub. ff. de his quæ pœnæ no. in fi. quod hæreditas sub conditione data, præsumitur sub contraria conditione adempta, adhuc per text. in d. l. aliquando.

Et Ias. in. l. si post mortem in §. primo nume. tertio per illum text. ff. de lega. i. & in. l. si fundum sub conditione in §. fi. num. 2. ff. eo. (iterato dixerim) per illum text. & ita arguit etiam Alexand. consil. 130. colum. 3. uolumi. secundo. & consil. 93. col. i. uolu. 3. & ita foret transeūdum.

Pau. Cast. tamen Alex. & Dec. illi in. l. si mihi & tibi in §. in legatis col. 2. ff. de lega. i. iste hic nu. 47. dicunt aduertendum esse, quia in. d. l. aliquando & similibus, id non est per argumentum à contrario sensu, ex quo inducta ad diminutionem non operantur augūmentum. l. legata inutiliter. ff. de adi. le. sed uirtute primi legati deficiente conditione ademptionis. Et quia per uerba denotantia improprietatem & fictionem id in d. l. aliquando dicitur ibi intelligitur. l. intelligendus (ultra eos) ff. de uer. si. l. fi. C. de Imp. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. l. si familia infra de iu. o. iu. l. unica in prin. C. de rei uxo. ac.

Et male quia immo est per argumentum à contrario sensu, ex quo text. met dicit & non uirtute primi legati, cum non sit amplius purum propter conditionem, alterantem argumentum in. l. Aquilius regulus. ff. de dona. & i. l. habebat. ff. de instito. & in l. prætor ait in §. docete ff. quod ui aut clam.

Nec ob. quod iura in materia loquantur, & maxime in d. l. aliquando per verba fictionem denotantia, ut est uerbum intelligitur, quia ad interpretationem refertur per contrarium, & quæ (ut dicebam proxime) est effectus uerbi, & nouissime adduco text. in. l. iam hoc iure & ibi Albe. in princip. ff. de uulg. & pup. sub & in. l. gallus in §. uidendum. ff. de lib. & posthum. & in. l. lex cornelia. ff. de testa. & in simili in. l. ossa in fi. ff. de religio. ibi, quia intellectu aliquo prohibitus esse videtur.

Et minus quod inducta ad diminutionem non debent operari augumentum, quia uerum est quando dispositio nulla præcesſit, alicui rei concessiua, ut puta in casu d. l. legata inutiliter legatū factum seruo, quod erat inutile, quia si sub conditione adimatur, non dicetur datum sub contraria cōditione ut in d. l. aliquando sed ibi ualuit legatum, ergo operabitur augumentum. Et ad idem inducebam alias text. in. l. Proculus. ff. d e usuf. & ibi Ange. ubi si lego usū fructum ædium, cum hoc ne tollantur altius, uideor legare proprietatem, quo niam alias legatarius onus subire non posset & ita per illum tex. pariter d. l. legata inutiliter limitando dicebat Galliau. in. l. centurio col. 107. ff. de uulg. & pub. sub.

Sed rursum & secundo quod in ultimis uoluntatibus locum habear probo quia in lege Iulia de ui procedit & sumitur ut hic, in q; lege Iulia de adulteriis. l. ex eo. ff. de testib. l. qui testamento §. mulier. ff. de testa. immo fortisſimum appellat Iurecon. ut suo loco dictum est supra ergo & in testamento & in legatis quæ sunt partes ipsius testamenti ut not. in rub. ff. de lega. primo. Et hoc quia uoluntas testatoris, non est aliud quā lex.

S.

.§. disponat in Authen. de nup. l. in conditionibus primum locum .ff. de condi. & de. usq; adeo ut hinc dicamus quod dispositio legalis æquiparatur magis ultimæ uoluntati quàm contractui, ita Bar. (& est communis opi.) in .l. i. in i. q. C. de his quib. ut indi.

Tertio probo, quia si locum habet in contractibus ut hic dicit Ias. & uidebimus statim, multo magis locum habebit in ultimis uoluntatibus, in quibus plenissima debet interpretatio fieri .l. in testamentis .ff. de regu. iu. c. cum dilecti de dona. Immò quòd hac ratione uerba directa efficiuntur obliqua ut per glo. in .l. uerbis ciuilibus .ff. de uulga. & pup. sub. l. ex facto in princ. ff. ad treb. nec aliter dici potest nisi quòd ex hoc etiam argumentum à contrario omnino sumi ualeat.

Quarto probo quia in ultimis uoluntatibus fit subauditio, ex quo de benigna agitur interpretatione tunc ut inquit Barto. in .l. quæ conditio in .§. fi. in fi. per illum text. ff. de cond. insti. Et est exemplum quia si locus loci in testamento non scribatur, debet intelligi de loco ubi testator domicilium habebat, item coniecturis elicitur testatoris mens .l. cum acutissimi .C. de fideicom. l. cum auus .ff. de condi. & de. ergo & argui à contrario, quia argumentum huiusmodi dicitur subauditus intellectus, & ex coniecturis ut infra & in l. apud antiquos .C. de fur. d. l. aliquando uerbum intelligitur ponderando (ut supra) quod, ad interpretationem refertur, nec repeto.

Quinto & ultimo probo, quia speciale est si sequatur absurdum, & aliis casibus de quibus hic, non colligi, & ut infra .l. cum patrem secundum communem intellectum .C. de condi. inser. ergo & regulariter sic c. præsenti .§. loca de præben. in .6. l. ius singulare. l. quod uero contra .ff. de legi. & quia exceptio firmat regu. in casibus non exceptuatis .l. quæsitum .§. deniq; .ff. de fun. inst.

Secundo sumitur argumentum etiam 47 in contractibus † casus est in .l. pecuniæ ff. si cer. pet. ubi debebas mihi pecuniam simpliciter, eam iussu meo promisisti Ticio, inquit Iurecõ. quod obligatus es mihi, tanquam si sub contraria conditione spopondisses, quem text. dicit adhuc Deci. non probare, quia illud est non per argumentũ à contrario, sed uirtute primæ obligationis quæ pura remanet.

Et male quia esto quod pura remaneat, si conditio de soluendo alteri non sit uerificata, attamen facta promissione alteri est conditionalis per argumentum à contrario, & pendet, usq; adeo ut pecunia peti non possit, & sic omnino sumitur in contractu, inq; casu d. legis, & tanquam dixit, hoc est quasi & sic interpretatiue ut proxime declarabam, quod est per locum à contrario .l. iubemus nulli .§. sane ad fi. C. de sacrosan. ec.

Secundo etiam adducitur text. in .l. inter socerum in .§. cum inter .ff. de pac. dota. ubi pactum factum est inter socerum & generum si filia sine liberis decessisset, dotem socero restitui debere subdit, ad literam text. quod id actum intelligitur ut filia defuncta liberis superstitibus dos retineatur, quod non aliter quam à contrario intelligi debet, quia ipse met Iurecon. ita arguit, & intelligi debet (ad das tu) per interpretationem ut proxime etiam dicebam. Attamen nec istum tex. facere inquit Deci. illudq; ideo esse quia pactum nihil operabatur, ex quo dos mortua filia reuertitur ad patrem .l. dos à patre .C. sol. mat. ea de re ut aliquid operetur, à contrario sensu actum uidetur, ut extantibus filiis dos retineatur.

Responde inductionem communem tenendo, quod immo operabatur quia dubitationẽ tollebat ut per Abb. i. c. certificari col. pe. de sepult. uel quia ius commune declarabat ideo id est, per argumentum a contrario. Præterea si hoc esset uerum, non oportebat exprimere id actum intelligi, ut filia defuncta liberis superstitibus dos retineretur, ergo ibi necessario sumitur argumentũ a contrario.

Tertio facit(ut dicebam alias sed nunc clarius & fusius)namq; in contractibus sicut etiam in ultimis uoluntatibus, semper mentem contrahentium attendimus l.semper in stipulationibus.ff.de regu.iu. l. ita stipulatus magna, ibi ex sententia contrahentium .ff. de uerbo. ob.l.sed celsus .§.i. ff.de cont. emp. quæ ex uerbis elicitur, aut ex coniecturis, & præsumptionibus .l. labeo .§. idem tubero .ff. de sup. le.l. si seruus plurium .§.fi.ff. de lega. i. uerum argumentum à contrario est ex coniecturis, & (ut diximus supra) intellectus subauditus .d.l. apud Antiquos.C.de fur.l.i. ff.si tabu.te sta.exta.ergo.

Tertio sumitur argumentum à contrario etiam in iudiciis siue in sententiis
48 † & nimirum quia in his etiam quasi contrahitur.l.3.§.idem scribit .ff. de pecu.sed in contractibus habet locum, ut supra ergo, & in sententiis quæ à iudice & in iudiciis proferuntur, & ad literam probatur in.l.Pomponius in .§.i. ff. de procu.citata etiam supra ubi si iudicatur rem meã esse simul iudicatur non esse tuam,&idem in.l.si inter me & te.ff. de excep.rei iud.

Quod ego intelligo in sententiis affirmatiuis uerum, non negatiuis, quia si iudicetur rem meam non esse,non propterea à contrario iudicatur simul tuã esse, quia posset esse alterius ut text.in d.l.si inter me dicit, & sic fieret præiudicium tertio argumentum not. in .c. cum in partibus ubi Io. And. & alii de uerbo.si.& in hoc æquiuocat Dec.quod cum sit dare medium inter meum, & tuum,argumentum sumi non debet, quia non est uerum in sententiis affirmatiuis .d.l.Pomponius. Dicit etiam idem Deci.in.d.iuribus non probari cõtra Ro.ex eisdem tamen sic arguentem, consi.115.colum.2.& consi.399.colum.ii. & alios hic communiter, quoniam illud est non à contrario sensu(ait) sed ex ui cuiusdam necessariæ consequentiæ, quandoquidem duo insolidum eiusdẽ rei domini esse non possint.l. si ut certo §.si duobus uehiculum .ff. commo.

Replicatur quod immo est à contrario, quoniam uno contrariorum affirmato, aliud negatur, & inclusio unius est exclusio alterius.l.quod in rerum.§.si quis post .ff. de lega.2.l.cum prætor .ff. de iudi.Bald.in.d.l.pomponius in.§. sed & is l.i.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu.& contrarii siue argumenti ratio postea illud quia duo insolidum eiusdem rei Domini esse non possunt. Sicut in simili dicebam supra num. 45. si monosyllaba si ponatur in lege pro quia, quòd argumentum à contrario sumitur, & argumenti ratio ẽ,quia cessante causa cessat effectus.

Obiicit rursum Deci. ex uerbis sententiæ non argui, nisi quatenus inferatur necessariò post Barto.in .l. iulianus uerum debitorem colum. 4. aliàs num. 5.ff. de cond. ind. quòdq; iudex condemnans in una parte non propterea in alia uidetur absoluere.

Replicatur ad primum quòd istud ipsum infertur hic necessariò, per argumentum à contrario, & sic non ob.

Ad secundum uero id esse quia capitula erant diuersa, nec actum quod super omnibus pronunciaretur, quo casu si in parte condemnatio facta est, in alia parte nec condemnatio, nec absolutio facta uidetur, & sic sententia ualet pro parte.l. Carmelia pia. ff. de iu. pat. l. quædam mulier .ff. fami. her. ex quo non propterea infertur, quòd in sententiis non possit argui à contrario, & ita Abb. in .c. cum inter declarat num. 23.ad fi.de re iud.post Bar.& Bal.in.d.l.i. C.si aduer.rem iudi.

Quarto sumitur argumentum à con
49 trario in rescriptis quoq, † .l. si per procuratorem .§. si ignorantes .ff. man. ubi si fideiussor in maiori quantitate, quàm esset debitum condemnatus sit, si sciens non appellauit, mandati actionem contra debitorem nõ habet seu ea actione contra eum agere non poterit, ergo si ignorans (inquit Iurecon.) ignorantia excusata est, & sic arguit ipse met à contrario. Et duo pondera ibi, quòd dicit intelligere licet,

nec istud esse potest nisi per interpretationem, perq; argumentum à contrario ut dicebā supra nec repeto, quodq; illariue loquitur sic. Igitur si ignorauit.l.diuus Adrianus .ff. de custo.reo. illatio fit ex præmissis, hoc idem directò esse non potest, quia sciens & ignorans sunt opposita, ergo per indirectum, & à contrario.

Ex quibus tollitur obiectum Decii dicentis nec istud ibi probari, quòdq; non ex argumento à contrario id decidatur, sed ex regula communi quia obligatio erat in scientibus limitata, in primis quia non uideo regulam, demum quia non de obligatione limitata loquitur, sed de eo qui scienter, & prudenter non appellauit. Vltimo quia esto quòd de obligatione in scientibus limitata loquatur, necessariò inferri debet à contrario (vt dixi) quod ignorantia sit excusata, & ideo deliria sunt ista non subtilitates.

Et quòd in rescriptis locum habeat, quando etiam iura non haberemus, posset suaderi ratione (ut etiam dicebam supra in simili tamen) quia communiter ad iuris communis obseruantiam conceduntur, ita ut contra ipsum ius imperrata non ualeant .l. rescripta C. de præcib. Imp. offe. sed de iure communi & in lege locum habet ut hic, ergo & in rescriptis.

50 Quinto habet† locum adhuc in mandato .l. eum qui. §.i. ff. de acqui. hæ. mandauit enim ibi pater filio, ut hæreditatem adiret si idoneam comperisset, ergo non à contrario si fuisset minus idonea, ut etiam ibi glo. declarat & bene.

Sed contra (inquit Deci.) ibi non sumitur argumentum à contrario ex quo fines mandati sunt diligenter custodiendi, & sic erat limitatum, ita ut extendi non debeat, uulga. l. diligenter ff. man.

Replicatur & retorquetur argumentum, quod cum fines mandati custoditi non fuerint, & hæreditatem minus idoneam adierit, à contrario parrem mandantem non obliget, & sic argumenti à contrario est potius ratio, nec sophistica impugnatio Decii subsistit, alia ad idem multa possemus hic congerere, quid in statutis priuilegiis depositionibus testium, & aliis, sed quia Bald. materiam late scripsit in .d.l. conuenticulam .C. de Ep. & cle. Ias. hic, Ro. in .l. si cum dotem .ff. sol. mat. & & hii qui loquuntur de locis Topi. Euerar. Louanien. Gamma. Cantium, & alii, ad eos recurras, & si oportuerit dicemus etiam infra, Minus tango limitationem de qua hic pariter Deci. num.53. mentionem facit, non sumi. si quando resultat prauus intellectus, & correctio iuris antiqui quia in discursu fuit dictum.

51 Sed quid in uerbis negatiuis, sumitur ne† argumentum à sensu contrario (hæc enim quæstio utilis est, & non prætermittenda) dicunt Docto. hic, quòd non, exemplificantes ut per Bal. in .d.l. cum patrem ad fi. C. de condi. inser. si pater sic dicat, si filius meus in patriā non redierit exhæres esto, quod nō propterea uidebitur institutus hæres si redierit, & sic post eum arguentes & pcipue Ias. ex dispositionibus priuatiuis nō resultat habitus .l. ex facto .ff. de hæ. insti.

Nec ex negatiuis affirmatio .l. titia. §. si .ff. de ma. testa. igitur à contrario (ut dixi) non uidebitur institutus, & ita transit etiam Barba. in .l. cum acutissimi col. 7 a. C. de fideicom. Deci. consi. 184. col. i. uolum. i. idem Ias. in .l. licet Imperator num. 36. ff. de lega. i. & suadetur etiam, quia tota oratio erat ad odium ordinata quo fit vt non includat necessario, nec à contrario arguatur, filium instirui si (ut dixi) reuertatur, ut per eundem Bald. in l. actione in prin. C. de transac. qui dicit & q inducta ad odiū non operantur fauorem in .l. si seruus pluriū in. §. si q. s ante. ff. de leg. i. Dy. in .c. quod ob gratiā de regu. iu. in 6. & facit quoq; regula, quòd inducta ad diminutionem non operantur augumentum .l. legata inutiliter .ff. de adi. le. & quia potest dici casus omissus in isto exemplo relinquendus iuri communi .l. commodissime .ff. de lib. &

posthu.& probat Pau. Cast.in terminis consi.160.col.2.uol.2.

Deci.autem dicit,quicquid sit, quòd immo ita sumitur in uerbis negatiuis,sicuti in affirmatiuis per text. in.d.l.titia; quoniam uerborum de quibus ibi,quæ sunt hæc nisi rationes diligenter excusseris,liber ne esto,sensus est, non possis esse liber nisi diligenter rationes excusseris,& quod à contrario posset si diligẽter excusserit,& fuit inductio ac intellectus Bal.in.c.cum accessissent num. 10. de consti. Et male ac directo contra illũ tex.dicentem ad literam,ex his uerbis libertatem adimi potius quàm dari. Nec ob.quòd cum libertas data non esset non potuit quoq; adimi quia priuatio præsupponit habitum.l.decem.ff.de uer.ob.quia uerum est, sed dico adimi uerbum ad potentiam referri hoc est nõ sis liber nec esse posis ratione supra dicta,quia scilicet ex uerbis negatiuis non potest affirmatio sequi,eoq; magis,quia dicit ne esto liber,&nisi rationes diligenter excusseris,quasi duæ sint negationes ad priuationem solum tendentes,vt per Dy.in.c.peccatum de regu.iuris 6.Bald. in terminis in.c.cum olim nu.2. de elec.

Secundo dicit Deci. quòd idem Bal. tamen in exemplo supra dicto bene loquitur(quoad intellectum.l.si quis libertatem.§.fi.ff.de statu lib. contra eum adducte per Alex.non insisto, quia reuera datio libertaris,præcesserat ademptionẽ ibi,& tex.met declarat, quicquid adhuc dicat Deci.pro ut etiam dicebat ad.l.aliquando.ff.de cond.& de.& male ut ostẽsum est supra) non tamen ratione eiusdem Bald.relata proxime , sed quia inter exheredationem,&institutionem datur medium quòd est præteritio , & ad idem adduco ego tex.in.l.si inter me, & te.ff.de excep. rei iud.ubi si dicatur rem non esse meam,non propterea à contrario arguitur quod sit tua propter mediũ quia nõ posset esse mea,nec tua,sed prima solidior per tex.in .d.l.titia , per quẽ nouissime ita etiam dixit Alexand.consi.150.colum.7.uolum.5.& Deci.seni.in l.fi.colum.5.C.de eden.& Regien. consi. 117.in pulchro casu ad fi.uolum.2. Bart. in.d.l.actione colum.1.idem Alexand.in l.si eum in.§.qui iniuriarum colum.3. ff. si quis cau. & quia non datur medium inter redire & non redire,quibus uerbis q.formata est,& uidebatur dicendum argumentum sumi posse,ut hic in illis verbis si proficiscatur, & ut supra dictum fuit, & tamen non sumitur,quia(ut dixi)negatiua non includit nõ ponit neq; affirmat.

Sed quid rursum in uerbis narratiuis

52† Concludunt omnes præsertim Ias. & Deci.quod nõ sumatur ea ratione, quia nec etia sumitur à uerbis directis,& expressis iuxta not.per gl.in.l.1.C.quando non pe.par.& bene & ita signanter dicit But.in.c.publicato de elec. & in .c. cum apostolica de his quæ fi.à præla.& uidetur casus in .c. si Papa de priui. in 6. ubi ad literam dicitur si Papa narret exemptionem ecclesiæ , quòd non propter hoc exemptio probata est, nisi de libertate aliter doceatur,&rationem ibi assignat Io.Mo.& post eum Gemi.quia narratorum natura est, ut probentur,non ut probent,& adducitur etiã ubiq; tex. in cle.si summus de sen. exco. ubi casus clarus,adde tu alium i.l.ex stipulatione C.de sen.ubi non omnis uox iudicis est sententia,neq; contrahentium stipulatio, & in.l.lucius in.§. quisquis 2 .ff. de lega. 2. ubi uerbis narratiuis testantis etiam cum causæ expressione non probatur debitum,neq; illud peti potest,& in.l.non nudis.C. de proba. ubi si asserã aliquem mihi esse filium idemq; ipse cõfirmet non propterea probatur filiatio, & nonnihil in .l. si forte.ff.de cast. pecu. Est uerum quòd argumen. sumi posset ꝙq; disponerent quando in eis fundata esset principalis intentio legislatoris & principis cle.1.de proba.Imo.in d.c.cum apostolica,idem Ias.hic. Adde tu fore necessarium aliud quoq;(& ita intelligatur tex.in d.cle.1.)qđ narratio ipsius narrantis factum respiciat,ita Cald. ubi omnia quoq; de quibus supra referũtur cõsi.2.de priui.

Aliud item & adhuc inuestigandum est

est, si protestatio derogatoria praecedat, ad actum sequentem, an argumentum à contrario sensu sumatur ad ipsum in-
53 ualidandum† dicunt doct. quod nō praecipue Ias. (& est limitatio ad supra dicta nume. 46. quod sumitur & habet locum in ultimis uoluntatibus) & probatur ad propositum per text. quem dicunt omnes singularem in. l. fi. in prin. ff. de lega. 2. ubi testator instituit filium suum deinde dixit q. cquid obsignatum filius meus receperit ualeat iure codicillorum (ista est protestatio) postea eidem absenti scripsit epistolam, in qua sibi donabat quicquid in peculio habuisset, quaeritur an ea quae in ipsa continentur, pertineat ad filium uidebatur dicendum qđ non, quia epistola, non erat obsignata, & sic à sensu contrario, & tamen ibi aliter deci ditur.

Deci. more suo multa ad intellectum istius text. inculcat, sed duo praecipua & primo (caetera dic ut per eum) quod habeat uarios intellectus, & consequenter quod super eo stabile fundamentum fieri non possit, iuxta not. per Bartol. in l. in ambiguo ff. de reb. dub. Et male quia satis est quod iste sit communis. l. fi. ff. de offic. quaesto. dixi supra ad text. in .l. .i. ff. quis & à quo. secundo dicit Deci. quod immo ibi colligitur non ualere iure codicillorum quod obsignatū non est, sed non per hoc quod uirtute donationis non ualeat, ex quo diuersa est dispositio.

Et rursum male, quia sic praesupponit duo contraria simul, quod ualeat & non ualeat, contra tex. in. l. 3. in §. ex contrario ff. de acqu. po. & in l. ubi repugnātia ff. de reg. iu.

Igitur dico ego limitationem fore uerissimam, nec ibi sumi argumentum à contrario, & ad filium pertinere, quae in epistola continentur. Et ratio est quia factum sequens idest epistola ipsa derogat protestationi c. cum M. ferrarien. de consti. l. cum in plures §. locator horrei. ff. loca. uoluntasq; mutata praesumitur, & à protestatione recessum, & fusius ut per Bald. in .l. pacta nouissima colum. 2. C. de pac. signanter per illum text. & iura supra dicta, & quia formaliter dicitur in d. §. locator horrei propositum antecedens remitti, per poenitentiam praesumptam ex actu contrario, & haec sufficiant.

Vel & aliter ut hic per Seysel. dici potest argumentum à contrario non sumi quia epistola foret penitus inutilis, & ultra eum semper in dubio facienda est interpretatio ut actus potius ualeat quam pereat. l. quotiens. ff. de reb. dub.

Verum quaeritur post haec, quid si ex tali argumento quis incideret in poenā,
54 † exemplificando ut per glo. in cle. i. in uerbo facere de usu. concludunt omnes quod sumi non possit, & bona ratione Ias. hic colum. xi. immo plus Dec. quod uerum est, si de poena non agatur et bene potestq; ex supra dictis num. 51. efficaciter comprobari.

Adde tamen tu aliterq; declara, quod ueritas uidetur pendere à significatione dictionis ultra, nanq; statutum dicebat quod usurarius non possit accipere ultra duos denarios pro libra usq; adeo ut duo permitti uiderentur. Et hoc quia opponitur dicta dictio super eo q̄ includi non poterat sub genere prius expresso, quo casu includit & auget. l. filium C. de colla. l. qui ita. ff. de do. praele. Tamen (ut dictum fuit) contrarium uerius est, quia resultat intellectus absurdus, & iuri contrarius tum canonico, tum diuino, ita Bal. in l. si eum in §. qui iniuriarū col. fi. ff. si quis cau.

In statutis quoq; locum non habet (licet de materia me remiserim supra attamen quia sese offert occasio, paulum adhuc est in his immorandum) argumentum à contrario sensu, quando
55 resultaret† correctio iuris communis, ut hic per docto. & est communis opinio, & originalis gl. in c. primo de aeta. & qua. in 6.

Et probat Ias. quia per inauditos intellectus non debet istud fieri, hoc est ius commune corrigi, ita glo. in c. cupientes in §. quod si per uiginti in uerbo petere de elec. in 6. sed argumentum à cōtrario

tio est subauditus intellectus(ut sæpe dictum est l.i.ff.si tab.testa.exta.glo.in l.apud antiquos.C.de fur.)ergo. Et aliis quam pluribus & præsertim, quia ita quoq; dicit Bald. in.l. i. adductus etiam ad idem supra nume.34.C.de inuti.stip. ubi solemnitas requiritur in minore annorum xv. non quod propterea omitti possit in maiore, ex quo ius commune corrigeretur.Et in simili Barto.in l.3.in §.cum titio.ff.de adi.le. ubi taxatiua tantum ī statuto apposita, sui natura exclusiua extenditur tamen ne corrigatur aliud statutum,exemplum quia unum ꝓ delicto imponat pœnam centum, aliud uero pro eodem, quinquaginta tantum & ut per Ias.fusius.

Deci.tamen contrarium ostendere nititur, quod immo sumatur ad limites uerborum post But.in d.c.cum apostolica in ult.not.de his quæ fi.à præla. & aliquas Bal.Theori.ac Ange.in cons.ut hic per eum num.59.ita arguentium,sed dicam nimirumquia non resultabat dictis casibus iuris communis,uel aliorum statutorum correctio ut hic, & in nostro casu.

Et ad argumentum Ias. responder, quod immo est ex uerbis,&male ac contra text.in d.l.i.ff.si tab.testa. exta. nec argumentum sublatum est,&ita se habet communis opi.ut infra dicemus.

Ad Theori.Bal.rursus in d.l.i.C.de inuti.respondet,quod illud ideo est quia inducta ad infringendum non debent operari contrarium.

Replicatur uerum fore modo prædicto arguendo ex quo ius commune corrigeretur,& sic stringit adhuc argumentum pro communi.

Vltimo dicit ad doctri.Bartol.in d.§.cum titio,quod dispositio est limitatiua in eo quod taxatiue dicitur,sed non propterea inferri quod corrigantur alia iura aliter disponentia.

Adhuc sophistice dictum, quia si idē delictum est,summa diuersa,immo contraria maior pœna & minor scilicet, nō aliter dici potest, nisi quod secundum statutnm uideatur uoluisse corrigere primum.l.sed & posteriores.ff.de legi.l.pacta nouissima.C. de pac.& sic excluden do uti(sicuti dicebam) taxatiue natura est,tamen ne corrigatur, extendi debet, & à d.pœna centum concludi recessum non fuisse.

Alia tamen ratione dubia reddi posset decisio hæc, sed quia non expedit quantum ad prædicta non insisto aliter.

Verum quæritur quid si statutum in sensu directo,nihil operaretur,sumetur ne argumentum à contrario sensu,exēplum quia dicat quod non extantibus masculis filiæ fœminæ succedant.Concludunt in hoc Docto. adhuc quod sic, quodq; masculis extantibus excluden-

56 tur † post Bald.in. l. conuenticulam co-lum.i.C.de ep.& cle.Alexand.& Ias.hic fusius.

Moti omnes quia uerba statuti debēt ita & taliter interpretari ut semper aliquid operentur.l.si quando.ff. de lega.i. c.si Papa de priui.in 6.Bart.in.l.2. ff. de usucap.Bald.in rub. C. de cont. emp. in 9.q.

Vnum solum ob.tolerabile esse qđ nihil operetur potius,quam quod filiæ de quarum præiudicio agitur damnum patiantur, & ideo argumentum sumi non deberet.

Cui difficultati respondet Ias. quod non patiuntur damnum sed lucrum amittunt potius. l. fi. C.de iu.codicil.

Et male secundum Deci.quia immo damnum patitur ratione legitimæ,quæ sine iusta causa tolli non potest. Et quia hæreditas filio debita est. l. in suis. ff. de libe. & posthum. & ut per eum latius,cuius opinioni me subscribo.

Aliter igitur ipse respondet, quod cum appareat qua de causa factum fuerit statutum fauore scilicet masculorum & gratia(addas tu)agnationis conseruādæ.l.i.§.fi.ff.de uen.inspi.l. pronunciatio §.familiæ.ff.de uerb.si. restringi non debet sed aliquid operari, &(ut dictum est)inde etiam sumi argumentum à cōtrario sensu & est uerissima resolutio.

Quam comprobo quia dato quod dam-

damnum sentiant filiæ, debet tamen sumi ut aliquid operetur (ut dixi) quia non sentiunt indebite, quomodo tegu. intelligitur, de qua in .l. fi. in §. in computatione. C. de iure deli. ratione supra dicta.

Sed moueo difficultatem, si argumentum sumatur à contrario, non ne corrigitur ius commune idest quod habetur in .l. maximum uicium. C. de libe. præ. ergo colligi nõ deberet, ut diximus supra nu. 55. & urget.

Sol. colligi non deberet quando statutum in sensu directo aliquid operaretur sed hic nihil operaretur, ergo (sicuti dictum fuit) colligi debet, ut aliquid operetur, & nouissime ita etiam dicit Deci. sen. in .l. ait prætor in princip. ff. de iureiu.

57 Vltimo dubitabitur absolute an in statutis locum habeat† & maxime si non sit casus alias à iure communi decisus, uel si dicatur quod uerba ipsorum intelligantur ad literam prout iacent, nec recipiant extraneum & subauditum intellectum.

Barto. hic ad fi. sensisse uidetur quod non, & bene, quia uerba eorum, & præsertim ac longe magis quando dictum est, proprie & stricte intelligi debent. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. idem Barto. in l. quod constitutum. ff. de mi. testa. uerum argumentum à contrario est ex coniecturis, & subauditus intellectus ut per glo. in .l. apud antiquos, immo text. ibi, quam interpretationem prisca quidem iura per coniecturam introducebant. C. de fur. & gl. postea exponit, per coniecturam. i. à contrario, & ita etiam Feli. in c. humanum genus col. 2. i. d.

Ad idem (inquit Bart.) est tex. in .l. pecuniam, ponderando uerbum tanquam ut pote improprietatis significatiuum, ibi tanquam sub contraria conditione, ff. si cert. pet. & facit bonus text. pro ista ponderatione in .l. meminimus, ibi tanquam si consanguinei fuissent. C. de legi. hære. & in § siue igitur, ibi tanquam ab intestato &c. in Auth. ut cum de ap. co. Alexand. consil. 87. colum. 2. uolu. 2.

Dico ego etiam aliter quod similitudinem notat, iuxta illud Mar. 14. tanquã ad latronem exiistis cum gladiis me comprendere, modo simile non est idem. l. quod nerua. ff. depo. ergo contraria ueritati exprimuntur per hanc dictionem, ergo ficte & interpretatiue, & per argumentum à contrario sensu.

Ad idem facit tex. in .l. aliquando. ff. de condi. & de. ubi per uerbum intelligitur arguit Iurecon. quod ad interpretationem refertur, quæ est (ut dicebam supra nume. 46.) uerborum effectus. l. iam hoc iure ad fi. & ibi Albe. ff. de uulg. & pub. sub.

Nec secus in. l. inter socerum in §. cum inter. ff. de pac. do. ego supra nu. 47.

Vltimo est etiam text. in .l. 1. adductus pariter (licet ad aliud) supra ibi coniectura hæres non proprie scriptus uidetur. ff. si tab. testa. exta. ubi (clarius inducitur) quod ex uerbis colligi nõ potest, coniectura & sic improprie elici uidetur.

Et idem in .l. cum auus. ff. de condi. & de. & in .l. 3. C. de inoffi. testa. sed ex uerbis non elicitur argumentum nisi à contrario, ergo à coniecturis dicetur & ita arguit Bald. in .l. cum patrem, per illum text. C. de condi. inser. de quo sæpe etiã supra.

Sed ultra hæc probo rursum, quia si à uerbis, & eorum proprietate prouenit etiam non appellaretur argumentum. c. forus de uerb. si. uerum argumentum quasi argute inuentum appellatur, per locum à contrario, à lege, ergo nõ proprie à uerbis prouenire dicetur, & ita in simili docet Bald. in .l. scire leges ad fi. ff. de legi. ubi signanter quando plus significat lex quam loquatur, appellat argumentationem coniecturalem.

Contrarium tamen sensit Deci. hic sola hac ratione motus, quia id quod uenit ex mente expresse & proprie uenire dicitur, adde tu tex. de hoc in .l. nominis & rei in §. uerbum ex legibus ff. de uerb. si.

Secundo adde text. in .l. si quis locuples. ibi apertissime curare uidetur. ff. de ma. uind. quem ad idem inducit Bart. in l. si quis ex argentariis in §. an ueto. ff. de eden.

eden.immo ibi in d.l.si quis locuples,dicit quod argumētum à contrario est ex expressa significatione.

Tertio facit tex.in.l.Pomponius in §. 1.allega.etiam supra nume. 48. ubi si iudicatur rem esse meam simul iudicatur non esse tuam ponderando uerbum simul quod succesiue intelligitur, sed in sensu directo uere iudicatum dicitur, ergo & à contrario.l.hac consultissima C. de testa.

Quarto facit text.in.l.si cum dotem in prin.ff.sol.ma. ubi in casum in quem pepigit pater,sibi quærit actionem, à contrario uero in eo in quo non pepigit (inquit Iurecon.) esse mulieri actionem & sic proprie quia hæc est natura uerbi sũ es est.l.mercis ap.ff.de uer.si.Bal.in consi. scisma.quod est in ti.C.si quis aliq.testa. prohi.col.xi.melius in.l.per procuratorem in §.si ignorantes.ff.man.ibi ignorantia excusata est.

Quinto iudicio meo est text.in.l. die sabbati.C.de iudæ. ubi iudæi die sabbati conueniri non possunt, nec alios conuenire à contrario, & sic proprie, & ex ipsis met uerbis.Et non ab re, quia ita ꝓprie patiens patitur,sicuti agens agit. Et ad idem est etiam text.in.l.qui condemnate.ff.de re iud.

Facit quoq; & sexto quia dicimus hinc quod quisq; iuris in alterum statuerit, ipse à cõtrario eodem utitur iure .l. i.ff. eo.c.cum omnes de consti.

Sed & fortius septimo loco uidetur casus in.l.iurisgentium in §.dolo. ff. de pac.ubi pacta dolo malo inita (ait prætor) non seruabo,& tamen hoc non dixit nisi à contrario in d. l. iurisgentium in §.prætor ait,ibi ait prætor pacta quæ dolo malo inita non fuerint,seruabo, ergo à contrario,se non seruaturum, quæ dolo malo inita fuerint.

Nihilominus a prima opinione non est recedendum, satis fundata ex supra dictis non aliter repetendis. Et nouissime quia si inter cõtraria naturalis quædam pugna est.l.ius nostrum ff. de regu. iu.quomodo possumus dicere, quod argumentum a cõtrario sit proprie ex verbis legis, assumptumq; Dec.primum absolute negandum est, nec officit text.in d.§.uerbum ex legibus, quia id uerum est quando mens & uerba concordant, ergo non ex mente simpliciter prouenire dicetur proprie & expresse, ita Bal.in l.quod fauore col.i.C.de legi. & Bart.ante eum in.l.i.colum.2.ff.de no.o.nun.bonus text.in.l. non dubium, ibi quasi ex expressa legis uoluntate. C. de legi.

Non ob.secundum quia esto quod id apertissime constet, non tamen proprie & ex uerbis constare dicetur. do in stantiam,quia hic etiam dicitur argumentũ fortissimum,& tamen (ut ostensum est supra)in multis casibus cadit, & minus forte est.Item manifestissimi iuris est plerunq; dicitur in lege, & tamen multum dubitationis habet.l. quod labeo.ff. de Carb. edic. & declaraui loco suo figuratum fore loquendi modum apud Iurecon. Item dico illud uerbum apertissime, ibi ad aliud referri, & non ad argumentum a contrario sensu.

Non ob. tertium quia dicam id esse ex declaratione Iurecon. & per locum a contrario ut hic, hoc est interpretatiue. l.i.ibi simul intelligemus, & sic in terminis contra ponderationem istam. ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.& insti.de tute.in prin.

Non ob. quartum quia eodem modo respondetur, nec officit dictum de uerbo sum es est quia uerũ est id quoq; q; quando potest ueritatem importare, ut inquit Bal.in.l.quæ fortuitis colum. 4.C.de pigno.ac.sed argui proprie non potest ibi, hoc est argumentum non prouenit, ex uerbis sed ex coniecturis ergo.

Minus ob.quintum quia id est nõ ex argumento a contrario, quod ex uerbis proueniat,sed quia priuilegium iudæis concessum,non stetit in finibus concessionis,sed ultra processit lex ut æqualitas inter litigantes seruaretur,& inæqualitas uitaretur.l.fi.C.de fruc.& lit. expē. declarat Dy.in c.quod ob gratiam,de regu.iu.in 6.uel aliter & ad utrunq; tex.responde,quod uere non posit conuenire,

re contra uero iudex absoluere, sed qd' potestas hæc agenti negata sit, & iudici concessa non ex ipsis uerbis sed à contrario sensu, argumentum in.l. certe .ff. de præca.

Et ita potest tolli sextum ponderando tex. ibi dum dicit hoc edictum summam habet æquitatem.

Non ob. ultimum, quia respondebo Prætorē id dixisse à contrario sensu nō proprie & uerbis directis, & ut per glo. ibi latius quia una lex aliam declarat .l. utrum .ff. de peti. hæ. c. super quæstionū in prin. de offi. del. Et facit in simili quia si sic statutum dicat, quod testamenta intelligantur ad literam ut iacent, nec in expressa uulgari continebitur tacita pupillaris, quia est subauditus intellectus, & extraneus à uerbis, ut not. in. l. pcibus. C. de impub. Bal. in statu. interp̄pretatio nu. 6.

Nouissime tamen oppono, nam arguere sic à contrario ex uerbis legis, est quodāmodo declarare, ut hic facit Iurecon. & in locis supra allega. qui declarat nihil noui facit. l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa. ergo.

Sol. declaratio hæc tribus sumitur modis de quibus Pau. Cas. consi. 340. in pri. uol. i. & præceteris pro congrua uerborum explanatione, & hæc est proprie interpretatio. l. i. §. q operas. ff. ad Tert. ergo nō ex verbis, sed ex cōiectutis ēe dicetur In cæteris gl. (eò mō redeundo unde discescimus) dū dicit, cū istud ꝙ hic legitur sit ēt ī alia publica accusatione, neq; possit diuersitatis rō assignari, ꝙ dicetur potius arg. à simili q̄ à cōtratio male loqui uidetur, ac cōtra tex. nostrū hic, ita (ut sæpe dictū ē) arguentē, ea de re nullatenus tenenda est, & indubitatū fore ꝙ in alia accusatione publica locum habeat, dictum de lege iulia de ui, quia (ut sæpe dictum est) exempla non restringunt regulam. § hactenus insti. de gradi. Addentes amplius ad supra dicta Bal. theoricā in. l. qui testamento in. §. mulier. ff. de test. dicentis breuius, ꝙ arg. quādoq; est probabile & necessarium à sensu contratio in lege, quando conditio apposita est, ut hic, quādoq; pbabile sed nō necessariū, si sumatur à cōtraria existētia cāæ, ut in l. si is qui aīo. ff. de acqui. po. & quandoq; nec pbabile nec necessariū, ut in. l. 2. C. de condi. inser. si sequatur absurdum, & absonus intellectus, inducēdo ut supra. Modo subsequitur alia in uerbo possit quæ sentit & una cum ea Bart. hic nu. 5. qd' causa meri imperii possit delegari ex causa hoc est si proficiscatur Præses, quo

58 ad cognitionem tantū, †maxime in causa capitali, uel abscisione membri, q̄ duo (addas tu) sunt imperii meri maioris, ut p eundē Bar. in l. imperiū. nu. 8. infra de iu. o. iud. & pbatur i. §. adhoc phibemus in authen. de collato. & quia speciale est in legato pconsulis (quoad tex. in. l. 2. C. de offi. eius q ui. al. iud. uel Præsi. ge. Bar. hic nu. 15. nihil dico, quia re uera (ut declarauimus ēt in rub.) ibi loquitur de eo qui in locum defuncti subrogatus fuit à Principe, donec de ordinario prouideretur, & nō de delegato, nec repeto habēs istud p indubitato) qui de oī crimine cognoscit, quiq; ēt de suspecto tutore pronunciat. l. solent. ff. de offi. procō. l. cognitio infra eo. & sic in contrariū ius cōe. l. ꝗ uero contra. l. ius singulare. ff. de legi.

Item & alio casu (ut subiicit Bat. post Pet. & Cy.) quia poterit adhuc exeq. delegatus, si esset insignis aliquis latro, cuius pœnam differre foret admodū periculosum. l. si quis filio. §. hi aūt. ff. de in. iust. testa. vbi casus clarus, quem tex. dicit not. Bulga. in rub. C. q admi. col. i. quod hoc casu licet leges transgredi, & statuta etiam iurata, & fuit uerbum Inno. in. c. i. de consti. multa Rimi. hic, & ideo isti casus, à regula deuiantes eam firmant in nō exceptuatis. l. quæsitum. §. deniq; .ff. de fun. inst.

Probo ēt istud alia rōne ultra gl. & Bart. cognitionē tantū demādari, & nō executionē, seu diffinitionem, quia in hisce arduis oriri posset scādalum, nec ita teuereri uiderentur delegati, & timeri, ex quo nullam habent iurisdictionem, nō imperium merum uel mixtum ut magistratus maiores, quemadmodum in simili not. in. l. iubere caue-

re infra de iu.o.iudi. igitur nec mirum si cognitio tantum sibi demandata est, nō etiam diffinitio.

Et quia ultimo loco, ista est quædam dispensatio legis, & meri imperii quidem, immo quod omnis dispensatio magna huiusmodi est, ut inquit Bal. in c.quod translationem nu. 4. de offi.del. & facta ad propositum cum causa alias non ualeret, quia est uiolatio iuris communis.c. per uenerabilem qui fi. sint le. Alex. consi. 2.colum.11.uolum. i. modo habemus quod stricte interpretāda est, & si duo sint uel plura, ad quæ possit extendi ut tantum unum comprehendat casus est in .c. i. de fil. præsbite. in 6. ex quo hinc quoq; dicimus; quod in dubio semper interpretatio fit, ut minus præiudicetur iuri communi, quam sit possibile.l. si serui uestri. C. de noxa. & ita obiter disputando supra tenuimus nos, & cum glo. ac Bar. pariter Cy. Ray. & Bal. hic sitius.

Tamen Guliel. de Cu. Alex. Ias. & Deci. hic tenuerunt contrarium, moti primo per tex.in.l.fi.C.ubi se.uel cla.qui tamen non probat secundum Bar. quia loquitur in delegato Principis & ita et trāsit Ias. Immo ꝙ nec diffinit ibi nisi absoluendo, condemnando autem non, & est speciale contra regulam.l. qui cōdemnare.ff. de re iud. uel dic quòd immo condemnet quoq; Principe consulto ut etiam declarat Feli.in.c. non potest colū. 3.de præscrip. & sic nihil facit ad propositum.

Vnde secundo probat istud Gul. per tex.nostrum indistincte loquentem, nec se restringentem plus ad cognitionem q̄ ad diffinitionem, uulga.l.i.§.generaliter cum similibus.ff.de lega.præstan.qd etiam nō subsistit, quia immo loquitur in cognitione tantum, ibi ut is cui contigerit exercitatio, possit eam mandare si proficiscatur, quod uerbum exponitur, idest cognitio & examinatio; tantū non etiam castigatio, Authen.clericus C.de epi.& cle.

Ideo Deci. & tertio probat (missis argu. Alexan. in disputa. Rex aragonum i 2.dubio, quibus ipsemet etiam ibi respondet (quia uerbum exercitatio supra in uer.& ideo errare uidentur & c. intelligitur respectu cognitionis & diffinitionis.c.i. §.fi.de fo. compe. in 6. ibi exercere censuram ecclesiasticam, quem tex.licet subiiceat ad idem citat Albe.in dictio.suo in uer.exercere, ergo & uerba etiam exceptionis, si Præses proficiscatur quoniam alias (inquit ipse) non esset de terminis regulæ ut per Dy. in rub.de regu.iu.in 6.& Bar.in.l.i.ff.co.

Quod etiam nō tenemus, quia est de regula quantum ad uerba, non quantū ad iuris dispositionem, quæ est quòd delegatus bene cognoscit, sed non diffinit, ita Bar.in.d.l.i.in.fi.ff. de regu.iu.

Vel dic quòd non sit ex toto de terminis regulæ, quoniam fit ut eidem derogetur, & declarat idem Dy. in prohe, eo.tit.in 6.col.7.

Vel ꝙ satis sit de terminis regu. quia regula in delegatione loquitur negatiue, exceptio uero affirmatiue.

Quarto probat Dec. quia dicit etiam tex.in fi.quod cognitionē habebat prætor, quodq; ēt diffinitionem comprehēdit uerbum prædictū, ergo & uerbum exercitatio, ex quo una pars legis aliā declarat, uulga.l.utrum.ff.de peti.hæ.Soc. in.l.i.ff.de reb.dub.

Sed retorquebitur arg. declarari præcedentia in cognitione tantum, ex quo delegatus hic, prætor uero spectabilis et unus de maioribus magistratibus erat de quibus supra.

Quinto probat Deci. quia in uer. nō aliter facit Iuriscō. inter iurisdictionem simplicem & merum imperium differētiam, quod tantum in casu absentiæ delegari pōt, dicendo sic postea, sicut iurisdictio in totum mandari pōt, ita debet posse in totum mandari merum imperium. Et coloratum est, quia stat differētia, quod iurisdictio à præsente mandatur, sed non merum imperium, uerū ex causa absentiæ tantum, ergo stant ista simul, quod iurisdictio manderur in totū merum imperium uero, quoad cognitionem tantum.

Vlti-

Vltimo probat quia absentiæ ratio ita in diffinitione militat, ut in cognitio ne, ne delicta impunita remaneant; & ut lites terminentur :l. ita uulneratus ff. ad legem aqui. c. finem litibus de dolo & contu.

Cui rationi potest etiam responderi quod non remanebunt impunita, ex quo à delegente punientur, cui castigatio reseruata est, terminabunturq; lites ab eo pariter, ex quo absentia non est perpetua, & quod differtur non aufertur .l. si longius in princ. ff. de iudi. l. si debitori .ff. eo. & sic ut uidetis opi. glo. & Barto. quam dicit communem usq; ad sua tempora Cy. Ray. & Bald. defensata est.

Et plus dico, quòd nec etiam proba tur opinio hæc in .d. §. ad hoc prohibemus, quia ut dicunt omnes non in delegato loquitur, sed in uice gerente, qui habebat limitatam iurisdictionem, usq; ad iudicum aduentum in prouinciis, in qua neç ultimum supplicium includebatur, uel membri abscisio, & est uerissimum ex quo uerba non aliud sonāt ibidem, quæ sunt hæc antequam uero in prouinciis ueniant iudices damus eis licentiam, uices agentes suos instituere, qui debeant omnia usq; ad sui presentiam agere quæ possunt ipsi iudices facere, citra tamen nouissimum supplicium, aut membri incisionem, & sic sumus in casu claro, in quo lex determinate loquitur, ita ut nec ad propositum faciat.

Minus etiam facit secundum per locum à speciali quia tex. in .d. l. solent probat contrarium.

Non tertium quia tex. similiter in .d. §. hi autem, loquitur in Præside, & sic in iudice ordinario, ut dicebat Albe. & etiam Deci. hic, & non in delegato, & placet mihi iste intellectus uerus ad illum text. Nisi replicetur quòd generalis ratio ampliat dictum .l. regula. §. & licet .ff. de iu. & fac. igno. Sed nihil est, quia restringitur ad præsidem, ne sequatur absurdum, quòd delegatus ab ordinario non distinguatur, ut per Soci. in .l. Gallus in .§. & quid si tantum .ff. de lib. & posthu. Adde quòd dubitatio est tantum an iudex non admittens appellationem condemnati ad mortem, debeat puniri, & dicit quod non, si causa id ipsum sibi persuaserit, puta delicti atrocitas, immò quòd exequi potest, & postea scribere Principi, quare non admiserit, & ita faciunt multi qui in hisce casibus literis Illustrissimi Dominii, non obediunt, sed exequuntur, & postea respondent, & est praxis desumpta ex .d. text. ut pulchre declarat Boer. decisio 153. nume. 5. par. secunda, nonnihil Bald. in .c. i. ad fin. de offic. delega. & in .c. quoniam contra num. 63. de proba. & sic nihil facit ad propositum, licet dictum, & in ordinario quidem (vt dixi) uerissimum sit. Ex rationibus igitur à me deductis ita tene, disputando ut supra in cæteris quòd de consuetudine (ut hic per Deci. in fi.) dixi quoq; supra nec repeto.

Sequitur glo. proficiscatur, quæ concludit absentiæ necessarie gratia causas meri imperii mandari posse, † & dictum
59 fuit etiam in not. sed nunc iura in ea allega. non probant, melius probatur in .§. nulli in Authen. ut nulli iud. Immò nec ibi, quia loquitur ille text. in loci Seruatoribus, de quibus suo loco dictum est pariter, & sic non in delegatis, facit tamen ratio, quia necessitate nobis multa permittuntur à lege, quæ aliàs forent prohibita, argumentum ultra adducta supra in loco præallega. in .l. non enim ibi, non enim negligentibus subuenitur, sed necessitate rerum impeditis & in .l. rei publicè & in .l. fin. ff. ex quib. cau. ma. & in .l. fi. ubi de pluribus absentiarum generibus per glo. ff. de resti. in integ. latius Bald. in Margarita sua, absens nu. 2.

Ampliat Deci. post Cy. hic ut procedat etiam in probabili, sumpto argu. ex not. per Barto. in .d. l. fi. nu. 5. de resti. in int. & male, quia (ut dicebā supra) dispensatio est legis, & satis, cum ex causa delegationem permittat, vt ex causa ab-

sentiæ necessariæ, hoc idem fieri posse
patiatur .l.tutori.C.de nego. gest. c.i.de
fi.præsbit.in 6.in simili Abb.in.c.i.eo.ti.
in antiq.

Sed dubitatur an assertioni iudicis de
legantis, in hoc standum sit, & dicentis
profectionem sibi necessariam esse Alb.
60 hic † colum.pe.& Alexand.16. & Deci.
num.69.dicunt quod sic, moti quia pro
eo præsumitur, qui iurauit officium l.fi.
C.ad legem iul.rep. eoq; magis quia vir
bonus dicitur (addas tu) nec uerisimile
ipsum uelle peierare seu mendacium di
cere.l.merito.ff.pro so.l.uir bonus. ff. iud.
sol.l.Herennius.§.caia.ff.de euictio. glo.
in terminis in.c.pastoralis 3.de offi.dele.
Et quia de iurisdictione agitur potestq;
etiam cognoscere an sua sit nec ne.c.pru
dentiam eo.ti.c.super litteris de rescrip.
l.si quis ex aliena. ff. de iudi. & ita com-
muniter tenetur Ias. uero sensit contra
rium, quia cum delegatio fieri non pos-
sit nisi (ut dictum est) ex causa, ipsa pro-
bari debet.l.si forte.ff.de Cast.pecu. im-
mo ultra eum quod est generale in regu
lariter prohibitis non credi uerbo dicen
tis causam subesse, siue casum sibi per-
missum esse.l.qui testamentum .ff.de pro-
ba.l.cum quis decedens.§.titia.ff.de leg.
3.sed hic causæ meri imperii prohiben-
tur delegari, ergo hoc casu permitti non
credetur dicenti, si causa non probetur,
& hæc opi.placet.

Nec ob. contraria non primum quia
illa præsumptio generalis non sufficit,
ubi qualitas expressa probanda est, ma
xime (ut dixi) in regulariter prohibitis l.
3.§.si ad diem.ff.de re mili.& est argumē
tum in c.quoniam contra de proba.

Non secundum quia id est ratione du
bii ut ibi & declarat Bald.in.c.pastoralis
num.14.de rescrip.;& in .c. ex literis nu.
2.de offi.de.alias nō cognosceret, igitur
nec ex his inferri debet, quòd ei creden-
dum sit, immo quòd nec de iurisdictio-
ne (vt dicebat Deci.) agitur, sed de dele
gatione, quæ ius commune uiolat, ita
ut omnino hac de re profectio sit pro-
banda.

Est uerum si foret notoria, quod suf-
ficeret eam allegare, ut per glo. in.l. si a-
dulterium cum incestu in .§. idem Pol-
lioni.ff.ad legem iu.de adul.& in cle. ap
pellanti de ap.Feli.late in c.cum ordinē
colum.14.de rescrip.

Et ad propositum non modo absens
quis actu esse dicitur, uerum etiam cum
61 est in potentia abeundi † & in præpara-
tione (ut inquit idem Alexand.& Dec.)
nec istud quoq; dubium habet quia est
tex.in.l.ab hostibus i.§.fi.ff.ex quib.cau.
ma.& ut per eos latius.

Adde tu eo magis uerum fore, quia
lex ista non disponit signanter, quòd a-
ctu proficiscatur, ut in simili in debito-
re fugitiuo inquit Bald. in .l. generali in
prin.C.de decu.lib.x. Et quia potentia
propinqua actui actus est.l.pe.ff.de mili.
testa.l.quæsitum.§.illud fortassis.ff.de le
ga.3.immo cum dicat rursum tex. condi
tionaliter si proficiscatur, nota quod est
regulare conditionem adiici actui in po
tentia, modum uero actui in actu.l.cum
tale.§.Tirio.ff. de condi. & de.Bal.in.l.si
societatem in fi.prin.& per illum tex. ff.
pro socio.

Sed quid si præses absens reuertatur,
erit ne statim, & ipso iure quidem reuo
62 cata iurisdictio, † (de breui absentia non
loquor, quia tunc abesse non uideretur,
ut hic per Deci.num.68.nec haberet lo-
cum text.noster, & uidetur casus in .l.si
longius.ff.de iudi.& est argumentum vl
tra eum in.l.3. ff.de diuor.) Respondet
Barto.hic num. 14. quòd sic quia cessan
te causa iurisdictionis delegatæ, cessat
iurisdictio.

Deci, more suo inculcat multa, & tan
dem resoluit se, quòd aut res integra est
aut non, primo casu uera sit Barto. opi.
secundo non. Ad argumentum Barto.
respondetur non esse uerum effectu cō-
sumato, ut ipse met dicit in.l.2.in.§.fi.ff.
de dona. & subiicit quod tamen facto
& expresse delegatio reuocari poterit,
etiam re non integra .l. iudicium solui-
tur.ff. de iudi. quòd ultra eum apparet,
quia iudicium dicit ibi tex.& non aliter
quàm per lit. contestationem intelligi-
tur .l. amplius non petitum .ff. rem rat.
hab.

hab.ad quod etiam facit tex.in.l.solent, iuncta gl.adimere.ff.de offi.procon.& similis in §.sed hoc quidem in uer. nullũ in Auth. ut defunc.su.

Tamen cogita his stantibus quod immo nec facto,seu expresse reuocari poterit quandoquidem ius ipsi delegato acquisitum sit uulg.l.si.ff.de pac.l.id quod nostrum ff.de reg.iu.& est argumenrum in c.& si Christus in glo.fernandum de iureiu.Bal.in Marga.sua,iudex nu.22. Nec ob.tex.in d.l.iudicium soluitur qa dicam aliter.d.uerbum pro iurisdictione capi ut declarat Cald.conf.4.de offi, le.quodq; reuocari non poterit sine causa ut in casu isto, & ut dicit etiam Abb. in c.causamq; 2.in prin.& per illum tex. de iud.uerum hic causa nõ suberat,quã quam reuersus sit,quia iam erat facta delegatio nec amplius res integra,sed cõttaria potius,& pro ipso delegato,ergo.

Modo dubitatur adhuc & ad materiam conducit ualde, quid in præside
63 infirmo, † Bartol.hic nume.xi.post Cy. in 6.q.quanquã text.in absentia tantum loquatur, concludit tamen (de leui non loquor, (ut in simili de breui absentia dicebam supra) quia expeditum est nullo modo considerari debere quo ad effectũ de quo quæritur uulga.l.quæ situm.ff.de re iud.Feli.in c.si pro debilitate colum.2.de offi.de.bonus text.in.l. i.in §.proinde.ff.de edi.edic.Boeri. decisio.228.nume.11.par.2.Alexan.Iaſ.& Deci.hic)quod etiam in infirmitate procedat,probatur.in l.i.in princ.ubi casus ad literam, ibi infirmitate uel aliqua iusta causa impeditus.ff.de offic.con.l. si longius in princ.ff.de iudi.d.c.si pro debilitate.

Et quia eadem est ratio in infirmitate,quæ est in absentia, & sic idem ius stamendum ut delegatio fiat uulg.l.à titio ff.de uer.ob.l.illud ff. ad legem aqui. & hic dilatant fimbrias idem Alex.& Dec. nu.70.ut per eos.

Adde tu benefacere idem in infirmitate omnino dici debere, quod in absentia,quia habemus quando sunt plura eã dem rationem habentia si unius fiat mẽtio à lege, quod id factum dicitur exemplificatiue non restrictiue ita Bald. in.l. de quibus col.14.ff.de legi.alias secus cũ sit dispensatio & (ut dicebam supra) stricte intelligenda. Et cum sit exceptio à regula debet necessario extendi ad similes casus,ut per glo.in.l. i. C. de condic. ind.etiã quod alibi exceptuati sint inq; alia parte iuris,ut per Fel.in c.quoniam frequenter in prin.ut lite non cont. immo quod ratio huiusmodi est,ut nõ modo dictum regulet & restringat, uerum etiam ampliet, & extẽdat.l.pater filium §.fundum.ff.de lega.3.l.cum pater §. dulcissimis.ff.de lega.2. Et plus quod nec potest dici extensio hoc casu, sed intensio potius declaratio & comprehensio plurium casuum emergentium, uti genus comprehendit suas species,&quemadmodum ex multis probat ac docet Alexand.consil.75.colum.i.uolu. quinto. Est uerum quod aliqua leuia obstare uidebantur,adducta per Fulgo. & Ro. sed quia tolluntur facile ut per Deci.hic nume.72.dic ut per eum nec alie.q.difficultatem habent , si præses sit occupatus multitudine causarum crimnalium,an possit delegare. Indubitataq; illa quid in principe regulariter,quoniam sic quodammodo esset de potestate eius disputare,& male l.2.C.de cri.sac. communis uero opin.quod ipsius delegatus etiam possit ut supra declarauimus in discursu,leuia quoq; dicta in glo.non aliter,fere etiam ex supra dictis absoluta , igitur transeo, & consulto missa omnia facio, dic tu ut per Bar.hic num.12.& 13. Alex. Iaſ. Deci. & alios, quia pro nunc ego, feriis tibi quoq; indictis Natalitiæ solemnitatis Christi, qui sit benedictus per secula finem facio & sessus lampada trado. die xii. Decemb, M D. L I X.

Patauii.

DE OFFI. EIVS CVI MAN. est in.

Additio.

1 Dum in rub.hic dicitur,quod officiũ est nomen seu uerbum generale,adde vltra dicta alias, quod etiam Argentarius habet officium.l.Argentarius in prin.ff. de eden.

Et tabelliones seu notarii qui loco argentariorum successerunt ut inquit Bal. in.l.prætor in prin.lec.i.& secunda.ff.de eden.& quod officium habeant est text. in.l.diuersos.C.de decu.li.x.pedi sequũ & utile inquit idem Bal.in c.cumP.tabellio nume.7.de fi. instru. unde fit etiam ut hinc publicos seruos eos dixerit Iure con.in.l.2.ff.rem pup.sal.fore.A seruiendo scilicet non à seruando.

Additio.

Dum etiam dicitur, quod officium ab efficiendo dicitur, mutata litera e in o.dicaturq; officium non efficium,adde tu nimirum,quia autes etiam sunt consulendæ,ut turpis sonus uerborum uitetur,figuraq; est quam grammatici Cacephaton(græce enim sic scribitur) appellant ut per glo.in prohe.insti.in prin. in uer. decoratam sine Cocophoniam alias.

Additio.

2 Ad id quare non sit hic dictum de off.del.ut in decretalibus,adde non ab re quia latine delegatus iudex non dicitur opusq; fuit hoc idem periphrastice(uelut digito)ostendere,&(ut diximus alias)p circumlocutionem,tamen inuenio tex. in.l.2.ff.si men.fa.mo.di.usum hoc uerbo ibi & tu Titio id delegaueris. Cogita.

Additio.

Ad q.Albe.in.l.i.in princ.C. ex quib. cau.maio.quod qui habet officium, excusatur à muneræ legationis, stante statuto Bergomi,adde bene facere text. in argumentnm tamen in.l.reum criminis C.de procu.

Additio.

Dum dicitur perinde esse his uerbis, de offi.cius, præcise ac si dictum fuisset de offi.de.adde non referre,quid ex æquipollentibus dici, sicuti non refert quid ex æquipollentibus fieri.l.fi.ff.man.

Additio.

Dum dicitur quod officinm & potestas sunt idem,ut dicit Io.And. in rubri. de offi.de.adde uerum non esse, quia copula est inter unum & aliud ibidẽ, quæ solet poni inter diuersa ut per gl.in rub. ff.de iu.& fac.igno. & in c. querelam de Simo.

Additio.

Ad uerbum cui,quod stet demonstratiue,ut dicebam alias ex

Catul.in prin.ibi.

Cui dono lepidum nouum libellum.

Arida modo pumice expolitum.

Cornelißadde nunc & Hor.li.i.carm. ad Pyrrham ibi.

Cui flauam religas comam? facit etiã & illud uulgatum ad propositum. Cui damus actionem, multo magis damus exceptionem l.i.§.is autem ff.de super fi. kinuitus.§.cui damus.ff.de reg.iu.

Cui denegatur exceptio, multo magis denegatur actio.l.nec intentio. C.de transac.Bal.in c.debitores nume.i. de iu reiu.

Additio.

Ad id de coquo, adde quod olim uilissimum fuit mancipium æstimatione & usu,postea ars haberi cœpta est & qđ erat officium siue ministeriũ prius nunc maxime est in precio,ut in oratio.pro L. Murena inquit Sylui.quod tamen artificium sit in eo,tenet Io.de Ana. in c.i.co hum.2.de sagitta.& Bal.in.l. si quid uenditor in princ.ff.de.edili. ed. subiiciens quod utile est scire pro statutis facienti bus mentionem de artificibus sed doct. distinctio non displicet ex no.in l.seruis in §.i.ff.de leg.3.ut per eos.

Additio.

Quod mandare iurisdictionem & iudicem dare non differant (licet maxima sit inter docto.contentio) probatur in.l. fi.infra eo.ibi mandara iurisdictione alteri mandari nõ posse manifestũ est& in.l. à iudice.C.de iudi. ibi iudicis dandi po

testatem non habet, quod idem est & pe tinde ac si dixisset iudicem dare non potest iudex datus, ergo mandare iurisdictionem & iudicem dare non differunt.

Additio.

In illa q. an mandare iurisdictionem & iudicem dare sint idem & quoad intellectum l.i.ff.quis & à quo, quoniam sit mētiò delegati ad uniuersitatem causarum, Adde & declara illum dici cui committuntur omnes causæ unius territorii, ut not.in.l.à iudice.C.de iudi.

Additio.

In ea.q.pro communi adducitur tex. in.l.fi.infra eo.vbi dicitur, mandata iurisdictione alteri mandari non posse, manifestum est declara, quid sit manifestū, quidq; à notorio differat, ut declarat Bald.in c.fi.nume.xx. de cohab. cle. & mul.

Additio,

In illa q.an delegatus principi seu Papæ, sit maior quocunq; ordinatio, dum dicitur quod sic, & ponderatur tex. in c. sane 2.de offi.de.ibi uices nostras gerit, adde quod in citatione iudicis delegati, solet dici, mandatis nostris immo uetius apostolicis firmiter obedire ut ibi dicit Abb.in prin.

Addiiio.

Dum in eadem dicitur, quod eadem virtus est in representāte, q̄ ē in repsentato, adde simile ꝙ ita honorādus est uice rector ut tector, vice rex vt rex ipse, de q. bus ibi & in.l.filius & in.l.uicarius.ff.de legatio.not.in c.grādi de sup. negli. pla. in 6.

Additio.

Dum adhuc (hoc ipsum disputando) dico, quod si ordinarius sententiam nullam reuocat, multò magis reuocabit delegatus Principis, adde, quod fuit uerbum Ange.in.l.à iudice.C.de iud.ut Feli.refert in c.qualiter & quando, primo, colum.22.de accu.sed hoc non dicit Ange.ibi, uerum est tamen, quia secundum opi.magis communem delegatus Principis est maior quocunq; ordinario. c.sane 2. de offi. de.c. pastoralis .§. præterea de offi. ordi. & secundum magis communem opinionem dixi, quia contraria aliquando in uia disputatiua uisa est mihi uerior.

L.I. QVÆCVNQVE.

Additio.

Dum hic in prin.in discussione articuli, an quinq; sint genera magistratuū, dico quod rub. habens orationem perfectam, potest pro text.allegari, adde glo. in tub.ff.si quis testa.lib.esse iu.sue.& dic quod habere orationem perfectam uidetur tunc, quando incipit per ut uel per ne, ut illa quæ hic allegatur ut ab Illustrib.& qui super eam di.sunt. pulchre Bald.in statu.in §. rubrica nume .i. alias si per an ponitur per modum quæstionis, & tex.decidit omnia, ut ibidem plenius.

Additio.

Ad idem dum arguitur, quod Imp. non sit in gradu superillustrium, quia in c.solitæ Papa scribit Constantino ipsumq; uocat Illustrem de maio.& obe. & postea resoluitur adde quod argumē tum à suprascriptione legis ualet, qđq; dicitur esse de tex. ut inquit glo. in cle. a.in uersi.claustrali de rescrip.& in.l.propter insidias.C.qui accu. non po.

Additio.

Ad idem & quoad intellectum d. c. solite, an Constantinus fuerit Imp. uerus, dic quod sic, quanquam non dum imperium fuisset translatum in Germanos, quia ipsum Imperatorem appellat Papa Inno.III.ibidem.

Et quia translatum fuit, quia noluit patrocinari ecclesiæ Ro. cum ab Astulpho longobardorum rege opprimeretur, ita requisitus à Stephano xi.natione rō.ut in c.uenerabilem de elec.quod nō propterea tollit quod non esset Imp.ut in c.Cōstantinus 1.& 2.96.d.& in.l.diui C.de natu.lib.Old.consi.180.num.xviij.

Additio.

Ad idē dici posset quod superillustres sint Imp. & Papa, duo luminaria magna, ut adhuc dicitur in.d.c.solite, quasi supra omnem dignitatem, & supra se

nihil habeant,ut in simili de genere generalissimo de quo in.l.i.& ibi Barto. in princ. ff. de iu.o. iudi. quod huiusmodi est pariter ut supra se nil aliud habeat, & ad idem est glo.not.in.l. legato generaliter.ff.de lega.i.

Additio.

Dum Deci.ad idem dicit, quod appellatur illustris Constantinus in suprascriptione .d.c. solite quia Papa eidem scribit, probaui alias hanc sol. nunc displicet,quia Imp.alibi scribit Præfecto Prætorio in Authen.de ap.& tamen dicit ibi in prin. litem agitatam fuisse in iudicio suæ celsitudinis,quod nota.

Ad illud de quo hic per Deci. dicentem adhuc si clarissimus est (prætorem intellige.l.i.ff.de reb.eo.) utiq; est etiam spectabilis adde glo.in .l. fi. C. de princ. agen.in reb.lib.12.

Additio.

Dum adhuc respondet Deci. ad text. in d.c.solite,quòd esto quòd Papa scribat; & uocet Imp.illustrem,non tamen tollit quòd non sit superillustris per regu. l.cum furti.ff. de in lit.iu. mihi nunc nō placet responsio hæc, quia argumētum concluderet, si appellaretur superillustris,quòd hoc non tolleret quin esset illustris,ut paulo infra dicit de clarissimo quod hoc non tollit (de prætore enim loquitur) quod nón sit spectabilis.l.i. ff. de reb.eo.l.i. C.de tuto.& cu.illust.per-so.namq; aliter intelligitur reg.d.l. cum furti que sic se habet quod plus est utiq, tanti est, Cogita.

Additio.

Dum ad idem dico mirum esse quod Præfectum Prætorio ponant docto. In gradu illustrium,ex pluribus, adde qđ ipse etiam sicut princeps & Senatus poterat condere legem ut not. in. l. imperium infra de iu.o.iu.nu.8.Cassiodo.uaria.lectio.lib.6.c.3.

Additio.

Dum ego dico ad idem si cardinalium fiat mentio;quod debet intelligi de cardinalibus proprie nō abusiuis exemplificando pluribus modis non repeto,dic etiam &adde substitutionem uulgarem & pupillarem appellari Cardinales ut in ipsa rub.not.& est argumentum in. l. i.in §.qui in perpetuum.ff.si ager uectiga.& in.l.2.in.§.i.ff.quem admo.testa. ape.& ex xii. uentis duo, Auster & Boreas.

Cardinalis uiua uox ecclesiæ etiam dicitur,ut p̄tor iuris ciuilis inquit Abb. in c.cum in iure pe.nume.2. de offic.de. & Cardinalium Senatus Sacer,Senator est illustris.l.quisquis C.ad legem iu.ma. ergo.Cogita.

Additio.

De Præfecto Prætorio multa sane hic dicuntur, adde quod erat dictator, qui summam habebat potestatem,quiq;magistrum equitum deligebat, habentem secūdam potestatem, militie gratia post eum,ad cuius similitudinē postea Præfectus Prætorio electus est, cui plenior licentia etiam data est, ad publicæ disciplinæ emendationem, ut dicitur in.l. i. formaliter nugis prætermissis scribentium hinc inde.ff.de offic.Præfec.Prætorio,vnde hincTraianus cum cingulo donaret præfectum prætorio, hunc ensem inquit accipe,quo utaris pro me,si recte imperato, sin minus in me ipsum conuertas,ut in Panegyri. illius inquit Plini. Iuni. deq; formula alias huius p̄fec. Præto.uidendus est Cassiodo.lib.6. c.3. uaria. lec.de quo etiam supra.

Additio.

Ad idem quis sit effectus, quod quis sit illustris uel superillustris,spectabilis, uel clarissimus,seu infimus,declarat hic ex multis Ias.fusius quam alius,Moder. Bononien.nu.22.dic ut per eos.

Additio.

Dum Bartol.hic in 2. euidentia.dicit sicut duo sunt soluere, & ad diem soluere .l. Celsus .ff. de arb. ita aliud est esse magistratum , & de magistratibus , & sic à simili quod indicat aduerbium sicut .l. Titius. C. de ope. lib. ubi not. text. ad idem, quem sic inducit Are.in.l.ita stipulatus in §. Grisogonus colum.pe.ff.de uer.ob. male dictum uidetur quoniam simile dicitur in diuersis p̄sonis,& causis siue rebus,una uel

uel quasi eadem qualitas seu ratio, secũdum Bald.in.l.i.colum.7.C.de fur. & in l.i.in prin.C.quæ sit lon.consue.& in .l. de quibus colum.14.ff. de legi. quod unum hic uideri nequit, namq; quid ad tumbum dicere, si iussus soluere simpliciter, nec soluerit, quod moram purgare possit, & non si iussus fuerit soluere intra Kalen. Decembris, quoniam durius agitur cum homine quàm cum lege d. l.celsus, quo ad magistratus simpliciter, & ad maiores magistratus? nisi dicamus tolerari, quanquàm sit à remotis ut per glo.in.§.fi.in prohe.fforum. Cogita.

Additio.

In casu præsentis legis, nullà dubitatio esse uidetur, quia duæ traduntur regulæ negatiua & affirmatiua, ita Bar.in.l.quotiens.ff.si quis cau. Imò est regulare, qd' uerbis affirmatiuis seu negatiuis uniuersalibus formetur ut hic, tradit idem Bar. in.l.iura in princ. ff. de legi. quia tamen nulla est quæ non patiatur exceptionẽ, & plus dicit glo.in authen.ut si.prohib. mat.deb.in pri. quod ineptum est regu. non fallere, & quia potentes dubitare facile soluunt secundum philosophum.l. quod labeo.ff.de carb.edic.Bal.in.l. si tutores.C.de compẽ.non ab re erit aliqua adducere quæ dubium faciant in hac lege, ut planè inde postea decisionem eliciamus & ut nota notior fiat, quod etiã docet Feli.in.c. non dubium de sen. ex. co. deridetq; Papa consulentes de indubiis in.c.de multa col.i.de præb.

Additio.

Dum in not.defendo communem intellectum ad uer.ea uero, quod etiam Magistratus municipales possint quæ sunt simplicis iurisdictionis delegare, ut uerba etiam innuunt, inducendo ad idem tex.in l.ea quæ.ff.ad municipa. ubi casus clarus ea enim quæ sunt magis imperii, quàm iurisdictionis inquit. I. Cons. nõ potest facere magistratus municipalis, ergo quæ iurisdictionis sic, ut hic, adde nouissime uerisimile esse, quia id fortè ibi didicerat à Papiniano hic (illius enĩ præceptor fuerat ut dixi in prin. legis) nec dubium habet.

Additio.

Hic in prin. dum dicitur quòd in generali mandato Iurisdictionis non uenit id quod specialiter tributum fuit, Dec. improbat, quia sequeretur quòd causæ meri imperii delegari potuissent, & subinde aliter dicit, quod sic concludi debet potius quod in generali comissione nõ ueniunt ea quæ delegari non possunt, & bene quantum ad istud, sed quo ad illud cogita, quod non alius etiã sensus ẽ non uenire scilicet in generali mandato quod specialiter tributum fuit, quia delegari non possunt, ex quo electa est industria personæ, nec per alium possunt explicari quàm per eum cui mandata sunt à lege S.Con. uel Principum constitutione. Cogita tamen alibi electam fore industriam personæ, & tamen delegatio fieri potest l.2.ff.si men.fal.mo. di.

Additio,

In illo articulo an argumentum à contrario sit proprie ex lege an uero interpretatiue, si uelles tenere quod sit proprie ex lege, per tex.in.l.si quis locuples ff. de ina.testa. & aliis ut hic in lecturis diximus posses respondere ad iura probantia contrarium & primo ad tex.in.l. pecuniam ibi tanquam sub cõtraria cõditione .ff.si cer.pe. ponderatum p Bar. disputando hic num.11.quod d.uerbum tanquam proprietatem designat, positũ in materia iuxta id quod uerum esse potest, & proprie quidem non autem interpretatiue iuxta doctrinam Bar. in.l.si is qui pro emptore col. pe.ff. de usucap. & est text. in .c. fi. de offic. lega. ibi tanquam perpetua. Ad text. uero in.l.i.ff.si tab.testa. extab. ibi coniectura non proprie scriptus uidetur, quod capitur pro præsumptione ut ibi dicit gl. & bene, non autem pro argumento à contrario. Et eodem modo responderi potest ad tex.in.l.apud antiquos.C.de fur.ibi, Quidam eam per coniecturam ita interpretati sunt, idest per præsumptionem antiquæ regulæ, quæ erat, qui posset alium cõuenire furti, ne furti pariter conueniretur, usq; ad eo ut ea præsumptione scilicet simili modo benefi-

dei possessor furti non teneatur, si aduersus dominum serui actionem habeat, et ita alia tolli facile possent.

Additio.

Quod argumentum à contrario formatur per Monosyllabam si, ut hic inq; illis uerbis, non aliter itaq; mandare poterit quàm si abesse cœperit, & in.l.si q.s locuples.ff.de ma.testa.Bald.in.l.dictam legem col.2.C.de condic.ob.cau.

Additio.

Ad illud de quo hic per Deci.quod quãdo inter sensum directum, & contrariũ datur medium, non colligitur argu. à contrario sensu, dat exemplum inter permittere, & prohibere non permittere, ut inter uelle & nolle non uelle.l.i.§. scientiam.ff.de tributo. adde Barto.in.l. iam dubitari.ff.de he.insti. Corn. consi. 97.ad fi.uol.i.& consi.110.ad fi. & consi. 113.nu.21.eo.lib.& consi.75.col. i.uol. 4. & quod est etiam simile, inter fateri, & negare, mediumq; eorum tacere. Inter aliquid & nihil, Hyle, quam Philosophi primordialem materiam dixerunt, ut in consti.Neap.de legi.in prin.in uerbo primordialem. Inter bonam fidem & malã non bonam nec malam.l.3.§.genera ubi glo.ff.de acqui.po. inter hæc secundum legem, & contra legem, præter, vt not.in l.non dubium.C.de legi.& in.l. stipulatio ista in.§.alteri.ff.de uer.ob.idem Cor. consi.294.col.2.uol.4. inter consentire, & dissentire, tacere ut supra nouissime Corn.adhuc consi. 82.in prin.uol.i.

Sed (ut dicebam aliàs) argumentum fallaciam habet, quia imò colligitur hic argumentum à contrario ut expresse dicit tex.nec ullum datur medium, sed solum uerba legis Iuliæ de ui nominatim recitatur, ut is scilicet cui contigerit exercitatio possit eam si proficiscatur mãdare, ergo non (vt subiicit I.Con.) si non proficiscatur, quod tantum est dicere, quantum est quod causæ meri imperii delegati non possint nisi prætextu absentiæ.

Dici etiam potest ad materiam hic, quod non detur medium, quia prohibet regula, permittit exceptio, exceptio & regula sunt opposita non contraria sed priuantia, quia exceptio rursum est nulneratio regulæ, & actionis exclusio.l.2.ff. de exceptio.inter opposita ut priuantia exempli gratia habitus, & priuationis noctis & diei, non datur medium l. hæc uerba.ff.de uerb.si. ergo bene arguit hic à contrario Iurison.& arg.sumi potest, quod si proficiscatur mandari possit merum imperiũ & delegatio fieri, alias nõ.

Additio.

Quòd arg.à contrario sensu sumatur in lege, ultra multa iura de quibus hic in lec.uidetur probari etiam in.l.fi.in.§. necessitate.C.de bonisq; libe..ubi filius sine consensu patris, non habet legitimã personam standi in iudicio, ergo à contrario habebit patre consentiente ut in simili inquit text.& ita arguit in .c. cum apostolica de his quæ fi.à Præla. si. con. cap.& in.c.nostro de pœni. & re. & in.c. quanto de usu.& in.l.ad Commentariensem.C.de custo.reo.Old.consi.74.col.3. & consi.91.ad fi.& consi.92.

Additio.

Hic in fi. prin. huius legis S. C. mentio fit, nec dicit I.Con. quod namq; fuerit, quia minime fuerat necessarium ex quo nõ poterat de alio intelligi quàm de Sillaniano, vnde hinc dicimus nominatim factam exhæredationem filii tametsi nomen expressum non sit si modo unicus fuerit, quòdq; indefinita quæ nõ potest nisi ad unum referri, orationi singulari æquiparatur.l.2.ff.de lib. & posthu. arg. in.l.certum.ff.si cer.pe. & quod etiam renunciatio generalis ualet, in casu Auth. matri & auiæ (ut ibi dicit Bar.nu.14.C. quando mul.tute.offi.fun.) quia non potest pariter de alio quàm de Velleia.intelligi. Et quòd dispositio generalis quæ non potest nisi in una specie, uerificari ẽ specialis, inquit Ias.in.l.i.col.5.ff.de uulga.& pup.sub.Imò tex in.l.si optio.ff.de op.le.Bal.ante eum in auth.hoc inter liberos in prin.C.de testa.

Et ad propositum quare S. C. Sillanianum dicatur, & quæ requirantur ut locum habeat, recurre ad Ros.Beneuentan.in tract.lib.eo.ti.per totum.

Additio.

In illa q. quam formant Docto. super gl. iurisdictione, contra communem, quod mandata omni iurisdictione uideatur mādari merum imperium seu mixtum facit quia certum est, quod iurisdictio in genere comprehendit merum & mixtū imperium, hoc admittunt omnes, ergo mandata omni iurisdictione, etiam merum & mixtum imperium mandari uidebitur, aliàs uerbum illud uniuersale omni in concessione appositū nihil operaretur & male. l. si quando. ff. de lega. i. c. si Papa de priui. in 6.

Secundo quia concessio Principis, ē beneficium hoc casu beneficia Principum sunt latissime interpretanda. l. fi. ff. de consti. prin. ergo.

Tertio quia uerba uniuersalia nō debent restringi ubi de utilitate publica agitur. l. si quis in graui. §. is quoq; & ibi Bar. ff. ad Sillania. sed iurisdictio est potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi & æquitatis statuendæ ut not. infra de iu. o. iudi. & in. l. imperiū eo. ti. ergo.

Nec ob. si diceretur ut dicebam alias (aliis pro cōi facientibus satis superq; hic in lect. responsum est) ꝙ dictio uniuersalis in particularem resoluitur, absurditatis uitandæ gratia & fuit uerbum Fely. in. c. nemo ad fi. de Simo. quia dico quod est uerum, sed ꝙ hic nulla absurditas resultat, imò ꝙ absurdum foret nisi sic intelligeremus, quando quidem nihil sit quod magis splendeat in Principe quàm munificentia & liberalitas. Imò rursum inquit Bal. in. l. pe. in. §. fi. per illū tex. C. de adop. quòd oīs concessio siue priuilegium Imperatoris est liberalitas.

Non ob. dictum Bald. in statu. in uer. omne nu. i. quod similiter aliàs adducebam ut hic in lect. anni 1560. nu. 37. ad fi. quod si quis uendat prædia & oīa iura q̄ ibi habebat quod non propterea uidebitur uendidisse merum imprium, quia illud ideo est, ex quo non erat de natura rerum uenditarum, ut subiicit, & si repli caretur, quod nec etiam cōcedi solet, respondeo uerum fore in dubio, arg. in. l. legatus Cæsaris. ff. de offi. Præsi. at hic sumus in casu claro, & in Principe concedente, dubii & clari nō est par eademq; ratio. l. continuus. §. cum ita. ff. de uerb. ob. ergo. Cogita. & aliàs à cōi non recede & multa in simili congerit Old. cons. 252. col. i. & 2.

In Glo. magistratus in illa. q. an præbere auctoritatem manumittentibus, possit delegari, disputatur iurisdictio uoluntaria & contentiosa, declara quid sit illa & ista, & in quo differant ut per glo. in. l. i. C. de emancip. lib.

Declara subinde text. qui in materia allegatur in. l. non est. ff. de ma. uindic. de ea manumissione intelligi, ex natura tituli l. Imperatores. ff. de in diē. ad. quia nihil ad rumbū ea quæ fiebat censu uel testamento, quia hæc duæ species auctoritate iudiciaria sine magistratus non egebat, namq; censu fiebat, si nomen serui, iubente uel consentiente domino, fuisset delatum in censum, hoc est in æstimatione facultatis, testamento uero si eam sibi in eo reliquisset testator, uindicta autē quia prætor uirga caput serui tāgens dicebat liber esto, deq; hac (ut dixi) in præsenti. q. est uerum quod Plutarch. aliter dicebat uindictam libertatem à vī dicio seruo appellatam fuisse qui cū nō bilium coniurationem detexisset de regibus exactis recipiendis, libertate donatus est à Bruto, illis etiam securi percussis, sed ut prius melius.

Esto quod text. in. l. 2. infra eo. adhuc in ista. q. allega. dicat consilium, & ita legatur etiam in Pandec. Haloand. & Taurelli iudicio meo tamen concilium legi debet à concalando. i. uocando sic appellatum (erant enim. xx. qui cum Præside iudicabant) uocabanturq; Recuperatores peregrini quia recuperabant libertatem, seruosq; reducebant ad pristinum ius illud naturale, quo liberi omnes nascebantur, & ita legitur etiam in. l. fi. C. de uindic. lib. non à considendo, uel à consilio. Cogita.

Ad istum text. in. d. l. 2. tenendo quod dicit glo. quod præbere auctoritatem manumittentibus competat iure magistra-

tus & posfit delegari, poteft refponderi & fimiles tolli quod fpeciali ratione in feruis manumittendis non abfq; caufæ cognitione, quoniam apud concilium, lata lege ælia fentia à Sex. Ælio & C. sẽtio Coff.anno.758. fieri debebat manumiffio, ne feruus minor annorum xxx. manumitteretur, neue minor xx. manumitteret. fed non quod alias non competeret iure magiftratus, nec poffet delegari, & maxime ante.d.legem, tamen cogita quia res non eft fine aliqua difficultate.

Ad id quod coram quocunq; magiftratu teftamentum poteft aperiri, declara teftamentum fore in fcriptis, & fine, ut declarat Odof.in.l.2.C.de bo.po.fecũdum tab. quodq; de teftamento in fcriptis loquitur glo. Et quod teftamentũ fine fcriptis nuncupatiuum uocatur. Et quod licet iftud fcribatur, quo facilius probari poſsit.l.contrahitur.ff.de pigno. nõ tamẽ fcriptura eft de fubftãtia ipfius.

Additio.

Concilium exercere, eft eam habere auctoritatem quam habet concilium fic declarat tex. in.d.l.2.infra eo.

Præbere concilium id eft præeffe concilio, fic declara quod dicitur in.l. an ma numittere.ff.de ma.uind.

Additio.

In ifta q.dic quod legis iftius æliæ fentiæ fit mentio in pluribus locis, præfertim in §.eadem.infti.quib.ex cau. ma.li. & in.l.fi non lex.ff.de hære. infti. & in.l. adigere in §.quamuis.ff.de iu.pat. & in rub.& in.l.pe.& fi.ff.qui & à quibus.

Additio.

Puto etiam iure fforum præbere auctoritatem manumittentibus non competiiffe iure magiftratus quicquid dicat glo, quia ui deo ubiq; de maioribus mẽtionem fieri, Prætoris, Proconfulis legati Cæfaris & fimilium in. l.i. in.l.an manumittere, in.l.non eft.ff.de ma.uin.nouiſſimo iure Authenticorum fic ut in §.nulla in Auth.de defen.ci.mitto etiam cafum de quo in.l.2. præallega. infra eo. & in.l.fi.C.de ma.uind.& in §.eadem in fti.quib.ex cau.ma.licet.&hinc dicimus nõ ab re quod libertas inæftimabilis res eft.l.libertas.ff. de regu.iu. quia per eam reuettitur ad primeuum ius naturale, quo omnes homines liberi nafcebantur quod etiam folet fauorabile reputari, ar gumento glo. pofitæ in c. ftatutum de præben.in.6.Et quod etiam iudices concilii manumittentes(ut fupra) recuperatores appellabantur, libertatis fcilicet amiffe.quod nota.

Additio.

In refolutione contrarii.l.fi.C. ubi & apud quem, multæ fol. traduntur ut hic dico in lecturis (contrari um erat huiufmodi dicit glo.hic quod quæ erant meri uel mixti imperii erant fpecialiter tributa maioribus magiftratibus, inferiores autem cognofcere non poterant, & confequenter nec delegari poterat. Contra quia in integrum reftitutio huiufmodi eft.l.ea quæ.§.magiftratibus.ff.ad municipa.& tamen delegatur.l.fi.C. ubi & apud quem.) illa uera effe uidetur quod fola cognitio delegabatur & examinatio, & tolerabile eft Auth.adhæc. C. de iudi.l. cognitio infra eod. quod nouiſſime probo quia fic rubr. ibidem loquitur fecundum quam lex intelligi debet.l.Imperatores.ff.de in di.ad.ergo.

Additio.

In glo.mandari in prin.in q.an datio tutoris competat iure magiftratus, dum difputando & probando quod non, dico quod nec poteft compromitti, quia eft mixti imperii, adde in fimili text. in.l.fi. C.ubi & apud quem, ubi caufa refti. in int. eft huiufmodi, & hac ratione arbitri de ea non cognofcunt, fed cur delegatur ut ibi ifta autem non.l.nec mandante.ff.de tu.& cu.dat.ab his. Cogita quia pendet à ueritate articuli & difputationis ut infra.

Additio.

Dum glo.hic allegat text. in §. nos autẽ infti.de attil.tu.adde, quod præfumitur factum maioris iudicis rite factum, non autem minoris. Ita Bal.in.l.tutores.ff.de confir.tu.Iaf.late in c.i.col. 3. qui feu.da. po.& ideo datus tutor à maioribus magiftratibus cum inquifitione. i. ab his q habent

habeat merum &mixtum imperiũ,non satisdat.l.si nemo.§.i.ff.de testa: tu. si à minoribus sic d.§. nos autem, ibi legitima cautione. (secundum Theophi.) & non cautela, præstanda.quia quanto quis est maiori auctoritate præditus tanto magis præsumitur pro eo, & pro facto ipsius & declarat idem Bald. in.d.l.si nemo.

Ad idem.considera cur sic uelit text. in præallega.§.nos autem quod possint tutorem dare,defensores ciuitatum una cum Reuerendissimo Episcopo,(antistitæ legitur communiter)sed Episcopo melius, quia illud uerbum est generalius l.decernimus. C. de ep.& cle. quasi Episcopi temporalem haberent iurisdictionem quod absonũ esse uidetur. Nisi dicamus forte id esse,quia pupilli etiam sub protectione ecclesiæ esse dicuntur. c.ex tenore de fo.comp.nonnihil Pet.de Bella perti.q.446.

Additio.

Ad id sursum quod dicitur in d.§.nos autem, quod cautione præstita debet creari tutor,declara, de nuda cautione intelligi,quia fit mentio in lege.l. sancimus.C.de uer.si.tem scilicet pupilli saluam fore vt in.l.muto in §.i.ff.de tute.& sic cum iur. de bene administrando, & sub obligatione bonorum suorum. l.fi. §.omnem.C.de admi.tuto.

Cautela autem aliud sonat, ut in codicibus antiquis legitur, qua quisq; uir prouidus & circumspectus prospicit ne possit circumueniri. l. testamentum. C. testa.ubi uulgatum illud,abundans cautela non nocet.

Est etiam notandum dum dicit rursum una cum Reueren.&c.quod est aduerbium coniungendi, usq; adeo ut nõ possint soli præsides,tutorem dare ut inquit Bal.in.l.fi.C.de Imp.multa Gozad. Bononien.consil.71.nume.9.& facit ad idem etiam tex.in.l.Imo.ff.de usu.& ha. & in.l.fi.ff.ad legem aqui.

Et est nouum ius Iustiniani & forte erat una de 50.decisionibus ipsius, quia dicit per constitutionem nostram licet eam non habeamus ut in simili dicit gl. i.l.admonẽdi.ff.de iureiu.& de his alias in.l.i.in prin.in glo.decisiones. C. de emen.Cod.

Additio.

Ad supra dicta redeuntes,uidetur qđ illi de quibus in d.§.nos autem sint maiores magistratus,quia princeps sibi quidem &ex sua constitutione ius dandi tutores concedit.l.muto.§.tutoris datio.ff. de ru.& cu.dat ab his.l.cum prætor.ff.de iudi.& ut hic in prin.

Ea de re satisdare non deberent & tamen satisdant,ut ibi,& ut supra dictum est. Cogita.

Additio.

Moueo aliam difficultatem præsupponitur de iure antiquo quod non competeret datio tutoris magistratibus municipalibus,nisi iussu præsidum, & quod non posset consequenter delegari, postea ius nouum superuenit Iustiniani, disponens quoad unum tantum, quod possint defensores ciuitatum etiam iussione nõ expectata, ergo uidetur quoq; disposuisse quod possit delegari. l. si quis serno.C.de fur.& ibi not.Cogita.

Additio.

Dum hic in glo.fortissimum dico quod plerunq; si ponitur ꝓ quia l. uideamus ff. de in lit. iu. & sic causatiue, declara quod per ipsam dictionem reditur causa, si proferatur à lege erit finalis, si ab homine necessaria, puta in teste quia uicinus,eadem,si uero uoluntaria, impulsiua,ita Bal.in c.quia propter nu. 17. de elec.

Additio.

Dum glo,prædicta dicit,quod si in ui cõditionis monosyllaba si, ponatur, argumentum non sumitur à contrario probant docto. quia si dicatur promitto tibi decem,si nauis ex Asia uenerit, clarũ est purificata conditione quod promittens est obligatus, sed non quod sumatur argumentum à contrario si non uenerit quod non sim obligatus,quia obligatio non præcessit, & priuatio præsupponit habitum.l.decem.ff. de uer.ob.& male ac contra text.nostrum & alia iura in lectu.allega.in.l.Pompo.in §.i.ff. de procu.

procu.in.l.i.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu,in.l.si pecuniam ff.de con.ob.cau. & similia.

Nec ob. exemplum quia non ita formari debet argumentum sed aliter & ad sensum directum sic,promitto tibi decē uel dabo tibi decem si nauis ex Asia uenerit,ergo à contrario si non ueniet, nō tenebor tibi dicta decem tradere. Cogita.

Addirio,

Quod Monosyllaba si quandoq; etiam pro cum ponitur iuxta illud si exaltatus fuero à terra Io.12.l.qui promisit ff. de condic.inde.i.cum & isto casu etiam sumeretur argumentum à contrario quia si cum proficiscitur Præses mandat, nō mandabit cum non proficiscitur. Cogita.

Additio.

Inquantum glo.hic in fi.sentit quod cū istud quod est in lege Iulia de ui,esset etiam in alia accusatione criminali, nec posit diuersitatis ratio asignari, non argumentum erit à contrario,sed à simili;male loqui uidetur,quia text. hoc idē dicit exemplificando, & exinde arguendo à sensu contrario, uerum exempla non restringunt regulam;§. hactenus instu.de grad.ergo.Cogita.

Additio.

Quod argumentum à contrario locum habeat in ultimis uoluntatibus, quando non haberemus tot iura istud dicentia in.l.aliquando.ff.de condi.& de.in.l. si legatum pure ff.de adi.le.in.l.quod pure.ff.quando di.lega.ce. & similibus defensatis à morsibus tenentium contrarium hic in lecturis, posset sic ordinate demonstrari.

Nanq; exceptio in uno casu firmat regu. in non exceptuatis, l. quæsitum. §.deniq;. ff. de fun. inst. sed in ultimis uoluntatibus non sumitur si resultet absurdum.l.2.secundum communem intellectum.C.de cond.inser. ergo regulariter secus.

Secundo quia propter quod unum quodq; tale & illud magis, si de quo minus inesse uidetur, ergo de quo magis, Auth.multo magis.C.de sacro sanc. secū in contractibus locum habet l.inter socerum.§.cum inter.ff.de iu.do. & est cōmunis opi.& intellectus ad illum text. quicquid dicat Deci. ut adhuc in lectu. ostēdimus ergo multo magis in ultimis uoluntatibus .l.in testamentis .ff. de regu.iu.c.cum dilecti de dona.

Tertio in legibus habet locum ut hic & in.l.lege iulia.ff.de testi.& in.l. qui testamento in.§.mulier .ff.de testa.& dictū fuit supra uoluntas testatoris est lex. §. disponat in Auth. de nup.ergo.

Quarto casus omissus debet haberi pro omisso nisi ex coniecturis habeatur pro expresso.l.si ita.ff.de au.& ar.lega.uerum per argumentum à contrario & ex uerbis elicitur qualis fuerit testatoris mens.l.labeo §. idem tubero .ff. de sup. le.ergo.

Quinto & ultimo, quia semper testator in dubio præsumitur uoluisse se cōformare cum dispositione iuris communis l.hæredes mei.§. cum ita .ff. ad treb. ius commune huiusmodi est ut ualeat; & colligatur, hocq; modo arguatur ut hic, ergo in ultimis uoluntatibus locū habebit.

Additio.

In.l.aliquando prællega.ff.de condi. & de.in fi.dicitur quod aliquando legatū est purum,& efficitur conditionale,si adimatur scilicet sub cōditione,quia sub contraria conditione relictum intelligitur, adde hoc ideo esse ut actus potius ualeat quam pereat.l.quotiens.ff.de reb. dub.& quia in legatis debet fieri semper benigna interpretatio.l.Seio.§.vxori .ff. de an.lega.

Additio.

Dicunt etiam docto.hic quod argumentum à contrario locum habet in contractibus sicut in ultimis uoluntatibus. l. pecuniam.ff.si cer.pe. ubi si mihi pecuniam debeas pure, & tu promittas eam meo iussu alteri sub cōditione, puta Titio si nauis ex Asia uenisset nec ego nec Titius petere poterimus, non ego,quia obligatio mea suspensa est per appositionem à te conditionis in promissione al

teri

teri facta meo iussu,non Titius, quia cõditio non est purificata nec ante adueņtum conditionis obligatio nata, & perinde ac si mihi promisisses sub contraria cõditione si nauis ex Asia non uenisset,ecce quod argumentum à contrario sumitur in contractu aiunt.

Et male (inquit Deci.) quia illud est non per argumentum a contrario sensu,sed uirtute primæ obligationis.

Quod apparet etiam quia dicit tanquam si sub contraria conditione quæ est nota improprietatis. l. meminimus. §.sed nec & ibi Bal. C. de legi.hæ. Alex. conf.87.col.2.uol.2.

Sed potest responderi non esse uerũ ex quo prima obligatio fuerat alterata ex promissione facta Ticio sub cõditione(ut etiam dicebam alias ad intellectũ l.aliquando.ff.de cond.& de.) quo fit ut id esse dicamus omnino per argumentum à contrario sensu, & ex interpretatione I. Con. obligationem dubiam sic declarantis.

Nec ob.quod dictio tanquam sit improprietatis nota, quia si erat per argumentum à sensu contrario, uera conditio esse non poterat quicquid alias dixerimus disputando.Cogita.

Probatur quoq; quod argumentum à contrario sensu habeat locum in contractibus,in.l.inter socerum in §.cum inter.ff.de pac.dota.ubi pactum erat factũ inter socerum & generum, si filia sua sine liberis decederet, quod restitueretur hæreditas socero ergo inquit I. Con. à contrario si cum liberis quod retineatur.

Dicit idem Deci. illud ideo esse ut pactum aliquid operetur quoniam alias nihil operabatur,patet quia soluto matrimonio doš ad patrẽ reuertitur .l. dos à patre.C.sol.mat.

Et male(ut dicebam alias)quia immo operabatur, ex quo eo declarabatur ius commune, & sufficit ut inquit Abb. in c.certificari colum.pe.de sep. & nonissime probo per tex.in.l.matris & in. l. pe. ff. ad Tertullia ubi bona matris ab ĩtestato defunctæ spectant ad liberos quod debet intelligi quoad ius adeundi,quia eo iure quicquid acquirebat filius acquirebat patri.l..placet.ff.de acqui. hæ. & sic uerba illa nihil operantur nisi declarationem iuris antiqui & sufficit,ergo idẽ quoad pactum in casu d.§.cum inter, ergo id erit per argumentum à contrario. Cogita.

Additio.

Potest rursum dici ad intellectum d.l. pecuniam,non esse uerum (ut dicebat Deci.)quod id sit uirtute primæ obligationis, q.a facta promissione alteri meo iussu quoad me extincta erat obligatio, quæ postea reuiuiscit(ex quo nihil dictũ fuerat) per argumentum à contrario sensu.

Et ad id rursum quod idem Deci. dicebat ad d.§.cum inter quod non est id per argumentum a contrario sed ut pactum aliquid operaretur quod operatur per argumentum a contrario, sic ius cõmune declarando ut supra.

Dum etiam dicebam in lectu. quod in iudiciis quoq; argumentum à contrario locum habet,quodq; contrarii de quo in.l.Põponius in §.i. ff. de procu.ea est rõ,quia duo non possunt esse eiusdẽ rei domini insolidum vno eodemq; tẽpore.l.si ut certo §.si duobus uehiculũ ff.commo.respondendo obiectioni Decii ut ibi, addo simile quod etiam ea est ratio in text.nostro,si Monosyllaba si,p quia sumatur,dicendo sic, quia Præses proficiscitur delegat , à contrario quia non proficiscitur non delegabit,ex quo cessante causa cessat effectus.l.adigere §. quamuis de iure pat.

Additio.

Quod in contractibus habeat locum argumentum a contrario adhuc probatur;nanq; mens in eisdem attendi debet l.ita stipulatus magna ff.de uer.ob. quæ ex uerbis colligitur.l.labeo.§.idem tubero.ff.de sup.leg.quod non aliter esse potest nisi per argumentum a contrario ergo in eis locum habebit.Cogita.

Additio.

Volo etiam probare quod habeat locũ in ultimis uoluntatibus, quia si testator pro-

prohibeat alienationem extra familiam & perpetuum inducat fideicommissum a contrario sensu non uidebitur prohibitus hæres sibi hæredē instituere qui sit de familia ut tradunt doc.in.l.filiusfam. in §.diui.ff.de leg.i.

Additio.

In gl.possit ad intellectum.l.fi.C.ubi se.uel cla.quod cognoscentes de causis illustrium personarū possint absolue re non aūt condēnare, adde ꝙ illum rex t. dicit not. Feli. & exornat in c. non potest colum.3.de præscrip. & alibi Bal. per illum tex.quoq; in prohem.fforum col.i.quod sæpe repetitur dignitas in habitu & non in actu & exercitio.

Si quis uellet tenere opi.contra Bar. Bald. Cy.& Ray. quod quando fit delegatio causarum meri imperii ex causa absentiæ,fiat non modo quo ad cognitionem,uerum etiam quo ad executionem,quod tenuerunt Alex.Ias.& Deti. post Gul.de cu.hic posset præter cætera per tex.istud probare in.d.l.fi.C.ubi Sena.uel cla. inducendo per locum à speciali,quod ibi personarum illustriū crimen delegatur, quo ad cognitionem tā tum ex quo condemnationem sibi reseruauit Princeps igitur & regulariter quā do ex causa fit delegatio, facta intelligetur in totum, ut delegatus cognoscat, condemnet & absoluat.cogita.

Additio.

In glo.proficiscatur,dici solet, necessitatis gratia multa à lege fore cōcessa, quæ alias & regulariter essent prohibita, adde nunc exemplo posse confirmari quia alienatione prohibita, non tamen est ꝓhibita si fuerit necessaria.l.i.2.ff.fun. dota.Corn.cons.166.nu.26.uol.2.

Et hinc uidemus quod iura emphiteotica possunt dari insolutum creditoribus etiam incōsulto Domino, ut not. in.l.si finita in.§.si quæ sunt iura & in.§. si de uectigalibus .ff. de dam. inf. tradit Bal.in.c.i.in prin.col.3.de prohib.feu. alie.per Fed.in usib.& Corn.in loco præallega.

Imò quod in quacunq; dispositione, quanquàm generali, necessitatis actus; semper exceptuatus uidetur, in tantum ad idem ut si dicat statutū quod mulier non possit obligari absq; consensu propinquorum, quod in obligatione necessaria locum non habebit.l.i.C. quando decreto opus non est.l.prædium.l. magis puto.§.si pater.ff.de reb.eo.Alex.ubi multa consi.215.nu.6.

Additio.

In illa.q.de qua hic per Bar.nu.14.si Præses reuertatur, an possit reuocari delegatus,Deci.concludit quod sic etiam re non integra ponderando uerbum iudicium in.l.iudicium soluitur.ff.de iudi.ꝙ intelligitur lite contestata ut ibi etiam per glo. Adde quicquid dixerim ego in lect.disputando, quòd ita quoq; tenuit etiam Bal.& clarius quod usq; ad sententiam possit reuocari in.c.cum Bertoldus num.8.de re iudica.

§. QVI MANDATAM;

Additio.

Contra istum tex.ibi nihil proprium habet, vrget ualde quod dicitur in.l.legati.ff.de offi.procon. ubi legati proconsulis,nihil proprium habent,nisi à proco̅sule eis mandata fuerit iurisdictio, ergò aliquid proprium habebunt hoc casu; quia dictio nisi istud ipsum ponit & includit ut dicitur in.l.actione.C. de transac. ergo & hic delegatus mandata sibi iurisdictione pariter quia non potest diuersitatis ratio assignari,& tantò magis, quia præcedit, oratio negatiua dictæ dictioni nisi in præallega.l.legati,ut declarat Alexand.in.l.si eum in.§.qui iniuriarum colum. 3. ff. si quis cau. Barto. in .l. diuus.ff.de peti.he. num. 2.Corn.consi. 261.num.26.uolum.4.& clarius dicitur alibi,quod est exceptiua significans oppositum antecedentis, cui immediate aduersatur in.l. extraneo de uen. in po. mit.& in.l.3.ff.de custo.reo,& not. in .c. cum accessissent ad fi. de constitutio. & in.d.l.actione Bertran.cons.362. num.5. uol.2.

Nec uideo quod possit aliter respon deri,nisi dicamus,in legato proconsulis speciale.l.cognitio in prin.infra eod. ergo

go in contrarium ius commune, & quod exceptio in uno casu, siue personа, firmat regulam in non exceptuatis .l.ius singulare l. quod uero contra.ff.de legi.l.quæsitum .§. deniq; .ff.de fun.instruc.instrumentoq; leg.

Vel (ut dixi in lec.) quod propriam iurisdictionem intelligamus, & quid proprium habere dicatur quoad exercitiũ est uerum quod merum imperium non habet l.si quid erit .ff.de offi. procon. & ut hic, pondera tamen tex.in d.l.cognitio, qui dicit propriam, & cogita, nec à prima sol.discedas.

Additio.

Ibi uerius est enim more maiorum, uerba hæc exponi debent seu capi pro uetere instituto, aut consuetudine antiqua merum imperium mandata iurisdictione non transferri. Sic Ci.famil. 3. & 10. aliisq; locis sæpe, his utitur uerbis.

Ibi animaduersionem, merum intellige imperium, ut etiam in l.si quid erit ff.de offi.procon.& ideo dicitur in.l.imperium infra de iurisdictione o. iud. quod merum imperium est habere gladii potestatem, ad animaduertẽdum in homines facinorosos.

Et ibi imperium, non merum pro modica scilicet cohercione, sine qua iurisdictio foret nulla .l.fi.infra eod. ad differentiam imperii meri, de quo in d.l. imperium, & imperii simpliciter ut in l.fi.ff.de offi.procon.

Additio.

Maxime mirandum est quod istud de quo hic, dixerit Papinia. à Paulo annotatum fuisse, ipsius Pap.discipulo quasi eiusdem auctoritate fretus, quod esset forte o.acutissimus, & ipsius Papinia.Præfecti Præto.assessor; & est argumentum ad idem quanta fuerit Pau. auctoritas in prohe.ffor um in .§.pro respõsis, & in.§.his igitur, & ut ipse Pau. de celso dicit, in.l.si seruum in .§. sequitur ff.de uerb.ob.cogita.

SVMMARIVM,

L. DIEM FVNCTO .FF. DE OFFI. ASSESSO.

1 *Res diffinitione potisſimum cognoſcuntur.*
2 *Quis ſit aſſeſſor.*
3 *An ſit neceſſarium quod habeat gradum.*
4 *An officium iſtud ſit dignitas uel honor.*
5 *An aſſeſſorer iuriſdictionem habeant.*
6 *An hæc ſit lectura Bar.*
7 *Dubitandi ratio in prima parte.*
8 *Decidendi.*
9 *Alia dubitandi ratio, aliam partem text. reſpiciens.*
10 *Et alia ad uerſi. diuerſum.*
11 *Oppoſitiones ad tex. fortisſime. Et ibi ſol. not.*
12 *Si ſcholaris duodenam conducat per annum, & intra iſtud tempus moriatur, an hæredes ipſius ſalarium totius temporis ſoluere teneantur.*
13 *Hæredes legati ſeu præſidis, uita functi, an poſſint petere à Cæſare, ſiue à Repub. totum ſalarium.*
14 *Quid in Præſide qui non dum erat officium ingreſſus.*
15 *Si aſſeſſor cum aliis minus conſequatur, an plus ſibi debitum ab hæredibus præſidis conſequatur.*
16 *Alia difficultas ad uerſi. diuerſum. Et ibi reſolutio plana.*
17 *Quid ſi præſes remotus ſit, cum tota familia, & aſſeſſore ſimul.*
18 *Intellectus ad uerbum legatis in tex. quo modo legi debeat.*
19 *Intellectus 2.*
20 *Intellectus 3.*
21 *Intellectus 4.*
22 *Intellectus 5.*
23 *Intellectus 6.*

DE OFFI. ASSESSO.

PAPINIANVS LIB. XXXI.

Responsorum.

L. DIEM FVNCTO, Quoniam res, (vt inquit Phi
losophus) diffinitione
1 potissimum cognoscun
tur ex quo ostendit qd
ditatem, & essentiam rei diffinitæ, secū-
dum Boe. refert Cy. in. l. i. col. ulti. C. de
legi. & not. in. l. omnis diffinitio. ff. de re-
gu. iu. immo uolebat Plato, quòd à dif-
finitione semper inchoaretur, forte sen
tiens, quod etiam testatur Ci. in. i. officio
rum, ex ea intelligi posse, & quidem faci
le, quid sit id, de quo futura est disputa-
tio, & pulchrum uerbum dicebat Bald.
consi. 409. quod dictus Ser Oldradus, in
prin. uol. 5. quod id uere est tale, cui cō-
petit ueritas diffinitionis, quòdq; circū-
locutiones demonstrant accidentia, li-
cet & ipsa magnam partem cōferant ad
cognoscendum quid hoc est, & quoniā
de Assessoribus hic tractatus ponitur,
operæ precium fore duximus, prius di-
cere quid sit assessor, & quasi prælydio
quodam etiam uti, ueluti in fistulis, ad
ea, quæ fusius infra dicturi sumus, & ne
quodammodo, ac ultimo loco, illotis
(ut aiunt) manibus ad mensam maxima
rum difficultatum accedere uideamur.
2 Assessor igitur is est, † qui assistit iudi-
ci, ipsum instruens ad bene iudicādum
ut hic dicunt omnes, post Azo. in sum-
ma, & Spe. hoc co. ti. in prin. & bene.
Probaturq; hæc diffinitio, in. l. i. C. eod.
ibi, Spe præmiorum, atq; honorificen-
tia sua (de magistratibus loquitur Imp.
qui publicas habent administrationes)
prouocent eos quorum prudentiam pu
tant sibi necessariam esse. Et in. §. i. in
authen. de iudi. ibi, nostris enim admini
stratoribus adsint modis omnibus asses
sores, & ea, quæ sunt legum explicent.
Et in. l. certi iuris. C. de iudi. iuncta glo.
Et sic debet esse iuris peritus, quoniam
alias non posset eum, cuius lateri assi-
stit, instruere ad iudicandum, & cœcus
cœcum duceret, amboq; caderent in fo
ueam, ut Lucæ 6. dicitur, & not. in. d.
§. i. & in l. 2. ff. quod quisq; iu. tradit Abb.
in. c. sciscitatus, colum. ulti. de rescrip.
Et licet hodie, de consuetudine, non
3 assumantur, nisi habentes gradum † de
iure tamen haud est necessarium, quo-
niam Doctoratus est dignitas. c. quanto
de magist. Alexand. consi. 94. conside-
ratis, colum. 2. uolum. i. & consi. 27. in
causa ad fi. uolum. 2. Ias. in. l. si quis in
conscribendo, colum. i. C. de pac. liber-
tus à dignitate repellitur, nec Doctor
esse potest. l. i. C. ad legem Visce. l. i. C. si
ser. aut lib. ad Decu. aspi. & tamen assi-
dere non prohibetur. l. liberti supra eo.
Et quod iurisperitus esse debeat, audi
Vlpia. dicentem in. l. in fideicommissi,
in. §. nonnunquam. ff. de usu. Præfectis
Prætorio suasi, fructus restitui debere.
Et clarius in. l. metum, in. §. sed ex fa-
cto. ff. quod met. cau. quòd eo assidente
Prætor interloquutus est, actionem,
siue exceptionem, metum passo, in ca
su, de quo ibi, aduersus Cāpanos, non
deesse. Et in. l. lex Cornelia, in fi. princ.
ff. de iniur. quod Sabinus in assessorio
dixit, Prætores, exemplum legis se-
quutos, in actione iniuriarum, iusiu-
randum deferre posse. Et in. l. ego. ff. de
ma. uin. quod idem Vlpia. passus est,
quem apud Prætorem manumitti, &
si lictores non adessent. Et adde, quod
hac de re, non magistratui, sed assesso-
ri, culpa imputatur, ut infra d. l. 2. quod
quisq; iu. quòdq; ipsi aliquid iniustè fa
cienti, protestari debet, ne teneatur in
syndicatu, ut per Bald. in. l. quoniam
iudices. C. de ap. Et licet assessor,
ratione supra dicta, appelletur, ab
assidendo proprie dictus. l. 2. supra
eod. l. consiliarius. l. fi. infra eod. alio ta-
men nomine uocatur et Comes, & cōsi
liarius, ut hic, & in. l. i. in. §. sed & si. ff.
de

de ua. extraordi. co. et in locis prælle-
ga. et in authen. quæ ſuplicatio .C. de
præci.Impe.offe. & certe Sophocleum
illud dici poteſt, Reges ſapientes, homi
num ſapientum conſuetudine egent, vt
ſapientiores reddantur, & quia diſſipan
tur cogitationes, ubi non eſt conſilium
inquit Salo.prouerbio.15. contra uero,
ibi multa ſalus, ubi ſunt multa conſilia,
c.prudentiam, de offi, dele.ex quo fit, ut
non mirum ſit, ſi in petendis tabulis, de
cem, in inſtitutionibus componendis,
tres ſexdecim, in compilatione ffforum,
& Codicis, quinq;, adhibiti fuerunt, &
ut ſuſius Caſſane. in conſue. Burgun.
4 ſo.6.col.i.Poſt hæc† ſciendum eſt etiam
& ſecundo, quamuis officium iſtud nō
ſit dignitas, quòd tamen eſt honor, & q̄
maximus, quodq; ab eo remouentur in
fames, ſicuti etiam à poſtulando d.l. li-
berti.l.i.§.ait prætor .ff. de poſtu.l.fi. C.
eo.l.laudabile.C.de aduoc.di.iudi. Vn-
de eorum ſalarium honorarium etiam
appellatur.l. q operas .ff. loca. d.l. i.§.in
honorariis.ff.de ua.& extraor.co .l. pro-
perandū.§.pe.C.de iudi.l.i.§.i.ff. ſi men.
ſal.mo.di.nec ob.glo.in.§.fi. inſti. de ex-
cep.quia in ꝓcuratore uera eſt, ob exer-
citii utilitatem, à ſupra dictis non parum
hac ratione differentis, ex quo fit, ut iu-
dæus etiam poſſit eſſe procurator, & ta
men infamis eſt.l.fi.C.de iudæ.Soci.cō-
ſi.62.in præſenti conſultatione, colum.
4.uol.i.&not.plene in rub.de iuſt.& iu.
ſupra & mirum uidetur, quoniam pro-
curator large aduocatus dicitur, ut per
Bal.in.l.i.in fi.C.man. & quoniam ſi du
bius de ſama repellitur.l.reum criminis
.C.de procu. multo magis repelli debe-
ret certus de infamia, & tamen admitti-
tur, non alia ratione, niſi ſupra dicta pro
qua facit tex.hoc ad literam dicens, in.l.
ſi quis procurationem.C.de decu.lib.x.
multa Bal.in.d.§.ait prætor, & in.l.ſed,
& milites, in .§. ſed & ignominia miſſi
ff.de excu.tu.Et eſt utilitas etiam, quia
aſſeſſor & aduocatus ad ſubſidia, ex his
non tenentur, procurator autem ſic, ut
pulchre teſtatur Gui. Papa deci. 89. ſed
quia, ſignanter per.d.l. ſi quis procura-

tionem.

Tertio & ultimo, quod hodie aſſeſ-
5 ſores iuriſdictionem habent † uel ex for
ma ſtatuti, uel ex conſuetudine, uel
ex generali cauſarum delegatione, ſibi
à principio officii facta, quod forte olim
non erat, & declarat Bar. in.l.i.ſupra eo.
& in.l.præcipimus, in.§. quod ſi à duce
C.de ap.aliquid in.d §. ſed quod prætor
& de delegatione ciuilium cauſarum in
telligit, quia criminales & quæ meri im-
perii ſunt, non delegantur communi-
ter, ut dictum eſt in l.i. ſupra tit.primo
Aduerte tamen, quia eſto quod iuriſ-
dictionem non haberent olim, partibus
tamen iudicis fungebantur, quando ip-
ſe publicis occupationibus erat impedi
tus, ut in.d.§.i.in authen.de indi.ſeruata
nihilominus forma authen. ad hæc.C.
de iudi.& ibi Bal.in ſpecie, & ſenſit tex.
in.l.i.ſupra eo.ibi, in his ferè cauſis con-
ſtat, ubi glo. hoc ipſum in ſpecie de-
clarat.

Sed contra, quia aſſeſſor etiam Vi-
carius appellatur, qui nihilominus iu
riſdictionem habet .l. ſecunda iuncta
glo.C.de offic. eius qui ui.al.iud.ob. l.i.
.§.à Præfectis .ff. de lega. 3.c.pe.de offic.
Vi. c. Romana, cum ſimilibus, de ap.
in 6.

Sol. Vicarius hodie corrupto uoca-
bulo appellatur, ſed Vicarius non eſt,
quia (ut dixi iuriſdictionem non habet,
aliàs delegatus, vices gerens delegantis
l.ſolet infra de iu.o.iudi.c. ſanè, de offi.
dele.diceretur etiam Vicarius & tamen
Vicarius non eſt, ut per Alexan.in rub.
de offic. eiuſ. col.4. late Clau. in .l. i.in
§.qui mandatam, eod.tit.

Summatur & diuiditur, vt per Do-
cto. & licet Barto. non multum loqua-
tur in hac lege, de ipſius materia ta-
men tractauit fuſe, in l.i.in .§.diuus.ff.
de ua. & extraordi.co.immo quod hac
6 ratione† dicunt aliqui, præcipue Ale-
xand. hic colum. 7. & in rub. de acqui.
hæ.in prin.propter uarietates & contra-
rietates, quæ ſunt hincinde, quod hæc
non eſt lect.ipſius, ſed alterius, qui ꝓ eo
legit, fretus et teſtimonio Imo.in.l.is q

reus,col.23.ff.de pub.iudi. qui dixit rursum,quòd nec alia,quæ in hoc primo libro fforum habentur, sunt scripta Bart. & ratione comprobat Purpu.hic,in ult. q.in 2.col.quia deuiant omnia à stylo eiusdem,nec ullo modo cõueniunt, ego uero contrarium sentio,quo ad.l.nostrã quia in prin.& fi. se remittit ad dicta per eum in præallega.§.diuus, quo uero ad lectu. huius primi lib. .contrarium tenuit etiam hac ratione Clau.in.l.vt uim in repe.col.pen.& bene.ff.de iusti. & iu. considerando etiam id,quod not.in.l.nemo est qui nesciat.ff.de duo.re.quòd Doctor illustris, non potest legere per substitutum, ex quo electa est personæ industria,uulga.l.inter artifices.ff. de solu. & sic nec uerum, nec uerisimile quod dicunt Alex.Imo.& alii,& est magnæ importantiæ,propter summã Bar. authoritatem in iudicando,ut ipse Clau. dicit, in loco præallega. ego aliqua in lib. obserua.8.c.2.

7 Dubitandi ratio in prima † parte esse potuit, hæredes legati,non teneri salarium totius temporis comitibus seu assessoribus præstarequia non seruierunt, cessante enim causa,cessat effectus.l.Titia Seio.§.usuras.ff.de lega.2. & quia nõ manducat(ut uulgo dicitut) qui non laborat, nec addiscit qui non uigilat.l. quamuis. ff. de dam. infec. l. pupillus. ff. quæ in frau. cre. unde & Gene. 3.dictum est etiam, in sudore uultus tui uesceris pane tuo. quod in materia quoq; Deci.Seni.refert,in.l.Seio,in prin.ff.de an.le.ubi salarium & tẽpus diuisionem recipiunt, & fuit atgu. Bertran.de mon.fauen.ut per Bart. infra pulchre.Bal.in.l.Lucius,in.§.i.ff. de leg. 2.& consi.36.super primo puncto, in fi, uol.4.& in.l.i.ubi etiam Albe.C.de suf. glo.Bar.& Docto.in.l.continuus, in.§.si ab eo,ff.de uerb. ob.& dictat honestas, quando istud etiam iuri consonum non esset, ut hoc solatio leuentur hæredes, nec teneantur,nisi pro rata,quoniã sunt grauati morte legati, ut in simili dicitur in.l.fi.C.de insti.& in.l.i.de his qui ante aper.tabu.& est regu.posita in.l.cum q.

ff.de iureiu.maxime quia casus fortuiti, & mortis dies incertus nullo humano iudicio præuideri possunt.l. quæ fortuitis.C.de pi. ac.l. 2.§.si eo tempore .ff. de admi.re.ad Cí.per.l.i. ff. de condi. & de. immo quod Comites ipsi prospicere debuerunt,quod euenire poterat, imputãdiq; sunt, cur pacto sibi ius non reseruauerint.l.i.si quis domum.§.i.ff.loca. Bar. plene in.l.inter stipulantem in.§.sacram col.3.ff.de uer.ob.

Quibus tamen facile respondetur, ꝙ immo solatio residui temporis fraudari non debent, ex quo per eos non stetit, quæ etiam est decidendi ratio hic,&probatur in.l.sed addes,in.§.fi.iuncta.l.seq. quæ cum ista concordat,& in.l.qui operas.ff.loca.& in.l.Mæuia, in princ.ff. de an.le.& in.l.fi.in princ.ff.ad legem Rho. de Iac.& in.l.de die,in.§.fi.ff.qui satisda. co.&sic licet cesset causa,non tamen cessat effectus,si sit consumatus,uel pro cõsumato,hac ratione habeatur,ut ꝑ Bar. in.l.2.in.§.fi.ff.de dona.Bal.in.l.ex diuerso,lectu.2.in fi.ff.de rei uen.Feli.& alios plene in.c.cum cessante,de ap.& parum facit ad idem tex.in.d.l.Seio,quia eo casu solutio pro rata fieri debebat, sicuti etiam in.l.qui insulam,in.§.pe.ff.loca.et in locis pro concordantibus allega.præcipue in.l.i.C.de suf.ubi de artifice attis mechanicæ loquuntur Docto. qui longe differt ab assessore et Comite.l.i.alle. etiam supra C.eo. pulchre Bal.in.l.ædẽ colum.3.C.loca,et ut infra latius. Minus facit rursum, quod hoc solatio debent hæredes leuari,quia leuantur successione, et hoc idem satis est, absq; eo etiam,quod fiat præiudicium tertio,cui iam erat ius quæsitum, ratione contractus,& conuenit si succedunt,ut ad onera hæreditatia quoq; teneantur .l. secundum naturam ff. de regu..iu. l.unica.§.pro secundo,in fi.C.de cadu.tol. Quod casus etiam fortuitus sit mors, fatendum est utiq;, quodq; præuideri nõ possit,sed negandum , quod assessoribus officiat, ex quo contigit in personã conductoris nec locatori põt culpa imputari.l.si uno §.item cum quidam. d.l.

qui

qui operas.ff.loca.cum aliis adductis su
pra & nouissime tradit Ias.in addi. Por.
in §.item quæritur colum.2. insti.eo.
Non ob.vltimum,quia ex multis posset
responderi,ut per Bartol.in.d.§. sacram,
sed dico aliter,quod immo non tenetur
quis considerare remota, sed propin-
qua .hinc Seue.ait quod quamuis pros-
pectus futurorum ad sapientem uirum
pertineat,non tamen damno afficit non
cogitantem,nisi ex præsenti statu cogi-
tare debuerit.d.l.si quis domum.l.sed &
si quis.§.quæsitum.ff.si quis cau. Bal.in.
d.l.ædem colum.4.C.loca.
8 Decisionis ratio est†ut supra & proba-
tur etiam in .l.i.in §.diuus.ff.de ua.& ex
traordi.co.quem text.tamen ad opposi-
tum inducit idem Bald.in loco præalle-
ga.colum.3.& verum est, quando per
eum stetit,ut ibi glo.not.in uerbo repe-
ti,in prin.signanter Bal.in.d.l.pe. in pri.
C.de condic.ob.cau.& conuenit, ut as-
sessores inueniantur facilius d.l.i.C. eo.
alias non parum detrimenti Respub. pa
teretur,haud permittendum,& est simi
le in.l.nihil & ibi Barto.ff.de ac.re.amo.
clarius Ias.in.l.si donaturus in.§.fi.ff.de
cond.ob.cau.& profecto(ut inquit Cy.)
honos alit artes,omnesq; incenduntur
ad studia,gloria,nec est iustus ac hone-
stus labor honoribus,præmiis;atq; splē
dore fraudandus.

Et quia si locatore moriente idem di
sponitur,ut hæredibus suis tota merces
debeatur.d.§.diuus,non potest aliud di
ci,moriente conductore, ut hic quoniā
sunt correlatiua,nec debent diuerso iu-
re censeri.l.fi.C. de indic. uidui.tol.l.fi.
ff.de accep.l.cum qui ædes.ff.de usucap.
& quia si eodem tempore cum alio fue-
rint,uel sibi culpa etiam imputari pos-
sit,non debebitur salarium ut infra.
Dubitandi rationem tamen faciebat,
9 †deberi,& totum quidem,etiam si cum
alio eodem tempore fuissent,quia perin
de esse uidetur,ac si seruissent, cum per
eos non steterit, ex quo casus contigit
in personam legati, & sic conductoris
ut supra. Et quia beneficium hoc sibi
à lege indultum late interpretandum
est,eisq; non auferendum, quibus nec
culpa imputari potest.l. fi. ff. de consti.
prin.c.cum dilecti,de dona.c.indultum,
de regu.iu.in 6. & quia adhuc iuri sibi
competenti, & iam quæsito, ut dixi-
mus ex primo contractu, non uidentur
tametsi fuerint cum alio,eodem tempo
re,renunciasse.l.cum de indebito in pri.
ff.de proba.l.sicut §. non uidetur. ff.qui
mo.pi.uel hypo.sol. Quæ tamen pa-
rum ob.& primum tollitur ex eo, quia
cum alio esse cœperunt.hæc enim urgēs
ratio est,quamuis per eos non steterit;
contigeritq; casus in personam condu-
ctoris,ne salarium eiusdem temporis à
duobus consequantur,cum nec possint
etiam uno eodemq; tempore duobus
seruire.l.si eadem, & ibi not.supra eo.l.
nemo.C.eo.tradit Bald.in.l.binos, in fi.
C.de aduo.di.iud.nec rursus uerum est,
ꝙ beneficium hoc legis, sibi auferatur
quodq; sibi culpa imputari non possit,
quia non debebant operas locare alteri
ita ut ipsimet se priuauerint hoc legis
beneficio,& in culpa,quicquid dicatur,
omnimodo quantum ad istud esse uide
antur & conuenit, quia decisio etiam
& regu. d. l. fi. limitationem recipit,
si de tertii præiudicio agatur, ut hic, &
in.l.impuberi.ff.de admi.tu. & per Bal.
in c.ex tuarum, de Autho. & usu pa.
Vltimum confunditur per text. in. l. fi.
C.de cohartali.lib.xii.& ibi Bartol.not.
quod quam primum habens officium,
aliud acceptat,emolumentum primi ꝑ
dit,& sic pari ratione assessores legati ꝑ
defuncti,in casu nostro, si cum alio (ut
diximus)esse cœperint. Imo quod nec
d.ius potuissent sibi reseruare, protestā
do,ex quo sumus in dependentibus à
potestate legis.l.Nensennius,& ibi idem
Bar.in prin.ff.de neg.ges.quodq; potius
cum hoc idem scienter faciunt d.iuri re
nunciant,& arg.retorquebitur.l. si pro-
ponas §.i.ubi Bal.in simili.ff.de inoffi.te
sta.& hæc pro ratione decidendi etiam
sufficiant.Et quia si unum officium est,
conuenit quoque ut unum salarium
tantum consequantur.d.l.binos & quia
si non sunt cum alio,adhuc esse uiden-
tur

tur cum eo, qui uita functus est, et sic
à cessante ratione, si cum alio esse inue-
niantur, sibi salarium non debebitur d.
l.fi.C.de coharta.præallega.lib.xii. Po-
tuit forte etiam esse dubitandi ratio, in
uer.diuersum, pro nunc communem in
tellectum literæ sequentes, quia si lega-
10 tus† remotus est, & nō assessor, adhuc æ-
quum non uidetur, salario fraudari de-
bere.l.si unus.§.ante omnia.ff. de pact.l.
transactione matris.C. de transac.l.non
debet.ff.de regu.iu.argu.in.l. sancimus.
C.de pœ. & maxime ut male meriti æge
state laborent, ipseq; suo priuetur, & as
sessori debitum persoluat, uulga.l.quis-
quis.C.ad legem Iuli.ma. Et quia sic ci-
uiliter mortuus est, argu.in.l.si mater.
C.de insti.de morte naturali ad ciuilem
fit extensio, iuxta not. in.c.susceptū, de
rescrip.in 6.& in.l.ex ea in.§. insulam.ff.
de uerbo.ob.Bart.in.l.i.col.2.ff. de testa.
ergo sicuti legato uita functo, debetur
assessori salarium ut supra ita sibi de-
bebitur, si remoueatur ante tempus, ui-
uens, & successorem accipiat. Sed om-
nia resoluuntur quoq;, quod imo frau-
dari debet, quia præses, seu legatus, re-
motus uidetur ipsius assessoris culpa.l.
2.ff.quod quisq; iu. & diximus in eui-
den.ita ut non simus in casu regulæ. d.
l.non debet, & similium, quoniam ipse
se (quod aiunt) suo gladio iugulat, &
damnum sua patitur culpa, ut in regu.
damnum, de regu. iu. & est communis
intellectus huius uer. ut infra & ipsius
ratio. Nec ualet argu. ex his etiam,
ut dicebatur de morte naturali ad ciui-
lem, quoad omnia, & generaliter.l.Deo
nobis.C.de ep.& cle.declarat Bart. in d.
l.i.nume.7.de testa.sed in casibus dunta
xat, in quibus hoc iure cautum inueni-
tur, ut per glo. in c. placuit 16. q.i.Bald.
pulchre in Authen.si qua mulier colū
i.C.de sacrosanc.ec. Et ad idem facit e-
tiam, quia si culpa Assessoris remotus
uidetur, iam nō aliud dici potest, nisi q
per eum steterit, ergo ut hoc sit diuersū
à primo casu; quod uerbum sonat Iuris
con. omnino fraudabitur (ut diximus) sa
lario.l.itaq; fullo, cum similibus. ff. de
sur.alias ipse legatus culposus uidere-
tur, non dicendum d.l.2.

Ad text. istum, in prin. ibi, diem fun-
cto, adde alium in.l.i.in fi.C.de pac.simi
leq; in.l.i.& fi.C. si reus uel ac.mor.fue.
& in.l.post duos, in fi. C. de aduo.di.iu-
di.& considera, dum ea ratione decidi-
tur in eo, quod salarium Assessorib. de-
betur totum, si legatus ante tempus mo
11 riatur, quia† finguntur seruisse, ex quo
per eos non stetit, ut hic per Bar. in pri.
quomodo hoc ipsum procedere possit,
nam habemus, quod fictio nunquam in
ducitur, ubi non potest habere locum
ueritas.l.qui ad certum.ff.loca.l. i.in pri.
C.de rei uxo.ac.l.si paterfamilias, in fi.
iuncta.l.seq.ff.de adop.loquor de indu-
ctiua; quando fingitur esse quod non
est.l.qui in utero.ff.de sta.ho.ad priuati-
uæ differentiam, quæ remouet illud qd
est, exemplum quod monachus p mor
tuo habeatur.l.Deo nobis. C. de ep. &
cle.Cur.iuni.consi. 5. uideretur, nume.
42.& etiam translatiuæ, quando id, qd
est uno modo, fingitur esse alio, ut qui
reuertitur ab hostibus, dicatur, eo mo-
do, semper in ciuitate fuisse. l. retro. l.
post liminium: in princ. ff.de capti. om-
nia Bar.in.l.nec utilem, nume. 4. & 5.ff.
ex quib.cau.ma.sed uere seruire non po
tuissent quoniam mors omnia soluit ad
uulga.§.deinceps, in Authen. de nup.
nec in personam legati mortui aliquid
principiari potuisset, inquit in simili
Pau.de cast.consi.104.uisis, colum.3.uo
lumi.i.immo Iuriscon. in. l. eius qui in
prouincia.in uer.quod si stipulatus. ff.si
cer.pe.& in.l.pe.ff.quæ sen.si.ap. re.ergo
nec seruisse uidebuntur. Et melius est
dicere, quod istud sit potius ratione in-
teresse, ut hic per Deci.Sed facile respon
deri posset, & dici, ut dicit Cur. uerum
quia eius responsio non est in terminis
fictionis inductiuæ transeo, & respon-
deo aliter, quod ideo in.d.l.qui ad certū
reconductio facta non erat, ex quo req-
ritur consensus expressus, uel tacitus. cū
sit emptioni & uenditioni locatio pro-
xima, & sic contractus, qui consensu per
ficitur.l.2.ff, loca. uerum furiosus, de
quo

quo ibi consentire nõ potest nec expres
se,nec tacite,quia consensum nõ habet.
l furiosi.ff.de regu.iu.l.i.§. adipiscimur.
ff.de acqui.po.ergo, ubi alia ratione As-
sessores in casu nostro seruisse fingũtur.
d l.qui operas.l.sed addes §. fi. cum aliis
adductis supra ff.loca. & istud etiam di-
ctat æquitas,sine qua fictio stare non po
test.l.sciendum.l.deniq;.l.nec utilem.ff.
ex quib.cau.ma.Non ob.text.in. l. i. in
princ.C.de rei uxo.ac quia fundat se Im
perator pariter in specialitate dotis,non
quia uere in eiusdem promissione po-
tuerit stipulatio interponi, ideo sicuti
eo casu,& simili, æquum est adhuc fin-
gi,non minus æquum esse uidetur, qđ
isto fingantur assessores etiam seruisse.
Non deniq;,& ultimo,in.d.l.si pater fa-
familias, quia adoptio naturam imita-
tur,eaq; ratione, minor maiorem non
adoptat,& est actus legitimus, per quẽ
fit quis filius, qui tamen filius non
est, ut not. in §.primo.insti.de adop.
usq; adeo ut ad casum nostrum male
applicari possit,quoniam nõ repugnat
(iterato dixerim) quo minus assessores
seruisse fingantur,cum per eos non ste-
terit & quia si uixisset legatus, uere &
omnimodo seruissent nec debent, hac
ratione,salario totius temporis frauda-
ri. Sed longe magis urget aliud, nam
seruire est facti,potius quam iuris,patet
ad sensum,& probatur in simili, in.l.cõ
silio in fi.ff.de cu su.& quia præstatio o-
perarum,est promissionis satisfactio, sa
tisfactio est facti, ut per Bald.consi. 508.
tenor, colum.2.uolu.5.super his, quæ
sunt facti,fingi non potest.l. sciendum.
ff.ex quib.cau.ma.l.cum hæredes §. i. &
ibi Barto.in prin.l.1.§.si uir.ff. de acquir.
po.exemplum in possessione, cum ali-
quis reuertitur ab hostibus, ut sibi non
quæratur,sine noua apprehensione, ex
quo non fingit lex,ipsum retro possedis-
se,& rationem assignat Bal.in.l.deniq;,
allega.etiam supra. ff. ex quib.cau. ma.
quia ueritas eiusdem facti mutari non
potest. Cui difficultati etiam respon-
detur,quod illud iõ fit, quia fictio post
liminii,quæ fingit captum ab hostibus

semper in ciuitate fuisse, est fundata in
æquitate,ut qui per iniuriam ab extra
neis detentus fuit, postquam in fines re
dierit,ius suum pristinum etiã recipiat.
l.postliminium,in prin.ff.de capti. uerũ
æquitas non patitur quod possessionem
recuperet, quoniam sic locupletaretur
cum aliena iactura.l.nã hoc natura.ff.de
condic.ind.ergo & pulchre declarat Bar
to.in d.l.sciendum,& in d,§.i.& est uerũ,
& cum in casu præsenti secus sit, ut ostẽ
sum fuit proxime non aliud dici pote-
rit, nisi quod perinde sit, ac si seruissent,
seu quod seruisse fingantur,& ꝙ non sit
perpetuo uerum etiam quod fictio lo-
cum habere non possit super his, quæ
sunt facti, probatur, quia qui est in ute-
ro, habetur pro iam nato.l.qui in utero.
ff.de sta.ho.& pro mortuo qui uiuit. l.
Deo nobis.C.de ep.& cle.l.i.§. pe. ff. de
bo.po. contra tabu. & tamen ista sunt
facti,& in facto consistunt,& no. Bar.In.
l.si is qui pro emptore,nu.38.ff.de usuca.
& in.d.§.si uir ergo & quod hic rursum
assessores seruierint.

Et ex his ad. q.infertur, si scholaris
duodenam conducat ab aliquo per an-
12 num,& intra istud tempus moriatur,an
hæredes ipsius teneãtur soluere salariũ
totius temporis,& respondetur ꝑ istum
tex.& per rationem superius adductam
casu cõtingente etiam in personã scho
laris quod sic,quodq; est fere idẽ casus,
& quia uidetur quando cõducit operas
illius,cum quo contrahit,uoluisse se cõ
formare cum dispositione iuris commu
nis,quæ est huiusmodi. l. hæredes mei.
§.cum ita.ff.ad Treb. & est casus in. l.si
uehenda in prin.ff.ad legem Rho.de iac.
ubi ad literam dicitur, nautæ uecturam
deberi,pro mancipio,in naui posito, &
si mortuum sit,& istam,q.ponit Por. &
ita decidit in §.fi.in 2.col.insti. loca. Ta-
men contrarium quoq; suaderi potest
ex eo,quod scholaris est persona multũ
priuilegiata, patet quia cogitur Domi-
nus,ad sibi locandas domos. l.i. C. de
stu.libe.ur.Ro.lib.x.l.decernimus,& u-
trobiq; not.C.de ep.& cle.firmat Bald.
l.i.col.5.ff.sol.ma.& sic cõtra regu.l.in re

mandata.C.mã.poteſt item omiſſis me diis appellare ad Principem, eodem teſte in Authen. habita in 4.C. ne fi. pro pa.quod tamen adhuc non eſt regulare. l.Impeeatores.ff.de ap. Et tempore peſtis, uel belli de domo recedere ante tẽpus,nec tamen ad penſionem tenetur.l. habitatores.§.fi.ff.loca.ſentit Cuma. in. l.recuſare,in §.fi.ad Treb.refert & ſequitur Alex.in apoſtil.ad Bar.in.l.ſi uno in. §.item cum quidam.ff. loca. Item quia ſumus in contractu bonæ fidei §. actionum,inſti.de actio.in quo caſus fortuiti nunquam comprehenduntur.l.quæ fortuitis .C. de pi.ac.anq; eo ualde exuberat bonafides.l.bonafides,ff. de po.ſ. tumet non ſecus ac ubera. Et quia deniq; poterat ante tempus recedere, etiam ſine cauſa,ſoluendo ſolum intereſſe, qđ in obligationibus facti quoq; eſt maxime conſiderabile.l.ſi quis ab alio.§. fi.ff. de te iud.l.ſtipulationes nõ diuiduntur. ff.de uerb.ob.igitur ad totum non tenebitur.Eſt uerum quod hæc fundamenta ſatis debilia eſſe uidẽtur, quoniam ſcholatis eſt priuilegiatus in caſibus à iure expresſis,ut in milite.l.in fraudem §. fi. ff.de mi.teſta.& in fiſco. l. item ueniunt §.in priuatorum.ff.de peti.hæ. & ſimilibus,dicimus,de quibus in.l.fi.C. de ſacroſanc.ec.ubi ad propoſitum gl. ſingu. & egregia. Nec ita debitores ſumus alicui priuilegiato,ut aliis iniuſtitiam faciamus,inquit tex.in c.ex tenore de fo. cõ. & glo.in.l.aſſiduis. C. qui po.in pi.ha. immo quod priuilegium unius, non debet trahi ad iniuriam alterius.l.impubetis.ff.de admi.tu. Et quia etiam in caſu legis noſtræ,ut dicebam heri, contractus eſt bonæ fidei, & tamen caſus fortuitus mortis comprehenditur,obligatioq; eſt facti,& nihilominus ſolius intereſſe ratio non habetur,ſed totum ſalarium ſolui debet. Opinio uero æquior contra Por.cuius ueritas patebit ex reſponſione ad primum quod pro ipſo adducebatur,& in quo ſolo conſiſtit, ut dicamus non eſſe uerum,quod militet eadem ratio,ſeu quod ſit fere idem caſus,quoniã hic aſſeſſores operas tantum præſtabant: hoſpes uero ſcholaris,operas & expenſas,&ſic non ex præmiſſis illatio erit bona,cum non ſint termini pares,uulga.l. Papinians exuli.ff.de mino. & minus ꝙ uideatur uoluiſſe ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis, quia hoc ipſum quoq; procederet, quãdo ius ita diſponeret,ſed non diſponit, niſi(ut diximus)in præſtantibus operas tantum ergo.Non ob.deniq;,& ultimo tex.in.d.l. ſi nebenda,quia eo caſu quoq; naura operas tantum præſtabat, ut hic. & quia etiam modica merces erat conſiſtens in labore corporali,quæ ſibi, ea ratione negari non poterat, arg.in l.ſcio.ff.de in integ. reſti. & in.l. quamuis .ff. de cond. & demon. & quia ita mortuum, ac ſi nunum fuiſſet,mancipiũ uexit caſu quoq; contingente in re uecta, non in conductore,ut hic,& hoc niſi aliud actum ſit,&ita ſenſit ibi Labeo,cõtra Paulum, uel dici poteſt quod habeatur rõ lucri ceſſantis,ut hic per Deci.& eſt communis opi.ut no.in.l.unica. C. de ſen. quæ pro eo & in.l.3.in §.nunc de offi.ff.de eo quod certo lo.tamen iure non probatur quia eſt intereſſe extra rem, de quo nulla habetur ratio, etiam quod in damno conſiſtat.l.ſi ſterilis.§. cum per uenditorem.ff.de ac.emp.idem Dec.in c.eum ue nerabilis col.6.de excep.cogita,qa quæſtio pulchra eſt,& quotidiana.

Et pulchrior ſeſe offert, nunquid hæredes legati ſeu Præſidis, uita functi
13 †poſſint pariter à Cæſare, ſiue à repub. totum ſalarium petere, an uero ſibi pro rata tantum debeatur. Cõmunis eſt breuiter,quod totum peti poſſit, ut per gl. præſtitum hic, quæ in hac parte erit expedita, quod atteſtatur Iaſ. ſubiiciens plus poſt Albe.quod iſta queſtio euenit de facto inter Cremonenſes & hæredes Domini Bernardi Bononienſis,quodq, ita iudicatum fuit,nec immerito, propter Authoritatem glo.à qua non eſt recedendum,maxime ſi ſit per alios Doctores Illuſtres confirmata,ſecundũ Iac. But.in.l. 2. C. qui pro ſua iu. & in. l.i. in §.uideamus.C.de rei uxo.ac.quem refert & ſequitur Gui. Papa in deci. ſuis

134. sed qualiter, ad fi. late Clau. in l. ut uim, in lectu. col.pe.& in repe. 33. & 34.ff.de iusti.& iu.& dicit Saly.in.l.i. in. 4.C.de pac.quod est nauicula, quæ nos in tutissimum ducit portum,aliqua ego in.l.si quis maior. C. de transac.& idem tenet etiam glo.in.l.i.in.§. diuus. ff. de ua.& extraordi.co. & pro ea facit (præsupponendo semper. (ut Bartol. inquit)quod nihil à partibus sit dictum argum.in.l.unum.ff.si cert.pet. quoniam tunc non esset disputandum, cōtractus enim legem accipiunt, & ex conuentione partium(ut aiunt)l.legem. C.de pac. l.i.§.si conueniat.ff.depo.l. contractus. ff.de regu.iu.cum similibus) quia eligitur ad instar aduocati, sed si aduocatus intra tempus moriatur, eius hæredibus salarium totum debetur.l.post duos.C. de aduo.di. iudi. per glo. hic, & Barto. allega.ergo & hæredibus præsidis argu. in.l.instar.C.de iu.fi.lib.x.& in c.2.de offic.le.& in clem.i.& ibi Cardi. in. princ. de iudi.& in.d.l.duo sunt uel tria, ponderanda,maxime facientia ad propositum, hoc ipsum dici debere omnino, quia officium peragere cœpit, mox qd in solatium ad hæredes totum transmittitur,uel liberi fuerint ultimo loco, uel extranei, uel ex testamento,uel ab intestato.

Est uerum quod Fulgo. Alexan. Deci.& Cur.ac alii, dicunt quod hoc casu est speciale in aduocato fisci,&habet colorem. Sed istam solu.impugnat Ias. ex quo hoc nunquam dici debet,nisi exprimatur.l.item ueniunt §.in priuatorũ ff.de peti.hæ. Replicat Deci. ex uerbo statuimus,satis apparere, quod est noui iuris promulgatorium.c. ut litigantes, ubi glo.magistra,de offi.ordi. in 6. Et male,quoniam stant ista simul,quod nouum ius promulgetur, & tamen eo casu speciale non sit,quod probo, quia generalis ratio,quod res non sit integra, quodq; officium peragere cœperit, dictum ampliat uulga.l.metum §.animaduertendum.ff.quod met.cau.l.regula. §. & licet,ubi glo.& Bartol.ff. de iu.& fac. igno.immo quod sit extensio etiam, ex identitate rationis, de uno casu ad aliũ, quamuis in eo sit speciale. l. quod uero contra,& ibi Alb.in prin.ff. de legi.facit optimus text.in.l.si uno in §. item cum quidam.ff.local. qui loquitur in procuratore Cæsaris, & tamen locum habet etiam quod ibi dicitur, in aliis personis. Secundo facit text.in.l.i.in §.diuus.ff. de ua.& extraordi.co.& in.l.qui operas.ff. loca.ubi si aduocatus pariter,qui salariũ à Domino habuit,intra tempus moriatur,illud non restituit, idest ab eius hæredibus repeti non poterit,quia (ut dicit Iuriscon.)per ipsum non stetit, quominus causam egerit, quæ ratio militat etiam in casu præsenti, ergo sicuti ibi nō repetitur hac ratione peti poterit etiam si solutum non sit, in quæstione nostra, & urget. Quamuis & ad istud dicatur quod d.iura loquuntur in retentione quæ fauorabilis est.l.si in area.l.qui exceptionem.§.si pars.ff.de condic. inde. & fuit responsio Dec. nec adhuc tenenda quoniam(ut inquit Cur.& bene)generalis est ratio,quæ ita militat in petitione, sicut in retentione.d.§.& licet,cum aliis adductis supra quæ non repeto.

Et adde,quod intellectum ad regu.d. l.si in area.tradit Bal.egregie,consil. 373. à maritus, colu.in.i.uolum.3. & ostendit non esse perpetuo ueram.alii ad.d. iura, alia dicunt à ratione Iuriscon.deuiantia, quibus obiici potest quod dicitur in. c. in istis.4.dist.& in.l. 2.C. de cri. fac. ideo eorum philaterias non refero, & transeo. Vltimo uerum est istud, quia absurdum foret maximum,& inconueniens(ut inter disputandum dicit Bar.)ex quo ipsi tenerentur in solidum,&tamen partem reciperent, nec ista ratione demente iuris sed contra ius potius,ut per Bald.consi.223.substitutio. uolum. iiii. & est argumen.in.l. tale pactum, in .§. fi.ff.de pac. Sed dicunt Scriben. adhuc nec istud concludere, præsertim Fulgo. Alexand. & Deci. quia salarium assessoribus non debetur ab hæredibus legati seu Præsidis, sed à Repub. l. fi. infra eod. & male ac contra text. in.l. i. C.de assesso. ibi, spe præmiorum

&honorificentiæ eos prouocent,quorũ prudentiã sibi necessariam fore arbitrantur , alias duplici onere grauaretur Respub.non dicẽdum.l.Titia.§. q inuita.ff. de leg.2.nec ob.tex.in.d.l.fi.quoniã non sequitur,ꝙ salarium publicũ sit quodq; ex hoc à repub.debeatur,arg.in.l. argentarius,in prin.ff. de eden. Et dicendum idem est in Doctore legente, qui si intra annum moriatur, transmittit salariũ ad hæredes,&maxime si sint Doctores illustres,ut quondã Cur.Alexandrinus, & Cagnolus collegæ,qui intra annũ mortui sunt,nec ab re,quia militant in eo rõnes,de quibus supra & in.d.l.post duos, & in.d.§.diuus, & qa salariũ honorariũ appellatur,ut dixi in euidentialibus,ex quo honoris causa præstatur , & quia in honoribus largior debet ĩterpretatio fieri,q̃ in oneribus.l.si longius.§.fi.l.sed & si susceperit.§.libertus.ff. de indi.l. falsa §.i.ff.de cond.& de.tradit in spẽ Bal.in.l. i.ĩ ult.col.C.de suffra.& not.ẽt in.d.§.diuus,plene Ias.hic,Alex.&cæteri.Et ꝙita iudicandum sit ꝑꝑ gl.authoritatem (ut diximus) & hic, & in.d.§.diuus,sensit quoq;Alex.in 5.col.Tamen Bertrandus quidã de Monte Fauentino,per Bar.relatus hic,& in.d.§.diuus,nu.12.&Ias.hic col.8.contrariũ tenuit,ꝙ immo non debeat consequi salarium,nisi ꝓ rata temporis,motus & ipse pluribus fundamẽtis,sed prius scias,ut idem Ias.dicit,post Albe.ꝙiste fuit vir sua tempestate clarus concurrens Gul.de Cu.ꝙq; repetiit hãc legẽ,in Monte Pessulano,& ꝙ deniq;ad dignitatẽ Cardinalatus fuit euectus,testaturq;Albe.ipsum in cœtu Cardinaliũ postea uidisse: Quæ oĩa ad unguẽ refert ẽt Nico. Boe.in deci.suis 6. & uidetur nu.8.& Catelia.cot.in memora.de iurisperi.ꝙ ex hac uita migrauit eo anno Bononiæ,quo ẽt Io.And.1348.tẽpore mortalitatis,cuius meminit ẽt Bar.in.l.naturaliter,in ult.col.ff.de usucapio. Et primo,ad propositũ redeuntes, quia labor & tẽpus diuisionẽ recipiunt.l.Seio.ff.de an.le.dictũq; fuit ẽt in casus figuratione &ita per istum tex.idẽ Bar.in disputatione per Italiam,col.4.& in Ambasciatoribus Bal.in.l.Lucius,in.§.à te peto,per illum tex.ff.de leg. 2.Sed tenendo cõem potest responderi,ut respõdent Alex.& Ias.ꝙ ille tex.procedat,& loquatur in salario debito rõne laboris simpliciter,hic autem laboris & honoris,igitur non mirum,& sentit Bar.in.d.§.diuus , col.3. & Bal.in.l.i.in 2.oppo.C.de lega.dic tu, & in.d.l.i.clarius,& susius.C.de suffra.Ob. tamen implicatiua quoq; posita in .d.l. qui operas.ff.loca.inducendo,ut hic per Deci.col.10.nu.16.sed respondetur , implicare,quo ad id tantũ, si contingat casus in personã conductoris,& quia non simpliciter de labore mechanico loqtur sed cum aliquo honore,ut hic,& pondera,ꝙ dixit honoraria, est uerum , ꝙ huic solu.cõtrariari aliquantulũ uidetur tex. in.l.si uehẽda,in prin.ff.ad legẽ Rho. de Iac.tamen si bene cogitabis,stãtibus maxime dictis in præcedẽ.q. non contrariatur,nec obstat. Secundo põt responderi d.casu non deberi legatum,nisi pro rata quia in dubio uidetur testator uoluisse grauare hæredem suum , minus quam possibile sit.l.unum ex familia .§. si rem ff.de lega.2.hic haud considerabile. Vel &tertio,quia si testatrix unicam tantum filiam habuisset tẽpore testamenti duos tantum legatos annuos legasset,& habitationem uerisimiliter, ex quo legauit senos,cum tres haberet,argu. in .l. cum de indebito.ff.de proba. ergo duo tantũ pro rata,& non totum debebitur.l. tale pactum.§.fi.ff.de pac.l.Titius .§. Lucius ff.de libe. & posthu. & quod non faciat breuiter ad propositum cõstat,quia esto quod testamenta habeãt se in aliquibus &quoad quid ad instar contractuum bonæ fidei.l.in minorum .C. in quib. cau. in integ. resti. non est ne.est tamen stricti iuris , hic autem contractus bonæ fidei simpliciter , & quia loquitur in legato annuo , nos autem anni tantum , & quia sub conditione legatum relictũ erat,quod cum specificæ impleri non posset , nisi respectu filiæ uiuentis,non debebitur consequenter,nisi ipsius respectu.l.qui hæredi.l.Meuius ff.de condi.& de.Secundo,pro Bertran,

facit

facit text. in .l. j. C. de re mili. lib. x. ubi si miles stipēdiarius capiatur ab hostibus hæredibus ipsius non debetur stipendium, nisi pro rata temporis. Sed posset responderi, ut ad .d. l. Scio, primitus dicebatur, quia militia non est dignitas .l. i. C. ue ego. ne mi. lib. x. l. fi. C. q. mi. po. eo. lib. & est cōmunis opi. tradit Bat. in .l. fi. num. 3. ff. de mili. testa. & patet, quia libertus dignitatem habere non potest .l. i. C. ad legem Visce. dixi in euiden. & tamen militat .l. si duobus. ff. de mi. testa. l. fi. C. de libet. & eo. lib. Ex quo tollitur etiam tertium .d. l. si uno. §. item cum quidam, & quod habetur in .l. si quis fundū in. §. imperator. ff. loca. ut hic per Bat. q. a in his terminis loquuntur, & not. in. d. §. diuus, plenius. Posset etiam ad .d. l. primum dici illud ideo esse, quia miles nō uacabat culpa, ut dicunt Docto. sed q. a diuinat, à prima non discedo aliis etiam sepositis de industria, de quibus Alexan. Ias. & cæteri, nonnihil Bald. in .l. liberti, col. 5. C. de ope. liber.

Verum & quarto facit (ut adhuc Bat. dicit) quia speciale est in domesticis, & protectoribus Principis, ad hæredes salarium transmittentibus .l. fi. C. de domes. & protecto. lib. x. ergo ius commune in contrarium .l. quod uero contra. ff. de legi. cui etiam responderi posset, ut respondet Alex. hic, col. 5. ad alia iura, quod immo non sit speciale d. casu .l. neque Dorotheum. C. de Decu. eo. lib.

Quæ sol. uidetur esse contra illum tex. dum uirorum fortium mentionem facit, ideo dic aliter, quod esto quod sit speciale, id tamen ad alios etiam extenditur ex identitate rationis, ut dicebam etiam supra post Albe. in .d. l. quod uero contra, in princ. uel quod specialitas sit alio casu, ut salarium scilicet pro anno sequenti debeatur, nō pro eo anno, quo decedunt, & prout latius per Ias. & Modernio. Quinto & ultimo facit, quia precium quod petitur, non debetur ante, sed post operam, ex quo futura non est in rerum natura .l. interdum .l. si à colono. ff. de uerb. ob. ergo promissum cōditionem habet, nec est adhuc ius aliqd̄ quæsitum, ut in legibus per eundē Bart. allegatis, ergo nō transmittitur, nec trāsmitti potuit .l. nam & si sub conditione, in princ. ff. de inius. testa. quod etiam ex supra dictis sublatum est, & argu. plusquam uerum, quando debetur precium intuitu laboris mechanici tantum, & ad istud ferè, omnia Bertran. motiua tendere uidentur, & quia immo spes conditionalis dispositionis transmittitur, ut etiam dicunt Moder. Bono. & bene. §. ex conditionali, insti. de uerbo. ob. ita ut à communi nullo modo sit discedendū, quamuis de consuetudine non seruetur & maxime in Doctoribus legentibus vt supra & ista sufficiant.

Sed quid in præside, qui nondum officium erat ingressus, sed se præparare-
14 ra t † an si moriatur interim, salarium ad hæredes transmittat. Concludit Barto. breuiter, quod non, Motus primo per text. in .l. si pecuniam .ff. de condic. ob cau. ubi qui pecuniam accepit ut Capuam proficisceretur, si profectus non fuerit, temporis, vel ualetudinis impedimento, etiam quod sit paratus proficisci, pecuniā restituere tenetur, poteste; à domino sine controuersia repeti. Est uerum (inquit Vlpia. ibi) quod disputando dici posset repetitionem cessare, cum per accipientem non steterit, iuncta tamen glo. sed ueritas est in contrarium. Adde simile, in .l. si uno, allega. in materia, in .§. item cum quidam .ff. loca. & fortiùs, quia si datum re petitur, quod tamen fieri non deberet, argumen. in .l. si in area. ff. de condi. inde. multo magis in casu nostro solui denegabitur. Secūdo, mouetur Bat. tōne, q. a adhoc ut salariū consequatur, necesse ē aliquo tempore seruisse, quemadmodū in legato à simili dicitur, in .l. qui concubinā .i. §. uxori. ff. de leg. 3. ubi legatū uxori factū, q̄ diu Capuæ cū filio suo fuisset sibi debetur quotannis, si ambo Capuæ fuerint, etiam q. una non habitassent, quia filius à matre migrasset, si uero in aliud municipium transiuisset, ipsumq; mater secuta non sit, pro eo anno tantum quo vna habitauerint, ēt si minima

patte ipsius habitassent, ergo nullo modo hic salarium, quia nec ullo tempore seruiuit Præses.

Tertio & ultimo facit ad idem tex.in l.post duos, ibi, ex quo hoc idem officium peragere cœpit.C.de aduo. di. iudi. inductus etiam supra nec repetam, hac ratione alitet.

Ex quibus primum non satis tutum uidetur, quia tex.in.d.l.si pecuniam,loquitur in contractibus innominatis, in quibus est locus pœnitentiæ, re integra ad quod tex.ille etiam solet allegari,nos autem in nominatis, & sic nihil ad propositum, & sentit Barto. in .d.§. diuus, nume.12.Ias.hic, & remissiue Deci.Sed contra quia iudicantur ad paria,vt per eundem Bar.in.l.quod Nerua in fi. ff. depo. & signanter in locatione, cons.159.uisa;col.2.testatus amplius ibidem,hanc esse regu.iuris antiqui.

Prætetea transactio est contractus innominatus, & tamẽ in ea pœnitentia locũ non habet.l.siue apud acta,ubi Bar.in.i. lectu.col.i.C.de transac.idem Bart. in .l. dedi,in prin.ff.de condic.ob cau. Immo quòd nec uerum uidetur, quod pœnitentia.d.casu locum habeat.l. si olei. C. loca.

Sol.ad primum dici potest,uerum es sę in casibus,in quibus sunt similes l.naturalis.§.sed si facio,in fi.iuncta glo.ff.de præscrip.uer.l.i.§. si quis seruum uer. in conducto,ubi glo.pariter ff. depo.

Ad secundum id fauore liberationis inductum,& litium dirimendarum gratia,quod egregie declarat Alex. in.l. fratres,in fi.C.de transac.

Ad tertium quod ibi res non erat integra,alias pugnarent d.iura,&ibi Saly. docet,hoc modo concordari debere. Nihilominus Bar. Ias. & Deci. grauiter errant in hoc,ut infra & pro nũc, ipsius argu.loco aliã adducimus rationem,certum enim est, antequam sit ingressus, quamuis præparauerit se, nullũ ius sibi quæsitum fuisse.l.obseruare.§.fi.ibi, est enim per quam absutdum &c.ff.de offi. procon.& in terminis in.§.illud, in authen.de administrato.ubi Reipub.emolumenta accipit administrator, cùm primum in prouinciam uenerit, ergo non ante, nec ius quod non habet ad hæredes transmittet,uulga.l.traditio.ff.de acqui.re.do.l.nemo.ff.de regu.iu.& ita trãseunt communiter Doct.teprobata opi. eiusdem Bar.in.d.§.diuus, Pro qua tamẽ facit ratio.d.§.diuus, quod per eum non steterit, & quia(ut in.d. loco dicit) ius acquiritur electo,à die electionis,cõ festimq; dignitatem adipiscitur, alias nec filius hoc casu liberaretur à potestate patris, & nihilominus liberatur .§. filius,insti.quib.mo.ius pa. po. sol.l.fi.C. de consu.lib.x.idem Bart.in.l.fi.num.6. ff.de mi.testa.& quia potentia ꝓpinqua actui,actus est.l.quæsitum.§.illud fortassis .ff.de lega.3.l.pe.ff.de mili.testa.maxime in fauorabilibus, ut per Bald.in.l.i. colum.pe.ff.solu. mat. quicquid dixerit Regien.consi.19.num.14.uolum.i.& ferè in terminis Bar.in.l.i.in.i.colum.ff.de pœn.ubi si prior electus delinquat, antequam prioratum assumat, proderit sibi ad pœnæ diminutionem, sed præparatus se hic erat in potentia propinqua, ergo mortuus salarium trãsmittet, alias non differret ab his, quibus intuitu laboris tantum debetur, non dicendum, ut proxime dictũ fuit, & uidetur casus, quem hic prius Bar.citat,in.l.cum uero in fi.prin.ff.de fideicom.lib. vbi rogatus seruum manumittere cum moreretur, si uon manumiserit, perinde est tamen ac si manumissus fuisset, & subdit text. quod in possessione libertatis esse uidetur,ergo idem etiam ĩ casu isto, sed hoc forte libertatis fauore inductum est,igitur & magis in terminis facit, quod habetur ĩ.l.ab hostibus,in.§.sed quod simpliciter, ibi sarcinulas componit.ff. ex quib.cau.maio.considerando sicuti culpa eo casu imputari non potest ei,qui restitutionem facile obtinet,quod nec imputabitur hic Præsidi,quominus salariũ ad hætedes transmittat.

Et hæc opi.in puncto iuris, uetior uidetur, quam idem Deci. & Cur. quoq; amplexi sunt.Nec ob.tex.in.d.l.si pecuniam, quia partem hanc ineuitabiliter pro-

probat, deducendo, ut per eundē Cur. nume.59 & dato quod probaret opi. Bar to. hic, adhuc dici posset quod procedat in salario debito intuitu laboris tantum non personæ. Non ob. secundum quia etiam eo casu, si per martem non steterit, eidem legatum annum debebitur perpetuo, ut idem Deci. dicit. Sed melius est respondere, & signanter ad uerba illa quantolibet tempore, quæ Bartol. in argu. ponderasse uidetur, quod perinde est, ac si cœpisset.

Quo modo tertium quoq; tollitur. Non deniq; text. in d. l. obseruare, quia uerum est id, quantum ad delegationis effectum, sed non quo ad transmissionē salarii & iuris quod sibi irreuocabiliter quæsitum erat, arg. in. l. i. C. de his qui ante apert. tab. ubi sic etiam hæreditas quāuis non adita, transmittitur, & cessabit regu. d. l. traditio, & similium, & melius ut proxime dicebam in. §. ex conditionali, insti. de uerb. ob. & licet non debeatur salarium nisi prouinciam ingresso, & uiuenti d. §. illud, debebitur tamē eius hæredibus, si ante ingressum moriatur, ex quo per eum (ut diximus) non stetit, & perinde ac si ingressus fuisset.

A communi tamen non recedentes eam limitat Bartol. quando per alium ingressus fuisset necessitate instante. ut in §. ad hoc prohibemus, in Authen. de colla. & bene, licet Moder. Bono. dicant aliter, quod ibi administrare cœperat, & sic quod non probet directo, contra uer. antequam uero in prouinciis ueniant, & ita tene deq; eius intellectu alias multa in. l. i. supra de offi. eius, somniumq; est dubitare, an hoc facere possit. ut dubitabat Rom. propter personæ industriam, quia est tex. ibi, quod possit. & in c. fi. de offic. dele. & instantias dedimus in. d. l. i. Et ex his alia multa deci di possent, quæ ratione breuitatis non scribo, & immediate ad text. reuertor, ibi, modo si non postea comites cum aliis eodem tempore fuerint quæ uerba nihil aliud innuūt, nisi tunc salarium eisdem non deberi, ratione, de qua in figuratione casus, & in. l. fi. C. de asse. & in. l.

sed addes, in §. fi. ff. loca. ibi, si eodem anno ab alio mercedes non accepisti, & cōuenit quia sicuti duobus seruire non possunt. d. l. fi. non debent posse pariter salarium à duobus consequi. Et nouissime facit, quia sic duorum permutantiū procurator quis etiam esse non potest. l. licet. §. si plures. ff. de procu. Nec Doctor legere, & esse in magistratu, ut no. in. l. lecta. ff. si cert. peta. Sed moueo difficultatem, quia mortuo Præside, officium finitum est, mors enim omnia soluit (ut aiunt) hoc idem à simili in tutela uidemus, quæ hac ratione non transit ad hæredes. l. tutela, & ibi Barto. ff. de tute. In mandato. l. inter causas, in prin. ff. man. In societate. l. adeo. ff. pro so. In seruitutibus personalibus. Vsu & usufructu. §. finitur, insti. de usuf. & in princ. de usu & ha. eo. lib. & ut plene not. in §. deinceps, in Authen. de nup. ergo hac ratione non obstante, quod cum aliis sint, deberent posse ab hæredibus legati, etiam salariū consequi. Sed pro solu. dici potest quod licet officium finitum sit, non tamen est finitum, ut salarium consequantur, ex quo id ab aliis consecuturi sunt; cum quibus esse reperiuntur, ut hic.

Et quia obligationem iam contractā cum Præside, statim quod cum aliis esse cœperunt, remisisse uidentur, & repelli possint, ex quo actionem non habent. l. si pupilli. §. uideamus. ff. de nego. gest. l. nec intentio, & ibi not. C. de transac. & quia interesse etiam hoc casu cessare uidetur. Secundo moueo difficultatem, quia ius quæsitum est assessoribus, ratione salarii prædicti, cum primum operas locarunt. l. qui operas. ff. loca. l. i. §. diuus. ff. de ua. & extraordi. co. l. post duos. C. de aduo. di. iudi. ergo non debet hoc idē sibi posse auferri, uulga. l. fi. ff. de pac. l. id quod nostrum. ff. de regu. iu. cui regulæ debemus inhærere, tanquam firmamento, inquit Bald. alibi, consil. 327. pridie, in fi. uolum. i. Et hoc est quod in simili dicitur in. l. si filiusfamilias. ff. de uerb. ob. quod ius acquisitum filiofamilias stipulatione, si emancipetur à patre per emancipationem ei tolli non potest. Cui

vltra alias dicta, nouissime potest etiam responderi, quod est uerum, quod sibi auferri non potest ab alio, à se ipso auferē sic, quia in re sua quilibet est moderator & arbiter, ad uulgaria.l. in re mandata. C.man.l.sed si lege.§.consuluit.ff.de peti.hæ.sed hic assessores cum aliis esse cœperunt, ergo iuri iam quæsito renunciasse uidentur, quoniam uoluntas, non minus facto, quam uerbis, datur intelligi.l. reprehendenda.C.de insti.l.Paulus.ff.rē ratam ha.immo plus facto, quam uerbis l.si tamen.§.ei qui.ff.de ædili.edic.l.codicillis.§.veteranus.ff.de mil.testa. Bald.in c.dilecti, colum.i.de ap. Alexand.in not. casu, in.l.i.in.6.C.qui admi. & simile est in emente rem quam euincere poterat, qui iuri suo pariter renunciare uidetur, & contrahente cum aliquo, tanquam cū hærede, qui uidetur consentire quod sit hæres, & sic facto sibi omnimodo præiudicat.l.si proponas §.i.ff.de inoffic.testa, quem text.ita ibi Bald.summat, & dicit not.& facit, ut adhuc supra dicebā quod habetur in.l.fi.C.de cohorta.lib. x. Vel ad regulam istam dicamus, ueram esse, si non sit causa, qua debeant suo iure priuari, ut per Bald.consil.420. præmittendum est, in fi.uolum.2. sed hic subest causa, ergo. Vel quod sub conditione ius acquisitum sit, argu.in.l.fi.ff.commu nia prædio.si aliis operas non locauerit, ergo quam primum cum aliis esse cœperunt, illud amittunt. Vltimo difficultatem moueo, quia prohibitio legis est, ne duobus seruiant, duplicatoq; officio fungantur.d.l.fi.C.eod.ubi uulgatum illud, qui binos lepores etc. uerum ratio hæc cessare uidetur in casu isto, cum aliis seruiant uere, Præsidi autem fictæ, argum.in.l.si consul.ff.de adop. ergo salario suo nullo modo fraudabuntur. Pro solutione breuiter ad istud quoq; dici potest, inductionem d.l. fi. ueram esse; sed falsum, quod salariū petere possint, quia uere sint cum aliis, ficte uero, cum ipso Præside mortuo, quia immediate q aliis seruiunt uere, cessat fictio. l. filio quem pater.ff. de libe.& posthu. not.in l.si is qui pro emptore, per Bart.in.2.co. lum.ff.de usuca.& officia alias sunt incō patibilia, ut not.in.d.l.si consul.pulchre Barto.in.l.comperimus.C. de proxi.sac. scri.lib.x.& quia æquitas, in qua fundata est fictio.l.sciendum.l.deniq;.l.nec utilem.ff.ex quib.cau.ma. cum ipsi aliis non seruiunt, cessat hoc casu, ergo & fictio, uulga.l.adigere.§.quamuis.ff.de iu. pat.c.cum cessante, de ap. ergo duplicatum salarium habere non poterunt.

Sed quæritur (alias difficultates tangunt Docto. dic ut per eos) quid si cum a-
15 liis minus consequantur † an illud plus sibi debitum ab hæredibus legati soluī debeat. Videretur prima facie dicendum, quod non, quia subesse uidetur; quid quod sibi potest imputari, cur sciē res ius sibi reserua tum fore, aliis operas locauerint, argu.in regu.damnum, de regu.iu.in.6.& in.l.si postea quam, ibi, culpa enim tua id accidisse uidetur.ff.de pecu.nec debent de alio conqueri, nisi de se ipsis, ut ex multis ostendit Rom. consil.475.quoad primum, colum.2. eoq; magis, cum hoc uoluntariæ faciant, non coacti, ita ut minus etiam sit eis succurrendum.l.si fideiussor.§.si necessaria. ff. qui satisda.co. Et quia immediate quod aliis operas locant, ius quod habebant perdunt, & obligatio (ut dictum est supra) extinguitur nam & iura suas habēt mortes, & pereunt.l.si quis domum. §.i. ff.loca.Bal.consil.405.præsupposito colum.2.uolum. 2.ergo non potest reuiuiscere, quia à priuatione ad habitum non datur regressus.l.qui res §.aream. ff. de solu.

Tamen contrarium uerius est, & ita communiter tenetur, ratione interesse quod patitur, & cuius semper est habenda ratio, iuxta not.in.l.prædia.ff. de ac. emp.& in.l.curabit.C.eo.plene in.l. unica.C.de sen.quæ pro eo. Ad opposita respondetur, nihil facere, quia si cum aliis esse potuerunt, & noluerint, sunt in culpa, & salarium ab hæredibus legati consequi non poterunt, ergo coacti coactione tamen causatiua hoc faciunt, ne salarium perdant.l.fi.ff.de sepa. ergo dānum sua culpa non patiuntur, nec aliis uo-

luntariæ operas locant, & ideo plus sibi debitum consequuntur, primumq; & secundum motiuum sublatum est.

Non ob. ultimum, quia antecedēs, quo ad istud, propter interesse, falsum est, ergo peti poterit, non quia extinctum reuiuiscat, sed quia obligatio durabat, tametsi cum aliis post legati mortem esse cœperint, quoniam minus consecuti sunt. vel dic, quod extinctum ope superuenientis æquitatis, suscitari potuerit. l. deferre. §. fi. ff. de iu. fisci. Bald. in terminis in. l. Mæuius in. §. duobus, colum. 3. ff. de lega. 2. Quid e contra si plus consequantur? concludunt docto. non teneri ad aliquam restitutionem hæredibus primi Præsidis per tex. in. l. sed addes in. §. fi. ff. loca. & ita tenendum est.

Sed ob. unum, nanq; contrariorum eadem est disciplina. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. sicuti igitur si minus consequantur sibi ab hæredibus suppleri debet, ut supra ita supplere debent ipsi hæredibus siue soluere illud plus.

Responde argumentum non procedere ubi contrariorum non est par ratio ut hic, nanq; si minus consequantur, id ab hæredibus suppletur, ratione interesse ut dictum est, sed non propterea plus soluunt hæredibus, quia uigilantes meliorem suam conditionem fecerunt diligentia, quæ sibi damnosa esse nō debet. l. fi. C. de alluuio. l. pupillus. ff. quæ in frau. credito, glo. in. c. cum clerici de pac. & maxime in hoc grauati si cum aliis esse possint eodem tempore, salarium residui temporis sibi non deberi, debent releuari, ne si plus consecuti fuerint, illud alteri non soluant, sed sibi acquirant. l. eum qui. ff. de iureiu. & postremo quia idem iudicamus de augumento quod de re aucta. l. in ter socerum. §. cum inter ff. de pac. dotali.

Vltimo, dum in uer. diuersum, dicitur, quod Præses præsumitur remotus culpa assessoris, si ante tempus successorem acceperit, quodq; hac ratione salarium consequi non debet, & bene, dictumq; fuit etiam supra. Moueo difficultatem, quod immo consequi ipsum de-
16 beat, ex quo mala electio fuit in culpa, ita ut non debeat Præses excusari, uulg. l. uideamus. ff. loca. l. si soluturus, & ibi Bar. ff. de solu. & concordantes allegat glo. in. d. l. uideamus.

Sol. culpa sibi imputari non potest, quoniam assessor præsumebatur bonus & peritus, cum profiteretur se talem. l. merito. ff. pro so. l. si quis fundum. §. Celsus. ff. loca. l. nec codicillos. C. de codicil. prætereaquam tamē in. l. gallus. ff. de libe. & posthu. ut no. in. l. 2. ff. quod quisq; iu. & in. l. pe. C. si re. ut ibi per glo. quam tamen repetiit doctiss. Alci. & Catus. Et in. l. re coniuncti, quam octo uicibus legisse dicit ibi Pet. de Bellutio priusquā eam intelligeret. ff. de leg. 3. Immo quod ipse potius est imputandus, immiscendo se rei ad se non pertinenti. l. culpa. ff. de regu. iu. c. ad aures, de æta. & qua. & ita transit etiam Barto. hic. Secundo moueo difficultatem, quod salario non ita facile priuari debeat, ex quo habenda est etiam consideratio æstimationis & famæ, quæ nobis uita charior esse debet. l. Iulianus. ff. si quis omi. cau. testa. l. iusta. ff. de ma. uindic. l. isti quidem in fi. ff. quod met. cau. fama enim est Thesaurus inæstimabilis, sicut Lilium dans suauitatē odoris Bald. in. l. i. colum. 6. C. de confe. contra uero infamia denigrat, idē Bald. in. l. 2. in fi. C. de liber. & eo. lib. nec præsumi tam facile hac ratione culpa. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de proba. Vnde in simili si species legata non inueniatur hæres æstimationem ipsius soluere non cogitur, nec dolus uel culpa in eo præsumitur, nisi probetur. l. cum ita. §. species, & ibi Bald. ff. de lega. 2. Vasallus etiam feudum non amittit, nisi conuincatur, quod fuerit in culpa c. i. & ibi Bald. in princ. de feu. si. cul. non amit. in usib. feu. immo quod hæc est qualitas intrinseca & naturalis, quæ præsumitur absq; eo quod probetur, idest quod quis culpa careat, ut per Flo. in. l. 2. in 2. colum. ff. de proba. Solu. uera omnia sunt regulatiter, præterquam in casu isto, ex quo præsumptio legis est, quæ loco ueræ & legitimæ probationis habetur. l. licet Imperator.

ratot.ff.de lega.2. & etiam quando con
tra ipsum assessorem ageretur, Et ita in
simili dicitur in.l.i.C. ad legem Cor. de
sica.in homicidio, quod semper dolosū
præsumitur.Et in.l.si quis maior. C. de
transac.si quis contrauenjat transactio-
ni iurata,ut ibi not.Et in cessione à cle-
rico facta,quæ in fraudem pariter facta
præsumitur,ut per Alex.in.l.qui stipen-
dia,in prin.C.de procu, Sed quid si Præ
17 ses remotus sit† cum tota familia & As-
sessore simul,uel propter culpam asses-
soris tantum.concludit idem Barto. ad-
huc,ei salarium non deberi, & rursum
bene,quia si in dubio remotus præsumi-
tur assessoris culpa, & hac ratione ipse
salarium cōsequi non potest,multo mi-
nus consequetur, quando de culpa con
stat,& quando (ut ipse inquit) expressa
remotio culpæ annumeratur.l.si merces
§.culpæ.ff.loca.l.pe.ff.solu.ma.Quod se
cus,si remotus sit propter delictum suū
proprium,ex quo(subiicit idem Barto.)
tunc non deberet assessor eo fraudari.l.
non debet,cum similibus.ff.de regu.iu.
exemplificat in furto & barataria, decla
ra barattariam fieri,quando auro iustitia
uenditur,ut per Ange.in princ.& in §.si
quis autem per illum tex.in Authen. ut
iudi.si.quoquo suf.& de qua Bald.etiam
in.l.& generaliter.ff.de calum.
Et Dan. Aligerius(si enim idem Bal.ali-
bi citat Boccacium in.l. nec patronus in
fi.C.de ope.lib.& F.Petrar. in addi. spe.
de lib. concep. in fi. possum ego etiam
idem facere sine reprehensione)can.i.in
fer.c.21.& 22. Et plus (dicunt Docto.)
quod hoc casu salarium etiam consequi-
tur, quamuis alteri locasset operas
suas. l. si in lege. §. si domus. ff.
loca.ubi locaui fundum ad certum tem
pus, non soluis, inquit Iuriscon. quòd
possum à te pensionem petere, & fun-
dum nihilominus alteri locare. Quòd
tamen,ex supra dictis, uerum non uide-
tur,nec in.d.§.domus, secundum uerū
intellectum, probatur inductio prædi-
cta, immo si ego alteri domum locaue-
ro,quod pensionem integram non peto
& est opi.æquior etiam in presenti casu,
arg.l.diuus.ff.de offi. præsi. & ita residet
Ias.hic,& alii Moder. reiectis philateriis
Deci.
Sed nunquid Præses debeat habere
salarium pro eo tempore, quo seruiuit;
an uero totum. Videretur dicendum
totum sibi solui debere, quia peragere
cœpit l.post duos.C.de aduo.di. iudi.
Et male, quoniam lex illa loquitur in
aduocato fisci,mortuo ante tempus,nō
remoto ob culpam, ut hic Præses. Im-
mò quòd nec pro tempore quo seruiuit
deberet ei solui,ex quo præsumitur cul
posus fuisse,etiam per elapsum.l.si hi q
C.ad legem Iuli.de adult. & appellatur
præsumptio translatiua,ut per Bal.in lo
co,de quo infra cobi. Tamen idem Bar.
hic determinat contrarium, & cum eo
cæteri communiter,quoniam (ut dictū
est) pecunia & tempus sunt diuisibilia.l.
Scio.ff.de an.le. sed illa.l.maxime proce
dit in mercede debita intuitu laboris tā
tum,& quando petens non est in culpa.
ideo dic,ex alio probari, & melius (ut
Docto.dicunt) quia pœna non debet e-
gredi metas delicti.l.rescriptum ff.de his
quib.ut indi. Ad oppositum responde-
tur, quod in materia contingenti bene
præsumimus ex præsenti in præteritum
ex quo dabatur.d.casu concursus unius
status cum naturali ueritate alterius,hic
autem non,quia culposus hodie potuit
olim culpa carere,& ut per Bald. late in
l.ex persona,in princ. C. de probа.& ex
his erit etiam glo.fi. expedita. Obstare
huic cōclusioni tamen adhuc uidetur.l.
Nensennius.ff.de exc.ru.l.et. ff.de leg.i.
& l.Iulianus.§.offerri.ff.de act. emp. sed
quia facile tolli possunt eorum inductio
nem non refero,responde ut per Alex.
hic Deci.& alios.
In glo.legatis, traditur intellectus ad
18 tex.ut à legatis legatur† sicuti legitur in
quibusdam libris,& planissimus erit, ex
ponendo etiam uerbum præstitum, id
est præstandum, ut seq.exponit,& pro-
batur in.l.diem functo,quæ est eiusdem
Papiniani.ff.loca. Et quia si præstitum
esset,amplius non deberetur, quod ta-
men præsupponit tex. Et est commu-

nis et sensus ipsius, qd' mortuo Præside salarium assessoribus debetur, à legatis præstandum. Et secundum istum intellectum casum figurauimus. Quē tamē Fulgo. impugnat, quia debet subaudiri etiam uerbum quondam, cum legatus esset mortuus l. eius qui in prouincia in prin. ff. si cet. peta. l. præcibus. C. de impube. & intelligi amplius uerbum est, p erat, & quia ultra eum, si iste esset sensus à legato dixisset, non à legatis, ut sequētia correspondeant præcedentibus. Sed nihil est, quoniam d. dictio quondam (ut inquit Ias.) subauditur etiam in .l. diuortio. ff. de nego. gest. & in. d. l. eius qui & in. l. si tutor ff. de in lit. iu. Alexan. consi. 207. col. 2. uol. 6. Imo. consi. 110. in fi. & quia uerbum est, ad omne tempus adaptatur .l. uerbum erit. ff. de uerbo. si. vel & aliter ut infra. Et licet à legatis dixerit, non à legato, ut in primis uerbis dixit de industria, quia præcedit uerbū etiam pluralis numeri, comitibus, & de legatis in genere, ibi ueto de legato in specie, assessoribus scilicet defuncto legato Cæsaris, salarium deberi, quod à legatis pstandum est, nec uerbū hoc aliter (ut dicebat Fulgo.) exponetur. Immò ꝯ hoc stāte, nec erit subauditio quondā necessaria, ex quo debetur ab hæredibus legati, oneribus hæreditariis astrictis & in quos transeunt oēs actiones actiuæ & passiuæ. l. i. ff. ad treb. §. i. in Authen. de iureiu. à mo. præst. l. i. & 2. C. de hære. ac. l. cum à matre, cum similibus. C. de rei uen. & quando præstandum etiam non diceretur in. d. l. diem functo ff. loca. per quam ista declaratur, nec nouum est. l. sed & posteriores. l. non est nouum. ff. de legi. c. super quæstionum, in prin. de offic. dele. adhuc esset tolerabile ut per gl. in. l. si Posidonium C. ex quib. cau. infa. irro. & facit, quia sic alibi datus idest dandus etiam exponitur, in. l. i. ff. in ius uo. ur eant. & in Authen. ex causa. C. de libe. præte. irritum pro irritandum & in. §. igitur, in authen. ut cum de ap. co. euacuatum pro euacuandum, & sic intellectus communis sustinetur. Sed obiter difficultatem moueo, ex duabus his legibus, cum uerbis non differant, & sint eiusdem authoris, alteram superfluere, & male, vulga. §. quibus, in prima consti. Codi. & urget, nisi pro solu. dicamus, & uerum est, hoc idem non inconuenire, propter diuersitatem titulorum. l. 2. §. si quid autē. C. de uete. iu. enu. tradit Clau. Seys. i. l. cū filio familias, col. 5. ff. de leg. i.

Subdit ad idem glo. quod aliqui libri etiam hanc literam non habent, quodq; debet subaudiri, & rursum bene, quoniam si uerba subaudiuntur, & toleratur subauditio .l. i. ff. de testa. l. si ita fuerit, in fi. ff. de lega. 3. multo magis tolerabile erit, quod subaudiatur litera, & plus inquit Barto. in .l. i. in repe. in 2. colum. C. de sacrosanc. ec. quod lex debet subauditione iuuari, & bene, dummodo non corrigatur alia c. cupientes §. quod si per uiginti, p de elec. in. 6. est uerum quòd Bal. alibi, consi. 57. punctus colum. 2. uolum. 5. aliter dicit, quod immo, quando lex loquitur determinato mō, non debemus hoc facere, ex quo eius ē glosare cuius ē cōdere. l. fi. C. de legi. ꝓq; ibi sistere debemus ubi lex figit pedem. l. si nō fuerint, in fi. ff. pro so. & ꝙ deniq; lex, q̄uis dura, seruanda est. l. prospexit. ff. qui & à quib. tamen primū uerius est. §. nec illud, in pri. in auth. de nup. ubi à subauditur pariter nec illud quoq; nobis (inquit tex.) te linquendū est, idest à nobis, & fisco, pro à fisco, in. l. 4. in. §. si bona. ff. de fideicom. lib. & maxime ad perficiendam orationem imperfectā, unde & bene alibi dicitur, ad edictum, ad Senatuscon. Treb. & suppletur interpretandum, ne sensus sit imperfectus. l. fi. C. de libe. præte. nor. in. d. rub. ad Treb. & quando ex præcedentibus, uel sequentibus elicitur. & signanter ꝙ subauditio admittatur, ut salua sit recti sermonis rō, uidetur casus in l. i. in fi. ff. de hæ. insti. et dicit Bal. in. l. eā quā in prin. C. de fideicom. quod longe melius est coadiuuare orationem subauditione, q̄ figura quia figura destruit regulam et est subauditio ex natura breuiloquæ locutionis de qua in. l. Gallus

in.§.i.ff.de libe.& posthu.idem Bal.in.l. error,in princ.C. de resta. Ripa in rub. præallega.ad Treb.in princ.plene Albe. in uerbo subauditur,in dictiona.suo. & sic omnino intellectus probandus, uel cum à legatur,uel sine, & subaudiatur.

19 Secundo intellectus glo. est † quod legatur sine à, & adhuc præstitum, idest præstandum exponatur.& sensus sit,de functo legato Cæsaris, salarium residui temporis deberi assessoribus legatis præstandum, pro se scilicet, & assessoribus prædictis. Verus in se,sed non quadrat ad tex.quoniam dubitatio tantum erat, an deberetur assessoribus,primum quia de ipsis loquitur in prin. & in uer. mô si non post,& in fi.secundum communes lectu. & cum dubitatiô esset ipsorum respectu omni alio casu præsupponitur habilitas,uulg.l.qui testamento.ff.de testa.ergo certum quòd legatis deberetur & sic communis solidior.

20 Tertius est intellectus† ꝙ actualiter p̃stitum fuerit,& mortuo legato, assessoribus debeatur, ut hic per Ias.col.3.post Bal.& Pau.de Cas. non etiam tenendus quia in.d.l.diem functo, loca.dicitur p̃standum,& uerisimilius, & quia dubitatio est duntaxat,an salarium residui temporis sit assessoribus præstandum, ut supra.

21 Quartus intellectus est Fulgo.† quod uerbum adhuc præstitum, exponatur, idest præstitutum,taxatum, seu ordinatum,quem ex multis improbat Alexan. Ias.& cæteri,ut per eos. Adde tu,ꝙ nec ratio recti, Latiniq;, & Grammatici sermonis patitur, iuxta not.in .l. Plaucius ff.de au.& ar.le.probatur, quia si uolumus dicere,ꝙ hoc uerbum ueniat à præsto præstas, exponi deberet præstitum, idest præstatum,si à præstituo præstituis debuisset dicere Iurisco. p̃stitutum, & non præstitum.l.cum hic status .§. si inter.ff.de dona.int.ui.& uxo.l.i.C. de bo. po.cõtra tab.ergo necessario exponeretur præstitum,idest præstandum ut supra.

22 Quintus intellectus est, † ꝙ præstitutum legatur, & relatiuum quod ad tempus referatur, qa nec aliter legitur in pã dectis Flo.& sensus sit,salarium residui tẽporis deberi assessoribus, ꝙ .s.tempus legatis præstitutũ est, & sensit Seue.hic Sed cogita,cùm de tempore nõ sit quæstio,sed de salario assessoribus soluendo ꝙ non põt ad tempus referri,alias dixisset residui temporis præstituti, & longe uerisimilius est, ꝙ ad salarium referatur arg.in.l.quotiens idem sermo.ff. de reg. iu.& quia indubitatum est,tempus legatis præstitutum fore.

23 Sextus, & ultimus est † ꝙ ab hæredibus legati salarium sibi præstitum debetur assessoribus,pro ea parte, quæ sibi p̃stita est,residuum uero à Cæsare, seu à repub.perant §.festinabis,ibi, Contenti sint his, quæ sibi dantur à fisco. in Authen.de man.Prin.l.fi.infra eo.

Diuinatiuus, & nullo mõdo tenendus,ex quo nullum uerbum in text. de repub.& quia reipub. operas non locarant,alias sine actione experirentur, & male.l.si pupilli.§.uideamus.ff.de nego. gest.

In glo.fi.etiam(cœteræ enim fuerunt expeditæ in progressu materiæ)tene cõmunem intellectum,& in eo, legato scilicet intellige,nõ autem assessore, ut sic relationem habeat ad prin.& ei aduersetur,quoniam dicit, diuersum est &c. & ut per Docto. latius, & ex his sumus etiam de lege ista,quasi per uiam summulæ expediti,die xv.Ianuarii. M D L I. Paduæ.

Additio.1556.

Ad uerbum Comites, licet pro assessoribus capiatur, habẽdo respectum ad titulum sub quo lex situata est l. Imperatores ff.de in di.Ad.Adde tamen generalius intelligi posse, pro Medicis & aliis quorum meminit sub. d. uerbo Cic.(in simili Ci. citat Triso.in.l. Cicero. ff.de pen. Ita ut mihi etiam idem facere nunc liceat)in uerrem.actio.3.ibi.Comites ibi tui dilecti præfecti,Scribæ,Medici,accensi,Aruspices, præcones manus erant tuæ.

Secundo adde, quod in salariis non habet locum ius accrescendi. l. i. & ibi Bar.in princ. C. de lega. lib. x. ubi si

duo legati sint (puta ad Papam) destinati & unus desinat fungi officio legationis, salarium fungenti non accrescit. Quod etiam potest ex eo comprobari, quia datur, pro alimentis, uerum in alimentis locum non habet, ergo nec in salariis. l. dominus §. fi. ff. de usuf. & utrunq; dictū ut singulare ponit etiam Ro. in. l. unica colum. 5. C. quan. non pet. par.

Tertio & ultimo adde, quod in fine dixit diuersum esse in eo qui ante tēpus successorem accepit, ex quo non poterat ex princ. legis idem decidi. l. Papinianus exuli. ff. de mino. uel diuersum idest contrarium principio, quoniam ibi Assessoribus salarium debetur, in fine uero non & ita exponitur in. l. cum pater. ff. de pac. dotal. & in. l. lecta in uer. sed cū fortis. ff. si cer. pe. & ita per hæc iura exponit Albe. in dictiona. suo in uer. diuersum.

FINIS.

SUMMARIUM.

Rub. & l. diem functo. ff. de offic. assesso.

1 *Continuatio tituli ad præcedentes.*
2 *Quis sit assessor.*
3 *Vnde dicatur.*
4 *An alio nomine appelletur.*
5 *An habeat iurisdictionem.*
6 *An peritus esse debeat, & an Præses eius consiliū sequi teneatur.*
7 *Dato quod peritus esse debeat, an possit reprobari si imperitus reperiatur.*
8 *Quorum expensis delegatus assessorem sibi assumat.*
9 *Quod lectu. ista est Barto. quicquid dicat Alexan.*
10 *Hæc lex difficilis reputatur.*
11 *Communis intellectus i. & 2 par.*
12 *Dubitandi ratio in i. par.*
13 *Decidendi.*
14 *Dubitandi ratio in 2.*
15 *Decidendi.*
16 *Quomodo exponantur uerba diem functo.*
17 *An mortuo præside ante tempus, eius officium finitum sit.*
18 *Quid in tutore, curatore, delegato, arbitro & executore & ibi de tutela honoraria aliqua scitu digna.*
19 *Quid in assessore.*
20 *An salarium à principio, uel in fine solui debeat.*
21 *Et dato quod in fine solui debeat an tamen æquū sit solui partem in principio, pro expensis, & ubi hoc idem seruetur.*
22 *Si scholaris, duodenam conducit, & moriatur, lapsis duobus mensibus, an ab hæredibus ipsius tota peti possit.*
23 *Si præses ante tempus successorem acceperit cul pa assessoris præsumetur remotus.*
Et ibi ad declarationem l. 2. ff. quod quisq; iu. multa.
24 *Si quis locauit domum uel fundum & conductorem expulerit non soluentem, an possit alteri locationem facere, & agere ad integram pensionem.*
25 *Quid in doctore conducto ad legendum & principi conducenti, bellum moueatur, an sibi totum debeatur stipendium quamuis alibi legat.*
26 *Declaratio quomodo præses dicatur facere litem suam cum tamen sit aliena.*
27 *Quid sit Baratariam committere.*
28 *Verbum comitibus, exponitur, idest assessoribus.*
Et ibi quare, & an tex. in aliis comitibus locū habeat.
26 *Intellectus primus glo. ad uerbum legatis.*
30 *Secundus.*
31 *Subauditio plerunq; fieri debet.*
32 *Sol. ad uitandam legum superfluitatem.*
33 *Intellectus text. nostri in prima parte ultra glo.*
34 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
Et ibi quod pactum rumpit leges.
Et quod prouisio hominis tollit prouisionem legis.
35 *Si legatus seu Præses, sit mortuus ante tempus an hæredibus eius salarium totum & intergraliter debeatur.*
36 *Præses non dum ingressus est, sed se præparauerat, mortuus est, an hæredes salarium totum consequantur, & ad eos transmittatur.*
37 *Quid si ingressus fuisset per alium, an hoc casu habeat locum regula, qui facit per alium, de regu. in. in 6.*
38 *Quid si Præside mortuo, assessor, cum alio esse potuerit, & noluerit, an salario priuari debeat.*
39 *Prima expositio ad tex. in secunda parte, ibi diuersum in eo.*
40 *Secunda.*
41 *Tertia.*

DE OFFI. ASSESSO.

Ontinuatur titulus iste, ad præcedentes, ut inquiunt Pau.Cast. & Ias. &simul alii cũ eis, hoc
1 modo,†supra uisum est de offi. eorum Magistratuum scilicet qui habent iurisdictionẽ tum ordinariam, tum delegatam, uerũ quia ut plurimũ tales sunt imperiti(ubi enim plus fortunæ est, ibi est minus ingenii)& aliorum consilio egent quo instruantur.l. metum .§. sed quod Prætor ff.quod met.cau.c.statutum .§. assessorẽ de rescrip. in 6.quanquàm illiterati etiã causas sine assessore dirimere possint.l. certi iuris.C.de iudi.ideo hic dicitur,& tractatur de offic.assesso. & omnimodo necessarium uiderut.l.omnium.C.de testa.l.omnes i.& ibi Luc.de Pe.Col. 6.de Decu.lib.x.c.prudentiam de offic. dele. plusq; uident oculi quam oculus ut ibi dem, & quia (ut dicitur prouerbio.15.) dissipantur cogitationes ubi non est cõsilium & ut in.l.3. C. de repu.quod omnia quæ consilio rectè geruntur perpetua firmitate nituntur argumentum in l.si auiam.C.de inge.ma.qua de re assessores quoq; consiliarii appellati fuerunt l.consiliariis infra eo.& ideo si statutum prohibeat assessorem confirmari, non poterit sub consiliarii nomine recondu ci, alias fieret fraus legi, de nomine ad nomen & male .l. non dubium .C. de legi. l. fi. C. de asseſſo. Bald. in statu .assessor .num.i.Immo quod frauda re legem graue est.l.2.ff.de legi.

Istam continuationem tamen impugnat Deci. quia ea attenta debuisset poni titulus iste post titu.de iu.o iud.subiiciens,istud potius arbitrarium fore,pro quo facit qđ habetur in.l.1.in§. pueritiã in glo.ratus.ff.de postu. & ita quandoq; etiam diximus nos,sed nunc more Stesichori palynodiam recantamus, & dicimus pariter, quod immo necessariũ sit ut ordo seruetur,ne ue inde nascatur cõfusio.§.inordinatum in auth.de hære.& fal.hincq; docilis redditur auditor .l.i.ff. de regu. iu.§. & cum sacratiff. in prohi. insti. Vnde & bene ad propositum ait Iure con.in.l.2.uusq.ff.de statu.ho. his proximos atq, coniunctos applicantes titulos pro ut res patitur dicemus. et hanc continuationem dictum,& quæ se quuntur ostendentem, latini alias transitionem uocant, ibiq; ordo est ubi est prius & posterius.l.prolatam .C. de sen. & quod confusum sit omne inordinatũ probatur in præallega.§. inordinatum, & ineptum quodcunq; fit ordine prætermisso in.c.exhibita de iudi. Immo quod ordo intellectum præparat, sensũ aperit,& applaudet ueritati.l. quotiens ff.de usuf.Bal.consi.536.col.2. uol.3.

Nec ob.motiuum Decii, quia satis ẽ quod supra à titu. de Sena. usq; ad titu. de offic.eius, tractatum fuerit de iudicibus ordinariam iurisdictionem habentibus,ibi uero i. in d.ti.de õffi. eius. de de legatis,qui (ut dixi) quandoq; sibi assumunt assessores, ita ut hic fuerit de assessoribus necessarium,& competenti quidem ordine tractare, & postea de iurisd. o.iud.in genere.l.si seruus seruum.§. inquit lex.ff.ad legem Aqui.not. in iub.de regu.iu.

Hinc pro aliquali modo introductione, quia non statim in messem (quod aiunt)iniiciende sunt manus,dubitatur

Quis sit assessor.

Secundo unde dicatur.

Tertio an alio nomine appelletur.

Quarto an iurisdictionem habeat.

Quinto & ultimo an peritus esse debeat, & an Præses eius consilium sequi teneatur,& sine multa disputatione breuiter ac conclusiue, quo ad primum respondetur,illum assessorem fore, qui ab
2 eo,†cui data est,iudicandi potestas rogatur ut sibi in cognitione causæ assideat, ipsumq; instruat donec eam ad finem debitum perducat, ita Azo. in summa de asseſſo.Spe.co.ti.& alii hic,indubitatumq; est,& probatur in.l.metum in .§. sed quod Prætor præallega. ibi me assidente interlocutus est.ff.quod me. cau. &in.l.i.ibi quorum prudentiam,putant sibi necessariam esse.C.eo.& in.l.ego cũ

in

in uilla.ff.de ma.uind.

3 Quo ad secundum uero,† quod ab assidendo proprie assessor dictus denominatusq; est.l.2.3.5.& 6.infra eo.l. in consiliariis.C. de assesso.& sic ab ipso facto assidendi, per Antonamasiam.§.est & aliud insti. de dona. ibi & consequentia nomina rebus esse studentes.l. defensores 2.C.de defen.ci. ibi nominis sui tantum fungantur officio & melius quam alibi in.l.ita uulneratus in prin. ibi, tracta uidelicet interpretatione uocis, à cedendo, & à cede.ff.ad legem aqui. & in l.tugurii.ff.de uerb.si. not. plene omnes in.l.2.in.§.appellata.ff.si cer.peta. & hæc diximus ad propositum quia rebus de quibus loquimur, oportet cognatos esse sermones, ut supra & quia non est putandum etiam in nominis positione frustra intellectum laborare, ut in.l. qui se patris.C.unde libe.& in.l.& si fine in .§. sed quod Papinianus.ff.de mino.Bal.in trac.Scisma.quod est positum sub ti. C. si quis aliq.testa.prohib.col.7.

4 QuoadTertium similiter, respondendum est quod sic,† consiliarius scilicet à consulendo ut supra & in.l.pe. infra eo. & in.l.consiliarios & in.l. in consiliariis, & in.l.liceat & in.l.nemo, quæ est fi. in princ.C.de assesso.& in auth. ut defunc. su.in princ.& in §.illud de iud.eo.lib.appellatur etiam domesticus l.domesticus l.i.& 2.l.nullus.C.eo.& ultimo loco, comes.l.diem functo insa eo.l. diem functo.ff.loca.l.i.§.sed & si comites.ff.de va. & extraordi.eo.quia iudicem sequitur, à comitatu & ut fusius suo loco dicemus familiaris non, quia non uiuit expensis Præsidis c.fi.de uer.si.in 6. l. si chorus in prin.ff.de lega.3.l.pronunciatio.§. familiæ.ff.de uer.si.Gui.Papa singu.321. possent tamen præter hæc, assessores etiam laterones appellari, quia semper assistūt lateri præsidis.l.omnium.C.de testa. & seruiunt hæc ad dicta in.l.2.C.de testi.& in.l.testes eos ff.eo.& questores si forent principis.l.i.ad fi.ff.de offi.quæsto. & sic diuersis respectibus, diuersa etiam (ut uidetis) nomina à lege eidē imposita sunt. non secus ac matrimonio, quod etiam connubium consortium, & coniugium appellatur & Tabellioni, qui pariter à tabulis in quibus olim testamenta scribebantur, & notarius quia in notis, quæ coram eo agebantur agunturq; etiam accuratissime redigebat & redigit. Et seruus publicus non à seruando tamen sed à seruiendo dictus denominatusq; est. §.cum autem insti, de adop. l. 2. ff. tem pup.sal.so.Inno.in.c.cum P. tabellio de fi.inst.& actuarius ab actis scribendis. l. fi.C.de castrensia.lib.xii.uel exceptor. l. sed addes §.fi.ff.loca.olim numerarius.l. i, C. de numerar.eo.lib.& scriniarius l. scriniarios.C.de numerar. eo.lib. est uerum quod nos etiam Vicarium appellamus, & (ut inquit Ias.) male ac corrupto uocabulo, quandoquidem alius sit, & ualde differat ab assessore, quod etiam nos rursum ac ultra eum declarauimus. in.l.i.supra de offi.eius.

5 Quoad quartum igitur dic quod nō, †nisi aliter per statuta terrarum prouideatur, ut per Bart.in.l.i.in fi.infra eo. idem Ias.hic Specu.in ti.de assesso.in §. officiū nu.i.Bal.in auth.adhæc.C.de iud.& probatur clare in.l.2. C. de assesso.& ita fit hodie & hac ratione format sententiam in sui personam, alias non posset inq; p sonam Præsidis, formanda esset d.l. metum.§.sed quod Prætor.ff.quod me.cau. & ibi Bald.& in statu.iurisdictio num.x. qui dubitat etiam nu.8.si infirmetur, an Præses causam alteri committere possit & concludit quod non cum declaratione tamen ut ibi per eum.

6 Quoad quintum & ultimum dico †quod sic, ne si cœcus cœcū duxerit ambo in foueā cadant, ut Luc.6.legitur, & probatur in.l.i.C.de assesso.& in.l.2.ff.quod quisq; iu.& in auth.de iud.in princ. iuncta glo.nostris, Dec.hic & omnes subiicientes si imperitus reperiatur, quod erit redarguendus ut Balaam ab asina & presbiteri à Daniele, & Papinianus à Pōponio.l.& si fine.§.sed quod Papinianus ff.de mino. quodq; poterit reprobari

7 †post Bald.in.l.sed & reprobari.ff.de ex. cu.tu.immo ultra eos quod doctor etiā in sufficiēs reprobaretur.l.grammaticos

C. de professo. & medi. lib. x. l. ut gradatim. §. reprobari. ff. de mu. & ho. ne impe ritia sua multi ledanrur ut inquit Abb. in c. de illis i. in fi. de despon. impu. & ita in dignitate à populo constituta. quod ab eo destrui potest ex causa, inquit etiā Fab. in §. populus, nu. 3. insti. de iure natu. plene Fel. in c. ex literis colum. 4. de const. & in c. i. ad fi. de magist. & utrobiq; post Bar. in. d. l. sed & reprobari in prin. laudat in regno, Archiepiscopū Capua num, qui omnes à studio tedeuntes exa minabat, et si reperti fuissent imperiti, ac insufficientes eisdem priuilegia lace rabat.

Et si sic est, debet etiam Præses (ut aliud quod quæritur resoluamus) eius cō silium sequi, dummodo iustum sit. l. Titium & Meuium in princ. ff. de admi. tu to. et quia adhoc positus est, & à Præside uocatus ut ipsum consulat l. sed si pu pillus. §. conditio. ff. de instito. alias inepte assessoris et consiliarii nomen ut supra sibi impositum fuisset putādum mi nime. l. decernimus. C. de ep. et cle. præallega. §. est et aliud, insti. de d ona. et iō si statutum dicat, quod Præses condem netur ex delicto, commisso per eius familiam, et hoc prætextu aliquid soluerit pro delicto assessoris, id totum ab eo repetit, uel ex suo salario retinet, secundum Bald. in. l. nam et Seruius in 3. no. ff. de nego. gest. et in statut. potestas. nu. 8.

Et quia de iudicibus delegatis etiam mentio facta est, unum non omitto, qđ excipi potest contra tales, ipsos iudices esse non posse, ut pote illiteratos nec ha bentes peritiam iudicandi, et quod hac

8 ratione† conceditur, ut possint sibi assumere assessorem partium expensis c. statutū. §. assessorem de rescrip. in 6. Abb. in c. sciscitatus col. fi. de rescrip. & partiū dixi, quando ipse iudex petit, quoniam si ad petitionem unius partis tantum associetur alias, ipsius expensis tantum, associatus intelligi debebit, et ita seruatur in pratica ut inquit Bal. in. l. Imperatores. ff. de tute. et ra. distra. & hæc sufficiāt sequitur nunc primum not. et singu. l. diem functo.

PAPINIANVS LIB. XXXI. responsorum.

L. DIEM FVNCTO; Ad dubitationem omnem rollendam prorsus, quia sensit inaduertenter Alexand. hic colum. 7. uer. & uere puto; & nonnulli alii post eum, quod hæc non sit lectu.

9 Bar. scias† testimonio ipsius met, contrarium ostendi posse, quia se ipsum citat seq; remittit hic in prin. & in fi. ad dicta in. l. i. in. §. diuus vbi de materia late. ff. de ua. & extraor. co. immo quando hoc etiam non esset quod Alexa. friuolis mo uetur rationibus, & porissimum dum dicit, quod stilus uarius est, diuersitas, & contrarietas in multis hic & in. d. §. diuus, namq; respondetur quo ad stilum quod immo idem est, & ea dem præ ceteris quæstio Bertrandi de monte Fauentino, ut infra quo uero ad diuersitatem et contrarietatem, nimirum fore, quia materia ampla est, naturaq; nouas semper deproperat edere formas, generanturq; in dies, atq; in nobis inq; in intel lectu nostro, noua phantasmata et noue opiniones. l. 2. §. sed quia. C. de uete. iu. enucle. c. i. §. sed quia, quæ fue. prima cau. be. amit. in usib. l. non nunquam. ff. de coll a. bo. Bal. consi. 477. in fi. uolum. 5. ad quod illud Pau. etiam facit. i. ad Corinth. c. 13. cum essē paruulus loquebar ut paruulus, nunc autem uir factus, eua cuaui quæ erant paruuli.

Secundo scias quod hæc lex, multas haber lecturas, tam in prima quàm in secunda sui parte ut infra tradit hic Bart.

10 et omnes, ideo difficilis† reputatur, qđ uirtualiter ensit idem Bar. in. d. §. diuus in princ. et hoc est quod dixit Aristo. in prohe. de anima, quod vbi in opinionibus discordant sapientes ibi ueritas latet, et difficulter inuenitur. Bart. in. l. in ambiguo. ff. de reb. dub, Bald. in. l. i. in fi. C. de bo. po. se. tab.

11 Tertio scias, † communem esse in. i. par. agi de salario præstando comitibus defuncti Præsidis, ante finitum officiū. In 2. uero de Præside ante tempus remo

to pariter an assessoribus salariũ residui temporis similiter debeatur.

12 Dubitandi igitur ratio† in prima parte esse potuit, arguendo à militibus ad assessores, & quia idem in assessoribus dicimus, quod in aduocatis. l. aduocati C. de aduo. di. iudi. ibi militant nanq; aduocati. l. i. §. diuus. ff. de ua. & extraordi. co. quia militibus regulariter salarium seu stipendium præstandum non est, nisi pro tempore seruitii præstiti. l. i. C. de re milita. lib. x. & sic pro rata temporis, per quem text. ita etiam dixit Barto. hic num. i. & Ias. colum. ix. & Bal. in c. i. in §. soldata quis di. dux in usi. feudo. in prin. & in. l. fi. in fi. C. de condi. inser. & est secundum eum ibi casus admodum no. ergo & assessori.

Sol. tamen plana est pro nunc (suo loco enim dicemus fusius) id esse, quia casus captiuitatis contigit in persona locatoris, idest militis, cui stipendium solui debebat hic autem contra in persona cõductoris, idest Præsidis soluere debentis igitur non mirum. Et facit quia sic etiam casus contingens in personam debitoris creditori officere non debet, maxime in salariis publicis uel aduocati ut tradit Bald. in. l. si pecuniam colum. 2. ff. de condic. ob. cau. & ad propositum diuersitatis ratio est, quia per eum ibi quodammodo stare uidetur, quominus seruiat, captiuitate impeditus, hic autem non, & mirandum est maxime, quod Spe. (ut inquit Ias. hic & bene) tã aperte errarit contra casum. d. l. in ti. de loca. in. §. postquam nume. xx. & cum eo Gem. in c. i. de cle. non re. in 6. dicentes contrarium, quod immo miles pro eo tempore quo captus est, stipendio fraudari non debet, sed admiratio cesset, quia (ut est in prouerbio) quandoq; bonus dormitat Homerus. omniumq; memoriam habere, diuinitatis est potius quàm humanitatis, immo quod solus Specu. hoc dicit, Gemi. non in d. c. i. in §. qui uero, ubi de milite nec uerbum quidem uel ad d. l. i. respondeatnus ut infra statim.

Sed (ut cunq; sit) dubitationem faciebat & secundo non deberi salarium assessori, nisi (ut dictum est) pro rata temporis, quia labor & pecunia diuisionem recipiunt pro parte temporis laborauit, ergo manducet pro ea parte tantum, ut dicebam alias, & est argumentum in. l. quamuis. ff. de dam. inf. iuncta glo. ubi qui non laborat non manducat, nec nescitur pane quis nisi in sudore uultus sui, ut Gen. 3. dicitur, sicuti à simili neq; addiscit qui non uigilat. l. pupillus. ff. q in frau. credito. & est casus de quo adhuc per Barto. hic nume. 3. licet ad aliud in l. feio in fi. inq; ratione sui. ff. de an. lega. Flo. in. l. si plures nume. i. ff. de nox. Bal. in d. §. soldata, & in. l. quotiens colum. 3. C. de suis & le. Cy. in. l. i bonefidei. col. 3. C. de reb. cre. & in q. notarii scribentis ita etiam Fell. in c. cum P. tabellio colũ. 4. de fi. instru. idem Bald. in. l. i. in fi. ff. de testa. nonnihil in. l. atqui natura, in prin. ff. de nego. gest.

Cui rationi & text. responderi etiam potest, aliis sepositis pro nunc pariter, nimirũ fore. d. casu, quia id in mero labore corporali consistit, uerũq; est ex illis uerbis sicuti negociis meis interueniebat, nos autẽ in intellectuali, prudẽtia, consilio, dignitate, & honorificentia assessoris. l. i. C. eo. l. i. §. proinde. ff. de ua. & extraordi. co. Bald. pulchre in. l. i. colum. fi. C. de suffra. estq; hac de re appellatum salarium, honorarium quoddam, ut ibi & in. d. l. i. in §. in honorariis, & in §. si cui & maxime (ut dixi) quia per eum nõ stat ut ibidem in. §. diuus, & in. l. qui operas & in. l. sed addes in §. fi. ff. loc. experiorq; ego quotidie, consultor electus, honorario quodam annuo pariter, à Reuerẽdo Canonicorum Ecclesiæ Paduanæ capitulo, quo nunquam usq; modo fraudatus sum, quamuis non laborem semper quia nec semper mea opera eget.

Tertio dubitationem faciebat, qui aæquæ Iuri consonum est, immo à natura non alienum quod is lucrum sentiat, qui sentit & onus. l. secundum naturam. ff. de regu. iu. eiq; minuatur lucrum cui minuitur & onus. l. pe. ff. de condi. & de. l. unica. §. pro secundo C. de cadu. tol. ad fi. l. si duas. ff. de excu. tu. & ibi Bal. ad fi.

fi.infert ad doctores ut salarium non cõsequantur, si lecturas deseruerint, & ad clericum non dicentem horas.

Sol. licet onus non sentiat quia Præses mortuus est, id tamen subite non recusat, quo casu procedit obiectum, & probatur in d. §. pro secundo, & in d. §. diuus igitur nec lucro (ut dixi) fraudandus est. Et est simile in Euang. Mercenarii qui tota die non laborauit sed sero tantum, & tamen tantum ei datum est, quantum illi qui uenit à principio, quia pacto ita conuentum erat.

Quarto dubitationem faciebat, quia nil factum dicitur quotiens quid adhuc agendum superest. l. i. ff. de ope. iu. l. cum Sillanianum. C. de his quib. ut indi. Bal. in. l. ædem, col. 3. C. loca. glo. in. c. i. de sacra. non ite. usq; adeo ut literis non expeditis gratia per solam supplicationem dicatur informis, ut inquit Rota decisio 29. de concessio. præben. in nouis. Vnde Deus optimus maximus, opus imperfectionis haud nouit. c. maiores de Bap. cuius actio nostra instructio est c. significasti de electio.

Sol. hoc attento nec deberet assessor, salarium consequi pro tempore quo assedit & tamen admittunt omnes, quod idem consequatur, ideo procedit obiectum in his quæ sunt de substantia formali, non in casu nostro & his, quæ sunt de materiali. l. fi. ff. de acceptila. declarat Por. in. §. alio quoq; nume. 5. insti. quib. mo. testa. infir. immo quod fallit regu. in casu isto argumentum in. l. i. ff. de mu. & hono.

Quinto dubitationem faciebat, quia effectus suæ causæ commensurãdus est; eaq; cessante cessat effectus. l. ita autẽ in princ. l. si plures. ff. de admi. tu. l. adigere. §. quamuis. ff. de iu. pat. c. cum cessante de ap. sed causa propter quam datur Assessor Præsidi est ut ipsi assideat, ipsumq; consulat ut supra non assidet nec consulit, ex quo Præses mortuus est, ergo nec salarium habere debet, & ita arguit etiam Felin. in c. causam matrimonii, colum. fi. de offic. de. & fere in termini nis in c. fi. de rescrip. in 6. ubi quamdiu aliquis est in seruitio regis seu Papæ fructus beneficiorum percipit, quo cessante cessat effectus & ibi Io. Mona. & alii.

Sol. fallit regu. quando naturalis ratio repugnat, & æquitas, quoniam tunc etiam quod cesset causa, non tamen cessat effectus. l. Plaucius. §. fi. ff. de condi. & de. l. si pecuniam in prin. ff. de cond. ob cau. Bald. in d. §. soldata, sed hic naturalis ratio repugnaret, si totum salarium denegaretur assessori ex quo per eũ non stat. d. §. diuus d. l. qui operas. l. sed addes §. fi. ibi fidem contractus impleri æquũ est. ff. co. ergo.

Secundo fallit, quia satis est hoc casu quod certo tempore adfuerit causa. l. si quis hæredem. C. de insti. argumentum in. l. in delictis in §. si extraneus. ff. de noxa. & est limitatio Tiraquel. in. d. c. cum cessante 4. non tuta, quia adfuit etiam certo tempore in. l. i. C. de re mili. lib. x. & tamen cessat effectus.

Tertio fallit, quia assessor tractat de lucro captando, quo fit ut cessante causa adhuc, non propterea cesset effectus; ut idem Tiraquel. dicit in d. loco post Barto. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. & in. d. §. quamuis, iudicio meo adhuc contra tex. in. d. l. i. quia etiam miles ibi tractabat de lucro captando, & tamẽ causa cessante cessat effectus ideo prima cæteris melior uerior, & tenenda.

13 Decidendi ratio est † quia (ut dictum fuit inter disputandum) per ipsum assessorem non stetit, nec est culpa quæ sibi possit imputari, quouis modo, & formaliter docet Iurecon. in d. §. diuus & in d. l. qui operas & in d. l. sed addes in §. fi. ff. loca. & pondera quod ratio generalis ē, esto quod in d. §. diuus de retentione agatur quæ fauorabilis est. l. per retentionem. C. de usu. quia parui refert. l. regula. §. & licet ff. de iu. & fac. igno. & hac de re dicebat etiam Bal. in. d. l. si pecuniã colum. 5. licet oratores fuerint reuocati, quod tamen nihil restituunt reipub. et facit etiam bonus text. in. l. turpia in. §. pe. ff. de lega. i. et in. l. si Ticio pecuniam ff. eo. et in. l. quibus diebus in prin. ff. de condi.

condi.& de.& in.l.menia.ff.de an.le.

Et si diceretur quod immo culpa carere nõ uidetur, ex quo cogitare debuit quod poterat euenire, uulga.l.si quis domum.§.i.uer.idem quærit, ibi hoc eueni re posse prospicere debuit.ff.loca. turpe enim est dicere non putaram & sic uel pacto uel protestatione, sibi istud ius reseruare consequendi salarium residui tẽporis.l.i.§.si conueniat.ff.depo.l.legem. C.de pac.l.si debitor.§.i.ff.quib. mo. pi. uel hypo.sol.quod quidem non fecit ergo se ipsum circumuenit, ut inquit iure con.in.l.immo.ff.de lib.cau.& in.l. nam si actor.ff.de rei uen.

Respondebo non ut Bononien. hic argumentum etiam non ita inducentes & Cagno.cum eis, sed formaliter sic, qđ non tenetur quis cogitare remota (nihil enim morte est certius uel incertius hora mortis.l.i.ff.de condi. & de.) sed quæ propinqua sunt Sene.reste, cuius uerba sunt hæc prospectus futurorum quamuis pertineat ad sapientem uirum, tamẽ non afficit damno non cogitantem, nisi ex præsenti statu cogitare debuerit, ideo nec pactum nec protestatio fuit necessaria nec se ipsum decepit & ita respõdet Bald.signanter per text.in.d.l.si quis domum in.l.ædem.colum.4.C. loca. & Barto.in.l.inter stipulantem in.§.sacram nume.7.ff.de uerb.ob. & in.l. fundum. colum.2.ff.de excep.& ita demum istud procedit (ad propositum rexr. nostri mo do redeuntes,) Dummodo (dictio enim est sui natura modificatiua, ut declarat Bart.in.l.quibus diebus in.§.Termilius colum.2.ff.de condi. & de.per text.in. l. cum ab eo.C.de cont.emp.quem ibi nõ inuenio, igitur dic tu benefacere ad idẽ text.in.l.i.C.de fund.pat.lib.xii.) nõ fuerit cum alio eodem tempore, rationem assignat Barto.hic col.i.& Ias. in 4. not. Primam Barto.tene, quod istud ideo sit quia fingitur seruisse, quando cum alio non est, sed si uere seruisset, salarium residui temporis habuisset, ergo & quando ficte, quia non minus operari debet fictio, quam ueritas.l.qui ad certum. ff.loca.l.unica in prin.C.de rei. uxo. ac.ergo non si cum alio eodem tempore fuerit, quia sic duobus seruire uideretur, quod est impossibile.l.nemo.C.de asseΓso.Cy.in.l.reum criminis.C. de procu. Albe.in.l.i.colum.3.C.de no.cod.compo.& ita in simili.q.dicit Alua.in.c.i.col.2.de mi.ua. qui ar.bel.depo.in usib.impugnat tamẽ hanc rationem hic Deci.nu.i.quod non potest fingi ipsum seruire mortuo Præside, ex quo mors omnia soluit.§. deinceps in auth. de nupt. Responde tu uerum esse, sed non quod seruire, sed seruisse dixit Barto. ex quo per eum non stetit, & æquum est.d.l.sed addes.§.fi.ff.loca. Nec alia Ias. spernenda est quod cum isti agant ad interesse communiter.l.ex conducto.ff.loc. cesset protinus, quia aliunde salarium consequitur, melius facit tex.in.l.si in lege in §. si domus.(illa enim ex cõducto loquitur in conductore) & in.l.dominus horreorum in.§.fi.ff.eo.tradit Spe.in titu. de loca.in §.postquam nume.5.8. & 16. Adde tu & tertiam, quia in contractibus bonæ fidei agitur de bono & æquo ut in isto. d.§.fi. ibi fidem cõtractus impleri æquũ est, Barto.in.l.sub prætextu prima nu.8. C.de transac.æquum autem non est, ut salarium duplicatum consequatur cum officium unicum sit, ut per Bart. in.l.bi nos in fi.C.de aduo.di.iudi. & probatur in §.illud in auth.ut iud.si.quoquo suf. ergo.

Dubitandi rõ est mõ in secunda parte
14 tex.†quia alteri per alterium iniqua conditio inferri non dẽt vulg.l.nõ dẽt, & ibi concor.allegat.ff.de reg.iu. quam etiam ego adduxi alias, & Cagno.collega olim quoq; sentit, & glo.in.l.transactione matris.C.de transac Sed considera nunc regu.illam fundatam esse in præceptis iustitiæ, quæ sunt tria, honeste uiuere, alterum non ledere, ius suum unicuiq; tribuere, ut in §.iuris præcepta insti. de iusti.& iu.declarat glo.in d. regu. non debet.Et Soci.in l.Iulianus.ff.de condi. & de. & cum nõ sit Præses siue legatus qui ledat sed Cæsar & respub. nec assessorẽ sed Præsidem ledens, quod male ad propositum facit & pro ratione dubitandi

ad istum text. Vera igitur illa est, quod cum ratio.d.l. qui operas, & similium adhuc militet i casu isto per assessorem scilicet non stari quo minus officio sibi iniuncto fungatur, & operas præstet, idem ius omnimodo statim debere, qđ salario fraudari non debeat.l. à Titio.ff. de uerb.ob.l.illud.ff. ad legem aqui. & ibi Bald.dicit quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis non sunt quoad iuris dispositionem separandi.

Et argumentum fortissimum est ut in q. I mo. in .l.si uero in §.de uiro ad fi.ff. sol.mat.

Vel & secundo quia salario ipsum priuare pœna est.l.testamento centurio. ff. de mi.test.ubi non est delictum seu culpa ibi pœna esse non debet .c. cognoscentes de consti.assessor non deliquit, nec est in culpa, quia Præses ipse remotus est, ergo.

Vltimo, quia alias ex delicto & culpa Præsidis assessor puniri uideretur, & hoc modo regu.d.l.non debet, probabiliter induci posset, sed melius ad idem facit text.in.l.2.in §.nullum.ff. de decu. & in.l.crimē.ff.de pœn.& in.l.sancimus C.eo. & ad ꝓpositū male qa(ut dicitur ibi)delicta suos auctores tenere debent.

Sed pro sol.dicas primam nihil facere, q̃a immo per eū stare uidetur ut ifra.

Et minus secundam quia culpa assessoris remotus præsumitur, & sic satis de liquisse dicetur & esse in culpa ut infra. Eademq; ratione ultimam.

15 Decidendi ratio igitur est,† ut concludunt omnes, Barto.hic colum.i. & cæteri post glo,& uti proxime etiam dictum fuit, quia remotus præsumitur culpa ipsius assessoris.l.2.ff.quod quisq; iu.& est præsumptio iuris & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut declarat Ange.in.l.si duo in fi. ff. de acqui.hæ.l.antiquæ.C. ad Velleia. & hoc quia eius consilio aguntur omnia ita ut malum cōsilium quoq; sibi dedisse præsumatur,& per no.hic, non secus etiam dixit Pute. in tracta. sindica. Consilium nume.22.alias fo.32.colum.3. & text. in d.l.2.dicit singulatissimum, nec esse adhoc alibi Bald.in Marga.sua, iudex nu, 21. uulgatumq; illud uerificari uidetur, malum consilium consultori pessimū.

16 In text.ibi diem functo,† quod etiam habetur in.l.diem functo.ff.loca. & in.l. i.in fi.C.de pac.& in.l.proponebatur in prin.ff.de cast. pecu. & exponitur diem functo, idest mortuo perinde ac si dixisset uita functo ut dicitur in.l.filiusfamilias in prin.ff.eo.sicuti enim dicimus officio suo functus est iudex, uel bene uel male.l.iudex posteaquam. ff. de re iud. quando mul.tu.officio fungatur, ut. C. eo.auctoritate qua fungor.c.cum in iure peritus de offic.de.ita diem functum dicimus, uita functum & simile, fungiq; nil aliud est, quam officium gerere, administrare, tractare, procurare, & negociari&(ut uulgo dicitur)debitum suum facere, uita fungi tamen, differt à cæteris locutionibus, quia functio præsens officiis inest, vita fungi uero, non uitæ functionem habet, sed amissionem potius, & sensus est, eum uita functum esse qui uitæ officium absoluit, & sic (ut inquit Valla elegan.5.)accusatiuo ut hic, & frequentius ablatiuo iungitur ut supra, notandum esse & primo† quod mortuo Præ

17 side eius officium finitum est, ut hic in legato Cæsaris tradit Deci. & Alexand. ante eum, & est uerum in se, sed non quod hoc dicat text. dixisset enim quando aliis uerbis usus fuisset Iurecon. puta munere legationis functo,& similibus, sed dixit tantum quod erat mortuus, non ergo quod officium finitum sit, attamē(ut dixi)morte ipsius finitum est, argumentum in §. deinceps in auth.de nup.& ideo ob id dicebat Bellame.decisio.156.quod etiam ī causa beneficiali mortuo actore, moritur petitio, quæ est personalis, & reus consequitur suam intentionem de iure, ex quo absoluitur. Nec Lazarus olim resurgēs, uxorem recuperauit quoniam morte patris fuerat matrimonium solutum, ita Albe.in.l.ex his nume.3.ff.de leg.& pro eo facit quia à priuatione ad habitum, impossibilis est regressus .l.q. res §. areā ff.de sol.l.homo liber.ff.de sta.ho.

Sic in tutela inquit Barto. in l. tutela. ff. de iure. quod nec uerum adhuc uidetur quia si transit ad filios (ut ibi dicitur) tutela patris, utiq; finita non erat ipsius morte.

Sol. non transit ad filios, quia morte erat finita, sed quia filius proximior inci pit esse tutor pupillo.

Et de legitima tutela tantum intelligas, non de aliis, ut ibi dicit tex. ex quo dati ua, testamentaria & honoraria, sunt per sonales, nec personam egrediuntur ut per Bald. in l. maritum. ff. solu. mat. & in l. fi. in 26. q. C. de hære. instituen. & est ca sus clarus in l. ante pe. ff. de tute.

19 Et honoraria† de qua in l. si quis tutor (quid si legitima, datiua & testamentaria omnes sciunt) in §. quid ergo. ff. de ritu nup. & in l. quod si forte in. §. i. ff. de te sta. tu. dicitur, quando plures tutores da ti sunt ut tamen unus tantum gerat, alii honoris gratia, quasi custodes dati esse uidentur & inde tutela honoraria appel lata est. l. 3. §. i. ff. de adm. tu. quod nota ad declarationem. d. l. tutela.

Sic in cura (eo redeuntes unde discessimus) quia si curator quis fuerit creatus ut bona distraherentur isq; decesserit non dum explicato negocio alius ex in tegro faciendus est, inquit Iurecon. in l. cuius bonis. ff. de cura. fu. ergo morte erat finita pariter, & signanter ita dicit Bald. officium scilicet, non modo tutelā & curā morte finiri iu. l. i. C. si quis ignorem mi. esse.

Sic in delegato c. uno delegatorum de offi. de. ubi hoc ad literam dicitur, q uno delegatorum mortuo, officium eorum expirat.

Et idem in arbitro, ut ibidem adhuc dicitur nisi aliud fuerit dictum in delegatione uel compromisso, ut ibi rursum dicitur.

Nec secus ultimo loco in executore c. fi. §. i. de testa. in 6. nisi testator aliud ex presserit ut ibi. & hinc est (ut dicebam su pra) quod horum officium transit ad hæredes, ut per Bald. in. d. l. fi. q. 26, prælle ga. & in. d. l. maritum, & in. d. l. tutela & in. l. i. ff. de fideiusso. tu. & in. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cle. Ro. consil. 69. nume. 4. & in hoc non est dubitatio. Plus dico quod finitum non est simpliciter, ex quo nonnihil temporis etiam supererat, argumentum in. l. i. iuncta. l. si C. quando tu. uel. cu. esse de. & in. l. i. C. de susp. tut. sed (ut diximus) morte, quæ ultima rerum linea est.

Verum quæritur quid in Assessore

20 † Alex. hic dicit, quod quoad eū quoq; finitum est, friuolis rationibus quas nō refero, Deci. uero contrarium, eisdem re spondendo ut per eum, & istud est ueri us, quia salarium consequitur perinde ac si Præses uiueret alias non si, finitum esset. Et quia sibi deberetur salarium, etiam quod cum alio esset eodem tempo re, cuius contrarium tamen hic dicitur. Et quia (addas tu) finitum est Præsidis, propter ipsius mortem, ergo non assessoris, cum uiuat nec (ut sæpe diximus) stet per eum, sed propter mortem Præsi dis conductoris. & ita teneas.

Et quia salarii mentio fit, dubitatur hoc idemq, erit loco secundi not. an in principio uel in fine solui debeat† asses sori.

Et ex mente Pau. Cast. & Alexan. respondetur, quod in principio solui debet & hoc potissimum per istum tex. di centem, præstitum, quod est uerbū præ teriti temporis non per alia iura hic ab eisdem allega. in. l. si uero non remunerandi in. §. fi. ff. man. & in. l. insulam in. §. fi. ff. loca. quia reuera (ut dicit Deci.) non possunt ad præsentem quæstionē adaptari, ex quo labor & impensa utrobiq; requiri uidebatur hic autem industria tantum & opera assessoris. Immo quod ex alio non faciunt ad propositum, ex quo loquuntur quando ita erat conuentum inter partes, ut quis monumentū faceret pecunia mandantis in. d. l. si uero non remunerandi, & in d. l. insulam, ut reficeretur fornax, igitur omnino ab initio præstari debebit. l. i. §. si conueniat ff. depo.

Tamen idem Deci. dicit fore aduertē dum, quia fuit præstitum hic, ex contin gentia facti & male, quoniā uerba legis

ſi proportionantur in materia in qua poreſt proportionari intellectus iuris, intelliguntur de iure & non de facto, ut per Abb. in c. nuper col. i. de bigam.

Secundo dicit nõ obſtare, quia alios habet intellectus & in hoc bene ut inf. Immo adde tu interim quod præteritũ in lege, quandoq; fururum continet, poſſeq; argumentum retorqueri, & dici præſtitum, ideſt præſtãdum. l. diem functo. ff. loca. l. i. C. de legi. l. poſt uenditionem ibi actum iuncta glo. quæ exponit. i. agendum. ff. de aqua plu. ar. & (ut dixi) tractabitur infra latius.

Et plus quod d. uerbum præſtitum ad legatum refertur, & ſi debetur præſtitum non erat ut inſti. de ac. in prin. & in §. præterea quib. mo. tol. ob.

Et tandem concludit poſt Io. de Plat. l. i. C. de primipi. lib. x. in fine anni fieri debere, per illum text. ubi uidetur caſus clarus, quod cõmoda primipilatus, poſt adminiſtrationem incipiunt deberi & ita etiam Bald. ante eum in c. i. in §. ſoldata in fi. quis di. dux in uſib. primipilus enim dicitur, ut per Abb. in c. ex parte de conſue. late Capici. deciſio. 129. num. xv. xvi. ſed & melius, ille, qui c. & lx. militibus præeſt ſuſius Pirrh. lib. 3. de miſi. offi. & maxime quod erat Centurio qui præerat decimæ legioni cæteris p̄ſtantiori. text. etiam declarat quod primipili erant qui primipilum exercebãt in l. ſed & milites in §. fi. ff. de excu. tu. & ad propoſitum ipſius Io. de Plat. ratione locator operarum agere non poteſt niſi pro ſua parte impleat. l. Iulianus. ff. offerri. ff. de ac. emp.

Adde tu & ſupple, qd agere poterit ſi pro parte ſua impleuerit, uel (ut hic,) per eum nõ ſteterit, quominus impleat, & ut ſupra fuit dictum ſepius.

Et ita in ſimili dicit Bal. in. l. ſi pro ea colum. 2. C. man. quod fideiuſſor non agit antequam ſoluat & niſi ex contractu mandatum impleat.

Et ſignanter in. l. ædem colum. pe. C. loca. quod locator ante finem anni, non dicitur plene locationem impleuiſſe, p parte ſua propter patientiam quam præſtare debet conductori, uſq; adeo ut nec ante poſſit agere.

Et ſi ad propoſitum per eum ſtaret, & ageret, eidem obſtaret, exceptio non impleti contractus, ut inquit Seyſel. hic licet ad aliud col. pe.

Immo eſt regu. generalis quando ex parte illius cui fit promiſsio debet aliquid impleri, quod ſemper ſolutio fit in fine anni, & limitat totam materiam quam ponit Bar. in. l. qui hoc anno ff. de uer. ob. & ita in ſpecie dicit Gui. Papa in ſingu. ſuis 389. & in ſpecie per text. in d. §. offerri & bene.

Æquum tamen eſt (ſubiicit Deci.) ſtipendii partem ſolui à principio pro ex-
21 penſis, † atteſtatus amplius ita ſeruari Florentiæ. Sed dicam ego, cum hoc idẽ generale non ſit, nec æquitas ſcripta iuri ſcripto præferri non debere, ut not. in. l. placuit. C. de iudi. & in c. fi. de tranſac. & in c. i. de rerum permu. in 6. Niſi replicetur quod eſt æquitas iuris nón ſcripti quæ ſpectat ad Principem, & præfertur iuri ſcripto, quia quod placuit Principi legis habet uigorem alia uero iuris ſcripti appellatur, licet ſcripta non ſit, quia debet eſſe informata à iure & iſta nõ eſt præferenda iuri ſcripto, ſi autem fuerit ſcripta in ſpecie, ſic.

Tertio notandum eſt (ut etiam dicebam ſupra reſpondendo ad tex. in. l. i. C. de re mili. lib. x.) quod caſus contingens in perſonam conductoris non nocet locatori, quominus ſalarium totum conſequatur. Et poteſt nunc modo ad. q. in ferri, Scholaris duodenam conducentis à ciue aliquo per annum ſi lapſis (puta) duobus menſibus moriatur an ab hære-
22 dibus † eius, duodenam tota peti poſſit, quam tangit Por. in. §. fi. nume. v. inſt. de loca.

Et uidetur ex hoc dicendum quod ſic, quia non ſtat per locatorem, ut in d. l. qui operas & in .d. l. ſed addes in §. fi. ff. loca. maxime q̃a nõ eſt merus labor.

Et quia caſus fortuitus ſcholari, & nõ ciui, nocere debet. l. ſi uno. §. item cum quidam. ff. eo.

Et quia contrahentes uidentur uoluiſſe

iuisse se conformare eum dispositione iuris communis. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. quæ est ut supra.

Immo subesse uidetur, quid. quod potest ipsi scholari imputari, cur legem apertius non dixerit. l. ueteribus. ff. de pac. l. colonus ibi lege locationis cõprehensum non est. ff. loca.

Et uidetur casus ibidem ultimo loco in. §. fi. ubi culpa seu casus contingẽs in personam conductoris locatori officere non debet quominus totam mercedem suam consequatur, & ita foret transeundum.

Tamen aliter dicit Deci. quod tenentur hæredes tantum ad interesse lucri cessantis, ex quo sumus in obligationibus facti. l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iudi. Considerando ad idem, quod fuisset obligatus etiam scholaris ad interesse tantum, si tunc sine causa recessisset.

Maxime ultra eum quia est persona multum priuilegiata, ut dixi in Auth. habita. C. ne fi. pro pa. & in materia quia si conduxerit domum, ante tempus etiam recedere poterit, & nihilominus non tenebitur ad pensionem nisi pro rata. l. habitatores. §. fi. ff. loca.

Sed non subsistunt, nanq; ad primũ dici posset non esse uerum, quia ita demum lucri cessantis ratio habenda est, si forent mercatores. l. si sterilis. §. cum per uenditorem. ff. de ac. emp. not. in. l. unica. C. de sen. pro eo quod int. sed locator & conductor non dicuntur mercatores, ergo.

Non ob. secundum quia uerum est, quoad interesse conuentum d. l. si quis ab alio. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de uer. ob. ergo non regulariter.

Non ob. tertium quia id etiam nego. bo, argumen. sumpto ex his quæ habentur in. l. si hominem ff. man. & in. l. 2. in. §. circa. ff. de excep. do. & in terminis in. l. dominus in. §. fi. ff. loca.

Et minus quod sit persona priuilegiata quia uerum est in casibus à iure expressis, ut not. in. d. auth. habita, Immo quod nec in casu. d. l. habitatores, recedere potest, nisi ex causa pestis, uel belli, uel si domus foret malis spiritibus agitata, ut inquit Bar. in authen. perpetua, colum. 2. C. de sacrosanc. eccl. & Por. in loco prællega. in fi. igitur cogitandum est quis iustius induat arma, quia idem Por. quoq; in. d. loco. q. indecisam relinquit, & se remittit ad not. in. d. §. item cũ quidam. Et maxime hoc idem uendicaret sibi locum quando scholaris duodenam conduxisset à Doctore, ut ab eo disceret quia non secus in eo quàm in assessore dicẽdum foret. l. Aquilius regulus. ff. de dona. l. i. §. proinde. ff. de ua. & extraordi. co. & præcise in istis terminis. q. format Por. in loco prællega. & facit etiam tex. in. l. i. C. de assesso. ibi quorum prudentiam sibi putant necessariam fore. Vel in ciue locante, opi. Decii ut æquiorem tene, quoniam expensas retinet, & licet mercator non sit, solitus est tamen lucrari.

Quarto notandum est, si legatus seu præses ante tempus successorem acceperit, quod præsumitur (ut dixi in figuratione casus) remotus assessoris ipsius
23 culpa † usq; adeo ut hac de re, ad differẽtiam præcedentis casus salarium consequi nõ debeat residui temporis, & non ab te dicit I. Con. diuersum est in eo &c. ut etiam in. l. diuersum. ff. quo. lega. i. cõtrarium l. cum pater. ff. de pac. dot. & probatur ad propositũ in l. 2. ff. quod quisq; iu. & signanter ita etiam dicit glo hic in uer. in eo. & quod d. l. 2. casus singularissimus est, immo nõ esse alibi firmat Bal. in statut. iudex num. 21. post Spe. in. §. fi. de assesso. qui bene dicit quod puniendus est ut iudex signanter per d. text. sed de salario uerbum nullum, uerisimum tamen uidetur quia non æque conuenit si culpa remotus ipsius præsumitur, qđ & nouissime probatur in l. apud eum, ibi passus sum apud eum manumitti. ff. de ma. vind. & in. l. metum in. §. sed quod Prætor. ff. quod met. cau. ibi me assidẽte interlocutus est, quod salarium consequatur. l. itaq; fullo. ff. de fur. l. si ab hostibus §. i. sol. mat. & ideo malum consiliũ (ut ẽ in prouerbio) consultori pessimũ, punitur ergo Præses quia fecit litẽ suam &

& assessor(ut dixi) pariter. Præses, pœna prout æquum religioni iudicantis uisũ fuerit obligatus ex quasi maleficio actione in factum.l.fi.ff.de ua.& extraord.co. & insti. de ob. quæ ex qua delic. nas. in prin.& prout æquum iudici uidebitur, quia quã pœna decisum non est.l.i. ff. de iu. delib. & ut ibi religioni iudicantis simile est in. l. quæsitum. ff. de testi.& quia iudex uir bonus dicitur.l. uir bonus iudica.sol, immo quod in causis est Deus.l.2.§.quod si actor.C. de iura. cal.& ad propositum habetur etiam in. l.pe.in fi.C.de pac. & in.l. ex maleficiis in.§.si iudex.ff.de ac.& ob.& in.l.si filius fa.ff.de iudi.Batto.in.q.iudex ꝑ imperitiam colum.3.Assessor uero eadem pœna argumentum in c.i.de offi.del.immo quod & salario etiam residui temporis priuabitur ut hic.

Nota tamen quod, excusaretur Præses si uirum elegisset approbatum,& exercitatum in similibus, & ad quem cõmuniter habebatur recursus, ita Ange. in.l.terminato.C.de fruc.& lit.expen.& Saly.in.l.fi.C.de pe.iudi.qui ma.iud. & Alexan.consi.xix.nume.13.uolum.7.Assessor uero si Præsidi resisteret de facto uel saltim uerbis ꝓtestando & est cautela quam tradit idem Auge.in §. quoniã uero in Auth.ut nulli iudi.& Cepo. in suis 35.& not.in.d.l.2. & scitu dignum ẽ pro assessoribus in praxi.& docet etiam Bald.in.l.quoniam 2.C.de appella.& nota(ut ibi dicit & Ange.in d.§.quoniam) quod protestatio debet scribi in actis alias teneretur.

Quinto & ultimo notandum est, si Præses sua culpa remoueatur, quia ma-
24 nifeste pateat, quod tunc assessor † salarium habebit, etiam si operam suam alteri locasset, seu cum alio eodem tempore fuisset, quod tamen non dicit tex.nec ex eo istud colligitur, sed ex glo. secundum unum intellectum, de quo infra interim dubitatur tamen(estq; not.q.) Si locaui tibi fundum ad quinquennium, tibiq; forte quia non soluebas ipsum abstuli,& alteri locaui, nunquid ad totam integramq; pensionem tenearis.

Et breuiter Pau.Cast. hic & in.l. sed addes in.§.fi.ff.loca.& in.l.si in lege in §. si domus.ff.eo.dicebat quod sic.

Motus primo per istum tex.secundũ intellectum prædictum glo. ponderando quod dicit diuersum esse in eo &c.

Secundo per tex.in.d.§.si domus, ubi si locauero tibi domum uel fundum ad d.tempus, tu uero uel domum uel fundi culturam deserueris (inquit Iurecõ.) quod statim te cum agere potero, quod idem Pau.declarat, ad totam pensionẽ, domum seu fundum etiam alteri locando, strictius inducendo quoq; ut per Dec.hic.

Et nimirum tertio quia tibi quodam modo, cum sis in culpa, in pœnam datũ est, ut possim ego idem facere,& tu pariter ad totam pensionem tenearis.c. cognoscentes de const.à contrario, ibi rem quæ culpa caret &c.& facit tritum illud de quo in.c.nisi ubi Bald. not.nume.2. de offi.le.stultus in culpa fit in pœna sapiens.

Ias.uero tenuit contrarium motus & ipse pariter per tex.i.l.dominus horreorum in § .fi.ff.loca.ubi si conductor sine iusta & probabili causa fundum deseruit tenetur locatori ad interesse ut conseruetur indemnis uerũ interesse cessat, quia fundum seu domum alteri locaui, ergo.

Et ita teneo etiam ego quia in contractibus Bonefidei hoc idem est regulare, ut inquit Specu.in §.postquam num.8. eo.ti.ubi signanter duo hæc iura inducit ad idem,& dixi supra nu.13.

Nec aliud æquitas pro rei ueritate dictare uidetur, quæ maxime in his attendi debet.d.l.sed addes.§.fi.ibi fidem contractus impleri, æquum est.ff.loca.& maxime quia in cõtractibus bonefidei magis exuberat bona fides quam in contractibus stricti iuris, ut pulchre concludit Barto.in.l.sub prætextu i.nume.8. C.de transac.& sic æquitas maxime attendenda.l.placuit.C.de iudi.l.diuus.ff.de rest. in integ.

Est uerum quod nituntur Scriben.ea concordare, uno casu scilicet conductor

ri culpam imputari posse, alio non, sed nihil est si bene intueantur, generalisq; dispositio(ut dixi)in contractibus bone fidei.

Nec ob. ad oppositum adducta ac pro opi. Pau. quia(ut inquit Deci. & bene in ter disputandum) primum amle potest ad. q. ipsius adaptari, patet quia culpa Præsidis est in faciendo, conductoris uero in q. Pau. in non faciendo uulga. l. si mora ubi glo. ff. sol. mat. quibus duobus præceptis ducitur homo ut equus habena, queq; primis parentibus nostris facta fuerunt ut per Bar. in extrauagan. ad reprimen. col. 2. uer. habenis.

Et licet(quoad secundum)dicat text. in d. §. si domus, statim agi posse, non propterea sequitur quod agi possit ad totam pensionem si locatio alteri facta fuisset ut in d. §. si. quia una lex aliam declarat. l. utrum. ff. de peti. hæ. Soc. in. l. in prin. ff. de reb. dub.

Parum facit etiam tertium quia satis est, quod ad interesse agatur, succedens loco pœnæ, immo quod pœna legalis appellatur, ut per Imo. & Alexan. in. l. si insulam colum. 3. ff. de uerb. ob. argumẽtum in. l. tutori. C. de nego. gest. pulchre Bar. in. l. quid ergo in. §. pœna grauior. ff. de his qui nō. infa. nu. xi.

Ex quibus aliud quoq; deciditur, cuius contrarium idem Ias. hic dixit, incidenter tamen, si doctor conductus est hic ad legendum, & dominio Veneto, moueatur bellum, quod non propterea totum habebit† salarium, si conductus
25 sit ad legendum eodem stipendio alibi, puta Bononiæ, seu Pisis.

Additio.

Quid uoluit dicere Iurecon. in. l. si, ff. de ua. & extraordi. co. & nos supra quod Præses facit litem suam, quodq; ea ratio
26 ne puniatur† cum tamen sit aliena.

Sol. facit litem suam quasi delinquendo & est simile in Auth. sacramenta puberum. C. si aduer. uen. ubi rem alienam suam uocat Imp. i. minoris alienantis & suam intelligit quoad obligationem, & declarat Ros. Beneu ẽta. in trac. lib. in. d. Auth. sacramenta puberum, quam ponit ibi in. 7. par. sub tub. de Senatuscon. clemen. nu. xi. & est simile in. l. lex cornelia. ff. de iniur. ibi domum suam, idem Ros. ubi supra.

Additio.

Quando Præses sua culpa remouetur, exemplificat Barto. in Barataria & furto ab ipso commisso, hic num. 4. nonnihil Bald. in. l. & generaliter. ff. de calumnia.
27 declarat† Baratariam esse(ut dicebam alias)quando iusticia uenditur auro. §. si quis autem. §. oportet & ibi Ange. in auth. ut iudi. si. quoquo suf. nanq; tunc dicitur facere litem suam ut supra & aliis etiam modis de quibus Luc. de pœna late in. l. 2. colum. 2. C. de numera. lib. xii.

In glo. 2. (i. nihil habet adde solum, dum in. l. pe. per ipsam allega. ff. de offic. Præsi. & in. l. ex omnibus. ff. eo. fit mẽtio de correctoribus, Leo. Are. declarantem qui sunt ij in commentar. c. 8. fol. 92. politico. Aristotel. uer. nonae est eorum usq; adeo ut labatur Accur. i. d. l. ex omnibus & nesciat quid dicat, & minus Corasi. in d. l. ex omnibus, quia corrector legitur in Pādectis Flo. & non rector ut ipse dicit.)eorumq; officium est(ut ait ibidem) publicorum rationes reposcere, quæ in repub. à magistratibus gesta sunt. & Aristo. uerba sunt hæc, hos uocant alii cor
28 rectores, alii rationales, alii Scrutatores, alii procuratores,† quæ exponit comitibus. i. assessoribus, ut sic (quemadmodum subiicit)faciat ad titulum. l. Imperator es. ff. de in di. ad. adde glo. simili modo loquentem in. c. ne innitatis in uer. decretis de const. & diximus in rub. supra. Nec ob. quod immo debet intelligi generaliter ut per Ange. ex quo ista lex est posita etiam sub ti. loca. quia & ad illum facit pariter, cum non modo tractet de assessore, uerum de locatione etiam operarum, qua ratione ibi posita est, & supra dicta hic, & sic diuersis respectibus, ut in simili declarat glo. in rub. C. de bo. po. cont. tab. Quod tamen text. in aliis comitibus locum habeat, opi. Decii ita tenentis subscribo, ad famulum inferentis, dic ut per eum. Et adde, quod est personatum differentia,

tia,ubi eadem eſt uirtus potentia & ratio,non uariatur effectus.l. item legato. §.patui refert.ff.de leg.3.Bal.in.c.i. in §.i. de natu.feu.in uſib.& fuſius Iaſ.hic in 2. colum.

In glo.legatis traduntur duo intellectus,ad tex.primus eſt,quod aliqui libri habēt à legatis ut in Pandec.quoq,Flo. legitur & tu nc præſtitum ideſt præſtandum exponi debet,†prout etiam exponit glo.ſequens,& ita dicit text.in.l. diē functo.ff.loca.unaq; lex declarat aliam. l.ſed & poſteriores.l. non eſt nouum. ff. de legi.& dicebam ego ſupra nume. 20. quod præteritum quandoq; futurum continet,& nouiſſime adduco glo. in. l.ſi Poſſidonium. C. ex quib.cau. inſa. irro.

Et quia ſi non exponeretur ſic & foret præſtitum non deberetur ut præſup ponit text.nec ab aſſeſſore peti poſſet, immo petenti uulgatum illud obiicere tur amice fruſtra petis quod intus habes l.ſi fullo.ff.de cond.ſi.cau.§.ſi res inſt.de lega.l.i.§.ſi debitori.ff. ut in po. le. l. ſi quis ex argentariis.§.prætor ait.ff. de eden.c.examinata de iudi.Bal.in.c.ex parte.S.nume.3.de reſcrip.& in.l.ſiue manifeſtus in princ.de cond.fut.&ſecundum iſtum intellectum etiam,(cum ſit communis ut ſupra & atteſtatur hic in prin. Iaſ.quoq;)caſum figurauimus, & ita foret tranſeundum.l.i.ff. de offic. queſto. not.in c.capellanus de fer. & in c. i. de conſti.

Nihilominus Fulgo.ait ad iſtum text. non procedere,quia ſi præſtitum, ideſt præſtandum exponeretur,dixiſſet utiq; erat,in præteritum , & non eſt de præſenti,prout dicit, & quia legati mortui ſunt,oportebat adhuc dicere à quondā legatis.l.eius qui ī prouinciam.ff. ſi cer. pe.& hoc eſt quod dicebatGui.Papa ſin gu.645.quod dictio iſta de ꝓprio ſignificato importat tempus præteritum. Immo(adde tu & 3.) à legato, uel ab eo, & non in numero plurali à legatis,cum in prin.dixiſſet diem functo legato Cæſaris, cocophoniaq; uitanda quoad fieri poteſt & turpis uerborum ſonus,ut per glo.in prohe.inſti.in prin.

Quibus tamen reſponderi poteſt, & dici ad primum non ob.quia (ut etiam inquit Iaſ.)uerbum eſt, quod ad omne tempus adaptatur .l. uerbum erit .ff. de uerb.ſi.& idem dicit Alex.ante eum.

Ad ſecundum uero,quod licet dictū non ſit,ſubauditur tamen .d. l. eius qui in prouinciam,argumētum in .l. oratio in fi.ff.de ſponſa.& in.l.fi. C. de fideiuſſo. uel dic quod loquatur de legatis in genere & ſubauditio aliqua non ſit neceſſaria.

Et ad tertium deniq; , tolerabile id quoq; fore,quia fit tranſitus de ſingulari ad plurale, & è contra .l. ſi pro fundo & ibi idem Iaſ.ad fi.C.de tranſac. qui ſic etiam dicit in.§.fuerat inſti. de ac.nonnihil in.l.ex conuentione.C.de pac.uulgatumq; illud facit, nam genus & ꝓ auos & quæ non fecimus ipſi vix ea noſtra vo co,eſtq; figura exallage, ſeu aleotheta, uel Synedoche, uel qđ de legatis in genere loquatur, ut ſupra & pōdera quod d.l.diem functo .ff.loca.eſt eiuſdem Papi.ut iſta, quodq; ibi non eſt uerbum iſtud,à legatis.

Secundus eſt intellectus glo.quod aliqui libri habent legatis, ſine à quodq; exponi debet præſtitum , ideſt præſtan-
30 dum,pro ſe† & aſſeſſoribus ſuis.

Veriſſimus in ſe,ſed non ad text. noſtrum,quoniam(ut dicebam alias) ſolū dubitatio erat an aſſeſſoribus deberetur reſidui temporis defuncto legato Cæſaris ante tempus,& an id ſibi præſtandū, ideſt ſoluendum eſſet.l.inſulam.§. fi. ff. loca.

Vel à primo intellectu non diſcedentes , à(ſubdit glo.) ſubaudiri debebit
31 † nec nouum, quia ſi ſubaudiuntur uer ba.d.l.oratio.ff.de ſpon.l.i.ff.de teſt.mul to fortius ſubaudietur litera,quæ prima latinorum eſt , & ad idem facit bonus tex in.l.milites agrum ibi ne ſtudio cul ture militia ſua auocentur,pro à militia ff.de re mi.&in.l.liberto in §.litem ibi ꝙ ſententia non prouocauit,pro à ſententia.ff.de neg.geſ.& in §.nec illud ibi nec illud quoq; nobis relinquendum eſt, ꝑ

à no-

à nobis, in auth.de nup.immo in materia, quod sic etiam uerbum est, subauditur in.d.l.diem functo.ff.loca, quia præstandum.tantum dicit, & hæc quoq; figurata locutio est, quam Aferesin, Syncopam, uel Apocopam uocant.

Sed obiter est aduertendũ, ne uel illa in.d.tit.posita, uel ista superflua sit, cum idem contineant, & sint (vt dixi ꝓxime) eiusdem auctoris, pollicituſq; nobis sit Iustinianus Imp.in iure nec simile, nec
32 contrarium inueniri posse †quod ab eo nobis relictum sit.§. quibus in i. consti. Cod.l.i.& 2.C.de uete.iu.enucle.

Sol.tolerabile est, ex diuersitate titulorũ, ut faciat hic, q͠a de assessore tractat, ibi, quia de locatione operatũ, tradit Odof.declarando sic duas leges similes in .l.pe.col.a.C.de pac. quia ad literam est etiam posita in tit.C.de ep. & cle.& Albe.in prohe.ſtorum col.2.ad.l.ueteribus ff.de pac.repetita pariter in.l.labeo.ff.de contrahen.emp.But. plene in .c.significantibus col.i.de lib.ob.

Tertius est ultra glo.intellectus Fulgo.(alios non refero, quia non expedit, meræ enim nugæ sunt omnes) ꝙ præstitum idest præstitutũ exponatur, immo, ultra eũ pariter, ꝙadhuc ita legitur in pã.
33 dectis† ꝙ à legatis.s.præstitutum est, & ad tempus referatur, & sensus sit salariũ hoc casu mortis legati assessoribus debe ri residui temporis præstituti, seu ꝙ à legatis ꝓstitutum est, & placet nunc, q̃q̃ aliàs contrariũ tenuerim sola hac rõne, quia relatiuũ sine copula sui natura determinat & restringit suum antecedens l.ea tamen adiectio.ff.de lega.3.Alex. cõ ſi.29.col.3.uol.i.usq; adeo (ut dixi) ut ad tempus, & non ad salarium referatur, & declarat Bal.in.l.præcipimus col.i.C.de ap.immo ꝗest regulare (latine loquẽdo), ut præstitutũ tempus dicamus, præstitutam diem, & simile, non salariũ aut summã, poteſtq; Cice.auctoritate confirmari, in ora.pro Quin. ibi alicui tẽpus præstitutũ est, quandiu dicat immo per tex, in.l.si minorem.C.de testi.in integ.ibi ꝓstituta tempora & in.l.i.in prin.ibi bene, igitur prætor putauit præstituere tem-

pus.ff.de suc.edic.& in §.largius ibidem ac in illis uerbis ideo placuit, ei præstitui annum, & in.l.post diẽ.ff.de lege cõmis.sed non ꝓpca à cõi, de quo supra ẽt recedas, quia secundum illum etiam (vt dixi) casum figurauimus.

In glo.præstitum, in prin. supra dicta repetit ideo consulto omittẽda sunt ibi igitur & hæredibus legati dubitatur, (& ẽ in materia not.q.) mortuo Præside seu legato intra tẽpus an eius hæredibus totum salatiũ debeatur, quã disputat Bar. hic nu.i. & alii, præsupposito prius (ut idẽ Bar.dicit) quando nõ apparet de aliqua conuentione inter partes, quia tũc
34 contractus† ex conuentione partium legem accipiunt.l.i.§.si conuenit.ff.depo. & bene.& ita etiam dicit Odof.in.l. ædẽ ad fi.C.loca, quando pensionem domus scholaris soluere debeat, quia aliqui dicebant in principio, aliqui in medio, alii in fine, & tandem concludit ad propositum conuentioni standum esse, siq; conuentio facta non sit ad consuetudinem recurrendum, & si nec sit consuetudo, qđ fiet in fine anni, ex quo in dubio semper id quod minimum est attẽdi debet.l.nummis.ff.de leg.3.l.semper in obscuris.ff.de reg.iu.l. semper in stipulationibus.ff.de uer.ob.& facit uulgatum illud, ꝙ pactũ rũpit leges de quo ĩ Euãg. amice pacto cõuenisti mecũ & in reg.cõtractus, & ibi glo.de reg.iu.in 6.& est rõ. ẽt.l.cũ proponas.C.de trãsac. qđq; ꝓuisio hominis tollit prouisionem legis.l.fi.C.de pac.conuen.

35 Et breuiter concludit ꝙ sic† arguendo à simili, quia sicuti idẽ est in aduocato, si intra annũ moriatur, ut hæredibus eius honoratiũ seu salarium debeatur.l.post duos allega.et hic in glo.C. de aduo.di. iud.ubi est casus clarus duo dicẽs ꝙ salariũ (qđ solatiũ uocat arg.i.l.unica.C.de his qui ante apert.tap.ad fi. ibi ueluti solatiũ tristitiæ suæ) ad hæredes transmittit, solatiũ.s.hæredum, q͠a patronus erat mortuus, & ipsi tristitia affecti. Secũdo, dicit rõnẽ q͠a officiũ peragere cœperat, ergo idẽ in ꝓside, inq; hæredibus suis in quibus duo hæc considerari commo-

de posse uidentur, Et ita per illum text.in aduocato signanter Ioan. And. in præallega.tegu.contractus colum. 4: in mercu:firmat. Ex quibus tollitur impugnatio Fulgo. & Decii, qui dicebant ibi esse speciale in patrono fisci, & maxime quia hoc exprimitur, & de nouo deciditur ut uerbum Statuimus indicat, quia uerum foret si in hoc se fundaret legislator, sed (ut dixi) aliis rationibus ibi mouetur ad ita disponendum, quanquam noua lege, & narrando fisci mentionem faciat non autem disponendo .l. neque .l. Doctitii C.de decu.lib.x.Barto.in.l.relegatorum in.§.interdicere in 2.not. ff. de int. & re. ergo (ut dicebant Alexand.& Ias.) nulla erit in eo hoc casu specialitas .l. item ueniunt.§. in priuatorum .ff. de peti. hæ.l. nō puto.l.quod placuit.ff.de iu.fi.

Et dato quod sit specialitas in eo, idem eisdem rationibus dicemus in aduocato priuatorū, & Præside longe magis.l.regula.§.&licet.ff.de iu.& fac.ignō. Et probo, quia speciale est etiam in filio familias ut ipse solus si pecuniam mutuo acceperit, exceptionem obiiciat Senatus con.Macedoniani.l.i. ff. ad Macedo.& tamē istud idem ad nepotē quoq; extenditur.l.filium habeo.ff.eo. Item in pecunia numerata mutuum consistit d.l.i.l.singularia.ff.si cer.pe. & tamen ad res etiam in fraudem pecuniæ datas extenditur.l.sed iulianus.§.mutui dationē ff.ad macedo.& not. aliàs per glo. quod fiat extensio ex identitate rationis in .l. gallus in.§ & quid si tantum.ff.de lib. & posthu, Albe.in.l.cum prætor.ff.de iudi. & in.l.quod uero contra, in princ.ff.de legi.& facit & gl. in .l.i.C.de cond.inde.

Obiicit aliud etiam Deci. quòd text. iste non faciat, quia in patrono scientia iuris consideratur, quæ precio nummario &c. l.i.§.uariis.ff.de ua.& extraord. co. sed præsides ut plurimum sunt imperiti.l.certi iuris.C.de iudi.ergo non ualebit argumentū de patrono ad præsidem.

Sol.ualet omnino, quia esto quod legatus seu præses sit imperitus, de consilio assessoris tamen cognoscit & iudicat l.metum .§. sed quod Prætor .ff. quod me.cau. & hac ratione idem de eo dici debet quod de iuris perito, argumentum in.l.fœminæ.ff.de senato.&in.l.omnium.C.de testa. & in .l. quæ religiosis ff.de rei uen.& dignitatem habet, & est in gradu clarissimorum .l.i.C. de priuat. cat. not. in rub. ff. de offic. præsid. Et ideo optime his non ob. facit iste text. pro opi.Bar.& glo.secundum istum intellectum.

Secundo mouetur idem Barto. quia foret inconueniens, quòd ipsi hæredes soluerent totum salarium assessoribus, & cæteris Comitibus, ipsi uero partem tantum haberent ac consequerentur, & ita ab inconuenienti uitando arguit Iurecon. in .l. Papinianus in .§. quarta iuncta glo.excludat.ff.de inoffic. testa. idemq; est quod dicimus nos identidem absurdum uitandum omnino.l.nam absurdum.ff.de bo.lib. Bones hinc Rhodi ænei, esse dicuntur, cum qd absurdum factum fuisset statim mugientes, quasi male id ac perperam factum fuisse, declararent, & facit quia sic inter eos seruabitur æqualitas quædam, in æquitate fundata, quæ maxime considerabilis est in contractibus bonæ fidei .l. sed addes .§.fi.ff.loca.l.diuus .ff. de testi. in int.l.fi.C. de fruc. & lit. expen. & est not.ratio. Cui tamē aliquid obiicit Fulgo.quod Resp.soluit & non præses .l.fi. infra eo.& ita cum eo.Deci.

Sed omnino concludit, quoniam sibi soluit pro se, & assessoribus ac cæteris comitibus suis non dico familiaribus, ut dicit Deci.quia (ut declarabam supra num.4.) non est familiaris qui non uiuit, expensis præsidis, ideò nec ab ea recedendum.

Secundo obiicit Fulgo. huic rationi quod hæredes damnum pati debent, quia lucrum sperabant, si toto tempore Præses officium exercuisset argumentum in.l.si pater puellæ.C.de inoffi.test.

Et rursum male ac contra text.in.d.l. post duos.C.de aduo.di. iudi.ubi hæredes aduocati poterant sperare lucrum, &

& tamen damnum non patiuntur, quia salarium ad hæredes transmittitur, itaq; ratio satis solida est.

Tertio pro opinione Bart. adducitur text.in.l.i.in §.diuus ff.de ua.& extraordi.co.ubi casus clarus adhuc in aduocato. Obiicit Fulgo. ibi de retentione agi quæ facilius conceditur quam petitio, absolute inquit Deci. occurrendo responsioni Alexan.ut per eum & per tex. in.l.retentionem.C.de usu & est verum regulariter sicuti etiam facilius conceditur exceptio quam actio.l. si in area. ff. de condi.inde.Io.And.in.c.in pari ad fi. de regu.iu.in.6.in mercu.Vnde dicimus fore melius non soluere quam solutum repetere.l.3.ff.de compensa. sed quia nõ in hoc se fundat Iurecon. sed in eo quia per eum non steterat, & est ratio generalis quæ etiam habet locũ in casu nostro igitur sicuti ibi solutum repeti ab hæredibus patroni non potest, ita hic ab hæredibus Præsidis poterit soluendum peti.

Et si diceretur quod ratio in retentione consideratur, utiq; negabo, quia à dicto est separata.l.regula.§.& licet. ff. de iu.& fac.igno.alias oportebat dicere sic secundum inductionem Decii. Prohibuit mercedem repeti, & maxime, quia per ipsum non steterat &c.sed separauit ut supra rationem à dicto, ergo dictum ad se trahit inq; sui naturam conuertit, & ad casum etiam nostrum extendetur ut inquit Bal.in.l.conuenticulam col.3.C.de ep.& cle.

Obiicit rursum Deci. quod loquatur per uerba præteriti temporis, quod per eum non steterat, & sic habito respectu ad lucrum acquisitum, sed adhuc nihil est perinde ac si locutus fuisset per uerba præsentis temporis, casus est literalis in.l.qui operas.ff.loca.& ideo quia de facto salarium sibi solutum fuerat ita loquitur utrobiq; sed non quod sibi etiã, hoc est hæredibus suis si solutum non sit, non debeatur. & ita communiter tenetur. Et quia tria hæc argumenta sunt satis solida, & defensata ab obiectionibus docto.. alia consulto omittenda sunt. Et consequenter ita foret transeundum.

Nihilominus ut hic & in d. §. diuus Bartol.refert, Bertrandus nescio quis de monte Fauentino, siue Fauentio qui ut hic etiam dicit Albe.colum.fi.& Boeri. post eum decisio 6.num.8.in alia tamen q.par.i.fuit magnus Iurisconn.quiq; hanc legem repetiit in monte Pessulano Collega Guliel.de Cun.euectus tandem ad dignitatem Cardinalatus, & attestatur idem Albe.ibi ipsum in collegio Cardinalium amplissimo, uidisse magnæ auctoritatis & existimationis, & quod mortuus est anno mortalitatis quo etiam Ioan.And.1348.cuius meminit etiam Barto.in.l.naturaliter colum.fi.ff. de Vsuca. & in Decameronis libro.10. Boccaci. de certaldo in princ.idem Barto.in.d.§. diuus nu.12.Cotta in memorali.suis de iurisperit.tenuit contrarium.

Motus & ipse pariter, quia labor & pecunia, salatium & tempus sunt diuisibilia.l.Seio.ff.de an. le. ubi casus clarus ad idem.

Verum tenendo communem opi. Barto.reiectis cæteris, dici potest ad istud, ut etiam dicebam supra quod text. in.d.l. Seio procedit in mero labore, non quando ad dignitatem & ad peritiam habetur respectus ut hic & in locis supra allega.& ut dicunt Alex.& Ias.& Bald.ante eos signanter ad illum tex. ita respondẽdo in.l.i.col.ulti.C.de suffra.

Et quanquam in doctore exemplificet alibi in.l.i.in 2.oppo.C. de lega. in quo tamen dignitas & industria considetatur, pro rata tantũ salarium sibi solui debere, nõ officit, quia ꝑ eũ steterat quo minus legeret & operas præstaret, hic autem non cum Præses esset mortuus.

Sed adhuc officere uidetur huic sol. text.in.l.qui operas.ff.loca.ubi secundũ Dec.traditur generalis reg.quando non stetit per eum qui operas locauit, quod ad totam mercedem agere potest.

Replicatur in assessore intelligi debere ut ibi etiam per glo. ex quo satis est quod agat ad interesse ut dicebam heri, l.dominus horreorum §.fi.ff.eod, & ita

una lex aliam declarabit.l.utrum. ff. de peti.hæ. alias non distinguerentur personæ una ab alia, haud dicendum ut supra.

Secundo mouebatur Bertran.quia casus contingens in personam unius alteri nocere non debet.l.si uno.§.item cum quidam.l.si quis fundum.§.Imp.ff.loca. sed casus hic contigit in personam Præsidis ergo reipub.obesse non debet.

Cui rationi etiam respondebo.d.iura generaliter non procedere, sed in natura tantum, in quo loquuntur,& sic in mero (ut diximus) labore, ergo non hic. Et quia casus contigit in personam unius in.d.l.post duos,& in d.§.diuus,& tamẽ alteri nocuit, hoc est reipub. seu fisco & domino. Et sic non est argumentatio generaliter uera. Vel ad. d. iura respondeo ut hic per Iaco.S.Geor.col.4.post Bart. consi.incip.quidam Capitaneus de Castello.

Tertio mouebatur per text.in.l.i. C. de re milita.lib.x.ubi stipendiarius captus ab hostibus, pro rata tantum præstiti seruitii stipendium consequitur.

Sol.ille tex.non ob.quia miles ibi (ut etiam dixi in casus figuratione) non uacabat culpa.

Vel & secundo dicamus ut alias, id est se quia militia non est dignitas.l.i. ff. de mi.testa.Bar.in.l.fi.nu.3.ff.eo.& est opi. communis.

Et probabam, quia libertus ad dignitatem aspirare non potest.l.j. C. ad legẽ Visellii.& tamen potest esse miles. l. si duobus.ff.de mi.testa.

Quarto mouebatur quia speciale est in domesticis & protectoribus Principis l.fi.C.de domesti.& prot.lib. x. ergo in contrarium ius commune.l. ius singulare.l.quod uero contra.ff.de legi.c. præsẽti.§.loca.de præben.in 6.

Sol. patet ex his quæ diximus obiectis factis paulo ante supra ad text. in. l. post duos.C.de aduo. di.indi.primo qd immo speciale non fit.d.casu quia in dubio quælibet dispositio uidetur fundata in iure communi.l.i.ff.de regu.iu. Barto.in l.relegatorum in §. constitutum in secũdo not.ff.de int.& rele. usq; adeo ut ad omnes extendatur. Et dato quod esset speciale, extendi omnino debere adhuc, ex identitate rationis, ponderando maxime dum dicit solatiis ac emolumẽtis Primiceriatus frui debere.

Quinto addit Bar.rationem, quia ius ad ipsum precium non erat quæsitum, sed quærendum, ex quo non debebatur nisi post operam, ut in iuribus per eum allega.& melius quam alibi in.l.i. C. de Primipi.lib.x.ergo ad hæredes transmitti non potuit.

Sol.transmittitur creditum, spes, & ius quanquam non acquisitum, quod habebat defunctus Præses, si uixisset, ex quo (ut sæpe dictum est) per eum non stetit, casusq; fortuitus mortis in eum contigit. Et quia non erat acquisitum etiam in.d.l.post duos,& tamen transmittitur. Et similiter in.d.l.fi. C. de domest. & protecto.lib. x. & idem in hæreditate non adita dicitur in.l.i.C.de his qui ante ap.tab.& in.l.i.in §.in nouissimo.C. de cad.tol.

Sexto contra communem adducitur etiam (alia consulto prætermittimus ut finiamus, maxime quia ex his facile resolui possunt) quia si uera foret, resp.utiq; grauaretur duplici salario, hæredibus scilicet & nouo Præsidi, quod esset absurdum. l. Titia.§. qui in uita. ff. de leg.2.minime tolerandum.l. nam absurdum.ff.de bon.lib.

Cui argumento multa dicit Deci.dicens quod toleratur ut longe absurdius uideretur, quod hæredes Præsidis hoc solatio fraudentur.l.ita uulneratus ad fi. ff. ad legem aqui.Barto.in simili in. l. cunctos populos in 5.oppo. C. de summa tri.& fi.catho.

Septimo & ultimo, addo ego, obstare etiam Theoricam Abb.in.c.fi.colum.2. de iud.ubi impeditus exercere officium non consequitur salarium totius temporis, ergo nec mortuus Præses, ut illud ad hæredes transmittat.

Sol.id uerum est in officiali uiuo, nõ mortuo ut hic.Immo quod dicta Theorica limitatur etiam quando officialis esset

set impeditus impedimẽto infirmitatis, ut per Bar.in.d.§.diuus colum. 4. Vel si ob metum tyranni illud exercere non potuisset, ut ibi colum.5.adhuc dicit. Vel si cum licentia superioris discessisset etiam pro suis negotiis priuatis ut p. Io.de Platea.in.l.hac lege. C. de proxi. sac.scri.lib.x.& ita est breuiter transeundum,& cum communi opinione Bar.sine dubio tenendum.

Verum ad propositum quæritur quid si legatus seu Præses non dum officium esset ingressus sed se ad ingrediendum parauisset,& ante mortuus sit, habebunt ne hæredes salarium, sicuti si ingressus fuisset illudq; exercuisset?

36 Barto.hic concludit post istam gl.numero.2.quod non motus lege & ratione.l. si pecuniam in prin.ff.si cer.pet. ubi si ego do tibi pecuniam ut pro me eas Romam,nec,uel conditione temporis, uel aduersa ualetudine impeditus eas, repeti poterit.

Et nimirum etiam quia datum ob causam causa non secuta repetitur.l.fi.ff.eo. ergo idem in casu nostro, quia salariũ pariter datur propter officium,illud nõ exercuit,immo nec urbem ingressus est ea de causa,ergo hæredes salarium non habebunt,nec ad eos consequenter trãsmittetur.

Quod fundamentum tamen probare non uidetur, quia id locum habet in contractibus innominatis, in quibus tu qui Romam proficisci debebas, bene es mihi obligatus,sed non ego tibi, quo minus possim pœnitere,quoniam hæc est ipsorum contractuum natura, ut ibi not.& in specie Pau.Cast.cons.93.nu.4. uol.2.nos autem loquimur in contractibus nominatis .l. qui operas .ff. loca. l.1. §. diuus. ff. de ua. & extraordi. co. Et ita ibi ipse met Bart.num.12. uel dic, quòd faciat quia Præsides non conducuntur sed eligunrur, vt per Bal.in.c.i.in §.fi.quis dica.Dux Comes, uel Mar. in usib.ut prius tamen communiter tenetur.

Vnde & secundo hoc idem ratione probat,quia adhoc vt salarium transmittatur,& totum lucretur necessarium est, quod aliquo tempore seruierit.l.qui cõcubinam.§.uxori.ff.de lega.3.ubi legatũ relictum matri, si simul cum filio habitasset sibi debetur,etiam si minimo tempore hoc idem fecisset,alias si nunquam sibi non debebitur, ergo idem & hic si nullo tempore seruierit, nondum ingressus.

Adhuc non tuta per illum tex. ex quo probari uidetur in eo,quod etiam si nũquam habitasset, dummodo filius sit in culpa,sibi legatum tamen debebitur. Non facit etiam ille text. quia loquitur, (ut ibi per Bar.in legato annuo, in quo id est regulare, ut legatarius annum ingressus,si decedat legatum ad hæredes, transmittat.l. in singulos .ff. de an. lega. hic autem est salarium unius anni tantum.

Melius igitur probatur ĩ.l. post duos C.de aduo.di.iud.ibi (ut dicebam heri) quia officium peragere cœpit,quiequid dicat Bar.in.d.§.diuus,ex quo,uerba cauillari non possunt.

Et istud idem quoq; æquitas suadet, si res integra sit nec ipse præses interesse passus, q̃q̃ ꝑparauerit se, ut nec salariũ consequatur maxime q̃a hi contractus bonefidei in ea fundantur l.sed addes.§. fi.ff.loc.l.i.§.p secũdo in fi.C.de cad.tol.

Et facit ultimo loco, quia si adhuc officium non gessit, non potest dici quòd sibi aliquod ius quesitum sit,nec re, nec spe in.d.salario,ergo nec ad hæredes trãsmitti potuit,argumentum in.l.nemo.ff. de regu.iu.& in.l.traditio.ff.de acqui.re. do.& uidetur casus ad literam (ut aliàs dicebam)in.§. illud in authen. de administra. ubi administrator Reip. emolumenta percipit quam primum in prouinciam uenerit,ergo non ante. l.cum prætor.ff.de iudi.& est in terminis argumentum optimum in.l. obseruare in §. fi.ff.de offi.procon.

Sed dubito & primo per text.in.d.l.si pecuniam, ubi probari uidetur contrarium,& opi.Bartol.qui ita sensit in d. §. diuus & sic sibi ipsi contrarius, ibi & cũ per te non steterit, potest dici repetitionem

nem cessare.

Pro sol.tenendo opi.ipsius,quæ uidetur communis ut per Alexan.Ias. & alios,potest dici,id uerum esse,disputando non decidendo,seu disponendo, ut ibi paulo post legitur,ubi etiam glo. declarat & bene.Adde similem in.l. si uno in §.item cum quidam.ff.loca.&est argumentum in.l.munerum in §.mixta.ff.de de mu.& ho.

Secundo contra Bart.facit ratio,quia per eum non stetit.d.§.diuus.l.qui operas.ff.loca.quæ militat etiam antequam officium ingrediatur.l.regula.§. & licet. ff.de iu.fac.igno.& ut hic per Deci.

Responde uerum non esse, quia immo si non dum ingressus est neq, adhuc gerere cepit,per eum stare uidebitur,igitur nec salarium consequi debet,neq; p consequentiam ad hæredes transmitti, qa cessante ratione legis, cessat effectus uulga.l.adigere.§.quamuis de iu.pat.c. cum cessante de ap.

Tertio contra Bar.hic facit adhuc quia Præses iuxta not.in.l.i.supra de offi.eius est de maioribus magistratibus,ergo eidem ius quæsitum à die electionis. §.i. in authen. de defenso.ci.glo.in.l. priuatorum.C.de iu.o.iud.Bar.in.l.fi.nu.6.ff. de mi.testa.

Sol.uerum est, ne electio possit reuocari argumentum in.l.sicut.C. de ac. & ob.sed non ut electus salarium transmittat,idq;hæredes consequantur, ut per Bar.iu.l.absenti ff.de dona. & Deci. hic post multa,& bene.Adde tu(quod plus est) quod immo in materia ius non acquiritur,ex quo tria requiruntur electio confirmatio,& consumatio,idest ingressus officii,ut in homine generatio, formatio, & natiuitas ita Cyn. in.l.bene à Zen one colum.2. C. de quadri.præscrip.

Quarto contra Bar.hic facit, quia etiam quod non cœperit, sed se pparauerit dicitur tamē cœpisse. l.i.§.cœpisse.ff. de pollicita.

Sol.id uerum est large & improprie non stricte, & proprie ad effectum de quo hic ita Bar.in tracta.de alueo in uers. eius & Bal.in.l.more maiorum infra de iu.o.iudi.ad fi.

Quinto & ultimo facit, quia potentia propinqua actui,actus est.l.pe. ff. de mi.testa.bonus tex.in.l.si uxori in §. cū ita.ff.de au.& ar.lega.ubi argentum depositum,seu commodatum,ut de proximo haberetur,uidetur esse in domo. & in.l.cum uero in fi.princ. hic prius per Bar.allega.ff.de fideicom.lib. ubi rogatus est,quis cum moreretur,seruum manumittere(inquit Iurecō.) perinde fore ad si manumissus fuisset. ergo perinde est,ac si officium ingressus fuisset hic pariter Præses.

Sol.procedit regu. quando potentia fuisset formata,& certa.l.librorum.§.sed nec cepti.ff.de lega.3. ubi librorum ap. præscripti continentur, licet non dum malleati uel ornati.l. ligni. §. si lignum. ff.eo.multa ad materiam Bar.in,l. cætera in §.fi.ad fi.ff.de leg.i. sed hic certa nō erat.l.i.ff.de condi.& de.& quia formaliter ingressus requirebatur,& aliquo tēpore seruisse.d.l.post duos,ergo.& ita tenendum est.

Et limitanda conclusio in casu,quando saltim si non per se,per alium tamen
37 officium fuisset ingressus† quia tunc secus.§.adhoc prohibemus in auth.de colla.ubi casus clarus.

Et facit etiam regu.l.si eum.§.qui in. iuriarum.ff.si quis cau. per quam dixit Bar.in simili in.l.si filius .ff.de legatio.ꝙ ita Vicerector dēt honorari, ut Rector, Vice rex ut Rex,& administrator ut domi nus .c.grādi de sup. neg.pla.in 6.Fel. in c.cum olim in prin.de offi.de.Facit& melius regu.qui facit per alium de regu. iu.in 6.quæ maxime,&sic ad propositū. locum habet in his in quibus uertitur acquisitionis factū, ut hic.l.certe.§.i. ff. de preca.l.unica.§.nunc autē.C. de cad. tol.Bal.in Marga.sua aurea in §. qui uel quæ.nu.3.

In glo.eodem tempore,ibi, sed quid si non fuit &c.dubitatur quid si assessor
38 cum alio esse potuit†&respondetur breuiter perinde fore ac si fuisset usq; adeo ut per eum stetisse uideatur, nec salariū

consequi debeat, & fuit opi. Io.

Quam probat glo. per text. in l. sed addes in §. fi. ff. loca. nbi si per locatorem non steterit, nec mercedem eodem tempore ab alio acceperit, fidem contractus impleri æquum est, ut conductor teneatur sed si potuit esse cum alio, neq; cum eo esse uoluerit, per eum stetisse uidetur.

Melius & secundo probatur per text. in l. labeo scribit si mihi Bibliothecam. ff. de cont. emp. ubi Bibliotheca mihi uẽdita est sub conditione, si ego locũ à Cãpanis emissem (dicit ibi text.) quod conditio pro impleta habebitur, si per me stetisset quodq; uenditor actione exuendito ad precium, contra me agere poterit quem text. adde tu (quicquid leuiter hic dicat Deci.) sic intelligit Pau. Cast. consi. 93. colum. 6. uolum. 2. & consil. 52. colum. 2. eo. lib. & Boer. decisio. 48. nume. 6. in i. par. & ad propositum, sicuti ibi uenditori competit actio ita hic dabitur exceptio hæredibus Præsidis.

Tertio facit quia si culpa sua remoueatur (Præses, ut dictum fuit supra) Assessori salarium debetur, quanquam alteri operas locasset ergo non si sit mortuus, quia tunc nulla culpa sibi imputari potest & assessor cum alio eẽ potuerit & ita communiter tenetur ut hic per Alex. & alios.

Quarto facit quia in actione locati agitur de interesse eius qui locauit operas suas, l. dominus horreorum. §. fi. ff. loca. sed interesse hic considerari nõ potest, ex quo potuit esse cum alio & noluit, ut in regu. damnum de regu. iu. in 6. ergo.

Alias quinto & ultimo foret melioris conditionis, qui cum alio esse potuit & noluit, quam is qui cum alio eodem tempore fuisset, non dicendum argumẽtum in l. non solum. ff. de noxa. ac. & in l. qui de inofficioso. ff. de inoffic. testa. cum similibus, & ita est transeundum.

Tamen Ro. sensit contrarium motus quia in ipsius assessoris fauorem inductum est, ut possint se locare cum alio si uoluerit, ergo ad eius odiũ hoc ipsum retorqueri non debet, ut salario priuetur si cum alio esse potuerit & noluerit uulgã. l. quod fauore. C. de legi.

Cui argumento tenendo communẽ respondet Alex. quod odium non est, si alteri operas commode locare possit.

Replicat Deci. quod immo odium ẽ ex quo inuitus quodammodo ad hoc faciendum cogeretur. l. nec emere. C. de iure de.

Ea de re formalius respondeo ego, adhuc à communi opi. non discedendo, quando fauor & odium sunt adeo connexa ut non facile possint separari sine magna absurditate, & sine repugnantia regularum, quod tunc id quod in unius fauorem inductum est, debet ad eius læsionẽ retorqueri, ita Pet. de bella per. q. 172. sed hic sunt connexa nec possunt taliter separari, absurdumq; maximum si potuit esse cum alio, & noluerit quod salarium consequatur, repugnantiaq; regularum, cum per eum steterit ut supra ergo.

Secundo mouebatur Ro. quia creditor si nolit mutare debitorem, non cogitur. l. si mandato meo. §. i. ff. man. ergo nec assessor in casu præsenti.

Sol. non cogitur ibi, quia æquitas id ipsum non suadebat ut hic & fuit respõsio eiusdem Alex.

Replicat Deci. quod neq; hic suadet ut assessor alium cogatur accipere debitorem.

Et male, quia immo suadet ut text. met sentit uirtualiter si cum alio eodẽ tempore fuerit, uel esse potuerit & noluerit quia sic per eum stetisse uidebitur ut supra & facit, quia in contractibus bonefidei (ut sepe diximus) maxime locum habet. d. l. sed addes §. fi. ff. loca.

Obiicit rursum Deci. quod verba legis nostræ sunt conditionalia actum respicientia & non potentiam.

Et adhuc male, quia nihil est in actu (inquit philosophus) quod nõ sit prius in potentia. c. congregato & ibi Bald. in

princ. de elec. immo quod conditio aducitur actui in potentia, & modus actui in actu .l. cum tale. §. Ticio. ff. de con di. & de. Idem Bald. in. l. si societatem, in prin. ff. pro so.

Tertio dicit ad idem Deci. quod con ditio intelligitur secundum naturam actus, quādo propria uoluntate, secum alios obligauit, ergo non quod inuitus cogatur.

Sed nec istud subsistit, quia immo na tura actus est, ut salarium non habeat si cum alio fuerit uel esse potuerit & no luerit, ex quo tunc (ut dixi) per eum ste tisse uidebitur.

Vltimo dicit fundamentum assessoris fore, quia per eum non stat, immo dic tu decisionis ratio text. nostri ut supraquæ cessat quando est cum alio, ergo non quando esse potuit.

Et istud quoq; fallum est, quia immo si potuit cum alio esse, & noluit per eū stare uidebitur (quod ad sensum patet) igitur cessabit (quicquid ipse dicat) ergo & effectus ne salarium consequatur. l. adigere. §. quamuis. ff. de iu. pat. & sic duo hæc motiua Ro. satis bene ex his resolu ta uidentur.

Tertio tamen ob. ultra eundem Ro. quia facile fuisset legislatori hoc ipsum dicere si uoluisset. l. unica. §. fin autem uet. sin uero. C. de cad. tol. non dixit, sed. tantum quod salarium non habeat si cū alio fuerit eodem tempore, ergo non si esse potuerit, nec nostrum est leges extē dere. l. si uero. §. de uiro. ff. solu. mat. l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hæ.

Maxime quia de amittendo salario agitur, quo priuari quodammodo pœna est. l. testamento centurio. ff. de ma. te sta. usq; adeo in simili, si statutum dicat, euntem contra deuetum asino priuari debere, ut non priuetur salma quia dictum non est. l. si ita stipulatus. ff. de uer. ob. Bald. in. l. cum proponas. C. de nau. fe. & in statu. in. §. deuetum nu. i.

Sol. dixit uirtualiter l. Con. supplendo ut supra uel quod licet dictum non sit hic. dictum est tamen alibi & ratione suadetur in. l. qui operas. ff. loca. & in. l. i. in. §. diuus. ff. de ua. & extraordi. co. non fraudari salario scilicet si per eum non stetit, sed quando est cum alio, uel esse potuit per eum stare uidetur ergo. & ita in simili docet Barto. in. l. prætor in §. eritq; differentia colum. 2. ff. ui. bo. rap. ubi de citatione in. l. 2. C. de sen. expe. reci. nil dictum fuerat, & tamen id ibidem suppletur ex regula. l. de uno quoq;. ff. de re iud. & est argumentum in. l. non est nouum. ff. de legi. & in. l. utrum. ff. de peti. hæ. & in. c. super quæstionū in prin. de offi. de.

Quarto ob. quia uidetur mihi quod omnino termini non sint pares quando est cum alio, & quando esse potuit patet. quia primo casu esto quod priuetur salario à Præside præstando, non tamē priuatur eo, quod à nono Præside consequitur, secundo uero nec unū nec aliud habebit.

Sol. termini sunt pares quantum ad hoc, quia per eum semper stetisse uidetur, nec considerabile, quod hoc secundo casu utroq; fraudetur, ex quo damnum quod quis sua culpa patitur sibi imputatur ut in regu. damnum de regu. in 6.

Et facit illud uulgatum, suo se gladio iugulauit, heu patior telis uulnera facta meis, & simile.

Quinto & ultimo ob. quia adhuc, quando cum alio esse potuit agitur de iure quærendo quod facilius permissione legis, à se abdicare potuit, quam iam quæsitum. l. qui autem in prin. ff. quæ in frau. credi. ergo esto quod text. noster limitauerit principalem decisionem in casu, si assessor cum alis eodem tempore fuerit, non propterea etiam dicto casu limitasse uidebitur, si esse potuerit.

Ad quod etiam pro sol. dicas uerum fore, sed non ut ob id salarium consequatur, quoniam (ut dictum est & repetitur) hoc casu etiam per eum stetisse uidetur & ita tene.

Modo sequitur glo. si, in qua plures
39 traduntur expositiones ad uer. diuersū in eo seruatur, & primo ut ad assessorē

re-

referatur. Et ista lect. per Fulgo. reprobatur, quia non congruit principio legis & quia ibi loquitur Iurecon. de comitibus in plurali numero hic autem dicit in eo quod est singulare.

Respondet Alex. quod plerunq; transit legislator de plurali ad singulare & e contra, uersisimumq; est ut dixi etiam ego supra licet ad aliud nu.29.

Sed replicat Deci. uerum fore quando constat non in dubio, & bene, figura tusq; loquendi modus est. Et maxime quia ad aliud uerbum longe cõmodius & uerius (adde tu) referri potest ut infra & not. in. l. si idem cum eodem infra tit. seq. de iu. o. iud. & in. l. talis scriptura. ff. de lega. i.

Secundo exponitur in eo scilicet legato diuersum foret ut assessor nihil habe 40
at ex quo ipsius assessoris culpa remotus præsumitur, & rursum bene. l. 2. ff. quod quisq; iu. & ita communiter tenetur ut hic per Ias. col. 3. in princ. & dictum fuit supra.

41 Tertio & ultimo† exponitur in eo legato s. sua propria culpa remoto, ut salarium nihilominus indistinctè assessoribus debeatur, deq; hoc pariter dictũ fuit supra nec disputo, iudicio meo tamen & nouissime non uidetur posse ad tex. applicari, quia de culpa Præsidis in eo non fit mentio, vnde si ante tempus succesforẽ accepit, & remotus præsumatur culpa assessorum, ipsi salario frandari debebunt. Et quia si dictum est in principio, mortuo Præside, quod nihilominus assessoribus salarium debebitur, ut sit diuersum in eo, qui ante tempus successorem accepit, necesse est fateri eisdem non deberi, ergo ea ratione (ut dixi) quia culpa ipsorum præsumitur remotus, ex quo debereretur alias, si propria remotus fuisset, quod tamen (ut rursum dixi) non apparet. Ea de re, his omnibusq; aliis reiectis de quibus per docto. hic à communi non est recedendum.

Et amplius quia alie. q. in materia à prædictis pendent, possuntq; facile etiam ex illis decidi, non sunt aliter à nobis tãgendæ, & propterea finis sit quoq, huic not. legi impositus ad dei laudem, qui semper sit per secula benedictus die. 16. Ianuarii. 1560. Patauii.

ADDITIONES

Ad. l. diem functo. ff. de offic. asse.

Additio. i.

Dum dico in princ. quod etiam imperiti dirimunt causas & lites per text. in. l. certi iuris. C. de iudi. declara probari ibi, per militares homines &c. & sine assessore quidem, & quod imperiti sunt, quia milites, magis arma quam iura & leges scire sacratissimus legislator existimauit l. i. C. de iuris & fac. igno. l. fi. in princ. C. de iu. delib. argumentum in. l. i. ff. de mili. testa.

Et Illustriss. D. Veneti iuris & legum sunt imperiti & nihilominus iudicant sine assessoribus Venetiis, ex quadam æquitate naturali, quæ regulat omnem compositum intellectum. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tu. l. cum ratio. ff. de bo. damna. cle. cum ratione de elec. Barba. consil. 46. num. 12. uolu. 2.

Et Mercatores idem faciunt qui tamen sunt imperiti pariter. l. Quintus. ff. manda. l. si & me & Titium. ff. si cert. pet.

Additio. 2.

Dum in. i. dubitandi ratione allego text. in. l. i. C. de re milita. lib. 10. declara, quid sit donatiuum (non enim ibi idem est quod stipendium ut sensit glo. in. i. lectu. sine expositione) et dic quod illud erat quod donabatur militibus Congiarium uero plebi, ut in augusto de liberalita. eiusdem. Et à donariis differebant hæc, quoniam donaria erãt dona militaria quæ singulis uelut optime meritis fieri solebant ut armillæ torques coronæ et similia, quod adhuc in Augusto legitur, de gestis eius circa rem militarem. et in philip. Cice. 2. ad fi.

Additio. 3.

Dum in 2.dubitandi ratione allego tex. in.l.Seio in fi.ff.de an.leg.pondera quod amicus fidelissimus erat testatoris, & nihilominus duabus filiabus mortis vna superstite non legatum totū sex aureorum sibi deberur, sed pro rata duorum tantum,& quod ita arbitraretur etiā uir bonus ut uerbū placuit indicat.l.Thays §.sorore.ff.de fideicom.lib.ea ratione.s. quia labor & pecunia diuisionem recipiunt,& est ratio generalis.l.regu.§.& licet.ff.de iu.&fac.igno.tamen id in mero labore procedit,non in honorario vt hic in lectu.

Additio.4.

Ad tex.adductum pro.i.ratione dubitādi in.l.i.C.de re milit.lib.x. potest respōderi(ut ibi sentit glo.)illud ideo esse, q a fingi non potest quod seruierit ut hic, ex quo per eum non stetit,cum sit clar ū causam facti postliminio non contineri l.denique.ff.ex quib.cau.maio. Ex quo facti ueritas(ibi inquit Bal.)mutari nō potest plene no.in.l.si is qui pro emptore. ff.de usucap.bonus tex.in.l. filio quem pater ibi ne imagine naturæ ueritas obūbretur.ff.de lib.& posthu.

Nec uidetur quod sol.i.subsistat, qđ culpa potest imputari ibi militi, qui captiuitate impeditus non potuit seruire, quia quæ sortuitis casibus eueniunt humano iudicio præuideri non possunt.l. quæ sortuitis.C.de pigno.ac.cogi ta.

Additio.5.

Hæc lex ad literam est posita in.l.sed ad des in §.fi.ff.loca.in pandec.alias & secū dum alios in.l.diem functo.ff.co.& melius,estq; eiusdem Papiniani ut in supra scriptione apparet, ergo uel hæc rursū uel illa superflua.§.quibus i i .Cod.cōst.

Solue tolerari propter diuersitatem titulorum,& sic diuersis respectibus,ut declarat Feli.in prohe. rex pacificus ad fi.ante eum Odof.in.l.si quis in conscribendo colum.2.C.de pac.sic responden. do signanter,quia lex illa pariter erat posita in.l.si quis in conscribendo C.de ep. & cle sicuti.c.significantibus de lib.ob. in c.significantibus de ap.& ita declarat etiam in.l.nemo.C. de ep.aud. quæ est posita quoq; in.l.nemo.C.de postul.

Additio.6.

Pro ratione dubitandi in 2.parte, ultra adducta supra facit, quia sententia lata contra unum,alteri præiudicare non debet inquit Alex.in l.sepe colum.4.ff.de re iud.& est argumentum in.l. si unus, in §.ante omnia.ff.de pac.& in.l.i. & toto tit.C.res int.ali.ac.usq; adeo ut sic pariter remotio Præsidis, quasi sententia Cæsaris,seu reipub.non debeat assessori seu Comiti,consiliario, & domestico eius præiudicare.Et ita not.etiam in. l. frater à fratre.ff.de condic.ind. publicatis bonis patris quod non propterea publicatum erit peculium profectitium, ne filius administratione priuetur,ergo nec hic assessor(ut dixi)honorario. Et maxime quia ex facto unius non debet alius obligari l.supra iter.§.apud serocē. ff.de aqua plu.ar.Ias.in.l.4.in §.cato col. 5.ff.de uer.ob.

Sed ratione decisionis tolluntur omnia non præiudicare. i. casu alteri neq; 2.filio, quoniam culpa ipsis haud poterat imputari, hic autem sic eademq; ratione alium non obligari ex facto unius,quia non ea præsumptio erat in casu d.§.apud serocem, quæ est hic quod assessoris culpa ante tempus fuerit remotus,nimirum igitur si diuersum ius statuitur.l.à Titio.ff.de uer.ob.

Contra quam sol. generalem tamen facit quod habetur in.d.l.4.in.§. cato. ff. de uerb.ob.ubi uno ex hæredibus promissoris contrafaciente,perinde est ac si omnes contrafecissent,&quisq; tenetur ad pœnam pro parte hæreditaria.

Sed plana est responsio, illud ideo esse quia adiecta fuerat facto indiuiduo hoc est stipulationi quæ erat ab aliquo iter fieri,uel non fieri quominus stipulatori ire agere liceret(hæc seruitus.n. (ut se habet communis conclusio) indiuidua est) quo casu si unus ex hæredibus promissoris ut dixi contrafecerit etiam quod alii non sint in culpa ctrafecisse tamen finguntur.

Additio.7.

In secunda per tex. adhuc dum addu

co rationem.l.non debet .ff. de regu. iu. & dico quod regu.illa habuit ortum ab illis tribus præceptis naturalibus de quibus in.§.iuris præcepta insti. de iusti. & iu. adde quod fuerunt necessaria quia homo multiplicato genere humano se multis iminiscuit quæstionibus, & quod præcepta ad Theoricam, instituta uero ad praxim spectant.

Additio.8.

In ratione decidendi in secunda parte, ut supra dico quod præsumptio est iuris & de iure, quod fuerit præses remotus assessoris culpa nec admittit probationem in contrarium, declara quod præsumptio iuris, & de iure est, quando lex præsumit super certo & super eo figit pedem statuendo ut declarat Bald. in.c.quoniam frequenter num.10. ut lite non cont. & est exemplum in .l. antique .C.ad vel.& in.l.si hi qui.C. ad legē iul.de adul.& not.i.c.iuuenis de spōsal.

Additio.9.

Dum adhuc dico in ratione deciden di secundæ partis,quod præsumatur remotus præses malo consilio assessoris, ut salario priuari debeat & fraudari; adde prouerbium quadrare illud. Malum consilium consultori pessimum, quod unde ortum habuerit declarat M. Verrius Flac. retū memoria dignarū lib.i.

Additio.10.

In primo not.dum dico quod morte finitur officium præsidis, Curæ tutelæ, delegati, arbitri & executoris, adde & societatem sic morte solui, quoniam qui contrahit certam personam sibi eligit,inqt rex.in.§.soluitur insti. de socie

Additio.11.

In illa q.quando salarium præstandū sit supra in.i.not.dum allegando tex. in l.i.C.de primo pilo. dubitans quis esset primipilus dixiq; eum esse præcęteris, qui præerat 160.militibus, & sic caput qui primum pilum ferebat,non intelligas uexillum,ut exponit Accur.in.l.sed & milites ad fi.ff.de execu. tu. sed telum, pilum enim telum uocamus, & ita dicebat Modestus de re milita.ad Theodosiū Aug.de præfecto legionis, uel ut adhuc ibi dicebam, & forte uerius est caput decime legionis,quæ cæteris erat præstantior, Legio uero sex milium sexcentorum sexaginta sex. Cohors quingentorum, Manipulus ducentorum,Centuria centum.

Additio.12.

In illa q.de scholare duodenam conducente, posset distingui sic, quod aut ciuis erat solitus tenere sic scholares, & lucrari,& tunc uera sit opi.Decii, quod hæredes scholaris mortui intra tempus teneantur,& habeatur ratio interesse lucri cessantis,aut non,&pro rata tunc solui debeat.

Vel & melius ut inter disputandum dicitur, quod cum prestare duodenam in seruitiis & (ut ita dicam)in famulatu consistere uideatur,&sic in mero labore debebitur tātum pro rata temporis duodena.l.Seio.ff.de an. lega. & ita ego iudicarem.

Vel dic quod consuetudo seruanda sit.l.imperatores.ff.de pollicita.uulga. l. minime .ff.de legi.

Additio.13.

Dum in ulti.not.supra dico, quod si præses fuerit remotus sua culpa, debet puniri, exemplificat Bart. si barattariam commisisset hic nu .4. adde ad uerbum hoc Barbatum, ultra ibi dicta (quando auro iustitia uenditur alias intelligitur) declarat Io.Villan.in annalib.suis lib.9. c.284.melius esset si diceremus, tunc iudicium corruptum, contaminatum uero si aliquid fiat præter solitum iudiciorū ordinē,ut in partitionibus inqt Cic.

Additio.14.

Adhuc puto quoad prædicta ad uertendū quia uidetur mihi qđ p̄ses ēt qđ male iudicauerit,& fecerit litē suā aliter tamen q̄ per barattariam,& remotus sit, nō ꝑpea debeat puniri, sed assessor quē electione putauit ꝓbum & peritum casus est in.d.l.2.non ob.tex. in.l.fi. de ua. & extraordi.cogni.qa loquitur ille text. in casu claro quando certū erat à se ipso iudicasse,&nō p̄sumptiue ex cōsilio sui assessoris vt sæpe euenit nos aūt ī dubio quorū duorū nō est par eademq;rō.l.cō.

tinuus §.cum ita.ff.de uerb.ob.& probatur ad propositum in.l.non debet.ff. de reg.iu.& in.l.sancimus.C.de pœn.nimirum agit ut si tunc punitur, ergo non alias.cogita.

Additio.15.

Ad illud quod uerbum comitibus debet intelligi generaliter(ut dicunt aliq.) ex quo hæc lex est etiam posita in tit.locati addebam non referre ergo quia ibi idest, respectu locationis operarũ;hic,quia assessor,ideo exponi debet secũdum naturam tituli,Comes idest assessor comitibus.i.assessoribus,unde Pau. ad Ro. c. 12.inuno corpore multa habemus membra ait sed non quod omnia eundem habeant actum.

Additio.16.

Planissimus uidetur intellectus qui disputatus in glo. legatis si legatur eo modo ut iacet text.salarium præstitum legatis.i.quod solet præstari leg.tis deberi comitibus.i.assessoribus residui temporis,si ante tempus legatus Cæsaris.i.Præses moriatur,à quo solui debebat, & comitibus rursum deberi ab hæredibus ipsius legati.

Additio.17.

In glo.fi.quod in eo,legato scilicet intelligi debeat text.&exponitur:ex eo probatur etiam,quia finis habens necessariam cõsequentiam ad principium efficit ut illud attẽdatur.l.3.§.Scio.ff. de mino.Bar. in.l.i.ff.qui po.in pi.hab.&in.l.i.ad fi.C. si in co.eademq; causa,& in.l.i.col.2.C. si aduer. tem iud.Bald. i.l. Antistius in prin.ff.de acqui.hæ.sed hic in ptin.quæstio est,an salarium debeatur residui temporis mortuo legato præsidis intra tempus,ergo hoc casu etiam quid si ante tẽpus successorem acceperit, quo decidi- tur non deberi,ex quo(ut glo. inquit & dictum est supra)assessoris culpa successorem accepit,& remotus fuit,&ut not. latius in.l.2.ff.quod quisq; iu.Et ideo dicit Bal.in Marga.sua Vicarius nume. 3. quod impetitia assessoris nocet sibi & non legato cui assidet,quodq; dolo æquiparatur.Et alibi quod si quidem illicitũ fecerit etiam de consilio assessoris ratione sui doli teñebitur ratione culpæ uero assessor in uer.iudex nume.xxi. eo.li. & utrobiq; per text.in.d.l.2. quanquam officium acceptando uideatur fateri se peritum ut ibi not.tradit Pau.Cast. con si.34.nume.14.uolum.2.est uerum quod licet imperitia assessoris non excuset iudicem à pœna male iudicantis, excusat tamen à pœna retorcitionis ut dicit gl. in.d.l.2.& Bal.in.l.mancipia.C.de ser.fugi.præterquàm in casibus de quibus per Fel.in.c.super quæstionum in §. uerum col.5.de offi.de.

Additio.18.

Vltra glo.& Bart.dicta quæro de not. q. Scitis enim quod decem scholares in societate simul uiuentes,non faciunt Collegium,sed publica auctoritas de quo alias in.l.i.in.§.quibus.ff.quod cuiusq; uni.no.& quod oportet ita ordinatũ esse, vt sit collegiũ uel à testatore uel à Principe,uel ab Episcopo vel ab aliquo simili ut illud Pylei Cardinalis prope ædes sacras.D.Antonii Confessoris Spinellorũ ninealium , & aliorum (scitis enim alia pleraq, fore.)Item quod debet habere ꝑpositum,tanquam caput cui cæteri tanquam membra eidem obediant,& idem dico in ecclesia collegiata, quæ similiter Rectorem habere debet perpetuum ab episcopo deputatum,sed ponamus qd collegium sit funditus destructum à Papa,deinde temporis tractu sit reintegratũ , nunquid Rector antiquus ad Rectoriam reuertatur. Videretur dicendum ꝙ. non,quia à priuatione ad habitũ impossibile est regressus.l.qui res §.aream.ff.de sol.& quia nouum collegiũ est.l.si unus §.pactus.ff.de pac. & semel exclusus perpetuus exclusus dicitur ut i fœmina inq; feudorum materia dicimus & in statuto quod extantibus masculis non succedat c.i.§.quin etiam & ibi no. Ep.uel Ab.in usib.l.si cũ in annos.ff.quib. mo.usuf.a. mitta.Bal.pulchre cons.185.ad fi.uolu.3.

Nihilominus Bal.in c.i.nu.9. de elec. decidit contrarium si ad aliam Rectoriã non transiuit,quodq; prima debet gaudere ex quo res(licet non dicat) de facili reuertitur ad naturam suam.d. §. pactus uer.

iter. quod in specie.
Et quia non est nouum per omnia sed loco antiqui reintegratum, sine subrogatum, quo casu omnino admitti debet l. filio quem pater. ff. de lib. & posthu. l. si donatæ. §. si sponsus. ff. de do. inter ui. & uxo. ex quibus dubitationem facientia tolluntur quoniam his stantibus nõ ex toto erit priuatio, nec (ut dixi) nouũ collegium, nec Rector prædictus perpetuo exclusus & ut latius in. d. c. i. de electio. Secundo quæro quid si legatus & assessor suus habeant iurisdictionem ordinariam, & sententias ferant cõtrarias quæ namq; præualebit (intellige quod assessor habeat ex forma statutu, quia de iure non habet ut dixi in lectu. supra tradit Bar. in. l. i. ad fi. supra eo.) prima facie dicendum uideretur cũ sint in iurisdictione pares, quod illa sententia præualere debeat q̃ sit fauorabilior iuxta not. i. c. fi. de re iud. & ideo si duo consultores electi fuerint ad consulẽdum quid iuris iuxta no. in. l. eius qui in prouincia ff. si cer. pet. & unus consulat substitutionẽ directam, alter uero obliquam stabitur primo, quia illa substitutio est fauorabilior. l. coheredi §. cum filiæ. ff. de uulga. & pup. sub. l. ex tribus. C. de inoffic. testa.

Tamen contrarium uerius est hic sententiam s. legati præualere quia legatus & assessor non sunt pares, immo quod est sub ipso legato assessor & potest quã docunq; reuocari ut delegatus l. iudiciũ soluitur. ff. de iud. ex quo tollitur motiuum supra dictum dubitationem facičs & plus quod nec id de cõsultoribus dictum pariter uerum est, ex quo index eligit opinionem eo casu quæ sibi magis placet. l. duo iudices. ff. de re iud. & ut latius per Bal. in. d. c. fi. nu. 2. eo. titu.
Tertio quæro sunt duo oratores Veneti uel Papæ destinati ad Cæsarem, unus officium non implet, quo casu salarium ei non debetur ut hic & in. l. i. in §. diuus ff. de ua. & extraordi. co. & in. l. qui operas. ff. loca. allega. sæpe quia per eum stetisse uidetur an salarium accrescat implenti sine disputatione dic quod non, quia in honorariis non habet locum ius accrescendi inuentum alias ne pro parte hæreditas agnoscatur & ꝑ parte respuatur. l. unica. §. his ita. C. de cad. tol. & ꝓbatur in. l. i. C. de legato. lib. x. & ibi Bar. nu. i. quæ ratio nõ potest applicari ad casum nostrum, & ideo in salariis & honorariis his locum non habet d. ius accrescendi & no. Ro. in. l. unica col. 5. C. quando non pet. par.

SVMMARIVM.

l. i. ff. de iu. o. iud.

1 *Non est figurandus casus nisi ut litera iacet, quãdo traditur regula.*
2 *Iudicis officium latissimum est.*
3 *Ad officium iudicis spectat dare bo. po.*
4 *Et in po. mittere.*
5 *Et dare tutorem pupillis.*
6 *An sit differentia inter iur dicentem & iudicem.*
7 *Iudex non solum potest dare bo. po. sed etiam debet facere.*
8 *Quid sit iurisdictio.*
9 *Declaratio dum dicitur, quod est potestas de pu. introducta cum necessitate æquitatis statuendæ.*
10 *An bo. po. si petatur decerni sit mixti imperii.*
11 *Quid si petatur decretalis an poterit delegari.*
12 *Mittere re ipsa in po. est mixti imperii, pronunciare de mittendo simplicis iurisdictionis.*
13 *Pronunciatio de mittendo est sententia diffinitiua.*
14 *Plus est sententiam exequi, quam pronunciare.*
15 *An missio quæ fit re ipsa possit per nuncium expediri.*
16 *An pupilli fauere causa bo. po. possit delegari.*
Et ibi quod secus est in datione tutoris.
Et ad idem.
Quæ sit ratio declaratur.
17 *Secunda ad idem ponitur.*
18 *Tertia.*
19 *An officium iudicis & iurisdictio sint idem.*
20 *Quod differunt si officium iudicis, prout cohæret personæ, pro totali administratione capiatur.*
21 *An officium iudicis, prout competit parti, idẽ*

sit quod actio.

22 *An si in libello super officio iudicis concludatur pro ut concludi debet in actione, tanquam ineptus uitietur.*

23 *In officio iudicis per interpellationem extra iudicialem non contrahitur mora.*

24 *Declaratio.*

25 *Quid quando filia per officium iudicis tenetur dotem conferre.*

26 *Officium iudicis misericorditer imploratur.*

27 *Cum denegatur officium iudicis parti non semper eidem fit iniuria.*

28 *Quotuplex sit officium iudicis.*

29 *An iudex impartiatur officiū suū non requisitus.*

30 *An in officio iudicis debeat dari libellus.*

31 *An iurisdictio coereat territorio.*

32 *Quo modo cohereat personis actiue & passiue. Et ibi quod est etiam in territorio localiter.*

33 *Si princeps concedat territorium an uideatur etiam concessisse iurisd.*

34 *Quid si concedatur pars, uel in una re tantum.*

DE IVRISDICTIONE omnium iudicum.

VLPIANVS LIB. I. regulatum.

I. IVSDICENTIS, Summa, diuide, & casum figura, ut per Scriben. Imò quod non est figurandus, nisi ut litera iacet, quoniam traditur

1 regula† sicuti quando traditur diffinitio & artis principia, quæ fores appellantur uelut omnibus nota iuxta illud Philosophi 2, Methaphy. in foribus quis delinquet? quasi dicat nullus, & Gen. 4. ibi, statim peccatum in foribus aderit, testaturq; latius Bal. in. l. i. in prin. ff. de iusti. & iu. & Seue. in. l. imperium, in prin. infra eo. ubi ego quoq; multa, in i. & 2. lectu. & scias, quod licet in rub. dicatur, de iu. o. iud. alibi tamen in Pandec. Flo. dicitur solum de iurisdictione.

Primum igitur nota ibi, latissimum, quòd iudicis, seu iusdicentis officium,

2 latissimum esse dicitur† idest genus generalissimum, secundum Bar. hic, continens omnia, quæ possunt expediri per ipsum iudicem, & nullum genus habēs supra se. l. cum post. §. gener. ff. de iu. do. ubi dos in genere, arbitraru soceri, quando in specie non est facta mentio alicuius quantitatis, promittitur, & promissio valet. l. legato generaliter. ff. de lega. i. ubi genus generalissimum, genus subalternum, & genus inferius declaratur, & genus generalissimum est, quod omnia continet, & nihil supra se habet.

Quod dictum, ex pluribus improbatur, & primo secundum Deci. quia in genere generalissimo species omnes comprehenduntur, & posita specie, ponitur genus, ac remoto genere, remouetur species, ut puta, homo est, ergo animal non est animal, ergo nō homo. l. si quid earum. §. in reremptum. ff. de lega. 3. d. l. legato, quod non est in latissimo iudicis officio, ex quo remoto superlatiuo, non remouetur positiuum, & ad positionē positiui, non sequitur positio superlatiui, ex quo de se superlatiuum non importat genus, neq; de positiuo prædicatur ut genus de suis speciebus, nisi participatiue. l. ubi autem. ff. de uerb. ob. unde remoto (ut diximus) scholastico doctissimo, remanet doctus, & non remouetur positiuum, licet superlatiuum sic neq; si ponamus scholasticum esse doctum, ponimus, ꝙ sit doctissimus.

Secundo, quia, ut dicit Cur. hic, pōt supra officium iudicis, considerati officium in genere, de quo in. c. i. de offi. del. forte uoluit dicere in rub. eo. ti. & ius in genere, quod ponitur in diffinitione officii, ergo non est genus generalissimū, quia habet aliquid prædicabile, & supra se.

Tertio, non est bona cōsequentia, dicere, officium iudicis latissimum est, ergo genus generalissimum, perinde ac si diceremus, Titius doctissimus est, quia non propterea sequitur, quod genus generalissimum dicatur, seu quod sit Doctus in genere generalissimo, quod in

primum recidit.

Quarto, si est restrictum ad terminos iuris, nec potest lex transcendi.§.respon sa, insti.de iu.natu.c. erit autem lex 4. d. quomodo possumus dicere, quod sit latissimum.

Tu à Bart. non discedas, & intelligas latissimum, idest genus generalissimũ omnia continens, & nihil supra se habens, ut dicebatur, quia ut ipse Deci.hic in prin.post Bar.tamen inferius, dicit, & bene, debet intelligi non habito respectu ad superlatiuum, sed considerando officium iudicis in genere. Ex quo tolli tur primum, secundum, & tertium fundamẽtum, declaro quando superlatiuũ refertur ad terminum, idest ad significationem uocabuli, tunc facit illum terminum importare quicquid sub illo inclu di potest, & hoc modo stat ut genus, & sic intelligatur Barto.hic, sed si referatur ad qualitatem, importat supremum gradum illius qualitatis, & hoc modo intel liguntur contraria, & declarat idem Bar. in.l.qui duos, in.i.col.ff.de reb. dub. uel unico uerbo dicatis, quod Bar.capit genus generalissimum improprie, & legaliter, non proprie & ut faciunt Dialectici.l.2.§.creditum.ff.si cer.pe.

Nec ob.ultimum, quia ipse met Cur. dicit, quòd est latissimum in cognoscendo, & sic habito respectu ad ea quæ sunt facti, non iuris, quia tunc restrictum est ad terminos iuris .l.i.§. i. ff. ad Turpil. Quæ sol.confundi uidetur (ut dicunt q dam hic) per tex.in.l.illicitas in.§.ueritas ff.de offi.præsi.& in.l.munerum, in.§. iu dicandi necessitas.ff.de mu.& ho.ubi iu dex iudicat secundum allegata & proba ta, probationes autem sunt facti, & in facto consistunt, ergo.& est uerum, & si ad hoc replicaretur, quòd materia ꝓbationis est arbitraria, in qua iudex potest adhibere, & non adhibere fidem, ut not.in l.admonẽdi.ff.de iure iuran. & per Bar. in.Lucius.ff.de his qui not. infa.& in.l. non quicquid.ff. de iudi. Respondeo, hoc iuris esse, & non facti, vt in simili de iuramento dicitur in.c.fi.de iureiu.Quã ob rem eorundem improbantium Cur. sol.melior uidetur, dicentium, uerbum latissimum, non referri ad facultatem iu dicantis, sed ad ea quæ potest officium cõprehendere, quod ex supra adductis etiam potest comprobari.

Sed rursus, secundum Bar.instatur & adhuc, quòd immo latissimum non sit, ex quo (ut diximus) latissimum est id q omnia continet, & ultra illud nihil est, quod reperiatur.l.ubi autem non apparet præallega.ff. de uerb.ob. ibi, at cum optimum, uerum hic non enumerãtur ea quæ sunt meri imperii, sed mixti tantum, & simplicis iurisdictionis: ergo. Sol.est breuiter, ut copula & ster pro etiam, & implicet omnia posse, quæ per iudicem quoq; possunt expediri.

Contra quam Fulgo. arguit de text. nostro, quia sic implicaret casum magis dubitabilem, & minus dubitabilem exprimeret, perinde ac si diceret, non solũ ad mortem condemnat, sed etiam dat bo.po.natura autem implicatiuæ, est implicare casum minus dubitabilem, expresso eo, in quo maior erat dubitatio.l. illud.ubi glo.ff.ad leg.Aquil.l.etiam.C. si.tu.uel cu.tradunt Docto. in.l. qui se patris.C.unde lib.ergo,

Secundo ad idem, natura copulæ est implicare minora expressis, non maiora clem.non potest de procu.l.fi.§. cum dul cia.ff.de ui.tri.oleoq; lega. ergo implicã do causas meri imperii, implicaret maiora expressis.

Tertio, q̃a exponere, ẽt ꝓ, & est maxima uiolatio literæ: & ideò non ab re, si de mixto imperio, & iurisdictione simplici loquitur, nõ autem de mero, quod etiã ex eo patet, quia exempla sunt mixti nõ autem meri.

Quarto, quia merum imperium non competit iudicibus simpliciter, sed maioribus magistratibus, ut diximus in.l.i. ff.de offi.eius.

Quinto, quia merum imperium proprie dicitur potestas non autem officiũ, l.potestatis.ff.de uerb.si.

Sexto & ultimo, quia in titu.de offic. iudicis insti.nihil de mero imperio dicitur.

Ab intellectu communi pro rei ueritate non est recedendum quoniam si solum de causis mixti imperii tantum, & simplicis iurisdictionis loqui uoluisset, non fuisset usus uerbo latissimum, & maxime,vt dicebam supra in figuratione casus,eum hæc lex continuatiue ad. d.l.i.(quod maxime pondero)ff. de offi. eius.uenire uideatur, ita ut quemadmodum ibi sola meri exempla; ponūtur imperii,ita hic ea mixti,& simplicis iurisdictionis.Et credo uerissimum,& in simili,& pro etiam poni uidemus,in.§. quibus.C.de no.eo.compo.& in.l.i. ff.solu. mat.& glo.ibi,concordan.allegat.

Nec ob.primum,quia dicit Deci.posse responderi hoc modo,quod omnimodo uerbum latissimum conueniat mero imperio,in quo agitur de maxima potestate,sed quia quandoq; repetitur qđ quis habet merum imperium, & non cognoscit de causa ciuili.l.solemus. §.latrunculator.ff.de iudi.ad hoc remouendum de quo dubitari potuisset, dictum est,nam & bo.possesionem date potest &c. Quæ responsio mihi non placet, quia istud habet locum in iudicibus habentibus iurisdictionem limitatam quo casu loquitur.d.§.larrunculator, non in maioribus magistratibus,ut nos, & prout declarauimus supra in.l.i.de offi.eius si igitur habebant & habent merum, nō erat,neq; est dubitandum, etiam quod non habeant mixtum,& ea quæ sunt iurisdictionis simplicis, & est argu. in. l. quantomagis.ff.de iureiur.& in.§.filiusfa.insti.quib.mo.ius pat.pot.sol.

Ideo soluit,& secundo Deci. seni. quod implicat,si bene aduertatur, casum minus dubitabilem,patet, quia utilitas publica,præferenda est priuatæ.l.utilitas. C.de primipil.lib.xii.l.i.ff.solu.mat.si ergo cognoscit iudex, & eius officium latissimum est circa ea quæ sunt mixti imperii & simplicis iurisdictionis,respiciētia utilitatem priuatam, quanto fortius debet posse cognoscere,&eius officium latissimum dicetur, respectu eorum, quæ meri imperii sunt,et in quibus minus dubium esse uidetur, cum publicæ utilitatis intersit,maleficia puniri.l. ita uulneratus.ff.ad leg.Aqui.c.ut famæ de sen.excom.

Quæ responsio improbatur per quosdam hic, quoniam in causis meri imperii,non simpliciter consideratur utilitas publica,sed causæ grauitas,ut uidemus in.d.l.i.de offi.eius. ergo non possumus arguere de causis mixti imperii ad causas meri alioqui sequeretur,quod sicut causæ simplicis iurisdictionis, ad priuatam utilitatem,possunt delegari, à fortiori possent delegari causæ meri et ideo ultra eum supra in.d.l.i.dicebam, bonā esse rationem Ias.in.l.imperium in pen. colum.infra eo.quod ideo causæ à trecētis aureis ultra,non possunt delegari, et tamen delegantur causæ criminales uiles,quia eo casu interesse priuatum est, isto autem,publicum, neq; ob id idem dici debet in causis meri, quia non simpliciter utilitas publica,sed grauitas causæ consideratur,quod nota.

Qua propter soluunt ipsi et tertio, quod dictio et in tex.nostro,nō stat implicatiue, ex quo infra etiam repetitur, sed stat in uim copulæ.l.et in maioribus C.de ap.l.et fideicommissum.ff.de lega. 3.nec ob.contrarium, quia exempla nō restringunt regulam, licet declarent .§. hactenus.insti.de gradi.l. damni. ff. de dam.inf.quomodo etiam respondebat hic Dec.et bene.

Sed neq; sol.ista placet,quoniam uera esset,quando prius non dixisset,iusdicentis officium latissimum esse,quomodo loqui uidentur allegata per eum,uidelicet tex.in.d.l.et in maioribus. et in. d.l.et fideicommissum.

Vnde dicendum est,quod immo implicat,et tolerabile esse,esto quod implicaret casum magis dubitabilem, ac maiora expressis,et sic tolletur nedum primum, sed etiam secundum, quoniam nos habemus,ut hic dicit Rimi. et post eum Deci.Sen.et bene, quod quando genus præcedit,et subsequitur specierū. enumeratio, non restringitur genus, quominus implicetur casus magis dubitabilis,et maiora expresis.l. quæsitum.

§.fi.ff.de fun.inst.sed hic genus præcedit ergo.Et ratio est, quia præcedentia magis influunt in sequentia quam è contra secundum Barto.in.l.filium. ff. quando di.leg.ced.& in.l.in repetendis.ff.de leg. 3.& est glo.communiter approbata in.l. quisquis.ff.eo.ubi conditio adiecta institutioni,ea ratione uidetur in legatis repetita.

Sed aduerte, quia adhuc secundum prædictos,confunditur hoc per tex.in.l. cum de lanionis.in.§.fi.ff.de fun.inst.ubi genus præcedit,& enumeratio specierũ sequitur,&tamen genus restringitur.Responde quod id est quia enumeratio specierum fuit facta per modum limitationis & determinationis: ideo non est mirum,si restringitur sed hic ex abundanti gratia exempli, & dubitationis tollendæ:ideo non mirum, si non restringitur & declarat Bar.in.d.l.quæsitum in. §.fi. in.i.col.& ita tenete.

Quinto & ultimo,posset dici secundum eosdem,quod in isto tex. non comprehenduntur causæ meri imperii,&statim cessabit contrarium, ex quo esse potest quod latissimum dicatur duntaxat respectu causarum mixti,& simplicis iurisdictionis,non etiam meri,quia in illis officium iudicis non est latissimum. l. pe.ff.ad leg.Cor.de sica.l.2.§.i.ff. de pœ. l.diuus.ff.ad leg.Cor.de fal.& stabit hiperbolice hic, ut in simili,in §.per traditionem.insti.de re.diuis.& probatur in. l. i. in uer. fortissimum supra de offic. eius.

Et male quoniam latitudo consideratur,prout omnia continet, quæ per iudicem possunt expediri,ut supra dicebam,qui de re factum est etiam, ut latissimum dici posit, esto quod causæ meri imperii,delegari, nisi in casu absentiæ minime posint, ac alia fieri,nisi ẽt princeps cõsulatur,ita ut omnimõ sensus sit latissimum esse,quoniam non solum de causis mixti imperii, simplicisq; iurisdictionis,sed etiam meri cognoscit. & facit quod latissimum dicatur etiam ex alio,text.in.d.l.i.in.§.i.ff.ad turp. & in. l. quid ergo.in.§.pœna grauior. ff.de infa. & in.l.& si seuerior.C.eo.& utrobiq; nõ. Docto. quod postea & ipsi non sunt infamati,& melius quam alibi,in.l. hodie. ff. de pœn. aliàs iurisdictionis diuisio esset diminuta, quæ in merum imperiũ diuiditur,mixtum & simplicem iurisdictionem,ut declarabat Barto.supra in.l. i.in prin.de offi.eius & ut infra suo loco. Interim cogita.

Non ob.tertium, quia supra responsum est, quod exempla non restringunt regulam,nec repeto.

Non quartum,quia Deci. respondet uerum esse, sed quod hic de magistratibus maioribus loquimur,& de minoribus pariter, & sic in genere. Et est uerũ. Non quintum,quia similiter idem Dec. dicit,non esse uerum,ex quo text.in.d.l. potestatis loquitur de imperio simpliciter,& capitur pro iurisdictione in genere,sed non propterea quod non dicatur etiam officium,secũdum eum, uideriq; potest,quia dictum est extra de officio& potestate iud.deleg. quæ responsio uidetur contra tex.in.l.solent.in prin.ff.de offi.procon.&in.l.imperium infra eo.ideo dicas tu, quod habere dicitur potestatẽ & officium etiam,prout diuersimode etiam hæc duo in personam ipsius considerari potest,ut per scriben.in d.rub. de offi.eius.

Non ob.sextum & ultimum, quia satis uerificari uidetur contrarium, ut etiam dicit Dec.& bene,in prin.in illis uerbis, quod iudex iudicat,seu iudicare debet, secundum iura,quæ possunt etiã in mero imperio intelligi.

Secundo nota ex isto tex. quod ad of-
3 cium iudicis spectat† dare bo.po.quæ olim(ut dicit Deci.& bene) nuncupabatur decretalis hodie autem iudicialis. l.i.§. decretalis. ff. de suc. edic. l. 3. §.sed & si nemo.ff.de bo.po. & ideo addas tu,quod eam ob rem non poterat olim repudiari, quia nondum delata dicebatur, nisi cum esset decreta, diebus autem finiti sic,ex quo tria licet, elicere.primo quod multa tacite à lege

conceduntur, que expresse fieri prohibentur.l.2.& ibi multa not.ff.si cert. peta.& sic eo casu non est par uirtus taciti & expressi.Secundo,quod nomina plerunq; nobis ipsis uendicamus, aut rebus imponimus ab effectu, & secundũ ethymologiam ipsius uocabuli, ut in.l. 2.in.§.appellata.ff.si cer.pe.

Tertio, quod decretalis dicebatur, quia decernebatur à Pretore uiuo, & causa quidem cognita.d.l.3. §. si causa cognita.ff.de bo. po.iudicialis autem; quia edicto prætoris mortui hodie iudicialiter coram quocunq; iudice peti potest,ut in iuribus prælleg.& in.l.fi.C.q admi.& ibi dicetur.

Tertio nota, quod ad officium iudicis similiter spectat, mittere in possessio
4 nem,†Sed secundum Cur.[aduertendũ est,quia procedit hoc in missione in po. ex primo & secundo decreto, de qua in l.si finita.in.§.Iulianus.ff.de dam. infec. & in.l.præsenti.C.de his qui ad ec. confu.non in interdicto adipiscendæ, de quo in.§.fi.inst.de interdic.quia id competit iure actionis in factum,]& est uerum.

Quarto nota,quod similirer dare tu
5 totem†pupillis,spectat ad ipsum,qui tamen tutorem non habeant, immo etiã iudex qui habet iurisdictionem limitatam.l.solemus.§.latruncularor.ff. de iudi.potest secundum glo.in.§.sed hoc iu. insti.de attil.tu.& pupillis (ut inquit Alexan.)etiam non requisitus, post Bart. in.l.hæc autem.ff. ex quib. cau.in po. ea.

Contra quod tamen insurgit Deci. motus ex pluribus,& primo ,quia habemus regulam pro nobis,quod nõ impetiatur officium suum nisi requisitus.l.4. §.hoc autem.ff.de dam.inf.

Secundo,quia alia exempla tex.intelliguntur parte petente:ergo & hoc idẽ, quia æquiparantur,adde tu regu.l. iam hoc iure.ff.de uulg.& pup.substi.

Tertio,quia de hoc est casus in.l.2.C. de offi.eius qui ui.alt.iud.ge. ibi tutores petentibus dare.

Quarto in.l.i.in.§. magistratibus. ff de mag.conue.ibi, similiter tutores petentibus dare:ergo non aliter.Et possẽt hæc duo iura induci strictius ultra eum quia sunt uerba ablatiuorum absolutiuorum, quæ resoluuntur in conditionem.l.à testatore.ff.de condi. & de.conditio autem debet impleri in forma specifica.l.qui hæredi.l.meuius.ff.de cond. & de.ergo.

Ad contrarium respondendo, quod non est satis,quod sint pupilli, ut miserabiles personæ dicanrur, nisi etiam sint pauperes,ut per eum.

Ego his non obstantibus, à prima sententia non recedo & mouet me,quia pupillorum fauore multa conceduntur quæ regulatiter non concederentur, & non porest inficiari.l.ex pluribus in fi.ff. de adm.tu.l.cognitio.ff.de offi.eius.l. in confirmando & ibi Bart.ff.de confir. tu. Nec ob.quod ad hoc ut dicantur personæ miserabiles, necesse est etiam quod sint pauperes,quia non est uerum, ex quo miserabilibus personis comparantur indistincte,siue pauperes sint, siue non,in rub.C.quando Imp.inr.pup. ex qua licet arguere,quoniam habet orationem perfectam;secundum Bar. in.l.i. ff. si cer.pe.& facit regula.l.si quis seruo C. de furt.

Nec ob. quod regulam habeamus in.d.§. hoc autem quia sicuti fallit in aliis multis casibus, de quibus ibi, ita etiam,& rationabiliter quidem conuenit,ut fallat in isto.

Non ob.secundo,text.noster,quia esto quod comparari uideantur satis est quod comparentur quoad hoc, ut omnia officio iudicis,quod latissimum est, expediantur.Vel & secundo dicas, non inconuenire diuersis respectibus, estq; simile in.l.2.ff.de offic.procon. & in l.2. ff.de in ius uo.ubi uerbum imperium, stat proprie respectu aliorum,non tamẽ respectu prætoris, si de mero intelligatur,ut dixi in.l.i.supra de offi. eius circa ult.not.

Non ob.tertium & quartum, quia cũ

co, quod non semper ablatiui absoluti in conditionem resoluuntur, ut not. per Bal. in.l.i.in 4.oppo.C.quando non pe-en.par.& Moder.in rub.ff.sol. mat. pro opi.tamen Decii, dico esse in simili text. in.l.ne quicquam in.§.aduocatos.ff. de offi.procon.

Sed quero, quid si iudex non dederit an in sindicatu teneatur, & debeat puniri. Quidam hic dicunt, quod sic, si petitum fuisset, alias non & est mirabile dictum Bald.in.c. primo in §. iudices de pa.iu.fir.in usib.quem refert Fel.in.c.fin autem.in 3.colum.de rescrip.& Lap.in.l. uniuersa.C.de preci.Impe.offe.& est uerum, non per argu.Decii, quæ sublata sunt, sed per tex.in d.§.aduocatos. & ex his expedita sint textualia. cœtera dicemus in glo.

In glo.i.quæ clara est, ac breuis diuisionem minime recipiens, in prin. dum concludit differentiam esse inter iusdicentem & iudicem† & cum misterio tex.
6 id potius dixisse, quam iudicis, quoniã non de omni iudice dicit, sed de eo tantum qui habet merum & mixtum imperium, & sic ut iusdicens maior iudex ac magistratus esse dicatur, iudex autem minor. Dicas, idem etiam tenuisse Guli. de Cu.& secundo, ut refert Bar.per tex. in l.3.in §.i.ff.ne quis eum qui, ubi non habet locum actio ex illo edicto, si quis uocatum ad pedaneum iudicem, ut exo merit. & not. infra si quis iusdi. non ob. ubi, in illis uerbis, si quis iusdicenti non obtemperauerit, maior magistratus intelligitur. Pro quo & tertio facit, quia uidemus similiter notionem & iurisdictionem differre.l .notionem de uerbo.si.l.ait prætor.ff. de re iud. quasi iudicis proprium sit iurisdictio, iusdicẽtis autem notio. Vlterius & quarto, iudicare, est proprie litem dirimere inter partes.l.i.ff.de iudi.ius autem dicere etiam ubi nullum est litigium, quando interponitur decretum super alienatione bonorum minoris, ut in.l.magis puto. in.§.non passim.ff.de reb.eo. Vel super transactione alimentorum, ut in.l. cum hi.in princ.ff.de transac. quæ sunt mixti impetii, & fuit motiuum Iaco.But. Pro quo & quinto, facit text. in.l.uoluit. in. §.fi.ff.de int.ac.ubi hæc tanquam diuersa ponuntur his uerbis iurisdicendi, uel iudicandi causa præstabit, & quod dicitur in rub.C.ne quis in sua cau. sibi iusdi.uel iudicet, & pondero quod habet o rationem perfectam, ita ut ex ea argu.sumi possit.l.i.ff.si cert.peta.item & sexto, quia potest intelligi iusdicens uelut species, respectu sententiæ interlocutoriæ: iudicare autem, ut genus, respectu diffinitiue, ut dicebat Alexan. Vel & septimo, iusdicentis, officiũ esse ad differentiã eorũ qui habẽt officium in habitu q actu ius non dicunt, ut sunt iudices cartularii, de quibus in.l.i. ff.de iudi. & sic omnino est inter iudicem & iusdicentẽ differentia.

Contrarium autem tenuit Bar.quod nulla inter eos sit differentia, & est communis opi.post Iaco.de Are.Cy.&Ray. motus per tex.in.c.forus de uerb. si. ubi casus apertus,

Secundo, quia sub ista appellatione iudicis, etiam maiores comprehenduntur, ut in authen.de iud. ergo dixit iusdicentis officium &c.quia sibi sic placuit. l.i.§.pueritiam. sed non quod à iudice differat.

Tertio patet, secundum Dec.quia dicitur in rub.de iu. om. iudi. & tamen in text. aliter, iusdicentis officium. &c.

Quarto ad idem facit, secundum Cur[.]. quia ponitur exemplum etiam simplicis iurisdictionis, in fi. ergo iusdicens etiam refertur ad iudices minores.

Ab opin. Barto. & communi, ego quoq; non dissentio, per ea quæ adducta sunt, præter ultimum, quia non concludit ex quo sensus est huius legis, ut maior magistratus non solum possit ea quæ meri imperii sunt, & mixti, sed etiam simplicis iurisdictionis, ut supra. Item ex alio, quia ad idem uidetur casus apertus in.c. iustum. 23. q.2. ubi sunt eademmet uerba, quæ sunt in.d.c.forus quod iudex dictus sit,

quasi ius dicens populo. Hinc uidemus de iudice meminisse text.in.l.si idem cũ eodem in prin.& in §.i.& in.l. eum qui. &in.l.enm quedam puella, & alibi eun dem iusdicentem appellasse ut hic, in.l. qui iurisdictioni.& in.l.est receptum, & in.l.si conuenerit, & in.l.fi.infra eo.& in l.i.in §.hæc autem & in.l. 2. infra quod quisq; iu.& in.l.i.in.§.i.& 2.ff. si quis ius di.non obtem.Quamobrẽ etiam in.l.12. tab.uerba hæc erãt,ijq; præundo iudicã do,consulendo prætores,iudices,consu les,appellanto.& cum de iudice loquerentur antiqui id tribus literis indicabãt elegantius loquentes, ut statim etiam dicam. I. D. P. idest iuridicundo præfuit,seu iure dicendo præerit,ut scribit Val.Prob.de notis antiquis, & probatur in.l.2.in.§.post originem.ff. de origi.iut.

Nec ob.primum motiuum, quia ex prædictis sublatum est,& ut inquit Bar. immo etiam maiores ueniũt sub appellatione iudicis.

Non secundum,de l.3.§.i.quia id etat ex quo pedanei iudices, tanquam magistratus inferiores,non habebant potestatem mulctandi,sed non propterea sequitur ex hoc,quod non sit idem iusdicens & iudex, & minime quod dicebatur de rub.si quis iusdi.non ob.quia uolo millies, quod de maioribus magistraribus loquantur leges illæ & tituli,non est ꝓpterea quod & sub isto uerbo non ueniant,ac non includantur.d.c.forus.d.c. iustum ut supra.

Non tertium,quia non est uetum,patet quia arbiter non habet iurisdictionẽ & tamen habet notionem, & tamen nõ est iudex,nec uideo ad quid Barto. pro parte contraria induxerit hoc argu.

Non quartum, quia nec illud procedit,ex quo ius ita dicitur si non sit litigium inter partes,quemadmodum è cõtra si extet,quod ex eo potest uideri, q̃a ita dicit tex.in.d.c.forus & alia iura superius allega.

Non quintum,de.l.uoluit, quia respondetur secundum Alex. sed ut dicit Deci.& bene,eius responsio est falsa ex supra dictis,ut per eum. Ideo dicas aliter, prout ipse Deci.sentit, quod iudicare ibidem & iusdicere pro eodem ponũtur,perinde ac si diceretur Alexander , uel Patis.l.ad protegendam.C. de in lit. dan.tuto. Quæ sol.etiam non placet q̃a impropriarur dictio uel, ut not.in.l. sæpe.ff.de uerbo.si.& maxime quia procedit quod ipse dicit,quando dixisset tex. iurisdicendi seu iudicandi &c.ut loquitur gl.in.d.l.ad protegendum. Qua propter dicas tu,uerum esse, quod pro eodem ponantur , sed quod exponatur quoq; dictio uel,pro idest, prout exponitur etiam in.l. si qui à prioribus. C.de fund.patri.lib.12.& eodem modo tollitur,quod habetur in.l.i. & rub.C. ne q̃s in cau.sibi ius di. Et ex eo etiam clarius ostenditur,quia text.in.d.l.uoluit, dicit quod ius accipi debet cum apud magistratus po.Ro.uel Præsides prouinciarũ uel alios iudices, respondetur: ergo & maiores magistratus iudices dicuntur, quia dictio alios,ibi,hoc indicat,ex quo est similium significatiua.l. si fugitiui. C.de ser,fugi.ergo dicendo alios, indicat quod magistratus po.Ro.&Præsides qui erant de maioribus magistratibus , dicebantur iudices , & sic facit pro nobis.

Non ob.sextum, quia ut supra dicebam,& no.Dec.& bene,tollitur per d.c. forus.

Non septimum & ultimum,quia audactet negari potest,ex quo idem fuisset si dixisset iudicis officium ut supra.Quidam etiam hic dicebant, quod posset assignari bona differentia inter iusdicentẽ & iudicem,quia illud est in figura iudicii , hoc autem extraiudicialiter intelligendum,& ideo officium iudicis latissimum est,si in figura iudicii uoluerit iudicare,ut not.in.d.l.uoluit.iuncta.l.pen. ff.de iust.& iu.quod non placet , quia si latissimum est,deberet intelligi & in figura iudicii,& extraiudicialiter, & ideo tene cum Barto.ut supra conclusum est & dic quod est elegantior quidam modus loquendi apud antiquos , quam si dixisset iudex:ex quo nihil aliud est, q̃

iustitiam administrare ius dicere, & iudex seu ius dicens administrator iustitiæ unde Ci.in Verrem, Audistis ob ius dicendum Q.Varium, dicere, procuratores suos isti centum& triginta millia nũmum dedisse?idem Ci.de prouinciis cõsularibus, emisti grandi pecunia ut tibi de pecuniis creditis dicere liceret ius in liberos populos.

Additio.

Quicquid dictum sit supra posset etiam teneri, quod immo sit differentia inter iusdicentem & iudicem.

Et primo, quia uerbum iusdicentis, non uidetur, appositum hic sine effectu, alicuius operationis.l.si quando. ff.de lega.i.l.quod ait lex in prin.ff.ad leg. Iul. de adulte.c.si Papa.de priuile.in 6.

Secundo, quia nomina diuersa sunt. l.si idem.C.de codi.

Tertio & ultimo, quia probat hoc idem tex.in.l.uoluit.in.§.i.ff.de int.ac. etiam supra alleg.sed aliter inducendo, quoniam dicit, apud magistratus po. Ro.uel apud Præsides prouinciarum, uel alios iudices ut sic maiores & minores denotaret, maiores in illis uerbis, apud magistratus.&c.minores, ibi, uel alios iudices quod postea & clarius apparet, dum subiicit iusdicere, uel iudicare. & si replicaretur, quod uerbum alios iudices, indicat de maioribus etiam intelligi.l.si fugitiui.C.de ser.fugi.respondebo non obstare, nec id semper esse uerum.l.sed, & reprobari.in fi. princ. ff. de excu. tuto. ubi Doctor actu legens excusatur ab onere legationis, & quolibet alio famulatu, & tamen legatio non est famulatus.Et minime, quod sensus sit.d.uerborum iusdicere uel iudicare, ut alibi Alexander siue Paris.in. l. ad protegendnm.ff.de in lit.iu. quia longe tolerabilius est in dictione siue q̃. uel, cuius natura est disiungere.l.sæpe.ff. de uerbo.si.Nec ob.tex.in c.forus extra eo. tit.in materia præcipuus, & pro communi allega.quia si iudex dictus est, quasi iusdicens:ut ibi, necessario non erit idẽ ex quo dictio hæc, quasi impropriétatis & diminutionis est nota, secundum Barto.in .l. si in rixa. in 4. colum. ft. ad leg. corn.de sica.cogita.

Secundo, ex glo.in fi.habetis notare, quod iudicem litigantibus dare, est simplicis iurisdictionis, & sic non est de mixto imperio, & est tex.in.l.imperium infra eo.

Vnam difficultatem mouet hic Ias. qđ imo sit mixti imperii, quoniã illud dicitur eẽ iurisdictionis ꝯ expeditur iure actionis id autẽ mixti imperii ꝯ expeditur officio iudicis nobili: sed iudices litigantibus dare expeditur officio iudicis nobili ad priuatam utilitatem: ergo non est simplicis iurisdictionis, sed mixti imperii & quia dicetur in.d.l.imperiũ aliter hic non insistam.

Tertio & ultimo habes secundum Barto.extra glo.quod dixit text. latissimum & non longissimum, quia intendit tractare de latitudine uirtualiter nõ corporaliter de longitudine, ex quo est ius, quid & quantum scilicet contineat, cum sit(ut diximus) genus generalissimum.

Quæ, ratio improbatur, quia eodem modo dicere non debuisset, latissimum esse, ex quo etiam latitudo est dimensio corporalis, omne enim corpus, ut Mathematici dicunt, & refert Deci.seni.hic habet tres dimensiones, Latitudinem, Longitudinem & profunditatem. Sed responde, quod eodem modo quo tractauit de latitudine uirtualiter pari modo potuisset tractare de longitudine, & ubi dixit latissimum, longissimum dicere, uerum quia non intendebat tractare longitudinem, respectu temporis & uitæ, latissimum, & non longissimum dixit, ut ipse met Barto.declarat, & est uerum, & ad id uidendus est text. psal.117. ibi, & factus est Dominus protector meus, & eduxit me in latitudinem.& cxvii. ibi, & exaudiuit me in latitudine Dominus & cxviii.ibi, & ambulabam in latitudine.ubi alias longitudo etiam amentiam denotat, ut in prouerbio amens lõgus per Eras.

Glo.2.non habet difficultatem,uel si habet,super ea non insistemus,quia Barto.se remittit ad dicendum in.l. iubere cauere infra eod.& tanto magis,quia laborat super eo,super quo non est laborandum,an date scilicet bonorum po. sit mixti imperii,quia est text. ut etiam dicit Dec.& ibi uidebimus in.l.imperiū ff.de iu.o.iud.

Glo.3.in uer.potest, diuiditur in tres partes , prout in prima declarat text. in 2. comprobat per diffinitionem iurisdictionis in 3. & ultima , opponit & non soluit 2.ibi , ut patet .3. ibi hodie. contra.

In ea.in prin.habes, quod iudex non solum potest dare bonorum possessio-
7 nem,prout dicit text. sed etiam debet hoc facere necessario,& hoc quia in diffinitione dicitur(ut statim uidebimus) quod est potestas de publico introducta cum necessitate iurisdicendi. Secundo, ut dicit Bar.quia hoc idem probat text. in.l.munerum.in.§.iudicandi quoq; necessitas.ff.de mu.& ho.& sentit Dec.improbando Ias.quod subauditio hæc fuerit minime necessaria.Tertio, quia potestas,quam habet iudex habet etiam secum necessitatem coniunctam.d.§.iudicandi quoq; necessitas c. ut debitus de ep.quod tamen in primum & secundū incidit,immo tendunt ad idem omnia, in tantum,secundum eum,ubi datur potestas,ut ibi etiam sit necessitas.Quarto uidetur casus in.l.non quicquid. ff. de iudi.ubi non quicquid potestati iudicis permittitur,necessitati subiicitur , statimq; etiam subiicit Bart.ergo regulariter ea quæ committuntur potestati ipsius,habent necessitatem.l.cum prætor. eo.ti.c.non ne de præsum. cum similib. & fuit inductio Decii sen.in seq. parte glo.perinde ac si diceremus non omnis homo currit ergo aliquis homo currit. Quinto & ultimo in.l.3.§.i.iuncta gl. ff.quod met.cau.

Quæ omnia iudicio meo possunt unico uerbo resolui , & hoc modo forte procedet dictum Ias. quod subauditio glo.minime fuerit necessaria ex quo iuriscon.intentio est uelle demonstrare officium iusdicentis latissimum esse quod præcœteris in dando bo.po. consistit & non an teneatur de quo alibi dictum est ut procedant eo casu , quo per partem petatur,nam tunc necessitatur iudex impartiri officium suum,sed antequam petatur,non est dicēdum, nisi quod iudex bonorum possessionem dare possit, nō tamen ut necesse hoc facere habeat, & idem Dec.hic declarat & bene & est tex. in.l.4.in §.hoc autem iudicium. ff. de dam.inf. Quod tamen intellige uerum prætetquam in casu quando uerteretur utilitas publica quia etiam non requisitus tenetur,& necesse habet , ut declarant nouissimi. in.l.gallus.in princ. ff. de libe.& posthum.& not.in.d. §. hoc autem. Ex quo inferri potest , ut etiam dicit Deci. & bene , improbando dictum Pau.de Cast.Alexan.& Moder. in.l.ubi pactum in pe.colum. C. de colla. quòd in his, quæ in libera potestate iudicis sunt necessitas inesse non dicatur, etiam quòd petatur à parte d.l.non quicqnid, quod tu comproba, quia iudex, absentem olim damnare poterat, & hoc in libera eius potestate residebat, sed tamen necesse non habebat, quantumcunq; à parte peteretur.l.i. C. quomo.& quandò iud.& not.glo. in.d.l. nō quicquid hodie secus.l.properandum.§.i. C.de iudi.Item Princeps, licet legibus solutus sit, attamen potest uiuere legibus , & nihilominus si petatur à parte , non compellitur, ut ibi not.& in.c.i.de proba. & rationabile quidem est, quoniam alias libere eius uoluntati relictū non uideretur, sicuti in pœnis quoq; dicimus , in quibus potest hodie ipsemet arbitrari ut lubet .l. quid ergo .§. pœna grauior.ff.de his qui not.in la.l.hodie.ff. de pœn.l.i.§.i. ff. ad Turpil. & tamen si petatur , non habet necesse, nisi quatenus essent restrictæ ad terminos iuris , quæ tamen non firmo, quia statim dicetur latius.

In ea.glo.ibi,est enim iurisdictio &c.
8 cum ista diffinitione transeunt communiter Docto. si tamen adiiciatur , dum

dicit, cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ tanquam à persona publica,& hoc,ut dicit Bart.ne potestatem patris in filios, Domini in seruos, tutoris in pupillos includamus; quæ est iure publico introducta, ut per eum.

Et non videtur necessaria, quia pater dominus,& tutor,faciunt ius,non autẽ dicunt,secundum Fulgo.& Ias.hic,idest coguntur passiue facere ea,quæ sunt iuris,non autem actiue. Ad quod respondet Deci.aduertendum esse,quia immo & ipsi ius dicunt actiue,cum de iure gẽtium,antequam actiones fuissent introductæ,omnia exequerentur manu regia l.2.ff.de origi.iu.quæ manus regia remãsit in Domino & patre,ut not.Barto.in. l.frater à fratre, in.5. colum. ff. de condi.ind.& probatur in.l. serui & filii. in pri.ff.de fur. ergo subauditio necessaria, tu dic quod confunditur hoc per tex.in l.qui iurisdictioni infra eo.nec ob.l. serui & filii quia loquitur in criminalibus nos in ciuilibus.Vel dic, quod uerba illa,neq; enim qui potest in furem,intelliguntur respectu correctionis nõ aliter. Vlterius, ut dicebat Butige. non est bona consequentia dicere, potestas Domini in seruos,patris in filios,& tutoris in pupillos,est de iure ciuili, quo casu loquuntur allegata per Barto. ergo est iure publico introducta.l.i.§.ius publicũ, ff. de iusti. & iu. ergo diffinitio bona absq; alia suppletione,&hæc respiciunt uerbum de publico.

Sed contra eam,dum dicit, quod est cum necessitate iuris dicendi, insurgit Ias.quia reperitur iurisdictio uera, ubi non est necessitas iurisdicendi, puta in iudicibus chartulariis,de quibus in.l. i. ff.de iudi.Secundo,in Principe,ut dicebam supra quod habet iurisdictionem, & tamen non est cum necessitate.l.princeps.ff.de legi.& est exemplum glo.l.nõ quicquid.ff.de iudi.item & tertio, si iudex sit excommunicatus uel suspensus, quoniam habet iurisdictionem,& tamẽ non est cum necessitate.c.ad probandã. de re iudi. Quarto, si iudex sit extra territorium,habet iurisdictionem,& tamẽ non cum necessitate.l.3.ff.de offi. præsi. & aliis,ut per eum. Quinto secundum Dec.seni.quia dicit tex.no.in.l.4.in.§. si tam uicinum.ff.de dam.inf. quod datis duobus iudicibus unus habet iurisdictionem sine necessitate. Sexto & ultimo,quia idem uidemus in arbitrariis,in quibus iudex habet iurisdictionem, & tamen non subest necessitas.

A glo. non credo recedendum esse, quia(ut diximus)est tex.in.l.munerum in.§.iudicandi.ff.de mu.& ho.& in.l.nõ quicquid.ff.de iudi.& alia iura allegata per Bar.quorum hæc melius probant ut ipsemet Deci.seni.dicit,& bene.

Nec ob.adducta in contrarium &primo de iudicibus chartulariis, quia id est exorbitans à regulis iuris communis,non trahendum ad consequentias.l. ius singulare.ff.de legi.c.præsenti.§.loca, de præben.in.6.Vel dic, quod cum administrationem non habeant,quo modo intelligimus nos inter homines,non dicuntur proprie iudices,ut ibi no.&in l.rem non nouam.C.de iud.& in.l.fi.C. ubi & apud quem.

Non ob.secundum,quia similiter eodem modo posset responderi, sed dicimus aliter,quod saltem tenetur de honestate,ut dicit Deci.post Barto.in.l. imperium infra eo.& nos late in.c.i.de proba.Quæ resolutio non placet,quia non est honestas quæ transiuerit in necessariam iuris dispositionem.l.humanitatis C.de impub.ideo prima melior, nec abre,quia est iudex ipse omnium iudicum c.cuncta per mundum.9.q.3. l. deprecatio.ad leg.Rho.de iac. nedum supra omnem iurisdictionem sed etiam supra ius c.proposuit.de con.præb.

Non ob.tertium,quia immo est cum necessitate,remoto obstaculo suspensionis,vt in simili in.l.non tantum.ff.de re. di. & in.c. quia diuersitatem de con. præben.& secundum Cur.in arg. in.l.si soluturus.ff.de sol. Ex quo tollitur etiã quartum.

Non quintum.de §.si tam uicinum, quia intellectus ille non est uerus, ut

ibi not.

Non sextum & ultimum, quia immo subest, quatenus ea restricta sunt ad iuris communis dispositionem, ut dicebam in prima parte glo. ad fi.

Aduerte tamen, quia si officium iudicis considere tur, ut considerant quidam hic, prout est nobile & mercenarium, facile clara erunt omnia, deducendo ut ꝑ eos. quod ego non probo, quia indistinctæ necessitas inesse uidetur, & maxime (ut dicebam supra) si petatur.

9 In ea. ibi, & æquitatis statuendæ† dic ꝙ optime locuta est, sed eo casu, quo de æquitate, ut dicit Dec. & bene, procedi debeat, & à regulis iuris recedi, ex causis de quibus in. c. fi. de transac. & in. l. placuit. C. de iudi. & in. l. diuus. ubi melior tex. de iure. ff. de in integ. resti.

In ea. glo. in. fi. habe, secundum Bart. quod hodie si non simpliciter agnoscatur

10 † coram iudice competenti iure magistratus, sed petatur decerni bonorum possessio, est mixti imperii, sicut & olim neq; aliquid immutatam reperitur, & sic edictalis sit ut dicebam in tex. non decretalis, si pars non petat. quod per bonum simile comprobat Alexand. de eo qui est in possessione, & tamen potest petere in ea per decretum iudicis cõfirmari. l. 3. §. missum. ff. de carbo. edic. & ibi Bar. l. i. C. eo. l. i. §. qui opus. ff. de no. ope. nun. Secundo uidetur text. in. l. quotiens. ff. de actio. & obli. ubi quis potest uti prouisione legis antiquæ, & non nouæ. Tertio, quia actus agentis ultra eius intentionem operaretur, contra text. in. l. non omnis. ff. si cert. peta. Et est aliud simile. Quarto, in. l. aliam. ff. de noua. in eo qui sententiam habuit pro se, ut possit uiam executiuam relinquere, & ad actionem pristinã redire & no. latius in. l. i. ff. de iud. sic ergo dicẽdum est in casu nostro & fortius, quia si id est in actibus contentiosæ iurisdictionis, ubi est litigium inter partes, multomagis erit in actibus uolũtariæ, ubi nullum est, auth. multomagis. C. de sacrosanc. ec. cum uulg.

Contra quam opi. duo faciunt primo simile de l. Paulus alias per procuratorẽ ff. de acqui. hæ. ubi eo ipso quod constituitur procurator ad adeundam hæreditatem, uideor adire: ergo ita uideretur dicendum, eo ipso quod uolo bo. po. agnoscere, ut agnoscam, & simile oprimũ est, quia sicuti bonorum possessio, post quam decreta est non potest repudiari. l. i. §. decretalis. ff. de suc. edic. ita non potest hæreditas, ut ibi, & in. l. sicut. C. de repud. hæ.

Secundo tex. in. l. fi. in §. i. C. de cu. fu. ubi bonorum possessio decretalis, de qua loquimur, in totũ sublata est: ergo succedat regula Bar. in. l. fi. ut dicunt quidam. ff. ad leg. Cor. de fal. quod non licet uti iuribus derogatis, sed fuit etiam arg. Decii hic in glo. 2. qui tenuit contra Bar.

Tertio, addo ego, benefacere tex. in. l. i. in illis uerbis satis. C. de lati. liber. tol. ubi satis absurdum est, origine rei sublata eius imaginem relinqui.

Quarto facit tex. in. §. fi. inst. de bo. po ubi loquitur negatiue: ergo eidem non poterit renuntiare glo. est in. l. i. C. ne fi. de. do. den.

Quinto quia dicitur in. l. fi. C. qui admi. ita obseruari præcipimus, ergo inducitur forma agnitionis, in his quæ sunt de forma, consensus partium nihil operatur. l. nemo potest de leg. i.

Ego à prima opi. nõ discedo ꝗ uera ẽ nõ tamẽ ꝑ supra adducta, ꝗ a possẽt tolli vt hic per Deci. in. d. glo. 2. sed ex alio, nam considero quod lex uoluit hoc introducere fauore agnoscentis, ut coram quocunq; iudice agnosceretur, & edictalis dici deberet: ergo agnoscens poterit huic fauori si uoluerit renuntiare. l. si quis in conscribendo. C. de pact. cum vulga. & præsertim quia non immutatur natura ipsius, nam esto quod coram quocunq; iudice agnosci possit, & dicatur competere iure magistratus, non tamen sequitur, ut uidetur sentire Bartol. quod non sit mixti imperii, quia consequentia non tenet eodem teste. in. l. imperium in ultimo gradu infra eod. Vlterius, quia solet iudicari fauorabile, cum res ad pristinam suam naturam reuertitur.

tur, glo.est in.c.statutum in uer. numerandum de præben.in 6.

Nec ob.primum, de l.paulus, quia id est in aditione hæreditatis, quæ solo animo (vt ibi dicitur) adiri potest, sed nos loquimur in bonorum possessione, quæ non simpliciter agnosci potest, coram quocunq; iudice, sed etiam peti, ut decernatur.

Non secundum, quia id uerum est, cum non petitur, ut proximè diximus. Nec propterea dicitur quis uti lege derogata, ex quo non erat sublata penitus vt ea vti non liceret, si partes voluissent. Vel dic licere, ex quo non est ad præiudicium alicuius, quo modo loqui uidetur Bar.in.d.l.fi.ad causarum scilicet decisionem, & in iurisdictione uoluntaria in qua non extat legitimus contradictor.

Non tertium, quia in casu suo procedit, non hic, ex quo origo decretalis nō erat sublata, ut eius imago derelinqui etiam, & assumi non posset, quemadmodum probatum extitit latius, & ita debet teneri.

Non ob.quartum, quia uerum esset quando lex ulterius processisset declarando, quod actus contra legem factus esset nullus, ut late declarat Ias.in.l.non dubium, in 4. colum.C. de legi.sed ibi simpliciter loquitur, ergo.

Non ob.quintum & ultimum, quia id fallit in forma utilitatem partiū concernente.c.si diligenti de fo.compe.

Sed dubitat Alex.quid si petatur decretalis, ut diximus, an poterit delegari
11 † & respondet quòd sic, quia causa mixti imperij plenam causæ cognitionem requirentes, possunt delegari.l.2.§.ut cognitio supra de offi.eius.sed hodie, cum non requiratur decretum, non requiritur etiam causæ cognitio: ergo, & pro hoc facit tex. in .§. multis autem modis insti.de liberti.

Contra quod dictum insurgit Deci. seni.motus, quia petens decretalem debet petere cum suis qualitatibus: ergo etiam cum causæ cognitione, ut not. Bald.in authen. iubemus.C. de iudi. & Pau.in.l.si duo.ff.de acqui.hæ. & est uerum. Nec ob.si responderetur, ut respōdet Cur.hic, quòd esset uerum; quando impetraretur aliquid necessarium, sed cum impetretur hoc quod necessarium est minime, non refert etiam quòd inepte id fiat & sine causæ cognitione, secundum glo.in.l.vinum.ff.si cer.pet. Dic tu quod est text. in .l. i.C. de rei vxo. ac.in princ.& not.in.l.edita.C. de eden. quia tollitur ratione optima, ex quo cognitio est necessarium antecedens, & qualitas inseparabilis. Verum nos habemus, quòd ad positionem consequentis, necessariò sequitur positio antecedentis.l. illud.ff.de acqui.hæ.l.illud.l.ad rem mobilem.ff.de procu.& quod qualitas non potest esse sine subiecto.l.i.ff.de usuf.lega.haud considerabile in casu, d.l.edita, ex quo factum loco actionis succedit, tā etsi actio etiam inepta exprimatur, cogita.

Glo.in uer.in possessionem, diuiditur in tres partes in prima remouet contrarium, in 2.per uiam q.opponit, & dupliciter soluit, ī 3. de materia se remittit 2.ibi, sed nō nè 3.ibi, & potes hic dicere.

In ea.in pri.collige, ꝙ licet mittere re
12 ipsa in possessionem † sit mixti imperii, pronunciare tamen de mittendo, est simplicis iurisdictionis, ita ut inferri posse uideatur, hoc casu delegari posse illo aūt nō, & mirū certe, q̄a uideretur dicendum contrariū, ex quo hoc casu causæ cognitio requiritur, illo autē non l.cognitio.§.vt bonorum.l.2.supra de offi.eius. Sed responde, hoc esse, quia plus est ex alio mittere re ipsa, quam pronunciare de mittendo, ut dicit Bar. & Alex. in.l.iubere cauere infra eo. ubi ad dicendum Bar.met. se remittit, & ego quoq;

13 In ea.ibidem, habes secundo † ꝙ pronuntiatio de mittendo in possessionem dicitur sententia diffinitiua, qd' debet intelligi de missione in po.ex 2.decreto ne aliàs sit contra glo. in.l.præsenti, in .§. i. C. de his qui ad ec. confu. & in .l. Fulcinius, in .§. quid sit latitare .ff. ex quib.cau.in po. ea. & in .c.cum olim, de testi. quæ dicunt ꝙ est intellig

cutoria, sed intelligitur de missione ex primo decreto.

Quam intelligentiam improbat Deci. quia glo. prædictæ loquuntur in missione in po. & tamen dicunt, quod est interlocutoria.

Et est verum, quia dicit, quod missio & uenditio pariter fiebat, quæ uerba nõ possunt intelligi nisi in 2. decreto, prout etiam habetur in l. pe. ibidem allega. C. de bo. autho. iud. po.

Sed ab intellectu prædicto non recedo, quoniam rationabilis uidetur, ex quo interlocutoria dicitur, quæ fertur inter principium & finem causæ, antequã diffinitiua feratur. clem. i. ubi glo. de seq. po. & fruc. & hoc modo uerificabitur, quod interlocutoria dicetur pronuntiatio quæ fit de mittendo in po. ex primo decreto contra glo. prædictam, prout etiam intellexit Bald. in l. pleriq; in i. lectu. ff. de in ius uo. & in l. 3. in §. si absens in 3. colum. ff. si ex no. cau. aga. alias autem diffinitua, ut hic, quoniam tunc finem negotio imponit, & habet uim diffinitiuæ, & latius Alexan. declarauit, & bene.

Bal. etiam hic aliter dixit, quod interlocutoria quoq; appellatur diffinitiua, largo sumpto uocabulo, ex quo diffinit capitulum, de quo dubitatur. l. generaliter, & ibi not. C. de reb. cre. sed nõ placet quia impropriatio maxima est, & esto etiam quod diffiniatur capitulũ de quo erat dubium, non est tamen, quod inter principium & finem causæ non feratur, & propterea melius est dicere primo modo ut diffinitiua sit, si ex 2. decreto profeatur, si ex primo interlocutoria, prout colligi potest etiam ex his quæ habentur late per Specu. in tit. de primo & secundo decreto per totum. Cogita.

41 In ea. glo. ibidem, habes tertio † quod plus est sententiam ipsam exequi, seu executioni demandare, quam pronuntiare ut supra & non ab re diximus hoc ultimum delegari posse, illud autem non, & de quo late in. d. l. iubere cauere.

Inferunt tamen docto. quod si stete rit statutum quod iudex non possit in fine sui officii exequi, poterit tamen pronuntiare de exequẽdo, ratione ut supra & latius quam alius, per Felin. in. c. non potest. in. 2. colum. de re iudi. & ante eum Bar. in. l. solent. ff. de offi. procon.

Quod dictum non uidetur uerum, quia ubi prohibetur consequens, uidetur etiam prohiberi antecedens. l. oratio ff. de spon. ergo cum prohibeatur executio, prohibetur etiam pronũtiatio. & est argu. in. l. fraus. & in. l. contra legem. ff. de legi.

Secundo, quia pronuntiatio hæc nihil operari, uidetur ergo deber reici, ex quo ars & natura nihil operantur frustra l. qui bis idem. ff. de uerbo. obli. l. hæc sti pulatio. §. diuus. ff. ut lega. no. ca. & sunt motiuum Areti. in c. 2. in 3. colum. de accu. & patet ad sensum, quia si per successorem debet obseruari, habebit uim diffinitiuæ sententiæ.

Sed ad primum, tenendo dictum Barto. in. d. l. solent, respondeas uerum esse, quando diuersa ratio id non dictaret, ut habetur in iuribus præallega. & in. l. si quis officium. ff. de ri. nup. & in. l. si is. C. de prædi. mi. sed hic diuersa ratio dictat, ut in. d. l. iubere cauere, dicetur, ergo.

Non ob. secundum, quia dicam ut dicit Alexan. quod immo erit absolute interlocutoria, quæ poterit per successorem retractari, si iniusta uidebitur, secundum Bald. in. l. iudex C. de sen. & est tex. melior de iure, in. l. iure nostro. ff. de rest. tu. & in. l. quamuis. & ibi Bald. ff. de reb. eo. quem tex. glo. in. d. l. iure nostro allegabat, & quos duos adducit hic Deci. sæ ni. & bene, & sic successores possunt retractare facta suorum prædecessorum, erronea, ut dicit Bald. in. l. si accusatoribus. in. 8. not. C. de accu.

In ea. ibi, sed non ne. habes colligere, quod missio in possessionem, quæ fit re ipsa, & quæ ob id (ut diximus supra est indelegabilis † poterit per nuntium expediri, nec immerito, quia per iudicem fieri dicetur. l. ita autem. §. gessisse. ff. de admi. tu.

l. pater ex prouintia. ff. de ma. uin. & ibi glo. not. quæ allegat. d. §. ita autem. c. mulieres de sen. excom. ultra tex. allega. per Bart. in. l. qui autem. & seq. ff. de consti. pe. siue sit id quod sit, iuris, siue facti, quicquid dixerit Bald. in. l. i. in 3. colum. C. de ser. fugi. quid nuntius à substituto differat, seu delegato, dic ut hic per scriben. & seruir ad ea, quæ dicuntur per Alex. in tub. supra de offi. eius.

Glo. tutores. diuiditur in tres partes, prout format tres qq. & respondet 2. est ibi seu nonne 3. ibi, sed secundum hoc.

In ultima parte, quia in cæteris fuit dictum in. l. i. de offi. eius habes, quod licet fauore pupilli datio tutoris possit delegari, de quo ad præsens non dubitamus, & intellige quando facultates pupilli secundum communes opi. sūt 500 solidorum, non tamen fauore pupilli
16 causa bonorum possessionis† uel aliqua alia similis poterit delegari, quia considerari debet quod plerunq; , non quod raro euenit. l. nam ad ea. ff. de legi.

Quæ ratio est falsa, quia non minus frequens usus est bo. po. ut inquit Deci. seni. hic, & bene quam dationis tutoris: quod potest ultra eum uideri ex titulis de bo. po. tractantibus. Vlterius dicit Cur. non potest exprimi casus frequentioris usus quin exprimatur etiam casus de raro contingens, ut per glo. in. l. i. C. de rap. uit. Dic tu, quod hoc confunditur per tex. d. l. nam ad ea, ibi, potius &c. ubi uerum est, sed potius ad ea quæ frequentius, quam quæ per raro accidunt, se adaptat lex. Et adde meliorem de iure in. l. fi. C. de consul. libr. x. qui rationem assignat amplius, ne si alias eueniret, teperiatur indecisus, sed prima melior.

Alia, & 2. ratio assignatur per Barto.†
17 non ab re esse, quia in his non est tantū periculi, quantum in datione tutoris. Quam impugnat Cur. & dicit, quod non est bona consequentia, & quod debet dici totum è contra, ex quo ut uidimus in. d. l. i. supra de offic. eius, ea quæ sunt grauioris præiudicii non delegantur, sed reseruantur maioribus magistratibus, de quibus etiam lex magis considit. l. i. in fi. ff. de offi. præto. §. pe. insti. de atil. tu. & male, ut quidam hic dicunt, quia periculum est pupilli, si differatur negotium, non eo modo quo Cur. cōsiderat & ideo ob id diximus, posse delegari, non aliis casibus, in quibus dilatio non ita affert præiudicium, ut in tutelæ datione, & probatur. in. l. i. ff. ad Vel.

Aliam, & tertiam, rationem assignat
18 †Cur. quod ideo id factum sit in tenui facutate pupilli, ne cogeretur ire ad Præsidem, & causa posset delegari. Quæ nō placet, quia hoc modo præsupponitur, quod iure magistratus competat, & tamen est contra tex. in. §. sed hoc iure. insti. de at. tut. & satis superq; fuit dictum in d. l. i. de offi. eius. Ideo teneas primam uel. 2. de quibus supra uel dic, ut dicam in. l. imperium.

Fauore pupilli etiam inductum esse uidetur, secundum Barto. quod causa mixti imperii, indelegabilis, possit delegari, si litigatur us sit extra prouintiam. l. i. C. quando Impera. int. pu. & uid. quæ lex non probat, secundum Deci. senior. quia quod pupillus ibi extrahatur extra suum domicilium, hoc non est lædere ius commune, sed in casu nostro læditur, quoniam causa, quæ est indelegabilis, delegatur: ergo. Cur. dicit, quod immo probat, quia sicuti pupillus est priuilegiatus, ne extra territorium trahatur coram principe, ita debet esse priuilegiatus, quod causa indelegabilis delegetur & male, quia esto quod habeat priuilegium, ne trahatur coram principe, remaneret tamen coram suo iudice, & sic (ut diximus) non læditur ius commune, quod non est quando causa indelegabilis delegatur: ergo non probat. Cogita.

Glo. fina. est clara, de qua tamen dicemus in. l. imperium infra eo.

Extra glo. quærit Barto. de pluribus, & primo, utrum officium iudicis & iuris
19 dictio† sint idem. & concludit quod sic, si simpliciter consideretur & absolute in abstracto, prout non cohæret personæ, sed diuersimode, ut officium potestariæ Capitaneatus, Regis, et Principis, ac similium. Motus primo, quia dicitur hic

in rub.& statim in nigro,iusdicentis officium &c.ex quo licet arguere,quod si aliud esset,lex ista non congrue hic poneretur.Secundo,quia cum dico officium iudicis,dico principaliter ipsam personam cui inest administratio seu honor iurisdictionis, secundario ipsam iurisdictionem.l.honor.ff.de mu.& ho.l. fi. C. ubi & apud quem. Cum autem dico iurisdictio, denoto pricipaliter iurisdictionem.Secundo officium iudicis, cui inhæreri iurisdictio,ut ī d.iuribus,&sic omni tempore unum & idem est, licet personæ mutentur.l.proponebatur. ff. de iudi.c.si gratiose.de rescrip.in 6.

Ad primum dicebat Cur. quod non concludit, quia interdum nigrum est generalius rubro,ut not.in.l. i.ff.si cert. peta.

Ad secundum,idem Cur. & ante eū, Deci.seni.& Burige.& Dec. quod impli cat contradictionem, quoniam conside rat officium iudicis, prout non cohæret personæ.& postea dicit, quod cum officium iudicis dicimus, ipsam personam principaliter dicimus.ergo male.

Tu ab opin.Barto.non discedas,& dicas optime probari eius argumētis. nec ob.responsio Cur.ad primum, quia id non est regulare,ut no.in.d.l.i.sed quod rub.sit generalior nigro,sic, ut per Bart. in.l.admonendi in.9.col.ff.de iureiu. & ut hic potest uideri.& est bo.text. in.l.i. C.de impo.luc.descrip.lib.12. regularis autem dispositio attendi debet, ut dicit Inno.in c.audītis de præscrip. ergo.

Et minime quod dicebatur ad secundum,quia si recte consideretur, non est contrarietas.quoniam primo modo Barto.intellexit de persona particulari,secūdo modo de uniuersali,& in genere & erit sensus,quod cum officium iudicis dicimus,dicimus pricipaliter ipsā ꝑsonā iudicis ī genere,cui inest honor iurisdictionis &nō erit repugnātia esto ꝙ diceretur in abstracto posse cōsiderari, ꝑut nō cohæret personæ, scilicet particulari, quoniam tunc esset in concreto,quod uideri potest etiam, quia postea sequitur dicens, quod per iurisdictionem principaliter iurisdictio ipsa,secundo per officium iudicis,cui dicta iurisdictio inhæret,significamus, quoniam intelligitur officium iudicis generaliter scilicet, & non particulariter,ut sic termini sint pares.Vel dic quod intelligitur,prout non cohæret personæ uere,& dum postea ait quod cum dicitur officiū iudicis,dicitur persona ficta scilicet & representata. l. mortuo.ff.de fideiu.& ita pro certo est tenendum,& propterea idem est (ut dicebamus)licet personæ mutentur,quæ sunt accidentia ad ipsum officium,ut ꝑ Barto.in trac.de alueo.in.§.quod si. in i. colum.Nec ob.regula quod qualitas,& accidens,non potest esse sine subiecto. l.i.ff.de usuf.lega.& quod mutata persona,statum quoq; rei conuenit mutari.c. i.de iure par.in 6.l.cum quis sibi,in prin. ff.de solu.l.i.§.quibus.ff.de suc.edic. qa procedunt in casibus suis, & diuersa ratione,poterq; inibi uideri.

Et dum in contrarium dicebatur,prius facere pro alia opi.prout refert idem Bartol.quod officium iudicis præsupponit iudicem ante,qui non est, si iurisdictionem non habeat.l.i.ff.de iud.Dic nō inconuenire,si respondeatur,quod imo fuerint eodem tempore,ut hic per Cur. &D.meum,ut calor & ignis,nix & albedo,& similia.

20 Secundo concludit Barto.quod si capiamus officium,prout cohæret personæ,& sic in concreto†pro totali administratione,tunc differet à iurisdictione , quia iurisdictio dicetur ius,seu potestas officium autem,exercitium illius potestatis.l.4.§.in eum.ff.de admi.re.ad ci. ꝑ ti.& est simile,ut inquit Ias. ac si diceremus obligatio est ius, & actio exercitiū illius iuris, sed fuit fundamentum Barto.infra in seq.q.prout etiam ipsemet dicit de locutione & potentia loquendi , ibidem.& non habet dubium, & sensit Deci.in rub. de offic.del. constituendo differentiam inter hæc duo , quod potestas est habitus & potentia , officium autem actus & exercitium,post Ancha. in c.ea quæ in 4.charta de reg.iu.in 6. & ita etiam dicebat Pe.ut supra refert Bar.

inq; ratione dictum est.

Quod tamen dubitabile reddi posse uidetur, primo quia officium iudicis est ius (ut in seq.q.uidebimus) ergo non exercitium, ex quo hoc facti, illud autem iuris est.

Secundo, quia considero, quod si officium est exercitium, & iurisdictio ius seu potestas, prout diximus supra non dixisset legislator de offi. & po. iud.del. i decretalibus sed de potestate & officio iudicis del. cum non æque conueniat quod actus præcedat habitum, sed habitus & potentia, actum.

Tertio ad idem facit, quia absolute etiam si in concreto consideretur, dicendum uideretur, quod idē esset quod iurisdictio, per glo.in rub. supra eo. cuius meminit etiam Barto.in prin.q. subiiciens quod cum supra uisum fuerit de officio iudicis in particulari, uidendum est in uniuersali, & tamen tractat de iurisdictio.om.iudi.ergo iurisdictio & officium idem esse uidetur, tradit etiam Baiba.in rub.de offi.del.in.3.col.

Sed à Barto.non discedas.nec ob.primum, quia forte non est uerum, ut infra.

Non secundum, quia in coniunctis non est dare neq; prius, neq; posterius. l.quidam testamenro.ff.de pecu.le.l.præposteri.C.de testa.l.nec enim. ff.de solu.

Non tertium, quia id non est uerum ut ibi per scriben.uel dic, quod appellat iurisdictionem, officium improprie, sed proprie differt, tanquam exercitium, & res ipsa quæ exercetur, & ita est, & hoc modo dicit Barto. erit unum officium in persona cuiuslibet iudicis. l. cum apud.ff.iudi.sol.d.c.si gratiose.de rescrip. in 6.quod intellige distributiue, iuxta glo.in.l.si pluribus.ff.de leg.2.

Additio.

Quod officium iudicis, & iurisdictio differant, nouissime probatur, primo quia diuersitas est nominum in eis.l. si idem. C.de codi.

Secundo diffinitionis, quia iurisdictio est potestas de iure pub. introducta cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ, ut supra officium autem iudicis, quidā rationabilis modus, quo condemnat condemnandos, & absoluit absoluendos, ut in titu.de offi.iudi.dicebat Hosti.& probatur arg.in.l.1.C.de iu. emphy.

Tertio & ultimo, titulorum, ut argu it Ias.in.l.2.in prin.ff.de iureiu. quia ponitur hic de iurisdictione: alibi autem, de officio iudicis.

Differentia autem erit, quia iurisdictio ius dicetur, officium uero factum. & quia illa est habitus istud autem actus l.inter illam.ff.de uerb.si.officiumq; tandem particularium, iurisdictio uniuersalium, ut inquit Bal.in.l.i.in fi.C.si à non comp.iudi.& est utilitas præsentis disputationis, quia licet per clausulam quidā alii, (eritq; alia differentia) conferatur iurisdictio, non tamen confertur officium nisi alii specificentur, eodem Bald. teste in loco præalleg.& uidetur casus in. c. pastoralis in §.i.de rescrip.

Tertio & ultimo concludit Bar.quod officium iudicis, prout particulariter exhibetur in quibuslibet causis, non pro administratione totali, dicetur genus generalissimum, continens omnes species officii, Nobilis mercenarii, & aduersarii ut infra & bene, & de isto loquitur hic text.noster, non de eo quando pro administratione totali exhibetur, quia tunc (ut diximus) exercitium dicetur. Vel dic ut dicit Pau.de Cast.in rub.supra eo.qui optime loquutus est, & generaliter, qđ officiū & iurisdictio est tanquam continens, & contentum. Vel & tertio, quod differt officium & iurisdictio, ut Dominus & minister, iurisdictio est potestas, officium autem cura deducendi ipsum actum ad exercitium, neq; dicatur quod idem sit cum ratione Bar.in 2.conclusione supra quia non est uerum, ex quo aliud est exercitium, & aliud cura deducēdi actū ad ipsū exercitiū & si bene aduertatur sentit Bar. infra quem ēt supra retulimus, dum simile adducit de locutione & potentia loquendi, ut per eum et de his alias.

Secundo principaliter quærit Barto.

en officium iudicis prout cohæret personæ ipsius,& actio,sint idem,&concludit,quod non immo dicit,quod stultum est hoc quærere,quoniam actio competit parti,officium autem iudicis, ipsi iudici,& est optimus tex.in.l. officium.ff. de rei uendi.item quia actio, nihil aliud est, quam ius persequendi in iudicio , quod sibi debetur, ut insti. de actio. in prin.& in.l.nihil aliud.ff.de actio. & ob. &officium iudicis nihil aliud, quam ius faciendi ea, quæ sibi ut iudici facienda incumbunt,differens à iurisdictione, vt actio ab obligatione.l.ius dandi.ff.de tu. &cu.da.ab his.l.illicitas.§.qui uniuersas ff.de offi.præsi.l.fi.in prin.ff.de offic.pro cu.Cæsa.& latius ut per eum.

Tu aduerte,quia Barto.male loqui ui detur,non quod officium iudicis & actio nō differant, quia re uera differunt hoc casu,si non aliter,ex eo saltē, quia (ut ipse dicebat, & bene) actio parti, ius autem iudici competit, nisi aliud dicamus,sed qa officiū iudicis ius esse nō ui detur,at factū ut hic per scriben.& Dec. maxime post Cardi. in c.2. in. 2.col. de offi.iudi.patet,quia ut supra exercitium est potius,exercitium autem, quid facti ergo.Secundo,quia uidetur casus in.l.i. ff.de offi.consul.licet ipse Barto. dicat , quod est impropria locutio ubi officiū iudicis est ipsum facere.Tertio in .l.legatis in .§.si ex officio. (ut quidam hic dicunt)ff.de lega.3.sed male in hoc, quia de officio aliter,quam iudicis, loqui uidetur,ut diximus supra de offic. eius. Quarto quia leges allega.per eum, non probant,immo contrarium, nam uerbum ius,in illis,intelligitur,idest facultas,facultas autem consistit in facto. l. i, §.adeundi.ff.quando ap.sit.c.cum aliqui bus.de rescrip.in.6.ergo,& potest etiam demonstrari, quoniam loquuntur per gerundium gerundia significant factum ut not.in rub.C.de eden.& in, l uim facit.ff.de ui & ui arm. ergo. Vel ex alio (ut dicebat D.meus) quia non fit mentio de officio. Vlterius,& quinto,minus recte etiam dictum uidetur, quod à iurisdictione differat,ut actio ab obligatione, tam & si hoc de materia præcedentis.q.fit,ubi diximus, quia obligatio parit actionem,& est mater actionis.l.licet §.ea obligatio.ff.de procu. sed tamen iurisdictio non parit officium iudicis: ergo male.

Sed ad istud vltimum respondēt quidam,quod argu.à simili concludit,dum modo in his,in quibus fit comparatio, procedat similitudo , quamuis in aliis non,post Abb.in.c.translato. de consti. & bene,& ultra eos Bald.melius in.l.curatoris in 2.colum.C. de nego.gest.per not.in.l.de quibus.ff.de legi. Vel & dici potest,ut dicit Cur.quod immo parit iurisdictio,officium iudicis, minime uerū eo modo quo parit actionem obligatio. d.§.ea obligatio,& ideo prima melior.

In reliquis cogitabitis, nisi dicamus, facti esse,si quo ad exercitium &administrationem,ut supra dicebam,consideretur,& uidetur casus in.l.si quis officium in prin.ff.de ritu.nup. iuris autem si per se consideretur, tanquam iurisdictionē habens.

21 Tertia est.q.Barto. an officium iudicis,prout competit parti†idem sit quod actio.in qua concludit breuiter , quod non , sed quod habet similitudinem cū actione.Vnde dicas tu, non omne simile est idē.l.quod nerua.ff.depo.ergo, & in hoc non insistam, quia communiter omnes simul conueniunt,maxime quo modo esse possit, quod proprie sit officium iudicis competens parti, declarando ut per eum.ex qua declaratione, friuola quædam tolluntur hic per Cur. adducta,quæ aliter non refero.

Verum ad dicta ipsius in pluribus ad uertendum puto,primo,dum dicit, qđ ubi proprio nomine potest appellari , fraudari non debet,ut cum nobis in integ.restitutio competit, excusatio,et simile, ubi autem proprium nomē haud repetitur,quod persecutio debet dici , per text.in.l.pecuniæ, in .§. persecutionis.ff.de uerbo.si.istud non probantem, secundum D.meum, quia loquitur in fideicommisso,fideicommissum autem non per officium iudicis, sed per actio-

i.& not.Bar.in.l.i.in 2.colum.ff.eo.ergo. Responde quod loquitur de iure antiquo, quo petebatur officio iudicis, ut insti.de fideicom.hæ.in prin. & declarat glo.in.d.l.actionis uerbo.& sic (ut diximus supra) non est actio sed habet similitudinem cum actione. l. actionis uerbo.ff.de actio.& ob.& si est actio, est improprie,& largo sumpto uocabulo, nō proprie & stricte, ut per eum, & Docto. communiter.

Sed aduerte, quia hoc etiam non uidetur probari, in.d.l.actionis uerbo, immo contrarium, ex quo dicit persequutionem contineri, quæ est officium iudicis, appellatione actionis: ergo proprie, quia uerbum cōtineri, designat proprietatem, secundum Barto.in.l.cui eorum. in.§.affinitatis.ff.de postu.cui difficultati respondet uterq; Deci. non esse uerū, & in contrarium adducunt text.in. l. in legibus.ff.de testi.iuncta.l.si qua mihi.§. i.ff.de ri.nup.ubi sponsus filiæ appellatione generis continetur, & tamen hoc est improprie,& declarat idem Barto.in l.liberorum in 5.colum.ff.de uerbo.si.& male, quia si uerbum contineri, ibidem staret improprie, dixisset utiq;, ut dixit in uer.stipulationes, ibi, quia actionum instar obtinent, sed quia prius dixerat actionis uerbo contineri in rem &c. statimq; stipulationes prætorias actionū instar obtinere, & sic improprie, & postea actionis uerbo interdicta contineri, redeundo ad id, quod prius dixerat, datur intelligi, id proprie esse, & uerbum contineri (ut dicebatur) proprietatem designare, non improprietatem. Nec ob.text.in.l.in legibus & in.l. si qua mihi, quia potest dici, id esse, quoniam ulterius ita declarando processerūt, quod si non fecissent, proprie quidem ex uerbi natura intelligi idem debuisset, ut etiam est rationabile, & in simili respondebat Bal.in.l.eos.in.§.si autem. in 2.colum.C.de ap.& præsertim, quia actio nihil aliud est, quam ius persequendi in iudicio quod sibi debetur, officium iudicis est persequutio, quando (ut diximus) proprium nomen non reperitur, ergo idem. A communi tamen alias nō recede, ex qua inferebat Alexand. quod in statutis appellatione actionis, uenit officium iudicis, quanuis materia sit de sui natura restringibilis. Sed quoniam non est præsentis speculationis, dic ut per eum, & scriben. & ut in.l.filium habeo ff.ad Maced.&in.l.si uero in.§.de uiro.ff.sol.mat.latius.

Tertio aduerte, dnm Bar. dicit quod officium iudicis differt ab actione, quia illud nullam præsupponit obligationē. l.qui per collusionem. in. fi. ff. de actio. emp.l.Quintus.ff. de an. leg. actio autē sic,& regulariter quidem.l.licet. §. ea obligatio.ff.de procu. & primo quod dixit regulariter actionem obligationem parere,& præsupponere respectu actionis datiuæ & realis, quæ nullam obligationem præsupponit prout dicitur inst. de actio. in princ. & erat declaratio D. mei, quam sibi hic Cur.ascribit. Secundo, quod text.in.l.qui per collusionem, non probat, ex quo loquitur in officio iudicis mercenario, Barto.autem hic in nobili actioni non deseruienti. Sed responde, nihil esse, quoniam esto etiam quod loqueretur in nobili, idem dicere mus,& fortius, ut dicit uterq; Dec.& bene,& probarunt in.d.l.Quintus &in.l.de ducta.ff.ad Trebel.

Et dicas. magis urgere contra hoc, quia ubi nulla est obligatio, ibi non accedit fideiussor.l.græce.§.illud.ff.de fide iu.melius in.l.cum quis.in.§.si quis pro reo.ff.de sol.uerum fideiussor accedit ubi quis tenetur officio iudicis.l. Marcellus.& ibi Bat.in.2.col.ff.eo.ergo.

Secundo, uidetur casus in.l.actori.C. de reb.cre.iuncta l.si prætor.ff. de iudi.ubi officium iudicis & actio in factū concurrunt, ergo obligationem præsupponit, quoniam aliter non daretur concursus.

Tertio ad idem dicit text.in.l.non solum.ff.de rei uen.quod agi potest actione legis Aquiliæ,& officio iudicis, pro re deteriorata, puta homine debilitato, uulnerato, uel uerberato, ita quod datur pariter concursus, secundum Barto.

in l.si quis missum.§.i.ff.de dam.infec. ergo obligationem,ut diximus, præsup ponet.

Dic tu,quod Barto. est optime locutus. nec ob. primum, quia respondent quidam hic,post Rimi. uerum esse, sed quod officium iudicis præsupponit quasi obligationem,saltẽ naturalem, fuitq; responsio Barto.mei.in.d.l.Marcellus& uidetur casus in. l. pecuniæ uerbum. in §.pe.& fi.ff.de actio.& ob.& melius quã alibi,in.l.si seruum.in §.fi.ff.de uerb.ob. & in.l.fi.ff.de iniu.& negari non potest, & hac ratione dicebat Cy.&bene,quem refert Bal.in.l.pe.C.quod cum eo. & in. l.fi.C.de compensa. quod etiam reali actioni potest accedere,& latius in.d.§. i. insti.de actio.

Non ob.secundum quia duobus modis respondet Cur.fueruntq; responsiones Abb.in.c.2.in.i.colum. de offi. iudi. & Barto.in.l.à diuo pio.in.§.i.ff.de re iudi.ut per eos.Sed neutra placet, quia esto quod iudicis officium dicatur latissimum,ita ut detur concursus cum omni actione, & quod factum id sit, seu permissum à lege,fauore dirimendarum litium,non propterea tollitur difficultas quoniam si(ut dicebatur) concursus datur,sicut actio in factũ, præsupponit obligationẽ ita ẽt præsupponit officiũ iudicis. Ideo dicas tu, & hoc contrarium tolli posse,ut supra quoniam præsupponit quasi obligationem.d.l. si seruum.§. fi.ff.de uerbo.ob.Vel & secundo, quod non propterea per concursum, esto qđ actio in factum præsupponat obligationem, dicetur etiam officium iudicis id facere,ex quo hoc executionem respicit sententiæ, quæ iam in rem iudicatam transiuit,& hoc est quod infra dicit Barto.in.4.q.quod officium iudicis mercenarium,quandoq; deseruit actioni propositæ, & terminatæ exequendæ, allegando not.in.d.l.à diuo pio. de re iudi. Actio uero in factum, seu iudicati,ad propositum redeundo, rem ipsam iudicatam,& sic diuersa, ex diuersis autem non infertur.l.Papinianus exuli. ff. de mino.cum uulga.ergo.

Non ob.tertium & ultimum, quia text.in.d.l.non solum secum sol. affert, dum dicit,si iudex damnum æstimauerit,petitorem cauere debere, se lege Aquilia non acturum,ita vt concursus nõ detur:ergo fallax argu.quod sicut actio legis Aquiliæ obligationem præsupponit,ita officium iudicis faciat, & est arg. in.l.quod in heredem.in.§.eligere. ff. de tribu.actio.& in.l.cum filius in.§.uariis. ff.de leg.2.& de materia plene per Alex. in.l.i.in.3.col.C.de iud.

Sed aduertẽdum est, ultra alios quarto,quia uidetur mihi necessario, quod officiũ iudicis præsupponat obligationem,nam actio personalis non trãsit in successorem.l.fi.ff.de contrahen. emp.l. æris alieni.ff.de noua. officium iudicis est huiusmodi.l.quædam.§.is autem. ff. de eden.& not.Barto.in.l.si tertius.in.§. si quis prius.ff.de aqua plu.ar.ergo sicut actio personalis præsupponit obligationem.d.§.i.inst.de actio.ita præsupponet officium iudicis.

Responde,non esse uerum,& ꝙ imo officium iudicis,de quo in titu.de eden. prout intelligitur obiectum, datur etiã contra possidentem insolidum,sicut rei uendicatio.l.si quis ex argentariis.§.i.ff. eo.rei uendicatio nullam præsupponit obligationem(ut diximus)ergo nec officium iudicis.

Nec ob.tex.in.d.§.is autem.quia probat contrarium,ut declarant scriben.in. l.4.in.§.Cato.ff.de uerb.ob.

Ad idem,& quinto probatur, quod immo officium iudicis obligationem, præsupponat per text.in.l.cum filius.ff. si cer.pet.ubi filiusfamil.habet remediũ extraordinarium,idest officium iudicis & certi condictionem, certi condictio, obligationem præsupponit,ergo & officium iudicis.Responderi posset,ex his, quæ diximus supra sed responsio est,qđ illa certi condictio est fundata super æquitate,non autem super actione,uel obligatione aliqua, ut ibi declarant Docto.& bene.

Quarto,ad id, quod de libello dicit Barto.cum quo transeunt omnes,aduerten-

tendum est, quod si in eo, super officio iudicis concluderetur, prout concludi debet in actione, & è contra, non propterea tanquam ineptus debe
22 ret † uitiari, ut hic plene per scriben. ea maxime ratione, quia uerba eius sunt impropriãda, ut sustineatur. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. c. examinata. de iudi. præterquam in casu, ut hic per Deci. Sed ad propositum, addas tu, bene facere, non ab re esse, quoniam si regula. l. si quis intentione ambigua. & l. sed & si possessori. §. item si iuraucro. ff. de iureiu. habet locum in criminalibus, argumen. in. l. licitatio. in. §. qui illicitæ. ff. de publi. per quem text. ita dicebat Bald. in. l. polla. in. fi. C. de his quib. ut indi. multo fortius idem dicendum erit in casu nostro, nisi replicetur, quod minus dubium est in criminalibus, fauore fisci, & propter publicam utilitatem, ut idem Bald. ubi supra testatus est, & dicebam ego in simili, in primo not. supra ea. lege, quam in casu nostro. Cogita.

Difficultatem tamen mouebat Cur. hic, quod hoc modo differentia Barto. esset inepta, & male, cum nõ semper libellus ita cõcipiatur neq; uerisimile sit qđ & ipse postea sensisse etiã uidetur.

Quinto, dum Barto. dicit, quod in officio iudicis, per interpellationem extraiudicialẽ non constituitur mora,
23 † in actione autem sic. l. cum postulassem. ff. de dam. infec. l. mora. ff. de usu. Et non ab re, quia ubi nulla obligatio est, ibi nulla est petitio, ubi non est petitio, ibi nulla mora contrahitur, & habetur in. l. lecta. in uer. sed & si quis. ff. si cert. petat. & est nobile, in mercenario uero actioni deseruienti, aliter ut idem Barto. not. infra. in. 4. q. ibi quandoq; deseruit actioni propositæ terminandæ, & est uerum. Sed posset adhoc dici, quod licet obligationem haud præsupponat, præsupponit tamen quasi obligationem, ut supra quæ uideretur etiam operari, ut ibi esset petitio, ergo & ibi mora. Responde, non esse satis, quo ad effectum contrahendæ moræ, ex quo litis contestatio necessaria est, secundum Bal. in. l. acceptam. in. 7. colum. C. de usu. per rex. in. d. l. cum postulassem, actualiter & uere ergo quasi obligatio, ut quasi petiisse uideatur, non sufficiet, & ita est tenendum.

24 Vlterius, & erit limitatio † aduerte quod dictum Barto. in hoc procedit in officio iudicis nobili, actioni non deseruienti, ut infra & quo casu loqui uidetur text. in. d. l. cum postulassem, non autem in mercenario, ut dicit hic Ias. sed est, secundum Cur. text. in. l. item si uerberatum. in. §. fi. quem Deci. seni. allegat. ff. de rei uendi. Et ratio est, quia in eo erat petitio, ob rei uendicationem Domino competentem. d. §. fi. Sed, ut idem Deci. dicebat considera, quod in, d. §. fi. erat officium iudicis, deseruiens rei uendicationi, quæ nullam præsupponit obligationem, ubi non est obligatio, ibi non est petitio ut supra. Vbi uero non est petitio ibi nulla est mora, ergo. Responde, quod esto, quod rei uendicatio haud præsupponat obligationẽ, præsupponit tamen quasi, in cuius locum officium iudicis subrogatum est, & sufficit ad petendum, ergo necessario debitor in mora constituetur.

25 Secundo limitatur † in casu Bal. in. l. si soror. C. de colla. quando filia officio iudicis tenetur dotem conferre, quoniam tunc in mora per interpellationem constituitur. l. filius. in. fi. ff. de colla. do. & non habet difficultatem, ratione æqualitatis seruandæ quod expresse dicere uidetur text. ibi qua collatio fundata est, ut in rubi C. eod. not. Sed & hic, secundum Cur. aduertendum est, quia text. prædictus non probat, ex quo id potest esse non uirtute interpellationis extra iudicialis, sed iussus iudicis, quod dictũ & qui intellectus, fuit Deci. senio. hic. & est rationabile ultra eum, quia si-

cuti text. ibi dixit usuras dotis filiam quoq; cogendam esse uiri boni arbitratu conferre, ita uerisimile est, eiusdem iussu collationem fieri debuisse, & ideo cogitandum est.

Sexto, dum Bart. dicit, quòd offi-
26 cium iudicis † dicitur misericordiret implorari, per glo. in rub. de interroga.actio. Adde, quod idem dicit Bart. met in.l. 2. C.de ser. fugi. & in .l. de pupillo.in .§. meminisse, in fi.ff.de no. ope. nun. & aduerte, quia imò necesse facit ut supra in glo. potest, in necessitatibus autem, nemo libetalis & misericors existit .l. tem legatam .ff. de adi. lega. ergo. Ad quod respondetur, vt intelligatur respectu partis petentis, cui non debetur quod petitur; & est ipsius Barto.responsio huic tacitæ obiectioni. Sed replicat Deci.seni.quasi debeti saltem.l.si seruum .§. fi. ff. de uetb. ob. l. promissor .ff. de consti. pe. & relinquit cogitandum, sed non tollit responsionem, ex quo dictio quasi, improprietatem denotat .l. si ante .ff. sol. mar.& tanto magis, quia non absolute dicit glo. præallega. quòd imploretur misericorditer, sed quasi, ad quod etiam Cur.aduertit, & bene, & æque etiam cottespondebit dicto proximo, quod iudex quasi obligatus sit,uel dic, ut declarat Albe. hic in pe.col.

27 Septimo dicit Barto. † quòd cùm denegatur officium iudicis parti, eidem non semper fit iniuria, quod ex dictione quandoq; patet. Ideo non mirum si quandoq; appellatur à sententia lata super officio iudicis, si denegetur, ut per eum. Si autem denegetur actio semper, & bene, est uerum quòd obstat nescio quid, sed facile soluitur, ut per eundem Deci. Adde tu, bene facere quæ diximus in glo. potest, preallega. & alias differentias inter officium iudicis & actionem,ut per Scriben.

Quarto quærit Barto. quotuplex
28 † sit officium iudicis, & concludit breuiter, quod sit triplex, nobile, mercenarium, & aduersarium, ut per eum.

Sed primo aduertendum est, quia ex his tertia species, prout Moder. dicunt, Ias. & uterq; Decius, de mente tamen Alberi. hic, uidetur superflua: nam aut datur in locum deficientis exceptionis, & tunc est nobile, quemadmodum officium quod datur in locum deficientis actionis .l. quod si minor.§. fi. ff. de mino.aut deseruit actioni competenti, & est metcenarium, & sic sunt tantum duæ species, Nobile & Mercenarium, Cur. impossibile, quod dicatur nobile, quando datur in locum deficientis exceptionis, ex quo præsupponit actionem, & per se stare non dicitur, cui actioni habet aduersari. Sed responde, quod cum principaliter competat, non ut aduersetur actioni, sed in locum deficientis exceptionis, satis per se stare dicetur, & actioni aliter non aduersari, ut sentiunt quidam hic, aliter tamen deducendo, post Barto. in. l. ne quicquam in. §. ubi decretum. ff. de offic. procon. & est ultra eos argumen. in. l. uerum. ff. de fur. et in. l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. Quod pro ueritate rei mihi non placet, et credo Cur. bene loqui, quandoquidem effectus omnimodo uideatur contrariari actioni,quæ(ut dixi) præsupponitur effectum autem iura semper considerant. l. si mater. C. de insti. et bene probat text. in. d. l. uerum ibi, non factum, sed causa faciendi quæritur. ergo.

Secundo aduerte, quod hoc idem in actionibus dicimus, quasdam esse nobiles, quasdam mercenarias, ut per Ias. & Deci. pro quibus Cur. allegat text. in.l. 2. in. §.quartus in uer. pedissequæ. C. de uete. iu. enu. & bene, et potest in hypothecaria exemplificari, prout exemplificat Bald. in. rub. de offic. iudi. in. 2. colum. Adde tu benefacere, quod officium iudicis similitudinem habet cum actione,tamet si proprie non sit actio.l.

actionis uerbo. ff. de actio. & ob. & tacti est supra.

Tertio aduerte, secundum Cur. & ante eum. D. meum dum Barto. dicit post glo. in. l. 4. C. depo. quod officium iudicis mercenarium aliquando deseruit actioni, contra eius naturam, quod debet exponi, idest præter, ut exponit glo. in. l. pacisci. ff. de pact. dic tu, quod melius fecisset glo. & Barto. sine alia expositione, si dixisset præter & non contra ut idem Barto. dicit in. l. in actionibus. in. 3. colū. in uer. ego do unam regulam. ff. de in lit. iu.

Quarto aduertendum est adhuc secundum Cur. quod non semper officium iudicis dicitur mercenarium, esto quod actioni deseruiat, sed plerunq; appellatur nobile, ut in eo, quo medianre quis ponitur in possessio. ex primo decreto, per not. in. l. iubere cauere infra eod. sed responde, id non regulare, regula is autem rei disposițio attenditur, ut not. Inno. in. c. auditis de præscrip. ergo. & de materia dicetur alias in. d. l. iubere caue. re. uel & aliter ut dixi in. 2. lectu. in. 49. colum. etiam aliter inducendo. Alias differentias inter nobile, & mercenarium, colligas, ut per Docto. quia omnia referre non intendimus. Et dum Barto. primitus dicebat: referendo opi. glo. in. §. præterea insti. de actio. & in. l. 4. C. depo. quod est nobile, mercenariumq;, & quod istud deseruit actioni bonefidei secundum ipsius naturam, & stricti iuris contra, dic quod actiones bonæfidei sunt, quæ enumerantur in. §. actionum, insti. de actio. & quæ ibi non enumerantur, stricti iuris, ut dicit glo. in. l. in bonæ fidei. C. de pac. & in. l. in actionibus. ff. de in lit. iu. Vel quia de substantia illo rum est bona fides, non istorum, secundum Barto. in. l. sub prætextu. i. in ulti. colum. C. de transac. & quod alias arbitrariæ sint stricti iuris, est rex. in. d. §. præterea. insti. de actio. & est communis opi.

Additio.

Posset nouissime attentari, quod immo non sit nisi unicum officium iudicis, nobile scilicet, & sic proprie simpliciter, & in potenriori, ac uero significatu, cum mercenarium actioni famuletur, nec proprie officium sit. l. hoc legatum. ff. de lega. 3. l. i. de dona. ita ut nec qualitas nobilitatis exprimi debeat, cum subintelligatur. d. l. i. C. de eden. ubi simpliciter de offi. iudicis mentio facta est, & secundum communem opi. intelligitur de nobili. Cogita.

Et dato quod aliter sit, non crederem esse nisi duplex, nobile, & mercenarium ut supra quia bona diuisio, bimembris esse debet, aut ad bimembrem reducibilis. l. i. de re. di. l. 2. ff. de adop. l. imperium infra eo.

Et facit etiam, quia agere & excipere sunt correlatiua. l. i. ff. de excep. l. in exceptionibus. ff. de proba. quorum æqualis est dispositio. l. fi. C. de indic. uidu. tol. Vel saltem contraria, quorum eadem pariter est disciplina. l. fi. ff. de lega. 3. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu.

Nec ob. quod aduersarium sit etiam quod aduersatur actioni, quia id est in consequentiam uerum principaliter autem, quod exceptioni deseruiat, siue, detur in locum eiusdem deficientis, ergo hoc solum attendendum. uulga. l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. Cogita.

Quinto quærit Barto. an iudex im-
29 pertiatur officium suum non requisitus † & de materia se remittit ad not. in. l. 4. in. §. hoc autem. ff. de dam. insec. & ego quoq;, & maxime etiam quia dictum est supra latissimeq; uidendus est Fel. ultra eum in. c. dilectus. in. 3. colum. de except.

Sexto quærit Barto. an in officio
30 † iudicis debeat dari libellus, & lis contestari, & remittit se ad dicta, in. l. nequicquam in. §. ubi decretum supra de offic. procon. & ego etiam idem facio, quamuis Cur. & alii,

duas faciant conclusiones cum quibusdam fallen. ut per eos. Adde tu interim eundem Barto. in l. ab hostibus in §. sed quod simpliciter in 5. colum. in uer. sed quæro. ff. ex quib. cau. maio. tradit Alex. & concludit quod sic in l. i. colum. 2. ff de eden.

Septimo, & ultimo quærit Bar. an iu
31 risdictio† cohæreat territorio, & multa dicit, ad quæ sigillatim aduertendum est.

Et primo dum concludit, quod non est necesse iurisdictionem cohærere territorio, ex quo sine eo esse potest, ut in iudicibus chartulariis. l. i. ff. de iudi. l. fi. C. ubi & apud quem, nam hoc tutum non uidetur, ut idem Barto. dicit, & sic sibi ipsi contrarius in l. fi. C. ubi & apud quem (iudices enim chartularii dicuntur, qui iurisdictioné habent in uolentes. l. i. præallega. ff. de iudi.) ideo declarat, ut hic per Deci. nisi dicamus, quod Barto. hic bene loquatur, in l. fi. autem male, quoniam cum in uolentes exerceatur iurisdictio istorum iudicum, satis dici potest, quod etiam extra suum territorium id faciant nec simile bonum est de rectore, ut dicit Dec. quia iurisdictionem habet contentiosam. authen. habita. C. ne fil. pro pat. Ideo cogita, & dicas tutum non esse ex alio (ut supra in glo. potest) quoniam iudices chartularii non habent iurisdictionem proprie, prout est potestas de publico introducta eum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ.

Secundo aduerte, dum dicit, quod potest esse territorium sine iurisdictione & exemplificat in communitatibus, quæ sunt in comitatu alicuius ciuitatis, quæ nullam habent iurisdictionem, sed ciuitas habet in eas, seu principe, qui priuauit ciuitatem Brixiæ omni iurisdictione ex quo habet territorium, & tamen non habet iurisdictionem, nam uerum est primum exemplum actiue, non passiue ut declarant omnes, & ipsemet Bart. statim. & habetur in l. pupillus. in. §. territorium. ff. de uerbo. si. & est ultra eos argu. optimum in simili, in §. testamenti autem factionem. inst. de hæ. qual. & diff.

Quoad secundum dic de ipsa priuatióne, ut per Batto. in l. aut facta. in 2. colú. in uer. quædá sunt delicta propter quæ. ff. de pœn. ubi testatur se uidisse sententiam diffinitiuam Henrici imperatoris, qua dicta ciuitas Brixiæ priuata fuit & idem ut supra quod esto quod iurisdictionem non haberet actiue, habebit tamen passiue. & hæc duo etiam ad superius dicta seruiunt. Sed uidetur quod cõmunitates etiam actiue habeant iurisdictionem, quando magistratus uacat, casus est in l. ubi absunt. ff. de tuto. & cu. da. ab his qu é tex. adducit hic Deci. sen. & Cur. sed respõde, id forte esse introductum, ut declarat Bald. in c. cum omnes. in 6. colum. de consti. fauore pupillorũ, quorum gratia exorbitant regulæ iuris, ut dicebam etiam supra licet ad aliud & & probatur nouissime in l. cum ostendimus, in fi. ff. de fideiu. tu. Vel dic, quod ciuitas habet iurisdictionem, & non cõmunitas in comitatu & est uerum. & argu. in c. his quæ. & in c. cum olim de maio. & obe.

Tertio, dum dicit Barto. quædam iura mere realia debita à re rei, quædam debita personæ in re. Adde bo. gl. pro intelligentia iuuenum, insti. de serui. rusti. præd. & Bar. í rub. C. de usuf. Quarto similiter, dũ dicit ꝙ unũ territorium, nõ potest habere iurisdictionem in se ipso sed in alio, prout ciuitas in alio territorio: & idem de populo, ut per eum in fi. quem etiam inducit Dec. Adde secundum eum, quod de hoc é casus in l. pe. ff. de arbi. & in l. 2. ff. de stip. ser. & in. c. fi. de insti. & ultra í. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. & inferas, quod si esset populus, non recognoscens superiorem, & delinqueret, hoc stante, delictum esset impunitum, contra. l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aquil. & c. ut famæ, de sen. excom. nisi se in iurisdictione alterius superioris submitteret, de quo dubito per d. l. liber homo, & not. in l. si conuenerit infra eod.

Quinto aduerte in quantum concludit, quod iurisdictio cohæret officio, & personæ eius qui habet officium, & ta-

men est in territorio, & sic quod est potius qualitas personæ quàm territorij, eo potissimum medio, quia ita uidemus dominium cohærere personæ domini,& tamen est in re: de dominio autem ad iurisdictionem,bo.est argu.l.qui furere.ff.de sta.ho.ergo,nam hoc non videtur uerum, secundum Deci.ex quo dominium plurbus insolidum competere non potest.l.si ut certo .§.si duobus uehiculum.ff.commo.l.hæreditatem.§. pater.ff.de cast. pe.sicuti possessio .l.3.§. ex contrario.ff.de acqui. po. qua usucapio perficitur, & ex usucapione dominium acquiritur .l. siue posse.ff. de usuca.iuncto prin. insti.eo. iurisdictio autē fic.l.i.eito quod non allegetur.ff.de offi. consul.dixi ego in.l.i.supra de offi.eius. in vlti.not. Vlterius dominium,si in aliquem transferatur,non potest reuocari.l.traditionibus.C.de pac.l.sicut.C. de ac.& ob. iurisdictio autem sic .l. iudiciū soluitur.ff.de iudi.eoq; magis, quia iurisdictio est de iu. ciuili .l. 2.ff. de ori.iu. dominium autem de iure gentium.l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iu.ergo. Non ob. tex.in.l.qui furere, quia licet ibi conseruetur dominium & iurisdictio furioso, non tamen sequitur quod dominium, & iurisdictio æquiparentur.

Et minime uerum. quòd sit qualitas territorii,cum sit ipsius personæ,ut 2.loco dicebat,quoniam consequentia non ualet: nam secundum Cur.usufructus est seruitus personalis .§. finitur insti.de usuf.& tamen est qualitas prædii, ut insti.eo.in prin.alio medio etiam utuntur quidam hic contra Bar.sed non uidetur ad propositum;ideo non referam.

Ego ab opi.ipsius non recedo, deducendo,ut ipse deducit, ex qua deductio ne satis probari uidetur argu. de dominio ad iurisdictionem procedere,quem non refero aliter,& præsertim quia hoc ad literam dicitur,in.d.l.qui furere, per quem tex.alibi etiam dixit Ancha.in cō si.142.incip.clarior.in 3.colum. quòd sicuti dominium castri præscribitur cum titulo contra uerum dominum, ita præscribitur iurisdictio,& alibi Bal.quod si cuti ratione dominii, noua oritur actio ita ratione territorii noua oritur iurisdictio,eo casu quo loquitur, in .l.si abducta in 2.colum.C.de fur.post Bart.in.l.si dominum.ff.eo.quos sequutus est Nel. in 2.parte primi tempo.in 5.q.in prin.in tracta.ban.& alibi idem Bald.in.l. si pater in fi.C.ne de sta.def.quod iurisdictiones longo tempore sine titulo non præscribuntur, quemadmodum non præscribitur dominiū alicuius rei. Quibus accedat,quod iurisdictio est ius ut supra &dominium ius.l.ex hoc iure.ff.de iust. & iu.& ibi no.item quod non minus sa uotabile est dicere hoc casu, iurisdictionem personæ cohærere,quam dominiū quo modo loquitur & intelligi debet d. l.q. furere & declarat Nel.in d.loco & bene &tetigit unū uerbū etiā Dec.itē quia de iurisdictione uniuersali,prout de dominio interpretatur, non autem particulari,secundum uerum intellectum d. l.qui furere, quam sic Bald. intelligit in d.l.si abducta.in.2.colum.in.fi.C.de fur. & sensit Barto. hic. Nec ob. quod non absolute dominium & iurisdictio æqui parentur,esto quod id dicatur in.d.l.qui furere, prout ex duobus supra recitatis potuit uideri:immo ex tribus, quia nō refert,ut declarat Bald.in.l.curatoris. in in.2.colum.C. de nego.gest.& scriben. in.c.translato de consti.& diximus(licet ad aliud)supra in discursu legis, & maxime quia non potest diuersitatis ratio assignari.Et minus arg.Cur.quia ut et hic quidam dicunt, & bene, usufructus, est ius in corpore,idest qualitas,quæ, ut dicebat Bar.cohæret tamē principaliter psonæ,arg.l.l.iustissime.ff.de ædil.ædic. & l.§.i pecudū inst.de re.di.& l.l.i pecudū.ff.de usuf.cogita.& qbus personis cohæreat iurisdictio,quoniā Bar.variasse uidetur,dicens magistratui,Principi,&populo,dic ut per Doct.Cur.& alios hic& ut infra statim.

Post hæc modo, & ad supra dictorū intelligentiam,cogita quod sensit Deci. seni.hic,nec displicet post Barto. tamen in l.i.in.§.2.ff.de offi.præf. urb. quoties cūq; dubitamus quibus personis cohæ

32 reat iurisdictio † si dici posit, cohærere sub prædicamento agere, esse in iusdicē te. Passiue vero, seu sub prædicamento pati, in subditis. In territorio autem localiter, seu sub prædicamento uti, uel situs, & omnia erunt plana.

Infert etiam ex supra dictis Barto. si Princeps concedat uniuersaliter territorium, quod ui detur etiam uniuersaliter
33 concessa † iurisdictio, ut per eum à quo non dissentio, & maxime per. d. regulā. l. si ita. Pro qua facit quod habetur. in. l. si duo. ff. de admi. tu. & ita omnes transeūt Cur. tamen hic dicit, fortiter obstare; quoniam impossibile uidetur hoc, si iurisdictio totaliter cohæret personæ, ut dicebam, nec sit qualitas territorii. Sed respondetur, & ita est, quod licet iurisdictio cohæreat personæ, non propterea ita cohæret, ut non sit in territorio. Ideo eo concesso, concessa est etiam iurisdictio, quæ in eo reperitur. Cogita.

Sed quid si una particula concedatur
34 uel in una † re particulari? idem Batt. (& erit limitatio ad supra dicta) dicit hic, qd non uidetur concedi iurisdictio, p text. in. l. in modicis. de contrahen. emp. ubi quædam transeunt cum uniuersitate; quæ per se non transirent. l. quædam. ff. de acqui. re. do. cum quo transeunt reliqui communiter, de quibus hic per Alexan. late. Tu aduerte, quia refragari uidetur regula supra scripta. d. l. si duo. & l. quæ de tota. ff. de rei uen. & maxime cū bona diuersitatis ratio non posit assignari. Item quia regula. l. fi. ff. de consti. prin. ita in una particula militat, sicuti in toto territorio, quod beneficia principum latissime interptetanda sunt. Nec ob. tex. in. l. in modicis, quia procedit in casu suo, & in re quæ uenire non poterat, nisi cum uniuersitate, nos autem aliter. Cogita tamen, & à communi alias non recede: In cæterisq; dic, ut per Doct. Et ex his sit expedita breuiter hæc lex prima, die xiiii. Ianuarii MDXXXII. Paduæ.

SVMMARIVM.
Rub. de iu. o. iud.

1 *Difficultas, an bene dubitent docto. hic præsertim Alexan. & Ias. nunquid ap. iurisdictionis ueniat ordinaria tantum.*

SVMMARIVM.
L. i. eo. ti. lect. 2.

1 *Iurisdictio in genere & in specie diffinitur.*
2 *Vnde dicatur.*
3 *Qualis sit in iudice, in parte, & in territorio.*
4 *Alia ad idem declaratio quo modo sit in iudice, & in territorio.*
5 *Iusdicentis dixit & non iudicis cum misterio.*
6 *Quare dictum sit officium & non iurisdictio.*
7 *Quare latissimum.*
8 *Difficultas quod implicatiua hic non implicet latissimum esse.*
9 *Casus non uidetur necessarius propter regu. qua hic ponitur, dubium non habentem.*
10 *Attamen figuratur.*
11 *Scholia*
12 *Index tutorem pupillis constituere potest etiam non requisitus.*
13 *Factum maioris iudicis & minoris an æquiparentur.*
14 *Bo. po. est mixti imperij.*
15 *Si quis uelit sibi decerni, an sit mixti imperij hodie.*
16 *An hoc casu requiratur causæ cognitio.*
17 *An subaudiri debeat ad text. quod iudex posit dare bo. po. & debeat.*
18 *Diffinitio iurisdictionis.*
19 *Re ipsa in po. mittere est mixti imperii. Simplicis autem iurisdictionis cognitio siue pronunciatio de mittendo ut ibi.*
20 *Quæ sit diuersitatis ratio.*
21 *Difficultas quod immo exequatur qui cognoscit & pronunciat,*
22 *Quod pronunciatio de mittendo est sententia diffinitiua.*
23 *An missio actualis posit per nuncium expediri.*
24 *An alia præter dationem tutoris, posint delegari.*
25 *Quid si pupillus necesse habeat litigare extra prouinciam an causa mixti imperii ipsius fauore posint delegari.*
26 *Dare iudicem litigantibus, an sit iurisdictionis simplicis.*
27 *An officium iudicis & iurisdictio sint idem.*
28 *Quod differt à iurisdictione ipsum considerando prout cohæret personæ.*
29 *Quid si consideretur prout exhibetur in quibuslibet causis particulariter.*
30 *Vtrum officium iudicis & actio sint idem.*

DE IVRISDICTIONE.
o. iudicum.

Alias
DE IVRISDICTIONE.

1 N Rub. ista, priusquam ad.l.primam ueniamus, aduertendū puto † quia satis extra propositum dubitasse uidentur doct. hic præsertim Alexan. & Ias. nunquid appellatione iurisdictionis ueniat ordinaria tantum, an etiam delegata, cum delegata sit odiosa sui natura, & nō proprie iurisdictio. l. i. §. qui mandatam.ff. de offic.eius.l.et si prætor.eo.tit.l.solent infra eo.l.i.§.qui in perpetuum.ff.si ager uectì.uel emphy.pe.c.i.ubi gl.not.de rescrip.in.6.

Demum quia uerba possunt altero de tribus modis intelligi, aut secundum subiectam materiam, aut secūdum qualitatem personarum, aut secundum iuris ordinem.l.si uno.ff.loca.l.plenum.§. equitii.ff.de usu & ha.l.uxorem.§.testamento & ibi Bar.ff.de leg.3.ergo nō possumus dicere qđ plus de una quàm de alia intelligatur.

Vltimo, quia dicit de iurisdictione.o. iudi.quæ uerba uniuersalia uidentur, & comprehendentia non tam ordinarios maiores & minores, ac delegatum, quā etiam delegatum ad uniuersitatem causarum, chartularios, & si qui sunt similes.l.Iulianus.ff.de leg.3.c.Solitæ, de maio. & obe. & nihilominus hic solum de maioribus & minoribus, ac delegatis tātum tractat, deq; prædictis chartulariis scilicet, & delegatis ad uniuersitatē causarum, in.l.i.ff.quis & à quo & in .l.i. ff. de iudi.& in.l.rem non nouam.C.eo.

Si cogitabis paululum, respondebis facile.

Quia ad primum dici potest, uerum esse ubi doctrinaliter non procederetur ut hic, ubi ea intentione dixisse uidetur legislator, de iu.o.iudi.aut de iurisdictione simpliciter, ut in pandectis Florentinis.l.si pluribus.ff.de lega.2.& est simile quia doctrinaliter omnis nostra cognitio à genere incipit.l.i.ff.de iusti. & iu.l.i.ff.si cer.peta.& tamen alias secus est.l.si seruus seruum.§.inquit lex.ff.ad le. Aqui.

Ad secundum uerum esse pariter alio casu, sed quod hic subiecta materia hoc ipsum dictabat, & etiam ordo iuris, post quam de ordinariis & delegatis, uisum est supra in titulis præcedentibus, & sic de personis ita ut conueniens sit uidere de eorum earumq; iurisdictionibus.

Ad tertium autem & ultimum, quod licet uerba uniuersalia sint, restringuntur tamen ad ordinarios & delegatos, ex quo alii non sunt proprie iudices. l. hoc legatum.ff.de leg.3.l.i.ff. de dona.& quod restringantur probatur in.l.fi. ubi glo.not.C.si cen.uel reliq.

VLPIANVS LIB. I. REgularum.

L. Iusdicentis officium.

Loco euidentialium, in hac difficili (Fulgo. enim studio camerario, se semper in alia materia aliquid didicisse testatur (quod etiam refert Ias.) in ista autem nihil nisi uoce magistra) & quotidiana. l.i. quæ est Vlpiani disertissimi facundissimiq; Iurisconsulti, & uiri alioquin de Papiniano inquit text. in. §. sed quia. insti. de fideicom. hæ. excelsi ingenii, sciendum est iurisd. in genere & in specie dis-
1 finiri † in genere ut hic per glo. in specie ut per Barto. in. l. imperium nu. 23. infra eo.
2 Secundo dici à ditione † & iure quasi potestas iuris sit ut in prohe. insti. ibi ditioni Romanæ &c. Barto. in. d. l. imperium nume. 3. uel & melius, à iuredicundo.
3 Tertio quod in iudice † exercitiue dicitur officium. i. exercitium, & in prædicamẽto agere, in parte in prædicamento pati in territorio in prædicamento, situs (decem enim sunt prædicamenta ut per Azo. in summa in princ. Bald. in. l. de quibus colum. 16. ff. de legi.) ita idem Bald. in. l. i. in. §. initio colum. i. ff. de offic. præfec. urb.
4 Quarto quod in iudice † est actiue & formaliter, in territorio uero naturaliter & passiue, ut per eundem Bal. in. d. loco.
Quinto iusdicentis officium, & non
5 iudicis, dixisse cum misterio.

Quoniam non de omni iudice dicere intendebat, sed de maiori, qui habet merum & mixtum imperium.

Et sic quod ius dicens, maius quiddã sit, quam iudex, illeq; magistratus maior, hic minor, etiam pedaneus, simplicem habens iurisdictionem, immo actu nullam, ut chartularius. l. fi. C. de peda. iu. l. i. ff. de iudi. l. rem non nouam. C. eo. allega. supra & consequenter quod differant, ut etiam sensit glo. i. quæ ob hoc erit expedita.

Et probatur potissimum, quia statim subiicit exempla mixti imperii, dare licet bo. po. in possessionem mittere, & tutorem pupillis ipsum nõ habentibus constituere, quæ non competebant nisi maioribus magistratibus. l. i. supra de officio eius. l. ea quæ. ff. ad municipa.

Secundo probatur, quia dicit eius officium latissimum esse, quod uerbum non ita passim conuenire uidetur omnibus iudicibus, alias delegatus etiam ius dicens appellaretur, dictu tamen absurdissimum, quia nullã habet iurisdictionem. l. i. §. qui mandatam supra de offic. eius, & si habet restricta est ut ibi, & in. l. diligenter. ff. man. Bal. in. l. non sine in fi. C. de bonisq, libe.

Tertio probatur à uerbis rub. arguentes, iuxta not. in. l. i. ff. si cert. peta. quia dicitur alibi infra si quis ius di. non ob. & non ex alio nisi ut maior magistratus intelligeretur, quod uidere licet quoq; ad idem, quia si quis ui exemerit uocatum ad iudicem pedaneum dubium est an teneatur ex edicto, ne quis eum qui. l. 3. §. i. ff. eo. ergo à ius dicente differre uidebitur, quia pedaneum dixit iudicem, & nõ ius dicentem.

Quarto quia proprie iudicare, est litem dirimere inter collitigantes, & pronuntiare. l. i. ff. de iudi. ius dicere uero, etiam ubi non est lis nec pronuntiatio cũ decretum interponitur in alienatione bonorum pupilli super alimentis & similibus. l. i. in pri. l. magis puro. §. nõ passim. ff. de reb. eo. l. cum hi. in prin. & in. §. si prætor. ff. de transac. l. quæcunq;. ff. de publicia. l. ne quicquam. §. ubi decretum ff. de offi. procon. & facit etiam quod dicitur in. l. 2. ff. de adop.

Quinto & ultimo uidetur casus in. l. uoluit. in. §. fi. ff. de interro. ac. ubi ad literam dicitur, quod edictum prætoris, loquentis de eo qui iu iure interrogatus respondit, intelligi debet, accipiendũq; est, apud magistratus po. Ro. uel præsides prouinciarũ, uel alios iudices, quasi illi ius dicant, isti uero iudicent, quod & paulo infra declarat, subiiciens ius eũ solum locum dici, ubi iuris dicendi, uel iudicandi gratia consistat & idem in. l. pe. in fi. ff. de iusti. & iure & hæc fuit opi.

Gul. de cu. & sequacium.
Bar. autem, & ante eum Iac. de Are. Cy. & Ray. renuerunt contrarium hic, quod imo non differant, quodq; idem sint, & ipsorum opi. uidetur communis.
Primo per tex. apertum etiam in c. forus de uerb. si. ubi iudex quasi ius dicens populo, dictus est, seu quia iure disceptet, disceptare autem iure (subiicit) est iuste iudicare à cuius uerbis non est recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3. & considerã quod ethymologia est, & propria quidẽ uerbi significatio. l. 2. §. appellata. ff. si cer. pe. l. i. ff. de acqui. po.
Secundo facit, quia in rub. dicitur de iurisd. o. iu. in tex. isto uero, aliter, iusdicentis officium &c. ergo idem.
Tertio facit, quia non solum exempla mixti ponit, & sic competentia maioribus magistratibus, uerum etiam simplicis iurisdictionis ergo iusdicentis uerbũ etiam in iudice inferiore uerificabitur.
Quarto quia in non desiderantibus certam formam, modus loquendi non attẽditur, sed effectus. l. si mater. C. de instr. tradit late Bar. in. l. Gallus. in. §. & quid si tantum. in 2. col. ff. de lib. & posth. sed hic idem resultat effectus, uel ius dicẽs dicatur, uel iudex, ergo non differunt. l. fi. §. fi. ff. man. l. 2. C. communia de lega.
Quinto & ultimo probatur, quia iudicis appellatione, quod plus est, maiores magistratus quoq; continentur, ut in auth. de iudi. & ut iudi. sine quo quo suf. eo. lib.
Fuerunt etiam aliqui, uolentes vt verbũ hoc ius dicentis exponeretur idest decretum interponentis, quod nihil aliud est dicere, nisi Gul. opi. confirmare ut supra quod differant, quia iudex inferior decretum non interponit. l. ea quæ. §. magistratus. ff. ad municipa. d. §. ubi decretum.
Aliqui uero, quod sic dixerit Vlpia. ut excluderet eos qui iurisdictionẽ habent habitu tantum, & potentia, non actu & exercitio, hiq; soli hoc uerbo includerẽtur. l. i. ff. de iud. l. rem non nouam. C. eo. non uerisimile, quia Chartularii nulli præsunt administrationi, nec habent iurisdictionem, ut necesse est cohærentem territorio, secundum Bar. infra in ult. colum. & in. l. fi. in. fi. C. ubi & apud quem.
Et ideo ad propositum redeundo, tenenda est opi. i. Gul. & sequacium, quod differant, & sic contra communem.
Ex supra dictis, quæ à morsibus tenẽtium contrarium facile poterunt defensari, absoluto articulo.
Et uidetur casus in. d. l. pe. in. fi. ff. de iusti. & iu. ubi locus recte ius appellatur in quo prætor salua maiestate imperii, saluoq; more maiorum ius dicere constituit, ergo ius dicens is est, alii autem inferiores iudices, ponderando uerbum prætor. item salua maiestate imperii nec non saluo more maiorum, quæ omnia hoc ipsum absq; dubio arguere uidẽtur.
Secundo ad idem facit tex. in. l. i. ff. de iudi. ubi in simili idem met Vlpia. de maioribus magistratibus locutus, dicit ipsos tribunali præesse de minoribus uero quod aliam iurisdictionem habent, & nimirum quia non omnes tribunali præerant, sed maiores tantum, & minores in subselliis ius reddebant, ut ibi grauissimus Author Budæus declarat, & bene.
Et indicant tertio loco etiam nominũ diuersitas. l. si idem. C. de codi. & pro rei ueritate prætores ius dicebãt Romæ vnde Ci. fami. lib. 13. ep. 14. ea res à uolcatio: qui Romæ ius dicit (prætor. n. is erat urbanus) in galliam reiecta est.
Nec ob. tex. in. c. forus, quia si iudex quasi ius dicens dictus est, iam non potest concludi uere quod sit iusdicens l. item mela. §. sed & si plures. ff. ad legem Aqui. tradit Bar. in. l. si in ulti. colum. ff. ad legem Cor. de sica. & in. l. si maritus, in. §. legis iuliæ. ff. ad legem iu. de adul. alias argu. ab ethymologia uocabuli affirmatiue sumptum, ualeret, quod est falsum ut no. in. d. §. appellata & quia arbiter ius dicit, & tamen non est iudex. nec iurisdictionem habet. l. ait prætor. ff. de re iudi. l. notionem. ff. de uerbo. si. tradit Barto. hic & est argumentum etiam in. l. 3. in. §. fi. ibi quasi hostes. ff. ad legem Cor. de sica. & in. l. si quis dolo ibi quasi incẽdiarius. ff. eo.
Nõ ob. secundũ q̃a respectu ius dicẽtis,

uerbū improprium est, cum differant,
estq; id, de quo disputamus, respectu au
tem iudicis inferioris proprie, nec incon
uenit.l.2.ubi gl.magistra.ff.de offic.pro:
con.bo.tex.in.l.i.C.quando ci.ac.& inst.
de hæ.quæ ab intes.dese.in rub.agitur au
thor in genere, & improprie, locutus est
hic aūt in tex.proprie Nō ob.tertiū quia
differentiā nō tollit quia latissimū nō es
set, nisi ei ēt cōpeteret quæ sunt simpli:
cis iurisdictionis.l.imperiū infra eo. ubi
mixtū imperiū ē cui ēt iurisdictio inest,
& iurisdictio est ēt iudicis dādi licentia.

Non ob. quartum quia imo effectus
diuersus est, quia (ut ostendimus) iusdi-
cēs decernit, iudex vero non & propte-
rea loquendi modus attendetur, nec eri-
mus in casu.d.l.si mater & similium.
Nō ob.quintū & vlt.quia uerū est im p-
prie ut dixi supra & quia lex ulterius de
clarando & disponendo processit, nō in
dubio & proprie, quando essemus in ma
teria, in qua deberet fieri stricta interpre
tatio, estq; disputationis utilitas, q a tūc
secus, & ita in simili respondet Bar. in.l.
titia, in.§.imperator in ulti.col.ff.de leg.
2.Alias tamen à communi non est rece
dendum. Vel fœdere distinctionis opi.
concordare possemus ex supra dictis, q
aut proprie loquimur, aut improprie, si
proprie, tunc iusdicens à iudice differt,
& ita procedat opi.Gul.si improprie, tūc
non dicentur differre, & ita procedat cō
munis. Vel dic quod elegantior erat mo
dus loquendi apud Iuriscon.sicuti iusiu
randum, & non iuramentum, Mutuum
Mutuo dare, & nō mutuare, seu mutua
tio, & eiusdem generis plura. Imo q ge-
nuinus erat in lege xii.tab.cum iuridicū
do magistratus præficiebantur & ut la-
tius in.i.lect. Vel q cum aures ēt consu-
lendæ sint, sonabat potius ut sic dicere-
tur, quam iudicantis, ut in prohe.inst.in.
gl.decoratam, ita ut hac ratione plerūq;
ius regulæ etiā contemnatur, & est arg.
in.l.3.in.§.fi.ff.de do. inter ui. & uxo. &
p rei ueritate effectualiter non differūt.

Sexto sciendum est, dixisse officium
6 †& non iurisdictio, quoniam uerbū est
generalius, ut in rub.supra de offic.eius
& ibi ostensum est late & in l. imperiū ī
fi.infra eo.cōsiderādo amplius ut dicūt
Doc.& bene, q hoc idē designat, ut ha-
beat oīa, merū imperiū, mixtū & ēt iuris
dictionē, ut de offi. præfec.præt. præfec.
ur.& simi.quotuplex.n.sit dicemus infra
loco suo. Septimo sciēdū est, q nō ab re
7 †Et latissimū dixit ex quo merū habet
imperiū, mixtū, & simplicē iurisdictio-
nē, ut supra de mero dictū est in.l.i.de of
fi.eius de mixto hic, ī tribus primis exē
plis & in 4.de simplici iurisdictione, ut
p Odof.et gl.hic et Bar.Et sic secundum
Bar.hic ī pri.est quoddā genus generalis
simū, q oīa cōtinet, et supra se nihil ha-
bet, argu.in.l.proximus.ff.de uerb.si.et ī
simili in dote pmissa in genere, habetur
in.l.cum post in §.gener.ff.de iu.do.et in
interesse p eundē in l.unica in 4.col.C.
de sen.quæ p eo.Et latissimū dixit, quia
(ut adhuc idē dicit infra et alii ante eum
clarius) uirtus uniuscuiusq; rei consistit
in latitudine, et nō in lōgitudine, aut p
funditate, ex his tribus dimensionibus;
quasi dicat amplissimū, ita ut nullā pa-
tiatur restrictionem, et q ī latitudine vir
tus cōsistat, cōferūt quæ legūtur psal.17.
ibi, eripuit me de inimicis meis fortissi-
mis Dominus, & eduxit me ī latitudinē
saluū me fecit, quoniā uoluit me et 117.
ibi, de tribulatione inuocaui Dominū,
et exaudiuit me ī latitudine Dominus.
et 118.ibi, et ambulabā ī latitudine, quia
mādata tua exquisiui, et mille sūt hmōi
nō aliter referēda. Et est simile adhuc q a
hoc attēto, cum inquisitio fiat ex officio
inquirētis, ipsius potestas extēdetur ul-
tra libellū, quoniam alias nō esset latissi
mū ut hic.l.de minore.§.tormenta.ff.de
qō.tradit Bar.in cons.117.inci. accusatio
in.i.col.& est no.limitatio ad tex.in.l.ut
fundus.ff.cōi di. Adeoq; uerum, ut non
ab re sit, si alibi dicatur bonum fore et
expediēs ipsum habere fauorabilem in
c.i.de re iud.in.6.tradit Abb.ī.c.i.in fi.de
cōst.& in.c.consuluit, in prin.de offi.de.
& per glo.in.c.in iudiciis.de regu.iu.ī.6.

Et q latissimum sit, probatur deniq;
in.l.ubicunq;.ff.de inter.ac.et ibi Bar.la
te, nec iudicio meo habet dubium.

Sed contra dicunt scriben. quod imo genus generalissimum esse non possit. Quia posita specie ponitur genus remoto genere remouetur species. l. si quid ea rũ. §. inter emptũ. ff. de leg. 3. l. i. §. huius studii, & utrobiq; glo. de iust. & iu. & tamen hic posito positiuo, nõ sequitur positio superlatiui, nec ẽ cõtra remoto superlatiuo sequetur remotio positiui, quoniã superlatiuũ nõ p̃dicatur de positiuo, ut genus de suis speciebus. l. 2. §. i. ff. si cer. pe. l. legato generaliter. ff. de lega. i.
Secundo, quia imo uidetur q̃ possit cõsiderari officium & ius in genere, quod in diffinitione officii consideratur in. c. i. si de in tub. de offi. de. ergo non est genus generalissimum, ex quo habet aliud q̃d supra se prædicabile.
Tertio, exẽplo materiali ostẽdi põt, q̃a esto q̃ dicamus quẽ doctissimũ, nõ sequitur propterea q̃ non sit aliquis ipso doctior. l. ubi aũt nõ appaiet, ibi, bono melius iueniri põt. ff. de uerb. ob. ergo & si latissimũ sit in casu nostro, nõ sequitur p̃ pea q̃. 3. se (ut dicebatur) nihil habeat.
Quarto, si est restrictũ ad iuris terminos c. i. de cõst. c. ne innitcris eo. ti. l. illicitas. §. ueritas. ff. de offi. præsi. quo modo possumus dicere q̃ latissimum sit & genus generalissimum, repugnant. n. duo hæc inuicem. §. adhuc autem, insti. de bo. po. ubi bo. tex. in arg. tamen.
Quinto & ultimo, quia uerbum hoc alia ratione protulisse uidetur Iurisconsultus ex quo hic solum de mixto imperio & simplici iurisdictione tractat, non etiam de mero, latissimum autem omnia comprehendit, ergo.
Breuiter Bar. optime locutus ẽ vt supra q̃a re uera tres sũt iurisdictiones cardinales ut ĩ simili ĩquit Bal. in. l. quidã elogio col. pe. C. de iu. deli. & Ias. in tubr. de uulg. in. 2. correctionis facinorũ. i. meri imperii, Decreti. i. mixti, & Pecuniaria. i. iurisdictionis, quæ omnia habet iusdicens, ita etiam Bal. in. c. cum dilectus. in prin. de consue.
Nec ob. adducta ĩ cõtrariũ, nõ primum, quoniã capimus genus generalissimum nõ prædicto, nõ ut faciũt Dialectici, & iõ esto q̃ posita specie ponatur genus & ẽ cõtra remoto genere remoueatur spẽs nec idẽ sit hic ĩ superlatiuo & positiuo nõ p̃ pea debet Bar. reprehẽdi, patet, q̃a ẽt id quod est species apud Logicos, genus est apud nos, ut homo. l. a. ff. de uerb. ob. l. legato generaliter. ff. de leg. i. tradit Bal. in. l. sed & si quis, in §. quæsitum. in. 4. colum. ff. si quis cau.
Item Logici uerborum corticem considerant, nos uero mentẽ. l. labeo. §. idẽ tubero. ff. de sup. le. c. marchion. i. q. i.
Sufficitq; secundũ illos, ĩ alternatiuis alterã partẽ esse uerã ad ueritatẽ ipsius, secundũ nos vero plerũq; ponitur p̃ copula, ad cuius ueritatẽ requiritur cõcursus utriusq; copulati. l. si heredi plures. ff. de cond. inst. l. si is qui ducenta. §. utrũ & ibi Pau. de cast. in priu. ff. de reb. du.
Quod & rursum probatur, q̃a distinguere genus p̃ spẽs interpretatio quædã uocatur. c. i. & ibi Bal. in prin. in i. col. de no. fot. fi. in usib. feu. & sic stante argu. prædicto, superlatiuum per positiuum, modo interpretatio necessaria est ubi quid dubium uidetur. l. i. C. de legi. uerũ ubi est regula, ibi dubiũ esse non potest. l. quotiens, & ibi Bar. ff. si quis cau. hic est reg. ut in suprascriptione legis, ergo ad generis similitudinem non distinguetur superlatiuum per positiuum.
Cõsiderãdo ẽt, q̃ genus p̃dicatur de pluribus spẽbus, seu differẽtibus spẽ, alias non esset genus, & tamen superlatiuũ positiuum supponit simpliciter ergo oĩno hi qui contra Bar. insurrexerunt, male ac perperam loquuntur, & nisi saluetur hoc modo, argum. uitari non potest maxime quia allegat not. in. l. legato gẽneraliter. ff. de lega. i. 8
Nõ ob. secũdũ q̃a nec id uerũ est ex quo diffinitur q̃ sit iudicis motus ad aliquid explicandũ, in cã latissime patens, nec aliud est dicere, nisi q̃ latissimum sit ergo nihil supra se habet & in. d. rub. de offic. dele. not. alias Bal. in ulti. col. in prin.
Non ob. tertium quia in exemplo uerũ est, uerũsq; esset in casu nostro, si daretur officium latius, sed quia nõ datur ut ostensum est, exemplum in materia nõ

qua drabit.l.decem. ff. de uerbo.ob.c.ad dissoluendum,de despon.impu.

Non o b.quartum quia & id etiam p cedir,ubi termini esset speciales,ex quo restrictum genus ad unam speciem species est,authen. hoc inter liberos, & ibi Bald.C.de test.rradit Barto. in.l.si domi no.ff.de lega.i.sed hic non est restrictum quia habet merum impetium,mixtum, & simplicem iurisdictionem,ergo. Immo plus quod etiam si esset restrictum, non desineret esse genus,& latissimum, ut in not.q.inquit Gemi.in.c.ne captan dæ.de con.præben.in. 6.quem refert & sequitur Ias.in.l.i.in 4.colum. ff.de uulga.& pu.sub. Vel & aliter,ut in.i.lect.

Non ob.quintum & vlrimum, quia ut dictum est supra licet hic de mixto& simplici iurisdictione loquatur attamen de mero tractatur in.l.i.de offi.eius.

Vel dic,quod hoc fit, ex implicatiua etiam,ut pet Barto.hic, quoniam copula, & ibi, nam & bo. po.dare potest&c. exponitur & stat pro etiam,ita ut non aliud inferatur, nisi hoc, quod officium iusdicentis latissimum est, ex quo non solum habet merum imperium,ut in.d. l.i.uetum etiam mixtum & simplicem iurisdictionem,& sic idem Barto.acriter desendi potest,&ut dixi etiam licet non ita plene & isto ordine in pallega.lect.i.

Sed ad implicatiuæ proposirum, ad-
8 uertendum putto,quia nõ uidetur quod implicet latissimum esse ex quo non solum habet merum imperium,uerum et mixtum, & simplicem iurisdictionem.

Et hoc quia implicatiuæ natura, est implicare semper casum minus dubitabilem.

Patet,quia dicere,etiam conscii in crimine parricidii tenentur lege pomp. de parricidiis, implicar casum minus dubitabilem patricidas teneri, & minus dubitabilem dixi, quia hoc ipsum certum est.l.ueluti.ff.de iusti.& iu.& in Decalo. legitur morte puniri debere,qui parentibus non obedierint.

Item dicere,hæreditas non adira trãsmittur etiam ad extraneos, implicat casum minus dubitabilem, quia adhuc certum est transmitti ad suos longe magis,nec habet dubium.l.hostes C.de su. & le.l.ex militari.§.fi.ff.de mi.test. l.si in fanti,& ibi Bar.C.de iu.deli.not.in. l. emancipata.C.qui admi.& in.l.unica.C. de his qui an.apet.tabu.

Et clariori exemplo ostenditur, si diceretur sic, eriam scholaris mediocriter eruditus,sciret hanc legem interpretari, quoniam implicaret rursum, longe facilius esse doctori,& magistro.

Vel sic,etiam miles castrum hoc expugnaret.&si miles,multo magis Imperator,in eoq; esset minor dubitatio.l.de precatio.ff.ad legem rho.de Iac.

Quibus optime quoq; potest prouerbium addi, sæpæ etiam est holitor ualde opportuna loquutus, quæ tamen ab his non solent communiter audiri, sed fatua potius,iuxta illud,stultus stulta loquirur, & sic casum minus dubirabilem implicans,quia si stultus opportune pleunq; loquitur,loquetur,& facilius quidem,homo prudens,& bene sensatus. Verum & ad propositum redeundo,hic implicat magis dubitabilem,quia dicendo etiã bo.po.date potest,implicat causas meri imperii, quæ maiorem habent dubitationem,ergo.

Immo plus, quod uiolatio maxima uidetur etiam pto &, & unam dictionẽ ponete pro alia, ex quo diuersos effectus pariunt copulandi & implicandi, implicandi ut supra copulandi,ut in.l.si hæredi plures.ff.de cond.inst.& in.c. qa propter de elec.& ideo ad pristinam disputationrm redeuntes, non porest hac de re dici,quod ius dicentis officium latissimum sit,cum non loquatur nisi de mixto mperio & simplici iurisdictione, à uerbis aliter non recedendo, quæ clara sunt.l.non aliter.l.ille aut ille. §. cum in uerbis.ff.de leg.3.

Vltimo, dato quod hac de te latissimum sit,quia scilicet merum & mixtũ imperium habeat, uerum erit dicere respectu iudicis inferioris, huiusmodi nõ esse quia simplicem iurisdictionem tantum habet ipse omnibus communem. l.ea quæ.ff.ad municipa.l.i.supra de offi.

eius,& est argum.in.l.cum prætor.ff. de iudi.& in.l.pomponius scribit in fi.prin. ff.de procu.& tamen hoc ipsum falsum uidetur.l.ubicunq;.ff.de interroga.ac.

Quibus tamen non obstantibus à supra dictis haud est recedendum,& breuiter sepositis nugis, dictis alias in prima lectu.respondendum primum non obstare,quoniã immo dictio prædicta implicat casum minus dubitabilem , nullusq; alius sensus est,nisi ius dicentis officium latissimum fore, ex quo merum & mixtum imperium habet, & iurisdictionem simplicem,&quod si bono.po. dat,in possessionem mittit, tutorem cõstituit,& reliqua priuatam utilitatem respicie͂tia facit, multo magis habebit merum imperium,quod consistit in publica.l.ita uulneratus.ff.ad legem Aquili.l. congruit.ff.de offi.præsi.c.ut famæ , de sen.excom.& nihil aliud est,quam habere gladii potestatem ad animaduertendum in homines facinorosos.l. imperiũ infra eo.& sic implicat id in quo hac ratione minus erat dubitandum . Et ad idem facit,quia habemus quod quando mens legis est certa , ordo uerborum & scripturæ non debet attendi.l. nec enim ff.de solu.l.2.§.prius.ff.de uulg. & pup. sub.tradit Barto.in authen.hoc amplius in prin.C.de fideicom.& in.l.1.in fi. prĩ. C.de no.Co.fa.&in authen.hoc ius porrectum,in.l.colum.C. de sac.os. &c. quoq; debent impropriati,ne incidamus in absurditatem.c.1.& ibi Abb.de clan.despõ. l.nam absurdum.ff.de bo.liber.absurdũ autem esset si implicaret casum magis dubitabilem,ergo. Et quod semper absurdum uitare debeamus , inquantum possumus suadet ratio,quia aliud sequeretur.l.sancimus & ibi Bald.in princ.C. de usu.rei ludi.ex quibus friuola aliqua cessant,secum solu.afferentia, quæ non refero,relata tamen alias in.i.lectu.

Vel & secundo respondeamus,quod non inconuenit plerunq; ut implicet casum magis dubitabilem,quando scilicet præcedit genus,& sequitur specierũ enumeratio.ut hic.l.quæsitum.§.fi.ff.de fun.instruc.ubi casus clarus.

Et ratio est,quia si non implicaret ea sum magis dubitabilem , genus restringeretur,non dicendum,quia præcedentia magis influunt in sequentia,quam è contra.l.quisquis,ubi glo. not. ff.de lega.3.

Et ad tollendam omnem dubitationem , intellige quando specierum enumeratio facta est gratia exempli,ut hic , & per Bar.in d.§.fi.

Vel tertio dicas , quod sicuti non inconuenit plerunq; quod implicet casũ magis dubitabilem in.l.cum antiquioribus,& ibi Ias.not.in prin. C. de iu.delibe.ubi hæreditas non adita transmittitur etiam ad posteritatem , & sic implicat transmitti etiam ad extraneos in quibus erat maior dubitatio multa Alexã, consi.116.colum.4.uolum.2. ita non inconueniet hic,quia uerba debent intentioni deseruire,non è contra inte͂tio uerbis.l.scire leges.ff.de legi.c.intelligentia de uerbo.si.& pro ista responsione facit gl.in.l.magisteriæ.C.de iu.o.iud.

Non ob. secundum quia non potest alias esse salua ratio texti sermonis, nec iudicis officium latissimum dici, nisi sic exponamus,& probatur in.l.Saluius Aristo.ff.de lega.præstan.& in.l.eas causas, de condi.& de.& in c.ex parte,de rescri. in tantum ut liceat his expositionibus, cum de mente constat,etiam à uerbis recedere.d.l.non aliter.

Vel ad tollendam omnem difficultatem,ut etiam dictum fuit supra à litera nõ recedamus, nec copulam alteremus quoniam erit sensus , ius dicentis officium latissimum esse, quia habet merũ imperium,ut in.l.i.supra. de offic. eius. Item &mixtum quod in danda bonorũ po.consistit,& simplicem iurisdictione͂, & omnis rixa cessabit, nec uideo quod ita dici non possit.

Vel siue copula legamus sic,prout in quibusdam codicibus antiquis legitur.

Iusdicentis officium latissimum est, nam bo.po.dare potest.in po.mittere , pupillis tutorem constituere, & iudice͂ dare,pro absoluto habens, quod multo magis possint delinquentes cohercere ,

quoniam in.l.l.dictum erat latius de of fi.eius,& sic coniungentes legem illam cum ista, quod facere licet.l.gallus. §.ille casus.ff.de libe.& posthum. & quia etiã quod dictum non fuisset subintelligeretur, quoniam id quod constituitur exẽpli gratia, trahitur ad omne simile. l.scire oportet.§.fi.& ibi Bar.in.2.col.ff.de excu.tu.

Non ob.tertium & vltimum, quia latissimum erit in iudice inferiori, aliter quam in magistratibus maioribus, quo casu loquitur.l.ubicunq, præallega. & maxime ubicunq; æquitas id ipsum sua serit, quam semper præoculis habere debet.l.quod si ephesi.ff.de eo quod cer.lo. l.æquissimum.ff.de bo.po.secundum rabu.stant ergo ista simul, quod una ratione sit latissimum in maioribus ut hic,& alia etiam in istis, qui iurisdictione simplici non carent, ut in.d.l.ubicunq;, & est argum.in.l.si duo.ff.de admi.tu.& in.l.si chorus.ff.de lega.3.cum similibus.

Et simile, quia Imperatori etiam uti æquitate tantum licet etiã si scripta non sit.l.1.C. de legi.& tamen nec inferioribus scripta denegata est. d. l. ubicunq;, quam sic ibi declarat Bar.nu.x.

Istis (ut diximus) sic loco euidentialium præmissis, casum in terminis breuiter figura, quamuis necessarium non
9 sit, cum ponatur regula†quæ non habet dubium, ut dixi supra per text.in.l. quotiens,& ibi Barto.ff.si quis cau. licet ad aliud, ut etiam in.i.lectu.latius, nec exempla obscuritatem pariant, quæ ponuntur in lege tantum, ut declarent.l. ut responsum.C.de transac.§.hactenus.insti. de gra.l.i.ff.de præscrip.uet.l.bonafides. ff.depo.tradit Bald.in.l.petens in.2. col. C.de pac.sed probabile saltem, cum nihil tam clarum sit, quod sollicitam quãdam dubitationem suscipere non possit §.si uero,in auchen. de tabellio. & quia dubitare de singulis non est inutile.l.nemo, ubi glo.C.de sum.tri.& fi.catho.sensit Aristo.topi.i.c. 2. immo quod potentes dubitare facile soluunt, inquit Bal. in.l.si tutores.C.de compen.Fuit igitur
10 & †alias apud Vlpianum præstantissimũ Iurisicon.authorem legis nostræ, dubitatum, quia supra in.l.a.de offic.eius.dictũ est de officio delegati, seu de causis delegabilibus, quia non possumus scire, quale sit eius officium, nisi sciamus quæ causæ possint delegari, quale esset iusdicentis nunc,& in quibus consisteret, qui ponendo regulam respondet nihil aliud esse, nisi officium latissimum, quæ etiam inclusam diffinitionem habet, ut dixi supra licet ad aliud,& repeto, post Bald.tamen in rub.de offi.de.in ulti.colum. in prin.quoniam hoc idem nihil aliud est dicere, nisi quod motus animi sit, aliqui explicandi, larissime patens, & signanter allegat istum text. Quodq; consistit in danda bo.po.in mittendo in possessionem, in dando tutorem pupillis& in constituendo deniq; iudice litigantibus. Innuens tria exempla primum secundum & tertium scilicet, esse mixti imperii, ultimũ uero iurisdictionis simplicis,& bene, quia ea magistratibus maioribus concessa sunt in speciale priuilegium, nec eidem simplex iurisdictio denegata, quamuis minoribus magistratibus etiam communicata.

Et rationem dubitãdi faciebat, quod immo latissimum non sit, quia restrictũ est ad terminos iuris, ut dicebam supra d.c.i.de consti.cum aliis ibi alleg.

Et nouissime uidemus in simili, quod esto quod æquitatem ante oculos habeat, possitq; secundum eam iudicare, ut dicebam pariter supra.l. placuit.C.de iudi.d.l.quod si ephesi.ff. de eo quod cert. lo.l.diuus.ff.de resti.in inte. attamen debet esse regulata à iure, quoniam alias non esset æquitas, ita Abb.in.c.ex parte. in.i colum.de offic.de.not.in.l.& si seuetiot.C.ex quib.cau.insa.irro.& in.l.quid ergo.in.§.pœna grauior ff.de his qui no. insa.quodq; formam legis sequi debet, & ab ea tanquam minister non recedere l.quæ sub conditione,& ibi Bal.in prin. ff.de con.insti.item quia latitudo est dimensio, ut dicunt geometre quæ cadit in rebus corporalibus, ut officium iudicis est quid incorporale ergo latissimũ dici non potest.

Secundo dubitandi rationem facie-bat,quod immo non esset primum exẽplum mixti imperii, quia si esset uerum delegari non posset nec in bo.po.danda se in po.omittere iudex inferior, & tamen potest.l.fi.C.qui admi.

Tertio rationem dubitandi faciebat, quod nec huiusmodi sit secundum quia si quis possessionem adipisci uelit,inter dicto adipiscendæ, sibi actione in factũ succursum est.§.adipiscendæ.§.fi.inst.de interdic.ergo iure magistratus compete re dicetur.

Quarto rationem dubitandi faciebat in tertio exemplo text.in.l.ius dandi.ff. de tu.& cu.da.ab his ubi pariter tutoris da tio,iure magistratus competere uidetur

Quinto & ultimo dubitandi rationẽ faciebat in ultimo exemplo,quia immo ius dandi iudicem,est meri imperii,exer ceturq; officio iudicis nobili, ita ut ex hoc iurisdictionem simplicem non habeat,nec ut supra latissimum imperium sit.Quibus tamen non obstantibus,à re gula,exẽplisq; ipsius rationis loco nullo modo est recedendum ut supra quod scilicet latissimum sit quia bo. po. dare potest, in po.mittere, tutorem pupillis constituere,& iudicem deniq; dare litigantibus uel aliter ut statim dicam.

Nec primum facit, quia nec id tollit, & si in iudicando sequi leges debeat, & æquitatem amplius ante oculos habere quod latissimum non sit, cum habeat merum & mixtum imperium, iurisdictionemq; simplicem, ut hic dictumq; est proxime & in.d.l.i.supra de offi.eius. Vel ipsius latitudinem considerando in his quæ relicta sunt suo arbitrio ut not. in.c.2.extra de offi.iud.c.iudicantem 30. q.i.Inno.in. c. i. de consti. Gramma. decisio. 34. nume.45.l.ubicunq;.ff. de int. ac.Nec ob.quod latitudo cadat in rebus corporalibus,quia similitudinarie dictũ est,ut hic per Seysel.subiicientem dixisse latissimum,& non longissimũ, quia id est respectu tẽporis considerabile, de quo hic non tractatur & Bart.ante eum nume.2.dic tu melius,quod latitudinis mentio facta est ultra dicta supra quia cæteris est etiam præstantior,& quia in ea continetur quoq; longitudo & profunditas,non è contra unde qui est latis humeris,ut Vlisses, est etiã prudens,lõgus uero ut aiax stultus.

Vnde F.P.quando dicit Gratiæ che à pochi il ciel largo destina, intellexit de octaua sphera à qua fluunt oẽs Gratiæ.

Non ob.secundum quia id in bo.po. iudiciali hodie procedit,(ut ibi dicit Alexan.)nos autem loquimur in decretali,ut infra.

Non ob.tertium quia exceptio in casu illo firmat regu.in non exceptuatis, l.quæsitum.§.deniq;.ff.de fun. inst.ut p Docto.& ubi non est de actione prouisum,de quibus in.l.si finita.in. §.iulianus.ff.de dam.infec.

Non ob.quartum quia non est uerũ, & in contrarium est communis opi. l. mutto.§.tutoris datio.ff.de tute. disputa uimusq; late in.l.i.supra de offi. eius. et pendet ab infra dicendis.

Non ob.quintum et ultimum, quia nec id uerum est.l.à iudice.C.de iud. et dictum est pariter in præalle.l.i.et ut infra latius.

SCHOLIA.

IVS DICENTIS,non iudicis,seu iudicãtis dixit,ut elegãtius loqueretur iuris con.Vlpia.quoniam iudex et iusdicens non differunt.c.forus,de uerb. si. immo quod genuinus erat in lege.12.tabu.modus loquendi.

Et quia sonat longe melius sic dicere auribus,quæ interdum etiam sunt consulendæ et ut euitetur turpis uerborum sonus,figuraq; cacepharon, alias cocophania appellatur ut inst. in prohe. in prin.Vel ut breuitati consultum uideretur, quoniam uerbũ bissyllabum est. OFFICIVM,dixit officium rursum,& non iurisdictio,quia uerbum est genera lius,ad omnia conueniens,iuxta glo.in, l.legatis in.§.si ex officio. ff. de lega.3.& tetigimus in rub.supra de offi.eius.

LATISSIMVM EST,quia merum imperium habet mixtum & iurisdictio-

nem simplicem, ut in.d.l.i.supra de offi. eius,& hic. Item latissimum & non longissimum, aut profundum, ex quo latitudine ex his tribus dimensionibus, nihil est melius quippe quod in ea uirtus omnis consistit, ut fusius dictum est supra.

NAM ET, pro etiam ponitur, quamuis merum imperium implicet, quod est maius, cum tamen implicatiua casũ minus dubitabilem implicate soleat. l. utrum.ff.ad legem pom.de par.l.hostes. C.de fu.& le.l.etiam.C.si tu.uel cu.quia præcedit genus, & sequitur specierum enumeratio exemplificatiue.l. quæsitũ. §.fi.ff.de fun.instruc. Vel quia plerunq; non inconuenit, quod etiam implicet casum magis dubitabilem. l. cum antiquioribus,& ibi Ias.in prin.C.de iu.del. Vel quia constabat de mente legislatoris, dic quod immo implicet casum minus dubitabilem.l.nec enim. ff. de solu. tradit Batto.in authen.hoc amplius,in. i.colum.C.de fideicom. Vel prout iacet legamus, coniungendo hanc legem cũ l.i.supra de offi.eius, quod habeat metũ ut ibi,& mixtum ac simplicem iurisdictionem ut hic.

Vel sine copula, quoniam exempla trahuntur ad merum imperium, quod est mixto simile.l.scite oportet.§.fi.&ibi Bat.in.2.col.ff.de excu.tu.

BO.P O. date, olim & decretalis appellabatur, hodie non, quia iudicialis est.l. i.§.decretalis.ff.de suc.edic.l. fi.C. q. admi.& est primum exemplum mixti, & diximus in.l.i.C.eo.

IN PO.MITTERE, ex primo uel secũdo decreto, de quibus ĩ.l.si finita, in.§.iulianus.ff.de dam.infec.& hoc ut occurramus obiectioni.§.fi.inst.de interdic.quæ fieri posset, quoniam in interdicto possessionis adipiscendæ, est de actione pro uisum, nec expeditur iudicis officio nobili', ut ibi per Docto. & est secundum exemplum.

TVTOREM PVPILLIS CONSTITVERE, tanquam miserabilibus personis etiam non requisitus, & est exemplum tertium& ut infra latius.

ET IVDICEM DARE LITIGANTIBVS, quod est simplicis iurisdictionis, ad mixti differentiam quartumq; legis exemplum,& loco notabiliũ hæc uiderentur quoq; sufficere.

Sed tamen nota & fusius ex isto text. aliis prætermissis de quibus supra difficultatem non habentibus, quod iudex
12 pupillis tutorem constituere potest, etiam non requisitus, ut hic dicunt Doct. & fuit ampliatio Bat.in.l.hæc autem, in prin.ff.ex qui.cau.in po.ea. & in. l.4. in. §.hoc autem iudicium, in 2.&.3.col.ff.de dam.infec.

Et hoc idem quia hi sunt miserabiles personæ.l.i.C.quando impe.inter pu.& ui.c.ex tenore, de fo.compe.c.significantibus, de offic de. Verum pro miserabilibus personis, officium etiam non requisitus interponit.l.ne quicquam. §.aduocatos.ff.de offi.procõ.l.fi.§.sed & si quis, C.de admi.tu.ergo.

Secundo, quia alias ab adultis nõ differrent, quibus non dantur curatores, nisi petatur.l.3.§.si pupillus, ff.de tute. nec essent melioris conditionis, dictu absurdum,& nullo modo asserendum. l. ex pluribus, in fi.ff.de admi.tu.argumen.in l.si apud.ff.de mino.& adultis dixi, quia si furiosi uel prodigi forent, â pupillis in hoc non discreparent ex quo ipsi quoq; dicuntur tunc miserabiles.l.fulcimus.§. adeo.ff.ex quib.cau.in po.ea. & in. d. l. hæc autem, in prin.idem Bar.declarat& bene.

Et est casus in.l.illud,& seq.ff.de tut. & cu.da.ab his, ubi tutor dari potest absenti & præsenti, inuito et ignoranti, nõ ex alio, nisi ratione supra dicta, quẽ tex. citat Bat.in.d.l.hæc autem.

Sed & quarto dic posse ultra cum sua deri, quia datio tutoris spectat ad publicam curam.l.3.in princ.ff.qui pe. tu. ubi tex.multum not. ergo nec mirum si iudex officium suum impartitur etiã non requisitus.d.l.4.d.§.hoc autem iudiciũ, cum not.ibidem.ff.de dam.infec. & probatur efficacius, quia ad publicam utilitatem licet inquirere.l.congruit.ff.de offi.præsi.nec prohibitum est, si causa pupilli

pilli sit, puta suspecti tutoris, l. tutor. §. præterea, & ibi Barto. ff. de suspec. tu. ergo ad publicam curam spectabit etiam datio, quamuis ut dixi, non petatur.

Quinto & ultimo, quia prouidere tenetur iudex, ne bona hæreditaria pereant, ex officio, etiam nemine petente. §. ad hæc, & ibi Barto. in authen. ut spon. lar. ergo quantomagis ne pereant bona pupilli, per dationem tutoris, quoniam tutela est uis, atq; potestas in capite libero, ad tuendum eum qui propter ætatem se defendere nequit. l. i. ff. de tute. ex quo tutor personæ datur curator autem rebus. l. in copulandis. C. de nup. & certe non habet ex his dubium.

Tamen contrarium senserunt aliqui hic, moti quia regulam habemus pro nobis, a qua recedere non licet, quod iudex non impartitur officium suum, nisi fuerit requisitus. d. §. hoc autem iudicium Luc. 16. & probatur in. l. ab ea parte. ff. de proba. & per Barto. in l. 2. in 2. colum. ff. si quis in ius uo. non ie.

Secundo, quia una eademq; dispositio, non debet diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de usucapio. neq; una determinatio respiciens plura determinabilia, debet illa difformiter determinare. l. iam hoc iure. ff. de uulga. & pup. sub. sed alia exempla intelligũtur parte petente, ergo & istud.

Tertio, quia dantur tutores pupillis petentibus. l. 2. C. de offic. eius qui ui. al. iud. ge. l. i. §. magistratibus. ff. de magistra. con. ergo è contra, si non petatur, non dantur. l. i. §. huius rei supra de offi. eius & est argu. in. l. à testatore. ff. de con. & de.

Quarto, quia uidemus quod plerunq; pupillus, est deterioris conditionis, quam maior. l. qui autem. §. fi. & ibi Barto. ff. quæ in frau. cre. in simili glo. in. l. fi. C. de sacrosanc. ec. ergo paris saltem, ut non detur tutor ei, nisi petatur, nec iudex officium suum impartiatur, nisi requisitus.

Quinto, & ultimo, quia priuilegia, seu specialia, multiplicari non debent. l. i. C. de do. pro. l. tutori. C. de nego. gest. uerum pupillus multa habet specialia, ergo non quod tutor ei detur, si non petatur, argumen. in. l. tutori. C. de nego. gest. & maxime quia legislator hic simpliciter loquutus, uidetur uoluisse se conformare cum dispositione. d. §. hoc autem iudicium. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel.

Quibus tamen non ob. à prima opi. haud puto recedendum, ex supra dictis, & dicendum ad primum obiectum, uerum esse in dubio, & nisi contrarium doceatur. l. si fundum, & ibi Sal. in fi. C. qui po. in pi. ha. sed hic cõtrarium docetur, l. illud & seq. ff. de tu. & cu. da. ab his. ergo.

Et formaliter respondentes etiam dicimus, quod licet à regula recedere, quoniam ineptum est eam non fallere, ut in auth. ut si. prohi. ma. debi. no. in prin. maxime si æquitas suadeat, ut ibi.

Et hoc est rursum, quod Bar. inquit in l. quamuis. C. de pigno. quod est dare regulam & instantiam à regula.

Et signanter ita respondet iurisconf. l. i. in prin. ff. de auth. tu. quod quãquam regula iuris sit, neminẽ in facto proprio auctorari posse, tutorem tamen proprii sui debitoris, pupillo adeunti, prohibitum non esse auctoritatem accõmodare. Non ob. secundum quia idem ius est, eademq; determinatio, ut mixti imperii dicatur, quamuis pupillorũ priuilegio inductum, quod petitio necessaria non sit in casu isto nec consequẽter differẽtia in substantia. l. fi. ff. de sun. instr. declarat Bar. in. l. i. in. 2. col. ff. de ac. & ob. Considerando maxime reg. adhuc limitari solere, ut non procedat, quãdo unũ determinabile fauorem respicit. l. si ita scriptum. ff. de ma. test. sed hic fauor pupillorum considerabilis est, ergo & non. in. d. l. iam hoc iure.

Non ob. tertium quia antecedens uerum est consequens autem falsum, per alleg. l. illud, ita ut dicta iura factum exprimant, non autem ponant misteriũ iuris. l. iulianus uerũ debitorẽ, ibi post lit.

ton.ubi Iaſ.in prin.ff.de cond. inde.bo. text. in. l. maritus in. §. ſi.in illis uerbis triennio exacto,ubi Alexan.in ſpecie.ff. ad legem Fal.optima gl.in.l.i. C.de pro ſe.& me. lib. 10. Nec officit quod ſint uerba ablatiuorum abſolutiuorum, quia non eſt uerum,& dato quod uerũ ſit,non ſemper in conditionem reſol-uuntur,ut not.late in rub.ff.ſolu. ma.& in.l.i.C.quando non pe.par.& ibi Bald. in. i. oppo. maxime ubi abſurdum poſ-ſet reſultare,argumen. in. l. nam abſur-dum.ff.de bo.lib.Vel dic, quod cum ibi fiat mentio nõ ſolũ tutorum, uerum & curatorum,petitio refertur ad curatores non ad tutores,ut ſupra & faciunt not. in.l.ſi idem cum eodem, in.§.ſi.infra eo.

Non ob. quartum quia non eſt regu-lare,nec attendendum l.ab ea parte.ff.de proba. & probatur in iuribus ſupra al-lega.

Non ob.quintum & ultimum, quia uerum eſt aſſumptum in dubio, non in caſu claro,& ubi multiplicata reperiun tur,ita ut commode retorqueatur,quia: ſi multiplicata ſunt, & dari poſsit tutor pupillis etiam non petentibus,ſimplici ter locutus Iuriſcon. uidebitur noluiſſe conformare ſe cum diſpoſitione iuris communis,ut petitio neceſſaria non ſit.

Vel fœdere diſtinctionis dicamus, quod aut pupillus eſt pauper, & iſto ca-ſu procedat opi. prima quod poſsit dari tutor etiam quod non petatur,quia tũc uere miſerabilis perſona dicitur . c. om-nis ætas,ubi not.glo.12.q.i. tradunt ca-no.in.c.ſignificantibus,de offi.dele. Ale xan.& alii in.l.i.ff. ſolu. mat. idem Ale-xan.conſil.121.colum.vlt.vol um.i.alleg. etiam hic per Deci. Aut non,ſed diues, & tunc uera ſit contraria,petitionem ſo re omnimodo neceſſariam , d.§.hoc au-tem iudicium.d.l.2.de offic. eius qui ui. al.in.ob. Conſiderando etiam quamuis dicat text.in.d.l.illud, quod poteſt etiã tutor dari abſenti, intelligi tamen debe re,ſi petatur. Et ultimo loco , qđ ſi quæ in contrarium adducantur,forte proce-dant in iudicio, in quo de ipſius iudicis intereſſe agi uidetur, ne reddatur eluſo-rium,l.ſi prætor.ff.de iudi. non quod pe titio neceſſaria non ſit.

Quæ diſtinctio tamen dubia uidetur quia in d.c.omnis, non dicitur quod pu pillus miſerabilis ſit,ita demum ſi pau-per fuerit.

Et minus in.d.c. ſignificantibus, ſed hoc ipſum ſolum in uidua neceſſarium fore ut talis dicatur, & cui in eccleſiaſti. co iudicio etiam ſuccurri poſsit.

Non etiam in.l.i.C.quando impe.in ter pu.& propterea nullo modo petitio neceſſaria eſt.

Nec facit reg.d.§.hoc autem iudiciũ, nec inductio.d.l.2.quia ſupra reſpõſum eſt ſatis.

Non ſubauditio & intellectus traditus ad text.in.d.l.illud,quia dicam non eſſe uerum;ex quo expreſsiſſet iuriſcõ.alias, ſi fuiſſet neceſſaria, ut in curatore,in.d.l. 2.ſtante reſponſione à nobis tradita ſu-pra & eſt arg.& in.l.unica in §. ſin autẽ, in uer.ſin uero.C.de ca.tol.

Non deniq; iudicis intereſſe conſide rabile,quia illa non eſt ratio, ſed potius quia petitio neceſſaria non erat,alias ut uulgo dicitur,ueſtiretur unum altare,ſi eſſet neceſſaria & tutorem conſtitueret, ne iudicium reddatur eluſorium abſq; petitione,& aliud ſpoliaretur,& male.l. aſsiduis.C. qui po.in pi.ha.c.ex tenore, de fo.com.

Vel dic, quod uera ſit ſine diſtinctio-ne opin.ſupra dicta,ex alio, probo,nam in datione tutoris & curatoris , pupil-lus & furioſus æquiparantur. d. l. hæc autem , & ibi Barto. in princ. ff.ex qui. cau. in poſ. ea. citatus etiam ſupra ſed furioſo datur curator abſq; eo quod pe-tatur ; ergo & pupillo , & nimirum quia utroq; caſu finguntur petere, ita Bald. in. d. l. qui habet, in prin. ff.de tute.

Et eſt utilitas diſputationis, quia ſi petitio neceſſaria eſt , & non detur , utiq; nec punietur iudex , alias autem ſic , ita Barto. in. d. §. hoc autem iudi-cium, in princ.& hoc eſt forte quod di-cunt aliqui hic quod in ſindicatu tene-bitur.

Addition.

Si uelles tamen tenere quod petitio necessaria sit in pupillo, maxime diuite, dic solido hoc fundamento suaderi posse, quia si hoc ipsum esset iudicis onus, etiam parte non petente, nō dixisset alibi nec suisset necessarium prouidere qd mater filii successione priuaretur, nisi tutorem filio pupillo petiisset intra annū & tamen dictum est, indeq; facta prouisio, in.l.sciant.C.de legi.hæ.& in.l.sanci mus, in.§.personis.C.de admi.tu.

Et quia bene farendum est, posse si uelit, sed non quod puniatur, si non constituerit.

Ex quo tutela, publicum munus est auctoritate, sed utilitate, priuatum.l.i.ff. de tute.

Additio.

Vel nouissime dicas, quod aut iudex potest prætendere probabilem ignorantiam, & tunc dare non teneatur non requisitus, nec debeat puniri ignorās, alias autem sic, & colligitur ex his quæ dicit Bar.in.d.§.hoc autem iudicium, in prin. & in simili uidetur tex.no.in.l. bonorū. C.qui admi.

Sed dum dicit text.adhuc, dari posse tutorem pupillis non habentibus, dubito, quare hoc dictum sit, nam nonne interest pupillorum habere plures tutores à quibus defendantur.l.nam reipub. interest.ff.de no.o.nun.argum.in.c.prudentiam, de offi.de.tradit Barto.in.l. bello amissi, in fi.ff. de excu. tu. ergo male & dicendum dari debere etiam si habeant.

Sol.uerum est, quando legitimi non extant, quia tunc si extarent, datiui necessarii non sunt. l. si sororis. C. qui da. tu. po. & plus quod etiam si plures dentur, non debet tamen p plures tutela administrari.l.3.§.i.in fi.ff.de admi.tu.

Glo.i.

Glo.i.fuit expedita supra nec eam aliter repeto, addo tamen, & Docto. reprobatio communis, quicquid disputando dixerimus confirmabitur, quod licet ius dicens & iudex idem sit, & pro eodem accipiantur uerba hæc, officiumq; eius sit latissimum, siue de maiori loquamur, siue de aliis etiam inferioribus, ut supra ostensum fuit pariter, & in hoc æquiparentur, quod non æquiparabuntur tamen quoad aliud † ex quo factum

13 maioris iudicis rite factum præsumetur minoris autem non.l.i.ff.de offi.præfec. præto.l.liquer.C.de summa tri.& fi.cat. §.nos autem, inst.de atti.tu.declarat Bal. in.l.tutores.ff.de confit.tu.& diximus in l.i.de offi.eius.

Glo.2.

Glo.2.in uerbo bonorum, etiam clara uidetur, quæ solum dicit, quod bo.

14 po. est mixti imperii † & non ab re, quoniam non constat in animaduersione, Causa cognita datur,

Nec potest delegari, ita ut cum esse non possit meri, nec simplicis iurisdictionis, & sic à partibus sufficienter enumeratis, iuxta not.in. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.huiusmodi necessario sit, & ad propositum singula singulis referendo, probatur in. l. 2.in. §.dies.ff.quis or.in bo.po.ser. & in l. nequicquam in §. ubi decretum. ff. de offic. procon. & in.l. imperium infra eod.

Et efficacius quidem, quia mixti imperii est quoq; in po.mittere.l.iubere ca uete infra eo.& hic no. omnes, ergo & bo.po.tribuere, quia parificantur.l.si.q s fetuo.C.de fur.

Et rationem assignar Barto.in.d.l. iubere cauere, in fi. quia officio iudicis nobili expeditur, & quia priuatam utilitatem continet, & bene, alias à meto non differret, quod respicit publicam, & est habere gladii potestatem &c. ut in præallega. l. imperium.

Glo. istam improbat ex tribus Ias. primo, quia est casus clarus, quod date bo. po. sit mixti impe. in.l.imperium præallega.infra eo.

Responde quod licet sit ibi casus declaratio tamen non est improbanda. l. i.§.quamuis. ff.de uen. inspi.

Secūdo improbat quia dicit esse mixti imperii, cum in animaduersione non

consistat, & sic non meri, ex quo multa sunt meri imperii, quæ in animaduersione non consistunt vt cōdere statuta creare tabelliones & similia.

Sol. habuit respectum potissimum ad id quod dicit iuriscon. in. d.l. imperium.

Tertio improbat, dum dicit mixti im pe. esse, quia delegari non potest, cum tamē multa sint mixti quæ delegari possunt ut no.in.d.l.imperium.

Sol. non est regulare sed in generalibus tantum inferioribus (quod & ipse non negat)&in.d.l. imperium dicemus fusius.

Sed contra adhuc de.l. fi. C. qui admi. ubi coram quocunq; iudice agnosci potest, ergo mixti imperii esse nō dicetur.l.i.supra de offi.eius.

Immo & secundo quod etiam potest delegari.l.cognitio.§.fi.eo.ti.

Quodq; tertio & ultimo loco non requiritur causæ cognitio ut in.d.§.fi.not. & in.d.l.iubere cauere.

Pro uera resolu. dicendum est breuiter, quod hodie decretum non requiritur, nec agnitio solemnis, ut olim, & ita intelligatur decisio dictæ.l.fi.& no.in.l.3.In.§.si causa cognita.ff.de bo.po.

Nec possit delegari, si sit de his quæ tribuunt ius alias sic nec tunc plena causæ cognitio requiretur, ut in Carboniana, uentris nomine, & gratia litis agnoscendæ, de quibus in.l.posthumus, in, §. fi.ff.de inoffi.test.& in.d.l.cognitio.

Et differētiæ ratio est, quia in bo.po. non tribuentibus ius de modico agitur præiudicio cum po.dominum non faciant sed detentatorē alias sic ita ut nec mirum sit, si delegari possunt, alias autē non, & delegantur, quia mixti imperii; minoris sunt, secundum Bar.in.d.l.imperium in gradibus mixti, & in.d.l.iubere cauere, in fi.nec dubito. Differunt etiam quia non tribuentes ius dies continuos habent currentes, aliæ utiles. l. 2.§.dies. ff.quis ot.in bo.po.ser.

Verum ad propositum quæritur, po-
35 namus†quod uelit quis decerni bo.po.
an sit mixti imperii hodie sicut olī quia si sit, non delegabitur.l.i.supra de offi.eius alias secus.

Bar.hic concludit quod sic,

Et plus subiiciunt alii, quod licet agnouerit bo.po. simpliciter, poterit tamen petere ut decretum interponatur, eorum exemplo, qui sunt in possessione.& petunt in ea confirmari.l.3.§. missum, & ibi idem Bar.ff.de car.edic. Quod etiam probatur.& secundo quia qui uult decretum interponi, designat nolle uti agnitione simplici, de qua in d.l.fi.sed antiqua nunquam sublata, nisi exprimatur.l.quotiens.ff. de ac. & ob.& est argum.in.l.si mulier, in.§.fi.ff. quod me.cau.ubi regula colligitur, uia quam elegisti, illa tibi pateat.

Item, quia si agnoscentium fauore id nouo iure inductum est tertio loco, nō uideo cur fauori suo renuntiantes, possint etiam non simpliciter agnoscere, si uelint, sed cum decreto uulga.l.si quis ī conscribendo.C.de pac.eoq; magis, qa unaqueq; res de facili ad suam pristinā reuertitur naturam, & solet fauorabile reputari.l.si unus.§.pactus ad fi.ff.de pac. c.statutum de præben.in.6.

Quidam autem tenuerunt contrariū quod immo decretum sit nullum, nec valeat, per text.in.l.fi.in.§.sin autem. C. de cu.fu.ubi agnoscenda est bo.po. simpliciter, quæ ante alias dabatur, ita vt hodie amplius hoc modo dari non debeat.

Secundo, & rursum, quia dicit ad idē quod petitio solemnis bo.po.ex lege cōstantiniana sublata est, de qua in.d.l.fi.ergo & decretum, propter quod erat petitio.

Tertio, quia si agnoscēs illo uteretur, cum sublatum fuerit per. d.legem, incurreret pœnam falsi.l.fi.ff.ad legē Cor. de fal.& ibi Bar.§.hunc igitur in prima const.Codi.

Alias & quarto uideretur uelle subuertere dispositionem illius legis, & male, quia non facit priuatus quod non potest facere princeps.l. si quando. C. de inoffi.testa.

Quinto & ultimo, quia si legi inducēti certam solemnitatem in actibus homi

num renuntiari non potest etiam cum iuramento ut puta in testamentis,& donationibus.l.nemo potest.ff.de lega.i. l. modestinus,& ibi Bart.in.i.colum.ff. de dona. dicemus nec posse nos patiter renuntiare illi,solemnitatem tolleti, quia contrariorum eadem est disciplina.l.i.ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.

Quibus tamen non ob. teneo ego opi.primam,ex supra dictis, nec facit si diceretur ad primum,quod confirmatio possessionis aliquid operatur si possessio ininsta fuisset,decretum autem hic non quia non est uerum, nec confirmatur ꝙ nullum est.l.nam & si sub conditione. ff.de iniuf.testa.l.quæ ab initio.ff.de reg. iu.c.fi.de præscrip.& dato in casu. d.l.fi. &præsentis.q.quod decretum nihil operaretur,debet tamen interponi,si agnoscens uelit. l. iuste possidet. ff. de acqui. po.l.i.C.de prædi.cu.lib.10. tradit Bald. in.l.i.in.§.nunciatio,in princ.ff.de no.o. nun.

Dicunt etiam ad secundum tenentes contrarium,quod cum sublatum fuerit decretum,agnoscens non potest eo uti, haud considerabile in.d.l.quotiens, loquente in diuersis remediis, in quibus unum ab alio non tollitur,& adhuc male,quia sublatum est,nisi uelit agnoscés eo uti,& retorquebitur responsio, quoniam lex non resistit agnoscenti.l. cum lex,& ibi Bart.ff.de fideiu.terminiq; pares uidentur,quia agnoscere simpliciter & cum decreto diuersa sunt.l.ius autem ciuile.ff.de iust.& iu.l. hoc legatum. ff. de leg.3.l.i.ff.de dona.

Posset dici etiam ad tertium, quod cum ex toto sublatum fuerit decretum, nec reliquiæ remanserint, non debent posse ad suam pristinam naturam reuerti,ut dixi late in.d.§. pactus, & est argu. in.l.qui res,in.§.aream.ff.de solu.sed respondetur,quod reuertitur uirtute intrĩsecæ & subintellectæ reseruationis factæ à lege, ex quo hoc ipsum expresse non prohibetur.

Et nouissimo loco probatur per tex. etiam no.in.l.circa, ad fi.ff.de proba.ubi probatio admittitur etiam quod necessaria non sit in iudicio,ut mos geratur probanti,ergo & interpositio decreti hic, & longe magis.c.2.de proba.extra.

Et idem in actione, quæ in libello exprimi non debet.c.dilecti,de iudi.& tamen exprimitur,si agens uelit, nec nocet.l.edita;& ibi no.C.de eden.dummodo apte exprimatur.

Et ad idem est bo.text.in.l. quod si possessor,in.fi.ff.de rei uen.& in.c.cum uintonien.& ibi Car.in.i.colum.per locum à speciali,de elec.&quia uidemus etiam quod testamentum in quo filius est præteritus,quamuis ipso iure sit nullum, potest tamen dici nullum,si uelit.l.post humo,& ibi dixi post alios late. C. de bo.po.contra tabu.

Et tenendo sic contraria nullo modo obstabunt,quia primum & secundum, ad idem tendentia, uera sunt & procedunt si agnoscens uelit uti simplici agnitione,alias decretum sibi denegari non debet.Considerando quoq;, quod uerba illa sunt narratiua,quæ non inducũt iuris dispositionem,iuxta not.in.l.unica.C.quando non pe.pat. ita ut petitio sublata sit,& consequenter decretum quatenus uelit(ut diximus) agnoscens.

Non ob.tertium quia.d.l.fi. non est correctoria,sed limitatoria potius, nam tollit.l.antiquam,positam in.l.i. in.§.decretalis.ff.de suc.edic.&in.l.i.C.com munia de ma.non in totum, sed quo ad petitionem,cum illa solemnitate uerborũ quæ olim erat necessaria, & propterea esto quod uelit agnoscens decerni, non incidit(ut dicebatur)in pœnam falsi,immo quod nec decretum sublatum uidetur,secundum aliquos, sed sola uerborum solemnitas,ut not.in.d.l. fi. C. de cu.fu.

Non ob.quartum quia uerum est,quando lex resisteret,sed ut probauimus, nõ resistit,ergo.

Non ob.quintum & ultimum, quia antecedens uerum est consequens autẽ falsum,ex quo tollit solemnitatem lex, nisi agnoscens ea uti uelit.

Vrget tamen contra Barto. multum text.in.d.l.fi.de cu.fu.allega.in.d.l.fi. C.

qui admi. & text. ibidem, ponderando uerba prohemialia, ex quibus finalis intẽtio legislatoris colligitur. l. fi. ff. de hæ. insti. dum dicit, ut uerborum inanium captiones excludamus &c. & est quæstio patum utilis, nisi quatenus agnoscentis uoluntati satisfiat, ut alibi dicitur in l. fi. ff. de usu & ha. & in. l. pe. ubi gl. ff. de con. ob. cau. & melius quam alibi, in. l. ei fundo, in. fi. ff. de serui. Cogita, & dic etiam ut dixi in. i. lect. in. fi. istius glo.

16 Sed quæritur, pone quod petatur ho. die interponi decretum † requiretur ne. causæ cognitio? Concludunt Docto. hic quod non, quia necessarium non erat. §. multis, ubi glo. insti. de liber. ubi in transitu prætoris, potest fieri manumissio, quia eius auctoritas etiam necessaria nõ erat.

Alii contrarium, quia si eligir decretum, secundum ius antiquum uidetur etiam elegisse, ut interponatur, secundũ illud, quo causæ cognitio requirebatur. l. oratio, de spon. l. pomponius. §. cũ quis de acqui. po. l. fi. §. sinautem. C. de iu. deli. ubi solemnitas non erat necessaria in manumissione, & in casu. d. §. multis, & placet hæc opi. quia cum sit actus indiuiduus, non debet posse pro parte accepta ri, pro parte non. & maxime, quia ubi decretum interponitur, ibi causæ cognitio necessaria est. l. ne quicquam. §. ubi decretum. ff. de offi. procon.

Nisi saluando primam opi. dicamus, forte necessariam non esse cognitionem quia cum decreto exprimitur causa, & satis est, maxime ubi non apparet legitimus contradictor. l. si is à quo, in prin. ff. ut in po. le. & quia agitur de modico præiudicio, cum sit præambulum peti. hæ. & ut latius in. d. l. fi. & in rub. C. qui admi.

Glo. 3.

In glo. ista concluditur primo ad tex. subaudiri debere, quod iudex possit da

17 re bo. po, & debeat † & bene, licet dubitent ualde scriben. an subauditio hæc fuerit necessaria, ut per eos, & dixi late ego quoq; in. i. lectu. adde subauditionẽ in simili etiam, in. l. i. ff. de dolo & in. l. i. ff. si quadru. pau. se. di. & diximus in. l. i. in fi. ibi, & si dicatur, iuncta expo. Barto. in princ. nume. 2. in fi. supra de offi. eius, & nimirum, quia declarationis gratia fiunt. taliter ut subaudientes non debeant reprehendi. l. i. §. quamuis. ff. de uen. inspi. l. non solẽt. l. quæ dubitationis tol lendæ gratia. ff. de regu. iu. immo inquit Barto. alibi, in. l. i. in repe. in. 2. colum. C. de sacrosanc. ec. quod subauditione debet lex iuuari, & non potest negari. Placet etiam ut dicamus, quod sit necessaria, si petatur, seu agnoscatur bo. po. l. munerum. §. iudicandi necessitas. ff. de mu. & ho. olim quia decretum requirebatur hodie quia præsentia saltim necessaria est, ut supra alias autem non, quia hoc casu, & regulariter iudex nõ impartitur officium suum, nisi requiratur. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. insec. & nota ad propositum quod debeat iudex dare, necessitatem esse causatiuam, ne teneatur in syndicatu, ut in simili p gl. in. l. i. C. ut ne. inui. age. co. ex quo præcisa esse non potest. l. nam magistratus. ff. de arbi.

Sed difficultatem moueo, nam habeo, quòd id quod subauditur in uno capitulo, non censetur repetitum in sequenti, patet, quia in primo capite edicti quod quisq; iuris, dolus subauditus, non censetur repetitus in secundo loquente in impetrante, ubi primum alias loquitur in iudice. §. item lapilli, iuncta glo. insti. de re. di. & per Doct. in. l. i. ff. quod quisq; iu. & forte non ab re, quoniam ex separatis non infertur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & nihilominus hic est secus; quia quemadmodum in bo. po. subauditur uerbum prædictum, si tamen ut diximus petatur, d. §. iudicandi necessitas, tradunt cano. in. c. ut debitus, de ap. subauditur etiam, & censetur in sequen. exemplo, missionis in po. repetitum.

Pro sol. dicendum est, nec uideo aliud dici posse, quod id non semper sit uerũ, maxime ubi rationis diuersitas non est inter unum & aliud capitulum, ut hic. sed diuersa est ratio in. d. l. i. in prin. ut p glo. ibi in uerbo si quis, quam not. dicit

Alex.in.4.col.ergo.

Secundo, gl.ista ponit diffinitionem
18 tut in ea.

Cõtra quam multa adducuntur per Bar.& alios,& præcipue ac

Primo,dum dicit potestas de iure pub introducta, quia potestas patris in filiũ & similium,est sacra & de publico intro ducta.l.post mortẽ,& ibi Bal.ff.de adop. & tamen non habet iurisdictionem,nec in eo iurisdictio considerari potest. l. nã ciuium.ff.de his qui sunt sui uel alie. iu. l.in suis.ff.de lib .& posthu.l.3.C. de pa. po.late Bar.in.l.frater à fratre. ff.de condic.inde.

Secundo,dum dicit, cum necessitate iurisdicẽdi, qa iudices chartularii habent iurisdictionem,& tamen nõ est cum necessitate iurisdicendi.l. i.ff.de iudi.l.rem non nouam.C.eo.

Et Princeps pariter habet, & tamen necessitati iuris non subiicitur. l. digna uox.C.de legi.l.princeps.ff.eo.

Nec iudex extra territorium existens l.fi.infra eo.

Nec excommunicatus.c. ad probandum,de re iud.

Nec in arbitrariis, de quibus in. l. in actionibus.ff.de in li.iu.& in.c.i. de re iu di. in 6. & in. l. ubicunq;. ff. de interroga.action.

Tertio & ultimo,dum dicit, & æquitatis statuendæ,quoniam à regulis iuris recedendum non est.l.illicitas.§. ueritas ff.de offic. præsi. l. prospexit. ff. qui & à quib.c.ne innitaris,de consti. & non ab re forte dicitur alibi, quod in iure omnis diffinitio est periculosa in. l. omnis diffinitio.ff.de reg.iu.& quod nulla est, quæ non facile subuerti possit in l. i. ff. de regu.cato.

Quam ob rem ut dixi alibi,& hic repeto,quia scitu dignum est, Plato diffiniens hominem,quod est Animal Bibes sine pœnis à Diogene Cinico derisus est,qui in eius auditorium Gallum gallinaceum pœnis ac pluma nudatum inuexit,dicens hic Platonis homo est, ita ut postea latis unguibus diffinitioni adiectum sit.

Neq; Val.maxi.gloriam diffinire ausus est,unde oriatur, cuius sit habitus, aut qua ratione debeat comparari, ista omnia relinquens his, quorum in contemplandis huiusmodi rebus cura teritut.

Et sensit forte alibi iurisconsul.in.l.3.in. §.i.quando dixit nullo certo modo satis diffiniri potest.ff.de testi.

Dicendum igitur puto, fore satis qđ diffinitio possit ut in pluribus uerificari.l.suus quoq;.§.puto,iuncta glo. ff. de hæ.insti.quam exclamat Aret.in.l.i.col. pe.ff.de testa.quia alias indubitatum est quod ex genere & differentiis constare debet,cumq; suo diffinito conuerti, ut in.l.i.ff.de testa.& insti.de ob.in princ.& utrobiq; not.

Vel sustinendo diffinitionem ad primum dicamus,stare ista simul, quod potestas sit in patre & similibus, & tamen non sit publica ut in iudice.

Non ob.secundum quia non habent proprie iurisdictionem, & si habent, habent in potentia non in actu, ut in.d. iuribus no.ad idem alleg.& sic territorio non cohærentem.

Non ob. tertium quia cum sit supra omnes iudices c.cuncta per mundum 9. q.3.l.deprecatio. ff.ad legem rho. de iac. l.bene à zenone,de qua d.præscrip.conuenit ut iurisdictionem habeat, quæ tamen non sit cum necessitate,sed nõ propterea ut subuertatur ob hoc diffinitio, quemadmodum dicebam supra & nouissime tradit in simili Bal.in diffinitione mandati,sustinendo Placen.in rub.ff. eo.in prin.

Non ob.quartum quia satis est quod habeat in territorio,cui cohæret, ut infra & in.l.pupillus,in.§. territorium. ff. de uerb.si.ex quo extra territorium,nec iudex est nec iurisdictionem habet. d. l. fi.infra eo.

Non ob.quintum quia si est excommunicatus,est extra ecclesiam,& omnẽ dignitatem, taliter ut nec iurisdictionẽ habeat,nisi absoluatur,ergo nec mirum si nec in eo potest considerari necessitas uulg.l.x.ff.de uerb.ob.

Non ob.ultimum, quia immo & in illis habet cum necessitate, quatenus at bitrium regulatum est.l.uideamus.§.iurare.ff.de in li.iu.argumen.in.§.oportet, in authen.de iud.tradit Abb.in.c.ex parte,in.2.colum.de offi. de. & ut latius in.l.lectu.post Barto.& Docto.immo quod nec erat necessaria tanta disputatio, ex quo solum eam posuit glo.ut iudici necessitatem iniunctam esse demostraret dandi bo.po.si maxime(ut diximus)peteretur.

Additio.

Ad diffinitionis propositũ,nota adhuc, quod non debet esse diuersitatis copula intercisa,ut ista,sed continuata uerborũ serie,ut puta quemadmodũ dicunt Dialectici,homo est animal rationale,mortale,& maxima etiam quia semper subintelligitur æquitas sine qua iudex esse nõ potest.l.diuus.ff.de resti. in inte.;l. quod si ephesi.ff.de eo quod cer.lo. imo quod ius semper præsupponit æquitatẽquam legis extensionem,siue potius intensionem dicere debemus,& sentit Bal. in.c. i.in.i,colum.an ma.suc.uxo.in usib.feu. ex quo etiam conuenientia quædam,siue honestas appellatur, quæ ius ipsum temperat & moderatur.l.nulli.ff.de leg. tradit Barto.in.l.i.in fi.C.eo.& propterea dici posset,omniaq; comprehendentur,quod iurisdictio nihil aliud sit, nisi potestas quædam,lege, magistratum gerentibus,concessa,quæ constabit ex genere & differentiis, conuertibilis erit cũ diffinito,& nõ intercidetur copula, nec superius adducta obstabunt in aliquo& ista sint satis.

Glo.4.

Ex ista glo.aliqua etiam colligi posse uidentur,&primo quod re ipsa,mittere in possessionem,est mixti imperii, & cõ
19 sequenter†quod missio hæc delegari nõ potest.Simplicis uero iurisdictionis, & sic delegabilis,cognitio,&pronuntiatio de mittendo.

Et non ab re,quia(ut supra etiam dictum est in.l.i.de offic.eius) præses prouinciæ pronuntiat aliquem esse in insulam deportandum,& tamen non deportat.l.si quis filio,§.eius.ff. de iniust. testa. l.illicitas.§.qui uniuersas. ff.de offi.præ.

Ad idem,Prætor cognoscit & pronũtiat tutorẽ,si de crimine accusetur atroci,puniri debere,& tamen non punit. l. i.§.si.ff.de suspec.tu.l.i. §. item solent.ff. de offi.præfec. ur.l.i.§.suspecti.ff.ad Turpi.&adhuc dictum estin præalleg.l.i.

Cognoscit item de causa restitutionis in integrum, compromissarius iudex,& tamen non restituit.l. fi. ubi glo. not.C.ubi & apud quem.

Et si causa delegetur, delegatus pariter sententiam suam non exequitur. l. à diuo pio,in princ.ff.de re iudi. quod tamen isto iure intelligendum est, non ca nonum.c.pastoralis.§.præterea,de offic. de.tradit Bald.in.l.i.in.§. in initio, in.2. col.ff.de offi.præfec.ur.

Et est simile ultimo loco, in authen. ad hæc.C.de iudi.ubi administrator seu præses,si publicis occupationibus impediatur,consiliariis suis causam cognoscẽdam committit,ipse uero exequitur, & decidit aliquid in.l.placet.C.de peda. iudi.& in.l.fi.in.§.adeo.C.ubi se.uel cla. & in.l.solent,de offi.procon.& in auth. clericus.C.de epis.& cle.

Et concordabunt inter inuicem contraria in.l.cognitio,in.§.fi. supra de offi. eius.& i.l.iubere cauere infra eo. & utrobiq; uerba hoc idem innuere uidentur, in.d.l.cognitio,quod mandari posit in d.l. iubere cauere autem, quod magis imperii,quam iurisdictionis,sit, & consequenter,quod mandari non posit.

Sed quæ est diuersitatis ratio ? foret
20 enim†potius dicendum,missionem delegari posse,quam cognitionem, in qua maior industria considerari uidetur.

Respondet Ias. & si aliqui istud sibi ascribant hic,in d.l.iubere cauere, in. 3. colum.insra eo. quod cum hoc idem cõtineat expulsionem de possessione, ob quam solent generari magna scandala, statuit lex,non fieri nisi per maiores magistratus,quorum reuerentia partes acquiescant arg.l.i.ff.de offi.præfec.præto. in cognitione haud considerabile,& negari non potest.

Adde

Adde tu, probari in l.æquissimum.ff. de usuf.ibi cur etenim ad arma & ad rixam procedere patitur prætor, quos potest sua iurisdictione compescere & clarius in.l.non est singulis.ff.de reg.iu.vbi non est singulis concedendum, quod ꝑ magistratum fieri debet, ne maioris tumultus excitandi occasio præbeatur, q̃ ratio militat etiam in missione, si fiat ꝑ iudices inferiores, q̃ minimi sunt, & parum authoritatis habent, vt experientia docet, magistra rerum efficax, alias ualeret conuẽtio quoq; quod debitor à creditore retineri posset incarceratus, donec debitum solueret, & tamẽ improbata est à lege, tumultus excitandi (ut diximus) ratione, & quia ĩcarceratio pariter est meri imperii, quæ à priuatis concedi non potest.l.priuatorum consensus.C. de iu.o.iu.tradit Bal.in.auth. sacramẽta puberum, in prin.C.si aduer.uen.& Anto.cana.in tract.de iustrumen.execu.in. 32.q.in i.col.aliquid Bal.in.c.significasti ad fi.de offic.de.& idem ultimo loco in missione in possessionem specialiter ex primo decreto, ad propositum inquit Bar.alibi in.l.si finita, in.§.si quis autem ff.de dam.inf.quod ille contra quem est facta, nõ compellitur de possessione discedere nisi ex causa, si dubitetur ne partes ueniant ad arma, quod quidem fieri potest solum à maioribus iudicibus, significanter pet.d.l.æquissimum, ergo (ut diximus) & ipsa actualis missio.

Alia ẽt & secunda assignatur rõ, ꝙ cum in missione reali exerceatur iurisdictio, quæ cohæret territorio, nõ debet posse fieri à delegato, ex quo territorium nõ habet, sed solus ille, qui habet mixtum imperium.l.à diuo pio, etiã supra alleg. in prin.ff.de re iud.l.pupillus.§. territorium.ff.de uerb.si.sensitq; Bald.in.l.i.in §.2.in.2.col.ff.de offi.præf.ur. & in.l. ne quicquam in.§.ubi decretum, ĩ pe.ff.de offi.procon.& in.c.significasti.de of. de.

Quæ non uidetur uera, quoniam delegatus, utitur iurisdictione delegantis. l.i.§.qui mandatam.l. & si prætor supra de offi.eius.c.sane, de offi.de.

Secũdo, q̃a de iure cano.delegatus ĩ po. mittit, & tamẽ nec dicto iure territoriũ habet.c.ex literis, & ibi no.de offi.de. & idẽ ĩ delegato prĩcipis esse declarat Bar. in.l.à diuo pio, in prin.ff.de re iudi.

Tertio & ultimo, quia magistratus muncipalis habet territoriũ, & tamen non mittit in po.l.ea quæ.§.i.ff.ad municip.

Sed potest responderi, & dici ad primũ, quod bene utitur iurisdictione mãdantis, sed non ut habeat territorium, quoniam sic etiam possent mãdari, quæ sunt meri & mixti imperii dictu tamen absurdum.l.i.supra de offi. eius.

Nõ ob. secundũ quia ẽt ꝙ territoriũ nõ habeat.mittit tamẽ dicto iure, quo omnia, quæ meri & mixti imperii sunt, absolute delegantur.c.quod sedem, de of. fi.ordi.& dixi in.d.l.i.de offi.eius.

Non ob.tertium quia stant ista simul, ꝙ territorium habeat ipse, & tamen non mittat, quia missio iure magistratus nõ competit.l.in eo non est cohærens territorio, ut in his, quibus d.ius mittendi à lege concessum est, perinde ac si non haberet, & ut latius per Abb.in c. si quis, contra, in pe.& fi.col.de so.comp. & sic etiam ratio ista bona, et sensus sit, non mittere quia territorium nec ipse habet sicut nec delegatus ad effectum prædictum. Vel arg.retorque sic, quod si magistratus municipalis, qui habet territorium, nõ mittit, multominus mittet delegatus, qui territorium non habet & vt infra etiam dicam.

Tertia et ultima põt assignari, q̃a actus missionis cito expeditur, ubi cognitio et pronũtiatio simul de mittẽdo aliqđ tpis ĩteruallũ expostulat, igitur nec mirũ, cũ nõ fiat delegatio cõiter nisi ex cã, l.placet.C.de peda.iud.auth.ad hæc.C. de iud.§.ad hoc prohibemus, ĩ auth. de colla.si noluit lex ut actus missionis delegaretur cognitio autem sic, & dictum pariter fuit supra ĩ.l.i.ĩ uer.huius quoq; rei fortissimum est arg.de offi. eius, quæ causa tamen non appareat, neq; ex his sit, quæ delegationem permittant, quoniam tunc absolute permitti uideretur & sic ratio tuta non esset.

Et ad propositũ in simili uidemus ple-

runq; etiam sic considerari à lege, quæ sunt facti transeuntis, & quæ permanentis, ut ea in notorium non transeāt, hæc autem sic, puta edictum in albo prætoris, & præconis uox. l. si ueto. §. qui pro rei, & ibi Bar. in prin. ff. qui satisd. co. Item quæ momentanea, & quæ successiua, puta rem tradi, se in pristinam obligationem reponere, & insulam fabricare, ad effectus, de quibus per Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur, in. 12. col. & in. l. si insulam, in 4. ff. de uerbo. ob. & in l. si cum exceptione, in. §. sed & si quis. ff. quod me. cau.

Item quæ celeritate absoluuntur, & quæ non. l. i. ff. de dam. infec. l. i. (singula singulis referendo) C. de execu. rei iudi.

Sed ad conclusionem ipsam redeundo, moueo† difficultatem, quod immó

21 exequatur etiam qui cognoscit & pronuntiat de mittendo. quia hoc est in criminalibus & quidem in delegato. l. fi. §. adeo supra etiam alleg. simpliciter & re missiue. C. ubi se. uel cla. l. solēt. ff. de offi. procon. auth. clericus quoq;. C. de ep. & cle. ergo multomagis in ciuilibus, & missione actuali in possessionem, de qua hic. l. in seruotum. ff. de pœn.

Sol. ex supra dictis colligitur, ut audacter dicamus, non esse uerum, & quia lex resistit, cum sit magis imperii, quam iurisdictionis sufficiatq; cognoscere & pronuntiare, arg. in. l. tutori. C. de nego. gest. & in. l. si non lex ælia scētia. ff. de hæ. inst. Nec ob. contraria, quia id nō est generaliter uerum in iuribus illis, sed duntaxat, cum de rei innocentia constat, ut absoluatur. l. fauorabiliores. ff. de reg. iu. cui sol. tamē ob. tex. i. l. i. §. fi. ff. de qō. nisi respondeamus, id esse ibi, quia bene uel male iudex erat functus officio suo. l. iudex posteaquam. ff. de re iud. cogita.

Rursum & aliter oppono quod uana sit dubitatio, an possit delegari, & an delegatus mittat, nec ne, quia magistratus municipalis habet territorium, & tamē non mittit. l. ea quæ. §. i. ff. ad muni. ergo multo minus delegatus, qui nullum habet territorium, immo nec iurisdictionem, nisi delegatam. l. i. §. qui mandatā, supra de offi. eius. Cogita.

Secundo, ex ista glo. colligitur, quod

22 pronuntiatio† de mittendo, est sententia diffinitiua.

Et non ab re, quia diffinit negotium principale, & quia fertur cum iudiciario ordine, & huiusmodi est ad differētiam interlocutoriæ, quæ fertur inter principium & finem causæ super aliquo emergenti uel incidenti in causa, iuxta gl. in cle. i. de seq. po. & fruc. quam celebrat & dicit sing. Ate. in cons. xx. incip. in quæstione, in prin.

Et potest exemplificari in primo & secūdo decreto, quoniam missio ex primo interlocutoria est, alioq; nomine dicta appellataq; sententia tedialis, ut no. in. l. si finita, in. §. iulianus. ff. de dam. infec. & in l. 4. in. §. duas. ff. eo. & in. c. quoniam frequentet, in. §. fi. ut li. non cō. ut is scilicet contra quem fit missio, tedio affectus, ueniat respōsurus. ex secundo uero diffinitiua, ut hic, & latius in. l. præsenti, in. §. i. C. de his qui ad ec. confu. & in. l. fulcinius in. §. quid sit latitare. ff. ex quib. cau. in po. ea. & in. c. cum olim, de test. & ita etiam declarat Bal. licet d. glo. non alleget, in. l. qui restituere, in prima lectu. in fi. ff. de rei uen. & rationi cōsentaneum est.

Nihilominus putant aliqui aduertēdum esse, quia immo etiam ex secundo decreto (de primo enim non est dubitatio) appellatur interlocutoria, diffinitiua uero largo sumpto uocabulo, quo modo glo. hic debet intelligi, moti quia secus alleg. supra loquūtur, maxime in. d. l. præsenti, & in d. l. fulcinius, & in. d. c. cum olim.

Et pro rei ueritate, quicquid alias dixerim, nunc ita teneo, & probatur, quia negari non potest quod ad ipsam non procedatur contra absentem contumacem, quodq; uenditio & adiudicatio nō fiat etiam absq; li. con. ut in. l. præsenti, et aliis supra alleg. et in. l. cū proponas, et in auth. si minor. ff. de bo. auc. iud. po. et in. l. si pater. ff. de priui. cre. ergo interlocutoria necessario.

Imo q nec habet uim diffinitiuæ, ex

quo is contra quem est facta missio, audirur intra certum tempus ad reuocandam adiudicationem.l. fin. C.de in.do. impe.usq; ad biennium scilicet, soluendo debitum interesse & expensas, præterquam tamen in causa noxali.d.l.si finita.§.postea.ff.de da.infec.& nisi statuto esset aliter prouisum, ita Bald. in.l.2. in.§.si absens in 2.col.ff. si ex noxa. cau. aga.

Et sic erit interlocutoria, quia negotium non diffinit, & quia non cum ordine iudiciario, sed sine, & absq; lit.con. fertur, qua iudiciũ formatur.l. amplius non petitum.ff.rem ra.ha.c.i.de li. con. & ibi Bal.dicẽs quod est lapis angularis ipsius, ut supra.

Et ex his inductio glo.præalleg. cle. i.de seq.po.& fruc.sublata manebit, & in specie eam quoq; reprobat, quod nõ semper sit uera, Ias.in.l.à diuo pio, in.§. in uenditione, in.i.col. ff. de re iud. Et ultimo loco ita quoq; tenuit Ancha.& bene consi.342. incip. Vicarius, in.fi.& ita transeo. Tamen cogita, quia plerũq; bona creditori non adiudicantur, sed uenduntur, & reus amplius non auditur, & ad longum in materia uide Spe. in tit.de primo & secundo decre. in.§. nunc dicamus, in ult.col.

23 Tertio ex ista glo.colligitur, ꝙ licet † missio actualis, & re ipsa, mixti imperii sit, seu magis imperii, quam iurisdictionis, & indelegabilis.d.l.iubere caue re infra eo.d.l.ea quæ.ff. ad muni. poterit tamen per nuncium expediri.

Et hoc quia expeditio, est nudi facti, nec resistit lex quominus fieri per eum possit.l.is cui.§.missus.ff.ut in po. le. & in.d.l.iubere cauere, declarat Ias.i 3.col. in.fi.& signanter quidem per istam glo.

Sed contra, quia hoc ipsum facti est, nec per alium põt explicari, cum industria personæ electa sit.l.unica.§. ne autem, uer.sin uero.C.de ca.tol.

Solutum est, quando factum personæ inhæret, nec potest per alium explicari, sed hic non inhæret, quominus nudum per nuncium explicetur, ergo, & uidetur casus in simili in.l. operæ.ff.de ope.lib.declarat Ias.in.l. si non sortem, in.§.libertus, in.6.col.ff.de condic.inde. Et nudum factum dixi, quia nõ esset ipse nuncius aliter capax, sicuti nec alius, potestq; in arg.commode induci etiam tex.in.§.sed cum factum.inst.de stip.ser. & in.l.cum proponas.C.de hæ. insti. & optima gl.in.l.qui hæredi.ff. de cond.& de.& eo magis, quia affert signum, quo ei credatur, alias executio non ualeret. c.prudentiam, in prin.de offi.de.c. significante.c.cum parati, & utrobiq; no. de ap.& in simili per Bal.in.c.2.& in c.qđ super his, de fi.instru. quale etiam illud de filio emancipato, qui si exhæredatus à patre querelam petat, quæ est de iure ciuili, eoq; iure penitus incognitus nõ admittitur, nisi bo.po.impetrεret, gratia litis agnoscẽdæ, qua vt pote signo agnoscatur, nõ secus ac Moyses, uirga, quod cum Deo locutus fuisset.l. posthumus. §.fi.ff.de inoffi.testa.& Exo.(singula referendo singulis)c.4.

Respondet etiam glo. quod aliud sit iubere, & aliud delegare, quodq; delegatio prohibita sit, non autem iussus, sed confundi uidetur ex no.in.d.§.nos aũt, in gl.alleg.inst.de atti.tu.& in.l.nec mãdãte. ff.de tu.& cu.da.ab his ideo. i.melior. Vel dic quod & ista optima sit, aliter deducendo, quoniam præses iubet magistratui quod det tutorem.l.lucius. §.cum testamento.ff.de admi.tu.l.2.§.si mater.ff.ad Tertu.l.diuus.ff.de tu.&cu. da.ab his & tamẽ nõ mãdat.d.l.nec mãdante.ff.eo.& ut alias latius in.l.sæpe.ff. de offi.præsi.& dictum fuit in.l.i. de officeius.

Vel & tertio dic, tolerabile esse hoc casu, quoniam nuncius uerba concipit in personam domini.l.qui aũt.§.fi.ff.de cõsti.pe.tradit Bar.in.l.i.ĩ §.i.& 2.ff. de procu.ubi dicit etiam quod est tanquam pica & organum, quo mediãte uadit uox unius ad alium, sicut per epistolam, & hinc ẽ quod raro lex nuncii mentionẽ facit, quin etiam faciat epistolæ.l.i.in fi. ff.de contrahen.emp.& inst.de ob. quæ ex consen.in prin. in delegatione haud considerabile.& ut etiam Bar.hic.

Additio.

Glo.ista in sui prin. præsupponit unum, quòd maioris iurisdictionis sit executio,quàm pronuntiatio,& est uerum,ut probauimus supra.

Sed dubito, quod si iudex ex forma statuti executionem facere non possit ultimo mense sui officii,an possit saltē pronuntiare exequendum esse?

Dicunt Docto. ꝙ sic, ex quo exequi & pronuntiare exequendum esse,differūt l.si quis filio.§.eius.ff.de iniuſ.testa.l.illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi. præsi.l.i. §.fi.ff.de suspec.tu,cōiuncta.l.i.§. suspecti,ad Turpil.l.qui se dicit.ff.de iudi. tradit Barto.in.l.si finita, in §. Iulianus,in prin.ff.de dam.infec.multa Feli.in c. nō potest,in.i.col.de te iudi.& Abb. in c.2. de accu.& idem Bart.in l.solent.ff. de offi.procon. In tantum ut successor eam sequi teneatur, si iusta sit, alias non, poteritq; reuocari,ex quo est interlocutoria,negotium in totum non diffiniens l.cum Iudex. C. de sen . & ibi Bald.qui idem quoq; dicit in d.l.solent.

Sed contra,quia statutum est particula legis , nec differunt,nisi ut genus & species.l.omnes populi.ff.de iusti. & iu. uerum legi fraus fieri non debet.l. contra legem.ff.de legi. quod utiq; esset, si pronunciatio permitteretur, saltim indirecte,ex quo uno prohibito, prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud.l.oratio.ff.de spon.ergo.

Secundo,quia fieri non debet id, qđ factum non releuat.l. hæc stipulatio. §. diuus.ff.ut lega.no.ca.sed pronunciatio non releuat,quia executio fieri non potest,ergo.

Tertio & ultimo,quia potentia propinqua actui,actus est.l.pe. ff. de mi. testa.l. quæsitum.§.illud fortassis.ff.de lega.3.l. abesse.l.qui mittuntur. ff. ex quib. cau. ma.ergo prohibita executione, quæ est actus,pronunciatio etiam à statuto prohiberi uidetur,quæ est potentia ad ipsū actum deducibilis.

Quibus tamen non obstan. à prima opi.recedendum non est, nec primum facit,ꝙ fiat fraus legi,quia non est uerū, si (ut diximus) potest reuocari. Vel responde,ꝙ regula locum habeat præterquàm in casu isto,ex quo statutum,hāc interpretationem à iure fieri patitur.l.i. §.lex Falcidia,& ibi not.ff.ad le. Fal.l.2. C.de noxa.late Bar.& Scriben.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.

Non etiam secundum quia immo releuat,cum successor eam sequi teneatur, si iusta sit. Vel dic,ꝙ licet non exequatur ipse, exequitur tamen successor, & sic omnino operari uidetur.

Non deniq; tertium & ultimum, quia poterat etiam non deduci ad actum, ut supra ergo prohibitio executionis non propterea arguit prohibitionem pronūciationis & ita tene.

Glo.constituere.quæ est quinta.

Glo.hæc in ulti.sui parte, (in princ. enim clara est, & dictum fuit satis in.l.i. de offi.eius)concludere breuiter uide-
24 tur,quod licet dacio† tutoris pupilli fauore delegabilis sit,esto quod mixti imperii dicatur,alia tamen, quæ huiusmodi sunt,delegari non poterunt, quamuis habenti iurisdictionem , ut puta bo. po.

Nec mirum,quia specialia multiplicari non debent.l.i.C.de do. pro.l.cum post.§.gener.ff.de iu.do.

Sufficitq́,(inquit alibi text.)si in paucis amici laboribus consulatur,in.l.tutori.C.de nego.gef.

Et quia miles etiam priuilegiatus est sed non in omnibus casibus , nec libertas,ecclesia,& similes.l.in fraudem.§.fi. ff.de mi.test.l.fi.ubi bona & not. glo.C. de sacrosanc.ec.

Et ratio est secundum glo. quia lex se adaptat ad ea quæ plerunq; eueniūt, non raro,ex quo hæc(ut Theophrastus ait)contemnunt legislatores. l. iura. l. nam ad ea.ff.de legi.plerūq; autem euenit tutotis datio,& non bo.po. agnitio ergo.

Quam dicunt fatuam Docto. quia immo plerunq; etiam datio bo.po.euenire potest,ipsaq; experiētia docet,magistra rerum efficax.

Salua tu,cōparatiue hoc idem intel-

lexisse, ita ut sensus sit, bene uerum fore, quod plerũq; possit euenire bo. po. delatio, & agnitio, sed tutoris datio freq̃uẽtius, ideo relaxata est etiam facilius iuris communis dispositio pupillorum fauore, hoc casu, quam illo, argum. in. l. ubi autem non apparet, ibi bono melius inueniri potest. ff. de uerbo. ob. & in l. si apud. ff. de mi. quem tex. inducit Bal. in. c. in præsentia. in 3. colum. de proba. & in. c. cũ dilecti, de dona. uocaturq; solecismus apud oratores, & schema alias à Poetis, perinde ac si diceremus, pulcher erat Eurialus, sed comparatiue ad Ganymedem, deformis, humeris superabat Æneas omnes, Pylophemi tamen comparatione, pygmeus uidebatur hominibus.

Sed adhuc contra, quia non potest exprimi casus frequentioris usus, quin exprimatur similis, secundum glo. in. l. i. C. de rap. uir.

Solue ut in prima lectu. Vel dic ut prius, nõ esse uerum ne detur specialiũ multiplicatio. l. i. C. de do. pro.

Alia tamen ratio inde etiam assignatur, quod hoc idem sit, quia præiudiciũ maius est pupillo non habenti tutorem hoc casu, quam in datione bo. po. cum habeat, ita ut delegetur illo, isto autem non & sentit Bar. hic.

Quæ periculosa quoq; uidetur, ex quo hoc attento, non deberet posse delegari. l. i. in fi. ff. de offic. præfec. præto. §. audient quoq;, in ratione sui, in authẽ. de defen. ci. & tamen delegatur.

Salua, præiudicium esse in hoc, quoniam cito eidem prouideri debet, ne detrimentum patiatur, quod utiq; non esset, si cogeretur ire ad iudices superiores, ergo, & est simile i. l. fi. C. ubi & apud quem.

Sed contra, quia si esset hoc uerum, delegaretur generaliter; & tamen non delegatur, nisi in casu. §. pe. insti. de atti. tu.

Dicerem igitur ego tertio, hoc ideo esse, ut in bo. po. delegatio locum non habeat quia non est de casibus à iure expressis, ut in datione tutoris, priuilegiumq; personale istud, illud uero reale ut in simili inquit Barto. in. l. sunt qui in prin. ff. de re iudi. & ad propositum facit, quod delegatio nõ fiat eorum, quæ sunt mixti imperii, nisi in casibus à iure expressis, quia sic uidemus etiam, quod quis præsumptionibus non est damnãdus. l. absentem. ff. de pœ. nisi in casibus à iure expressis. c. afferte mihi gladium, de præsump. tradit Barto. in. l. quod nerua. in. 6. colum. ff. depo. quodq; damnatus infamis non efficitur, nisi in casibus à iure expressis, & in edicto prætoris, de quibus in. l. i. ff. de his qui no. infa. declarat Bald. in c. super eo. in prin. de testi. & ita in rusticis & aliis errantibus in iure, quod regulariter non excusantur, sed in certis casibus, not. in. l. 2. C. de in ius uo. & in. l. iuris ignorantiam. C. qui admi. & sic uel hanc, uel primam teneas.

Dicunt etiam aliqui hic, aliter, quod glo. male loquatur, quod datio tutoris, possit delegari, quia non est uerum, nisi in casu quando facultates pupilli sunt tenues, & inaduertenter quidem, cum nec ipsa aliud sentiat, ad idem allegando tex. in. d. §. pe. insti. de Atti. tu. l. nõ solum. §. si liberationis uerba, & ibi Bar. ff. de libe. leg. & propterea dubitatio optima est, resoluenda ut supra.

Et ad materiam nota, glo. de bo. po. intellexisse, secundum quod olim decernebatur, quoniam alias secus, ut diximus in 2. supra & probatur in. l. fi. C. qui admi.

Sed quid si pupillus, necesse haberet
25 litigare† extra prouinciam, an cãæ mixti imperii, ipsius fauore, hoc casu, possit delegari? Bar. hic sentit quod sic.

Motus per tex. in. l. i. C. quando imp. inter pup. in cuius inductione ualde scti ben. insistunt.

Et hoc modo probare uidetur, quia sicuti ipsius pupilli fauore indutum est ibi ut delegatio extra prouinciam facta annulletur, ita pari ratione fieri potest delegatio, ne ire extra prouinciam ad litigandum cogatur, quoniam contrariorum eadem est disciplina. l. i. ff. de his q̃ sunt sui uel alie. iu.

Vel

Vel & secundo quod sicuti, si ei expediatur, potest extra prouinciam litigare ibiq; trahere alios, ita poterit in prouincia litigare, legis permissione.

Eoq; magis, quia si extensio de uno casu ad alium permissa est ex idemptitate rationis, etiam in odiosis, authé. quas actiones, ubi Barto. & omnes. C. de sacrosan. ec. quanto magis permitti debet in fauorabilibus, & miserabilium personatum gratia. l. cum quidam. ff. de libe. & posthu. c. cum dilecti, de dona. cum similibus.

Ego breuiter contrarium teneo, ex quo regulam habemus, à qua recedere non licet. l. ab ea parte. ff. de proba. tradit Barto. in. l. 2. in. 2. colum. ff. si quis in ius uo. non ie. quod quæ mixti imperii sunt non delegantur nisi in casibus à iure expresis, ut etiam dicebam supra iste non est expressus in iure, ergo.

Secundo, quia in dubio, ut pariter dicebam supra specialia multiplicari non debent. l. i. C. de do. pro. l. cum post. §. genere, de iu. do. sed hic multiplicaretur, ergo.

Tertio & ultimo, quia delegatio odiosa est sui natura c. i. ubi glo. not. de rescrip. in. 6. ergo restringenda, ut locum habeat duntaxat in casibus à lege permisis.

Nec ob. tex. in. d. l. i. quia non probat secundum primam inductionem, ex quo casus diuersus est à delegatione, stâtq; ista simul, quod delegatio extra prouinciam facta, annulletur, & tamen non fiat, ne extra prouinciam ire cogatur, quoniam ita læditur ius commune si fiat, sicuti si non annulletur, annullari igitur potest, ne lædatur ius commune, & dicta ratione etiam non fieri, & sic regula contrariorum tolletur.

Non etiam secũdum aliam inductionem, quia si potest extra prouinciam litigare, multo magis poterit in prouincia, ex quo litigat coram suo iudice, uerum ubi fit delegatio, iudici suo detrahitur & ius commune læditur, quia causa indelegabilis est, ergo simile non erit bonum, quo argumen. nullum est fallacius, ut not. in. l. non possunt. ff. de legi. & in c. per uenerabilem, qui fi. sint le.

Non ob. ultimum, quod extensio in fauorabilibus fieri debet, quia uerũ est, nisi ex extensione (ut diximus) ius commune lædatur, quia tunc fieri non debet, ius autem commune læderetur, hic ut supra ostensum est, ergo, & not. in. l. quicquid astringendæ. ff. de uerbo. ob. quo factum est ut dicamus etiã minus lædi debere, quam sit possibile. l. si serui uestri. C. de noxa. c. cum dilectus, de cõsue. & est exemplum in donatione, qđ ex pacto nudo oriatur actio. l. si quis argentum. §. fi. C. de dona. ut restringatur (hoc idem enim læditius cõmune, nec est regulare. l. iurisgẽtium. §. igitur cum nuda. ff. de pac.) nec habeat locũ in donatione remuneratoria, aut præsumpta secundum Barto. in. d. l. iuris gentium, in. §. quinimmo: in ulti. colum. ff. eo. & ad idem facit etiam, q̃a non ita sumus in dubio pupillorum fautores, ut ius commune lædamus, argumen. in. l. assiduis. C. qui po. in pi. ha. & in c. ex tenore, de fo. cõ. & ideo sub dubio forte Bar. locutus est. Cogita.

Glo. sexta & ultima.

Glo. hæc ultima, nihil aliud dicit, nisi quod hoc est exemplum quartũ simplicis iurisdictionis† & bene, per text.
26 ubi hoc ad literam elicitur in. l. imperiũ in fi. infra eo.

Idest quod dare iudicem litigãtibus, seu delegare, est simplicis iurisdictionis

Cum modificatione tamen, inquit glo. si causæ competant iure magistratus, & sint delegabiles, alias non, & ut latius in. d. l. imperium.

Sed pro nunc difficultatem moueo, nam certum est, quod delegatio expeditur officio iudicis nobili, nulli actioni deseruienti, ergo dici non potest, quod sit iurisdictionis, quodq; competat cuilibet magistratui, iurisdictionem simplicem habenti. l. imperium, & ibi not. infra eod. l. nequicquam. §. ubi decretum. ff. de offic. procon. l. ea quæ. ff. ad municipa.

Pro sol. inuoluunt se scriben. in. d. l. imperium. Placet breuiter, ut uerbis

glo.nostræ hic inhærentes dicamus,q͛d delegatio sit mixti imperii regulariter, ratione supra dicta,&etiam simplicis iurisdictionis, quando causæ iure magistratus competunt,& possunt delegari, adeo ut non ab re implicando dixerit Iuriscon.in.d.l.imperium,quod iurisdictio est etiam iurisdictionis, si competat actio,cui officium iudicis in delegādo deseruiat.Puta si proposita actione, & lite pendente fieri petatur ex aliqua causa,uolueritq; non solum exempla mixti imperii hic ponere,uerum etiam simplicis iurisdictionis modo prædicto cum de mero fuerit locutus,in.l.i.supra de offi.eius.vt verificaretur regula quod iusdicentis officium latissimum est, & hæc sufficiant.

Extra glo.quæstio prima Bar.

Modo sumpta occasione, de pluribus dubitare contingit,& primo an officium & iurisdictio†sint idem,& breuiter Bar.aliquos casus discurrit.

27 Et primo quod sint idem,diuersimode tamē,si simpliciter & absolute capiatur prout non cohæret personæ.

Exemplum, si dicamus officium regis uel principis,aut cuiuslibet alterius magistratus.

Nam cum officium dicimus,tūc personā principaliter,cui inest administratio,cum iurisdictione,& postea iurisdictionem ipsam denotamus.l.honor. ff. de mu.& ho.l.fi.C.ubi & apud quem.

Cum uero iurisdictio exprimitur,ipsam principaliter denotamus,postea officium cui inhæret.

Et sic(inquit)semper unum est &omni tempore,licet personæ mutentur. l. proponebatur.ff.de iud.c.si gratiosæ,de rescrip.in 6.

Quod unum enim sit semper, licet personæ mutentur, negari non potest, ex quo iuta prællega.hoc dicunt ad literam.

Adde signanter Barto.ita quoq; dicētem in.l.meminisse,in princ.ff. de offic. procon.& plus quod multo magis idē dicetur,licet personæ & officiales non mutentur,sed reconfirmentur, per bo. tex.in argu.tamen,in.l. sed si manente, ff.de preca.

Et alibi in.l.cum apud,in ult.colum. ff.iud.sol.quod stipulatio iudicatū solui non extinguitur ex iudicis mutatione,quia idem est omnino iudicium.

Et in.l.cum & iudices,in.2.col.C. de in.cal.quod si in medio litis mutetur ad huc iudex,ex eisdem actis iudicandum est,& non amplius de calumnia iurandum.

Et alibi Calde.in consil.xxi.incip. in ecclesia, de præben. quod capitulum idem est semper præsens,præteritum & futurum.

Et alibi Flo.de S.Pe.in.l. seruitutes, in.§.si sublatum.ff.de serui. ur. prædio. quod destructa ecclesia, de facto tamen non si de iure,adhuc indulgentiæ, quæ erant in ea concessæ à summis pontificibus,durāt,ex quo eadem esse dicitur, nec habet dubium.

Verum aduertendum est, quia paulo superius,uerba Bart. contradictionē & repugnantiam continere uidētur manifestam.

Nam dicit primo quod simpliciter& absolute officium consideratur hoc casu,prout personæ non cohæret.

Postea quod personam denotamus principaliter,cum officium dicimus, & aduertunt etiam Doct.hic.

Item quod unum est, licet personæ mutentur,&.sic semper de personis facit mentionem.

Sed facilis est sol.ut dicebam alias,q͛ intellexit,personæ non coherere particulari.

Postea cum subiicit,personam denotari ex officii expressione, intellexit in genere.et sic in abstracto.

Et sic quando dixit, unum esse, licet personæ mutentur,adhuc in genere, & in abstracto intelligendo.

Et pro rei ueritate, sensus est, in abstracto & simpliciter, non esse officium absq; iurisdictione, neq; iurisdictionē absq; officio,semperq; unum & idem, ut diximus,licet personæ mutentur.

Secundo,discurrit Barto.quod diffe

28 rat† à iurisdictione, considerando officium prout cohæret personæ, & sic in concreto, ipsumq; accipiendo pro tota li administratione.

Et hoc, quia iurisdictio est ius, & potestas publica, cum necessitate &c. ut supra in glo. potest. officium uero exercitium ipsius iurisdictionis. l. 4. §. in cum. ff. de admi. re. ad ci. per.

Subiiciēs adhuc, unum esse hoc modo, in persona cuiuslibet iudicis, d. c. si gratiose. l. eum apud. ff. iu. sol. & bene.

Sed duo obstare uidentur, primo gl. in rub. supra eo. ubi officium & iurisdictio pro eodem ponuntur, dicit enim sic supra uisum est de officio uniuscuiusq; nunc uidendum est, de omni iurisdictione.

Secundo, quia si esset unum in persona cuiusq; iudicis, in casu. d. l. cum apud, fideiussores etiam tenerentur in 2. instantia, qui erant obligati in prima & coram iudice à quo, & tamen non tenentur.

Pro sol. dic primum non obstare quoniam glo. prædicta improprie locuta est patet ex supra dictis & quia postea aliter dicit in fi. quod cum fuerit uisum de iurisdictione tam ordinarii, quam delegati, uidendum esse de iurisdictione cõmuniter.

Non secundum quia id est, non quia officium nõ sit in persona utriusq;, sed quia fideiussio stricti iuris dicitur sui natura, nec debet extẽdi de casu ad casum l. i. §. uerbis. ff. de ac. & ob. Vel quia sentẽtia secunda, erat confirmatoria primæ. cum reus uicerit in ea, & in alia succubuerit, ita ut nec mirum sit, si promissor non tenetur, & declarat Bal. in. l. tale pactum, in. §. qui prouocauit, in repe. in. 3. colum. ff. de pac. Vel secundum Bartol. quia cautio iudicatum solui, erat limitata respectu certi iudicis, quo mutato perit; non quod dunum nõ sit (ut diximus) in persona utriusq;, in. l. cum & iudices in. 2. colum. C. de iu. cal. & uerba eiusdẽ hic, nõ aliud innuere uidentur, & vt in j. lect. larius, ubi etiam dixi utilitatẽ resultantem ex ista disputatione.

Et nouissime, ac ad propositum abstracti & concreti, adde in simili, quod in abstracto etiam fides una est, in concreto uero plures, sicuti sunt plura indiuidua, similes tamen, ita idem Bar. in. l. i. in 3. col. C. de sum. tri. & fi. ca.

Item ius æquum & bonum primo modo l. i. in prin. ff. de iusti. & iu. secundo uero non, prout in causis exercetur. l. i. & ibi Sal. in. 2. col. C. de legi.

Item stipulatio una abstractiue considerata, cõcretiue autem plures, propter res in ea contentas l. i. l. scire debemus. ff. de uerb. ob.

Item testamentum unum, plura uero, quia plures dispositiones complectitur, ut inquit Bal. in c. i. in §. ex eadẽ, in fi. de le. Corra. in usibus feu. et ut late dixi in lib. obser. i. obser. i. de abstracto et concreto.

Quod abstractum etiam est forma aliqua cum exclusione subiecti, ut albedo.

Concretum autem, quod significat eandem formam, cum hætẽtibus subiecti, ut album.

Et quod appellatur deniq; aliter denominans, et denominatum. Vel dic, ꝙ abstractum sit qualitas uisa ab intellectu, concretum uero, uisa ab oculo.

29 Tertio et ultimo† discurrit Bar. quod si consideretur, non pro totali administratione, sed prout particulariter exhibetur in quibuslibet causis tunc officiũ erit genus generalissimum, comprehendens omnes species officii, ut infra per quas iudex potest aliquid facere, ut hic, et bene, alias à præcedenti discursu nõ differret.

Tamen aduerte, secundum quosdã hic, quia ita hic capi deberet, et ꝓ exercitio sumi, sicuti supra quando de totali administratione agitur, argum. in. l. si duo. ff. de adm. tu. ubi tãtum debet operari species in sua specie, quantum genus in suo genere. Adde tñ meliorem text. in. l. sin autem, in. §. sed et is. ff. de rei uen. ubi idem operatur rei uendicatio, quæ specialis est, ut doli præteriti habeatur consideratio, quod petitio hæreditatis, quæ est uniuersalis.

Qui

Qui postea respondent, quod quando sumitur pro totali administratione, non capit distinctionem generis & speciei, in causis particularibus autem sic, & male quoniam adhuc non assignatur ratio, stante regula prædicta, quare plus capiat uno casu, quam alio.

Ideo dic tu aliter & in forma, quidem argu. respondendo, quod regu. prædicta locum habet duntaxat, quando diuersitatis ratio assignari non potest, alias autem non, ita ut in multis casibus fallat, de quibus per Bald. in l. sed & si quis in §. quæsitum, in .2. colũ. ff. si quis cau. sed hic diuersitatis tõ assignari potest, quoniam si capiatur pro totali administratione, capitur solum ut à iurisdictione, sicuti potentia ab actu, differat, quemadmodum ostensum est, alias autem ut solum prædicetur de pluribus officiis, nobili & mercenario, ergo, & hoc modo deducendo forte posset procedere ambigua prædictorum solu. ut supra.

Sed ultra eos aliud est, quod magis urget, quia in primis non docet Barto. quid differat officium à iurisdictione, et an sint idem ut aliis casibus, & in termi nis in quibus quæstio proposita est.

Demum quia uidetur mihi, quod tãtum sit dicere, quod consideretur in quibuslibet causis, quãtum in quibuslibet magistratibus, prout in primo discursu, sed eo casu, officium & iurisdictio, sunt idem, ergo nec in casu isto diuersa.

Pro sol. dic ad primum, quod resoluit paulo inferius, differre. Ad secundũ uero, ꝙ argu. habet fallaciam, quia in causis (vt diximus) particulariter exhibetur. In quibuslibet magistratibus uero simpliciter consideratur & in abstracto. ergo, nec mirum si stat uno casu tanquam genus alio autem non. Sed adhuc cogita si diuersa sunt quod non discrepabit casus iste à præcedenti, & ut in prima lect. latius. Et forte melius esset si dicere mus simpliciter, ut diximus alias, officium oĩmodo differre, consideratum ut in pluribus, & eo mõ quo cõsiderari debet, à iurisdictione, ut officiũ sit exercitium, siue actus & executio in facto consistens, iurisdictio uero, potestas quæ exercetur, sine potẽtia, quæ deducitur ꝰtã quã Domina, & prout iuris est, ad actũ l. 2. §. post origin ẽ. ff. de ori. iu. tradit Bal. in rub. de offi. de. in ulti. col.

Secunda Bar. quæstio.

Secundo, dubitare contingit, utrum offi
30 cium iudicis † & actio, sint idem, & breuiter concludit idem Bar. quod non, si ipsum consideramus, prout personæ iudicis cohæret, sed quod differant ualde. Et bene, probaturq; secundum eũ quia actio est ius prosequendi in iudicio qđ nobis debetur. §. i. inst. de actio. officium iudicis uero, ius faciendi ea quæ sibi facienda incumbunt.

Et quia actio competit parti, officiũ uero iudicis, iudici.

Et sicuti differt ab actione, subiicit, differre etiam à iurisdictione, cõprobando potius ea q̃ dixit in p̃cedenti. q. q̃ istud.

Et hoc quia quemadmodũ per actionem quis cõsequitur quod erat in obligatione, ita per officium iudicis producitur ad effectũ ꝙ erat in iurisdictione.

Quasi officium iudicis, productio q̃dã sit iurisdictionis de potentia ad actũ & facit etiam quia actio obligationem præsupponit maxime personalis ipsius, actionis matrẽ. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. officium iudicis nullam. l. qui per collusionem. ff. de actio. emp. in fi. & indicat nominum diuersitas. l. si idem. C. de codicil. diffinitionis. l. i. C. de iu. emph. & titulorum ut in c. præsentium in §. testes & ibi Gemin. col. 4. de test. ĩ 6. Et q̃ ubi deficit actio officiũ iudicis imploratur. c. sane & ibi Bal. nu. 12. de renũ. & ut per eum latius.

Sed huic conclusioni plura obstant, Et primo ꝙ sit potius factum, quã ius, nam (ut diximus ĩ rub. de offi. eius post Bal. tamẽ ĩ rub. de of. de. ĩ ult. col.) actus est, & exercitiũ quoddã, quod in facto cõsistit, ut patet ad sensum, & probatur in l. legatis in §. i. ff. de leg. 3. & in l. i. in §. si is qui nauem. ff. de exercito. ac. & in l. consilio. ff. de cu. fu.

Secundo, quia plerunq; iudex assumit personam partis, ita ut parti competere

non uideatur actio nec ab officio ipsius differre.l.de pupillo.§.meminisse, ubi glo.not.ff.de no.ope.nun. l. bonorum. C.qui admi.tradit Bart.in.l.3.in.§.idem scribit, in 3.colum.ff.de pecu.& in. l. ait prætor, in.§.hæc uerba.ff.ne uis fi.ei. & in.l.si ob causam, per illum text.qui ad hoc allegatur.C.de euic.

Tertio & ulti. uidetur quod adhuc non differat à iurisdictione, ut actio ab obligatione, quoniam obligatio uti mater est, actio uero uti filia, uel tanquam causa & causatum.l.licet.§.ea obligatio. ff. de procu. nullibi autem legimus, quod iurisdictio pariat officium iudicis ergo.

Quibus facile responderi potest, & dici ad primum, non obstare, quoniam uerum est quod in facto consistit, sed tamen stant ista simul quod etiam sit iuris & propterea Barto. prudenter locutus est, dicens quod est ius faciendi ea, quæ sibi facienda incumbunt, & est simile in itinere, quod est ius, & tamen ire est facti, & in contractu, declarabiturq; quod habetur in.d.l.consilio, quoniam cōtrahere pariter est facti, contractus autem iuris, secundum Ange.in.l. ex hoc iure, & est uerum ac rationabile in.i.col.ff.de iusti.& iu.& ita quoq; in consuetudine inquit Bal.in.c.cum dilectus, in princ. de consue.pluraq; huiusmodi sunt, nō scribenda aliter.

Non ob.secundum quia dici posset, id regulare non esse, nec attendendum. l.ab ea parte.ff.de proba.l. nam ad ea. ff. de legi.c.quæ à iure, de reg.iu.in 6. Sed aliter etiam respondeo, quod in eo uti iudice, officium iudicis est, uti parte uero actio, adeo ut differre omnimodo uideantur.l.si consul.ff.de adop.l. cum semel, vbi bo.tex.ff.de tute.l.fistulas.§.1.ff. de contrahen.emp.tradunt scriben.in.l. debitori.C.de pac.in prin.& ideo quando aliquis facit, seu facere potest duo cō patibilia unum tanquam ipse, aliud tanquam alius, idemptitas personæ in altero nō inducit uitium, uel errorē, inquit alibi Cald.in cons.8.inc.legatus, in fi.de præben. & ad propositum aliis prætermissis, commode probari potest, quia fingitur facere pars, quod facit iudex.d. l.si ob causam.C.de euic.ubi mulierem condemnauit iudex, sententia transiuit in rem iudicatam, bona eius à iudice vēdita fuerunt uolebat mulier ipsa recuperare, inquit tex.non posse, quia cum teneatur de euictione, repelletur iuxta regu.quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.l. uendicantē.ff.eod.ergo quod fecit iudex, hac de re perfecisse uidetur, ergo non tolletur, quod non differat eius officium ab actione, regulariter competente parti & ita tene.

Non ob.tertium quia antecedens verum est, consequens autem falsum, nam si non esset iurisdictio, utiq; nec officium iudicis foret necessarium, argumen. in .l. 2. in .§. post originem. ff.de ori.iu.ita ut audacter dici posit, ab surditatis uitandæ gratia, quoniam ars & natura, nihil operantur frustra. l. qui bis idem.ff.de uerbo.ob.quod immo iurisdictio officium iudicis pariat, sicuti obligatio actionem.

Vel quod Bar.aliter loquatur, quod sicuti quis per actionem consequitur ꝙ erat in obligatione ut supra ita ꝙ erat in iurisdictione.i.debitū per officiū iudicis ad effectū perducitur, ꝙq; à simili argu it, & ꝙ sufficit ēt si sit in aliqua parte tantum.l.fi.in fi.C.de tempo. in integ.resti. pe.& similitudo formata sit ab eo ꝙ est magis simile.l.i.de re.du.declarat Bal.in l.arboribus, in.2.lec.in fi.ff. de usuf.imo quod etiam si sit à remotis, toleratur, ꝙ est notandum.c.querenti, de offi.de.per quem tex.ita etiam dixit Anto.de bu.in c.non debet, in prin.de consan.& affi.& exemplificat Abb.in prohe.in 7. col. in uet.i.nota.ꝙ sicut in corpore sunt quinq; sensus ita liber ille diuidi debuit i q̄nq; partes, quod est multum à remotis, & tamen sufficit & ubi in iure reperitur, ibi ē constitutio ratiocinatiua, ut rhetorici dicunt, quod etiam figuratiue catatypo sis appellatur, & nascitur ab exemplis, ita ut quod exempli causa dicitur, ad omne simile portigatur.l.regula,

.§.fi.ff.de iu.& fac.igno.l.scire oportet.§ i.ff.de excu.tu.tradit Bal.in.l.i.in.prin.ff. de iusti.& iu.

Secundo,concludit Barto. quòd ius impetrandi officium iudicis,& sic com
31 petens parti,non est idem qđ actio† sed adhuc differunt.

Et probatur ex tribus(idem enim est dicere aliàs, quod similitudinem cum actione habeat,ut subiicit, & quod sint diuersa, ex quo simile nō est idem.l.qđ neruа.ff.depo.& ibi Bar. & patet,q̃a co dicilli similes sunt testis, & tamen non sunt idem.l. si idem .C. de codi. nec se- cus in precario, & commodato dicitur in.l.i.in prin.ff.de preca.&in ultimis vo luntatibus ac contractibus bonæ fidæi, in.l.in minorū.C.in quib.cau. in integ. resti.non est ne.) & primo quia actio ex obligatione oritur.l.licet.§.ca obligatio ff. de procu. & nimirum adde tu, quia mater est,contractus pater,& necessario actio filia,uel contractus pater, obliga- tio filia,actio uero neptis, iuxta not. in l.i.ff.de eden.officium autē iudicis nul- lam præsupponit obligationem.l. qui per collusionem.§.fi.ff.de ac. emp. & ex conclusione libelli,elicitur,quæ utroq; casu fieri debet, ut per eum, & cano. in c.fi.de offi. iu. Adde tu quòd nec aliter cognosci potest libellantis intentio .l. non debet,in fi.ff.de dolo. declarant la- te scriben.in.l.certi condictio,in prin.ff. si cer.pe.Et hoc est qđ dicebat alibi Bal. in.l.si cautiones,in 3.col.C.qui accu.nō po.ꝙ à conclusione dependet tota for- ma libelli, quodq; est determinatio to- tius orationis, & aptitudo ineptitu- doq; deniq; ipsius, intelligendo sem- per in ciuilibus, quia in criminalibus, non est necessaria, nec in potesta- te accusatoris, sed in dispositione iuris,ut idem inquit in.l.si quis.C.de ac cu. & forte quia concludit lex semper ad cōmodum fisci, eodem teste adhuc in.l.in causis, in fi. C. eo. & de materia aliàs in.l.i.ff.de eden. Et hinc est quòd ex uerbis enunciatiuis, quis confiteri non uidetur, nisi in conclusione appo- nantur, ut not. in .l. qui familiæ .ff. fa. her. & in.l.cum precum .C. de libe. ca. tradit idem Bald. in .l.titia, in fi. princ. ff.de lega.2.

Secundo probatur, quia interpella- tio facta officio iudicis, non constituit reum in mora .l. cum postulassem .ff. de dam. infec. iure autem actionis sic.l. mora.ff.de usu.Et hoc est, quòd dicitur in.l.ubi exigitur, in .§. i. & ibi Pau. de Cast.ff.de eden. quod ubi aliquis est mi hi obligatus, iure actionis, æstimatio rei fit à tempore moræ, si uero officio iudicis,à tempore quo iudex iussit. Et alibi,quod petitio quæ fit iure actionis, seu condictione ex lege, est fortior, & potentior, quam ea quæ fit officio iudi cis,per Alex.in consi.vij.incip. usis, in ult. colum.in.2. nolu. & est exemplum in statuto, quod filia fœmina non suc- cedat, sed dote contenta sit, ut à ma- sculis dotetur, & condictione ex statu- to cogantur ad id, cogiq; possint, non autem officio iudicis. Et alibi quod ipsius moræ purgatio nō admittitur in officio iudicis, ex quo non contrahitur nisi per lit.con. & post eam cessat regu- lariter, aliàs secus, in .l. acceptam, & ibi Bald.in 7.colum.C. de usu. aliquid Ias.in.l.quod te,in 6. ubi & nos multa, ff.si cer.pe.

Tertio probatur,quia officium iudi- cis misericorditer implorari dicitur, ex quo non debetur quod petitur, que- madmodum in actione, glo. est not. in rub. de interro. ac. Adde quod hac ratione libellus necessarius non est .l. de pupillo .§.meminisse, in fi. ff.de no. o.nun. tradit idem Bart.in.l.requirendi C.de ser.fu.quod tamen pendet ab in- fra dicendis, concludens alibi quoq; quod carceratus si petat se laxari, non proponit interdictum, sed officium iudicis implorat, in .l. i. in .§. per hanc i.in fi. ff.de rei uen.aliquid Bald.in.l. 2. in.§.fi.ff.quemadmodum testa. ape. & hæc sufficiant, missis pro nunc de in- dustria,aliis quam pluribus, de quibus per Docto.

Quarum tamen differentiarum pri- ma dubitabilis uidetur,quia si officium

iudicis nullam præsupponit obligatiō nem, sequeretur, quod nec ꝑ eo quod quis debet eo modo posset obligari, nec dari fideiussor, & tamen cōtrarium tenetur, ita Barto. in. l. marcellus, in. i. co lum. ff. de fideiu. & Bald. in. l. dominium C. quod cum eo. Secundo, ad idem facit, nam in materia editionis competit officium iudicis. l. i. C. de eden. & tamē uerba obligationem sonant. l. prætor, in prin. l. quædam. §. is autem. ff. eo. Vltimo adhuc, si non præsupponeret, non posset exerceri contra singularem successorem, & tamen exercetur l. si tertius. §. si quis prius, & ibi Barto. num. 5. ff. de aqua plu. ar.

Dubitabilior tertia (secunda enim de conclusione clara est) nam usuræ in contractibus bonæ fidei debentur officio iudicis. d. l. qui per collusionem. d. §. fi. ff. de ac. emp. & tamen mora purgatur per oblationem. l. illud. §. i. ff. de pe. & cō mo. rei uen. ergo erat contracta, & ita agnit Bal. in. l. acceptam, præalleg. supra. C. de usu.

Nec quarta est absq; difficultate, quoniam si misericorditer imploratur, neq; ob hoc debeatur quod petitur, non esset necessaria appellatio, quæ tamen introducta est si denegetur. l. i. C. si fœp. in integ. resti. pos. & hinc si facta sit diuisio inter fratres per iudicem transeatq; in rem iudicatam, quod sententia reformari non potest, alias autem sic, si ad breuia ab ipsis fratribus facta sit, & sortis in felicitate emergat deceptio intolerabilis, & ratio est ad propositum, quia debuit appellare. d. l. fi. l. 2. (singula referendo singulis) C. quādo & quib. quar. pars de. lib. x. & fuit Bal. decisio. in. l. maioribus. C. communia ut. iu.

Quibus tamen non obstantibus, ab opi. Bart. haud est recedendum, nec primum facit, quia stant ista simul, quod nullam obligationem præsupponat, & nihilominus pro eo qui sic tenetur, accedat fideiussor, quoniam reali actioni etiam accedit, quæ obligationem pariter non præsupponit, sed dominium tātum ex parte agentis, & possessionem ex parte rei conuenti. §. omnium, insti. de ac. ergo. & quia saltem largo quodam modo obligati dicuntur. l. pecuniæ. §. uerbum persecutionis, & §. fi. ff. de uerbo. si. l. si uero. §. i. ff. de rei uen. & not. in locis supra allega. & bene.

Minus facit ad idem. secundum quia aut negandum est, ex quo datur actio ī factum. l. si quis ex argentariis. §. ex hoc edicto. ff. eo. aut & melius dicendum, ꝙ id est uerum in officio iudicis mercenario, quando incidenter petitur editio, nos autem in nobili, quorum duorum non est par eademq; ratio ut infra & in d. l. i. in fi. sensit Alexan. & rursum bene. Non deniq; tertium & ultimum quia immo eum præsupponatur quædā quasi obligatio ut dixi, poterit exerceri, si maxime eadem æquitas suadeat, & ut per Bar. latius in. d. §. si quis prius.

Ad secundum quod secundum principale argumen. respicit, dici potest, qđ mora contrahatur, quia adhærebat officium iudicis actioni bonæ fidei, ita tamen ut non purgetur, nisi fiat oblatio in iudicio, loco & tempore idoneo, inductioq; ipsius, argumen. secum sol. afferebat, quam ponit ad longum Bal. in. d. l. acceptam, in pe. colum. & negari nō potest.

Tertium resoluit Bart. met hic, quod id non tol it, quod misericorditer non imploretur, ex quo esset quodammodo iniuria si denegaretur, cum facile concedi soleat. l. i. §. pe. ff. de aqua quo. & æsti. & plus dixit, quod non semper est iniuria, sed quandoq; ex quo alia differentia colligetur, quoniam in actione semper grauamen & iniuria considerabilis est, ut per Docto. hic, & in. c. exceptionem, ubi Feli. late, de excep. & nota quod gl. locuta est prudentius quam referatur, quod quasi misericorditer imploratur, & occurremus obiectionibus, quæ fieri possent, quodq; poterat hæc differentia collocari supra quod diuersa est conclusio in actione & officio iudicis, quia si in officio iudicis, concluditur quod faciat id, ad quod pars non tenebatur quasi misericorditer implorari uidetur, &

hæc ultra dicta alias in.i.lect.

Verum quæritur, quare dixerit Bart.
32 quod regulariter † actio ex obligatione
oritur. Respondent Docto. dixisse cum
misterio, ex quo non semper oritur, &
bene, quoniam realis obligationem nõ
præsupponit sed ut dictum est supra do
minium ex parte agentis tantum, & pos
sessionem ex parte rei conuenti. l. in re.
ff. de rei uen. §. omnium, insti. de ac. Vel
ad differentiam datiuæ. l. si & me & Ti-
tium. ff. si cert. pet. sed considera tamen,
quod oritur saltem ex quadã quasi obli
gatione. l. si seruum. §. effectus. ff. de uer-
bo. ob. & datiua ex æquitate, ut in d. lo-
cis not. alias uerbum debetur, positum
in diffinitione actionis, insti. de ac. in
prin. non uerificaretur in reali, & tamen
uerificatur, ut ibi declarant Docto. &
non solum personalis, uerum etiam rea
lis comprehenditur.

Secundo quæritur. an aliter differant
† Dicunt Docto. quod sic, quia officium
33 iudicis est remedium subsidiarium, seu
extraordinarium. l. cum filiusfa. ff. si cer.
pe. actio uero ordinarium, & ideo cessat
ubi de actione prouisum est. l. in causæ.
ff. de mi.

Et ideo ad propositum adde tu quod
dicebat Alexan. in. l. i. in ulti. colum. in
prin. C. de eden. quod si quis actione in
factum ex illo edicto cõpelli potest ad
edendum rationes suas, non erit opus
officio iudicis, & bene ex prædictis, &
probatur in l. quædam, in prin. ff. eo.

Tamen aduerte, ne istud locum ha-
beat in causis minorum tantum ex quo
uidemus etiam, officium iudicis implo-
rari, quanquam remedium extraordina
rium sit, in actionibus arbitrariis & stri
cti iuris. l. 3. ff. de eo quod cer. lo. item ubi
competit rei uendicatio & publiciana.
l. si ego. ff. de publici. uel interdictum. l.
2. §. hoc interdictum. ff. ne quid in lo. pu.

Differunt etiam, quod est mirabile,
quia plerunq; implorat officium iudi-
cis quis, cum tamen non possit agere,
ut fratres minores clemen. exiui, de uer
bo. si. l. hæreditas, in fi. de pe. hæ. & in fi-
liosa. etiam potest exemplificari, qui nõ
agit sine patris consensu, & tamen offi-
cium iudicis implorat. l. fi. §. necessitate.
C. de bonisq; libe. l. i. & ibi glo. C. qui
admi.

Quoad primum exemplum, adde tu
nimirum esse, quia in relictis ad pias
causas, tenetur iudex impartiri officiũ
suum, etiam non requisitus, imo quod
non recipiunt dilationem, nec interpel
lationem desiderant. l. ne quicquam. §.
obseruare, & ibi Barto. ff. de offi. procõ.
& relictorum mentionem fecimus, q̃a
si instituantur hæredes, hæreditas erit p
non scripta deuolueturq; uenientibus
ab intestato, cum sint incapaces. l. 2. &
ibi Bar. C. de his quæ pro non scrip. ha.

Quo uero ad secundum declara ge-
nerale non esse, quia non admittitur,
ubi in forma iudicii ageret, alias autem
sic. l. seruus. ff. de bo. po. tradit Bar. i. l. i. in
pe. colum. C. qui admi. & hinc uidemus
quoq; quod compromittit absq; patris
consensu. l. licet. §. sed & si, et ibi idem
Barto. ff. de pecu. quodq; legitimam
personam habet adhuc in publicis iudi
ciis, eo. teste in. l. filiusfamili. ff. ad legem
iu. de adul & in. l. post legatum, in. §. fi-
liusfa. ff. de his qui. ut indi.

Et ultimo loco dic, quod forte hæc
in illam incidit, quam Barto. supra assi-
gnauit, quia officium iudicis misericor
diter implorari dicitur.

Differunt etiam & adhuc, quia ubi
officium iudicis imploratur, non defer
tur iuramentum in litem, gl. est no. quã
ibi commendant Doct. & hic pariter, in
l. harum in. §. fi. ff. si ser. uen.

Adde quod incidit in primã, de qua
supra cum sit ea ratione, quia officium
iudicis obligationem nõ præsupponit
sed quandam quasi obligationem, . &
not. in. l. quintus. ff. de an. le. dixiq;
ego late in. l. in actionibus. ff. de in
li. iu.

Differunt etiam & alio casu, quia in
actione habet locum reconuentio, au-
then. & consequenter. C. de sen. & tamẽ
si imploretur officium iudicis secus. l.
sed & si restituatur, & ibi glo. ff. de iud.

Quod tamen confundi uidetur per

tex.clarum in.l.i.in.§.fi.ff.de ua.& extra ordi.co.& ita transeunt scriben.hic.

Adde distinctionis foedere,opi.posse concordari,ut per Barto.in.d.§.fi,cuius uerba aliter hic non scribo, & pendent à dictis in d.auth.& consequenter.

Differunt etiam,quia aliquis,officio iudicis tenetur & cogi potest,ad dandū uel faciendum, & tamen non potest cogi eius hæres.l.si socer,& ibi Alexan.in prin.ff.solu.ma.ubi patet cogitur dotare filiam,& tamen non cogitur hæres, quod tamen durum uidetur,ex quo bona ei sūt tacite hypothecata,succeditq; dos loco legitimæ,quæ nullo modo sibi potest auferri.l.3.§.sed utrum.ff.de mino.& ideo ita hæres cogi poterit ut pater.§.i.in auth.de inmeiu.à mo.præsti.& quia representat personam defuncti, & iure actiuo & passiuo formato in persona defuncti,quod ad eum trāsfunditur l.cum à matre.C.de rei uen.l.i.& 2. C. de hæ.ac.& ideo Alexan.in.d.l.si socer, non firmat pedem;sed dubitatiue loqutus est, & contrarium ut dixi uidetur verius & æquius.

Differunt etiam, quia officium iudicis mercenarium deseruit actioni ut infra sed non officio iudicis nobili,glo. est not.quam ibi exclamat Ang.in.l.hæres,in.§.fi.ff.de peti.hæ.& in.l.neq;. ff. de usu.

Et est exemplum, si petatur restitutio in integrum, quæ officio iudicis nobili petitur.l.ne quicquam.§. ubi decretum.ff.de offi.procon.& dicetur infra ut nunquam super occurrentibus lite pendente, & non deductis in libello, peti posiit,quod sentētia feratur officio mercenario,illi deseruienti, puta super fructibus perceptis,& sumptibus ac expensis reficiendis,si iure autem actionis q.d petatur,secus ut diximus.l.ædiles.§.itē sciendum.ff.de edi.edic.

Sed aduertendum est,secundum Docto.quia quemadmodum una actio alteri deseruit.l.2.§.quartus.C.de uete.iu.enu.& ut infra statim, ita unum officiū iudicis, maxime mercenarii, debet deseruire nobili, & forte (ut ipsi dicunt) glo.in.d.locis,à d.opi.recedit.Nisi replicetur, quod immo non debeat, inconueniensq; sit,quia mercenarium deseruit actioni,&ad hoc inuentum est,ergo non alias nobili.l.legata inutiliter.ff.de adi.le.ita ut alio iudicio in proposito exemplo omnimodo opus sit & maxime quia quid imputari agenti potest, cur ea in libello non deduxerit, haud considerabile,quando quid iure actionis petitur, quia agens sibi ius esse saluum sciebat,argu.in.l.sicut in.§.non uidetur.ff.quib.mo.pi.uel hypo.sol. Cogita.

Vltimo,differunt,quia aditus iudex per uiam actionis semel fungitur officio suo,si sententiam inde tulerit, nec amplius adiri potest.l.dicere,de arbi.l.i. §.fi.ff.de quæstio.l.iudex posteaquam. ff.de re iud. si uero eius officium imploretur,secus,puta in datione tutoris, qa poterit iterum adiri, et reuocari datio, cum causæ cognitione.l.quamuis.ff. de rebus eo.l.si quis cum procuratorio, in fi.de procu.tradit Bart.in.l.quod iussit, in ulti.colum.ff.de re iudi.

Sed insto quod immo adeatur etiam vt cognoscat quamuis iure actionis procedatur,et quidem in eodem negotio, si sententiam tulerit, de.l.si Præses, & de.l.si ut proponis.prima.C. quomo.et quando iu. Sol. aditur et iudicat, quia prima sententia fuit nulla,et perinde ac si lata non fuisset, ut in.d. locis not. et bene,ergo non alias et regulariter. Et nota quod adiri etiam posset pro sententiæ interpretatione l.hæredes palam §.i.& ibi Barto.in fi.ff.de testa.qui idem dicit & latius in.l.ab executore,in prin. ff.de ap.&est uerum semel tantum,quoniam aliter sæpius non liceret, secundū glo.in.l.quicquid astringendæ.ff.de uet bo.ob.quam ad idem extollit Bald.in.l. 2.in 2.col.C.de sen.expe.re.

Verum ultra Docto.adde & rursum quod differunt etiam ex alio, quoniam officium iudicis quoddā factū est,quod implorare uidetur, qui illud implorat, secundum glo.insti.de ac.in prin.quam refert & sequitur Bald.in.l.2. proxime

quoq; allega.in 2. colum. C. de sen .ex pe.re.ubi actio alias est ius prosequendi in iudicio quod nobis debetur, ut dicitur in loco adhuc superius allega. insti. de ac.in prin.

Item quia officium iudicis perpetuũ est, actio uero non semper, si maxime prætoria fuerit,ut insti.de perpe.& tempo.ac.in prin.& in.§.i. & de officio iudicis,ad propositum,est glo.in.l.sicut. C. de præscrip.xxx.anno.quam singu.dicit idem Bald.in.l.a.in.3.colum. C. de exe. rei iu.

Vltimo differunt, quia si satisdatio fiat officio iudicis,statim cum desinit esse cautum,superuenit æquitas,quæ efficit ut iterum caueatur, quod secus si iure actionis debeatur, quia extincta amplius non reuiuiscit.l. qui res. §. aream. ff.de solu.tradit Barto.in.l.3.in fi.ff.de fideiu. & Ange. in. l. quotiens. ff. qui sa. cogan.

Sed tamen adhuc adde aliam differẽtiam,quia in restitutionibus quæ petũtur officio iudicis,post uigesimumquintum annũ,tempus est quadriennii, in illis autem quæ petuntur actionis iure, alia tempora constituta sunt,ita Bar.in l.superuacuam,in.a.colum. C. de tempo.in integ.resti.pe. Et breuiter, quod nec actio sit,nec obligatio,sed quod ab his differat,est bo.text.in.l.deducta, in prin.& ibi not.Albe.ff.ad treb.

Item & aliam,quia alimenta quæ debentur officio iudicis, debentur solum in casu necessitatis. l. si quis à liberis. §. alimenta.ff.de libe.agno.quæ uero iure actionis: puta ex testamento, indistincte .l.i.§.fi.& ibi Alex.in fi.ff.de se.

Item & aliam, quia si petantur iudicis officio adhuc, appellari non potest, alias autem sic, si iure actionis,secundũ Ange.in.l.si iudex,in 2.col.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu.

Tertio quæritur, postquam differentias uidimus,nunquid in aliquo conue-
34 niant†dicunt Docto.quod sic,quia sicuti filius,libertus,& similes non possunt in ius uocare parentes absq; uenia,alias incidunt in pœnam legis.l. quiq;. §.i. l. pe.ff.de in ius uo.l.2.& fi.C.eo.pari modo non possunt iudicis officium implorare.glo.est not.in.l.cogi,in.§.si pater.ff. ad treb.& nimirum ultra eos,quia generale est eas personas, quibus reuerentia debetur, non posse absq; uenia in ius uocari.l. generaliter.ff. eo. ergo nullo mõ,uel per actionem,uel per officium iudicis,quia dictio negatiua præposita uerbo potest,priuat potentiam,et inducit necessitatem præcisam.l.i.ff.de uerb. ob.l.nemo potest.ff.de lega. i.c.i.de reg. iu.in 6.

Adde tu,quod conueniunt etiam in hoc, quia promittens non agere, non potest officium iudicis intentare l.pecuniæ.§.i.ff.de uerb.si l.quod si minor.§.fi. ff.de mino.tradit Bal.in. c.i. in i. col. de alie.iu.mu.ca.fac.

Et quia cedi potest quoq;,sicut actio l.si minoris.ff.de adm.tu.d.l.quod si minor præallega.§.restitutio. ff. de mino. sentit Barto. in consil. 95.incip. ex themate.

Quarto,quæritur,an cum exceptio-
35 ne†etiam sit idem,an uero differant,respondent Docto. differre multum, & ex multis quidem,post Bart.tamen,in. l.plane,et in.l.fi.ff. de peti.hæ. et in.l.3. in.§.fi.ff.nau.cau.sta.& bene ut per eos. Adde tu,dubium non esse,quando authoritates quoq; non haberemus, quia in exceptionibus,reus actor est.l.i.ff.de excep.l.in exceptionibus ff.de prob.sed ab actione regulariter differt, ut supra ergo et ab exceptione,et ideo(ut dicũt) prohibitus excipere, non erit prohibitus officium iudicis implorare. d.l. plane,d.l.fi.de peti.hæ.& in terminis ultra eos,hoc idem tenuit etiam Anto.cana. in tracta.de execu.instru.in 50. q.per iura pdicta, & facit quod habetur quoq; in.l.hæreditas.ff.de peti hæ.

Quinto & ultimo quæritur, quid si statutum exorbitans à iure communi i
36 †actione loquatur an comprehendat officium iudicis.

Concludunt Docto. quod sic, quia largo modo actio dici potest,& apparet ex multis,in quibus conueniunt,ut su-

pra. Verum (subiiciunt) etiam in exorbitantibus fit extensio ad casum, qui sub larga significatione in eo comprehendi possit. l. filium habeo. ff. ad macedo. l. iusta, de uerb. si. tradit Bar. in. l. liberorum, in secunda q. princip. ff. eo. ergo.

Sed contra arguunt alii, quia ille qui non potest agere potest tamen officium iudicis implorare, ut in exceptione proxime dicebam, & probatur in. l. hæreditas. ff. de peti. hæ. se postmodum in decidendo inuoluentes, ut per eos.

Dic tu breuiter, opi. primam esse ueram, quia idem etiam uidemus bo. po. qui large hæres est. l. 2. ff. de bo. po. & tamen uenit appellatione hæredis, ut no. concludit Alexand. in. l. i. in. §. hoc autē, in fi. ff. ad Trebel. & in præteritione sciēter facta à patre, quæ large est exhæredatió pariter, & nihilominus comprehensa est in. §. aliud quoq; capitulum, in authen. vt cum de ap. co. loquēte in exhæredatione, prout not. in authen. ex causa. C. de libe. præte. & in filio naturali, q̄ nō est proprie filius. l. filium diffinimus ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. & tamē uenit in materia exorbitanti, filii appellatione, ut per scriben. in. c. in præsentia de proba.

Nec ob. contrarium, quia id forte procedit in dubio, & non ubi rationis idēptitas aliud suadet, efficiens ut de uno casu ad alium fiat extensio, & quomodo statutum debet intelligi, quoniam alias forte secus, & ut latius in cle. i. ī gl. eligatur, de elec. & in. l. 3. in. §. hæc uerba ff. de neg. ges. & in. l. si uero, in. §. de uiro ff. sol. ma. no.

Tertia Bar. quæstio.

37 Tertio, dubitare contingit, quotuplex sit officium iudicis, & breuiter Barto. latius quam glo. in. §. præterea, ult. in ordine, insti. de actio. & in. l. 4. C. depo. concludit, quod triplex sit, nobile, mercenarium, & aduersarium, deducendo ut per eum.

Quem impugnant scriben. quod immo sit duplex tantum, nobile scilicet & mercenarium.

Nobile, quod nulli actioni deseruit, Mercenarium, quod deseruit actioni qualiscunq; fuerit.

Et potest primum exemplificari in rest. in inte. & similibus. l. quod si minor §. si. ff. de mi.

Secūdum uero, in actionibus bonæ fidei, uel stricti iuris. l. qui per collusionem. §. fi. ff. de act. emp. l. centum capuæ (singula referendo singulis) ff. de eo, q̄d cer. lo.

Et probari per simile, quia sic etiam est reperire actionem nobilem & mercenariam, quæ alteri seruiat, & nobilis sit personalis uel realis, bonæ fidei aut stricti iuris, mercenaria uero hypothecaria quæ cū principali cumulatur §. sed neq; in auth. de fideiu. dixi ego late in. l. edita. C. de eden.

Et consonat, quia omnis bona diuisio debet esse bimembris, aut reducibilis ad bimembrem diuisionem. l. imperium infra eod. l. 2. ff. de adopt. l. i. de re. di.

Considerando etiam, quod alibi dicitur, de uulga. & pupilla. sub. cum tamē quinq; sint species, & omnes ad. d. duas reducibiles, ut in rub. ff. eo. not.

Et à partibus sufficienter enumeratis probatur, quia ut dicunt ita tenentes, & bene, aut aduersarium datur loco deficientis exceptionis, & tunc erit nobile, sicuti quando datur loco deficientis actionis, aut deseruit exceptioni, & tunc mercenarium dicetur, & sic effectualiter idem est, nec ab ipsis dissentio & est arg. in. l. 2. C. communia dele. & in. l. nomen filiarum, in. §. habere, de uerb. si. & in. l. 3. C. de inst. & in c. secūdo requiris, de ap.

Et plus quod ultra omnes dicere auderem, non esse nisi unum considerabile, quod postea in nobile & mercenariū diuidi potest, ut supra sicuti imperium quod diuiditur in merum & mixtum. d. l. imperium infra eod. & adoptio in adoptionem, & arrogationem. l. 2. ff. de adop. & ius, in scriptum & non scriptū §. constat autem, inst. de iu. na. & obligatio in ciuilem et naturalem, quarum prima est à iure ciuili, ut insti. de ob. in princ.

prin.alia autem à iure gentium.l.cũ am plius.§.is natura debet.ff.de regu.iu. & anima deniq; aliis multis similibus prætermissis, de quibus in.l.si unus, in.§.pactus, & ibi diximus.ff. de pac. quæ una est pariter, licet plures habeat potentias sensitiuam, nutritiuam, & intellectualem.

Sed ad propositum, aduertendũ putant Docto. quicquid sit, quia uidetur quod nec dictum de nobili procedat, ex quo missio in po.ex primo decreto, fit iudicis officio nobili.l.ea quæ. § i.ff. ad mu.& no.in.l.ne quicquam, in.§.ubi decretum.ff.de offic.procon.& tamen per se non stat, ut dicebatur, sed deseruit actioni intentatæ.l.iubere cauere, & ibi Bar.infra eo.

Ad idem, loquitur de nobili tex.in.l. i.C.de eden.ibi ad officium iudicis pertinere solet, & tamen deseruit actioni intentatæ, uel quæ ex illo edicto oritur. l. si quis ex argentariis.§.pertinere.ff.eo.

Vltimo, quomodo nobile potest dici, cum nõ impartiatur iudex officium suum, nisi requiratur.l. 4. §. hoc autem iudicium.ff.de dam.infec.

Quæ & si urgeant prima facie, nihilominus tolli possunt facile, & dici ad primum, quod non deseruit actioni intentatæ, sed quod ex se mittit, & ex edicto quib.ex cau.in po.ea.ut in.l.i.& in.l. fulcinius.ff.eo.& de bo.auth.iu.po.per totum, & fusius ut in.d.l.iubere cauere.

Ad secundum uero, quod immo mercenarium est, ut ibi declarat Alex. in fi. & dictum quoq; fuit supra.

Non ob.tertium quia esto quod requiratur, nobile est tamen, cũ actio non intentetur, cui famulari debeat ita vt inde quoq, mercenarium dicatur.

Et de materia etiam per eundem Barto.in.d.l.4.C.depo.& in.l.ubicunq;. ff. de intertoga.ae.

Et nota quod mercenarium cum misterio considerat tribus temporibus, quæ in iudiciis insunt.l.rem non nouam.§.i. C.de iudi.l.si post litem & ibi Bar. in 2. col.ff.de excep.§.fi.inst.de pœ.te.li.l.amplius non petitum.ff.rem ra. ha.principio scilicet, medio, & fine, in præparatoriis & præparatis exemplaq; clara ponãtur, ut per eum, cuius uerba etiam restituenda sunt ibi, aut contra naturã actionis, ut dicat præter. Vel & aliter, ut per Docto.hic.

Quarta Bat.quæstio.

Quarto, dubitare contingit, an pos-
38 sit † iudex exercere officium suũ, absq; partis petitione. Bar. hic non respondet aliter, sed pro responsione, se remittit ad dicta plenissime in.l.4.in §.hoc autẽ iudicium.ff.de dam.insec.

Fac tu regulam negatiuam per illũ tex.& per tex.in.l.3.in.§.si pupillus, ibi sed non aliter, quam si ipse petat. ff. de tute.& in.l.i.in.§.i.ff.quod quisq; iu.ibi pariter, aduersario eius postulante maxime si præsens sit quis ætatem enim haber ipse de se loquatur inquit Bal.ĩ rub de ap.nu.20.extra, nisi esset rusticus uel miserabilis persona, ut ibidem & hac ratione, in libello conclusio necessaria est quare peto &c.secundum Bal.in.c.i.nume.8.de lit.con.Ias.in.§.omnium num. 128.insti.de ae.& Alexã.in.l.i.in.2. col.ff. de eden.quæ tamen in po.recuperandæ uel in causis criminalibus haud desideratur, ut ibidem & rationem assignat ad hue Bal.(ut dicebam nuditis tertius) in l.in causis, in fi.C.de accu. Neq; condẽnat in expensis iudex nisi petatur ut inquit Barto.in.d.§. hoc autem iudicium refert & nor.Bal.in Marga. iudex num. 48.Gui.papa.decisio 221.col.2.

39 Et declara amplius † uerum esse, quãdo id quod sibi incumbit consistit, & radicatum est in parte, non autem in mero & libero ipsius officio ; & fuit sententia Oldra. quam refert & sequitur Bal.in.l.i.in §.si magistratibus.ff. de Mag.conue.

40 Et ideo limitari solet † quando inquirit an personæ sint legitimæ, necne, forte ne faciat processum frustratorium c. i. de elect. in. 6. tradit idem Bald. in authen. offeratur , in. 2. colum. de lit.con.Et facit tex.in.l.si quæramus. ff.de testa.

41 Secundo, limitari solet † ut agentem

reiciat etiam parte non excipiēte, si verba ad ipsum dirigantur, & fuit limitatio Cardi. in cle. i. in. xix. q. de re iudi. & hoc est quod dicitur, quod quādo uerba ad iudicem diriguntur, oritur fere semper officium iudicis. l. si soror & ibi glo. no. de colla.

42 Tertio, limitari solet† in procuratore mandato carente, quem reicit etiā si nō petatur, sed in primam incidit, nouissime tamen adde Bar. in. l. inter quos, in. §. aditio. ff. de dam. inf. & Alex. in. l. i. ubi alia multa ad idem, in ult. col. C. ut quæ de. aduo.

43 Quarto, limitari solet† quando certū est, & constat ex actis, agentem actione carere, ut ipsum ad agendum non admittat, quia nemo sine ea experitur. l. si pupilli. §. uideamus. ff. de nego. gest. quæ adhuc in primam incidere uidetur quoniam si admitteret eum, faceret utiq; ꝓcessum frustratorium, nouissime tamen tradit idem Alex. in. l. ubi pactum, in 5. colum. C. de transac. post gl. in. l. si unus in. §. pactus. ff. de pac. & istud concernit rectitudinem iudicii, ut ibi ait, nonnihil Ange. in. l. iam tamen, in. §. si tamen. ff. iudi. sol.

44 Quinto, limitari solet† in casibus, in quibus iudici, seu iurisdictioni ipsius, aliquod præiudicium pararetur quoniā tunc supplet etiam parte non opponēte, ut declarat Bar. in. l. si quis libertatem nu. 4. ff. de peti. hæ.

45 Sexto, limitari solet† in causa beneficiali. c. olim, de rescrip. c. bonæ de postu. præla. & ideo potest iudex mittere bullam male formatam ad cancellariā, corrigendam, etiam parte non petente, ut in regu. cancella. not. xxv. ad fi.

46 Septimo, limitari solet† in dote, sicuti & alias ubicunq; uertitur in causa vtilitas publica, ut in. d. §. hoc autem iudicium no. quoniam plerunq; patres, negligunt, & filia petere non audet, præ pudore uirginali, & ob patris reuerentiam quoq;, ut cogatur, secundum Inn. in. c. ad nostram 2. de iureiu. quem refert & sequitur Bal. nouel. in tract. de dote, ī 6. par. prin. in. 18. speciali, incip. ex prædictis & aliis quam pluribus modis, de q̄bus in loco præalle. & per Soc. in regu 197. incip. iudex petitus & est simile in testamento. l. curent. ff. de testi.

47 Octauo tamen limitari ēt solet† quia nemine petente prouidere potest ne bona hæreditaria pereant, ita Bart. in. §. ad hæc, in auth. ut spon. lar.

48 Nono etiam limitari solet† quando ageretur de malitia appellantis supplātanda, quia tunc cogitur statim apostolos recipere, & statim iter arripere, apostolis eis oblatis, auth. hodie. §. apostolos, & ibi Bal. in prin. C. de ap.

49 Decimo, limitari solet† ut suppleatur etiam in his, quæ sunt notoria, & no. in d. §. hoc autem iudicium, sed in quartā incidit, nouissime tamen adde Areti. in consil. 128. incip. clarissime Domine, in 3. colum. undecimo repellit testes indignos licet non petatur ut per glo. in. l. i. in. §. si Præses. ff. de magistra. conuen. ple ne Fel. in. c. cum I. & A. col. 4. de re iudi.

Duodecimo si uideat instantiam perire potest causam expedire licet nō petatur secundum Bar. in. l. Seius & augerius. ff. ad legem fal. idem Fel. in c. consuluit de offi. de. ad fi.

Et declara, quia hæc erunt satis, cū alii non tangant, ita demum esse uerum, in casibus, in quibus supplet iudex, & officium impartitur, supplere, & officium impartiri, si id faciat intra tempus, intra quod pars petere poterat, & fuit declaratio not. Alex. in. l. ita demum, in 3. colū. C. de procu.

Verum, & adhuc in materia ista dubito uulgata est limitatio, & fere oīa cōprehendēs vt ēt dixi supra impartiri officiū suum debere, si maxime in cā fauor sit, & utilitas publica. l. congruit. ff. de offi. præsi. l. æquissimum. ff. de usuf.

Nam publice interest testamenta cōseruari. l. uel negare. ff. quemad. test. ape. & tamē si querela intentetur ab eo, cui nō non competebat, nec pars opponat, supplet iudex, nec officium suum impartitur, & nihilominus testamentum rescinditur l. posthumus §. si quis ex his ff. de inoffi. testa. Sol. interest reipub.

secundario non principaliter, ergo nec in consideratione eo modo quo limitatio.l.si quis nec causam.ff.si cert. pet.cogita.

Ponderanda etiam & post hæc sunt uerba Barto.dubitantis an possit, non autem an debeat & teneatur, quod non solum pendet ab his quæ habentur in.d.§.hoc autem iudicium, sed etiam in.l.i.C.ut quæ de.aduo.

Quinta Bar.quæstio.

5 Quinto, dubitare contingit, an in officio iudicis requiratur libellus† & li.contesta.Bar.etiam huic quæstioni non respondet, sed pro respōsione se remittit ad.no.in rub.de interro.ac.& i.l.ne quicquam, in.§.ubi decretum.ff.de offi. pto con.tamē aduerte dum allegat postea tex.iuncta glo.in.c.fi.de offi.iu.uiriuali ter uidetur uoluisse concludere quod sic.l.non solum.§.si liberationis uerba, & ibi Bart.ff.de li.lega.& ita se habet regula, si principaliter imploretur, puta in resti.in integ.nō si incidenter, ut ibi, estq; uerissimum, & licet tex.prædictus lit.con.tantum mentionem faciat præsupponit tamen libellum, quia non aliter fieri posset.c.i.de lit.con.authen.offeratur.C.eo.arg.in.l.oratio, de spon.& in l.ad legatum, & in.l.ad rem mobilem. ff.de procu.

Et ideo ad propositum, si petatur ad huc restitu.in integ.aduersus lapsum fatalium, quia non principaliter petitur, non erit necessaria lit.con.ut dicūt Do. de ro.in deci.suis ix.incip.si petatur, in no.in.i.colum.ubi alia multa, & ibi et quod incidenter imploratur, quando petitur aliquid, non propter se: sed propter aliud, & fusius ut per eos, & est arg. in.l.quotiens.C.de iud.& in.l. nullum. C.de test.& de materia per Bar.alias in.l.i.C.de ordi.iudi.

Sed contra, de authen. si omnes. C. si mi.se ab hæ.ab.ubi minor in integ. resti. petit principaliter, & sic iudicis implorat officium, & tamen lit. con. ac libellus minime est necessarius. Sol.id est, quia petebat solum restitui ad factum suum, & contra personam incertam, ergo secus si contra certam, ut ibi not.& in.l.in causæ, in.§.causa cognita. ff.de mi.& per Do.de ro.in loco de quo supra. Et consonat, quia si non est certa persona, nec creditores præsentes, repugnat quod litis contesta.fiat, aut libellus aliter porrigatur.d.c.i.de li. con. d. authen.offeratur.C.eod.& hinc pratica inoleuit, quando petitur missio in po. bonorum, nec appareat contradictor, beneficio.l.fi.C.de edic.di.ad.tol. quod nil aliud fit, nisi quod citatur solū pars in genere, ut ibi per Bar.in.7.col.

Et sic ad propositum duæ erunt ad regu.limitationes, quod libellus & lit. con.non requiratur, si incidenter imploretur, uel principaliter, contra tamen personam incertam.d.c.fi.de offic. iu.d.authen. si omnes. C. si mi. se ab hæ.ab. Adde aliam, & tertiam, ubi non est necessaria causæ cognitio. d. §. ubi decretum, & ibi Barto. in 2. colum. Et quia materia est ibidem, ad eius dicta, & per alios late me etiam remitto, & ad dicta per cano.in.d.c. fi. de offi.iu.

Sexta & ulti.Bar.quæstio.

Sexto & ultimo, dubitare contingit quid de iurisdictione, nunquid cohæreat territorio, ita ut sine eo esse non possit, & quid de ipso territorio, an possit esse sine iurisdictione.

Et adhuc Barto.multa considerat, ex cuius dictis (aliter enim eum non referam) aliqua etiam colligenda sunt, cōclusiue tamen, & sine multa disputatione.

Et primo quod potest esse iurisdictio sine territorio, & territorium sine iurisdictione.

Et bene (territorium enim terræ spacium dicitur, iurisdictione munitum, sicuti districtus, spacium aquæ, siue latitudo, munita pariter iurisdictione & imperio, quia in mari territorium considerari non potest, nisi forte ad alueum respectum habeamus. c. ubi periculum, de elect. in. 6. & declarat Bald. in rub. quæ sint rega. nota tamen quod plerunq, pro eodem

sumuntur.& Diocesis simul,quia nihil aliud esse uidentur, quam uniuersitas agrorum, infra fines cuiuslibet loci existens,ubi quis obtinet ius imperandi, quemadmodum restatur,& latius, Cardi.in cle.pastoralis,in.§.ut illud, in.i.colum.de re iudi.& uerba sunt iureconsu l.pupillus,in.§.territorium.ff.de uerbo. si.quodq; territorium de iure canonico est duplex, prout distinguitur forum fori à foro poli,aliud uero,ĩ quo exercẽtur quæ sunt de foro fori,ut ibidem.vel dicamus quod territorium dictum sit illud;in quo temporalia exercentur,diocesis uero in qua spiritualia ut in. d. §. territorium & in.§.non autem in auth. quomo. op.ep. & territorium à terrendo,districtum à distringendo,& diocesis à separando,quia vna separatur ab altera,quanquam verba sonent aliter gubernationem scilicet,estq; rursum diocesis parrochia episcoporum, & de his alias in.d.§.territorium,& in .c. rodulphus, de rescrip.& in.c.licet de probatio.probatur igitur Barto.conclusio quoad primum membrum;quia iudex chartularius(ut ipse dicit)habet iurisdictionem, & tamen territorio caret.l. i. ff. de iudi. .l. rem non nouam . C. eod. l.fi. C. ubi & apud quem , & ubiq; not.& per eundem Bar.in.l.iubemus,in.§.sane primo in.2.colum.C.de sacrosanc.ec.& quod efficax argumen.sit, facit , quia quemadmodum iudex lata sentẽtia nil aliud facit,iam functus officio suo, uel bene,uel male.l.iudex posteaquam. ff. de re iudi.l.i.§.fi.ff. de q̃stio.c.significãtibus,de offic.de.pari modo nec potest chartularius iudex errorem suum corrigere,postquam instrumentum tradidit parti;secundum Ange.in.l. imperator, in prin.ff.de sta.ho.facit etiã (ut inquit Dec.& bene)quia rector scholarium habet iurisdictionem,& tamen non habet territorium anth.habita.C.ne fi.pro pa. & hic rector lanificii pariter.

2 Secundo probatur,quia iudex delegatus habet iurisdictionem,tametsi delegatam.l.i.§.qui mandatam.l.& si prætor.ff.de offic.eius.l.solet infra eod.& tamen non habet territorium.l.i.§. in initio,& ibi Bal.in.2.col.ff.de offi. præfec. ur.qui idem dicit etiam in c.significasti, de offi.de. & incidenter quoq; tactum fuit supra.

Tertio,quia delegatus ad uniuersitatem causarum,est similis ordinario.l. i. ff.quis & à quo, & nihilominus territorium non habet,si commissio tamen ꝑsonæ facta est,& non dignitati, ut idem Bald.no.in.d.§.in initio.

Quarto probatur,è contra,& quoad secundum membrum , quod territoriũ etiam sine iurisdictione esse posit,quia hoc idem uidemus in communitatibus extantibus in comitatu alicuius ciuitatis,quæ nullam habent iurisdictionem actiuam;sed ciuitas potius in eas & sic passiue.

Vel si à Principe sit iurisdictione priuata ciuitas,ut Brixia olim ab Henrico Imperatore,quemadmodum refert.idẽ Barto.in.l.aut facta,in.§.nonnunquam in.3.col.alias nu. 6. ff. de pœn. & Abb. in.c.dilectus filius,in.3.pariter,de simo. ubi etiam de Bononia testatur idẽ, q̃ aratrum passa fuerit, & tamen habent territorium,nec secus in ciuitatibus Tusciæ ut idem Barto.exemplificat, in.l. hæreditatum,nume.primo.ff.ad legem Fal.

Vltimo,quia contrariorum eadẽ est disciplina,nec diuersitatis ratio assignatur,si iurisdictio esse potest sine territorio,cur non etiam posit esse è cõtra territorium sine iurisdictione.l.i.ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.l.fi.ff. de leg.3.& ita transeundum esset.

Sed aduertendum puto, quia nõnulla obstare uidentur,

Et primo contra primum membrũ; nam certum est (ut dixi) quod territorium non est de essentia iurisdictionis delegatæ,& nouissime declarat idem Bal. in.l.imperium,in repe.in.2.colum.infra eo.per not.in c.ad abolendam.in.§.fi.de hære.ergo & necessario de essentia ordinariæ,argumentum in.l.cum prætor.ff. de iudi.

3 Secundo,quia iurisdictio si territo-

rium non haberet, inaniter introducta fuisset à lege, nec posset à iudice exerceri, argumen in.l.2.in.§.post originem.ff. de ori. iu. ergo nec absq; territorio esse poterit.

Tertio, quia si duo sint, quorum unũ sine altero commode esse non possit, concesso suppositoq; maiori supponi etiam uidetur quod est minus.l.sed addes.§.si quis.ff.loca.tradit Bal.in.c.i. in prin.in.2.colum.in fi.de capi.qui eu.vẽ. in usi.feu.ergo iurisdictione supposita, necessario etiam ueniet territorium nec absq; eo esse poterit.

Quarto contra secundum membrũ facit, nam territorium à terrendo dictũ est.d.§.territorium, & ut etiam supra declarauimus, ergo iurisdictione deficiente, non erit territorium, quia ei non conuenit legis dispositio, cui non conueniunt eius uerba.l.4.§.totiens.ff. de dã. inf.& patet ad sensum ergo absq; iurisdictione esse non poterit.

Quinto & ultimo, quia immo uidemus, quod plerunq; communitates iurisdictionem habent.l.ubi absunt.ff.de tu.& cu.da.ab his, ubi decuriones dant tutores, cum rectores non sunt in ciuitate, & iusta ac rõnabilis cã uidetur, qua iudex alias incompetens efficitur competens.l.quotiens.C.de iudi.l. nullum. C.de test.

Quibus tamen ab opin.Barto.haud recedentes, facile potest responderi, & dici ad primum, antecedens uerum esse consequens autem & conclusio, siue illatio falsa, ut ostensum est supra & ideo uidemus in simili, quamuis pactum nudum uestiatur cohærentia contractus bonæfidei.l.iurisgentium.§.quinimmo ff.de pac.non propterea sequi quod nõ uestiatur, etiam quod fuerit stricti iuris. l.in bonæfidei.l.petens.C. de pac.qđq; alibi armatæ militiæ mentio facta est, & tamen inermis non excluditur, in .l. .i.in.§. si patens, iuncta glo.ff.si quis à pa.fue.ma.ita ut ad propositum nec de essentia ordinatiæ sit, multoq; minus delegatæ.

Non ob.secundum quia exercebitur in subditos, & in eos quibus imperat, etiam quod territoriũ non habeat alias in delegato etiam esset inanis, & similibus, non dicendum tamen ut supra.

Non ob.tertium quia uerum est sed non quod idem in iurisdictione sit dicẽdum, quoniam stant ista simul, quod supponatur quandoquidem commode stare possit, unum absq; altero, & tamẽ non supponatur territorium vt supra & statim etiam patebit.

Non ob.igitur quartum quia argumen.ab æthymologia uocabuli non ualet, nec sumitur, quando diffinitio repugnat, ut tradunt scriben.in.l.2.in.§. appellata.ff.si cert.pe. sed diffinitio iurisdictionis repugnat, ergo, & sentiunt Docto.hic.

Dicerem ego aliter, uerum esse, qđ à terrendo dicatur communiter, sed non quod territorium etiam esse non possit, & si non terreat, ut in exemplis de quibus supra. Considerando solũ primam procedere, quando æthymologiæ repugnat diffinitio uocabuli de quo agitur, sed nũc agitur de territorio, & non de iurisdictione, ut à primo mẽbro conclusionis istud differat, ergo. Et ad propositum sol.secundæ facit, quia si argumen.sumatur ab eo quod rationabiliter debet supponi, ut insit uerbo nominato, siue expresso, non ualet argumen.c.sacerdotes.2.q.6.declarant Docto.in.d.§.appellata, & in.c.i. maxime Abb.col. pe.de iud.ergo et qđ nõ terreat, pôt tamẽ dici territoriũ, & eẽ sine iurisdictiõe, intelligo sẽper actiua, nõ passiua, quemadmodum intellexit Barto. ut obiectioni scriben.occurramus, & quia alias non esset dubitatio tanta, tollе simile (ut in locis præallega: dicitur) licet Imperator augustus dicatur ab augendo imperio, non tamen Imperator esse definit quanquam non augeat, nec papa à ponte dictus, licet aliis pontem non faciat.i.uiam non ostendat, exẽplo uitæ, & doctrinæ.

Non ob.quintum & ultim. quia decuriones specialiter habebant eo casu iurisdictionem, nec debet ad nostrum

trahi, quia esto quod absint magistratus ordinarii, non propterea communitas in comitatu existens, ipsam habere dicetur, & sic non probat, & sentit Bal. & bene, in.l.1.in.1.lect.in ult.colum. in 19. q. ff. de offi.con.

Vel concludamus sic, quod iurisdictio cohæret territorio & territorium iurisdictioni regulariter, sed non quod aliquando unum sine altero etiam esse nō possit, ut in exemplis supra dictis, quod non placet, & confunditur ex infra dicendis.

Et forte aliter ac melius declarandū est, ut idem Bald. inquit in. d. §. in initio quod est iurisdictio in iudice actiue, seu sub prædicamento agere, in subditis, passiue, siue sub prædicamento pati & in territorio localiter, seu sub prædicamento ubi, quæ prædicamenta alias decem sunt, de quibus Azo. in summa, in prin. & idem Bald. in. l. de quibus, in. 13. colum. ff. de legi. & in. l. uoluntas in. 2. C. de fideicom. & categorias appellant, cum non possint nisi à subiectis agnosci.

Secundo, colligitur ex dictis Barto.
52 quod iurisdictio cohæret officio & personæ eius, qui habet officium, sicuti dominium personæ Domini, ita ut qualitas personæ sit, & non territorii.

Et bene, quia ualet arg. de iurisdictione ad dominium, & è contra. l. qui iure re. ff. de sta. ho. quem tex. Bar. met ad idē ultimo loco allegat.

Subiiciens etiam paulo infra quod ob hoc Imperator dicitur habere omnem iurisdictionem. l. i. ff. de const. prin. & esse Dominus totius mundi. l. deprecatio. ff. ad legem rho. de Iac. quodq; cōcesso territorio, concedi uidetur quoq; iurisdictio, quæ in ipso est regulariter, sicuti concessa re particulari, dominiū ipsius concessum intelligitur pariter, qđ est in ipsa re. l. si ita, in fi. ff. de contra hen. emp. alias à iure quod debetur à re rei, ut in seruiture non differret, haud dicendum.

Et bene, probatur efficacius, quia sic dominii mutatiōe noua nascitur actio furti, & per similitudinem etiam mutatione territorii, seu iurisdictionis taliter, ut possit quis, si mihi rem furto subtrahat, & ad alium portet locum, ibi puniri, secundum Bald. in. l. sed nec legatarius, in prin. ff. de con. fur. & signanter idem sit in iurisdictione, quod in dominio, tradit idem Bal. in. l. cum seruum, in fi. C. de ser. fu.

Et alibi quod non præscribuntur iurisdictiones absq; titulo, sicuti nec dominium aut seruitus, in. l. fi. C. ne de sta. de.

Est tamen intellectus, ut æquiparetur dominio uniuersali, non singulari. l. fi. C. ubi & apud quem, declarat adhuc idem Bald. in. l. si abducta, in. 2. colum. C. de fur. & Io. de ana. in. c. fi. in ulti. colum. extra eod. ti. & in materia fauorabili, non odiosa, & ubi eadem est ratio deniq; & sic non generaliter uerum quod argumen. ualeat de dominio ad iurisdictionem, sentitq; Sal. in. d. l. si abducta.

Et instantia dari potest, quia dominium est de iure gentium, iurisdictio uero de iure ciuili. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. l. 2. §. post originem. ff. de ori. iu. ita ut de uno ad aliud inferri non possit, si ue argui, argumen. in. l. Papi. exuli. ff. de mino. & per locum à contrario, in. l. in rem, in. §. item quecunq;. ff. de rei uen.

Item quia (ut dicunt Docto.) dominium pluribus insolidum competere non potest. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commo. & tamen in iurisdictione secus. l. i. ff. de offi. con.

Et quia deniq; si dominium in aliquem transferatur, reuocari non potest. l. traditionibus C. de pac. iurisdictio autem sic. l. iudicium soluitur. ff. de iud.

Et stringo ego quia tex. in. d. l. qui sure, specialiter in retentione loquitur, quæ fauorabilis est. l. i. §. diuus. ff. de ua. & extraor. co. quod ex eo etiam probatur, quia aditione hæreditatis confunduntur actiones quoad obligationem, sed non quo ad retentionem, ut no. in. l. debitori. C. de pac. in prin. & quia seruitus pro parte acquiri non potest, et tamen acquisita pro parte retinetur. l. ut

pomum.§.fi.& ibi Flo.de S.Pe. ff.de ser ui.ita ut ad ipsum casum tantum, te-strĩgatur æquiparatio,nec alio sit bona.

Obstat etiam cõtra Bar. quod immo non sit Imperator Dominus totius mũ di,quia quilibet Rex monarcha dicitur in regno suo,secundum Bal.in rub.quæ sint rega. & quia ciuitas non recogno-scens ipsum in superiorem exercet quæ uidebãtur sibi reseruata, in signum spe cialis priuilegii, ut testatur Abb. in. c. per uenerabilem, nume.10. qui fi. sint legi.

Neq; adhuc uerum uidetur & ulti-mo,quod concesso territorio intelliga-tur concessa iurisdictio, quia si cohæret personæ,& ipsius est qualitas,nõ potest uenire ex concessione territorii.l.i.ff.de usufr.le.

Quibus tamen non obstantibus ab opi.Bart.recedendum haud puto,quo-niam materia fauorabilis est, ut infra ea demq; ratio in iurisdictione, quæ est in dominio,nam ut diximus, illa est in ter ritorio,istud uero in re, & utrunq; per-sonæ cohæret,ergo idem ius per omnia statuendum , & argumen. de uno ad aliud ualebit, uulga.l.à Titio, de uer-bo.ob.

Non ob.quod unum sit de iure gen-tium,aliud uero de iure ciuili, quodq; dominium pluribus non competat, iurisdictio autem sic,minusq; & aliud, ad idem tendens,quod iurisdictio reuo cetur, dominium uero non, quia satis est quod æquiparatio sit in eo de quo agitur & in materia.d.l.qui furere & no. in.l.de quibus.ff.de legi.& in.l. si legata rius,ubi Alex.in.2.col.C.de lega.

Non ob.inductio.d.l.qui furere,quia posset negari,& dari instantia præscrip-tionis , ut supra quæ tamen sui natura odiosa est,ut not.insti.de usuca.in prin. & in.l.fi.in fi.C.de anna.excep.sed dico aliter, quod etiam hic materia fauorabi lis est, ex quo agitur de iurisdictione, seu & melius,de principis beneficio ex tendendo, quod semper latissime inter pretandum est.l.fi.ff.de const.prin.& est utilitas inter cæteras enumeratas hic p

Docto.quæ resultat ex ista disputatio-ne,ut per eos,ne inanis uideatur.l.i.§.di xerit aliquis.ff.de publica.ergo.

Non ob.quod quilibet rex sit monar cha,quia non cessat dominium Impera toris,quoad protestationem.l. i .§. per hanc 2.& ibi Barto.in.i.colum.ff. de rei uen.& si quis secus diceret,esset hæreti cus,secundum eundem in.l.hostes, in. 2.ff.de capti.& Bald.in.§.si ab hostibus, in 2.colum.pariter, insti.quib. mo.ius pa.po.sol.& eodem modo respondetur quo ad ciuitatem non recognoscentem ipsum in superiorem,ut subiiciebam. Vel dic quod exercet de facto, quemad modum in d.loco testatur Abb.ergo nõ de iure.

Non ob.ultimum deniq;, quia licet cohæreat personæ,est tamen in ipso ter ritorio,ut dominium in re,quemadmo dum supra & ut per ipsum Barto. la-tius.

Tertio & ultimo, collige ex dictis , eiusdem Barto. quod si res particulari-ter concedantur, non intelligitur con-
53 cedi iurisdictio† quæ uniuersitati tantũ accedit,& bene, ex quo multa tunc trã seunt,quæ non transirent alias.l.quædã ff.de acqui.re.do.l.in modicis, ff.de con trahen.emp.& concordan.ibi gl.allegat & ut per Doct. hic latius reg. ex multis comprobantes.

Adde tu in simili , quod Dominus etiam inuito uasallo non alienat feudũ nisi per uiam cessionis,& cum curia,id est uniuersitate.c.i.§.ex eadem lege, & ibi Bal.in prin.de lege Corra.in usi.feu.

Quodq; in uenditione bonorum te statoris pro anima vt precium distribue retur inter pauperes Christi, ueniunt etiam emphyteotica ecclesiæ,quæ alias non uenirent,ut concludit Anch.in cõ si.89.incip.decisio,in.2.col.

Et quod deniq; res religiosa uenit cum uniuersitate in obligatione & uenditio ne,licet specialiter uẽdi uel obligari nõ possit.l.si monumento,& ibi Barto. C. quæ res pi.ob.po.& hinc est , quod ad propositum maxime facit , quod quæ non consueuerunt uendi, non includũ

tur in generali uenditione, nisi transeát su m uniuersitare, ut hic, & in iuribus cupra allega. & in c. ex literis, de iu. pat. alias sic, quia nõ debet eadem res diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de usu ca. declarat Bal. in c. i. an 2. col. de capi. q. cu. uen. in usib. feu.

Et ad propositum intellige Barto. de concessione in una re particulari, non ut subiicit in vna particula, ratione quo tæ. l. eum qui ædes, & ibi not. ff. de usuc. l. & si non rotam. ff. si quis omi. cau. test. quia refragaretur reg. l. quæ de tota. ff. de rei uen. nisi saluemus, quod intellexit in una particula. i. in una re particulari & est uerum, ut subiicit.

Et sic parricularia ab uniuersalibus distinguuntur, Adde quod tutor etiam datus ad unum articulum, inuentariũ non conficit, alias autem sic. l. tutor qui repertorium, in prin. ff. de admi. ru. ꝗq; succedens argentario uniuersalirer, tenetur edere rationes defuncti, si autem particulariter non. l. si quis ex argentariis. §. i. l. quædam. §. nihil. ff. de edeo. Et quod deniq, institutus in re certa habetur loco legatarii, si autem uniuersaliter hæres est, & onera hæreditaria subire tenebitur. l. i. §. si ex fundo. ff. de hæ. inst. l. quotiens. C. eo.

In reliquis, an ciuitates, castra, & uillæ iurisdictionem habeant necne, & an in præscriptione ipsius requiratur sciẽtia populi, uel principis, dic ut per scriben. hic, et in locis latius per eos alleg. quia nonnihil est uidendum etiam in. l. imperiũ infra eo. Et ex his finis sit huic no. legi, à nobis secunda uice interpretatæ, Die. xx. Decembris, MDXLVII. Frãcisco Donato, Duce optimo maximo, imperante. Paduæ. MANTVA, gratias agens omnipotenti Deo, munerum largitori, et sanctissimæ ac indiuiduæ trinitati, nec non Prosdocimo, Antonio, Danieli, et Iustinæ, protectoribus, et intercessoribus nostris sanctissimis.

SVMMARIVM

l. i. ff. de iu. o. iud.

1 *Continuationes sunt ad bene esse deq; iusticia positiua.*
2 *Quid sit iurisdictio in genere & in specie, remissiue.*
3 *Vnde dicatur.*
4 *Quod est homo quidam uniuersalis ut fiscus.*
5 *Quod est fundamentum fundamentorum iudicii.*
6 *Multiplex.*
7 *An iurisdictionis ap. ueniat ordinaria tantum, an uero etiam comprehendatur delegata.*
8 *In regula non potest esse dubitatio.*
9 *Fieri non debet quod factum non releuat.*
10 *Dubitandi rationes multe tamen.*
11 *Propositioni fatue non est respondendum.*
12 *Regula ratio.*
13 *Exemplorum.*
14 *Genus generalissimum omnia continet & ultra nil aliud habet ac reperitur.*
15 *Simile.*
16 *Latitudo est ceteris dimensionibus præstantior.*
17 *Contrarium urgentissimum ibi nam & bo. po. dare potest.*
Et ibi sol. plana ac facilis.
18 *Quare dixit tutores constitui pupillis non habẽtibus.*
19 *An nemine petente iudices tutores dare possint.*
20 *An cum misterio dictum sit iusdicentis officiũ & non iudicis.*
21 *Quis sit pedaneus iudex.*
Et ibi nonnihil de possessione ad idem.
De pedariis senatoribus & de pedagio quidẽ quomodo à pedibus omnia dicta fuerunt.
22 *Propria uerbi significatio ex plurimis inuenitur locis.*
23 *De tribus literarum notis. I D P. quæ erant in lege xij. tab aliqua.*
24 *Simbolum iudicis maioris.*
25 *An officium iudicis, si in iudice consideretur et actio, sint idem.*
26 *Quid si in parte.*
17 *Officium iudicis large præsupponit obligationem.*
28 *Per interpellationem quis non constituitur in mora, quando cogi potest per officium iudicis alias si per actionem sie.*
29 *Officium iudicis misericorditer imploratur.*
30 *Si in statuto exorbitanti fiat actionis mentio an ueniat, & an comprehendatur officium iudicis.*
31 *Olim de iure gentium omnia exequebantur manu regia.*
Et ibi de hoc multa, & quomodo eius loco est officium iudicis nobile.
32 *Iudex non impartitur officium suum non requisitus.*

Lectu. 3.

DE IV. O. IVD.

VLPIANVS LIB. I.
Regulatum.

IVS DICENTIS, omissa de industria cõtinuatione rub. de qua hic per glo. quandoquidem ista sint iuris positiui, & ut dicere solemus † ad bene esse, & probatur in.l.i.in.§. pueritiam in glo.ratus.ff.de postu. quam auream dicit Feli.post Imo.& Card.in.c. si quando colum.9. de rescrip. uulgatum illud quoq; 10.adducens aduocatorum exclamantium semper, sufficit ita statuentes uoluisse, hoc est quod non alia sit ratio, quam pro ipsa ratione uoluntas, idemq; Por.insti.de cura. in prin.dicens quoq; in .§. sed aliquando num. 12. de usucap.eo. lib. quod licet lex sine ratione tantum ualeat quantum corpus sine anima, quodq; non secus uiuificet legẽ ratio quam anima corpus, fallit tamen in istis à mera uoluntate dependentibus.l.quia poterat.ff. ad treb. aliqua, & quam breuissime quidem, ad euidentiam infra dicendorum absoluemus.

Premittentes primo, quid sit iurisdictio in genere † & in specie, ut per Bart. infra in.l. imperium num. 2. & 23. eod. tit.non nihil glo.hic, & est arg. in.l.i. & 2.ff.de adop.& non ab re Ci. documẽto dicentis, semper fore à diffinitione inciendum, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur, Fusius Bar.in.l.i.ff.de te.sta.& quia sic et facit Iurecõ.i.l.i.ff.de tute.& in.l.i.ff. de acqui. po. & alibi sæpe.

3 Secundo unde dicatur† ut per eundẽ Bar.in.d.l.imperium num.3. sed errat & una cum eo omnes, dicentes à iurisdictione appellari, sine.c.quasi potestas iuris sit, ex quo uerbum hoc ita latine cõpositum nullibi inuenitur sed ditio simpliciter iuxta illud Virgilianum.

Vastabat Cyprum, & uictor ditione tenebat, habeturq: in phe.insti. & in .l. fi. C.de infant.expo.& in.l.2.in.§. capta.ff. ori.iu.& est uerbum quod soli regi, Principi & Imperatori conuenit, ut in.d.locis legitur, & Gene. c. 37. ibi nunquid Rex noster eris? aut subiiciemur ditioni tuæ? dicta est igitur iurisdictio pprie à iure dicundo.l.i.supra de offi.eius l. 2. .§.post originem .ff. de ori. iu.l. si in aliquam in fi.ff.de offi.procon.estq: grammatica antiqua ut cõi diuidundo, & finium regundorum, & ut hic & improprie ut supra & in.l.2.C.de lib.& eo.lib. & in.l.si unquam.C.de reuo.dona.

4 Tertio, quod est quidam homo uniuersalis ut fiscus † qui ubiq: inuenitur, usq: adeo si in aliquo loco, non sit alius iudex quam spiritualis, ut ipse habeat temporalem iurisdictionem, & suppleatut ne detur uacuum, & not.alias in.l.i. C.de quad.pscrip. & in .l. ut perfectius C.de anna.excep.& i auth.ut diffe. iud. in prin.colla.9.Bal.in.c.bone.2. nu. 24. de postu.prælato.& in.l.cum propria ad fi.C.si quis alr.uel si.

5 Quarto ꝙ est fundamentum fundamentorum iudicii † ut inquit signanter in primis uerbis idem Bal.cons.152.uol.

2.p quo facit glo. reputata singu.in cle. i.de seq.po.& fruc.dicens, si lege uel statuto remoueatur exceptio nullitatis, q̃ non ppea remota intelligetur, illa quæ puenit ex defectu iurisdictionis, tradit Anch.cōs.164.col.pe.&cōs.167.in prin. & Alex.consi.77.col.4.lare uol.2.

Et ideo defendi dēt penali iudicio, ut magistratibus oībus concessum est duū uiris exceptis .l.i.ff. si qs ius di.non ob. Immo ense & bello, ut inquit Inno. in c.dilectus de pen. & in .c. olim de resti. spo.Bal.in Marga.sua. iudex nu.142.

Et plus qđ quilibet de populo hoc casu agere poterit ut idem dicit in .l. si qs id quod in prin.infra eo.Feli.in.c.dilecti col.3.de maio.& obedi.

Quinto,quod iurisdictio est multiplex

6 † contentiosa fori contentiosi.Voluntaria,fori uoluntarii, Statutaria quam habent statuentes, ut per glo. in .l.i.C.de eman.lib. et naturalis hoc est ex natura feudi, et nō uniuersalis sed specialis puta feudi,quam habent pares Curie,si cōtentio sit inter dominum et uassallum, ut per Bal.in c.cæterum num.6. de iud.

Contentiosa rursum,ordinaria,et delegata, ordinariā habent, iure proprio iudices ordinarii,delegatam delegati alieno,vt hic et in.l.more infra eo.et in.l. i.in.§.qui mandatam supra de offi.eius. Protogati uero tenent medium quoddam ut sentit Bal.consi.217.col.2.uol.3. Ordinaria quoq; fauorabilis est, consistitq; in triplici specie.

Mero imperio.

Mixto.

Et iurisd.simplici.l. imperium infra eo.

Et in triplici quantitate.

Maiori ad quancunq; summam.

Media ad trecentos solidos.

Minori ad centū tantum,& ut per eūdē fusius in c.licet cām col.2. de proba.

Et realis est rursū ad delegatē differētiā q̃ ē personalis & odiosa c.i.&ibi glo.de rescrip.in.6.Bal.in.l.& qa lec.i.infra eo.

Et hinc sumpta occasione dubitāt Scriben.nunquid iurisdictionis appellatione ueniat & cōprehendatur ordinaria,

7 uel ēt delegata,†& tenere uidentur breuiter,maxime But.in c.suam de offi.uica.& Ias.hic qđ ordinaria ueniat & cōprehendatur,mori quia uerba sic in dubio intelligi debent hoc est in poriori significatu & per prius non aūt per posterius(adde tu)ut de dominio inquit tex. in.l.i.in.§.qui in perpetuū.ff. si ager uecti.uel emphi.pe.uerum de dominio ad iurisdictionem procedit arg.l.qui furere & ibi Albe.not.ff.de statu.ho. ergo.

Eoq; magis (vt dictū fuit) qa ordinaria est fauorabilis,delegata uero odiosa, ut glo.inquit in preallega.c.i. de rescrip.in 6.illa hac de re amplianda , ista restringenda.l.cum quidam.ff.de lib. & posth. not.in.d.c.i.& in c.sedes apostolica eod. ti.in antiq.

Ex quo uidemus ēt qđ primo casu habet locū ius accrescendi , si plures fuerint iudices,secūdo uero nō,tradit Bar. in.l.re coniuncti col.pe.ff.de lega.3.

Et quia à simili sic ēt est in snīa ut ipsius ap.ueniat diffinitiua in dubio.l. q̃ iussit ff.de re iud.l.i.§.qđ in sentētiis.ff. quan. ap.sit,not.in rub.C.de sen.

Nec secus statuti uerba intelligātur,qđ causę,lites,& q̃stiones pupillorū cōpromittantur,de principalibus.s.& non de quolibet articulo incidenti, ut not.in.l. si quis in conscribendo .C. de pac. & in l.amplius non petitum & utrobiq;Bar. ff.rem rat.hab.glo. in .l.3. C. fin. regun. Corn.lare consi.291.nu.23.uol.1.

Alex.autem hic contrarium sensit,sum pto arg.ex ista glo. quod immo ueniat etiam delegata , & male (replicat idem Ias.) qa loquitur de iurisdictione in genere , habito respectu ad uerba rub. & ita est iudicio quidē meo, qa nō solum dicit de iurisdictione indefinite , & sui natura indefinita legis æquipollet uniuersali,ut not.in.l.si pluribus.ff.de lega 2.uerum omnium iudicum , ergo & de legatorum , quia qui omne dicit nihil excludit.l. Iulianus .ff. de leg.3. c. solite de maio.& obe.

Dictū mirabile est tamen ubi quis ordinaria iurisdictione procedere potuit & delegata , processumq; sit , quod in dubio ex delegata potius , intelligetur quam ex ordinaria processisse.c.si postquam & ibi Io. And. colum.

2. de elec. in 6. motus per text. in l. 3. ff. de mi. test. quem refert & sequitur Anch. cõ si. 215. col. 2. & ibi post multa col. pe. ratio nem assignat, quia delegatus. d. casu, est maior quocunq; ordinario. c. sanè de of fic. dele.

Tertia est opi. quæ nihilominus ex uerbis Alex. etiam colligitur, quod subiecta materia attendi debeat, usq; adeo ut dif finitiua tunc ueniat tantum plerunq; uero delegata etiam comprehendatur. l. si uno. ff. loc. l. si stipulatus. ff. de usu. Bal. in. l. præcibus colum. 11. C. de impub. & nimirum quia uerba deseruiunt rebus, & intentioni non è contra. c. intelligentia de uerb. si. ubi ego multa ea de re si er ratum sit in nomine contractus, uerba tamen de se, ipsum importent, error nõ uiciat ut in. d. l. si uno, ubi ponitur dona tio pro transactione & in. l. olei. C. eõ. lo catio pro contractu innominato & in. l. 2. ff. de suspec. tu. cura pro tutela Feli. in. c. significante col. 3. de rescrip. & ita tenẽ dum est.

His præmissis casus in hac lege, foret pro solito more (summario & diuisione facilis est, ut per Bart. & docto.) figurandus, sed quia Vlpianus regulam ponit, quod ex suprascriptione quoq; apparet, dum dicit ex lib. 1. regularum, fuisse con scriptum inq; ea dubitatio esse non põt

8 †l. quotiens & ibi Bart. ff. si quis cau. ubi ad literam hoc dicit, argumentum in. l. ancillæ. C. de fur. exemplaq; subiicit, inuenta, ut facilius in docẽdo intelligatur (philosopho teste) id quod dicitur, imo uelut digito ostendatur, & subiiciatur quodammodo tactui. l. i. ff. de præscript. uer. §. fi. inst. de gradi. Bal. cons. 357. col. 2. uol. 1. indubitata pariter ut inquit Cy. in l. 1. col. 3. C. de legi. l. ut responsum. C. de trã sa. l. bonafides. ff. depo. Bal. in. l. petẽs

9 colũ. 2. C. de pac. consulto† omitti debet quandoquidem etiam hinc dicatur fieri non debere, quod factum non releuat. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut leg. no. ca. argumentum opt. l. nam is. ff. dolo. & in. §. quibus in. i. const. Cod.

10 Vel pro ratione dubitandi† (scire. n. ẽ rẽ per causas cognoscere, ut inquit philosophus. l. scire leges. ff. de leg. Bal. in. l. pupillus. ff. de acqui. hæ. Bar. Ange. & Imo. in. l. qui romæ in. §. duo fratres. ff. de uer. ob. nihilq; tam indubitatum, quod sollicitã quandam dubitationem non suscipiat & patiatur ut per gl. in. l. & eleganter, in. §. non solum. ff. de dolo. imo est text. in. §. si uero in auth. de tabellio. per quẽ ita se excusando à detractoribus quibusdã, ipsum male consuluisse in quadã causa mordentibus, inquit etiam Dec. cõs. 365. ad fi. uol. 2. & est argumentum in. l. i. in. §. quamuis. ff. de uen. insp. imo quod de singulis dubitare utile est, & scholaribus non infructuosum quærere rationem legis ut inquit Alb. in. l. & ideo 2. ff. de leg. ex quo potentes dubitare quoq; facile soluũt ait rursum philosophus, refertq; Bal. in. l. si tutores. C. de cõpen. & probatur in. l. quod labeo. ff. de catb. edic. nisi p

11 positio sit fatua† puta an nix sit alba, an coruus niger, uel ignis sulphure extinguatur, quia tunc nec disputandũ foret nec respondendum, imbecillitasq; intellectus esset quærere rationem ubi sensũ habemus, de eoq; dubitare, quod oĩbus naturaliter innotescit, & est argumentũ ultimo in. l. ornamentorũ. ff. de au. & ar. le. & in simili tradit Bal. in sti. de actio. in prin. col. ult. imo gl. in. l. in hac ff. de triti ca. & in. l. ex placito. C. de re. permu. plus dicit Bal. in. c. i. nu. 24. ut lite non cõt. & gl. in. d. §. non solum, quod quandoq; regula ẽ uera, exempla autem falsa, & è cõ tra, & sic contra Bar. in. d. l. quotiens. ff. si quis cau.) possumus dicere ad propositũ redeuntes, non esse uerum quod iusdicẽ tis officium latissimum sit, ut hic Vlpia. ait, (quale. n. esset & in quibus potissimũ consistat dictum fuit in. l. i. supra de offi. eius de delegato, deq; causis delegabilibus, & licet alias una lex ad aliam regulariter continuari non possit. l. gallus in prin. ubi glo. posthumos. ff. de lib. & post hu. potest tamen aliquando declarationis gratia, ut no. in. l. 2. in prin. ff. de uerb. ob. late Ias. in rub. inst. de ac. col. 2.) & quod latissimũ nõ sit probatur, quia iudicare debet secundũ allegata & probata & non secũ dum suam conscientiam. l. illicitas §. ue

ritas.ff.de offi.præsi.c.statutum.§. assesso rem & ibi no.de rescrip.in.6.& sic ad idē ait philosophus, oportet recte positas leges, omnia determinare, & quam paucissima committere iudicantibus, relatus per Bal. in auth. nisi ad fi.C. de sen.ex pe. reci. alias faceret litem suam, & puniretur arbitrio iudicis per actionem in factum.l.fi.ff.de uar.& extraord.cogni.diximus in.l.diem functo.ff.de offi.asse. Et ad idē quia esto, φ æquitatē habere debeat ante oculos, & adhuc secundū illā iudicate.l.φ si ephesi.ff.de eo qđ cer.lo.l. æquissimum.ff.de bo.po.se.tab. l.diuus. ff.de testi.in integ.l.si seruum.§.sequitur ff.de uerb. ob.quā ratione dixit Ennius, summum ius summa iniuria, appellabaturq; tribunal Cassii prætoris, cum esset inexorabilis, scopulum, attamen legē & ratione debet esse regulata.§. oportet in auth.de iud.Abb.in. c.ex parte col.2. de offic. de. immo tria sunt quæ regulantur à lege contractus.l.contractus.ff. de regu.iur.vltima uoluntas.§. disponat in auth.de nup.& iudicia. l. papinianus.§. fi.ff.de inoffi.testa.ergo latissimum in sui perlatiuo gradu esse nō dicetur ut supra & in.l.ubi autem non apparet.ff.de uer. ob.& in.l. si in aliquam ad fi. ff. de offic. procon.

Et quia deniq; latitudo est dimensio quædam(ut dicunt Geometre) in rebus corporalibus consistens ubi alias officiū iudicis est ius, & sic quid incorporale.l. ius dandi.ff.de tuto.& cu.dat.ab his.l.illicitas.§.qui uniuersas.ff. de offic. præsi. Iaf.inst.de ac.in prin.nu.24.

Sed ad primum & secundum responderi potest, id quod utrobiq; dictum est non propterea tollere, quominus latissimum sit, quia merum & mixtum imperium habet & simplicem iurisdictioné, de quibus in.l.imperium infra eo. & in. l.i.supra de offi.eius supplet his quæ desunt aduocatis, iurisdictionem suam penali iudicio defendit in quacunq; parte iudicii, interrogat, supplet defectum tutoris, & quia multa etiam eius arbitrio & religioni relinquuntur l. i. & toto tit. C.ut quæ de.aduo.l.i.ff.si quis ius di.nō ob.l.i.ff.de iu.de.l.bonorum. C. qui admi.ad bo.po.pos.l.hodie.ff.de pœn.l.q d ergo.§. pœna grauior. ff. de his qui not. infa.l.ubicunq;.ff.de int.ac.Iaco.de Are. in trac. de pcep. iud.nu.x.& 18.not.in.c. 2.de offi.iud.& in .c. i. & ibi in specie In no.de consti.immo quod hac de re, si officio iudicis petatur reductio ad arbitriū boni uiri, quod poterit peti usq; ad annos 30.ut per Bald.in.c.quintauallis nu. 3t. de iureiu. & adeo multa sunt exempla ut(quemadmodum in summa de offic.iud.ad fi.inquit Gof.)numerari facile nequeant.

Ad tertium uero id dictum fuisse metaphorice & per similitudinem quandam, non secus ac certum quid, quod quanquam unum ad multa tamen possit accommodari, ut Δελφικὸς ξίφος idest delphicus gladius, qui (teste in tragediis Euripide) uictimas sacras mactabat, simulq; sontes supplicio afficiebat. Et quia sic etiam anima una est, multas tamen habens operationes. Canonicus item unus à simili, stallum habens in choro pariter, qui nihilominus omnes exercet spirituales actus.c.cum M.& ibi no,Bal.nu.32.de const.aliter etiam dubitat Bar.infra dic vt per eum.

Et nulla alia potest esse regulæ ratio, quod adhuc latissimum sit, nisi ista, qa quicquid fit in iudicio uel extra, id ad ip
12 sum spectat† ut supra & non isisime sentit Host.in præallega.tit.de offi.iud. in summa in prin.quare autem latissimum dixerit & non longissimum declarabimus infra statim.

Secundo pro ratione dubitandi etiam dici posset quoad primum exemplum (fatentur enim omnes, quod sit id mixti imperii, estq; rationabile ob uerbum iusdicentis, quod in prætore, & sic magistratu maiori, intelligi debet, ut dictum est in l.i.supra de offi.eius bonus tex.in. l.si filius qui patri.ff. de uul.& pup.sub. argumentum in.l.i.in.§.qui in perpetuū ff.si ager uectiga.)non esse uerum, quod potissimum in danda bo. po. consistat, quoniam alias nec coram inferioribus, agnosci posset, quod enim uni permitti

tur, alteri denegari uidetur. l. cũ prætor ff. de iudi. d. l. i. supra de offi. eius. & tamẽ agnoscitur. l. fi. C. qui admi.

Sol. istud uerum est hodie, non olim quo casu lex ista loquitur, & ideo distin gue tempora, & concordabis scripturas inquit glo. in .l. i. C. de accu. uel & aliter dic quod præalleg. l. fi. loquatur in bo. po. iudiciali, nos autem in decretali ut per Barto. & Ange. in. l. i. colũ. i. C. qui admi. & ita declarat etiam Bald. in c. cum in uestri nume. 3. de elect. uel & aliter dubita ut hic per glo. & Bart. in princ.

Et idem quoad secundum exemplum atq;

Tertio loco dici posset, quandoquidem missio etiam fit mixti imperii. l. iubere cauere infra eo. l. ea quæ ad municipa. quod dubium faciat, quia hoc attento delegari seu mandari non posset, & tamen secus est. l. cognitio. §. fi. supra de offi. eius.

Sol. mandatur cognitio nõ executio, ut per glo. infra & probatur in. d. §. fi. & in. l. solent. ff. de offic. procon. & rationẽ assignat Ias. & alii in d. l. iubere cauere colum. 3.

Dubium faciebat etiam quia immo petenti uidetur esse occursum per actionem in factum. §. adipiscendæ. §. fi. insti. de interdic. uel remedio. l. fi. C. de edic. di. ad. tol. quod etiam est adipiscendæ ut per Azo. in summa eo. ti. Gui. papa sing. 790. Bar. in. d. l. fi. nu. 21. est uerum quod illud quo. bo. est generalius isto, ex quo datur quoq; succedenti ab intestato. l. 2. C. quo. bo. unum prætoriũ, aliud ciuile, annale & perpetuum, ut per Ros. in tracta. libel. de interdic. quo. bo. ad fi.

Sol. stant ista simul, quod actione in factum succurratur petenti, & remedio etiam. d. l. fi. & nihilominus officium suum eidem impertiatur maior magistratus uel dic quod maxime idem de quo hic, procedat in missione in po. ex secundo decreto, de quo in. l. si finita in. §. iulianus. ff. de dam. inf. uel ex causis de quibus in. l. i. ff. quib. ex cau. in po. ea.

Quarto dubium facit, quoad tertium exemplum, quia immo id iure magistratus competere uidetur. l. ius dandi. ff. de tuto. & cu. da. ab his, alleg. etiam hic pro cuius contrarii sol. dicendum est ut plene dixi supra in. l. i. lectu. ulti. de offic. eius.

Quinto & ultimo & quoad ultimum exemplum quidem quod adhuc est mixti imperii, licet secus dicat glo. & Odof. ac etiam Bar. hic & male. l. cum prætor. §. i. ff. de iudi. dubium facit, quia ad propositum non solum maioribus magistratibus istud ius dandi iudicem competere uidetur, uerum etiam quibuscunq; iurisdictionem habentibus. l. more. l. eũ qui infra eo. præalleg. §. i. ibi cæteriq; Romæ magistratus.

Sed pro sol. ad istud etiam dicere potes, non esse uerum, nec iura prædicta in magistratibus inferioribus intelligi debere, considerando uerbum in. d. §. i. propter uim imperii, quodq; olim Romæ non erant magistratus infimi. l. 2. §. post originem, cum seq. ff. de ori. iu. & hæc omnia quicquid alias dictum sit, (quod tamen non recordor) in. d. l. i. supra de officio eius & de materia infra per docto. latius.

13 Et horum omnium exemplorum† ratio est, quia ius dicentis idest prætoris, & maioris magistratus, officium (ut dictum fuit) latissimum est, omniaq; tum sum mixti imperii, ex quo à iudicibus inferioribus regulariter non tractantur.

Ex isto text. modo notandum est, qđ genus generalissimum omnia continet

14 †& ultra nil aliud habet ac reperitur, ut per glo. in. l. legato generaliter. ff. de leg. i. & qua ratione dictum fuit ius dicẽtis officium latissimum esse ut supra.

Et simile adducit Cy. in rub. de legi.

15 C. quod lex † genus generalissimum est constitutio subalternum, edictum uero inferius & specialissimum, signanter p gl. ita discurrentem in d. l. legato generaliter quod genus generalissimũ sit ens & substantia, subalternum animal, inferius Bos, equus, uel asinus.

Et latissimum rursus, quia merum &

mixtum imperium habet potissimum, & iurisdictionem simplicem.l. imperiū intra eo.& multa alia potest, ut dictum pariter est supra.

Et sic(inquit Barto.hic num.2.) quia intendebat tractare Vlpia. quid & quantum contineat,& bene, non ut dicebat Cy.quia sibi sic placuerit,ex quo uerisimile est cum mysterio ita dictum fuisse argumentum in l.2. C. communia de lega.

Et quia etiam(Pe. teste) in latitudine consistit uirtus & sapientia, quanquam istud Cy.prædicto displiceat, & probatur tertio regū c.4.ibi dedit quoq; Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam,& latitudinem cordis,quasi arenam,quæ est in littore maris, & non ab re oportet ipsum, ob id quia latissimas habet ad propositum habenas .d.l.ubicunq;.ff.de iut.ac.cuncta rimari, & plena rerum inquisitione omnia bene discutere.c.iudicantem 30.q.5.partes uero, ipsum adhuc sibi fauorabilem reddere. c.i.de re iudi.in 6.Abb. in.c. i. in fi. de consti.

16 Et quia latitudo est cæteris dimensionibus præstantior†cum in ea longitudo & profunditas etiam contineatur non è contra,hinc prudens,qui latis est humeris,ut Vlisses,longus uero ut Aiax,stultus,quanquam Cy. fuerit longus & sapiens,ut dicit Bar.quia una hirundo nō facit uer,inquit Bal.in.l.2.colum.2.C.de bo.po.se.tab. & ut in pluribus communiter itelligi debet.l.suus quoq; ubi no. gl.ff.de hæ.insti.sed prima Batt.declaratio melior & uerior.

17 Verum cōtra prædicta facit, † namq; implicando dicit,Iurecon. post regu. & bo.po.dare potest, implicatiue autem natura est,implicare casum magis dubitabilem.c.i.& ibi not. Abb. de commo. ubi commodatarius etiam de leui culpa tenetur,quod erat maius dubium minus uero quod teneatur de dolo & lata culpa.Et quod sit uerum hic patet,quia perinde est ac si dixisset, non solum ad mortem condemnat, uerum etiam dat bo. po. quod minus dubitationis habet ergo male.

Soluit Dec. hoc contrarium duobus modis primo quod hoc dictū sit gratia dubitationis tollendæ, quia plerunq; iudex habet merum imperium,& tamē de causis ciuilibus se non intromittit. l. solemus.§.latrunculator.ff.de iudi.adde tu probari in.l. quæ dubitationis tollendæ gratia.ff.de reg.iu.& in.l.non solent. ff.eo.Quæ sol.non est bona nec id regulare,regularis autè rei dispositio debet attendi.l.nam ad ea.ff. de legi.l. regulariter.ff.de peti. hæ.ergo.

Secundo soluit & melius quod obiectum in dictione etiam, procedat nō in copula,& quæ implicat simpliciter, & ita præcise probatur in d.c.i.de commo.

Nec ista tamen placet,quia dicam & pro etiam poni.l.i.iuncta glo.ff.sol.mat.

Vnde & tertio aliis sane multis sepositis,de quibus hic per Scriben. dici posset, quod non inconueniat plerunq; etiam quod ita exponatur,quod implicet casum minus dubitabilem, text.est, in.l magisteriæ iuncta glo. C.de iurisd. o.iud.ubi magister militum non modo criminales, uerum etiam ciuiles audit quæstiones,& sic in terminis.Vel simpliciter legatur,ut iacet, uel pro etiam exponatur dicamus quod potius inclusiua sit quam implicatiua propter dictū uerbum latissimum, hoc est includens omnia quæ per ipsum iudicem expediri possunt sine explicatiu.l.aduersus. C. de fur.Signo.homode.in.l.i.col.5.C.qui admi.per illum tex. ibi emolumentum etiam parti allatura.

Dicunt quoq; aliqui & secundo contra prædicta quod non loquitur iste tex. de mero imperio, patet in exemplis ipsis,quæ sunt mixti, ergo non latissimū hac ratione dixisse uidetur, quia nec nos dicere possumus(vltra eos)quod nō dixit lex.l.si seruum.§. non dixit prætor ff. de acqui. hæ. nec nostrum est extendere legem. l. si uero. §. de uiro. ff. solu.mat.

Pro sol.quoq; dicit Deci.quod exempla non restringunt regulam generaliter loquentem,& bene.§.hactenus inst.

de gradi. sed declarant ut ibi, & ideo in ducta ad unum effectum alium operari non debent. l. legata inutiliter. ff. de adi. le. l. quod fauore. C. de legi. Adde tu, licet explicite non dicat, quod dicit tamẽ implicite & uirtualiter, alias latisſimum eius officium non eſſet, & ideo quando plura ſunt eandem rationem habentia, unius autem fiat mentio, ſeu duorum exemplariter fieri dicitur non teſtrictiue l. imperium infra eo. Bal. in l. de quibus colum. 14. ff. de legi. exempla autem (ut dixi) non reſtringunt regulam ergo.

Tertio opponitur, q̃a merum imperium non competit niſi maioribus iudicibus. l. i. ſupra de offi. eius.

Soluit adhuc uerum eſſe, ſed quod hic loquitur iurecon. de officio iudicis in genere uſq; adeo ut maiores, & minores comprehendãtur, & licet ex rub. uidere, quæ dicit de iu. o. iud. & male, quia immo (hæcq; uera reſponſio eſt) ſtantibus exemplis ſupra dictis, quæ mixti imperii ſunt de ius dicente loquitur, hoc eſt de prætore cuius quidẽ munus erat ius dicere ut ſupra & in l. pe. ff. de iuſt. & iu. & dicemus etiam infra igitur nec mirum ſi merum etiam imperium in. d. uerbo latisſimum intellexit.

Quarto opponitur quod adhuc hic de mero nihil dicatur, quia dicit tex. officium & nihilominus merum imperium ẽ poteſtas. l. poteſtatis uerbo. ff. de uer. ſi.

Cui etiam leuiter reſpondet Deci. ut hic per eum, dic tu formaliter, quod cũ officium ſit actus, & poteſtas habitus ſecundum Bal. in rub. de offi. de. col. pe. dixi ego in rub. ſupra de offi. eius, & dicat officium latisſimum, quod immo omnino merum imperium comprehendiſſe uidetur.

Quinto & ultimo obiiciunt, quod in ſti. de offi. iud. dicitur, & tamẽ ibi de mero imperio nihil, ergo nec hic pariter.

Idem Dec. negat antecedens, ex quo dicit ibi text. quod iudex debet iudicare non aliter, quam quod legibus aut cõſtitutionibus, aut moribus proditum eſt q̃ uerba etiã in mero imperio poſſunt verificari, & eſt uerum, ergo & multo magis (addas tu, quia reſponſio Decii aliter foret imperfecta) in caſu noſtro ubi uerbum latisſimum additum eſt, quod in lege poſitum debet aliquid operari. l. ſi quãdo. ff. de lega. i. c. ſi papa de priui. in. 6. poſthæc dicit etiam aliqua Dec. quoad dictum de genere generaliſsimo num. 3. & 4. dic ut per eum, quia difficultatem non habent.

Non eſſet pariter in exemplis immorandum, ex quo locus ſuus eſt in gl. ſed tamen quoad tertium unum non prætermitto ſane utile & quotidianum, an nemine petẽte iudices dare tutores poſ-
18 ſint. Verum prius queritur, quare dixit tutores conſtitui pupillis non habentibus namq; ipſorum intereſt plures habere à quibus defendantur, quia tutela eſt uis atq; poteſtas, ad tuendum eũ qui propter ætatem ſe defendere nequit. l. i. ff. de tute. & ad propoſitum probatur in l. nam reipublicæ. ff. de no. o. nun. tradit Barto. in. l. bello ad fi. ff. de excu. tu.

Sol. hoc ideo dixit quia plerunq; legitimos nõ habent àut teſtamẽtarios, quo caſu dari debẽt, & plures quoq; dari poſſent. l. licet. C. in quib. cau. tu. ha. l. ſi fororis. C. qui tu. da. po. l. ſi quis ſub cõditione. ff. de teſt. tu. l. ſi plures in prin. ff. de ad mi. tu. imo quod plerunq; ſi plures habeat, unus tantum adminiſtrat. l. 3. §. i. ff. eo. aduerte tamen quia hii ſunt teſtamentarii à præſide confirmati. l. 2. ff. de cõfir. tuto. appellanturq; honorarii ut ibi, & dixi in. l. diem functo. ff. de offi. aſſe. ad declarationem. l. tutela. ff. de tute.

Modo ad propoſitum reuertor. q. &
19 dico quod ſic prima facie ita Barto. in. l. hæc autem in prin. ff. quib. ex cau. in poſ. ea. per tex. in. l. illud. ff. de tuto. & cu. dat. ab his ubi ad literã dicitur, aperte cõſtare Præſidẽ tutorẽ dare poſſe, tam abſentem quã præſentẽ, & tã abſenti quã præſenti ergo ẽt eo nõ petẽte imo ẽt eidem ignoranti, & inuito ut ibi dicitur ĩ. l. ſeq. quicquid dicat Dec. ꝙ tex. ille debet intelligi dummõ petatur, q̃a nõ eſt uerũ, alias foret de indubitabili, & male. l. ꝙ labeo. ff. de carb. edic. & hinc eſt qđ ſecus obſeruatur in curatore. l. qui habet,

§.i.ff.de tute.& ita ibi glo. tenet, in uer. posse, signanter per text.in. d.l.illud. & probatur efficacius, quia sicuti ibi præsēti, & absenti ac petenti, & non alias datur curator, ita in.d.l.illud dabitur tutor præsenti & absenti etiam non petenti, & sic contra Dec.hic, omnino probatur opi.Barto.& Alex.hic, Bar.(dico) in.d.l. hæc autem.

Et ostenditur (inquit idem Alexan.) quia iudex impartitur officium suum etiam non requisitus, pro personis miserabilibus, ut not.in.l.i. C. quando imp. int.pup.& uid.Bar.infra nume.7.& alibi, ut hic per eundem Alexan.& ita limitatur regu.præceteris, in.l.4.in.§.hoc autem iudicium. ff. de dam. inf. usq; adeo ut clausula non ob.nō tollat eisdē priuilegia indulta à principe, nisi ipsorum facta mentione, specifica & expressa, ut ibi dicit Cy. refert & ad longum sequitur Felin.in.c.nonnulli in princ.colum. 27.de rescrip.Pau.castr.cons.284. colū.4. uol.i.

Respondet etiam huic fundamento Dec.quod pupilli non sunt miserabiles personæ, nisi sint pauperes, ut ipsemet Alexan.dicit in.l.i.colum.3. ff.solu.mat. Car.& Imo.in c.significantibus de offic. de.sed nihil est, quia de pupillis generaliter dicitur in præallega.rub.C. quando imp.inter pup.& uid.l.qui iure militari ff.de mi.testa.& quia si mercator est huiusmodi ut inquit Innocen.in. d.c.significantibus, multo magis pupilli esse dicentur, & dato millies, quod non essent personæ miserabiles, nisi modo supra dicto, præcipuum tamen merentur fauorem, & miserabilibus personis æquiparantur.l.ex pluribus in fi.ff. de excu. tu. ibi nec enim causæ sed personæ succurritur quæ præcipuum meretur fauorem argumentum in. l. i. in. §. tutores & ibi Bar.ff.ad legē Cor. de fal. & ideo adhuc argumentum Alex.subsistit.

Tertio probabam ego alias, quia prouidere pupillis de tutore ad publicam spectat curam.l.3.in prin.ff.qui per. tut. ergo impartietur iudex officium suum etiam non requisitus.l.congruit.ff.de officio præsi. not. in præallega. §.hoc autem iudicium Soc.in reg.197.fallen.i.

Idem Deci.tamen tenuit contrarium & primo quia reg.(inquit) pro nobis habemus, à qua recedere non licet. l.ab ea parte.ff.de proba.glo.in.l. omnis diffinitio.ff.de regu. iu. sed eidem inherere ut BononiensisCarrocio, vt ibi, uel ut Nauta (addas tu) Temoni, quod non impartiatur officium nisi requisitus. d.§. hoc autem iudicium & male potestq; respōderi uerum fore, nisi per exceptionē destruatur in casu certo, ut hic, imo quod omnis regu.dicitur uerbum abbreuiatū l.i.ff.de reg.iu. sana indigens interpretatione dicit Bald.in.c.cum uenisset nu.i. de iudi. quæ erit hoc casu ut officium suum impartiatur etiam nemine petente rationibus supra dictis & in. l. iā hoc iure.ff.de uulga.& pup.sub. ineptumq; regu.non fallere si maxime dictarit æquitas ut per gl.in auth.ut sine prohib.ma. deb.in prin.

Secundo mouetur Deci. quia sicuti quo ad alia petitio necessaria est, ita erit in tutore ex quo æquiparantur hic, & facit regu.de qua in.l.si quis seruo. C. de fur.

Sol.fateor quod æquiparantur, qđq; peti debeat, sed quod iudex non possit, immo quod non teneatur etiam si non petatur, tutorem dare, hoc utiq; nego, ꝙ supra ostensum est susius.

Vel dic quod æquiparentur in hoc, quod omnia sunt exempla mixti imperii, quoad istud autem differant, iuxta not.per Bald.in.l.curatoris colum.2. C. de nego.gest.Dec.met consi.329.colum. 3.uolumi.2. & not.etiam in c. translato de consti.præsertim quia oporret, quod æquiparatio (vt locum habeat glo.in.l.si qs seruo præalleg.) fit facta per uiam regu.ita Soci.in.l.sciendum.ff.de leg.i.hic autem sunt exempla ergo.

Tertio mouetur per text. ibiq; dicit esse casum in terminis in l.2.C.de offic. eius qui ui.al.iud.ob.& clarius in. l.i.in. §.magistratibus. ff. de mag. conue.et in. d.l.3.in §.i.ff.qui pet. tu. ubi tutores uel curatores petentibus dari debent.

Sol.

Sol.uerba prædicta factum notant non misterium iuris, ut ĩ simili in.l.Iulianus uerum debitorẽ,ibi post lit.con. vbi Ias. ff.de cond.ind.uel dic quod licet dari debeant petentibus,non propterea sequitur,quod dari nõ debeant neq; possint etiam non petentibus alias sic sumendo argumentum à contrario utrobiq; corrigeretur quod dicitur in. d. l. illud & male,quia argumentum istud est subauditus intellectus & à coniecturis.l. apud antiquos.C.de fur.quibus non debet induci legum correctio.c.cupientes. §. qđ si per uiginti de elec.in 6.diximus in.l.i. supra de offi.eius.

Vel cum de tutoribus & curatoribus mentio facta sit, petitio ad curatorem referetur,&non ad tutorem argumentum in.l.2.cum not.ibi.ff.de offi.procon.&satis ostensum est supra.

Quarto facit ultra eum, quia si non requireretur petitio iam non dixisset alibi text.quod matet per transitum ad secunda uota,non petito tutore intra annum successionem filii perdat in.l.sciãt C.de legi.hæ.

Sol.id uerum est(ut dixi) ne mater successione filii priuetur, sed non quod à iudice etiam ea non petente dari nõ possit ut supra.

Quinto & ultimo facit pro opi. Decij quia hoc stante multiplicarentur specialia & male.l.i.C.de dot.pro.pulchre Barto.in.l.bello amissi ad fi.ff.de excu. tut.

Sol.non inconuenit quia sunt subalterna & subordinata ut not.in.l.si is qui pro emptore ubi Barto. colum.pen. ff. de usucap. Bal.in. l.singularia col.2.ff.si cer.pe.& ita transeo.

In glo. i. habes cum misterio dictum fuisse hic ius dicentis & non iudicis offi
20 cium† ex quo de maiori iudice intellexit,qui habet merum & mixtum imperium,& hanc opi.etiã tenuit Gul.de cu.

Motus primo per text.in.l.3.in. §. si quis.ff.ne quis eum qui,ubi si quis uocatum ad pedaneum iudicem exemerit, pœna illius edicti locum non habebit, quæ est alias ut teneatur ad interesse quanti actor in litem iurasset.l.pe.§.i.eo. titu. ergo secus si uocetur quis à iudice maiori.l.i.in prin.ff.eo. pedaneus iudex (quod nota pro illius uerbi declaratione)est non delegatus ut intellexit Accur.in.§.illud in auth.ut defuncto.fu. & in.l.fi.C.de peda.iudi. & Alcia. in praxi sua iudicia.fo.32.sed ille qui certo nego
21 ciotum generi† & utili quidem à præside præponi solebat.d.l. fi. quiq; nõ pro tribunali,sed ad pedes ipsius Præsidis, sedere solitus erat, unde postea pedaneus dictus appellatusq; fuit, quod neq; declarauit Crini. lib. 15. c. 7. sed ad literam tantum transcripsit simpliciter pro ut iacet. d. l. fi. pedaneus igitur sic dictus est, non secus ac possessio quasi pedum positio, & de quo alias in. l. i. ff. de acqui. po. & hinc pedarii senatores quoq; ex patriciis & conscriptis patribus ordo tertius, qui pedibus iter faciebant, non dum currulis dignitatis sellam adepti, ut pulchre declarat Fenestel. de senato. ori. c. i.& pedagium à pede pariter, quod à transeuntibus soluitur.c.super quibusdam. §. præterea de uer.si.

Secundo quia sic dicitur in rubr. ff. si quis ius di. non obtem. nec de alio, quam de maiori iudice intelligi potest quia (ut ibi dicitur in. l. i.)iurisdictionem suam pœnali iudicio defendit,id est mulcta, quæ nulli alii quam maioribus iudicibus seu magistratibus permissa est. l. eos. C. de mo. mulcta. & secundum ius suæ potestatis; 22 quod uerbum pariter merum imperium indicat.l. potestatis uerbo. ff. de uer.si.

Tertio quia iurisdictio, à qua ius dicens appellatus est,à iure dicundo dicta ut supra explosa Bar.deriuatione de qua in.l.imperium nume.3. præallega. alias à notione non differret,& tamen differt plurimum quia eã habẽt iudices minores.l.notionẽ.ff.de uer.si.l. ait prætor in prin.ff.de re iud.Bar.in.l. si insulam col. 3.ff.de uer.ob.

Quarto(& istud fuit argumentũ Iac.

But.qui in opi.Gul.quoq; inclinat(facit quia ius dicere proprie est, ubi nulla repetitur controuersia exempli gratia cū interponitur decretum super alienatione bonorum minoris de quo in.l.i.& in l.magis puto in.§.non passim.ff. de reb. eo.uel super transactione alimentorum ut in.l.cum hi.ff.de transac. & in exemplis de quibus hic pariter.

Quinto & ultimo adducitur hinc in de text.in.l.uoluit in.§.i.ff.de int. ac. ibi ius solum locus est ubi iuris dicendi, uel iudicandi gratia consistit, dictio uel ponitur inter diuersa.l.hæc uerba,ff. de uer.si.c.contingit & ibi Io. And. in illis uerbis priuilegio uel instrumento de fi. inst.Cuma.consil.97.colum.2. ergo. & idem in rub.C. ne quis in sua cau.iudicet,uel sibi ius dicat, & pondera quod habet orationem perfectam, quodq; p tex.potest allegari ut in rub.& in.l.i.C, ne fid.do.den. & dixi in.l. i. supra de officio eius.

Opinio ista tamen reprobatur communiter & ita contra glo. Gul. & Iaco. But. tenuerunt Iaco. de Are. Cy. Ray. Barto.hic nume. i. & Deci. ex recentioribus interpretibus, quibusdam aliis aliorum differentiis improbatis ut per eum.

Moti & ipsi potissimum per text. in c.forus de uer.si.vbi iudex dictus est qua si ius dicens populo,ergo non differunt & considera ut dicebam alias, quod ibi est propria uerbi significatio, quæ ex
22 plurimis inuenitur locis † tamen maxime ex ratione grammaticali,l. plaucius. ff.de au.& ar.lega.ex diffinitione. l. i, ff. de testa. & ex allusione uocabuli ut in. d.c.forus & in.l.2.in.§.appellata.ff.si cer. pe. & in.l.tugurii.ff.de uer.si.

Sed potest responderi tenēdo ut prius & ut teneri debet,si quasi ius dicens est, quod non proprie is sit,hoc est ius dicēs quia dictio quasi est diminutionis nota ut per Barto.in.l.fi.nume.10.ff.ad legem Cor.de fica.& quia arbiter ius dicit,& tamen non est ius dicens, nec habet iurisdictionem.l.priuatorum. C. de iu.om. iud.l.ait prætor.ff.de re iud. & quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum l. i. ff. de arbit. nec simile est idem. l. quod nerua. ff. depo. & quia deniq; aliud est esse talem & aliud haberi pro tali.l.si maritus.§.legis Iuliæ & ibi Barto.ff.ad legem Iul.de adul.alias ab allusione uocabuli ualeret argumentum affirmatiue, quod tamen negant omnes in.d.§.appellata & in.d.l. tugurii, & sic primum motiuum istorum ita tenentium,nihil ualet, differtq; omnino iudex & ius dicens, iudicare & ius dicere.

Mouebantur tamen & secundo tenentes hanc opin.præsertim Dec.quod non differant scilicet, quia in rubr. hic dicitur de iu. o. iud. ergo idem ius dicens, quod iudex; nec aliter ius dicere quam iudicare, maxime (addas tu) quia rubr.est nigri interpres. l. i. ff.si cert.pet.

Sol. in rub. loquitur legislator generaliter,hic specialiter nec nouum, immo quod est regulare,d.l. i. & ibi Ias.colum.2.glo.in rub.C. de religio. & insti. de ob. quæ ex de. nas.in princ. primo casu improprie, quoad magistratus maiores, hic uero proprie.

Tertio mouetur Barto. post alios, quia figuratus modus est, per Syncopam,ex quo detracta litera. S. nil aliud erit ius dicens quam iudex, Vel (ut alii dicunt) periphrasis idest circumlocutio,ius dicens,pro iudice.

Quod etiam mihi erroneum uisum est quia non iudex diceretur sed iudices & male cocophoniamq; incurreremus quod sane uiciosum est ut inquit glo.in prohe.institutio.in prin. in uer. decoratā & quia figura (ex quo tolleretur aliud) corrumpit regulam ut dicit Bal.in.l.eam quam in prin.C.de fideicom.

Quarto subdit, quod sub uerbo iudicis,comprehenduntur etiam maiores ī auth.de iud.& ut omnes obe.iud.puin. & ut iud.si.quo quo suf. ergo & hic, dixitq; ius dicens, & non iudex quia sibi

sic placuit.

Sed ad istud quoq; respõderi potest, uerum fore, sed non quod ius dicens, hoc est magistratus maior, sit proprie Iudex ut dicebam etiam supra ad rub. istam de iu.o.iud respondendo, & iam ostẽsum est differre, ostendeturq; infra clarius.

Quinto & ultimo, quod cum loquatur tex. iste, de offi. iudicis in genere, cõtinet omnia quæ possunt expediri per quencunq; iudicem, & confirmatur quia plura ponit exempla mixti imperii ac simplicis iurisdictionis.

Cui respondetur quoq; quod bene continet omnia quæ possunt expediri, sed non per quencunq; iudicem cum dicat, ius dicentis & non iudicis, ut supra. Nec est uerum, quod ponat exemplum iurisdictionis simplicis ut infra per glo. Bar. & alios, quia imo dare litigantibus, (hoc.n. huiusmodi esse dicebant ita tenentes) iudices mixti imperii etiam est. l. cum prætor. ff. de iud. igitur non ob. & dictum fuit supra.

Instatur tamen adhuc quod differentia uerbalis sit, non attendenda, argumentum in. l. si mater. C. de inst. & in. l. 2. C. communia de lega. oportet. n. quod ex differentia nominis inducatur differentia effectus, dicebat Barba. in. l. cum acutissimi col. 112. C. de fideicom.

Sol. inducitur diuersitas effectus ut ostẽsum est, quia multa maioribus permissa sunt, quæ inferioribus denegantur, igitur realis & attendenda. l. si idem. C. de codicil.

Et nouissime probatur per tex. in. l. si filius qui patri. ff. de uulg. & pup. sub. ubi uerbum ius dicentis ad prætorem refertur, prætor est de maioribus magistratibus, & quidem spectabilis, ut per glo. in rub. ff. de offi. præto. dixi in. l. i. ff. de offi. eius ergo à iudice erit differens, aliudq; ius dicere, & iudicare aliud & clarius (ut alias dicebam in. l. pe. ad fi. ff. de iusti. & iu. ibi, ubi prætor salua maiestate imperii saluoq; iure maiorum ius dicere constituit is locus recte ius appellatur & q. a nomen magistratus inferiores non erãt ut dicebam heri ad intellectum. d. l. cum prætor. ff. de iud. sed maiores iuridicũdo præfecti l. 2. §. post originem. ff. de ori. iu. immo quod his tribus literarum notis. I D P. olim in lege xii. tab. omnibus innotẽscebat, † quorum sensus est iuridicũdo præfuit. Simbolũq; iudicis maioris erat

23

24 † sedẽs ꝑ tribunali, supra caput has notas inscriptas habens lãcem in manibus à latere hinc inde mulieres quatuor, forma præstantes, fortitudinem animi. f. legum prudentiam, Armis iustitiam, & in uerbis temperantiam. Vltimo uidetur casus in. l. i. ff. de iud. ubi clare ẽt liquet distingui ius dicentem, qui tribunali p̃sit, à iudice qui in subselliis iudicat, & simplicem habet iurisdictionem, hæcq; omnia confirmãt inductionem factam supra (aliis prætermissis nec difficultatẽ habentibus) de. l. uoluit. ff. de int. ac. & tollunt sol. Decii, quod ibi dictio uel ꝑ idest exponatur, quia uiolat literã, nec est à uerborum proprietate recedendũ. l. non aliter. l. ille aut ille. §. cũ in uerbis. ff. de leg. 3. & ita tenendum est.

Sed quæro in materia (consulto etiã glo. prætermissis, quia in euiden. & in figuratione casus & in. l. i. supra de offic. eius, dictum fuit) an officium iudicis & actio sint idem (illud quoq; de industria omittens, an differat à iurisdictione, q. a non habet difficultatem, & dicemus etiam statim, interim dic ut per eũ hic, nume. 9. optime discurrentem, quando absolute consideratur, & quando personæ cohæret) & breuiter nu. seq. x. dicit duo, dueq; erunt conclusiones.

25 Prima quod non, si in iudice † consideretur immo (subdit) quod fatua uidetur questio, non aliter disputanda, ut dicebam ego supra in figura. casus, ex quo officium in iudice actio in parte cõsideratur, illud potestas à iure sibi tributa, hoc est iudici, l. i. ff. si quis ius di. non ob. ibi secundum ius sine potestatis siue ius sibi competens faciendi quæ sibi ut iudici incumbunt. l. ius dandi. ff. de tu. & cu. dat. ab his. l. illicitas. §. qui uniuersas. ff. de offic. præsi. l. fi. ff. de offic. procu. Cæsa. uel

& aliter ut per Bald.in rubr. extra de offi.iud.in prin.ista uero,ideft actio,ius persequendi in iudicio quod sibi debetur ut insti.de ac.in prin.

Differt etiam à iurisd.ait Bar.ut actio ab obligatione, quia sicuti actione consequitur quis id ad quod aduersarius suus erat obligatus, ita per officium perficitur quod erat in ipsius iudicis iurisdictione,non secus ac potentia & actus.l. quæsitum.§.illud fortassis.ff.de leg.3.& quod hæc duo differant supra susius (ut dixi)nu.9.

Sed quoad rem nostram, quod actio & officium iudicis non sint idem,probatur ultra eum ex differentia nominis.l.si idem.C.de codicil.

Secũdo ex differentia diffinitionis ut supra & in.l.1.C.de iu.emphi.

Tertio ex differẽtia titulorum,ut per Ias.in.l.2.in prin.ff.de iureiu.Gemi.in.c. præsentium in.§.si testes colum.4.de testi.in 6.

Et quia inuentum est adhuc officium iudicis ut suppleat id in quo deficit nobis actio.l.qui per collusionem.§.fi.ff.de ac.emp.glo.in rub.ff.de int.ac.& ut infra argumentum in rub.& toto ti.C.ut quæ.de.aduo.& in.l.bonorum.C. qui admi. Bal.in rub.de offi.iud.nu. 7. ergo omnino diuersum argumentum in.c.fi.de insti.Ias.in.l.i.in prin.C.de ser.fu.

Et ultimo loco, quia habere actionẽ est habere proprium quid.l.qui actionẽ. ff.de reg.iu.not.q.decidit Io.And.in reg. ignorantia iuris colum.i.eo.ti.in mercu. officium iudicis autem non,ideo Monachus qui proprium habere non potest, c.cum ad monasterium de sta.mo. nec actionem habet contra Abbatẽ, officiũ iudicis tamẽ implorat.l.seruos. ff.de ali. & ciba.leg.tradit Bal.in.d.rub.de offi.iu. col.i.alias nu.5.

Et ibi subiicit ad propositum, quod tria sunt iura,bonum,melius, optimũ, bonum exceptio,melius officium iudicis,optimum actio, ergo omnino differunt, ut positiuum comparatiuum, & superlatiuum.l.ubi autem non apparet. ff.de uer.ob.idem Bald.in.l. placet col.3. C.de peda.iud.

Et quoad istud non est dubitandum, sed tamen ad id quod dicitur,quod officium est ius obiicitur, dictum Bart.mei supra nume. 9. dicentis officium potius esse iurisdictionis exercitium quod in facto consistit, perpenditq; Deci. probo ego primo per text.in.l.consilio.ff.de cu. fu.secundo per regu.de qua in. l.4. in.§. hoc autem iudicium.ff.de dam. inf. ubi iudex non impartitur officium suum, hoc est exercitium suæ iurisdictionis,nisi requisitus,ergo non ius, ut idem Bart. hic dicit.

Cui difficultati post multa Deci.mei respondet,quod re uera non est exercitium immediate,sed ius & potestas, seu potentia,quæ immediate exercitium suscipit, fretus auctoritate eiusdẽ Bart.hic dum loquitur de potentia loquẽdi,deq; locutione ipsa, & quia text.noster dicit dare potest, & sic cum ista declaratione fatetur contrarium.

Sed contra quia potentia propinqua actui actus est. l. pen. ff. de mi.test. d.§.illud,si ergo exercitium in facto consistit, & ius siue potestas immediate exercitium suscipit, non ius erit sed factum,&sic argumentum retorquebitur.

Vnde dicerem ego ex supra dictis difficultatem resolutam esse,quod sit ius, quodq; in facto consistat, ut in itinere, quod est iuris,ite uero facti, insti.de seru.in princ.contractus iuris, contrahere facti.d.l.consilio,consuetudo iuris,consuescere facti.l.de quibus.ff. de legi.§. ex non scripto inst.de iu.na.c.cum dilectus & ibi Bal.in prin.de consue. & possessio iuris deniq; possidere uero facti l.deniq; ff.ex quib.cau.ma.not.in.l.i.ff. de acqui. po.unde bene dicit idem Bart. quod est ius sibi competens, faciendi(ecce exercitium)ea quæ sibi ut iudici incumbunt, & non ipsum facere nisi improprie, ut subiicit statim declarando sic text. in.l.i. de offi.con.

Obstat etiam quoad aliud dictũ Barto.de iurisdictione & actione ut supra quod scilicet eo modo quo per actionẽ consequimur quod nobis debetur, ita

officio iudicis perficiatur, quod erat in ipsius iurisdictione, quia non uidetur bona similitudo, ex quo obligatio est cã actio causatum, mater & filia.l.licet.§.ea obligatio.ff.de procu. & simile in actione in factum quæ oritur ex interdicto.§.fi. insti. de interdic. & in præbenda quæ oritur ex canonia. c. relatum de præbẽ. nullibi autem legitur quod iurisdictio pariat officium iudicis, ut in simili dicitur in.§.cum igitur, ibi nulla lex est, quæ hoc dicat in auth. de non eli. se. nuben. ergo.

Sol.Barto.arguit à simili deducendo ut supra igitur tolerabile est dum modo similitudo sit in aliqua parte.l.fi.C.de tẽpo.in integ.resti.pe. Abb. in.c.quemadmodum de iureiu. & in. c. translato de consti.Bal.in.l.curatoris colum.2.C. de nego.gest.immo quod etiam à remotis admittitur argumentum ut per glo.in.§.fi.in prohe.ff.orum.Plus dicit Bal.consil. 73.ad fi.uol.2.quod iurisd.est mater offi. iudicis ut ob.actionis.

Secunda est conclusio, quod idẽ erit etiam si consideretur in parte, †quod ꝓbat ex tribus ostendendo prius tamen
26 quod repugnantia sit dicere officiũ iudicis fore in eo & in parte, & ut superior quod fatua illa est querere, an sit actio vt in parte.

Adde tu primum quod non est repugnantia, sed negantia.

Quædam enim aduersa sunt siue repugnantia ut sapientia & stultitia, auaritia & liberalitas, morbus & sanitas, quæ se inuicem non compatiuntur.l. ubi repugnantia.ff.de reg.iu.l.3.§.ex contrario ff.de acqui.po.

Quædam priuantia ut dignitas & indignitas.

Quædam quæ cum aliquo conferuntur ut simplum, duplum, triplum & quadruplum.

Quædam uero negantia si hoc est scilicet illud non est.l.cum prætor.ff.de iudi.l.pomponius.§.i.ad fi. ff.de procu. & ita procedat Bar.conclusio, dicentis adhuc quod quandoq; in parte proprium habet nomen, ut in integrum restitutio, & excusatio, quod tamen mihi non placet quia nomen est quod ab ipso effectu sumitur, quæq; per officium iudicis impetrantur non quod sit officii iudicis in parte.l.præfecti etiam prætorio. ff.de mino.l.scire oportet.§. oportet.ff. de excu. tut.& paulo infra declarar.

Quandoq; tamen subiicit quod proprium nomen non habet & quod appellatur persecutio & istud est uerum.l.pecuniæ.§.persecutionis.ff. de uer.si.Bald ultra cum in rubr.de offi. iud.in prin.

Sed contra quia actio est persecutio etiam.d.§.i.inst.de ac.usq; adeo ut differre non uideantur.

Sol. differũt quia actio est persecutio eius quod debetur, iudicis autem obligatione cessante, ut inquit Bal.in loco præ alleg.& bene.

Quod differant igitur probat Bart.& primo quia actio præsupponit obligationem.l.licet.§. ea obligatio. ff. de pro. cu.dictumq; fuit supra aliter tamen inducendo officium uero iudicis nullam. l.qui per collusionem.§.fi.ff. de ac. emp. Ob.tamen aliquid sed facilis est respõsio ut hic per Dec.nu.27.

Adde dum dicit, & Alex.ante eũ col. pe.quod proprie officium iudicis nullã præsupponit obligationem large autem & improprie sic per glo.tritam†in.l.si ser
27 uum in.§.fi.ff.de uer.ob.Fel.in c.2.col.2. de offi.iud.quodq; hac ratione idẽ, qua si obligationi, accedit fideiussor, qui ciui liter & naturaliter obligatur ut per Ias. in.l.centum Capuæ, colum.4.ff.de eo ꝗ cer.lo.& istud quasi debitum transmittitur ad hæredes, transit in singularem successorem & cedi potest, ut per Nouiss.in l.non solum in.§.morte nume.786.ff.de no.o.nun.immo plus in materia editionis quod datur officium iudicis, ideo quia uerba obligationem quandam sonare uidentur.l.prætor ait in prin.l.quædam.§.is autem.ff. de eden. quomodo autem libellus formari debeat dic ut ꝑ Barto.

Secundo probat ex alio differentiam quia uno casu per interpellationem extraiudicialem pars in mora non consti-

28 nitur,†quando officio iudicis cogi potest.l.cum postulassem.ff.de dam. insec. alias aũt sic.l.mora.ff.de usu.dixi i. l. qđ te.ff.si cer.pe.Dec.etiam hic dicit nonnihil num.31.dic ut per eum. Adde multa per Ias.insti.de ac.in princ.nu.60.

Et ad illud quid in collatione dotis, quæ fit officio iudicis, & tamen filia per interpellationem constituitur in mora, de quo per eundem Deci.nume.32.&Rimi.colum.13.& alios, Adde adhuc Dec. pulchre nu.14.ff.si cer.pe.

Tertio probat Barto.quia officium iudi
29 cis misericorditer imploratur†ut per gl. in rub.de int.ac.citata etiam supra ergo omnino ab actione differt, quia illud quod petit sibi non debetur, est uerum (subdit)si nõ fiat,quod petitur, pleruq; licere ipsum imploranti ap. interponere.l.i.§.permittitur.ff. de aqua quoti. & esti.ubi Barto.met ad fi. & nimirum q̃a ipsum grauat,& ratione grauaminis ap. permissa est, & nouissime tradit Ias.insti.de actio.in prin.nume. 66. Adde tamen si sit quid in mero ipsius iudicis arbitrio consistens, quod id poterit denegari ut per Feli.in.d.c.2.colum.i.de offi. iud.& in.c.exceptionem in princ.de excep.post Innocen.in. c. fi. de ser.idẽ Ias. ubi supra.Immo quod nec tuta est theorica Bart.in.d.§.permittitur,in casu emphiteosis in quo loquitur, si finita generatione non confirmetur descẽdẽs inuestiti,& multi tenuerunt contrarium, relati per Gozad.consi.39.num.18.tamẽ quia ita se habet opi. communis,ut per Alex.consi.80.colum.6.uolu.i. ita transeo, limitando tamen ut dicebam proxime.

Sed ad propositum dubito,si in statuto exorbitanti à iure cõmuni, fiat actionis mentio†an ueniat officium iudicis,
30 & breuiter respondet Alex.quod sic.

Motus, quia etiam quod materia sit stricta,& exorbitans, fit tamen extensio ad latam.l. filium habeo ad macedo.ubi in.l.i.eod.tit.fit mentio de filio,materia est exorbitans(odio enim creditorum S. Con.illud inductum est) & tamen uenit etiam nepos qui improprie & largo sumptò uocabulo est filius.l.liberorum ap.ff.de uer.si.d.l.filium habeo.

Et probatur in.l.actionis uerbo.ff.de uer.si.ubi actiõis uerbo etiam persequutio continetur, persecutio est officium iudicis.l. pecuniæ. §. persequutionis. ff. eo.ergo,& pondera quod dicit continetur uerbum sane proprietatem designãs l.cui eorum §.affinitatis. ff. de postu. l. hæc uerba & utrobiq; Bar. ff. ad legem Iuli.de adul.quodq; est in ti. de uerb. si. ubi de proprietate uerborum agitur ut inquit Alex.consi.126.num.6.uolu.7.& Ias.in.l.eius qui in prouinciam col.9 ff. si cert.pe.

Tamen fallax est istud, & sepe loquũtur improprie iurecon. etiam in titu.illo ut inquit Deci.& bene, hoc ideq; ex multis ante eum confutat Ias.in.l.emancipata colum.7.C.qui admi. & quod fit ex extensione per not.hic & in.l.i. ff. de eden.ita quoq; dicit in prin. insti. de ac. nume.56.primo modo igitur melius & ita per tex.in.d.l. filium habeo, dicebat adhuc idem Ias.in.§.penales nu.55.eod. ti.& lib.

Adde quod bonorum possessor non est hæres nisi large.l. 2. ff. de bo. po. §. quos autem insti.eo. & tamen uenit hæredis ap.ut concludit Alexã. in.l.i. in.§. hoc autem senatuscon.ad fi.ff. ad treb. idem Ias.in.l.i.colum. 2. ff.de uulga. & pub.sub.

Nec filius naturalis proprie est filius l.filium diffinimus.ff. de his qui sũt sui uel alie.iu.unde præteritus bo.po.cõtra tab.non habet ut testamentum patris rescindat.l.fi.C.de nat.lib.Bal.in.l.certum col.4.C.unde legi.

Nec sibi debetur legitima.l.uxorem. §.pater naturalis.ff.de lega.3. & tamen uenit ap.filii & comprehenditur ut dixi mus in in materia etiam exorbitanti, & no.in c.in præsentia de proba.

Et ideo dixit Bal. in statu.in uer. filius nu.9.si statutum dicat quod filii nobiliũ pro eorum maleficiis condemnẽtur in quadruplum,quod naturales quoq; cõprehẽdentur.

Et si dicat rursum quod ad successio

nẽ filiorum ab intestato decedentium mater non admittatur, quod excludetur quoq; à successione pupilli, quanquam mortui ab intestato, & sic large quia testamentum facere non poterat. l. i. ff. de suis & le. Gozad. consi. 35. num. 4. & ita foret tenendum. Dicit tamen Deci. quia istud quod dicitur de extensione, deq; stricta significatione uerbi ad la tam, (estq; dictum commune) intelligitur uerum eadem ratione subsistente, unde in conclusione Alex. cum non sit eadem ratio in actione quæ est in officio iudicis, ex quo in ea est ius magis quesitum. l. qui actionem. ff. de regu. non potest dici quod ipsius ap. ueniat officium iudicis. Immo ut dicebam supra quod qui habet actionem proprium habere uidetur, nec istud sit in officio iudicis. Adde nihilominus oportere, quod ratio sit expressa in lege, ut in. d. l. i. & in. d. l. filium habeo, declarat Alex. met in .l. 2. ff. sol. mat. uel unica tantum possit assignari. l. quamuis ubi glo. C. de fideicõ.

Ego dico aliter (quicquid sit quo ad alias decisiones) ex alio hoc idem dici non potuisse, per text. (in quo stat tota difficultas) in. d. l. filium habeo, & in. d. l. i. quia licet sit materia odiosa, est tamẽ fauor ibidem etiam parentum & filiorũ ita ut non ab re, fiat extensio de filio ad nepotem, ut per Bal. in. l. lege iulia. ff. de ritu nup. subiiciens ob id si statutum dicat quod pater teneatur assignare portionem filio delinquenti, quod locum non habebit in auo & nepote, post Cy. qui ita de facto respondisse dicebat. Cogita.

Dum modo Bart. quærit quotuplex sit iudicis officium, dic ut per eum, bene enim locutus est, exemplaq; satis clara, & adde tantum Odof. omnia simili modo discurrentem in. l. officium colũ. i. ff. de rei uen.

Et solum istud memorie commenda ut pote annotatu dignum, in NOBILI dum ait illud esse, quod nulli actioni deseruit, per se stans siue proprio motu exerceatur, siue ad postulationem alte-

31 rius, quod olim† de iure gentium, omnia exequebantur manu regia, idest regia potestate. l. 2. in prin. ff. de ori. iu. quę erat loco actionis, ut hodie Venetiis, & apud Tartaros, inquit Barto. in. l. rerum quidem amotarum. ff. de ae. re. a m. colũ. 2. postea actiones compositę fuerunt de iure ciuili. d. l. 2. §. deinde, tradit idẽ Bar. in. l. frater à fratre, colum. 4. ff. de cond. ind.

Et quod pro regia potestate capiatur manus facit, quia sic etiam dicitur patria potestas, & Dominica.

Et uulgo, ius habet in manibus.

Et Io. 10. ibi, nõ rapiet eas quisquam de manu mea.

Et poe. lyri. ch'alzando il dito con la morte scherza.

Et ad propositum quod istud officiũ iudicis nobile, successit loco d. manus regiæ, usq; adeo ut omnibus illis casibus, in quibus actionum solemnitates sublatæ sunt, ipsa manus regia remansęrit, seu officium istud iudicis nobile, secundum Bar. in. l. frater à fratre prællega. col. 6. ff. de condic. ind. & quanquam depoitatus, siue ille cuius bona sunt publicata perdat iura ciuilia, nihilominus officium iudicis retinet pariter, quod semper implorare potest, ut tradunt, & declarant Scriben. in. l. ex hoc iure in gl. obligationes ff. de iusti. & iu. ad intellectum. l. si tibi mandauero. §. is cuius. ff. manda.

Post hæc rursum quærit Bar. hic, an iudex impartiatur officium suum, non re quisitus, & an in officio suo requiratur libellus, & lit. cont. & se remittit ad not. in. l. 4. in. §. hoc autem iudicium. ff. dę dam. inf. & in. l. ne quicquam in. §. ubi decretum. ff. de offi. procon. & idem facio ego, & conclusiue pro nunc dico regu-

32 lariter ac quoad primum † quod non, fallit in multis casibus de quibus in. d. §. hoc autem iudicium. Quoad secundũ quod sic, ubi requiritur causæ cognitio & ubi principaliter imploratur, quan-

33 quam regula hoc† quoq; fallat in aliquibus, & ut susius not. in. d. §. ubi decretũ.

Ad cuius declarationem tamen nota quod libellũ ibi intelligit Iurecon. idest

34 † supplicationem, unde postea ipse priceps, seu proconsul rescripta cócedebat l.rescripta.C.de preci.imp. offe.inq; Augusti uita, legitur (auctor est Sueto.) qd tanta comitate adeuntium desideria excipiebat, ut quendam libellum porrigere dubitantem, ioco corripuerit, dicens, quasi elephanto stipem porrigis, sub inscriptio. seu titu. de ciuilibus gestis eiusdem.

Vltimo quærit Bart. an iurisdictio cohe-
35 reat territorio † & multa hic nu.15. considerat ut per eum ex cuius dictis collige.

Primum, quod non, quodq; necessarium non sit, & subiicit amplius, quod potest esse iurisdictio sine territorio, & territorium sine iurisdictione.

Sed primum scias, quod territorium
36 est † nomen uniuersale. l. pupillus. §. territorium. ff. de uer. si. ut diocesis de iure canonico. c. rodulphus de rescrip. Bald. consi.326. colum fi. uolum. i. comprehendens omnia quæ sunt intra fines uniuersitatis, ita ut nullus locus nullaue persona excipiatur. l. Iulianus. ff. de lega. 3. l. i. §. cum urbem. ff. de offi. præfec. urb. Bal. in loco præallega. Pau. Cast. consi. 63. in prin. uolum. i.

Secundo scias quod districtus idem est quod territorium.

Tertio non modo terre esse territorium, & districtus uerum etiam maris, spacium siue latitudo iurisdictione munitum, siue munita.

Quarto quod à terrendo, siue distringendo dicuntur.

37 Quinto & ultimo duplex † unũ in quo exercentur, quæ sunt fori poli, aliud in quo exercentur ea, quæ sunt fori contentiosi, ut in locis supra allega. Bald. pulchre in rub. quæ sint rega. Cardi. in cle. pastoralis in. §. ut illud colu. i. de re iud. Abb. in c. licet col.2. de proba.

38 Scias etiam quod auditores Rote † habent pro territorio Curiam Romanam, ut tradit Bellame. decisio 659.

39 Et ultra hæc quod est forus † masculini generis, & forum neutri, forus est locus in quo exercetur iudicium, forum uero territorium ita Abb. in c. forus in i. col. de uer. si.

40 Vltimo † quod prædicamenta sunt decem.

Substantia.
Quantitas.
Relatio.
Qualitas.
Agere.
Maleficii.
Habere.
Vbi.
Quando.

Situs, Azo. in summa in princ. col.2. Bal. in. l. de quibus colum. 16. ff. de legi. quodq; iurisdictio in persona iudicis, & in prædicamento agere, in persona subditorum, in prædicamento pati, in territorio in prædicamento situs, ita idem Bal. in. l. i. §. in initio col. i. ff. de offi. præf. urb. & Ias. hic.

Sed tamen (& nunc ad propositum redeo) quod sine territorio esse possit
41 † & è contra, probat primum in chartulariis qui habent iurisdictionem, & tamen non habent territorium. l. i. ubi gl. ff. de iudi. l. fi. C. ubi & apud quẽ. Adde tu qui sunt notarii, uoluntariam iurisdictionẽ habentes, nõ contentiosam, habitu non actu ut ait Inno. in. c. cum à nobis de testi. quã uocat Bal. habitualem ob id consi.105. colum.3. uolum.3. & chartularii à chartis conscribendis, uocati & rogati, proprie dicuntur, in Thuscia, quod testatur etiam Bat. met in. l. iubemus in. §. sanè num.13. C. de sacrosanc. ec. Boer. decisio.222. num.15. par.2.

Adeoq; uerum, ut quamuis coram quocunq; iudice hodie (ut dixi etiam supra) agnosci possit bo. po. sine ulla solemnitate, immo nec etiam ipsius nomine expresso. l. fi. C. qui admi. quod nõ tamen coram chartulario agnoscetur, seu agnosci poterit ut ibi not. ubi Rimi. in specie col.2.

Et idem in Rectore scholarium, qui habet iurisdictionem iuxta not. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. & tamen nec ipse territorium habet, ut inquit Barto. & Pau. in d. l. fi. C. ubi & apud quem.

Vtrunq; exemplũ tamen impugnat Deci.

Deci dicens quod immo & chartulariorum iurisdictio, & rectoris continentur territorio, ex quo illi instrumenta nō cōficiūt extra ut per Bar. in. l. i. in 7. q. C. de summa tri. & fi. car. iste uero tantum ius red dit in loco studii, estq; argumentum in. l. fi. infra eo.

Et male, q̄a illud ideo est, ne officia turbentur promiscuis actibus. l. consulta di ualia. C. de test. ne ue quis ponat falcem in alienam messem c. nullus de parroc. non quod teritorium habeat.

Et idem ultra Bar. uidemus, ut dicebam alias in delegato, quod iurisdictionē habet pariter. l. i. §. qui mandatam. supra de offi. eius, & tamen non habet territoriū, ut dicit Bal. in. l. i. præalleg. in. §. in initio col. 2. ff. de offi. præfec. urb. & in. c. significasti. de offi. de. loquor de delegato inferioris, ut utrobiq; dicit, inferendo in d. c. significasti, quod non possit in possessionem mittere, quæ est mixti imperii ut hic, quia territorium non habens in territorium non mittit. l. iubere cauere infra eo.

Probat etiam Bar. quod territorjū è con

42 tra possit esse sine iurisdictione† q̄a comitatus Perusii, & aliarum ciuitatum, habent territorium, & tamen non habent iurisdictionem, sed in comites potius ciuitas immo plus (adderu) quod sunt comitatus, nec territorium nec iurisdictionē habētes, ut in palatinis, qui abusiue hac ratione comites sunt quanquam dignitate non careāt. l. i. C. de man. prin. Pau. Cast. cons. 180. nu. x. Bal. in c. i. in prin. q s dicatur dux com. uel mar. in usib. dixi in l. i. supra de offi. eius.

Exemplificat eriā id in Brixia, quæ olim priuata fuit iurisdictione, & tamen territorium habebat; dic tu priuatam fuisse ab imp. Henrico, ut refert Bar. in. l. aut facta in §. nonnunquā col. 3. ff. de pen. imo sententiam tulit subiici tunc debuisse ara tro perduellionis crimine, in quod in-

43 curreratt† licet eam pœnam postea (ut dicit) misericordia motus pie & clementer relaxauerit nonnihil de ciuitatibus Thusciæ, in. l. hæreditatum nu. 7. ff. ad legem fal. & signanter de Brixia ut Bar. in d. §. nonnunquam, Abb. in c. dilectus colum. 3. de simo.

Difficultatem mouet etiam Dec. quātum ad istud resolutione facillimam dicitur per eum nume. 37.

Et ultimo loco probo ut ego quoq; dicebam alias, istud uerum fore, quia si iurisdictio potest esse sine territorio (ut ostensum est) nulla ratione (suaderi potest, quod non idem quoq; e contra sit, quandoquidem contrariorum eadem sit disciplina, si non possit diuersitatis ratio assignari. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. in. ad quam regulam aduerte ta

44 men † quia uera est quoad cognitionem, ex quo uno de contrariis cognito, cognoscitur & aliud ut ibi, sed diuersa ex quo rursum diuersi effectus sequuntur ex contrariis. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uer. ob. ita Por. insti. de his qui sunt sui uel alie. iu. in princ. stant igitur ista simul quod non sit eadem disciplina, sed diuersa, & quod, sicuti est dare iurisdictionem sine territorio, ita quoq; detur è contra territorium sine iurisdictione. Cogita.

Secundo collige ex dictis Bart quod iurisdictio coheret officio, & personæ eius, qui habet officium, quodq; est in

45 territorio, † usq; adeo ut non sit qualitas ipsius territorii, sed personæ.

Quod solida ratione probat, immo argumento, postquam declarauit, quædam fore iura, quæ debentur à re rei, ut seruitus, qualitas sui natura prædialis, quædam uero personæ in re, ut dominium, pignus, & similia, quia de dominio adhuc ad iurisdictionem arguimus, l. qui furere citata etiam per Barto. infra ad fi. ff. de sta. ho. sed dominium coheret dominō, estq; in re, ergo & iurisdictio iudici, & officio ipsius, in territorio, & illum tex. in. d. l. qui furere dicit non esse alibi Bald. in Marga. sua dominus num. 5. & ita arguit idem Bar. in. l. si dominiū nu. 2. ff. de fur.

Dat tamen instantiam Deci. quod

procedat,quia duo domini eiusdem rei insolidum esse non possunt. l. si ut certo.§.si duobus uehiculum.ff.commo.in iurisdictione uero secus. l. i. ff. de offic. con.

Item quia dominium si in aliquem transferatur,reuocari non potest.l.tradi tionibus.C.de pac.l.sicut.C.de ac.et ob. l.perfecta.C.de dona. quæ sub mo.et in regu.quod semel de regu.iu.in.6.iurisdictio autem fic.l.iudicium soluitur. ff.de iudi.

Et quia(addas tu) dominium est de iure gentium.l.ex hoc iure.ff. de iust.et iu. iurisdictio uero de iure ciuili.l.2. §.dein de.ff.de ori.iu.

Sed pro sol.dicas satis esse(ex quo tollentur omnia)quod in hoc conueniant, et bona sit æquiparatio l.curatoris et ibi Bal.col.2.C.de neg.gest.Abb.in c.translato de const.et in c.quemadmodū de iureiu.et ita in simili dicebam supra in il. la.q.an officium iudicis et actio sint idē.

Tollitur ex hoc etiam responsio eiusdem Decii,quam tradebat ad tex. in.l.q. furere præallega. quod licet dominium et iurisdictio ibi conseruetur furioso nō tamen sequitur quod absolute,de dominio ad iurisdictionem arguatur,quia fateor et dico ut supra sore satis, quod similitudo sit ī hoc de quo agitur,ex quo diuersitatis ratio assignari non potest, alia ad idem dicit Deci.patum facientia quæ non refero.Et pondera text.prædi-
46 ctum.d.l.qui furere loqui in casu fauorabili retentionis.l.per retentionem. C. de usu.l.si in area.ff.de condic. inde. nec nos secus hic,ubi de iurisdictione extēdenda agitur,ex quo bonum tanto melius est,quanto est sui ipsius difusiuum, l.fi.ff.de consti.prin.dictum sane notandum semper.

Secundo probat hanc conclusionem Barto.quia sicut Imperator habet uniuersalem iurisdictionem.l.i.ff.eod. estq; mundi dominus,inquit Iurecon.in.l.de precatio.ff.ad legem Rhodi.de lac.c.cūcta per mundum 9.q.3.ita iudex dicitur princeps ciuitatis seu territorii cui præest.l.spadonem §.si ciuitatis princeps.ff. de excu.tu.

47 Et procedit argumētum præcise quo ad iurisdictionem, & gubernationem, quo modo,intellexit etiam Cy.in.l.bene à Zenone in pri.C.de quad.præscrip. & Alb.in prohe. ffor ū col.4.non quoad res singulorum, declarando subinde tamen dictum istud de imp.quāuis ei oēs principes subsint,oēs nationes & prouīciæ,imoq; uerificari pōt in eo,illud psal. domini est terra & plenitudo eius orbis terrarum,& uniuersi qui habitant in eo quod tamen leges non extenduntur nisi ad illos,qui de facto obediunt,ut inq̄t Fab.in.§.oēs populi in prin. inst.in pro he.imo quod Veneti ēt exempti sunt& neminem in superiorem recognoscūt à tanto tempore ut nō sit hominū memoria in contrarium,& ut lusius no.in.l.hostes.ff.de capti.& per Alb. in.l.i.col.5.C. de summa tri.& fi.cath.

Tertio & ultimo probat, quia sicuti ille qui tibi rē singularē cōcedit dominium cōcedere dicitur.l.si ita ad fi. ff. de cont. emp.ita princeps concedēdo tibi vniuersale territorium, concedit etiam uniuersalem iurisdictionem ex quibus oībus apparet, quod non cohæreat territorio ut concludit tandem,quanquam territorio terminetur.l.fi.infra eo.

Et bene,obstat nihilominus vnum nā si cohæret personæ habenti officiū & qualitas sit non territorii, sed personæ ut supra quomō dici pōt,qđ concesso territorio cōcedatur iurisdictio. l.quis ergo casus iuncta gl.ff.de pecu.l.3.in prin.ff.pro so.no.in.l.i.per Bat.ff. de usuf.le.estq; argumentum in.l.& si fine in. §. sed quod papinianus.ff.de mino.

Sed pro sol.dicas,quamuis personæ cohæreat,quod tamen (ut Bart.met dicit) est in territorio, & hac ratione concedi potest,& nouissime tradit Pau. Cast.cō si.99.in prin.uol.2.

Vel dicas quod sit eadem iurisdictio nō uere sed ficte, do instantiam, obligatio debitoris transit ad hæredem, & tamen personæ defuncti coherebat, eoq; mortuo videbatur mortua omnis qualitas.§. deīceps ī auth.de nup.& ī iuribus supra

allega. Sol. q; est ut supra quod eadem sit obligatio ficte non uere,& quod eadem obligatione numero hæres teneatur,ex quo eadem persona quoq; cum defuncto fingitur.§.i.in auth. de iureiu. à mo.præsti.Cy.in.l.pacto successorum C.de pac.& in casu nostro is cui territorium concessum est, & in consequentiã iurisdictio.c.ex literis de iurepat. l. quædam. ff. de acqui. re. do. eadem persona cum ipso principe concedente,uel quæ ipsum repræsentet ut late dictum est in. l.i.supra de offi.eius & ex his(cætera dicta Bar.nihil habent dic ut per eum)sumus de ista.l.i.expediti.ff.de iu.o.iu. die 9.Martii.1560. frequentissimo attentissimoq; auditorum concursu lausDeo optimo maximo.Patauii.

Additiones.

Ad uerbum latissimum hic adde qd in testamento ueteri(ut Euche.de quæstio.dif.uet.testa.ait)ia phet latitudinem sonat , ex quo ob id gentium nascitur multitudo.

Adde in illa.q.an ius dicens,& iudex differant,ut dicit Cy.in.l.i. colum.2. C. ne quis in sua causa,quod ius dicitur au ctoritate propria & ius dicens secundũ suam conscientiam,iudicat, & iudex pro ut est iuris & secundum allegata & probata.l.illicitas.§.ueritas.ff.de offi.præsid.

Et quoad latitudinem adhuc quod à simili in ea consistit uirtus , & quod hinc dictus est homo quadratus,prudẽs & fortis ut Vespasianus qui erat quadrata statura & quod Aias dictus est maximus achiuorum mutus,quia latitudine humerorum omnes superabat ut inq̃t Home.Iliad.& ob id Plato quoq; ita appellatus,quoniam το πλατος nil aliud sonat,& platea uia lata immo quod ius dicentis officium est longum latum& profundum habens omnes dimensiones,vt hic & in.c.2.de offi.iud.& in c.iudicantẽ 30.q.fi.quodq; dictum est hic per quandam similitudinem,quoniã sic latitudo est cæteris præstãtior,lõgitudine, & profunditate.f.ĩdimẽsionibus geometrorũ. In illa.q.Bart. hic nu.x. quæ cadit super uerbo officium in qua concluditur q̃ officium iudicis differt ab actione,& bene ex multis ut per eum,adde differre,quo ad ortum quia actio obligationẽ matrẽ ex qua oritur p̃supponit vt inst.de actio in prin.l.licet.§.ea obligatio ff.de procu. officium iudicis nullã.l.qui per collusionem.ff.de actio.emp.itẽ quia si mihi iure actionis debeatur quid interpellatione etiam extraiudiciali debitor cõstitui tur in mora.l.mora.ff.de usu.&non si officio iudicis quid peti possit.l.cũ postulassem.ff.de dam.inf.&quoad conclusionem deniq; quoniam in actione cõcluditur parti & cõtra partem, in officio iudicis autem iudici quod misericorditer imploratur.d. l. qui per collusionem gl. in rub.ff.de in.t.actio.Pe.Bella.p.tibi alia sanè in materia multa q.508.signãter ad hanc.l.nostram , quem omnino uideas. Dum format oppo.hic Deci.quod text. iste non loquatur de mero imperio quoniam exempla sunt mixti , & postea respondet quod non restringunt regulam. Dic tu quod immo restringunt quia nõ potest in exemplis uerificari & ad argumentum aliter respõde,quod immo loquatur uirtualiter , cum dicit latissimũ esse,ex quo sensus est ob id non solũ habere merum imperium sed etiã mixtũ, quod in danda bo.po.consistit &c.& cõsequẽter iurisdictionem quæ inest mixto imperio ut in.l.imperium infra eo.

Ad illud de quo etiam perBar.adhuc nu.præalleg.x.an officium iudicis à iurisdictione differat,dicerem ego quod sic quia cum iurisdictio sit in iudice exercitiue,& in prædicamento agere officium eiusdem iudicis erit iurisdictionis exercitium,quæ postea potestas dicitur , de publico introducta cũ necessitate iuris dicendi & æquitatis statuẽdæ ut hic no. Et licet sit in prædicamento agere nõ tamẽ est actio,& ab ea differt, ut officium quod supra satis superq; ostensum est.

Additio.

Dum Bar.hic nu.12.post gl.in.§.præterea inst.de actio.& in l.4.C.deposi.&post Pet.de Bellaper. & Gul. de cu. fusius et clarius ac melius,concludit officium iudicis triplex esse ut per eum.

Adde dum primo dicit nobile nulli actioni deseruiens exerceri inquirendo, & bene, quod tribus modis proceditur in iudicio accusatione instituta, denunciatione.& inquisitione, ut per Spe.in ti.de crimi.in prin. not. in. c. qualiter & quando eod.ti.dum etiam dicit in decreto interponendo consistere & exemplificari posse adde tex.in.l.i.ff.de reb.eo.& in.l.magis puto in.§.non passim.ff.eod. cætera clara sunt.

Secundo dum dicit Mercenarium deseruire actioni proponẽdæ ut in citationibus pro eo facit tex.in.§.fi.inst. de pœna tem.litigan.

Et ad id quod seruit actioni propositæ exercendæ post litem contestatam, quod habetur in.l.prolaram.C.de sen.

Et ad id si actioni propositæ terminãdæ deseruit ex natura actionis,in usuris & fructibus dic rursum facere text.in. l. qui per collusionem in §.fi.ff.de ac.emp. & in.l.ædiles in §.item sciendum. ff. de edil.edic.

Restituendusq; est,ibi aut contra naturam actionis,ut præter naturam diceret,uoluerit, propter aliquod extrinsecũ accidens,ut in arbitrariis pro quo dicto facit adhuc tex.in.l.3.in.§. fi. ff. de eo qđ cer.lo.aliud contra & aliud præter ut p. glo.in.l.pacta quæ contra. C. de pac. & in.l.stipulatio ista i.§.alteri.ff.de uer.ob. Si exerceatur etiam siue deseruiat actioni propositæ & terminatæ exequendæ ex lege allegata id etiam est plus quam clarum est à mobilibus incipere debere postea ad immobilia posse deuenire, & ultimo loco ad iura siue nomina debitorum.ad id quod dicit etiam de expensis, adde tex.in.l.properandum in. §.fin autem utraq; parte.C.de iud.&l.sancimus C.eo.Cætera sunt clara & dixi etiam in aliis lectu.ibi uideas.

Nouissime tamen adhuc puto aduertendum quia dicit Barto.officium iudicis nobile &mercenarium ac aduersariũ esse,Metaphora sumpta à nobili q. nulli seruit,& Mercenatio cui merces debetur,quæ præmium laboris est, & aduersarium quia aduersatur actioni & cõtradicit inquantum potest dupliciter, quã do in locum directe exceptionis proponitur & quando deseruit exceptioni ꝓpositæ. Et male, quoniam immo nobilis seruit principi uasallus domino.Nec ea ratione dici potest Mercenarium qa seruiat actioni,quoniam gratuitum esse debet & minus aduersarium, quia si datur loco deficientis exceptionis deberet potius dici nobile, ut illud secundum Barto.quod datur loco deficientis actionis.Et si deseruit exceptioni propositæ, deberet dici Mercenarium, ut idem supra dicit.

Vnde concluderem ego duplex esse siue dupliciter considerari posse in abstracto & in concreto in abstracto, ut in exemplis Barto.in concreto uero, quan do prætextu actionũ exercetur, uel sint bonæfidei uel sint stricti iuris, & latius ut per eum & in simili vt dixi ego in lib. obserua.i.c.i.ubi de abstracto & concreto,sanè multa ad saturitatem.

In hisce xij.legibus secunda.iubere cauere,More maiorum,& quia, si quis id quod,si familia,qui iuri sdictioni,si idem cum eodem,magistratibus,eum qui,est receptum,si per errorẽ,non repetibilibus (ut aiũt) egimus tanquam canes in ægypto triduoq; eas absoluimus,sic epitomate quodam breuitati consulentes,alia rum apparatum minime prætermittentes,quantum sit satis tamen,ut uideri potest ne in nobis id unum re geratur. Nescit manum de tabula tollere,quod Protbogeni,quanquam pictori egregio obiici solebat , ex quo diligentia nimia uicio non caret,ob idq; Callimachus Cacizotecbnou hoc est sui calumniator, & finem diligentiæ non habens,appellatus est,& quia etiam num,altercando nimium,atq; disputando sæpe amittitur ueritas,æqui igitur boniq; consulas tu,qui legis,inq; auditorum meorum gratiam, breuitatem amantium hoc factum fuisse existima.

SCHOLIA.

Iabolenus lib.6.ex Cassio.

CVI IVRISDICTIO.

N.L.ista non insisto, quia dixi alias in Collectane. saris superq; satis, uiaq; Burcardica est ut inquit Cy.in l.fi.C.si man. ita fue.alie. & si quid adden dum est, (natura enim nouas semper de properat edere formas.l.2.§.sed quia. C. de uet.iu.enucle.c. i. §. sed quia quæ su. pri.cau.be.amit.in usib.& in auth.de nō eli.se.nub.in prin.) id unum addi potest quod hic subaudiatur modica cohertio, exprimatur vero in l.magistratibus infra eo.& in.l.fi.supra de offic.eius cui man. est iu.& ad regulā facit, quia sic qui uult unum,censetur uelle omne id sine quo illud quod uult expediri non potest. l. ad rem mobilem.l.ad legatum.ff.de pro cu.& in simili si quis hæreditatem adiue rit ab intestato notitiam testamenti habens,eam ex testamento repudiasse cen setur.l.illud.ff.de acqui.hæ.Corn.consi. 88.nume.9.nolum.i.Qui dicit etiam, & ferè ad idem,quod ubi quis partem hæreditatis sibi delatæ reliquit,censetur eā adiuisse,consi.79.num.x.uolu.4.&cum primum uoluerit quis, quod alius constituat se precario nomine emptoris pos sidere,quod censebitur uoluisse etiam , quod sit possessordummodo tamen me dium necessarium adhibuerit,ad posses sionem in illum transferendam quia res fuerit,in præsentia.l.i.§.si iusserim.l. qd meo.§.si uendirorem.ff.de acqui.po.cōsi.5.num.22.uol. 2. & alibi Pile.in q.suis 16.nume.2.si episcopus castrum concesserit in feudum alicui, quod eidē quoq; iurisdictionem concessisse uidebitur , alias commode castro uti non posset,& sanè absurdum ultra eum.l. nepos proculo.ff. de uer. si. & hinc est etiam quod cuiusq; mandati est,comprehendere nō expressa sed expressis connexa.l. ita autem.§.si tutor.l.tres tutores. ff. de admi. tu.l.cum actum.ff.de nego. gest. multa Old.consi.126.in prin.& cuiusq; manda ti non ab re diximus, quia hic quoq; & in.d.l.fi.de offic.eius cui man. est iurisd. de mandata iurisdictione agitur , & qd uera sit rursum regula, si quod conceditur adhoc tendat & ubi principalis con cessio certa est , pulchre declarat Bellame.dec.747.col.3. Qui ad idem inquit quoq;,si dixerim lego Meuio. x.pstanda sibi à Titio de centū q̄ sibi legaui , ꝙ eo ipso uideor legasse Titio, ex quo aliter ipsum onerasse non potuissem. l. ab eo. C.de fideicō.& probatur in. l.deniq; in. §.interdum.ff.de pecu.lega.& in. l. procul.ff.de usuf.tradit Barto.in.l.cum tale in.§.fi.ff.de condi.& de.& in. d. §. interdum,decisio. 753. subiiciens facere omnia iura,dicentia,quod uolēs quis principaliter & directe unū disponere, uult etiam ex consequenti licet indirecte om nes effectus sibi possibiles,& sibi notos sine quibus non posset illud ad quod principaliter intendit producere, & bene,ut hic & in.l.illud.ff.de acqui. hæ. & in.l.3.in.§.qui habet.ff.de ser.urb.præd. & in.l.pe.C.de neces.ser.hæ. inst.& inst. quib.ex cau.ma.non po.in prin.

Est etiam intellectus ad regulam, uno concesso concessum non uideri id quod ex eo sequitur,si principale perimat. l. usufructuarius.§.edificinm.ff. de usuf. alias sic,si non perimat ut hic , pulchre Pet.de Bella per. in q. suis 227. & aliter quod uno prohibito omnia prohibean tur quæ sequūtur ad illud.l.non dubiū. C.de legi. & per quæ peruenitur ad illud.l.orario.ff.de spon.& ad idem si præ cedens prohibitum sit propter sui turpitudinem longe magis dicendum est adhuc,quod id quod sequitur non ualeat nec in effectu valere posit.l.iurisgenriū §.si ob maleficium.ff.de pac.l.si dolo.C. de inut.stip.susius idem Pe.de Bella per. q.509.& nonnihil 510.

Et per eam determinatur etiam not. q.licet procurator ad agendum non trāsigat,quia ad id mandatum habere non uidetur.l.transactionis placitum. C.de transac.si tamen compromissum ex ne

ςessitate statuti, arctantis partes ad illud fieri debeat, hoc casu ad compromittendum habebit, licet principaliter habeat ad agendum, ex quo illud necessarium antecedens est, ut per Bar. in l. indebitũ ff. de cond. ind. & Ange. in l. mandato generali. ff. de procu. Ferrarien. in d. l. transactionis placitum ad fi. Et eo casu quo transactio permissa est, nec punitur. l. graechus. C. ad legem Iul. de ad. pari modo nec desistentia à lite, quæ ex ipsa trãsactiõe sequitur puniri debebit, de quo tamen in l. transigere. C. de transac. etsi consuetudo iurisdictionem cõferat Curiæ Mercatorum exequendi, facta pronunciatione prius in contradictorio iudicio, de exequendo, eidem iurisdictionem contulisse uidetur, pronunciandi de exequendo actualiter, quia pronunciatio prius est, & antecedens necessarium, executio uero consecutiuum & posterius, & ita declarat Ro. consi. 243. num. 3. Est etiam alius regulæ intellectus ultimo, ut ꝓcedat in his quæ sunt de natura rei, & non in his quæ per accidens contingunt quod hic nor. & in pulchro casu, prati pinguis uẽditi, an aqua prædio debita eum eo transeat. declarat Bellon. consi. 27. nu. 4. Finis.

SVMMARIVM.

l. imperium. ff. de iu. o. iud.

1 *Argumentum à generis diuisione ualidissimum est in iure.*
2 *Quid sit merum imperium.*
3 *Quare merum dicatur.*
4 *Quod de gladio dicitur an intelligatur de materiali.*
5 *An merum imperium exerceatur in Belluas.*
6 *An exerceatur in mortuos.*
7 *An corpora mortuorum possint dari medicis pro anotomia.*
8 *Quare dixit merum imperium est habere.*
9 *Dum dicit homines, an feminę comprehendantur.*
10 *Quod merum imperium etiam potestas appellatur.*
11 *Quid sit mixtum.*
12 *Quare sic mixtum imperium appelletur, & non mixta iurisdictio.*
13 *Quare dicit I. Con. mixtum imperium in danda bo. po. consistere.*
14 *Quare sic exemplificat in bo. po. tantum.*
15 *Quomodo mixto imperio iurisdictio insit.*
16 *An sit dare imperium quod neq; merum neq; mixtum sit.*
17 *Quid sit iurisdictio.*
18 *Materia huius legis est difficilis & subtilis.*
19 *Iudices quasi ius dicentes seu iure disceptantes appellati fuerunt.*
20 *Iudicia ratione iurisdictionis exercentur.*
21 *Alia est iurisdictio uoluntaria alia est contentiosa.*
22 *Officium iudicis est facti.*
23 *Principia sunt tanquam fores, notaq; omnibus.*
24 *Quare est quod Iurisconsul. hic diuisionem tantum posuerit.*
25 *An diffiniatur merum imp. hic, an uero exempla ponantur.*
26 *Quod omnis pœna capitalis contingit tripliciter.*
27 *Capitalis pœna consistit in mero imperio.*
28 *An pœnæ capitalis appellatione intelligatur de morte.*
29 *Omnes presides habent merum imperium.*
30 *Merum imperium etiam in membri mutilatione consistit.*
31 *De inculcatione uerborum aliquid.*
32 *An commune idem sit quod mixtum.*
33 *Iurisdictio in genere comprehendit etiam merũ imperium.*
34 *Si princeps concedat alicui iurisdictionem in loco an eidem quoq; merum imperium concessisse uideatur.*
35 *Quid sit iurisdictio in genere.*
36 *Vnde dicta sit iurisdictio.*
37 *An merum & mixtum Imperium sub iurisdictione in genere comprehendantur.*
38 *Quot species sub se iurisdictio in genere contineat.*
39 *Quid sit Imperium simpliciter sumptum.*
40 *Quare dicatur merum.*
41 *Quid rursum sit merum imperium secundum Bart.*
42 *Quibus iudicibus adhuc competat.*
43 *Qui præest uniuersitati quæ ciuitatẽ faciat non habet merum imperium.*
44 *Quid in Romana.*
45 *Quid in illo qui præest uniuersitati facienti castrum.*
46 *Quid si præsit uniuersitati nec ciuitatem nec castrum facienti.*
47 *Quæ sint meri imperii exempla.*
48 *Merum imperium maius quid.*
49 *Quid magnum.*
50 *Quid paruum.*

51 Quid in pœna qua corpus alicui acriter torquetur.
52 Merum imperium etiam minus est.
53 Quid in abscisione auricule narium & digiti.
54 Quid in flullatione.
55 Quod est etiam merum imperium minimum.
56 An possit delegari.
57 Quare dicatur mixtum.
58 Quid adhuc sit mixtum, secundum Bar.
59 Quibus competat.
60 Quot sint ipsius gradus.
61 Est etiam mixtum mains.
62 Quare in mero imperio unum gradum tantum faciamus in mixto autem duos.
63 Est etiam mixtum imp. magnum.
64 Et paruum.
65 Et minimum.
66 Quid sit iurisdictio.
67 Quot ipsius gradus.
68 Quod est etiam iurisd. maior.
69 Et magna.
70 Et parua.
71 Et minor.
72 Et minima.
73 Quare Bar. posuerit sex gradus mixti imp. & totidem iurisdictionis hic, alibi u. ro tres tantum.
74 Quare duas tantum proposuerit. q. in materia iurisdictionis plures uero in mero & mixto imperio.
75 Quare sic gradus appellauit.

VLPIANVS LIB. SINGVLARI, de officio quæstoris.

L. Imperium. Summa, diuide, & casum figura ut p Docto. & Nota primò, argumentum à generis 1 diuisione † cum species enumerantur, ut hic, in iure ualidissimum esse, frequens, & probabile, idemq; in capitulo. In genesi, de electio. & not. Bal. in. l. conuenticulam, in 3. col. C. de Episc. & cle. qui dixit etiam alibi in. l. i. C. de suc. edic. quod differentia generi adueniens, speciem semper cōstituit, & in c. i. In prin. in. i. col. de no. for. fide. in usi. feu. quod ipsum sic distinguere interpretatio, seu adiectio est, & bona est ad idem, quia cum suo diuiso conuertitur, ut diffinitio cum suo diffinito, quemadmodum dialectici dicunt. l. i. §. Dolum. ff. de dolo. tradit gl. insti. de obli. in prin. Et in adoptione ad proposi tum simile uidemus, pacto, & facto, quæ genera sunt pariter & in adoptionem ac atrogationem, pactum & transactionem, factum & non factum distinguuntur, l. i. ff. de pact. l. i. ff. de transac. l. Naturalis & ibi Bart. in prin. in 2. col. singula singulis referēdo. ff. de præscrip. uer. pluraq; huiusmodi sunt, breuitatis gratia non referenda. Et forte eiusdem generis diuisio facta est, quia uerbum imperiū, simpliciter prolatum, multis conuenire uidetur, ambiguumq; est, ut in simili dicitur in. l. cum stichus. ff. de sol. tum uel maximè principi. l. i. ff. de consti. prin. & cæteris magistratibus in subditos suæ iurisdictioni. l. 2. ff. de in ius uo. item Abbati in Monachos, Patri in filiū, Domino in seruum, Doctori in scholares. c. si religiosus. de electio. in 6. c. hoc nequaquam. 7. q. i. l. in suis. ff. de lib. & posth. l. 3. C. de pat. pot. l. i. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iu. auctēn. habita. C. ne filius p pat. & ut etiam infra, & in simili de uerbo, Potestatis, dicitur, in. l. potestatis de uer. si. Et hinc est libello per dominum porrecto, si in eo uerbum huiusmodi sit ambiguum, scilicet, quod declarari debet, nec declaratio fieri poterit per procuratorem. l. inter stipulantem. §. sacram & ibi Bar. in 4. col. ff. de uerb. ob. quodq; æquiuocationis remouendæ causa, figura utimur, quæ appositio appellatur, & est coniūctio duorum substantiuorum, quorum unum, alterum declarat, exempli gratia, Canis stella lucet. l. quotiens in stipulationibus, ubi idem Bart. ff. eo. & de materia alias in. l. ueteribus. ff. de pac. & facit etiam quod habetur in. l. p̄tor ædixit. in prin. ff. de iniu. ubi qui agit actione iniuriarum, certum quid dicere debet, & specialiter designare quam iniuriam passus sit ne uagari uideatur cum discrimine alienæ æstimationis, arg. plane apertissimum, generaliter loquentē, obscurè loqui, perindeq; esse, ac si non loqueretur, & idem in. l. ubi autem non apparet. in. §. qui illud. ff. de uerb. obli. &

in.l cum incertus .ff. de lega.primo imò quòd is nullam speciem complectitur, ut in appellatione, inquit Bal.quoq; cõcludens ex hoc non ualere,in.c.inter cætera,per illum textũ de apel. & per text. in .l. Titiæ textores .ff. de lega. primo & alibi in.c.primo in prin.in 5.colum. qui feu.da.po.in usib. feu. Quod genus species innominata appellatur, & alibi in l.incendium .C. si cer.pet. quod intellectuale,quoddam est,non materiale, quia pasfionem non suscipit, nec petit, uel imaginatio potius secundùm Bart.alibi in.l.2.in .§.i.in fine.ff.de uerb.ob. Quæ non est in nostro commertio, & pro cõplemento, sciendum est, docendo prædicta, maxime procedere, quemadmodum hic,in tantum, ut idem Bal. etiam dixerit in .c. cum accessissent in penul. colum.de consti. quòd generales theoricæ,quæ tamen præmittuntur .l. prima ff.si cer.pet.non illuminant intellectum practicum , desiderantem alias res singulares , tractatui quodam modo subiacentes, & quum de utilitate priuata agitur non determinando , & quum agitur de publica, imò quòd legis proprium est generaliter loqui .l.i.§. generaliter.ff.de lega. præstan .l. de precio.ff.de publicia.l.i.§.quod autem.ff.de alea.l.in fraudem.§.fi.ff. de mili. testa.& declarat idem Bal. rursum in c. ad hæc, de rescrip.

SECVNDO nota, Quòd merum imperium est, habere gladii potestatem
2 † ad animaduertendum in facinorosos homines, idemq; dicitur in.l.nemo potest.ff.de regu.iu.& in .l. solent.ff. de offi.procon.& in.l.illicitas, in.§. qui uniuersas.ff.de offi.præsi.& in.l.cum uir.C. ad leg.iul.de adult.& in.l. aut damnum in prin.ff.de poen.& in.c.solite,de maio. & obe.& in.c.dilecto, de sen. exco. in 6. & in.c.sunt quædam 23.q.5. si non explicitè sic,saltem implicitè, & per circunlocutionem,uerbum,gladii, ponderantes ubiq;, & in simili in.l.i.de offi.eius, supra ibi,quæcunq; specialiter,lege Senatus consulto,aut Principum constitutione tribuuntur,&in hoc quum habeamus iura clara , non est dubitandum, uulga.l.ancillæ.C.de fur.

3 Sed quæritur, quare merum † dicatur Bar.hic in 2.colum.tradit tres resolutiones,prima est,ideo sic dictum fuisse quia à populo in principem translatum est, & taliter,ut nulli necessitati esset subiectum,& sic merum,i.dest liberum.l.Princeps.ff.de legi.l.digna uox.C.eo.l.i.ff.de consti.prin.Non tuta, quia hac ratione, cum fuerit postea cæteris magistratibus communicatum .l.si in aliquam in fi. & seq.ff.de offi.procon.l.4.ff.de offi.præsi. prællega.l.i.supra, de offi. eius.in eisdẽ etiã huiusmodi esse deberet.§. hoc itaq; in authen,de consu.l fœminæ, de senato.l.fiscus.§.fi.ff.de iu.fi.l.i.ff. de lega.1.l. quæ religiosis.ff. de rei uen. cogitatu tamen absurdissimum.

Secundo, quia imperium merum, species iurisdictionis est, quod omnes admittunt,iurisditio necessitatẽ habet, quia est potestas de publico introducta, cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ.l.i.supra eo. ergo & imperium.

Tertio,quòd liberum non sit, probari uidetur in.c.i.in prin. de natu. feu. in usib.feu. ubi si Princeps de feudo inuestiuerit capitaneos,eos tamen deuestire sine culpa non poterit , & sentit idem Bar.in.d.l.digna uox.C.de legi.& Alex. ubi multa ad saturitatem in consi.i.in 5. colum. in.2. uolum. Nisi ad primum respondeamus , ut ipsemet hic respondet, quòd est liberum quoad Principẽ, origine inspecta , non quo ad alios, & bene , nec inconuenit, ut tacitæ obiectioni occurramus , quia sic ab aliis nõ differret,longe absurdius dictu .l. Nec honore.C.de ep.& cle.l.i.in fi. C. qui pro sua iu.c.pastoralis de offi. ordi. & ita solet limitari regu. uulga. l. cum qui.ff.de usucap. Quoniam nubere in simili bonum est,& malum, bonum in se, malũ nouentibus uirginitatem.c.uouentibus 27.d. ubi alia exempla etiam leguntur, quæ non refero. Nec ob. adducta in contrarium, quia procedũt fortè propter personarum,rerumq; identitatem .l. aduer-

uersus.C.de cri.expil.hæ.l.si rerum.ff.de re iudi. Ad secundum etiam idem Barto.respondet, quod licet necessariò non teneatur necessitate præcisa, tenetur tamen necessitate honestatis.d.l.digna uox.C. de legi.l. Quintus.ff. manda.l.pecuniæ.ff. de ali. & ciba.lega. ubi uerecundia est, non facere id ad quod quis tenetur & obligatus est, & declarat melius hanc differentiam idem Bart. quam hic in.l.i. ad medium.C. quomo. & quan. iud. in similiq; uidemus quod non compellit subditos ut faciāt, quæ non honeste facere possunt.l. quod ex libera.& ibi Bald.C.de ope.lib.

Sed contra, quòd imo nec præcisè iudex compelli posit, ex quo ista sunt facti, liberaturq; regulariter quis soluendo interesse hoc casu.l. Stipulationes non diuiduntur,uer. celsus.ff. de uerb. obli.l.prædia.ff. de ac. emp.l. si quis ab alio.§.fi.ff.de re iud. Ergo nec iudex (ut diximus,præcisè compelletur. Soluunt Doct.uerum esse, at in eo non procedere,q tenetur ex legis dispositione, post Bar.& alios in.d.l. stipulationes non diuiduntur,& bene,adde tu eundem in.l. si cum exceptione,in.§. sed & si quis.ff. quod met.cau.& in.l. Pomponius in 7. colum.ff.de nego.gest.& dicas idem esse in ultima uoluntate, fortè quia lex pariter uocatur.§. disponat, in auctē. de nup.& tradit Bar.in.l.fideicommissa, in.§.fi.ff.de lega.3.uel & aliter regu.procedere in facto,quod utilitatem priuatam respicit,nos autem publicam, quorum duorum non est par,eademq; ratio,arg. in.l. unica in.§.fi.C.de cadu. tol. uel in promissione facti dependente à simplici uoluntate promittentis, nos uero iurata.l. rem non nouam.C. de iudi.§. æquius,in auctē.iusiuran. quod præsta. ab his.c. ad nostram, de iureiu. & in simili facit glo. in.l. si pecuniam in uer. quia iurasti.ff.de condi.ob.cau.

Non ob.tertiū,& ultimū,quia & ipsum quoq; facilē hēt resolutionem, si dixerimus intelligendū esse, ut intelligit Bar. met in.d.l.digna vox, à distamine rōnis non esse liberum, sicuti nec à lege diuina & naturali, sed à ciuili & positiua tātum,& ut per Bal.late in.l. si aquam.C. de ser.& aqua,& cano.in.c.i.de pba.uel ꝙ ratione personæ,ipsi Principi necessitas non insit,imperiumq; (ut diximus) liberum sit, ratione autem rei sic, & ita loquatur contrarium,secundum Barto. adhuc in.l.i.in.i.colu.C.de no.cod.fa. & ita transeundum foret,tamen Doct. cōmuniter hanc resol.reprobant, dicentes si esset uera ꝙēt mixtū imp.appellaretur merū,rōne pdicta à quibus non differt. tio.ēt ꝙ aliqui conati fuerint hic Bar.defendere,quos non refero, quia dicta eorum re uera relatu digna haud uidentur considerata semper origine ut supra.

Vnde idē secundā tradit resolutionem ꝙ merū dictū sit ad differētiā officii mercenarii actioni deseruientis, hoc est liberum,& nō seruū,qa si iudex inquirit ex officio, uel pcedat contra malefactores accusatos, istud ipsum, ex quo iudicia criminalia actiones nō habent,libere facit,ut insti.de pub.iud. in prin.& in.l.cōgruit.ff.de offi.psi. signāter in inquisitione loquente, siue generalissima sit, siue generalissime spalis,iuxta nota.p Abb. in.c.qualiter & quādo i 3.col.de accu. & in quibus itelligi ēt pōt sic text.iste,imo quādo su p accusatione ēt(ut diximus) pceditur,& renunciatione.d.c. qualiter & quādo,& nota,ꝙ d.l.congruit, de generali inqsitione itelligitur,ut idē Abb. sentit in loco de quo supra, q̄ eodē morbo laborat,mixtū.s.hac de re, quoq; merū dici debere,cū actioni non deseruiat, & nobile sit pariter, negariq; non pōt.l. à titio.ff.de uer.ob.nec facit(vt prædicti, quos paulo ante citauimus dicūt)ꝙ imo cū nō sit separatū ab utilitate priuatorū quā pricipaliter respicit, mixtū appellatū est,& nullo mō dici poterit merū,qa verū est origine non considerata(vt diximus pxime,et in hoc est punctus) aliàs autē sic,adeo, ut nec isto casu saluari posit.

Tertio igitur, et ult.resoluit dictū fuisse quasi non mixtū, et sic ad ipsius differētiā.i.purum et simplex,publicā utilitatē respiciens principaliter, ut infra, et hæc cōiter tenetur, pro qua facit text.in.l.5.

in prin.ff.de uerbo.ob.in.§. prætoriæ,in sti.de diui.stip.& in.l.si sic.ff.de lega.i.& in.l.qui res,in.§.mihi Romæ.ff.de sol.so leo ego allegare meliorem text. de iure in .l. cum seruus.ff.de condi. & demon. ibi, sed nos neq; conditionem meram putamus,quæ in datione, neq; meram quæ in facto consistit,sed eam, quæ con sistit in quadam mixtura, & idem ferè habetur in.l.veteris in prin.C.de contra hen.& commi.sti.& in.l.i.nouissime, in fi.prin.ff.de aqua plu.ar.& in.l.Aristo.in prin.ff.de dona.& sentit Barto. in.l. 2.in prin.ff.de uerb.ob.& Archi.in.c.i.de cõ-secra. d. 3. ad fi. contra quam tamen tria adducuntur. Primo quia hac ratione etiam mixtum deberet appellari merũ, ex quo principaliter utilitatem priuatam respicit,ut infra. Secundo, quia attẽta ista differentia, iurisdictio quoq; hanc distinctionem pateretur, quod quædam mera sit, quædam mixta, ex quo aliquando ad publicam utilitatem exercetur.l.utilitas.C.de primipilo.lib. x.& tradit Batt.in.l.i. in priuilegio tertii temporis, in 4.oppo.ff.solu.mat. exemplumq; est etiam in debito, iure actionis,ecclesiæ, & similibus in quibus utilitas publica consistit principaliter.l.i.§. ius publicum.ff.de insti.& in.vel si Princeps,aut resp. mittatur in possessionem ex primo decreto, iux. no. in. l. si finita in.§.iulianus.ff.de dam.infec. Tertio, quia esto quod mero imperio non insit iurisditio principaliter, inest tamẽ accessariè,quando reus in expensis condemnatur.l.interdum.§. qui furem.ff. de fur. l.qui etimen.C.qui accu.non po.

Sed nihil faciunt, non primum quia si mixturam habet, impossibile est merum dici posse quamuis officio iudicis nobili exerceatur, Minus secundum, quia non est regulare,& hac de re non attendendum.l.i.ff.de regu. iu. l. regulariter.ff.de peti.hæ.l.eam quam.C. de fidei com.alias & in arg.quod in deposito aliquando dominium transferatur, pecuniæ numeratione.l.Lucius.l.die sponsaliorum.§.i.ff.deposi, pari modo attendi deberet, & tamen non est in consideratione, quia non procedit regulariter, eaq; res notissimos depositi terminos egreditur.l.licet.§.rei depositæ .ff. eo. & sunt uerba Iurisco.in d.l.lucius,in prin. & idem in locatione, & conductione.l. in naue Saupheli.l.non solet.ff. loca. Non deniq; tercium & ultimum, quia id in consideratione esse non debet .d.l. cum seruus,& quia denominatio vt dicunt Docto. & bene, semper fit ab eo quod agitur principaliter, per tex.in.l.si quis nec caussam uulga. ff. si cer. pet. Adde tu similem in .l. prætor ædixit,in .§.i.ff.de iniur.& in .l. quamuis.ff.de au. & arg. lega. & in .l. uerum .ff. de fur. & quia uere aliud dici non potest mitto enim sic meram liberalitatem alibi appellari,in.c.statutum,in.§.insuper,de rescrip.in 6. & alibi meram interpretationem,in.l.fi.C.de legi. & alibi meram fidem, in .l. omnium .C. de resta. & alibi meram subtilitatem, in .l. Titia ff.de adi.leg.& alibi meram pœnam, in l.unica,in fi.ff.si quis iusdi.non ob. & alibi merũ ius,in.l.i.ubi Bald.hæc omnia breuiter.C.de ob. pat. præstan. ita transeo.

SECVNDO quæritur dum gladii mentio facta est ad idem, an de materia si† intelligi debeat, omnes concludunt quòd sic,& in iuribus supra allegatis probatur,maxime in.d.§. qui uniuersas, & in.d.l.nemo,& in.d.l.solent, & nouissime in l.quisquis,in prin. C. ad leg. iuli. ma.& in.l.i.C.de paga.& ex uerbo, animaduertendi, quod pœnam sanguinis importat, uitæq; ademptionem, seu mortem.l.aut damnum.§.i.ff.de pœn.c. inquisitionis, de hære.in 6.dic tu quod etiam est bonus text.in.§.item lex iulia, insti.de pub.iud.& in.l.i.in prin.& in .§. quanq̃. ff.de abige.& in.l.i.& in.l.nemo aruspicẽ.C.de malefi.& Matemat. & de aĩaduersione ẽt in.l.fi.ff. de cada. puniẽ. & ita est tenendum, q̃uis subiecta materia dictet plerunq;, aliter intelligi debere,quoniam gladius etiam ciuilis est, & spiritualis,itẽ & aĩaduersio,quæ mortẽ nõ importat,uitæq: ademptionẽ.c.dilecto,de sen.exco.in.6.l.i.§.solent .ff. de offi.

offi.præfec.urb.l.Si quid erit.ff. de offic. procõ.l.si quis in hoc genus. C. de epis. & cle.& tradit Bal.(singula singulis refe rendo) in l.fi.in 3.col. C. si à non comp. iud.fu.ap.nisi uerbum iungatur,quo nõ aliud dici posiit,ut in l.Nemo.C.de sũma tri.& fi.cat.& in l.In eum.ff.de extra or.cri.& in d.§.solent. Sed contra, quia sic non comprehenderetur deportatio, damnatioq; in metallum, Quæ tamen sunt meri imperii,& his casibus non est opus,gladio,sol.ut infra in glo.2. & dixi in prima lectu.latius.Et ad gladii propo situm dicere solebat in mandatis Robertus Rex Siciliæ, ad custodiam bonorũ, malorumq; uindictam, portat princeps gladium,& exercet Imperii potestatem Luc.de poe.ĩ l.oẽs col.i.C.de anno.lib.x.

TERTIO quæritur,an merum imperium exerceatur in belluas† Quidam di

5 xerunt quòd sic, per tex.in l.1. in prin.ff. si quad.pau.fe.di.& in c.Mulier.15. q̃st.i. & malè,quia tex.dixit in homines facinorosos,sensitq; glo.in c. Animaduertẽdum,quæ ob hoc erit expedita, & uerissimum uidetur,nec ob.tex.in d.l.i. quia esto ꝙ animal noxium detur, non sequitur propterea quòd in ipsum animaduertatur, quòdq; gladio puniatur, ut hic,delicti ratione,ex quo, ut subiicit, sensu caret,diciq; non potest iniuriam fecisse,& minus quod legitur in dicto.c. Mulier.Quia id ipsum pariter specialitatis rationem habet,factum eo casu fuisse,ut indignam facti memoriam refricaret,& sunt uerba Augusti.met ibi. & originaliter, Leui.c.xx.& Gen.c.9.secundũ unam expo.ibi,sanguinem enim animarum uestrarum requiram de manu omnium bestiarum,& de manu hominis.

6 QVARTO,quæritur ad idẽ † an exerceatur in mortuos,Interpretes communiter dicunt,quòd non,regulariter,&bene quia nec possunt accusari, l. Defuncto.ff.de pub.iudi.ubi crimina morte extinguuntur,& idem in c.Quorundã.23. d.& in c.i.24.q.2.& in l.ult.ff. de bo. eo. qui sibi ip.mor.consci.& in §.Deinceps. in auctẽ.de nup.& in l.fi.C.si reus, uel accu.mor.fue.& quia homo mortuus non est homo. l. seruo manumisso. ff. de condi. inde. l. si homo mortuus. ff. de uerbo.ob.ergo non poterit uerificari quod hic dicitur esse gladii potestatem habere ad animaduertendum in homines facinorosos, immo quod fit iniuria cadaueri,& cõtra iudicẽ posset agi actione iniuriarum ut in.d.l. Defuncto no.& in l.i.§.quotiens.ff.de iniu.& per Alex.late post Ias. Are. Pet. Cy. & Ang. in.l.si is qui.in ult.colũ.C.qui test.fa. po.& per locum à speciali probatur ex his, quæ habentur in.l.3.ff.arbo.fur.ce.& in §.per contrarium.inst. de hære. quæ ab intest. de.& in l. cum filius in §. fi. ff. de leg. 2. & quia ultimo loco ab eodem remouetur nomen,à quo remouetur diffinitio, sed diffinitio hominis à mortuo remouetur.ergo.& in simili, de falso procuratore docet Bald.in l. Falsus. in prima colum.in fi.C.de fur.estq; arg.in l. Paulus ff.de uerbo.si.& in l.2.in §.primo.ff. quẽ admo.testa. ape.& in l. hoc legatum. ff. de leg.3.& in l.Lucius.in §.quæsitum.& ibi Bar.ff.eo.aliquid Ias.in rub. sol. mat, in 3.col.in prin.Hinc qui mortuum spoliat,ipsum offendit.l. qui sepulchra. C, de sep. uio. quanuis iniuriam non sentiat,fortè alia ratione,& fictè,ex quo nõ punitur de uulnere quis,si ipsum feriat, l.prima.C.qui accu.non po.& tradit idẽ Bal.in l.sororem.C.de his quib. ut indi. & sic ad propositum, homo est cum aliquo adiuncto,non simpliciter, nec propriè homo,ut in peccatore, qui non est pariter homo,sed aĩal, iuxta illud psal. 48.Homo quum in honore esset,nõ intellexit,cõparatus est iumentis insipientibus,& similis factus est.illis, & probat Archi.in c.principium.ĩ 3. col. de pen.d. 2.stipulatio etiam, uel legatũ post mortem collatũ,incipit ab hærede,quia homo mortuus, cũ nihil sit, nihil habere põt,uel possidere,l.qui libertinus.§.posthumus.ff.de ope. lib. l.i. & ibi Bald.in prin.C.ut actio.ab he. & con.he. est tamen cum aliquo adiuncto quoq; si sit mutus, uel surdus, sed in eo dicta supra locum non habent,quia homo est, licet imperfectus, & animal amplius

quanquam irrationale, intelligendo de muto & surdo à natura, & non adhibita distinctione.l.discretis.C. qui testa.fa. po.ut in.c.i.an mut. uel ali. imperfec. in usib.feu.& per eundem Bald.in.l.i.in 6. col.C.de confe.

QVINTO, quæritur an corpora
7 mortuorum † saltem medici possint dari pro anotamia, à iudicibus cum ex causa interficiuntur, concludunt adhuc omnes quod sic, licet hanc quæstionem indecisam relinquat Barto.in.l.fi.ff.de cad. pu.& hoc utilitatis publicæ gratia, & bene.l.ita uulneratus in fi.ff. ad .l. aquil .l. sunt personæ.ff. de religio. & sump. fu. l.bona fides, & ibi not.ff.depo.nec(vt de clarauimus proximè) post alios in.d.l. defuncto, contra ipsos iudices agi poterit iniuriarum.l.Gracchus.C.ad leg. iul. de adult.& in terminis probari uidetur, in.l.quod reipublicæ .ff. de iniur. quam in not.q.inducit etiam Ro. in consil.96. incip.super eo.in prin. Sed dubium facit tex.in.d.l.fi.ubi omnibus petentibus corpora animaduersorum, ad sepulturã danda sunt, ergo non medicis, siue medicam artem profitentibus, supra dicta de caussa, nec ob.inductio d.l. quod reipublicæ, quia probat solum, si uindicãdæ reipublicæ caussa, quod fiat a magistratu, rectè & maiorum more, etiam quod ad contumeliam pertineat alicuius, eum actione iniuriarum non teneri secusq; sit, si de aliquo supplicium sumatur (vĩdicare enim nihil aliud sonat) non propterea iniuriarũ actione, quamuis id ad sontis contumeliam pertineat magistratum teneri, nihil commune habens, cadauer pro anotomia dari posse, & multominus postea, si esset iam sepulturæ traditum.l.fi.ff. de sep. uio. & uera lectio est, restituendusq; locus, ad propositum, ut uindicandæ dicat, non uenerandæ reipublicæ. Nihilominus supra dicta ratione, & quia hoc ipsum diutino tempore semper obseruatũ extitit ita ut non sit hominum memoria in cõtrarium, à prima opinione non recedo, l.hoc iure .§. ductus aquæ .ff. de aqua quot.& esti.c.super quibusdam .§.præterea, de uerb.si.& addo authoritatẽ Corne. cel. in primo de re medica, dicentis necessarium esse corpora mortuorum incidere, eorumq; uiscera, atq; intestina scrutari, longeq; optime fecisse Erophilum, & Erosistratum, qui nocentes homines, à Regibus, ex carcere, acceptos uiuos inciderũt, & sic in fortioribus terminis, neq; crudele esse, sicuti pleriq; proponunt, hominum nocentium, & horum quoq; paucorum suppliciis, remedia populis innocẽtibus seculorum omnium quæri.

SEXTO, quæritur, quare dixit me-
8 rum imperium, nihil aliud esse† nisi habere gladii potestatem, cum tamen uerbum habere sui natura fictionẽ importet.c.cum haberet, de eo qui du.in mat. quam pol. per adult .l. si ex precio. C .si cer.pet.ibi simulatis habitis pro infectis quia uere facta, pro infectis haberi non possunt.c.cum in iure peritus de offi.de le.l.in bello.§.factæ.ff.de capti. & postli. re.l.non dubium, & ibi Bar.in.4.colum. C. de legi. & ad propositum dici etiam solet in.l.si maritus in.§.legis iuliæ.ff.ad leg.iul. de adul. quòd longe diuersa putantur, quem esse ciuem, & quem habe ri pro ciue, Sol. facilis est, si dixerimus uerbum prædictum aliam hic pati interpretationem, ut magistratibus uere habeat, & cum effectu ac iute proprio, nec inconuenit, ratione subiectæ materiæ, ut de gladio supra declarauimus, & est simile in.l.i.in.§. hæc autem uerba .ff. quisq; iu.& in terminis text.in.l.nomen filiarum in.§.fi.& in.l.habere.ff.de uerb. si.& in.l.stipulatio ista, in.§.habere.ff. de uerb.ob. pluraq: ad idem congerit Mathæ, afflic.in tract. iuris cong.in 5.not.8. par. subiiciens emptorem in materia illa, soluendo interesse agnato præsentãti, non liberari, quia sic non consequeretur rem cum effectu, ut dictum uerbum indicat, & ad limitationem .l. si quis ab alio.§.fi.de re iudi.cum similibus, seruire uidetur.

9 SEPTIMO, & vltimo, quæritur†(an enim hæc sit meri imperii diffinitio, vel descriptio, seu potius exemplum, glo.

prima infra diſputat, et ibi hoc ipſum
tractabimus)dum dicit homines, nun.
quid ſœminæ comprehendantur, uide.
tur prima facie dicendum, quod non
quia in pœnalibus,& odioſis, ſtrictiſsi-
ma ſemper fieri debet interpretatio.c.in
pœnis.c.odia.de reg.iu.in 6. Adeo ut ex
tenſio de caſu expreſſo,ad omiſſum,aut
de perſona ad perſonã,minime fieri poſ
ſit,& ideo ad idem diſpoſitio.c.2. de cõ.
præben.non punit Epiſcopum in alio,
quàm in eo,quod eſt expreſſum,nec ha
bet locum alia,c.cum in cunctis.de elec.
priuans eligentes indignum poteſtate
eligendi,niſi in dignitatibus pariter ibi
dẽ expresſis,ergo nec hic maſculinũ cõ.
cipiet ſœmininum, nec poterit habens
gladii poteſtatem animaduertere in ſœ-
minas ſacinoroſas,traditq; in ſimili Are.
in conſ.63. inci.in præſenti conſultatio
ne in 4.colum.& in terminis eſt caſus,ĩ
l.quirquis.C.ad leg.Iul.ma. ſed tamen,
quia hoc dictu abſurdisſimum uidetur,
ex quo odium rationabile eſt,materiaq;
conueniens ita ſœminis delinquẽtibus,
ſicuti maſculis,nec ſactadiſtinctione ma
ſculorum & ſœminarũ, quibus caſibus
loquuntur contraria audacter ſecus te-
nendum cenſeo.l.2.ff.ui.bo.rap.l.i.l.Ho
minis appellatione.ff.de reg.iu.immo ꝙ
figura uocis,& ſignificatione,hoc idem
dici debet,non quia maſculinum ſœmi
ninum concipiat,ut glo.in.d.l.Hominis
declarat & in.l.quiſquis eo.tit.& ex uer-
bis Ci.famil.4.deprehenditur facilè, di-
centis, QVÆ SI HOC TEMPORE
NON SVVM DIEM OBIISSET(Lẽ
tulus enim eſt de Tulliola loquẽs)PAV
CIS POST ANNIS TAMEN EI
MORIENDVM ERAT, QVO-
NIAM HOMO NATA FVERAT.

TERTIO NOTA,quòd merum im
10 perium, etiam poteſtas appellatur † &
idem in.l.poteſtatis.de uer.ſi.ibi,in per-
ſona magiſtratuum imperium. iũcta gl.
quæ ſignanter text.iſtum allegat, & pro
priè quidem,quoniam & ſi alii imperiũ
habeant atq; poteſtatem, ut ibidem ad.
huc,non tamen gladium,ad animaduer
tendum in homines ſacinoroſos,habẽt,
& ſic impropriè,nec inconuenit uerbũ,
relatum ad plura indiuidua,regulari ſe-
cundum illorum naturam propriè, &
impropriè c.olim de reſcrip.c.cauſamq;
de iudi.l.Pater ſeuerinam.§.conditionũ
de condi.& de.l.2.ff.de offi. procon. l.
quamuis & ibi Bald.in i.col.C.de fidei-
com.dicens ad propoſitum,unũ prædi-
catum pro diuerſis concluſionibus ſup-
poni poſſe,& hoc ipſum reſoluit omnia
dubitationem facientia, ut per Doct.ad
idem allegantes text.in.l.3.in.§.Pigno-
ri.ff. de reb. eo. l. Epiſcopale. C. de
epiſ.aud. & in, l. cum qui infra eod.
dixiq; ego in i.lect.ſatis.& plus niſi hoc
modo diſtinguatur, accipiaturq; uerbũ
iſtud hic,in potiori ſignificatu,ut accipi
debet. l. i. §. qui in perpetuum ff. ſi ager
uecti.uel emphy. pet.c. pe.de ſen.exco.
quod iuris eſt,& in quocunq; magiſtra-
tu alias uerificabile. l. Athletæ. §.i.ff. de
excu.tu.coniuncto.§.& qui poteſtatem.
inſti.eo.l.eos.C.de mo. mul. poteſtas ẽt
facultas eſt aliquid faciendi.l. quotiens.
§.Prætor ait.ff.de noxal.proq; officio ca
pitur.l.i.C.ſi rect.prouin.& in.l.i.ff.de of
fi.procon.pro iuriſdictione,multaq; eiu
ſmodi ſunt,quæ non refero. Sed contra
iſtum text.facit quod habetur in.l. i. in
prin.ff.de conſti.prin.ubi ad literam, in
illis uerbis, in eum omne ſuum impe-
rium & poteſtatem conceſſit, differen-
tia apertisſimè conſtitui uidetur inter
hæc duo,ponderando maximè copulã,
& iux.glo.in rub.ff.de iu.&.fac. igno.&
in.c.Quærelam.de Symo. & quomodo
arguit etiam Barto.in.l. ſed & reprobari
in.§.Amplius in.2.colum.in fi.ff. de ex-
cu.tuto niſi dicamus gratia euitandæ cõ
trarietatis,poni ibi inter genus & ſpeciẽ
nec habere effectum ſuæ propriæ opera
tionis,ſicuti & alibi, de ſerui. & aqua,
de municipibus et originariis, et utro-
biq; glo.& ſimilibus,quale illud quoq;
DICITE DISCIPVLIS ET PE-
TRO et no.Soci.in rub.de uulg.in 2.co
lum.immo idem Barto.in.l. in fraudem
in.§.neq;.ff.de iu. fi. quod non placet,
quia ſi idem eſt hic,oportet etiam quòd
utrunq, ſit genus uel ſpecies,ideo dicas

quod stat pro seu iuxta illud Alexan. et Paris. de quo in. l. Ad protegendum. C. de in lit. dan. tut. uel quòd potestas in larga significatione ponatur pro iurisdi tione, ut glo. ibidem sensit, imperium autem, pro mero et mixto ut hic, Vel et ultimo quod idem dicere uoluerit, copulaq; & in expositiuam resoluatur, quemadmodum etiam alibi in. l. si in vẽ ditione. ff. de euictio. & in. l. i. ff. de transac. & quod gratia euitandæ contrarieta tis, uerba, Aduerbia, Dictiones, Copulæ et similia improprientur, aliamq; patiantur interpretationem, quam eam, q̃ sibi propria sit, nimirum secũdum Bat. in. l. si statua. ff. de iniur. dicentem etiam alibi in. l. prospexit. ff. qui et à quibus, hac de re leges à legibus distingui quod fere idem est et uerissimũ, aliquid Alex. in. l. si ab hostibus. in. 3. col ii. et in. l. Diuortio. in 4. ff. solu. ma. et Abb. in c. i. de clan. despon.

QVARTO NOTA, quod mixtum imperium est illud, quod in se iurisdi-

11 ctionem habet† quasi dicat non esse merum et simplex, et bene, concordantq; allega. supra, et maximè in. d. l. cum seruus. ff. de condi. et de. et nouissime in. l. Rerum mixtura. ff. de usucapio. et in. l. si alieni. ff. de sol. & in. l. munerũ in. §. mixta. ff. de mu. & ho. & in simili per glo. in. l. fi. in uerbo ex vna. C. de ædic. di. ad. tol. & Barto. in. l. placet in repe. in 1. colum. in fi. & seq. C. de sacrosanc. ec. & per me in. l. petens. de contractibus mixtis. C. de pac. & hoc idem, ut subiicitur, in danda bo. po. consistit.

12 Sed iuxta prædicta, queritur† quare sic mixtum imperium appelletur, & nõ mixta iurisdictio? Respondent Docto. omneis, hoc ideo esse quia semper denominatio fit à digniori, & potentiori. l. quæritur. ff. de sta. ho. l. cum in diuersis. ff. de reli. & sump. fu. per quem text. bonum uerbum dixit Alexan. in l. i. in 5. colum. ff. de uerb. ob. c. quod in dubiis (singula singulis referendo) de cõsec. ec. uel alia. Verum imperium dignius est, & potentius iurisdictione, ergo adde tu simile, ultra multa per eos adducta, quæ nõ refero quia si sit diuersitas formæ aliquo casu, identitas uero materiæ, diuersa tamen res, non eadem iudicabitur. l. Iulianus. §. si quis & ibi Bal. ff. ad exhib. l. si cõ uenerit. §. si quis. ff. de pigno. ac. hac ratione scilicet, quia forma est materia dignior, & si rursum in una, eademq; persona plures qualitates concurrerent, potentior pariter attendetur. l. Generaliter ff. de fideiu. l. Diuus. ff. de resti. in integ. l. 3. in prin. ff. de tutel. & in no. q. tradit Barto. in. l. 2. in prin. ff. de uer. ob. ergo (ut diximus) & non ab re, denominatio hic potius quoq; ab imperio, quam à iurisdictione facta dicetur, Ad idem possessio dicta est à pedum positione. l. i. ff. de acqui. poss. & non à manu, quia pes instrumentum dignius est ad eam acquirẽ dam, uilis autem & abiecta rerum mobilium, quæ manum desiderat. l. si rem. ff. eo. & declarant scriben. in. d. l. i. solutioq; decimæ, solutionem tributi præcedit, quoniam illa in signum generalis dominii soluitur, & sic ex causa potentiori, istud autem specialis, quæ est minus potens, igitur nec attendenda c. cũ non sit, & ibi Abb. in 3. not. de Deci. & si ordinarius processerit cum delegato Papæ, ipsius delegati modum seruat quoad illum actum, quia est dignior & potẽ tior, licet secus sit in aliis generaliter. l. i. C. de offi. m. c. pastoralis. §. i. de offi. ordi. c. per hoc de hære. in 6.

Et ad propositum, ultimo loco, qđ mixtum dictum appellatumq; fuerit à digniori & prædominãte qualitate, sensit etiã Bal. in. l. iubete cauere ante alios in prin. infra eo. & signanter per d. l. quæritur, de sta. ho. & ita esset transeundum Sed contra de §. si tamen. insti. de te. di. ubi aliena purpura uestimento intexta, eidem cedit, & tamen est dignior, & idẽ in. l. & si non sint in §. Perueniamus & in l. cum aurum in fi. ff. de au. et argen. lega. ubi gemma inclusa annulo, eidem cedit pariter, quæ tamen est longe preciosior. Secundo et rursus contra prædicta facit quia charta alibi, quæ mea est, et minus digna, trahit ad se scripturam longe digniorem. l. 3. §. pen. ff. ad exhib. Tertio de

nomi-

nominatio his stantibus, in creatione tutoris inq; casu.§.Nos autem.insti.de Atil.tu.ab antistite, tanquam à digniori fieri deberet, & tamen iure magistratus competere dicitur, si facultates pupilli sint infra 500.solidos. Quarto quod matrimonium à matre nominatur, quod tamen à patre uelut potentiori, nominari debuisset.c.ex literis, de conuer.infidel. Quinto, & ultimo, clericatus qualitas est potentior & dignior omni alia, & nihilominus iurisditionis temporalis attenditur, in casu. c. Romana. §. debet de appella. in 6. ergo ratio omnimodo falsa, immo quod nec probari uidetur in isto text. ex quo mixtum componitur ex mero, & iurisditione, ut supra, ergo merum debuisset appellari, & sic à parte digniori, & non mixtum, quod tertia quædam species formalis est, secũdum Barto.in.d.l.secunda, in prin.ff.de uerbo.ob.

QVIBVS omnibus facile responderi potest, et dici ad primum, nõ ob. quoniam (ut dicebam alias) maius dignum, accedens minori accessorie, minus dignũ censetur, ergo secus ubi stant æque principaliter, quo modo regula debet intelligi. Et hinc est, si sit collegium in loco tam clericorum quam laicorum, eorumq: potestas æqualis, quod clerici trahunt ad se laicos, secundum Bart. in. l.Sodales ln 4.colum.ff. de colle.illi. Non ob. secundum, quia id quoq; specialem habet rationem, ut scriptura cartæ cedat, ex quo sine illa esse nõ potuit. l.in rem.§.sed & id quod.ff.de rei uen.& text.met sentit in.d.§.pe.§.literæ quoq: insti.de re.di.cui tamen aduersari uidetur tex.in.§.si quis ĩ aliena.eo.ti.& lib.ni si respondeatur, distinguendo ut ibi per glo. Non tertium, quia debuit antistes ibi in testem adhiberi, ut dixi in. l. i. in glo.mandati.ff.de offic. eius in secunda lectu. Adeo ut ab eo non potuerit fieri (ut dicebatur) denominatio. Quartum secum affert responsionem, ut in d.c. ex literis, & per Docto. hic, ex quo mater maiora onera portat quã pater, nec potest negari. Non ob. igitur quintum et ultimum, quod inducit etiam Abb. in rub. de appel. in 6.q. quia erat qualitas sola à iure ponderata, quæ ex hoc iudicatur potentior, cæteris in actu concurrentibus, pro nihilo habitis, et reputatis. l. si quando et ibi Barto. C. de appella. c. A collatione. iuncta glo. de appella. in 6. et tradit Abb. in c. Auditis. de elect. et in c. postulastis, de conce. præben. igitur non mirum si præponderat et attenditur.

Dico insuper etiam hic probari, nec facit quod à mero, merum dici debuisset, quia non daretur tertia species à mero, et simplici iurisdictione differens ab intentione Iuriscon. penitus alienum, eo maximè quia non componitur ex mero simpliciter, sed ex mero imperio et simplici iurisdictione, ergo mixtum imperium non ab re tanquam à digniori, & potentiori parte quoq: (ut dicebã) non autem mixta iurisdictio, denominatum est, considerando etiam nõ magni momenti esse hæc, denominationemq: imponi ad libitũ, & quod amplius quælibet caussa probabilis sufficiens est, ex alio tamen dico non probari hic, quia mixta iurisdictio debuisset appellari potius quàm mixtum imperium, ex quo eidem inest, ut genus speciei, quemadmodum infra in quarta.q. declarabimus et est communis opinio, genus autem dignius est et potentius, secundum glo. in rub. inst. de fideicom. hæ. ergo, unde forte mixtum imperium, non autẽ mixtam iurisdictionem dixisse affirmabimus, quia de imperio, et non de iurisdictione principaliter tractare non intendebat. Vel quia non potuisset postea dicere ei iurisdictionem inesse, ut dixit, declarando quare sic mixtum uolebat appellari, & ut prolixius in prima lect. disseruimus.

SECVNDO QVÆRITVR, quare
13 dixit mixtum imp. in danda† bo. po. consistere, Responde breuiter, & sine disputatione dixisse, qa bo. po. huiusmodi est ut caussæ cognitionem desideret, nec à magistratibus municipalibus, habentibus iurisdictionem simplicem, dari possit. l.

fit.l.ea quæ.ff.ad munici.l.3.§.si causa cognita.ff.de bo.po.l.ne quicquam. §.ubi decretum.ff.de offic.procon.l.cognitio. §.fi.ff.de offic.eius.l.iubere cauere infra eod.& est utilitas, quia sic delegari non potest,alias autem si esset simplicis iurisdictionis,sic.l.i.ff.de offic.eius & in.d.locis not.Cui opin. tamen aduersari uidetur texr.in.d.§.fi.& in.l.3.in.§.duas.ff.de dam.infec. nisi respondeamus mandari posse quoad cognitionem, non ut re ipsa mittat,& bene,communisq; est resolutio,cum qua pro nunc trãseo.Ad tex. in.§.duas similiter dici potest, id esse in missione ex primo decreto tollerabile, ut glo.ibi declarat & in.d.l.ea quæ,& de materia alias in l.si finita in.§. iulianus. ff.eo.ti.

TERTIO QVÆRITVR, quare sic
14 exemplificauit† in bo.po.tantum, cum tamen alia plura sint mixti imperii, de quibus in iuribus proxime allegatis, & maxime in.d.l.ea quæ & in.d. §. fi.& in. d.l.iubere cauere, Responde exemplificasse,ut breuitati studeret, quemadmodum alibi in.l.ita uulneratus ad fi.ibi, Vnum interim proposuisse contentus ero.ff.ad leg.acquil. & in. l.i.ibi, paucis agam.ff.de præscrip.uer.& in.l.i. ff.quod met.cau. Sed quia breuitas obscuritatē parit,iuxta illud,Breuis esse laboro, obscurus fio.dic aliter factum fuisse, quia frequentius bo.po.forte datur, quã alia expediantur,ut in simili in.l.properandum,ibi,frequentiores &c.C.de iud. & in.l.certe.in fine.ff.de preca. & in. l.2. ff. pro emp.& in.l.singulis in fi.ff. de excep. rei iud.& fere in terminis in.l. fulcinius in.§.i.ff.ex quib.cau.in po.ea.uel quia dixerat de aliis in.d.§.fi.& in l. i. supra eo. uel quia latius ea omnia tractare intendebat in.d.l.iubere cauere,uel quia ĩ mero etiam exemplum gladii tantum potuit,uel quia generale uerbum est,multa comprehendens, carbonianam maxime, uentris nomine, gratia litis agnoscendæ,& similia, de quibus in.d. §. fi. & in. l. Papinianus in. §. i. ff. de inoffic. testa.

QVARTO QVÆRITVR, quia dicit, eidem etiam iurisdictionem inesse, & hac de re mixtum appellari
15 quomodo insit† Bar.hic paulo post prin. quem aliter postea referre non grauabimur,& alii post eum concludunt communiter inesse, ut genus inest suæ speciei.l.si quid earum.§. inter emptum. ff. de l ega.3. quodq; iurisdictio est genus, imperium uero, species, alias una species inesset alteri, non dicendum.l.semper.ff.de regu.iu.& hinc est ratione prædicta,quod posita specie,ponitur genus ut homo est,ergo animal,si est emptum utiq; etiam est paratum,& cognatus necessario,si agnatus.l.fi.ubi glo.C. de in int.resti.mi.l.inter agnatos.ff.unde le.& not.etiam in.d.§.inter emptum et in. l. iurisgentium in.§.sed si fraudandi. ff.de pac.et in.l.2.in.§.doli mali. ff. ui.bo.rap. quæ responsio tamen uera non uidetur secundum aliquos,quia ea attenta, idē dicendum foret in mero, et plus quod ex hoc mixtum ipsum quoq; appellaretur,contra istum text.directo,inter hæc duo differentiam constituentem.Secundo, quia uerba prædicta cui inest etiam iurisdictio, passiue proprie loquendo intelliguntur,ergo non uidentur posse adaptari ad genus,quod actiue speciem complectitur,l.2.§.mutui datio.ff.si cer. pet.Tertio,quia si inesset mixto, ut genus,secundum glo.in rub.inst. de fideicom.hæ.et est argumen. in. c. in nouo. 21.d.esset dignior mero imperio, comprehendens omnes species,mixtaq; iurisdictio dici deberet, & non mixtum imperium. Sed ad primum replicabimus,quod cum mero non insit eo modo,quo mixto,æque scilicet & principaliter,potest quoq; merum, mixtum appellari,& sic argumen.fallaciam habet, alias merum non diceretur,ex coq; probatur,& plus,quia dixit tex.mixto inesse tantum,& non mero, & ut infra latius. Non ob.secundum, quia negabo,ex quo inesse,quoq; nil aliud significat, nisi intus esse, ergo actiuam habebunt interpretationem,& ad genus adaptabuntur, ita ut speciem etiam necessario complectatur, aliter nec in homine

ne inesset animal, quod tamen est genus actiue, & quod speciem complectitur, haud dicendum. Non obstat tertium, & ultimum, quia iam respondimus supra, in .i. q. ea ratione uerum esse, sed alia mixtum imperium dixisse, nec repeto. uel aliter & formalius, quod cum minus sit genus quam species. c. in generali. c. quoniam per speciem, de te. iu. in 6. c. cum in generali, de offi. vi. eo. lib. non potest adhuc dici, & hac de te, mero imperio dignior, ergo nec mixta iurisdictio, sed prima melior, quoniam obstat glo. communiter approbata in .d. tub. insti. de fideicom. hæ. in fi. etiam quod minus sit, & generi per speciem derogetur, & ita communis opi. quantum ad prædicta, defensata manebit, uel, ut astruit Ang. & Ful. teneamus quod insit potius tanquam species, ex quo alias mixtum nō diceretur quod est quando duæ species simul concurrunt .l. a. in prin. ff. de uerb. ob. l. cum seruus. ff. de cond. & de. allega. etiam supra. l. hæreditatis. C. de peti. hæ. §. quædam, insti. de actio. quod tamen uidetur contra tex. dum dicit, cui etiam iurisdictio inest, nec (ut supra) una species insit alteri regulariter, nisi respondeamus inesse (quod sequaces Ang. & Fulgo. sentiunt) ut noua species constituatur, idest mixtum, ex mero & iurisdictione, vt ex uino & melle mulsum. §. Cum ex aliena. insti. de te. di. & consonat. Sed cogita quòd sic inesset mero, & nō mixto, adhuc contra tex. in uerbis prædictis vlterius sentiunt, dato quòd uerum sit, iurisdictionem ut speciem, inesse alteri speciei, nec unam esse altera digniorem & nihilominus hoc ipsum est de directo contra tex. in. d. §. quædam. ubi ex actionibus realibus & personalibus, fiūt mixtæ, quarum tamen personales sunt digniores, ut not. in rub. si cer. pet. ergo male, & propterea non est à communi resolutione discedendum. Alij quoq; ultimo loco dixerunt, quòd licet una alteri inesse non possit, potest tamen qualitas speciei, in esse alteri qualitati, ex quo non merum imperium totum, nec tota iurisdictio, concurrunt ad mixtum componendum, sed qualitas, quod etiam sic præsupponit inesse mero, & non mixto, & rursum male, ut proxime dictum fuit, ac contra istum text.

16 QVINTO, & ultimo, quæritur an sit † datur imperium, quod neq; merum, neq; mixtum sit, Bald. hic respondet quod sic, per tex. in. l. fi. supra de offi. eius, ubi mandata iurisdictione alicui transit imperium quod non est merum, ergo nec mixtum, subdit glo. ibidem, & bene, ex quo duo hæc ad paria iudicantur regulariter .l. i. eod. tit. l. iubere cauere, infra eo. l. ea quæ. ff. ad municipal. ergo diuisio huiusce legis defectiua. Sed pro solutio. dici potest d. l. fi. de imperio cohærente iurisdictioni intelligi, & sic accessorio ad ipsam, idest de modica coertione, non principali, & per se, ut hic, latiusq; declarat Spec. in tit. de iu. o. iud. in 6. colum. & de quo habetur etiam in .l. 2. & in .l. magistratibus, supra, & infra eo. & in c. ex literis, de offi. dele. & sic diuisionem defectiuam non esse, considerando amplius, cum de iurisdictione hic tractetur, imperiumq; prædictum iurisdictioni cohæreat, quod huiusmodi esse non potest, vel & aliter, ut per Docto.

17 QVINTO, & ultimo nota † quod iurisdictio, est etiam iudicis dandi licentia, idest delegandi (iudicem enim dare, est delegare, de quo tamen late per me in tub. de offi. eius. in prima & secū da lect.) quasi dicat delegationem esse actum, & exercitium iurisdictionis, quodq; non solum delegatio maioribus magistratibus habentibus merum & mixtum imperium, concessa est, sed etiam minoribus habentibus iurisdictionem simplicem, & idem in .d. rub. not. consonatq: propter d. implicatiuam etiam, & si senserint aliqui hic parum conuenire uerbis literæ, de personis delegare uolentibus, haud loquentis, & male quoniam implicite de his saltem loquitur, inducendo ut supra, & quia tantum est dicere, iuris-

iurisdictionẽ esse iudicis dandi licentiã quantum his qui eam habent, concessum fuisse à lege, ut possint delegare, nec diuersum est, quod prædicti subiiciunt aliter ad tex.d.implicatiuam adaptates, si id ipsum recte perpendatur, iurisdictionem scilicet, in specie non solum considerari posse in caussis cognoscendis, sed etiam in facultate delegandi, quæ est in potestate iudicis, quia infertur necessario, implicabitq; idem, idest habentem iurisdictionem (ut diximus) delegare posse, nec opus esse mero, uel mixto imperio, & ita magis communiter tenetur, quodq; de mero, & mixto imperio, ac simplici iurisdictione tex. non loquatur. Sed contra, quia implicatiua etiam prædicta innuit, iuriscon. continuare uoluisse materiam præcedentem .l. iusiurandum etiam .ff. de iure iu. l. fi. ff. de iustu. & iu. l. etiam .ff. sol. mat. materia præcedens autem est de mero & mixto imperio tantum, ergo non de iurisdictione simplici, loqui potest.

Secundo, quia delegare caussas non est simplicis iurisdictionis, ut not. in.l.i supra de offi.ei us, & in .c. pastoralis de offi.dele.ergo uerba text.quod iurisdictio sit etiam iudicis dandi licentia, aliã habent interpretationem, ut infra.

Tertio & ultimo, quia si de iurisdictione tractauit supra in.l.2. quæ proxima est, uerisimile non uidetur, nunc idem facere uoluisse.l.hæc stipulatio .§. diuus, ut lega. no. ca. solum igitur intendit de mero & mixto imperio tractare, nec ad idem uerba præallega. obstant, quoniam sensus est mixtum imperium in bo. po.consistere, & iudicis dandi licentia, uel & melius . quod iurisdictio quæ cohæret mixto imperio, in danda bo. poss. consistit, quodq; eadem est iudicis dandi licentia, unde forte idemmet Vlpianus in.l.i.supra eo. ti.hæc duo æquiparat, quæ licet colorẽ habeãt, non officiunt tamen, quominus intellectum communẽ teneamus, ex quo id, quod prius de iurisdictione dixerat, non repetiisset, & ideo respondendum est, quod continuat eo modo quo supra, non solum maioribus magistratibus concessum esse, ut delegent, uerum etiam minoribus, iurisdictionem simplicem habentibus.

Vel & aliter, quod sicuti merum imperium in gladii potestate, & mixtum in danda bo. po. ita etiam consistit iurisdictio in iudicis dandi licentia, ita ut sic præstantissimum in suo genere habeat quoddam, unumquodq; prædictorum.

Ad secundum autem, quod est contra tex.in.d.l.i.ibi, quæ uero iure magistratus competunt &c. uel quod non est simplicis iurisdictionis dicamus, ita ut maioribus magistratibus id sit denegatum, alias autem sic.

Ad tertium & ultimum quod tractauit in l.2. supra de iurisdictione aliter quam hic, uel de imperio potius iurisdictioni cohærente, de quo etiam supra & in.l.fi.de offi .eius. Nec ad idem facit quod bo.poss.& iudicis dandi licentia, æquiparentur, in.d.l.i. quia falsum est, ut ibi dicit gl.per istum text.quam communiter sequuntur Docto. & breuiter meri imperii primum est, secundum ueto iurisdictionis, cogita & si alias intellectum istum tenere uelles, lege literam hoc modo, mixtum est imperium, cui etiam iurisdictio inest, quod in danda bo.po.consistit, & iudicis dandi licentia quæ aliter etiam in pandectis legitur, sic quod in danda bo.po.consistit, ut iurisdictio iudicis dandi licentia, uel iudicis dandi, iurisdicendi legamus.& ex his sumus de textualibus expediti.

Additio.

AD EVIDENTIAM huiusce not. l.quæ (ut inquit Bar.& Docto.) materiã
18 habet difficilem, & subtilem † alibi non tactam, aliqua etiam necessario præmitti possent, & primo, quod olim in initio urbis, populus Ro. incerto quodam iure agere instituit, & taliter quidem, ut omnia manu, etiam a Regibus gubernaretur, idest pro eorum arbitrio, declarando, ut dixi in rub. de eden. in 29. colum. num. 144. & habetur alias in l.2.

l.2.in prin.ff.de ori.iu.& sic Venetiis fit, ac apud Tartaros. l.rerum, & ibi Barto. in.2.colum.ff.rerum amo.&manu sortè dixit,quia organum organorum est, & quia pro authoritate capitur, pro potestate,pro dominio, pro corpore,instrumentumq; est breuiter, quo omnia conficiuntur, secundū Bald.in. c. significasti,per illum text. de electio. dum dicit, quod pallium debet assumi à corpore beati Petri,& per text.in.l.manumissiones quoq; .ff. de iusti.& iu.

Secundo, quod cum ad aliquem mo
19 dum † ciuitas aucta esset,leges latæ fuerunt, actiones compositæ, magistratus creati,iudiciaq; instituta, iudices quoq; quasi iusdicentes, seu iure disceptantes appellati sunt, d.l.2.in prin. præallega. & in.§.deinde, & in.§. post originem,et in.l.i.supra eo.& in c.forus, de uer.si.

Tertio, cum iudicia prædicta ratione
20 † iurisdictionis exerceantur, deq; ipsa in tit.isto tractetur, quod in genere considerari poterit,& in specie(de magistratibus enim dictum est satis in .l. i. supra de offi. eius) in genere, ut comprehendat merum imperium, mixtum & iurisdictionem, & sic nomen generis, & speciei retineat, quod nec à iure est alienum.l.i.& 2.in simili tamen .ff.de adop. l.i. ff. de pac. l. 1. de transac. l.in facto .ff. de con.& demon.l.naturalis, & ibi Bar. in princ. in 2. colum. ff. de præscrip. uer. & ad propositum probatur in .§. iusiurandum in fi. in auctē. de desen. ci. & in.l.Æquissimum .ff. de usuf. & in d.l.prima ibi,iurisdictionem suam mandant, de offi. eius, & in.l.i. iuncta glo. ff. de consti. prin. & sic terminus complexiuus suatum specierum dicetur eo. Bald. teste in.c.licet in 2. colum. de proba. in specie uero, quum stat in nomine suo, de ista secundum communem intellectum loquitur text. noster, ibi iurisdictio est etiam iudicis danti licentia, suoq; loco quid sit, & quotuplex, discutiemus latius, differt etiam quoad aliud in genere, & in specie considerata, ut per Ang. in .d. l. 2. in prin. ff. de ori. iu. & idem de imperio rursum dici potest, quod nomen generis sit, & tripliciter considerari possit, primo, ut comprehendens caussas magnas, & graues merum sit, mixtum autem si medias, & si minimas tandem iurisdictio.Item & speciei,ut hic, & rursum latius,ut infra.

Quarto quod alia est iurisdictio uoluntaria † alia contentiosa .l.2. ff. de offi.
21 procon. uoluntaria quæ in uolentes exercetur, contentiosa autem, quæ exercetur in inuitos.l.2.ff.de adop. l. nec anus .C. de eman.lib. l.inter stipulantem .§. primo .ff. de uerbo. ob. Hinc confessio administratoris per modum uoluntariæ, non præiudicat, per modum contentiosæ autem sic, secundum Barto.in .l.secunda in.§. quod obseruari, in 2.colum. C. de iu. cal. Qui dicit etiam in.l.præses, in princ. ff. de offi. præsi. quod hoc casu Preses habetur loco priuati, non quantum ad uoluntariam,& alibi in l.nemo, ad medium.C. de sacrosanct. eccl. quod quæ sunt de uoluntaria iurisdictione expediri possunt in ecclesiis, non quæ sunt de contentiosa, & ista breuiter, cum respectu partium talia sine, non tractantur hic, sed quæ sunt respectu iudicis, ut ordinaria, uel delegata, quæ licet exercitium uideatur diuersum, sunt tamen eadem .l.i.§.qui mandatam .l. Et si prætor supra de offi.eius.l. solet,infra eo, & declarat Bart.hic in fi. quem infra aliter non referemus, & ad propositum malè quo ad contentiosam, quia passiue uerum est eam talem dici respectu partium, sed actiue etiam respectu iudicis considerabilis est, & necessariò quidem, ita ut in mero imperio mixto & iurisdictione contineatur, quemadmodum supra, tanquam in triplici specie, & in triplici quantitate quoq;, maiori, media, & minori, maiori ad quancunq; summam, media ad tercentos solidos, minori uero ad centum, ita Bald. in .d. c. licet caussam, in præallega. 2. colum. de proba.

Quinto, & ultimo, cum officium
22 iudicis facti sit † ex quo postea distincta

oritur iurisdictio, quoniam uniuersalis prius fuit inuenta, secundum Ang. in d. l. 2. de oti. iu. & actus, seu motus ad aliquid explicandum, in caussa latissime patens. l. i. supra eo. & tradit Bal. in rub. de offi. dele. in ult. col. sciendum'est id ipsum dupliciter considerari posse, ut nobile scilicet, & mercenariū, ut nobile si motu proprio exerceatur, aliàs autem mercenarium, si deseruierit actioni proponendæ, aut propositæ, exercendæ, terminandæ, uel exequendæ, quorum exēpla uidenda sunt per Bart. in. d. l. i. in penul. colum. supra eo. post Specu. latius, de offi. o. iud. per totum, quibus sic præmissis, casum figura (summarium enim planum est, & diuisio planior) ad literā, ut iacet, quoniam cum in ea tradantur
23 artis principia † quæ sunt tanquàm fores & nota omnibus, non est quid, in quo probabiliter dubitari possit, iuxta illud philosophi 2. ethy. in foribus quis delinquet? quasi dicat, nullus, & Gene. 4. ibi, peccatum statim in foribus aderit, idest patens erit, & manifestum, & in materia reassumpsit Bal. in. l. i. in prin. in i. lectu. ff. de iusti. & iu. ubi etiam similia leguntur, & hac de re monet idem philosophus, omnia quæ traduntur in artibus ad prima principia semper, tanquam ad regulas quasdam referri debere, ex quo tunc firma atq; certa sunt, quæ cum ipsis consentiunt, uec his casibus locum habebit uulgata decisio l. quod labeo. ff. de carbo. ædic. & inde est quòd credere oportet quæ dicuntur, quodq; disputādum non est contra negantes principia, & si secus sit, possitq; esse error a ias in deductione conclusionum, ex ipsis.

Notabilia etiam clara sunt, quid sit merum imperium, quid mixtum, & quid deniq; iurisdictio, ideo non insisto, declarando tamen horum diffinitionem non poni, sed exempla tantum.

SED QVERO pro nunc, dato quod hoc uerum sit, disputandum nihilominus infra latius, cùm triplex sit modus theoricæ procedendi, diffinitiuus, diuisiuus, & exemplificatiuus . l i. & ibi Bal. in prin. in i. lectu. citatus quoq; supra. ff. de iusti. & iu. quare est quod diuisionem
24 † iurisconsultus posuerit, & (vt diximus) exēpla tantum, non autem diffinitionem? Non uideo qualiter possit responderi, nisi dicamus ideo fecisse, quia sciebat forte diffiniciones communiter esse periculosas. l. omnis diffinitio. ff. de regu. iu. l. i. ff. de reg. cat. l. mora. ff. de usu. quæ responsio tuta non uidetur, ex quo ea attenta, nec alibi poni debuisset, & tamē ut notum est hinc inde, infinite propemodum traditæ sunt iuris iustitiæ, iuris prudentiæ, tutelæ, testamenti, peculii, & similium, de quibus in. l. i. & in. l. iustitia. ff. de iusti. & iu. & in. l. i. ff. de tutel. & in. l. i. ff. de testa. & in. l. depositi, in . §. fin. & in. l. sequenti (singula singulis referendo). ff. de pecu. Secundo igitur fecit, qa ex his facile diffinitio elici posse uidetur, uel dicamus, & tertio, quod intrinsece eam contineant, ut infra demonstrabitur, vel 4. non inconuenire, sicuti diffinitionem tantum posuit in iuribus præallegatis, hic etiam aliter processisse diuidendo solum, & exemplificando, aut quinto, quòd cum duo hæc in docēdo, & si diffinitio ostendat quiditatem ac essentiam rei diffinitæ, præcipua sint l. i. ff. de excep. do. §. sed non usq; insti. de lega. §. igitur, in proœm. eo. lib. l. prætor . §. iulianus. ff. de colla. bo. l. bonafides. ff. depo. l. si libertus minorem, iuncta glo. ff. de iu. pat. cum similibus, diffinitionē ipsam omittere non dubitauit, uel ut infra, in glo. i. & ad diuisionis propositum nota, quòd à partitione differt, ut hæc fit, quando res in partes, uel membra discerpitur, illa uero generis in species ut hic, ubi imperium diuiditur in merum & mixtum, & iurisdictio in merū imp. mixtum, & simplicem iurisdictionem, & ut latius supra. Item quod totum in genere diuiditur p species, totū uero in specie per indiuidua, & totum deniq; in indiuiduo per partes, ita Bald. in. l. cum quæstio in princ. C. de lega. fuerunt etiā aliqui, qui multo amplius dixerunt, diuisionum formas esse tres, Generis in species (ut diximus) Reiq; in partes, uel membra, & rerum ultimo loco in acciden

dentia. Vel & nouissime dicas, notari ẽt posse, merum id appellari, quod est à natura alterius cuiusq; abstractum penitus, & sic imperium hic, fuitq; uerbum Areti. per istum tex. in consil. xx. incip. in quæstione in 2. colum. Mixtum uero illud, quod de duobus simplicibus participat, mero scilicet, & iurisdictione, ut hic pariter & in. l. 2. in princ. ff. de uerbo. ob. & in. l. cum seruus. allega. sæpe. ff. de condi. & de. & in. l. naturalis & ibi Bart. in fi. prin. ff. de uerb. ob. subiiciens hoc ipsum semper subintelligi, suppositis simplicibus, ex quibus componitur nec merum, nec mixtum, ut iurisdictio, quæ largo sumpto vocabulo, imperiũ quoq; dici potest, sicuti coercio modica, seu imperium quod iurisdictioni cohæret, & de quo in. l. fi. ff. de offic. eius & est simile in. l. quamtu beronis. in fi. ff. de pecu. & in. l. A diuo pio. in §. in uenditione ff. de re iudi. & in. l. vouentium. ff. de ver. signi. ubi quædam mobilia sunt, quædã immobilia, quædam uero nec mobilia, nec immobilia, sed tertia sciencia spéciem, ut nomina debitorum, & declarat quoq; Barto. in. l. si conuenerit in princ. ff. de pigno. ac. & in. l. potest. ff. de autho. tu. & in consil. 50. incip. filius ad fi. & in actione, quum dicimus, quandam esse realem, quandam personalem, quandã uero anomalã, quæ, nec realis sit, neq; personalis, ut per glo. in. §. quædam. insti. de actio. & in terminis, in iurisdictione ut supra, quæ ordinaria est, & extraordinaria, idest delegata, nec repeto, alia uero nec ordinaria, nec extraordinaria, ut ea, quam notionem appellamus. l. ait prætor. in princ. ff. de re iudi. Secundo, quod cum misterio uerba hæc addidit Iurisconsul. ad animaduertendum in homines facinorosos, quoniam alias furiosus, & qui habet gladii potestatem, & quisq; in bellnas, diceretur habere merum imperium, quod tamen est falsum, & sic tollendæ absurditatis gratia, uel ut omnem remoueret dubitationẽ, & ad maiorem declarationem quoniã si dixisset etiam nil aliud esse merũ imperium, nisi habere gladii potestatem absq; alio, utiq, sic intelligi debuisset, ex quo nunquã indefinita æquipollet uniuersali, ubi absurdum sequi potest. §. sed & quod principi placuit inst. de iu. na. l. ex stipulatione. C. de sen. & int. o. iu. tradit Bart. in. l. ab hostibus. in. §. sed quod simpliciter in 3. colum. ff. ex qui cau. ma. et probari uidetur in. l. nemo potest. ff. de regu. iu. & in. l. solent. ff. de offi. pro con. Tertio & ultimo, quod cum tractauerit supra in. l. i. de iudicis officio, deq: imperio, iurisdictioni ipsius cohærenti in. l. 2. iure merito hic latius uoluit de mero, mixto, & iurisdictione simul pertractare, quæ species sunt (ut proxime dictum est) iurisdictionis in genere, uel et melius quod dialectico more processit, primo uerbum ambiguum ponẽdo, quod est imperium, postea distinguendo in merum, mixtum, & iurisdictionem, et regulam deniq: per exẽpla tradendo, quod est habere gladii potestatem etc. quod in danda bo. po. consistit, et quod est etiam (singula singulis referendo) iudicis dandi licentia.

Et hæc sufficiant, quoad textualia.

Additio.

Vel ad supra dicta, quod tradantur artis principia, nec sit hac de re figurãdus casus, nisi ut litera iacet, ex eo addas facile deprehendi posse, primo quia posuit iuriscon. uerbum imperium, quod ambiguum est, multisq: conuenit personis, maxime Principi, respectu omniũ. l. i. ff. de consti. prin. item cæteris magistratibus, in eos qui suæ iurisdictioni sunt suppositi. l. 2. ff. de in ius uoc. item Abbati in monachos, patri in filium, & Domino in seruum, ac similibus c. si religiosus, de elect. in. 6. l. in suis. de libe. & posthu. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. Secundo diuisione, ut dilucidius id ipsum intelligeremus. l. i. ff. de excep. do & in prœmio inst. §. sed non usq; de lega. eo. lib. et diuisionem dixi, quia à partitione differt, quæ est, quum res in partes, uel membra discerpitur. l. stipulationes nõ diuiduntur. ff. de uer. ob. postea exempla, quæ ad docendum præcipue, sunt necessaria. l. ut responsum. C. de tran-

transac.l.bona fides.ff.depo.l. prætor.§. iulianus ff.de colla.bo. Vel &aliter,quia posuit genus, tamquam uniuersalius, & à quo pendet prius omnis nostra cognitio.l.i.ff.de iusti.& iu.l.i.ff. si cer. pet. §.his igitur insti. de iusti. & iu. idq: postea in species distinxit,ut per eas fieret, certius.l.qui duos.ff.de leg.i.l.meuius.§. duobus.ff.de lega.2.l.in ratione.§.incerte.ff.ad leg.fal. & appellatur secundum Bald.alibi in.l.conuenticulam, signanter per istum tex.in 3.colum.C.de ep. & cle.argu.à generis diuisione, cum species scilicet enumerantur, ubi alias minuitur,alteratur,& declaratur deniq: ut ibidem. Vel & ultimo, quodammodo à partibus sufficienter enumeratis, arg. in l. patre furioso .ff.de his qui sunt sui uel.alie.iu.quia dixit imperium esse merum, mixrum, nec merum , nec mixtum, ita ut nil aliud sit amplius in consideratione, hæcq: tria omnia in materia comprehendant, merum scilicet,q̃a à natura alterius cuiusq: rei abstractum est.l.cum seruus.ff.de condi.& de.mixrũ quia de duobus participat simplicibus l.2.in prin.ff.de verb.ob.nec merum nec mixtum, ut iurisdictio, quæ largo sumpto uocabulo, imperium etiam potest appellari,argu.in.l.fi.supra,de offi. eius, & ut infra, & est simile in iurisdictione ordinaria,ut hic,extra ordinaria,idest delegata,ut in.l.i.§.qui mandatum, de offi.eius,nec ordinaria nec delegata, quã notionem appellamus, ut i.l.ait prætor ff.de re iu.di.& latius, sicuti quoq: dictum est supra, licet non isto ordine.

GLO. PRIMA, breuis est, & non diuiditur, ex qua habes, suitq: opinio lo.quod tria dicta tex.exemplariter po-
25 nunrur†non ut Iurisconintenderet merum imperium diffinire, aut mixtum, uel iurisdictionem, & est communiter approbata,nec potest re uera aliter teneri,quoniam diffinitio dẽt cum suo diffinito cõuerti.l.i.§.dolũ ff.de dolo, tradit gl.insti.de ob.in pri.adeo ut si detur casus i quo nõ cõuertatur,corruat,ut not. in l.non dubiũ.C.de legi.quod utiq: cõtingeret hic,ut per Bar.in l.oppo. quem aliter non referemus infra,ergo,& tacti est incidenter supra , ob hocq; principium glo.fi.idem tenentis,erit etiam expeditum,& si non sunt exempla, est potius descriptio quam definitio , ostendens non quid sit merum imperiũ, mixtum,& iurisdictio,ut ista, sed quale .l. i. ff. de legi. sed quod exempla sint magis placet,& argu.extrinsecum,ut à contrario,& à causis, de quibus in.l.i.in.§. huius, supra de offi.eius,& in.l.licet,in.§. ea obligatio.ff.de procu.ubi à diffinitione alias intrinsecum appellatur.

Secũdo ad idem facit, quia diffinitio constare debet ex genere, & differẽtiis, ut septimo Methapy. inquit philosophus & ex nostris Bart. in.l.i.ff.de resta. uerùm hic non est genus, ergo.

Tertio, quia condere legem est meri imperii, & ad idem læuis mulcta pecuniaria,ut infra,& tamen hæc sub uerbis prædictis non comprehenduntur, ergo diffinitio non erit,quia nõ conuertitur, ut supra, cum omnibus diffinitis .d.l.i. d.§.dolum.ff.de dolo.

Sed tamẽ disputando, suaderi etiam posse uidetur, quod imo prædictorum diffinitio ponatur, & primo ponderando uerbum est,quod sui natura denotat essentiam,& quiditatem rei,per diffinitiones traditas.l.si maritus.§. legis iuliæ & ibi Bar.ff.ad leg. iul. de adul.l. mercis appellatione 2.ff.de uerb.si.& plus dicit Bald.alibi in consil.Schisma,sub tit.C.si quis aliq.testa.prohi.in xi.colum. nullũ uerbum esse in toto iuris corpore positum,ita substantificum, ut istud.

Secundo quia uerbum gladii in ciuili punitiuo, non autem materiali intelligitur c.dilecto.de sen.exco. in 6. c. nouit, de iudi. c. per uenerabilem qui fil. sint le.& hoc modo erit cum suo diffinito conuertibilis,& sic successiue de mixto imperio & iurisdictione, ut per Docto.hanc opinio.tenentes.

Tertio quia uidemus prædicta nullibi diffiniri, argu. apertissimum idem hic omnimodo iuriscon.facere uoluisse.

TV BREVITER, à prima opinion recede,& eam ex alio nouissime cõ

pro-

proba, quia si uoluisset hic Iuriscon. diffinitionem tradere, utiq; dixisset, quo quomodo, ut alibi in.l.1.ff. de tute. & in l.depositi, in fi.& in.l.diffinitio.ff.de pecu.& in.l.quis sit fugitiuus, in.§.errone ff.de edil.ædic.& in mille locis similibus quos non refero, uerum hic ne uerbum quidem est, quod diffinitionem sapiat, ergo. Et quia habere gladii potestatem, date bo.po.ac iudicem, facti sunt, & non iuris, quæ diffiniri non possunt, ex quo demonstratur potius .l. nihil aliud ff.de uerb.si.l.3.§.1.ff.de uerbo.sig.l.si in rem.ff.de rei uen.l.in actione.ff.de fur. & tradit Bald.in rub.de iu.fi.in 3.colum. lib.x.C. nec faciunt adducta in contrarium, quia uerum est primum antecedens, quod uerbum prædictum ostendat quidditatem & essentiam rei, ac substantificum sit ualde, si id etiam natura eiusdem patiatur, secundum Bald. in.l. quæ fortuitis.C.de pigno.ac.& est argu. in.l.si uno.ff. loca.sed consequens falsū quod hoc idem hic per diffinitiones traditas habeatur, cum non sint huiusmodi, ut supra ostensum est, istud ipsumq; ad præsens disputamus.

Non ob. secundum, quia cōfunditur per tex.in.l.aut damnum, in prin. ff.de pen.& ad idem multa supra allegata fuere, & nouissime probatur, quia uerba potius naturali quam ciuili modo debent intelligi.l. fi. C. de his qui ue. æta. impet.l.quibus diebus.§.dominus.ff.de cond.& de.c.i.§.naturales, ubi bo.text. si de feu.defunc.cōten.sit int.do.& agna. in usib. feu. nisi aliud subiecta materia suadeat, quemadmodum in .d.c. dilecto, & similib.

Non deniq; tertium & ultimum, q̄a id non arguit, propterea diffiniti in hac l.& maxime ut supra dictum est, quia exemplis omnia non minus doceri potuerunt quam diffinitione, & si contra communem tenere uelles, posses ad argu.obstantia secundum quosdam hic dicere, quod imò cōuertatur cum suo diffinito, quodq; constet ex genere & differentiis (ad alia enim non respondeo, q̄a dicetur infra loco suo) ex quo sensus uidetur, merum imperium potestatem eē quandam animaduertendi in homines facinorosos, & in propriis terminis idē de mixto & iurisdictione, sed quia hoc modo subaudire id, quod ipsemet Iuriscon.non dixit, est reprehendere, iuxta nor.in.l.i.ff.de testa.non satis tutum erit à prima recedere, cogitabitis.

GLO. SECVNDA, difficultatem non habet, diuisione etiam facilis, ut in ea. Ex qua habes primo, quod omnis
26 pœna capitalis contingit tripliciter † & est uerum, ut in iuribus supra allega. & maxime in.l.2.ff.de pub.iud.& in.l.ædicto, in.§.rei autem capitalis.ff. de bo.po. & in.l.1.in.§.fi.ff.de bo po.contra tab. & in.l.2.clarius quam alibi.ff.de pœn.exēplificantibus in morte, deportatione in insulam, & damnatione in metallum, siue morte naturali alias, ciuili, & seruitute, & idem in.l.hos accusare, in.§. omnibus.ff.de accusa.& in.l.Quidam.et in.l. Capitalium, in prin.ff. de pen. & in.l. Sed et si quis.in prin.ff.si quis cau. et in .l.eum patronum.ff. de iu. pat. & quocunq; modo contingant ex his, sciendū est procuratorem non admitti, secundum Bar.i.l.per procuratorem. ff.de obseq.pat. præstan.& ut alias in.l.Seruum quoq;.in.§.publice.ff. de procu.& in.l. pen.in.§.Ad crimen.ff.de.pub.Iudi. & in.c. veniens, de accusa. si criminaliter tamē agatur, quoniam si ciuiliter quod esse potest etiam in criminalibus, tunc secus.c.tuæ de procu.c.super his, de accu.l.damus.l.fi.C.ad leg.cor.de fal.l.i.C. quan.ci.ac præiud.cri.tradit Bat.in.l.infamem in 2.colum.ff.de pub.iud.& in l. i.in prin.ff.ad leg.iuliam rep. Vtilitasq; ex alio resultat, quia isto casu iuramentum in supplementum probationis deferri potest, illo autem non.l.maritus, et ibi idem Bat.in 2. colum. ff. de quæstio. & ratio est utroq: casu. Quoniam si ciuiliter agatur, de re familiari agi tunc dicitur, & pecuniaria, si criminaliter autem, ad uindictam publicam.l. interdū & ibi Albe.not.ff. de pub. iud. d. l. i. C. quan. ci. actio &c. exemplificariq; pōt ultra supra dicta, etiam in damno dato

pu

puta seruo occiso, quia tunc ciuiliter lege aquilia, ad emendationem agi poterit, & lege Cornelia, de Siccariis, criminaliter, uindictæ ratione. l. inde neratius .§. si dolo. ff. ad leg. aquil. & in furto pariter furti actione, & condictione furtiua, l. i. C. de fur. ac rapina, vi bo. raptorum, & lege iulia, de ui .l. 2. §. hoc ædicto, & ibi Bar. ff. ui bo. rapto. & ultimo loco in caussa falsitatis, criminaliter lege Cornelia de falsis, eiusq; pœna est deportatio, publicatioq; bonorum, in libero, serui autem, ultimum supplicium .l. i. in fi. ff. ad leg. Cor. de fal. ciuiliter agendo, excipiendo, & replicando, ut per Odofre. in. l. si ex falsis, in prin. C. de transac. & similibus. Non tamen ut in eisdem diuerso procedatur modo, quod est maxime obseruandum, quia semper uel ciuiliter agatur, uel criminaliter, satis est utroq; casu pronunciare super facto, ut idem Barto. declarat in. l. uiro, in prin. num. 5. ff. sol. mat.

SECVNDO, ex eadem glo. habes,
27 & post hæc, quod capitalis pœna † altero de prædictis tribus modis contingẽs, in mero consistit imperio, quod dictum non uidetur uerum, quia merum imperium, est habere gladii potestatem, ut supra, & in. l. nemo potest, cum simi. pal lega. ff. de regu. iu. haud considerabile in deportatione in insulam, aut damnatione in metallum, Solue ut etiam in glo. i. declarauimus, exemplificando de gladio dictum fuisse, non diffiniendo, ita ut etiam eadem in mero imperio consistant, nec tamen gladio opus sit, uel gladii mentionem fecisse, habito respectu ad ultimum supplicium, quod ex his maius esse uidetur ut infra .§. deinceps, in auctẽ. de nup. §. præconizamus, de leno. eo. lib. l. ultimum .l. qui ultimo. ff. de pœn. l. i. C. ne li. po. l. i. in fi. C. de priua. car. uel & ultimo, perinde esse ac si in eos gladio animaduerteretur propter æquiparationem, & quia tunc mors ciuilis est, ea autem, quæ gladio contingit naturalis, ut in. d. iuribus, & est argu. in c. susceptum, de rescrip. in 6. & in c. placuit, 16. quæst. i. & in. l. fi. & ubiq: not. C. de epis. & cle. ubi mors naturalis non æquiparatur ciuili, nisi in casibus a iure expressis, quorum unus iste uidetur, ut pœna capitalis, quæcunq; ex his tribus fuerit, in mero imperio, quemadmodũ diximus, consistat.

SED IVXTA prædicta quæritur,
28 quid in dubio, cum uerbum † ambiguũ sit an pœnæ capitalis appellatione, intelligi debeat de morte naturali scilicet, siue ultimo supplicio, an uero de mitiori, puta exilii? Glo. in. l. i. C. ne Christia. man. tenuit de exilio intelligi debere, et quidem perpetuo, dum tex. dicit, si iudæus mancipium christianum comparatum habuerit, aut alia quacunq: caussa possederit, quod capitali sententia puniendus est, quam etiam Imo. extollit, & dicit singul. in. d. l. 2. in 4. colum. ff. de pub. iud. & Ias. in. l. transigere in. 3. C. de transac. ubi etiam similem adducit in .l. in criminali. C. de iu. o. iud. & fortè exilii mentionem fecit, idemq: nos q. proponentes de industria, quoniam deportationis, damnationisq: in metallũ pœnæ exoleuerunt penitus, neq; sunt amplius in usu, ut in d. l. 2. not. & signanter Imo. met supra citatus in 2. col. in prin. & dum dixi christianum mancipium à iudæo posideri nõ posse. intellige uerũ præterquam in casu, quando esset colonus ascriptitius c. multorum extra de iudi. & hoc ratione adiuncti, quoniã alias principaliter, & directo non liceret .d. l. i. & probari rursum ac secundo posse uidetur per text. in. l. i. C. ad leg. Cor. de fal. ubi mulier accusata lege Cor. de fal. quod partum supposuerit, non potest iudicium differre in tempus pubertatis pueri iam nati, ex quo ipse non est accusatus, & quia uerisimiliter ex fide, uocata in caussam capitis se defendet, qđ uerbum capitis, sane non intelligitur de ultimo supplicio, sed de deportatione tantum, publicationeq; bonorum .l. i. ff. eo. ergo & pari ratione de exilio in casu dubitationis præsentis, & quoniam legislatoris mens non est certa, quoniã tunc secus esset dicendum l. 3. C. de lib. præte. & per Imo. in. d. loco.

Ter-

Tertio probatur per text. in l. i. C. de fal. mo. ubi si quis monetam inferioris à principe falsificat, capitali pœna punitur, quod adhuc intelligitur (ut supra) deportatione, bonorúq; publicatione, & ita decidit declarãdo quoq; Abb. post alios, maxime Goff. & Hosti. in c. quãto in 2. col. de iureiu. Quarto probatur per tex. in l. præsenti, in prin. C. de his q. ad ec. confu. ubi in terminis pœna capitali & ultimi supplicii animaduersione plectendus est, qui aliquẽ ab ecclesia extrahit, ergo nõ simpliciter capitalis pœnæ appellatione, ultimũ supplicium intelligemus, & nota per illũ tex. ꝙ utimur appositione figura, caussa æquiuocationis remouendæ (ut dicunt grãmatici) cõiunctioq; est duorũ substantiuorũ, quorum unum alterũ declarat, perinde ac si diceremus, canis stella lucet, quia dictũ uerbũ ambiguũ est, secundum Bar. in l. quotiens in stipulationibus. ff. de uer. ob. ut capitale hic, & est arg. in l. i. ff. de pac. traditq; idem Bar. in l. i. in prin. & in 2. col. ff. de tutel. Quinto & ultimo, quia in mitiorem partem semper debet fieri interpretatio. l. interpretatione. l. si præses. ff. de pen. & semper sequi quòd minus est. l. fi. iuncta gl. ff. de præto. sti. nec minus iustius q̃ æquius putat alibi Iurisc. con. in l. proxime. ff. de his q̃ in testa. del. & hac de re qđ proditũ est iactura caussæ eum esse afficiendum qui patrocinium potentum aduocat in l. i. C. ne li. po. intelligitur etiam non ipso iure, sed ꝑ sententiã, ut ibi Docto. declarant, & si quis accusatus fuisset, ꝙ aliquẽ pluribus percussionibus offendisset, non aliter q̃ de duabus, & sic in partem mitiorem, esset accusatio interpretanda, secundũ Bar. in l. si gemina, in fi. ff. arbo. fur. cesa. imo ꝙ in his, nec lata culpa dolo æquiparatur, eodem teste adhuc, in l. i. in. §. culpa, in prin. ff. si quis testa. libe. esse iu. fac. & tamen regulariter secus est. l. quod nerua. ff. depo. l. impuberibus. §. si fraus, & ibi idem Bar. ff. de susp. tuto. l. i. §. hæc actio, ff. si men. fal. mo. di. & hinc est ad propositum quod inoleuit practica ex mente Docto. in locis supra allega. post Fulgo. in d. l. præsenti. C. de his qui ad ec. confu. ut assessores in sententiis dicant, & caput à spatulis amputetur, ita quod anima separetur à corpore. Ang. autem in l. saccularii, in. §. sunt quædam. ff. de extraor. cri. per illum text. dicentem, si quis in inimici prædium lapides posuisset, ne ager coleretur, alias sciret colens malo leto se periturum, insidiis illius, qui lapides posuisset (crimen enim Arabum erat Græce appellatum σκοπελισμός) quod hanc rem præsides exequi solebãt grauiter, usq; ad pœnam capitis, tenuit contrarium, quoniam uerbum capitis ibi, mortis; & ultimi supplicii habet interpretationem, & ponderanda est præpositio usq;, & legis quidem, quæ regulariter includit id, ad quod relationẽ habet, authen. hoc ius porrectum ibi usq; ad quartam centesimæ. C. de sacrosanc. ec. late Cy. in l. à caligato. C. de nup. Secundo ad idẽ uidetur casus in l. respiciendũ, in. §. fi. ff. de pœn. ubi pœna capitis est ꝙ quis bestiis obiiciatur, simileq; suppliciũ patiatur, ꝙ nõ aliter q̃ de morte debet intelligi, quoniã alias simile nõ eẽt, nec cõparatio de eodẽ genere, & male, secundũ Bal. in l. 2. in 2. col. in fi. C. de proba. quẽ refert & sequitur Iaf. in l. & si post tres in 2. col. pariter in prin. ff. si q. s cau. & seruit ad statutum nostrum incip. Si quis aliquem, ibi, & minus arbitrio domini potestatis, quoniam debet intelligi respectu quantitatis, non alterius generis, sub rub. de insult. uulne. & feri. Tertio probatur in l. lex iulia in. §. fi. ff. ad leg. iul. rep. ubi habens publicũ officiũ, si pecunia sibi data, uel promissa q. d fecerit, qđ tamen faciendũ non erat, exilio punitur hodie, uel etiam capitis pœna, inquit text. ergo mortis significationem habebit, & non exilii. Quarto probatur per text. in l. i. C. de super exacto. lib. x. ubi si quis exactorum fuerit superexactionis crimine conuictus, capitali periculo. i. morte amouendus est, si sæpius id ipsum fecerit, & est secundũ Bar. casus mirabilis, ꝙ quis ferro puniatur, ẽt quod alias pœna pecuniaria ueniret infligenda, propter consuetudinem pec

candi.l.3. C. de ep. aud. cum similibus, de qbus in.l.oēs, de dela.lib.x.& in.l. de fensionis facultas, in fi.de iu.fi.eo.lib.

Quinto & ultimo, quia in simili excommunicatio, pœna est, & nulla maior in ecclesia Dei.c.corripiatur 24. q. 3. l. hi qui sanctam fidem .C. de aposta. & tamen eiusdem appellatione, in dubio, de maiori intelligitur, (quædam enim maior est à communione fidelium, & sacramentorum, quæ etiam anathematizatio appellatur, quædam autem minor à communione fidelium tantum, de quibus in c.a nobis,& in c.si uero de sen.exco.&in.c.ad mensam,in.§.euidentet 11.q.3.)c.si quem de sen.exco.ergo & capitalis hic,de morte, & ultimo supplicio pariter.

TU BREVITER à prima opi. non recede,& ad contraria dicas, Nō ob.maxime primum,quia id speciale est, propter criminis detestationem, quo casu iura & leges etiam transgredi solent.l. per omnes .C. de defen. ci. c.i.& ibi per Inno.de const.ergo ius commune in cōtrarium.l.ius singulare.l.quod uero contra.ff.de legi.c. præsenti .§. loca. de præben.in 6.uel & secundo dicamus Iurisconf.se ipsum declarasse paulo infra ibi, quia & ipsa res mortem comminatur,et go de morte uerbū ipsum intelligi uoluit.l.si seruus plurium .l. talis scriptura ff.de leg.i.l.fi.& ibi Bar.ff.ad treb. uel & ultimo,id fuisse in imponendis pœnis, ius consuetudinatium quod habet potestatem in sanguine hominis ut inqt Iaf.in.l.more col.7.ff.de iu.o.iud. Purp. in.l.cunctos populos nu. 91.C. de summa tri.& fi.ca.Deci.cōsi.306.col.a.uol.2. Alex.consi.203.col.i.uol.a. & illius meminit ēt Pet. crini.in lib. de honesta discip.8.c.10.& à quo recedere non possumus,secundū Bald.in auctēn. sed nouo iure,in 2.col.C.de ser.fugi.& i.l.quicūq; in 5.C.eo.subiiciente amplius tunc non arbitrariū ꝗfit,sed necessariū esse,notandūq; puto ꝑ declaratione.l. q.d ergo .§. pœna grauior,c.si similib.ff.de his q.not. infa.& idem in.l.i.in prin.C.de aduo.di. iudi.& in.l.& si seuerior, in i.col. ex q b, cau.inf.irroga.&in.l.fi.in i.lect.in 2.infra eo. imo ꝙ propter consuetudinē licet à statuto recedere,eodē teste in.d.§.pœna grauior,in repeti.in pen.col.& ad ꝓpositum d.tex.in præalleg.§.sunt qdam, ita intelligit idem Bal.in statut.delinquens nu.5. & interpretatio nu.a. & pœna nu. 12.Alex.cōsi.203.col.i.uol.a.& consi.ult. col.2.uol.7.Non ob. secundum quia in inductione uerbū omisum est, dū dicit capitis pœna esse bestiis obiici, aut simi lem pati,uel animaduerti, ꝙ pro punire simpliciter ponitur.l.si q.s in hoc genus C.de ep.& cle.l.si quid erit.ff.de offi.pro con.ergo in dubio pœnæ capitis, seu capitalis mentione facta, de exilio intelligitur.Non ob.tertium,quia inductione est sublatū illud ēt esse ita intelligendū necessario, quoniā exilii prius mētionē fecerat,considerando unā legis partē, ꝑ aliam declarari debere.l.utrum.ff.de peti.hæ.Ex quo tollitur ēt quartum, quia paulo superius de pecuniaria pœna duplici dixerat, uel responderi pōt id ꝑꝑ consuetudinem, ut inducendo declarauimus,ꝓditū fuisse,& in iuribus præalleg.ꝓbatur apertius, aut tertio & ult. id in criminibus exactionum esse speciale. Non ob.quintum & ult. quia simile nō procedit, ut Abb.ibi testatus est & Felicum eo.longeq; rōnabilius, arg.in excōmunicatione ꝓcedere, quæ non est pœna ꝓpria,sed medicina, q̄ in cæteris pœnis, & bene .c. cum medicinalis,de sen. exco.in 6.uel dicamus fœdere distinctionis,opinio.posse concordari sic, Quod aut mentio pœnæ capitalis facta est in lege communi, aut in lege particulari, idest statuto & municipii,si in lege communi, tunc de ultimo supplicio in dubio intelligatur,& sic in potiori significatu,quoniā ea clementiores esse nō possumus.l.i.§.qui in perpetuū.ff.si ager uectī.uel emphy.pet.l.q. liberis.§.hæc uerba.ff.de uulga.& pup.sub.§.oportet)singula singulis referendo)in auctēn.de iudi.nec secus sonabat olim in augurum lege,q̄ erat huiusmodi.Quæq; augur in iusta,nefasta,uitiosa,dira defixerit,irrita infectaq; sunto,

Quiq;

Quiq; non paruerit, capitale esto l. 3. §. in bello ubi bonus text. ff. de re mil. l. omne delictum §. pe. ff. eo. & ita procedat opi. Ang. si uero in statuto, & tunc aut ex aliis uerbis aut subiecta materia, uel quia id ipsum suadebat criminis grauitas deprehendi potest mẽtem statuentium non aliam fuisse, nisi uoluisse intelligere de ultimo supplicio & tunc ipsum uenire dicemus pariter, & adhuc procedere quod idem Ange. dicebat, aut non, & isto casu, quia uerba ipsius reputantur prætoris, quæ rationabili acquiescunt interpretationi, ut in sequen. glo. dicam, de exilio intelligatur, & ita procedat opi. prima, uera & communis.

Et si aliam Ange. tenere uellemus, posset distinctione seposita responderi ad ducta pro communi, & dici ad primum ut dicunt tenentes hanc partem, illud ideo esse, quia ita erat per alia iura declaratum, præcipue per text. in. l. iudæi. C. de iudæ. & bene, sensitq; glo. in. d. l. i. C. ne Christi. man. ipsum ad idem allegando, sed cogita in iudæis christianum circuncidentibus loqui, non mancipium possidentibus, quod longe grauius esse uidetur, & responde aliter, forte non intelligi de pœna capitali. i. ultimi supplicii, q̃a ut supra dictũ est, nõ oĩ casu eis erat ꝓhibitũ mãcipium christianum possidere. d. c. multorum de iudæ. Non ob. secundũ, quia posset dici ut supra, & quadrabit optime id esse, quia ita fuerat declaratũ ĩ. d. l. i. ĩ fi. ff. ad leg. Cor. de fal. uel & aliter, ꝙ imò de capitali pœna. i. ultimi supplicii intelligitur, & arg. retorquebitur in detestationẽ criminis, ꝙ huiusmodi ẽt est, ut hæc de re accusatio nullo tempore claudatur, sed ẽt post mortẽ duret. l. qui falsam. ff. ad leg. Cor. de fal. haud tamen regulare, l. q̃relam. C. eo. l. a. C. si reus uel accu. mor. fue. & not. in. c. officii, de pœni. & re. prima tamen melior est, & magis uera. Non ob. tertiũ quia eandem habet rõnem, ex quo principi soli reseruatum est, ut monetam cudat, in signũ suprem[æ] potestatis, usq; adeo ut crimen læsæ maiestatis uideatur eam falsificare, qđ gladio punitur. l. quisquis. C. ad leg. iul. ma. ergo regulariter secus. Non ob. quartũ, quia id quoq; forte maioris declarationis gratia expressum est, & ut oĩs dubitatio tolleretur penitus l. nemo aruspicẽ ubi not. tex. C. de malefi. & mathemat. nõ ꝙ pœnæ capitalis appellatio, non esset satis. l. non solent. l. q̃ dubitationis tollẽdæ gratia. ff. de reg. iu. l. i. §. quis. ff. de uen. inspi. Non ob. quintum & ult. quia & id ꝓcedit, nõ simpliciter, & in dubio, sed ex caussa. l. respiciendũ, in prin. l. aut facta. ff. de pœn. l. q. d. ergo. §. pœna grauior. ff. de his q. not. infa. imo ꝙ nec semper regula est uera, nec in oĩbus casibus uendicat sibi locũ, alias si quis uulneret aliquẽ, & non occidat, nõ ꝓsumetur ẽt ĩ dubio, ꝙ habuerit animũ occidendi, & tamen secus est, si cõtrariũ non ꝓbetur. l. si nõ conuicii. C. de iniur. ergo nõ in mitiorẽ partẽ fiet interꝑtatio & ẽ arg. in. l. fi. C. de his qui ue. eta. impe. TERTIO, & ult. habes ex gl. ꝙ oẽs præsi-

29 des habent merũ imp. l. illicitas. §. q. uniuersas. ff. de offi. ꝓsid. & bene, uel sit uero hũ ꝓsides, generale, uel speciale, quia si generale ꝓ ut ẽt in. d. l. saccularii, cæteri continebuntur, de quibus in. l. i. ff. de offi. eius. in prin. l. i. ff. eo. l. 3. §. ꝓterea. ff. de susp. tu. l. 2. ĩ fi. C. de peda. iud. l. i. ĩ prĩ. ff. de tu. & cu. dat. ab his, auc. ten. nisi breuiores. C. de sen. experi. reci. si uero speciale & respectu clarissimorũ, id ipsum quoq; ipsi habebunt, & multoquidẽ magis spectabiles, illustres & supillustres, ut in d. §. qui uniuersas, & in. l. i. in. §. suspecti. ff. ad turpil. & dixi late in. d. l. i. in gl. tribuũtur, de offi. eius. nec nunc repeto aliter, ẽ uerũ (ut subiicit glo.) ꝙ aliqui senserunt merum imp. soli Principi cõpetere, qđ cum ultimo loco recitet, tenuisse uidetur, iuxta gl. in. l. q. filiũ, in. §. fabinus. ff. ad treb. sed falsũ est, confunditurq; ex supra dictis, nisi saluemus, intelligendo in potestate absoluta, q̃ ipsi soli cõpetit. l. princeps. ff. de legi. l. digna uox. C. eo. & male, quoniã hoc ipsum esset de indubitabili, & ideo licet ultimo loco retulerit quia tamen retulit quosdã ita tenuisse, non propterea approbauit eorum opi.

ut in simili not.in rub.si cer. peta. & in l.certi conditio, in princ. ff. eod. & in l.i.C.qui & aduer. quos, & est limitatio quæ solet tradi ad.d.§.Sabinus,cogita.

GLO. TERTIA, fuit expedita in 2.not.idcirco dicta ibi non aliter sunt in præsentiarum repetenda, dum tamen ultimo loco sentir, quod ibi de idustria prætermissum est, merum imperium etiam in membri mutilatione consistere

30 † quodq; sit ut supra habere gladii potestatem ad animaduertendum in anima tum corpus, totum, uel partem, declaranda est,ut iure nouissimo autenticorum procedat, ex quo probatur apertè: in.§.ad hoc prohibemus, in aucten. de colla.per quem tex.etiam dixit glo.in.l. 2.C.de offi. eius qui ui.alte. iud. ob. & hoc quoniam membri abscisio erat incognita iure ueteri fforum. Sed contra de.§.pœna,insti.de iniur.ubi lege 12. tabul. propter membrum ruptum pœna talionis constituta est. Secūdo ad idem facit,quia q̃ manū amisit,quod debet in pœnam intelligi, ut sic sit de dubitabili,alias dubitationem non haberet, testamenti factionem non amittir, ergo membri mutilatio,siue abscisio, de iure fforum etiam cognita erat. Tertio & ultimo, quia impossibile est totum non tangi,enim primum tangitur pars.l. uulgaris.ff.de fur.quem text.ad idem inducit Bal.in.c.i.in.§.iniuria in 4. col.de pa. iu.fir.in usib.feu.ergo merum imperiū in parte non erit considerabile.

Breuiter à declaratione supra dicta non est discedendum, nec ob.primum, quia re uera(ut dicunt Docto.)stant ista simul, quod id lex 12.tab.statuerit,& tamen pœna sit fforum iure penitus incognita, estq; arg.ultra eos in.l. si diutino ff.de pœn.& in simili per Bar.in.l.i. in 2. colum.ff.de lega.i.ubi pulcherrimus discursus,& Bald.in.l.si quis sub conditione in ult.ff.de testa.tu. vel & aliter quòd non erat pœna præcisa, ex quo poterat æstimatio præstari quāti iudex æstimasset ut ibi, sed prima melior, quoniam satis est eo iure, ut diximus,membri abscisionem cognitam fuisse,vel& ultimo quod licet talionis pœna esset constituta tunc,quia tamen de mutilatione mēbri non agebatur ex causa, de qua. hic,non officit quominus dicamus declaratiōem esse uerissimam.d.§.Ad hoc prohibemus.Non ob. secundum, quia respōdebo itelligi de amissione manus, aliter quàm i pœnam,nec facit quod sic dubitationem nō haberet,quia tex.met soluit hoc ipsum, imo habere, ex quo scribere nō poterat, considerando etiā si sic esset, quòd dixisset,arg.in l. vnica. in §.fin autem.in uer.fin uero.C.de cad. tol.non dixit.ergo.

Non ob.tertium,quod etiam probatur per tex. in simili, in l. Possideri. in prin.ff.de acqui.po. & in l.ne quid.ff.de incen.rui.nauf.& in c. Defleat. de regu. iu.quia respondetur, uerum esse uirtualiter, ex quo anima est in toto,& qualibet parte totius,ut infra dicemus, & p̃ nunc fuit uerbum Bar.in l.Stipulationes non diuiduntur.in 2. col. ff. de uer. ob.sed non propterea,quòd totum etiā à parte non distinguatur,nec possit esse in parte, absq; eo q̃ sit in toto, merum imperium,& hinc est,in casu d.l.uulgaris.aliis sepositis,q̃ licet totum integrale acerui frumenti contrectetur, non tamen auferens tenebitur furti, nisi ratione partis ablatæ,si ex eo modium abstulisset, ex quo totum etiam, ut subiicit, tetigisse uidebitur, qui aurem alicuius tetigit.& ita tene.

GLO. Potestas,in tex. pariter expedita fuit,ideo nec in ea insisto,quantum ad uim ipsius uerbi, sed tamen conside-

31 ra † nouissimè inculcationem esse dicere, quòd merum imperium est habere gladii potestatem &c. & postea q̃ potestas etiam appellatur,ut in simili inquit glo.in l.certi conditio. in prin. ff. si cer. pet.& in l.lecta.ff.eo.& Bar. in l.ædita.in 10.col.C.de æden.& in l.prima in prima ff.de offi.procu.ce.

GLO. Magna, diuiditur in sex partes ut hic per Docto. & ex ea colligitur primò,ibi uel uerius,idem esse commu

32 ne † quod mixtum, quoniam Ir. exponit mixtum, idest commune, quasi ex di-

diuersis compositum, imperio scilicet, & iurisdictione, & male, quoniam commune est, quod non uno eodemq; tempore de utroq; participat, mixtum autẽ sic, ergo mixtum dici debuit ex diuersis compositum, absq; dicta expositione. §. item mixta. insti. de actio. §. si uero. in auten. de non eligen. se. nub. uel, ne obiiciatur quod habetur cõmunia prædio. communia de lega. & cõmunia ut iud. ubi commune omni tempore utriq; extremorum conuenit, aliter malè loqui dicamus, quia mixtum est, quod in præcedẽtes substantias resolui non potest, & sic à simili in casu nostro, commune uero quod resoluitur l. 1. C. communi di. l. adeo. §. cum quis. ff. de acqui. re. do. quòd mixtum tamen ratione prædicta dici debeat docto. admittunt, ex quo prima declaratio, ut glo. met testatur, & bene, præsupponit merum secum iurisdictionem non habere, cogitatu absurdissimum, quia habet, licet non eo modo, quo mixtum, ut etiam supra tetigimus. Et ad q. breuiter inferri potest, si statutũ faciat mentionem sententiæ diffinitiuæ, nunquid comprehendat latam in caussa summaria, & breuiter (non enim disputo si diceret meram, quia tunc dubitationem non haberet, à uerbisq; claris ipsius recedendum haud esset, uulga. l. non aliter. ff. de lega. 3. et idem si solemnitates requisitæ à iure procedẽdo fuissent ab eo sublatæ (ut per docto. hic) uideretur dicendum quod non, et potissimum, quia esto 9 hæc diffiniat negociũ principale, attamen non simpliciter et propriè diffinitiua appellatur, uim interlocutoriæ habens, quæ sine lit. contestatiõe, alioqj iuris ordine fertur, l. stipulationum aliæ. in prin. ff. de uerb. ob. l. inter tutores. ff. de admi. tu. l. cum seruus. ff. de condi. et de. et de materia aliàs latè in cle. dispendiosam. de iudi. et in cle. sæpe, de uerbo. signifi. et per Bart. in extrauagan. ad reprimen. in uerbo, summariè, & seq. & in terminis tenuit glo. in l. fi. in. §. necessitate, magna ad mediũ C. de bonisq; libe. & in. c. dudum. ĩ uer. responsionem. de electio. Idemq; Bart. in l. Titia. in. 2. col. ff. de accusa. alias sequeretur quòd etiã ueniret absolutoria ab obseruatiõe iudicij, quãdo reus soluit, Non dicendum, quia esto pariter quòd finem controuersiæ imponat, & hac ratione ab interlocutoria differat, lata ob libellum malè conceptum, & de qua in l. Properandum. in. §. Et si quidem. C. de iudi. non tamen desiderat solemnitatem iuris, & latius ut per Bar. i. d. l. Titia. Secundò adde posse probari, quod ferè tamen ad idem tendit, quia id non dicitur esse proprie tale, quod non est simpliciter tale. l. Hoc legatum. ff. de lega. 3. l. i. ff. de Dona. l. si quis sub conditione dandorum decem. ibi, neq; enim legatarius est. ff. si quis omi. cau. testa. sed diffinitiua in caussa Summaria lata, puta alimentorum, uel actionis ad exhibendum, aut quia modica summa sit, & simili iuxta. not. in. l. si quis à liberis. in. §. Si quis. ff. de libe. agno. & in. l. 3. in. §. Sciendum. ff. ad exhib. & in auten. Nisi breuiores. C. de sen. ex pe. reci. non est simpliciter talis, ergo propriè diffinitiua non dicetur, ergo nec in statuto locum habebit, de diffinitiua simpliciter loquẽte. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. c. ĩ nostra. de iniut. Tertio facit in simil, qa confessionis appellatione, nõ uenit habens negationem implicitam, exempli gratia, si mulier exceptionem lenocinij obijciat marito, l. si quidem. C. de exceptio. c. serpens. de pen. d. i. tradit Bald. in l. cum mulier. in 13. col. ff. solu. mat. ergo nec hic diffinitiua prædicta, & ita esset transeundum.

Sed in contrarium facit, quòd imò ueniat, & comprehendatur in d. statuto, quia sententia diffinitiua dicitur, quæ diffinit negotium principale, non attenta aliter forma procedẽdi, & quæ aliam non expectat, glo. est in l. qui restituere. ff. de rei uen. & in clem. i. in uer. diffiniti ua. de seq. po. & fruc. imò tex. in l. i. ff. de re iud. & tradit Bart. signanter in caussa alimentorum, quæ summaria est ut supra, in d. l. si quis à liberis. in. §. si uel parens, & seq. ff. de lib. agno. aliquid Alex. in l. patris & filii. in 3. col. ff. de uulga. &

pup.sub.per glo.in d.clem.i.& in l. 2. ff. de ap.re.sed ista est huiusmodi. ergo.

Secundò, quia qualitas condemnationis, uel absolutionis est potentior ergo de illa hac ratione debet iudicari, ut de diffinitiua .l. quæritur.ff de sta. ho .l. diuus. ff. de in inte. resti.l.ob carmen.§. si testes.ff. de testi. l. qui habet.i prin.ff. de tutel.Bat.in simili. in. l.si quando.C. de appella. Tertiò uidetur casus in d. clem.Sæpe.in prin .& i uer.Sententiam ubi utrobiq; diffinitiua appellatur, à cuius uerbis, cum sint clara, recedere non debemus.l. Ille, aut ille. §. cum in uerbis ff. de lega.3.

Quartò adde tu simile, quia in priuilegijs stricta pariter, fit interpretatio.l. i. & ibi Bal.in prin.C.de legi.& tamen si alicui concedatur à Principe, quòd legitimare possit spurios, poterit etiam legitimare spurios incestuosos, ita idem Bal. in.c.Innotuit, in fi.de electio.Sed aduerte, ne forte hoc dicat, quia nomen spurius generis est, dictus quasi extra puritatem natus, ita ut nō sit ratio, quæ magis ad unam speciem restringi debeat, quàm ad aliam.l.i.C.de libe.præte:& declarat Bal.met in loco præallega.Probo igitur aliter.Quintò & ultimò, quia licet uerbo statuti strictè debeāt interpretari, d.§.Hæc uerba.rationabili tamen acquiescunt interpretationi, quæ iuri sit consona.c.cum dilectus, de consue.l.ab hostibus.§. fi.ff. ex qui. cau. ma. tradit late Bart. in .l. omnes populi in 2.colum.de iusti. & iu.& cano. in.c.i.de consti. uerū rationabilis interpretatio, & iuris conso nā ex supra dictis est, eam etiam esse dif finitiuam, quæ fertur in caussa summaria, ergo, & hanc partem ueriorem arbitror.

Nec ob.adducta in contrarium, quia fallacia sunt, & maxime primū, ex quo exceptio doli uim appellationis habet l.non distinguemus .§. cum quidam .ff. de arbit.& matris præteritio, uim exheredationis .l. illud .§. ad testamenta fœminarum.ff. de bo.po. contra tab.& tamē nec exceptio est appellatio, nec pterito exhæredatio, ut in.d.locis, & idem in iuramento dicimus quod uim transactionis habet.l.2.ff.de iure iu.quodq; tamen non sit transactio, quia seruus non transigit, & nihilominus iuramentum defert.l.quidam de peculio .ff.eod.ergo nec diffinitiua interloeutoria hic, licet uim habeat interlocutoriæ, ergo in statuto, de diffinitiua simpliciter mentionem faciente, comprehendetur.

Non ob.secundum, quia nec id semper est uerum, ex quo pignoris appellatione, uenit prætorium, quod tamē simpliciter non est pignus.l.si pecuniam.ff. de pigno.ac.vel dic assumptum esse uerum, consequens autē falsum, quoniā denominatio, ab eo, quod est magis proprium, fieri debet, & ut nomen sit consequens rei.l.iudicatum.ff.iud.sol.sed in caussa, quamuis summaria, sententia (vt diximus) negocium diffinit, ergo dif finitiua, & ꝓptie quidem appellabitur, & in statuto de sententia diffinitiua mē tionem faciente comprehendetur.

Non ob.tertium & ultimum, quia imo uenit ut ibi idem Bal.declarat & bene, & maxime in criminalibus, ergo, & sententia hic lata in caussa summaria, licet uim habeat interlocutoriæ, & quia dixi etiam in prima lectu. non insisto nunc aliter.

Secundo ex eadem glo.ibi, & dic, colligitur, quod iurisdictio in genere, comprehendit † etiam merum imperium, 33 idq; latius & clarius Bart. infra in.i. col. in 3.q.& nos in euidentialibus, & nō habet dubium .§. iusiurandum in fi. in au-ctēn. de defen. ci. l.i.ibi iurisdictionem suam mandant, supra de offi.eius, & qa iurisdictio à ditione dicitur, idest à potestate, nec aliud sit merum imperium, q̄ potestas, ut hic, quod ultimum tamen non uidetur posse subsistere, quia iurisdictio potestas est.l.i.supra eo.ergo si idē potestas esset, quod iurisdictio, idem cōsequenter per idem diffiniretur, & male quoniam sic non manifestaretur diffinitū, sed remaneret æquè, & penitus ignotum, ut dicunt dialectici, & in simili D. meus reprehendit etiam diffinitionem protestationis primam Bart.in.l.non solum

lum.in §.morte.in prin.ff. de no.o.nun. imò nec aliud, quòd à ditione dicatur uerum est, quoniã arg. ab allusione uocabuli nunq̃ sumitur affirmatiuè, & minus quando diffinitiuo repugnat.l.2. §. appellata ff. si cer.pet.l. Notionem.§. Instrumentorũ .ff. de uer.si.c. foris. extra eo.ti.uerùm hic sumitur affirmatiuè diffinitioq; repugnat, aliàs patria potestas etiam esset huiusmodi,& male,ergo.Sed dic ad primum non esse diffinitionem,sed partem diffinitionis, ita ut nec idem,per idem diffiniri uideatur, alias homo etiam est animal, & tamen non sunt idem, Ad secundum uerò, ꝙ imo non repugnat diffinitio,ex quo pater etiam habet iurisdictionem in filiũ, ut Docto.dicunt,considerantes in eo,et similibus manum regiam de iure gentiũ remansisse,de qua in l.2.in prin.ff.de ori. iu.post Bart.in l.frater à fratre in 5. colũ. ff.de condi.inde.sed non placet,quia nõ habet,eo modo omnino, quo iudex.l.3. C.de pat.pot.ideo dicas tu aliter, assumptum uerissimum esse, consequens uero falsum,quoniam esto quod patria potestas sit potestas,non est tamen eo modo,quo diffinitur, a ditione igitur appellatur,idest à potestate,quæ (ut etiam infra dicemus)est cum necessitate iuris dicendi.Ad tertiũ & ultimum,quod ualet saltem ad uerificandam allusionem,ut ĩ d. loco not. & in l. i. latius, ff. de acqui. po. & maximè in nominibus appellatiuis,ut in rub.solu.ma. in prin. & ibi per Bar.Cogita.

Et ad.q. inferri rursum posse, seu ad decisionem.q.dicas, si Princeps simpliciter alicui iurisdictionem concedat in lo
34 co; ut eidem quoq; merum imperium cõcessisse uideatur per supra dicta,&specialius quia eiusdem beneficium,& concessio, latissimè semper est interpretanda.l.si.ff.de consti.prin.per quem tex .in simili dixit Bar.in.l.i.in.§.cum urbem in i.col.ff.de offi.præfec.urb.quod si pariter alicui castrum,uel uillam concedit,eidẽ quoq; omnis iurisdictio concessa uidebitur,& alibi in.l.si quando .C. de bo. ua. lib.x.quod si concedat adhuc rem alicui statu integro, intelligetur cum pertinentiis,cum omni iure suo, cum instrumentis,& fructibus,ac mancipiis, eam concessisse,& alibi Bal.in.l.liberti, in 7.col. C. de ope. lib. quod si concessit iurisdictionem in castro, alicui nobili, concessio realis hac de re, & nòn ad uitam tantum facta uidebitur, & idem tenet Bart. in.l.pater in.i.colu.ff.de serui. lega. alias à priuilegio beneficium non differret, haud dicendum .l. forma .§. quanquam .ff.de censi. & nimirum ad propositum, ut dicitur in.d.l.si.quia à diuina indulgẽtia proficiscitur,argumentũq; est in l. si. C.de præscrip. lon. tem.& ad hæc plura congeri possent, quæ ratione breuitatis non scribo.

Sed aduertendum est, quia ex multis etiam contrarium suaderi posse uideretur,& primo quoniam(vt Ange.hic sensit) infeudatus de castro, uel de ciuitate cum iurisdictione, statuta condere non poterit,quod tamen est meri imperii.l.i. de con.prin. & ut infra, ergo iurisdictio merum imperium non comprehendit.

Secundo quia si concedatur cum isto superlatiuo plenissima,uel omnimoda, tunc verum erit comprehendi.l.si in aliquam.§.cum plenissimam,iuncta glo.ff. de offi.procon.clem.i.de so. compe. quã inducit Abb.in.c.quod sedẽ, paulo post prin.de offi.ordi.ergo non si simpliciter, Imò & tertio quod signo omnis addito, concessum merum imperium non uidebitur, secundum Bal.in.c.quanto, in fi. de iudi.& non ab re, quia non prædicatur de pluribus differentibus specie,sed numero, ergo multo minus concessa iurisdictione simpliciter,& limitabitur(vt dicunt hanc partem tenentes) decisio.l. si pluribus.ff.de lega.2.indefinitam scilicet uniuersali non æquipollere.

Quarto probatur hoc ipsum esse etiam uerissimum,quia merum imperium, cũ supremum sit,specialem concessionem quoq; desiderare uidetur,argu.in.l.pomponius in prin.ff.de procu.l. non solum .§.si.eo.ti.l.illud,uer.si talis .ff. de mino. l.vel quæ pater familias.ff.de religio.l.4. §.i.ff.de dam.infec.ergo non simpliciter iuris-

iurisdictione concessa, & tradit idem Bal.in loco præallega. Quinto & ultimo est pro ista parte casus,in.l.i.in prin. supra,de offi.eius,ubi mandata iurisdictione quæ specialiter tribuuntur, lege, S.con.uel Principum cõstitutione(hæc enim uerba nihil aliud sonãt quam merum imperium)non transferuntur.

TV A prima opi. breuiter non discedas &adducta pro contraria parte,dicas non obstare,quoniam primum,ex mente quorundam, loquitur de infeudato cum iurisdictione tantum, & sic in specie,ergo secus si in genere, & apparētet uidetur uerum, sed indicio meo Ange. narrat,& non disponit,igitur obiectum non tollitur, uulga. l.i. C. quando non pet.par.considerando etiam in casu magis dubio intelligi debere, quodq; dubitationem sic non haberet, propter taxatiuã, iuxta not. in.l.i. ff. si quis ius di. non ob.ea de re respõdetur aliter, quod non sit uerum per prædicta,& arg.retorquebitur amplius. quòd imò statuta cõdere poterit, ex quo feudum beniuola actio est, gaudium tribuens capienti.c. i.in quib.cau.feu.ami.in usib.feu.& consequenter tanquam fauorabilis extendẽda.l.cum quidã de libe.& posthu.c.odia per locum à contrario,de regu. iu. in 6. uel & tertio,dato quòd non possit, nec merum imperium comprehendatur, id esse,quoniam feudum contractus est cõsuetudinarius.l.de quibus,ubi glo.ff.de legi.nominatus propter formam datam ratione inuestituræ,& iuramenti, de q.bus in.c.i.de no.for.fideli,eod. lib. sicut emphyteoticus propter scripturam .l.i. C.de iu. emphy.c.i. de censi. in 6. tradit Bar.in.l.iurisgentium,in.S. quinimo .ff. de pac.& stricti iuris, non bonæ fidei .c. i.de cogni.feu. & quia non est enumeratus in.S.actionum, insti. de actio. ut arguit glo.in.l.in bonæ fidei.C.de pac. ergo etiam stricte interpretandus,uerbaq; eius in concessione apposita, & est arg. in.l.ut iuris iurandi,in.S.si liberi, & ibi Bar.ff.de ope.libe.dicens tradita in materia feudali exorbitare à reg.& dispositione iuris. Non ob.secundum, quia nec ipsum uerum est, ex quo uerba prædicta ad maiorem declarationem adiiciuntur.l.i.S.quamuis.ff.de uen.inspi. l. quæ dubitationis tollendæ gratia.ff.de regu. iu.quod adhuc mihi non placet, considerando procedere,quando alibi hoc ipsum decisum reperiretur, & propterea responde aliter ad tex.in.d.S.cum plenissimam,illud ibi dictum fuisse per modũ rationis,omnium partes scilicet qui Romæ ius dicunt,ad proconsulem pertinere, quia plenissimam habet iurisdictionem,& sic in casu claro,ut ab aliis magistratibus differret. Nos autem in dubio loquimur, quorum duorum nõ est par, eademq; ratio,ut in simili inquit Bar.in in.l.si conuenerit.ff.de pac.& in.l.tutor, in.S.non est .ff. de admi. tu. & in .l. cum autum,in.S.perueniamus.ff.de au.& ar. leg.& in.l.3.in.S.si duobus in fi.ff.de adi. lega.& Alexand.in.l.fi.C.de transac. ergo.ad clem.i.uero,de so. comp. quod id etiam speciali ratione ibi est determinatum,ex quo Episcopi in alienis diocesibus moram trahentes, iurisdictionem quanquam in subditos, ex Clemētis indulgentia,exercere debebant, ergo non merum & mixtum imperium, nisi expressum fuisset per dictionem prædictã, arg.in.l.2.C.de noxa.& ĩ c.cum dilectus de consue.cum similib.& in.c.i.ubi glo. not.de rescrip.in 6.Non ob.tertium,q.a communis opi.est in contrarium,quam tenuit etiam Abb.in.d.c.quod sedem,de offi.or.& in .c. licet caussam in princ. de proba.& ita respondent sic tenentes,hic & in .d. c. licet caussam, à quibus non dissentio,& efficaci ratione probo, quia genus,uniuersale quoddam appellatur habens suas partes subiectiuas,seu prædicamentales, idest species, ut animal, homo,bos,asinus, & similia, ergo concessa simpliciter iurisdictione, & in genere, concessum etiam erit merum imperium.l.3.in fi.ff.de offi.præsi.& multo magis quidem uniuersali dictione addita. Non ob. quartum,quia procedit in casu suo,& non hic in concessione,quæ (vt diximus)fauorabilis est, & latissimè debet interpretari, Adeo ut nec aliud manda-

mandatum in specie requiratur. d. l. 3. ff. de offi. præsi. ex quo tollitur etiam quintum & ultimum, in delegatione loquens odiosa sui natura. d. c. primo, de rescrip. in 6. & quum alteri iurisdictio demandatur, non (ut dixi) quum fauorabiliter cōceditur in loco, & si replicaretur, quod imò concessio, etiam hic, odiosa dicetur quodq; agitur tunc de diminuenda iurisdictione ciuitatis, cui locus subiectus est, & quòd deniq;, dato etiam quod esset fauorabilis, in specie potius uerbum ipsius, in concessione prædicta prolatū, debet intelligi, quam in genere. l. hoc legatum, & ibi Bart. ff. de lega. 3. Respondeo, primū fallaciā habere, nec eē in cōsideratione, quoniā sic liberalitas principis fræno subiaceret, & coerceretur, à simpliciq; delegatione parum, aut nihil differret, haud dicendum. l. deprecatio ff. ad leg. R hod. de iac. l. fi. melius quā alibi. C. de præpo. agen. in reb. lib. x. l. pe. C. de dona. inter ui. & uxo. l. sancimus. §. exceptis. C. de do. l. eū multa. C. de bonisq; lib. & dicemus latius infra, quando ad ciuitatem & Principē spectet. Secundum pariter fallax est, & intelligendū in casu suo uerū, supra dictis de causis, & plus, ꝙ nec id ēt generaliter ꝓcedit, ut dixi in l. ædita. C. de æden. late, uel responde, in dubio sic capi ex uolūtate testatoris, nō ubi agitur de proprietate uerborū, quoniā tunc uenit oē, qđ sub suo genere cōtinetur. l. inter uestē. ff. de au. & arg. lega. & hinc est, ꝙ in contractibus regula locum non hēt. l. cum quæritur, & ibi Socinus. ff. de reb. dub. quem referunt hic quidam, & sequuntur, & male, confundiq; uidetur per tex. in. l. 2. ff. si cer. peta. ideo ut prius dicendū est, & si disputatiue contrariū tueri uellemus, ad arg. l. fi. de consti. prin. in quo tota difficultas cōsistit, posset responderi, ut Doct. hāc par tē tenentes dicunt, post Ang. in. d. l. fi. in prin. id ipsū non obstare, quoniam intelligitur uerū motu ꝓprio, non ad postulationē partis, q̄madmodū in dubio ꝓsumitur. l. si quando secundū unū intellectū. C. de ope. pub. quæ responsio colligitur ex not. ēt in. d. l. si quando. C. de bo. uacan. lib. x. & posset ex pluribus cōꝓbari, & maxime, qa in simili uidemus, ꝙ si priuilegiū personale cōcedatur motu ꝓprio, personā non egreditur, si aūt ad partis postulationē sic. §. plane, & ibi not. insti. de iu. na. & si ius introductum sit primo casu alicuius fauore, quod ad eius odium non retorquetur, Secundo uero sic. l. i. §. si quis. ff. ꝙ quisq; iu. l. 3. ff. de legi. & est declaratio ad uulga. reg. l. ꝙ fauore. C. de legi. & c. quod ob gratiam, cum similibus, de regu. iu. in 6. & quod deniq; factum motu proprio non uitiatur, alias autem ad partis petitionem sic c. si motu proprio, de præben. in 6. sed quia Princeps concedens, Princeps est, habens plenitudinē potestatis, siue motu proprio cōcedat, siue ad partis postulationem, ut in simili de iudicis officio nobili, inquit Barto. in l. i. in 5. col. supra eo. utroq; casu dici posse uidetur, cōcessionem extendi debere, ut supra, & uerbum iurisdictionis generale, comprehēdere etiam merum imperium, nec d. l. fi. esse restringendam, ideo responde tu aliter, si sic tenere uelles, uel motu proprio uel ad postulationem partis, iurisdictionem concedat merum imperium nō cōprehendi, quoniam huiusmodi est, ut non facile concedi soleat. d. l. i. supra, de offi. eius. l. i. ff. de offi. præfec. præt. l. fi. C. de fideiusso. & ideo in simili dicit alibi Bal. in. l. fideicommissa, in. §. si seruo, per illum tex. ff. de leg. 3. quod quis non præsumitur uelle id, quod fieri haud cōsueuit, & multo minus Princeps. l. si quando. C. de inoffi. testa. subiiciens ex hoc, quod si clericus secularis impetraret ꝓbendam, insolitam clericis secularibus assignari, non ualebit impetratio, licet Papa omnia posit, claue tamen non errante, imò quod hoc uerum esset, & nunc ad propositum, etiam quod motu proprio conferatur, & ad idem facit, quod habetur in. l. obligatione generali. ff. de pigno. ubi non uenit in generali obligatione, quod quis in specie uerisimiliter haud cōcessisset, ergo nec in generali concessione iurisdictionis, merum imperium, ex prædictis

& ratio eſt (NOTA) quia cum uerba generalia, dubia ſint, & conſenſum non habeant, ſine conſenſu effectum ſortiri non poterunt. l. obligationum ſubſtantia. ff. de actio. & ob. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cau. l. filius fami. ff. de dona. l. ſi pater. ff. quæ in frau. cre. tradit Cy. in. l. i. C. quæ res pi. ob. po. conſiderando ultimo, à uoluntate Principis dependẽtia impoſſibilia reputari, & ipſi pariter reſeruata, niſi concedi ſoleãt. l. apud iulianum. §. fi. ff. de leg. i. ſed merum imperium non facile concedi ſolet, ergo, non ob. docti. Bar. in. d. §. cum urbem, quia longe tolerabilius id in iuriſdictione eẽ uidetur, concedi ſolita, quàm in mero imperio, ex prædictis, quibus tollitur ẽt quod dicit in. d. l. ſi quando. Vel reſponde illud eſſe, quia uerbum integro ſtatu efficit, ut perinde ſit, ac ſi omnia ſpecificata fuiſſent, ut ibi not. & eadem ratione quod dicebatur pariter de conceſſione reali ut ſupra tollatur. Non ob. ultimũ quod ſic à priuilegio non differret, quia nouum non eſt, ſicuti quando de tertii præiudicio agitur, & ſimili caſu, ut ibi per Docto. & hæc ſufficiant, quia diximus quoq; in. d. l. prima, de offi. eius.

VEL fœdere diſtinctionis, omnia ſic concorda, quod Princeps non recognoſcens ſuperiorem donauerit iuriſdictionem alicui in loco, aut ſimpliciter conceſſerit, vt primo caſu merũ imp. ẽt comprehendatur, & ita ſe habeat. i. opi. d. l. ſi quando. C. de bo. ua. lib. x. d. l. fi. de cõſti. prin. c. cum dilecti, de dona. ſecundo uero non, & ita ꝓcedat ſecunda, quã ſenſit Fel. in. c. qđ ſedem, citato ẽt ſupra, & bene, de offi. ordin. in cæteris, quot ſint gradus iuriſdictionis, non eſt immotandũ, qa ſuo loco dicemus iſta, & minus quæ ſint ea, q̃ poſſint delegari, & q̃ non, ut ſubiicit, & an delegatus ſubdeleget nec ne ut in gl. ulr. quoniã in rub. & . l. i. de offi. eius, tactum eſt late. Addendo tamen in ſol. contrarii, nouiſſime. l. à iudice. C. de iudi. ſecundo loco firmati per Bart. poſt eã, primã non eſſe ueram, & confundi ꝑ tex. in. d. l. i. in. §. qui mandatam ibi, nihil habet, de offi. eius. & eſt arg. in. l. ſi is qui ducenta, in. §. utrum. ff. de reb. dub. ſecũdam uero ſic, & probari in. d. l. à iudice. Item & tertiã Pet. quæ in idem recidit, quoniã delegari non põt perſonæ defectu, ex quo (ut dixi) iuriſdictionem non hẽt proprio iure, arg. in. l. neq; . C. de procu. ubi procurator à ſimili, ex defectu ꝑſonæ, ante litem conteſta. ꝓcuratorem non conſtituit, cum nõdum ſit effectus dominus litis, ergo nec delegatus ſubdelegat, proprium (ut ſupra) nihil habens, etiam (quemadmodnm ſubiicit) quod cauſſa delegabilis ſit, declata tu, ideſt nõ meri & mixti imperii, quoniam tunc indelegabiles dicuntur. d. l. i.

DE IVRISDICTIONE in genere.

QVÆRIT igitur Bar. & poſt hæc, primũ quid ſit iuriſdictio in genere, & reſpondet, ꝙ eſt poteſtas publice introdu-
35 cta, cum neceſſitate iuriſdicendi, & æq̃tatis ſtatuendæ, ſe poſtea remittendo ad not. in. l. i. ſupra eo. ubi & nos multa. Adde nouiſſime tamen hoc idem, ſecundũ nos, intelligi debere, quoniam dialectici non diffiniunt niſi ſpecies, & ut infra, & forte hac de re, idem Bat. alibi dicebat, in l. 2. in. §. & harum, ad fi. ff. de uerbo. ob. ꝙ genus imaginatio quædam eſt, à cõmercio hominum penitus aliena, & bene, arg. q; eſt in. l. prætor ædixit, in prin. ff. de iniur. & in. l. cum incertus. ff. de lega. i. & in. l. incendium, & ibi Bal. C. ſi cer. pet. tamen conſidera ſecundũ gl. in. l. i. ff. de iuſti. & iu. ibi ẽt diffiniri ius in genere, & ut infra. Secundo adde dum ſupplet verbum in. d. l. i. tanquam à publica perſona tacitæ obiectioni occurrens poteſtatis quam habet pater in filium, Dominus in ſeruũ, tutor in pupillũ, & ſimiles minime neceſſarium fuiſſe, quia diffinitiones ſubauditione ſunt adiuuandæ maxime quando aliqua ut nota prætermiſſa ſunt, quemadmodum in enthymemate docet Iuriſcon. in. l. i. ff. ſi cer. pe. & in ſimili per Bar. in. l. i. per illum text. ff. de teſta. & in. l. i. in repe. in. 2. colum. C. de ſacroſanc. ec. & unum uerbũ dictum eſt ẽt ſupra. Tertio, & ultimo adde (reliqua enĩ plana ſunt) æquitatis mentionẽ fieri

fieri in ea, quoniam iudici maxime uidetur necessaria .l. quod si ephesi uulg. ff. de eo quod cer. lo. l. placuit. C. de iudi. c. fi. de transac. & hoc est quod dicitur in .l. si quis à liberis, in prin. ff. de libe. agno. oportere iudicem perpẽdere singulorũ desideria, in his quæ ex charitate sanguinis, æquitateq; descendunt, si tamen sit à lege informata. §. oportet, in aucten. de iudi. & declarat Abb. in .c. ex parte, in 2. colum. de offi. dele. & hac de re Pau. Ca. in .l. i. in .i. colum. ff. de iusti. & iu. inuehitur in mercatores, de se ipsis nimium confidentes, & iudicantes secundum æquitatem, quam nesciunt, & ignorant, & huiusmodi est, qua utuntur domini Veneti, & alibi propter æquitatem Marcelli sentẽtiam admissã fuisse, in .l. quod dicitur, in. §. fi. ff. de impen. in reb. dota. fac. & alibi æquum esse, aduersarium nõ decipi, in .l. vulgo. ff. de admi. tut. in stipulationibus prætoriis etiam, & iudicialibus, admittitur purgatio moræ, q͂a fundãtur in æquitate. d. l. q͂d si ephesi, in cõuentionalibus uero nõ, q͂a iudicãtur ex mente contrahentiũ. Ita Bar. in .l. si insulã, in .2. col. ff. de uer. ob. & mille sunt huiusmodi, q̃ nõ refero, & forte q͂a oĩs lex feueritatẽ hẽt, & inhumana uidetur, sed ad prudentiã spectar ex aliis tamen legibus iudicare, quibus casibus sit rigor relaxandus, unde illã Moysis de adulterio in adultera, sua mansuetudine, CHRISTVS IESVS, MARIÆ filius, temperauit. Ioan. 8. c. vt lignũ positũ in aquis Marat, quas (Historia nota est Exo. c. 15.) dulces è uestigio reddidit, uerbaq; psal. ĩdicãt manifestius, dicẽtis, PROPTER VERITATEM, ET MANSVETVDINEM, ET IVSTITIAM, DEDVCET TE MIRABILITER DEXTERA TVA. c. 44.

SECVNDO quærit, unde appelletur dictaq; sit iurisdictio, & respondet à di-
36 rione, † ꝙ potestas est, appellari, & iure, amplius, quasi iuris potestas, ut in proe. insti. ibi, ditioni Romanæ, & in .l. 2. C. de liber. & eo. lib. & bene, tactũq; est ẽt supra in gl. magna, in prin. nec repeto, Addo tamen nouissime, & si dictũ de se uerum sit, nihilominus non probari in iuribus præalleg. non in proe. insti. quia de iurisdictione probat, idemq; in .§. fi. in aucten. de non eligen. se. nub. & in .§. fi. de leno. eo. lib. & in. §. hæc considerantes ut om. ob. iud. prouin. eo. lib. & in .l. 2. in .§. capta. ff. de ori. iu. non unde dicatur duo longe differẽtia inuicem, & minus in. d. l. 2. quia de dominio intelligitur, ex quo iurisdictio in priuato locũ non hẽt arg. in .l. priuatorum. C. de iu. o. iud. nisi ad primũ replicemus satis esse, ꝙ ditio potestas sit, ut in. d. iuribus, & reg. 3. c. 4. ibi Solomõ autem erat in ditione sua, quodq; iurisdictio, q̃ similiter potestas est, ea ratione a ditione dicatur, addita tamen litera c. Ad secundum uero, ꝙ licet capiatur pro dominio, in priuato, ex eo tamen arguitur ad iurisdictionem in iudice. l. qui furere. ff. de sta. ho. & ita etiã Ci. vltra tex. supra alleg. in ver. 3. ibi itaq; M. Scaurus qui. Cn. Dolobellam accusauit, istum in sua potestate ac ditione tenuit, uel aliter respondeamus, dici iurisdictionem à iudicibus, utrunq; uero à iure dicundo, idest pronunciando, & sic iudex iusdicẽs, iurisdictio uero iuris pronũciatio. l. i. supra eo. c. forus de uerti. & melius, quia re uera, aliud est ditio, sine. c. & aliud dictio, cum c. cogita.

37 TERTIO quærit, an merum † & mixtum imperium sub iurisdictione in genere considerata, comprehendantur, & respondet, quod sic, uerissimumq; est, & declaratum sæpius, ideo nec in hoc nunc aliter insistam, & dicam etiam statim, minusq; in eo, quod de mixto subiicit, idem esse cum iurisdictione, ex quo ei inest, tanquam genus speciei, & bene quoniam disputatũ fuit pariter in not.

38 QVARTO igitur quærit† quot species sub se iurisdictio in genere contineat, & respondet continere duas tantum, imperium. s. simpliciter sumptum, declara. quod non sit merum, uel mixtũ, & iurisdictionem, quæ licet sit species, ut hic in fi. retinet tamen nomen generis. l. i. & 2. ff. de adop. idemq; sensit in summario sed hoc ipsum non uidetur uerum, quia imo, ut prius referendo glo. dicebat (nõ

enim disputo nũc an modica cohercio speciem faciat, & sub dicto genere compræhẽdatur, quia examinabimus (quod etiam antea testati sumus) suo loco satis) & in figuratione casus docet, iurisdictio genus est, comprehendens merũ imperium, mixtum, & iurisdictionem in specie, cui difficultati occurrit tacite, dictas opiniones recitando, & est uerum mediate hoc ultimum, non immediate intelligi debere, quoniam merum, & mixtum sunt species immediate imperii, immediate autẽ iurisdictionis in genere, imperium & iurisdictio, arg. q; est in .l. sed si plures, in .§. in arrogato .ff. de uulg. & pup. & in .l. uxori .ff. de au. & ar. lega. & in .c. requisisti, & ubiq; not. de testa. Sed rursum contra, quia iurisdictio inest mixto imperio, ut genus speciei, dictumq; fuit supra, ergo mixtum imperium erit species immediata iurisdictionis, quod hic aliqui non soluunt, ideo dic inesse, & quod amplius mixtũ imperiũ sit mediata species iurisdictionis, immediate tamen coniuncta, uel nõ multum remota, & hoc casu idẽ, quod de immediata, iudicamus, ut ĩ .d. iuribus & in simili tradit Areti. in cons. 29. incipien. diligenter, in 7. colum. & latius in consi. 6. incip. uiso instrumento, in pen. colum. vltimo mouent difficultatem p̃dicti, cum habeamus, quod omnis bona diffinitio debet constare ex genere, & differentiis, quodq; genus ipsum magis propinquum esse debet. l. i. & ibi Bar. ff. de testa. quare ẽ, quod in diffinitione meri, non dicimus, quod imperium sit, ipsum ponendo loco generis, si sub se continet merum & mixtum immediate sed aliud ut infra, ubi hæc aliter non referemus, & respondent quod cum idem sint, & Synonyma, si in genere sumantur, potest poni etiam pro genere imperium, nec displicet. l. i. ff. de consti. prin. l. 2. ff. de in ius uoca. l. fi. supra de offi. eius. Sed responderem ego aliter, non dici, vt turpis uerborum sonus uitaretur, maxime in diffinitione obseruandum, & cocophonia figura appellatur .l. i. ff. ad trebel. l. 3. §. fi. ff. de do. int. ui. & vxo. tradit glo. in proœ. institu. in ver. decoratam, & ne idem, per idem diffiniri uideretur, quod tamen à supradictis pendet, in gl. magna, in prin. & dicemus etiam infra, si oportuerit, interim cogita.

DE IMPERIO SIMPLICITER sumpto.

QVINTO, quærit quid sit imperiũ
39 simpliciter sumptum, & respondet † q nihil aliud est, nisi iurisdictio, quæ officio iudicis nobili expeditur, declarando subinde uerba prædicta, ut per eum cum quo omnes transeunt, sed dum dicit sic diffiniri, imperiumq; appellari, quia re uera ex imperio, & potestate iudicis procedit, non autem ex aliquo iure, quod apud partem resideat, aduertẽdum est, quia imò, etiam in magistratibus inferioribus uerificari posse uidetur l. potestatis uerbo. ff. de uerb. si. considerando ad idem quoq; plus & minus specie nõ differre. l. fi. ff. de fun. inst. quodq; omne officium iudicis in eo residet, & non in parte, iux. not. per Bar. in .l. i. supra eo. Sed nihil est quoniam in magistratibus inferioribus non est imperiũ proprie, nec potestas, ut dixi in not. & in l. i. ad saturitatem, de offi. eius. Alias nec in caussarum delegationibus differrent, quod tamen absurdum est dicere.

Non ob. secundum, quia id uerum est in eo quod est plus & minus, qualitate, ut in .d. l. fi. non substantia ut hic, & est exemplum primi, quando dicimus, hominum quidam parui, quidam magni. Secundi uero, homo & asinus, ita Bart. in .l. i. in pen. col. ff. de actio. & ob. & in .l. 3. in .§. genera. ff. de acqui. po. ergo imperium habent magistratus maiores, inferiores autem non, ex quo tollitur etiam ultimum, quia immo officium inferioris, residet in parte, cum sit mercenariũ actioniq; deseruit necessario, & ut in .d. l. i. latius.

DE MERO IMPERIO.

SEXTO, quia imperium diuiditur ut hic, & paulo supra dictum est, in merum & mixtum, tractaturus de mero, quæ-

40 quærit † ordine præpostero.l.j.ff.de tutel.& in primo officiorum Ci.docuit, quod tamen à iure non est alienum.l.i.ff.de iusti.& iu.quare dicatur merum, & respõdet tribus modis, vt per eum, tene ulti. responsionem,& dic,ut in not. differuimus,quantum est satis.

SEPTIMO, quærit, quid sit merum
41 imperium,& respondet † primo, ex mẽte Iaco. de Are. quòd nihil aliud est nisi iurisdictio seuerioris ultionis inferendæ publicam utilitatem respiciens, postea improbat,quia condere legem, est meri imperii.l.non ambigitur.ff.de legi.l.i.de con.prin. & nihilominus condi potest, taliter ut seueriorem ultionem non contineat,sed acquisitionem,uel conseruationem potius.l.legis virtus.ff.de legi.& transit.Confirma tu ex mente Doct. nõ esse bonam, etiam quia non cõuertitur cum suo diffinito, requisitum maxime necessarium in materia, ex quo idem significant,ut dialectici dicunt,& probatur amplius non conuerti, quia læues mulctæ, quæ pro delictis imponuntur, sunt meri imperii,ut infra, & tamen nõ sunt seuerioris ultionis, ergo male secũdum glo.citatam etiam alibi supra, in.l. non dubium.C.de legi.& quum huiusmodi sit quoq; modica cohercio, quẽadmodum suo loco dicemus pariter non comprehensa ratione prædicta in ea, non potest probabiliter non redargui,& non dici,nisi defectiua & insufficiens,contra tex.in.l.i.ff.de iusti.& iu. & ita esset transeundum, sed tamen saluãt aliqui,intelligi posse de potestate condendi legem in genere, simile adducentes,de quo in .d. l.i. ubi ius est ars boni, & æqui & tamen quandoq; bonum est tantum,quandoq; æquum tantum,nec propterea diffinitio falsa est, quia de eo loquitur in genere, ut ibi per glo. Adde tu,diffiniri pariter iurisdictionem in genere supra,& imperium simul, adeo ut nec istud ipsum nouum uideatur.l.suus quoq;.§.puto.ff.de hæ.insti.& est arg. in l.qui iure militati.ff. de mili. testa. vel & aliter,quod licet actu condere legẽ,non sit semper iurisdictio seuerioris ultionis est tamen habitu,seu aptitudine, etiam satis,ac à lege maxime considerabile .l. iustitia.ff.de iusti.& iu.§.his uerbis,insti. de le.aquil.c.maiores.§.cæterum, de baptis.& in not.casu tradit ad propositum Bar.in.l.sed & si possessori, in prin. in i. colum.ff.de iure iu. ubi dominus etiam aptitudine habet rei uendicationem, & Bal.alibi in.l.si uxor.C.de bo. autho.iudi.possi.dicens,quod licet aditione hæreditatis actiones personales cõfundantur,si creditor hæres instituatur,non tamen confunduntur reales, ex quo aditione facta aptitudine tantum durant contra tertium possessorem, uel & ultimo quod cum sit iurisdictio seuerioris ultionis,ut in pluribus,dicaturq; in exẽplo ipsius, quod est habere gladii potestatem ad animaduertendum &c. satis potest tolerari.d.l.suus quoq; d.§.puto, iuncta glo.quam commendat Areti. in l.i.in pen.colum.ff.de testa.& est simile, quia testamentum dicitur iusta sententia,idest solennis .d.l.i. & tamen potest fieri inter liberos ad pias caussas,& à milite quidem,in expeditione degente, & tamen his casibus iuris rigor relaxatus est,diciturq; testamẽtum,& ualet.l. hac consultissima.§.ex imperfecto.C. de testa.authen.similiter.C.Ad leg.fal.l. milites.C.de mil. test. item pactum est duorum pluriumue in idem placitus & consensus,idest uoluntarius,& tamen coactus etiam consensus est, et comprehenditur.l.si mulier.§.si metu .ff. quod met. cau.et alibi usucapio acquisitio dominii per continuationem possessionis temporis lege diffiniti.l.3.ff.de usucap.& tamen præscriptioni actionum personalium aliorumq; iurium in ipsa comprehensæ(eo enim fforum præscriptio,usucapio appellata est)minime cõuenit, in diffinitione peculii, etiam serui mentio tantum facta est, & tamen conuenit quoq;Vicario.l.depositi.§.fi.& l.sequenti.ff.de pecu.& idem in tutela quæ secũdum unam expositionem est uiolenta potestas, & tamen non excluditur uolens.l.i.ff.de tutel.l.in eos,eod.tit.l.2.C. quando mul.tu.offi. fun. po. & in mandato

dato ultimo loco, quod est officiū honestū, gratis susceptū, ab amico exhibendū. l. i. in fi. ff. man. & post Pla. tradit glo. in rub. eo. tit. & lib. & tamen contrahitur māda tū, etiam si non sit amicus, ita Bal. in. d. rub. in pri. post Ray. de fur. quia generalis tamen nō est, nec conuertibilis cū suo diffinito, ut inquit labeo reprehendens seruium, in diffinitione doli, in l. i. in §. Dolum. ff. de dolo. non est facile asserendum eam bonam esse, & cogitandū.

Secundo diffinit etiam merum imperium ex mente Pet. alia Gul. prætermissa, de industria, quiā nec nos referemus, ut nihil aliud sit nisi iuris dictio, quæ officio iudicis nobili expeditur, uel per accusationem, publicam utilitatem respiciens, subinde declarando, ut per eum. Adde, dum dicit, quod uerbum iurisdictio, & publicam utilitatem respiciens, ponuntur in ea, loco generis & differentiæ, ex hoc uerificari quod inquit Philosophus 7. methaphy. diffinitionem constare ex his duobus, quòdq; genus primum, differentia uerò secundum, in ea obtinet locum, & prædicatur illud, amplius in quid, istud uero in quale substātialiter, & in hoc à descriptione differt, quæ cōstat ex accidentibus, puta quòd homo sit aīal risibile, uel dicamus diffinitionem esse declarationem per essentialia, descriptio per accidentalia, Secundo adde dū rursum uel per accusationem subijcit, quòd uerbū officio iudicis nobili, maximè inquisitionē comprehendit. l. Congruit. ff. de offi. præsi. l. Is apud quem cum not. ibidem. C. de æden. c. Qualiter & quando. de accusa. & maximè dixi, quia etiam accusatio ipsū desiderat, procediturq; tunc pariter iudicis officio nobili, ut idem Bar. declarat, asserens ultra uerbum, necessarium non fuisse, appositum tamen gratia dubitationis tollendæ, quod tertio addas tu probari in. l. quæ dubitationis tollendæ gratia. ff. de reg. iu. & in. l. i. in. §. quanuis. ff. de uen. inspi. & in. c. i. de no. for. fi. in usib. feu. & cum ista diffinitione breuiter, omnes transeunt communiter.

SED ADVERTENDVM EST, quia multa etiam contra eam obstare videntur, & primo dum sentit accusatione instituta, procedi etiam officio iudicis nobili, istud ipsum cōfundi, per theoricam Barto. in. l. iudex postea quam in prin. ff. de re iud. concludentis officium iudicis deseruiens accusationi institutæ esse mercenarium, sicuti quum deseruit in iudiciis ciuilibus actioni propositæ, & non ab re, quia accusatio est fundata in persona accusatoris, sine eo non procedens, iuxta illud Ioan. 8. c. MVLIER QVIS TE ACCVSAT? Et habetur in. l. rescripto, in. §. si quis. ff. de mu. & ho. & in. l. 2. in. §. si publico, ubi Barto. in. 2. col. ff. ad leg. iul. de adult. & in. c. i. de accusa. & forte accusare, pro agere alibi ponitur, in. l. qui accusare. C. de æden. & est arg. in. l. absentem. ff. de pœn. tradit Bal. in. l. i. in ult. colum. C. de fu. tri. & fi. ca. & quia obligatio naturalis, ac ciuilis, quum actio competat, oritur ex delicto priuato, & fortius si agatur pro delicto criminaliter. l. i. §. i. ff. de fur. §. i. insti. de ob. quæ ex del. nas. tradit Are. in rub. extra de accusa. ergo mercenarium necessario. l. qui per collusionē. ff. de actio. emp. pro delicto criminaliter tamen intelligi de naturali tantum, propter consensum l. ex hoc iure, & ibi Bar. in pen. colum. ff. de iusti. et iu. uel delicta nominata sint, uel innominata, ut idem Bar. exemplificat in. l. senatus in prin. ff. de accusa. Secundo minus uerum uidetur, quod utilitatem publicam respiciat semper, quia absoluere reum à pœna, est meri imperii. l. solent. ff de offi. procon. et tamen hoc ipsum pertinet et spectat ad priuatum, seu priuatam utilitatem respicit, ergo non publicam, et quia condere legem, meri imperii est, et tamen non semper respicit utilitatem publicam, pariter. l. i. §. huius studii. ff. de iusti. et iu. ubi ius quoddam publicum est, quoddam priuatum. Tertio quia si respub. peteret se in integrum restitui, uel mitti in po. ex primo decreto, ageretur officio iudicis nobili, ad publicam utilitatem, et tamen hæc non sunt meri imperii. Quarto, quia si iurisdictio hic ponitur (ut ipse met

met Bar.declarat, tanquam genus generalisſimum, iam non erit immediatum, l.legato generaliter.ff.de lega.i.& nihilo minus in diffinitione eſt quam maxime neceſſarium, ut animal in homine, ſic homo eſt animal rationale. Quinto & ultimo, quia genus generalisſimum eſt illud quod ſupra ſe nihil habet prædicabile.l.cum poſt.§.gener. & ibi not. ff.de iu.do.d.l.legato generaliter, & tradit Bar.in.l.i.ſupra eo.in prin.ſed iuriſdictio habet ſupra ſe poteſtatem, ut hic, & dictum fuit ſæpius in diſcurſu, ergo.

QVIBVS TAMEN non obſtan.ab ipſa haud eſt aliquo pacto recedendum, Nec primum adduci meruit, quoniam (vt dicunt Doct.omnes, & bene) eſto ꝙ accuſatio parti competat læſæ, expeditur tamē officio iudicis nobili ad publicam utilitatē.l.ita uulneratus.ff.ad leg. aqui.l.licitatio.§.quod illicite.ff.de publica.l.fi.ff.de priua.del.l.fi.ff.de fur.l.fi. ff.de iniur.eſtq; argu.in.l.in cauſſæ, & in l.quod ſi minor, in.§.fi.ff.de mino. & fuit ſol.eiuſdem Bar.in.l.quid ergo, in.§. pœna grauior in 2.colum.ſignanter per d.§.quod illicite.ff.de his qui not.infa.et alia ut ſupra prudentius loquutus, ut ēt hic, ꝗ in.d.l.iudex poſteaꝗ, & idē in.l.ꝑtor ædixit, in.§.ſi dicatur in prin.ff.de iniur.& Bal.clarius i.l polla, in fi.C.de his q.b.vt indi.& Abb.in.c.nulli, & i.c.de his in prin.de accuſa.& Alex.in.l.i.in 2.& 3. col.ff.de edē.ſubiiciēs hac rōne, in libello cōcluſionē non deſiderari, ita ut obligatio quæ oritur, oriatur fiſco ēt, & non parti, quamuis eſſet quoq; pœna pecuniaria.l.3.ubi glo.ff.de ſep.uio. & tradūt Cano, in rub.de iudi. & adduci ad idem poteſt hoc ipſum eſſe uerisſimum, quia in inquiſitione quoq; fama eſt loco accuſatoris, alias ex tribus perſonis iudicium non conſiſteret, ut not.in rub. de iudi.extra.c.qualiter & quando, de accuſa.minus facit ſecūdum, quia (vt adhuc dicunt Scriben.& rurſum bene) imo id publicam utilitatem reſpicit.l.abſentē, l.ſi nō defendantur.ff.de pœn.l.ſeruum quoq;.§.publice.ff.de ꝑcu.adde tu meliorem tex.de iure in.l.i.in fi.ff.de quæſtio. & conſidera bene publice intereſſe defendi & abſolui ne innocens feriatur, quod ſatis iniurioſum eſſet, ſed nō poſt quam defenſus eſt, quoniam tunc utilitas priuata uidetur, replica utilitatem priuatam eſſe ſecundario, publicam autem principaliter, & ad propoſitum maxime conſiderabile.d.l.ſolent.l.ſi quis nec cauſſam, cum uulga.ff.ſi cer.peta. & ad.§.huius ſtudii dicas, quod licet fiat lex fauore priuati, habet tamen poſtea uim generalis conſtitutionis.l.fi.C.de legi.& fuit ſol.Bar.in.l.nemo.C.de ſen. & int.o.in d.dicentis quod ſententia etiam principis ius facit quo ad omnes, & conſultatio pariter, ſi ius introducere cogitabat, & in ſimili in.l.i.in.i.col.ff.de regu.cato.& poſt eum Corſe.in ſingu. Conſultatio, ubi multa.

Non ob.tertium, quia poteſt ſepoſitis reſponſionibus eorum, qui difficultatem mouerunt, reſponderi, & dici, faciliſq; eſt reſponſio, non eſſe meri imperii ex quo officio iudicis nobili expeditur id, & ad publicam utilitatem quidem, ſed non inquirendo, aut accuſationi inſtitutæ deſeruiendo, vel & aliter quod hoc caſu forte loco priuati habebitur, et hoc prædicti ſentiunt, quod maxime ꝓbo iuxta not.in ſimili in.l.item ueniunt in.§.in priuatorum.ff.de peti.hæ.& in.l. fi.C.de ſacro ſanc.eccl. dicentes quoq; ad quartum, nihil aliud poni potuiſſe, quam imperium, quod idem eſt in genere, quod iuriſdictio, ut ſupra, ergo & ipſum quoq; genus generalisſimum fuiſſet, quaſi dicat immediatum dari nō potuiſſe. Adde tu, tolerabile eſſe ex cauſſa de qua ſupra in 4.q.in fi.& nouisſime ꝓbatur in.l.debitor.ff.de uerb.ſi.& dixi etiam ego in rub.de offi.eius, in 2.lect.in 2.q.& quia etiam ſic ſpecies mediate eſſe poſſunt iuriſdictionis, ut ibidē in prin. nec repetimus.

Non ob.quintum & ultimum, quia non eſt uerum, ex quo idem eſt quod poteſtas.l.i.ff.de conſti.prin.& dictum ē pariter ſupra, alias prædicabile haberet etiam imperium ſupra ſe, nullo modo dicendum, & ſic diffinitio defenſata manebit.

nebit. Vel ut docuimus alias, qa diffinitio debet esse breuis, periculosa sui natura aliàs, et quia in multiloquio peccatum abesse non solet. l. omnis diffinitio ff. de reg. iu. l. i. ff. de regu. cato. l. mora. ff. de usu. & si fieri potest duobus terminis tantum, quod etiam expressit in lib. de orato. Ci. dicens nihil aliud esse, nisi breuem, & circunscriptam quandam rei explicationem, posset sic formari, merum imperium est iurisdictio publicam utilitatem respiciens, quæ cum in mixto uerificari haud ualeat, non etiam in simplici iurisdictione, intelligiq; debeat principaliter, & non in consequentiam, utilitatem pub. respicere. l. si quis nec caus sam. ff. si cer. pet. iuri consentanea ualde uidebitur. cogita.

OCTAVO, quærir ad idem quibus iudicibus competat merum imperium,
42 †& respondet multifariam, ut per eum ex cuius dictis collige, & PRIMO, quod ille qui præest prouinciæ, seu uniuersitati; quæ prouinciam faciat, habet merum imperium, de iure communi prouinciā intelligendo, iuxta not. in. l. fi. C. de præscrip. lon. temp. & in. l. nor ionem, in pri. ff. de uerb. sig. & in. c. i. 99. d. secundum communem usum loquendi Apuliam, terram laboris, Siciliam, Franciam, Germaniam, Normandiam, Burgundiam, & similes, ut per Hostien. etiam in. c. nō nulli, in prin. de Rescrip. l. si eadem. ff. de assesso. l. per prouincias. C. de ædif. priua. Italia semper excepta à Roma circū quaq; centesimo lapide clausa, siue ad Galliam usq; & Siciliam extensa, quod declarat gl. in. l. i. ff. de offi. præfec. ut. uel quāta sinus Ionicus, & mare Tyrrhenū tertieq; à terra complectuntur alpes, ut alii tradunt, quondam magna Græcia etiam appellata, imo & à Iano, Ianicula. Camesena, à Camese. Saturnia, à Saturno. Saleombrona, à Gentilibus, Ausonia item, & Oenotria, & rursum Apænina, ab Apin, quā Taurinam Antiochus Syracusanus interpretatus est, Græci, à bobus Herculis, quia opimos gignit, postremo à duobus fratribus Hesperia, & Italia, hocq; nomen retinuit, quod in Apæninos montes, Cisapœninam, & transapœninam, diuiditur, quia ad propositum, non prouincia, sed prouincia rum domina dicitur. d. l. notionem, in prin. §. hæc considerantes, iuncta glo. in prouincia, in auten. vt omnes obedi. iud. pro. Hodie tamē (proh dolor) famula, & serua, ita ut in ea non amplius præsides sint, sed eorum loco Rectores. l. ex omnibus, & ibi Bal. ff. de offi. præsi. & probatur quod is habeat imperium merum in. l. illicitas, in. §. qui uniuersas. ff. de offi. præsi. & in. §. iusiurandum, in auten. de defen. ci. & in. l. 4. ff. de offi. præsi. & in l. i. & per totum, de offi. Recto. pro. tradit idem Bar. in. l. i. in prin. ff. de dam. infec. & cum eo transeunt omnes communiter. Sed contra, quia deportare in insulā est meri imperii. l. 2. ff. de pœn. l. 2. ff. de pub. iudi. & dictum est supra in glo. potestatem, latius, ac minus quam damnare in metallum, & tamen is, qui prouinciæ præest non deportat quod omnes admittunt pariter, ut ibi per glo. & in. l. inter. ff. de interdic. & rele. Sol. facilis est si dixeris non posse, & si minus fit, quia insulas non habet, & quia id ipsum est de reseruatis Principi, in signum supremæ potestatis, ut not. in. d. §. qui uniuersas, & in. l. i. in. §. deportatos. ff. de lega. 3. sicuti est quod ipse solus legem condat, l. fi. C. de legi. de quo tamen infra, Natalibus restituat. l. i. & per totum. ff. de nata. resti. ueniam ætatis concedat. l. i. C. de his q. ue. æta. impe. & similia, de quibus etiam quo ad Papam, in. c. quod transla tionem, de offi. dele. & dixi quoq; in. l. i. in 2. lectu. in 49. colum. ff. de offi. eius, & hac de re deportatus ubiq; deportatus est, nec deportatio sectionem recipit, sicuti nec imperium, quod non est in bannito, ex quo opi. eorum confunditur, q. dicebant bannitos nostri temporis æquiparari deportatis, & male, vt per Bald. in l. i. in 6. colum. C. de hæ. insti. & sic defectu insulæ, non iurisdictionis, quo casu limitatur regula. c. cui licet, de reg. iu. in 6. & l. non debet. ff. eo. tit. & est argu. in. l. neq; . C. de procu. inducēdo, ut per Bar. supra in 2. oppo. quem retulimus nos in glo.

gl.fi.post magnam, in fi. uerificabiturq; saris in relegatione, quæ minus est, sensitq; idem Bar.in.l.relegatorum, in prin. ff.de interdic. & relega. & est declaratio ipsam procedere, ubi ea ratio, per quam mihi licet quod est plus, concurrit etiã in eo quod est minus, ut mihi liceat: Alias non. Ita Ro.in consi. 436. incip. quod indultum, in fi. Sed nunquid saltem possit pronunciare quem esse deportandum, uideretur dicendum quod non, quia prohibitus aliquid facere, prohibitus etiam esse uidetur facere omne, & totum id, quo ad illud peruenitur .l. oratio.ff. de sponsa. & tamen contrariũ uerius est, perpetuaq; obseruatione dignum.l.si quis filio.§.eius qui, & ibi Bal. in pri.ff.de iniuf.rup.irritoq; testa.dixiq; in i.lect.latius, nec ob.regul.oratio, quia non est uera, ubi antecedens ad prohibitionem consequentis, directo non est ordinatum, secundum Bart.in.l.2.in fi. supra eo.sed hic ordinatum non est, vt spõsalia ibi ad matrimonium, ergo. Imò quod nec libere ipsi merum imperium habent.l.aut damnum.§. proinde .ff. de pœn. & ad propositum deportationis, considera si est de reseruatis principi, qa alii insulas non habent, quomõ sic præfecto urbis concessa est.l.i.in prin. ff. de offi. præfec. vrb. & dic specialiter sibi id concesũ fuisse ex epistola diui Seue.ad Fabium Cilionem P.V.d.l.i.d.l.inter.vt supra.

Secundo collige, quod qui præest uniuersitati, quæ non prouinciam† sed ciuitatem faciat, non habet merum imperium de iure communi.§.iusiurandum, in auctẽn.de desen.ci. & probatur in .d. §.qui uniuersas, quia si qui præsunt uniuersitati, facienti prouinciam, habent necessario, non præsidens illi, quæ ciuitatem facit.l. cum prætor .ff.de desen. ci.& mirum uidetur, cum non possit cõstitui alias sine licentia regia, seu principis.l.per prouincias.C.de ædifi. priua.l. 2.& ibi Bar.in fi.prin. ff. de uerbo. signi. l.ex hoc iure, ubi glo.ff.de iusti. & iu. Sed nihil est, quia specialis requiritur cõcessio.l.i.supra de offi.eius, estq; argu.in

43

l.Papinianus exuli .ff. de mino. & in .l. obligatione generali, & melius ff.de pigno.& intellige in ciuitate insigni, Episcopũ habente, quoniam alias dictum nõ haberet dubitationẽ, declaratq; Bar. in.d.l.2.& in simili Cano.in .c.statutum de rescrip.in 6. Verum instatur secundũ Docto.condere legem est meri imperii, ut diximus proxime, quam potestatem habent Comites, Duces, & similes ciuitati præsidentes, ergo ciuitas est, q̃ merũ habet imperium, uocanturq; leges prætoriæ, secundũ Bar.in.l.5.in fi.prin.ff. de uerb.ob.qui postea respondent, hoc ipsum intelligi quo ad ius comitatus, & ducatus, non respectu Præsidentis, quemadmodum nos, gratia iuris reddendi, & male quoniam sic restringunt meri imperii naturam, diuersificantq; casũ non assignata diuersitatis ratione, contra tex.in.l.si libertus minorem.ff.de iu. pat.Ideo responde tu aliter, non esse uerum ex eo q̃ habeant merum imperium quia leges locales sunt, non generales l. omnes populi.ff.de iusti.& iu.c.i.de cõsti.in 6.& ut infra alias sic nulla esset ciuitas, quæ merum imperium non haberet.d.l.omnes populi.Cogita.

ET ISTVD IPSVM inquit Barto. fallit in urbe † seu ciuitate Romana .l. i.§. cum urbem .ff. de offi. præfec. urb. & similibus, puta Veronæ & aliis Lombardiæ, ut subiicit, ex constitu. Fede.impera.in extrauagan.de Pa. Constan. cuius meminit iter in.d.§.iusiurandum, in fi.in auctẽn.de desen.ci. & idem Bart. in d.l.i.ff.de dam.insec.& in .l. secunda aliquid, in prin.ff.de iu.fi.& similibus dixi, quia huiusmodi argumen. nascitur ab exemplis, & quod exempli caussa, dicitur porrigitur ad simile, secundũ Bal.in l.i.in prima lect.in prin.ff.de iusti. & iu. & probatur in.l.regula, in.§.fi. ff. de iu. & fac.igno.& idẽ in urbe Constantinopolitana, q̃ gaudet priuilegio Romanæ l.i.C.de priuil.ur.constan.lib.x.& si ultimo loco hoc ipsum haberet ex consuetudine, uel præscriptione, iuxta not.i.l. more infra eo.maxime tanti tẽporis, cu ius initii memoria nõ extaret i cõtrariũ

44

l. hoc iure .§. ductus aquæ .ff. de aqua. quot. & æsti. l. cum de in rem uerso, & ibi Bar.in.3.colum.ff.de usu.c.super qui busdam.§.præterea de uerbo.signi.& ad hoc ultimum, de consuetudine, adde bo.rex.in.l.si sine in.§.lucius.ff.de admi. tu. ibi, morẽ hunc, ac consuetudinem semper obseruatam sequutus, & dic rationem esse, quia altera natura est .l.i.§. bestias.ff. de postulan. l. si quis posthumos.ff.de libe.& posthu.l.i. ad macedo. patet,quia consuerudo est sæpe.l.de qui bus,& ibi Docto.ff.de legi. natura semper,modo sæpe, & semper conuertuntur,ergo,& ideo (vt philosophus inqt) ex frequentatis actibus,fit habitus. Ad idem libellus habens hæc uerba, peto Titium condemnari secundum formã iuris & statutorum,non ualet,cum hoc casu oriatur conditio ex lege, quæ est ciuilis, & tamen ex consuetudine toleratur.l.interdum,& ibi not.ff.de pub.iud. imò facit,ut reseruata Principi,haud reputentur imposssibilia.l.apud iulianum .§.fi.& ibi per Alex.ff.de leg.i.non tamẽ regulariter,dixiq; ego supra, licet ad aliud.Item ut remissio fiat ad locum delicti.l.sepulchri,ubi Bar.ff.de sep.uio. nec effectus puniatur,quamuis crimen esset atrox, Alexan.teste in.l.i.in .§. fi. in fi. ff. quod quisq: iu. & declaratur quod habetur in.l.si quis non dicam rapere .C. de Epis.& cle.fortior amplius quam iuramentum,secundum Bal. in.l.uel uniuersorum,in prin.ff.de pigno.ac.probabile breuiter omne,quod esset à iure ꝓhibitum.§.quia uero in auctẽ. de defen. ci.l.non tãtum.ff.de decu.declarat Abb. in.c.cum uicesimum, in fi.de offi. dele. & in terminis Bal.in.l.etiam in pen.col. C.de execu.rei iud.&alia sunt huiusmodi propemodum infinita, quæ non refero,intelligendo semper de consuetudine disponente, non exponente, quia hæc alium habet sensum, & appellatur usus intelligendi, loquendi, & utendi, ita idem Bald.in.l.de quibus,præallega. in pen.col.ff.de legi. Adde, item quoad dictum de præscriptione,probari in.l.viros.C.de di.offi.lib.x.& in.l.2.C.de fun. limi.co.lib.quæ tamen secundum Bald. hic loquuntur in consuetudine, & est uerum longeq; tolerabilius,quia cõsuetudo tolli potest per principem .l. fi. C. de testa.præscriptio uero,non facile.§.i. in aucten.vt ec.Ro.gau.priui.cen.anno. est tamen communis opinio, nec pro nunc ab ea recedendum, & dicendum simul,consuetudine præscripta intelligi debere,tribus concurrentibus, actu scilicet superioris scientis,&tacentis.Item præscribentis etiam continuantis, & inferioris deniq; obedientis, alias secus ita idem Bal.in.l.fi.in 7.col.C.de iu. lib. & etiam ut infra,& ad ꝓpositum, ultra Bar.idem dicendum est in ciuitate libera,quæ superiorem non cognosceret, vt Venetiarum,& si qua est similis, & not. in.l.infamem.ff.de pub.iudi. & in.l. hostes.ff. de capri. & postli. re. uel si sibi istud ipsum vendicasset.l.barbarius.ff.de offi.præto.l.i.§.de qua re,& ibi Bar.ff.de postu.q etiam sensit hoc idem in.l.præsides.C.de epis.audi. aut quia princeps quoquo modo ĩ literis ciuitatis scriptis mẽtionẽ fecisset,secundũ eundẽ Bar.in l.i.C.de metopo.beri.lib.x.ꝙ tamen ultimũ confundi uidetur per rex.in clem. si summus,de sen.exco.in 6.&ꝗa uerba enunciatiua sic ꝑ aliud emissa non disponunt.l.ex hac scriptura.ff. de dona. l. neq; professio.C.de testa.l.non nudis .l. non epistolis.C.de proba.l.i.§. iulianus ff.de lib.agno.c.illud,de præsump.c.per tuas de proba.& in.d.cle. si summus clarius legitur,ꝗ̃ alibi,declaratq; ĩ simili q. Ro.in cõs.340.incip.circa primũ,ĩ 2.col. & si diceremus pro cõplemento,ciuitates oẽs hodie, cum successerint loco ꝓuinciarũ,ꝙ & cæteri interpretes testãtur per gl.cõiter approbatam in.d.l.fi.C. de præscrip.lon. temp. sine disputatione, habere merum imp.satis esset, sed tamẽ aduerte quia habent,non quia successerint loco prouinciarum,sed quia (vt diximus)ipsum ex consuetudine præscripserunt,& nouissime tradit Barto. in .l. quominus in 2.col.ff.de flumi. Cogita. TERTIO collige,ꝙ qui præest uniuersi
45 tati, nõ facienti ciuitatẽ † sed castrũ, siue

mu-

municipium, nullam habet iurisdictionem, si illi subsit, alias autem sic, & eandem quam habet defensor, intellige limitatam, l. Qui ex uico ff. ad mu. l. 3. C. de na. lib. l. Nulli, uer. Quod si ĩ uico C. de epis. & cle. & ex ordine titulorum, qđ argu. est optimum in iure, secundũ glo. in rub. de eo per quem fac. erit, & in. l. 2. C. de confir. ru. & in. l. 3. ff. de offi. eius. ꝑbarur deducendo, ut per eum, & singula singulis referendo, & limitatam dixi, usq; ad trecentos aureos hodie, quia olĩ non habebant nisi usq; ad quinquaginta, ex quo infimi magistratus sunt, ut diximus in. l. i. supra de offi. eius. & habetur etiam in. §. & iudicare, in auctẽ. de defen. ci. & in. l. i. C. eo. ti. & idem ad literam dicit Bar. met, in d. l. i. in 2. col. ff. de dam. inf. & est ad idem, ut dicũt Docto. argu. optimum. ĩ l. Sic eueniet. ff. ad leg. Iul. de adult. ubi, qui non est suæ potestatis, alium in potestate habere non potest, & bene idemq; in. l. homo liber. ff. de acqui. re. domi. & in. l. à iudice, addas tu. C. de iudi. Sed contra, quia iudæi sunt serui. c. & si iudæos, de iudæ. & tamen habent filios in potestate, quia more Romano uiuunt. l. i. l. iudæi. C. eod. ergo simile, & arg. fallax, nisi dicamus, verissimumq; est, eos non esse seruos, ea seruitute, qua libertatem amittant penitus, alias retineri, & uendi etiam possent, sed tali quali, & nudo nomine potius, quam aliter, quemadmodum uxorati, qui in seruitute esse dicuntur. l. 2. ff. de lib. ho. exhib. & nihilominus filios in potestate habent, & hoc pacto commode procedet & uerificabitur, & declarat Alex. in consi. 71. incip. ponderatis, in 2. colum. in 2. vol. Sed contra ipsam conclusionem principalem facit, quia castra propemodum infinita huic ciuitati subsunt, & tamen iurisdictionem habẽt ut Plebis facci. Campi sancti Petri, Castri Baldi, & similium, imo & merum imperiũ, quod plus est, prædictis tamen exceptis, ergo non generaliter uera, præterea eo casu quo habenr iurisdictionem, ut defensores debent ẽt habere modicã cohercionem, ut illi. §. audient, quoq; in auctẽn. de defen. ci. & est arg. in. l. fi. supra de offi. eius. ergo & merum imperiũ adhuc, quia coercio, quamuis modica, ẽt huiusmodi est, ut infra. Sol. facilis uidetur, si dixeris habere ex principis concessione, uel de consuetudine longo tempore præscripta, ut supra non quod de iure uerum sit, ut hic per Doct. post Bar. tamen, in præalleg. l. i. de dam. infec. Nõ ob. secundum, quia id est, ex quo iurisdictio alias esset nulla. d. l. fi. & suo loco dicemus late. alia friuola quædam à Docto. adducuntur, quæ non refero.

46 QVARTO, & vltimo collige, quod qui præest † uniuersitati, quæ nec, prouinciam, nec ciuitatem, uel castrũ faciat iurisdictionem non habet, & multo minus merũ imp. l. fi. C. de iu. o. iu d. quæ ꝑbat contrarium, dicens periniquum & temerarium esse eorum iurisdictionem declinare, qui negociationes exercent, & ita etiam eã intelligit glo. in. l. recepticia in fi. C. de consti. pecu. & Bar. in. l. omnes populi in 3. colu. ff. de iusti. & iu. & Bal. in proe. fforum, in. i. in fi. & uiua ratione probatur, quia condere statuta, iurisdictionis est. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. a isti statuta condunt, ut per istum tex. inquit etiam Bar. in. l. sodales in 3. colum. ff. de colle. illi. ergo, & si diceretur iurisdictio est limitata, in negociis spectantibus ad artem, non in genere, respondeo non officere, quoniã iurisdictio est, & ordinaria quidẽ, quam non solum lex, consuetudo, Princeps, & populus dat, uerum etiam uniuersitas, ut in d. loco, eoq: magis quia vt plurimum Principis consensum habent, secundũ Aret. in cõsi. 33. incip. consultatio, in pri. vel dic quod loquitur ĩ iurisdictione ac cumulatiua ad maiorem, non priuatiua quemadmodum aliæ, & fuit intellectus Ro. in consi. 393. incip. præsens, in prin. & quia tetigi ẽr in i. lect. non insisto aliter, limitãdo dictum adhuc in mero imperio, quando ex priuilegio prædictis quoq; concessum esset ut lanificio hic, (Rectori. n. id ipsũ concessum ẽ, usq; ad mutilationẽ mẽbri inclusiue) ꝑbaturq; ex supradictis, q̃ nõ repeto, & in docto-

 ribus

tibus deniq; (vt subiicit idem Bar.)licet de facto non seruetur per not. in auct. habita.C.ne fil. pro pat. quod tamen sine declaratione uerum esse asserit faciēs mentionem de iurisdictione tantū,Bar. in q.incipiente,adunantia, 5.in ordine, in 3.colum.& in.l.i.in 2.colum.C.de digni.lib.x.& Bal.in.l.i.in .§. interdum .ff. de legi.tu.& Abb.in.c.ex literis,in 2.col. de consti.primū tamen uerius est,ipsaq; experientia docet, ultimo loco intelligendum in scholaribus laicis, non clericis c.ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. & testatur Archid.in.c.inolita in 2.colum. xi.q.i. Sed dubito si de facto non seruatur,quare hoc ipsum Bar.scripserit, patia enim sunt quod lex facta non sit, uel sit facta, & ex consuetudine non seruetur,quasi abrogata,argu.in .l. in lege .ff. de contrahen.emp.& in .l. duo sunt Titij.ff.de testa.tu.& in .§. hunc igitur, de iusti.co.confir.& in.§.fi.melius quam alibi, ibi, quoniam nō utendo perempta est,in aucten.quib.mod.na.effi.sui,& in l.fi.& ibi Bar.ff.ad leg.Cor.de fal. Sol: declarationis gratia,id factum esse dicas & ad aliorum iurium intelligentiam .l. i.in prin.C.de lati.lib.tol.l.i.in fi.de coniun.cum eman.lib.§.i.insti.de testa. vel quia in scholis prædicta haud debent ignorari, quod fere in idem tecidit, rudium gratia, argu. in.c.i. de no.for.fide. in usib.feu.vel & melius, quia lex semper nisi abrogata sit,& de industria quasi abrogata dixi,pro se præsumptionem habet,si de consuetudine non excipiatur,quod nota,quia solemne verbum ē Bart.in.l.de quibus, & sic in terminis in 4.colum.ff.de legi. Verum adhuc quæritur, quid si de nouo studium concessum sit Principis authoritate, ut nunc Maceratæ,habebunt ne locum supra dicta? Abb.in c.cum olim,in fi.de consue. quem Docto.hic referunt,& sequuntur dicit talem consuetudinem considerabilem non esse, & bene quoniam, esto quod eius uis parua non sit, l. 2.C. quæ sit lon.consue.attamen non est talis, ut uincat legem vniuersaliter,& ita est pro rei ueritate tenendum. Sed quid, si studium unius ciuitatis translatum,ex aliqua caussa,in aliam fuisset nouiter,esset ne considerabilis consuetudo prædicta? Videretur adhuc dicendum, quod non per tex.in simili,in c.recolentes,in fi.de sta.mo.vbi ecclesia unita alteri ecclesiæ, regulatur secundum illam, cui unitur, & non ē contra, per quem ita etiam dixit Pet.de Peru.in tracta.unio. in .i. col. subiiciens post Archid.in.c.& temporis 12.q.i.quod ecclesia,ad quam fit unio, ē mater,quæ autem unitur filia,ergo con uenit illam ad se istam trahere, & non (vt diximus)ē contra.c. quod in dubiis, de consec.ec.uel alta.cum similibus, ergo & pari modo,studium, secundum ciuitatem,in quam translatum est, Vel si unio non est proprie,sed augumentum potius,ut in simili in.l.uerum.ff.de pet. hæ. Quia idem iudicamus de eo, quod de re aucta,quæ suum præexistens est.l. etiam, & ibi per Docto. C. de iu. do. & maxime si translatio fiat, vt ibi uigeat perpetuo, quoniam si ad tempus quemadmodum Florentiæ, aliquando factum est,propter bella,uel pestem,tunc de indubitabili esset quæstio. Cogita.

NONO modo quærit Bart. & ultra, quæ sint huiusce meri imperii exempla
47 †& respondet breuiter, sex modis ipsū considerando, maximum esse, maius, magnum, paruum, minus, & minimū & subinde latius, ut per eum, ex cuius dictis pariter COLLIGE,ET PRIMO maximum imperium esse,habere potestatem conden di legem generalem, qđ ex eo licet uidere (vt subiicit) quia soli Principi,Senatui,Præfectoq; Prætorio, competit (Magister militum enim tuebatur imperium contra hostes præfectus prætorio autem excubias agebat ad salutem Principis, & ita erat Imperatori annexus,ut magister militum dictatori,nec hodie præfectum prætorio habemus, sed dici potest quod ei æquiparentur auditores Rotæ Romæ, & Vicarius Papæ in terris ecclesiæ uel & aliter dicas quod Præfectus prætorio erat ille qui præerat Auditorio Cæsaris,& quod loco eius hodie successerunt reges, vt

sentit Bal.in.l.i.ff.de offi. præfecto pto.) l.fi.C.de legi.l.non ambigitur.ff.eod. l.i. ff.de consti. Prin.§. sed & quod Principi placuit,insti.de iu.natu.l.normam,alias formam(singula singulis referendo).C. de offi.Præfec.præto.& idem de iure canonico.c.primo,& fi.de consti. Abb. in c.quod sedem,in 3. colum. de offi. ordi. & maximum dicit, quasi omnium præstantissimum,& quo aliud maius excogitari non possit,ut in vsuris centesimis habetur etiam, quas hoc nomine à simili,maximas appellat,Iurisecon.in.l.qui si ne.ff.de nego.gest. & in maxima capitis diminutione.§.maxima,insti.eo. & magis in terminis, in dignitatibus illustriū personarum,alibi in .l. maximarum .C. de excu.mu.lib.x. hinc uestalis maxima appellata ē,Cornelia quam stupri damnatam defodi imperauit Domitianus, quæ aliis erat præfecta, nos abbatissam dicimus,cognomētumq; Fabio datum est, & (ut notum omnibus est) eo maxime, Pontifices decorantur inter potus genera, uinum maximum est, inter metalla,aurum,Inter feras leo, inter animantia,homo. Inter sydera, Sol, & inter omnia deniq; Deus. Dicit item legem generalem(quomodo enim cognoscatur, habetur in .l. leges .C. de legi.) quia condere particularem, unicuiq; cō petit, iurisdictionem habenti, ut supra .l.omnes populi.ff. de iusti. & iu. l. i.C. de emā.lib. item Præfecto prætorio hoc ipsum,ut Principi, senatuiq: competere,ex quo sublimissima etiam Prætoria na præfectura decoratus dicitur, nec ab eo licebat appellare, sicuti nec à Principe,eidem supplicari autem sic,ut in authen.quæ supplicatio.C.de preci.impe. offeren.l.i.C.de sen.Præfec. præto.l.i. ff. à quib.appel.non li.c. Anteriorum 2. q. 6.& ita transeundum esset.

Sed aduertendum puto, ne plura ad idem obstare uideantur,& primo,secundum Docto.quia merum imperium,de quo hic,respectu iurisdictionis in se necessitatem habentis considerabile est, ꝙ ex ipsius iurisdictionis diffinitione liqt ut supra & clarum est, legem uero condere, à libero Principis arbitrio pendet ergo exemplum minime conueniens, aliter addas tu, actus uoluntarius à necessario non distingueretur, haud dicendum,quia in simili nouatio necessaria, pignus non perimit,uoluntaria uero sic l.aliam.ff.de noua.l.solutum, & ibi Bar. in prin. ff. de pigno. actio. qui ita etiam in gestore necessario, & uoluntario, distinguens arguit in.l.Pomponius 2.in.i. colum.ff.de nego.gest.& est argumentū in.l.si fideiussor in.§.si necessaria .ff. qui satisda.eo.

Secundo quia respicit pœnam delictorum,ex illis verbis, quod est, habere gladii potestatem , ad animaduertendum &c.& clarius in .l. nemo potest .ff. de regu.iu.& in.l.solent.ff.de offi.,pcon. & in.l.aut damnum,in prin. ff. de pœn. & similibus,cum potestate legis condēdæ sursum, nihil commune habens.

Tertio,quia dicitur merum imperiū, ad differentiam mixti, ut supra tactum est, ergo non in potestate legis condendæ consistit.

Quarto,quia potestas prædicta regulata esse debet .c. erit autem lex 4. d. in Principe autem legibus soluto, libera l.princeps de legi.l.digna vox .C. eo. ergo male.

Quinto, quia nec Senatus hodie cōdit legem,quidquid dicatur,patet,quoniam olim uice populi hoc faciebat .§. Senatus con. insti. de iu. natu. populus autem omne ius trāstulit in principem l.i.ff.de consti.prin.ergo.

Sexto falsum quoq; uidetur, quod Præfectus Prætorio faciat legem generalem.d.l.normam.

Septimo, & ultimo, quia si maximū est,non aliud in tex. poni debuisset pro exemplo, & tamen secus factum reperitur.

QVIBVS facile responderi potest, & dici ad primum, quòd imò Princeps necessitatur legem condere,ut humana coerceatur audacia, & ut tuta sit inter improbos innocentia, nec minus commodis subditorum hoc medio succurrere, quam gladio animaduertendo in ho-

homines facinorosos, casus est in.l.congruit.ff.de offi.Præsi.& clarius quàm alibi in.c.factæ sunt leges.4 d.& quia iudicandi necessitas,de qua in l.munerum.ĩ §.Iudicandi necessitas,ff.de mu.&ho.in genere etiam Principem comprehendit l.fi.in ptin.ibi,& partibus cominus cōstitutis sententiam dixerit.C.de legi. Ad secundum uero, quod commune habet satis, ex quo condita lex, seueriorem ultionem continere potest.l.saecularii.§. sunt quædam.ff. de extraord. cri.cum similibus,uel & aliter, quia merum imperium exerceri cōmuniter non solet,nisi à maioribus magistratibus, ergo & condere legem(ut inquit Bar.)erit huiusmodi, quia potestas est, quæ soli Principi competit,&ut supra gradu maxima appellata, seu imperium merum maximum. Tertium fallaciam habet, quia antecedens uerissimum est, merū ad mixti differentiam dictum fuisse, sed consequens falsum, quod ob hoc in potestate legis condendæ haud consistat, ex quo de publica vtilitate agitur vtroq; casu,ubi in mixto priuata est considerabilis, & negari non potest. Non ob. quartum, quia profitetur se uelle uiuere legibus,ex hac ratione libera non dicetur,nec in eo magis liberum quam esse debeat de iure d.l.princeps & aliis allega.supra,& latius in.l.si aquam.C. de serui.& aqua, & in .c. i. & utrobiq: not. de proba.& in.l.ex imperfecto.C. de testa. & minus quintum quia dato quod uerum uideatur,iuxta not.etiā per Bar. in.d.l.fi.C. de legi. satis erit exemplum posse in Principe uerificari, uel ut tunc & antequam à populo in principem, imperium translatum fuisset. Non ob. sextum,quia.d.l. formam, quæ sic legi debet.l.apertissimi.C. de iudi. hoc non dicit. sed contrarium secundum inductionem Bar. hic et in.l.i.in.i. colum. ff. quod quisq: iu.& est communis intellectus,et dixi alias in rub.C. qui admi.late, considerando tamen ei non esse permissum licet generalem legem faciat,ut Princeps,legem condere alii legi cōtrariam, et in hoc differt à Principe.

Non ob.septimum & ultimum,quia id non absq; ratione factum uidetur (ut Doct.incidenter dicunt,& bene)ex quo est gradus frequentior,adde tu simile in l.fulcinius,in.§.i.ibi frequētissima enim est hæc caussa possessionis .ff. ex quib. cau.in po.ea.& per Bar.in.l.a.ff.pro empto.& Bal.in rub.ff.māda.& dixi in rub. si cer.pet.quare sic allegatur, & non de reb.credi.Cogita.

SECVNDO Collige, maius impe-
48 rium esse † habere gladij potestatem,ad animaduertendum in homines facinorosos declarando, ut per eum,cum quo omnes transeunt,dictumq; est supra, & maxime de intellectu.l.qui manus.ff.de testa.igitur non insisto, & si quid addendum est id unum maxime not.addi potest,quod imo quidquid dixerit hic abscisio membri,non ueniat pœnæ capitalis appellatione, patet quia damnatus pœna capitali testamenti factionem nō habet.l.eius qui.§.i.ff. de testa. & tamen secus in eo,cui membrum abscisum est, d.l.qui manus,quod per locum à specia li ac secundo comprobari potest, quia uenit alibi in c.i.in.§.si quis de pa. te. in usib.feu. ergo non regulariter.l. ius singulare.l.quod uero contra.ff.de legi. Tertio & ultimo uidetur casus apertus, ubi tanquam diuersa ponuntur,in.§.ad hæc,in auten.de collato.Nihilominus ab opi.ipsius haud est discedendum, de animaduersione intelligi, per quam uita adimitur in totum, uel si membrum abscindatur.l.fi.ff.de fun.instruc.& ut infra,in modica coercione dicemus pariter,& quia anima est in toto, & in qualibet parte totius,quod rursum in gl.animaduertendum, supra induximus post Bar.in.l. stipulationes non diuiduntur, in 2.colum.ff.de uer. obliga.

NEC OB. primum, quia.d.l.qui manus, intelligo si testanti, seu testari uolenti abscisa sit, aliter quam in pœnam, ut in loco præallegato probaui, nec repeto,minusq; secundum, quia respondebo,etiam quod in materia feudali loquatur, loqui secundum ius commune à iure non alienum, & tunc extendetur

nec feudalis materia erit in consideratione, quod pro limitatione Bar. nota in l. ut iurisiurandi, in §. si liberi. ff. de ope. lib. & declarat Alex. in l. diuortio, in §. si fundum. in 2. col. ff. so. mat. post Imo. in c. potuit loca. Nō deniq; tertium & ultimū, quia uerba aliter ibi sonant, ab istis ualde differentia, quæ sunt nouissimum supplicium, & membri abscisio, Igitur nec mirū, quia nos de capitali pœna loquimur, & prædicta uera sunt de iure ciuili, de iure canonico autem maius imperium est degradatio, & traditio curiæ seculari, quæ ultimo supplicio æquiparatur. c. cum non ab homine de iudi. c. qualiter & quando, & ibi not. de accu. tradit Abb. in. c. quod sedem, in 3. colu. de offi. ordi. & sic de actuali intelligēdo, quoniam alias uerbali, clericus priuilegium non amittit, secundum eundem in. c. nouimus, in prin. de uerbo. sig. imò quòd degradatio etiam est de iure ciuili alias uocata exauctoratio. l. 2. §. i. ff. de his qui not. infa. l. qui de libertate. ff. de lib. cau. Ang. in l. testamenta. C. de mili. testa. taliter ut doctor ad pœnam mortis, uel abscisionis membri non condemnetur, nisi degradatus, secundum Bar. in. l. i. in. 2. col. C. de digni. lib. x. & est argu. in l. i. in prin. ibi, cuius merito quis nos sacerdotes appellat. ff. de iusti. & iu.

SECVNDO, & adhuc ad prædicta addi potest, quod abscisio membri simpliciter, de manu intelligitur, & hodie etiam seruatur, auctē. sed nouo iure. C. de ser. fu. §. pen. in aucten. ut nulli iud. & tradit glo. in. §. coges autem, de desen. ci. eo. lib. utileq; est ad statuta, prædictorū mentionem facientia, & nimirum, quia manus (vt dicebam supra, licet ad aliud) organum est organorum, quo omnia cō ficiuntur, post Bal. in. c. significasti, de electio, & nouissime sciendum est, de manu proprie intelligi, quia si manus esset ad operandum non apta, manus non esset, nec de ea intelligeretur. l. paulus. ff. de uerb. signi. l. 2. §. i. ff. quemadmo. testa. ape. & not. in d. aucten. sed nouo iure, & vt in. i. lect. latius, quod tamen ad propositum in pœna talionis. l. 12. tab. inuenta forte locum non haberet. §. pœnā insti. de iniur. Sed in materia quæritur, quid de missione in carceribus, an sit de isto gradu? Idem Bart. concludit quod sic, si ad pœnam fiat iure canonico, quoniā ciuili prohibitum est, non si ad custodiā donec de maleficio inquiratur, qa hoc etiam minoribus magistratibus concessum est. §. & iudicare, in auctē. de desen. ci. l. liminarche, de ser. fugi. l. aut damnū. §. solent. ff. de pœn. c. quanuis de pœn. in 6. & tradit Inno. in. c. qualiter & quando, de accusa. & ut per eum latius, a quo non est discedendum, & dicendum amplius quoad primum, dum subiicit æquarari damnato ī metallum, idem dixisse etiam Abb. in d. c. quod sedem, in 3. colum. præallega. de offi. ordi. & signanter hoc ipsum posuisse dicto iure in gradu isto, imō quod parricidio æquiparat Bal. in c. i. in. §. deniq; in i. colum. quæ su. pri. cau. ben. ami. in usib. feu. & non fit nisi pro grauissimo crimine, puta hæresis, & simili, quemadmodum testatur idem Abb. in. d. c. nouimus in 2. colum. de uerbo. si. subiiciens (quod ad declarationem ē memoriæ commendandum) non tamen ita arctam esse debere, neq; cibum sic damnato ita attenuandum, quamuis sit panis & aqua (carcer enim pœnitentiæ, non pœnæ appellatur, Ange. teste in. l. miles in. §. ædictum ff. de mili. testa.) ut uerisimiliter periculum mortis incurrat, quia tunc prælatus ipsa sequuta, irregularitatem non uitaret, post Io. de ligna. in clem. i. de peni. & re. & idē in c. ad audientiam, de cri. fal. Sed aduertendum est, quia utrunq; dictum falsum uidetur, quod imò iudex ecclesiasticus ad perpetuas carceres, & de iure canonico, non condemnet, seculaRis autem sic, & consequenter de iure ciuili probatur primum per glo. in. d. c. nouimus, mandantem prælatum pro clerico delinquente, intercedere debere iudici, exemplificando, & ad memoriā reducendo eos, qui post delicta grauia, atq: atrocia, pœnitentiam egerunt, ut Petrus, Paulus, Dauid, Ioannes Chrysostomus, Magdalena, & similes, imò quod

quòd de custodia meminit tex. ut in d. §. solent. in d.c. ad audientiã. ergo non ut damnet, modo supra dicto, & magis in terminis Ro. in sing. suis 703. incip. tu scis. Alias obstaret, si damnationi in metallum æquiparatur & parricidio ut supra, quod habetur in c. Sententiam sanguinis, ne cle. uel mo. Secundum uerò quod secularis possit, probatur per tex. in l. Incredibile. C. de pæn. & in l. fetuus. eo. tit. & in l. mandatis. ff. de poe. Respõde breuiter ad primum, & dic non obstare, quia id uerum est post quàm reus curiæ seculari traditus est per supra dicta, ne irregularitatẽ incurrere uelle uideatur, & ut latius in d.c. nouimus, non ut dicebatur, quod damnari non possit, etiam quòd in d.c. Ad audientiam, de custodia fiat mentio eo casu, d.c. quanuis, de pœn. in 6. Ad secundum uero, quòd Ro. loquitur in judice procedente contra laicum de crimine ecclesiastico, non contra clericum quo casu esto quòd de foro ipsius, quantum ad conuentionem effectus sit, non tamen effectus est quantum ad pœnam prædictam, usq; adeo, ut decisio c. Quãuis. in materia de pœn. in 6. intelligi debeat in clerico criminoso, & non laico, effecto de foro ipsius, modo supra dicto nec ipse ibidem negat, post Oldra. in cõsi. 86. incip. quæritur, uel speciale dicas eo casu, qđ magis placet, & tenuit Feli. in c. Cum sit generale, in 9. col. de fo. compe. Ad tertium, & ultimum deniq; quod licet æquiparetur damnationi in metallum, & parricidio, non propterea est idem, l. quod nerua. ff. depo. & quia non est sententia sanguinis, sed pœnitẽtiæ ut supra, aliàs, nec degradatio actualis sibi esset permissa, dictu tamen absurdissimum, d.c. Cum non ab homine. & similibus, de iudi. ex quo non est sententia sanguinis directo, ut in prima lectu. etiã dicebam, & bene, notandumq; est pro limitatione d.c. Sententiam, & ad propositum degradationis obserua, quòd licèt aliàs fieri nõ possit, nec tradi exinde clericus curiæ seculari, nisi deuenerit in profundum malorum, & effectus fuerit incorrigibilis, poterit tamen men absq; hoc, si falsificauerit literas apostolicas. c. ad falsariorum, & ibi Abb. in. 2. colum. de cri. fal. aliquid glo. in .c. ad audientiam, eo. ti. secundum de l. incredibile, & aliis secum responsionem habet, in seruo procedere, & idem in. d. l. aut damnum, in. §. fi. ff. de poen. ergo non in libero, & ipsamet iura declarant. Adde simile in crimine falsi, inq; homine libero, pœnam esse deportationis in insulam, et publicationis bonorum in seruo uero ultimum supplicium. l. i. §. fi. ad leg. Corn. de fal. Ad idem pactum, quod ego possim te detinere propria autoritate, non ualet, quia meri imperii est, pactoq; ut dixi, concedi non potest, et tamen ualet in seruo. l. interdum. §. q. furem. ff. de fut. declarat Bal. in l. si unus in. §. pacta. ff. de pac. et Bart. ante eum in l. alia, in. §. i. in 2. colum. ff. sol. mat. et hac de re fotte alibi inquit vltimo loco iuris con. in. l. hos accusare, in. §. omnibus. ff. de accusa. quod ei publicari bona non possunt, quia nihil habet, non etiam deportari, ut ciuitatem amittat, quia ciuis non est, ergo ultimo affici supplicio, uel in perpetuis uinculis damnari, quemadmodum in d. iuribus continetur. Verũ aduerte, quia imo in libero hoc idem esse uidetur. l. sine præfinito. ff. de poe. ubi damnati potest quis in metallum perpetuo, ergo & in carceribus, quia æquiparantur ut supra, solue ut per glo. in. d. l. incredebile, quod tenet pronunciatio, donec reuocetur, & si fieri non debuerit arg. in. l. patre sutioso. ff. de his qui sunt sui uel ali. iu. & in. l. i. in. § biduũ. ff. quando ap. sit.

49 † TERTIO collige, magnum imperiũ esse, quando perditur ciuitas tantum per deportationem, ut in iuribus ab eo allega. de quibus mentio, supra in glo. potestatem facta est, nec repeto, addo tamen in tantum esse uerum (quod astruunt Docto.) ut is qui huiusmodi pænam patitur, retineat ea quæ sunt iuris gentium, ut emere, & alia similia facere non quæ sunt iuris ciuilis, ut ibi, & eligendi facultatem habeat, nec ea per deporta-

portationem amittat, quæ minor capitis diminutio appellatur.l. quidam, in fi.ff.de pœn.l.cum pater.§.hæreditatem ff.de lega.2.§.minor singula singulis referendo insti.de cap.dimi. & dum contrahit etiam, addas tu, actio sibi quæritur.l.si mandauero.§.is cuius.ff.man. tradit Barto.in.l.ex hoc iure,in pen. colum. ff. de iusti. & iu. & hanc pœnam quoq; habet ecclesia c.primo de calum. notatq; Abb.in.d.c.quod sedem, aduertatur tamen d.§.is cuius tex.in.l.deportati.C.de bo.pscrip.iō uide gl.utrobiq; Sed contra, quia mortuus reputatur.l. prima.§.fi.ff.de bo.po.cont.tab. l.actione.§.publicatione.ff.pro so. & est simile in.c.placuit 16.q.prima, imo defunctus appellatur alibi,in.l. si mater, ubi glo.signanter citat d.§.fi. C. de insti. & substi.sub cond.fac. & sensit Bal.in.l.lata.C.de appella.& ideo in.l.sed si hac in .§.liberos.ff.de in ius uoc. dicitur si patronus ad peregrinitatem redactus sit, eum amisisse honorem.

Secundo quia mulier pariter deportata perdit dotem, & penes maritum temanet.l.sed si alia lege.ff. de bo. dam. ergo perinde,ac si mortua fuisset,& ad idē facit tex.Tertio.in.l.quotiēs in fi.ff.de noua.ubi si pmissor pendente conditione deportetur,nouatio fieri nō poterit, & ea postea existente,ratione prædicta, & nota ad intellectum, quod pœna hæc in locum interdictionis aquæ,& ignis, successit.l.ædicto.ff.de bo.po.l.i.§.hi q.bus.ff.de lega.3.l.3.ff. ad leg. iul. pecu. l. 2.§.i.ff.de pœn.d.§.minor.insti.de ca.di. qua perinde erat qui eam sententiam exceperat,ac si morte mulctatus fuisset, ex quo usu earum rerum,quibus hominum uita constat (ex utroq; enim permixto simul,non ex igne solum, ut Heraclitus dicebat,uel ex aqua,ut Thales, cuncta generantur) sibi interdictus erat quāuis postea utraq; exoleuerit, nec de iure canonico infligatur, ut dixi supra, post Inno.in.l.2.in 2. colum. ff. de pub. iu di.& ad propositum hoc est forte, qd' dixit Bal.in.l.i.in fi.C.de monop. quod his insulæ assignabantur, ut aeris intemperie,citius morerentur,sicuti quōdam Rex Aragoniæ faciebat, ergo de gradu maiori, & sic proximo esse uidetur,non(ut diximus) magno.

Tamen à prima opinione Bart. non est recedendum,& dicendum ad primū p mortuo haberi,ac reputati, quemadmodum Docto.declarant,& bene, quo ad eius commodum, non quo ad alia, quia nihil capere potest, & est simile in l.Deo nobis C.de Epis.& cle.ubi ingressus monasterium habetur pro mortuo quo ad seculum, non quo ad alia, aucten.ingressi, & ibi Sali.in ult.colum. post glo.C.de sacrosanc.eccl. Ad idem dixit Bart.in.l.statius,in.§. Cornelio.ff. de iu.fi.quod quantum ad matrimoniū religio & mors naturalis æquiparantur non quātum ad fideicommissum, ideo institutus rogatus de restituendo post mortem non efficit,si religionem ingrediatur,ut substitutus admittatur, Aliterq; responde,quod esto,quod habeatur pro mortuo, non tamen uere mortuus est.c.cum haberet de eo qui du. in mat. quam pol.per adul.l. si maritus.§. legis iuliæ, & ibi Barto.ff.ad leg.iul. de adulte.d.l.cum pater.d.§. hæreditatem ff.de lega.2. & propterea iura loquentia in mortuo,non debent sibi uendicare locum generaliter, in eo q. ficte mortuus est,vt in simili not.in.l. omne delictum,in prin.ff.de re mil.de bannito & in.l.si mora,solu. mat. & declarabitur theorica Bat.& aliorum in.l. ubi pactū in ult.colum.C.de transac. posse quempiam comparere, quomodocunq: iudex procedat, uel inquirendo, uel aliter, & allegare bannum occisi, ac ipsum ostendere, & petere, u aliter contra inquisitum haud procedatur, dummodo bannitus sit ex ueris probationibus delicti, non autem ficte, & ex contumacia, & ita statuta etiam de prædictis loquentia intelligi debent, ut nostrum hic, incip. aliquis de malefacto.Nec ad idem facit quod defunctū dicat deportatum, text.in.d.l. si mater, quia respectu mortis naturalis, stabit proprie, respectu daportationis im-

proprie.l.2.ff.de offi.procon .l. pater seuerinam .§. conditionum .ff. de condi. &dem.d.l.i.d.§.fi.ff.de bo.poss.con.tab. Et minus quod honore priuetur propter peregrinitatem, quia infamis etiam honore priuatur aliis casibus, & tamen uiuit, licet cum dedecore. Secundum secum habet responsionem, idipsum uerum esse constante matrimonio, non soluto, quia actionem habet, & dotem repetit, quasi humanitatis intuitu, tunc actio nata uideatur, ut tex.met subiicit, ergo mortua, deportatione dici non potuit, quoniam nec soluto matrimonio, ei actio prædicta competiisset.

Non ob.tertium & ultimum, quia non ea ratione, ut dicebatur, nouatio fieri prohibetur, quia promissor mortuus sit, sed quia eo deportato non est persona, quæ obligetur, & tex. met rursum apetit, & est uerum, & ex his reliqua cessant, & est disputationis utilitas quia domini nostri Veneti hac deportatione utuntur, & seruant de iure, usq; in hodiernum diem. Insuper difficultatem non tango, quam excitant Docto.de.l.illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi.præsi.quia dixi supra.

QVARTO collige (an enim caussæ liberales sint de mero imperio, non disputo, quoniam certum est quod non, & pendet ab infra dicendis (ut idem met Barto.quoq; inquit) merum imperium paruum esset si relegetur aliquis,
50 quod tenuit glo.in.l.nulli .C.de sen. & int.o.iudi.& in.§.relegati, insti.qui.mo. ius pat. pot. sol. & de materia alias in.l. prima.C.de hæ.insti. & ratione suadetur, quia si esset de alio gradu maiori, non posset agitari per procuratorem, nec sententia in absentem ferri, & tamen utrunq; fieri potest .l.pen. §.ad crimen.ff.de pub. iudi.l. seruum quoq; .§. publice .ff.de procu.l. Absentem .ff. de pœn.l.Papi.exuli.ff. de mino. & quod merum sit patet amplius, ut subiicit, quia expeditur officio iudicis nobili ad publicam utilitatem, nec dubito. Tamen aliqua obstare etiam uidentur, nisi remoueantur, & primo, quia relegatus efficitur ifamis.l. cognitionum ff.de ua.& extraordi. cri. per quem tex. ita etiam dixit Barto.in q. incip. Lucanæ ciuitatis in 5. colum.caussa uitæ, & famæ, æquiparantur.l.iusta .ff. de ma. uind. l. isti quidem in fi. ff. quod met. cau.l.iulianus.ff.si quis omi. cau. testa. Ergo de alio gradu erit quam pato tuo.

Secundo quia relegato non potest dari licentia reuertendi nisi à Principe, l.relegati, in fi.ff.de pœn. ergo de gradu maximo erit, argu.in.l.fi.C.de legi.& satis dictum est supra.

Tertio & ultimo, quia bene infertur ex ratione per eum allega.quod sit meri imperii, sed non de isto gradu, imo quod eam repetit etiam infra, in 5. gradu, qui est minor.

Sed dic ad primum fallaciam habere, non ut dicunt aliqui, & si possit tolerari, quod quo ad pœnam corporalem id non procedit, uerũ aliter, quod eo stante in pœna relegationis, non admitteretur procurator, sicuti nec admittitur quum agitur de uita hominis, & nihilominus hoc est falsum.d.§. ad crimen, & aliis ut supra.

Non ob.secundum, quia nec id procedit ex quo stant ista simul, quod Principis licentia requiratur, & tamen non sit de alio gradu, ex quo sententia (ut dixi) in absentem ferri potest, Et ita quoq; tollitur tertium ex dicta ratione, scilicet inferri relegationem esse meri imperii, & non de isto gradu, sed considera inferri saltem ex alio, quia per procuratorem agitur, & (ut dixi rursum) quia in absentem fertur, nec facit quod ratio ista repetatur infra, in quinto gradu, quia minoribus magistratibus ibi competit, hic autem maioribus adeo ut utroq; casu officio iudicis nobili expediatur ad publicam utilitatẽ, & gradus nihilominus eo respectu sint diuersi, & unus altero maior. Cogita, & dic hanc relegationem, & exilium, seu meri imperii gradum, & uerberationẽ, etiam ecclesiam, iusq; canonicũ habuisse d.c.i.de cal.c.in archiepiscopatu de rapto.

c.accedens 50. d.c.ad audientiam, & ibi Abb.qui idem not.etiam in d.c.quod se dem, de offic. ordi. bannitosq; nostri temporis, non deportatis, nec relegatis æquiparari. Non deportatis, quoniam illi(ut supra dictum est) haud retinent,quæ sunt iuris ciuilis, isti autem sic,ut not.in.d.l.i.C.de hæ. insti. & in .l. illicitas,in.§.qui uniuersas.ff.de offi.præ si. Non relegatis, quia sunt infames, l.cognitionum .ff. de ua. & extraor. cri. & proxime dictum est pariter, isti autem non,nisi infamia facti.l.fi.& ibi Bal. C.de requi.re. & de materia alias in lo. cis supra allega.& in.l.amisfione,in.§.q deficiunt,de capi.di. & si æquiparantur his,relegatis, potius quam deportatis, æquiparari debent.

SED QVÆRITVR, quid in pœna † per quam corpus alicui acriter torquetur, idem Barto. dicit esse meri imperii,& de isto gradu quidem, per text. in.l.si quid erit.ff. de offi. procon. statim inferendo ad torturam, si quis eam patiatur ad pœnam, quoniam si ad inuestigationem posset esse iurisdictionis & expediri iudicis officio mercenario .§. si uero ignoti,in aucten. de testi. quasi dicat (vt declarant Docto.& bene)in causa ciuili, quoniam alias in criminali indistincte est meri imperii, ex quo expeditur officio iudicis nobili, ad publicam utilitatem .l.cum seruus.ff. de condi.ob cau.l.interdum.§.qui furem, & utrobiq: idem Bar.ff.de fur. & ut per eos latins.

Tamen urgentissimam difficultatem mouent postea, dicta distinctione spreta, quod imò sit indistincte meri imperii, per text.in.l.defensores .C.de defen.ci.considerando quo ad pœnam defensoribus ibi non prohiberi, quia ipsis non competebat, ergo ea ratione,q̃a est meri imperii, secundo quia est maior pœna, quam utriusq; manus abscisio.§. pena.in aucten.ut nul.iudi. & hac de re etiam reprehendi meretur Barto. quod membri abscisionem posuerit in maiori gradu, & non torturam. Quæ duo possunt facile tolli, & dici ad primum, omnimodo intelligi in causa criminali, ac respectu pœnæ,quanuis ipsis non competeret, declarando, quod à iure non est alienum .l.prima .§. quamuis .ff. de uerb. inspi. & hoc quia etiam dicit nullas eos mulctas infligere debere, & tamen infligunt .l. secunda.C. de spor. Ad secundum uero, id esse in dolore intelligendum, non in pœna, ex quo cito transit, ubi alias in tortura, fit omnium membrorum dissolutio. Sed tamen priores inductiones urgent, & ueriores uidentur, & ad idem, ac longe magis aliud tertio loco facit, quia si corpus acriter affligetur, ex hoc caussa non erit in qua possit procurator interuenire .d. §.ad crimen, & aliis allega. supra. ergo de hoc gradu esse non dicetur. Cogita. & plus quod dicit Bar.in.l.si clericus.C. de ep.aud.& in.l.i.in fi.C.quib ad lib.p. ue.non li.quod tortura & carcer,de quo supra æquiparantur, & Bald. alibi, quod imò æquiparatur morti, ex quo corpus cruciatur, in .l. i. in pen.colum. C. unde ui. Nota etiam quod de iure canonico clericus torquetur, non tamen à laico, quanuis de mandato superioris,licet contrarium seruetur,& male de facto, ut per Abb.in c. ut famæ,in fi. de sen.exco.

QVINTO COLLIGE,merum im

52 perium† etiam minus esse,quod in modica cohercione cõsistit,minoribus magistratibus pariter competens, ut in .§. audienr quoq; in aucten.de defen. ci. & in.l.magistratibus, infra eod. & in .l. lecta, de accusa. quæ tamen non probat loquens in ꝓconsule,aliæ sic,& maxime ac melius d.l.magistratibus, ponderando, ut alias dicebam,aduersatiuã, autem,quæ vt bene aduersetur præcedẽtibus,eiusdem generis esse debet,l.mariti.§.fi.& ibi Bar.ff.ad leg.iul.de adul.Sed ultimum supplicium cui aduersatur est meri imperii ut supra, ergo & modica cohercio,eoq; magis,& tertio subiicit idẽBar.hic,q̃a officio iudicis nobili expeditur ad publicã utilitatẽ,nec secus sensit Abb.i.c.fi.in 7.col.de fo.comp.&in 9

clarius, & est argu. in .l. ita uulneratus, ad leg.aquil.& in.c.ut famæ, de sen. exco. & hanc modicam cohertionem habet etiam ius canonicum, Inquit idem Abb.in.d.c.quod sedem,in 3.colum. de offi.ordi.probaturq; in c.ex literis, & in c.pastoralis,de offi.dele. Sed unum obstate fortiter uidetur, quod habetur in l.fi.supra de offi.eius, ubi modica cohercio non est merum imperium, nec põt litera cauillari, & clarius in.l.i.in.§. qui mandatam eo.tit. Tertio, & ultimo, quia si haberent merum imperium,non dubitasset alibi text.in.l.fi. C. qui admi. an agnitio bo.po. posset fieri coram eis. Breuiter ad primum respondet idẽ Bar. hic,& in.l.2.in.i.colum.supra eo. intelligi debere non de cohercione reali, quæ fiat ad uindictam maleficii, sed uerbali officio iudicis mercenario,ad expeditionem caussæ,& est ultra eum simile in citatione, ut uerbalis, pariter cuicunq; permissa sit,etiam nuncio, Realis uero non, nisi ordinario .l.pleriq;,& ibi Bar. met.ff. de in ius uo. & appellatur imperium,quod neq; merum, neq; mixtum est,iurisdictioni cohætens,&consistit in condemnatione expensarum,in denegatione audientiæ contumaci, contra quẽ omnia iura clamant,& similibus,de quibus in .d. l. magistratibus, vnde non abre,mandata iurisdictione dixit mandari imperium quoq;, quod non est merum quia si huiusmodi esset, non mandaretur.l.nemo potest .ff.de regu.iu.l. solent ff.de offi.procon.l.i. supra de offi. eius. Et quia alias iurisdictio sine cohercione ista uerbali nulla esset, & inefficax, & idem in.l.2.supra eod. & ita etiam transeunt cæteri, & bene, ex quibus secundum quoq; tollitur, quod ad idem tendit,loquens signanter de dicto imperio iurisdictioni cohærente, quod merum non sit, & modica cohercio dicitur, quæ crimen etiam læue est,quod quale sit declarat Bar.in.l.leuia, præallega. ff. de accusa.& melius in.l.non solũ in.§.si man dato meo,in 2.colum.ff.de iure iu. Non ob.tertium & ultimum, quia non dubitat, sed decidit, ius antiquum corrigendo, quo cautum erat agnosci bo po.non posse, nisi caussa cognita, & coram iudicibus habentibus merum, & mixtum imperium .l.3.§. si caussa cognita.ff.de bo po. & agnoscatur etiam corã duumuiris,idest magistratibus municipalibus,licet simplicem habeant iurisdictionem, pro constanti supponens,modicam cohercionem quoq; sibi competere,ex supra dictis, uerum aduertendũ adhuc est, quia imo uidetur quod non competat magistratibus municipalibus nam pœna corporalis, quanuis modica ut hic, est maior quacunq; pecuniaria, l.in seruorum.ff.de pœn. sed hi non cognoscunt ultra summam tercentorum aureorum,ut sæpe dictum est.§.audient in autẽn.de desen. ci. ergo nec modicã cohærcionem habent. Sol. facilis est,quia cum castigatio non habeat locum, nisi in uilibus personis.l. capitalium .§. non omnes.ff.de pœn.d.q;l.in seruorum,nõ procedat in his,ut not.Bar.in.l.i.in fi. ff. eo.haud obstabit,& hoc est,quod idem dixit etiam alibi in consi. 101. incip. Girardus,in 3.colum. quod quilibet pater famil. eligeret potius pœnam pecuniariam,quàm criminalem quamuis modicam,& idem in.l.nec in ea.ff.ad leg. iul. de adulte.& quia realis est, cæteris prætermissis transeo. Vltimo, urget aliud, nam legatus proconsulis habet multa specialia .l.solent.ff.de offi.procon.l.i.in prin.ff.de tut.& cu.dat.ab his .l. cognitio,de offi.eius.& tamen ei cohercio nõ competit,ergo multo minus magistratibus municipalibus.l.relegatorum.§.cõstitutum,de interdic.& releg.l.nec ex vera.C.de acquiren.po.c.si Paulus 32. q.5. Sol.id debet intelligi de cohercione atroci,& exponi uel,pro idest, ut sensus sit animaduertendi, & cohercendi, uel, idest atrociter uerberandi, ipsum ius nõ habere,ergo modice sic,ergo& magistratus municipales,& ita est tenendum, & inferendum amplius, non esse merum, ut subiicit idem Bart. quod dicebat glo. magna supra,quod cohercio hæc modica,sit iurisdictionis species, ex quo plus & minus,non facit rem specie differre.l. fi.

fi.ff.de fun.instruc. instrumentoq; lega. Dic melius facere theoricam Bart.in.l.i. in 2.colum.ff.de actio.& ob. & in l. 3. in .§.genera.ff.de acqui.po.& diximus etiã supra, licet ad aliud in discursu legis, ex quo tex.in.d.l.fi.aliter loquitur, genere scilicet non differre, non autem specie, nisi replicetur,& est uerum, poni genus ibi pro specie,idest pro qualitate, condi tione & differentia, sicuti & alibi in .l.i. .§.fi.ff.de au.& arg.lega.& in.l.fi.ff.de cõ di.ob cau.& in.l.non uidetur 2.ff. de iu-di.& in.l.qui seruum.ff.de inter.actio.& in.l.rerum mixtura.ff.de vsucap.bo.glo. in.l.quia.ff.ad macedo.Bar.in.l.i.in pen. colum.ff.si cer.pera.& in simili, de sylla bali differentia in .l. demonstratio falsa, in fi.prin.ff.de condi.& demõ. & ad propositum, quoniam dictum uerissimum est,contra glo.facit, quia si esset iurisdictionis species, utiq; eidem non cohæreret,d.§.qui mandatã .d.l.fi.supra de of fi.eius.& quia idem iudicamus de augmento,quod de re aucta. l. etiam .C. de iu.do.l.inter socerum .§. cum inter.ff.de pac.dot.l.si ex toto,in prin.l. quod in rerum.§.si quid post.ff.de leg.i. tradit Bar. in q. incip. mulier habens magnum patrimonium, in prin. & de accessorio, quod de principali, cuius naturam semper sequitur.l.cum principalis.ff. de reg.iu.c.accessorium,eo.ti. in 6. ergo & de cohærẽti,quod de eo,cui cohæret, tamen melius est si dicas ut prius,quoniã ista in cohercione uerbali uerificãtur,& non in corporali,ut supra.

Sed dubitatur, certum enim est, modicam hãc cohercionem, in uerberibus intelligi, & modica dicitur, quoniam si atrox de isto gradu non erit .l. si quid erit.ff.de offi.procon.& declarat Ang.in d.l.magistratibus, quid in abscisione au
53 riculæ, narium † aut digiti, quanuis alterum ex his tantum sit in usu? aliqui, hic aiunt,ĩ hac cohercione includi l. ob quæ uicia.§.fi.ff. de ædili. ædic.l.nõ sunt liberi.ff.de sta.ho.aliqui uerò non,quoniam seueritatem habet,licèt non atrocem, & hæc opi.pro rei ueritate placet, quam comprobo,ex not.in l. capitaliũ, in.§.famosos.in glo. furca .ff. de poen.& quia membri debilitatio est, secundum Docto.in.d.l.nõ sunt liberi,nec ob.allega.in contrarium,quia secum habent responsionẽ, ut hic per eos, Adde tamen ad id, quod digitus non est membrum, sed membri officium. d.l. non sunt liberi,in tantũ esse uerum amplius, ut bannitus pro amputatione digiti, nõ possit impune offendi ex forma statuti, sicut bannitus pro amputatione membri, nisi in eo aliud dicatur, puta,si quis absciderit alicui membrum, ei simile abscindatur,ita Nel.de sancto Gemi.in tracta. bannito,in 2. par. secundi tempo. in 51. q.incip.quæro an bannitus in .i. colum.
54 Dubitatur item,quid in bullatione, † q̃ quotidie fit in fronte, & est in usu. Respondeo, in hac cohercione non includi,ex supra dictis, & quia facies maculatur,quæ ad similitudinem pulcritudinis cœlestis figurata est.l.si quis.C. de poen. & ibi Ange.Soci.in.c.qualiter & quãdo 2.arti.57.q.11.de accusa.& in.c.fi.colum. 8.de so.comp.Ange. in tracta. malefi. in uer.in facie Feli.in c.cum non liceat colum. i. de præscrip. & habetur etiam in auctẽ.sed nouo iure.C.de ser.fugi.quãuis de iure canonico non seruetur.c.Ad audientiam,de cri.fal.&est pœna à Longobardis inuenta,nisi id odio falsificantium regis sigillum intelligamus, nõ regulariter, sicuti uidemus etiam non regulare esse,quod quis tradatur curiæ seculari, nisi cum in profundum malorũ deuenerit, & incorrigibilis factus sit.c. cum non ab homine, de iudi. & nihilominus traditur,si literas falsificauerit Papæ.c.ad falsariorum,de cri.fal.c.ad audientiam,eo.tit. & dictum fuit incidenter supra.Cogita.

SEXTO Collige, merum imperiũ esse etiam minimum, quod in læuibus
55 † mulctis infligendis consistit, ut clare colligitur in legibus per eum allega. fi. C.de mo.mulc.& in.l.2.C.de spor. & in l.i.&ibi dicemus infra,si quis ius di.non ob.& hoc ut supra ostensum est, quia exercentur officio iudicis nobili ad publicam utilitatem, ad quod sem per ani

mad-

inaduertere debemus, ex quo omne obiectum tolletur, quod etiã arbiter possit mulctare, ex potestate sibi data à partibus. l. nõ ex omnibus. ff. de arbit. quæ tamen non possunt me um imperium concedere, l. i. supra de offi. eius. l. Priuatorum. C. de iu. o. iud. & sensit Albe. in d. l. fi. i prin. quia hæc nõ proprie ut supra dixi, erit mulcta, & quod uerbalis cohercio, de qua in l. fi. de offi. eius. est læuis mulcta, & è contra, ut nor. in d. l. 2. supra eo. & tamen non est merum imperium, quia uerbum iurisdictio, soluit contrarium, iudicans non de publica utilitate agi, sed de priuata, ut hic, sed aliud est ultra Docto. quod magis urget, quia si modica cohercio, quæ est de mero imperio minori, ut proxime, magistratibus municipalibus non est denegata, multo minus denegabitur læuis mulctæ impositio, quæ est de mero imperio (ut dictum est) minimo. l. non debet. ff. de regu. iu. c. cui licet eo. tit. in 6. & tamẽ defensores ciuitatum nullas infligunt mulctas. l. defensores nihil. C. de defen. ci. Sol. facilis est si dixerimus, id de mulctis grauioribus intelligi, non de læuibus, ex quo modicam habent cohercionem, sensitq; glo. in d. l. prima, si quis iusdi. non ob. & latius in prima lectu.

Et pro complemento sciendum est, iure canonum etiam gradum hunc, ut alia reperiri. c. i. c. de caussis de offi. dele. & utrobiq; Abb. qui idem dicit etiam in sæpe allega. c. quod sedem, de offi. ordina. quodq; melius fecisset Bart. forte prius ponere gradus meri imperii, postea quibus competeret, quam è cõtra, ut fecit.

SEPTIMO, & ultimo, collige, quo ad primos quatuor gradus, merum im

56 perium† delegari non posse regulariter, minus autem, & minimum fit, ex quo iure magistratus competunt, sed quoniam dixi in. d. l. i. de offi. eius. non insisto nunc hic aliter, & ad alia transeo, & si oportuerit, de cohercione modica infra in iurisdictionis gradibus, contrarietatem perpendam, & resoluam.

DE MIXTO IMPERIO

DECIMO, absolutis iam omnibus pertinentibus ad merum imperium, & longe aliis pluribus, in. i. lectu. super quibus de industria non insisto, testerq; nunc ut ad mixtum ueniamus, quærit Bat. quare mixtum dicatur, & respõdet

57 † dupliciter, primo à simili, & post gl. in. l. iubere cauere, infra eo. arguendo, quia sicuti participium partem capit à nomine, partem à uerbo, pari ratione ab imperio, & à iurisdictione istud ipsum nomen cepisse uidetur, ab imperio, quia delegari non potest, à iurisdictione, quia respicit commodum pecuniarium, & placet, suitq; expo. Iaco. de Are. quanuis ipse met Bar. eam reprehẽdat, dando instantiam, & ostendendo hoc non esse semper uerum, quia merũ imperium quandoq; delegatur, ut supra in. d. l. i. de offi. eius & quia nec semper mixtum in commodo pecuniario consistit, exemplum in datione tutoris quæ huiusmodi est, & datur personis, ne dum patrimonio & rebus, unde dicimus tutelã uim esse, & potestatem quandam in capite libero, ad tuendum eum, qui propter ætatem se defendere nequit. l. i. ff. de tutel. Addunt alii aliud rursum ex alio non procedere, quia simile bonum non est, nam participium non retinet nomẽ nominis, nec nomẽ uerbi, sed transit in aliud nomen. l. ædiles. §. iuramentum. ff. de ædil. ædic. & est argumen. ultra eos, in. l. mouentium. ff. de uerbo. sig. & in. l. si conuenerit, & ibi Bart. in prin. ff. de pigno. ac. mixtum autem nomen imperii. Vltimo quia sic, aut mixtum hac ratione participium, aut participium mixtum dici deberet. Quibus tamen non obstantibus, & pro ueritate rei, glo. ac Iaco. de Are. possunt saluari facile, & dici ad primum, ut etiã dixi alias, & repeto, neutrum esse regulare, & consequenter non attendendũ, quia ea, quæ irregulariter fiunt, & de iure speciali, licet de iure contingere possint, & euenire, non debent tamen esse in consideratione. l. 4. §. i. ff. de fideicom. lib.

lib.l.fi.ubi Bar.in.3.col.C. de feri.pa. ad secundum uero, quod imo optimum est,in eo, quod de duobus simplicibus participat,sicuti participium, considerando sufficere arg. prædictum, quod Rhetores ratiocinationem appellant, licet non per omnia simile sit.l.fi. C. de tempo. in inte. resti. pet. & in collecta. ante hac editis, dixi late ad .l. non possunt.ff.de legi. Ad tertium & ultimum deniq; quod nec absurdum fuisset,quãdo sic dixisset Iurifcon.& non mixtum ad differentiam meri, ut supra sæpius, argu.q: est in.§.pen.in auctẽ.qui.mod. natur.effici.sui.& in.l.2.cum not.ibidẽ, ff.de uerb.ob.& in .c. quanto de usu. Secundo respondet Bar. mixtum dictũ fuisse,quia capit à mero hoc ꝙ iudicis officio nobili expeditur à iurisdictione uero quia respicit priuatam utilitatem, ut hic, & in .l.i. supra eod. quod etiam placet,satisq; tolerari posset, sed considera nisi argumen. facta supra tollamus,ut dictum est illa eadem etiã huic responsioni obstare, quoniam merum imp. non semper officio iudicis nobili expeditur,si in expensis partem condẽnet,l.qui crimen.C.qui accu.non po.ratione tamẽ contumaciæ,nõ calumniæ, ut declarat Bar.in l.i.in prin.ĩ 4.col.ff.ad turpil.nec semper mixtum priuatã utilitatem cõtinet.l.vtilitas.C.de primipi. lib.x.per quem tex.ita dixit etiam idem Bar.ĩ l.i.ĩ 5.ff.solu.mat.quod uerum est, sed non regulariter, & propterea considerari nõ debere .l. nam ad ea.ff.de legi. l. Seio.§. medico.ff. de an. lega. c.quæ à iure,de regu.iu.in 6. Adde tu & tertio quod poterat dici unico uerbo, quod cum habeat mixturam duorum simplicium,non potuit appellari merum,nec iurisdictio.l.cum seruus.ff. de condi. & de.l.veteris.C.de contrahen.&commit. stipu.& aliis allega.in tex.

58 † VNDECIMO, quærit quid sit mixtũ imperium,sequendo ordinem de quo supra in mero,& respondet quod est iurisdictio, quæ officio iudicis nobili expeditur,priuatam utilitatem respiciens & bene, potestq; ex aliis, in materia adhuc meri,dictis comprobari,quæ nõ repeto, periculum maxime considerando,quod in his esse solet .l. omnis diffinitio.ff. de regu. iu. & quia sic meri esse non potest, propter uerbum, priuatam utilitatem, non iurisdictionis, propter uerbum officio iudicis nobili,ergo mixti necessario.

Sed tamen nec unum prætermitto, quia diuisio tutelæ sit officio iudicis nobili.l.2.C.de di. tute. l.3.§.fi.ff. de admi. tu.& tamen iurisdictionis est.l.inter tutores.ff.eo. tit. de datione non loquor, quia notissimum est esse mixti imperii, l.muto.§. tutoris datio.ff.de tutel. & dixi in.l.i.supra de offi. eius. Sol. facilis est, si dixeris uerbum iurisdictionis, in d.l.inter tutores, intelligi debere, idest administrationis,ita ut sensus sit, ius ipsum, cum apud quemlibet in solidum sit,diuidi non posse, sed iurisdictio sic, idest ipsorum administratio,non quod iurisdictionis sit aliter, & non mixti imperii,& sensit Bar. ibidem prope finem & bene,placetq: mihi ualde,& ultra eũ probatur in simili, in.l. 2. ibi originem iurisdictionis .C. de condi. infer. quod uerbum exponitur, idest dispositionis, & idem in.l.antiquæ,in prin. C. ad vel. Cogita.

DVODECIMO,quærit quibus cõpetat,& respondet breuiter,illis quibus

59 merum † se postea remittendo ad dicendum infra, & subinde declarando intelligi debere de mixto magni gradus, dic tu,idest de gradibus ipsius, usq; ad magnum inclusiue, & non aliis, sed (ut astruunt Doct.) aduertendum est, quia de paruo dicere uoluit, quod cum plenam caussæ cognitionem desideret, magistratibus municipalibus competere minime uidetur,suoq; loco uidebimus pariter,nisi Bart. saluemus interim, qđ hoc casu forte respectum habuerit, plerunq; ipsis quoq; concedi solere, ut in d.gradu subiicit in fi.l.i. supra eo. & latius infra in.l.iubere cauere.l. cognitio, ff.de offi.eius. Sed nihil est,ex quo (vt dictum fuit proxime, licet ad aliud) id non est regulare, nec uerisimiliter præsu-

ſumendum,ipſum ſic intellexiſſe.l. na-
uis onuſtæ,in fi.ff. ad leg. Rhod. de Iaç.
cum ſimilibus, & quia deniq; ſe remiç-
tit(ut dixi)idem etiam nos faciemus.

DECIMOTERTIO, quærit quot
ſint gradus mixti imperii, & reſpondet
60 ſex eſſe†pariter,ad meri ſimilitudinem,
ut per eum, ex cuius dictis PRIMO
COLLIGE,quoddam eẽ mixtum im-
perium maximum,quod nõ poreſt ex-
pediri,niſi per ſolum Principem,pluri-
buſq; modis exemplifica, & potiſſimũ
in uenia ætatis.l.2.C.de his qui ue. æta.
impet.in arrogatione .l. 2.ff. de adop.in
emancipatione infantis.l.pe.C. de emã
cip. libe. & legitimatione per reſcriptũ
.§.illud.§.pe.in auctẽn. qui. mod. natu.
effici.ſui,& priuaram utilitatem con ſi-
dera,quæ efficit(vt ſæpe dictum eſt) ip-
ſum non aliud quam mixti dici poſſe,
ad meri differentiam publicam reſpici-
entis,nec haber dubium, Adde ad pri-
mum in.l.allegata,non probari,quia de
Principe mentio facta eſt,narrando, nõ
diſponendo, ita ut nec ſummi ex uer-
bis ipſius arg.poſſir ſecundum gl. in .l.
unica.C.quando non per.par.niſi dica-
mus in illis fundatam eſſe legiſlatoris
intentionem,ex quo eſt de ipſi principi
reſeruatis,clem.i.de proba.& eſt uerum
quia mandat certã in impetratione for-
mam ſeruari,ut glo. declarat in d.cle.i.
ſecundo adde quòd licer minor magis-
tratus ueniam haud cõcedat, examinat
tamen an impetrans ſit dignus, ut not.ĩ
d.l.2.& bene,idemq; glo.in.d.l.pe. &in.
c.cum dilectus, in uerbo in ætate, de ele
ctio. Tertiò adde quòd is maior ann.25.
priuilegio eſſe dicitur, ad effectum de
quo in.l.i. C. eod.not.in.l.i.ff.de mino.
alibi iuramento,auctẽn.ſacramenta pu
berũ.C.ſi aduer.uen.&regulariter natu
ra,arg.in.l.i.ff.de adop. quartò adde idẽ
eſſe de iure canonico,ſolumq; Pontifi-
cem in defectu ætatis diſpenſare,c.cum
in cunctis.§.inferiora.d.c.cum dilectus.
in pri.de elec.c.præterea,de æta.&qual.
c.i.eo.tit.in.6.quinro adde,ſicuti ſpecia
le eſt hoc caſu principi tantũ munus
iſtud reſeruari,Ita ſpeciale eſt, & ſi pro-
curatoris uſus ſit per quam maximè ne
ceſſarius.l.i.§.uſus.ff.de procu.nõ poſſe
Principem adiri per eũ ſicuti nec poteſt
in aditione hæreditatis interuenire, l.
paulus, ff.de acq.hæ.nec ĩ criminalibus
ubi pœna ſanguinis ueniret ingerenda,
l pe.§.ad crimen.ff. de pub.iud.uel em-
phyteota in poſſeſſionem inducendus,
l.ult.C.de iu.emphy. & probatur ad ꝓ-
poſitum ibi, idem ipſi per ſe principale
beneficium allegantes &c.& dictu mira
bile eſt,propter regulam,qui per alium
facit &c.de regu.iu.in 6. & . l. certe.ff.de
preca.ſed nimirum,quia morum exami
nario,ætatis,& diſcretionis, eorum præ
ſentiam deſiderat, quod non placet, ex
quo hoc attento,etiam in mulieribus eſ
ſet neceſſaria, & in perſonis illuſtribus,
non tamen aſſerendum, ut ibi, & in .l.
quicunq;.C.de procu.Item quia de æta
te agitur,etiam in reſtitu.in integ. & ta-
men, per procuratorem peti poteſt .l.i.
C.etiam per procu.cau.reſti.Quibus di
ci poteſt,& ad primum,illis caſibus alia
præ ponderare,ne ſcilicet mulieres ſe vi
rorum cœtibus immiſceant,& perſona
rum dignitas ſecundo loco,ad aliud ue
ro,quod non ſolum de ætate in.d.l.2.ve
rum etiam de aliis probandis agebatur,
ur Bald.declarat in .d.l.i. & bene, & ad
materiam facir,quod habetur quoq; in
l.minor xxv.ann.ex aſpectu.ff.de mino.
per quem tex.ita etiam dixit Bart.in.§.ſi
uero,in auctẽn. Quib.mod.natu.effici.
ſui.ſupplendus ut ſupra,aliquid in.l.q̃ſi
tum,ubi idem Bar.in fi. ff. de re iudi. itẽ
quod hoc modo probatur patrem non
uiuere, ſi ex aſpectu filius ſit nonage-
narius.l.ſed & ſi,& ibi Alexan. in 2. co-
lum.ff.de acqui.po. ætas autẽ iuxta tex.
in.l.2.in fi.prin.iuncta glo.ff.de excu.tu.
teſtibus,inſtrumentis, & ſcriptura nati-
uitatis. Sexto adde, præter hæc, for-
mulam veniæ fuiſſe hanc, ut Caſſio. ait
uariarum lib. 7. Cape noſtro beneficio
ætatem annis potiorem, & quod petis
ab oraculo moribus exhibeto.

Septimo & ultimo adde, quod rex hãc
ueniam non impetrat,ex quo non con-
uenit ut minor annis xxv. Sapientum
humi-

hominum iura pertractet, & negocia regalia.l.fi.C.de testa. mil. & quia ubi maius est periculum ibi cautius est agẽdum.c.ubi periculum de elec.in 6. cum nec superiorem habeat, & Fusius declarat Old.consi.52.

Ad secundum adde, id ea ratione statutum fuisse, quia fortius est, quod quis sui iuris in alienam transeat potestatem quam de una in aliam, & quia adoptandus habet patrem, non arrogandus, argu.q; est in.l.fi.C.de cu.fu. & in .l.isti quidem, in fi.ff. quod met. cau. & sensit Albe. in rub.ff.de adop.in prin. Sed mihi non placet, quia cum lex etiam de maioribus magistratibus confidat .§. nos autem, insti.de atil.tu.l.prima in fi. ff.de offi.præfec.præto.tradit Bald. in.l. tutores.ff.de confir.tu. ipsorum authoritate debuisset etiam potuisse fieri, & tamen non fit. Ideo dic idem inductum fuisse ex alio, quia per populi rogationem olim transitus fiebat in alienam familiam, authore Gel. lib.5. c. 19. noct.Attica.supplendusq; text. est in .d.l. 2. populus autem in Principem omne imperium,& potestatem transtulit.l. i. ff.de consti.prin.ergo, & ad idem facit reg.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff. si quis cau.& ad differentiam adoptionis, quæ magistratus imperio idest authoritate fieri potest, quoniam in arrogatione adeo multa & magna in caussæ cognitione necessaria sunt, ut plura, & maiora parum desiderari uideantur .l. paterfamilias.§.in arrogationibus.l.nec ei.§.eorum.ff.de adop.

Ad tertium adde, id ueteri iure uerũ esse, non autem nouo, ut dicunt omnes & non potest negari, per tex. in.l.fi. eo.tit.ubi casus clarus, & minime mirũ circuitus uitandi gratia, vt ibi,& in.l.dominus testamento.ff.de condi.indeb.& quia reprehensibile iudicari non debet si secundum uarietatem temporum statuta quoq; uariantur humana.c.non debet de consan.& affi.&quia est limitatio ad tex.in.l.i.C.de inoffi.dot.& in.l. non ad ea.ff.de cond.&de.ubi correctio legũ uitanda est, nec uerisimile legislatorem uoluisse se incontinenti corrigere, intelligendo in dubio uetũ quando hoc idẽ factũ expresse non appareret, ut in.d. iuribus,& in.l.fi.C.de ind.uid.tol.& in .l. præcipimus.C.de appella.& per Bar.in .l.siue.ff.de iu.pat. uel & ultimum dicas non ipsum legislatorem se in continenti correxisse, quanuis ordine compilatoris, una post aliam immediate posita reperiatur, argu.in.l.nec enim .ff.de sol.& ad propositũ Bar.saluari posse existimo: ex quo forte loquutus est secundũ ius antiquũ, cuius ẽt habenda est quãdoq; rõ.l.unica.§.& cum triplici.C. de cadu. tol.l.illa institutio.ff.de hæ.insti. ẽt q̃ sit correctum, secundũ gl.in.c.nouit, de iudi.per quã limitatur quod habetur in.l.fi.ff. ad.l.Cor.de fal. Et nota quod licet infans olim rescripto Principis, hodie aũt corã quocunq; magistratu, possit emancipari, non tamen poterat, nec põt exhæredari.l.si quis in suo.§. legis.C. de inoffi. testa.ratione de quã ibi, quoniam scilicet satis crudele est ipsum ingratum existimare, qui non sensit. Ad quartũ, & ultimum, adde, nõ ab re, quia legitimatio est arrogationi similis.l. iubemus.C. de natu.libe. Sed arrogatio fieri non potest, nisi Principis authoritate, vt supra, ergo nec legitimatio,& quia deducit de non esse, ad esse, macula oĩ penitus abstersa, q̃ soli Principi est reseruatum.l.fi. C.eo.l.imperialis.C.de nup. & tradit ẽt Bal.in.l.i.in.i.col.C.de iii.au. anu.

Sed dubito, cũ alia pleraq; sint Principi soli reseruata, de quibus per Bal. in.d.l. i.in princ. & in .c. quod translationem, de offi.leg. quare est quod hæc quatuor tantum enumerauerit. Responde hoc ipsum fecisse, uel ut breuitati studeret; quod alibi quoq; dixi, uel quia hæc frequentiora sunt, aut principaliora.l.ampliorem.§.in refutatoriis.C.de appella. l.fulcinius .§. primo .ff. quibus ex cau. in po. ea. l. si quis nec caussam.ff. si cer. peta. Secundo dubito, quare plura posuerit, in hoc primo gradu mixti exempla, quam in primo meri. Docto. respondent, plura alia esse etiam in isto, licet unum tantum posuerit, ut

creare tabelliones, publicare bona delinquentium, conuocare generale concilium, & talia facere, & bene, nec negatur, sed rursum replicatur, quare, ea non expresserit ut ista in mixto, igitur dicas tu non expressisse, quia condere legem generalem, ex his præcipuum erat, cui alia comparari non possunt, ubi alias alia in mixto expressa, similia sunt, & fere ad idem tendentia, uel & aliter hoc ideo factum fuisse, quia forte non ita abundat in mero, quemadmodum in mixto. d. l. i. & ibi Bal. in prin. C. de iu. au. annl.

Tertio dubito quare est, quod per statuta plerunq; ætati prouidetur, & quo ad legitimationem filiis naturalibus. l. omnes populi, & ibi not. ff. de iusti. & iu. Respondent Doct. hoc ideo esse, quia à Principe confirmantur, & bene. l. prima. §. omnia. C. de uete. iu. enu. l. lege obuenire. ff. de uerbo. signi. & in simili per Bart. in. l. stipulationum in 3. colum. ff. de uerbo. obliga. & quia etiam si hoc ipsum matrimonium facit, c. tanta. qui fil. sint legi. cum declaratio ne tamen gl. in. l. & si contra. C. de nup. & ibi Bald. matrimonii figura, & sic in fortioribus terminis. c. secundo eo. titu. declarat idem Bald. in. l. qui contra in. 2. colum. C. de incest. nup. si patris appellatio, auctén. Item sine. C. de natu. libe. multo magis statutum, cum sit particula iuris. d. l. omnes populi, cumq; de lege ad Principem arguatur commode, §. fi. in auctén. de consul. debet hoc idẽ facere posse, uel dicamus prædicta in casibus suis procedere speciali ratione, ut in locis præallega. statutum autem non ualere quo ad hoc. l. Seius & Augerius & ibi Barto. ff. ad leg. fal. nec officit Principis confirmatio, quia generalis est, & & ad ista, quæ specialem concessionem desiderant, non extenditur. l. illud. §. fi. ff. de mino. l. obligatione generali. ff. de pigno. l. fi. supra, de offic. eius. Cogita.

SECVNDO COLLIGE, mixtum imperium maius esse si cognoscatur circa sententiam† ex supplicatione,
61 quæ cognitio soli Principi, & Præfecto prætorio competit, auctén. quæ supplicatio. C. de preci. Imp. offe. l. i. C. de offi. Præfec. præto. quæ lex non probat, nisi ex eo, quod dicit, Principi Præfectum prætorio, non æquiparari, ut libellus eidem datus habeatur pro lit. cont. ergo in cæteris æquipatabitur, uel dic, quod uoluit allegare. l. i. C. de sen. præfec. præto. & aduerte, quia male loqui uidetur & contra text. in. d. auctén. quæ supplicatio, ubi non solũ Principi, sed etiam consiliariis eius supplicatur, ergo quemadmodum Princeps cognoscit, cognoscent & ipsi pariter, argumen. in l. 2. supra eo. & in. l. fi. de offi. eius. Pro sol. dicendum est, quod bene offertur supplicatio prædictis, sed non ut cognoscant. l. eos qui. C. de ap. l. præfecti etiam prætorio. l. minor autem magistratus. §. fi. ff. de mino.

62 Sed quæritur, quare in mero imperio facit unum gradum tantum† de cõpetentibus Principi, & Præfecto prætorio, hic autem duos, Docto. respondent hoc ideo factum esse in mero, quia fere nihil erat reseruatum Principi, quod non esset etiam reseruatum Præfecto prætorio, in mixto haud considerabile quoniam aliqua soli Principi competũt aliqua uero sunt præfecto prætorio cõmunicata. Ideo nec mirum si duo, & diuersi quidem, gradus etiã facti sunt. quam responsionem mordent aliqui, & probare nituntur, quia imo in gradu primo meri Princeps legem generalem condit, Præfectus autem prætorio non l. normam alias formam. C. de offi. Præfec. præto. & suo loco dictum fuit, & q̃a suprema potestas Principis non bene adaptatur ad merum & mixtum imp. p̃ ut in magistratibus, in quibus consideratur potestas, cum necessitate, & male quoniam satis est, quod legem generalem condat, dummodo non sit iuri cõmuni contraria. d. l. formam, alias nec æquiparatio supplicationis procederet, quoniã supplicans Principi, habet biennium, Præfecto autem prætorio decem dies, & tamen procedit. d. Auctén. Quæ sup-

supplicatio. Nec obstat secundum, quia imo adaptari uidetur, ex quo Princeps saltem in se necessitatem honestatis habet, l. digna uox. C. de legi. l. Princeps ff. eo. uel & aliter, ut i. d. primo gradu meri, differuimus latius.

TERTIO COLLIGE, mixtum imperium magnum esse, si requirat plenã
63 caussæ cognitionem † & coercionem realem, vel personalem, ut in restitu. in integ. quia nolit lædens restituere, argu. in. l. qui restituere. ff. de rei uen. & sic in restitutione per uiam iustitiæ, non gratiæ. l. cum quis. §. si quis pro reo. & ibi Bart. ff. de sol. tradunt Scriben. in. l. Gallus in. §. & quid si tantum, in glo. emancipatus, in fi. ff. de libe. & posthu. in missione in po. ex secundo decreto, & simili, ut in expellendo re ipsa de possessione, si quis authoritate propria rem occupasset, ex quo magistratibus municipalibus (inquit Bart.) non competunt, nec possunt demandari, nisi minorum fauore. l. ea quæ. ff. ad mu. l. iubere cauere, infra eo. l. 4. §. i. in fi. ff. de dam. inf. l. fi. (singula singulis referendo). C. ubi & apud quem. Adde quomodo cognoscatur primum & secundum decretum, glo. in. l. si finita, in. §. iulianus. ff. de dam. infec. & & in. l. 4. in. §. i. in fi. ff. eo. & in. c. quoniã frequenter, in. §. fi. ut lit. non contesta. & dic Barto. in duobus male loqui, ex mẽte Docto. hic, & primo, quia text. in. d. l. ea quæ loquitur de primo decreto, & non (vt ipse ait) de secundo quod ad propositum summariam cognitionem requirit, & potest delegari. l. cognitio. §. i. supra, de offi. eius. Secundo quia d. l. fi. non solum loquitur in minore, uerum etiam in maiore, quorum neutrũ obstat, quominus teneamus dicta Bart. non primum, quoniam uerum est, sed nota, quod si id est in primo decreto, multo magis locum sibi uendicabit in secundo, ut magistratibus municipalibus haud competat, ex quo mixti imperii est, & delegari non potest, quidq. dicatur. Nec ob. tex. in. d. l. cognitio, q. a id uerum est, & procedit, quo ad cognitionem tantum, ut ibi glo. & omnes declarãt, & est communis opi. & ut infra latius. Ergo non regulariter, uel dic ibi de secundo intelligi non posse, secundum Bar. in. d. l. iubete cauere, in ulti. colum. ubi dicemus. Non secundum quia maiores large possunt etiã minores appellari, quo ad effectum restitutionis, ex clausula. Si qua mihi iusta causa, qua non minus eis subuenitur, quam minoribus, ex titu. de mino. xxv. ann. l. i. §. fi. ff. ex quib. cau. maio. & quia ædictum de minoribus, est generale. l. necessariis, ad fi. ff. de acqui. hæ. haud tutum tamen, uel quia minorum gratia, principaliter decisio. d. l. fi. facta est, extensa postea ad maiores, Vel & ultimo, quod non simpliciter dixit fallere minorum fauore, sed etiam quando petitur restitutio, qđ. cum possit tam ad maiorem adaptari, quam ad minorem, subinde d. l. fi. allegando, efficit ut reprehendi non meruerit, & sentit quoq; glo. in. §. iusiurandũ, in fi. in auct. eq. de defen. ci. Cogita, & de intellectu huiusce legis, uideas quæ late dixi in. l. i. supra de offi. eius, & in. l. nequicquam, in. §. ubi decretum, de offi. procon. uel & melius ut in 3. lect. super isto passu. quod hodie licet restitutio sit mixti imperii competit tamen iure magistratus & potest delegari, uel à minori uel à maiori petatur, nec Bart. saluari possit, alia somnia sunt.

Sed iterum quo ad resti. in int. formo oppositionem quod adhuc non sit mixti imperii, sed iurisdictionis potius, & hoc idem quia exceptio est, nanq; si statutum dicat quod contra instrumentũ confessionatum non possit opponi exceptio, nec etiam in integrum restitutio peti poterit, ut tenet Bal. in statut. exceptio num. 8. Tamen pro sol. dicas, non esse uerum, quia post termini lapsum non potest opponi exceptio, & tamen potest peti resti. in int. l. minor xxv. ann. omissam. ff. de mino. ergo non est exceptio, ad argumentum dico, quod bene per eam peruenitur ad exceptionis obiectum, sed non quod sit exceptio, iterum cogita.

QVARTO COLLIGE, mixtum

imperium paruum eſt, quod adhuc ple
64 nam cauſſæ † cognitionem deſiderat, ſed non cohercionem realem, aut perſonalem, ut dare bo.poſſ. quæ tribuat ius, declara ad differentiam bo.po. tribuentium factum, dixiſſe, quæ ſunt tres, Carboniana, gratia litis agnoſcendæ, & uentris nomine, ut not. in. l. poſthumus, in §. fi. ff. de inoffi. teſta. & in. l. cognitio, in §. i. ſupra, de offic. eius. & in. §. ſeptima, inſti. de bo. po. Ro. late in tracta. libello. de bo. po. tribuentes uero ius, ſeptem. §. ſunt autem eo. tit. & lib. mixtum imperium paruum item conſiderabile eſt (ſubiicit Bar.) quum pronunciatur de mittendo in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, & bene d. l. cognitio. d. §. i. & cum deniq; in alienationibus authoritas interponitur, ſiue tranſactionibus alimentorum, & rurſum bene. l. magis puto. §. non paſſim. ff. de reb. eo. l. cum hi. in pri. ff. de tranſac. concludens tandem, nec iſta magiſtratibus municipalibus competere, nec delegari poſſe, iuribus per eum allega. & in. l. 2. ſupra, de offi. eius. qui in duobus male dixiſſe uidetur, primo per tex. in. d. l. ea quæ, in. §. i. ff. ad municipa. magiſtratibus municipalibus nō competere, ex quo non loquitur in pronunciatione de mittendo, ſed de actuali miſſione, & quo ad delegationem. Secundo quia in contrarium ſe habet magis communis opinio. in. d. l. cognitio. Tertio, & ultimo uidetur mihi quod ſit caſus clarus in. l. 4. pariter per eum allega. in. §. i. in ver. duas. ff. de dam. infec. ubi ad literam dicitur, magiſtratibus municipalibus competere, & conſequenter eſſe delegabilem, Ad primum breuiter, ſaluando Barto. dicas haud officere, quia eſto quod in actuali miſſione loquatur, non propterea pronunciationem excludit, nec innuit quod delegabilis ſit, competatq; magiſtratibus municipalibus, ex quo diuerſitatis ratio aſſignari non poteſt, inter caſum expreſſum & omiſſum, & eſt argu. in. l. fi. ff. de fun. inſt. inſtrumentoq; lega. & maxime cum id ipſum ſit exemplum dicti in prin. legis, regulam non reſtringens, §. hactenus, inſti. de gradi. Nec facit ſecundum, quia uerum eſt in bo. poſſ. tribuentibus factum, non ius, ut prudenter Barto. loquutus eſt, & gl. ibi animaduertit, & bene. Vel eo caſu, quia non agebatur de plena cauſſæ cognitione, ut hic, & ſenſit ipſe met in ſequen. gradu, quem ob hoc aliter non referemus, ſignanter per d. l. cognitio, & idem in. l. 4. de dam. infec. ubi not. diſtinctionem amplius ponit, & latius in. d. l. iubere cauere, ad quam poſtea ſe remittit.

Non ob. tertium & ultimum, quia in cauſa damni infecti, id ſpeciale eſſe dicemus, celeritatem deſiderante, ut ibi idē Barto. not. imò quod etiam actualis miſſio, eo caſu illis nedum pronunciatio conceſſa eſſe uidetur, ergo ius commune in contrarium, uulga. l. ius ſingulare ff. de legi. alias (ut ſubiicit) nec in datione tutoris, fauore pupilli, aliquid diſponere oportuiſſet, in. l. i. ſupra eo. dictu ta meu abſurdiſſimum. l. ex pluribus. §. fi. ff. de admi. tu. & in. l. i. de offi. eius. ſatis diſſeruimus, & quoniam reſti. in integ. ſecundum aliquos, nullam habet cohertionem, magis conueniret huic gradui quam tertio ſed errant cum reuerentia, quoniam intellexiſſet Bar. de reſti. in integ. cohercione aliqua indigente, ut ſupra. Cogita.

SEXTO ET VLTIMO COLLIGE, mixtum imperium minimum eſſe, qđ expeditur officio iudicis † nobili, abſq; cauſſæ cognitione, exempli gratia (inqt ipſe) ſi interponatur authoritas manumiſſioni, uel emācipationi, & hæc duo cuilibet magiſtratui competunt, demādariq; poſſunt. l. 2. & ibi not. ſupra, de offi. eius. & recte abſq; cauſſæ cognitione dixit, quoniam ſi utroq; caſu neceſſaria eſſet, ut Docto. declarant hic, & in d. l. 2. tunc nec magiſtratibus municipalibus cōpeteret, nec poſſet delegari, & ī l. i. in glo. magiſtratus, eo. ti. de offi. eius. & in. l. nequidquam, citata ſæpius, in. §. ubi decretum. ff. de offi. procon. & in manumiſſione tex. met. d. l. 2. innuit, loqns de manumiſſione apud conciliū cum. ſ. minor huiuſmodi actū exercet. §. eadē, inſti.

Insti.qui & ex quib. cau.ma. non po. in emancipationeq; probatur in.l. nonnũquam.ff.de adop.u el & melius dicas tu exemplificati posse in absente, quoniã si debet emancipari, à principe impetrandum est .l. iubemus .C. de eman. libe.&dictu mirabile est,quòd magistratibus municipalibus competat quòdq; possit delegari,nec de maiori gradu mixti imperij sit quàm istud,cum aliàs im mensæ donationi excedenti legitimam summam æquiparati uideatur,& patria potestas sacra dicatur, ac de iure publico,ut Bal.declarat in .l.post mortem,in §.lectu.paulò post prin.ff.de adop.cogita.reliqua,facilia enim sunt per te legas & dicas amplius, duo hæc exempla po suisse,quia pro emancipatione,frequentissime manumissio etiam poni solet, l.i.ff.si à pa.quis sue. manu. Sed quæro adhuc ultra Bar. an emancipatio coram notario fieri possit.uideretur dicendum quòd sic, quia & ipse iudex est ordinarius,secundum gl.in l.i.ff.de iudi.&consequenter habens iurisdictionem , licet non actu saltem habitu .l. rem non nouam.C.de iudi. l. fi. C,ubi &apud quẽ. nihilominus contrarium uerius esse ui detur,per tex.in.l.fi.C.de emã. libe. vbi emancipatio debet fieri coram iudice competenti habente actu iurisdictionẽ à lege uel à consuetudine,sed notarius (ut dixi)actu eam non habet,ergo,imò quod nulli præest administrationi,inq. Bal.in.d.l.fi.in fi.C. ubi & apud quem , & in.l.iubemus,in.§.sane, in 2. colum, C.de sacrosanc.ecc.d.l.fi.C.ubi.& apud quem,& ita teneo.

Secundo quæro , quid in appellatione, nunquid sit mixti imperii, prima facie uideretur dicendum quod sit,ex quo officio iudicis nobili exercetur, ita Bar.in l.i.in prin. in ulti. colum.ff. de appella. & in.l.i.in.§.solent,ff.quan.ap.sit, & nõ ab re,quia non reperitur actio appellatoria , cui officium iudicis deseruiat.l.i. in prin.ubi glo.ff.quæ sen.si ap.re.&sentit Bal.in rub. de offi. dele. in 7. colum. & clarius Bat.in.l.si expressim, in 4. ff. eo . dicens quod non est actio,nec exceptio, sed quoddam ius defensionis, & tex.alibi in.l.i.ff.à quib.ap.non li. quod est auxilium, & commune quidem alibi in.l.3.in.§.fi.ff.rem rat.ha:&q.a iudex appellationis per se ipsum caussam cognoscere debet,auct.en.ad hæc.C.de iudi. Sed tamen contrarium uerius est, ex quo alias esset caussa ardua, & tamẽ aliqua reperitur mixti imperii minimi, ut supra proxime ostensum fuit,& hæc opi.placet.vel & melius (ut Docto. dicunt)quod mixti erit imperii, si huiusmodi fuerit principalis, & sic si iurisdictionis simplicis.l.cũ apud.ff.iudi. sol. Addo ego benefacere rationem, sic dici debere, quia esto quod quantum ad iudicem,iudicium,& instantiam, diuersa sit appellatio à caussa principali,eadem est tamen quo ad actionem interpretatam,secundum quam debet etiam regulari,& solẽne uerbum Bald.fuit in.l.qui proprio in.§.item quæritur, in.i.lect. in 3.colum.ff.de procu. Sed dato quod esset mixi imperii, de quo gradu esse diceretur? Responde ex supra dictis,de gradu paruo,quia requiritur caussæ cognitio plena , absq; coercione reali, uel personali.

Tertio & ultimo quæritur, quid de nullitate,post multa Scriben.hic , idem cõcludunt,quod in appellatione supra, à quibus nec in hoc dissentio, & addo in tantum esse uerum, ut nullitatis allegatio largo sumpto uocabulo, appellatio sit.c.i.§.sancimus, & ibi Bal.quo temp. mil.in usib.feu.tradit Abb.in.c.dilecto, de ap.& Aret.in consi.75.incip.diligenter in ult.col.& ista sufficiant.

DE IVRISDICTIONE.

DECIMO QVARTO,& ultimo, post mixtum , modo ad iurisdictionem condescendens Batto. quærit in primis quid ipsa sit,& respondet , quod nihil 66 aliud est † nisi iurisdictio,quæ iudicis officio mercenario expeditur , priuatam utilitatem respiciens,ut sic à mero&mixto imperio differat , considerando priuatam utilitatem respicere, quia unusquisq;

quisq; petit iure actionis, quod sibi debetur, ut insti. de actio. in prin. & in l. nihil aliud est actio. ff. de actio. & ob. & difficultatem non habet, regulaq; infallibilis est, ut hic Docto. dicunt. Sed tamē aduertendum puto, quia imò contra istam diffinitionem facit tex. noster in fi. vbi iurisdictio est iudicis dandi licentia, idest delegare simplicis iurisdictionis, & nihilominus hoc idem officio iudicis nobili expeditur, ergo non mercenario. Secundò, dicendo sic, iurisdictio, est iurisdictio, idem, per idem diffiniri uidetur, & malè quia (ut supra etiam tactum est) sic non manifestatur diffinitum, sed remanet æq; & penitus ignotū. Tertio, quia caussa potest esse simplicis iurisdictionis, & tamen agi ad publicam utilitatem, puta quia aliquid debeatur fisco uel ecclesiæ. Quartò & rursū, agitur furti, ad publicam utilitatem, ut delicta puniantur, l. ita uulneratus. ff. ad leg. aquil. c. vt fame, de sen. excom. & tamē hoc idē itelligitur pariter iure actionis. l. i. C. de fur. simileq; est, Quinto, ī actione populari, secundum glo. ī tub. ff. de popu. ac. huiusmodi, & tamen ipsa quoq; est simplicis iurisdictionis. Breuiter à diffinitione Bar. non est discedendum, & dicendū ad primū, quod imò officio iudicis mercenario expeditur, ex quo plerunq; petit pars, si pendente lite forte noua suspicionis caussa superueniat, uel ob absentiam necessatiam, aliudq; impedimentum ordinarii, caussam delegati. l. solet, infra eo. Quæ responsio ex duobus confunditur. Primo quia, natura caussæ ob hoc alterari non debet, alias merum imperium, quod quandoq; propter absentiam delegatur. l. i. supra, de offi. eius, iurisdictionis quoq; esse posset, non dicendum, sed explica hoc ipsum non concludere, quoniam merum imperium semper publicam utilitatem respicit, mixtum uero priuatam, ita ut possibilius sit caussæ naturam alterari in casu nostro, quam in exemplo prædicto. Secundo ergo confunditur, quia non debet attendi, quod accidentaliter occurrit. l. certi conditio, ubi gl. ff. si cer. peta. & istud magis placet, quod etiam confirmo per tex. in. l. item ueniunt, in §. cum prædiximus. ff. de peti. hæ. Item & tertio, quia dato etiam quod regulariter, & non aliquando (ut diximus) peteretur delegatio, non propterea tenebimus, eam non expediri officio iudicis nobili, ex quo non est actio, cui deseruiat, ita ut mercenarium appelletur, & longe magis, quia (ut in mero probauimus) accusatio instituitur, & tamen officium iudicis nobile est, nec illi, ut mercenariū deseruit, nec repeto, & ꝓpterea respondetur ad argu. aliter, quod hic diffinitur, idest per Bar. iurisdictio, in exercitio, & in administratione iustitiæ, respectu partium, text. uero noster loquitur de ea, quæ residet in iudice, & est uerum, ut implicatiua etiam indicat, quæ ad supra dicta refertur, de mero & mixto imperio, iudicis officium nobile requirentibus, fuitq; respōsio Barto. in fi. legis, posset etiam tertio, & ultimo loco dici, quod non sit iurisdictionis diffinitio, sed mixti imperii exemplum, aut simile, uerum quia intellectus est, quem nos tenuimus supra, à cōmuni alienus penitus, & à ueritate literæ, proxima uerior uidetur, & sine disputatione tenenda.

Non ob. secundum, quia iurisdictio diffinitur in specie, & hic stat tanquam genus, adeo ut non possit dici quod idē per idem diffiniatur, uerum est tamen turpiter sonare, quū dicitur iurisdictio, est iurisdictio, diffiniriq; alibi adoptionem aliter hac de re, quæ pariter genus est, & species, quod sit actus legitimus &c. non adoptio, ut hic iurisdictio, in. §. adoptio. insti. de adop. sed considera penuria uocabulorum tolerari, turpeq; uerbum, siue sonum ipsius uitandum esse, si commode fieri potest, alias non & est arg. in. l. nepos proculo. ff. de uerbo. signi.

Non ob. tertium, quia imo fiscus, & ecclesia priuilegium non habent, nisi in casibus à iure expresis, & utuntur in dubio iure priuati. l. item ueniunt. §. in priuatorū. ff. de peti. hæ. l. fi. C. de sacrosanc.

sanc.eccl.c.i.de alie.feu. in usib. feu. uel dic regulare non esse nec attendendum ut supra,& in.l.nam ad ea .ff. de legi. cũ uulga.

Non ob.quartum, quia commodũ priuatum est principaliter (ut dicunt Docto.)eo casu,secundario uero, publicum.l.Praetor.§.si dicatur.ff.de iniur. & sic non attendendum.l.si quis nec caussam.ff.si cer.pet. Adde tu quod habetur in simili,in.l.seruum quoq;,in.§.publice.ff.de Procu.& in.l.i.in.§. huius studii ff.de iusti.& iu.& in.l.Seius & Augerius & ibi Bar.ff.ad leg.falci. Ex quo (subiiciunt)tolli etiam quintum & ultimum cum agatur de pœna parti applicanda, l.3.ff.de sep.uio.sed tutum non est, secũdum Bart.in.l. Agraria.ff.de termi.mo. ideo dicas tu primum probari ultra eos ex not.in.l.fi.ff.de priua.del.& per Bald. in.l.aduersus, in prima col. C.de fur. et ex diffinitione furti posita in .l.i.ff. eo. Secundum autem ex alio quod est tutius, de commodo priuato eo casu agi etiam, quoniam per litis contestationẽ propria actio efficitur, instituentis eam l.si cui.ff.de uerbo.sign.& declarat Bart, in.l.licet,in prin.ff.de procu.&ita tenendum est,& transeundum,cum omnes, vt diximus alibi sint periculosae facileq; subuertantur, & dixi quoq; in prima lectu.satis,vel diffiniri posse aliter cogita, ad omnem dubitationem tollẽdam sic, quod sit potestas argumentum in .l.i.ff. de consti.prin.iuncta glo.quae officio iudicis mercenario expeditur,priuatã utilitatem respiciens, uel sic, & breuius sit potestas,quae iudicis officio mercenario expeditur, & utroq; modo omnia complectetur,ex genere, & differentiis constabit, & conuertetur deniq; cum suo diffinito.

DECIMO QVINTO, & ultimo
67 quaerit† quot sint gradus iurisdictionis, & respõdet sex esse pariter, quemadmodum meri,& mixti imperii,vt per eum, ex cuius dictis collige, & primo primũ gradum, siue exemplum ipsius maximum esse ideo,quia tunc & in ea quidẽ agitur etiam de maximo praeiudicio, exemplificando in caussis liberalibus, & status,ut ingenuitatis,& libertinitatis, & hac de re concludit delegari non posse, sed per magnos iudices tractari debere, quãuis simplicis iurisdictionis sit et species distincta ab aliis, quae expediuntur officio iudicis nobili .§. praeiudiciales,isti.de actio.l.placet.C. de pedaneis iudi.l.matrem.C.de proba. & dictum ẽ etiam in.l.i.supra de offi.eius. Adde cũ misterio ingenuitatis, & libertinitatis exemplum posuisse non autem seruitutis & libertatis, q̃a caussa haec competit minoribus magistratibus,&delegabilis est,secundum Docto.hic Bar.referentes in.l.nequidquam,in.§.ubi decretum,in pen.colum.vbi hoc tenet expresse,& fine disputatione.ff.de offi.procon.& idẽ in.l.si quis libertatem, in uer.plane nu. 8.ubi infra ad dicendum se remittit .ff. de peti.hae.& pro eo facit text. in .l. iam dudum.C.ubi cau.sta.& ratio, quia tũc de commodo agi pecuniario uidetur, l.2.ff.ad leg.aquil.l.qui duos.ff.de leg. 3. l.si ex duobus.ff.de noxal.

Secundo adde quod non immerito, p̃. dicta de caussa actiones praeiudiciales appellatae fuerunt.d.§.praeiudiciales, aliaq; ratione,exceptio in.l.fundum, & in.l.fundi. ff. de excep.& in simili iudicium in.l.fi.C.de ordi.iudi.

Tertio adde dum idem Bart. ultimo loco inquit, dictum de delegatione, deq; maioribus iudicibus, intelligi debere, ut not.in.d.l.placet, & per eum in.d.l.si quis libertatem, nihil aliud dicere uoluisse, nisi ut supra declaratum est, uel & aliter caussam ingenuitatis, & libertinitatis, delegari nihilominus posse, si maior magistratus publicis occupationibus impeditus fuerit, uel caussarum multitudine,& si praeiudicialis sit, magna,ac grauis,vt in simili ea,quae est meri imperii, & indelegabilis, delegabilis tamen aliquo casu.l.i.ff.de offi.eius. uel si caussa libertatis, & seruitutis fuisset (singula singulis referendo) quoniam not.in.d.l.si quis libertatem, istud ipsũ probant in.d.l.uero placet,illud,

Sed probabili ratione contrarium efficaciter

taciter ostendi pōt, quod imò nec caussa seruitutis, & libertatis delegetur, ab aliisq; cognoscatur, quam à maioribus iudicibus, & hoc porissimum, quia capitalis est.l.2.ff.de pub.iu d.l.2.ff.de pœ. l.ædicto.§. rei capitalis.ff.de bo.poss. di ctūq; fuit sæpius supra, morti amplius comparata.l.interdicit & ibi not. ff. de condi.& demon.l.cum hic status.§.si do nator.ff.de dona.int.ui.& uxo.l.seruitu tem.ff.de reg.iu. Verum in caussa capita li, & ubi agitur de morte, regulare est delegationem fieri non posse, ut supra pariter conclusimus, ergo nec isto casu alias bona haud esset æquiparatio .l. si quis seruo.C.de fur.

Secundo ad idem uidetur casus in.l. quotiens.C.de iudi.ubi iudices inferiores cognoscere non possunt de caussa seruitutis et libertatis, nisi in casu quan do quæstio ipsa incidit, ergo non aliter Tertio et ultimo facit text. in.l. non distinguemus in .§. de liberali.ff.de arbir. ubi ad literā habetur pariter, quod siue agatur caussa libertatis & seruituris, siue ingenuitatis & libertinitatis nō pōt eadē ab inferioribus iudicibus cognosci. QVIBVS tamen non obstantibus, cre do ab opinione Bar.haud esse disceden dum, & dicendum amplius ad primum quod intelligitur uerum, respectu pœnæ & quando criminaliter agitur, non ciuiliter & iure actionis, ut hic, & omnes fatentur hanc partem tenentes, nec potest negari, unde fit ut delinquentes quoq; serui pœnæ dicantur, quodq; morti æquiparatur quo ad actus ciuiles non quo ad alia.l.quod attinet.ff.de regu.iu.d.l.seruitutem eo.tit.ergo non ca pitalis, & morti æquiparata, ut possit de legari, & sensit Bar.in.l.si ex caussa, in.§. Papinianus.ff.de mino.

Sed contra, quia nec etiam seruus sic in iudicio experietur, quod est de iure ciui li, ut not.insti.de ob. in ptin. & in .l.ex caussa.C.de compensa.& tamen agit.l. seruos.ff.de ali.lega.Sol.agit, ut alimen ta sibi relicta decernantur, quod est fa uorabile, uel & melius, officium iudicis implorat.l.i.& ibi not.C.qui admi.

Quod etiam tolarabile esse uidetur, secundum glo.in rub.ff.de inter.actio. de lege xii.tabu.etiam erant serui, nedum uiles, & mediastini, uerum etiam actores, iudicium præsupponentes.§.sed pæ na. insti. de inint.l. 2.§.i.ff.nau. caupo. stab.ergo non ex toto pro mortuis (ut dicebatur) habendi sunt adhuc, quo ad actus ciuiles.Sol.actores erant, non ut agerēt.l.seruus .C. de iudi. sed ut nego ciarentur, uulgoq; Castaldiones appel labantur, ut in.d.§.sed pœna not.

Non ob.secūdum, quia intelligi debet de causa status, ingenuitatis & libertini tatis, non seruitutis & libertatis, ex supra dictis. Et pari modo dico ad tertium, licet aliqualiter uerba repugnare uideantur, libertatis mentionem facien tia, postea ingenuitatis, & libertinitatis. Sed nihil est, quoniam primo casu generalia sunt, secundo uero specialia, & glosella ibidem interlinealis aduertit, et bene. Vel si contrarium tenere uelis, qa re uera urget tex.ī.d.§.de liberali, dicas ad.d.l.iam dudum, quod probat contra rium, ex quo procurator fisci, & rationa lis, vices præsidis agebat, vt ibi pariter not.& in.l.2.clarius, eo. tit. uel & aliter speciale esse eo casu, quia inter fiscum & priuatum erat quæstio, ergo secus si inter duos priuatos. Ad secundum uero, quod imò de libertate etiam agitur, quæ cum sui natura fauorabilis sit, & ta liter, ut nulla alia res comparatiue eidē possit æstimatione ꝓportionari.l.libertas.ff.de regu.iu.efficit ut commodo pe cuniario præponderet, idq; non sit in consideratione, arg.in.l. si communem ff.quemadmodum serui ami.nec Bar.in d.uer.plane, ad idem figit pedem.

Vel fœdere distinctionis dicas opi. concordari posse, quod aut quis petit aliquem tanquam seruum, & tunc caussa pecuniaria censeatur, & ita procedat prima, nec ob.si diceretur, quod caussæ à trecentis aureis supra, etiam sunt pecuniariæ, & tamen non competunt ma gistratibus municipalibus, ut infra, qa iurisdictio erat limitata eo casu, hic haud considerabile, aut agit contra dominum

minum, dicendo se esse liberum,& isto casu,locum habeat secunda,considerã-do semper agentis personam, patiente nobiliorem, secundum Bal.in.l.fi.C.de ser.fugi.& in c.fi.in fi.de uira & ho. cle. bo.texius in.l.uniuersis.C.de preci.impe.offeren.

SECVNDO COLLIGE, iurisdictionẽ quoq; esse maiorem, in casibus in qui-
63 bus uigore sententiæ latæ super aliqua actione, deueniri potest ad cruciatum corporis,puta,quia condemnatus non habeat modum soluendi,l.quicunq;C. de ser.fugi.l.si quis .ff. de iniur.l. qui ædes.ff.de incen.rui. naufra. Nec cohercio ista(subiicit Bar.)ex quo in iudicem delegatum haud transit, poterit demandari, & quo ad primum bene, quod generale est, imo quod pœnam pecuniariam egentes deludete dicuntur, & nouissime probatur in.l.si quis id quod in fra eo.& in.l.fi.ff.de in ius uo.& in.l.i.in §.generaliter.ff.de pœn.& in.l.illiciras, in.§.fi.ff.de offi.præsi.&in.l.fi.C.de sep. uio.& in.l.ob fœnus.ff.de admi.tu.&in l.qđ si minor,in.§.si seruus.ff. de mino. in tãtũq; uidetur verũ,ut sic cohercitus & castigarus perpetuo liberetur,secundũ Alex.in.d.l.fi.de in ius uo.nec possit postea, ẽt ꝙ ad pinguiorem deuenisset fortunã,ad aliud astringi,ꝙ pro limitatione.c.Odoardus de sol.sem.ꝑ obserua & idẽ ẽt dicitur in.d.l.illicitas, in.§.fi.ff. de offi.ꝑsi.in colono tamen, & eo q. cessit bonis haud considerabile.l.si uno .ff. loca.l.is q. bonis.ff.de cessio.bo. & not. in d.§.fi.&plus ꝙ iudex,si culpa sua,aut dolo,parti damnum contigisset, nec in teresse,ad ꝙ tenetur soluere posset, uerberarei ur.c.2. de malef.c.finem litibus, de dolo,& con.c.de multa, de ꝑben. & tradit Abb.in c.quoniã contra,in 9.col. de proba.habetq; locum non solum in delictis publicis,verũ ẽt priuatis vt glo. not.i.d.l.si quis id quod,ne forte sic impunita temaneant t.l. ita uulneratus .ff. ad l.aqu il. c. ut fame, de sen. excom. & delinquens ad deteriora inuitetur,quoniam qui non castigat,itritat,&pœnam (ut dixi)egentes deludant,ac indicia cõtemnãt,& notandum est, hunc non esse de casibus quibus paupertas prodest, qui sunt multi,aliter nunc non enumerandi, item ꝙ de paupertate nõ est facta mentio in iuribus supra allega. sed inopia,& egestate quoniam pauper est qui habet licet parum, declarando insuper dictum ipsum de pœnæ commutatione uerum esse,si creditor uelit, cui pœna uenit applicanda,d.l.fi.in illis uerbis ex quærela patroni.ff.de in ius uo.&ibi per Doct.latiusq: in.d.l.si quis id quod, & nimirum addas tu, quia aliud ꝓ alio eo iuuito solui nõ potest l.2.§.i.ff.si cert. pera.quod tamen mihi non placet quoniam sic delicta impunita manerẽt, posset q; pars hoc idem facere,quod nec iudici permissum est,& male .l. ius publicum.ff. de pac. & supra dictum est satis. Nec ob. text. in. d. §. fi. quia responde- bo uerba illa factum notare, non misterium iuris,vt in simili in.l.maritus,in fi. in uerbo Triẽnio exacto, quod ibi not. Alexan.ff. ad leg.fal.& in.l.ut uim.ff. de iusti.& iu.dum dicit ob tutelam sui corporis, quem text. ad idem inducit Bal. in.l.i.in pen.colum.C.unde ui. Aliquid Bart.in.l. sed & si, in .§. si magister .ff. ad leg.aquil. Cogita. Et secundo rursum declara in uilibus personis locum habere nõ in aliis honestioribus, quod adhuc in.d.l.si quis id quod, Docto.firmãt,post Sali.in.l.& si seuerior,in 3.col. C.ex quib.cau. infa. ir. & fuit originale dictum Bar.in.l.i.in fi. ff. de pæn. declarantis regulam.l.in seruorum .ff.de pœ. quod in his non procedat,& est argu.in l.capiralium,in.§.non omnes.ff.de pœ. & in.l.si quis aliquid, in.§. qui abortionis.ff. eod. & in.l.prima in.§.fi.ff.ad leg. Corne. de fal. quod nec adhuc tutum puto, in pœnæ commutatione,ratione supra dicta, considerando quo ad infamiam hoc casu etiam dispensari cũ eo, l.eum qui.ff. de iureiu.& in.d.l.& si Seuerior.not.&in.l.seruum quoq; in.§.publice .ff.de procu.Tertio, & ult. declara uerum dummõ non sit pœna pecuniaria modica, quia tunc reus, dato ꝙ soluendo non sit, non ꝑpea in corporalẽ

commutabitur,arg.in.l.scio.ff. de resti.i integ.& in.l.a.in fi.ff.de his,qui sunt sui uel alie.iu.& in.l.quamuis.ff.de condi.et de.& per Bald.in.d.l.quicunq; in 2.col. nec adhuc tutum,quia certum est,quãdo aliquid fundatum est,non super quãtitate rei,sed super iniustitia & iniquitate,uel q̃a aliquid non solum prohibitũ sit, sed ꝓhibitũ ẽt, quia malum,ꝙ tunc modicum, & magnum,siue plus & minus non differunt.§. gallinarum, insti. de re.di.l.si proprietarius.ff.de dam.infec.l.& in maioribus.C.de appella. Sed hic de pœna ratione delicti agebatur, ꝙ ut malum prohibitum est,ut in iuribus supra allega. ergo.

Sed aduertendum est,quia neutrum Bar. dictum procedere posse uidetur, non primum, cum habeamus inanem esse actionem penitus,quam inopia debitoris excludit, l. nam his.ff.de dolo.l. itaq; fullo, in prin.ff.de fur.c. olim uobis.de resti.spol.&est arg.in l.eleganter, in.§.seruus pactionis,præallega. titu.de do. ergo pœnæ commutatio non fiet, quia sic non esset inanis,arg.in.l.si eum in.§.qui iniuriarum .ff.de pœn.

Secũdo ob.tex.in.d.l.illicitas, in.§.fi.ff. de offi.præsi. qui non dicit, quod commutatio pœnæ fieri debeat, sed ob inopiã debitoris ex necessitate eidẽ remitti Tertio & ultimo,quia cum sit creditori alio modo consultum, cõmutatio prædicta fieri non debet, in carcerem scilicet debitorem ipsum detrudi faciendo, donec uel amicorum ope,uel aliter sibi possit satisfieri, ut in simili not. in .l.fi. in .§. & si præfatam.C.de iu.delib. & in filio exemplificat Bart.in.l.3.in.§. sed utrum,in prin.ff.de mino.

Non secundum etiam(quod idem met tenuit in.l.2.supra eod.) procedit, quia in gradibus meri imperii, in fi. contrarium dicit, cohercionem corporalem scilicet posse delegari,& suadetur,secũdo per text.in.l.magistratibus, infra eo. ubi nec magistratibus municipalibus denegata est, ergo delegabilis, l. i.uer. quæ uero supra, de offi. eius. Tertio & ultimo uidetur casus in.§.audiẽt quoq; in auctẽn.de desen.ci. ubi læuiora crimina audiunt,pariter & castigatione competenti contradunt,ergo(ut dixi proxime)& sine dubio delegabuntur.

QVIBVS tamen non obstantibus, à decisione Bar.recedendum haud puto, Nec primum,quo ad primum, facit, quia id uerum est(ut Scriben.dicũt).in.d.l.si q̃s id qđ,& in.d.l.quicunq;,in debito rõne contractus non delicti, & est uerũ inferriq; potest,arg. non ualere de uno ad aliud, ut tacitæ occurramus obiectioni, quoniam diuersa põt assignari rõ,iuxta ea quæ habentur in.l.oẽm, & ĩ.l.tam ex cõtractibus.ff. de iudi. alias ẽt statutum prohibens mulierem obligari absq; certa solẽnitate,cõprehenderet etiam obligationem delicti, uel quasi, non tamen dicendũ secundum gl. Bar.& alios in.l. si quis in tãtam.C. unde ui.& in.l.is cui bonis.ff.de uerb.ob. refert & seq̃tur Ias. in.l.si unus,in.§.pactus,in 9. colũ. ff. de pac.& minus facit secundum,quia id ipsum intelligitur ẽt procedere ĩ læuibus mulctis,quarum contemplatione, pœnæ cõmutario fieri non dẽt,sensitq; Bal. in.d.l.quicunq;,in 2.colũ.C.de ser. fug. quod mihi non placet, ex supra dictis in 3. declaratione, nec repeto, aliterq; respondeo, id in illis procedere quæ cum arbitrio iudicis, extra ordinem imponuntur, debent quoq; inopia non soluentium posse remitti, nec tunc locum habeat decisio .l. iudex posteaquã ff.de re iudi.& ibi Bart.docet in prin. & bene, & idem in pœna, dummodo ordinaria non sit, secundum Bald. in .l. acceptam, in pen. colum. q. 23. C. de usu. uel dic Principis authoritate remitti, & non aliter, maxime si fuerint graues .l.i.§. fi. ff. de quæstio, cogita. Non etiam facit tertium, & ultimum, quia ex responsione ad primum sublatum est, ut in debito ex alia causa, quam delicti intelligatur, & uerissimum est negariq; nõ potest. Modo & quo ad secundum, fallacia quoq; sunt adducta contra Bar.nam tenuit in.d.loco posse delegari, & bene, si cohercio modica sit, hic autem secus, quoniam com-

competenti iudicis æstimatione fieri debebat.d.l.quicunq;, ponderando naturam actionis serui corrupti, quæ grauis est .l.prima in prin.& in.§. persuadere.ff.de ser.cor. & acriter castigari .d.l. si quis iniuriam .l. si quid erit. ff. de offic. procon. ergo non obstabit, nec sibi ipsi erit contrarius.

Alii aliter respondebant, quod hic non transeat in delegatum, quia est quædã exequutio, quæ fieri per eum non potest,l.à diuo Pio, in prin. ff. de re iudi. & placet, licet dicatur quod de exequutione non quæratur, & male, quoniam imò commutare pecuniariam pœnam in corporalem, ex quo solui non poterat, nihil aliud est quam exequi, & de exequutione quærere. Tamen aduertendum est,quia indistinctè in.d.l.2. supra eo.tenuisse uidetur non delegari & male.

Non ob. secundum, quia dicam pariter in modica cohercione loqui, longe alienum à disputatione præsenti, nec dicatur in seruo loqui, quia generalis ratiò,etiam alias personas comprehendit.l. merum .§. animaduertendum .ff. quod met.cau.l. regula .§. & licet .ff. de iur. & fac. ignoran. & idem ad .d.§.audient, ipsaq; uerba indicant.

Vel distinctionis fœdere concorda, & dic,si modica pœna, seu castigatio sit, succedens loco pecuniariæ, quod fieri potest, ut probauimus supra, tunc magistratibus municipalibus competat, possitq; delegari, alias autem, si atrox, non.d.l.si.ff.de in ius uo.&ista sufficiãt.

TERTIO COLLIGE, magnam esse iurisdictionem,in cognitione caus-
69 sarum † ascendentium ad summam aureorum trecentorum supra,quæ nec minoribus magistratibus competunt, nec possunt delegari.§.& iudicare, in auctẽ. de defen.ci.l.placet.C.de peda.iudi. Ad de nimirum esse quia reputantur causæ magnæ & graues, & huiusmodi quidẽ ut idem de eis iudicetur quod de criminalibus.l.propter litem.ff.de admi.tu.c. frequens.§.illud de testi.(pol.in 6.& dixi in.l.admonendi.ff.de iureiu, Verum criminales, nec magistratibus municipalibus competunt,nec delegantur.l.i. supra,de offi.eius.ergo.

Sed contra,quia q̃libet caussa criminalis,etiam minima,est quacunq; pecuniaria maior.l.nec in ea.ff.ad leg. iul. de adul.l.in seruorum .ff. de pœn. adeo ut quisq; pœnã hanc potius eligat, & ubi criminaliter agitur, quam illam secundum Bar.in consi.101.incip.Girardus in fi.nisi uilis persona sit,quia tunc secus, ut idem declarat in.l.i.in fi.ff.de pœn.& in.l.læuia,in 2.oppo.ff.de accu.&Ias. in l.properandum, in 2.col.in princ.C.de iudi. magistratus autem municipales, habent cohercionem modicam, ut dictum est supra,&probatur in.§.audient quoq;,in auctẽ.de defen.ci.ergo & multò magis cognoscent usq: ad summam prædictam.

Soluunt breuiter Docto.difficultatẽ mouentes, læuia crimina illis concessa fuisse,seu eorum cognitionẽ ob publicam utilitatem.l.si quis in graui.§. utrũ ff.ad Sylla. quæ rõ in caussa pecuniaria cessat, ergo non ab re, si diuersum ius quoq; statuitur,nec officit,ꝙ vtilitas publica uersetur etiã in causis meri imp. grauibus,quia alia rõne (vt diximus in l.i.de offi.eius.)haud delegantur,magistratibusq: municipalibus minime cõpetunt,ex quibus cõrariũ d.l.in Seruorũ,sublatum est, non generaliter uerũ, nec,ut proxime declaraui, in oĩbus personis,uel ru ultra alios dicas, pœnã corporalem,quãuis minimã,maiorem fuisse qualibet pecuniaria, tunc & florum. iure,antequam aliud nouissimo aucten ticorum,statutum fuisset, quo magistratibus municipalibus non licet nisi usq: ad certam summam cognoscere, ut infra,& eo etiam quod ipsis læuia crimina, haud denegarentur.d.§. audient quoq:, ergo non omni tempore procedit,nec potuit legislator de dicto iure ad propositum cogitare .l. iubemus, C.de testa.& not.in.l.secunda .ff. de in. iust.rup.irritoq: testa. & in .l.si non mortis.ff.de inoffi.testa. Nisi replicemus, cogitare potuisse in genere, prout re-

spondet Bar.in.l.fi.in fi.C.ex quib.cau. in integ.resti.non est ne.& in.l.legitima in prin.ff.de pac.& in .l. prima in 2. col. ff.de condi.ex.le.&est argu.in.l.qui iure militari.ff.de testa.mil.& in.l. Ariani.C. de hære.& dixi in.d.l.i. in glo. constitutione,& est uerissimum, ideo argu. tollendum est ut supra, dedit etiam lex potestatem minoribus magistratibus cognoscendi læuia crimina,quia frequentiora sunt,& quia si oporteret (ut dicũt aliqui) semper adire maiorem iudicem aliqua remanerent impunita, in caussa pecuniaria haud considerabile, ut possint etiam se de ea intromittere, sed dictum est,non tenendum, ex quo alia ratione id ipsum in.§. audient quoq: decisũm fuit,& soluendum potius,vt prius in magna quoq: uetetum paupertate, pœna talionis, lege xii. tabul. quæ fuit ante ius ffotum, ut in discursu ostendimus pariter, inuenta est, qua dici non poterit, minimam corporalẽ fuisse maiorem qualibet pecuniaria .§. pœna,in.sti.de iniut.quod nota. Et ad conclusionem Bar.redeuntes,verum est huiusmodi caussas magistratibus municipalibus haud competere,nec delegari posse,nisi (ut subiicit)in casu absentiæ, & multatum occupationum, & bene,quia si hoc est in criminalibus, in quibus agitur de maiori præiudicio, quãto magis in ciuilibus & pecuniariis,aliter tamen æquiparatis quantum ad prohibitionẽ delegationis.l.non debet.ff. de regu. iu. c.cui licet,eo.tit.in 6.

QVARTO COLLIGE , paruam esse iurisdictionem infra tercentos au-
70 reos† hancq: indistincte delegari posse; nec habet dubium,quia si delegari non potest usq: ad d.summam ut supra, nec magistratibus municipalibus competit necessario fatendum erit,infra eam, cõpetere, delegariq: posse .l. cum prætor ff.de iudi.l.Imperator.ff.de sta.ho.l. statu liberum.§.stichum.ff.de lega.2.

QVINTO COLLIGE, aliam etiã esse speciem,seu gradum iurisdictionis,
71 † quem minorem appellat, nec exemplificat, Dic tu sepositis exemplis aliorum,quod hic, scilicet exemplum ultimi collocetur, in ultimo uero de aureis xxv.intelligatur,vel quod nõ sit maior, aut æqualis impensa, quam principalis hic,in sexto vero sic,à Bar.mente aliena penitus,nec rationi consentanea,exemplificari posse forte in aureis centum quinquaginta,uel etiam ducentis,ut sic parua à tercentis infra, non supra,dum modo ducentos excedat, proportionaliter intelligatur , & insuper ac longe magis delegari posse.

SEXTO ET VLTIMO COLLIGE iurisdictionem minimam esse, con
72 sistentem in causis†centum aureorum &sic supra dictis proportionabitur,q q; delegari possunt, adhibita in eis etiam summaria cognitione, ne plus sit damnum quam emolumentum, plusq; expendatur quam habeatur,& rursum bene,ut in iuribus per eum allegatis, quæ clara & aperta sunt,&maxime in auct. Nisi breuiores.C.de sen.expe.reci.& ex supra dictis comprobari potest,quæ nõ repeto.

ADDE tamen,quod in dubio alias, & quando lex de cognitione non loquitur,secus est,l.iudices.C. de iudi. tradit Bar.in.l.i.in.§.fi.in.i.colum.ff.de præto. sti.& in simili, quod licet literis ordinarii,non credatur absq; testium subscriptione,creditur tamen in istis læuibus, c.nobilissimus 97.d. & declarat Calde. in consi.ult.incip.an literis, de fi.inst.& quod processus non requiratur, tenuit etiam idem Bart.in.l.leuia,in 2.& 3.col. ff.de accusa.Imò quòd incertus & generalis libellus, hac de re ualet quoq; in his,quãquam opponatur à parte,quod pro limitatione.l.fi.notandum est.C.de anna.excep.& ut per Bart. in extrauag. ad reprimẽ.in uerbo.figura.terigiq; ego in.l.ædita.C.de æden.in reliquis non in sisto,quia dictum est in euidentialibus, & in progressu legis satis.

SED VLTRA prædicta, ET DE-
73 CIMOSEXTO, quæro†quare Bar.hic posuerit sex gradus mixti imperii, & totidem iurisdictionis, alibi uero tantum tres,in.l.4.in.§.i.ff.de dam.infec. & in.l. secunda

2.(singula singulis referendo).C. de peda.iudi. So lue sorte id fecisse, quia omnes reduci possunt ad d.tres gradus, ut in simili not.in rub.de uulg.&pup.sub. vel ut magis distincte docens, hic magis intelligeretur materia, iuxta illud breuis esse laboro, obscurus fio, uel & ultimo, quia cōueniens fuit in repetitione ram solemni, pinguius etiā loqui, quā fecerit in lectu.prædictis, & quia hæc ad bene esse sunt, pertinacibus relinquo, l.1.§.pueritiā iuncta gl.ratus.ff. de postu.

DECIMO SEPTIMO quæro, quare Barr.duas tantum proposuerit quæ-
74 stiones † in materia iurisdictionis, plures uero in mero & mixto imperio. Responde hoc idē fecisse de industria, quia supra ostenderat, unde dicta esset iurisdictio, pro certo habens amplius nullū magistratum inueniri posse, absq; iurisdictione, si non principaliter, accessorie tamen, et pedisseq; et propterea eas forte, ceu notas, et superfluas prætermisit.

DECIMO OCTAVO ET VLTIMO,
75 quæro † quare sic gradus meri imperii, mixti, et iurisdictionis appellauit. Responde solo hoc uerbo, et uerisimū est id ipsum fecisse, quia ad similitudinem scalarum, et locorum procliuiū, à proximo in proximū.i.in eum, q quasi ex eo nascitur, transimus, prout in affinitate dicitur, in .l. iurisconsultus in .§. gradus .ff. de gradi. Ex quibus sumus de notabili, egregia, & singulari hac lege expediti, secundo loco à nobis interpretata, quæ utinam quantum studij, laboris, & diligentiæ in ea impendimus, tantum nobis prosit, & utilis sit, quoniam, non in uanum quoq; sic nos multū laboris, studij, diligentiæ impendisse existimabimus. DEO TAMEN OPTI.MAX. prius gratias agētes, quod semp nobis fuerit propitius, & adiutor, die iiii. Aprilis. M D X L I I I I. Paduæ. Mantua,

SVMMARIVM.
L. Imperium .ff. de iu. o. indi. Lectu. 3.

1 *Bar. dicit materiam istam esse difficilem.*
2 *Tractatur hic de iurisdictione in genere, quæ diuiditur in species.*
3 *Iurisdictio diuiditur in iurisd. & imperium.*
4 *Tripliei uia scire aliquid possumus.*
5 *Dubitatio non oritur ubi traduntur artis principia.*
6 *Hæc lex à Docto. multifariam intelligitur.*
7 *Quid hoc uerbum potestas significet.*
8 *Quid sit merum imperium.*
9 *Quod etiam potestas appellatur.*
10 *Quid sit mixtum.*
11 *Denominatio semper fit à digniori, & potentiori.*
12 *Quid sit iurisdictio.*
13 *Casus legis.*
14 *Difficultas in materia.1.*
15 *Secunda.*
16 *Tertia.*
Et ibi omnium resolutio plana.
17 *Quare merum imperium dicatur, declaratio.1.*
18 *Declaratio 2.*
19 *Declaratio 3.*
20 *Aliter.*
21 *Verbum habere sumitur pluribus modis.*
22 *Cum mysterio dicit I.con. in homines facinorosos.*
23 *Cum dixerit homines an fœminas excludat.*
24 *Merum imperium etiam potestas appellatur*
25 *Mixtum dicitur quod participat de duobus simplicibus.*
26 *Quid sit iurisdictio.*
27 *Denominatio fit semper à digniori.*
28 *An quæ dicuntur in tex. sint exempla uel diffinitiones.*
29 *Capitalis pœna triplex.*
30 *Qui magistratus habeant gladii potestatem.*
31 *An possit dari cadauer medicis pro ānotomia*
32 *Quare sic mixtum imperium appellatum sit.*
33 *Si statutum faciat mentionem sententiæ, au contineatur sententia lata in causa summaria*
34 *An iurisd. nomine contineatur etiam merum imperium.*
35 *Difficultas quo modo esse possit, quod iurisdictio in genere diffiniatur.*
36 *Vnde dicatur iurisdictio.*
37 *An iurisd ap. ueniat merum & mixtum imp.*
38 *An modica coherceio sit iurisdictionis species.*
39 *An merum & mixtum imp. sit species immediate iurisdictionis.*
40 *Quid sit imperium simpliciter.*
Et ibi urgens difficultas.
41 *Vnde dicatur merum.*
42 *Quid adhuc sit secundum Bar.*
43 *Quibus iudicibus competat.*
44 *Qui præest uniuersitati facienti ciuitatem, an habeat*

VLPIANVS LIBRO SINGVLARI
De officio Quæstoris.

L. IMPERIVM. Ad huiusce no. & egregiæ .l. intelligentiam, & cuius materiam, difficilem† esse, Bar. hic, in prin. testatur, quodq; communiter non habetur alibi.

Sciendũ est, & primo, quod cum de iurisdictione tractetur generaliter ĩ hoc titulo, uoluit Vlpia. auctor† eam in species diuidere, prout diximus quoq; in alijs lectu.. & nimirum amplius, ut prima principia habeamus quæ maxime sunt necessaria ad sequentia, ex quo plerunq: dialectice etiam loqui oportet, secundum Bal. in. l. i. in. §. i initio. in. i. col. ff. de offi. præfec. ur. & idem ĩ simili legitur in. c. in genesi, de elec. quod ex singularibus propositionibus scilicet, licet ueris, uniuersalis propositio non apparet, nisi per signum uniuersale etiam exprimatur & not. idem Bal. ad propositũ, in. l. conuenticulam, in. iij. col. C. de ep. & cle. dicens alibi rursum, quod genus est tanquam terminus cõmunis uerificabilis in pluribus, in c. cum ordinem, in. i. col. de rescrip. per. tex. in. l. uxorem, in. §. concubinæ. ff. de lega. 3. ubi fundo in appia uia, legato concubinæ, cum uilico & filiis suis, continentur etiam nepotes, & bene, dummodo species limitatæ, non sint, quoniam tunc non includerentur, alias rescriptum impetratum contra priuilegiatos, exempli gratia, cisterciẽn. ordinis, ualeret, haud facta ipsorum mentione, & tamen non ualet. d. c. cum ordinem.

1

Iurisdictio igitur in iurisdictionem † & imperium diuiditur forte nec aliter quam adoptio, quæ pariter adoptionẽ & arrogationem complectitur. l. 2. ff. de adop. unde etiam hoc idem argu. sumit Bal. met, in. d. l. conuenticulã, & in prælu. feu. in uer. tractatus, in 2. colum. nec deniq; aliter quam pactum, quod ut genus, de pacto, & de transactione, prædicatur. l. i. ff. de transac. in simili Abb. in c. Rodulphus colum 2. de rescrip. in diocesi & ciuitate. & sic successiue imperiũ in merum & mixtum, & ut infra latius.

2

3

Vel dicamus, quòd à partibus arguat iuriscon. sufficienter enumeratis, iuxta not. in. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. quod argu. etiam, à diuisione, uocat idem Bal. in. c. uenerabilem in 2. colum. de elec. sed tamen cum soluatur per tertium adiacens, ut ibi declarat, & patet ex inductione. d. l. patre furioso, quia furiosus filium in potestate retinet, ex quo enumeratis modis, quibus patria potestas soluitur, furor non est de illis, nec istud fiat hic, lõge melius est dicere, ut supra quòd à diuisione generis arguat potius, per enumerationẽ spe-

ſpecierum.

Vel & ultimo, quod bellũ ponat iudiciale, aliud enim eſt Romanum, & iuſtũ quidem, quod popu. Ro. indicit hoſtibus. l. hoſtes. ff. de capti. & poſtli. re. aliud præſumptuoſum inobedientium, l. qui reſtituere. ff. de rei uen. aliud temerariũ incorrigibilium. c. cum nõ ab homine, de iudi. aliud licitum, iniurias propulſantium. l. ut uim. ff. de iuſti. & iu. & aliud deniq; uoluntariũ quo frequenter utuntur principes, & plerunq; ſine cauſa, dominandi cupiditate. l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iu. & ut latius diſcurrit Flo. de. S. Pe. in. l. 3. in. §. ſi quis, in. 2 col. ff. ad legem aqui. iudiciale igitur eſt hic, quia ſit authoritate iudicis habentis merum & mixtum imp.

Secundo ſciendum eſt, & fere ad idẽ, triplici modo, atq; uia, nos poſſe ſcire
4 aliquid † diffinitiuo ſcilicet, ut in. l. i. ff. de teſta. & ſimilibus, & dictum eſt in terminis, in. l. i. ſupra eod. diſtinctiuo, ſeu diuiſiuo, & exemplificatiuo, ut hic, & inſti. de iuſti. & iu. in prin. & ibi not. non quod non ſint alii etiam, propemodum infiniti, haud ita tamen neceſſarii, ut hi, in quibus omnis docendi uis conſiſtere uidetur.

Et hinc eſt, quod diffinitio oſtendit quidditatem, & eſſentiam rei diffinitæ d. l. i. ff. de teſta. l. i. §. dolum. ff. de dolo. tradit Bal. in. l. i. in prin. ff. de uſuſ. & Bar. in. l. i. ff. de regu. ca.

A deſcriptione differens, quia illa q̃d ſit docet, iſta uero quale aliquid ſit, illa conſtat ex genere & differentiis, iſta ex accidentibus, illa adhuc per genus, & differentias datur, ut homo eſt animal rationale mortale, iſta per genus & proprium, ut homo eſt animal riſibile.

Et à demonſtratione pariter, quia demonſtratio eſt de proprietatibus & paſſionibus, diffinitio autẽ ſubiecti, cuius non eſt demonſtratio.

Et ab ethymologia deniq;, quoniam à diffinitione ad diffinitum, & è contra arguimus affirmatiue & negatiue, ab ethymologia negatiue tantum, vt not. in l. 2. in. §. appellata. ff. ſi cer. peta.

Et breuiter atq; intrinſecum dicitur, cætera uero à contrario, à cauſa, ab exẽplis, & id genus plura, extrinſeca.

Immo quòd ex diffinitione, argumẽta omnia tanquam ex fonte deriuantur totaq: diſputatio naſcitur, in tantum vt ei, ſicuti actioni, quemadmodum Demoſthenes dicebat primæ, ſecundæ, & tertiæ, tribuantur partes.

Et plerunq; eſt (vt diximus) eſſentiæ ſeu ſubſtantiæ, exempli gratia, homo ẽ animal rationale.

Nõnunquam cauſæ, puta lex eſt donum Dei. l. 2. ff. de legi.

Aliquando ex effectibus, ſiue officiis compoſita, ut homo eſt qui loqui põt.

Interdum ex partibus, aut membris rei, de qua loquuturi ſumus, ſi dicamus corpus eſt, quod ex capite, uentre, & pedibus conſtat.

Sæpe uero ex genere & accidentibus cum narciſſum herbam, ſeu florem croco ſimilem, eſſe uolumus.

Et nota ultimo loco, ac in materia, hæc omnia adeo uera eſſe, quæ de diffinitione dicta ſunt, ut nec conueniat, aut fieri poſſit, niſi in rebus perfectis, & ex conſumatione formam recipientibus, cum nec poſſimus homicidam dicere, & tale quid ſimile, eum qui hominem occidere tractaſſet. l. i. in prin. ff. ad legẽ Cor. de ſica. l. item ſi obſtetrix, in prin. & ibi not. Flo. de S. Pe. ff. ad legem aqui.

Item nota, quod diffinitio non patitur exceptionem, ſecundum Ange. in. l. i. in prin. ff. de iuſti. & iu. & bene, alias à regulis non differret.

Et plus, quod diffinitio & definitio differunt, ex quo diffinitio eſt oratio eſſentiam rei ſignificans, ut ſupra definitio uero regula, quæ cum patiatur exceptionem, ut in authen. ut ſi. prohi. ma. debi. in prin. & per Bar. in. l. quamuis. C. de pigno. non immerito dicitur periculoſa, & ita intelligatur text. in. l. omnis diffinitio. ff. de re. iu. ſecundum naturã tituli ſub quo ſituata eſt. l. i. ff. de regu. cato. reſtituaturq: ut dicat definitio, nõ diffinitio.

Diuiſiuo etiam, ut dicebamus, maxime

me aliquid scire possumus, & eo redeundo, unde discessi sumus, quia diuisio animum legentis incitat, mentem intelligentis præparat, & memoriam artificiose reformat, ut inquit glo. in prohe. insti. in. §. igitur, in uer. easdem eaq; dilucidius res intelliguntur, ubi alias adulescentibus introducimus difficultatem, qua nequeunt explicari. §. sed non usq; de lega. eo. lib. l. i. in prin. ff. de excep. do.

Adeo ut nec dicendi aut docendi artifex quis dicatur (Platone teste) nisi sciat omnia de quibus dicendum est, diuidere & partiri.

Quamuis tamen diuisio à partitione differat, quoniam illa est nominum, aut generis in species, ut hic, ista uero rei, in partes uel membra.

Et ultimo loco exemplificatiuo, instruimur ac edocemur, quia magis mouent, remq; ipsam apertius demonstrãt unde non ab re alibi his utitur uerbis Imp. ut congruum responsum accipere, possis insere pacti exemplum, in. l. ut responsum. C. de transac. & testatur Bald. alibi in. l. qui in utero, in fi. ff. de sta. ho. uerumq; est, plerunq; exempla poni, non ut ita sint, sed ut facilius sentientes addiscant.

Exempla subiicit rursum Iurisconin. l. prætor, in. §. iulianus. ff. de colla. bo. & in. l. bona fides. ff. depo. & dicit glo. in terminis, in. l. si libertus minorem, in uer. in fraudem. ff. de in. pat. quod omnino doctrinaliter tradi debent, & idem Bal. alibi in. l. petens, in 2. colum. C. de pac. quod his declaratur intellectus. Imò ctasis, & uulgaribus docebat Socrates.

Verum scias ab authoritate differre, quoniam hac, iudicio hominis utimur exemplis autem facti similitudinem, horumq; aliqua similia esse, dissimilia, paria, maiora, uel minora, & prædicta omnia dato quod hic exempla ponantur, non diffinitiones, qđ pendet quoqi ab infra dicendis.

Tertio sciendum est, dubitationem
5 non oriri † ubi traduntur artis principia iuxta illud philosophi 2. Methaphy. in foribus quis delinquet? quasi dicat nullus, ex quo principia certa sunt, nec in ipsis error esse potest, & idẽ inquit Bal. magistralius, in. l. i. in prin. ff. de iusti. & iu. & plus quod nec ignoranda sunt, in. l. i. in. §. in initio, in. i. colum. ff. de offi. præfec. ur. alias qui ea ignorat (ut subiicit ibidem) est sine intellectu, & sentit etiam Dy. in. c. nullus pluribus, de regu. iu. in 6.

Et confert (ut dicunt Docto. hic, & nos in aliis lectu. & in. l. i. supra eo.) quia cum ex supra dictis, nunc tradi uideantur in lege ista, nõ obstabit decisio. l. qđ labeo. ff. de carbo. edic. nec dubitatiue figurabitur casus.

Et mirum uidetur, quia lect. non habens dubitationem, non est bona, secũdum Bar. in. l. post dotem, in 2. colum. ff. solu. mat. num. 8.

Qui dicit etiam alibi, quod lex semper debet intelligi prolata in casu dubii in. l. q. Romæ, in. §. duo fratres, in 2. col. ff. de uerbo. ob. & in. l. i. in repe. in. i. C. de sacrosanc. eccl. & in. l. cum quis decedẽs in. §. Titia in prin. ff. de lega. 3.

Immò quod fatua est, si dubitationẽ non habeat. l. domitius labeo. ff. de test.

Impossibileq; ipsã ita claram fore, ut dubium non habeat, eodem Bar. teste, in. l. i. num. 13. & 14. C. de no. co. fa.

Et maxime, quia dubitare de singulis, ẽ utile. l. nemo. C. de sum. tri. & fi. catho. l. munerum. §. mixta. ff. de mu. & ho.

Et quia facile soluunt qui dubitant d. l. quod labeo. estq; philosophi propositio, quam refert & sequitur Bal. in. l. si turores. C. de compen.

Sed dici potest, quod quãuis in principiis, ratione supra dicta, error esse nõ possit, taliter ut nec sit cum illis qui ipsa negant, disputandum, ad quæ, uelut ad lesbiam regulam, nostras cogitationes dirigere debemus, potest tamen esse in deductione conclusionum ex ipsis principiis, ut infra.

Quarto sciendum est, hanc legem, multifariam multisq; modis intelligi à
6 Doct. primo quod exemplificet † secundo, quod diffiniat, Tertio, quod loquatur

tur de mero & mixto imperio, & etiam de simplici iurisdictione. Quarto, & ultimo, quod imo loquatur de mero & mixto imperio tantum, communniterq; teneri, q̃ exemplificet quodq; meri & mixti imperii, ac simplicis iurisdictionis species & differentiæ tractentur in ea, & ut adhuc latius infra.

Quinto & ultimo sciendum est, qđ
7 quamuis † potestatis uerbo, plura significetur, & maxime patria in persona liberorum, Dominium uero in persona serui, & imperium deniq; in persona magistratuum, ut hic, & in l. potestatis uerbo. ff. de uerb. si. attamen secundum aliquos maius unum altero esse uidetur, imperium scilicet potestate, quandoquidem magistratus à principe ut olim à populo electus, cum potestate esse uideatur, ita tamen ut nec imperium habeat, nisi dicatur. l. i. supra de off. eius, & utile est ad declarationem infra dicendorum, sed tamen hoc idem non probo, & dico, quod immo habet imperium, & quod imperium potestas appellatur, ut infra.

QVIBVS quodammodo euidentialium loco præmissis (se ipsam enim summat, & diuisione plana est, ex supra dictis) casum in terminis ruditer figura, supra dicta de causa, & quemadmodum litera iacet, ac etiã dato, quod hic de mero imperio, mixto, & iurisdictiõe simplici, tractetur, ut per Bar. & Docto.

ET PRIMO NOTA, quod merum
8 imperium, est habere gladii † potestatem, ad animaduertendum in homines facinorosos, ut etiam dicitur implicite in l. nemo potest. ff. de regu. iu. & in l. illicitas in §. qui uniuersas. ff. de offi. præsid. & in l. solent. ff. de offi. procon. & similibus, allega. in lectu. i. & 2. & non haber dubium.

Sed breuitati studendo, & aliter q̃ fecerim alias, in prædictis lectu. singula hæc uerba percurramus.

Nam primo dixit merum, ad mixti subsequentis differentiam, quæ maxime in speciebus considerabilis est, ex quo imperium, ut genus, prædicatur de mero & mixto specie differentibus, ut supra, & iuxta not. in l. 2. in princ. ff. si cer. peta. & sic merum, quasi purum solum, & simplex, quæ expositio, aliis reiectis, placet, tum quia communis est, tum quia uera. l. cum seruus. ff. de condi. & de. l. ueteris. C. de cõtrahen. & commi. sti. & latius ut in aliis lectu. & nouissime in l. muto, in §. tutoris datio. ff. de tute. & in Phormio. Terẽ. sensit his uerbis, nihil habet Phormio, nisi spem meram, id est solam. Vnde forte etiam Merula auis dicta est, quod sola uolet, & sola pascatur, & in secundo de ora. Ci. ibi exortus enim est Isocrates, istorum omnium magister, cuius è ludo, tanquam ex equo Troiano, meri Principes exierunt, & de mera diffinitiua loquens, ita præcise declarat Areti. in consi. 118. incip. in præsenti consultatione, in prin.

Secundo dixit habere, quia uere, & effectualiter habet magistratus, ratione imperii, gladii potestatem. l. nomẽ filiarum. §. fi. l. habere. ff. de uerb. si. l. stipulatio ista, in pri. & i. §. habere. ff. de uer. ob.

Tertio dixit gladii, non ut caperetur pro quauis pœna, quæ de reo sumitur, quod tamen aliqui sentiunt quodq; ironia sit, aliud uerbis, aliud sensu, & male sed pro gladio materiali. l. quamuis. l. cum uir. C. ad legem iu. de adul. d. l. nemo potest. ff. de regu. iu. l. solent. ff. de offi. procon. l. illicitas. §. qui uniuersas. ff. de offi. præsi. optimus text. in c. duo, in fi. & seq. 23. q. 4. & in c. nõ solum 23. q. 5.

Et uerba sequentia indicant, non aliud significantia, ut hic per Docto. & uidetur casus clarus, in l. 2. in §. in initio. ff. de ori. iu.

Cuius usum etiam, ordinationem Dei uocat Paulus Apostolus.

A clade dictus demum, quia ad cladem inuentus est.

Vnde Gladiatores nomen etiam sumpserunt, qui in harena pugnant, & de quibus in l. i. C. de gladia. lib. xi. Suadetq; ob hoc vir sãctus ille Iob. c. 19 à facie gladii fugiendũ eẽ, (fontibus. n.

loquitur) quoniam ultor iniquitatū ē. Quarto dixit potestatem, quæ etiam imperium appellatur, & imperium potestas, ut infra, & in .l. potestatis uerbo ff. de uerbo. si. ut potentiam animaduertendi ostenderet, quam habent magistratus maiores à lege, senatuscon. uel principum constitutione, iuxta not. in l. i. supra de offi. eius. & probatur authoritate Io. 19. c. in prin. ibi, nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & te dimittere, & ibi, non haberes in me potestatem ullam nisi tibi datum esset de super.

Quinto & ultimo, dixit animaduertendi ut etiam dicitur in. l. i. in. §. qui mādatam supra de offi. eius. & in .l. si quid erit. ff. de offi. procon. & in foro seculari pœnam mortis significat, alias degradationem & traditionem curiæ seculari, & ut latius dixi in ulti. lectu. in addi. & quidem in homines facinorosos, non quia fœminæ non comprehendantur, ex quo hoc casu masculinum concipit fœmininum, cum materia indifferens sit, dispositio legis, & quidem pœnalis, & ut plenius in .l. si quis id quod infra eo. & in. l. quicunq: C. de ser. fu. & in. c. generali de elec. in 6. sed ut belluas excluderet, quæ cum ratione careant, delinquentia dici non possunt, ut gladio iustitiæ perimantur, quamuis olim cautum esset, exo. 21. c. & Gene. 9. si bos hominem uel fœminam occidisset cornu, ut lapidibus obrueretur, nec carnes eius ullatenus comederentur, Inq; draconis lege, ut inanima pariter, quæ cuiq; mortis causa fuissent, cædis tenerentur, & etiam in .c. mulier 15. q. i. ut animalia ipsa flagitio contaminata, refricarent facti memoriam.

Dixit quoq; in homines facinorosos alia ratione rursum, ut denotaretur, merum illud imperium, uendi non posse, quandoquidem personarum æstimatio nulla sit .l. liber homo .ff. ad legē aqui. tradit Bal. in. c. i. in. §. ex eadem, in prin. de lege corra. in usib. feu.

Ex quo dicta proxime etiam uerificantur longe magis, quia si in belluas animaduerti posset, cum earum sit æstimatio. l. 2. ad legem aqui. uendi posset, dictu tamen absurdissimum.

SECVNDO NOTA, quod merum
9 imperium etiam potestas † appellatur, d. l. potestatis uerbo .ff. de uerbo. si. nec dubium habet, & potestas imperium, ut supra, sed nunc declara uerum, in magistratibus maioribus, alias secus: quoniam omnis qui habet merum imperium, habet etiam potestatem, non è contra, quia potestatem habet pater, & dominus, & magistratus inferior, & tamen non habent imperium, similiq; est in agnatis, & cognatis, in populo, & plebe, mutuo & credito, & eiusdem generis pluribus, quoniam pari modo agnatus est cognatus, populus plebs, & mutuum creditum, non è contra l. inter agnatos .ff. unde le. §. plebs est, insti. de iu. na. l. 2. §. creditum, & ibi Bar. in prin. (singula singulis referendo) .ff. si cer. peta. perinde etiam ac si diceremus, quicunq; est homo, est animal, sed non tamen ut conuertatur, & not. Bar. in. d. §. creditum.

TERTIO NOTA, quòd mixtum im
10 perium est † cui etiam iurisdictio inest, ad differentiam meri, idest puri & simplicis, ut supra lateq; dictum fuit alias, in aliis lectu. & nouissime facit tex. in. l. hæreditatis ibi, cum mixtæ personalis ratio &c. C. de peti. hæ. & in. l. Aristo. in prin. ff. de dona. & in .l. i. in fi. prin. ff. de aqua plu. ar. & in .l. si alieni .ff. de sol. & in. l. prima in. §. præterea .ff. de sepa. quasi dicat ad propositum, mixturam habere iurisdictionis, consistereq; in dāda (ut subiicit postea) bo. po.

Verum mihi maxime mirum uidetur, quod in bo. po. tantum exemplificauerit, cum tamen alia sint etiam mixti imperii exempla. l. i. supra eo .l. iubere cauere infra eod. quodq; plura simplicia non posuerit, ut in. l. 2. in prin. ff. de uerbo. ob. & in. l. munerum in. §. mixta. ff. de mu. & ho. & per Barto. in. l. placet, in repe. in. i. colum. in fi. & seq. C. de sacrosan. eccl. & quod deniq; mixto imperio insit iurisdictio, cum una species alteri

alteri inesse non posfit .l. semper .ff. de regu.iu.

Solue breuiter, & nouisfime, de industria hoc idem fecisse, quia dixerat satis, idemmet Vlpia. in .l.i. supra eod. ut breuitati consuleret, quod etiam facit in .l. ita uulneratus in fi. ff. ad legem aq.l. l.i. ff. de præscrip. uerb. Ad secundum uero, quod immo posuit merum imperium scilicet, & simplicem iurisdictionem, & ut infra latius, & ultimo loco ad tertium quod nõ inest ut species, sed ut genus, ex quo etiam regulare est posita specie, ut ponatur genus, non è contra l. si quid earum .§. inter emptum .ff. de lega.3. quæ inuestigatio cum in se parum utilitatis habeat, consulto omittenda est.

QVARTO nota, quod denominatio
11 semper † à digniori, & potentiori fieri debet, ut hic, ubi mixtum imperium, dicitur, & non mixta iurisdictio, & bene, uulgatusq: text. est & in .l. quæritur ff. de sta. ho. & in .l. cum in diuersis .ff. de reli. & in .l. legatis, in .§. si unus .ff. de lega.3.

Nec ab re, quia consentaneum est, ut magis dignum & potens, trahat ad se minus. c. quod in dubiis, de consecra. ec. uel alta .l. fi. C. de ordi. co. l. per minorem .C. de iudi.

Denominatiue potius, vt dixi, quàm effectiue, & in not. q. declarat Bal. in c. quanto, in .i. colum. de iudi. & ita arguit Bar. quoq; in rub. ff. fol. mat. num.7. & uox est, sic appellata à dialecticis, ad differentiam uniuocæ, æquiuocæ & analogæ, quoniam vniuoca pluribus cõuenit secundum eandem rationem, ut homo, æquiuoca uero, secundum diuersas, ut canis. Analoga autem secundum eandem partim, & partim secundum diuersas, & ut latius infra in diffinitione iurisdictionis, stricte sumpta.

QVINTO & ultimo nota, quod iurisdictio est etiam iudicis dandi licentia
12 † id est delegandi, quoniam iudicem dare, est delegare .l. à iudice .C. de iudi. & dictum fuit supra late in rub. de offic. eius. Et est sensus secundum Docto. quod non solum sit in cognoscendo, vt paulo supra inquit Iuriscon. sed etiam in dando iudicem, seu in delegando.

Verum aduerte, quia hoc modo non tractaretur hic de mero imperio de mixto, & de simplici iurisdictione, ut communiter tenetur, testatiq; sumus, loco suo, sed de mero & mixto imperio tantum.

Et indicat implicatiua etiam, quæ continuatiua præcedentium esse uidetur .l. fi. ubi bo. tex. ff. de ae. emp. l. quodcunq; .§. non solum .ff. de uerbo. ob. tradit Bar. in .l. suus quoq; in 2. colum. ff. de hæ. insti.

Et iudicio meo probatur, in .l.i. supra eo. ibi nam & bo. po. dare potest, & iudicem litigantibus.

Attamen teneo communem intellectum, quia oratio finitur ibi, quod in danda bo. po. consistit, & incipit postea cum dicit iurisdictio est etiam &c.

Et quia si de mero imperio & mixto tantum loqueretur, dixisset sic, quod in danda bo. poss. consistit, & in iudicis dandi licentia.

Et quia deniq; rationabile est, si iurisdictio in genere diuiditur in iurisdictionem & imperium, ut supra & imperiũ in merum & mixtum, ut de iurisdictione etiam tractet, postquam tractauit de mero & mixto imperio, & somnium est aliter tenere.

Nec officit implicatiua etiam, quia nil aliud uoluit dicere Iuriscon. nisi iurisdictionem simplicem in delegando consistere, ut mixtum imperiũ in danda bo. po. ex quo eidem quoq; inest.

Immo quod aliqui codices eam non habent, & nõ ab re forte uitiosum sit in eadem oratione idem uerbum repetere si maxime non expediat.

Et in aliquibus sic legitur, quod in danda bo. po. consistit, ut iurisdictio iudicis dandi licentia.

Sed à prima lectione nõ recedamus declarantes ut supra. minus officit rursum, quod æquiparentur dare bo. poss & iudicem, in .d. l.i. quia non est uerum ex quo bo. po. exemplum est mixti im-

perii ut ibi not. aliud uero iurisdictionis simplicis, & hæc satis sint pro nunc & quantum ad textualia.

Additio.

Sicuti in una quaq; re est dare principium quoddam, ut in ultimis uoluntatibus institutio.§.ante hæredis, insti. de lega.est enim præcipua quædam perfectio ex quatuor, quæ in eis reperiuntur materia scilicet, forma, solemnitate, & confirmatione, materia si uoluntas perfecte enunciata & completa fuerit.l. iubemus.C.de test.l.si is qui.l.ex ea.ff. eo. forma, si expresse hæres instituatur.d. .§.ante hæredis.l.proxime.ff.de his quæ. in testa. de.l.fi. ff. de codicil. & expresse dixi, quia esto quod expressum & tacitum æquiparentur .l.item quia.§.i.ff.de pac.l.cum quid.ff.si cer.peta. fallit tamē in hæredis institutione, propter magnū præiudicium quod in eo uertitur, ut inquit Pau.de Cast.in consil. 28. incip. in causa num.7.in 2.uolum.ita ut dubitabilis reddi uideatur glo.in .l. quotiens, contrarium sentiens.C.famil.her. solēnitas, si secundum leges testamentum factum sit, alias non ualeret.l. hæredes palam in prin.& in.§.in legatis.ff. de testa.l.nemo potest, ff.de lega.i.& diligentia appellatur.l.codicillis.§.fi.ff.de lega. 2.confirmatio, si testator moriatur, & hæreditas adita sit, quoniam non amplius reduci potest res ad intestati causam regulariter .l.si alienum .§. .i. ff. de hæ.insti.& not.Bald. in.l.i. in prin.ff. de testa.

Item & in contractibus, ut unde digressi sumus redeamus, consensus, si iurisgentium fuerint.l. cum amplius .§.is natura debet .ff.de regu.iu. si uero iuris ciuilis uerba .l.i.ff. de uerbo. ob. quandoq; res .l.2.§.i.ff.si cer. pet. & scriptura deniq; vt insti.de lit.ob.in prin.

Et ultimo loco in iudiciis, quæ exordium habent à lit.con.quæ etiam aliter lapis angularis, & fundamentum ipsorum appellatur.l.amplius non petitum ff.rem ratam ha.§.omnem in authen.de litigio.tradit Bal.in.c.i.in prin.de lit.cō.

Non secus ac fundamentum in domo, alias inde nihil posset ædificari.c.cū Paulus.i.q.i.l.legi.ff. de excep. rei iudi.

In eaq; paterfamilias.l.pronunciatio .§.familiæ.ff.de uerb.si.

In ciuitate Princeps.l.spadonem.§.si ciuitatis.ff.de excu.tu.

In ecclesia prælatus.c.cum nō liceat, de præscrip.c.i.12.dis.c.celebritatem, de consecra.d.3.& in authen. de eccl. tit.in prin.

Et in his deniq; omnibus cor, siue caput, principia omnium diuinissima, à quibus cætera reguntur membra.l.cū in diuersis.ff.de reli. & sump. fu.

Ita & ad propositum modo idem est & datur in artibus & scientiis, nec in eo error esse potest.

Per se notum est.

Et qui ipsum negat, nō auditur, nec est cum eo aliter disputandum, ut inq̄t philosophus 2.Methaphy.& not.Bald. l.i.in prin.& per illum text.ff.de iusti.& iu.&colligitur ex tex.etiam insti.eo.vbi prius iustitiæ diffinitio ponitur, postea iuris prudentiæ deinde quæ iuris præcepta sint.

Et eo modo etiam proceditur hic ab Vlpiano, dum iurisdictio in iurisdictionem & imperium diuiditur, Imperium uero, in merum & mixtum, subiiciēdo exempla, quod merum sit habere &c.& mixtum quod cōsistat in danda bo. po. & quod etiam iurisdictio sit ius delegandi.

Et ideo cum hæc per se nota sint (ut dixi) & si error in deductionibus cōclusionum ex ipso principio eē possit, nec dubitationem habeant, efficiunt pro nunc, ut nec astringamur casum ponere, nisi iudaice, à uerbis haud recedēdo, ut alibi inquit glo.in.l.non dubium .C. de legi.& in.l.damni, in.§.si is qui .ff. de dam.infec. nec regulæ amplius .l. quod labeo.ff.de carbo.edic.&.l. domitius labeo.ff.de testa.addicti simus.

Et minime mirum, quia plerunq; etiam alia ratione, lex in dubitabilis esse dicitur, & de casu claro facta.l.illa.C. de colla.l. ancillæ, & utrobiq; not. C. de fur.l.quæris.ff.de nata.resti. tradit Deci. late

late,in.c.i.in 12.col.de iudi.latius ego in l.i.in collecta.C.quando lib.prin. da.

CASVS ergo sic potest in hac lege fi-
13 gurari†certum enim est,iurisdictionem in genere considerari (quid sit in specie dicetur infra post Bart.nu.23.)quæ alias potestas dicitur, de publico introducta cum necessitate iurisdicendi,& æquitatis statuendæ, ut dictum tamen fuit in in.l.i.supra eo.quæsitum est apud Vlpianum Iuriscō.authorem ipsius, an istud genus haberet specierum prædicationē & breuiter respondet quod sic,& bene, alias genus non esset, secundum Porphi.& not.in.l.2.in prin.ff.si cer.pet. qa istud genus diuiditur in iurisdictionem & imperium. Imperium uero in merū & mixtum,deinde exempla subiicit,ut in ea.

NOTABILIA clara sunt ut supra ideo aliter non insisto.

Et nouissime difficultatem moueo,
14 nam ut ex supra scriptione licet†uidere hæc lex est ex libro singulari Vlpia. de offi.quæsto. Quæstor constituebarut à populo, ut capitalibus præesset causis, ex quo non erat consulibus permissum populi iniussu,de capite ciuis Ro.dicere,&appellabatur quæstor parricidii, de quo etiam in lege 12.tabu.& L.Fenestel la meminit,de magistra.Ro.c.3.quo modo igitur sic, non solum de pertinentibus ad merum imperium, quod est (ut diximus)habere gladii potestatem, uerum etiam ad mixtum & ad iurisdictionem simplicem hic tractatur l. solemus §.latrunculator.ff.de iudi.l.i.ff.si cer.pe.

15 SECVNDO difficultatem moueo†cur sic tractauerit hic de imperio mero, & mixto, ac iurisdictione simplici adhuc cum diffuse etiam tractatum sit in.l.i.de offi.eius,de his,& in.l.i.supra eo.& forte contra decisionem .§. quibus .C. de no.co.fa.uulgataq; regu. est quoq; in.l. hæc stipulatio,in.§.diuus,ut leg.no. ca.

16 Tertio difficultatem moueo † cur nō simpliciter & solum , de mero imperio tractauerit,quo potuissemus cognoscere facile, q̄ fuissent mixti,&etiā ac multo magis quidem , quæ essent simplicis iurisdictionis, argu. in .l. i.ff. de his qui sunt sui uel alie.iu.& in.l.Pōponius, in §.i.in fi.ff.de procu.

Pro sol.breuiter dicendū est,ad primū id factum fuisse proptet materiæ affinitatem,cum tamen principalis intentio ipsius esset tractare de pertinentibus ad merum imperium,argu. in.l.si quis nec causam.ff.si cet.pe.&quia,ut diximus,à generis diuisione, per enumerationem specierum arguendo,unum commode sine alio tractari non potuit,&hinc est, à simili, quod plerunq; etiam ipsa rubrica,nigrum reperitur generalius secū dum glo.in authen.nullum cre. agri.in uet.omnes in authen. ut ec. to. tradit. Alex.in.d.l.i.ff.si cer.peta.subiiciens nec restringi debere, & bene supra dicta ratione,& not.in rub.C.de inces. nup.

Ad secundū uero, alio mō hæc in.l.i. de offi.eius.&ī.l.i.supra eo.tractata fuisse,an scilicet merum & mixtum imperium possint delegari,& quale sit iusdicentis officium, adeo, ut non simus in casu.d.§.quibus, nec superfluitas obiici possit quouis modo, & ita ī simili respō det Anto.de But.in .c.significātibus, in i.col. de lib.ob. & Bar.in l. lex cornelia, in prin.ff.de iniur. & magis ad proposi. tū dicit Io.de ana.in rub.de homi.quod non debemus conqueri , si legislator plus in uno loco , quam in alio, nobis loqui uoluit clarius,& magistralius, etiam de eadem re, quod uidetur notandum, & iudicio meo probatur in.l.fi.in fi.C. de pac. quod autem hoc fecerit in lege ista, ex supra dictis patet.

Tertium etiam secum sol.affert, quoniam procedit regu. in contrariis, nam ex his uno cognito, cognoscitur, & aliud,ut in iuribus ad idem allega. & in.sti.de tute.in prin.ubi exempla clara, & naturalis ratio dictat, ut se inuicem ostendant, quia sic album probatur per nigrum,& simile per suum contrarium & nota,quod cognitio appellatur in.d. l.i.ff.de his qui sunt sui uel alie. iu. quæ tamen ars est,scientia & doctrina,ut ibi inquit Bal.& bene, in 2. lectu. & sic intelligitur cum dicimus contrariorum

ean-

eandem esse disciplinam, quia exponitur disciplina, idest ars & scientia, uerũ ad propositum, merum & mixtum imperium, ac iurisdictio, de quibus hic, sunt diuersa: ergo uno cognito, non cognoscetur aliud, arg. in. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & in. l. naturaliter in. §. nihil commune. ff. de acqui. po. & ideo contraria simul stare nõ possunt, diuersa autem sic, ex quo tunc nihil est quod obstet, l. ubi repugnantia. ff. de regu. iu. l. i. C. de fur. c. sollicitudinem, de ap. tradit Barto. in. l. arbitraria, in prin. ff. de eo quod cer. lo. et Bal. in. l. si unus, in. §. pactus, in 2. colum. ff. de pac. vel solo hoc uerbo dicas, quod cum suprascriptio simplex sit de offi. quæsto. et indefinita, pluresq; essent quæstores antiquitus, et gladii potestatem habentes, et bo. poss. ac iudicem dantes, ut licet uidere ex his q̃ Bude. Zasi. et collega noster Cagno. elegantissimi viri, et (ut aiunt) senario numero comparandi, in. l. 2. ff. de ori. iu. congerunt, non mirum est, si tractat Vlpia. hic de mero imperio, mixto, et etiã simplici iurisdictione.

SED adhuc mihi animus non quiescit, nam certũ est, quod quæstores parricidii inquirebant tantum, triumuiri capitales autem exequebantur arg. in. l. fi. §. ultionis. C. ubi se. uel cla. quomodo igitur gladii potestatem habebant quæstores, ad animaduertendum in homines facinorosos, ut hic dicitur? & ad ꝓpositum not. in. d. l. 2. de ori. iu.

Vlterius quod de gladio dicitur (intelligunt enim Docto. ut etiam tractatum est alibi, de materiali) minus recte dictum censeo, quia immo de intellectuali potius, ratione potestatis & imperii, quod habet magistratus, ĩtelligi posse uidetur, & per rhetoricam quandam denominationem, sola Ci. authoritate, dictatorius enim gladius, inquit, huiusmodi est, ut ei parere quicquid iubeat necesse sit.

Vltimo defectiua uidetur diuisio hæc, quod imperium, aut merum, aut mixtum dicatur, cũ sit dare tertium genus nec merum, nec mixtum. l. fi. supra de offi. eius. tolle simile in ultimis uoluntatibus, nam est testamentum, & codicillus. l. i. ff. de testa. l. si idem. C. de codi. & tertium quoddam, quod nec testamentum est, nec codicillus. l. licet, & ibi glo. C. de pac. Vel in seruitutibus, quarum quædam reales appellantur, quædam personales: quædam uero, quæ nec reales nec personales sunt. l. ut pomum. ff. de serui. & magis in terminis in iudicibus ordinariis & delegatis, ex quibus tertium resultat genus, anomalum, eorum qui nec ordinarii nec delegati sunt authen. habita. C. ne fi. pro pa. quod quidem & ad propositum, cum expressum non fuerit, legislatoris defectum arguit & sic male.

Nisi ad primum dicamus, uerum nõ esse, quod quæstores tantum inquirerent, ex quo origo eorum uetustissima est, ut L. Fenestella docet, in lib. de Ro. magistratibus, creatiq; multo post triũ uiri, qui esto quòd tũc capitalibus quæstionibus præessent, & carceris rerum capitalium custodiam agerent, non propterea tollunt, quod quæstores parricidii, gladii quoq; potestatem non haberent. Vnde & non ab re dicit alibi gl. in l. i. C. de accusa. distingue tempora, & cõcordabis scripturas, Fenestel. autem legendus est. c. 3. & 5. de quæstoribus, & de duumuiris capitalibus.

Secundum etiam facile soluitur, ex uerbo ad animaduertendum, quod maxime uerificari posse uidetur, ut non tã de intellectuali, quia de materiali intelligatur. l. 2. §. post deinde ibi, & quibus etiam capitis animaduersio data est, & §. exactis deinde regibus ibi, neue possent in caput Ro. ciuis animaduertere ff. de ori. iu. & melius quam alibi, in. l. aut damnum, in. §. i. ff. de pœn. ibi, ut gladio in eum animaduertatur, & ut hic ꝑ Docto. latius, dixiq; ego in aliis lectu. satis, & inde scriptum accepimus quod à clade dictus, & ad cladem quasi cadem, à cadendo, uel à κλάω Græce, quod est amputo, inuentus est, nec haber dubiũ, etiam quod plerunq: dicatur, seuerissima animaduersione, condigna, debita gra-

grauiore,& simili modo, quem gladio puniendum esse,ut in.l.nemo.C. de su. tri.& fi.ca.& in.c.pastoralis in fi.de offi. dele.& in.c.quoniam contra, de proba. & in.l.i.in.§.i.ff.de offi. præfec.ur.(reddendo singula singulis) quia uerbis significatum auget, non autem mutat, cum animaduertere, sit animam de corpore uertere.c.ad abolendã,in prin.c.ex communicauimus.§.i. de hære. tradit Archi.in.c.ut commissi,ad fi.eo.ti. in 6.

Quo ad tertium quoq: dici potest, ut dixi in 2.lectu.quod d.l.fi. non loquitur de imperio per se,sed cohærente iurisdictioni,idest modica cohercione, & bene (ut subiicit) quoniam iurisdictio, sine ipsa, foret prorsus nulla uana, & inutilis, & idem in.l.magistratibus, infra eo.& in.§. audient quoq; in authen, de defen.ci.

Et obseruandum est, quod in .d.l.fi. cohercio uerbalis est, in.d.l. magistratibus uero realis,siue corporalis, ne altera superfluat, & addendum simile in .l. pleriq; & seq.ff.de in ius uo.& in degradatione,ut in .c. degradatio de pœn. in 6.& in iniuria deniq; .l. i. & ibi not. in pri.ff. quod quisq: iu. & lusius dicemus infra loco suo.

Additio.

17 NOTA primo, quod merum imperium dictum est, quasi liberum † & necessitati non subiectum,ex quo à populo in principem translatum est .l.i.ff. de consti.prin.

Princeps legibus est solutus .l. princeps .ff.de legi.ergo.

Quod intellige à lege ciuili & positiua,non à naturali, & ita loquatur tex. in.d.l.princeps declarat Bart.in .l.digna uox.C.de legi.& cano.in.c. i. de proba. post Bald. in.l.si aquam, in 11.col. C.de ser.& aqua.

Et si in eo necessitas est considerabilis aliquo casu, est non ex parte personæ,sed rei.l.i.in prin.&ibi Bar.C.de no. co.fa.

Potestq; exemplificari in.l. corrigenda,ut in.d.l.i.in prin.& in domo, quam necessario dominus non reficit, ipsius persona considerata,sed ratione domus quæ indiget refectione, ut ille ibidem declarat.

Et adeo uerum est, quod est legibus solutus, ut coram eo locum habeat deprecatio, ex quo gratiam facere potest, non coram aliis iudicibus, qui iurisiurandi religione tenentur.§. æquius, in authen.iusiu.quod præsti.ab his .l. tem non nouam.C.de iudi.tradit Bal.in.l.et si seuerior, in.i.colum. C. ex quib. cau. infa.irro.

Contra quam tamen expositionem facit,nam imperium est communicatũ etiam aliis.l.si in aliquam .§.fi.ff.de offi. procon.l.4.ff.de offi. præsi. ergo quo ad alios non est liberum.

SECVNDO, quia merum imperium est iurisdictionis species, ut supra iurisdictio est potestas de publico introducta,cum necessitate iurisdicendi,vt not. in.l.i.supra eo.ergo,

Tertio, quia si sic liberũ esset,sequeretur quod solus legem condere posset quodq; simplex eius uerbum,esset lex, dictu tamen absurdum.l. humanum C.de legi.§.sed &quod principi placuit insti. de iu. na. not. in .l. i. ff. de consti. prin.

Sed si cupias ipsam defendere dic,ut dixi alias in aliis lectu. & nunc ex ipsomet Bar.cuius etiam fuit primũ tollere quoniam esto quod in aliis sit necessitas, non est tamen in principe,cuius respectu meri adhuc nomen remansit,argu.in.l.fi.ff.de decu.& in l.3.C. ad macedo.& in.l.aduersus.C.de non nu.pecu. ubi debitum ex causa uenditionis, con uersum in debitum ex mutuo, efficit, ut attenta origine, haud habeat locum exceptio non numeratæ pecuniæ.

Secundum (ut ipsemet dicit adhuc) tolle pariter, quod immo sit species iurisdictionis,quodq; diuersimode sit necessitas in principe, honestatis, in aliis autem iurisdictionem simplicem habẽtibus,præcisa,& minime mitum, quoniam hæc differentiam non cõstituunt, secundum Bar. in.l.i.in 2.col.ff.de ac. & ob.estq; arg.in.l.fi.ff. de fun. inst.

Non

Non ob. tertium & ultimum, quia immo solus cōdit legem, si uelit.l.fi.C. de legi.nec ob.tex.in.l.humanum, præallega. quia loquitur de humanitate .l. humanitatis .C. de impub. simpliciq; uerbo legem condit,si eo tamen sit animo,quoniam taliter debet lex interpretari,ne in absurditatem incidamus, ut in.d.§.sed &quod Principi placuit,not.

Secunda tamen est expositio Bart.vt
18 merum dictum sit † quasi liberum, & non seruum,ac alicui actioni deseruiēs ut mercenarium, ex quo in criminalibus,iudex liberas habenas habet,ut insti.de pub.iudi.in prin.argu.in.l.i. supra eo.siue inquirendo procedat, ut in.l.cōgruit.ff. de offi. præsi. & qualiscunq; sit inquisitio, uel generalissima totius prouinciæ,uel generalis ciuitatis,uel particularis contra certam personam, ut per Abb.in.c.qualiter &quando,in 3.col.de accu.siue accusatio uel denunciatio instituta sit.l. cum suppositi .C. ad legem Cor.de fal.l.ea quidem .C. de accu.

Et nota ad propositum, quod delicta puniuntur pluribus de causis primo,ut delinquens se ipsum corrigat.l.3.C. de ep.audi.Secundo, ut maiestas prætoria haud contemnatur.l. si familia infra eo. Tertio, ut cæteris trāseat in exemplum haut facta.§.fi.ff.de pœn.quarto, ut legi satisfiat.l.i.ff.de legi. Quinto & ultimo ut humana coherceatur audacia, & ut tuta sit innocentia inter improbos, pacataq; ciuitas quæ regitur.d. l. cōgruit, c.factæ autem sunt leges 4.d. dicq; non mirum esse ex his, si tot uiis inquiruntur,& si(ut diximus)merum imperium dicitur idest liberum,nec ulli actioni deseruiens, & amplius quod hac de re,optimum est in ciuitate accusatores reperiri, ut metu contineatur hominum audacia, quodq; bonum hoc regimen causa finalis est,ad differētiam remotæ, ut not.Albe.in prohe.ffo rum num. x.

Et si diceretur,ut dicunt Doct. quod his rationibus etiam mixtum deberet merum appellari, à quibus non discessimus alias replicabimus nunc, uerum eē,sed mixtum potius appellari debuisse, cum participet de ipso mero, & de simplici iurisdictione, ut infra uidebimus,quam merum.

Tertia & ultima est eiusdem exposi-
19 tio † merum dictum esse, quasi purum &simplex,pub.utilitatem principaliter respiciens,& bene, ut supra etiam probauimus, & ut in legibus ibidem alleg. cui tamen aliqua obstant sed quia friuola sunt non refero, & quia in aliis lectu. late scripsimus. Et nouissime pro ista expositione facit, quod de argento puro,puro dicit Gel.c.5. lib.6. in noc. atti. ut id intelligatur, quod nullius metalli habeat mixturam, adeo ut sic merum etiam possit,& non improprie quidem appellari,quid quod merum idest uinū inde etiam dictum,appellarumq; est, à meris,quod est diuisio, quasi purum & clarum, ac ab omni fece segregatum, vel scias merum, quasi mirum dictum fuisse,quia maiores magistratus admiramur,tanquam legis ministros,quos inde etiam, eaq; ratione reuereri oportet, l.2.§.deinde.ff.de ori.iu.l.ueluti.ff.de iusti.& iu. & Q. Fabij maximi histo. nota est,quam non scribo,eam lege si cupias & à Gellio sumitò,noc.atti.lib.2.c.2.

Vel referas, & dic obstare, quod hac ratione quoq; mixtum deberet merum appellari,quia etiam eo casu agitur prīcipaliter de pub.utilitate.

Et quia merum etiam iurisdictionē continet,cum reus in expē. condemnatur.l.qui crimen.C.qui accu.non po.

Immo quod mera iurisdictio quoq; dici deberet,ex quo exercetur etiam ad pub.utilitatem,secundum Bar. in.l.i.in priuilegio tertii temporis.ff.sol.mat.

Sed primum fallax videtur,quia esto quod de pub. utilitate etiam eo casu agatur, obstat tamen mixtura iurisdictionis, & imperii, ne merum dicatur, ut supra.

Multoq; fallacius secundum &tertium pariter, ex quo non sunt regularia, nec consequenter attendenda.c.quæ à iure, de regu.iu. in 6. aliquid de expen.Bald. in.l.generaliter, in pen.colum.C.de ep. & cle.

Additio

Additio.

Vel primum reforma sic, quòd im-
20 mo merum dici non posit† quia liberum, nec subiectum necessitati.

Quoniam in magistratibus, quibus à principe est communicatum ut supra necessitas est, ergo non liberum.

Secundo, quoniam iurisdictio necessitatem habet, quæ est genus, imperium uero species, ut supra ergo & impetiũ, ergo non liberum.

Tertio, quia si liberum esset, sola prîcipis uoce fieret lex, dictum tamen absurdum, quia non omnis uox principis est lex. l. ex stipulatione. C. de senten. l. i. ff. de consti. prin.

Quarto, quia si contrahat cum subdito, obligatur efficaciter. l. i. & ibi Bal. ff. de pac. ergo non est liberum.

Quinto & ultimo, quia hac ratione etiam mixtum deberet merũ appellari. Et Bar. expositionem tenendo, dic ad primum, quod consideratur prout tũc non prout nunc, ut in simili not. in cle. i. de con. præben. & per Bar. in. l. si ita stipulatus. ff. de uerbo. ob. & Alex. in. l. i. in 2. col. C. de codi. quo casu, esto quod necessitati subiiciatur. l. illicitas. §. ueritas, ff. de offi. præsi. non tamen in principe est huiusmodi, & eius principio considerato, quod quo ad denominationem debet attendi, argu. in. c. fuerunt 7. d. & in. c. si Romanorum 18. d.

Ad secundum uero, quod habet necessitatem, sed non prout ad principem refertur, in quem imperium absolute translatum est, & faciunt in simili, quæ not. in. l. quidam cõsulebant. ff. de re iu. & in c. innotuit, de elec. & in. c. si motu proprio, de præben. in 6.

Et ad tertium quod immo non est absurdum, quia sola uoce principis fit lex, si eo animo fit, alias non, & ita procedat contrarium, ut in. d. l. i. not. & est argu. in. l. non omnis. ff. si cer. pet. & in. l. fi. C. ne uxor pro ma.

Ad quartum autem, ꝙ id est, ex quo princeps est aĩal rõnale, à cuius dictamine non est alienus, imo nec Deus ut in d. l. i. not. & per Bal. in. l. si aquã in 11. col. C. de serui. ergo liberum est, nec suppositum necessitati iuris

Et breuiter ad quintum & ulti. ꝙ est uerum hac ratione, sed quia mixturam continet, stant ista simul, quod necessitati subiectum non sit, & tamen mixtũ & non merum appelletur.

Additio.

Posset et̃ dici unico uerbo sic, oẽs Bar. expositiones coniungendo, ꝙ merũ dictum sit, quasi liberũ, id est nec actioni deseruiens, nec necessitati subiectũ, & purum ac simplex absq; alio, utilitatem pub. respiciens, & nõ eo mõ quo mixtũ. Secũdo noia, ꝙ uerbũ habere sumitur
21 pluribus† modis, primo iure dominii, ut in re mea, quam habeo, et̃ si ab alio possideatur. Secundo rõne possessionis et̃ ciuilis, q̃ non retinetur. Tertio iure actionis, q̃a adhuc rẽ habeo, quã petere possum. l. id apud. l. habere. ff. de de uer. si. l. si in emptione. §. i. ff. de contrahen. emp. l. qui actionem. ff. de regu. iu. l. rem in bonis nostris. ff. de acqui. re. do.

Sed ultimo modo ficte & improprie ac per interpretationem, non uere & ꝓprie, quod indicat uerbum uidetur, positum in. d. l. qui actionem, & uerbum intelligitur, positum in. d. l. rem in bonis nostris. l. i. §. deiecisse. ff. de vi & ui ar. l. intelligendus. ff. de uerb. si. l. si familia ff. de iu. o. iu. l. fi. C. de impu.

Et est simile in. l. non dubium. C. de legi. ubi facta contra leges, pro infectis habentur, ergo improprie, quoniam facta pro infectis haberi proprie non possunt. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & postli. te. c. cum in iu re peritus, de offi. dele. Immo quòd Deus non potest facere hoc, quod scilicet factum non sit factum. l. i. & ibi glo. C. de rap. uir. l. uerũ est. ff. de regu. iu. tradit Soci. in. l. i. in. §. si uir. ff. de acqui. po. ubi in princ. testatur et̃ se defendisse hebræum quendam accusatum de blasfemia, quia dixerat Deũ quid facere non posse, ut ibi per eum. hic aũt, redeundo unde discessi sumus pro punire ponitur, ita ut sensus sit, ꝙ q̃ punit delinquentes, merum imp. habet & uerbũ gladii, non materialiter ꝓ ipso

Ooo gla-

gladio capiatur, sed(ut aliqui senserunt & non absq; ratione)per rhetoricam denominationem quandam, de intellectuali potius, ratione imperii, & potestatis, quam habet magistratus, & quia non omnes gladio puniuntur .l. illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi.præsi. Tamen animaduersio proprie est, quæ gladio fit, ut supra ostendimus.l. aut damnum.§.i.ff.de pœn.adeo ut non possit, non intelligi, nisi de materiali.

Et ꝑpea dic, ut litera sonat, ꝙ ex hoc uerbo proprie & effectualiter ostēditur potestas ius, & imperium, quod habet magistratus in homines facinorosos.

Sicuti & alibi(mitto ꝙ verba legis sic semper debeant intelligi.l.i.§.i. ff. quod quisq; iu.)ĩ lege congrui, quòd uicinus rem emptam ab extraneo, dato eodem precio habeat, quoniam effectualiter intelligitur, alias posset idem emptor soluendo interesse liberati.l.si quis ab alio .§.fi.ff.de re iu.non dicendum, quia regula.d.l.si quis ab alio procedit in facto mero successiuo, quod consistat in labore personali, ut ædificare insulam, fodere foueam, & tale quid aliud, non si sit instantaneum, ut rem tradere, quoniam tunc obligatus ad id præcise tenetur, quemadmodum hoc casu.l. certi conditio, & ibi Bar.nu.19.ff.si cer. pet. declarat Salice.in.l. si traditio, in prin. C. de ac.emp.

. Tertio nota, quòd cum misterio
22 dicit † in homines facinorosos, triplici de causa, primo declarationis gratia.l. non solent.l. quæ dubitationis tollēdæ gratia.ff.de regu.iu.l.i.§. quamuis .ff. de uen.inspi.c.i.de no.for.fi.in usib.feu.

Secundo, vt belluas excluderet, quæ cum ratione careant, non delinquunt l.i.§.i.ff.si quad.pau.fe.di. tradit Bart. in .§.quia uero, in prin. in authen. de non alie.& in.l.ex hoc iure, in pe. col. de iusti.& iu.subiiciens, quòd amat pœnam qui delinquit, quodq; in delictis inest consensus à quo creatur naturalis obligatio, in Brutis haud considerabile, ergo.

Tertio vt ostenderet u[illegible]ndi nō posse, quoniam publici iuris est, exerceturq; in personas, quarum æstimatio nulla ē l.liber homo.ff.ad legē aqui. tradit Bal. in.c.i.in.§.ex eadem lege, in prin. ff. de le.corra.in usib.feu.&in.c.i.col.i.de feu. mar.eo.lib.

Sed nullum istorum ꝓcedere posse uidetur, non primum quoniam declaratio in re clara, non est necessaria.l.si sic, ubi gl.& Doct.ff.de uerb.ob.dicentes ēt ibi post Bar.in.l.ille aut ille, in.§.cum in uerbis, & bene.ff.de lega.3.quod si statutum sit, causas committi debere consilio sapientis, intelligetur procedere, si dubiæ sint, nō si fuerint claræ, & uidetur expressum in.§.i.in authen.de iudi.&in l.pediculis, in.§.labeo.ff. de au. & ar. le. sed hic clara est, quia (ut diximus) Belluæ ratione carent; ergo.

Non etiam secundum quia confundi uidetur per tex.in.c.mulier 15.q.i.vbi mulier quæ ad omne pecus accesserit, interfici debet, & pecus cum ea mori, originaliterq; legitur Leui. c.20. & clarius Exo.c.21.ubi si Bos cornu percusserit uirum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruitur, & carnes eius non comeduntur.

Non deniq; tertium & ultimum, qa quotidie contrarium fieri uidemus, ꝙ immo uenditur, ut idem Bald. testatus est in.d.§.ex eadem lege.

Nisi ad primum dicamus, uerum esse, sed quod tamen probabilis est, ut in simili dicitur in.l. si de interpretatione.ff.de legi.iuncta glo.& quia nihil est tā clarum, qđ non possit recipere quandam sollicitam dubitationem.§. si uero in authen.de tabellio. Vel etiam necessaria, alia ratione, ut supra & est argu.in l.si uentri, in.§.in bonis.ff. de priui. cre. & in.§.affinitatis, insti.de nup.

Ad secundum uero, id procedere, non ut imperium merum & gladii potestas exerceatur in eas, sed ut pecora tali flagitio contaminata indignam facti refricarent memoriam, ꝙ tex.met dicit in.d.c.mulier, & in aliis lectu. latius alias declarauimus, nec facit nouissime tex. exo. in.d.c.21. qa id ēt horrore facti

erat

erat in lege ueteri dispositum, & quia horribile uisu ēt esset id inter homines ut ibi sacri exposi. dicunt, subiicientes quoq; carnes eius comedendas non eē eadem ratione, & quia dominus etiam damnificari debet in hoc ad sui & aliorum cautelam, circa aīalia sua periculo sa, & ad propositum conducunt, quæ in simili dicuntur in. §. per contrarium (& aliam q. tango) insti. de hæ. quæ ab intes. & in. l. cum filius in. §. fi. ff. de lega. 2. & in rub. ubi Albe. de iust. & iu. in prin. quod propter facti atrocitatem, plerūq; etiam defuncti memoria damnatur.

Tertium & ultimum, secum respon sionem habet, id forte de consuetudine ꝓcedere, quæ uincit legem. l. 3. §. diuus ff. de sepul. uio. & sentit Bald. in. d. §. ex eadem.

Vel dic, de facto fieri, non de iure, cō suetudinemq; non ualere, ratione carē tem, & forte melius. c. i. de consuetu. c. fi. de præscrip. tradit Bar. in. l. omnes. C. de decu. lib. x. & ideo ut ualeat, oportet quod sit legitima, rationabilis, & præscripta, vt per glo. & Doct. in. c. cum cau sa de re iudi. & in. l. de quibus. ff. de legi.

Additio.

ADDE etiam nouissimo loco quāuis dixerit homines† deq; ipsis mentionem

23 fecerit, ꝙ non tamen fœminas excludit quia materia indifferens est, adeo ut ma sculinū, fœmininū concipiat. l. si quis id ꝙ, & ibi not. infra eo. tradit Bart. in. l. i. ff. de uer. si. & in. l. i. in prin. in ult. col. ff. de pecu. & hæc ē rō, ꝙ Christus appellatur filius hominis, Matth. 8. c. & tamen natus est sine parte, ex utero beatæ Virginis tantū, quia ly homo, cōis terminus est, fœminā ēt comprehendēs, & à Grā maticis, conceptio, seu syllepsis figura appellatur, & adductio indignioris ad dignius, quæ fit genere, ut hic, & nume ro, ut discipuli & ꝑceptor legunt, & per sona, ut ego & tu legimus. Consideran do semꝑ masculū numerūq; pluralē, & personā primā, ēē fœmina, numero sin gulari, & persona secunda digniores (sin gula referendo singulis) & est argu. in. c. quod in dubiis, de conse. ec. uel alt.

Et quia si lex differentiā non facit in ter masculum & fœminam, ubi agitur de utilitate priuata. l. maximum uitium C. de libe. ꝑte. multo minus faciet, ubi agitur de publica, ut hic. l. unica. §. fi. C. de cadu. tol.

Considerando etiā dixisse, homines fre quētioris usus gratia, ex quo non ita fa cile delinquunt fœminæ, vt experientia docet, magistra rerum efficax, ut mascu li, & in simili not. in. l. i. C. de his qui ad ec. confu. & in. l. i. C. de rap. uir. & in. l. i. C. de nili agge. non rum.

QVARTO nota, quòd merum imp.

24 etiam potestas† appellatur, & idem dici tur in. l. potestatis uerbo. ff. de uerbo. si. allega. quoq; in gl. hic, quæ ob hoc, erit expedita.

Vbi patria est in patre, Dominica in domino, & imperium in magistratu, qđ in potiori significatu intelligendum est l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager uec. uel emphy. pe. idest merum: ergo imperiū, & potestas sunt synonyma.

Et clarius, ac secundo in. l. eum q. infra eo. ubi magistratus est is, qui reperitur in aliqua potestate ut proconsul, ꝑ tor, & alii qui prouincias regunt, idest præsides, & nota quod duo priora propriis uerbis, tertium autem per circum locutionem, expressit, poetico more, iuxta illud.

Diffugere niues, redeunt iam g ramina campis.

Arboribusq; comæ, & figuram hanc Grammatici periphrasim appellant. Verum ad propositum, proconsul habet merum imperium. l. solent. l. si in aliquā §. fi. supra de offi. procon. & præses. l. i. in fi. prin. de offi. eius, & ibi dictum est. l. il licitas. §. qui uniuersas. ff. de offic. præsi. ergo imperium, ut dicebatur, potestas etiam appellatur.

Tertio uidetur casus in. l. i. ff. de, con sti. prin. ubi populus in principem omne imperium, & potestatem transtulit, quæ aliis magistratibus cōicata. d. l. si in aliquā. d. §. fi. ff. de offi. procon. l. 4. de offi. præsi. cum eadem qualitate cōicata in telligitur, ut imperium potestas sit, &

potestas imperium.l.i.§. & post operis, & ibi Bar.ff.de no.o.nun.

Quarto etiam est text.non omittendus,in.l.nec magistratibus,in fi.ff.de in iur.ubi ad literam dicitur, quod minores magistratus sunt sine imperio, & sine potestate,ergo potestas, idem quod imperium

Quinto & ultimo probatur in.l. sed & si per prærorem,in.§.hæc clausula.ff. ex quib.cau.ma.ubi clausula de qua ibi pertinet ad eos qui non possunt in ius uocari sine pœna, ut consul prætor, & cæteri(inquit tex.)qui imperium, potestatem ve habent & de quibus(adde tu) in.l.2.ff.si quis in ius uo.non ie.

Et per ista iura, indubitanter ita teneo,q̃cquid dixerit aliqui in.d.l.eũ qui.

Nec ob. dum respondent ad text. in d.l.potestatis,quod esto quod dicat potestatis appellatione, imperium magistratus uenire,non ꝓpterea negat,quin etiam ueniat simplex iurisdictio, & alia authoritas,quia replicatur,dictu absurdissimum esse,ut hic, & in iuribus ad idem allegatis,& quia opi.ipsorum iure non probatur.

Minus ob.rursum,quod tex. in in.d. l.eum qui,probet,quod immo verbum prædictum potestatis, minoribus magistratibus etiam conueniat, ex quo illi possunt delegare, qui habent magistratum,& qui sunt in potestate aliqua, ut ibidem, sed magistratus etiam minor, potest delegare .l. à iudice .C. de iudi.l. more infra eo. ergo magistratus etiam minor,dicetur habere potestatem,quia respondetur,ibidem duo esse dicta separata,unum quod qui est magistratus delegare posit,&bene d.l.à iudice d.l.more, nec habet dubium aliud, quod si sit in aliqua potestate, ut proconsul, prætor & præses,tunc non posit iubere iudicare,eo die quo futuri priuati essent, quia tunc sine potestate & imperio esse reperirentur, ergo uerbum potestatis, maiores magistratus respiciet, & nõ minores,& propterea errant prædicti, subiicientes ibi exempla regulam non restringere,& decipiuntur ualde, ex quo mutatur casus,secundiq; dicti exempla sunt,nec aliter, quam in maioribus magistratibus d.uerbum potestatis,intelligi potest,& de casus mutatione,est in similis tex.in.l.i.in.§.plane,iuncta gl.usq; adeo.ff.de tu.& ra.dis.

Et si diceretur ad tertium quod imo ex eo text. potestas non est idem quod imperium, quoniam copula apposita inter hæc duo ibidẽ reperitur, quæ sui natura diuersitatem notat, iuxta glo.in rub.ff.de iu.& fac.igno.& in c. querelã, de simo.Respondebo ex his, quod immo potius ea auget & coniungit, q̃ diuersificet.l.ea tamẽ adiectio.ff.de leg. 3.

Quarto non ob.quod in.d.l.nec magistratibus, apparebat ratione subiectæ materiæ,dictum uerbum potestatis, ad d.magistratus inferiores referri non posse,quia non intelligi facile potest, quomodo scopulum d. l. noluerit euitare, clare probantis, quod si magistratus habeat imperium,aut potestatem, durante magistratu, in ius uocari non poterit alias aut sic,si sit sine imperio aut potestate,ut inferior: ergo potestatis uerbũ ad ipsum referri non poterit.

Et quia eodem modo respondetur ad tex.in.d.§.hec clausula, pari solu.ut proxime dixi,tolletur,quam aliter non repeto.

Et dato quod d.uerbum potestatis, posit ad magistratus minores referri, comprehendiq; ex eo plerunq; uideatur etiam iurisdictio simplex,dicam esse uerum,non proprie & in specie, sed in genere & large, à præsenti disputatione satis alienum, quoniam imperiũ quod ẽt potestas appellatur,ut hic, proprie debet intelligi, & duntaxat in maioribus magistratibus,& non aliter,nec alio modo,& ista sufficiant.

Quinto nota,quod mixtum illud esse dicitur, quod participat de duobus
25 †simplicibus.l.2.ff.de verb.ob.l.cum seruus,allega.etiam supra.ff. de con. & de. .l. ueteris .C. de contrahen.& commit. sti.cum similibus.

Et facit,quia sic uidemus, quòd quædam sunt munera personalia, quædam

realia, quædam mixta.l.munerũ.§.mixta.ff.de mu.& ho.tradit Bar.in.l.placet, in repe.in.1.colum.C.de sacrosan.ec.& sic, ut dixi. participantia de duobus simplicibus.

Et idem in præscriptione, quia quædam pariter est fauorabilis, quædam odiosa, quædam autem mixta.l. ex hoc edicto,& ibi Batto.in princ.ff. de eo per quem fac.erit, tradit gl.in l.fi.C.de edic. di.ad tol.

Et idem in contractibus, quorum aliqui sunt nominati, aliqui innominati, aliqui mixti, secundum Barto.in.l.fi.in ult.colum.ff.de con.ob.cau.

Et idem in iudicibus, quia aliqui ordinarii sunt, aliqui delegati, aliqui uero mixti, ut auditores sacti palatii, alias domini de rota, qui habent ordinariam iurisdictionem in cognoscendo, delegatã in pronunciando, ut not.in clem. auditor, de rescrip. declarat Abb. in pra. sua c. 4. sub rub. de iudicum diuersitate in prin.

Poteftq; etiam,& ultimo loco, exemplificari in iure nostro, quod uetus est ffōrum, nouum Codicis & authenticorum, mixtum autem institutionũ, idest collectum undiq;, ut pulcherrime docet Odof.in.l.i.in 3.col. ff.quod q.sq; iu.

Et non ab re, ad propositum redeuntes, imperium mixtum quoq; hic dicitur, quia participat de mero,& simplici iurisdictione, de mero, quia delegari nõ potest, in eoq; magistratuum dignitas considerabilis est, ut in illo, de simplici iurisdictione, quia consistit in commodo pecuniario, & ut infra dicemus latius,& facit etiam tex.in.§.quædam, insti.de actio.

Sed mirum uidetur, quod sic de mixto dictum sit à iurisc on. ex quo data doctrina simplicium, statim de mixtis intelligitur, ita Bar.in.l.naturalis, in prin. in 2.colum.ff.de præscrip. uer. Sol. dictum est, gratia maioris declarationis, ut scripsi etiã supra & in simili per tex. in.l.non solent,&in l.quæ dubitationis tollendæ gratia, de reg. iu. & in l.i.in.§, quamuis.ff.de uen.inspi.

Et pondera, quòd dicit in danda bo. possesione consistere, quòdq; ei inest iurisdictio, se declarãdo, hac rõe mixtũ dici, sicuti merũ supra in aĩaduertendo, et φ est habere gladij potestatem &c.

Nec est dubitatio scribentium necessaria, quare ab imperio & non à iurisdictione denominetur, (eisdem enim assentio in cæteris, quod denominatio sẽ per à digniori&nobiliori fiat, ut alias diximus in alijs lectu.nostris,&nouissime demonstrari etiam potest, quia magis dignum trahit ad seminus.l. quod per manus.ff.de iu.co.c.quod in dubijs de con. ec.uel alta.dictumq;est, licèt ad aliud, ꝓxime supra,) quia cum de imperii speciebus loqueretur, non potuit à iurisdictione denominari. Immo. quod ita dicere fuit necessarium, cum imperium merum,&iurisdictio, sint simplicia mixtum patientia, quod de mero &iurisdictione participet.

Minusq; an iurisdictio insit eidem tanquam genus, uel species, quicquid etiã dixerimus nos alias, quoniam non agitur nunc de genere, aut de specie pre dicabilibus, ꝓut docetur in.l.2.§.i.ubi glo. magistra.ff. si cer.pe. sed de participatione simplicium, seu de speciebus, ex quibus mixtum quoddam resultet, quæ sunt merum imperium, & iurisdictio.d.§. quædam, insti. de.ac.cum similibus. Ridiculum uero tenere, an insit ut qualitas, quia si inest iurisdictio, non potest dici, quod insit qualitas iurisdictionis.

Vltimo nota, quod iurisdictio, est
26 iudicis dandi licentia†quasi dicat, non solum magistatus maiores posse delegare, uerum etiam minores, simplicem iurisdictionem habentes.l. à iudice.C. de iudi.l.eum qui in prin.infra eo.& latius ut in.l.i. supra de offi.eius.

Et pondera hoc idem dixisse, sicuti dixit meri imperii esse, gladii potestatẽ habere, mixti uero, dare bo.po. ita ut adhuc inanis dubitatio uideatur, ac parum necessaria Docto. an hic de mero, & mixto imperio tantum tractetur. Immo quod aliqui tenuerunt audacter, de

his tractari tantum ad dictionem, etiam quod sit continuatiua orationis præcedentis aduertentes, & ex prædictis male. Considerando efficacius quod si ut sæpe diximus, Vlpia. iurisdictionem in genere supponit, hoc ipsum aliter non exprimendo, ut pote minus necessariũ, figuraq; aposiopesis appellatur, genusq; diuidatur, in iurisdictionẽ, & imperium, conuenit, ut de iurisdictione etiam loquatur per se postquam locutus est de imperio, alias imperfecta esset diuisio, & specierum enumeratio pariter, non dicendum, & ut fusius supra ac in aliis lectu. scripsimus.

Additio.

Ad propositum denominationis, quod semper fit à digniori, ut supra in discursu dictum est, moueo difficultatem,
27 † certum est, quod consensus dignior ẽ uerbis, quoniam nulla conuentio, nullus contractus est, qui ipsum non habeat. l. i. §. adeo. ff. de pac. & tamen stipulatio à uerbis denominatur. l. i. ff. de uerb. ob.

Sol. illud est, quia uerba sunt de forma, quæ dat esse rei. l. Iulianus. §. sed & si q s ff. ad exhi. c. quia propter, de elec. Vel dic, quod non à uerbis denominetur, sed à stipulatore potius, qui est dignior quoniam caput stipulationis dicitur, & interrogatio principium, ac pars actiua ipsius, ut not. Ias. in. d. l. i. in prin. in 4. colum.

Glo. i. facilis est, & communiter approbata, quod sint exempla omnia, &
28 non diffinitiones † ut ostendimus clare in aliis lectu. nec insisto nunc aliter.

Vel efficaciter ultra dicta alias ibi, posse demonstrari scias hoc modo, certum enim est, quod habere gladii potestatem animaduertendi in facinorosos, homines, effectus ẽ meri imperii, quod etiam sensit glo. fi. in prin. infra, quæ ob hoc erit expedita, effectusq; mixti date bo. po. & simplicis iurisdictionis, iudicem, ut hic, & in. l. i. supra eo. ergo non diffinitiones ponit, quia diffinitio ab effectu non est bona. l. i. & ibi not. Bart. in prin. ff. de ap.

Est bene uerum, cum habemus effectum rei, de qua quæritur, quod inde recte ipsam diffinire scimus, ut ĩ simili de acceptilatione inquir Ang. p illum tex. in. l. i. in prin. ff. de accepti.

Et ideo melius est dicere, quod ponatur effectus meri & mixti imperii, ac simplicis iurisdictionis potius, uel ut supra eorum exempla.

Vel quod tolerabilis sit ab effectu, cũ alibi a iuriscon. non diffiniatur, quod non placet, quia diffinitur ab aliis falsẽ ut infra ex ipsoq; effectu (ut proxime dixi) hoc idem cognosci, & commode fieri etiam potest.

Vel teneamus, quod sit diffinitio improprie, ex effectibus rursum, seu officiis composita, perinde ac si diceremus, homo est, qui loqui potest. Sicuti causa lis, puta lex est donum Dei. l. 2. ff. de legi. & ex partibus, siue membris ipsius rei, exemplum, corpus est, quod ex capite uentre & pedibus constat.

Nec placet quorundam opi. tenentium contrarium, quod immo iurisco. diffinitiones ponat, quodq; tantum sit dicere, merum imperium esse, gladii potestatem habere &c. quarum si dixisset, quod est potestas animaduertendi ĩ homines facinorosos, & sic quod mixtum sit iurisdictio dandi bo. po. & iurisdictio ius dandi iudices, quia bene sciuisset ipse Iuriscon. sic dicere, si uoluisset diffinire, uulga. l. unica. §. sin autem uer. sin uero. C. de cadu. tol. sed non dixit, quia intentio eius erat procedere modo diuisiuo, & exemplificatiuo, ut supra seu declaratiuo, describendo, ergo, & quia hæc parum frugifera sunt, transeo.

In glo. 2. quæ etiam facilis est duo colligenda sunt, primo quod capitalis pœ-
29 na triplex est, † mortis, deportationis in insulam, & damnationis in metallũ, & bene, itaq; in ea allegata clara sunt, & maxime in. l. 2. ff. de pub. iu. & in. l. 2. ff. de pœn. & in. l. edicto in. §. rei autem capitalis. ff. de bo. po. & in. l. fi. ff. de sepul. uio.

Sed moueo difficultatem, quod immo

mo nō sit nisi duplex, ex quo in aliquibus locis ex his mentio fit solū mortis, & interdictionis aquæ & ignis. sol. intelligitur mortis naturalis idest ultimi supplicii .l. ultimum supplicium. ff. de pœ. & ciuilis. idest seruitutis, cum quis damnatur in metallum, quia ciuitatem & libertatem amittit, nec non ultimo loco interdictionis aquæ & ignis, idest exilii, seu deportationis in insulam, quæ loco illius successit. l. i. §. hi qui. ff. de lega. 3. & sic hoc modo erit triplex.

Et ad propositum docet, quare ignis & aqua iterdiceretur Lactā. fir. lib. 2. c. 10 inq; Ci. ita legitur hac pœna Clodii opera ipsum mulctatum fuisse, & in famil. lib. i. epist. 5.

Mitto, quod aliæ etiam sint, mulcta scilicet, carcer, uerbera, talio, & ignominia, quoniam hæ tres capitales sunt, ut diximus, & in materia præcipue.

Secundo moueo difficultatē, quod non sit pœna capitalis proprie, nisi ultimum supplicium, ex quo à capite dicta est, ita ut in exilio, aut deportatione in insulam, minus possit uerificari .l. i. §. q. in perpetuū. ff. si ager uecti. uel emphy. pe. Pro sol. dic uerum esse quod habetur in. d. §. qui in perpetuum, sed fallere & limitari in his, quæ una determinatione ita sunt appellata à lege, sed lex pœnas capitales appellat, & ulterius ꝓcedit declarando. d. l. 2. d. §. rei autem capitalis, ergo & est argu, in. l. iam hoc iure. ff. de uulga. & pup. sub. & sic in casu claro, non autem in dubio, & quo modo d. §. qui in perpetuum, decisio debet intelligi. Immo quod etiam de mitiori pœna deberet intelligi, ut infra.

Vltimo moueo difficultatem, nam disputationis utilitas est, quia in his ꝓcurator non admittitur. l. pe. §. ad crimē ff. de pub. iudi. l. seruum quoq; §. publicæ, ff. de proeu. c. ueniens, de accusa. & tamen admittitur alibi in. l. per procuratorem ff. de obse. pat. præstā. ubi seruus ingratus, ut in seruitutem redigatur, nō obstante quod causa capitalis sit, per ꝓcuratorem potest accusari. Sol. causa ibi non erat intētata criminaliter ad uindictam publicam, ut hic, sed ciuiliter, igitur non mirum, si admittitur. c. tuæ, de procu. c. super his, de accusa. tradit Bart. in. l. infamem, in 2. colum. ff. de pub. iudi. & ita ipsemet declarat in. d. l. per procuratorem & rationem assigno in 2. lectu. super isto passu.

Secundo collige ex ista gl. quod istā potestatem gladii habent omnes præsides (uerbum enim generis est, quo utitur sic dicendo. l. i. ff. de offi. præsi. l. ubicunq; ff. de regu. iu.) proconsul puta

30 † prætor, præses prouinciæ, & similes, & sic merum imperium, & adde probari in. l. eum qui infra eo. & in. l. solent. ff. de offi. proeon. & in. l. illicitas, in. §. qui uniuersas, in ea allega. ff. de offi. præsi.

Sed contra quia dictum de gladio, non uidetur posse uerificari in deportatione, aut in damnatione in metallum, & patet ad sensum. l. non aliter. ff. de lega. 3. Immo quod præses non deportat, l. illicitas. §. qui uniuersas, & ibi not. ff. de offi. præsi. Sol. faciendo gladii mētionem. d. pœnæ comprehendi quoq; uidentur, quoniam perinde est, ac si deportatus, aut damnatus in metallum, morte & gladio mulctatus fuisset. l. i. §. fi. ff. de bo. po. contra tab. not. in. l. 3. C. de insti. & idem Lactan. dicit, in loco supra allega. & bene. Nec præses deportat quia insulas non habet, principiq; id reseruatum est, ut late dixi in. l. i. de offi. eius, & est bo. gl. in. §. cum autem, insti. quib. mo. ius pa. po. sol.

Secundo, ad idem uidetur, quod immo imperium soli principi conueniat, ut ex mente quorundam glo. met. sentit, & probatur in l. i. in prin. ff. de consti. prin. ubi à populo in principem, omne imperium & potestas translata est, & ē argu. in. l. fi. C. de legi. Sol. uerum est, ꝙ in eum fuit translatum, sed eum tamen aliis, ut etiam in discursu diximus supra fuerit communicatum non mirum est si eis etiam competit, & ita intelligatur tex. in d. l. i. & tactum fuit in. l. i. per illum tex. supra de offi. eius cui man. est iu. & est casus clarus in. l. 2. ff. de in ius uo. & in. l. si in aliquam, in. §. fi. ff. de offi. proeon.

procon.& in.l.4.ff.de offic. præsi. uel & aliter dicas, ut in 2.lectu.

Vltimo obserua, quod merum imperium dixit, & potestatem gladii, ut occurreret obiectioni tacitæ, ex quo im proprie etiam magistratus inferiores imperium habent & potestatem, ut sensit Alexan.in.l.eum qui, in prin.infra eo.pōderando tex.in.l.potestatis uerbo .ff. de uerbo.si.quod tamen pendet à dictis in not.heri, ad quæ me remitto.

Et hinc sumpta occasione, dubitant Doct.si pœnæ capitalis fiat mentio, an de morte intelligi debeat, an uerò de exilio in dubio, communiter concludentes, de exilio intelligi debere, quod & ego in præallega.2.lectu. dispuro latissime, & in.l.transigere, in.1.& 2.pariter.C. de transac.

Et breuiter placet, & placuit semper in mitiorem partem intelligi debere, nisi aliud delicti atrocitas suadeat, in quibus leges transgredi oportet, & alia quæ plerunq; delicta aggrauant, de quibus in.l.aut facta.ff.de pœn.& in.c.homo, & in.c.illud 40.d.& est ad ppositum text. in.l.per omnes.C.de defen.ci.& in.c.inter alia, de immu.ec.& in.c.1.& ibi Inno. not.de consti.& quod in mitiorem partem sit semper inclinandum, ultra tritā regu.l.si præses, & .l. interpretatione .ff. de pœn.

Facit not.theorica Bart.dicentis, expresse, quòd ubi de diuersis pœnis imponendis agitur, mitior semper eligi debet, in.l.2. in .§.exercitum, in fi.ff.de his qui not.infa.

Et in authen. sed nouo iure, in prin. C.de ser.fu.quod si uelit lex, uel statutū alicui membrum mutilari, puta manū, debet mutilari eidem id, in quo minus possit.

Et signanter per not. hic, Bal. in c.cū dilectus, in prin. de consue. quod cum sint tres iurisdictiones cardinales, pecuniaria, decreti, & correctionis scelerum, simplici uerbo minor continebitur, & ita tene.

Sed moueo difficultatem, nam certum est, quod fauor publicus uertitur in delictis puniendis.l.ita uulneratus.ff. ad legem Aqui.c.ut famæ, de sen.exco.ita ut agens ob hoc, repræsentet rempub.secūdum Bald.in.l.cum mulier, in 3.colūm. ff.solu.ma.& tamen legis interpretatione, pœnæ sunt potius molliēdæ, quam exasperandæ.d.l.si præses.d.l.interpretatione.Sol. fauor publicus desiderat maleficium impunitum non relinqui, quādo constat commissum eē, alias autem & in dubio, conuenit potius nos esse clementes, quam crudeles .l. respiciendum.ff.de pœn.c. omnis utriusq; sexus de pœni.& re.declarat Dy.in.c.odia, ad fi de reg.iu.in 6.

Glo.3.fuit expedita supra in not. Adde tamen nouissime, dum scribentes dubitant, quamuis male ex his inferri uideatur, an possit dari cadauer medicis pro

31 anotomia facienda, concludentes exinde quod sic, publicæ utilitatis gratia, tamen non est Bar.ausus decidere, in.l. fi.ff.de cada.pu.

Et dic tu, quod ea ratione concedi potest, tribus concurrentibus. Primo quòd cadauer sit alicuius humilis & deploratæ uitæ, argu.in.l.si ea.C.ad legem iu.de adul.& in.l.1.& ibi Bart.in fi. ff. de pœn.idem Bar.in.l.1.in.§.fi.ff.de pi. ac. Secundò, quod delinquens sit, & delicti ratione punitus. Tertio, quod non sit sepultus, quoniam alias secus .l.fi. ff. de sepul.uio.& est argu.in.l. patre furioso.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu. & in c.mancipia, de re. per. & probatur in.l. quod reipub. ponderando eam in ratione sui, ibi, dum dicit, quia tamen non ea mente agit magistratus, ut ei iniuriā faciat.ff. de iniur. & in .l. ita uulneratus ff.ad legem aqui.& in.l.seruitutes, in.§. si sublatum.ff. de serui.urba. prædi. tradit Pau.de Cast.in.l.bonafides, in 1. col. ff. depo. quod utilitati publicæ gratia multa recepta sunt, quæ de stricto iuris rigore, non procederent, & quia text.in d.l.quod reipub.deprauatus est, dum dicit uenerandæ, restitue ut dicat uindicādæ, & consonat, restitutioq; est doctissimi Budei, in anno.suis par.2.fo.13.

Dicit tamen glo.in fi. quod animaduersio

uersio est ēt in parte, & bene, qa de parte ad totum, ualet arg. quando non pōt diuersitatis rō assignari. l. quæ de tota, et ibi nor. ff. de rei uen. sed hic diuersitatis ratio assignari non pōt, considerando aīam (de animato.n. corpore loquimur, ut gl. met. subiicit) esse in toto & in qua libet parte totius, quamuis minima, sicuti seruitus in toto fundo, & in qualibet parte fundi, secūdum Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur, in. 2. col. ff. de uerbo. ob. & non hēr dubium si dixerimus tamen, ut dicunt Doct. glo. intelligendam esse, attento iure authenticorū quo pœna inuenta est mutilationis mēbri. §. ad hoc prohibemus in authen. de colla. cuius ēt mentio facta est sæpe in. l. i. supra de offi. eius. & dicemus etiam infra uel ēr de iure fforum, propter pœnā talionis, de qua l. §. pœna insti. de iniur. qd ultimum tamen non firmo, quia lege tantum 12. tab. erat cognita, & pendet quoq; ab infra dicendis.

Sed ad propositum nota, ꝙ ultimo supplicio, uel membri mutilatione, de iure puniri Doctor non pōt, nisi degraderur, siue exauthoretur, ut inquit Bar. in. l. i. in 2. col. C. de digni. lib. x. quæ exauthoratio etiam ignominiæ causa fieri solet. l. 2. §. i. ff. de his qui not. insa. & nō ab re, quia idem est etiam in sacerdotibus & militibus c. degradatio, de pœn. in 6. c. cum non ab homine, de iudi. d. l. 2. lexq; nos inremerito sacerdotes & milites appellat. l. i. in prin. ff. de insti. & iu. l. aduocati. C. de aduo. di. iudicio. ergo, & quia doctoratus est dignitas c. quanto, de magist. authen. habita. C. ne fi. ꝓ pa. tradit Barto. in. l. i. num. 10. C. de no. co. fa. vbi etiam singulare uerbum dicit, quod si præses scribens Doctori, eum patrem non appellauerit, extra ordinē punitur.

Glo. modo in uerbo mixtum, sequitur (4. n. supra fuit expedita) ex qua habes, & Primo, ꝙ mixtum imp. non solū

32 ea rōne mixtum appellatū est† quia ei insit iurisdictio, & sic de duobus simplicibus participetur supra uerū ēt cōe, qa ex diuersis compositū est, imperio. s. & iurisdictione, qd fere idem uidetur, & fuit expositio Itne. dicentis, mixtū idest cōe, & male, ut demōstrauimus alias, ꝙ nec hic repetimus, nouissime tamen ad dentes expositionem istā, aliquo mō ad huc stare nō posse, quoniā cōis ē oīum aer, acqua profluens, & mare, & tamen hæc mixta non dicuntur, ut insti. de re. di. in prin. & in. §. i. Itē cōis est lex, seu esse dēt. c. erit aūt lex 4. d. l. i. ff. de legi. & tamen mixta dici non pōt, alias & vltimo cū in dubio, ad cōem uerborū intelligētiā recurrere debeamus. c. ex literis, de spon. q ambiguitas, quādoq; in iudiciis quandoq; in contractibus occurrit, ut ibidem not. si expositio esset uera, uerum etiam esset dicere, nos tunc ad mixturā uerborum recurrere, cogitatu absurdissimum prima ergo declaratio uerior, quasi merū sit id, cui iurisdictio nō inest, & bene, cum in eo de publica utilitate principaliter agatur, quicquid dixerint aliqui, ꝙ imo 2. tenenda est, ꝙq; 1. nihil ualet. Vel teneamus 2. si simpliciter dicatur, mixtū appellari, qa ex imperio & simplici iurisdictione, compositū est, ut supra.

Et seruit ad not. q. pone ꝙ statutū faciat mentionē sententiæ diffinitiuæ nunqd

33 cōtineatur sentētia† lata ī cā summaria. Videretur prima facie dicendū, ꝙ sic sed primū pro intelligentia scias, ut dicunt Doct. & bene, post Bart. tamen, in l. titia, in 2. col. ff. de accu. ꝙ sententia diffinitiua, dicitur duobus modis, Primo si in ea sint seruatæ solemnitates iuris, de quibus in. l. prolatā. C. de sen. & in. l. i. C. de sen. ex pe. reci. Secundo si principale negotium diffiniat. l. i. ff. de re iudi. ad interlocutoriæ differentiam, quæ fertur inter principium & finem causæ iuxta gl. in clem. i. de seq. po. & fruc. in uerbo diffinitiua. Item scias, ꝙ causa summaria dicitur ea, quæ exactissimū iudiciarium ordinem non requirit, ut not. in. l. 3. in. §. sciendum. ff. ad exhi. & per Batt. in extrauagan. ad repri. ubi exempla etiam ponuntur in uer. summarie. Mō & ad ꝓpositū, hæc pars affirmatiua probatur, quia habemus, ꝙ cui conueniunt uerba legis, eidem ēt cōuenir lex & dispositio l. 4. §. totiens. ff. de dam. inf.

sed uerba legis conueniunt sententiæ latæ in causa summaria, quoniã diffinitiua est, ab effectu arguendo, cum nihil aliud consideretur. l. nomen filiarum. §. habere. ff. de uerb. si. l. 2. C. cõia de leg. & & ut infra statim, ergo, & ꝙ sit diffinitiua probatur, quia principale negocium diffinit. l. i. præallega. ff. de re iudi. l. qui restituere. ff. de rei uen. ergo statutum ẽt eam cõprehendet. Immo plus ꝙ etiam cõuenit lex & dispositio, si eidem conueniãt uerba legis, large. l. singularia. ff. si cer. pe. vbi mutuum est, quamuis datũ non fiat de meo tuum, ergo multo magis, si stricte & proprie, ut hic.

Secundum ꝓbatur, quia plus & minus, non faciunt rem specie differre. l. fi. ff. de fun. instruc. tradit Bar. ĩ. l. i. in 2. col. ff. de ac. & ob. & in. l. 3. in. §. genera. ff. de acqui. po. & licet uidere, ut heri dicebã, quia merum imp. est habere gladii potestatem, ita in parte, sicuti in totum. §. ad hoc prohibemus, in authen. de colla. & dicemus infra loco suo, ergo licet sentẽtia lata sit in causa summaria, quia non aliter differre uidetur à diffinitiua, comprehendetur à statuto, eiusdem mentionem faciente.

Tertio ꝓbatur, quia effectum rei habentes, de mõ non curamus. l. si mater C. de insti. ita ut in materia defunctus quis dicatur, ẽt si gladio nõ perierit, sed deportatus fuerit ĩ insulam, uel damnatus in metallum. l. i. §. fi. de bo. po. cõtra tab. sentit gl. in. d. l. si mater, & tactũ fuit supra sed in summariis effectum habemus, quia iudex aut condemnat, aut absoluit secundum Bal. in. l. si fugitiui, in 2. col. C. de ser. fu. ergo.

Quarto ꝓbatur, quia inde uidemus quod in summariis legitimatio personarum necessaria est, ut in ordinariis. l. 2. ubi glo. & Bar. in. fi. C. de edic. di. ad. tol. tradunt scribẽ. late, in rub. C. qui admi. maxime Ias. in prin. & est not. ampliatio ad uulga. l. si quæramus. ff. de testa. ergo non potest non dici, nisi quod eam pariter statutum comprehendat.

Quinto & ult. probatur, per text. in clem. sæpe, in prin. & in ver. sententia, de uer. si. ubi sententia utrobiq; diffinitiua appellatur, ergo dubitatio vana, quoniã statutũ dubiũ, hanc passiuam interpretationem patietur. l. i. §. lex falcidia. ff. ad legẽ fal. & ibi Bar. l. i. §. i. ff. de mu. & ho. & ideo in simili, si minor annis xx. per statutũ prohibitus sit testari, passiua legis interpretatione, intelligitur ẽt prohibitus codicillari, secundũ Bart. in. l. 2. in fi. ff. de leg. i. & ad idem multo plura cõgerit Cald. omnino uidendus, in consi. xii. incip. statutum, de consti.

Tamen contrarium facile etiam suaderi potest & hoc idem ex multis quoq;.

Et primo q a cõsiderandũ est, nos loqui, & ẽẽ in casu statuti, cuius uerba huiusmodi sunt, ut præcise & ad unguem intelligantur, uulg. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. ges. uerũ statutũ loquitur de mera diffinitiua, q̃ de interlocutoria nõ participet. l. i. §. qui in perpetuũ. ff. si ager uec. uel emphy. pe. ergo eam, quæ in causis summariis fertur, non comprehendet, quoniã de interlocutoria participat, ex quo sine lit. con. fertur, & alia solemnitate iudiciaria.

Secundo quia si cõprehenderet, cõprehenderetur ẽt, ut ego alias dicebã, licet non hoc ordine, absolutoria ab obseruatione iudicii, lata ob libellũ male conceptũ ut in. l. properandũ, in. §. & si quidẽ C. de iudi. & in. l. i. ff. de offi. asse. non dicendum tamen, ut late not. Bar. in. d. l. titia. ff. de accu. Tertio ꝓbo per locũ à speciali, nã certũ est, ualere argu. de priuilegio ad statutũ, secundum Inno. in. c. q̃ in ecclesiarũ, de const. tradit Ro. in cõs. 199 incip. ꝓsens, in 2. col. sed si in priuilegio facultas alicui concessa sit legitimandi spurios, potest etiam legitimare spurios incestuosos, qui spurii non sunt simpliciter, sed de incestu etiam participantes, cum nõ sit ratio cur debeat plus ad unam speciem restringi, q̃ ad aliã, ex quo spurius nomen generis est dictus, quasi extra puritatẽ natus, ergo non alias & regulariter, in casu nostro, ut sententia lata in causa summaria diffinitiuæ appellatione comprehendatur, uulg. l. i. cũ similibus. ff. ad municip. & quod uirtute prædicti priuilegii, etiã incestuosi ualeant legitimari, tenuit Bal.

in

in .c. innotuit, in fi. de electio.

Quarto facit, nam certum est adhuc quod in statutis, communis usus loquẽdi debet attendi. l. librorum .§. quid tamen cassius. ff. de lega. 3. per quem text. signanter ita in staturis dixit Bar. in rub. de no. o. nun. num. 6. & maxime peritorum, in tantum ut propriæ significationi prævaleat, eodem teste, ubi multa, in. l. labeo. ff. de sup. le. & plus quod una lex per aliam, adeo hoc uerum est, exponi potest .c. inter alia, de transla. ep. nec (ut ibi inquit Bal. in. 2. colum.) simi lis tex. est alibi, sed communis usus loquendi se habere uidetur, eam dici sententiam diffinitiuam, quæ de alia non participet, ergo.

Quinto & ultimo, quia statuentes in dubio uidentur se uoluisse conformare cum dispositione iuris communis. l. hæredes mei .§. cum ita .ff. ad treb. sed ius commune huiusmodi est, ut diffinitiua proprie ea sit, quæ negocium diffiniat solemnitates requisitas à lege habeat, & pura ac simplex sit, non habens affinitatem cum interlocutoria, ut in .d. l. titia, nor. ergo, & est argu. in. l. i. ff. de dona. & in .l. hoc legatum cum similibus ff. de lega. 3.

Breuiter, quia non potest facile tolli inductio d. clemen. sæpe, nec tex. ille cauillari, à prima opi. haud puto ego recedendum, & hoc est quod dicebat Bal. in. l. i. in 7. colum. C. de ser. fu. quod cum quæstio sit dubitabilis propositio interrogatiue facta. l. quod labeo. ff. de carbo. edic. ibi quæstio esse non potest, ubi est casus legis, & bene. l. ancillæ. C. de fur.

Et tenendo sic, facile tolli poterunt contraria, & dici ad primum, non obstare, quoniam antecedens uerum est, consequens autem falsum, cum eam diffinitiuam appellet lex, statutumq; (ut diximus) hanc passiuam interpretationem patiatur, nec repeto, alias mixta appellaretur, ꝙ nullibi tamẽ cautũ est. Non secundum quia falsum est, ex quo absolutoria ab obseruatione iudicii, interlocutoria est, & à diffinitiua differt realiter: patet, quia primo casu oritur exceptio rei iudicatæ, nec actor amplius admittitur ad agendũ 2. aũt sic solutis expensis, ut not. plene in. l. iulianus uerum debitorem .ff. de con. inde. & in. d. §. & si quidem.

Non ob. 3. quia imo, sicuti in priuilegio rõne prædicta comprehenditur etiã spurius incestuosus, ita ĩ statuto hic cõprehenditur sententia lata in causa summaria, quia non põt diuersitatis rõ assignari, ut in simili declarat Albe. in. l. qđ uero contra, in prin. ff. de legi.

Non ob. 4. quia & id uerum est, ꝙ scilicet cõis usus debeat in statutis attendi sed falsum ꝙ huiusmodi sit, ex quo ĩ ea ẽt diffinitur negocium prĩcipale, à quo effectu, ut deduximus supra denominatio fit, quanuis summaria fuerit cognitio, nec habet dubium, & maxime quia debet probari l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. te. tradit Bar. ĩ. d. l. labeo & in. l. libellorũ, in. §. sed & si. ff. de accu.

Non ob. 5. & ult. quia retorquetur, ex quo ius cõe se habet, ut hæc quoq; diffinitiua sit. d. clem. sæpe, de uerb. si.

Et ultra supra adducta efficacius probatur, quia denominatio semper fit à qualitate potentiori, & digniori l. quæritur, de sta. ho. l. generaliter .ff. de fideiu. & dixi supra exemplificando in stipulatione, post Ias. in. l. i. in prin. in. 4. col. ff. de uerb. ob.

Immo plus etiam quod mixta esset, & de ĩterlocutoria participare uideatur adhuc dico in statuto cõprehendi, quoniam sub simplicibus continetur mixtum in quacunq; dispositione, uel de benignitate. l. si ita. ff. de lib. & posthu. uel causa euitandæ contrarietatis .l. 2. ff. de uerb. ob. uel si hoc ipsum denique; exprimat lex. §. oĩum, insti. de actio. declarat Bar. ĩ. d. l. 2. in prin. sed hoc ipsum exprimit lex, in. d. clem. sæpe, ergo eidem stabimus oĩo, quia ubi aliquid est dubium de iure ciuili, clarum autem de iure canonico stamus iuri Canonico, etiã in foro ciuili c. i. & 2. & ibi Abb. de no. o. nun.

Et disputationis utilitas est, si gabella pro qualibet sententia diffinitiua eẽt soluẽda, ut in simili in libello inqt Bar.

in.l.edita, num.4.C. de eden. & in con tractibus, in.l.4.in.§.prætor ait, in fi. ff. de dam.infec.& Bal.in.l.cum dotem, in fi.C.de iu.do.& in hæreditate text. in.l. fi.C.de edic.di.ad.tol.

Est uerum, si quis opi. cõtrariam uel let tenere, quod ad tex.in.d.clem.sæpe, in quo est punctus, posset respondere, quod ibi sunt uerba pontificis narrati. ua, quæ non inducunt iuris dispositionem, clem.literis, de proba.clem. si sum mus de sen.exco.not.in.l.unica.C.quãdo non pe.par.

Non tutum tamen adhuc, quia in il lis fundata est principalis intentio Papæ, quo casu inducunt omnimodo, ut per glo.in.d.clem.literis, & est commu nis opi.dispositionem, ita ut unllo pacto possit & debeat à prima recedi.

Secundo habes ex glo. quod nomi-
34 ne iurisdictionis † merum imperium etiam continetur.

Et maxime si princeps simpliciter eã concessisset in loco.

Quod potissimum probari potest, ut subiicit, quoniam iurisdictio à ditione appellara est, quæ nihil aliud dicitur, quam potestas l.i.& ibi not.supra eo. & huiusmodi quoq; imperium ut hic, & in.l.i.ff.de consti. prin. ergo iurisdictionis appellatione continebitur, & uide tur casus in.l.i.supra de offi.eius, ibi iurisdictionem suam alteri mandant, tradit glo.in.§.iusiurandum in fi.in authẽ. de desen.ci.

Secundo probari potest, quia (ut dicunt omnes hanc partem tenẽtes) istud est beneficium principis, quod debet la tissime interpretari.l.fi.ff. de cõsti. prin. c.olim de uerbo.si.c.cum dilecti, de dona.& præcipue cum solum ius concedẽ tis respiciat, & de publica agatur utilita te.l.impuberi.ff.de admi.tu.tradit Bald. in.c.ex tuarum, de autho.& usu pal.qui dicit etiam alibi, quod hac ratione dici tur realis in dubio, & non personalis, nisi aliud indicent uerba, natura rei, & causa concessionis, in.l. idem iulianus, quam interfent in.l. cum seruus in .§. si quis alicui .ff.de lega.i.& ante eum Bar, in.l.pater in.i.col.ff.de ser. lega.

Tertio ꝓbari põt, q̃a nisi sic diceremus, principis liberalitas cohercεretur freno haud dicendum.l.pe.C.de do.int. ui. & uxo.l.sancimus.§.exceptis.C.de dona.l. cum multa, in prin.C. de bonisq; libe. quia nec à priuilegio differret, in quo fieri solet nõ ita larga sed stricta potius interpretatio, cum agatur tunc de præiudicio tertii.l.ius singulare.l.quod uero contra.ff. de legi. l. si quando .C. de inoffi.testa.c.potrò, de priuile. declarat Abb.in c.cum ordinem in.i. colum. de rescrip.

Quarto probatur, quia certum est, ꝙ princeps dicitur lex animata in terris.§. fi.in authen.de consu. & uidetur facere bo.tex.in.l.ex facto, in prin. ibi ita princeps ius imitatur.ff.de uulga.& pu.sub. & quia etiam ipse remittit iuramentum ut lex.l.adigere.§.lege iulia, ubi glo. ff. de iu.pat.& quia actus factus contra prĩcipem, non ualet, sicuti nec factus cõtra legem.c.dilectus 2.ubi Abb.colum. ult. de præben.sed indefinita legis æquipol let uniuersali.l.si pluribus, uulga.ff. de lega.2.ergo & principis, ergo concessa iurisdictione, etiam merum imperium concessum uidebitur.

Quinto & ultimo probatur, quia à simili, ut dicebam alias, si concedatur castrum alicui, eidem etiam iurisdictio concessa uidetur, secundum Bart. in.l.i. in.§.cum urbem, in.i.colum.ff. de offic. præfec.ur.ergo non erit ratio, cur dici etiam non possit, concessa iurisdictione concessum etiam esse merum imperiũ, & multo quidem magis, ut supra.

Sed contrarium tenuerunt aliqui, nec ab re, cum à ratione alienum esse nec uideatur.

Et primo quia in generali concessione, nunquam ea ueniunt, quæ alias spe cificam mentionem desiderare uidentur.l.illud.§.si talis.ff.de mi.ubi in simili habens generale mandatum, non admittitur ad petendam restitutionem in integ.ex quo speciale requiritur, & si admissus sit, restitutio nihil ualet, & ad satietatem, multa congerit Odoffre. in l. Pom-

.Pomponius, in prin. ff. de procu. sed meri imperii specifica mentio requiri uidebatur.l.i.in prin.supra de offi.eius, ergo.

Secundo ꝓbatur, nam si de quo magis uidetur inesse,& non inest,ergo nec de quo minus.l.relegatorum.§.constitutum, & ibi Bar.ff.de interdic. & relega. c.si Romanorum 19.d.c. si Paulus 32. q. 5.sed merum imperium non intelligitur concessum, concessa omni iurisdictione c.quanto & ibi Bal. in fi. de iudi. & est argu.in.l.si mihi in.§.fi.ff. de leg.3. quod tamen esse deberet .l. Iulianus .ff. de lega.3.c.solite, de maio. & obe. ergo multominus si concessa sit simpliciter, ut hic.

Tertio probatur, quia si iurisdictio plenissima concessa sit, bene merum imperium concedi uidetur .l. si in aliquam.§.fi.ff.de offi.procon. alias superlatiui adiectio, in concessione appositi, nihil operaretur, haud dicendum .l. si quando.ff. de lega.i.c. si papa, de priui. in 6.ergo non si sine, & simpliciter, ut in proposita q.

Quarto, quia si castrum in feudum uasallo alicui concessum sit cum iurisdictione, non poterit tamen is statuta condere ex quo meri imperii effectus ē, ut infra dicemus, & fuit Ange. decisio hic, ergo nec in concessione simplici, concessum uidebitur, concessa iurisdictione.

Quinto & ultimo, uidetur mihi ꝙ sit casus in.l.fi.supra de offi.eius, in 2.responso.ubi mandata iurisdictione,mandari non uidetur imperium merum, qđ tamen esse deberet,quia eam retinet.l.i. §.qui mandatam.l.& si prætor,eo.ti.l.solet infra eo.c.sane,de offi.dele.ergo multominus concessa, quia eam à se penitus abdicat.

Et hæc opi. quicquid alias dixerim, probabilior uidetur, ex supra dictis, q̄ à moribus tenentium contrarium, facile possunt defensari,si cogitaueris, & nouissime etiam considerando, in hac generali concessione iurisdictionis non uenire merum imperium, nisi specifice concedatur,& expresse appareat, quoniam id,quod pendet à potestate principis, si non facile concedi solet,reputatur impossibile.l.apud iulianum.§.fi.& ibi not.ff.de lega.i.l.qui cum maior.§.i. ff.de bo.lib.l.2.§.tractari.ff.ad Tertul.

Et hoc est quod dicebat alibi Bald. quod si relinquatur aliquid alicui sub aliqua conditione, quæ non possit existere,nisi per dispensationem principis, habebitur ꝓ non adiecta, in.l.i.in 3.col. C.de insti.quod tamen intellige, si non sit de substantia, puta quia relinquatur filio sub cōditione legitimationis, quoniam tunc secus.l. in tempus .ff. de hæ. insti.& idem met subiicit in loco præallega.sed ad propositū,merū imp.nō faci le concedi solet, quia reseruatum est principi,& maioribus magistratibus .d. l.i.de offi.eius.ergo.

Et tenendo sic,non obstabunt adducta in cōtrarium, quoniam ad primum facile responderi potest, bene uerum esse,quod iurisdictionis appellatione,merum imperium continetur ex quo illa, uti genus quemadmodū sæpe diximus, diuiditur in imperiū & iurisdictionem; imperium uero, in merum & mixtum, sed non tamen ut ueniat si concedatur a principe, rationibus supra dictis ex quibus maxime ultima fundata in.l.fi. de offi.eius.tollitur etiam inductio .l.i. ff.eo.

Igitur non ob .2. quia dicam, uerum esse in his quæ concedi facile solent.l .si aliquādo.C.de ope.pub.l.uel uniuersorū.ff.de pi.ac.tradit Ange.ī.d.l.fi.& Bar. in.l.seio,in.§.medico,ī fi.ff.de an.le. sed imperium,merum,non est de his,, quæ facile cōcedi soleant,ut dixi supra ergo

Et hinc est à simili,quod absolutio a sententia excommunicationis propter manuū iniectionem in clericum, est de pincipi reseruatis. c.si quis suadente diabolo.17.q.4.&tamen potest delegari quia hoc ipsum fieri solet reputaturq; de nō reseruatis.c.fi.de offi.dele. & not. in.c.quod translationem,de offi or.

Ex quibus.3.etiam tollitur,quia si sic est ut supra non potest dici quod freno coher-

coherceatur, nec officit, quod hoc modo à priuilegio non differret, quia uerũ est, & nõ inconuenit aliquo casu, sicuti quando ad partis postulationem, beneficium concessum est, & non motu ipsius principis proprio d.l.si aliquando, & quando plura specialia includerent l. si quando. C. de inoffi. testa. & not in d.l.fi. & per scriben. hic, & bene, ergo nec incoueniet isto.

Non ob. quartum quia antecedens uerum est, item & consequens, conclusio autem falsa, & ideo dici solet, quod indefinita non refertur ad omnia, sed ad pauciora ubi non est uniformis ratio inclusorum, ut not. Dy. in rub. de regu. iu. in 6. adeo ut priuilegium concessum fratribus prædicatoribus, uel minoribus, non extendatur ad sorores, quia non sunt eiusdem rationis & conditionis & a simili not. Bal. in. l. tres fratres, in prin. ff. de pac. Item indefinita æquipollet uniuersali, in materia necessaria, q a si dicatur, homo est animal, sequitur, quod omnis homo sit animal, non in contingenti, quia si dicatur, homo currit, nõ sequitur quod omnis homo currat. l. neq; naturales. C. de proba. & ita declarat Archi. in. c. si Romanorum, in 2. colum. 19. d. ergo nec concessa iurisdictione, intelligetur concessum merum imperium. Non æquipollet etiam ultimo, ubi resultat absurdum, secundum Bart. in. l. ab hostibus in. §. sed quod simpliciter, in 3. col. ff. ex quib. cau. ma. sed (ut ostendimus) hic resultaret absurdũ, ergo.

Non ob. quintum & ultimum, quia aliis responsionibus sepositis, credo posse responderi, id non ab re dici debere, ne concessio inutilis uideatur l. fi. ubi bo. text. supra de offi. eius. l. magistratibus infra eo. quod utiq; in. q. nostra esse non potest, ergo de uno ad aliud male infertur.

In cæteris partibus glo. quo ad iurisdictionis gradus, & quæ sint ea quæ possint delegari, quæ non, quoniam dicemus infra dictumq; fuit satis in .l. i. de offi. eius. non esset aliter insistendum.

Et minus, dum Bart. ad propositum dubitat quid sit iurisdictio in genere ex quo se remittit ad not. i. l. i. supra eo. ubi & nos diximus pariter.

35 Tamen difficultatem moueo † quomodo esse posit, quod iurisdictio in genere diffiniatur, cum nõ sit genus in commercio hominum, sed imaginatio quædam potius, quæ diffiniri non potest, secundum Bar. in. l. 2. in. §. & harum, in fi. ff. de uerbo. ob. reprehendentem opi. eorum, qui dicebant, quod in obligatione generis, ipsum genus comprehenditur, non aliquod indiuiduum per se.

Et ideo dicebat alibi Bal. in. c. i. in ulti. col. de consti. q genera sunt sicuti prædicamenta non autem sicuti prædicata.

Et alibi i. c. ad hæc sumus, de rescrip. & Ro. in consi. 326. incip. in præsenti, in fi. quod genus parit obscuritatem, q q; ex eo facile decipi possumus, & bene, probatq; tex. iuncta gl. in. l. quotiens. ff. de uerb. ob. & in. l. fi. C. de do. pro.

Et alibi in. c. cum accessissent, in pen. colum. de consti. quod generales theoricæ, non illuminant intellectum praticũ qui debet esse de rebus particularibus, & tractarui quodammodo subiacentibus.

Considerando etiam, quod quattuor sunt, quæ diffiniri non possunt, Deus, æquiuoca, generalia, & singularia.

Non Deus, quia est purus actus, non constitutus, sub aliquo genere, neq; cõpositus ex genere & differentia, nec ex aliquo alio.

Non æquiuoca, puta canis, quia confusionem generabit, nisi prius distinguatur in quo sensu accipiatur.

Non generalia quia si sunt huiusmodi, non habent genus supra se.

Non singularia, quia non immediate subsunt generi, nec differunt secundũ differentias essentiales, sed secundum materiam tantum.

Solæ igitur species diffiniuntur, quia solæ habent supra se genus uerum, & differentias ueras constitutiuas, & ut fusius declarat Sauona. in compẽ. logices, de arte diffiniendi. c. 18. 19. 20. 21. & 22.

Pro

Pro sol.dici potest, quod ĩ specie diffiniatur, nõ in genere, prout dicit Bart. &quicquid aliàs dixerimus nos quoniã obstant supra dicta, sed largo quodam modo, ex quo stricte aliter, & magis proprie potest, ut infra.

Vel quod immo genera etiam diffiniantur, l.1.&ibi not.glo.ff.de iusti.&iu.

Vel &ultimo quod supra dicta procedant forte secundũ dialecticos, nõ autẽ secundum nos ut ĩ quampluribus aliis etiam licet uidere, de quibus per Doct. in.l.fi.is qui ducenta, in .§. utrum, ubi Pau.de Cas.in specie, in prin. ff. de reb. dub.aliquid gl.in.d.l.i.in.§. huius studii ff.de iusti.& iu.Abb.in.c.pastoralis, in.§. i.in not.de rescrip.& diximus nos in.l.i. supra eo.sciendum est tamen, nos plerunq; dialectice loqui, propter prima principia, ut adhuc ostensum est supra in discursu, post Bald.in.l.i.in prin.ff. de iusti.& iu.& in.l.i.in.§.in initio, in.i.col. ff.de offi.præfec.ut. Immo quòd nec ignari prædictorum esse debemus, iurisperitiæ ualde conferentium, in tantum ut hac de re Sceuolæ, quamuis iuris peritissimo, seruium sulpitium, quia dialecticem scientiæ iuris addiderat, M. Tul.Ci.prætulerit.

Secundo non prætermitto, nam adhuc dubitat Barto. unde dicatur iurisdictio, & respondet ut glo.quod à ditione

36 dicta sit† idest à potestate, quoniam ditio exponitur, idest potestas, & iuris, quasi potestas iuris.

Et ad idem duo iura allegat, optime probantia, insti.in prohe.in prin.& in.l. 2.C.de libe.& eo.libe. licet ubiq, exponatur ditio, idest iurisdictio, ex quo idẽ est, & perinde ac si exponeretur ditio .i. potestas.l.i.ff.de consti.prin.iuncta gl.& idem in authen.de non eli.secun.nubẽ. & in authen.de leno.in fi.& Iosue.c. 21. ibi, dataq; est ab eo pax in omnes per circuitum nationes, nullusq; eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt, & Hest.c.13. ibi Domine Domine Rex, ominipotens ĩ ditione tua cuncta sunt posita.& non est qui uoluntati tue resistere possit.& .3. Re.c. 4. ibi Salomon autẽ erat in ditione sua, habens omnia regna à flumine terræ Philisthim, usq; ad terminum Aegypti.

Et male, quoniam hoc modo glo. & Bar.arguunt ab ethymologia uocabuli affirmatiue sic est ditio, idest potestas; ergo est iurisdictio; contra ea quæ habẽtur in.l.2.in.§.appellata.ff.si cer.peta.& probatur quia testamentum secundum uocabuli ethymologiam, dicitur quasi mentis testatio, nec tamen affirmatiue ualet argu.quia codicillus testatio mentis est, & tamen non est testamentum, l. i.ff.de testa.& insti.eo.in prin.l. fi. idem C.de codicil. negatiue autem sic, ut in d.§.appellata, ubi Docto.rationem assignant, & nota quod ethymologia, est origo uocabulorum, cum uis uerbi, uel nominis, per interpretationem colligitur, quam symbolon appellat Aristo.& Ci.annotationem, quia nomina & uerba rerum nota facit, exemplo proposito sed ueriloquium, quod dictionum proprietatem tradat. Secundo probatur, quia nunquam sumi debet, ubi diffinitioni repugnat.l.tugurii, & ibi Bar.ff.de uerbo.si. qui hoc idem dicit etiam in .l. notionem, in.§.instrumentorum.ff. eo. & in.l.i.in.i.colum.ff.de testa.& ratio ẽ, quia diffinitio euacuat diffinitum per genus & differentias, ethymologia autem non.l.i.§.dolum.ff.de dolo.d.§. appellata, & ibi not.sed hic diffinitioni repugnat, quoniam iurisdictio est potestas de publico introducta, cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ.l.i.supra eo. & paulo ante remissiuę idem Bar.firmat, ergo.

Tertio probatur, quia attenta tali allusione etiam patria potestas, siue dominica, diceretur iurisdictio, cogitatu tamen absurdum.

Quibus facile responderi potest, & potissimum ad primum, quod immo affirmatiue & negatiue argu.ualet, nisi (ut diximus) contradicat allusio diffinitioni, sed hic non contradicit, ut statim ostendam, ergo.c. cleros 21. dis. declarat Abb.in.c.cum secundum in.i.colum.in fi.

fi.& prin.feq.de præben. immo Bart. in d.§.appellata,& non habet dubium.

Et quod diffinitio non repugnet,tolleturq; fecundum,probatur, quia fi in ea dicitur,quod ẽ poteftas,& hic, quod iurifdictio à ditione appellata eft, ideft à poteftate, quoniam ditio nihil aliud eft quàm poteftas, ut fupra non uideo quomodo repugnet & contradicat.

Non ob.ultimum,quia non eft verũ ex quo non eft poteftas iuris, eo modo quo hic, & in materia noftra capitur .l. poteftatis uerbo.ff.de uerbo.fi. ergo abfurdum dici non poteft ex ipfa allufione refultare,& fic firmari poterit,glo.& Bar.optime loqui,uel aliter,& ut latius per fcribentes.Et iudicio meo,fepofitis his,folo hoc uerbo dici poterat iurifdictionem appellatã fuiffe à dictione iuris,ficuti iudex quafi ius dicens.c.forus de uerbo.fi.l.i.fupra eo. quia iuri dicundo præerat, ut de Metrodoro ferunt, quẽ iuridicundo præpofuit Mithridates Ponti Rex,ita ut ab eo ad Regem ꝓuocatio non effet.

Tertio dubitat cum glo. an appellatione iurifdictionis comprehendatur,
37 & ueniat† merum ac mixtum imperiũ & concludit quòd fic,dictumq; fuit fupra agitur non infifto, & minus in eo quod fubiicit, an iurifdictio infit mixto imperio, tanquam genus fuæ fpeciei necnè,quoniam pari modo in tex.extitit declaratum.

38 Quarto dubitat, an modica † cohercio fit fpecies iurifdictionis,an vero fub mero imperio comprehendatur nec decidit.hic,fed alibi infra & ibi dicemus.

Quinto & ultimo, dubitat an merũ
39 & mixtum† imperium fint fpecies immediate iurifdictionis, quam hic in genere confiderat, ut & nos fæpe in progreffu legis. Et refpondet breuiter, explofa quorundam opi. quod non fubinde declarando fic, quòd iurifdictio diuiditur in iurifdictionem & imperiũ, & hæc funt fpecies immediatæ iurifdictionis.Imperium autem, in merum & mixtum, & hæc duo fpecies dicentur imperii & bene.Nec inconuenit, ultra dicta alias, quod iurifdictio fit genus, & fpecies, & huiufmodi etiam imperium,& ultra tex.per eum allega.hic in l.2.ff.de adop. quia unum & idem uerbum, refpectu diuerforum effectuum, diuerfimode etiam intelligi debet, & uariari,prout materia fubiecta patitur, &natura eorum fuadet,ad quæ refertur cafus eft not.in.l. pater feuerinam in .§. conditionum.ff. de condi. & de. & in.l. fi ita fcriptum.ff.de ma.refta.c.olim, de refcrip. & ut latius tradit Ro. in confil. 480.incip. in cafu, in 2. colum. fed hic diuerfi funt effectus, materia fubiecta patitur,& natura eorum ad quæ uerbũ iurifdictio, & uerbum imperium refertur,ergo ut genus & ut fpecies, poterit utrunq; ftare abfq; dubio, & in fimili per Bar.in tub.ff.folu.ma.num.13.& 14.

Eft uerum tamen, quod merum, & mixtum imperium,dici fpecies mediatæ & remotæ poffunt, eiufdem iurifdictionis: patet, quia quam primum dicimus quòd funt immediatæ fpecies imperii, idipsũ fatemur neceffario, quòd iurifdictionis fcilicet,fint remotæ.l.Pōponius.§.i.in fi.ff.de procu. fed quoniã hoc ipfum non attenditur, ut in fimili de caufa dicimus l.uxori.ff. de au. & ar. leg.l.aunneulo & utrobiq; Barto. ff. de con.fi.cau.l.fed fi plures .§. in arrogato ff.de uulg.& pu.fub.parum refert quòd huiufmodi fint,uel dic referre, quia ab immediatis non multum differunt, ut in.d.locis legitur de caufa,& nouiffime etiam in.c.requifiſti,de tefta. & per Bar. adhuc in.l.ciuibus.ff.de reb.du.& in.l.fi feruus .ff. de acqui.hæ. fed ut prius melius, prout in progreffu femper tenuimus.

Pofthæc modo dubitatur, quid fit imperium fimpliciter, & refoluitur ut per Bar.

40 Tu aduerte, quia repugnantia † manifefta uidetur,quod iurifdictio fit,quæ iudicis officio nobili expediatur, ut fubiicit, & quòd fimpliciter fumatur.

Confiderando etiam dictum fore,ab imperando, quodq; pater imperat, Dominus,& fimiles .l. poteftatis uerbo .ff. de

de uerbo.fi.quod intellige aliis, non sibi, ex quo imperatiuus caret prima persona.l.pe.ff.de arb.c.fi.de inst.

Et quod deniq; tãtum est dicere simpliciter sumi, quantum abstractiue, abstractum autem ẽ imaginatio quædam ut albedo in coruo, imaginatio diffiniri non potest, quia eo casu non datur genus & differentia realis, ergo.

Sol.considerat Bar.imperium simpliciter, prout merum non est, aut mixtũ, non his modis, igitur nec mirum si diffinitur ut supra quod ẽ iurisdictio, quæ officio iudicis nobili expeditur, & istud uoluit dicere.

Nec officit, quod etiam pater, & Dominus imperent, quia imperant ut tales non ut magistratus, & pendet quoq; à supra dictis in materia, de allusione uocabuli.

MERVM IMPERIVM.

Secundo dubitatur, unde dicatur
41 merum imperium † & respondetur adhuc ut per Bart.diximus nos in rex. igitur non insisto aliter nunc. Adde nouissime tamen, bene fecisse, prius hoc ipsum tractare, quam diffinitionem ponere, ex quo non possumus scire principiata rerum quas disputamus, nisi sciamus ipsa principia, nec effectus earum scrutari, nisi prius cognita sit nobis origo & causa.l.i.&ibi not.omnes in prin. ff.de iusti.& iu.

Tertio igitur dubitatur, quid sit me-
42 rum imperium † respondet Barto. & fuit diffinitio Iaco.de Are.quod est iurisdictio, seuerioris ultionis inferendæ, publicam utilitatem respiciens.

Non tuta secundum eum, quia condere legem est meri imperii.l.i.ff. de cõsti.prin.l.non ambigitur.ff. de legi.l. fi. C.eod.& ut infra, maximi inter cætera, & tamen potest condi lex, quæ hoc idẽ non contineat, sed aliud.l. legis uirtus ff.eo.puta quod alienatio bonorum immobilium minoris, sine certa solemnitate, haud fiat, quod miles etiam post sententiam, uti exceptionibus suis possit, quod quis prius possessorio agat, quam petitorio, quoniam eius commodum maximum est, & tale quid aliud, ut ibi, & in.l.i.ff.de reb.eo.& in.l.i.C.de iu.& fac.igno.& in.l.is qui destinauit.ff. de rei uen.

Secundo impugnatur, quia mulctæ leues, in pœna pecuniaria consistentes, quæ tamen pro delictis imponuntur, sunt meri imperii, ut infra & in.l.fi. C. de modo mulcta. & nihilominus hanc seueriorem ultionem haud continent, ut patet ad sensum.

Tertio ad idem facit, quod de modica coercione dicitur, quæ adhuc huiusmodi esse uidetur.l.magistratibus infra eo.l.fi.supra de offi.eius, & tamen seueriorem vltionem non infert.

Sed defensando ipsam, dato qđ hæc obstent, pendentia etiam ab infra dicendis loco suo, ut soluebã alias, solo hoc uerbo responderi posset, diffinitionem secundum nos esse bonam, si ut in pluribus saluari posit.l.suus quoq;.§. puto.ff.de hæ.insti.tradit in simili Areti.in l.i.in pe.col.ff.de testa.

Et probatur apertius, quia in diffinitione testamenti dicitur quod est iusta sententia, idest solemnis, & tamen est dare testamentum minus solemne, si fiat inter liberos authen. hoc inter liberos.C. de testa. uel si fiat à milite, existente in castris.l.milites.C. de mili. testa. Item dicitur adhuc ibi, cum hæredis institutione, & tamen plerunq; etiam in codicillis instituitur hæres à milite, non à pagano, quia tunc hæreditas nec dari, nec adimi ab eo potest l.2.C. de codi.l. militis codicillis.ff. de mili. testa. & plus quod hæreditas dari etiam potest in codicillis adhuc, uenientibus ab intestato, ad tollendum primũ testamentum.l. hac consultissima.§. fi. & ibi Bar.C.de testa.

Ad idem dicitur alibi in tub.sol.ma. in diffinitione dotis pariter, quod datur ad onera matrimonii sustinẽda, & bene. l.pro onerib.C.de iu.do.& tamen pacisci potest maritus, ut mulier, se ipsam alat l.4.ff.de pac.dota.l.si quis uxore, in fi.

ff.de do.int.ui. & uxo.l.fi. in prim ff. de excep.do.

Et alibi deniq; in.l.i.supra de iusti.et iu.quod ius est ars boni & æqui,cum ta men bonum plerunq; fit,& non æquũ uel è contra, æquum, sed non bonum exemplum primi in usucapione, in qua hoc ipsum quod bonum est considerat, ne dominia sint semper incerta, non tamen æquum, quia cum alterius iactura locuples fit, qui usucapit .l. nam hoc natura .ff. de condic. inde.

Secundi uero, quod uxore contradicente, rerum paraphernalium maritus administrationem nõ habeat .l. hac lege .C. de pac.con. nam hoc ipsum æquum est,quia dote contentus esse debet,qui (ut diximus supra) onera matrimonii sustineat,absq; eo etiam quod paraphernalia bona administret, sed non tamen bonum est, quoniam sicuti uxor se ipsam marito commisit, ita pari arbitrio pati debuit, etiam bona prædicta ab eo gubernari, ut ibi, & ut latius in .d.l. i. sed modo ad propositum ut in pluribus uerificari potest dif finitio Iaco. de Are.& maxime cum dicamus,quod merum imperium est habere gladii potestatem ad animaduertendum in homines facinorosos,ut hic uel specialiter respondendo, omnia tollas hoc solo,quod licet in .d. casibus non comprehendatur,neq; contineant seueriorem ultionem actu, continent tamen, & comprehenditur potentia, ac aptitudine, ita ut diffinitio non possit dici, nisi bona, ut hic per Docto. & not.insti.de re.di.in princ. & in .l. si donaturus.ff.de condic.ob cau. & in .c. maiores, de baptis. conducitq; ad hoc dicta infra & not.in.l.illicitas, in .§. qui uniuersas.ff. de offi. præsi. quod præses prouinciæ habet merum imp.aliquo casu in potentia tantum, & non in actu, quo ad deportationem in insulam com muniter tamen reprobatur.

Et aliam hac de re tradit statim Bart. post Pet. de Bellaper.quod nihil aliud sit,quam iurisdictio,quæ officio iudicis nobili expeditur,uel per accusationem publicam utilitatem respiciẽs principa liter, subinde declarando, ꝙ cõstet ex genere & differentiis, quodq; omnia comprehendat,ut per eum.

Adhuc non tuta,in primis, quia sentire uidetur, dum dicit, uel per accusationem, quod accusatio non expediatur officio iudicis nobili, & tamen paulo supra ipsemet Bar. tenet contrarium dum allegat text. insti. de pub. iu. in prin.

Immo plus etiam quod istud sentiat hic,&secundo & quod uerbum uel per accusationem, ut subiicit, expressum fuerit gratia dubitationis tollendæ non quod esset necessarium,etiam num male loqui uidetur, ex quo dicendum est potius quod expediatur officio iudicis mercenario .l.iudex posteaquam, & ibi Barto.met.ff.de re iudi.& probatur, qa officium iudicis mercenarium, est illud,quod alteri famulatur, ad nobilis differentiam,ut dictum est in .l.i. supra eod. sed accusatio est in consideratione hic, cui famulatur, ergo, & quia accusatio ita se habet in criminali causa, ut actio in ciuili .l.qui accusare .C. de eden. quomodo etiam Bald. arguit in.l.& si seuerior, in prima colum. in fi. C.ex quib.cau.infa.ir.estq; ius accusandi primo casu,ut secundo actio ius pro sequendi, nec in criminali experitur quis sine iure accusandi, sicuti nec in ciuili abq; actione,ut insti. de ac.in pri. & in.l.si pupilli, in .§. uideamus..ff.de nego.gest.& declarat idem Bar.in cons. c.incip.à domino Cyno, in 2. colu. uerum actioni in ciuili famulatur, ergo, & in criminali accusationi, & sic mercenarium erit. Considerando etiam quod in delictis, uel nominata fuerint ut homicidium, aut furtum, uel innominata, ut si gladium è manibus tuis excepissem, teq; uulnerassem, uel album in edicto prætoris corrupissem, iuxta not.p Bar.i.l.senatus,in.i.&2.col. ff.de accu.& Ias.in.l.si familia, in prima

ut

ma infra eo.nascuntur obligationes, ut insti.de ob.quæ ex de.nascun. officium autem iudicis nobile, nullã præsupponit obligationem .l. qui per collusionẽ ff.de ac.emp.ergo omnimodo mercenarium,& ad delicti propositum non, ꝙ hoc idem genus generalissimum est, crimen autem subalternum, ut in.l.i.iuncta glo.C.si aduer.de.

Tertio, quia absoluere reum à pœna, merii imperii est, maioribusq; magistratibus in speciale priuilegium reseruatum.l.solent.ff.de offi.procon.l.fi.C. ubi se.uel cla. & tamen hoc ipsum priuatam utilitatem respicere uidetur, & eodem mõ argui potest, si pariter mulcta à præside ex causa remittatur, quod meri imperii sit, & quòd nihilominus istud utilitatem priuatam, potiusquàm publicam respiciat .l.illicitas .§. fi.ff.de offi.præsi.quem tex.dicit not.Bald.in.c. at si clerici,in prin.in 4.col.de iudi.

Quarto, ut proxime dicebamus, condere legem, est meri imperii.l.i.ff.de cõsti.prin.& tamen non semper lex vtilitatem publicã continet.l.diuæ,& ibi Bar. C.de decu.lib.x.l.fi.C.de legi. l.i.§. huius studii.ff.de iusti. & iu.ubi ius in publicum & priuatum diuiditur publicũ, consistit in sacris, sacerdotibus, & magistratibus, priuatum, in præceptis naturalibus, gentium,& ciuilibus.

Quinto & ultimo, quia est dare casũ etiam, in quo aliquid agatur, siue expediatur, officio iudicis nobili, ad publicã utilitatem, nec tamen sit meri imperii, puta si administratores ciuitatis petant resti.i integ.vel se mitti in bo.po. ex primo decreto.l.iubere cauere infra eo.l.ea quæ.ff.ad municipa.

Sed primum fallaciam habet, cũ (ut iam dictum est) id expresserit Pet. tollẽdæ dubitationis gratia, adde simile per Bar.met,in rub.sol.ma.num.12.dum declarat, an glo.expositio fuerit necessaria dicentis petatur, idest repetatur,& uidetur bo.tex.in.l.iam hoc iure in fi.ibi, vel certe euitandæ.q.gratia.ff.de uul.& pu. sub.imo ꝙ idẽ Bar.in.l.liberationem, in .§.i.in pri.ff.de lib.le.dicit adhuc, ꝙ hac de re plerunq; admittitur superfluitas.

Non ob.igitur secundum, quia non est uerum,& cõiter tenetur contrarium opi.Bar.reprobata, in.d.l.iudex posteaq̃, ẽt quod accusatio se habeat in criminalibus, quemadmodũ actio in ciuilibus, ut utroq; casu absoluatur reus, uel condemnetur, sed non ꝙ eidem famuletur officium iudicis, ut insti.de pub. iu. in prin.l.ita uulneratus .ff. ad legem aqui. c.ut fame, de sen. exco. & ut latius dixi ẽt in aliis lectu.nec officit qđ in delictis obligationes nascantur, quia uerum est non ut tollat officium iudicis, nobile non esse, sed ut hoc ipsum cõfirmet potius, doceatq; nil aliud esse quam nobile, ex quo oriuntur ad pœnam, uindicãdæ reipub.causa, quia qui delinquit, seruus ẽ delicti,& amat pœnam, & anima quæ peccauerit moritur, nec est obligatio proprie, prout diffinitur, inst. de ob. in prin.sed quasi obligatio quædam, q̃ ex nãli æquitate oritur, ut inobediens puniatur,& legi satisfaciat, quoniam ei non obediuit præuaricando.c.factæ aũt 4.d.§.iuris præcepta insti.de iu.na.&tradit Bar.in.l.fi.ff.de iniur.

Non ob.tertium quia id, utilitatem priuatam secundario respicit, non principaliter, ex quo non fuit repertus culpabilis, longeq; melius est, nocentem absoluere, quam innocentem condemnare.l.absentem .ff.de pen.tradit Bar. & Ang.in.l.si in rixa.ff.ad legẽ Cor.de sica.unde pœna legis Corneliæ de sica.tenebantur, qui in accusatione innocẽtis coissent .l. 2.ff. de concussio. & senatus con.cohercebantur.l.i.ff.ad legem Cor. de fal.

Non ob.quartum quia nec id negandum est, quod non semper scilicet utilitatem publicam contineat, sed nihil facit, quoniam continere dicitur, in quantum lex .c. erit autem lex 4. dis. l. leges C.de legi.l.i.& 2.ff.eo. probo per simile quia lex in quantum lex semper est certa,& si dicamus tamen quod dubitationem habeat.l. quod labeo .ff. de carbo. edic.l.non dubium,&ibi Cy.C.de legi. l.quætis.ff.de nata.resti.

Non ob. quintum & ultimum quia ut dicebam alias, negandum est, ex quo potius id priuatam quodammodo utilitatem respicere uidetur, & nouissime addo simile, quia in quibusdam etiam ciuitas utitur iure priuati, & priuato æquiparatur, patet, quia bona quæ habet, non tamen ad usum publicum, priuata sunt, & uendi possunt, alias non l. sed & celsus.ff.de contrahen.emp.l.prohibere.§. plane.ff. quod ui aut clam .l. apud iulianum.§.fi.ff.de lega.i. declarat Bar.in.l.2.in prin.ff.ne quid in lo.pu. & ad longum, ubi etiam exempla ponit, Cepo.in tracta.de serui.rusti.prædio.de ser.uiæ in 7.& 8.colum.uel saltem loco priuatorum bonorum habentur, ergo non respiciet publicam utilitatem simpliciter, & sic diffinitio sustineri potest communiter etiam approbata à Doct. & facit etiam bo.tex.in.l.nihil.ff.ad sena tus con.mace. Vel dato, & non concesso quod prædicta obstent, dicas, ut proxime, ex alio saluari, quia ut in pluribus uerificari potest, quodq; id est satis .d.l. suus quoq; d.§.puto.ff.de hæ.insti.

Aut & tertio loco, vltra Bar.& Doct. aliam tradi posse quod merum imperium, nihil aliud sit, nisi potestas publica magistratus maioris, publicam etiã utilitatem respiciens.

Iudicio meo optimam, quia constabit sic ex genere & differentiis, conuertetur cum suo diffinito, & omnia comprehendet deniq;.

43 Quarto dubitatur, quibus iudicibus competat † merum imperium, & resoluitur dubitatio, ut per Bar.ex cuius dictis collige.

Et primo quod præsidentes (præmitte prius quod uniuersitas est nomen iuris, non personarum, patet quia excommunicari non potest, nec corporaliter puniri, sed si contra eam agatur criminaliter pro delicto, & condemnetur pœna capitali, commutatur in pecuniariam, ut in l.quid ergo, in.§. pœna grauior.ff. de his qui not. infa. & declarat Inno. in c.grauem, de sen.exco.& licet alibi dicatur, quòd est persona.l.mortuo.ff. de fideiu.id est uerum improprie, quoniam in quantum uniuersitas, anima caret.l. si municeps, & ibi Bald.ff.quod cuiusq; uni.no.) uniuersitati, facienti prouinciã habent merum imperium de iure communi l.illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi.psi.q. tex.clarus est, & negari non pôt.

Intelligendus tamen secundum tempora antiqua, quibus omnes ciuitates suberant uni præsidi, & uni Metropolitano, qui non habebant nisi x.aut xi.ciuitates sub se.c.scitote 6.q.3. & ipse Metropolitanus x.uel xi. Episcopos sub se pariter, tradit Abb. in c. pastoralis, in prin.de offi.or.

Et hoc quia hodie quælibet ciuitas, prouincia dici potest, si tamen distinctum habeat territorium, secundum gl. in.l.fi.C.de præscrip.lon.temp.declarat Bar.in.l.i.C.de metro.berito. in 2. colu. lib.10.

Alia est ꝓuincia etiam, usualis, siue uulgaris, quemadmodum homines intelligunt, & utuntur, & quemadmodũ de dietis tradunt scriben.in.c.curam, de elec.maxime Cardi.& in.c.nonnulli, in prin. in 5. q. de rescrip. exemplificando in Apulia, terra laboris, Gallia, Hispania, Germania, & similibus, prout exemplificant Doct. in locis præallega.

Et nota, quod ad effectum de quo in d.l.fi.de prouincia intelligemus, ut hodie, quod gl.ibidem tenet & bene. Quo uero ad effectum d.c.coram, de usuali, non probandum tamen, quia absentes commode uocari non possent, ideo iudicis arbitrio relinquendum est, & sentit hoc idem quoq; Abb. ibidem, in i. colum.& quo ad effectum, de quo hic, de prouincia, secundum antiqua tempora, & etiam de usuali intelligi potest, si præses adsit, de prouincia autem, ut hodie non ut infra statim.

Sed difficultatem moueo, in.d.§.qui uniuersas dicitur, quod præsides ꝓuinciarum ius gladii habent, statimq; exẽplificat, ipsos posse etiam in metallum damnare, exempla non restringunt dispositionem.§.hactenus, insti. de gradi. & deberent hac ratione posse etiam depor

portare in insulam, & tamen non possunt.l.i.§.deportatos.ff.de lega.3.cur ergo sic.

Et maxime cum pœnæ huiusmodi æquiparētur.l.2.ff.de pœ.l.2. ff. de pub. iudi. dictumq; fuit supra in glo. potestatem.

Considerādo ad idem, quod nec potest dare facultatem reo eligendi sibi pœnam, quod tamē potest Princeps .l. aut damnum.§.proinde.ff.de pœn.

Sol.ad primum dici potest, quod immo restringunt hic, ex quo non potest habere locum, nisi in exemplificato.

Simileq; est in.l.2.ff.de libe.& posth. ubi exheredatio, quæ non potest uerificari, nisi in uno filio, ualet, & de eo facta intelligitur, non autem si plures sint filii.

Et in.l.si optio.id ad unum &c. ff. de op.le.vbi genus restrictum ad vnam speciem, species est.

Et ita per istum tex.dixit etiam Bald. in authen.hoc inter liberos, in.i.col.C. de testa.

Et patet, quia insulas habent soli prīcipes, quibus hoc idem reseruatum est, in signum supremæ potestatis .d .§. deportatos, adeo ut damnent in metallū, sed non deportent, & diximus in.l.i. de offi.eius, late.

Non ob.secundum quia æquiparantur, ut pœnæ omnes capitales dicantur sed non ut omnes ab omnibus imponantur, quasi imperio limitato ratione prædicta, & est argu.in .l. solemus in .§. latrunculator.ff.de iudi.& perpetuo obseruandum est Vlpia.in.d.§. qui uniuersas, hoc idem omisisse, ut pote notissimum iurisperitis, quia iam declarauerat in.d.§.deportatos.

Non ob.tertium & ultimum, quia esto quòd merum imperium habeant, & sint de maioribus magistratibus, attamen non sunt ita legibus soluti, ut prīceps .l. princeps.ff. de legi. l. digna uox C.eo.quo fit ut nec mirum sit, si princeps facultatem prædictam dat reo, eligendi sibi pœnam, præsides autem nō possint, argu. in .§. æquius, in authen. iussu. quod præsta.ab his, & in.l.rē non nouam, C.de iudi.declarat Bal.in.l.& si seuerior, in prima colu.C.ex quib. cau. insa.irroga.& ideo, ut in simili dicit tex. in.l.i.in prin.supra de offic. eius, errant magistratus, hanc facultatem eidem cō cedentes, contra quos inuehit Albe. in d.l.aut damnum in.§.i.in prin. de pœn. & bene, & ideo quando uolunt reo aliqua de causa hoc idem concedere, debent rescribere principi, & exequi pro ut iubet, argumen. in .l.i. in .§. fi. ff. de quæstio.

Secundo collige, quod qui præest 44† uniuersitati facienti ciuitatem, nō habet de iure cōi.merum imp.quæ ciuitas (ut diximus ꝓxime) si distinctū habeat territorium, hodie prouincia dici pōt. Et non ab re, quia defensores earum, non sunt de maioribus magistratibus, quibus solis hoc ipsum à lege concessum est.l.i.supra de offi.eius.& de mero ac mixto imperio intelligi debet, ut infra quemadmodum subiicit Bart. met, quasi dicat, eis modicam castigationem esse permissam, quæ tamen est meri imperii, & suo loco fusius tractabimus.

Verum contra, de.l.i .§. cum urbem ff.de offi.præfe.vrb.ubi contrariū aperte dici uidetur in p̄fecto urbis, qui hēt cognitionem criminum & delictorum, si in ea, & intra centesimum miliarium admissa sint, ergo non est uerum, quòd q̧ præest uniuersitati, facienti ciuitatem, absq; mero imp.esse dicatur.

Ad idem, Verona est ciuitas, ut alias omittamus, & tamen illi præsidentes olim habebant imperium, quid hodie, dicam infra & ad propositum est casus in extrauagan.de pa. constan. in prin.

Vltimo opponitur de .l. more, cum not. ibidem infra eo. ubi clare decisum est, multas fore ciuitates, quæ habent merum imperium, taliter ut non sit uera generaliter conclusio supra dicta.

Quibus idem met Bart. hic respondet breuiter, et dicit ad primum, id esse forte speciale in ciuitate Romana, pro quo facit in simili, quod habetur in authen.ut Ec.Ro.gau.præscrip.cen.anno, &

& in.l.eum qui uectigal. ff. de uerb. si.

Adde tu,solidius dici posse,id ipsum fote potius,quia præfectus vrbis etat de maioribus magistratibus,quibus in speciale priuilegium erat à lege cōcessum, ut omnia omnino crimina cognosceret seu de omnibus criminibus commissis intra urbem, & extra,intra Italiam tamen;usq; ad centesimum(ut diximus) miliarium,& tactum aliquid fuit etiam in.l.i.supra de offi.eius.

Et hoc potissimum, quia non in eo se fundate uiderur Iuriscon.sed in hoc, quod personæ,&dignitatis ratione,hoc ipsum ius sibi uendicasset, nec dubito.

Ad secundum etiam respondet Bar. id esse ex concessione facta per principem,& bene,deciditurq; per rex.in.l.i. supra de offi.eius,ibi, uel principum cōstitutione.Ideo de eius potestate disputare,dubitando, an potuerit facere nec ne,non est ad propositum.l.2.C. de cri. sacri.

Vltimo tespondeo ad tertium non esse uerum,ut diximus,de iure communi,sed forte de consuetudine,uel si meтum imperium præscriptum sit, maxime tanto tempote, cuius initii memoria non extet in contrarium .l. hoc iute .§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æsti. c.super quibusdam.§.prærerea,de uerb. si.& ut latius diximus alias in aliis lect. & per Docto.hic.

Et nouissime ad dictum de consuetudine, adde quod facit licitum, quod alias non liceret .§.quia uero,iuncta gl. in authen.de desen.ci.

Et hinc dicimus quod est altera natura,patet,quia est sæpe .l.de quibus.ff.de legi.natura semper,sæpe & semper con uertuntur,ergo, & quod ex frequentatis actibus fit habitus.

Et ad idem, quod quæ impossibilia sunt & reseruata principi, consuetudine efficiuntur possibilia,& de non teseruatis.l.apud iulianum.§.fi.ff.de lega. i.l. qui cum maiot.§.i.ff.de bo.li. not. in .c. quod rranslarionem,de offi.ord.

Et hoc est quòd dicebat Bal.in.c.i.in .§.præterea ducatus,in i.colum.de prohi.seu.alie.per Fede.quod nullum ē ius mere positiuum, quod consuetudine murari non possit.

Et bene,quia non differt à lege, nisi ut tacitum & expressum.l.de quibus.ff. de legi.sicuti nec ab ea starutum, nisi ut plus & minus.l.omnes populi.ff. de iusti.& iu.

Quam etiam inducunt, diuturnitas tempotis,&actuum frequentia.l.i.C.de legi.l.quod non ratione.l.de quibus, & ibi Bar.in 4.col.ff.eo.

Et ad dictum de præscriprione, Adde quod ea occidirur libertas,occiditur dominium,&sic iurisdictio.l.qui furere ff. de sta. ho. & deniq; omnia cum præscribuntut,si præsctip tibilia sunt, maxime tanto tempore ut supra secundum Bar.in.l.si ædes, in.§.i.ff. de serui. urba. prædio.

Vel dic intelligi posse,hoc dictum vltimo loco Bar.ad d.3.arg. in consuetudine tantum præscripta tanto tempore, ut supra.

Tertio collige, quod qui præest uniuersitati facienti castrum, uel munici-
45 pium,nullam habet iurisdictionē cum declaratione tamen,secundum Bar.si ciuitati subsit,& iuta allega. pet eum clara sunt,quæ non induco.

Adde tamen, dum scriben. dicunt, bene facere in ratione sui text.in.l.sic eueniet.ff.ad legem iu.de adul. quem citat etiam Bart.in.l.patre furioso, in fi.ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. similem in.l.fi.C.de legi. tu. ubi qui tutela indiget non potest esse alterius rutor, & in l.filium habeo,in fi.ff. ad macedo. & in l. filiusfa. ff. de acqui. hær. facilis inductionis.

Et conuenit ex alio,quia si subest ciuitati,membrum illius est,membra autem à capite non recedunt .c. cum non liceat,de præsctip.c.i.12.d.

Et quia magis dignum, trahit ad se minus.c.quod in dubiis, de consecra.eccl.uel al.ergo nec mirum, si nullam habet iurisdictionem, loquor sempet de iure communi, quia ex principis concessione,posset habere,&aliter ac latius

ut

ut diximus in alias aliis lecturis, sed dubito nam loquimur nos de meo imperio, & Bar. hic de iurisdictione, & in seq. membro, quo modo igitur de uno ad aliud inferri potest. l. pap. exuli. ff. de mino.

Pro sol. dic, nil aliud innuere uoluisse, nisi istud, si nullam hēt iurisdictionem, ꝙ non habet cōsequenter merum imp. uel multominus. l. relegatorum. §. constitutum. ff. de interdic. & rele.

In cæteris etiam bene loquitur, nec est, insistendum, dum tamē dicit, ꝙ in casu l. fi. C. de iu. o. iudi. non habent iurisdictionem præsidētes uniuersitati de qua ibi, aduerte, quia solet allegari text. ille adhoc, quod grauissima culpa est suum iudicem recusare, & uelle coram alio litigare, quod ēt expresse innuit tex. & induci in not. q. Ancha. in consi. 4to. incip. ponderata, in. i. colum. ergo iurisdictionē habebant, quia alias nec iudex ibi esset, nec in eum caderet recusatio. l. apertissimi. C. de iudi. Sol. dic quod habent, ut ibi not. & in. l. omnes populi, ubi Bar. met, nu. 6. ff. de iusti. & iu. in pertinentibus ad suam negociationem, nō prout hic, & prout est potestas de iure publico introducta, cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ. l. i. supra eo. & dictum est in discursu sæpe.

Et ad aliud dictum de Doctore, qđ hoc ipsum in eo fallat, licet de facto non seruetur, adde quòd hac ratione doctoratus est dignitas, & maxime si legerit per annos xx. quia tunc etiam est illustris & comes sacri palatii, & clarissimus adeo ut apostatæ, iudæi, & similes, hac dignitate frui non possint, secundum Bar. in. l. i. nu. x. C. de no. Co. fa. & de materia etiam ī. c. quanto extra de magist. & prædicta omnia, ne inanis disputatio uideatur, iuxta text. in. l. i. in. §. dixerit aliquis. ff. de publica. ad effectum de quo infra statim, & hæc omnia ferè repetit Bar. etiam in. l. i. ff. de dam. insec.

Posses etiam ad illud addere, quod de facto non seruatur, dictum in Doctore simile, quòd licet de iure uerum sit quod in atrocioribus affectus puniatur, licet non sequatur effectus. l. si quis non dicam rapere. C. de ep. & cle. non tamē seruatur de facto. l. i. §. fi. & ibi Alex. in fi. ff. quod quisq; iu. & in simili per Bar. in. l. sepulchri. ff. de sep. uio. qđ non remittitur delinquens ad locum delicti & si de iure fieri debeat.

Quinto dubitatur, quæ sint exēpla meri imp. ut sciamus an possit delegari & multa ēt dicit, ex cuius dictis collige.

Et primo, quòd unum omnium est maximum† consistens in constitutione
16 legis generalis, & non ab re maximum quia cōe præceptum est uirorum prudentum, inuentio quædam & donum Dei, ac regula iustorum, & iniustorum, promulgata motu diuino. l. i. & 2. ff. de legi. l. fi. C. de præscrip. lon. temp.

Quam solus Princeps, Senatus, & Præfectus prætorio condit de Principe habetur in. l. i. in. §. i. ff. de consti. prin. de senatu, in. l. non ambigitur. ff. de legi. de præfec. præto. in. l. normam, alias formam. C. de offi. præfec. præto.

Quæ dicta non uidentur esse sine dubitatione, nam quod imò solus Prīceps condat legem, & nullus alius, est casus in. l. fi. C. de legi. & solus à solum dicitur, quod oscorum lingua, totum significat, quia qui unus est, ut Princeps, totus est, & solus uel unus, ex omnibus seu inter omnes.

Immo & secundo, quod nec solus cōdit, sed cum suis proceribus, probatur in. l. humanum. C. de legi.

Et est simile, quia etiam populus, antequam imperium esset translatum in principem, legem condebat, non solus, sed magistratu senatorio interrogante §. lex est, insti. de iu. natu.

Et plus tertio quod cum hodie Po. Ro. senatum non habeat, sed solum senatorem, non deberet posse condere legem, & tamen condit, secundum Cy. in l. fi. C. de peti. hæ. & sic in his repugnantia quædam esse uidetur.

Ad idem & quarto, quod de Præfecto prætorio etiam dixit, non uidetur procedere, cum ipse non generalem legem condat, sed particularem, seu loca

lem

lē, ēt magistratibus municipalibus non denegatā.l.i.ff.qđ quisq; iu.d.l.formam

Et quia de po.Ro.proxime locuti sumus ultimo loco sciendum est quoq; quod hodie quælibet ciuitas hoc idem facit.l.omnes populi.ff.de iusti. & iu. alia pleraq; ad duci possent; sed quia diximus alias, parumq; dubitationis habent, non insisto nunc aliter.

Et ad arg. respondeo, ex quo tex. per Bar.allegati, cauillari non possunt.

Nam primum non ob. quia intelligitur ipsi soli licere, idest nulli alii soli, ut ibi glo.declarat, & in.d.l.nō ambigitur. & male, quia senatus in uno esse potest l.sicut.§.fi.ff.quod cuiusq; uni.no.&qa præfectus prætorio unus est, & tamen cōdunt legem, ut supra ideo melius est dicere quod non per hoc excludatur senatus, & præfectus prætorio, qui hanc potestatem habent à lege, sed alii inferiores, ut in.d.l.fi.not.& bene, & ibi dixi in collecta.late.

Non ob.secundum quia id de humanitate procedit, ut uerba sonant, & non de necessitate, in principe maxime superiorem non recognoscente; & in simili facit, quia humanum est etiam, quod uxor maritum alat absentem, matrimonio soluto ex causa, quo ad thorum.l.sicum dotem.§.si maritus.ff.sol. ma. & tamen non est necessarium, nec ad id con pelli potest.l.si stipulata in fi.ubi glo. ff. de do.int.ui.& uxo. & probatur, quia si necessarium id esset, apposuisset in ca: legislator uerba hæc, & si aliter fiat, factum non ualeat, ut est de mēte Barto. in.l.omnes populi, num.31.ad fi.ff.de iusti. & iu. quæ tamen apposita non sunt ergo non est illa humanitas in necessariam iuris dispositionem translata, ut in.l.humanitatis.C.de excu.tu. & quomodo dicebat Barba.& ex hoc male, in casu d.l.humanū, in tracta. de præstan. Car.in.2.q.primæ par.prin.in 5.col.omnino uidendus.

Non ob. tertium quia id etiam secū rationem habet solum senatorem posse facere legem, quia in unoquoq; remanet (vt proxime dicebam) ius uniuersitatis.d.l.sicut.l. plane.ff. quod cuiusq; uni.nō.

Non ob. quartum quia immo generalis est, & ualet, dummodo non sit contraria legi principis, & æquum est, nec eiusdem.l.normam, alias formam, uerba possunt cauillari.

Non ob.quintum & ultimum, quia sepositis aliis respōsionibus dici potest id uerum esse, sed non tamen ut uim legis habeat, nisi à principe confirmetur, & perinde sit, ac si à pricipe facta fuisset .l.i.§.oīa.C.de uete.iu.enu.& tēpus con firmationis inspiciatur, & non dispositionis primariæ, secundum Bal.dicentē utile etiam esse ad confirmationes papales, in.l.legata inutiliter, in 2.col.ff.de leg.i.& fusius vt in.d.l.omnes populi.ff. de iusti.& iu.& in.d.l.fi.C.de legi.

Et ad præfecti prætorio propositum nota, quod in aliis etiam est priuilegiatus, ut princeps, quia ab eius sententia non appellatur.l.i.C. de sen. præfecto. præto.sicuti nec à sententia principis.l. i.ff.à quib.ap.non li.

Et quia uterq; bona confiscat .l.i. C. ne fi.iu.prin.& ibi.Salice.in fi.

Et quia tam hic, quam ille, restituit aduersus suam sententiam .l. in causæ, in fi.l.præfecti etiam prætorio.ff. de mino.tradit glo. in.d.l.i. C. de sen. prefec. præto.

Et summā potestatem habuisse, ultra dicta alias in aliis lectu. indicat Traiani exemplum, dum præfectum prætorio ense cingeret, sic dicentis.

Hunc ensem, si iuste imperauero, p me, utaris, sin minus, contra me.

Et est utilitas disputationis, quia idē esset dicendum in his, qui præfecto prætorio hodie æquiparantur, in gradu illustrium cōnumerandis, ut Cardinalibus & similibus, de quibus in.l.i. & ibi diximus, in prin.supra de offi.eius.

Secundo collige, quod ē etiam aliud secundo loco, maius† quod (ut sæpe di-
47 ximus) est habere gladii potestatem, ad animaduertendum in homines facinorosos, uel adimatur uita naturalis in totum, aut pro parte, uel etiam ciuilis, si

per

perdatur libertas, cum in metallum q̃s damnatur, & bene, dictumq; est supra satis.

Nouissime tamen aduerte, quia duo hæc dicta, non uidentur uera, non primum quia abscisio membri & uitæ adẽptio æquiparantur, ex quo primo casu quis testamẽtum facere potest l. qui manus. ff. de testa. secundo aũt non, si pœna capitali quis est condemnatus. l. eius q̃. §. i. ff. eo, non secundũ quia libertate nihil maius dici põt. Vnde atrocitate sententiæ etiã maxima capitis diminutio appellatur, ut insti. de capi. di. in §. maxima & id eo debuit potius hoc idem poni in exemplo imperii meri maximi, q̃ maioris.

Pro sol. breuiter, ad i. dici potest, id non tollere æquiparationẽ hic factam, quoniam tex. in. d. l. qui manus, loquitur nõ de eo, cui in pœnam manus abscisa sit, sed qui corpore imperfectus est, nec aptus ad scribendum, q̃ maxime requiri videbatur. l. iubemus. C. de testa. & forte dubitabatur alibi hac de re, an eunuchus haberet testamenti factionem, & deciditur quod non, in. l. eunuchis. C. q̃. testa. fa. po. & ibi Bat. signanter per text. in. d. l. qui manus, & faciunt not. in rub. an mu. uel a li. imper. in usib. feu. & probatur efficaciter, quia de scriptura tantũ ibi erat dubitatio, ut uerba illa innuunt, q̃uis scribere non possit, ergo oĩ alio casu præsumetur habilitas, q̃ habuerit in cæteris testamenti factionem actiuam. l. qui testamento. ff. de testa. c. i. de æta. & quali. in 6. sed q̃ immo etiam capitali crimine damnatus, testamenti factionẽ habeat, probari uidetur in. l. qui à latronibus, in. §. fi. & in. l. si quis post. ff. de testa. Sol. habet utroq; casu, quia appellauerat, & ipsum testamentũ fecerat pendẽte appellatione, indeq; mortuus est, & quia post institutã accusationẽ indẽnatus defunctus est.

Ad 2. uero, quòd maxima capitis diminutio dicitur, respectu mediæ, & minimæ, de quibus in. d. titu. sed non ut maximi imperii exemplũ uideatur, ex quo habere gladii potestatem, respectu pœnæ capitalis intelligitur, pœna aũt capitalis est triplex. l. 2. ff. de pœn. & dictum est supra, & inter alias hæc quando amittitur libertas, ergo.

Et huiusce gradus etiam est, uel exẽplum simile supra dictis, missio in carcerem, si fiat ad pœnã, ut carceratus ibi perpetuo maneat, q̃ per ius canonicum infligi solet.

Et bene quoniam inquit Barto. æquiparatur damnato in metallum perditq; pariter libertatem.

Et ad pœnam dixi, quia carcer inuentus est ad custodiã potius de iure ciuili, ut hic per eum, & latius Inno. in. c. qualiter, & quando, de accu. & dixi in aliis lectu.

Quæ duo dicta etiam hoc casu non uidenrut esse absq; dubitatione, nã primum q̃ iure canonico, damnetur q̃s ad perpetuas carceres, non põt esse nisi ea rõne, quia concilio toletano, sententia sanguinis ꝓhibita est clericis. c. clericis c. sententiã sanguinis, ne cle. uel mo. in tantũ ut nec legatus de latere, quibus commissa sit generalis administratio ꝓuinciæ à papa possit hoc idem facere, ut tradunt scriben. in. c. fi. eo. ti. in 6. & tamẽ hoc idem falsũ ẽ, quia clericus falsarius literarum apostolicarum traditus curiæ seculari, ultimo afficitur supplicio, secũdum Abb. in. c. ad falsariorum, in 2. col. de cri. fal. uel si aliis criminibus irretitus & factus incorrigibilis, deuenerit in profundum malorum. c. cum non ab homine, de iudi. Rursus secundum ẽt hẽr dubitationem, quod ius canonicũ solũ, p̃latiq; ecclesiastici, hanc pœnam infligant supra dicta ratione, ex quo contrarium disponitur in. l. incredibile. C. de pœn. Et primus Ancus Martius, carceres media in urbe instituit ad terrorẽ crescentis audaciæ, inq; latumiis, de quibus in. l. succurritur. ff. ex quib. cau. maio. à Tarquino superbo inuentis, Sabinus, æ tolorumq; principes tres & quadraginta damnati, & facit etiam text. in l. i. in. §. fi. ff. de alea.

Solue, ut dixi alias primum permitti indirecte, nõ directe & principaliter, & ẽ

fi-

simile per glo. in clem. i. in .§. cæterum, de usu. & i c. post miserabilem, eo. ti. in antiq. ubi iudæus censura ecclesiastica directe coherceri nõ põt, indirecte aũt sic, dixiq; ego late in l. i. C. de eden. Secundum uero speciali iure in seruo procedere, & uix inquit ibi tex. ergo nõ in libero. l. seruus. C. eo. l. mandatis. ff. de pœn. præterquam in casu d. §. fi. declarat Bat. in tracta. Carce. col. 2. imo quod etiam de iure canonico carcer pænitentiæ non pœnæ dicitur ut per Ange. in l. miles in. §. ædictum. ff. de mi. testa. Cætera responsionem secum habent, ea non ad pœnam facta fuisse, idcirco transeo, uel si ad pœnam facta fuerunt, de iure fieri non poterant. l. aut damnum. §. solent. ff. de poen.

Tertio collige, magnum etiam esse imperium merum, cum tantum ciuitas amittitur, quod ex deportatione in in-
48 sulam contingit, & iura ad idem allega. per Bat. probant aperte.

Ad quod tamẽ est aduertendum, q̃ a probant deportatum (vt dixi) ciuitatem tantum amittere, sed non quod deportatio sit de mero imperio magno.

Et propterea uideretur dicẽdum potius, quod esset de imperio maiori, quoniam capitalis pœna ẽ, quæ ultimo supplicio æquiparatur, & damnationi in metallum, ut in. d. iuribus, & in gl. potestatem, & pœnæ istæ sunt de mero imperio maiori, ut diximus proxime, ergo & ista. l. si quis seruo. C. de fur.

Considerando quoq; ut dicebam alias, quod deportatus habetur pro mortuo. l. i. §. fi. ff. de bo. po. contra tab. & sic ciuiliter, ꝙ q; ciuilis mors & nãlis æq parãtur, ut adhuc ꝓxime fuit dictũ, ergo.

Et hinc est, ꝙ ei actio per magistratũ erepta est, & processus cum eo agitatus nullus, & nulla inde ẽt sententia, si pro eo feratur, sicuti si lata esset ꝓ hæretico. l. si constãte. §. fi. ff. sol. ma. l. sed & si ꝓ p̃torem. §. actio. ff. ex quib. cau. ma. tradit Bal. in. l. cum mulier, in 7. col. ff. sol. ma.

Quodq; tutela testamentaria finitur ꝑ mortem nãlem, uel ciuilẽ, & ipso iure deuenitur ad legitimam, imò ꝙ utroq; mõ tutor desinit esse in rerum natura, adeo ut nec tutela, nec aliq̃d aliud fundetur in persona, q̃ non extat. l. si tutor §. i. ff. de tute. & ra. dis. argu. in. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pe. tradit idem Bal. in. l. si quis sub conditione in 2. col. ff. de testa. tute.

Et quod deniq; ille qui decedit cum filio deportato in insulam, dicitur decedere sine hærede. l. Deo nobis, & ibi idẽ Bal. in 4. col. C. de ep. & cle. clarius Pau. de Ca. i. l. ex facto, i. §. i. in pri. ff. ad Treb.

Pro sol. breuiter dici põt, responderi ꝙ q̃uis. d. iura non exprimant, deportationẽ esse de imperio magno, dẽt tamẽ non aliter intelligi, ex quo negari non põt, ꝙ non sit plus amittere libertatem, & ciuitatẽ, q̃ ciuitatem tantũ, ergo congruit ut de mero imp. magno esse dicatur, sicuti dãnatio in metallũ de maiori.

Non officit ꝙ capitalis pœna sit, & ultimo supplicio æquiparata, ac damnationi in metallum, quia & istud quoq; uerum est, ut capitalis dicatur, & meri imp. sed diuersimode, quoniam etiã cohercio modica meri imp. est, & tamen non est nec maioris, nec magni, ut infra

Et multo minus qđ deportatus habeatur pro mortuo, & cætera ad idem tendentia protinus cessabunt, quia quo ad quid uerum est, non generaliter, ex quo testamenti factionem non habet in capax est, & ad successionem non admititur. l. quidam. ff. de poe. ergo non quo ad effectum, de quo disputatur, ut de maiori imperio esse dicatur.

Vel dic quod licet ꝓ mortuo habeatur, non tamen uere mortuus est. l. si maritus. §. legis iuliæ, & ibi Barto. ff. ad legem iu. de adul. l. non distinguemus, .§. cum quidam. ff. de arbi. c. cũ haberet de eo qui. du. in ma. quam po. per adul.

Vel & melius, quod mors naturalis, & ciuilis, æquiparantur in casibus à iure expressis. c. susceptum, & ibi not. de rescrip. ꝙ q; (ut diximus) æquiparantur, ut pœnæ capitales dicantur, sed nõ ut non sit una altera maior quantitate, & qualitate.

Scien-

Sciendũ est tamen ad deportationis propositum, si filius à patre rogatus sit, cum morietur, filiis suis restituere hæreditatem, uel cui ex ipsis uoluerit, & mortuo patre deportetur in insulam, anteq̃ eligat, quod electionem nõ perdit, ꝓq; ante mortem naturalem, compelli non potest ad eligendum, cui ex ipsis hæreditatem restituat, casus est not. in. l. cum pater, in. §. hæreditatem. ff. de lega. 2. qđ ad commissarios inferri etiam potest, ut ibi per Albe. quod nec ipsi perdant officium sibi à testatore iniunctum, quamuis in exiliũ mittantur, & sæpe cõtingit.

Item sciendum est secus fore in damnato in metallum, ut not. Alexan. in. l. ex facto in. §. si quis rogatus, in ptin. ff. ad treb. & duo hæc ualde differre, quanuis utraq; pœna, capitalis dicatur.

Sed ad propositum deportati adhuc & d. §. hæreditatem, quæro, quare electionem non perdit † & quare compelli

49 non potest ad restitutionem fideicommissi electione facta, cum ipse, dictorũ bonorum incapax sit. d. l. quidam. ff. de pœn. nec uoluntas testatoris possit stare in suspenso. l. fi. ff. communia prædio.

Responde, electionem non perdere, quia sub conditione mortis naturalis, fuit rogatus, non ciuilis. l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager uecti. uel emphy. peta. l. fi. C. de his qui ue. æta. impe. & ideo compelli non potest. Nec officit quod bonorum incapax sit, quia stabunt interim apud fiscum. l. statius florus. §. Cornelio. ff. de iu. fisci. & minus quod uolũtas testatoris stabit in suspenso, quia nõ est absonum, aut absurdum propter cõditionem. l. mutianæ & ibi Imo. in 3. colum. ff. de con. & de. vel dic, quod stat eo quia conditio est posita in arbitrio deportati filii, eligere debentis, & est inridicum. d. l. fi. & ibi Alb. ff. communia p̃dio. & ut per Bat. latius in. l. usufructus, ff. de sti. ser. & hæc ultra dicta alias ĩ aliis lectu.

Quarto collige (de causis liberalibus non loquor (ut etiam inquit Bar.) quia officio iudicis mercenario expediuntur & suo loco oportunius dicetur) merum imp. ẽt paruum fore, quod in relegatio-

50 ne consistit † ut not. in. §. relegati, secundum Bart. insti. quib. mo. ius pa. po. sol. & tenuit glo. in. l. nulli. C. de sen.

Verum aduerte, quia in. d. locis bene dicitur quod est de mero imp. rationeq; Bat. suadetur, quia expeditur officio iudicis nobili, publicamq; utilitatem respicit, ut in diffinitionibus ẽt dictũ est supra sed non ꝙ sit de mero imp. paruo.

Vnde alia ratione potest suaderi secũdum eum, quia si esset imperij meri magni, non posset causa agitari per procuratorem, nec sentẽtia ferri in absentem, & tamen potest, legitime tamen alias citatum. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. l. absentem. ff. de pœn. & not. in. l. setuũ quoq; in. §. publice. ff. de procu. & unũ uerbum dictum est supra.

Quæ tuta non uidetur, nam considerandum est, quod cum iura prædicta intelligãtur in pœnis corporis afflictiuis, ut ibi not. Doct. & in. c. ueniens, de accusa. & seusit Iaco. but. in. l. hi qui sanctam C. de aposta. quem retulit & sequutus ẽ Bal. in. d. §. publice, in ult. col. locum nõ habebunt quoq; in causa deportationis ergo sicut causa deportationis est meri imperii magni ut supra ita erit & ista relegationis, alia leuia mittenda sunt, & quia etiam dixi in aliis lectu.

Igitur dico ego, à partibus sufficienter enumeratis, probari posse sic, nam meri imp. maximi esse nõ potest, quod planè oẽs admittent, & si quis diceret secus, fatuus putaretur ex supra dictis. Non etiam esse potest maioris, quia id est (ut diximus loco suo) habere gladii potestatem ad animaduertẽdum in homines facinorosos, in relegatione haud considerabile. Non ẽt magni, quia deportatus ciuitatem amittit bonorumq; incapax est, imò ꝙ nec propria retinet l. i. ff. de interdic. & rele. l. i. C. de hæ. insti. relegatus autem capax, bonaq; propria retinet, & patriæ tantum fines egredi iubetur, ergo necessariò dicemus, quod sit parui. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iu. §. i. insti. de actio.

Est uerum, quod aliqui fuerunt, uo-

uolentes bannitos nostri temporis æquparari deportatis, quod supra dicta ratione,& aliis de quibus in.d.§. relegati, non est uerum,& probatur nouissime, ut dixi etiam in.l.i.supra de offi.eius,& in discursu huius legis,quia deportatio reseruata est soli principi, relegatio autem communis est aliis l.i.§.deportatos ff.de lega.3.not.in.l.illicitas,in.§.uniuersas.ff.de offi.præsi.item deportato interdicitur totus orbis, excepta insula in qua est deportatus, Bannito autem, siue exuli,manere licet in toto orbe, excepto loco vnde in exilium missus est.l. 2. uer.ephesum exulanrem.ff.de ori. iu. & ideo dicimus, quod sicuti imperium non recipit diuisionem .c. in apibus 7. q.i.pari modo deportatus non diuidit se,nec sectionem recipit,Bannitus autẽ in uno loco,non est bannitus in alio,& declarat fusius Bald.in.l.i.in 6. col.C.de hæ.insti.

Exemplificat ad propositum etiam Barto.in tortura, dum modo tortus ad pœnam tortus sit, non ad inuestigationem ueritatis, quia tunc officio iudicis mercenario expediri diceretur,nec esset meri imperii.l.si quid erit.ff. de offi. pro con.§.si uero ignoti, in authen. de testi.

Quod ultimum,ut dicunt Docto.& bene,intellige in causa ciuili,quoniam aliàs secus,sed declaratio probabilis est nõ necessaria,quandoquidem intelligi sic debeat secundum legem ab eo allegatã,in.d.§.si uero ignoti, in his terminis loquentem,iuxta eiusdem theoricã cõiter approbatam , in .l. non solum, in.§.si liberationis uerba.ff.de libe.lega. sed contra,quod immo in ciuilibus tor tuta locum non habeat,de .l.ex libero, &.l.diuus.§.fi.ff.de quæstio.ubi,in causis ciuilibus,liberi homines nõ torquẽtur.solu. uidenda est ex not. per Barto. in d.l.ex libero.

Ad propositum igitur huiusce exẽpli etiam aduertendum est,quia si corpus tortura acriter affligitur vt ipse met Bar.dicit,& non ab re,quoniam est dolor longe maior, quam utriusq; manus abscisio.§.quia uero,in authen.ut nulli iu.non est ratio,cur hoc ipsum in exemplo maioris meri imperii quoq; poni non debuerit.

Et hinc est,quod iudici imminet capitis pœna,si dolo malo, & sine causa, aliquem torqueat .l. decuriones, & ibi Bal.C.de quæstio.

Quòdq; infert damnum irreparabile,taliter ut à sententia interlocutoria iudicis appelletur,licèt nõ sit regulare de iure ciuili.l.2.ff.de ap.reci.

Et quod deniq; eidem est æquiparata denegatio uictus secundum glo.in.l. item apud labeonem,in .§. quæstionis. ff. de iniur.sed allucinatur Accur. quoniam mala mansio, de qua ibi, non est denegatio uictus,sed dictum considerabile ĩ homine uincto,ut de eo quæstio habeatur,&ut etiam in .l. si hominem, in prin.ff.depo.&ibi eruditissimus Budeus declarat,&bene,tradit tamen Bar. secutus Accur.errorem, in.l.i.in.§.diuus.2.ff.de quæstio.

Quæ omnia breuiter uera sunt, sed tamẽ quia à mutilatione membri differt realiter quamuis in tortura articuli omnes dissoluantur,ut dicitur in .d.§.quia uero tẽpore tantum quo adhibetur, cõgruit ut gradu ẽt differant,& mutilatio meri imperii maioris sit,hæc autem nõ neq;magni, quia non est capitalis, sed parui,alia difficultatem facientia, non tango,tacta aliàs,&quia solu.secum afferunt.

Quinto collige, quod est etiam merum imperium minus quod in modica
51 cohercione cõsistit† nec habet dubium quia iura sunt clara in .l. magistratibus infra eo.&i.§.audient quoq:in authen. de defen.ci.& re uera(ut idem Bar.subiicit)nõ potest ex hoc esse species separata per se, ut dicebat glo. & Iaco.de are. relati per eundem supra nu.4.uer. item quero & quia plus & minus nõ faciunt rem differre speciei.l.fi.ff.de fun.instruc. nec secus merum imperium istud à simili,quã coitus, esse uidetur,qui comitialis morbus est,leuior,ut dicebat Hippocrates.

Adde igitur & ad propositum suade.

ri,posse,quia si paruum est, cùm acriter corpus affligitur ut supra & in.l.si quid erit.ff.de offi.procõ.non potest hæc modica cohercio esse,nisi minus, siue exẽplum meri imperii minoris.

Et quia etiam leuis mulcta, est meri imperii minimi,ut infra nec istud aliter postea referemus, estq; casus clarus, in l.fi.C.de mo.mulcta.

Et quia in.d.l.magistratibus, cum iuriscon.loquatur de ultimo supplicio,& sic de mero imperio,postea dicat, modica autem castigatio &c. non aliud præsupponere uidetur, nisi quod sit meri imperii,nedum, ut dicebam alias ĩ aliis lectu.ex natura aduersatiuæ,quæ aduersatur præcedentibus,secundum naturã eorum quibus aduersatur .l. mariti.§.fi. & ibi Bar.ff.ad legem iu. de adul. l. hoc amplius.§.de his autem.ff.de dam. infe. uerum etiam, quia una pars legis alteram declarat.l.uerum ff. de peti. hær. & modica castigatio indicat,cum non possit esse imperii maximi,non maioris,nõ magni,nõ parui, non minimi, quod sit minoris.

Sed contra utrunq; dictum facit, nã quo ad primum, si minoris imperii est modica cohercio hæc, magistratibus municipalibus quoq; cõpetere potest, quod expresse dicit etiam tex.in.d.l.magistratibus, & male quoniam quælibet causa criminalis, et minima est, quæcunq; pecunjaria maior .l. in seruorum ff. de pœn. magistratus autem municipalis limitatam iurisdictionem habet, usq; ad certam summam d. §. audient quoq; ergo nõ deberet posse etiam modice cohercere.

Et si, quo ad secundum magistratibus municipalibus cohercio modica cõcessa est,multo magis concedi deberet, leuium mulctarum impositio, quæ (ut diximus)de mero imperio minimo sũt authẽ.multo magis.C.de sacrosanc. ec. & uidetur probari in.l.i. ff. si quis iusdi. non ob,& nihilominus eas non imponunt.l.defensores.C.de desen.ci. ubi ad literam dicitur, defensores ciuitatum nullas mulctas infligere, nec seueriores qstiones exercere debere,nec secus iura per Bar.allega.probare uidentur,loquẽtia in magistratibus maioribus,maxime tex.in.l.fi.C.de mo.mulcta. & in.l.2. C. de spor.

Breuiter ad primum dici potest,non esse uerum generaliter,nec in omnibus personis.l.i.& ibi Bar.in fi.ff.de pœn.ergo stant ista simul,quod iurisdictionem habeant limitatam, & quod etiam modice coherceant.d.§.audient quoq; .l.fi. supra de offi. eius, cuius difficultatem tactam hic per Bar.non disputo,quia dictum fuit supra quo modo intelligatur & quo modo ad euitandam superfluitatem,cõcordetur cum.d.l. magistratibus & ita transeunt Doct.à quibus non dissentio,quia ita soluit etiam & adhucidem Bar.in.l.leuia,in 2.oppo.de accu. Tradunt etiam aliam sol.quod intelligitur quantum ad reum, non quantum ad iudicem , quam nec minus probamus,sed considera, quod in primam incidit,patet,quia si in personis uilibus d. l.locum non habet, quantum ad reum intelligitur, & non quantum ad iudicẽ necessario, & ideo ut dicebat idem Bar. eligit quis libentius pænam pecuniariã quam corporalem, quantumcunq; minimam,si non sit uilis, & deploratæ uitæ,in consi.101.incip.Girardus in fi.

Sed rursum instatur,quòd immo magistratus inferiores istud imperium merum minus non habeant, propter infamiam, quæ periculo uitæ æquiparatur l.iusta .ff.de ma.uin. Sol.facilis est,si dixerimus,quod d.l.iusta,procedit,quantum ad hoc, ut seruus ex causa, liberationem consequatur, non quod mors non sit quid maius infamia,& text. met aperit in primis uerbis,ibi,iuxta est causa manumissionis. Vel quod non infametur reus.l.ictus fustium.ff. de his qui not.infa.l.in seruorum .§. fi. ff. de pœn. considerando quod infamia solum habet locum in casibus à iure expressis .l. i.ff.de his qui not.infa. & per Bar.in.d.l. ictus fustium,uel quod in uilibus personis,qui ut plurimum cohercentur,nulla infamia considerabilis sit,ut in simili in.d.

in.d.§.fi.coniuncta theorica Bar.in.d.l. i.in.§.fi.ff.de poe.& in.d.l.leuia de accu.

Non ob.igitur.2.quod.2.etiam respicit dictum redeundo unde discessimus quia.d.l.intelligitur, prout intelligit Albe.ibidem,post glo.in.d.l.i.si quis iusdi. non ob.& Azo in summa, de desen.ci. in fi.ut nullas graues mulctas infligat, mediocres uero,uel paruas sic,in leuioribus criminibus, cum eorum etiam cognitionem habeat .d.§.audient quoq;, & est arg.in.l.fi.supra de offi.eius, & patet quia cum de seuerioribus quæstionibus loquatur,& leues excludat pari modo de grauibus mulctis locutus,non uidebitur uerisimiliter leues inclusisse,ex quo (ut etiam dicebam supra licet ad aliud) una pars legis alteram declarat.l. utrum.ff.de peti.hæ.nec officit uerbum nullas,quod negat uniuersaliter, quia non semper est uerum, nam dicitur alibi, legatum factum fuisse domus, cum his quæ in ea sunt,nullo excepto, & tamen pecunia debitorumq; nomina legato non continentur .l. si mihi meuia .§.fi.ff.de lega.3.& in simili in.l.i.in fi.C. qui pro sua iu. ibi, nullo causatum tractatu habito,quæ verba etiam huiusmodi sunt, & tamen intelliguntur in delegabilibus,non uniuersaliter,ut not. scriben.in.l.i.& ibi ego late nu. 205.in.i.lectu.ff.de offi.eius.

Et pro complemento,inquit Bar.disputationis utilitas est, quia aliqua ex his possunt delegari etiam sine causa,& absolute † aliqua non, nisi cum causa,
52 quod à dictis pendet latissime deductis in.d.l.i.iō nec est breuitatis gratia nunc aliud dicendum.

MIXTVM.

Post merum imperium modo tractatu ipsius, ac longa disputatione absoluta,uidendum est consequenter de mixto,& hinc Bar.multa pariter expedit,procedendo,eodem ordine,quo in mero.

Et primo unde mixtum dictum sit,
53 † sicq; à Iurisconsappellatum,& respōdetur ut per eum, cuius responsiones aliter non refero, quia dictum fuit supra satis.in not.

Aduerte tamen dum dicit, quod nō semper est uerum, quod prohibeatur merum imperiū demandari, quia quandoq; demandatur, si non sit maximum maius,magnum,uel paruum, ut paulo supra docuit, remissiueq: & uirtualiter ibidem retulimus nos, & responde,nō officere, quod à mero imperio potius capiatur hoc, quod officio iudicis nobili expeditur, quam ab eo quod non demandetur,quia esto quod demandetur quandoq:, non tamen demandatur id, ad cuius differentiam, mixtum appellatur,quod est (ut ipse met Iurison. ait) habere gladii potestatem ad animaduertendum in homines facinorosos.

Aduerte ēt,dum dicit,qđ quandoq: merum imperium consistit in commodo pecuniario,exemplificando in mulctis,& inferendo ut per eum,& in simili,modo quo supra quia non est uerum ex quo infliguntur ad publicam utilitatem,& est argum. in.l.3.iuncta glo.ff.de sepul. uio. & in.l.i. & ibi Barto. in fi. ff. de legi.

Aduerte ultimo,dum dicit, quod ēt mixtum,quandoq: commodum pecuniarium non continet,ut in tutela,quæ intuitu personæ potissimum inuenta ē l.i.ff.de tute. quia si ad exemplum text. respectum habemus,dicentis, mixtum esse,quod in danda bo.po.consistit, nō aliud quam pecuniarium commodum dicetur. Considerando etiam huiusmodi esse in tutela, cum personæ & rebus detur,ad differentiam curæ.l. in copulā dis.C.de nup.quod nec ipse Bart.negat & sic possunt saluari dicta supra in tex. uel coniungi omnia sic, quod mixtum dictum sit à mero & à iurisdictione,participatione horum duorum simpliciū, à mero,ex quo officio iudicis nobili expeditur, nec potest delegari, sicuti nec regulariter merum, à iurisdictione uero,quia consistit in commodo pecuniario,priuatam utilitatem respiciente.

Secundo expedit Bar. diffinitionem
54 adhuc mixti † quæ ex proxime dictis ēt col-

colligitur,quod sit iurisdictio,quæ officio iudicis nobili expeditur, priuatam utilitatem respiciens, saluanda, si quid obiiciatur, ut in diffinitione meri diximus,& fuit Petri,optima quidem,cūq; ea transeunt omnes.

Sed moneo difficultatem, dicit tex. quod mixto imperio inest iurisdictio,et debet intelligi secundum Barto. hic in prin.ut genus suæ speciei.l. si quid earū .§.inter emptum.ff.de lega.3. ergo diffinitio mala, quia iurisdictio in ea stat tanquam genus,& idem per idem diffiniti uidetur,absurdissimum auditu.Cogita,& solu.quære, ex dictis in text. uel dic etiam nunc, quod hic in diffinitione stat tanquam genus, alias non esset diffinitio, & non in tex.inq; uerbis prædictis vbi de diffinitione non agitur,sed aliter potius,vt ex ea scilicet simplici,& mero imperio puro,mixtum componatur,subinde deducendo,ut proxime declarabam,& sic non erit idem per idem diffinitum.

Tertio expedit Bar. quot sint gradus mixti (quibus personis enim competat ex sequen.parebit,vt etiam ipse dicit)et concludit breuiter,quod sunt sex,sicuti in mero.

Et primo maximi † expediri non valentis,nisi per solum principem.

55 Et est exemplum in uenia ætatis, ut subiicit,in arrogatione,in emancipatione infantis &in legitimatione per rescriptum, quæ omnia optime in iuribus, ab ipso allega. probantur.

56 Sed quoad primum dubito,id non esse in sola uenia ætatis cōsiderabile, quoniam etiam mutus, qui non habet testamenti factionem, habilitatur, si hoc idē à principe impetrarit.l.si mutus.ff.de testa.l.si quæramus,& ibi Bar.in fi. ff.eod. imo omnis, qui intestabilis sit.l. obsides.ff.de testa.

Et si mater, quæ pupillariter substituere filio nō potest, quia eum in potestate nō habet.§.fœminæ,insti.de adop. habilitata sit à principe pariter, lege nō obstante poterit,ut in simili not.in.l.ex facto.ff.de uulga.& pu.sub.

Quæ etiam matrimonium contrahere prohibita intra annum luctus.l. liberorum.§.1.ff. de his q̄ no. infa. principis licentia admittitur.l.solet.ff.eo.l. decreto.C.ex quib.cau.infa.irro.

Pro solu.dic,uera hæc omnia esse, ¶ non propterea arguunt, quòd ueniam ætatis concedere, non sit mixti imperii sed confirmant potius,ex quo exempla supra dicta, non restringunt dispositionem,uulg.§.hactenus,insti.de gradi.l.legata inutiliter.ff.de adi.le. cū similibus.

Quod ad secundum etiám mihi maxime mirum uidetur, quod authoritas maiorum magistratuum non sufficiat, quodq; ipsis hoc idem communicatum non sit,ut legis constitutio, in mero imperio, & præcipue cum præsumptionē habeant,non secus ac principes.l.i.ff.de offi.præfec. præto.l.ad inuidiam, & ibi Sali.C.quod met.cau.l.placet.C.de peda.iu.vnde &actualis in po.missio fit ab ipsis, ut à principe,propter scandalum l.iubere cauere,& ibi Ias.in 3.colū.infra eo.& diximus alias in.l.i. supra eo. & in l.i.de offi.eius.

Sol.non aliud quam maximum dicitur,quia non est dare aliquid supra ipsū gradum,neq; aliis communicabile est, & si de maioribus magistratibus ualde confidat lex,quia iure nō reperitur cautum,ut in mero imperio, quo fit ut legi acquiescere debeamus omnino .c. i istis 4.d.l.2.C.de cri.sa. & est argu. in .l. non omnium.ff.de legi.& quia olim(author est lib.v.c.19.Gelli.)cum fieret transitus in alienam familiam,maximè ab eo qui erat sui iuris, rogatione populi fiebat, populus omne imperium, & potestatē in principem transtulit .l.i. ff. de consti. prin.quod aliis communicatum in hoc non reperitur ut in constitutione legis. & forte non esset ponere os in cœlum, tenere quod etiam maiores magistratus maxime senatus & præfectus prætorio, possint authoritatem præbere arrogationi, licet non dixerit facta æquiparatione alibi,& ut supra in maximo mero imperio,tolle simile,de uno quoq; pars citari debet,inquit Iurisconsulto.in.l.de uno quoq;

quoq; ff.de re iudi.& tamen in.l.2.C.de sen.ex pe. re.de citatione nihil dicitur, & subintelligitur necessariò, qua ratione imperator id pro absoluto habens, non expressit, ita Bar. in .l. pretor, in .§. eritq; differentia, in.2. col. ff. ui bo. rap. considerando quoq; quod aliàs dixisset principis authoritate tantũ, si sibi, hoc ipsum reseruatum esse, intelligere uoluisset, quæ taxatiua tamen nec similes exclusisset personas, & satis rationabile uidetur, nihilominus pedem non figo & cum Bar. teneo, quia iura in seq. mem bro allega. hoc idem etiam innu unt, & ut latius infra.

Sed ad propositum, quid uolunt sibi Gellii uerba, in loco præallega.? non te lata alias à nobis in hoc quod arrogari quis non potest, nisi iam uesticeps. Sol, nil aliud, nisi quod arrogandus, iam pu bes esse debet, barbamq; emisisse, iuxta illud æneí.8.

Aurea Cæsaries ollis, atq; aurea uestis, idest barba, unde imberbes dicimus inde, qui sunt sine barba. De Clodio etiam ad propositum, huiusmodi fuisse aiunt, quodq; non dum prima lanugo, ei genas uestierat, & forte quia tunc cessat etiam turpis causæ suspicio, inquitẽ da omnino in ipsius arrogationis actu. l.nec ei, in fi.prin.ff.de adop.si cogitabis tamen, hoc ipsum confunditur, per tex. in.§.cum autem insti.de adop.

Ad idem, quid uult sibi aliud uerbũ in.d.l.2.iustus? Sol.non mediocris intelligitur, non magnus, non solemnis, ut intelligi potest, sed uerus seu legitimus.l.3.§.de illo.ff.pro so. l. iusta .ff. de uerb.si.

Quoad tertium adhuc uidetur, quod non sit uerum, & quod etiam coram magistratibus municipalibus fieri possit.l.fi.C.eod.immo quod non possit emancipari, ex quo infans consensum non habet, argumen.in.l.si quis in suo in fi.C.de inoffi.testa.& in .l.i.C. de sal, mo. Sol.iure ueteri, principis authoritas requirebatur, hodie non d.l.fi.§.præ terea, insti.quibus mo.ius pa. po. sol. & ideo distingue tempora, & concorda, bis scripturas, ut inquit glo.in.l.i. C. de accusa.& not.in.l.apud antiquos.C. de fur.& ita etiam Bar.met infra in ult. gra du, dicit sic, hic declarandus, ne sit sibi contrarius.

Nec officit, quod immo emancipari non possit, cum cõsensum non habeat, quia fauorabilis actus est, nec ipsius cõsensus desideratur, cum maxime infans sit. Vel dic, quod iure nouo etiam requiratur, si uelit pater, forma antiqua tamẽ sublata, qua fieri solebat emancipatio, alias non, sed sufficit etiam magistratus municipalis authoritas, vt in.d.l.fi.& est argumen.in.l.i.C.de formu.&in.l.fi.C. qui admi.

Et nota, quod ideo principis rescriptum desiderabatur olim, licet hodie secus sit, & (ut dixi) magistratus competẽtis authoritas sufficiat, quia nemo inuitus regulariter, aut ignorans, poterat emancipari.l.fi.& ibi Bald.not.in fi.C.de testa.tu.

Sest insto adhuc, nonne allegans leges correctas, incidit in falsum .l.fi. & ibi Bar.ff.ad legem Cor.de fal. Sol. incidit, si alleget ad decisionem causarum iudici, alias autem non, & maxime cũ ius. nouum etiam refertur, ut hic, & in.d.l. fi. latius; & in .c. i. de consti. per canonistas.

Dubito item & ultimo, quo ad legitimationem, quo modo id possit procedere, cum uideamus etiam, quod filius legitimatur per subsequens matrimonium, tribus concurrentibus tamen, & erit not. declaratio ad tex.in.c.tanta, qui fi. sint le. primo quod filius natus sit ex concubina tenta in domo.l.fi.&ibi Bat. ff.de conc. Secundo, si matrimonium potuisset inter concubinarios contrahi tempore conceptionis.l.& si cõtra, ubi Bal.C.de nup. Tertio, si concubina crederet se uxorem non esse, ut idem Bal. declarat in.l. Paulus.ff.de sta.ho.

Ad idem, legitimatur & rursum, si filium pater in testamento nomina uerit, authen.si quis.C.de na.libe.late Bar. in q. incip. habeo filiam naturalem, 11. in prin.

Item & ultimo, per ingressum religionis, sicuti per oblationẽ curiæ .l.i. & ibi Bal. in 3.col. C. de sacrosanc.ec.

Solu. vera omnia sunt, sed non ppea tollunt ꝙ imperii mixti maximi non sit qa similis est arrogationi.l. iubemus, in fi. C. de na.libe.tradit idem Bal. in.l.i. in 2.colum. C. de iu. au. anu. quodq; soli principi non competat, argu. in.l.fi. C. de legi. declarauimus nos in prĩo gradu meti imp. & testatur Bal. in.d.l.i. in prin. & bene, & ita tenendum est, etiã quod alia sint exempla, ut in aliis lectu. diximus. & ut per Doct. latius.

Secundo dicit Bar. ꝙ est ẽt gradus mixti imp. maior, exemplificãdo in cognitione sententiæ ad partis supplicationẽ
57 quæ soli principi competit † & præfecto prætorio, ut in iuribus per eum allega.

Nota in primis, & pro intelligentia, quod supplicatio accipitur large & stricte, large, pro qualibet præcum porrectione l. cum præcum. C. de libe. cau. stricte, pro principis benignitate ad retractandum quid, si male actum esse dicatur, ut hic, & declarat Inno. in.c. ex literis, in.i. colum. de resti. in integ. & supplicatio latine dicitur græce diploma, autor Sydon. apol, & non immediate porrigitur principi, sed referendatiis, qui illã introducunt illi, ut in auth. de referẽdar. sacri pal. paulo post prin. Hosti. in.c. ex literis col. 2. de resti. in integ. Nota secundo quod non est actus iudicialis, & hinc est, quod admittitur quilibet ad supplicandum, etiam seruus, si non sit postea ei oppositum .l. .l. uniuersis . C. de preci. Impe. offe. testatur Bald. in.l. i. in.§. eum qui, in fi. ff. de postu.

Nota tertio ꝙ differt ab appellationẽ in pluribus, patet, quia pendente appellatione differtur sententie executio .l.i. ff. nil no. ap. pen. pendente autem supplicatione nõ auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impe. offe.

Appellatio debet intra decem dies interponi, authen. hodie. C. de ap. supplicatio potest porrigi etiam intra bien nium. d. authen. quæ supplicatio, cum declaratione tamen, ut ibi.

Appellatio sæpe interponitur, & à minori tribunali quidẽ ad maius .l.i. ff. de ap. supplicatio semel tantum, & quidẽ soli principi, ac præfecto prætorio, ut supra & in.d. authen. quæ supplicatio. Vltimo, quia appellatio iniquitatem sententie continet, supplicatio proprii erroris confessionem .l. præfecti etiam prætoris. ff. de mino. & fusius Hosti. in .d. c. ex literis.

Et ex his infero, quod causa appellationis, non est mixti imperii, nisi huiusmodi esset principalis, ut hic per Docto. & dixi in 2. lect.

Modo ad propositum aduerte, quia Bar. opi. non probatur in iuribus per eũ allega. sed contrarium potius in .l.i. C. de offi. præfe. præto. quod immo principi non æquiparetur, nec idem imperiũ habeat præfectus prætorio, & in authẽ. quæ supplicatio, quod non solum supplicatur principi, sed etiam suis consiliariis & assessoribus, & maxime mirandũ est, quod hoc idem ut etiam in mero, faciendo mentionem de præfecto prætorio, nõ posuerit in prĩo gradu maximi.

Pro sol. dic ad primum quod non æquiparatur eo casu, quo scilicet ad porrectionem libelli, & ad effectum quidẽ lit. con. sed quo ad aliud sic, de quo hic d. authen. quæ supplicatio, quia coniuncta cum .d. l. i. probatur omnino opi. Barto. vel & melius quod uoluit allegare tex. in.l.i. C. de sen. præfec. præto.

Ad secundum uero, ut dicebam alias, quod bene supplicationes porrectas accipiunt, sed non ut cognoscant, Vel quod sunt referendarii ut in authẽ. de referendariis, paulo post prin.

Ad tertium, & ultimum, dic ut pariter dixi alias in aliis lectu. quia nunc placet sic respondere, non potuisse, ex quo soli principi ea cõpetebãt, ob idq; maximum appellatum est, ergo maius istud cõicatum etiã præfe. præt.

Et si replicaretur, ꝙ hac ratione etiã primum exemplum meti, debuisset dici maius. Respondeo, uetum non esse

quia condere legem, quid maximũ est, & si eam etiam condat senatus, & Præfectus prætorio,& ut supra latius decla rauimus,artificiosum ordinem Bar.cõfirmantes,nec repetimus, & sic maximum ibi ratione rei, hic uero ratione personæ.

58 Tertio dicit Bar. est imp.mixtum† ẽt magnum,consistens in his, quæ requirunt plenam causæ cognitionem, & co hercionem realem uel personalem, exẽplificando ut per eum,in testi. in integ. in missione in po.ex 2.decreto,et in expulsione de possessione re ipsa.

Et hoc idem,ut subiicit, quia magistratibus municipalibus non cõpetunt nec possunt regulariter delegari et est effectus disputationis, ut etiam in mero dictum fuit.l.ea quæ.§.i.ff. ad municip. l.iubere cauere infra eo.et bene,tactũq; est pariter satis,in.l.i.de offi.eius,et in.l. i.supra eo.et alias in.l.nequicquã, in.§. ubi decretum,de offi.procon.

Et ad propositum,nõ ab re,quia omnino quid maius est cognoscere de meritis sententiæ parte supplicante princi pi,uel Præfecto ꝑtorio, ut supra quàm restituere in integ.in possessionem mittere, et aliquem deniq: de possessione expellere.

Sed aduertendum est, quia primum exemplum confundi uidetur per text. in.l.fi.C.ubi & apud quem, ubi non solum à iudicibus ordinariis concedi potest, uerum etiam à delegatis specialiter, quod ex eo quoq; probatur, quia exceptio,ne coram arbitris petatur,aut coram iudicibus chartulariis, vel delegatis ab eis,firmat dispositionem in casibus non exceptuatis.l.quæsitum.§. de niq;.ff.de sun.instruc.ergo non est mixti imperii.

Nec secundum subsistit,quia text. in.d. l. ea quæ, in præallega. §.i. loquitur in missione in possessionem, & tamen po test delegari.l.cognitio.§.fi. supra de offi.eius.ea autem quæ mixti imperii sũt, non delegantur,ergo.

Non deniq; 3. & ult. quia imò priua to,id etiam concessum uidetur .l.i.§. eũ q.l.idẽ.§.eum igitur.ff.de ui & ui arma.

Sol.primi,facilis est secundũ Bar.hic & in.d.l.fi.qui respondet, id speciali fauore minorum inductum fuisse,& glo. ante eum,in.d.l.ea quæ, quod alias improbant Doct.& nos pariter in locis ꝑ allega.supra ex quo beneficium est ibi, etiam maioribus cõicatum.Igitur respõ deri potest, & secundo ꝯ id sit iure nouo inductum,ut in simili proxime dice bam in primo gradu, in 3. exemplo, & adhuc male,ac contra illum text. ibi secundum quod anterioribus sanctionibus, uel ueteris iuris, uel nostris decla ratum est, nisi replicetur, iure ueteri suisse declaratum,maiores restituendos sed nõ à magistratibus municipalibus, Vera ergo responsio esse uidetur, quod quamuis restitutio in integrum, mixti imperii sit, plenamq; causæ cognitionem desideret, & cohercionem personalem, quando non posset minor, seu maior,consequi id, propter quod restituti sunt, nec olim competeret iure ma gistratus, nec pósset delegari posse tamen hodie,& iure nouo.d.l.fi. quod ex eo apparet etiam, quia dicit sancimus, uerbumq; est noui iuris promulgatorium.l.unica, cum similibus .C. de sen. quæ pro eo. & hoc, quemadmodum tex.subiicit, ut non esset difficilis causarum examinatio, quæ ratio etiam cõ siderationem tollit quorundam hic, quod parum castigate Bar. locutus fuerit,quodq; restitutionis tantum debeat mentionem facere sui natura fauorabilem,& bene, si text.fundaret se in hoc, sed in hoc se non fundat, ut dixi, aliaq; est ratio,ergo,& ut alias latius, in.l.i.ꝑ allega.de offi.eius.

Non ob. secundum quia secundum cõem intellectũm d.l.cognitio,dici põt non tollere quod non sit mixti imperii, quamuis mandetur, quoniam mandatur cognitio tantum,non autem missio uel quod loquatur in non desiderantibus plenam causæ cognitionem.

Non ob. tertium & ulti. quia etiam specialem habet rationẽ, & intelligitur à lege permissum,cũ dicit, uim ui repel lere

lete licet, idq; ius natura comparati, ut ibi, et in.l. ut uim. ff. de iusti. et iu.

Verum adhuc non quiescit mihi animus, quo ad 2. istud exemplum quia eo stante, missus in possessionem, causa rei seruandæ, missus ex primo decreto dicetur, iuxta not. in.l. si finita, in.§. iulianus ff. de dam. infec. & deberet competere iure magistratus, posseq; delegari, & tamē nec competit, nec delegatur. d.l. ea quæ ff. ad municipa. Sol. non competit, nec delegatur, quia est mixti imperii, & si nō competit nec delegatur, cum fit missio ex primo decreto. d.l. ea quæ, multominus competet, & delegabitur si fiat ex secūdo. l. telegatorum.§. cōstitutum. ff. de interdic. & re.

Et quoad 3. rursus, dubito, quare etiā imperium magnum sit, nec id compete re possit, seu fieri per magistratus inferiores, cum hæc plerunq; etiam nunciis committantur. Solue ut per Ias. in. d.l. iubere cauere, in 3. colum. & dixi in.l. i. late supra titu. isto.

Quarto, est mixtum imperium paruum, quod etiam plenam causæ cognitionem desiderat † sed idcirco paruum,
59 quia non habet cohercionem realem, uel personalem, ut superius.

Exemplum subdit Bart. in bono. po. tribuente ius, ex quo sufficit dicere, agnosco bono. po. nec aliud petitur. l. fi. C. qui admi.

In pronunciatione de mittendo in possessionem, ex secūdo decreto.

Aut si authoritas interponatur, cum alienantur bona minorum, uel si transactio alimentorum fiat, & effectualiter huiusmodi est, quia magistratibus hæc nec competunt, nec possunt delegari, ut in iuribus per ipsum allega.

Sed moueo difficultatem (quæ. n. sint bo. po. tribuentes ius, ad differētiam eorum q̄ tribuunt factum, & quid primū & 2. decterū, uel pnunciatio de mittendo in po. ex 1. & 2. decteto, habetur alias in.l. cognitio, proxime allega. in.§. fi. supra de offi. eius. & in.l. posthumus, in.§. fi. ff. de īnoffi. testa. & in.l. si finita, in.§. iulianus (singula referendo singulis). ff. de dam. infec.) nam iura nil aliud considerant, quam effectum. l. nomen filiarū.§. habere. ff. de ver. si. l. gallus.§. si eius, in fi. ff. de lib. & posthu. l. 2. C. cōia de lega. & hac de re, quando duo sunt auxilia, eundē effectū habentia, non refert qualiter fiāt, puta accusatio, & inquisitio, que ad hoc tendunt, ut delicta puniantur. l. ita uulneratus. ff. ad legē aq. & concurrunt nec unū per aliud tollitur, tametsi teme dia sint diuersa, quoniā unū ordinariū est, aliud aūt extraordinariū, & credo uerum, sic inducendo, q̄cquid dixerit Bar. in.l. si maritus i. in.§. i. in. i. col. ff. ad legē iu. de adul. & sentit Cy. & bene, in.l. ea q̄dem, in fi. C. de accu. & limitabitur regula. l. in causæ. ff. de mino. & ut per eū latius ibi, modo sic, & ad propositū, in exemplis pdictis, idem effectus resultat prout in magno imperio mixto diximus, ergo ibi poni & istud quoq; debuit Sol. facilis est, si dixeris, antecedens uerū esse, consequens autē falsum, ex quo qualitas quæ est in magno, non est in isto paruo, patet ut iam ostēsum fuit, q. a non habet cohercionem realem, aut psonalem, licetq; uidere in exemplis annotatis, argu. igitur inducamus sic licet unum sit magnum, aliud uero paruum supra dicta de causa, idē tamen effectus resultat, q non competat magistratibus municipalibus, nec possit delegari, q̄ maxime attendendus, nec aliud esse potest, q̄ mixtum, & istud satis sit, cætera ex aliis lectu. suppleantur.

Inquit etiam vltimo loco adhuc Bar. quod prædicta, fauore pupilli, debent in datione tutoris limitari, sentiens esse mixti imperii, & probatur in.l. muto, in §. tutoris datio. ff. de tute. sed quia dixi late pariter in.l. i. de offi. eius. & in.l. i. supra eo. hic aliud non scribo.

Quintum est mixtum imperium minus, in his, quæ summariam cognitio-
60 nem desiderant † consistens, de quo se remitrit ad dicta in .l. cognitio supra de offi. eius, & ego idem facio, & maxime quia si desiderantia plenam, paruū cōstituunt, fateri necessario oportet, hoc ipsum eē minus. Aduerte tamē

quod dixi etiam supra non esse generaliter uerum, ut subiicit, quod possit demandari, quia quoad cognitionem tantum demandatur, & non aliter, & sic in fero à paruo effectualiter non differre, ut proxime quoq; declarabam.

Sextum, & ultimum, est minimum, in quo nullo modo insistendum esset, quia dictum fuit in 3. exẽplo primi gradus, & quia hac ratione non uidentur esse nisi quinq; gradus mixti imperii, & secundum aliquos tres tantum, iungendo primum & secundum simul, tertiũ & quartum quintum & sextum, & considerando solum maximum medium, & minimum, idq; etiam Bart. met in. l. 4. in. §. duas. ff. de dam. infec. ut per eos.

61 Sed tamen aduertendum est, quia† quãlitatibus prædictis attentis, nõ possunt non esse, nisi sex, dictumq; est supra in 3. exemplo primi, prout olim emancipatur infans, hic autem de emancipatione generaliter, & quo modo iure nouo fiat deq; aliis, ut per eundem Bart. Adde quod hac de re, de emancipatione dixit, & manumissione, quodq; sunt huiusce gradus, quia actus uoluntariæ iurisdictionis dicuntur, possuntq; expediri etiam diebus feriatis. l. actus. C. de feri. l. 2. ff. eo. l. nec mandante. §. fi. ff. de tu. & cu. da. ab his, tradit Bal. in. l. 3. in. §. pe. ff. de tute. & Specu. in. §. sequitur, in. 3. colum. de fe. Immo quod possunt etiam fieri coram notario, prout & quemadmodum tenuit Cor. in consi. 238. incip. uisa, in prin. & consi. 259. incip. uiso; in 3. uolum. cui non assentio, ex quo alibi dicitur fieri debere coram magistratu. l. i. C. ubi tu. pe. notarius non est proprie magistratus, sed iudex chartularius habens iurisdictionem in potentia, non in actu. l. i. ff. de iudi. l. rem non nouam. C. de iudi. nulliq; administrationi præpositus, secundum Bar. in. l. fi. C. ubi & apud quem, & ideo bene dicit in. l. i. in ult. colum supra eo. quod nec territoriũ habet, & Bal. in. l. staturis in fi. C. de sen. ex pe. reci. quod. d. iurisdictio nulla est, & sic iudex incõpetens. Nec officit qđ etiã diebus feriatis fieri potest, quodq; uoluntariæ sunt (vt diximus) iurisdictionis, quia ob hoc nõ sequitur, quod possit fieri coram iudice incompetenti, quia latrones possunt puniri etiam diebus feriatis. l. prouinciarum. C. de fe. & tamen non possunt puniri a iudicibus in quorum territoriis non deliquerunt. l. i. & 2. C. ubi de cri. agi. opor. & ita declarat Areti. in consi. 94. incip. respondeo in 2. colum. Secundo adde, quod simul hæc duo posuit, quia emancipatio etiam manumissio dicitur & è contra l. i. ff. si à pa. quis fue. ma. Tertio adde, quod quamuis emancipationis exemplum posuerit Bar. cum legitimatione per rescriptum, ex quo utroq; casu, principis authoritas requirebatur, quoad emancipationem loquendo de iure ueteri, & cum arrogatione adhuc, cui est similis, in primo gradu mixti. l. iubemus. C. de pa. lib. non tamen par, eademq; est ratio omnium, quo ad aliud, quia arrogatio, & legitimatio, fiunt ad filii incommodum & onus, ex quo redigitur in patriã potestatem, emancipatio uero ibi & hic iure ueteri & nouo, ad commodum ipsius, quia liberatur à nexibus patriæ potestatis. §. generaliter, in authen. quib. mo. na. effi. sui, l. cum oportet. C. de bonisq; libe. tradit Soci. in consi. 295. incip. in causa, in pe. colum. in. 2. uolum. & pater ad sensum, & nota ad propositum, quod de emancipatione simpliciter loquitur, sciens non de alia intelligi posse quam filiorum, ex quo in extraneo inepta res est, inquit Bal. in. l. ut liberis in 2. colum. C. de colla. & idem in exhæredatione Iuriscon. in. l. quidam cum filium. ff. de uerbo. ob. & in pupillari substitutione, Batto. in. l. 2. in 4. col. ff. de uulga. & pu. sub.

In cæteris etiam, quod illis casibus, quibus dictum est mixtum imperium delegari non posse, excepta est absentiæ causa, & libera ac absoluta principis potestas, ut idem Bar. subiicit, non dubito ex quo est casus in. l. i. de offi. eius, ibiq; dictum fuit satis, & in. l. princeps. ff. de legi. & in. l. digna uox, uulga. C. eod. nec te amplius moror.

IVRISDICTIO.

Restat modo, ut ad iurisdictionem pertinentia, quæ est materiæ præsentis legis, pars tertia & ultima, breuiter dispiciamus.

Et primo uideamus, quid sit, stricte sumpta quoniam dictum est supra q̃ sit in genere, & unde dicatur.

Ad quod respondet Bar. quod est iu-
62 risdictio † quæ expeditur iudicis officio mercenario, priuatam utilitatem respiciens, & bene, quia habet qualitates diffinitionis requisitas à lege, ut per eum.

Est uerum, ut dicebam tamen alias, quod inculcatio quædam uerborum ē, dicere iurisdictio est iurisdictio, perinde ac si diceremus, testamentum est testamentum, pactum est pactum, iudicium est iudicium, & tale quid, & tamen dicitur aliter in l. i. ff. de testa. & in l. i. ff. de pac. & in c. forus de uerbo. si. ad propositum uitanda, ut inquit glo. in l. certi condictio, in prin. ff. si cer. pe. & in l. lecta, in prin. ff. si cer. pet. & hac de re in l. legem C. de pac. exponit legem, idest conuentionem. Imo quod idem per idem diffiniri uidetur, omnimodo uitiosum, quoniam non manifestatur diffinitum, sed remanet, æque ignotum, ut aiunt Dialectici, & patet ad sensum, & ex nominibus æquiuocis amplius quod adhuc fieri non debet, quia fit ad notificandum diffinitum, patet, quia uerbum iurisdictio, capitur pro potestate publica, ut in l. i. supra eo. item pro priuata. l. ait p̃tor. ff. de re iudi. l. potestatis uerbo. ff. de uerbo. si. item pro ordinaria, & delegata l. i. supra eo. l. i. §. qui mandatam, de offi. eius, nec non ultimo loco, pro contentiosa, & uoluntaria, ut per Bar. hic in fi. quem aliter non referemus infra, & ad propositum, quid æquiuocum ab uniuoco & analogo differat, declarauimus alibi supra in not. sed non exemplificando, æquiuocum igitur est, quod pluribus conuenit, secundum diuersas rationes, ut canis, nam de latrabili intelligitur, de cælesti & de marino, intellectusq; aliam rationem naturæ caninæ accipit in uno, & aliam in altero. Vniuocum, quod pluribus conuenit, secundum eandem rationem, ut homo, nec aliud significare potest, quam ipsam naturam humanam. Analogum uero, quod pluribus conuenit, secundū diuersas partim & partim secundum easdem rationes, ut sanus, quod uerbum cōuenit animali, in quantum est subiectum sanitatis, & urinæ in quantum est signum eiusdē sanitatis, & medicinæ in quantum est effectiua adhuc eiusdem, & sic in una ponitur subiectum, in altera signum, in 3. uero effectiuum, quæ principia syllogismorum esse dicuntur.

Sed omnia breuiter tolluntur si dixerimus ad primum & secundum, uocabulorum penuria id tolerari, patet, quia ex duobus terminis etiam fieri debet nisi adhuc uocabulorū penuria aliud suadeat ex quo satis est, quod constet ex genere & differentia ultima, & ideo bene in lib. de ora. inquit Ci. quod est breuis quædam & circunscripta rei explicatio & probatur, quia potestas conuenit magistratibus maioribus, ut in tex. nostro, & in l. potestatis uerbo. ff. de uerbo. si. & in l. i. ff. de consti. prin. non etiam facultas dici potest, quia facilitatem potius significat uerbum hoc l. si quis posthumos, in prin. ff. de libe. & posthu. Non deniq; actio, sine actus, quia terminus est uoluntariæ iurisdictionis. §. adoptio insti. de adop. uel conueniens potius iudicio, quam iurisdictioni d. c. forus de uerbo. si. ergo, nec propterea idem per idem diffiniri uideatur, quoniam iurisdictio in specie diffinitur, quæ tamen hic tanquam genus capitur.

Eoq; magis, quia in d. l. certi condictio, & aliis locis, de quibus supra inculcatio uerborum obiicitur, ex quo idem omnino & per omnia significare uidebantur, absq; distinctione generis, & speciei, quod nihil aliud est dicere, ut conii cio, nisi superflua, & minime ad rem cōducentia dicta reprehendere.

Ad tertium, & ultimum uero, quod æquiuocum esse non potest, cum non in-

intelligat Bar. nisi de iurisdictione ordinaria respectu iudicis, non priuata, non delegata, atq; aliis, respectu partium, & de quibus supra adeo ut ex nominibus uniuocis potius facta uideatur, & non æquiuocis aut analogis, & ita transeundum est, & quo ad alia supplendum, ex aliis lectu.

Et hinc sumpta occasione, Bart. alios sex iurisdictionis gradus ponit, ut per eum.

Quoad primum, qui maximus est,
63 † consistens in cognitione causarum liberalium, quæ cum sint maximi etiam præiudicii, non delegantur, sed expediuntur per iudices maiores. l. placet, in fi. C. de peda. iu. & est exemplum in causa ingenuitatis & liberrinitatis.

Et appellatur apud Rhetores etiam, genus causæ arduum, actionesq; præiudiciales, vt in. §. præiudiciales, infri. de actio. & ut alibi exceptiones huiusmodi in. l. fundi, & in. l. fundum. ff. de excep. & in. l. interdum. ff. de pub. iu. quia de rebus tractatur ad propositum, quæ côditionem personarum attingunt.

Adde simile, in causa marrimoniali, quæ huiusmodi pariter esse uidetur, ut non cognoscatur, nisi à iudicibus maioribus. l. 2. & ibi Bart. in prin. ff. si quis in ius uo. non ie. qui eam liberali causæ æquiparat.

Et hinc est, quod in ea non defertur iuramentum in supplementum probationis, quodq; matrimonium est quasi seruitus, & contra naturam libertatis, quia dissolui non potest, secundû Bald. in. l. in bonæfidei, in prin. C. de reb. cre.

Et quod soli Episcopi cognoscunt, eisq; commitri solet, qui sunt spectabiles, ut diximus in. l. i. de offi. eius, & qđ episcopis solis committi soleat, tradit Specu. in. §. ratione, in 10. colum. in uer. nunc igitur, de rescrip. præsen. & probatur in c. causam matrimonii, & ibi Abb. in prin. de offi. de.

Et quod olim sola synodus cognoscebat, ut attestatur Anto. de bu. in. c. i. in. i. colum. in fi. de sponsa. de synodo non generali, & prouinciali intellige, sed episcopali, de quibus in. c. sicur olim, ubi idem Abb. in in prin. de accusa.

Et prædicta omnia, quando ex consuetudine contrarium non seruaretur, quoniam tunc secus, ut idem But. declarat in. c. i. in 2. colum. de consan. & affi. subiiciens distincte arbitrum excludi, quoniam metu pœnæ, eius sententiæ standum est, quæ in matrimonio locum nô habet, neq; potest eidem proportionari l. tiria, in prin. ff. de uerbo. ob. c. gemma de spon. tradit Barto. in. l. mulier. C. de sponsa.

Sed de pluribus dubitare contingit,
64 & primo, quia si delegari non potest † & si magistratibus maioribus hæc cognitio solum permissa est, quod legis confidentiam arguit. l. i. ff. de offi. præfec. præto. non uidetur ꝙ sit iurisdictionis simplicis. l. i. supra de offi. eius.

Secundò, quia etiam causa seruitutis
65 † & libertatis, præiudicialis esse uidetur & maxima, nam illa morti, ista autem uitæ, comparatur. l. quod attinet. l. seruitutem. ff. de regu. iu. & probatur etiam, quia seruitus, seruumq; esse, infamia dicitur. l. diffamari. C. de inge. ma. & tamê ad ꝓpositum competit minoribus magistratibus, & delegabilis est. l. nequicꝗ. §. ubi decretum, & ibi Bar. in pe. col. ff. de offi. procon.

66 Tertio & ultimo, quia simile † de causa matrimoniali ad libertinitatem, & ingenuitatem, non uidetur in materia ꝓcedere: patet, quia immo delegabilis est ut idem But. sentit in. d. c. i. de consan. & affi. & quia iudex, etiam incompetens, de causa ingenuitatis, & libertinitatis cognoscit incidenter, licet non principaliter. l. quotiens. C. de iudi. de matrimoniali autem, nullo modo c. lator, & ibi Abb. in 2. col. qui fi. sint le.

Breuiter ad primum dici potest, stare ista simul, ut ipsemet Bart. respondet, ꝙ magistratibus maioribus tâtum permissa sit, nec possit delegari, & quod dicatur simplicis iurisdictionis, quoniam officio iudicis mercenario, & iure actionis expeditur ad priuatam vtilitatê. d. §. præiudiciales.

Ad

Ad secundum uero, id procedere, quo ad actus ciuiles, non ut causa grauis dicatur. Immo quod de pecuniario commodo agi uidetur, ex quo perinde est, si petatur seruus, ac si bos uel asinus peteretur.l.2.ff.ad legem aqui.l.q. duos .ff. de lega.3.tradit Bar.in.d.§.vbi decretum in repe.in pe.colum.ergo nec mirum, si magistratibus etiam inferioribus competit,& si potest delegari,uel dic,assumptum esse uerum, consequens autem falsum.l.non distinguemus.§.de liberali.ff.de arbi.d.§.præiudiciales,& ideo genus causæ arduum est, ut dicebam supra libertinitatis,& ingenuitatis. Adde libertatis & seruitutis. Item cum de nobilitate disputatur,de matrimonio, & an deniq; sit quis filius legitimus & naturalis,uel (ut aiunt)Spurius.

Et ad tertium deniq; quod delegatur ex consuetudine,non autem de iure, ut iam dixi,& sic simile optimum est, nec facit quod à iudice incompetenti nec principaliter, nec incidenter cognosci possit causa matrimonialis,ut hæc ingenuitatis & libertinitatis, quia id est, ex quo secularis,nec actu,nec potentia, iudex est,ut inquit Abb. in .d. c.lator, sed non propterea tollitur ob hoc,quod ad huc simile non sit bonum, in eo, quod disputatur, facta æquiparatione, ut supra & not.in.l.i.ff.de præca.& in.l.de q-bus.ff.de legi.sentit Bart.in.l. curatoris, in.2.colum.C.de nego.gest.& ratiocinatiō apud Rhetores appellatur, nec potest negari.

Quo ad secundum gradū,q maior ē
67 consistens † in commutatione pœnæ, & considerabilis in casibus, in quibus uigore sententiæ latæ super aliqua actio ne potest deueniri ad corporis cruciatū.

Exempli gratia,si quis non habeat in ære,ut puniatur in corpus .l. quicunq: C.de ser.fu.l.si quis.ff.de iniur.& regulare est,ut dicunt omnes etiam in .l. si qs id quod infra eod. quod non habens in ære,luit in corpore,idest soluit,estq: impropria locutio,quoniam ueteres luere idest soluere pœnam,dicebant, ex quo non habebant nisi pœnas pecuniarias l.cum ratio in prin.ff.de bo.damna.

Et subiicit, quod huiusmodi est etiā propter cohercionem corporalem, ut non possit scilicet delegari,sicuti nec liberalis, & ob hoc dicit text. in.d.l. quicunq; competentis iudicis æstimatione commutationem prædictā fieri debere.

Quæ omnia confundi, ex pluribus, posse uidentur.

Et primo quia quælibet causa corporalis, etiam minima, est maior quacūq; pecuniaria.l.in seruorum.ff.de pœn.sed quia commutatio fieri potest, causaq; corporalis est, debuit poni in gradibus meri imperii potius, uel saltim iurisdictionis maximæ,quam hic, & est arg.in l.certi condictio,in.§.fi.ff.si cer.pe.

Secundo,non uidetur quod commutatio fieri possit,ex quo non esset sic inanis actio,nec agens inopia debitoris excluderetur,& male, ac contra text. in.l. nam is.ff.de dolo. & plus, quod pœna egrederetur delictum, quia ut dicebam supra corporalis etiam minima, maior est quacunq; pecuniaria.d.l.in seruorū, & male.l.sancimus.C. de pœn.nec sententia esset conformis libello,cōtra tex. in.l.ut fundus.ff.communi di.& in.c.licet hely.de simo.

Tertio,quia si debitor inops sit,ei pœna remitti debet, ergo & multo magis debitum priuatum absq; eo quod commutatio pœnæ fiat .l. illicitas .§. fi.ff.de offi.præsi.l.eos,in fi.C.de mo.mulcta.et est casus in quo paupertas prodest,licet dicat alibi Cy. tale prodesse desiderandum non esse, in .l.i. in prin.C. de ope. libe.

Quarto,quia creditori alio modo cōsultum esse potest ut debitor in carceribus detrudatur, donec ueniat quis, & pro eo soluat.l.3.§.sed utrum,& ibi Bar. ff.de mino.& debitori si uelit, cessione bonorum.l.i.C.qui bo.ce.po.& creditori erit utilius,quia commutata pœna, ē liberatus debitor etiam si ueniret ad pinguiorem fortunam, ut not. in .l. fi.ff. de in ius uo.

Quinto, & ultimo, quod delegari possit,probatur, quia cohercio modi

ca

ca est,uerberariq; debet reus , usq; ad ualorem solidorum 20. quod arbitrio iudicis relinquitur, ut not. in.d.l. quicunq;,modica autem cohercio delegari potest, magistratibusq; municipalibus competit,ut etiam dicebam supra & habetur in.l.magistratibus municipalibus insta eo.ergo.

Quibus tamen non ob.ab opi. Bart: haud est recedendum , nec primum facir , quia antecedens uerum est , consequens autem falsum,ex quo attenditur quod principaliter agitur , habendo respectum ad pœnam pecuniariam , & si debitoris inopia fiat cōmutatio in corporalem.l.si quis nec causam.ff.si cer.peta.l.uerum.ff.de fur.& ut etiam infra,& quia.d.l.in seruorum,non est generalis, nec generaliter locum habet in omnibus personis.l.i.& ibi Bar.in fi.ff. de pæ. & fuit dictum etiam in discursu supra licet ad aliud.

Minus etiam facir secundum quia id uerum est in debito causato ratione cōtractus,non delicti,ut hic, & ubi ciuiliter agitur,nec aliter processit lex disponendo commutationem hanc fieri,Verum in casu isto,agitur de crimine,processitq; lex disponendo , commutationem fieri debere , si delinquens soluendo non sit,ergo. Immo quod inanis est actio,quia castigatio,respicit fiscum , & rempub.non creditorem.Vel dic,quod locus sit decisioni.d.l. nam is , quodq; inanis sit actio,si nolit agens , pœnam commutari.d.l.fi.& ibi per Docto.ff. de in ius uo.& sic satis est quod aliquo casu posit uerificari,argu. in. c.si duo, & ibi Gemi. not.in 2. colum. de procu. in 6.quod tamen non est uerum , ut infra & prima solu.melior. Nec ad idem me ruit adduci, quod sic pœna delictum egrediatur,si commutatio fiat, quia succedit loco alterius , sicuti alibi æstimatio loco rei.l.sed & si unius .§. si ante .ff. de iniur.l.si seruum.§.sequitur.ff.de uerbo.ob.&est argumen.in.l.si eum,in.§.q iniuriarum.ff.si quis cau. Ex quo tollitur etiam inductio.l.ut fundus,& similium,ut supra,uel dic,ut dixi late, in .l.i. uinsi,ad fi.ff.si cer. pet. quod conformis libello est , facta postea commutatione iudicis officio , ex quo reus non est soluendo , & inopia dignoscitur laborare.

Non ob.tertium quia id procedit in mulctis leuibus, quæ non sunt in consideratione,argu.in.l.scio.ff.de mino.&in.l. quāuis. ff. de cond.& de.& in.l.2.in.§. fi.ff.de his q not.insa. quæ sol. & si alias secus tenuerim,placet nunc , quoniam ab omni humanitate æquitateq; esset alienum,commutationem fieri,ex quo post sententiam,infamiam non euitat , secundum Bar.in.l.quid ergo, in.§.pœna grauior,in pe.colum.ff.eod. & etiam quia mulctam infligit iudex , pœnam autem lex,illam extra ordinem morum ratione, istam uero ob delictum .l.i.§.i. ff.ad turpil.uulga.l.ita uulneratus .ff. ad legem aqui.c.ut fame,de sen. excom. & not.in.d.l.quicunq; & in.l. si quis ad de clinandam.C.de epis.& cle.

Non ob.quartum, quia uerum est,si uelit,ut diximus, sed non quod cōmutatio fieri non possit,ut in.d.l.quicunq; & aliis de quibus ibi, tamen falsum est, & contra text.in.l.cum reis.C. de pœn. ubi pœnæ reorum in delictis differri nō debent,& sentit Salice.in.d.l. quicunq; in.§.quod si.&bene.l.diuus.§.fi.ff.de iu. pat.l.quod si minor.§.si seruus.ff.de mino.& minus ob.quod debitor cedendo bonis possit se liberare, quia in delictis adhuc non est uerum, nec procedit ille titulus , sed cum debitum est solum ex contractu uel quasi , ut not.in locis supra allega.& signanter Abb.in.c. statuimus,num.2.& male , nec habet dubiū.

Non ob.quintum,& ultimum,quia uerum est in cohercione modica,at hic potest esse etiam acris, acriterq; corpus affligi,iuxta mensuram delicti,vt in.d.l. quicunq;,&clarius in.d.l.si quis iniuriā ergo,& ita pro nunc transeo,si maxime reliqua ex aliis lectu. suppleantur.

Alii gradus sunt sine dubitatione,iō dic,ut per Bar.& Docto.&dum in quin
68 to† sine exemplo transi uisse uidetur,ad uertendum est,nugis sepositis,quod intellexit uirtualiter, iurisdictionis gradū mino-

minorem esse infra ducentos aureos, quod ex eo coniicio, quia si parua est infra trecentos, & minima infra centū, necessario minor erit, ut dixi, infra ducentos. Quare etiam hic sex gradus meri, mixti, & iurisdictionis fiant, & alibi tres tantum ponantur, in .l. 4. in. §. i. ubi idem met Bar. ff. de dam. in fec. & quare gradus appellentur, responde, ut dixi in 2. lectu. Vel nouissime ad hoc ultimum dic, quod cum habere imperium & iurisdictionem dignitas sit, & in dignitatibus sint dare gradus. l. i. & 3. C. de offi. præfec. urb. l. ut gradatim ff. de mu. & ho. Idemq; sit in scientiis, oportet enim uelle, postea meditari, inde capere, postea memoriæ tradere, & ultimo loco inuenire, ac inuenta iudicare, & quid optimum sit elicere, à simili Barto. gradus hic meri imperii, mixti & iurisdictionis, non ineleganter considerauit.

Sed adhuc quæro, quare non dixit ordines. Sol. quia unum est altero superius, idq; in personis diuinis tantum considerabile est, inter quas datur æqualitas, ut Exo. c. 20. in fi. ibi, non ascendes ad altare meum per gradus.

Et ex his sumus de lege ista expediti tertia uice à nobis interpretata, die 7. Martij, M D X L V I I I. Paduæ, frequentissimo nobilissimorum auditorum concursu, quibus, si quid boni dictum est, post Deum, quoniam me attentissime audiuerunt, id omne & totum acceptum refero.

MANTVA.

SVMMARIVM.

L. Imperium de iu. o. iudi.

1 *Quæstor, de quo in suprascriptione huius legis unde dictus.*
Materia eiusdem est subtilis & difficilis, diuersimode tacta à multis, quæ nec habetur communiter.
2 *Iurisdictio in abstracto & concreto, considerabilis est.*
4 *Scire aliquid possumus triplici modo seu uia.*
5 *Bellum multiplex est.*
6 *Principium primum, & præcipuum datur in omnibus rebus, artibus & disciplinis.*
7 *Merum imp. quare dictum sit.*
8 *Verbum habere, quo modo intelligatur.*
9 *Quomodo dictum etiam de gladio, an de materiali uel aliter.*
10 *Potestas in magistratu imperium est.*
11 *Animaduertere hic, an pœnam sanguinis importet.*
12 *Homines facinorosos qui sint, & quare sic dicti.*
13 *An fœmina comprehendatur.*
14 *Quid in belluis, an in eis exerceatur imperiū. Vbi etiam de intellectu c. mulier 15. q. i.*
15 *Mixtum imperium quare dictum sit.*
16 *Expositio illorum uerborum, iurisdictio est etiā iudicis dandi licentia.*
17 *Vna eademq; lex, in diuersis collocata titulis, superflua dici non potest.*
18 *Declaratio. l. i. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu.*
19 *Declaratio. l. fi. ff. de offi. eius.*
20 *Denominatio fit à digniori, nisi alia ratio subsit.*
21 *Opinio communis est & uera, quod hic sint exēpla meri mixti imperii, & iurisdictionis simplicis, non diffinitiones.*
22 *Pœna capitalis est triplex.*
23 *Qui sint magistratus, qui hanc gladii potestatē habeant.*
Et ibi resolutio difficultatis, quo modo in deportatione possit uerificari.
24 *Declaratio. l. i. ff. de consti. prin.*
25 *Declaratio in resolutione alterius difficultatis. l. ita uulneratus, & regula, de qua ibi ff. ad legem aqui.*
26 *Mixtum est, quod participat de duobus simplicibus.*
27 *Si statutum faciat mentionem sententiæ diffinitiuæ, an lata in causa summaria cōprehendatur.*
28 *Ordo .l. prolatam .C. de sen. non seruatur in Gallia.*
29 *Effectus disputationis supra dicta num. 27. maximus.*
30 *Iurisdictionis nomine, an merum imperium contineatur.*
31 *Iurisdictio unde dicta sit.*
32 *Diffinitio meri imperij ponitur, & disputatur.*
33 *Quibus iudicibus competat merum imp.*
34 *Italia est prouincia, & nomen prouinciæ generalissimum.*
35 *Declaratio Bar. dum dicit, quod præsidentes uniuersitati, non facienti prouinciam ciuitatē aut castrum iurisdictionem non habent.*
36 *Quare scholares uniuersitatem faciunt, & non discipuli aliarum artium.*
37 *Doctorem stipendiatum offendentes, crimen publicum committunt.*

DE IV. O. IVDI.

VLPIANVS LIBRO SINGVLARI De offi. Quæstoris.

L. IMPERIVM , De Quæstore ab Vlpia.disertissimo Iurisconsul.seu Quæstoris officio , in supra scriptione dictum est , quia de iurisdictione , ad ipsum pertinente , tractare intendebat, uerisimiliter enim de eo loquitur,
1 qui nõ à quærendo † quia pecunias publicas quæsrat,ut collectores Romæ,sed ab inquirendo potius,dictus est,q̃a causis capitalibus præerat , quarum acerrima fiebat indago.l.ubi falsi.C. ad legẽ Cor.de fal.pulchre Albe.post glo.in.l.i. ff.de offi.quæsto.unde dicitur etiam , ꝙ merum imperium,de quo potissimum hic, est habere gladij potestatem &c.argumen.in.l.imperatores.ff. de in di. ad. & tolerabile est,licet de mixto quoq; & iurisdictione tractetur,arg. adhuc sumpto,ex.l. quæritur.ff. de sta. ho. tradunt in simili Veronen.in tracta.de serui.vrb. prædio.de parie.colum.i.& fusius infra.
2 Materia huius legis, difficilis est,† & nõ habetur communiter, secundum Barr. hic,& secundum Albe.subtilis,diuersimode tacta à multis,& clauis, ac fundamentum (ut inquit Ias.) totius tit. ideo aliqua ad euidentiam præmittenda sũt, quæ ad ipsius intelligentiam perducant nos libentius,uulga.l.i.ff.de ori.iu.

Et primo , quod iurisdictio bifariam duobusq; modis considerari potest, in
3 abstracto † & concreto , si in abstracto , & in se, in iurisdictionem ut adoptio, & pactum .l. 2. ff. de adop.l.i.ff.de transac.& imperium diuidetur, imperium uero in merum , & mixtum , ut infra,si in concreto (ne ægre feras , inquit Bald. in .l.i. in .§. in initio , colum. i. de offi.

offi.præfec.urb.si utor sermone dialecti co,quia generalia principia oportet scire, alias eris sine intellectu) tunc quo ad iudicem dicetur in prædicamento agere (prædicamenta enim sunt decem, ut per Azo.in summa sua in prin.num. 9.fusius Bal.in.l.de quibus, colum. 16. ff.de legi.) quo ad subditum in prædicamento pati, in territorio uero situs.

Secundo, quod quædam est diuisio generis in species,ut hic; quædam totius in partes, vt domus, in tecto paui mento & pariete.l.eum qui.ff. de usuca.& uocis deniq; in proprias significationes,ut canis.l.quotiens,& ibi Barto. in prin.ff.de uer.ob.

4 Tertio,quod triplici modo † atq; uia aliquid scire possumus, diffinitiuo scilicet.l.1.iuncta glo. supra eo. diuisiuo .l. 1.ff. de excep. do.§. igitur ubi glo. insti. in probe.& exemplificatiuo,ut hic, nō prætermittentes pro nunc,ita communiter teneri,& ut latius infra.

5 Quarto, bellum, aliud esse † Romanum,& iustum quidem, quod po. Ro. indicit hostibus.l. hostes.ff. de capti. aliud præsumptuosum inobedientium l.qui restituere.ff.de rei uen. unde ægyptii,Bearos illos putabant, qui obediebant legibus & magistratui, aliud temerarium incorrigibilium.c. cum non ab homine, de iudi.aliud licitum iniurias propulsantium.l. ut uim.ff. de iusti. & iu. aliud uoluntarium Principum, & plerunq; sine causa, dominandi cupiditate.l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iu.& iudiciale deniq;, si fiat iudicis authoritate, ut hic,habentis merum & mixtum imperium.

6 Quinto & vltimo,quod sicuti in omnibus rebus † principium primum, & præcipuum quidem datur, exempli gratia, in testamentis, hæredis institutio.§.ante hæredis,insti.de lega.l.proxime.ff.de his quæ in testa.de.in contractibus, consensus.l.1.§.adeo.ff.de pac.& in iudiciis deniq;, lit.con.l. amplius non petitum.ff.rem rat.ha.Bal.in.c.1.in pri. de lit.con. ita datur in artibus, & disciplinis, & potissimum hic, uerum quia in principio error esse non potest, nec dubitatio, ut per Bal.in.l.1.in prin.ff.de iusti.& iu.sed in deductione conclusionum ex ipsis principiis tantum, ut infra casum literaliter figurabo. Et dicam sic, uisum est supra in .l. 1. quid sit iurisdictio, uellem scire modo, nunquid specierum habeat enumerationē respondet Iurifcon.quod sic,quodq; diuiditur(ut supra)in iurisdictionem, & imperium, & imperium deniq; in merum & mixtum, exempla subiiciendo, quæ non scribo,hic casus.

7 MERVM IMPERIVM,dictum est merum, ad mixti † differentiam, quod maxime in speciebus considerabile est, eaq; ratione sic appellatur, quia de duobus participat simplicibus .l.2.ff. de verbo.oblig. Et merum, idest purum, simplex,ac solum, quæ expositio communis est, & uera, & probatur melius, quam alibi,in.l.cum seruus.ff.de condi. & de.&in.l.stipulationū aliæ,in prin.& ibi Clau.ff.de uerbo.ob.& in.l.si sic, in prin.ubi Ange. quoq; ff.de lega. primo, nonnihil Corta, in memora. in uerbo mere,fusius ego in aliis lectu.& usitatus nouissimo loco est loquendi modus, apud omnes,cum dicimus, orationem augentes,hæc est mera, & pura ueritas.

8 EST HABERE; uere & effectualiter habet † magistratus gladii potestatem, ratione imperii, & potestatis .l. nomen filiarum .§. habere .ff. de uerbo. signifi. tradit in simili,in materia iuris congrui Afflic. in 8. parte, in 5. uot. de iu. con. quæ declaratio maxime necessaria est, quoniam uerbum hoc alias fictionem designat .l. Deo nobis .C.de epis.& cle. Cur. consi. 5. num.42.l. si ex precio .C. si cert.peta. ibi simulatis habitis pro infectis.l.in bello .§. factæ .ff.de capti.Bar. in .l. non dubium, colum. 4. C. de legi. Immo quod importat dominium regulariter,& sic uere (ut dixi) & proprie imperium ac potestatem .l.habere, de uer.si.l.qui surere.ff.de sta.hom.Gui. papæ.consi.98.ex duabus nu.1.

9 Gladii, sic dixit sursum, uerbumq; ē † non ut quæuis pœna comprehendere

tur,quæ de reo ſumitur,quod tamen ali qui ſenſerunt,& male,ſed proprie,vt ſo nar,& pro gladio quidem materiali, ar gu.in.l.non aliter, & in.l.ille aut ille,in .§.cum in uerbis.ff.de leg.3. & probatur in.l.quam uis.C. ad legem iuli. de adul. & in.l.aut damnum,in.§.i.ff.de pœn. & in.l.nemo poteſt,cum ſimilibus.ff.de re gu.iu.multa Seue.hic,nu.2.& 5.&Clau. colum.2. & uerba ſequentia indicant, ex quibus præcedentia declarantur .l. ſi ſeruus plurium .§.fi.ff. de lega. i.

10 POTESTATEM, quæ in magiſtratu imperium eſt† unde non ab re paulo in ferius dicit Iuriſcon.QVOD ETIAM POTESTAS APPELLATVR,& pbatur ſecundum glo.hic,in.l. poteſtatis verbo.ff.de uerb.ſi.tradit Pute.in tracta. ſyndi. in .§.officialis,num. 16. Verum aduertendum puto, quoniam ſumma erit hoc caſu ad aliorum differentiam, qui bene poteſtatem habent, ſed non ſummam, cum nec habeant imperium d.l.poteſtatis uerbo. idem Pute.in loco præallega.& Pau.fuſius in tracta. de of fi.& po.capi.ſe.uac.in 4.euiden.

11 AD ANIMADVERTENDVM,cum di xerit ſupra gladii, † & infra(ut ſtatim ſu biiciemus) in facinoroſos homines,uer bum hoc nō aliud quam ſanguinis pœ nam importare uidetur.l. & ſi certus .§. fi.ff.ad Sylla.d.l.aut damnum, & ita teſi. det Deci.hic poſt multa.l.i.§.qui manda tam.ff.de offi.eius cui man. eſt iu.l. fi.ff. de cada.pu.l.fi.ff.de fur .l. reſpiciendum §.fi.ff.de pœn.c.cum apud 11.q.3.Io.An. in.c.vt inquiſitionis colum.i.de hære.in 6. quamuis alias quoq; ſignificationes, habeat,ſecundum ſubiectam materiam. ut per eundem Deci. & Deci. ſratrem, Albe.hic prius, & in dictio.ſuo, in uer bo animaduertere,& alios, quos breui tatis gratia non refero, eſt uerum quod in foro eccleſiaſtico importabit degrada tionem,& traditionem Curiæ ſeculari, ut inquit Hoſt.in.c.in quibuſdam in .§. i.de pœn.

IN FACINOROSOS HOMINES,ideſt (vt idem Alb.exponit) illicite delinquē

12 tes, à facinore ſic dicti † quod hoc caſu in malam accipitur partem .l. ſeruus .ff. de ac.& ob.l.ſi quenquam.§.fi.C.de ep. & cle.l.quoniam multa.C.ad legem iu.

13 de ui pub. Et nota quod hominest† di xit,non ut excluderetur fœmina, quo niam materia indifferens eſt,& commu nis regu. hoc caſu maxime, maſculinū fœmininum concipere, ut not.in.l.i.de uerb.ſi.& in.l.fœminæ,de regu.iu. & in l.ſi quis id quod infra eo.ti.

Sed quia frequentius maſculi,quàm fœ minæ delinquunt, ut in ſimili per glo. in.l.i.C.de his qui ad ec.con.& eſt argu. in.l.nam ad ea.ff.de legi. Vel ut belluas

14 † excluderet, quoniam cum ratione ca reant,non delinquunt, nec debent hac de re aliter puniri.l.i.§.i.ff. ſi quad. pau. fe.di.§.pauperies,inſti.eo. Et licet obſta re uideatur text. in.c. mulier,15.q.i. Iaſ. hic colum.13.non ob.tamē, quia ſpecia liter inductum eſt id, ut indignam facti memoriam pecora flagitio contamina ta refricarent, latius ultra dicta alias ſen tit Imo.in.l.defuncto,in prin.ff.de pub. iudi.&Clau.in.l.ex facto,colum.6.ff.de uulg.& pup.ſub.& bene,quamuis con trarium ſatis debilitet ſuſtinere nitatur Caſſane.conſi.i.colum.48.quem hac ra tione nec ſequor,nec refero aliter, cala mo non occludens tamen, quod apud Athenienſes olim Draconis lege,ne dū animata,uerū etiam inanimata,pro de lictis pœnas dabant, non ſine cauſa ta men.l.quoniam.C.de curſu pub.lib. 12 l.item quæritur.§.ſi quis menſuras.ff.lo ca.l.i.in fi. C. de aqueduc.lib.xi.quæ in argumentum optime faciunt. Vel & tertio,ut implicite & uirtualiter uidere tur uenditio ipſius prohibita,quoniam in perſonas exercetur,quarum nulla æ ſtimatio eſt.l.liber homo.ff.ad legē Aq. Bald.in.c.i.in.§.ex eadem lege,colum.i. de lege Cor.in uſib.feu.melius facit tex. in.l.liber homo.ff.de verbo.ob.& in.l.2. in.§.corporum.ff.ad legem Rho.de Iac. ex quo fit cum non ſoluatur gabella de re inæſtimabili,ut per Barto.in.l.4.in.§. prætor ait, in fi.ff. de dam. infec. quod nec de homine ſoluetur vt not.in.l.2.ff. ad legem Aqui. Deci.late in.l.i. colum.

5.lectu.3.ff.si cer.peta.quia(ut dixi) æsti-
mationem,non recipit,nec merum im-
perium hac ratione uendi potest.

MIXTVM,ergo non merum,sic dictũ
ad ipsius differenriam, ut merum ad dif
15 ferentiam istius † & probatur in.l.hære
ditatis.C.de peti.hæ.ibi mixtæ persona
lis actionis ratio,sic respondere compel
lit,melius in.d.l.cum seruus .ff. de con-
di.& de. & in.l.i.in ptin.ff. de aqua plu.
at.& in quo hoc idem consistat,seu qua
re mixtum dicatur, ex eo patet quod
subiicit,quoniam ei inest etiam iurisdi-
ctio,& mixtum imperium dicitur, non
mixta iurisdictio,ex quo (ut dicunt om
nes & bene) denominatio quoq; debet
semper fieri à digniori & potentiori .l.
quæritur.ff.de sta.ho. Quid autem dif-
ferat mixtum à communi, ponit Gal-
liau.in.l.centurio,colum.120.ff.de uul-
ga.& pu.sub.dicerem ego, mixtum esse
quod ita confundirur, ut discerni non
possit,nec separari.l. si alieni.ff. de solu.
l.i.§.præterea.ff.de sepa.commune autẽ
sic.l.serui electione.§.i.ff.de lega.i. & dũ
dicit, quod in danda bo. poss. consistit,
exemplificat mixturam imperii, ex isto
commodo pecuniario, ut infra quasi di
cat sicuti illud,idest merum in animad-
uersione consistit, quod ita istud,idest
mixtum, consistit in pecuniario com-
modo.

IVRISDICTIO EST ETIAM,&c.idest
16 delegandi † quia si ipse cognoscere non
uult,potest delegare.l.à iudice.C. de iu-
di.l.i supra eo.in fi.& hæc omnia,ueluti
scholia quædam,ut breuitati consulam
& sim potius conuiuator lautus, quam
molestus, notabilium loco dicta sint.

Sed moueo difficultatem,si huiusce
l.materiam, Vlpia. author lib. singulari
de offi.quæsto. tractauit ut in suprascri-
ptione ipsius continetur(argumentum
huiusmodi ualet.l.i.C.ut ne.priua.l.p
pter insidias ubi glo.C.qui ac. non po.
not.in.l.i.ff.si cer.pet.)deq; eo uerisimili
ter intelligatur(quod negabit nullus)q
præerat causis capitalibus,quæstor par-
ricidii hac ratione etiam dictus .l.2.§. &
quia ut diximus .ff.de ori iu.quo modo
sic etiam tractatum est ab eo, de mixto
imperio(ut dictum fuit) deq; simplici
iurisdictione. Pro solu. breuiter re
sponde, ultra dicta supra quod hoc idẽ
factum est ptopter materiæ affinitatem
satisq; esse quod ptincipaliter tractare
intendat quæ meri imperii sunt, arg. in
l.si quis nec causam.ff.si cer pe.
Vel & aliter,quod cum sit hic generalis
diuisio,per specierum enumerationem
ut signanter per istum tex.inquit Bal.in
l.conuenticulam,colum.3.C.de epis.&
cle.non potest unum tractari, quin tra-
ctetur aliud.Et quia à simili plerunq; vi
demus etiam, quod nigrum est rubro
generalius,ut per glo.in omnes, in au-
authen.nul.cre.agnco. late Alexand. &
alii in.l.i.ff.si cet.pe. Vel & ultimum,
quod dixerit de offi.quæsto. indefinire,
quodq; plures erant quæstores, ut in lo
co præallega.& in.l.i.ff.de offi.quæsto.

Secundo difficultatem moueo, quo
modo adhuc de mero imp. deq; mixto
& de iurisdictione deniq; sic tractauerit
hic,cum de his satis superq; tractatum
etiam fuerit in .l.i. supra de offi. eius. &
in .l.i. supra eo. ita ut nunc facere idem
minime necessarium sit, uulga.l. hæc sti
pulatio.§.diuus.ff.ut lega.no.ca.§.q bus
in prima consti.Co.l.gallus in prin.& in
§.quidam recte.ff.de lib.& posthu.ubi si
mili modo Scæuola de superfluitate
reprehendit Gallum aquilium.
Sol.alio modo in dictis locis prædicta
quam hic tractata sunt, ita ut non pos-
sit Vlpia.ratione redargui, patet quia in
l.i.de offi.eius,tractatum est, an merum
& mixtum imperium possint delegari,
hic uero exemplificatiue quid sint,item
in.l.i.quid sit iurisdictio,& quale officiũ
iusdicentis,hic autem an possit delega-
ri,& ita in simili respondet Bart.in.l.lex
Cornelia,in pti.ff.de iniur. Immo plus
quod etiam eadem lex in diuersis collo
17 cata titulis,superflua † dici non potest,
ut declarat præcep.meus Butigel. in.l.i.
in.§.qui præsens num.4.ff.de verbo.ob.
& præsertim etiam quando clarius, &
magistralius in uno loco, quam in alio
locutus est author.l.fi.C.de pac.

18 Tertio difficultatem moueo † uidetur enim mihi quod debuerit tractari hic de mero imperio tantum, quoniam inde & facile quidem cognouissemus etiã quid mixtum fuisset, & quæ iurisdictio, arg. in.l.i.ff.de his qui sunt sui uel alie.iu.& in.l.pomponius,in.§.i.in fi.ff. de procu,tradit Pau. de Cas,in.l.i.col.i. ff.de iusti. & iu.sed argu.uerum est & procedit in his,quæ sunt contraria,non diuersa, ut hic, & ideo cognito uno non potest aliud cognosci, nisi doceatur, & ita pulchre declarat Clau.in.l.i.i.6. col. ff.de offi.eius.

Quarto difficultatem moueo,ad quæstores rursum redeuntes, quomodo supra dicta uera eẽ possint, quodq; haberẽt gladii potestatem, cum eorum officium eẽt tantum inquirere,unde dicti, denominatiq; sunt ut supra triũ uirorum autem capitalium exequi,ut in.d.l.2.in.§.deinde,de ori.iu.sol. pater ex lectione.d.locorum,quod hoc non tollit quod & ipsi Quæstores prius non exequerẽtur, ex quo multo tempore post trium uiri creati fuere.

Quinto difficultatem moueo,uidetur enim mihi, qđ diuisio hæc sit defectiua,qa sicuti dicimus in ultimis uolũtatibus ꝙ est testamẽtũ & codicillus, & tertium quiddam, ꝙ nõ est nec testamẽtũ nec codicillus,.l. i.ff.de testa .l. si idẽ. C.de codicil.l.licet inter priuatos.C.de pac.quem tex.ad idem non esse alibi dicit Gui.papa consi.31.col.2. & in iudicibus, quod quidã ordinarii sunt, quidã delegati ; quidam uero , quod nec ordinarii sunt,nec delegati, de quibus ĩ authẽ. habita.C.ne fi.pro pa.ita dicere debuisset hic author noster Vlpia. quod merum imperium sit,& mixtum,& tertium quod neç merum sit,nec mixtũ.l. fi.supra de offi.eius. tamen hoc ulti. nõ firmo,ex not.per Bar.in q.adunantia ge-

19 neralis.col.3.Sol.tex. prædictus † loquitur de modica cohercione, sine qua iurisdictio alias nana esser prorsus & inutilis,ut ibi dicitur,& in.l.magistratibus insta eo.& ĩ .§.audienr quoq; ĩ authen. de iudi.& sic non de imperio per se,sed cohærente iurisdictioni,quod imperio lum appellatur, suiusq; loco suo dicemus,nimirum igitur,si de mero mixto,& simplici iurisdictione hic locutus est,quia nõ reperitur imperiũ alias (ut dicebatur) quod nec merum nec mixtum sit.

Sexto difficultatem moueo, quod
20 denominatio non fiat à digniori † quia pater est matre dignior,& nihilominus matrimonium à matre, & non à patre dicitur.c.ex literis,de conuer.infi.plene Deci.hic, num.6. Sol.denominatio fit à digniori,nisi alia ratio subsit,quæ ponitur in.d.c.ex literis, Præpo. in rub. de sponsa.nu.7.& Butigel. præcep. in rub. de uerbo.ob.colum.5.Sed rursum instatur, consensus est uerbis dignior .l.i.§. adeo.ff.de pac.& tamen stipulatio à uerbis non à consensu dicitur .l.i.ff. de uerbo.ob. Sol. illud est propter formam quæ in uerbis consistit, ei cum sit illa q̃ dat esse rei.l.iulianus .§. sed & si quis.ff. ad exhi.à uerbis debet denominari, & non à consensu,ut per Bal.in.d.§.sed et si quis.Vel dicamus, quòd à stipulatore appellata sit stipulatio,qa est dignior ut pote caput ipsius,& interrogatio principium agens, nobilius & dignius suo patiente,secundum Bart.in.l.i.ff.de reg. ca.& Ias.in.d.l.i.col.4.de uer.ob.

Septimo & ultimo difficultatem moueo, quod immo hic de iurisdictione simplici non tractetur, nec bona sit diuisio ut supra sed de mero & mixto imperio tantum,quod implicat dictio etiã ita ut sensus sit, mixtum imperium cõsistere in danda bonorum po. & in delegando,et probatur in.l.i. in fi. supra eo. Sol.cum oratio finiatur ibi, quod in dãda bonorum po.consistit, necessario sequitur quod dare iudicem , sit iurisdictionis simplicis exemplum. Nec officit implicatiua etiam,quia implicat, eã in dando iudicem cõsistere, ut mixtum imperium in danda bo.po.nec aliud est d.l.i.sensus,et ita communiter tenetur, et pro nunc hæc quo ad textualia sint satis.

21 In glo.i.not.et est opi.Io.uera † ac cõmunis,

munis, quod exemplariter processerit hic author.l.nostræ Vlpia.non diffinien do,ut alii astruunt. Quod tamen ex aliquibus suaderi posse videbatur,&po tissimum propter uerbum est,quod sui natura substantificum dicitur,ostendēs quidditatem & essentiam ipsius rei, ut per glo.in.l.mercis 2.ff.de uerbo. si. quā ad idem extollit Bal.consi.374.verba,co lum.2.uolum.i.melius pbatur in .l. his uerbis,in prin.ff.de hæ.insti.idem Bald. consi.scisma.posito sub ti.C.si quis aliq. testa.prohi.colum.11.Barto.in.l.si maritus in.§.legis iuliæ,in prin. ff. ad legem iu.de adul.

Sed potest responderi, uernm esse,si ap apparear,hanc fuisse legislatoris mentē quoniam uerba sunt signa earum, quæ sunt in anima passionum notæ.l. labeo .§.idem tubero.ff.de sup.le. considerando etiam dictum non semper procedere, ut idem Bal.declarat in.l.quæ fortuitis,colum.4.C.de pi.ac.& post eum Ias. in.l.cætera,in.§.item quæritur, in prin. ff.de lega.i.Vel & melius, quod quidditatem, & essentiam ostendat rei exemplificando,non diffiniendo, quoniam merum imperium est habere gladii potestatem effectualiter & uere, ut proxime dicebam. Et probatur, quia habere gladii potestatem est effectus meri imp. bo.po.dare, mixti, & iudicem delegare deniq; iurisdictionis simplicis,ergo nullo modo erit horum diffinitio hic, quia ab effectu bona non esset, ex quo aliud est causa,aliud causatū.l.licet.§. ea obligatio ff. de procu. & not.in.l.i.ubi Bart. in pe. colum.ff. de ap. maxime quando aliter fieri potest,ut infra alias secus, & toleraretur,quod in acceptilatione sentit Ange.in.l.i.in prin.ff.de acceptila. & uidetur probari etiam in.l.i.in .§. bonorum.ff.de bo.po.

Secundo contra Io. tenentes dicebant, ex alio quoq; posse suaderi, q2 dictum de gladio ciuili & punitiuo debet intelligi,non de materiali.c. dilecto, de sen. exco. in 6. & hoc modo in diffinitione esset genus,quod nec adhuc uerum est, secundū Deci. & bene ostensumq; fuit supra satis, ꝙ imo de māli dēt intelligi. Vltimo,quia est regulariter à diffinitione inchoandum.l.i.ff.de testa. cum similibus.

Quod etiam nihil aliud est dicere nisi Iuriscon. reprehendere .c. in istis 4. dis.& præsertim,quia nec esset generalis nec cum suo diffinito conuerteretur, iuxta not.in.l.i.in.§.dolum .ff. de do. & per glo.insti.de ob. in prin. immo plus quod nec comprehenderetur sub gladii potestate lex, cum non semper puniat .l.legis uirtus .ff. de legi. & nihilominus condere legem est meri imperii, ut suo loco dicemus,& urget, quamuis Purp. nitatur opi. contra communem tutari, quem referre non curo, ex quo hoc ipsum non tollit probabiliter, nec ad id respondet,quod diffinitio bona non sit nisi sit generalis,& cum suo diffinito generaliter conuertatur, licet hoc ultimū non sit uerum.l. suus quoq; .§. puto .ff. de hæ.insti. & quia ista parum utilitatis afferunt transeo.

In glo.secunda,quæ diuisione facilis est,ut in ea,habes primo, quod im mero imperio consistit capitalis pœna,quæ 22 triplex est † mortis, damnationis in metallum,& deportationis in insulam,qđ optime probatur in iuribus per ipsam allega.

Sed moueo difficultatem,quod imo duplex sit tantum, mortis scilicet et interdictionis aquæ et ignis l.2.ff. de pub. iudi. Solu.triplex est uirtualiter,quia uerbum mors,in naturali,et ciuili uerificatur,naturali, idest ultimo supplicio quod mortem interpretamur .l.ultimū supplicium.l.qui ultimo.ff.de pœn. ciuili uero,cum libertas et ciuitas amittitur,quod per damnationem in metallū contingit, uel si aquæ et ignis interdictio fiat,cuius loco successit deportatio in insulam, l.i.§.hi quibus.ff.de leg. 3.l. 2.l.in metallum .l.eorum .ff. de pœn.

Secundo difficultatem moueo,quod capitalis pœna non posit uerificari,nisi in ultimo supplicio, ex quo à capite proprie dicitur,argu.in.§.est et aliud,in sti.de dona.ita ut damnatio in metallū, uel

uel deportatio in insulam, ipsius appellatione non comprehendatur, uulga. l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager uecti. uel emphy. pe. sol. quod dicitur in. d. §. qui in perpetuũ, uerum est regulariter, sed fallit i his, quæ una determinatione ita sunt appellata à lege, sed lex pœnas capitales appellat, & ulterius declarando procedit. l. edicto. §. rei autem capitalis. ff. de bo. po. d. l. 2. ff. de pœn. cum similibus, ergo eidẽ standum erit. l. si non fuerint. §. fi. ubi glo. sed damnum, ĩ fi. ff. p so. l. prospexit. ff. qui & à quib. Tertio difficultatẽ moueo, quia certũ est quod in his non admittitur procurator, uulga. l. pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iudi. l. seruum quoq;. §. publicæ. ff. de procu. c. ueniens, de accu. ex quo sunt pœnæ corporis afflictiuæ, ut declarat Bal. in. d. §. publicæ. col. 8. & multiplices rationes assignant Docto. in. d. §. ad crimen, & in. d. c. ueniens. & tamen uidetur mihi, quod sit casus in contrarium, quod immo admittatur in. l. fi. ff. de obseq. patro. præstan. ubi seruus ingratus potest per procuratorem accusari, ut in seruitutem redigatur, & nihilominus causa capitalis est. ad quod pro solu. dici etiam potest, illud ideo esse, ut ibi declarat Bar. quia dicto casu de crimine ciuiliter actũ erat non criminaliter, ad uindictam publicam & uerisimum uidetur. c. tuæ, de procu. c. super his, de accu. effectusq; maximus est; quia si de crimine agatur criminaliter, non potest iuramentum in supplementum probationis deferri, alias autem sic. l. maritus, & ibi Bar. ff. de quæstio. num. 4.

23 Secundo habes † ex glo. quod hanc gladii potestatem habent omnes præsides, intellige magistratus maiores, de quibus in. l. i. supra de offi. eius, quoniã terminus præses, prætor, & similis, generalis est, l. i. ff. de offi. præsi. l. ubicunq;. ff. de regu. iu. l. fi. C. de prin. agen. in reb. lib. 10.

Sed quomodo dictum de gladio in deportatione uerificabitur, aut aliter, si damnetur quis in metallum? Immo quod nec præses deportat. l. illicitas. §. qui uniuersas, & ibi glo. ff. de offi. præsi. Solu. perinde est, ac si gladio periissent, ut dictum est supra & probatur in. l. qđ attinet, & in. l. seruitutem. ff. de regu. iu. & in. l. i. in. §. fi. ff. de bonorum poss. contra tabu. Nec deportat præses, quia insulas non habet, sed tamen in metallum damnat, ut in. d. §. qui uniuersas, not. & in. l. i. in. §. hi quibus. ff. de lega. 3. & in. §. cum autem, insti. quib. mo. ius pa. po. sol. & dictum fuit late in præallega. l. i. de offi. eius.

Obstat prædictis etiam aliud, quod sentit glo. nec tamen resoluit, merum imperium scilicet soli Principi competere, ergo non ut dicebatur, omnibus præsidibus. l. i. ff. de consti. prin. sed faci-
24 lis † est sol. translatione sibi soli competere, & ita loquatur text. in. d. l. i. participatione autem cæteris magistratibus, quibus hoc idem in speciale priuilegiũ concessum est, ut in. d. l. i. de offi. eius.

Vltimo difficultatem moueo, communis conclusio omnium esse uidetur in dubio, si capitalis pœnæ mentio fiat ut de exilio intelligatur, iuxta glo. not. in. l. i. C. ne christia. manci. & sic in mitiorem partem fiat d. uerbi interpretatio. l. interpretatione. l. si præses. ff. de pœn. late ego in. l. transigere, in 2. lectu. C. de transac. & mirum uidetur, cum in delictis puniendis maxime uersetur publicus fauor, & agens rempublicam etiam repræsentet. l. ita uulneratus. ff. ad legem aqui. c. ut famæ, de sen. excom. cum similibus, pulchre Bal. in. l. cum mulier, col.
25 4. ff. solu. ma. Sol. fauor publicus est † delictum impunitum non relinqui, quando constat commissum fuisse, alias in dubio conuenit potius iudices esse clementes quàm crudeles. l. respiciendum ff. de pœn. Dy. in regu. odia, in fi. de reg. iu. in 6. Bar. in. l. quemadmodum. C. de agrico. & cen. lib. x. quem sic declarat Clau. in. l. i. colum. 2. ff. de no. o. nun. & in. l. ut uim, colum. 18. in repe. de iusti. & iu.

In glo. mixtum (tertia enim & quarta ex supra dictis, habeantur pro expeditis, & quia dixi etiam in aliis lectu. sa-

tis)

cis) in prin.sumpta occasione Ange.(ut refert Ias.Deci.& alij) dubitat, id pro certo habēs prius, ꝗ mixtum dicatur id
26† quod de duobus participat simplicib. & bene.l.2.& ibi not.omnes.ff.de uerb. ob.l.cum seruus, allega.sæpe.ff. de condi.& de.§.item mixta, insti.de ac. cum similibus, ut hic, quia de imperio participat, & de iurisdictione, si statutum mentionem faciat sententiæ diffinitiuæ, an
27 lata in causa summaria †comprehendatur, & est q. quæ non parum difficultatis habere uidetur, cum dicant aliqui, eam mere diffinitiuam esse, aliqui uero non propter participationē interlocutoriæ, sed hic inde rationibus adductis, uideamus, qui iustius induant arma. Ante omnia pro intelligentia præmittentes, diffinitiuam dici, si solemnitates debitæ seruatæ sint, de quibus in .l. ꝓlatam .C. de sen. in Italia tamen, non in Gallia,
28 quoniam ordo dictæ legis † ibi non seruatur, maxime in curia parlamenti, qđ testatur Gui.papa in deci.suis 58.de stylo, & 369. quæ sunt causæ, quem refert, & sequitur Pet.rebuf.in prohe.constitu. reg.in glo.5.nu.88. forte quia in seueritate & duritia iuris ciuilis fundata est, & appellatur rigor.c.sup literis de rescrip. ad differentiam ordinis iudicii, fundati in æquitate iuris naturalis, quando proceditur sola ueritate inspecta sine strepitu &c. ut in cle.dispendiosam, de iudi. q̄ tamen locum habet in beneficiis ecclesiasticis tantum, non in profanis & secularibus, ut ibi Card. declarat q.11.& Gig. in tracta.pensio.71.num.5.& quia principale negocium diffinit.l.i.ff.de re iud. continens absolutionem, uel condemnationem, fusius Spe.de sentē.§.species ver.i.ver.diffinitiua, Gui.Papa conf. 66. in facto præsupponitur, & conf.69. pro declaratione, utrobiq; num .1. Nec potest deniq; reuocari .l. quod iussit .ff. de re iudi. inferens sic præiudicium partibus irreuocabile, ut pulchre declarat Barto. in .l. titia, in .2. colum. hic ab omnibus q. tangentibus citatus, de accusa. melius But. consi. 6. sententia, colum.i.& 2. Interlocutoriam autem, quæ fertur inter principiū & finem causæ, secundum gl.in cle.i.de seq.po.& fruc.in uerbo diffinitiua, & in .l.q. restituere, quam ibi ad eam cognoscendam, quo modo sic à diffinitiua differat, commendat Bal.in.i.lectu. in fi.ff. de rei uen.multa consi. 372. pro parte, col.i.& 2.uol.3. Et summariam deniq; eam, in qua non requiritur exactus ille iudiciorum ordo, de quo in.d.l.prolatā ut per Barto. in extraua.ad reprimen.in uer.summarie, & not.in.l.3.in.§.sciendū ff.ad exhiben.sencit incidenter, & quodammodo per transennam, But.in loco de quo supra col.i. Communis conclusio igitur his præmissis est cum Ange. ꝗ appellatione diffinitiuæ, lata in causa summaria, non ueniat, nec comprehendatur, qui attestatur amplius, ita alias consuluisse, quodq; consilio suo subscripsit Io.de Ligna.& una cum eo, alii Docto. Bononien. & Perusini, idq; etiam Ias. & quod ita deniq; fuit iudicatum.

Et hoc idem potissimum, quia sumus in statuto, quod de mera diffinitiua uerisimiliter intellexit, uulga.l.3.§. hæc uerba.ff.de nego.gest.l.i.§. qui in ꝑpetuum.ff. si ager uecti. uel emphy. pe. sed lata in causa summaria non est mera diffinitiua, sed participationem habens cum interlocutoria, in qua nec lit. con. nec exactus ille iudiciarius ordo requiritur.d.l.2.in prin.ff.de uerbo.oblig. ubi reg.ponitur, quod sub simplicibus non comprehenditur mixtum, ergo. Et maxime (vt dicebam alias) quia semper statuentes uidentur uoluisse se conformare cum dispositione iuris communis .l. hæredes mei .§. cum ita .ff. ad treb.l.si serui uestri, & ibi Ange.C.de noxa. sed ius commune est, diffinitiuam dici, quæ solemnitates iuris habet d. .l. Titia, & pura ac simplex sit, ergo lata adhuc in causa summaria, quæ huiusmodi non est, haud comprehendetur, argumen. in.l.i.ff. de dona. & in .l. hoc legatum .ff. de lega. 3. alias simpliciter tale, ad tale secundum quid extenderetur, non dicendum, ut in.d.lo

cis legitur tradit Bar.in.l.si maritus,in.§. legis iuliæ.ff.ad legem iul.de adul. Et ef ficaci ratione etiam probatur, quia arg. de priuilegio ad statutũ ualet.c. dilecti, de so.comp.c.i.uer.&id ipsum,de priui. in 6.Ro.consi.199.præsens statuti particula,col.2.sed in priuilegio,simplex nõ comprehendit mixtũ, quod per locũ à speciali probatur,ex not.per Bal.in.c.in notuit,in fi.de elec.quia si Imp.concesserit alicui,ut possit legitimare spurios, poterit utiq; etiam incestuosos,qa spurius est nomen generis, quasi extra puritatem natus,&sine patre,ut primæ duæ literæ indicant S,& P, nec est ratio, qua debeat restrigi magis ad vnam speciem, quam ad aliam,ergo nec in statuto hic, diffinitiua,eam, quæ sit lata in causa sũ maria, & quod sic per locum a speciali possit argui,uulgatum est.l.ius singula re.l.quod uero contra.ff.de legi.c.quæ à iure,de reg. iu. in.6.Barto.in.l.cum fundus,in.§.i.nu.8.ff.si cer.pe.&in.l.2.C.de primicc.lib.x.& ita foret transeundum.

Sed aliqua tamen obstare uidentur, & nõ parum quidem urgentia, quia certum est,cui conueniunt uerba legis,qđ eidem quoq; conuenit lex, uulga.l.4.§. totiens.ff.de dam.infec.& habet locum regu.etiam si uerba conueniant &large l.singularia.ff.si cer.pet. & multo magis si stricte & proprie,ut infra & in.d.§. totiens,sed uerba legis conueniunt sententiæ,in causa summaria latæ, ex quo diffinitiua est, imponitq; finem controuersiæ principali.d.l.i.ff.de re iudi.ergo, &præcipue quia uulgo dici etiam solet ad idem,quod lex non modum, sed effectum rei,maxime curat.l.3.C.de insti. l.gallus.§.si eius,in fi.ff.de libe.&posth. Bar.in.l.fine apud acta, in prima lectu. C.de transac.quodq: plus & minus differre non debent.l.fi.ff.de fun.instruc.in strumentoq; lega. uerum in summariis effectum habemus,quia iudex, aut absoluit, aut condemnat, parumq; differunt ab ordinariis, ergo. Et uidetur casus ultimo loco in cle.sæpe, in princ. & in uer.sententiam, de uerbo.si.ubi utrobiq; diffinitiuã appellat,& sunt uerba legis, à quibus recedere non debemus.l.non aliter.l.ille,aut ille.§.cum in uerbis.ff.de lega.3.&quamuis statutum dubium sit, deq; diffinitiua loquatur simpliciter,hanc tamen passiuam inter prætationem patietur.l.i.§. lex falcidia ff.ad legem fal.c.i.c.2.de no.o.nun. cum similibus.

Et hanc opi.etiam sentit Clau.& bene,quoniam qualitates istæ, sunt accidentales,quæ non alterant substantiam rei.d.l.fi.adde tu Bart.in.l.i.in 2.colum. ff.de ac.& ob.& But.in præallega.consi. 6.qui signanter dicit, quod in summariis causis, quanquam non ex toto seruentur solemnitates iuris, non ideo minus tamen diffinitiua dicetur in eis lata allegat.d.cle.sæpe.& dispendiosã,de iudi.&.i.de seq.po.& fruc.

Et ita teneo ego, & dico amplius, 9
29 effectus maximus erit † quia si de sententiis diffinitiuis gabella soluenda esset, solui deberet etiam de latis in causis sũ mariis,ut in simili in libello inquit Bar. in.l.edita,num.4.C.de eden.Bal.in contractu in.l.cum dotem,in fi.C.de iu.do. & in testamentis Docto.in.l.patris & filii.ff.de uulga.& pup.sub.

Ex quibus adducta pro communi sublata esse uidentur, quoniam primum uerum non est, ex quo non tollitur ea ratione,ut ostensum fuit, quod non sit diffinitiua, & quia lex ita eam etiam appellat, & nouissime est argu.in.l.quæritur.ff.de sta.ho.

Non ob.secundum quia retorquebitur, ex quo rursum iure communi diffinitiua appellatur.d.clem.sæpe.

Et minus ultimum, quia uerum id esset quoq;, quando non ita fuisset adhuc iure cõmuni decisum, & in dubio, sed hic sumus in casu claro.l.continuus .§.cum ita.ff.de uer.ob.Bart.in.l. præses ff.de re iud. tamẽ ad longum alias idem Ang.uidendus est,consi.115. primo inq̃ ramus,per totum.

Secundo dubitat paulo post glo. an nomine iurisdictionis merum impe-
30 rium contineatur † sed prius sciendum est, quid sit iurisdictio.l.i. ff. de tute.l.i. ff.

ff. de testa. tradit Barto. hic, & ad dicta n. l. i. supra eo. se remittit, subiiciens tamen, quod est potestas de publico. introducta, cum necessitate iurisdicendi, & æquitatis statuendæ. Adde, cum statuere, iurisdictionis sit. l. i. C. de emā. lib. vt confirmare, imperii. l. i. §. i. ff. quod quisq; iu. l. nulli, & utrobiq; not. C. de feu. Bald. consi. 143. casus, uolum. primo Tyrannus autem iurisdictionem non habeat, quod statuere non poterit. l. de cernimus, ubi idem Bal. colum. i. C. de sacrosanc. ec.

Secundo adde, quod est mater officii iudicis, eodem teste, consi. 37. contra laudum, colum. 2. uolum. 2. & latisma, sicuti ius dicentis officium, ut in d. l. i. & in. l. vbicunq; ff. de inter. ac. idem Bal. in. l. etiam. ff. de tute.

Tertio adde cum sit potestas publica &c. quod non valebit pactum cum iudice, non posse delinquentem in suo territorio punire, quia esset renunciare iurisdictioni in manibus priuatorum, quod fieri non potest, Immo quod nec posset permittere Rex francorum quem delinquere Parisius impune, ut per eundem Bal. consi. 365. ad euiden. in prin. uolum. 5. Et est diffinitio iurisdictionis in genere, ut ipse met Bar. dicit, & mirum uidetur, cum genus non sit in commercio hominum, sed imaginatio quædam potius, quæ diffiniri non potest, nec esse in obligatione. l. 2. §. & harum. ff. de uerbo. ob. l. meuius. §. duobus, & utrobiq; idem Bar. ibi in fi. hic num. 9. ff. de lega. 2. Et hoc est quod dicebat Bal. in. c. i. in ulti. colum. de consti. quod genera sunt, sicut prædicamenta, non sicut prædicata, quodq; à simili nec potest quantitas in genere possideri, cum non circunscribatur loco. Et melius in. c. cum accessissent, in pe. eo. tit. quod generales theoricæ non illuminant intellectum practicum, quia esse debet de rebus particularibus, & tractatui quodammodo subiacentibus.

Cui difficultati respondebam alias, quod licet dicatur diffinitio iurisdictionis in genere sumpta, est tamen in specie, largo quodammodo potius facta, quam aliter, ex quo stricte etiam diffinitur, ut per eundē Bar. infra nu. 23. sed repugnant uerba Bar. hic.

Secundo respondebam, quod immo genera etiam diffiniantur, quia si datur ius in genere. l. i. ff. de iusti. & iu. possessio, actio, ultima uoluntas, & tale quid aliud. l. 3. §. genera, & ibi Alexan. in prin. ff. de acqui. po. non est ratio cur non possit etiam diffiniri, nec officit, quod in obligatione esse non possint, quia uerū est determinata & certa, sed determinanda per solutionem sic, ut per Bart. in. d. §. duobus, nu. 10.

Vltimo, quod tolerabile sit, secundum nos, quamuis dialectice loquendo aliter sit dicendum, ut in simili inquit Pau. de Cast. in. l. si is qui ducenta, in §. utrum, in prin. ff. de reb. dub. immo glo. in. l. i. in. §. huius studi. ff. de iusti. & iu. et Abb. i. c. pasto. in. §. i. in 3. not. de rescrip.

Modo, ad glo. redeuntes, quæ partē affirmatiuam tenere uidetur, quod sub nomine iurisdictionis merum imperiū contineatur, sic breuiter ostendi potest,
31 quia iurisdictio dicta est à ditione † ut in prohe. insti. in prin. legitur, ibi, ditioni Romanæ, nostroq; additæ imperio protestantur, & in. l. 2. ibi rursum. Sub imperio ditioneq; mittatur. C. de liber. & eo. libe. & in. l. 2. in. §. capta deinde Sardinia ibi. totidem prætores, quot prouinciæ in ditionem uenerant, creati sunt. ff. de oti. iu. & in. l. si unquam. C. de reuo. do. & Gene. 37. c. ibi nunquid Rex noster eris, & subiiciemur ditioni tuæ? idest potestati. l. i. supra eo. potestas, idem est, quod imperium. l. potestatis verbo. ff. de uerb. si. l. i. ff. de consti. prin. & hic, quam alibi, clarius, ergo iurisdictionis appellatione, merum imp. continebitur, & uidetur casus (inquit adhuc glo. & bene) i. l. i. supra de offi. eius. ibi, & ideo errare uidentur magistratus, qui cum publici iudicii exercitationem habeant, sibi lege, uel Senatus consulto delatam, uelu ti lege iulia de adulteriis, & si quæ sunt aliæ similes, iurisdictionem suam mandant, idest merum imperium, de quo loquitur

quitur,& ita communiter tenetur,&est similis tex.in.§.iusiurandum, in fi.in au then.de defen.ciui.& effectus maximus (quo ad id enim, quod de etymologia uocabuli dicebat Fulgo.hic non insisto quoniam Deci.respondet,& bene, vt p eum) quia sic à principe iurisdictione concessa uideretur vtiq; ex his etiam cõ cessum merum imperium.l.fi.ff. de con sti.prin.& in simili per Barto.in.l.2.ff.de uerbo.si.Feli.late in c.Rodulphus,in 6. & 7.colum.de rescrip.& facit,quia si ca- strum quoq; eodem modo concedatur, non uidebitur ei,cui concessum est, de negata iurisdictio pariter.l.i.§.cum vrbẽ & ibi Bar.ff.de offi.præfec urb.ergo nec merum imperium hic,concessa iurisdi- ctione,&maxime quia si indefinita le gis æquipollet uniuersali,uulga.l.si plu ribus.ff.de lega.secundo, non est ratio, cur non æquipolleat etiam in principe qui est lex animata in terris.§.fi.in auth. de consu.unde factum ipsius, factum le gis dicitur.l.Cæsar.ff.de publica. & su- prema eius authoritas,loco causæ habe tur.l.relegati,ubi gl.ff.de pæn.sufficitq; pro ratione uoluntas,vt inquit Bal.con si.373.præmittendum est,& consil.477. quæritur,uolum.i. alias liberalitas prin cipis fræno cohercerctur,non dicendũ, .l.pe. C.de do.int.ui.& uxo.cum simili- bus,& ita esset transeundum.

Tamen Ias. sentit contrarium, mo- tus ex pluribus,& potissimum, quia in feudatus de ciuitate,uel castro, cum iu- risdictione, statuta condere non pote- rit,ex quo hoc idem est meri imperii,vt hic per Ange.colum.3.in prin. Replicat Deci.&bene,verum esse,quoniam cum iurisdictione tantum infeudatus fuerat, & ita præcise loquitur Ange. ergo si simpliciter, sine controuersia condere poterit,& argu.retorquebitur. sed dubi to quo ad aliud, ne statuta condere po- tius sit iurisdictionis simpliciter, quam meri imperii .l.i.C.de eman.libe.& dixi proxime,& fusius infra.

Mouetur rursum Ias.quia si concessa plenissima iurisdictione,seu omnimo- da,& sic cum adiectione istorum uerbo rum non intelligitur propterea conces- sum merum imperium.l. si in aliquam §.fi.ubi glo.&Bar.ff.de offi.procon.not. in cle.i.de so.compe.multo minus intel ligetur cõcessum sub simplici uerbo iu- risdictionis.Cui etiã respondet Deci.q uerba prædicta expressa sunt ad maiorẽ declarationem & in hoc male,ac contra tex.in.l.si quando.ff.de leg.i.& in.l. si sti pulatus .ff.de usu.quia cum sint legis , debent intelligi cum misterio posita, immo nec syllaba quidẽ superflua red- di debet, secundum glo.in.l.i .ff.qđ met ca.tradit Bald.in rub.C. de contrahen. emp.q.9.Purpu.pulchre in.l. 2. num.2. ff.sol.ma.

Vltimo ad idem dicebat Ias. facere quod firmat Bal.in.c.quanto,in pe.col. de iudi.si dicatur, concedo tibi omnem iurisdictionem,quod non propterea cõ cessum erit merum imperium,& conso nat, quia si concessum non intelligitur ex cõcessione plenissimæ seu omnimo dæ,multo minus intelligetur ex conces sione facta cum ista dictione omnis.

Quod adhuc euertit Deci.dicens, con- trarium communiter teneri,& male, re plicabitur si rutari uelimus Ias. Præser- tim quia in dubio, inq; generali conces sione, nunquam ueniunt ea,quæ speci ficam desiderant mentionem .l. illud.§. si talis.ff.de mi.l.obligatione generali.ff. de pigno.plura congerunt Scriben.in.l. Pomponius,in prin.ff.de procu.sed me rum imperium specificam desiderat mẽ tionem.l.i.supra de offi.eius,ergo. Con siderando ad idem,quod non facile con cedi solet,quod pendet à principis con cedentis potestate, & quod hac de re so let reputari impossibile,si non exprima tur.l.apud Iulianum.§.fi.ff.de lega. i. & uidetur casus ultimo loco,in.l. fi. supra de offi.eius.ubi mandata iurisdictione, non propterea uidetur mandati merum imperium,quod tamen esse deberet,q a delegatus fungitur uice delegantis,&ni hil proprium habet.l.i. §.qui mandatã ff.eod.c.sane,de offi.de. ergo multo mi- nus concessa iurisdictione simpliciter in casu præsenti.

Nec ob. adducta ad oppositum, quia primum uerum est doctrinaliter, ex quo iurisdictio tãq; genus (ut sæpe diximus) in iurisdictionem diuiditur, & in imperium; imperium uero, ĩ merum, & mixtum, ut hic: sed non quod concessa iurisdictione, intelligatur quoq; merum imperium concedi, & hac ratione attenta, ac aliis, de quibus supra nou mirum est adhuc, si merũ imperium iurisdictionem appellauit Iuriscõ. in. d. l. i. supra de offi. eius. & Imperator in. d. §. iusiurandum. Secundum quoq; procedit in his, quæ facile concedi solent ut per Ange. in. d. l. fi. tradit egregie Bar. in. l. seio, in. §. medico. ff. de an. le. sed merum imperiũ nõ est huiusmodi ut ostensum est. ergo. Nõ ob. 3. quia alias cõcessio foret inutilis, in casu nostro uero nõ. l. fi. ff. de offi. eius. l. magistratibus infra eo. & not. in. d. §. cum urbem. Non ultimum deniq;, ex quo inclusorum nõ est uniformis ratio, ut per Bar. in. d. l. si pluribus & in. l. Iulius. ff. de lega. i. & Dy. in rub. de regu. iu. in. 6. ita ut cætera ad idem tendentia quoq; tollantur. quoniã istis stantibus, uerum nõ erit, quod hoc casu, suprema principis potestas, loco causæ habeatur non quod sufficiat pro ratione eiusdem uoluntas, uel arguendo per locum ab absurdo, quod ipsius liberalitas fræno coherceatur, cũ non facile (ut diximus) concedatur. d. l. apud iulianũ signanter Bal. cõs. 104. sex sunt, col. i. vol. i. dicens, merum imperiũ nõ esse in commercio priuatorũ, quia id, quod est apud Principem, reputatur impossibile. Cogita tamen, & à communi aliàs non recede. In cæteris partibus glo. nõ insisto, quia repeterentur, ex dicendis infra, nec ĩ apparatu Bar. usq; ad uer. quæro quid sit merum imperium, quia dictum fuit supra & ĩ aliis lectũ. & oretenus ẽt multa.

Dum ergo ĩ uer. prælleg. post Iaco. de Are. diffinit merum imperium, quod est iurisdictio seuerioris ultionis ĩferendæ, publicam utilitatem respiciens, ad-
32 uertendum est, † quia hæc diffinitio cõmuniter reprobatur: ex quo non est generalis, & (ut ipsemet Bar. ait) probatur quia cõdere legem est meri imperii. l. i. ff. de consti. prin. & tamen lex nõ semper continet seueriorem hanc ultionẽ. l. legis uirtus. ff. de legi. & idem in mulctis lenibus, quæ pro delictis imponuntur. l. fi. C. de mo. mulcta. & in cohercione modica, ut infra & ĩ. l. magistratibus, eo. ti. & in. l. fi. supra de offi. eius. Nisi eam saluemus, per glo. in. l. suus quoq;, in. §. puto. ff. de hæ. insti. quam extollit Areti. in. l. i. in pe. col. ff. de testa. & est cõmunis opi. ut attestatur Cagno. collega in. l. ominis diffinitio, nu. 37. post Albe. ibi, quod tamen hoc non dicit. ff. de reg. iu. quod sufficiat, etiam quod possit ut in pluribus uerificari, & ita dixi etiam in glo. i. supra eod. tamen nunc dubito, & dico contra d. glo. esse text. in. l. i. in. §. dolum. ff. de dolo. aduertit Gamma. topi. lib. i. de diffinitione, colum. 2. nisi adhuc communem tutando, ad. d. §. dolũ respondeamus, ut respondet Aldobrã. Insti. de tute. in prin. num. 24. & quo ad dictum de mulctis, dic alias, quod sunt fructus iurisdictionis, quodq; eas Galli emendas appellant, ut per Cassane. in consue. Burgun. fo. 76. colu. 4. post Bar. in. l. fi. ff. fo. ma. dixi ego etiam in. l. transigere, in 2. lectu. C. de transac.

Aliam etiã diffinitionem ponit Pet. de Bella perti. quod sit iurisdictio, quæ officio iudicis nobili, uel per accusationem expediatur, publicam utilitatem respiciens principaliter, & hæc secundum Bar. etiam est optima, quia constat ex genere & differentiis, deducendo, ut per eum, & communiter tenetur.

Sed tamen aliqua adhuc obstant, & reddunt eam dubitabilem, nam licet dixerit, uel per accusationem, gratia dubitationis tollendæ, non est propterea, ꝙ accusatio non expediatur officio iudicis nobili, inquit idem Bar. & male. l. iudex posteaquam, ubi ipsemet dicit, in prin. quod immo expeditur officio iudicis mercenario. ff. de re iudi. & est rationabile, quia ut actioni famulatur in ciuili, ita famulatur accusationi in criminali, habens se hoc casu, ut illo actio. l. qui accusare. C. de eden. et quia in delictis

ctis, qualiacunq; fuerint, nominata, uel innominata, exemplificando, ut intertia lect. nascuntur obligationes, ut insti. de ob. quæ ex de. nas. sed officium iudicis nobile nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem .ff. de ac. emp. ergo. Cui difficultati tamen respondert potest, doctrinam Bart. in d. l. iudex posteaquam, non esse ueram. Vel & aliter, ut hic per Alex. colum. 5. q loquatur de officio iudicis mercenario, consistente in citando, dilationes dando, & similibus; non in accusatione, in qua petitur principaliter reum puniri. Sed prima melior (ut inquit Clau. & bene) quoniam loquitur de pœna delicti, quæ per sententiam infligitur, & nõ (ut dicebat Alex.) de dilatione, citatione, & similibus, & probatur ultra eum, quia respondendo contratio. l. illicitas, in fi. ff. de offi. præsi. de quo ibi, dicit vnũ in mulcta loqui, aliud uero in pœna. Nec officit rursum, quod famuletur accusationi in criminali, ut in ciuili actio, quod Ias. præsensetat, quia non est uerũ ex quo potest inquirendo etiam procedere. c. qualiter & quando de accu. & qa puniri delinquentem publice interest l. ita uulneratus. ff. ad legem aqui. & simi le in resti. adducit Deci. & probandum est, ut per eum. Adde, quod hac ratione non admittitur procurator in capitali. causa, ut per Imo. in l. pe. in §. ad crimẽ col. 17. ubi etiam Benedic. de plum. nu. 14. ff. de pub. iudi. & minus quod obligationes in delictis nascantur, quia & hoc idem quoq; uerum est, quo ad pœnam uindicandæ reip. causa c. factæ aũt sunt leges. 4. dis. l. i. & 2. ff. de legi.

Secundo ob. aliud, quia vt supra dicebam, condere legem, est meri imperii d. l. i. ff. de consti. prin. & tamen lex nõ semper continet utilitatem publicam. l. i. §. huius studii. ff. de iusti. & iu. Sol. uerum est, sed utilitatem tamen publicam continere dicetur, inquantum lex. c. erit autem lex. 4. d. cum similibus. & licet in d. §. huius studii, priuatum ius dicatur, dicitur tamen ex eo quia in præceptis naturalibus gentium & ciuilibus consistit, non quod non respiciat principaliter publicam utilitatem.

Tertio & ultimo, quia aliqua possunt etiam expediri officio iudicis nobili, ad publicam utilitatem, quæ tamen nõ erunt meri imperii, si administrator ciuitatis petat resti. in integ. uel se mitti in bo. po. ex primo decreto. l. iubere cauete infra eo. l. ea quæ, ad municipa. Quod etiam fallaciam habet, dicendumq; est, quòd immo id priuatam utilitatem respiciat, uel quod saltem loco priuatorum bonorum habeantur, arg. eorum, quæ not. in l. 2. ff. ne quid in lo. pub. & ut latius dixi in 3. lectu. citata etiam supra vbi post hæc aliam diffinitionem trado. Quod nihil aliud sit merum imperium, quam potestas publica magistratus maioris, publicam etiam utilitatem respiciens, & dato quod in aliquo possint non esse ueræ, hæc & pxima communiter (ut diximus) approbata, ex supra dictis tamen sustinendæ sunt, & cum Iuriscon. transeundum, in l. omnis diffinitio. ff. de regu. iu. quia re. uera nulla est, quæ non facile possit sub uerti, & si possibile est, ex duobus tantum terminis concludi debet, nec diminute tamẽ, nec superfluo ĩ ea aliqd poni, quoniã superfluũ impedit intellectum, diminutum uero non explicat totam rei essentiam, vt Ci in lib. de ora. dicit, quod diffinitio nihil aliud est quã breuis & circunscripta quædã rei explicatio, & quod sit omnis diffinitio periculosa amplius ut supra elicitur ex his, quæ habentur de peculio in l. depositi, in §. fi. ff. de pecu. & de errone, in l. quis sit fugitiuus, in §. erronem. ff. de ædili. ædic. & de dolo deniq; ĩ d. l. i. in §. dolũ. ff. de dolo, pulcherrimoq: Diogenis exemplo, qui Platonis auditorium ingressus, gallum gallinaceum nudatum plumis ostendit, dicens, hic Platonis homo est, diffiniebat enim Plato hominem, quod esset animal bipes, sine pœnis, ex quo additum est (ut Laer. ait) latis unguibus. Et ad propositum liquet, quod hæc, à nobis ultimo loco tradita bona sit, quoniam potestas erit loco ge

netis

neris .l. potestatis uerbo .ff. de uerbo.si. publica,ad differentiam priuatæ, ut ibidem,magistratus maioris,ut ab inferioribus differat pariter,& publicam utilitatem respiciens,quia in mixto(ut dicebat Bar.supra)agitur principaliter de priuata,& quia in danda bo.possessione cõsistit,ut hic.

Post hæc dubitatur, quibus Iudicibus competat merum imperium , & re
33 spondetur,† ut per Bar.& bene, dum dicit tamen,quod præsidentes prouinciæ habẽt merum imperium,declara,uerũ esse olim, quia omnes ciuitates suberant uni præsidi,hodie nõ,ex quo quælibet ciuitas,habens territoriũ, prouincia dici potest,ut per glo.i.l.fi.C.de præscrip.lon.tem. & Deci. hic & Ro.in.l.i. in.§.hoc autem,col. 2. ff.de no. o. nun. ubi etiam docet,in quo differat à castro terra,& ciuitate, fusius Clau.i.l.ex hoc iure,in prin.ff.de iusti.& iu.nec est omittendum,quòd Italia est†prouincia.l.re-
34 legatorum.§.si quis.ff. de interdic.& re. quodq; prouinciæ nomen generalissimũ est,& ꝙ incolasquoq: cõprehendit, ꝑ ꝑ suam latitudinem, in mõ significandi,ei tradita à iure.l. prouinciales .ff. de uerbo.si.Bal.in authen.sed omnino col. 5.C.ne uxor ꝓ ma. & consi .139. statuto cõmunis,col.2.uol.5.& scias etiã quod quælibet ciuitas hodie,ut supra dici potest prouincia, per usurpationem, non de iure, ut in .d. l. fi. & quod merum imperium præscribi non potuit,nec regalia,secundũ Bar. in.l.naturaliter, nu. 25.ff.de usuca.tradũt Cano.late in.c.cũ non liceat, de præscrip. nisi replicetur, quod uetusta consuetudo habeat uim tituli,& quod tantum operetur, quãtũ Prĩcipis authoritas.l. hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti. & æsti.c.sup qui busdam.§.preterea.de uerb.si.Gui.papa deci.549.sententia, in prin. & consi.65. uiso themate.in fi.& consi.91.circa processum.colu.5.latissime Ias,hic.

Secundo dum Bar.dicit(cætera enim dubium non habent)quod præsidentes uniuersitati, non facienti prouinciam, ciuitatem ,aũt castrum, iurisdictionem nõ habent,adhuc declara, quod immo
35 habent † in his, quæ ad suam pertinent negociationem,quodq; dictum Bar. debet secundum Docto.& maxime Deci. restringi ad merum imperium, & probatur efficaciter , quia statuta condere iurisdictionis est.l.i.C.de eman. lib. sed collegia licita & approbata,in pertinentibus ad suam negociationem, statuta facere possunt, Bar.in.l.omnes populi, colum.4.ff.de iusti.& iu.& in.l.sodales, num.20.ff.de colle.illici. Albe. in statu. q.3.qui possunt,in prin. Ro. consi. 277. non est dubium,in fi.signanter in lanificio Areti.consi.33.consultatio , in prin. ergo,nisi dicamus, quod quamuis habeant,& subsint eorum præposito,suppositi tamen sunt ẽt potestati , & sic est quædam iurisdictio subalterna,&sentit Bal.consi.47.per legem, uolum.2. quo fit ut probabiliter dici posit, si deducẽdo sic iurisdictionem nõ habent , quod multo minus habeant merum imperiũ .l.relegatorum.§.constitutum .ff. de inter.& rele.sed ad primum facit, quia nisi iurisdictionem haberent,statuto non adiicerent pœnam , & tamen adiciunt ut per Ange.in.l.i.in prin.in 2.colum.ff. si quis iusdi.non ob.& quod habeat iurisdictionem idem Bart.tradit in q.adunantia generalis, colum.3. & Abb.in.c. ex literis,in 2.de constitu.

Sed quare scholares † vniuersitatem
36 faciunt.c.quia in causis, ubi glo.not. de procu.Abb.in.d.c.ex literis discipuli autem aliarum artium &negociationum, non , sed eorum magistri tantum , licet in scholaribus secus dixerit gl. & male, in.d.l.fi.in uerbo pertinet.Responde,vt per Bar.in authent.habita , colum.2.C. ne fi.pro pat. quia discipuli aliarum artium non sunt nobiles , sed pars subalterna uilissima, sicuti ipsorum scholarium famuli.

Tertio,ad dictum de doctore, quod habet merum imperium in scholares,licet de facto non seruetur,adde duo, unum est, quod hac de re offendentes
37† Doctorem (intellige legentem , & salariatum , quia alii non sunt proprie doctores

ctores.l.sed & reprobari .ff. de exec. tu. dixi in Miscella.l.i.C.de mu.& ī quo lo. lib.x.&.l.medicos.C.de professo.& me. eo.lib.)crimen publicum committunt, non secus ac si sacerdotem offenderent licet non sit sacerdos spiritualis, quia habeat ordines, sed temporalis, argu.in.l. si quis in hoc genus.C.de ep.&cle.& in l.i.& ibi Bal.in ulti.colum.ff.de iusti. & iu.immo dum Andre. de Iser. Neapoli
38 † ante domum Petrucii, rediens à Castello nouo, fuisset interfectus à Gallo quodam, contra quem sententiam tulerat, quod tunc homicidium tale, crimē læsæ maiestatis fuit iudicatum, ut Capici.refert, deci.130.num.43.alterum uero
39 si inter scholares iudicaret † quod ius se qui deberet, & non statuta aut consuetudines loci, ac ciuitatis, gl. est not. quā ibi sequitur post Iaco.Bald.& Alb.Pap. Archi.in.c.quæ cōtra 8.d.& Roch.Cur. in tracta.de consue.nu.698.

Sed quæ meri imperii esse possunt
40 exempla? pulchre enim† procedit Bar. docendo prius, unde dicatur merum imperium, quid sit, quibus iudicibus competat, nunc modo exempla (ut diximus) ponit, & ad delegationis effectū quidem, ut per eum. Ad primum adde, ultra dicta supra in.l.i.de offi.eius, quod
41 præfectis prætorio † æquiparatur curia parlamenti, à qua appellari non potest sicuti nec à præfecto prætorio, quodq; constituta ē ex duodecim patribus Frāciæ, ex octo Magistris requestarum domus Regis, & octuaginta aliis consiliariis, quadraginta laicis, et quadraginta clericis, inter quos sunt quatuor præsidentes laici, instar Senatus Romani à Romulo instituti, & de quo alias in.l.fi. C.de peti.hæ.Cassane. in consue.Burgun.fo.6.colum.3.& quod deniq; omnes sunt iudices maiores, qui possunt facere statuta & constitutiones, ut ibidem & testatur etiam Gui.Pap. consil.38. ne dum, in prin.& num.7.& consi.72.principalia dubia, colum.2.& consil.139.nu. 3.& deci.50.hæc curia, in prin. & deci. 345.à sententia, & deci.436. cum materia, col.12.

Sed in pluribus Bar.male loqui uidetur, primo quia non bene exemplum legis adaptari posse ostenditur ad merum imperium, ex quo hoc est respectu iurisdictionis, habentis in se necessitatem l.i.supra eo.iuncta glo.dum dicit, quod est potestas de publico introducta cum necessitate &c. ubi alias legem condere pendet à libero Principis arbitrio, & sērit Deci.hic, & non ab re, ut distinguatur actus necessarius à uoluntario, nulla.l.si fideiussor.§.si necessaria.ff.qui satisda.co.

Sol.satis ē, quod imperii maximi sit, ac ad effectum supra dictum, licet uno casu actus liber & uoluntarius alio autem necessarius uideatur, argu.in.l.3.C. de insti.& facit, quia non oportet quod exempla, sicuti nec similitudo, in omnibus conueniant .l. i. ff. de præca. ubi precarium æquiparatur commodato, & tamen in multis differunt, ut ibi per glo.pulchre Bal.in.l.curatoris colum.2. in prin.C.de nego.gest.Ias.in.l.creditori colum.2.ff.de no.o.nun.Cassane.multa consi.1.colum.40.quod sufficit similitudinem, seu exemplum esse in ratione, licet non sit in qualitate facti, immo (ut dicebam alias) quod necessitas quædam etiam in Principe eē uidetur, licet de condenda lege agatur, qui subditorum commodis semper debet inuigilare.l.congruit.ff.de offi.præsi.c. factæ autem sunt leges 4.d.&in autheu.ut iudi. si.quoquo suf.in prin. ergo exemplum omnimodo ad merum imperium poterit adaptari.

Verum & rursum instar Deci. quod cum merum imperium hic ponatur ad differentiam mixti, non uidetur conuenire mero imperio, quod consistit in cōdenda lege, & adhuc male, quia satis est quod utroq; casu merum imperium sit quamuis illud in gladio consistat, istud uero in lege condenda, ut pote maius, & maximum, secundum Bar.distinctionem, & est argu.in.l.fi.ff.de fun. instruc. & simile, ut infra. Dicit etiam nescio quid de imperio magis libero in principe, attenta consideratione Bart. cum sit le-

legibus solutus,& potestas condendi legem regulata, sed quia ad casum nostrū parum concludit, non refero, uel dic, ut dixi aliàs in aliis lectu.

Non uidetur etiam loqui bene Bar. quod soli Principi legem condere concessum sit.l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.Respōdet idem Deci.quod loquitur de lege generali, non locali, ut.d.l.omnes populi.& est verum, licèt postea dicat,ob.regu.d.l.fi.de sun.instruc. cui respondet Cur.num.83.ut per eum.

42 Adde quod antiquitus† ius proprium, quod sibi populus constituebat & constituit, municipale dicebatur, & lex populorum à nouo iure ueto, & à nobis, statutum, quasi stabiliter, & firmiter ordinatum, unde fit, ut stricti iuris dicatur, & ex eo condictio ex lege etiam oriatur, quæ huiusmodi est, nec ab ipsius uerbis possit recedi, secundum Barto.in.l.quod constitutum.ff.de mi.testa.late Albe.in statu.q. prima, & secunda.Immo quod lex xii. tabu. non aliud erat,quam ius municipale,postea propagato imperio cœpit esse ius commune inter omnes,& sic positiuum, ex bono & æquo interpretatum, ut pulchre declarat Salomo. in .l. 2. in uer.his legibus latis,in prin.ff.de ori.iu.aliter dicit Bal.quod si fiat iure principatus, appellatur constitutio: si iure populi statutum, si iure magistratus edictum, si iure congregationis, ius ciuile ipsius, consi.31.statuto ciuitatis Asten. uolum. i.Vel ad argu.nos aliter respondeamus, quod cum statuta authoritate Principis fiant,ei attribui debent.l.i.§. omnia .C. de ue.iu.enu.Bart. in extrauagan.ad reprimen. in uer. totius orbis, nonnihil Aret.in.c.inquisitionis, colum.3. de accu.& licet soli Principi dicatur, non tamen alii excluduntur, ut not. in.l.fi.C. de legi. & in.l. cum notissimi, in glo. solam.C.de præscrip.30. anno. & quia sensus etiam est,soli Principi, soli Senatui,& soli Præfecto prætorio, potestatē hanc cōcessam fuisse,alias dictio est aliorum exclusiua.l.his solis.C.de reuo.do. Quod de Senatu quoq; dicit Barto. dubitabile uidetur, quia populus Ro.hodie Senatum non habet,sed tantum Senatorem, qua ratione legem non deberet posse condere,& tamen condit, ut perCy.in.l.fi.C.de peti.hæ.quod secum solutionem affert, licet aliter teneat

43 Spe.quod immo condit,quia unus† tantam potestatem habet hodie, quantum olim centum,ut ibi per eundem Cy. in prin.post Pe.& est rationabile .l. sicut.l. plane.ff. quod cuiusq; uni. no. & argu. in.l.si eum, in.§. q iniuriarum.ff.si quis cau.& in.l.i.ff. de consti. prin. & hoc est ad propositum, quod dicebat Bald. in Lunica, in 13. colum. C.quando non pe. par. quod ius uniuersitatis remanet etiam in uno.& in.c.primo in.§.& quia colum.3. de his qui feu. da. po.in usib. feu. & in terminis in .l. non ambigitur, allega. per Barto. ff. de legi.colum. i. & est mirabile, quod corpus quoddam sit quod ex multis inuicem collectis conficiatur, non autem ex una sola persona, & nihilominus propter casus superuenientiam in una sola resideat, quod notanter considerat Rom. consi. 400. quæritur colum. 2. & formaliter, ut ibi, consil.436. quod indultum, in prin.

Et ad propositum redeuntes, nota quod licet po.Ro.Senatum non habeat habet tamen ecclesia, † quodq; sunt

44 Cardinales ad instar Senatorum .c. ecclesia habet 16. q. i. c.Constantinus 96. dis. Clau. in .l.i. in 4. colum. ff. de offi. eius. Bellenci. in tracta. charita. sub.q. 65.stante opinione, colum. 2.Barba.de præstan.Cardi. q. i. colum.15. num.44. 45.& omnes post Inno.in.c.cum te, de. re iudi. & labitur (obiter enim hoc dictum uobis sit) Barba. in d. loco, sentiens per text. prædictum, ecclesia habet, probari, Hiero. illius authorem, ex istorum numero fuisse, quod multi disputant,propter uerba ibi posita, Se-

45 natū quoq; nos habemus,& male† quia aliter dicit litera,& uerba sunt hæc, & nos habemus Senatum nostrum cœrū præsbiterorum,clara, quod immo non ponat se in numero cardinalium.

Xxx Non

Non est etiam sine disputatione trãseundum, quod de præfecto prætorio dicit ultimo loco idem Barto. quo ad imperium merum istud maximum, q̃a
46 † non condit legem generalem d.l. normam alias formam, hic per eum allega. C.de offi.præfec.præto. sentit Seue. & Cur.post eum, & postea respondet, quod immo generalis est, ut text. met dicit, & bene dummodo contraria legi Principis non sit, & ita eam quoq; declarat Ias. in.l.apertissimi, in prin.C. de iudi.Sauilia.multa,consi.144.Magnificus,in ultima colum.uolum.1.Ro.ante eum in rub.C.qui admi.in .i. colum. & consi.218.præsens casus, colum.2. & est regulare,ut ibi dicit, & latius Deci. consi.17.uiso puncto,colum. 2. uolum. i.cui conceditur potestas condendi legem. quod is legem facere non possit, qua derogetur legi concedentis, & ita Bald.in.l.nulli .C. de sen. & Barto. in .§. quibus, in prima consti.Cod.& in l. ambitiosa, in 4.colum.ff.de decre.ab ordi.fa.

Quo ad imperium merum maius, quia dictum est alias satis non insisto, licet nec prætermittendum sit, dum Bar. concludit, missionem in carcerem,esse
47 de isto gradu, si ad pœnam fiat † ut de iure canonico, quoniam ciuili, est re-
48 probata † communiter .l. aut damnum .§.solent .ff.de pœn.fieri de iure canonico,propter pœnam, seu iudicium sanguinis, quam seu quod,directo non habet ecclesia.p.sententiam sanguinis, ne cle.uel mo. Quodq; non carcer pœnæ sed pœnitentiæ, appellatur, ut per Ange.in.l.miles,in .§.edictũ.ff. de mi.testa. Et quod quamuis de iure ciuili pœna hæc imponi non possit, potest tamen per statutum, quod particula iuris appellatur, & firmat Bald.in.l.reos, colu. 2.C.de accu.idem Bal.in statu.§. carcer, uer.3.& utrobiq; dicit,ut etiam Bar. hic post Inno.in.c. qualiter & quando secũdo col.2.de accusa.quod pœnæ damnationis in metallum æquipararur, qua ꝑditur ciuitas & libertas, sed hæc pœna est de isto gradu,ut per Bar. supra ergo, & missio in carcerem. Ex quibus infertur,hosce intestabiles esse, quia etiam hodie, quamuis damnatus in metallũ, non efficiatur infamis, nec seruus pœnæ.§.quod autem, in authen. de nup.l. res uxoris.C.de do.int.ui.& uxo. Albe. in .l. si qua pœna .ff. de his qui sunt sui uel alie.iu. testamentum tamen condere prohibitus est, quod ex multis probat Bald.consi.448.quæritur, colum.i. uol.i.Licet etiam,ut idem Bart. subdit, deportatione in insulam amittatur tan-
49 tum ciuitas,deportatio tamen erit† meri imperii magni, quia omnino amittere ciuitatem & libertatem, ut in damnatione in metallum, quid maius ẽ, & sic istud maioris imperii,illud vero magni. Sed ob.unum,de quo in.l.i.in.§.fi.ff. de bo.poss.contra tabu. ubi deportati pro mortuis habentur,per quem text.idem dicit Bal.in.l.si quis sub conditione,col. 2.ff.de testa.tu.&consi.392.super primo colu.2.uol. 4. ergo erit gradus maioris, & non magni,quoniam mors naturalis & ciuilis ,ad paria iudicantur.c.placuit, 2.16.q.i.ubi gl.

Sol.ad paria iudicantur in casibus † expressis, ut in.d.c.placuit,not.& in.c. si sceptum,de rescrip.in 6.Cald. pulchre, cons.2.an episcopus,de reb.ec.non alie. ergo non isto, ut imperii maioris dicatur deportatio,sicut damnatio in metallum,& pondera, quod dicit etiam tex. in .d.§. fi. deportatos haberi ꝑ mortuis c.cum haberet,de eo qui du.in ma. quã pol.per adul.l.Deo nobis.C.de ep.& cl. l.si maritus.§.legis iuliæ,& ibi Bar.ff.ad legem iu.de adul.l.hoc legatum.ff.de lega.3. & quod mortis appellatione non ueniat regulariter ciuilis,facit not.tex.ĩ l.statius florus,in.§Cornelio.ff.de iu.fi. quẽ ad idẽ inducunt Scribẽ.ĩ.l. ex facto in.§.ex facto.ff.ad treb.Alex.con.2.nisis col.2.uol.i.& ꝙ habeãtur ꝑ mortuis,ẽt quo ad quid,quo ad quid uero non tradendo intellectum ad.d.§.Cornelio,docet Bal.cons.284.præmissis,col.2.uol.i. Sed rursum magis urget, & uideretur dicendum,ꝙ imo esset imperii maioris, aut maximi,quia solus pŕinceps habet insulas

insulas,nec præses hac ratione deportat ut not.in.l.illicitas, in.§.q. uniuersas.ff. de offi.præsi.&in.l.i.in.§.hi quibus.ff.de lega.3. & dictum est in .l.i. supra de offi. eius.& urget,nisi ut supra dicamus, qđ magni sit,quia ciuitatem tantum amittit,& si Princeps deportet,qui solus insulas habet.

Verum quo ad merum imperiū paruum,dum exemplificat Bart. in relegatione,& in aliis lectu.ostendo ego efficaciter à partibus sufficienter † enumeratis,ob.unum,quia is qui relegatur, efficitur infamis,ut per Bal.in.l.i.in 2.colu. C.de fecun.nup.& probatur in.l. cognitionum,in.§.minuitur.ff.de ua.& extra or.eo.loquitur enim de fama ille text. q̃ est in homine,ad differentiam illius, q̃ est inter homines de homine, & de qua in.l.de minore,in.§.plurimū.ff. de quæstio.aduertitq; Pau.Grillan.de quæstio. colum.3.sed causa uitæ, & famæ, æquiparantur.l.iusta.ff. de ma. uin.l. isti quidem.§.fi.ff. quod met. cau. hine Cice.9. famil.causam capitis, aut famæ, ornatius disputamus, priuatam & tenuem subtilius.ergo de alio gradu erit.

51

Huic obiectioni simpliciter respondet Cur.hic,nu.95. quod non habet locum in pœna corporali,uoluit dicere,si cuti iusta est manumissionis causa,si seruus liberet dominum à periculo uitæ, quod sic iusta erit si eum liberet à periculo infamiæ, & est uerum , aliisq; modis respondet etiam Alexandri.collega, in.l.pe.in.§.ad crimen,num.43. de pub. iudi.dic,ut per eum,uel sic æquiparatio uitæ & infamiæ æquiparantur, quo ad id de quo in.d.l.iusta , sed non quo ad hoc vt relegatio sit de mero imperio maiori ut cum de uita adimenda agitur,qa merum imperium est habere gladii potestatem ut supra , quod in relegatione uerificari non potest, ergo omnino relegatio erit de mero imperio paruo, Do instantiam,quo ad quid seruus,& filius equiparantur pariter.§. idem iuris insti. de stip.ser.quo uero ad quid non , quia ille potest dari pro noxa,iste non.§.fi. in sti.de noxal.æquiparantur etiam quoad id, ut salarium aduocatorum possit excedere quantitatem.c.aureorum,si causa fuerit meri imperii,& criminalis, uel infamiæ.l.si pater.§.fi. & ibi Ange. ff.de dona.sed non ut sit de alio mero imperio quam paruo rationibus supra dictis Vel quod relegatus nō absolute efficiatur infamis,sed eo tunc si ex causa famosa relegetur.d.§.minuitur.

Secundo ob.aliud,quia excommunicatio & relegatio æquiparantur pariter ut idem Bal.probat in.d.l.i.C.de secun. nup.col.præallega. Sed pœna excommunicationis nulla est maior in ecclesia Dei.c.corripiantur 24.q.3.l. hi qui sā ctam fidem .C. de aposta. ergo ratione æquiparationis, omnino de alio gradu erit relegatio.

Solu.clara est etiam ad istud non esse uerum quod æquiparentur, quia excōmunicatio omnino est maior, licet sui natura non sit diuturnior.§.minor,inst. de capi.di.idem Bald.in.l.nulli, in prin. C.de sen. vel dicamus quod non sit pœna,sed medicina.c.i.de sen.exco.in 6. & omnino termini non sunt pates.

Tertio ob.dum idem Bart.dicit,cum sit de imperio paruo, quod admittitur procurator, quia ubi agitur de ictu fustium, procurator non admittitur,ut in d.§.ad crimen,not. ergo nec cum agitur de aliquo relegando, quoniam sunt casus parificati in.d.§.minuitur,de ictu fustium enim in .l. ictus fustium .ff. de his qui not.infa.

Sol.æquiparantur quo ad hoc, ut æstimatio minuatur, non quo ad aliud, propter diuersitatem rationis,ut utroq; casu procuratoris interuētus prohibeatur.Et ad declarationem.d.l.ictus fustiū nota,quod fustibus .i. bacillorum fascibus cedebantur liberi,flagellis uero serui.l.fi.ff.de iniur.

Quarto ob.dum dicit, quod hoc casu sententia in absentem ferri potest,qa condemnatus in absentia æquiparatur deportato,ut not.in.§.relegati,insti.q.b. mo.ius pat.po.sol.ergo omnino erit, & adhue de alio gradu ut supra.

Solu. uerum est obiectum in eo, qui

condemnatus est ad mortem, ergo non in relegato, ita Bald. in l. ei us qui, in. §. i. col. 2. ff. de testa. Et ut scias inter deportatum & relegatum discrimen est, quia ille perpetuo intelligitur pœnam pati, iste uero ad tempus, glo. est reputata singu. in. d. §. relegati, cum nec bona adimũtur, sicuti deportato, & susius ut in. d. §. relegati & in. l. i. C. de hæ. insti. cui etiam usus togæ erat ademptus, ut Plin. Iuni. lib. 4. ep. testatur, & sic omnino ex his pœna mitior est, ut apud Athenienses ostracismus in decennium, & Syracusanorum petalismus inuenti, non ad castigandam improbitatem, sed ad potentiam moderandam. Exemplificat e-
52 tiam Bart. in tortura† si ad pœnam infligatur, non ad inuestigationem ueritatis ut per eum. Et hoc quoq; casu prima facie male, quoniam (ut inquit Abb. in. c. cum in contemplatione, in prin. de reg. iu.) nihil aliud est, quàm corporis cruciatus, inuentus ad ueritatem eruendã. l. diuus. ff. de q̃stio. tortura inde etiam di
53 cta† siue tormentum, quia per corporis cruciatum mens quoq; torquetur, & est argu. in. l. hac consulussima, in. §. at cum humana fragilitas. C. qui testa. fa. po. & quæstio, secundum Iuriscon. idest indagatio, & exercere quæstiones, à quærendo scilicet dicta, & hinc Quæstores, quasi quæsitores, & fidicula instrumentum tortorium (author est Valla) à fide & ueritate eruenda. elegan. lib. i. c. 5. in fi. ergo non ad pœnam, ut de carcere in simili dictum est supra d. l. aut damnum. §. solent. ff. de poen. & dato quod ad penam infligatur, de alio gradu esse uidetur, cũ sit maior dolor, quam utriusq; manus abscisio, ut in. §. quia uero, in authen. ut nulli iudi. Paris pute. in tracta. syndi. in. §. tortura secundo fo. 113. Deci. hic, & Pau. Grillan. in tracta. quæstio. in 4. q. num. 10.

Sed pro solu. breuiter responderi potest, quod quamuis ad pœnam dari non soleat, datur tamen ex causa, quando ex delicto uenit imponenda pecuniaria, & reus, propter paupertatem soluere non potest, quo casu luitio interdum fit per torturam, si maxime sit uilis persona. l. i. §. fi. ff. de poen. l. quicunq;. C. de ser. fu. l. si quis id quod, infra eod. §. ex diuerso, in authen. ut iudi. si. quoquo suf. Pute. in præallega. tracta. in. §. tortura, primo idem Grillan. ubi supra colum. 7. num. 9. & licet maior dolor sit, quam utriusq; manus abscisio, non tamen esse potest de alio gradu, ex quo torquetur, ut Bar. dicebat, corpus acriter, nec est hoc casu ademptio totius uitæ, aut partis, considerabilis, secundum Deci. & bene,
54 & nota quod tortura † habet quinq; gradus, primus est terror. Secundus, eleuatio modice facta supra terram. Tertius, detentio per spatium unius miserere. Quartus, si detineatur plus. Quintus & ultimus, si post suspensionem, & tractum chordæ, detineatur adhuc, lotica pedibus appensa, uel pondus simile, quo torti membra, & ossa quodammodo dissoluantur, & susius, ut idem Grillan. ait in loco præallega. q. 4. num. 3. 4. 8. 9. & 10. & hoc ultimo casu testatur uerum esse, quod sit maior dolor, quam utriusq; manus abscisio, posseq; uerificari quod dicitur in. d. §. quia uero & non aliis casibus.

Cætera difficultatem non habent, & minus quæ dicuntur de mixto imperio quare sic dicatur, quod sit, & quibus competat, ideo dic, ut per eundem Bar. & Docto.

Et dum gradus considerat, & primo maximum, qui consistit in impetratione & datione ueniæ, soliq; Principi cõ
55 petit† Adde ueniam ætatis esse, idest licentiam, ut in simili, cum in ius uocatur à filio pater, seu patronus à liberto l. 2. C. de in ius uo. l. fi. ff. eo. ad differentiam ueniæ, idest indulgentiæ, cum delictum præcedit, & de qua alias in. l. pe. C. de sen. pa, & in. l. cum quis, in. §. si si quis pro reo, & ibi Barto. in prin. ff. de solu. & fit ætatis dispensatio, ut facilius homines cum minoribus contrahant, scientes alias ante xxv. Annum posse in inreg. restitui, si facilitate ætatis labantur, & etiam post, intra tamen

quadtiennium.l.i.ff.de in integ. resti.l.i. ff.de mino.l.fi.C.de tempo.in integ. resti.pe.& fuit dictum Archi.ac Ioan.An. in.c.primo.de pac. in 6. quod refert, & sequitur Alexand.consil. 240. ad fi.uolum.6.& est argumen.in.l.qui cum alio ff.de regu.iu.tradit Barto. in .l. qui res, in prin.ff.de solu.

Exemplificat Barto.etiam in arrogatione,& mirum mihi uidetur, cum sit species adoptionis .l. secunda per eum allega.ff.de adop. posita; fieri adoptio etiam magistratus imperio, idest authoritate,ut ibidem.

Sol. potest adoptio fieri magistratus imperio,quia adoptandus habet patrē, arrogandus autem non, agiturq; de trāsitu in alienam potestatem tunc, quod est fortius, quam si de una in aliam, ut per Albe.in rub. eo. in prin. qui dicit etiam,quod unus habet bona,alius non & bene,estq; argu.in.l.i.in.§.sed & si q̄s ibi,nam vel magis consulendum est his ff.de Carbo.edic.& in.c.ubi periculum, de elec.in 6.

Tamen cogita(ut dicebam alias) qđ cū lex maxime cōfidat de maioribus magistratibus.l.i.in fi.ff.de offi.p̄sec.p̄to.ipsorum authoritate deberet ēt posse fieri. Et dic,forte alia ratione hoc idem fuisse decisum, in præallega.l.2.quia olim, & antiquitus fiebat transitus in alienam familiam rogatu populi (author ē Gel. noc. Atti. lib. 5.c. 19.) populus autem imperium & potestatem in principem transtulit .l.i. ff. de consti. prin. ergo. Et remisiue quid sibi uelit uerbum iustus filius in .d.l.2. dixi lib. x. enchiri. c. 249.

Adde nunc quod iustus quandoq; bonus dicitur.l.si uxor .ff. ad legem iul. de adul. quandoq; legitime datus ut in tutore. l. 3.§.i.ff. de tute. quandoq; non iniustus .l.stichum.§.naturalis.ff.de sol. l.iusta.ff.de uet. fi. & quandoq; aliter ut in lege 12.tab.iusti dies 30.qui dabantur cōdemnatis quasi iustitii, quippe quod intra illos, ius tacebat,nec cum illis agi poterat , iustitiumq; dicebatur, sic Liui.3.Deca.lib.3.sæpe, & Sydon.apollina.secundo Dion Ro. histo. 55. legitimus,& uerus filius uero in.d.l.2.quia latini quoq: uerum pro iusto ponunt, & pro iustitia ueritatem.

Tertio exemplificat etiam in emancipatione infantis,& est pro eo casus clarus, in .l. pe. C. de eman. libe. Cui tamen obstare uidetur .l.fi.eo.tit. & lib. & .§.præterea,insti.quib. mo.ius pa po. sol.

56 Sol.uerum est,iure nouo† non ueteri, & d.ll. concordabuntur, quarum una est post aliam multo tempore condita , & à diuersis quidem, antiqua enim est Anastasii, noua uero Iustiniani, illa xi. Kl. Aug. Constantinop. Probo & Auieno Inn. Coss. ista, autem Kl. Nouemb. post consulatum Lampadii, & Orestis VV. CC. alias refragaretur quod habetur (& est regula trita) in .l. non ad ea .ff. de condi. & dem. & ad propositum quid sibi uelit uerbum rapisma , pariter positum in d.l. fi. declaro ego lib. xiii. enchiri. de quo supra .c.316. & Baldui. quæ fuerit antiqua illa obseruatio in emancipatione, in .d.§.præterea. Ex institutio. tamen Caij, eo. tit. de alapis de quibus in .d.l. fi. & in authen. consti. quæ de dignita.nihil, Barto. etiam sibi ipsi, contrarius uidetur, quia hic dicit, emancipationem fieri à solo Principe , infra autem in vlti. gradu, imperio , idest authoritate cuiuslibet magistratus. Solue, hic habuisse respectum ad ius antiquum, ibi ad nouum, & iam dictum est.

Vltimo exemplificat in legitimatione per rescriptum, & omnia hæc dicit esse mixti imperii maximi , quia expediuntur officio iudicis nobili, & quia priuatam utilitatem principaliter respiciunt, & in diffinitione ipsemet paulo ante. Adde nouissime Bald. & ultra alias dicta , signanter inquiens , legitimationem esse proprie Principis donum , consil. 406. casus, in ulti.colum.uolum.3.& probatur in.§.fi. uero, in authen. quibus mo.na. effi. sui. sed non qđ aliis modis non possint

etiam

etiam filii legitimari, ut dixi in aliis lectu. Adde rursum, quod alii quoq; sunt casus principi reseruati, de quibus in.c.quod translationem, de offi.le.licet Bar.ponat hæc tantum, non tamen reprehendendus, quia exempla regulam non restringunt, sed declarant .§. hactenus, insti.de gradi. & ad propositum in legitimatione etiam exemplum posuit quia arrogationi similis est .l. iubemus, in fi.C.de na.libe.per quem tex.ita præcise dicit Bal.in.l.i.colum.2.C.de iu.au. an.à nobis alias, & ad idem, sæpe etiam
57 allega. Sed mirum est, quod ueniat† ætatis per procuratorem impetrari non possit.d.l.2.C. de his qui ue. æta. impe. non arrogatio fieri.l.ita autem.§. gessisse.ff.de admi.tu.l.post mortem.§. neq;, & utrobiq; Bar.ff.de adop. & multominus emancipatio, ut ibidem, & tamen legitimatio admittatur, sic facta, nec possit de iure improbari, estq; opi. communis, ut tradunt Scriben.in.l.Gallus, in.§.forsitan, in prin.ff.de libe. & posth. Sol.in uenia requiritur personæ præsentia, ad cognitionem, quæ sine ea adhiberi non potest, hic autem de executione agitur, & propterea etiam in absentia patris fieri potest, qui nihil agit, sed princeps, uel habens authoritatem ab eo, in arrogatione autem sic, & in emancipatione, igitur consentaneum est, ut ipse præsens sit pariter, nec possit actus aliter subsistere, & fusius ut per Barto. & alios, in.d.§.forsitan, melius & clarius Bal.in.l.excusare.ff.de excu.tu.quod legitimatio residet in Principe, arrogatio uero & emancipatio in patre, & in aspectu corporis deniq; ueniæ impetratio, & de legitimatione pulchre Bal. uidendus est etiam consi.146.titulus, col.ult. uolum.i.

Secundo considerat Bart. imperium
58 mixtum maius † si cognoscatur de sententia per uiam supplicationis, à qua appellatum non sit, quæ cognitio soli Principi competit & præfecto prætorio & latius ut per eum, cum quo cæteri cõmuniter transeunt.

Tu uero aduerte, ultra alias dicta, quia mirum est, quod cognoscat hic præfectus prætorio, & æquiparetur Principi, cum tamen de graui præiudicio agatur idest de dominio auferendo ei, in cuius fauorem sententia fuerat lata .l. statu liberi à cæteris .§. quintus .ff. de statu libe. Barto. in .l. 2. in.§. primo.ff. de publicia. Bal.in.l.debitori, in prin. C.de pac. nec tamen ponatur in gradu mixti imperii maximi.Solue, hoc idem factum fuisse, quia omnino maiori prouidentia dictis casibus opus erat, quam isto.& quia de supplicatione & ap. multa alias scripsi ad istorum declarationẽ conferentia, consulto nunc sunt omittenda.

Tertio considerat mixtum imperiũ magnum, & in requirentibus plenam causæ cognitionem ac coercionem realem uel personalem exẽplificat, idest restitutione in integ.actuali missione in po. ex secundo decreto, uel expulsione de possessione, re ipsa, subiiciens hæc nec iure magistratibus competere, nec posse delegari, nisi in restitutione fauore minoris, de quibus tamen loco suo dictum est satis, in.l.i.scilicet supra de offi.eius cui man.est iu.& maxime quo ad intellectũ.l.fi.hic per Bar, allega.C. ubi & apud quem.Interim aliud est, quod me in admirationẽ adhuc traxit, quod missio non possit delegari, cum tamen uideamus etiam nuncio committi, vt nor.in.l.iubere cauere infra eo. sitq; expulsio non solum maioribus magistratibus commissa pariter à lege, uerum etiam permissa priuatis.l.i.§. eum qui .ff. de ui & ui ar.Sol.dic, quod executio nudi facti nuncio committitur, non aliud ex quo hoc idem maioribus magistratibus reseruatum est, commissio scilicet, qua mediante succedat actualis missio l.fulcinius.§.i.ff.quib.ex cau.in po.ea.vt partes timeant, & eorum reuerentia acquiescãt, nec scandala otianrur.l. æquissimum.ff.de usuf.declarat Bal.in auth ẽ. ei qui, in 5.colum.C.de bo.au.iudi.po. & Ias.in.d.l.iubere cauere, in 3. infra eo. & Clau.in.l.2.in 4.supra eo. priuatisq; expulsionem esse permissam, si uim repellant

pellant ui, ut ibi dicitur, & de materia alias.in.l.ut uim.ff.de iusti.& iu.& ad ꝓ positũ nota, quod sano modo locutus ẽ Bar.(ut tacitæ obiectioni occurramus) in requirentibus plenam causæ cognitionem, prædicta procedere, & realem, ac personalem coercionem, & de missione actuali, declaratq; membrum sequens, in quo agitur de pronunciando quem mittendum, & istud est (subiicit) quando aliquid fit adhuc cũ plena causæ cognitione, mixti imperii, sed non ꝗ coercio realis uel personalis requiratur, ut per eum. Adde ad illud, quod ꝓnunciare de mittendo in possessionem ex secundo decreto, sit huiusmodi, Ias. pulchre, in.d.l.iubere cauere, col. præallega.infra eo.

Reliqua, de industria etiam pretermitto, quia dictum fuit satis in præallega. l.i. de offi.eius.ꝑtermitto rursum, q̃ de iurisdictione docet, quia diffinitiove ta est, & defendi à leuibus Docto. obiectionibus facile potest, ut in aliis lectu. Dum ergo eiusdem iurisdictionis gradus considerat, & primo maximum in
59 causis liberalibus ac status, † quod licet iure actionis expediantur, & hac de re de iurisdictione sint, non autem meri aut mixti imperii, quodq; est tamen species maxima, quæ delegari non potest, sed per magnos iudices explicari, ita ut præiudiciales, hac ratione quoq; appellentur.§.præiudiciales, insti.de actio. & de materia alias in .l. placet.C. de peda. iudi. Videtur mihi, quod immo cognósci possit etiam à iudicibus minoribus, & incompetentibus .l. quotiens .C. de iudi.

Sol.id uerum est (ut dicebam alias) incidenter, non principaliter, quod quomodo cognoscatur, declarat Bar.in l.i.colum. 2. C.de ordi.co. Rota deci. 9. si petatur, colum.i. & mirum quia sic quædam permittuntur, quæ non permitterentur alias; argumen. in .l.si unus, in.§.illud.ff.de pac.& in.l.nullum C.de testi.multa in not.casu Sauilia. cõ si. 6.nu.112.uol.i.& quia cognoscens iurisdictionem saltem in potentia & habitu habebat, ut per Abb.in.c.lator, in.2. col. qui fi. sint legi.& ad propositum in fertur, his stantibus, quod citatus à minoribus Iudicibus, in citatorio hac causa expressa, comparere non tenebitur, quodq; non ob hoc mulctabitur, secundum Bar.in.l.2.in.i.col.ff.si quis, in ius uo.nõ ie.& probatur in.l.si quis ex aliena, in simili, cum not. ibidem.ff.de iudi. Rursum opponitur, & uidetur mihi quod immo possint delegari, probo, quia causa seruitutis & libertatis, præiudicialis esse uidetur, & maxima, ex quo conditionem & statum attingit ꝑsonarum, ut ingenuitatis & libertinitatis, de quibus supra.l.seruitutẽ .l. quod attinet.ff.de regu.iu.d.l.quotiens, & nihilominus potest delegari, ut ꝑ Bar. in l.nequicquam, in.§.ubi decretum, in.i. lectu.in ulti.col.ff.de offi. procon. & in l.si quis libertatem nu.9.ff.de peti. hær. Sol.potest delegari, quia dicto casu agitur de commodo pecuniario.d.l. si quis libertatem, uer.plane.l. iam dudum .C. ubi cau.sta.& sentit idem Bar.hic, dum se remittit ad dicendum in.d.l.si quis libertatem, est uerum quod Cur. hic sentit contrarium, & urget text.in.d.l.quotiens, sed pro nunc ab opi.Bar.non recedemus, quæ est communis, & diximus in.d.§.ubi decretum, & in .d.l.i.de offi. eius supra.

Vltimo opponitur, causa matrimonialis est grauis, quod liquet ex eo, quia olim sola synodus episcopalis cognoscebat, ut per But.in.c.i.in.i. colum. in fi.de sponsa. hodie episcopi tantum .c. causam matrimonii, & ibi Abb.in prin. de offi.de.& quia in ea non defertur iuramentum in supplementum probationis, sicuti nec in aliis grauibus & maximis, secundum Bald.Saly.& cæteros, in l.in bonæ fidei, in prin.C. de reb. cre. & ideo Bar.in.d.l.2 .eam liberalibus æquiparat causis, in prin. ff. si quis in ius uo. non ie.& tamen delegatur.c.i. & ibi idẽ But.in specie, de consan.& affi.Sol.delegatur de consuetudine, non de iure, ut ibidem dicit, & in simili ego post Alb. & Deci.in.l.i.supra de offi.eius.

Quo

Quo ad secundum gradum, ad quem etiam Bar.supra in quarto meri imperii se remittit.dum dicit,quod maior iurisdictio est in casibus, in quibus fit commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem,uidetur mihi quod male dicat,quia debuisset potius poni hoc idem in gradibus meri imperii, ut in tortura suo loco diximus,uel saltim iurisdictionis maximæ,quoniã quælibet corporalis pœna,etiam minima,est quacunq;pecuniaria maior,uulg.l.in seruotum.ff. de pœ.
60 Sol.iurisdictionis est † quia principaliter erat debitum in consideratione, uigore sententiæ super actione latæ, licet postea commutatio fiat,quod cum accidens sit, non efficit ut de mero imperio esse dicatur, iuxta glo. in.l. certi condictio.ff.si cer.pet.l. item ueniunt .§. cum prædiximus.ff.de peti.hæ.Ro.in.l.in prouinciali,in.§.i.colum.pe.ff.de no. o. nũ. Nec officit dictũ de tortura supra quoniam eo casu delictum præcessit,& condemnatio pecuniaria facta, deinde commutatio pœnæ, quia solui propter paupertatem non potuit,nec de alio gradu esse poterat principaliter, quam de mero imperio.Ex quibus(cætera etiam plana sunt,à uobis studio camerario uidẽda) finis impositus sit,potius per modũ summulæ,quam repetitionis, & ne dicta quoq; alias repetamus,huic not. legi,die 18. Martii 1552. Patauij.

Laus Deo.

SVMMARIVM.

L. Imperium.ff. de iu. o. iudi.

1 *Merum imperium est supremus iurisdictionis gradus.*
2 *Henricus Imp. Pisis,Robertũ Siciliæ regem uti rebellem condemnauit.*
3 *Quo exordio uteretur Rex iste in mandatis.*
4 *Mixtum est in gradu medio.*
5 *Iurisdictio in minimo.*
6 *Mixtum habet duo causarum genera.*
7 *Iurisdictio,species tres.*
8 *Simile mero imperio mixto & iurisdictioni, notandum.*
9 *Imperium multiplex est.*
10 *Merum ad mixti differentiam dictum est.*
11 *Habere gladij potestatẽ, an uere effectualiterq; intelligatur.*
Et ibi de uerbo habere multa.
12 *An de gladio materiali proprie intelligi debeat*
13 *Quare potestatem dixit non executionem.*
14 *De martis gladio nonnihil.*
15 *Verbum animaduertere multas habet significationes,quomodo capiatur hic.*
16 *Quare dixit homines.*
17 *An animal noxium comprehendatur.*
18 *Leges Draconis fatue,& ridiculæ.*
19 *Intellectus.c.mulier 15.q.i.*
20 *Inculcatio uerborum uiciosa.*
21 *Denominatio à digniori fieri debet.*
22 *Fallit in aliquibus.*
23 *Mixtum à communi differt.*
24 *Quo modo iurisdictio mixto imperio insit.*
25 *Quomodo intelligatur, quod iurisdictio sit iudicis dandi licentia.*
26 *Quod hic ponantur exempla, non diffinitiones, communiter tenetur.*
27 *Capitalis pœna,tribus modis dicitur.*
28 *An in dubio de exilio intelligatur.*
29 *Limitatio not. ad .l. fi. C. de his qui ueni. eta. impet.*
30 *Limitatio glo.l.qui filium.§.sabinus.ff.ad treb.*
31 *Quo modo cognoscatur sententia diffinitiua.*
32 *Quæ dicatur causa summaria.*
33 *Quod disputatio uana esse non debet.*
34 *An statutum mentionem faciens de diffinitiua, comprehendat latam in causa summaria.*
35 *Glo.mixtum in prin.referendo opinionem Irnerii, peccat in duobus.*
Et ibi,quod dictio quasi,est diminutionis nota.
36 *Concessa iurisdictione in castro,an uideatur concessum merum imperium.*
37 *Multa ad intellectum.l.fi.ff.de consti.prin.*
38 *Ad intellectum.l.formam.C.de offi.præf.præto.deq; præfecto præto.multa,*
39 *An possit quis se carceribus obligare.*
40 *An statuto induci possit, quod quis pro pœna stet perpetuo in carceribus.*
41 *An tortura sit parui imperij, an uero maioris.*
42 *Tortura gradus quinq;.*
43 *In quibus consistat imperium mixtum maximũ.*
44 *Quare in arrogatione requiratur, auctoritas principis,& non in adoptione.*
45 *Quare infans poterat emancipari, & nõ exheredari.*
46 *Legitimatio pluribus modis fit, sed ut plurimũ per rescriptum principis*

Quare

47 *Quare arrogatio non fit nisi auctoritate principis, in legitimatione autem rescriptum sufficiat.*
48 *Quomodo legitimatio fiat per rescriptum, quatuor modis declaratur.*
49 *Quare non fecit unum mixtum maximũ uti merum supra, faciendo mentionem praefecti praetorio, sed in duos diuisit gradus, maximum scilicet & maiorem.*
50 *Causa libertinitatis & ingenuitatis sunt graues neq; delegantur regulariter.*
51 *Iure actionis expediuntur.*
Et ibi quod actiones sunt praeiudiciales, & quare
52 *Qui non habet in aere luit in corpus, estq; causa quae pariter delegari non potest.*
53 *An à principio in hoc officium iudicis possit implorari, si sit certum, debitorem soluendo non esse.*

VLPIANVS LIB. SINGVLARI DE OFFICIO QVAESTORIS.

1 MPERIVM ; in mero imp. qui supremus† gradus dicitur iurisdictionis est gladius materialis, nec aliud est, q̃ habere ipsius gladii potestatẽ (ut hic dicitur) aĩaduertendi &c. & est mors nãlis, vnde Rex Robertus Siciliae olim (is.n.est quẽ Henricus Imp. Pisis uti rebellem condemnauit anno Domini 1313.5.Kl.Maii, 5.
2 anno† regni, &.i. condemnãtis imperio ut refert Card. in clem. pastoralis col.3. de re iud.) sic in mandatis suis exordiri
3 solebat† Ad Custodiam bonorũ, malorumq; uindictã, Princeps portat gladiũ & imperii potestatem exercet, quae dum seuit in reprobos pacificos seruat in trãquillitate securos, & bene.c. factae autẽ sunt leges 4.d.l. congruit.ff.de offi.praesi. Luc.de poe.in.l.omnes ad fi.C.de anno.& trib.lib.10.
4 In mixto vero qui est medius† relegatio comprehenditur, quae est ciuitatis amissio, & mors ciuilis.l.2.ff. de poen. l. 2.de pub.iu.l.edicto.§.rei capitalis.ff.de bo.po.
5 In simplici iurisdictione aũt† q̃ minimus est, coercio modica, uerbalis, & realis.l.fi.supra de offi.eius.l. magistratibus infra eo.Bald.in.l.placet col.3.C.de peda.iud.& ut alias latius.
6 Habet quoq; mixtum duo † genera causarum { magnarum & minimarum. Ille cognitionem desiderant, iste non, ut per Bal. met, in.d.loco.
7 Habet & iurisdictio† tres species quoq; { magnarum. mediarum & minimarum, magnarũ si sit quaestio status, mediarum ultra solidos 300. minimarum intra, quod Bal. ad huc ibidẽ declarat.
8 Non secus† quo ad primũ, si hominem diceremus, qui ẽ in primo gradu aĩaliũ, Pygmeum uero in secundo, quo ad secũdum, & simiam deniq; in tertio, quo ad iurisdictionem, ut inquit Alb. magnus lib.21.c.2.
Imperium, q̃ ẽt potestas appellatur, ut hic & in.l. eum qui infra eo. summũ
9 est† ut olim Assyriorum & Romanorũ in Asia & Africa, hodie Turcicũ, in Europa Tuysconũ, idest Germanorũ, nec de isto siue ista loquitur lex nostra. Aliud legis, cuius uirtus idest potestas, est Imperare pariter.l. legis uirtus .ff. de legi. nec de isto loquitur. Est & aliud patris in filium.l.in suis ad fi.ff.de lib.et posthu.l.3.C.de pat.pot. Domini in seruum.l.2.ff.de his q̃ sunt sui uel alie. iu. Mariti in uxorem.c.haec imago.c.manifestissimi 33.q.5. Domini in uasallum c. caeterum de iudi.c.ex transmissa, & ibi Bar.de so.comp. Et Abbatis in monachum qui seruus religionis dicitur.l. pedius & ibi Bal.ff.de arb. nec de isto loqtur. Est & aliud deniq; quod habent magistratus maiores.l.pe.in fi.ff.de iusti. & iu.l.2.§.post originẽ uer.post deinde .ff. de ori.iu.l.ea q̃ ff.ad munici. ibi magis imperii est q̃ iurisdictionis.l. cum p̃tor, ff.de iud. ibi p̃p̃ uim imperii, & de isto hic tractatur, & ut habetur etiã in.l. potestatis uerbo.ff.de uer.si.
10 Merũ, dixit† ad differentiã mixti, haecq; ex tribus Bar. expositionibus infra nu. 6. uerior est, & communior, concordan. allegat Deci. vt per eum nu.31. quasi vni

cum purum,simplex,& nullius iurisdictionis siue priuatę utilitatis mixturam habens, sed per oĩa publicam respiciens.

Ea de re,dicit Bal.in.l.certi condictio in.§.quoniam col.2.ff.si cer.pet.qđ si statutũ ꝓhibeat probationē ꝑ testes et sic merā ac simplicē,non tamen prohibere uidetur eam,q̃ mixta est,& fit per testes & instrumenta,ꝙ ēt confirmat in statu. in.§.ꝓbatio nu.8.Et Corn. alibi qđ mera interlocutoria dici non põt sententia à qua diffinitiua dependeat,cõs.35.nu.2 uol.i.soleo ego ēt allegare tex.in.l. cum seruus,ibi neq; meram conditionē putamus,quæ in datione cõsistit.ff. de cõ. & de.nouissime addo aliũ in.l. aquilius regulus.ff.de do.& in psal. cõfitebimur tibi,ibi calix in manu domini,uini meri,plenus mixti.

11 EST HABERE,ergo non uere hēt†quia uerbũ hoc fictionē importat.l. deo nobis.C.de ep.& cle.ubi monachus habetur ꝑ mortuo, idest fingitur & est fictio ptiuatiua,iuxta not.in.l.si is qui pro emptore.ff.de usucap.similiter pteritio matris pro exheredatione babetur.l. illud .§.ad testamenta fœminarum .ff. de bo. po.con.tab.idest fingitur ut not.Bart.in authen.ex cā col.2.C.de libe.pte.bonus tex.ad idem in.l.si forte,ibi ut in castrensi peculio habeat.ff.de cast.pecu.

Sol.uere habet & effectualiter.ad oppositum respondetur,quanquam dictis casibus fictionem importet, quod tamen hic est secus.l.2.§.furiosus.ff. de iure codi.& qđ effectualiter ex hoc uerbo, babeat probatur,quia sic ēt dicitur, quod filii nati in figura matrimonii, pro legitimis &nālibus habentur.c.2.qui fi.sint legi.l. nomen filiarũ.§.habere.ff.de uer. si.unde si super uero est uerbũ istud positum,ueritatē importat,ut hic,& in .d. §.furiosus,si super ficto fictionē, exēpli gratia,ꝙ mercatores forenses,qđ scholares ꝑ ciuibus habeantur,ita Bal.in.c. licet nu.4.de elec.& de materia alias ĩ.l.si maritus in.§. legis iuliæ .ff. ad legem iu. de adul.

GLADII, potestatē, de materiali non de intellectuali(vt aliqui uolunt, & male)

12 intelligi dēt†.l.q̃uis.C.eo.l. aut damnũ .§.i.ff.de pœ.§.itē lex iulia,insti.de pub. iud.Deci.hic plene in.i.not.ad fi.ego supra in prĩ. Adde tu qđ hinc dicimus de isto gladio intelligentes ecclesiā ipsam habuisse habitu non actu.c.sententiam sanguinis,ne cle.uel mo. Are.in.§.sacra nu.2.ubi illud quoq; declarat conuerte gladiũ in uaginā,insti.de re.di. exercuit tamen Christus in causa adulteræ, siue exercuisset,si adulteriũ probatũ fuisset, &in Anania,ac uxore Saphira Petrus c. petrus 23.q.8.

Et gladii potestatem habere non exe
13 cutionem dixit † quia id est iuris & imperium ꝓprie ac potestas, istud aũt impropne & facti,ita Bald. in.c. de cætero nu.4.de re iudi.

Et figura ē quā Metonymiā uocamus, hoc est transnominationem potestatē gladii scilicet, pro potestatem pœnæ capitalis.Et de isto gladio inquit Abb. Vs

14 pergen.qđ Martis† Atilæ Hunnorũ regi confidentiam dabat.

15 AD Animaduertendum, multas † hēt significationes uerbũ istud, ut per Dec. in præalleg.i.not.Adde tu text.in.l.2. in §. exactis.i.ff.de ori.iu.& in.l. respiciendum in.§.fi.ff.de pœ.&in.l.i.in.§.fi.ff.de aleato.sed tamen hic(ut ipse dicit, & bene)ex supra dictis pænā sanguinis importat,quia scilicet non simpliciter uerbo ipso utitur, sed aliis quoq; id ipsum significantibus,arg. in.l.si seruus pluriũ in.§.fi.ff.de lega.i.& hinc est qđ alibi dicit iure con. capitis aĩaduersione in.d.l. 2.in.§.post originē in ver.post deinde.ff. de ori.iu.& hoc in foro seculari, in ecclesiastico uero degradationē & traditionē curie sæculari, de quo tamē infra interĩ Feli.tradit ĩ.c.in nõnullis ad fi.de iude.

IN HOMINES FACINOROSOS, adde
16 & fœminas,q̃a masculinũ† concipit fœmininum.l.i.ff.de uer. si. Et maxime cũ de publica utilitate agatur.l.ita uulneratus.ff.ad legē aqui. ꝙ fauorabile est , & quia ly bomo,est terminus cõis,& materia indifferens.l.hõ.ff.de uer.si.Bar. multa in.l.i.in.fi.prin.ff.de pecu.Deci.consi. 339.col.i.uol.2.

Di-

17 Dixit rursum homines † quia si animal noxium fuerit,& pauperiem commiserit actione de pauperie pro noxa dabatur in lege xii. tab. nec poterat in eum merum imperium siue gladii potestas exerceri.l.i.ff.si quad.paupe.fe.di. & quia exprimendo hominem animal noxium excludit.l.cum praetor.ff. de iudi. quod etiam facinus committere non dicitur, ex quo sensu & ratione caret.d.l. i.§.i.& ideo homo est substantia animata, sensibilis & rationabilis, quae diffinitio alioquin pecus non cõprehendit, quippe qa sẽsu & rõne caret,ut dictũ ẽ.

Et quanquam Draconis legibus,inanima quoq;, quae cuiq; mortis causa fuissent,cedis tenerentur,statuaq;Theagenis Thasii, (ut Pausanias narrat) quia hominem eam flagris cedẽtem,oppresserat,in mari abiecta sit, inq; Arno Florentinorum Fluuio, Martis Idolatre, non ob id tamen extendi usquam potest tex.noster ut ea omnia comprehen-
18 dantur, immo quod mihi satis leges † & per quam ridicule esse uidebantur.

Nec ob.tex.in c.mulier 15.q.i.ubi mulier quae accesserit ad omne pecus & uoluerit ascendi ab eo interficitur, & pecus cum ea,originaliter leuit.20.c.refert Gui. Papa deci. 238.& firmat exerceri posse merum imperium, si sic peccet animal etiam ratione carens & male,ex quo id fieri debet, non quia merum imperium sic exerceatur, sed ut ipsa mu-
19 lier tali flagitio contaminata † ut text. met dicit in.d.c.mulier, indignam facti resticet memoriam, sic etiam Frater Fran. Georgi. in lib. problema. de praecep.2.tab.num. 396. nonnihil 347. Tomo.2.sic Ioui.par.3.histo.lib.39. quod à Budensibus duo milites intercepti qui regiis in hortis edifficia succendebant, ultimo supplicio affecti fuerũt, quodq; in eadem furca totidem porcos pariter ignominiam suspenderunt.

MIXTVM, (de potestate nihil scribo, quia satis dictum est supra ad hoc tantũ aduerte supefluere istud, quod etiam potestas appellatur,estq; uerborum in-
20 culcatio vt † dicitur in.l.certi condictio in prin.ff.si cer.pet.& in.l.lecta. ff. eo. & hoc quia dixerat iam, quod merum imperium ẽ habere gladii potestatem&c.) appellatur, quia participat de duobus simplicibus de imperio scilicet & iurisdictione ut infra.l.2.de uer.ob.

Ex quo tollitur unum de quo hic ꝑ Deci.dicentem,cum ex mero imp.& iurisdictione componatur, ꝙ à digniori qualitate,deberet merum dici,& denominari,& male, quoniã ex imperio simpliciter &(vt diximus)iurisdictione cõponitur,& hae de re mixtum appellatũ est,egoq; alias fusius.

21 A digniori igitur denominatur † imperiũ.s.mixtũ, & non mixta iurisdictio c.qđ in dubiis de consecra.ece. uel alta. not.in tub.ff.de uerb.ob.hine dicitur S. C.Syllan.à Sylla,vt pote digniori,eum tamen centum essent senatores .l.si. C. de peti. hae. facitq; illud luc.18. ibi ieiunabis in sabbato.i.in hebdomoda, sed sabbatum dixit,quia dies erat celebrior nisi accessorie ueniat, quia tunc principale etiam minus dignum attenderetur .§.si ramen insti.de re. di. ubi purpura q̃ est praeciosior cedit uestimento, & ut hic per eundem Deci.in 2.not.

Adde tu tex. in.l.& si non sint in.§.ꝑ ueniamus.ff.de au.& ar.le.& in.l.3.in.§. pe.ff.ad exhib.Bar.in.l.sodales col. 4.ff. de colle.illi.& est ẽt casus not.in clerico qui q̃q̃ sit dignior iudicatur tamẽ à paribus Curie laicis in causa feudali,& sic minus dignis,ut per Bal.in.c.i.col.2. de controuer.feu.in usib.

22 Fallit adhuc regu.in † matrimonio, qđ à matre non à patre denominatur, ꝑꝑ onera quae portat mulier uel qa est certior,ut in.c. ex literis de conuer. infi. & in .l. quia semper .ff. de in ius uo. & ita transit idem Deci.

Prima tamen rõ est melior,quã assignat tex.met i.d.c. ex literis late Prepo.i rub. de spon.num.7.Aret.insti.de pat. po.in prin.Alb.in.l.i.in.§.ius nãle col. 2.ff. de iusti.&iu.facit dictum ecclesi.3.ibi male fame est qui patrem derelinquit,& maledictus à Deo q exasperat matrẽ à matre igitur matrimoniũ dictũ est, ꝑdicta

ratione, & non alia quæ ad dictum restringitur de quo in.d.l.quia semper. Et sic denominatio semper à digniori, & magis dignum trahit ad se minus dicto.c.quod in dubiis, & iuxta illud etiã Io.16.& nouissime,uado ad patrem, q̃a maior me est,nisi alia subsit ratio ut supra, Fit etiam denominatio ab imperio & præter hæc, & non à iurisdictione, quia de eo magis participat,argum.in.l. quæritur.ff.de sta. ho.§. adeo insti. loca. Bar.in.l.Aristo.ff.de dona. Et ad mixti ꝓpositũ adde idem in actionibus, quæ simili mõ mixte dicũtur, q̃a sit pœnalis & rei persecutoria,ut cõdictio furtiua.l. in re furtiua .ff. de condic. fur. uel quia realis præstationes habeat personales, ut in petitione hæreditaris .l. hæreditatis. C. de peti.hæ.uel quando nõ discernitur quis sit actor uel reus .l. in tribus ff.de iudi.not.in.§.quædam in prin.inst, de ac.

Item & ultimo(quicquid dixerit gl.)
23 quod differt mixtum à communi† quia mixtum illud dicitur quod semel facta confusione non potest amplius reuerti in suas substantias primas.§.cum ex aliena insti. de re. diui. commune autem sic.l.adeo.§.cum quis .ff. de acqui.re.do. Vel& melius quod mixtum sit respectu rerum commune respectu personarum l.serui electione.§.i.ff.de lega.i.§. si duorum insti.de re.di.

CVI ETIAM IVRISDICTIO inest, maxima oritur dubitatio inter doctõ.† quomõ insit an uti genus suæ spe
24 ciei an uero uti species Bar.nu.4.hic dicit,ꝙ uti genus inest suæ speciei, mixtũ imp.est species iurisdictionis, q̃a diuiditur in iurisdictionẽ & in imperiũ,imperium autem in merum & mixtum,&ita transit etiam Alex.&Ias.alias uti species inesset alteri speciei & male, cum insit tantum suo generi.l.semper in generalibus.ff.de regu.iu.

Ange.uero & Fulgo.aliter quod immo insit uti species,& idem tenet Deci. & bene,ad oppositum respondendo, ꝙ inesse possit speciei, ut noua species cõstituatur, dando simile de uino & melle quibus fit mulsum ut sic fiat ex imperio (non dico mero ut ipse, sed simpliciter quod supra declaratũ extitit)& iurisdictione mixtum,& ut per eum latius.

Dicerem ego aliter,quod insit uti species necessario,quia subiicit quod in dãda bo.po.consistit, alias cum sit genus nobilius specie,ut per glo.insti. de fidei com.in rub.si inesset suæ speciei, minus dignum idest species,traheret ad se magis dignum,hoc est genus & male,ut dictum fuit supra & legitur in d. c. quod in dubiis de consec.ec.uel alt. Cogita, IVRISDICTIO,est etiam iudicis dandi li
25 centia † quasi dicat(ut per doct.hic)non est necesse, quod quis habeat merum & mixtum imperium ut possit delegare, quia etiam qui habet simplicem iurisdictionem hoc idem facere potest.l.à iudice .C.de iudi.

Aliam declarationem ponit Deci. ꝙ iurisdictio non solum cõsistat in cognitione causarum sed etiam in delegatione siue facultate delegandi, & istud implicet dictio etiam.

Prima magis placet , quia si merum imperium est, habere gladii potestatem &c.Mixtum uero in danda bo.po. consistat,iurisdictio necessario, (ut præcise dicitur in litera)erit in delegatione.

Quasi dicat ea quæ sunt imperii meri,& mixti,non delegantur, quæ uero iure simplicis iurisdictionis competunt sic.l.i.supra de offi.eius.& est uerus literæ sensus.

In glo.i.non insisto, quia nihil habet & dictum fuit supra,& communiter te-
26 netur† quod sint exempla meri imperii mixti, & simplicis iurisdictionis, non diffinitiones, quod ramen ad longum disputat Ias.dic ut per eum.

In 2.in prin.(de gladio)de potestate, & quare dicatur merum, iam expeditũ est supra) dum inquit,quod pœna capitalis (licet de gladio,mentio facta sit)di
27 citur tribus modis† ultimi supplicii scilicet, relegationis , & damnationis in metallum,seu amissionis uitæ, libertatis,& ciuitatis , ut in legibus in ea allega.ego late in.l.transigere.C.de transac, lect.

lect.2.bene loquitur, sed dicunt Docto.
28 quod tamen in dubio † de exilio intelli getur.

Moti per glo.quæ reputatur ad idem singularis in.l.i.C.ne christia.mã.eiusq; auctoritas non parua est, ut dicit Bar. in l.ut uim ad fi.ff.de iusti.& iu.

Et facit etiam, quia in dubio quoq; interpretatio fit semper in mitiorem partem .l.si præses.l. interpretatione.ff. de pœn.Bal d.in.c. quisquis num. 4. de elec.& nimirum quia secus est in gratiis in quibus, plenior pars eligitur.c. cum dilecti, ubi idem Bal.num.12.de dolo & contu. & est argumentũ in .l. cum quidam.ff.de lib.& posthu. Adde glo.singu. in.l.fi.in fi.ff.de præto.stip.quodq; hinc dixit Bal.ad propositum, si quis fuerit accusatus de insultu & uulnere, quod de uulnere tantum punietur, & sic in mitiorem partem inclinabit iudex, qua si in eo insit vulnus, in.l.diuortio in pri. col.3.ff.so. mat.& ita magis communiter tenetur.

Dicit Deci. tamen non probari per d. glo. quia illud ideo est ex quo fuerat declaratum in.l.iudæi.C.de iudæ.l.non ẽ nouum.l.sed & posteriores.ff. de legi. c.super quæstionum in prin.de offi.del. pulchre Bart.ultra eum in.l.i.in.§.eritq; differentia.ff.ui.bo.rap.

Responde non officere, quia etiam quod dictum non fuisset, ita intelligi debuisset omnino, in mitiorẽ scilicet partem.d.l.si præses, cum aliis ut supra, & est arg.in.l.hæredes palam in.§.sed si no tam.ff.de testa.

Ad quam regu. adhuc tamen instat, quod nec ex ea ꝓbetur communis opi ex quo in potioni significatu intelligi debet.l.i.§. qui in perpetuum .ff. si ager uec.uel emphi.pe.& naturaliter de pœna capitali, non ciuiliter.l.fi.C. de his q ue.eta.imp.quod absolute negabitur in pænis.

Est uerum quod aliqua iura obstare uidentur, sed facilis est responsio, ut ꝑ eundem Deci.ante quem Feli. ita præcise (licet nihil dicat ipse Deci.) communem opi.impugnat, postea ab ea non di scedit, limitãdo tamen quatuor modis in.c.qualiter in.§.ad corrigendos col.ul ti. de accu. & post eum Bernar. de luco regu.41.

Additio.

Formaliter ad text. in.d.l.fi.C.de his
29 qui ue.eta.im pe.responde † quod fallat id in pænalibus ratione supra dicta, & clarius quoniã pœnæ sunt potius molliende in dubio quam exasperande, ut signanter dicitur in.d.l.interpretatione. & adde(odiosæ enim sunt, & restringen de.c.odia.c.in pœnis de regu. iu. in .6.l. cum quidam.ff.de libe.& posthu.) qđ ẽ contra sic etiam fallit fauore religionis, ut filii appellatione ueniat etiam filius qui non sit naturaliter filius, sed qui loco filii habeatur.l.si ita quis.§.is cui, & ibi Bal.in prin.ff.de lega. 2.§. sed & hoc præsenti in authen.de sanc.ep.not.in.c. in præsentia de proba.& est exemplum in monasterio, quod habetur loco filii. In Cæteris glo.est clara, dum tamen dicit quosdam tenuisse quod solus princeps habeat merum imperium, Scias non ob id à præcedenti opi.recessisse, ꝙ immo habeant omnes præsides, ut in.l. per ipsam allega.& dictum fuit satis, in l.i.supra de offi. eius. & limitabitur glo. in.l.qui filium in .§. sabinus .ff. ad treb. & ut larius per Ias.in.l. si idem cum eodem in.§.fi.infra eo.quoniam præcedẽs est rationabilior.

In gl.mixtum, ex qua in prin. Doct. argumentum sumunt ad.q. si facta sit mentio sententiæ diffinitiuæ in statuto, an comprehendat latam in causa summaria, prius sciendum est,

Diffinitiuam dici duobus modis ut per Bar.in.l.titia colum.2.de accu.vel et
30 fusius quatuor † Primo quia requirit ordinem iudiciarium, de quo in .l. prolatam .C.de sen.alias sententia non appellaretur, nec ordo iuris, sed uia facti & liberi arbitrii ut inquit Bal. in statu. in .§. capere num. 16. & nota quod est ordo formalis, substantialis uero ille de quo l.l.i.C.de ap. ut prius quæstio possessionis terminetur, postea uiolentiæ, ita idem Bal.in c.i.in.§.marchio de his qui feu.

feu.da.po.in usib.

Secundo si principale negotium dif finiat.l.i.ff.de re iud.tradir Bar.in.d.l. titia,& in.l.si cum exceprione num. 4. ff. quod me.cau. & in hoc differt ab interlocutoria,ut dicebam alias, & est glo. not.in cle.i.in uer.diffinitiua de seq. po. & fruc.

Tertio quia ex ea oritur actio.l.miles .§.iudicati.ff. de re iudi. ex interlocutoria nō,cle.cum à repulsione de ap. estq; alia differentia inter eas.

Quarto quia parar præiudicium irreparabile, citra tamen remedium appellationis,q adhuc nō est in interlocutoria,tertiaq; differentia notatur.l.iudex posteaquam.ff.de re iudi.l. quod iussit .ff.eo.

Adde tu & quinto, quia ab ea potest appellari ab interlocutoria non de iure ciuili.l.2.ff.de ap.re.not.i.c. sup eo 2. de ap.&declarat alias Ro.in d.l.i.ff.de re iudi.& post eū Cor.consi.281.nu.13. uol.i.

Secundo sciendum est, causam dici summariam in qua etiam summariæ
32 proceditur† sine strepitu & figura iudicii,omisso scilicet ordine iudicario.d.l. prolatam &ut in.l.3.in.§.sciendum &in l.Thesaurus.ff.ad exhiben. & in.l.fi. C. qui admi.& ut plene per Bar.in extrauagan.ad reprimen.in uer.summarie.

Tertio sciendum ē,quod disputatio,
33 non erit vana†admonetq; nos iure con. in.l.i.in.§.dixerit aliquis.ff.de publica.si gabellam solui eo prætextu diceretur, ut in simili,de libello,inquit Bar.in.l.ædita,nu.4.C.de eden.

Quo modo ad q.ipsam Dec. conside rat tres casus,dic ut per eum, quia intelligi debet ut proposita est, in eo in quo maior dubitatio esse potest,quandoqui dem alias difficultatem non habeat, argumentum in.l.quod labeo .ff. de catb. edic.glo.not.in.l.contra maiores .C. de inoffi.testa.

Prima facie ergo dicendum uidere-
34 tur, quod non comprehendatur† diffinitiua lata in causa summaria.

Er primo,quia non est proprie talis, statutum autem huiusmodi est, uerba in eo sic intelligi debere.l.3.§.hæc verba ff.de nego gest.Nec ab re quia ut plurimum consistunt, in sic uolo sic iubeo, sit pro ratione uoluntas, ut inquit Bal. in.c.i.in fi.de alie.feu.in usib.

Sol.licet huiusmodi sit,patitur tamē passiuam hanc interpretationem à lege dicente diffinitiuam quoq; fore, quan. quam in summaria causa lata sit,ut ostē demus infra, ergo comprehendetur in eo pariter .l.i.§. lex falcidia .ff. ad legem fal. Et hac ratione statutum adhuc di cens, quod fœmina non succedat cum masculis,extenditur quoq; ad legitimatos,& passiuam hanc simili modo patitur interpretationem,quia dicit lex, qd̄ à legitimis nihil penitus differre uidentur in.§.illud in authen.quib.mo.natu. effi.sui.Bal.in.l.eam quam .C. de fideicom.& in statu.in.§.legitimatus num.2 ita signanter docet.

Quod tamen non comprehendatur adhuc probari potest & secundo, quia dato uno inconuenienti,non debet dari maius,exemplum statutum dicit, qd̄ soror nō succedat fratri,nunquid intelligatur è contra pariter,quod frater nō succedat sorori dicit Bald. quod non ratione supra dicta,ex quo dato uno incōuenienti,non debet dari maius in .l. lege duodecim tab.in fi.C.de legi.hæ. ergo nec pari ratione comprehēdetur diffinitiua in causa summaria hic, cum sit inconueniens, ex quo non est proprie diffinitiua,alias comprehenderetur, etiam absolutoria ab obseruatione iudicii ob libellum male formatum de quo in.l.i.ff.de offi. asse. & tamen dicit Bart. in.d.l.titia,non esse uerum.

Sol.argumētum habet fallaciam, bene enim uerum est antecedens,sed consequens falsum,probo, quia absolutoria ab obseruatione iudicii lata, non est diffinitiua cle.i.de seq.po.&fruc.glo.singu.in.l.harum in ver.absoluetur.ff.si ser ui. uen. stant igitur ista simul,quod cōprehendatur diffinitiua in causa summaria lata,absolutoria autem ab obseruatione iudicii ob libellum male formatum non ut supra & latius in.l. properan

perandum in.§.& si quidem.C.de iudi.

Tertio probatur, quia communis usus loquendi in statutis attenditur.l. librorum.§.quid tamen Cassius.ff.de leg. 3.Bar.in rub ff.de no.o.nun.num.6. sed communis usus loquendi est, ut illa tantum diffinitiua dicatur, quam delineauimus supra ergo non quæ fertur in sũmaria causa.

Sol.dicam in primis non esse uerum probariq; debere ab eo à quo allegatur ut not.in.l.labeo.ff.de sup.lega.Bart. in .l. i.col.2.C.de iu.cal.Et nimirũ quia factum sonat ut dicit Ioan.And.in.c.fi.de consue.Pet.& Bart.in.l. de quibus ad fi. ff.de legi.Corn.consi.89.colum.ult.uolum.i.facta autem nõ præsumuntur nisi probentur.l.in bello .§. facte.ff. de capti.l.de precio in fi.ff.de publicia. ergo.

Demum fore verum si sit communis usus loquendi peritorum, ut tradit Bar. in.d.l.labeo, & probatur in.l.idem Iulianus in.§.scio.ff.de leg.i.& in.l. si dictum in prin.ff. de euic. sed periti etiam eam diffinitiuam uocant, quæ fertur in causa summaria ut probabo infra ergo.

Et tanto magis quia oportet quod cum communi usu, concurrat mens & ratio legis, siue statuentium, quorum dispositio ex hoc ultra uim uerborum extendi uidetur.l.scire oportet.§. oportet ff.de excu.tu.l.licet.C.eo.l. credendum .§.i.ff.qui pet.tu.

Quarto probatur, quia in dubio isto statuẽtes uidentur uoluisse se cõformare cum dispositione iuris cõmunis argumentum in.l.hæredes mei in.§. cum ita ff.ad treb.in terminis Ange.in .l. si serui uestri.C. de noxa. iuris cõmunis dispositio se habet, illam fore diffinitiuam in qua qualitates superius enumeratæ, inueniantur, ergo diffinitiua in summaria causa non comprehendetur.

Solu. antecedens uerum est, consequens falsum, & ideo quod dicitur in d. §.cum ita, procedit & in .d.l. si serui uestri in dubio quo modo quoq; argumẽtum formatum est at hic sumus in casu claro, quod comprehendatur ut statim ostendam, ergo male, & ita in not. casu declarat Gozad.Bononien.consi.53.nu. 18.& est argumentum in.l.ancille.C.de fur.& in.l.ille aut ille in .§. cum in uerbis.ff.de lega.3.

Quinto & ultimo, quia si sententie ap.in dubio, uenit diffinitiua tantum ut not.in rub.C.de sen.& in.l.i.in.§. qđ in sententiis.ff.quan. ap.sir.& in.l.quod iussit.ff.de re iud.Corn.consil. 43.num. 4.uolum.i.non est ratio qua dicere possimus aliter, nisi quod ap. diffinitiue quoq; ea ueniat proprie, quæ diffinitiua sit, ergo non quæ in causa summaria fertur.

Ad quod etiam pro sol. dicas uerum esse quod ap.sententie uenit diffinitiua tantum, sed falsum quod diffinitiue appellatione, non ueniat etiam illa quæ fertur in causa summaria, quoniam diffinitiua est.l.si idem.C.de codicil. Ea de re cui conueniunt uerba legis, eidem quoq; conuenit lex eiusdemq; dispositio.l.4.§.totiens.ff.de dam.infec.l.ita autem.ff.de admi.tu.quod procedit etiam si uerba non conueniant in omnibus, ut declarant Fulg.Saly.& alii in.l. si mãcipia.C.de ser.fugi.& ita tenendum est.

Maxime quia est casus clarus in cle. sæpe, ut inquit Pau. de Cast. qui ita tenuit hic contra Ange. Io. de Ligna. & alios per Ias.relatos, & bene, in uer.sententiam de uer.si.ubi signanter Papa, loquitur de causa summaria, & sententiã inde latam diffinitiuam uocat, ergo ultra eum, uana dubitatio est, uulga.l. ancillæ.C. de fur. l. ille aut ille.§. cum in uerbis.ff.de lega.3.

Et nota licet loquamur nos, de iure ciuili, quod in dubio tamen standum ẽ determinationi.d.cle.quæ(ut dixi)clara est iuxta not.in.c.i.& 2.de no.o.nun.

Et pondera duo substantialia in ea maxime requiri, quæ regulariter requiruntur, si iudicium sit ordinarium, alias foret nulla, quod ab eodem iudice proferatur, & non ab alio, & quidem in scriptis.c.fi.de re iud.in 6.not.in.d.cle.sæpe in.§.& quia in glo.in scriptis, & ex his liquet non esse uerum, quod de interlocutoria participet, cum non fuerit serua

uatu s

tus ordo iudiciarius, ut dicebat Iaſ. & primam opinionem negatiuam tenentes, quod in.d.ſtatuto non comprehendatur.

Dum glo.iſta etiam(ad eam redeuntes) ait quod dicitur mixtum impetium cōmune, quaſi ex diuerſis conſtitutum, in
35 duobus peccat† ptimo, quia commune & mixtū differunt ut oſtendi ſupra nec repeto, ſecundo quia quaſi, eſt nota diminutionis ut per Bar.in.l.fi.num.10.ff. ad legem Cor.de ſica. Mixtum igitur dicere debuit, ſine quaſi ex imperio & iuriſdictione compoſitum, vt etiam ſupra declarauimus.

Poſthæc gl. iſta adhuc præſtat nobis argumentum ad aliam q. ſi ſimpliciter Princeps alicui iuriſdictionem in caſtro concedat, an uideatur etiam eidem me-
36 tum imperium conceſſiſſe,†& ſic in dubio ut etiam à ſimili dicebam proxime quia ſi clare ex uerbis conceſſionis appareret, tunc aliter diſputandum non eſſet uulga. l. ancille.C.de fur.l. ille aut ille.§.cum in uerbis.ff. de lega.3. & breuiter ac poſt multa Iaſ.hic col.5.tenuiſſe uidetur quod non.

Motus ex pluribus & primo ꝑ theoricam Ange.hic colu.3.dicentis, ſi quis infeudatus ſit de aliquo caſtro cum iuriſdictione, quod non propterea is ſtatuta condere poterit, quandoquidem hoc ipſum ſit meri imperii ut infra.

Sed nihil ualet fundamentum iſtud dicamq́; ego non eſſe uerum, quod ſtatuta condere ſit meri imperii .l. i. C. de eman.lib.& ibi not.omnes, dicentes potius eſſe iuriſdictionis, tradit Bal. conſi. 143.uolum.i.eſt bene uerum(obſeruandumq́; eſt ad limitationem.d.l.i.) quod quamuis condere ſtatuta ſit iuriſdictionis ipſorum tamē confirmatio eſt meri imperii, ut inquit Bal.in loco præalleg. ex quo non fit niſi à Principe, & ideo quantum ad iſtud Ange.non eſt acquieſcendum, dicendumq́; contrarium .l. ſi de interpretatione.ff.de legi.vel & aliter ut in 2.lectu.

Secundo mouetur Iaſ.per glo.in.l. ſi in aliquam ad fi.ff.de offi.procon.ubi ꝑ conſul pleniſſimam habet iuriſdictionem, & ſic merum imperium, ergo non is cui ſimpliciter conceſſa ſit, ut hic.

Nec iſtud iudicio meo probat, quia illud ibi dictum ē per modum rationis, proconſulem omnium partes, magiſtratuum qui Romæ ius dicunt ad ipſum ꝑtinere, quia pleniſſimam habet iuriſdictionem, non quod ob id, iuriſdictionis ap.non contineatur merum imperium ut infra, nonnihil Deci. in.c.licet in prī. de proba.multa hic num.26.

Immo, quod nec ſuperlatiuum pleniſſimam, (ut dicebat Iaſ.) myſterium in ſe habet, ex quo exponitur, ideſt plenam.l.ſtichum aut Pamphilum.§.quod uulgo.ff.de ſol.argumentum in.l. fideicommiſſa in .§. quanquam ibi plenum arbitrium.ff.de ſol.

Tertio mouetur per gl.in cle. i. in uer. omnimodam, de ſo.comp. vbi ſi concedatur per iſtud uerbum bene comprehendetur merum imperium, ſed non ſi ſimpliciter, quia tunc iuriſdictio in ſpecie concedi uidebitur, & dicit quod eam ſequitur etiam But.in.c. ſuper quæſtionum in prin.colum.3.de offi.dele. & eſt uetum. Adde eundem conſi.19. colum. 3.Gemi.conſi.15.colu. 2.& 4.& Gozad. conſi.48.nu.23.

Quod etiam ſecum ſpecialem habet rationem, quia agebatur ibi de præiudicio Epiſcoporū qui inter ſubditos ſuos inq́; alienis diœceſibus, iuriſdictionem omnimodam exercere poterant, quam habebant, & non ut hic, de principis cōceſſione ſimpliciter, igitur non facit ad propoſitum, quia nec ex diuerſis infertur.l.fi.ff.de cal.l.papinianus exuli.ff.de mino.& ita in ſimili dicit Deci.in c.quāto col.5.de iudi.reſpondendo ad text.in cle.paſtoralis de re iudi.

Quarto mouetur, quia ſi dictum ſit concedo tibi omnem iuriſdictionem, non propterea videbitur concedi merū imperium, ut per Bal.in.d.c.quanto, colum.2.ergo multo minus ſi ſimpliciter, quia ſi de quo magis uidetur ineſſe, & non ineſt, ergo nec de quo minus.l. relegatorum.§.conſtitutum, & ibi Bart.ff. de

de int. & re. c.si paulus 32.q.5.

Quod adhuc uerum non est & contrarium communiter tenent docto. qd' attestatur idem Deci.hic, ex quo omne dicit, qui nihil excludit .l. iulianus .ff. de lega.3.c.solite de maio.& obe. quanquam ergo ex abundanti per hanc dictionem uniuersalem,concedi dicatur, l.non solent.ff.de regu.iu.Bald.in.l.fi.in fi.C.de iu. emphi. non propterea tollitur quin comprehendatur,etiam si simpliciter concessa sit.

Quinto & ultimo mouetur, quia cũ sit merũ imperium supremum,speciale mandatum requirere uidetur.l. pomponius in prin.ff.de procu.& ultra eum uidetur casus in.l.i.in prin. supra de offi eius.

Solutione etiam facillimum, quia uerum istud foret, quando demandaretur alteri,quo casu præallega.iura,& maxime in.d.l.i.loqui uidentur, nos autem loquimur in simplici iurisdictionis concessione,ergo non probat hoc esse, qd' ab hoc contingit abesse.l. non hoc .C. unde legi.patebitq; ex statim dicendis differentie ratio.

Et sic uitari(ut uidetis)possunt,argumenta Ias.de quibus(quanquam glorietur nouam esse conclusionem) habetur etiam in.d.c.licet, de proba.aliaq; multa inculcat Cur.non referenda, ex quo hæc præcipua esse uidebantur.

Et quod ista conclusio uera sit probatur primum huiusce glo. nostræ auctoritate,quæ(ut dicebam quoq; supra)nõ parua est,nouis sime habetur, in .l.i.C qui pro sua iu.

Dicit ergo,quod ap. iurisdictionis merum imperium quoq; uenit,& continetur,pbatq; istud, quia iurisdictio dicta est à ditione & potestate, quasi potestas iuris sit,idest legitima potestas merum autem imperium potestas quoq; est,ut hic ergo,& ita ad unguem ipsam sequutus est Bar.hic nu.3.& male, ut demonstraui supra in.l.i.in 2.euiden.eo. ti.

Probat igitur ex alio & secundo per tex.scilicet in.l.i.ibi iurisdictionem suã mandant supra de offi. eius. & in hoc quoq; male, quia ex præcedentibus ibi sequentia declarãtur,& clare liquet,qd' iure con.loqui uult de mero imperio.l. si seruus plurium in fi.ff.de lega.i.& sic nihil facit.

Probatur ergo, quia cum habeamus beneficia principum latissime esse interpretanda.l.fi.ff.de consti. prin. maxime quando non agitur nisi de præiudicio concedentis ut ibi not.& in.c.quia circa de priuile.Corn.consi.210.num. 7. uol. i.indefinita,quæ de rigore,&ex propria ui uerborum non æquipollet uniuersali ut not.Bar.in.l.si pluribus.ff.de lega.i. æquipollebit tamen hoc casu.l. si seruitus.ff.de serui.urb.prædio.

Respondet tamen Ias. nihil facere, quia id uerum est si concessio sit facta

37 motu proprio † post Ange.in.d.l.fi.col. i.qui non præsumitur nisi probetur, ut not.in.c.si motu pprio,de præben.in 6.

Sed replicabitur Ange.limitationem non esse ueram,ex quo sic principis liberalitas restringi uideretur.l. donationes quas.C.de dona.int.ui.& uxo. l.sancimus.§.exceptis.C.de dona.&ita in terminis tenuisse etiam relatis opi.Old.cõ si.252.col.2.

Secundo respondetur,non præsumi in his,quæ ratione ambitionis prohibẽtur,ut in.d.c.si motu proprio legitur, quod hic non est considerabile, declarat Bal. consi.383.col.2.uol.3.

Tertio respondetur nos etiam præsupponere,motu proprio concessisse, idq; ĩ litteris expressum fuisse,omnesq; alios terminos habiles,hoc est quod iurisdictio cũ imperio cohereret castro .l. qui testamento.ff.de testa. c.i. de eta. & qua.in 6.&ita pro nunc transeo qcquid dixerim renuerim ue in aliis lecturis, quod uere non bene recordor, nonnihil etiã Deci. hic supra allega. nu. 26. super ista parte glo.dic ut per eum,& alios, tu uero interim cogitabis. Et si uolueris contrarium tenere, & opi. Ias. eo solo, teneas, quia merum imperium regulariter non est in commercio priuati, & qa reputatur impossibile id,quod soli prĩcipi cõpetit.l.apud iulianum .§. fi. ff.de

lega.i.Bal.pulchre consi.103.col.i.uol.i. usq; adeo ut concessa simpliciter iurisdictione, non uideatur uoluisse à se uerisimiliter abdicare merum imperium, quod etiam sibi reseruatum est, in signũ supreme potestatis .c. quod translationem de offi.lega. & est argumentum in in.l.cum de indebito (à multo fortius) ff.de proba. Immo uidetur casus in .d.c. quod translationẽ, ubi legato in regno Siciliæ, commissa erat generalis legatio & tamen dicit tex. quod non debet extendere manus ad ea quæ requirebant speciale mandatum, ergo idem etiam hic, quod nec ueniat merum imperium. & ideo solet addi in concessione uerba hæc, cum mero & mixto imperio, & rursum quia non est uerisimile, quod uelit sibi facere præiudicium tam graue d.l.cum de indebito, Corn.consi.i.colum.i.uolum.i.argumentum in.l.item apud labeonem in.§.hoc edictum.ff.de iniur. nec officit, quod liberalitas principis restringi non debeat, quodq; freno non subiaceat (cætera parum faciunt) quia restrigitur à lege, ex quo (ut dictũ fuit) est de reseruatis principi, extra commercium priuatorum, satisq: sit iurisdictionem cõcessisse.l.tutori.C.de nego.gest. ibi sufficit si in paucis amici laboribus consulatur. Omissis modo etiam cæteris partibus gl.& fi.pariter, dictisq; Bar. super eis, quia tactum fuit alias, & quia nihil ferè est quod ad longum possit disputari aliqua tantum principaliora absoluere intendo & finem facere.

Dum ego Bar.in exemplis meri imperii dicit maximum esse condere legẽ seu potestatẽ habere condendi, quodq; soli principi competit, Senatui, & Præfecto prætorio, bene loquitur quia sunt iura clara, in.l.i.ff.de consti. prin. & in.l. non ambigitur.ff.de legi.& in.l.formam C.de offi.præfec.præto.est uerum quod aliqua dubitationem faciunt, sed ut ostendi alias, leuia sunt, nunc aliter non referenda.

Adde tamen, quod licet Præfectus
38 prætorio, legem condat, †non tamen iuri superioris derogat, hoc est principis, & probatur clare in.d.l.formam.

Secundo adde, quod æquiparantur Cardinalibus, legatis de latere, Episcopis & regibus, ut not.in.d.l.i.ff.de offi.præfec.præto.usq; adeo ut omnes alias legem faciant perpetuam, sicut princeps, secundum Barto.in.l.i.colum.i.ff.quod quisq; iu. Minus recte dictum tamen de Cardinalibus, quia singuli hoc ius non habent, sed collegium ipsorum vacante papatu, ut per Bar.in.l.ubi absunt.ff. de tuto.& cu.dat.ab his, not.in.c.i. de scisma.in 6.

Tertio adde quod hodie præfectos prætorio, non habemus, ut sentit Bald. in.d.l.i.ff.de offi.præfec.præt.& si quis ẽ qui sit eorum loco, est Vicarius Papæ, in terris ecclesiæ, ut exemplificat Pau. Cast.in Malatesta consi.20.col.fi.uol.2. & in Domino Camerini Capici.decisio 130.nu.46.

Et mirum uidetur, quod non possit derogare iuri communi d.l.formã, Corne.consi.76.nũ.5.& consi.155.num.9. & consi.169.num.4.& consil.236.num. 5.uolum.1.possit tamẽ ciuitas.l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.

Pau.Cast.in.d.con.20.dicit hoc ideo esse, quia id facit in sui præiudicium, & singulorum de populo, non sic præfectus prætorio & similes, superiorem recognoscentes.

Et male quia etiam ciuitas habet superiorem, quandoquidem uideamus hinc, statuta ab eo confirmari, ut dicebam heri, post Bal.consi.143.uol.i.nouissime Bal.in.l.ex placito col.3. C.de rerũ permuta.

Vera ergo sol.est, in ciuitate illud, iõ uerum fore, quia auctoritate superioris statuit, iusq; proprium ciuitatis dicitur quanquam iuri communi deroget, præfecto, & similibus minime permissum d.l.omnes populi, præallega. l. formam c.cum inferior de maio.& obe.cle.ne romani, de elec.glo.singu.in.c. fi. de hære. in 6.

Ad dicta de carcere (de imperio maiori mero (quo ad alia non loquor, quia difficultatem pariter non habent, dictumq;

ctumq; fuit supra & alias late) dum ait de iure ciuili huiusmodi non esse, inuẽto ad custodiam, non ad pœnam.l. aut damnum.§.solent.ff.de pœ. c. quamuis eo.ti.in 6.

39 Adde hac rõne, licet † quis ad pœnã se obligare non possit.l.liber homo .ff. ad legem aqui.late Bart. in.l.i.in .§. usq, adeo.ff.de iniur.ubi de his qui se ponũt in manu inimici,quod de iure fieri non potest,licet sit consuetudo Pisis,&quidem non iuridica, quod tamẽ potest se obligare carceribus,ut not.in.l.alia in.§ eleganter,ubi Pau.cast.Ro.Alex. Areti. & Moder.ff.sol.mat.& in .l.ticio centũ in.§.ticio genero.ff.de condi.& de.Ripa in.l.obligatione num.24. ff. de pigno. Et mirum uidetur,quia omnino carcer non est sine grauamine & opprobrio, usq; adeo ut de iure hac de re, non permittatur,nisi contra condemnatos contumaces.l.3.§.in eum.ff.de suspec.tuto. l.i.C.qui bo.ced.po.Bald.in.l.per diuersas col.pe.C.man.

Secundo adde, quod tamen statuto fieri posset,quod quis perpetuo pro ma

40 leficio staret † in carceribus quæ pœna est iure canonico inuenta, ut statim subiicit Bart. sicuti inclusionis inter duos muros,uel in cauea , ex quo ecclesia nõ habet iudicium sanguinis c.sententiam ne cle. uel mo. & quod statuto induci possit,probatur in .l. omnes populi .ff. de iusti.& iu.tradit Bal.in statu.in.§.carcer num.3. Are.in.c.qualiter & quando in.§.ad corrigendos nu.151.de accu.

Immo (ut ibi subiicit) quod quandoq; etiam de iure ciuili,libero homini carcer pto pœna impositus est.l. senatus.ff.de iniur.l.capitalium.§.ad statuas ff.de pœ.l.i.§.fi.ff. de alea. sed temporalis erit non perpetua , ideo aduertendum est.

Vltimo (cætera adhuc consulto omittam, quia & ipsa facilia sunt , deq; aliquibus nonnihil diximus in .l. i. supra de offi.eius , & dicemus infra deq; relegatione in.l.seruum quoq; in.§.publice.ff.de proeu.) quando ait quod par ui imperii est tortura , si tamen non ad eruendam ueritatem, sed ad pœnam infligatur.

Videtur male loqui , & quod immo

41 sit de mero imperio maiori † quoniam carceri æquiparatur inuenta pariter nõ ad pœnam , sed (ut dixi) ad eruendam ueritatem , sicuti carcer, qui pariter inuentus est ad custodiam & non ad pœnam ut supra.c.nulli dubium 3.q.i. Bal. in.l.2.colum.2.C.de ep.audi.& in.l.i.ad fi.C.qui ad lib.perue.non po.Cuma.cõ si.138.colum.i.sed carcer est maioris imperii ut proxime dictum fuit, ergo & tortura. Et plus quod cum sit corporis cruciatus , & membrorum dissolutio, maiorq; dolor quam utriusq; manus abscisio.§.fi.in authen.ut nulli iudi. intelligendo de tortura proprie , cuius

42 gradus quinq: sunt † de quibus Grilan. in tracta.de quæstio.lib.4.q. 4. colum.i. 2.3. & 4. æquiparatur morti .l.itaq; .ff. ad legem aqui. c. cum homo 23. q. 5. de clarat Bald. in.l.i.in rep. colum.pen. C. unde ui. tritumq: illud facit, supremas angustias sustinere , est potius mori quam uiuere , sed de maiori est mors, ut hic & paulo supra per Barto. ergo & tortura. Cogita tamen parum referre , uel de paruo sit, ut inquit , uel de maiori, ut nos, quoniam omnino delegari non poterit, nec isto uel illo casu (quæ disputationis utilitas est)ut statim concludit, cætera dic ut per eum.

Quo ad primum tamen adhuc dici posset, non bene adaptari merum imperium maximum,quod pendet à libero principis arbitrio , ad merum , quod hic dicitur ad differentiam mixti,ut per Deci.

Sed replicabitur,quod immo adaptari potest,pro ut est potestas legis condẽde,quia etiam merũ imperium de quo hic potestas appellatur,ut tex. met noster dicit.

Dicit etiam,quo ad dictum de tortura,ratione supradicta , quia scilicet maior dolor est quam utriusq: manus abscisio,etiam si infligatur ad inuestigationem ueritatis , quod non iurisdictionis sed meri imp.erit.

Sed considera tu rursum, cum expediatur tunc officio iudicis mercenario, (ut Barto.dicit)quod immo erit potius iurisdictionis, maioris scilicet,ut etiam infra declarat postea, in gradibus ipsius num.25.

Sunt etiam gradus mixti imperii (prætermittentes adhuc cætera parum dubitationis habentia) & potissimum maximus, ut etiam in mero,hic tamen soli principi competit.

Et consistit(inquit Bart.) in uenia ætatis concedenda † l.2. C. de his qui ue. eta.imp.

43 Adde ueniam dici, idest indulgentiam si delictum præcedat.l.manicheos C.de hære.l.pe.C.de sen. pa. Sin minus, uenia intelligitur, idest licentia, ut hic,idq; statutum est ut facilius homines secum contrahant scientes aliquo prætextu in integrum restitui non posse,beneficio ætatis.l.i.C.eo.

Sicuti etiam cum in ius pater uel patronus à filio seu liberto uocandus est, l.uenia.C.de in ius uo.Bal.in.c.i.in fi.de iura.cal.l.quiq; .§.i.ff.de in ius uo.

Sic etiam ueniam à simili impetrat testandi mutus .l. mutus.ff.de testa. l. si quæramus ubi Bar.ff.eo.

Sic matet pupillariter substituendi filio suo impuberi, cum de iure non posit.l. ex facto & ibi not. ff. de uulga. & pup.sub.

Sic mulier de iure ciuili, nubendi intra annum luctus.l.solet ff.de his qui not.infa.l.decreto.C. ex quib. cau. infa. irro.& si uelit admitti ad tutelam.l.fi.ff. de tute.& ibi not.

Et dic impetrari à principe, hoc est quod id quod impetrat,obtineat impetrans,& habeat cum effectu.l.i.C. ut lite pen.& in authen.de referenda. in pri. & ibi Barto. not. quod aliud est petere, aliud uero impetrare. Vnde in euange. Math.20.dictū est,nescitis quid petatis.

Consistit etiam & secundo in arrogatione,quæ fit principis auctoritate pariter l.2.ff.de adop.ad differentiam adoptionis,quæ fit imperio, idest auctoritate magistratus,ut ibi & insti.eo.in prin. & ratio est,quia transite de potestate in potestatem, similitudo quædam est, uerum in habentibus symbolum facile fit transitus.l.in rem .§. item quæcunq; ff. de rei uen. ergo nimirum si minoris

44 iudicis auctoritas sufficit † in arrogatione autem principis, ex quo arrogandus sui iuris est,tradit Bal. in.l.i.C. eo.

Sed quia hodie non transit in potestatem adoptantis,nisi in casu, ut in.§. sed hodie,insti.eo. ratio non concludit. Et dicere longe melius est in adoptione id fore, quia subesse potest cōsilium patris,quo prouideatur filio,in arrogato uero non,quia patrem non habet argumentum in .l. nec in ea .ff. ad legem iu. de adul. & in.l.fi. cum similibus .C. de cura.fu. Vel quia arrogatio quodammodo libertatem perdit, adoptio non,& fusius ut per Ias.in addi.por. in.sti.de adop.in prin.col.4.

Consistit & tertio mixtum imperium istud in emancipatione infantis, quæ non fit simili modo nisi principis auctoritate.l.pe.C.de emancipa.lib.

Et male secundum Deci. hic ac contra text.in.l.fi.C.eo.& ipse met Barto.infra ita dicit in ulti.gradu iurisdictionis.

Salua Barto. loqui ibi regulariter in emancipatione & hodie, non in emancipatione infantis olim, ut hic, & ideo ut inquit glo.in.l.i.C.de accu.distingue tempora & concordabis scripturas.

Sed ad materiam quæritur obiter,quare fit quod infans emancipari poterat †

45 exheredari uero non.

Responsio ponitur in.l.si quis in suo in.§.legis.C.de inoffi.testa.

Vltimo consistit in legitimatione (inquit adhuc Bar.) quæ fit per rescriptum principis.§.illud in authen.quib.mo.natu.effi.sui.

Adde quod est proprie donum principis,quod tamen non extēditur in terris ecclesiæ ad præiudicium eorum qui non consentiunt ut per Bal. consi.406. ad fi.uol.3.

46 Quodq; ut plurimum ita fit † non quod non fiat etiam aliis modis.

Per subsequens matrimonium.c.tanta

ta qui fi.fint legi. & uerum quidem.

Per figuratum.c.2.eo.ti.

Per temporis diuturnitatem .c. lator eod.titu.

Per oblationē curie.l.3.C.de natu.lib.

Et per ſtatutum deniq;.l. omnes populi.ff.de iuſti.& iu.

Sed ad propoſitum quare arrogatio
47 fieri non poteſt† niſi auctoritate principis ut ſupra legitimatio autem ſic, uſq; adeo ut reſcriptum ſolum ſufficiat. Reſpondet Iaſ.in loco ſupra allega.hoc iō eſſe q.a in arrogatione filiationis mētio non fit,formula.n.ultra eum tradita eſt in.l.2.ad fi.C.de adop.Cuius meminit etiam Gel.in nocti.at.in legitimatio ne autem ſic, ſed hæc ratio mihi non multum ſatisfacit.

Ideo uerior uidetur ſi dicamus,quod tanta ſolemnitas in legitimatione non requiratur,vt ī arrogatione,ex quo uno caſu agitur,de redeundo ad ius priſtinū naturæ, alio ueto de recedendo potius ab eo,arg.in.l.ſi unus in.§. pactus .ff. de pac.& in.c.ſtatutum in glo.numerandū de præben.in 6.Cogita.

Et ad materiam adde,quod legitimatio hæc per reſcriptū principis, fit quatuor† modis.

48 Si quis natalibus reſtituatur.

Si naturæ.

Si iura legitimationis ſibi conferantur,ſeu iura legitimorum.

Vel ſi fiat diſpenſatio cum eo, non obſtante uicio illegitimitatis.

Primiſq; tribus caſibus, uere legitimatus dicitur,quarto uero non, ſed diſpenſatus,ita Gozad.conſil.6. num. 63. But.& alii ante eum in c. per uenerabilem qui fi.ſint le.

In ſecundo gradu mixti,maiori.ſ.(alios difficultatem non habētes de induſtria prætermittemus, & quia aliqua tacta fuerunt ēt ſupra in.l.i.de offi. eius. Imo q̄ ad tres gradus quoq;, oēs reduci poſſe uidenrur,maximi, medii & minimi, ut hic per Iaſ.Bald.ante eum in.l.placet C.de peda.iudi.& in ſimili de magiſtratibus dictum fuit in.d.l.i.)dum præfecti prætorio mentionem facit, oritur difficultas quare hic non fecit unum gradū
49 tantum maximi † ut fecit in mero, ſed maximi & maioris.

Reſpondet Iaſ.quia ibi nihil erat reſeruatum principi,q̄ ēt non cōpeteret præfecto p̄torio,hic aūt ſic ut in.d.quatuor caſibus de quibus ſupra & eſt uerum. Nec o b.ſi diceretur ut dicit Deci. quod imo erat & ibi q̄d ſibi reſeruatū,ex quo præfectus præto. non facit legem generalem,quia reſpondebo, iſtud fore contra tex.in.d.l. formam ſecundum communem intellectum.C.de offi.præſ. p̄t. Dicit ēt q̄ ſuprema principis poteſtas, non uidetur poſſe adaptari,ad mixtum imp.quod eſt in magiſtratibus cum aliqua neceſsitate.

Et rurſum male, quoniā & in principe quoq; ē neceſsitas cauſatiua, ſeu ſaltim honeſtatis, igitur cum omnia expediantur officio iudicis nobili, ad utilitatem priuatam, non poſſunt eſſe ſecundum Bar.& bene niſi mixti imperii.

In gradibus mō iuriſdictionis,ultimo loco,qui maximus eſt,inquit Bar.ad ſimilitudinem meri & mixi imp. eſſe & primo liberales cauſas ingenuitatis, & libertinitatis , quæ reputantur graues
50 †cum de ſtatu hominis agatur.

Secundo inquit hac de re tractari per magiſtratus maiores.l.placet.i.ad fi. ipſi diiudicent.C.de proba.

Tertio dicit,quod delegari non poſſunt & bene.l.i.ſupra de offi.eius.

Niſi de ſimplici libertate agatur quia tunc ſecus,& delegatus ēt cognoſcet .l. ſi quis libertatem uer. planè & ibi Bart. nu.9. de peti. hæ. l.iam dudum .C. ubi cau.ſta.idem Bar.in.l.ne quicquam in.§. ubi decretum ad fi.ſupra de offi. conſu.

Immo & ſecundo quod etiam ingenuitatis, & libertinitatis adhuc poterit delegari , ſi præſes impeditus fuerit , d.l.placet, argumentum in .l. i. ſupra de offi.eius.

Vel ſi ſententiam ſibi reſeruauerit.d. l.placet.

Et plus quod poterit cognoſcere etiam iudex incompetens .l. quotiens C. de iudi. & ſic multo magis delegatus

gatus

gatus qui competens est.

Tamen aduerte, quia illud quod ibi dicitur est ratione incidentiæ,& in simili habetur in.l.nullum.C. de testi.

Vltimo(dicit Bar.) qđ iure actionis ex-
51 pediuntur, & appellantur p̄iudiciales† .§.p̄iudiciales insti. de actio. quia parāt præiudicium, uti maiores minoribus donec uentilantur, ut ibi & in .l.fi. ff.si lib.inge.esse di.

Et sunt in rem tractantq; de uendicandis personis, inter quas est ē̄t matrimonialis,q a esto qđ vxor à patre possit peti per int.de lib.exhib.l.imo.ff.de lib. exhiben.secus tamē est si se inuicē uēdicent,quia tunc p̄iudicialis in rem,de statu competet.c.tua nos de iure iu.

In secundo ē̄t gradu maiori,quando q̧s est condemnatus,nec soluere pōt, quo casu luit in corpus,ex cōi regula, dicendū est(inquit rursum Bar.)ex cōi regula
52 qđ delegatio fieri nō possit† & de hoc alias in.l.quicunq;C.de ser.fug.dictūq; fuit supra & in.d.l.i.ff.de offi.eius. Et in hoc secundo gradu multa uerba effundit Deci.Adde tu ex tribus limitationibus declarari de quibus per Feli.in.c.ad liberandā col.2.de iude.Boer.deci.349. col.7.par.2.Fusius Ias.ubi ponit quinq; in.§.pœnales nu.43.cum aliis seq. insti. de ac.dixi ego in.d.l.quicunq;,& ex his (alia difficultatē non habent dicut per Bar.& Scriben.& ut dictū est in.d.l.i.de offi.eius) finem facio, die 33. Martii. 1560. Patauij.

Additio.

Sicuti proxime dixit Bart.quod iure actionis expediuntur causæ liberales, ita dicit ē̄t in hoc secundo gradu tamen aduerte si notorium foret reum nō esse soluendo,qđ tunc officiū iudicis à ptincipio† posset implorari, in corpus puni-
53 ri debere,cum nō habeat in ære,ita Cy. in.l.si non conuitii col.fi.C. de iniur. & est text.in.l.arbitrio in prin.ff.de dolo. Secundo aduerte,q̧ quid dicat delegari non posse, quia contrarium uidetur uerius, ex quo coertio modica est, & isto casu(ut ipse met dicit ī 5. gradu meri)permittitur. Cogita.

APPENDIX AD .L. IMPERIVM FF. DE IV. O. IVD.

Haloandri lectio.

Vlpianus lib.singulari de offi. quæst.

IMPERIVM, aut merū aut mixtum est, merū impe. est habere gladii potestatem,ad aīaduertendum in facinorosos homines,quod etiam potestas appellatur.Mixtum est imperium,cui etiam iurisdictio inest,quod in danda bo.po. cōsistit,ut iurisdictio iudicis dādi licentia

Lectio Tautellij.

Vlpianus lib.2. de offi.quæsto.

Imperiū aut merum est,aut mixtum ē, merū est imp. habere gladii potestatem ad aīaduertendum in facinorosos hōies q̧ ē̄t potestas appellatur.Mixtum est imperium, Cui etiam iurisdictio inest,q̧ in danda bo.po.consistit, iurisdictio est etiam iudicis dandi licentia.

Lectio communis.

Imperiū aut merū,aut mixtū est, merū imp.ē habere gladii potestatem,ad aīad uertendū in facinorosos hōies,quod ē̄t potestas appellatur, mixtum est imperium,cui ē̄t iurisdictio inest,quod in dāda bo.po.consistit, iurisdictio est etiam iudicis dandi licentia.

Imperium pro omni iurisdictio.capitur ut etiam in.l.ille à quo in.§.tempestiuū & ibi not.ff.ad treb.& sic large.

Merum dicitur quod ab oī mixtura seu qualitate alterius entis abstractū est, ut inquit Corn.cōs.35.nu.2.uol.i. alibi merum solum, & merula auis quod sola uolet, & mera cum uinum nulla aqua admixtum iux. illud Proper.

Ah pereat, quicunq: meracas repperit vuas.ad q̧ uerbum facit ē̄t tex.in.l. aquilius regulus.ff.de dona.& illud psal.cōfitebimur tibi, ibi calix in manu Domini uini meri.& merum .i. purum exponi debere dicit Seysel in .l. stipulationū alie in prin.ff.de uerb. ob. & conferunt ad idem dicta Pet.de Bellap.in quæstio. suis.239.& 319.

Ha

Habere gladii potestatem dixit I.con. etiam, ut ex eo potestatem pœnæ capitalis significaret figuraq; ē μετωνυμία hinc à gladio, gladiator in harena, deq: gladio materiali intelligitur, (quicquid dicant aliqui hic) de quo intellexit etiam Christus, quando dixit apostolis, qui non habet uendat tunicā suam & emat gladium.c.22.luc.ea ratione tamen (ut ibi dicunt sacri interpretes) ut ostenderet moderatam defensionem amici licitam esse, de quo nos etiam in .l. ut uim de iusti. & iu. & ut animaret apostolos ad defensionem sui magistri, habereq: eos animum præparatum & promptū, & ut confirmaret eisdem rursum facultatem non defuisse resistendi hostibus, & ut deniq: per gladium materialem doceret ecclesiam indigere spirituali, quem etiam habet uirginitas pudicitiæ quo truncantur opera carnis, uoluptatesq: superantur, ob idq: gentilis error (inquit D. Hieronimus) deas virgines armatas finxit.

Dic etiam quod adhuc in sacris eisdē literis, gladius capitur pro uindicta domini, ut in Apocalip. ibi, viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio. Dicit etiam Alcia. quod istud dictum de gladio Ironia est, hoc ē aliud uerbis aliud sensu, quodq: refertur ad ius, & male, contrariumq: tenetur communiter, ad quod tamen adde tu in simili text. in. l. quod si ephesi. ff. de eo quod cer. lo. ubi de oculis mentis iudicis (quod ibi dicitur) intelligi debet, et non corporis, tradit Bal. in. l. meuius in .§. duobus in fi. ff. de lega. 2. Afflic. plene in. c. i. ad fi. si conten. sit inter do. & vasal. de inuesti. feu. in usib.

Et uidemus hinc etiam & ad propositum redeuntes ante prætorem gladium ferri, qui sit populo argumentum meri imperii, & ut hic dicitur, ita etiam dicitur in. l. nemo. ff. de regu. iu. & in. l. illicitas in .§. qui uniuersas .ff. de offi. præsi. deq; gladio etiam in .l. quamuis .C. ad legem iul. de adult. & in. l. pe. C. qui actu. non po. ibi Vltore gladio. Et quod olim propter gladii potestatē, & merū hoc imperium, ueteres prætorem maximum dicebant, ut ait sexrus Pompe. de uerb. si. & Cice. in familia. lib. 3. ibi Gēsi maxima imperia.

An prætor tamen habeat hanc gladii potestatem quæstio est in .l. i. ff. de offi. eius. & concluditur, quod sic, quodq; habet etiam præfectus urbis ibidem not. Cos. non, quanquam sit de maioribus magistratibus, ut ibi dicunt Ferrarien. colum. 4. & .8. & quo ad istud ultimum post Ange. hic.

Robertus etiam Siciliæ Rex olim, de quo alias in clem. pastoralis de re iud. sic exordiri solebat in mādatis suis, adhuc de gladio, loquentes.

AD BONORVM CVSTODIAM PRINCEPS PORTAT GLADIVM ET POTESTATEM IMPERII EXERCET. Quod etiam refert Luc. de pœna in. l. omnes colum. i. C. de anno. lib. 10. & nos alibi sæpe, & animaduertere in foro seculari pœnam mortis importat separationemq; animæ à corpore, in ecclesiastico uero degradationē & traditionem curiæ seculari. Vel dicamus ut per Feli. quod materia subiecta attendatur in. c. in nonnullis ad fi. de iude. Ci. etiam famil. quinto animaduersionem & supplicium dicit. Et sic in. l. i. in. §. qui mandatam de offi. eius animaduersionem, & in. l. fi. ff. de cadaue. punito. & in. l. respiciendum in fi. ff. de pœn. & in. c. in nonnullis & ibi Feli. ad fi. de iude. & in. l. si quid erit. ff. de offi. procō. intelligi debet. i. merum imperium, & in. c. cum apud 11. q. 3. Animaduertere etiam aliam habebat significationem olim Cos. introeunte quo utebatur lictor & in sacris præco, ut in Iulio Cæsare Tranquil. de coniuratione conspiratorum c. 80.

Quid etiam sit merum imperium p̄ter hæc tradit Io. Quint. in tracta. qui Aristocrat. inscribitur in uer. merum Tomo 5. & Claud. Canciun. Tomo 12. de offi. iud. c. 7. & à simili quis merus executor Io. Mona. in defenso. Iu. contra ap. num. 5. Tomo. 13. & adhuc quid merum imperium Old. consi. 10. num. 2. & 3. Afflic.

ne & à simili, præstat argumentũ ut sic de feudo dicamus nobile, & francum, scilicet appellari solere, quod declarat Corn. ex hac lege sumpto argum. consi. 16. colum. 6. & consi. 239. colum. 3. uol. i.

Verum adhuc quæritur an merum imperium in corpus inanimatũ exerceatur, & i belluas, & sentire uidetur Gui. Papa quod sic decisio. 38. & male dixi ego hic in lectu. idq; alia ratione fieri q dicitur in. c. si mulier 15. q. i. multa in arbo. iurisd. tracta. Tomo. 18. pulchre hic Purpu. num. 30. & post eum Boer. decisio. 217. num. 19. ad fi. pat. 2. lege draconis statua etiam de cœde postulabatur, Theagenes enim Thasius statuam meruit quam quidam ex eius obtrectaribus noctu flagris cedebat statua casu hominem oppressit de cede postulata in mari, Thasiorum sententia (autor est Pausan.) abiecta est.

Est etiã imperium precarium, quod tandiu obtinetur, quandiu permittit q concessit, ut ait Tranquil. in Claudio, de hono. per eum spretis, ibi præcario exegit.

Et iustũ ut genitores imperẽt natis.
ignobilibus generosi.
Iunioribus seniores.
Domini seruis.
Potentiores imbecillioribus.
Prudentes ignorantibus.
Et princeps deniq; subditis ut inqt. Plato de legib. 34.

Aequiparat hic etiã (prius quam de mixto loquamur) Bar. mortem naturalem traditioni curiæ seculari de qua in c. cum non ab homine de iudi. & male estq; opi. saturnina vt dicitur in. l. i. ff. de Sena. Bal. in. c. cæterum colum. 4. de iudi. eamq; reprobant Canonistæ in. c. qualiter & quando, & ibi Feli. in. §. ad corrigendos, colum. 4. de accu.

Potestas relata ad magistratum imperium significat & iurisdictionem, Si ad dominum dominium, si ad patrem patriam potestatem. l. potestatis uerbo de uer. si. l. uelle. l. ad eas. ff. de regu. iu. Ferratien. in. l. i. col. 4. ff. de iu. o. iud.

Ad materiam mixti imperii, quid sit Quinti. in tracta. qui Aristocrat. inscribitur, Thomo 5. & Canciun. 12. c. 8. citati etiam supra in mero. Pulcherrime Old. consi. 10. num. 2. & 3. Afflic. in. c. i. in. §. quedam colum. 5. de cap. qui cu. vend. in usib. deq; mixto multa Gamma. de locis Topi. à principali ad accessorium, nu. 2. Tomo 17. Et in arbo. iurisd. Tomo 18. Et quod mixtum dicatur id quod participat de duobus simplicibus ut etiam hic not. tradit Gomes olim Collega in §. ex maleficiis in prin. insti. de actio. & in. §. quædam in prin. & num. 28. eo. tit. & lib. Et quo modo sit regulandum Bononien. in. c. in literis num. 57. de restit. spol. Et quod attribuitur digniori inquit Bono. Curtil. in tracta. nobilita. par. 2. num. 21. & de mixta probatione ad propositum Bononien. prædicti. in rub. extra de proba. num. 16. & 19. & in simili de mixto executore Io. Mona. in defenso. iur. contra ap. num. 5. Tomo. 13.

Causæ appella. etiam sunt mixti imp. ut per Bald. in. c. i. in. §. hoc col. fi. de pa. Constan. in usib.

Et mixtum dicitur ad differentiã meri ut in psal. præalleg. confitebimur tibi ibi plenus mixti, quia uinum merũ dixerat prius. Et qđ mixtum à simplici sit diuersum tradit Bald. in statutis probare nu. 8. & quia assumit naturam extremi dignioris. i. imperii, non delegatur si cuti nec merum regulariter, & ut per Bal. in prohem. Gregoria. col. 4.

Quid sit iurisdictio. Io. Quinti. in lib. qui Aristoctat. inscribitur. Tomo 5. Canciuncu. 12. c. 9. & ibi unde dicatur, q dq; differat à mero & mixto imperio, multa in arbo. iurisd. Tomo. 18. tracta. Iurisdictio etiam sumitur in genere & in specie, in genere pro ut comprehendit merum, & mixtum imperium ut hic. In specie pro ut distinguitur ab his, & est simile in adoptione. l. i. ff. de adop. Bald. in. c. i. in. §. i. colum. 5. de pa. constan. in usib. Ferrarien. in rub. supra eod. ad fi. Et hoc est etiam quod rursum dicit Bal. quod tres sunt gradus iurisdictionis, Merum imperium mixtum, & simplex iurisdictio in. l. placet i. colum.

3.C.de peda iud.subiiciens primum esse præcipuum, secundum medium, tertium uero minorem. Et quod sic ẽt in mero tria sunt causarum genera, magnum, medium, & minimum, mors, relegario, coercio modica in mixto duo tantum, magnum & leue, primum causæ cognitione requitit, secundum non. In iurisdictione aũt tres species magna ut qδ status, media quæ excedat sũmã ccc.solidorum minima q̃ non excedat.

Et ad propositum sciendum est, qđ iurisdictionem habet doctor in scholares ut hic not. magister Grammaticæ non ut per Saly.in.l.item quætitur in.§ idem iulianus .ff. loca. ubi de magistro Fantino qui fuit decapitatus, Fusius. Boer.decisio 275.num.3. par.2. Et huiusmodi est iurisdictio, ut possit uendi, ad differenriam meri imperii de quo supra Afflic.in.d.c.i.in .§. ex lege, de lege Cor.& delegari si modicam habeat coercionem ut tenet Bar. in.l.2.supra eo. & in.l.iubete cauere & in .l. magistratibus infra eo.licet ĩ tractatione meri imperii hic sentiat contratium & male.

Iurisdictio etiam ordinaria ignoranti quæritur nõ delegara ut declarat Bal. in.c.cum uenisset num.2.de testi.Et iuris est (subiicit in.c.cum causam nu.18. eo.tir.) & plerunq; in apicibus iuris adhuc, consistit sicuti merum & mixtum imperium, ut ibi.

Sed an concessa iurisdictione cum mero, & mixto imperio etiam uerbis generalibus comprehendantur regalia, & an uendito castro censeatur uendita iurisdictio & territorium dubitat pulchre Seysel.in.l.3.ad fi.ff.de acqui.po.et Afflic.in.c.i.in.§.quidam col. 5. de capi. qui cu.uend.in usib.

Vltimo ad dictum Bald. in.l. de quibus colum.14. ff. de legi.quod quando sunt plura eandem rationem habentia: unius facta mentione facta intelligetur exemplariter non restrictiue, ex not. hic prætceteris, Adde Alexand. consil. 75.col.i.uol.5.

Additio.

Non ab re in supra scriptione huius legis, de offi. quæsto. dicitur, quia hic de mero imperio potissimum, tractatur quod est &c.

Quæstoresq; capitalibus præerant causis, & homicidia ac cædes uindicabant. Sic appellati non à quætendo pecuniam publicam, ut nostri temporis, & ut collectores Romæ, sed ab inquirendo, ut in.l.solemus in.§.latrunculator.ff.de iudi. latrunculator scilicet à latrociniis uindicandis.

Qui etiam parici (ut inquit Sext. de uerbo.sig.) uocati fuerunt, ex quo paricida non modo qui parentem uerum qui alium quencunq; etiam occidisset dicebatur qđ ex lege Numæ facile elicitur, quæ erat.

Si quis hominem liberum dolo sciens morti duit.i.dederit, paricida esto.

Dicit Bart.hic in prin. quod materia huius.l. est difficilis, quodq; alibi non habetur, & ideo (adde tu) quisq; errare potest, quoniam in hisce arduis & difficilibus nullus Iuriscon. inuentus est, q̨ aliquando non errarit pariter,& nõ fuerit reptehẽsus ut dicit Ange.in.l.minus instructus.C.de acqui.po.unde disputatione ueritas tentanda est, ut periculosa uada tranantes qui prius profunditatem contis peruestigant.

In tex.ibi quod etiam potestas appellatur, in patre(ut diximus)patria est, in domino dominiũ, in magistratibus imperium, facultas uero (& nouissime) si dominus adhuc serui defensionẽ haud suscipiens in iudicio noxali, ipsum dandi pro noxa, seu rem furtiuam uendicãdi, quo casu (lege Attinia) in potestatẽ ipsius uenisse uidebitur, deq; his oĩbus in.d.l.potestatis uerbo.ff.de uer.si.

Est ẽt potestas maritalis, vt pBal.i.l.i.C de bonisq;lib. Alex.cõs.131.col.2.uol.4. Et tutoria.l.i.ff. de tute. ibi uis atq; potestas. Et quo ad dictũ legis Attiniæ supra, notandũ ẽ, furtiuã rem usucapi nõ potuisse ex ea.§.furtiue insti.de vsucap. nisi reuersa esset in potestatem eius cuius erat, & tunc in potestatem eius rediisse uidebitur, si eam uendicare potuerit & neglexerit.l. 4. §. quod autem

ff. eod. d. l. potestatis uerbo. deq; hac lege ēt in.l.nō solū in prin.ff.eo.& Cic. in uerr.3.& Gel.c.7. noct. attica.lib.7.

Et de maritali potestate non ab re di xi etiam, quia maritus potest ipsam uxorem interficere in adulterio inuentam.l.gracchus.C.ad legē iul.de adult.

Et de patre etiam qui simili modo filiam adulteram interficere potest .l. quod ait lex.ff. eo. & sic gladii, in utroq; casu, licet non eo modo quo magistratus imperium merum habens. Cogita.

Potestas pro iurisdictione capitur.l. i.iuncta glo.in prin.ff.de consti. princ.l. 2.ibi qui iurisdictioni præest.ff.si quis in ius uo.non ie.

Si merum imperium est habere gladii potestatem ad animaduertendum in homines facinorosos ut supra uidetur dicendum, quod corpora eorum in quos animaduertitur, Medicis dari non possint, & multo minus sepulta extrahi, ut à Medicis rursum anotomicis incidantur, quia si extracta fuerint humiliores ultimo supplitio affici debent, honestiores, pro facti qualitate, & personarum deportari in insulam, uel relegari, aut etiam in metallum damnari.l.fi.ff.de sep.uiola.& quia dicit tex.in.l.fi.ff.de cadaue. punito. quod si petantur ad sepulturam petentibus danda sunt à principe, quia summa ratio est quæ pro religione facit.l.sunt personæ.ff.de relig.& sump.fu. & ideo noluit hoc ipsum decidere Bar.in.d.l.fi. sed cogitandum relinquit.

Seysel.tamen hic tenuit contrarium colum.2. motus eo solo, quia si potest corpus liberum affligi sine culpa ut per Bar.in.l.fi.ad fi.ff.de pigno.ac.& Bal.(ultra eum)in.l.fi.ad fi.C.de execu.rei iud. multo magis poterit cadauer eius qui culpa sua factus erat seruus pœnæ, utilitatis publice gratia argu. in.l.i.ff. solu. mat.& melius in.l. quod reipublice.ff. de iniur.

Ego (quicquid tenuerim alias) fœdere distinctionis putarem opiniones concordādas, dari posse medicis, non ea rōne tamen(ut dicebat Seysel.) quia liberū corpus affligi possit, & multo magis cadauer &c.quia non est afflictio, illa in persona uili, ex quo nec merces sibi negatur, ut declarat Bart.in.d.l.fi.ff.de pi. actio.sed utilitatis publice gratia solum & maxime, quia tolerabilia sunt ea quæ uetus comprobat consuetudo, inquit tex.in l.imperatores.ff.de pollicita.tanti temporis cuius initii memoria nō extat in contrarium, quæ hēt uim priuilegii & cōstituti hoc casu.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& esti.sed nō extrahi iam sepulta, & ita contraria opi. procedat, p̄sertim quia uno tantū casu exhumari posse reperio vt in.c.sacris de sepultu.& ut supra ita tenuit etiam ante Seysel.Deci.seni.hic col.2.& Ripa in tracta. de peste nu.24. & Boer. decisio 287.num.6.par.2.

Ad glo.i.hic, quod dicta in tex.exempla non sint, sed diffinitiones, meri, mixti imp.& simplicis iurisdictionis, probatur quia si essent exempla, dixisset utiq; l.con.expresse arg.in.l.ut respōsum .C. de trāsac.l.i.§.exempli gratia.ff. de edil. edic.l.i.§. quod uulgo.ff. de ui & ui ar.l. scire oportet.§.fi.ff.de excu.tu.vel tacite per appositionē alicuius verbi id ipsum significantis, uerbi gratia, ueluti ut puta, & simili.l.2.§.i.ff.loca.l.ueluti.ff.de insti.& in.l.sunt personæ.ff.de religio.& sump.fu.nec expresse nec tacite dixit ergo non exempla sunt, ut communiter tenetur.Cogita.

Ad gl.2.in illa.q. an ap. pœnæ capitalis debeat intelligi de pœna ultimi supplicii an uero de mitiori, dum ego inclino in eā partē q̄ de mitiori intelligatur, dic & adde nimirum uerum fore, exemplo Christi, cuius actio nostra est instructio c.significasti de elec. qui non dixit Io.2. q̄ funiculum fecerit eieceritq; ementes & vendentes de templo, sed quasi ibi, et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, oēs eiecit de templo mitiorem pœnam significans peccatoribus infligendam esse, quod nota.

Dum Bar.num.8.in i.exemplo meri imperii maximi facit mentionem præ

fecti prætorio, cumq; in condenda lege æquiparat Principi & Senatui, adde qđ erat ille qui ad salutem principis tuendam excubias agebat, Magister militũ uero qui contra hostes tuebatur imp.

Secundo adde quod erat magna dignitas olim, patet quia alibi in prohe. ffotum & in.c.anteriorum 2.q.6.appellatur sublimissima prætoriana præfectura, & alibi Constan. scribens, celsitudinis titulo eum salutat in.l. placet.C.de excusa.mune.lib.x. & forte in Gallia est magnus comestabilis.

Tertio adde quod tria requirebantur siue desiderabantur in eo, industria singularis, fides explorata, & morum maxima grauitas, vt inquit Bal.in.l.i.in.§.i.in prin.ff.de offi.præfec.præto.

Quarto adde quòd non sunt hodie in Italia, dicit idem Bald.in.l. obseruare in.§.proficisci col.2.ff.de offi. procon.

Quinto quod eorum loco successerunt reges ut idem Bal.declarat in.d.§.i.

Ad id quod dicit Barto.in primo gradu mixti imperii maximi scilicet, & inter cætera exempla de arrogatione quæ fit tantum auctoritate principis, adde ꝙ non ab re tex.in.l.2.ff.de adop.ipsum arrogatum filium iustum appellat, idest legitimum, ad differentiam naturalis & legitimi ac naturalis, naturalis est q̃ nascitur ex concubina.l.fi. C. de concubi. legitimi & naturales, qui ex iustis procreantur nuptiis, ut in.l.filium diffinimus.ff.dehis qui sunt sui uel alie.iu. & ad differentiam Spurii quasi extra puritatem nati, ex complexu & nefario coitu ut in auth.ex complexu.C.de incest. nup. large tamen alibi iustos liberos .i. legitimos & naturales uocat I.con.in.l. q.q; in.§.i.ad fi.ff.de in ius uo.

Dũ ibidẽ ẽt quatuor enumerat prĩcipi reseruata, & multo plura Bal.in.l.i.col. i.C.de iu.au.annul.&oẽs in.c.qđ translatione de offi.le.adde unũ pcæteris casũ ẽt singularẽ in utraq; Roma olim ipsarum urbiũ bona immobilia annuasq; præstationes non potuisse alienari nisi auctoritate principis.l.si q̃ .C. de uend. reb.ci.lib.xi.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. I.
Ad edictum.

L. IVBERE CAVERE.

Intellectus noster semper agit, & molitur aliquid, nec ab re frumentatie Molæ comparatur, ideo hic quanquam aliqua etiam in Collectan.dicta fuerint nonnihil addendum est, & id unum maxime ad propositum, sicuti aliud ẽ mittere in possessionem, & aliud pronunciare de mittendo, ex quo primo casu id delegari non potest ut hic, secundo uero sic.l.ut cognitio.§.bonorum.ff. de offi.eius cui man.est iu.quod ita à simili aliud est pronunciare aliquem deportandum, quod per præsidem fieri potest.l.i.§.deportatos.ff.de leg.3.aliud vero per sententiam deportare, quod per eum fieri non potest.l.illicitas.§.qui uniuersas.ff.de offi. præsid. & ibi notatur, pulchre Corn.ubi alia multa consi. 89. num.7.& 8.uolum.i.& ad idem dicit alibi, ubi decretum cum causæ cognitione requiritur, puta in alienatione bonorũ minoris, quod neq; poterit delegari cõsi.98.num.5.eo.lib. & bene ut hic rursũ notatur & in.l.i.ff. de offi. eius cui man. est iu.& in.l.magis puto.in.§. illud & in .§.nec passim .ff.de reb.co.& in.l. nequam.ff.de offi.procon.& Bar.in.l.fi. colum.6.C.de edic.diui ad.tol. quod missio in possessionem beneficio .d. l. fi. à magistratibus municipalibus fieri non poterit. Nec ad materiam prætermittentes, si quis petat causam executionis legatorum compromitti, quod id fieri minime poterit cum sit mixti imperii ut hic & in.l.imperium cum ibi not.supra eo.& in.l.4.in.§.i.ff.de dam.infec.&in.l. admonendi ubi idem Bar.in prin.ff. de iure iu.& in .l. non distinguemus in .§. de liberali .ff. de arb. & in .c.causa extra eo. & in .l. fi. C. ubi & apud quem, tradit Ro. consil. 262.

Finis.

SCHOLIA.

IVLIANVS LIB. I.
ffotum.

L.MORE MAIORVM:

Quid sibi uelit hæc lex, clara, liquet iurisdictionem scilicet, mandari minime posse, nisi ab eo, qui eam habet iure ptoprio non alieno, & ita more maiorum comparatum est (ita enim legi dēt non compertum, ut in codicibus antiquis legitur, & male) & his uerbis utitur etiam alibi eodemq; loquendi modo I.con. in.l. pœna.ff. ad legem Pompe.de parricid. & in.l. libertorum in .§.i. ff.de his qui not.infa. & in.l.sed & si, in .§.hæc clausula.ff.ex quib.cau.ma.& i.l. i.i.§.qui mandatā supra de offi. eius cui cui man.est iu.& in familiar. Cice. Appio pulchro lib. 3. ibi an ego tibi obuiā non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more maiorum &c. & lib. x. Cn. planco, ibi Cornutus prætor (Coss.enim aberant) consulate munus more maiorum sustinebat.Et lib. 13. Bruto.ibi satis enim eū tibi commendatum arbitrabar, ab ipso more maiorum, nec aliud sonant, nisi ut maiores facere solebant, uel uetere instituto potius, ita (ut diximus) comparatum eē, Alibi in simili dicitur. More iudiciorum in.l.mancipia .C. si quis alte.uel sibi. & in.l. si procurator .C. de procu.sed non eandem habent significationem (simile.n. nō est idem.l.quod nerua.ff.depo.) uerum aliam, seruato.s. ordine iudiciario.

Secundo adde ad materiam adhuc si quis iure suo per principis beneficia uniuersaliter iurisdictione utatur, quod iudex ordinarius erit ut hic, & Papa hīc omnium ordinariorum supremus, & in sua dioecesi Episcopus, & Dominus temporalis in territorio.c. cuncta ꝑ mundū .c. per principalē II. q.3. l. hæres absens ff de iudi.c.fi.de foro comp.Abb. in praxi sua iudicia.col.4.uer.4.incip.pro isto est aduertendum.

Et è contra (Tertio) quod semper q̄s delegatus erit, si ei nō committatur causa per modum uniuersitatis .l.i. ad fi.C. qui pro sua iu. & hic rursum not. pulchre Bal.in statut.committere nu. i.

Et quod potentius sit ius quod quis habet iure proprio, quam alieno, pulchertima deciditur quæstio, si ex consuetudine deferatur Regnum primogenito, isq; moriatur filio relicto, quod secundo genitus succedere debebit in regno, ex quo is uenit ex propria persona nepos uero ex persona patris, ita Ricat. Cy.& Saly.in.l. si uiua matre per illum tex.C.de bon.mat.& Bar.in authen. ꝑterea.C.de legi.hæ.& Bal. in.l. tutela in §.si duo .ff.de legi.tuto. & in.l.3 . C. de suis & legi. hæ.& Gemi.in.c. grandi de sup.negli.præla.in 6.& Old.consi.99.colum.10.& Ancha.consi.78.& Alexand. consi.5.colum pe.uolum. 4. & ita fuit iudicatum in clem. pastoralis de re iud. præstatq; nobis etiam hæc lex argumē tum, ad illud quod quanquam priuilegia imperatori attributa sint Augustæ vxori quoq: communicata, de quo in.l. quod principi & seq.ff.de lega.2. non tamen in ea ita firma sunt ut in principe, & sentiunt Ferrarien.in .l. i.colum.i.C. de in ius uo.ubi etiam honor & reuerē tia, qui quæue debetur marito, debetur utiq; etiam uxori suæ. Et cum de iurisdictione mandanda meminit adhuc lex ista, ex ea inferri potest, mandare actionem eamq: cedere multum differre quoniam primo casu, qui mandat nullum ius transfert, sed exercitium tantum committit, secundo uero dat primo, postea cedit, cessioq; transfert ius in cessionarium .l. si quis ergo .ff. de pœn. Pet. de Bellapert.in in q. suis 13. cœtera in Collectan. nostris expiscētur.

Finis.

SCHOLIA.

PAVLVS LIB. II. ad edictum.

L. ET QVIA:

Hæc lex uenit continuatiue ad.l.præcedētem mote maiorum, quidq; etiam sibi velit, clara est, ut in ea. Adde ibi, nec lex defert sed confirmat, quod ex confirmatione uires accipit confirmatum, & feudorum liber hinc cui quanquam Oberti de Orto compositio sit, nihilominus auctoritatem præbuit Imp. & ob id etiam quod causa efficiens ipse fuerit, (omnia enim nostra facimus qui bus à nobis auctoritas impart itur inq̃t in.l.i.in.§.omnia.C.de uet. iu. enucle.) dici pōt, ita Seysel.de feu.cogno.in rub. colum.2. Et ibi, solui mandatum labeo ait. Si Papa legatum mittat in Galliam, lisq; sit cœpta coram eo, & Papa moriatur, quod iste delegatus iurisdictionem sibi commissam in causis non inchoatis, haud perpetuabit, ex quo morte delegantis re integra expirauit quāquàm in ordinario fit secus ut hic, & fusius. Pet.de Bellap.declarat in.q.suis 521. colum. i. & bonam ac not. distinctionem postea ponit Bar. multos casus considerando in tracta.Iurisdictionis colum.6. ut per eum. Et ad eundem hic postremo, quando sub nomine dignitatis cōmissa est iurisdictio, quod ipsi dignitati acquiritur, quoddam ius incorporale, quodq; semper idem remanet, ꝙ prius erat, usq; adeo ut personarum diuersitate, diuersum nō fit aut esse posfit.c.prudentiam de offi.del. si uero nudum ministerium seu merum factum personæ cohærens committatur, quod nō idem semper erit, sed diuersum, diuersitate quoq; personarū, aliudq; factum unius aliud alterius, non secus ac factum defuncti & hæredis, quæ non possunt esse nisi diuersa.l.nemo est qui nesciat. ff. de duob. reb. l. inter artifices & i bi not. ff. de sol. l. unica .§. si uero .C. de cad. tol. deq; materia etiam plene, in.c. quoniā Abbas de offi.del.alias nec unum distingueretur ab altero, minime dicendum l.unica.C. de sen. quæ pro eo quod int. ubi ius certum est semper, idemq; in .l. ornamentorum.ff.de au.& ar.lega.facta autem incerta.l.2.ff.de iur.& facti igno. d.l.unica. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. III. ad edictum.

L. SI QVIS ID QVOD:

Præstat nobis argumentum ad multa casus istius legis, præsertim (breuitati studendo præter alias dicta in Collectane.) ad id quod statutum Reip. fauorem concernens extendi debet, tametsi odiosum sit, & pœnale, etiam ad casum improprium, siq; puniat facientem, qđ extendetur etiam ad mādantem ut per Bar.in.l.quemadmodum.C.de agricol. & cen.lib.10. Et quod sicuti nomine proprio non licet literas papales falsificare adhuc, quod nec alieno licebit, q̃a nec quis pariter uel suo uel alieno corrumpere potest edictum positum in albo prætoris, ut hic, & latius glo. in.c. ꝙ alicui de regu. iu. in 6. nisi quo ad istud rusticitas excuset, vt hic rursum dicitur tradit Bar. nouissime in tracta.de falco. colum.2.qui tamen ibidem postea contrarium tenuit, inq; ea.q.Falconis, si rustico culpa possit imputari, seq: immiscuisse rei ad se non pertinenti, & bene l.in lege.ff.ad legem aquil.l. culpa.ff. de regu.iu.l.necare.ff.de lib. agno.neq; dicto casu debuisset excusari, cum id sit quasi ius naturale.l.2.C.de in ius uo.nisi respondeamus, si aliqua ratione motus, corruperit (quod in dubio præsumitur) excusabitur, nec dicetur in iure naturali uel quasi, errare, & latius ut not.in.d.l.2.

Et ad albi propositum, quod erat locus dealbatus, ubi proponebantur prætorum edicta, ut omnibus essent nota, l.sed & si pupillus.§.proscribere.ff.de instito.actio. notoriumq; erat actus permanentis, ad differentiam transeuntis,

ut

ut præconia uox est, de quibus per eundem Bar. in authen. qui semel num.16. C.quomodo & quando iud.& declarāt Ferrarien.in.l.i.colum.14.C. qui admi. ad bo.po.possunt,imò gl.in.l.i.in.§.edere.ff.de eden.&in clem.i.de iudi.& in.§. pœnales insti. de actio. & male ur hic, inq; illis uerbis. Et qui tollit quamuis non corruperit, arguētibus non locum dealbatum fuisse, sed tabulam potius gypsatam, alias tolli & amoueri non potuisset,quam λεύκωμα uocabant,pytacium, & uulgo matriculam, estq: uox Græca λευκὸν idest candor. Et hinc dicitur etiam leucoma oculorum albugo, seu album oui quod uitellum ambit, Et Matuta dea in fabulis,leucothea græce,latinæ alba.Et lac à colore albus, qa græce λευκός dicitur, & albani populi q̃ albo crine nascebantur. Et tyberis fluuius albula ab aquis albis. Et leucopetra promontorium quod è Rhegio ad orientem nauiganti occurrit, quasi album saxum. Et Britania oceani insula, albiō ab albis montibus, qui primo ad eam nauiganribus apparent.eratq: insu per album nō modo prætorum uerum etiam interdictorum.l.i.C.de interd.De curionum.l.in albo.C.de decu.lib.x.Citharedorum, in quo iussit Nero imp. describi autore Tranquil.in uita ipsius, estq: apud me Nummisma æneum,par te auersa habens imagunculam manu tenentem ob id musicum instrumentū & (ut testatur Philo hæbreus) impiorū quoq:.

Quingentorum aureorum igitur pæna est corrumpentibus album, statuta hic.Vel imaginem (adde tu) pictam ad alicuius proditoris infamiam pedibus suspensi,ut exempli gratia Bononiæ, illius qui nobile Syrici artificium, cæteris detexit vrbibus, & popolis,estq: lese maiestatis crimen,ut in trac.eiusdem materie,tradit Martinus Laudē.nu.260

Sed si plures pœnæ statute fuissent, quid agendum? standum foret minori ut hic rursum not. & nimirum quia moliendæ.l. interpretatione.l.si præses ff. de pœn.l. sempronius proculo .ff. de lega.2.Cuma.pulchre consi.138. col.2.

Dum etiam hic probatur,immò expresse dicitur, quod masculinum concipit fœmininū,dic uerum fore,si odium non sit irrationabile in materia indifferenti inq: dispositione legali, de quo etiā latissime in.l.i.& ibi dixi ego quoq: ff.de uerb.si.& in.l.si quis in tantam .C. unde ui.& in.l.i.in.§.i.ff.de consti. prin. & in.c.generali de elect.in 6.& in.c.Raynucius de testa.Specu.in.§.posthæc, de disputa.& allega.Alex.consi.61. colum. 2.uolum.1.

Præstat quoq: (ad corrumpentes album redeuntes)tex.iste nobis argumentum, quod Monachus occultans habitum ut sibi sit uagandi licentia maior, excommunicatus erit, perinde ac si eū dimitteret, quoniam æquiparātur duo hæc,tollere & corrumpere hic,ut decidit Calcan.consi.121.col.1.

Et ad aliud etiam si quis occultauerit partem actorum à se productorum in causa qualiter puniatur, quia terminus ei erit præfigendus,intra quem exhibeantur,alias ei nulla fides adhibebitur postea.c.perpetuis & ibi Inno.de fi. inst.Barto.in.l.i.in.§.edenda.ff.de eden. Gui.Papa decisio.245.Et si fregerit literas patentes Gubernatoris sigillo regiminis munitas,pœna de qua hic,& etiā falsi tenebitur.l.hodie & ibi Dy.de pœ. idem Gui.Papa decisio.233. Qui idem dicit etiam si remouerit literas Curiæ Parlamenti, uel alterius inferioris à manu seruientis,postBal.hic dec.579.ad fi.

Et ad propositum certum est, si lex loquatur in pœna ultimi supplicii, qđ extendetur ad eam mutilationis membri,& sanguinis effusionis, ut per eundem Bal.Alb.Saly.Alex.& Moder. in.l. transigere ubi & nos maxime in secunda lect.C.de transactio. sed quid in pœna fustigationis? ad eam non extendetur tunc,ut per eundem Bal.in.d.l. transigere,quicquid dicat idē Saly. & Alex. ex quo non est grauis pœna, sed pecuniariæ æquiperata,&vt hic etiam not.& in.l.si.ff. de in ius uo. & ita tenendū est.

Finis.

Scolia

SCHOLIA.

PAVLVS LIB. III. ad edictum.

L. SI FAMILIA.

Ex isto tex.confundi uidetur quædã Barto.limitatio in.l.edita.C.de eden.in materia cumulationis, quod permissa non sit in casu legis.i.§. fi.ff. si fami. fur. se.dica.ex quo ibi unum furtum esse cẽ setur eedem actiones in substantia, & specie ut hic,ideo cogitandum est,& di cendum susius ut ibi dixi.

Et inferri amplius potest, quod ius publicum in magistratibus cõsistit usq; adeo ut iniuria eidem facta publica cen seatur,accusatio publica sit, & cuilibet de populo competat,& not.Bar.in.l.ho stes.ff.de capti.& postli.re.& de materia etiam in.§.atrox insti.de iniur. & in .l.i. in.§.huius studii .ff. de iusti. & iu. & ibi etiam idem fore dicitur in sacerdotibus per illum tex. & plus inquit Bal. si quis colapho iudicem cessisset, quod posset decapitari in.c.i.in.§.iniuria de pa. iura. fir.in usib.ego dicerem quoq; si cederet pattem ĩ præsentia iudicis, quod adhuc puniri posset, pœna tamen arbitraria, quoniam sic offendi iudicis auctoritas, imò contemni uideretur, & ita cum es sem lanificii Rector,seruaui olim,anno 1535. Mercatoremq; detrudi in carcerẽ iussi (aduersarium enim in mei præsen tia temere cesserat) in ducatis centum postea condemnatus fuit, & sic stultus in culpa,factus est tunc sapiens in pœ na ut pulchre & in simili inquit Bal. in c.nisi num.2. de offi.le.

Et ultimo loco dum dicitur hic, qđ contempta maiestas prætoris uindica tur, uana mihi dubitatio uidetur, imò fatua doctorum in.l.i.in fi.prin. an præ tor cognitionem criminum haberet, seu merum imperium,quia sic maiestas Deo primum, postea Imperatori, tri buitur,ut in prohem.insti. in prin. & in l.non distinguemus in .§. sacerdotio .ff. de arb.fusius ego in.d.l.i. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. III. ad edictum.

L. QVI IVRIS DICTIONI:

Licet nemo in causa propria sibi pos sit ius dicere, ut hic, & in.l.i.C.ne quis in sua cau.& in.l.pe.ff. de arb. & in Im peratore sit secus.l.proxime.ff.de his, q̃ in testa.del.l.& hoc tyberius.ff.de hære. insti. attamen obseruandum est ipsum duplex patrimonium habere, quodq; alias nolit,sed procuratores fisci, & pro curatores Cæsaris, sibi potius iudices constituit ut per Cy.& alios in.l.procu rator.C.de eden. & est argumentum in .l.digna uox .C. de legi. & in .l.3. C. de testa.

Quid in iniuria familiaribus illata poterunt ne præsidentes cognoscere? Bar.in tracta.iurisdictionis col.7. tangit istam.q.breuiter,& relatis opinionibus affirmatiuam amplectitur, quod possit & bene, ex quo sic tueri dignitatem ui debitur, quæstioq, non iudicis, sed di gnitatis dicetur .l. obseruandum .ff. de offi.præsi.l.manicheos.C. de hære. not. in.l.de iure.ff.ad municipa. Tamen ob stare uidetur tex. hic in sui generalitate uulga.l.de precio.ff.de publicia.l.i.§. ge neraliter.ff. de lega.præstan.cui Bar.non respondet in loco præallega. igitur dic tu,licet generaliter loquatur, distingui tamen debere & limitari,ut in crimina libus fallat nec absq; ratione, sicuti o stensum est, argumento hinc sumpto, quia.l.quiq; in pri.alibi.ff. de in ius uo. generaliter loquitur, & tamen restringi tur ad id quod rationis est, filium scili cet in ius uocantem patrem sine uenia generaliter, condemnari pœna solido rum 50. & tamen si eum penituerit in dulgentia non erit indignus.l.quàmuis ff. eo. cogita. & ad propositum de quo hic etiam & in.l.præsenti. C. de his qui ad ec.confu.familiarium & domestico rum, dicas eos omnes dici, quos quis secum habet in domo, sciturq; dignum

est, ob id, an uasallus teneatur deducere filium seu familiarem & domesticum delinquentem ad satisfaciendum domino pro offensa sibi illata, & si requisitus ab eo, ut ipsum deducat ad sibi satisfaciendum dicta de causa, aut illum à se abdicet & separet isq; contemnat, an priuetur feudo de quo in.c.i.in.§.insup. de prohib.feu.alie.per Fede.in usib.ubi casus clarus quod sic, & ibi Aluaro.con ciuis plene col.i. Finis.

SCHOLIA.

CAIVS LIB. I. AD edictum prouinciale.

L. SI IDEM CVM EODEM:

In hac pulcherrima lege, quæ alteri contrariari uidetur, hoc est.l.cum quæ dam puella.§.fi.infra eo.nihil dico, quo niam satis dixi post Ias.& alios hic, ibidem: ne in nos regeratur illud, ridetur corda qui semper oberrat eadem. Et q̃a rei ueritas est, non præsumi pro libellante regulariter, neq; pro his quæ in libello continentur, nisi sit iudex, quia tunc secus, quo ad iurisdictionem eius, eamq: causandam, quo modo contrarietas conciliatur, & de quo etiam in.c. cæterorum de iudi. & est argumentum in.l.herennius in .§. Caia de euictio. & not.in.l.si maior.C. de transactio. Et minus quo ad uulgatum illud, inspici debere quod euenire potest, quod uerum sit inspecto statu præsenti, rei uel personæ, quia declarat Bald.hic, & alii post eum, & post Bart.in.l.inter stipulantem, in.§.sacram.ff.de uer. ob. & Alex.consi.98.col.ult.uol. 4. nos rursũ alibi sæpe. Et si dicendum quid est, id unum Senecæ addas sic scribentis, prospectus futurorum, quamuis pertineat ad sapientem uirum, tamen non afficit damno non cogitantem, nisi ex præsenti statu cogitare debuerit .l. si quis domum.§.i.cum similibus hic in glo.allega.ff.loca. Idem Bal.pulchre in.l. ædem col.4.C.eo.& in not.q.pedagii in.l.si ea lege colũ. 2.C.de usu. nonnihil Luc.de pœna pro decisione alterius q̃stionis, citati & non comparentis in termino, an excuset, in.l.quisquis col.i.C. de Tyroni.lib. xii. & amplius quod prudentiæ partes tres sunt, Memoria, intellectus, & prouidentia, præteritorum præsentiũ & futurorum, quodq; memoria repetimus præterita, præsentia prospicimus, & futura prouidemus deniq;, alias stultorum prouerbium est, quo ad futura, si ex statu præsenti (ut dictũ) fuit haud prospiciant, non putaram.

In cæteris q̃tum ad coaceruationem, ut per Ange.hic, ꝙ non fiat, quodq; banniti in centum ex forma statuti, condemnatione facta bãnitus in quinquaginta, non comprehendetur, Adde Alex. multas alias decisiones ad idem cumulantes consi.134. col.2.uol. 4. & non ab re hoc casu & similibus, quia ex coaceruatione tali resultat odium, usq; adeo si alias fauor, uel aliquid humanius resultaret, vt dici audacter debeat tunc fieri posse.l. maiorem .§. pe. iuncta hac lege ff.de pac. Idẽ Alex.conf. 113.col.2.uol.5.

Et de clausula in fine orationis posita ultimo loco, quod in dubio ad omnia præcedentia referri debeat, si commode possit prout etiã dicitur in .l.3.ff. de lib. & posthu. dic ita cõiter teneri ut Ferrarien.testantur, in.l.causas colũ.10.C. de transac. Qui dicunt ẽt in.l.in bonæ fidei col.5. C.de pac. non esse inconueniens relationem fieri ad non proxima, quando ad proxima referri non põt, & sic idẽ ꝙ supra, Et Alex. ꝙ ad p̃cedentia non refertur, quando resultaret contrarietas, uel correctio post Bar.in.l.talis scriptura.ff.de lega.i.& Gemi.in.c. cum singula de præben.in.6.consi.95.col.2.uol.7. & ut prius, quod ad omnia referatur, cõsi.122.col.3.eo.lib. etiam ĩ materia odiosa consi.101.col.3.uol.3. maxime quãdo à nullo p̃cedente regitur, inquit adhuc post Bal.in.l.i.C.de libe.præte.conf.212 col.2.uol.6. Non refertur ad omnia præcedentia quoq; quando non subesset par ratio referri debere, uel dispositio ipsa irritaretur, uel quando per talem relationem restringeretur, suiq; natura

foret late interpretanda, uel clausula esset apposita ad aliud qualificandum, ut per eundem Alex.consi.226.col.i. & 2. eo.lib.& consi.48.col.3.& consi.138.col. pe.uol.i.& consi.66.col.2.& consil. 214. col.3.& 4.uol.2.& consi.42.colum.3.volum.3. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. XVIII. ad edictum.

L. MAGISTRATIBVS:

Magnam uerborum molem, congerunt Scribē. maxime Moder. hic dixiq; ego etiam in Collectane. nunc solum declarandum est, ex isto tex. uerificari, id quod etiam oībus palam ē, magistratus municipales nō habere merum imperium, circa punitionem delictorū maxime grauium de quo etiam ī.l. ea quæ. ff.ad municipal. & in .l.ubicunq; .ff. de regu.iu.& in.§.nullam in authen. de defen.ci.in pulchro casu tradit Corne.cō-si.270.col.2.uol.i. & quod modicam coertionem exprimit l.con.in eo,&in.l.fi. supra de offi.eius cui man.est iu. subauditur uero in .l. 2. supra eo. nec nouum quia una lex alteram declarat.l. non est nouum.l.sed & posteriores.ff. de legi.c. super quæstionum & melius, ibi, imò in ista uerius, quæ in illa fuerant præter missa supplētur, de offi.de.& id deniq; uerisimum fore, de quo Bar.hic ad fi.ꝙ iudex seu īquisitor hæreticæ prauitatis non tenetur stare processui, seu confessioni, factæ coram iudice remittente, ex quo non suus iudex erat & tenet etiam post eum Gui.Pap.decisio.202. ad fi.subiiciens tamen, quod inditium faciat, possitq; ob id torqueri per iudicem ad quem, sine alio inditio, & tradit idem Bar.in.l. capite quinto .ff. ad legem iul. de ad.&in tracta.maleficio.Ange.in verbo nec non, & quod cogetur perseuerare in ipsa confessione, quanquàm sit coram iudice inconpetenti facta, & clarius Gui.Pa.decisio.419.colū.i. Et ultimum hoc dictum ponit Inno.in.c.at si clerici de iud.& ita tenendum est, licet hic dubitent docto. Vel disputationis gratia cogita tu, si confessio est nulla, ut pote facta coram iudice incompetenti, & not.in.d.c.at si clerici, quomodo possit parere effectus tales, nullum enim inutile & non ens æquiparantur, & ex nihilo (vulgo dici solet) nihil fit, & quod nullum est ex eo nullus resultat effectus .l. cum pater.§.curatoris.ff.de lega.2.l.quotiens.ff.qui sat.cogan.l.eleganter.§. qui reprobos.ff.de pigno.ac.l. paulus .ff. de uer.si.Old.ferè in terminis consi. 106.in prin.& consi.274. ad fi.alias posset etiā sic condemnari, in confessum .n. nullæ sunt partes iudicis nisi in condemnando inquit I.con.in.l.proinde .ff. ad legē aquil.& in.c.nos in quenq̄. 2. q. i.& urget.Imò inquit Ro.hic, quod confessio non curat ineptitudinem processus, & Corn.consi.80.ad fi. uol.3. & probatur in.c.pisanis de resti.spol.& in.c. cum super de confess. Nisi dicamus tolerabile esse, quoad torturam, qa esto quod nulla sit, inditium tamen facit, sed non ut, ex ea possit delinquens condemnari, ostensumq; est supra. Nec ob. quod nullæ sint partes iudicis, nisi in condemnādo, quotiens delinquens confitetur, qa uerum est, quando cōfessio facta est coram iudice competenti, quo modo ad idem allega.intelligūtur. Et minus, ꝙ confessio non curet ineptitudinem processus, quia uerum est quo ad.d. effectū, & quo ad condemnationem etiam si processus ineptus sit ratione ordinis non seruati, quo casu loquitur tex.in.d.c.pisanis, & in.d.c.cum super, & not. Bal.in l. ictus fustium .ff. de his qui not. infa. ad fi.& Alex.consi.34.col.2.& consi.52. col.2.uolū.i, ergo non si ratione iudicis incompetentis ut hic. Iterum tamen cogitabis. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. LI. ad Sabinum.

L. EVM QVI:

Illud sanè mihi annotatu dignum

uidetur de quo per Bal hic in 4.q. quod delegatus ante præsentationem rescripti,& commissionis nullam habet iurisdictionem, pro ut etiam ultra eum not. in.l. multum interest .ff. de condi. & de. dixi ego ibidem in Theseo multa,& nouissime addo pulchram Gui. Pa. decisionem, in suis 286. ubi etiã disputat post eundem Bald. hic, an rescriptum adhuc superueniens, confirmet processum, & sententiam. d. delegati, & concludit qđ non,& bene, estq; glo. singularis in.l. in star. C. de iure fisci lib. x.& in .l. licet .ff. de iudi.& not. Pet. de Bellap.& Cy. in.l. i. in 3.q. C. qui pro sua iur.

Item aliud, si defectus intrinsece, sit in causa efficiente, puta quia quis auctoritate careat, & iure statuendi, quod statutum erit nullum .l. obseruare .§. fi. ff. de offi. procon. & idem si extrinsece, quia in eo sit iurisdictio, sed non super eo super quo statuit, ex quo uirtus statuentis in passum non potest, ut hic,& in.l. naturali in.§. fi. ff. de cõfir. tuto.& in.l. etiam. ff. de tutel.& in.l. i. C. qui pro sua iur. Bal. in.l. cunctos populos. C. de summa tri.& fi. catho. & in statut. causa. num. i.

Et ultimo loco ex quo effectus non solum à quattuor causis procedunt intrinsecis & extrinsecis ut supra, uerum etiam à concomitantiis, sicuti est locus & tempus, quod locus attendi debet, ubi actus sumit effectum .l. fi. ff. de offi. præf. urb. l. contraxisse. ff. de actio.& ob. l. 2. ff. de bo. aucto. iud. po. not. in .l. 2. in .§. 2. ff. de iudi. item & tempus, quo actus confirmatur, ut hic & in .l. quia in id tempus. ff. de dona. int. ui. & uxo. & & in.l. qđ sponse. C. de dona. ante nup. & in.l. in tempus. ff. de hære. insti.& in.l. scio. ff. de manu. testa. & in.l. in fuga. C. ad legem faui. de pla. & in .c. abbate de re iud. in 6.& in.l. i. C. de testamen. ma. & in.l. si quis alium in.§. fi. ff. de mil. testa.& in.l. si filius in.§. fi. ff. ad macedo. et in.l. cum quidam. ff. de fun. inst. instrumentoq; lega.& in.l. si cum dies in.§. in tra. ff. de arb. Old. in simili in pulchro casu indulgentiarũ consi. 74. col. 2. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. XXXIX. Ad edictum.

L. EST RECEPTVM:

Si unum tantum hic dixero sat erit, clara enim est etiam. l. ista & meo quidẽ iudicio parum dubitationis habens, si maior scilicet potest se subiicere minori ab eoq; iudicari, quod multo magis poterit par seu minor in sui præiudiciũ prorogatione tacita uel expressa, item domicilio, delicto, uel contractu. l. i. C. ubi de cri. agi opor. Bald. in. l. fi. col. 5. C. de iure lib.& diximus post multa hic in collectane. ad fi. nouissime addẽtes uerba formalia eiusdem Bal. qualia leguntur in. d. l. fi. consi. 439. col. 5. uol. 3. Sed quid in feudo? Idem Bal. utrobiq; dicit secus, quod uasalli non possunt de feudo se alteri submittere quam domino suo, sicuti nec colonus recognoscere p̃dium ab alio quàm à domino. l. fi. C. de acqui. po. est uerum quo ad superius dicta,& hic si maior se submittat minori, quod se minorem facit, quam sit is cui se submittit, quodq; ob id submissione ipsa uilescit auctoritas, & quod potius gradum seruare debet, quem sibi præscripta iurisdictio constituit. l. qui liber. ff. de adop. l. ex causa. §. pomponius ff. de mino. l. fi. §. fi. C. de lib. & eorum libe. Finis.

SCHOLIA.

VLPIANVS LIB. II DE omnibus tribunalib.

L. SI PER ERROREM:

Trita inductio est huius legis, errantem non consentire, & ut in ea dicitur nihil tam contrarium consensui quam error, egoq; multa ad idem in collectane. hic, uerum nouissime addas, si quis uellit dicere indebitum, id quod solutũ est, ut pote contra consuetudinem, & probare, quod auditur, alias non, si con

suetudo

ſuetudo non allegaretur, quodq; non inducitur, niſi expreſſo, ſeu tacito conſenſu populi uulga.l.de quibus.ff. de legi.ideo probando contrarium apparebit conſuetudinē non eſſe, ex quo nihil eſt conſenſui tam contrarium quam error, per quem tex. ita etiam dixit Archid.in.c.ſeruitium 18. q. ulti. quem ad unguem ſequuti ſunt Ferrarien.in.l.petens col.fi.C.de pac. & ad materiam, ſi agnatus erat præſens, quando dominus alium inueſtiebat, ignorans tamen ſuū eſſe feudum, quod ſibi non præiudicat, ex quo (ut dictum eſt) talis error cōſenſum non inducit & probatur ad literam in.c.i.in.§.ſi uaſallus feudum, ſi de feu. fue.cont.int.do.& agna.in uſib.oportet igitur quod præſens ſit & ſciat (ignorantia enim præſumitur alias .l. uerius ff.de proba.) nec contradicat .l.honores ff.de decurio. Aluaro. conciuis pulchre in.c.i.in.§.præterea colum.2. quib. mo. feu.amit.co.lib.& ſi diceretur in errante tex.hic loqui, non in ignorante, haud refert, quia errans dubitans & ignorans æquiparantur ut per Bal.in.l.leges ſacratiſsime.C.de legib.late lat. hic col.2.

Dicebat etiam ſpecu.quod in dubio præſumitur litigatum per errorem coram iudice incompetenti, ſi litigans peritus non ſit, in.§.i.in uerſi.ſed nunquid præſumitur, de compe.iudi.adi. & Bal. in.l.eos in prī.col.fi.C.de appel.& Imo. in.c.pe.in 21.col.de offi.de.& Ange.hic & Alex.conſi.183.ad fi.uol. 2.

Et alibi idem Alexand. in contractu ſocietatis, quod ubi eſt error, dici non poteſt adhuc, quod ibi adſit conſenſus, & ſi uerba adiecta ſint per partes, cauſa derogandi ipſi ſocietati, ualuiſſe putantes, quod effectum contrarium operari non debent, roboris dandi illi, uulga.l. legata inutiliter.ff.de adi.le.conſi.22. colum.2.uol.7.

Et ſcitu dignū eſt hyperbolice iſtud etiam de quo hic, præter hæc dici à I. Con.ut glo. quoq; hic ſentit, & bene, & in ſimili in.l.1.C.de ſacroſanc.ec.& in l.ex empto.ff.de actio.emp.& in .l.fi.C. de proba.& in.l.i.ff. de pac. & in .l. non minorem.C.de tranſac. exceſſuſq; ueritatis eſt quale etiam illud Naſonis.

Frigidius glacie pectus amantis erat
Et Iuuenalis.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt.Item
Omnia uidit euerſa.
Et flammis Aſiam ferroq; cadentem.

Et eccleſiaſtes 4. uidi cunctos uiuentes qui ambulant ſub ſole. Et Math. 2.ibi audiens Herodes turbatus eſt, & omnis Hyeroſolima cum illo.Ego in Gymnaſio figura late, & pluſquam ſatis. Et ob id etiam in his quæ errantis commodum concernunt, ipſe non conſentit, eſtq; limitatio ad tex.in.l.qui patitur.ff. manda.& not.Soci.in.l.ſi ego in prin.ff. ſi cer.pet.

FINIS.

